BHADANTÁCARIYA CÓLIYA KASSAPA MAHÁ THÉRA'S

VIMATIVINÓDANÍ

OR

THE COMMENTARY OF THE

VINAYAṬṬHAKATHÁ.

විමතිවිනොදනී

නාම

සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය ටීකා.

එච්. ගේබ්‍රියෙල් ද සිල්වා ආඩගල වෙජ්ජාචරියෙන
කොළඹනගරෙ "ලක්ෂ්මන්" යන්තාලයෙ
මුද්‍රාපෙත්වා පාකටීකතා.

බු: ව: 2478.
කි: ව: 1935.

Rs. 4-00.

BHADANTÁCARIYA CÓLIYA KASSAPA MAHÁ THÉRA'S

VIMATIVINÓDANÍ

OR

THE COMMENTARY OF THE

VINAYATTHA KATHÁ.

EDITED BY

BÉRATUDUWÉ DHAMMÁDHÁRA TISSA THÉRÓ

OF

Mahàçétiya Pirivena,

Randombe, Ambalangoda.

FINALLY REVISED BY

WALAGEDARA PANDITA SÓMÁLÓKA TISSA THÉRÓ

Vice Principal, Mahàçétiya Pirivena.

APPROVED BY

Venerable

Amarapura Ganapàmokkhàçariya Dhammakittissiri

TOTAGAMUWÉ PAÑÑÁMÓLI TISSA MAHÁ THÉRÓ

Mahá Nàyaka of Amarapura sect

AND

Principal, Mahàçétiya Pirivena.

PUBLISHED BY

DR. H. GABRIEL DE SILVA.

PRINTED AT

THE LUXMAN PRESS, COLOMBO,

(CEYLON.)

B. E. 2478.

C. E. 1935.

භදන්තාචරියචොළියකස්සපමහාථෙරවරප්පණීතා

විමතිවිනොදනී

නාම

සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය ටීකා.

රන්දෙඹේ

මහාවෙතිය පරිවෙණවාසිනා

බේරතුඩුවේ ධම්මාධාර තිස්ස තේරෙන

සංසොධිතා වා භිසඞ්ඛතා.

මහාවෙතිය පරිවෙණා චරියෙන

වලගෙදර

පණ්ඩිත සොමාලොක තිස්ස තේරෙන

ඔසාන සුඩි පත්තාවලෝකනෙන අනුග්ගහිතා.

මහාවෙතිය පරිවෙණාධිපතිනා

අමරපුරගණපාමොක්ඛාචරිය ධම්මකිත්තිස්සිරි

තොටගමුවේ පඤ්ඤාමොලි තිස්සාභිධානෙන

අමරපුරනිකායස්මිං මහානායකත්ථෙර පාදෙන

පටිග්ගහිතා.

එච්. ශේක්‍රියෙල් ද සිල්වා

ආඞ්ගල වෙජ්ජාචරියෙන

කොළඹනගරෙ "ලක්ෂ්මන්" යන්තාලයෙ

මුද්‍රාපෙත්වා පාකටිකතා.

බු: ව: 2478

ක්‍රි: ව: 1935.

PREFACE.

THE purity of the Buddha Sásana will be preserved so long as the Vinaya Dhamma is properly observed. It is therefore the duty of the pious to promote the glory and understanding of this code of priestly discipline.

Its rules are embodied in five Páli works, *viz*: Párájika Páli Pácittiya Páli, Mahávagga Páli, Çulawagga Páli and Parivára Páli, which together constitute the Vinaya Pitaka.

In ancient times, the great commentator Buddhaghosa wrote a earned commentary on the Vinaya Pitaka. This is the Páli work known as Samanta Pásádiká. The Samanta Pásádiká was however so elaborate that two later commentaries were written in explanation of it. These were the Vajirabuddhi Tìkà of Vajirabuddhi Mahá Théró, and the Sáratthadípaní of the great commentator Sáriputta Sangha Rája. But the former was so brief and the latter so intricate that the great Pandit-Théró Çoliya Kassapa was led into writing a fresh commentary on the Samanta Pásádiká. In compiling this commentary he has not only utilised the earlier commentaries but also elucidated several points in the Vinaya Pitaka itself which had been overlooked in the Samanta Pásádiká. This work is known as the Vimati Vinódaní Tíká.

The Vimati Vinódaní Tíká has always been held in high estimation. It has been freely cited by such great scholars as the author of the Vinayálankára Tíká and our grand-tutor Panditáchariya Vimalasára Tissa Mahá Náyaka Théró and others as authority for their own views. Nevertheless, there has hitherto been in Ceylon no edition of this work in Sinhalese characters.

Accordingly, I who am a pupil of the late Mrammavansávataṇsa Dhammaratana Mahá Théró, incumbent of Sugatáráma in Maha Hunupitiya, Negombo, and of the Most Venerable Amarapura Ganapámokkhácariya Dhammakitti Siri Paññámóli Tissa Mahá Náyaka Théró, Principal of Mahácétiya Pirivena of Randombe, Ambalangoda, have prepared this revised edition of Vimati Vinódaní Tíká under tutorial guidance and with the help of seven ancient ola manuscripts, two Burmese books, and the text as well as the exegeses.

The present edition has been approved by our Venerable Tutor, the Chief High Priest of the Amarapura Sect. I would acknowledge the assistance of Moragallé Nánóbhása Tissa Théró and the Venerable Pandit Walagedera Sómálóka Tissa Théró, Vice-Principal of Mahácetiya Pirivena, in revising and correcting the proofs. Finally, I thank all those who kindly helped me by procuring manuscripts, and in other ways, as also Dr. H. Gabriel de Silva who has financed this publication, and the proprietors and staff of the Luxman Press where it has been printed.

BÉRATUDUWÉ DHAMMÁDHÁRA TISSA.

Mahácetiya Pirivena,
Randombe,
Ambalangoda.
16th October, 1935.

සංඝායනා.

PREFACE

සිරිමති සක්‍යකුල'න්නලිකෙඛ සමුදිත හිමකර සරිකඛකෙන පාවචන හිමරංසි පපඛොඛිත බොඛනෙය්‍ය කුන්ද සදෙහෙන පරම හිත විධායකෙන සිරිසන සුගත තථාගතෙන අත්‍ථස්ස නිණ්ණෙතාරා අමතස්ස දාතාරා අමහාකං සත්‍ථාරා අභිසම්බොඛිතෝ පභුති යාව අනුපාදිසෙසාය නිබ්බාන ඛාතුයා පරිනිබ්බානං, එත්‍ථ න්තරෙ දෙසිතං යං ඛෝ පන සකලං නවඞ්ග සත්‍ථු සාසන සඞ්ඛාතං පාවචනං සුපරිසුඛං විමුත්තිරස සම්පන්නං, තං අත්‍ථකාමෙන පරියාපුණිතබ්බත්තා පරියත්තී'ති වොහරියතෙ. සා ඛෝ පනෙ'සා පරියත්ති පකාසනං සත්ති පදානං පාවචන පබන්ධාන මාලීති = පාලීත්‍ය පි අභිධියතෙ. විමුත්ති රසවසෙනෙ 'කවිධා පි ධම්ම විනයානං වසා විධා භින්නා' යං පරියත්ති සුත්තා 'භිධම්ම විනය සඞ්ඛාතානං පිටකානං වසා තිධා හොති.

පරියත්ති

තෙසු තීසු පිටකෙසු සුත්තන්ත පිටකෙ අධිචිත්ත සික්ඛා, අභිධම්ම පිටකෙ අධිපඤ්ඤ සික්ඛා, විනය පිටකෙ අධිසීල සික්ඛා චා ති සික්ඛාත්තය මෙව සඞ්ගහිතං හොති.

අනුබුඩ මහාසාවක මහාකස්සප තෙර වර පමුඛෙහි සඞ්ගීති කාරකෙහි ඛීණාසවෙහි දීඝ පමාණානං බ්‍රහමජාලා දීනං චතුත්තිංස සුත්තානං සමූහතෝ සඞ්ගහිතෝ **දීඝ නිකායෝ**, මජ්ඣිම පමාණානං මූලපරියායා දීනං වාධිකානං දියඩ්ඩසත සුත්තානං සමූහතෝ සඞ්ගහිතෝ **මජ්ඣිම නිකායෝ**, ඔඝතරණා දීනං සත්තසත්තා ධිකානං සත්තන්නං සුත්ත සහස්සානං වාසනියා ච සුත්තානං සමූහතෝ සඞ්ගහිතෝ **සංයුත්ත නිකායෝ**, චිත්තපරියාදානාදීනං පඤ්ච සත්තා ධිකානං නවන්නං සුත්ත සහස්සානං සත්තපඤ්ඤාසාය ච සුත්තානං සමූහතෝ සඞ්ගහිතෝ **අඞ්ගුත්තර නිකායෝ**, ඨපෙත්වා විනය පිටකා'භිධම්ම පිටකානි චතුරෝ ච නිකායෙ තදඤ්ඤඤ්ච බුඩ වචනතෝ නිද්දිට්ඨානං බුදඛ පාඨාදීනං පඤ්චදසන්නං ගන්ථානං සමූහතෝ සඞ්ගහිතෝ **ඛුදඛ නිකායෝ** චා ත් පඤ්චහි නිකායෙහි පතිමණ්ඩිතං සුත්තන්ත පිටකං නාම.

සුත්තන්තපිටකං

විත්ත විභාගා දීහි චතුහි විභාගෙහි සමුපෙතං ධම්මසඞ්ගණී **පකරණං**, ඛන්ධ විභඞ්ගා දීහි අට්ඨාරසහි විභඞ්ගෙහි පතිමණ්ඩිතං **විභඞ්ග පකරණං**, සඞ්ගහ නයා දීහි චුද්දසහි නයෙහි පරිපුණ්ණං **ධාතුකථා පකරණං**, ඛන්ධ පඤ්ඤත්තා දීහි ඡහි පඤ්ඤත්තීහි සඞ්ගහිතං **පුග්ගලපඤ්ඤත්ති පකරණං**, සකවාද පරවාද වසා විධා භින්නෙහි සහස්ස සුත්තෙහි උපලක්ඛිතං **කථාවත්ථු පකරණං**, මූලයමක ඛන්ධයමකා දීහි දසහි යමකෙහි සමුපෙතං **යමක පකරණං**, හෙතු පච්චයා දීහි චතුවීසතියා පච්චය නයෙහි පතිමණ්ඩිතං අනුලොම පටිලොමා දි චතුඛ්ඛත්ති පඨාන සඞ්ගහිතං **පට්ඨානපකරණං** චා ති ඉමෙහි සත්තහි පකරණෙහි

අභිධම්මපිටකං

සමන්නාගතං අභිධම්ම පිටකා නාම. ඉති ඛො පනි මානි වෙ යෙව පිටකානි සික්ඛා පඤ්ඤත්ති විරහිතෙහි සුත්තා දීහි සමලඞ්කතත්තා ධම්මො ඉච්චෙ ව සඞ්ගීති කාරකෙහි මහාවසීහි සම්මතානි හොන්ති.

භික්ඛු භික්ඛුනීනං සික්ඛා පඤ්ඤත්ති මුඛෙන දෙසිතා භගවතො ආණා දෙසනා විනයො ති වොහරීයතෙ, විනෙති සික්ඛෙති සත්තෙ එතෙනාති = විනයො ති වුත්තත්තා, සාවකානං කාය වාචානං විනයනතො පඤ්චවිධ පාතිමොක්ඛු දේදස සත්තා පත්ති ක්ඛන්ධා දි විවිධ නයත්තා ච. වුත්ත මෙවෙ තං ÷

විනයපිටකං

" විවිධ විසෙස නයත්තා – විනයනතො චෙ ව කාය වාචානං,
විනය ත්ථ විදූහි අයං – විනයො විනයො ති අක්ඛාතො " ති.

උභයානිපාතිමොක්ඛානි උභතො විභඞ්ගා චාවීසති ඛන්ධකා සොළස පරිවාරා ති සඞ්ඛෙපතො පනා ය මෙව විනයො, තත්ථ විභඞ්ග නිද්දිඨානං නිද්දෙස පදානං උද්දෙසභූතං පාතිමොක්ඛ මෙව භික්ඛු භික්ඛුනීනං වසා උභයානි පාතිමොක්ඛා නීති වුච්චන්තෙ, පාරාජික තෙරසකා' නියත තිංසකානං සික්ඛාපදානං විභාග භූතා පාරාජිකපාළි ච, ඛුද්දක පාටිදෙසනියාදීනං සික්ඛාපදානං විභාගභූතා පාචිත්තිය පාළි චා ති ඉමාසු වීසු සඞ්ගහිතානං සික්ඛාපදානං සමූහො විභඞ්ගා ති ච, මහාවග්ග සඞ්ගහිතානං මහාක්ඛන්ධකා දීනං දසන්නං ඛන්ධකානං චුල්ල වග්ග සඞ්ගහිතානං කම්ම ක්ඛන්ධකා දීනං චාදසන්නං ඛන්ධකාන ඤ්ච සඞ්ගහ භූතාම හාවග්ගපාළි චුල්ලවග්ගපාළි සඞ්ඛාතා ඛන්ධකා ච, තෙස මෙ ව විභඞ්ග ඛන්ධ කානං විසෙසතො පාටව ජනනත්ථං සම්පාදිතෙහි පඤ්ඤත්තිවාර කතාපත්ති වාරා දීහි සමූපෙතො පරිවාරො චා ති විභඞ්ග ඛන්ධක පරිවාරානං වසා තිවිධො ප්‍ය 'යං විනයො පාරාජික පාචිත්තිය මහාවග්ග චුල්ලවග්ග පරිවාර ගන්ථානං වසා පඤ්චවිධො හොති, තං සබ්බං විනය පිටකං නාම.

සකල ලොකෙ ක දීපෙ භගවති පරිනිබ්බුතෙ චතුපටිසම්භිදා දි ගුණ සම ඞ්ගිනො මහාඛීණාසවා මහාකස්සප තේර වර ප්පමුඛා සාවකා පවර විචිත්තනය සම්පන්නං බොධනෙ ය්‍යා සයා නුරූපං යං තෙන භගවතා දෙසිතං සාත්ථං පාවචනං යථා ධාරිතං තං ජොතයන්තා පාලයිංසු වෙ ව, අජාතසත්තුනා මහාරඤ්ඤා කතු පකාරා සඞ්ගායිංසු. තතො සාසනු ජ්ජතනෙ ක දීපො පමා යසතේරාදයො ඛීණාසවා චෙ ව කත පරප්පවාද නිම්මථනා මොග්ගලිපුත්තතිස්ස මහාඛීණාස ව තේරා දයො ච අනුසඞ්ගායිංසු, පඤ්චසතිකා – සත්තසතිකා – සාහස්සිකා ති තා සඞ්ගීතියො' නුක්කමෙන වොහාරං ගතා. පරිනිඝිතාය තතිය සඞ්ගීතියා සම්බුඩ පරිනිබ්බානතො චින්නං වස්ස සතාන මුපරි ඡත්තිංසතිමෙ වස්සෙ දෙවානම්පිය තිස්සස්ස රඤ්ඤො සාහය්‍යෙන දීප ප්පදීපො මහාමහින්ද මහාඛීණාසව තේරා සභො සාසන මත්‍ර තම්බපණ්ණිදීපෙ පතිඨාපෙසි. තදා තෙන මහාඛීණාසවෙන යථාධාරිතං සත්ථු සාඨකථං පාවචන මනවසෙස මෙව ඉධා නීතං, සො යෙවා නුබුඩ මහාඛීණාසවො ස සිස්සෙහි මහාඅරිඨතේරා දීහි පුනදෙව ත්‍රා පි සඞ්ගීතිං කාරාපෙසි. තතො සාතිරෙකානං චින්නං වස්ස සතාන මුපරි මාතුල ජනපදෙ ආලොකලෙනෙ සන්නිපතිතා පඤ්චසත ඛීණාසවා ත මෙවා නවසෙසං සා ඨකථං තෙපිටකං බුඩවචනං අනුසඞ්ගායිත්වා පොත්ථකා රුළ්හමකංසු.

සඞ්ගීතියො

අත්ථෝ කථියති එතායා ති අත්ථකථා සා ව නිරුත්තිනයෙන අට්ඨකථා ති ව වුච්චතෙ. සඞ්ගීතිකාරකෙහි තිණ්ණං පිටකානං සඞ්ගායනා නනන්තර මෙව තස්ස අත්ථවණ්ණනා රූපෙන වාචනාමග්ග මාරොපිතා බුද්ධස්ස භගවතෝ විත්ථාර දෙසනා යෙව හි අට්ඨකථා ජාතා, මහාඅට්ඨකථා ති වොහාර

අට්ඨකථා

මුපගතා සා ව මහාමහින්ද ත්ථෙරෙන ලඞ්කාදීපං සමානීතා ලඞ්කියෙහි මහාඅරිට්ඨත්ථෙරාදීහි අරහන්තෙහි නිකායෙ නන්තරලඞ්ඝ සඞ්කරපරිහාරත්ථං සීහළභාසං සමාරුළ්හා සීහළට්ඨකථා නාම ජාතා.

තතෝ පච්චරියයුගම්හි නිසීදිත්වා ලඞ්කියෙහෙ ව මහාමතීහි ලිඛිතා අත්ථවණ්ණනා පච්චරියට්ඨකථාති ව, කුරුන්දිවෙලලි විහාරෙ නිසීදිත්වා ලිඛිතා අත්ථවණ්ණනා කුරුන්ද ට්ඨකථා ති ව, අන්ධක (දමිළ) රට්ඨෙ කෙනචි මහාථෙරෙන ලිඛිතා අත්ථවණ්ණනා අන්ධකට්ඨකථා ති ව, සඞ්ඛෙප මුඛෙන ලිඛිතා අත්ථවණ්ණනා සඞ්ඛෙපට්ඨකථා ති ව වොහාරමුපගතා. තා මහාඅට්ඨකථා දයෝ සීහළභාසාය යෙව තෙහි තෙහි ආචරියෙහි නිපච්චාදිතා හොන්ති.

තතෝ අපරභාගෙ සම්බුද්ධ පරිනිබ්බානතෝ නවන්නං වස්සසතානමුපරි චතුපඤ්ඤාසතිමෙ වස්සෙ සිරිලඞ්කාදීපෙ අභිසිත්තස්ස සිරිනිවාසා පර නාම ධෙය්යස්ස මහානාම රඤ්ඤො, සමයෙ පරම විසුද්ධ සද්ධා බුද්ධි නිවාස භූතෙ බුද්ධඝොසො ති පාකටෙ අට්ඨකථා චරියෙ නිජා චරියෙනා' සෙඛෙන රෙවත ත්ථෙරපාදෙන ව්‍යාපාරිතෙ ලඞ්කාදීප මුපගම්ම මහාවිහාර වංසෙ කතිලකස්ස ආයස්මතෝ සඞ්ඝපාලමහාථෙරස්ස සන්තිකෙ සීහළ ට්ඨකථා දයෝ සමුග්ගය්හ දීඝනිකායා දීනං සාධාරණ ත්ථවණ්ණනා භූතං විසුද්ධිමග්ග මෙවා දෙ රචයිත්වා මහාවිහාරියං මහාසඞ්ඝ මාරාධයී.

තතෝ පට්ඨාය සඞ්ඝ පසාදෙ රාජසම්මාන පුරස්සරෙ සෝ භදන්තා චරිය බුද්ධඝොස මහාථෙරෝ සුත්තනන්තපිටකෙ දීඝනිකාය – මජ්ඣිමනිකාය – සංයුත්ත නිකාය – අඞ්ගුත්තරනිකායානං – සුමඞ්ගලවිලාසිනී – පපඤ්චසූදනී – සාරත්ථප කාසිනී – මනොරථපූරණීති නාමන්තර පත්තීතා චතස්සොා ව, බුද්දක නිකායෙ බුද්දකපාඨ – සුත්තනිපාත – ධම්මපද – ජාතකානං පවෙචකං චතස්සොා ව, අභිධම්ම පිටකෙ ධම්මසඞ්ගණී පකරණස්ස අත්ථසාලිනී නාමෙම විභඞ්ග පක කරණස්ස සමොහවිනොදනී නාමෙන අවසිඨ පකරණානං පඤ්චප කරණ ට්ඨකථා නාමෙනාති තිස්සොා ව අට්ඨකථායො විරචයි.

අථා පරභාගෙ ඉතිවුත්තක – පෙතවත්ථු – චරියාපිටක – ථෙරගාථා – ථෙරී ගාථා – උදාන – විමානවත්ථු – අපදාන ට්ඨකථායො ආචරියො බුද්දරත්ථෙ ධම්ම පාලත්ථෙරො ච, බුද්ධවංස ට්ඨකථං ආචරිය බුද්ධදත්ත ත්ථෙරො ච, පටිසම්භිද මග්ගට්ඨකථං ආචරිය මහානාම ත්ථෙරො ච, නිද්දෙසට්ඨකථං ආචරිය උපසෙන ත්ථෙරො ච සම්පාදයිංසු. ආයස්මතා බුද්ධඝොසාචරියෙනෙ ව විනයෙ උභතෝ විභඞ්ගසු වත්ථු – පද භාජනීය – තික පරිවෙජද – අනන්තරා පත්ති – අනා පත්ති වසෙන විභත්තානං නිද්දෙසානං ජන නිඨානෙ ඨිතස්ස මාතිකා සඞ්ඛාතස්ස පාතිමොක්ඛස්ස අත්ථවණ්ණනා භූතා කඞ්ඛාවිතරණී ති නාමන්තර පත්තීතා මාති කාට්ඨකථා විරචිතා.

සකලසෙස ව විනයපිටකස්ස අට්ඨකථා සමන්තපාසාදිකා ති නාමන්තර පපඤ්චා සමධික සතත වීසති සහස්ස ගන්ථ පතිමණ්ඩිතා අත්ථවණ්ණනා හොති.

විනයස්ස කථා

සා තස්ස මහානාම රඤ්ඤෝ අභිසෙකතෝ සම වීසතිමේ වසෙ සමාරද්ධා එකවීසතිමේ වසෙ නිට්ඨාපිතා සි.

වුත්තං හෙතං **සමන්තපාසාදිකායං** ÷

"පාලයන්තස්ස සකල – ලඞ්කාදීපං නිරබ්බුදං,
රඤ්ඤෝ සිරිනිවාසස්ස – සිරිපාල යසස්සිනෝ.
සමවීසතිමේ ඛෙමෙ – ජය සංවච්ඡරෙ අථං,
ආරද්ධා එකවීසමහි – සම්පත්තෙ පරිනිට්ඨිතා" ති.

තතෝ අපරභාගෙ තස්සා අට්ඨකථාය දුබ්බොධත්ථානං පදත්ථං අත්ථ වණ්ණනා රූපෙන තෙහි තෙහි තිපිටක පරියත්ති ධරෙහි මහාකවීහි ගණ්ඨි පදානි නිපඵාදිතානි අහෙසුං. විනය ට්ඨකථාය සීහළභාසාය යෙව මහා ගණ්ඨිපද – මජ්ඣිම ගණ්ඨිපද – චූළ ගණ්ඨිපද නාමානි තීණි ගණ්ඨිපදානි අහෙසුං. මාගධභාසාය පි එක මෙව ගණ්ඨිපද මාසි.

ගණ්ඨිපදානි

වුත්තං හෙතං **සාසන වංස දීපෙ** ÷

"තයෝ ගණ්ඨිපදා චූළ – මහා මජ්ඣිම සඤ්ඤිතා,
ලඞ්කාදීප නිවාසීහි – ථෙරෙහෙ ව පුරා කතා" ති.

තෙහි ගණ්ඨිපදෙහි අත්ථා වබොධෝ දුක්කරෝ යෙවා ති මන්ත්වා ආචරියා ටීකා ගන්ථෙ යථාසමයං විරචයිංසු. භදන්තා චරිය **වජිරබුද්ධි මහාථෙර පාදෙන** විරචිතා වජිරබුද්ධි ටීකා විනය ට්ඨකථාය ආදිමටීකා හොති.

ටීකාගන්ථා

තතෝ අපරභාගෙ එකාය සුතියා අනෙක සහස්ස ගන්ථා නං ධාරණ සමත්ථෙන වජිරූ පම ඤාණෙන ටීකා චරිය සිරි **සාරිපුත්ත සඞ්ඝරාජ මහාථෙරපාදෙන** පොරාණ චරියෙහි කතානි ලීනත්ථවණ්ණනා ගණ්ඨිපද දීනි ඔලොකෙත්වාන තානි න සබ්බසො භික්ඛූන මත්ථා වහානී ති සුපරිසුද්ධා සුවිත්ථිණ්ණා සාරත්ථදීපනී නාම විනය ට්ඨකථාය ටීකා විරචිතා.

වුත්තං හෙතං තත්ථෙ වාදෙ ÷

"පොරාණෙහි කතං ය නනු – ලීන ත්ථස්ස පකාසනං,
න තං සබ්බත්ථ භික්ඛූනං – අත්ථං සාධෙති සබ්බසො.
දුවිඤ්ඤෙය්‍යස්ස සභාවාය – සීහළාය නිරුත්තියා,
ගණ්ඨිපදෙසු නෙකෙසු – ලිඛිතං කිඤ්චි කත්ථචි. = පෙ =
භාසනන්තරං තතෝ භිත්වා – සාර මාදාය සබ්බසො,
අනාකුලං කරිස්සාමි – පරිපුණ්ණ විනිච්ඡයං" ති.

ඉති තද ඤ්ඤු පි පාළිමුත්තක විනය විනිච්ඡය ටීකා කඞ්ඛාවිතරණී ටීකා දීනා මත්ථං සාධෙන්තියෝ විනයත්ථ වගමෙ.

කා නාමා යං ටීකා? කෙන කදා විරචිතා? කථං සම්භාවයන්ති කවයො ති? විනය ට්ඨකථාය ආදිම ටීකා අතිසඞ්ඛෙප මුඛෙන විරචිතා ගණ්ඨිපද රූපා න සබ්බසො විනය ත්ථා වගමෙ උපකාරාය වත්තතෙ. අපරා සාරත්ථදීපනී නාම ටීකා අතිවිත්ථාරගතා විනය ත්ථාව ගමෙ නියුත්තානං විහෙසාය වත්තතෙ. තාහි ඒහි යෙව ටීකාහි විනයස්ස සුඛාධිගමො න හොති, ඉති තාසං අත්ථාභිමුඛං අප්ප වත්තිතො වෙ ව අඤ්ඤ මඤ්ඤ විසදිස ට්ඨානානං විජ්ජ මානත්තා ච තා පන විනයෙ විමතිං විනොදෙතුං අසමත්ථා හොන්ති, තස්මා යෙව විමතියො කඞ්ඛා නුදන්ති අතික්කමන්ති විනයෙ ස්වෙ තායා ති = විමති විනොදනී ත්‍ය ත්ථ සඤ්ඤාය සමුල්ලසිතා විනයො දධි තරණෙ තරණී නිබ්බිසෙසා සමන්තපාසාදිකාය විනය ට්ඨකථාය නිම්මලා යං ටීකා භදන්තා චරියෙන චොළිය කස්සප මහාථෙර වරෙන විනයටීකාදීනං සාර මාදාය සඞ්ඛෙප රූපෙන විරචිතා හොති. විනය පාළියා ආගතානි අට්ඨකථාය අවණ්ණිතානි දුරවබොධ ට්ඨානානි පි බහුසො ත්‍ර වණ්ණිතානි. ටීකා චරියෙහි පි විරද්ධට්ඨානානං සොධනවසා දස්සිත විනිච්ඡයො පනෙ තස්සා චරියස්ස විනය වෙසාරජ්ජ ඤ්ඤෙව ච සුවිසද කුසග්ග බුද්ධිප්පභාව ඤ්ඤ දස්සෙති.

විමතිවිනොදනී ටීකා

දක්ඛිණ ජම්බුදීපිකෙසු දෙසෙසු චොළරට්ඨං පන ලඞ්කායා සන්තෙ යෙව හොති. තස්මිං තස්මිං සමයෙ තතො පණ්ඩිතාදයො ඉධා ගම්ම පබ්බජ්ජු ප ගතා වෙව සමුග්ගහිත ධම්මවිනයා චා සුං. තෙස්වෙ කෙ අතිවිය චතුරතරා ජින වචන නය ප්පවීණා ජිනසාසනං ජොතයිංසු, සීහළ භූපාලාදයො ච තෙසං සක්කාර සම්මාන මකංසු, මහාපරක්කමබාහු රඤ්ඤො සමයෙ චොළකුලන්ත කනාමෙනෙ කො විහාරො පි තෙස මෙව ත්ථාය විසෙසතො තෙන රඤ්ඤා කාරාපිතො ආසි. තතො ජම්බුද්දෙණ්ණි පුරාධීසො පරක්කමබාහු රාජා පි සාසනු ජ්ජොතනත්ථං ස පාහතෙ දූතෙ චොළරට්ඨං පෙසෙත්වා තතො සික්ඛා කාමෙ සුපෙසලෙ ධම්ම විනයනය ප්පවීණෙ චොළිය භික්ඛූ ඉධා නෙත්වා සීහළි කෙහි සමං සමග්ගෙ කාරෙත්වා සාසනං චිරං ජොතයී ති ච, තථා හත්ථි සෙලපුරෙ අභිසිත්තස්ස චතුත්ථ (දුතිය) පරක්කමබාහු රඤ්ඤො ආචරියො පි චොළියො යෙවා ති ච ඉතිහාස ඤ්ඤුනො විඤ්ඤුනො වදන්ති. ඉමිස්සා ටීකාය පන න දිස්සතෙ කත්තු නාම පරිදීපනා දිකා කාචි පවත්ති, තස්මා යෙවෙ ත්ථ කත්තාරං පති මතභෙදො පි වත්තතෙ, කිත්ති සෙසප්පත්තස්ස රාජමන්දිර මුදලින්දස්ස ඒ. ඇම්. ගුණසෙඛර මහාසයස්ස සද්ධම්ම කොස ගන්ථෙ ච සත්ථා චරිය වරෙන ජී. පී. මලලසෙඛර මහාසයෙන කතෙ පාළිසාහිච්චා භිධානෙ ගන්ථෙ ච විමතිවිනොදනී කත්තා උදුම්බරගිරි විහාරියො මහාකස්සප සඞ්ඝරාජා ති වුත්තං, න සා මති අතිසම්භාවනීයා.

සම්බුද්ධ පරිනිබ්බානතො සත්ත සතා ධිකස්ස වස්ස සහස්සස්සො පරි තතියෙ සරදෙ පුලත්ථිපුරෙ පත්ත රජ්ජාභිසෙකස්ස සිරි සඞ්ඝබොධි පරක්කම බාහු මහා රඤ්ඤො සාසනුජ්ජොතනෙ පමුඛොපකාරකො සඞ්ඝරාජා මහාක ස්සපත්ථෙරොවා සි, න දග්ගසිස්සො ටීකා චරියො සාරිපුත්ත සඞ්ඝරාජ මහා ථෙරො අහොසි, තෙන සාරිපුත්ත මහාසාමිනා විනය ට්ඨකථාය විරචිතා සාරත්ථ

දීපනී නාම ටීකා, තටටීකාය පමාදට්ඨානානි බහුසෝ සන්දස්සයතා සතා විමතිවිනොදනී කත්තාරා සුනිපුණවිනය විනිච්ඡය නයෝ අත්තනෝ ගන්ථේ තත්ථ තත්ථේ ව දස්සිතෝ. තෙන පඤ්ඤායති සාරිපුත්තත්ථේර මහාසාමිනෝ අපරභාගෙ අය මාචරියෝ සාසනූ ජෝතනෙ සහායෝ අහොසී ති. කිං බහුනා? ඉමිස්සා ටීකාය ගතෙහි පි පාළෙහි න සෝ සීහළිකෝ මහාකස්ස පෝ ති විඤ්ඤූහි අනුමීයතෙ. භවන්ති චාත්‍ර ÷ "පුබ්බෙ කිර ඉමස්මිං දම්ළ රට්ඨේ කොචි භික්ඛාලද්ධිකෝ නාගසෙනෝ නාම ථේරෝ කුණ්ඩලකෙසි වත්ථුං පරිවාද මථන නය දස්සනත්ථං දම්ළ භබ්බ රූපෙන කාරෙන්තෝ" ඉච්චා දයෝ පාඨා. තෙසං දස්සනතෝ පි තතෝ මහාකස්සප සඞ්ඝරාජතෝ අඤ්ඤෝ ය මා යසමා චොළිය කස්සප මහාථේරෝ ති ච සුවිඤ්ඤායතෙ ච.

තස්මා තෙසං කවීනං මහාසයානං සා මඤ්ඤනා පමාද ජා ති මඤ්ඤමි. වාලුකාතීත්ථේ අම්බරුක්ඛාරාම මහාවිහාර මජ්ඣා වුත්ථස්ස කවි චක්කවත්ති සාමිනෝ අමරපුර ගණ පාමොක්ඛා චරිය අරිය වංසාලඞ්කාර විමලසාර නිස්සාණි ධානස්ස අමරපුර නිකායසම්මං මහානායක සාමිනෝ' මහාකං පාවරි යු තත්තමස්ස සාසනවංසදීපෝ ති පතීතසම්මං කවි සම්භාවිත මහාකබ්බ ගන්ථේ එකාදසමා ධිකාරෙ ÷

1204 "ථෙරෙන කස්සප වෙහන – චොළ රට්ඨ නිවාසිනා,
කවිනා රචිතා ටීකා – විමත්‍යා දිවිනොදනී.

1205 ටීකා යං විනය ඤ්ඤූහි – පසත්ථා ත්ථ සුවණ්ණනා,
විනයොදධිපාරස්ස – තරණෙ තරණී සමා" ති.

ඉමාහි ච්හි ගාථාහි විමති විනොදනී ටීකා කාරකෝ චොළිය දෙසිකෝ ති පකාසිතෝ. ලුච්ස් ද සොසිසා භික්ඛානස්ස ලඞ්කාදීපෙ අතීත මහාමුදලිඳස්ස පාවින ගන්ථා වලිය මපි ආඛ්‍යල ක්ඛර මුද්දිතාය, මරම්ම ගන්ථවංසෙ ච තථේ ව දිස්සතෙ, තස්මා ය මා චරියෝ විනය විසාරදෙ පිටකත්තය පාරගෝ චොළිය කස්සපෝ ති පාකටෝ මහාථේරෝ ති නිට්ඨමේ ත්ථ ගන්තබ්බං.

අය මාචරියෝ කස්මිං සමයෙ විහාසී ති අනුමාතු මපි ඔකාසෝ න දිස්සතෙ. තථා පි ලඞ්කාදීපෙ තෙත්තිංස වස්සං රජ්ජ මනුසාසිතස්ස පුලත්ති පුරාධි වාසිනෝ සිරි සඞ්ඝබෝධි පරක්කමබාහු මහානරින්දස්ස සමයෙ ටීකා චරියස්ස සිරි සාරිපුත්ත සඞ්ඝරාජ මහාථේරවරස්ස සිස්සෙහා යසමතා බුද්ධනාග මහාථේරපාදෙන විරචිතාය විනය ත්ථ මඤ්ජූසා ටීකාය පි ඉමිස්සා නාම්මත්ත මපි න දිස්සතෙ. නිජා චරියුත්තමෙන විරචිතාය සාරත්ථදීපනියා දෙසමපි සන්දස්සනෙන විරචිතං පනි මං ටීකං පති සෝ පනා යසමා බුද්ධනාගත්ථේරෝ අත්තනෝ ගන්ථේ න කිඤ්චි පි දස්සෙසි. තස්මා'යං විමතිවිනොදනී කත්තා තතෝ අපරභාගෙ විහාසී ති මඤ්ඤෙ, සම්බුද්ධ පරිනිබ්බානතෝ එකසතා ධිකානං තින්නං වස්සසහස්සාන මුපරි මරම්ම විසයෙ තම්බදීපරට්ඨේ රත්නාපුණ්ණ නගරෙ තිරිය පබ්බත වාසිනා තිපෙටකාචරිය ත්ථේර පාදෙන විරචිතාය විනයාලඞ්කාර ටීකාය තත්ථ තත්ථ බහුසෝ ඉමිස්සා ටීකාය ගන්ථ පාඨා දිස්සනෙන, තස්මා තතොපුරෙ අය නිප්ඵාදිතෝ ති ඤ්ඤායතෙ, ඉති

අනුමිනන්තෙන මයා ඉතො චතුන්නං වස්සසතානං පුබ්බෙ විරචිතා ය මි ති අනුමීයතෙ, ඉමිස්සා නිප්ථාදනතො ප්පභුති යෙ යෙ ගන්ථා විනයඤ්ඤූහි විදූහි නිප්ථාදිතා, තෙ සබ්බෙ විනය නයං පති සුනිපුණං විනිච්ඡයං දස්සෙන්තා බහුසො විමතිවිනොදනී මත මනුයාතා තං සම්භාවිතා චාහෙසුං. තෙපන විනයාලඞ්කාර ටීකා කත්තුභූතො තෙපිටකාචරියො, සීමාලක්ඛණ දීපනී කත්තුභූතො සිරි විමලසාර තිස්ස මහානායක ත්ථෙරෙ චා ති එව මාදයො මහාකවයො හොන්ති. අපි ච මරම්ම රාජූනං තෙරසමෙ සත සංවච්ඡරෙ ආදිම භාගෙ සිරිසුධම්ම තිලොක පවර මහාරාජා මරම්ම විසයෙ රාජා අහොසි, තස්මිං සමයෙ අගගධම්මාලඞ්කාර කවිධජ මහාධම්ම රාජාධිරාජගුරුනා මහාථෙරපාදෙන ඉමිස්සා පසත්ථා ත්ථ වණ්ණනා මරම්ම භාසාය විරචිතා තස්මිං විසයෙ විනයස්සා ධිගමෙ මහත්ථං සාධෙන්තී වත්තතෙ ති සූයතෙ.

සංසොධනං

චොළ දෙස නිවාසිනා භදන්තා චරිය කස්සප මහාථෙර සාමිනා යං මාග ධාය නිරුත්තියා විරචිතා පි චොළියක්ඛරෙහෙ ච ලිඛිතා ති අනුමීයතෙ. තතො මරම්ම විසයං නෙත්වා තෙස මක්ඛරෙහි ලිඛිතා තතො සීහළක්ඛරෙහි ලිඛිත්වා සීහළදීපං සමානීතා යාවජ්ජතනා ලිපිබ්භම් අක්ඛර විපල්ලාස ඌනාතිරිත්තා දි විවිධ දොස සමාකුලා අපරි සුද්ධා අමුද්දිතා වා හොසි. නා යං තාව ස්‍යාම – කම්බොජ – ආඞ්ග ලක්ඛරෙහි තෙසු තෙසු රට්ඨෙසු සංසොධිය මුද්දාපිතා ති සූයතෙ. මරම්ම විසයෙ පන චික්ඛත්තුං සොධිය පාකටී කතා පි ඌනාතිරෙක ට්ඨානා දීහි සමුපෙතායෙව. බහුසො ත්‍ර ගන්ථ න්තරා සමුද්ධරිත්වා නිද්දිට්ඨා පාඨන්තරාදයො පාරාජිකපාළි ආදීහි මූලගන්ථෙහි විසමා ච දිස්සන්තෙ. සීහළ ක්ඛර ලිඛිත පොත්ථකෙසු පි කාලන්තර ජාත දොසා දිං පති කා නාම කථා? අපරිසුඬා ච. ඉති සබ්බසො යං ටීකා ලිපිදොසාදීහි සමුපෙතා චිර මත්‍ර පොත්ථකා ලයන්තර ගතා වා හොසි. අම්හාකං ආචරියුත්තමෙන මහාචෙතිය පරිවෙණා ධිපතිනා අමරපුර ගණපාමොක්ඛා චරිය ධම්මකිත්ති සිරි පඤ්ඤා මොලි තිස්සා භිධානෙන අමරපුරනිකායස්මිං මහානායක ත්ථෙරවරෙන ඉමිස්සා සංසොධනං පති ව්‍යාපාරිතො හං මීගමු නගරාසන්නෙ මහහුනුපිටිය ගාමෙ සුගතාරාම මහාවිහාර මජ්ඣා වුත්ථස්ස සද්ධාපඤ්ඤාදි ගුණරතන නිධානභූතස්ස ම්‍රම්මවංසාවතංස ගණාචරිය සිරි ධම්මරතන තිස්සාභිධානස්ස දිවඞ්ග තස්ස මම උපජ්ඣා චරියු ත්තමස්ස ච නාමසෙස භූතස්ස මම පිතුනො හේතු මුනි හර්මානිස් ද සිල්වා මහාසයස්ස ච පුඤ්ඤ පාභතං කත්තුකාමො විනයත්ථා වගමෙ පරමො පකාරභූතස්ස ඉමස්ස ගන්ථස්ස සංසොධනෙ කතාදරෙ තදත්ථ ප්පසුතො ආසිං. තස්මිං නියුත්තො සං සා ට්ඨකථං විනයපිටකං සමො ලොකයං වජිරබුද්ධි – සාරත්ථදීපනී – විනය ත්ථමඤ්ජූසා – විනයාලඞ්කාරටීකා දීහි ච කඞ්ඛාවිතරණී – පාළිමුත්තකවිනයවිනිච්ඡයා දීහි ච සංසන්දයං ආචරි යොප දෙස ඤ්ච සමාදාය මහතා පරිස්සමෙන යථාබලං යථාමති තං සංසොධෙසිං, තස්මිං සංසොධනෙ සුත්තන්ත පිටකෙ දීඝනිකායා දයො ච අභිධම්ම පිටකෙ ධම්මසඞ්ගණී ප්පකරණාදයො ච පාඨන්තර සමීකරණ විසයෙ පරමො පකාරා හෙසුං. යත්ථ කත්ථචි අත්‍රා පි විපල්ලාසක්ඛර සඤ්ජාතා නුචිතා

පාඨාදයො විජ්ජන්තෙ, තථා පි සබ්බෙසු පටිපොත්ථකෙසු තථෙ වා ගතත්තා නා හං තෙස මඤ්ඤථා කරණ මකරිං. සබ්බත්ථ විසදිස ට්ඨාන පාඨන්තරා දයො අධොලිපි වසෙන දස්සෙසිං. විසෙසතො සාරත්ථදීපනියං දිස්සමානෙසු විසදි සට්ඨානෙසු අට්ඨකථා පාඨානං චෙ ව තතො උද්ධරිය ඉධ නිද්දිට්ඨානං වාක්‍යා නං ච විසමතා අධොලිපි වසෙන නිද්දිට්ඨා. කත්ථචි මුද්දඞ්කණතො පර මපි ඉමිස්සා අන්තොගධ කරණීයා පාඨන්තරා දයො මමා නවධානෙන අධො ලිපිසු අන්තොගධා ජාතා පුන දිට්ඨා, සුද්ධිපත්තෙ තෙ අන්තො ගධා කතා. පටි සඞ්ඛරණ සම්ං විසෙසතො පනි මං පරිසීලයන්තානං සුඛ ග්ගහණ ධාරණත්ථං විනය පාළිතො සමුද්ධටානං මූලපාඨානං " " ඉමිනා ලක්ඛණෙනි ධ විසිට්ඨානං වචනානං චෙ ව අට්ඨකථාය සංවණ්ණනත්ථං සමුද්ධටානං කාලවණ්ණ ඞ්කිතානං වචනානං ච සඞ්ගහං අකාරාදි අනුක්කමණ්කා වසෙන ගත්ථා වසානෙ යොජයිං. යජ්ජෙ ත්ථ භම ප්පමාද පතිතා යෙ කෙචි දෙසා විජ්ජන්ති චෙ තෙ විනයඤ්ඤු නො විඤ්ඤුනො පරියත්ති සාසනාභි වුද්ධියා සොධයන්තු ති ගාරවෙන නිවෙද යාමි. යෙ කෙචි විනය විසාරදා තානි පමාදට්ඨානානි යථාවිනයං ලිඛිත්වා පෙසෙය්‍යුං සාදරං පටිග්ගය්හ දුතියා භි සඞ්ඛරණෙ අන්තොගධං කරිස්සාමි.

අපිචම්හාකං පරිස්සමකාරෙ ඉමසම්ං සංසොධනසම්ං අම්හාකං ආචරි යුත්ත මස්ස සිරිමතො මහාචෙතිය පරිවෙණා ධිපතිනො මහානායක ත්ථෙරවරස්ස විසිට්ඨො පදෙස ප්පදාන පුබ්බකං සමාදර පටිග්ගහණ ඤ්ච, ඉමසම්ං පරිවෙ ණසම්ං ආදිතො ප්පභූති ආචරියපද මලඞ්කතවතා සිරි නාගපුප්ථාරාමා ධිපතිනා අමරපුර වංසා වතංස තිපෙටකා චරියෙන උදම්මිට ධම්මරක්ඛිත තිස්සා භිධා නෙන ගරුනා ම්හාකං අමරපුර නිකායසම්ං අනුනායක ත්ථෙරපාදෙන සංසො ධනං පති දින්නො පදෙස ඤ්ච, කොස්ගොඩ ගල්වෙහෙර ගාමෙ සිරි විජය බොධිරාජා රාමාධි පතිනා ජිනවර සද්ධම්මවංස පාල ගණාචරිය සිරිසිලක්ඛන්ධා භිධානෙන අමරපුරසිරිසද්ධම්මවංස නිකායසම්ං මහානායක ත්ථෙරපාදෙන ච, විජ්ජොදය පරිවෙණ පොත්ථකා ලයා ධිපතිනා හික්කඩුවේ සිරි පෙමානන්ද භිධානෙන මහාථෙර පාදෙන ච, කොස්ගොඩ හැගල්ල ගාමෙ අමරමුනි විහාර මජ්ඣා වුත්ථෙන සිරි අරියවංසාලඞ්කාර සුමනසාර තිස්සා භිධාන නායක ත්ථෙරපාදෙන ච, සෙඞ්ඛණ්ඩසෙල නගරෙ කුණ්ඩසාල රාජමහාවිහාර පොත්ථ කාලයාධිපතිනා රඹුක්වැල්ලෙ සිරි ධම්මරක්ඛිත මෙධඞ්කර ත්ථෙර පාදෙන ච, මොරගල්ලගාමෙ ගඞ්ගාරාම විහාරමජ්ඣාවුත්ථෙන සිරිවිමලජොති තිස්ස ත්ථෙරෙන ච, අම්බරුක්ඛාරාමාධිවාසිනා අහුන්ගල්ලෙ අනොමදස්සි තිස්ස ත්ථෙරෙන ච පුරාලිඛිත පොත්ථකානුප්පදානෙන කතූපකාරඤ්ච ගාරවපුරස්සරං අනුස්සරාමි. විසෙසතො පන කළුවාමෝදර ගාමෙ කල්‍යාණාරාමවිහාරවාසි ආයස්මා මොරගල්ලෙ සිරිඤාණොභාසතිස්සත්ථෙරෙ පරිසොධනෙ මිස්සා පාඨන්තරසම්කරණ පුරාලිඛිත ගත්ථානුප්පදානාදිනා බහුසොපකාර මකාසි. තථෙවිමසම්ං පරිවෙණසම්ං ආචරියධුරප්පත්තො මොරගල සිරි සාසන තිලකතිස්සත්ථෙරෙ ච සොධනීයඵලකාවලොකනාදිනා උපත්ථම්භො අහොසි.

අපිච ඉමිස්සා සංසොධනා' හිසංඛරණ විසයෙ අම්හාකං ආචරියුත්තමස්ස මහාවෙතිය පරිවෙණාධිපතිනො මහානායක තෙරවරස්සෙ 'ච සිස්සස්ස වෙන මහාවෙතිය පරිවෙණාචරියෙනා 'යස්මතා **පණ්ඩිත වලගෙදර සොමාලොක තිස්ස** තෙරෙන තත්ථ තත්ථ සංසයට්ඨාන විසදීකරණ ඔසාන සුඩිපත්තා.'වලොකනාදිනා කතු'පකාරො බහුසො'ම්හාකං පරිස්සම විනොද නායා 'හොසි.

ලක්ෂ්මන් යන්තාලයා 'ධිකාරිනො පී. **සිරි ජිනෙන්ද්‍රදාසා** 'හිධානස්ස සොගතස්ස ච තස්මිං මුද්දඞ්කණෙ නියුත්තානං සාධූනං ච, පාකටීකරණ විසයෙ ධන පරිච්චත්තස්ස **එච්. ගේබ්‍රියෙල් ද සිල්වා** ආඞ්ගල වෙජ්ජා 'චරිය මහාසයස්ස ච, තද'ඤ්ඤසං කතු'පකාරානං සාධූනං ච ථුතිං කරොමි. මයා සංසොධනා'දිවසා මිස්සා පටිලඞ්ං පුඤ්ඤං දිවඞ්ගතස්ස මම උපජ්ඣාචරි යු'ත්තමස්ස මම පිතුනො සොගත මහාසයස්ස ච නිබ්බාන සුඛාධිගමාය පච්චයො හොතු ති පත්ථයාමි.

යජ්ජෙ 'ත්ථ සන්ති මම කෙචි පමාද දොසා,
සොධෙන්තු සාධු විබුධා විනයඤ්ඤුනො තෙ,
යො මං විනෙසි විනයාදිසු ධම්මකිත්ති-
පඤ්ඤාදිමොලි යති සඞ්ඝපති විභාතු.

යෙ මෙ හිත'ත්ථ නිරතා සදයා සුසන්තා,
ආචෙර පාදපචරා ජනකාදි ඤාතී,
මිත්තා 'දයො ච අනුමොදිය පුඤ්ඤ'මෙතං,
ඛෙමං ථුසන්තු සුඛිතා 'ත්‍ර භවන්තු සබ්බ.

විඤ්ඤාපිත මිදං සිරිඝන සුගත පරිනිබ්බානතො චතුස්සතා ධිකානං චින්නං වස්සසහස්සාන මු'පරි අට්ඨසත්තතිමෙ සොගතෙ වස්සෙ අස්සයුජස්සා සිතෙ පඤ්චමෙ බුධවාරෙ ති.

සිවං.

බේරතුඩුවේ ධම්මාධාර තිස්ස.

2478
1935 10. 16. මහාවෙතිය පරිවෙණතො.

සූචිපත්තං.

CONTENTS.

විසයො.		පිටඨඞ්කා.
පණාමාදි වණ්ණනා		1–7
බාහිර නිදාන වණ්ණනා		8–33

පාරාජික වණ්ණනා.

වෙරඤ්ජකණ්ඩ	වණ්ණනා	34–83
පඨම පාරාජික	,,	84–138
දුතිය පාරාජික	,,	138–173
තතිය පාරාජික	,,	173–202
චතුත්ථ පාරාජික	,,	202–211
තෙරසක	,,	212–253
අනියත	,,	253–256

තිංසක වණ්ණනායං:—

1	චීවර වග්ග	,,	256–274
2	කොසියවග්ග	,,	274–286
3	පත්තවග්ග	,,	286–297

පාචිත්තිය වණ්ණනා.

භික්ඛු විභඞ්ගෙ:—

1	මුසාවාද වග්ග	වණ්ණනා	298–304
2	සෙනාසන වග්ග	,,	304–311
3	භික්ඛුනී වග්ග	,,	311–316
4	භොජන වග්ග	,,	316–326
5	අචෙලක වග්ග	,,	326–328
6	සුරාපාන වග්ග	,,	328–330
7	සප්පාණක වග්ග	,,	330–333
8	සහධම්මික වග්ග	,,	333–336
9	රාජවග්ග	,,	336–338

	විසයො.		පිටුවෙකා.
	පාටිදෙසනිය	වණ්ණනා	339
	සෙඛිය	,,	339–344
	භික්ඛුනී විභඞ්ග:—		
	පාරාජික	,,	345–347
	සඞ්ඝාදිසෙස	,,	347–349
	නිස්සග්ගිය	,,	349–350
1	ලසුණවග්ග	,,	350–351
2	අන්ධකාරවග්ග	,,	351
3	නග්ගවග්ග	,,	351–352
4–5	තුවට්ටවග්ග–චිත්තාගාරවග්ග	,,	352
8	කුමාරිභූතවග්ග	,,	352–353
	පාටිදෙසනීයාදි	,,	353

මහාවග්ග වණ්ණනා.

පබ්බජ්ජක්ඛන්ධක	වණ්ණනා	354–395
උපොසථක්ඛන්ධක	,,	396–423
වස්සූපනායිකක්ඛන්ධක	,,	423–426
පවාරණක්ඛන්ධක	,,	426–427
චම්මක්ඛන්ධක	,,	427–430
භෙසජ්ජක්ඛන්ධක	,,	430–433
කඨිනක්ඛන්ධක	,,	434–436
චීවරක්ඛන්ධක	,,	437–441
චම්පෙය්‍යක්ඛන්ධක	,,	441–442
කොසම්බක්ඛන්ධක	,,	443–445

චූලලවග්ග වණ්ණනා.

කම්මක්ඛන්ධක	වණ්ණනා	446–449
පාරිවාසිකක්ඛන්ධක	,,	449–450
සමුච්චයක්ඛන්ධක	,,	450–452
සමථක්ඛන්ධක	,,	452–456
ඛුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධක	,,	456–463
සෙනාසනක්ඛන්ධක	,,	463–473
සඞ්ඝභෙදක්ඛන්ධක	,,	473–477
වත්තක්ඛන්ධක	,,	477–478

විසයො.		පිටයංඛකා.
පාතිමොක්ඛඨපනක්ඛන්ධක	වණ්ණනා	478-479
භික්ඛුනීඛන්ධක	,,	480
පඤ්චසතිකක්ඛන්ධක	,,	480-481
සත්තසතිකක්ඛන්ධක	,,	481-483

පරිවාර වණ්ණනා.

මහාවග්ග	වණ්ණනා	484-496
පඤ්චුත්තිවග්ග	,,	496-504
සඞ්ගහවග්ග	,,	504-514

ලක්ඛණ විඤ්ඤත්ති.

ABBREVIATIONS.

සී. මූ. ස. සීහළක්ඛර මුද්දිත සමන්තපාසාදිකා.
නී. මූ. ස. නීපිටක මුද්දාපන සභාය මුද්දාපිත සමන්තපාසාදිකා.
ම. ස. මරම්මක්ඛර මුද්දිත සමන්තපාසාදිකා.
මූ. සා. සීහළක්ඛර මුද්දිත සාරත්ථදීපනී.
ම. සා. මරම්මක්ඛර මුද්දිත සාරත්ථදීපනී.
මා. කඞ්ඛාවිතරණී නාම මාතිකට්ඨකථා.
මා. ටී. මාතිකට්ඨකථා ටීකා.
මූ. චූ. සීහළක්ඛර මුද්දිත චුල්ලවග්ගපාළි.
ම. චූ. මරම්මක්ඛර මුද්දිත චුල්ලවග්ගපාළි.
ම. මරම්මක්ඛර මුද්දිත විමතිවිනොදනී.
ම. 1. ,, ,, පඨමවාර මුද්දනං.
ම. 2. ,, ,, දුතියවාර මුද්දනං.
සී. සීහළක්ඛරලිඛිත විමතිවිනොදනී පොත්තකානි.
වි. විජෙජාදය පරිවෙණතො ලඛං විමතිවිනොදනී පොත්තකං.
කු. මඝඛාණඩ සෙලුනගරෙ කුණ්ඩසාල විහාරතො ,,
අ. මොස්ගොඩගාමෙ අමරමුනි විහාරතො ,,
ඛා. ගල්වෙහෙර ගාමෙ සිරිවිජය බොධිරාජාරාම විහාරතො ලඛං විමතිවිනොදනී පොත්තකං
ග. මොරගල්ලගාමෙ ගඞ්ගාරාම විහාරතො ,, ,,

සුදධිපත්‍රං.

ERRATA.

පිටෙහි.	පන්තියං.	අසුදධි.	සුදධි.
8	9	[2] ජනනටඨානෙ	[2] ජනනී ඨානෙ
45	10	නානත්තනානකයා	නානත්තකායා
46	16	ලොමිකං	ලොමිකා
47	1	වුවවති	වුවවතී ති
48	5	අත්තනාති	අත්තනොති
,,	24	තාරෙන්තී ති	තාරෙතී ති A
,,	34	මනුසසා	මනුසස
49	31 – 32	යා ගුණනිමිත්තනා හි සා තෙ සද්‍දුපවවකඛහුතා ගුණ විසෙසාවිය	යං ගුණනිමිත්තනාති සා, තෙගුණා සද්‍දුපවවකඛ හුතාති ගුණ විය සා පි
50	9	සුභාවිතත්ත	සුභාවිත
,,	21	" අකොචජි	" අකෙකාචජි
51	33	අනුභාව	අණුභාව
53	13	බ්‍රාහමානං	බ්‍රහමානං
54	23	සත්තා	සත්ත
55	27	සඞකාසනති	සඞකාසත්තති
,,	37	ඛ්‍යඤජතීති	ඛ්‍යඤෙජතීති
56	8	නිදෙසො	නිදෙසා
,,	21	සකලාදි	සකලාධි
57	4	නිදසසන	දසසන
,,	11	කත්‍වා	කත්‍වා
,,	13	සිනොදකං	සිතොදකං
58	17	තඛ්බිදුරසස	තඛ්ඛිරසස
,,	27	මත්ත	මත්ථ
,,	31	තාලාවත්‍ථු	තාලවත්‍ථු
59	18	සඞගහතො අවසෙසානනති	සඞගහතො. අවසෙසානි නති
,,	33	සීතඛාණු	සීතං ඛාණු
60	4	පදති	පාදති
,,	14 – 15	විජානි වුවවති	විජා දෙතීති වුවවති A
,,	18	ඔපමමත්තසස	ඔපමමත්‍ථසස
,,	30	ආකර	ආකාර
61	11	නීවරණෙනෙව	නීවරණතෙ ව
62	15	පාවිය පි	පාවියා පි
,,	36	අජඣු	අජඣු

පිටෙඨ.	පන්තියං.	අසුද්ධි.	සුද්ධි.
63	5	පරිසුද්ධිතාය	පරිසුද්ධතාය
,,	16	සුඤ්ඤතා	සුඤ්ඤත
,,	20 – 21	වෙදිතබ්බාති	වෙදිතබ්බොති
,,	21	දසවිධාති	දසවිධා පී ති
,,	27	දසවිධාති ආදිනති	දසවිධා පී ති ආදීති
,,	33	[2] වුත්ත	[2] සුත්ත
64	15	උද්ධරිත්වාන වුත්තා	උද්ධරිත්වා න වුත්තා
,,	32 – 33	කිලෙසෙහි සම්පයුත්තානං ආරක්ඛාධිකරණං කිච්චස්ස පාරගමනං පච්චයො. ඉදන්ති	කිලෙසෙහිසම්පයුත්තානං රක්ඛනං ආරක්ඛා. තීරණං කිච්චස්ස පාර ගමනං. පච්චයො වීමංසා. ඉදන්ති
65	28 – 29	සම්භාවනාපි	සම්භවනාපි
68	22	යාවතාපන	යාවතා වා පන
,,	31	උභයතා	උභයථා
72	11	හිජ්ජතීති	හිජ්ජතී ති
73	10	[3] ඛීණජාතිං අබ්භඤ්ඤාසිනති	[3] ඛීණාජාති අබ්භ ඤ්ඤාසී ති
,,	24	වවනන්ති	වවනන්ති
75	21	වුත්ත	වුත්තං
76	32	කිසම්වි	කිසම්ඤ්චි
77	2	නී ච	නීච
,,	27	[12] අපඤ්ඤත්තතං	[12] අපඤ්ඤත්තකං
79	14	උද්දිසන්තීති	උද්දිසීයතී ති A
80	14	සහස්සාති	සහස්සස්සා ති
82	17	පරියොස	පරියොසා
,,	21	පාටිහ රියං	පාටිහාරියං
83	3 – 4	සොරෙය්‍යාදීනි	සොරෙය්‍යාදීනී ති
85	15	වුත්තං	වුත්ථං
87	3	[1] උපාදරූපං	[1] උපාදරූපානං
,,	5	ඉදුනීති	දුනී ති
91	10	අබ්භොච්ඡින්නතං	අබ්බොච්ඡින්නතං
92	22	සද්දතොති [4] අපතිය	සද්දතොපි [4] අපතීය
93	26	චයස්සාතිපි	චයස්සා පි
94	1	තෙ නෙව	තෙනෙව
100	23 – 25	කරොන්ති	කරොන්තී
104	18	ගණ්හති	ගණ්හාති
107	26	[9] බාහුල්ලස්ස	[9] බහුලස්ස
109	13	ඉක්ඛනන්තස්ස	ඉක්ඛනං තස්ස
,,	31	අසුහෙසු	අසුහෙසු

පිට්ඨෙ.	පන්තියං.	අසුද්ධි.	සුද්ධි.
110	16	වතුත්ථ	වතුත්ථ
114	16	[5] වුත්ත	[5] සුත්ත
115	33	විජානාති	විජානාතී ති
118	21 – 22	[4] භාවෙ මත	[1] භාවෙ සති මත·
,,	34	[11] පිට්ඨෙසු	[11] පිට්ඨීසු
119	20	හොගොගො	හොගො
120	8	[1] සමසික්ඛා	[1] සමසික්ඛාතා
125	2	[1] සන්ථතත්ථෙපි	[1] සන්ථතත්තෙපි
130	1	[1] සාදියෙය්‍ය	[1] න සාදියෙය්‍ය
132	8	නිස්සායා	නිස්සයා
134	25	[3] සාදිය	[3] සාටිය
137	22	එතස්ස	එව, තස්ස
151	14	ජඩෙඩන්තස්ස	ජඩෙඩන්තස්ස
162	2	[1] අත්තනො	[1] අත්තනො ච
163	11	දිසාභ ගෙන	දිසාභාගෙන
,,	24	ජීව ති	ජීවාති
164	20	ආණන්තියං	ආණත්තියං
166	29	ජීගච්ඡිත	ජීඝච්ඡිත
,,	34	නුද්දයතා ච	නුද්දයතාය ච
168	2	[1] ගච්ඡන්තො	[1] ගච්ඡතො
,,	16	[2] ගහෙස්සාමීති	[2] ගණ්හිස්සාමීති
170	1	පරාජිකන්ති	පාරාජිකන්ති
,,	35	"පරිභොග ත්වායා" ති	"පරිභොගත්ථායා" ති
172	2	වාසිභික්ඛූහි	වාසීහි භික්ඛූහි
,,	29	කංතුං	කාතුං
173	4	පාරාජිත	පරාජිත
175	7	විරියස්සවා	විරියස්ස
179	23	ආකරස්සාති	ආකාරස්සා ති
183	19	එත්ථපි	එත්ථා පි
,,	29	එකජ්ජං	එකජ්ඣං
185	4	අජ්ජුපෙක්ඛනා	අජ්ඣුපෙක්ඛනා
,,	8	[2] මග්ගානන්තර	[2] මග්ගානන්තරං
188	6	[2] සබ්භාවතො	[2] සම්භවතො
190	22	විජ්ඣති	විජ්ඣා ති
192	31	[3] අත්තනො	[3] අත්තනා
194	22	ඔපපාතිකෙ	ඔපාතිකෙ A
197	1	[2] යුත්තියා	[2] වුත්තියා
198	17	ඉමිනා ඤාතිසාමණෙරෙ ගීති ඉමිනා ච	ආදිනා ඤාතිසාමණෙරෙ ගීති ආදිනා ච A

පිටෙහි.	පන්තියං.	අසුදහි.	සුදහි.
198	23	[5] පුග්ගලාදිනමපි	[5] පුග්ගලානඤ්ච
199	12 – 13	වුත්තසදිසි තත්ථ පාළියා	තත්ථහි පාළියා A
201	34	[9] විභින්නානි	[9] විභින්නානං
203	10	වාවෙතේතා	වාවෙතෙතාති
205	4	චතුබ්බිධෝ	[2] චතුබ්බිධෝ
210	13 – 14	[6] යථා ආවුණනෙතා	[6] ආවුණනෙතා
212	20	[7] චතුජං	[7] උතුජං
214	16	[6] සත්ත	[6] සද්ද
216	2	[2] සවස්සා	[2] සවස්ස
220	26	අඤ්ඤතු වා	අඤ්ඤදු වා
222	6	අජානන්ති	අජානන්තී
223	23	පාරිමාරියාව	පාරිචරියාව
226	8	පවජා	පච්චා
227	11	[6] භාව අජානන	[6] භාවං වා අජානන
229	6	වලවා	වළව
239	26	සකේක තී	සකේකාති
244	27	උපොසකෝ	උපාසකෝ
248	1	[2] කසට	[2] සට
,,	3	[3] කෙනාපි තී	[3] කෙනාපි තී
250	27	මත්ථකලම්බක	මත්ථකොපලම්බක A
251	2	පුපථ	පුපථං
,,	30	මන්ද	මුඛ A
253	25	සවෙපිති	සවෙපිතීති
256	27	විහාරෙති	විහාරෙ
261	13	අපරිභොග	පරිභොග A
264	8	[3] විහාරෙතීතස්ස	[3] විහාරෙති තස්ස
271	20	[8] නිද්දිසි	[8] න නිද්දිසි
272	2	[1] පටිග්ගහණෙන	[1] පටිග්ගාහකෙන
274	3	[1] වත්තුව	[1] වත්තුඤ්ච
279	28	වත්තායුත්තතං	වත්තායතනං A
286	3	[1] රජනවජ්ජලි	[1] රජනජ්ජලි
288	21	වත්තුතෝ	වත්තුතෝ A
,,	34	නහොති	හොති A
291	30	නසඞ්ඝහං ගවජ්ජති	න සඞ්ඝවජ්ජති
296	7	[1] වතුමාසෙ	[1] මාසෙ
,,	21	අතික්කමයතෝ	අතික්කාමයතෝ
,,	30	නස්ස පිති	නස්සාපිති
300	30	එකං	එතං A
,,	33	වාරෙ විය	වාරෙයෙව A

පිටෙහි.	පන්තිය.	අසුදඩි.	සුදඩි.
302	5	වත්ථොති	වත්ථොති
303	28	තත්ථ	9 තත්ථ
305	24	7 යථාපාඨං	7 යථා පාළිං
311	6	1 තිණෙන වා	1 තිණෙ වා
321	21	යාමකාලිකෙ " න	" යාමකාලිකෙන
326	25	පිටඨිවංසසඞ්ඛාටතො	පිටඨසඞ්ඛාටතො
328	16	3 පුපඵාදි	3 පුපඵ
,,	27	විරුඬ්ධට්ඨාන	විරද්ධට්ඨාන
332	13	චාතුද්දසී අත්ථාය චතුන්නං	චාතුද්දසීනං අත්ථාය චතුන්නං A
346	5	3 එවං තත්ථ කාය	3 එවං තඤ්ඤයාම කාය
353	4 – 5	උපොසථකඛණ්ඩකෙව පන	උපොසථකඛණ්ඩකෙව
360	11	මිච්ඡාදිට්ඨියා	සස්සත දිට්ඨියා A
372	26	සොමහි	සොමහි
379	3	හෙදෙව	හෙදෙව
,,	5	3 අභිජ්ජමානෙන	3 අභිජ්ජනෙන
382	34	දෙසාපෙත්වා	දෙසෙත්වා
386	16	පුපපුළනති	බුබ්බුළනති
387	12 – 13	3 නම්ලවනතීති	3 න ම්ලවතීති
388	20	අනුපුබෙබන	අපුබෙබන A
,,	22	අනුසාසන	අනුසාවන
389	2	ආයසමතොති	ආයසමතාති A
391	19	ආයසමතොති	ආයසමතාති A
393	6	4 සඞ්ඝසඝඤ්ඤුපෙත්වා	4 සඞ්ඝස්ස ඤත්තියා ඤ්ඤුපෙත්වා
394	34	අසුකා	අසුකෙ
397	10	මාණෙපි	මාණොපි
,,	15	එතෙනව	එතෙන තව A
401	13	3 තෙන	3 තෙ පන
403	32	කාරණමතෙනන	කාරණතෙනන
406	34	6 අත්ථින	6 අත්ථි
407	6	පබ්බතාදීනි	පබ්බතාදිං A
,,	8	වසෙන ඔතරති	වසෙන නඔතරති
,,	9	වසෙන න ඔතරති	වසෙන ඔතරති
,,	,,	යංකිඤ්චිත්ති	ඤානං යං කිඤ්චිත්ති A
408	2	නහොතීති	හොතීති
,,	26	තස්සා	තස්ස
408	27	මහාසීමා	මහාසීමාය
409	14	4 කම්මවාචා	4 කම්මවාචාය

පිටෙහි.	පන්තියං.	අශුද්ධි.	සුද්ධි.
409	22	සංවාසා	සංවාසෝ
410	7	1 වෙදිතබ්බා	1 වෙදිතබ්බා
411	16	සංවාසකාති	සංවාසාති
414	17	අභිමත්ත	අනභිමත A
415	1	පරිවජ්ජන්න	පරිවජ්ජන්නා
416	33	වොහාරතොවා	වොහාරතොව
419	7	කතට්ඨානමෙව, නඅකත	ඛතට්ඨානමෙව, නඅඛතA
,,	15	දසසිතං	නදසසිතං A
,,	19	අම්බනති	නං අම්බනති A
,,	33	නිමිත්තකත්තා	නිමිත්තතො A
421	14	කතිමිති	කතමිති
423	6	සංවාසකා	සංවාසක
432	12	ගොනිස දිකා	ගොනිසාදිකා
438	29	පාපුණාති	පාපුණාතීති
440	19	බුද්ධාදි	බුද්ධාධි
459	30	උපපටෙත්වා	උබ්බටෙත්වා
478	6	පාදුනීති	පදුනීති
482	34	විකාලභෙජ්ජානාදිනො	විකාල භොජ්ජාදිනො
489	21	තබ්භාගිවාරෙපි	තබ්භාගියවාරෙපි
497	16	වතු	වාතු

අධොලිපිසු සුද්ධිපත්තං

පිටෙ.	පන්තියං.	අසුද්ධි.	සුද්ධි.
8	2	2. ම. ජනනී ඨානෙ	2. සී. ජනනට්ඨානෙ
46	2	2. අහච්ච	2. ආහච්ච
47	3	9. අත්තනො	9. අත්තතො
48	,,	,,	A. ම. තාරෙන්තීති
50	1	5. සී. පදසිද්ධි	5. ම. පදසිද්ධිං
51	1	9. ති. මු. ස.	9. ති. මු. ස. &. සී. මු. ස.
,,	5	13. ති. මු. ස.	13. ති. මු. ස. &. සී. මු. ස.
60	3	6. සී.	6. ග. බො. &. අ.
,,	2	,,	A. ම. තිස්සො විජ්ජාති
,,	2	8. ඔපමත්තස්ස	8. ඔපමත්ථස්ස
,,	3	9. ගබ්භග්ගහණං	9. ගබ්භග්ගහණ
63	1	2. සී. සුත්ත	2. ම. වුත්ත
73	1	3. සී. ඛීණාජාති අබ්භඤ්ඤාසීති	3. ම. ඛීණජාතිං අබ්භඤ්ඤාසීන්ති
74	1	7. ති. මු. ස.	7. ති. මු. ස. &. සී. මු. ස.
76	3	12. ම.	12. ම. 2.
,,	4	13. ස. &. මු. සා.	13. ති. මු. ස. සී. මු. ස. ම. ස. &. මු. සා.
79	3	,, ,,	A. ම. උද්දිසන්තීති
81	1	9. ති. මු. ස.	9. ති. මු. ස. &. සී. මු. ස.
82	2	5. මු. සා.	5. සී. මු. ස. &. මු. සා.
87	1	1. සී. උපාදරූපානං	1. ම. උපාදරූපං
93	4	9. ම. &. මු. සී. ස.	9 ම. &. සී. මු. ස.
94	,,	1. මු. සී. ස.	1. සී. මු. ස.
,,	,,	3. මු. සී. ස.	3. සී. මු. ස.
101	4	9. ති. මු. ස. &. ම. ස. මු. සා.	9. ති. මු. ස. සී. මු. ස. ම. ස. &. මු. සා.
106	3	5. ති. මු. ස. &. මු. සා.	5. ති. මු. ස. සී. මු. ස. &. මු. සා.
107	2	6. ති. මු. ස.	6. ති. මු. ස. සී. මු. ස. &. මු. සා.
114	3	5. සී. සුත්ත	5. ම. වුත්ත
118	,,	4. සී. භාවෙසති	4. ම. භාවෙ මත
,,	3	11. ම. පිට්ඨිසු	11. සී පිට්ඨෙසු
120	1	1. ම. සමසික්ඛාතා නාමාති	1. සී. සමසික්ඛා නාමාති
124	3	3. ති. මු. ස.	3. ති. මු. ස. &. සී. මු. ස.
125	1	1. ම 1. සත්ථ තත්තෙපි	1. ම. 2. &. සී. සත්ථ තත්ථෙපි
130	1	1. සී. න සාදියෙය්‍ය	1. ම. සාදියෙය්‍ය
134	1	3. මු. සා. සාටිය	3. ම. &. සී. සාදිය
141	2	5. ම. පට්ටමුඛෙති	5. ම. පට්ටමුඛේති ඒන්නං පට්ටානං
142	2	8. පුප්ජුලකං	8. පුප්ජුලකං
162	1	1. සී. අත්තනොව	1. ම. අත්තනො
166	1	3. ති. මු. ස.	3. ති. මු. ස. &. සී. මු. ස.
167	1	2. ති. මු. ස.	2. ති. මු. ස. &. සී. මු. ස.
168	1	1. ම. ගච්ඡතො	1. සී. ගච්ඡන්තො
,,	1	2. සී. ගණ්ඨිස්සාමි	2. ම. ගහෙස්සාමි
173	1	5. ම.	5. ම. 2.
174	2	9. ම.	9. ම. 2.
176	1	7. ම.	7. ම. 2.
182	1	3. ම.	3. ම. 2.
183	3	6. ති. මු. ස. &. ම. ස.	6. ති. මු. ස. සී. මු. ස. &. ම. ස.
185	2	2. සී. මග්ගා නන්තරං	2. ම. මග්ගානන්තර
193	1	3. ම. අත්තනා	3. සී. අත්තනො
194	2	,, ,,	A. ම. ඔපපාතිකෙ
196	1	1. සී.	1. සී. &. ම.
197	2	2. සී. උපචාර වුත්තියා	2. ම. උපචාර යුත්තියා
198	2	,, ,,	A. ම. ඉමිනා ඤ්ඤාතිසාමණෙරෙ ගීති ඉමිනාව
,,	2	5. සී. පුග්ගලානම්පි	5. ම. පුග්ගලාදීනම්පි
199	2	,, ,,	A. ම. වුත්තඤ්ඤි තත්ථ පාළියා
201	3	9. ම. විභින්නානං පන	9. සී. විභින්නානි පන කම්මජ රූපානි
209	1	5. ම.	5. ම. 2.
210	3	6. ම. ආවුණන්තො	6. සී. යථා ආවුණන්තො
212	1	7. සී. උතුජං	7. ම. චතුජං
214	2	6. සී. සද්ද	6. ම. සත්ත

විමති විනොදනී

නාම

සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය ටීකා.

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

කරුණා පුණ්ණ හදයං සුගතං භීත දායකං,
නත්වා ධම්ම ඤ්ච විමලං සඞ්ඝ ඤ්ච ගුණසම්පදං.

වණ්ණනා නිපුණා හෙසුං විනයට්ඨකථාය යා,
පුබ්බකෙහි කතා නෙකා නානා නය සමාකුලා.

තත්ථ කාචි සුවිත්ථිණ්ණා දුකෙඛා [1] ගාහා ච ගන්ථතෝ,
විරඛා අත්ථතෝ වා පි සද්දතෝ වා පි කත්ථචි.

[2] කාචි භාත්ථචි අපුණ්ණා කාචි සමෙමාහකාරිනී,
තසමා තාහි සමාදාය සාරං සඞ්ඛෙපරූපතෝ.

ලීනත්ථ ඤ්ච පකාසෙන්තා විරඛ ඤ්ච විසොධයං,
උපට්ඨිත නය ඤ්චා පි තත්ථ තත්ථ පකාසයං.

වීනයෙ [3] විමතිවෙජතුං [4] භික්ඛූනං ලහුවුත්තිනං,
සඞ්ඛෙපෙන ලිඛිස්සාම් තස්සා ලීනත්ථ වණ්ණන නති.

විනයසංවණ්ණනාරම්භෙ රතනත්තයං නමස්සිතුකාමෝ තස්ස විසිට්ඨ ගුණයොගසන්දස්සනත්ථං යෝ කප්පකොටිහිපි ති ආදිමාහ: – විසිට්ඨගුණ යොගෙන හි වන්දනාරහභාවෝ වන්දනාරම්භෙ ච කතා වන්දනා යථාධිප්පෙත මත්ථං සාධෙති. එත්ථ ච සංවණ්ණනාරම්භෙ රතනත්තය පණාමකරණප්ප යොජනං තත්ථ තත්ථ බහුධා පපඤ්චෙන්ති ආචරියා, මයං පන ඉධාධිප්පෙත මෙව ප්‍රයොජනං දස්සයිස්සාම්, තසමා සංවණ්ණනාරම්භෙ රතනත්තය පණාම කරණං යථා පරිසුද්ධා සංවණ්ණනාය අනන්තරායෙන පරිසමාපනාය හොති වෙදිතබ්බං. තථා හි වුත්තං "තස්සානුභාවෙන හතන්තරායෝ"ති. රතනත්තය

---

1. සී. ගාහාවගණ්හිහතෝ.
2. සී. අසම්පුණ්ණාවාලුලිතා.
3. ම. විමතිංජෙතුං.
4. සී. සික්ඛණං.

පණාමකරණෙන හි [1] රාගාදිදොසවිගමනතො පඤ්ඤාදි ගුණපාටවතො ආයු ආදි වඩ්ඪනතො පුඤ්ඤාතිසයභාවාදිතො ච හොතෙව යථා පටිඤ්ඤාත සංවණ්ණනාය අනන්තරායෙන පරිසමාපනං.

තත්ථ පඨමං තාව භගවතො වන්දනං කත්තුකාමො

යො කප්පකොටිහි පි අප්පමෙය්‍යං
කාලං කරොන්තො අතිදුක්කරානි,
ඛෙදං ගතො ලොකහිතාය නාථො
නමො මහාකාරුණිකස්ස තස්සා ති ආහ.

[2] ඉමිස්සා පන වීනය දෙසනාය [3] කරුණාප්පධාන ගුණ සමුට්ඨිතතාය [4] කරුණාප්පධානමෙව ථොමනං ආරඩං, එසා හි ආචරියස්ස පකති, යදිදං ආරම්භානුරූපථොමනා. කරුණාග්ගහණෙන චෙත්ථ අපරිමෙය්‍යප්පභාවා සබ්බෙපි බුඩගුණා නයතො සංගහීතාති දට්ඨබ්බා තම්මූලකත්තා සෙසබුඩ ගුණානං. තත්ථ යොති ඉමස්ස අනියම වචනස්ස නාථොති ඉමිනා සම්බන්ධො. **කප්පකොටිහිපි අප්පමෙය්‍යං කාලන්ති** කප්පකොටිගණනාවසෙනපි එත්තකා කප්පකොටියොති පමෙතුං අසක්කුණෙය්‍යං කාලං. අපි සද්දෙන පගෙව වස්සගණනායාති දස්සෙති, **අප්පමෙය්‍යං කාලන්ති** ච අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං, තෙන කප්පකොටිගණනාවසෙන පරිච්ඡින්දිතුමසක්කුණෙය්‍යම්පි, අසඞ්ඛෙය්‍යවසෙන පන පරිච්ඡින්දිතබ්බතො සලක්ඛං [5] චතුරාසඞ්ඛෙය්‍ය කප්පකාලං අච්චන්තමෙව [6] නිරන්තරං පඤ්චමහාපරිච්චාගාදි අතිදුක්කරානි කරොන්තො ඛෙදං කායිකං පරිස්සමං පත්තොති දස්සෙති. **ලොකහිතායාති** සත්තලොකස්ස හිතාය. නාථතීති = නාථො, වෙනෙය්‍යානං හිතසුඛං [7] ආසිංසතීති අත්ථො. අථවා නාථති වීනෙය්‍ය ගතෙ කිලෙසෙ උපතාපෙති, නාථතීති වා යාවති වෙනෙය්‍යෙ අත්තනො හිතකරණෙ යාවෙත්වාපි නියොජෙතීති="නාථො," ලොකපටිසරණො ලොකසාමි ලොකනායකොති වුත්තං හොති. **මහාකාරුණිකස්සාති** යො කරුණාය කම්පිත හදයත්තා ලොක හිතත්ථං අතිදුක්කරකිරියාය අනෙකප්පකාරං තාදිසං දුක්ඛං අනුභවිත්වා ආගතො, තස්ස මහාකාරුණිකස්සාති අත්ථො. තත්ථ කිරතීති = කරුණා, පරදුක්ඛං වික්ඛිපති අපනෙතීති අත්ථො. දුක්ඛිතෙසු වා කිරීයති පසාරීයතීති = කරුණා. අථවා කිණාතීති = කරුණා, පරදුක්ඛෙ සති කාරුණිකං හිංසති විබාධෙති, විනාසෙති වා පරස්ස දුක්ඛන්ති අත්ථො. පරදුක්ඛෙ සති සාධූනං කම්පනං හදයඛෙදං කරොතීති වා = කරුණා. අථවා කමිති සුඛං තං රුන්ධතීති = කරුණා, එසා හි පරදුක්ඛාපනයන කාමතා ලක්ඛණා අත්ත සුඛ නිරපෙක්ඛතාය කාරුණිකානං සුඛං රුන්ධති විබාධෙති. කරුණාය නියුත්තො = කාරුණිකො, මහන්තො කාරුණිකො=මහාකාරුණිකො, තස්ස නමො අත්ථූති පාඨසෙසො.

---

1. { ම. රාගාදිදොසවිගමතො. 3. ම. කරුණාප්පට්ඨානඤ්ඤාණ, 6. සී. සාදරනිරන්තරං.
{ සී. රොගාදිදොසවිගමනතො, 4. ම. කරුණාප්පට්ඨානමෙව. 7. ම. ආසිසතීති.
2. සී. එතිස්සා. 5. ම. චතුරසඞ්ඛෙය්‍ය.

එවං කරුණාමුඛෙන සඞ්ඛිපතො සකලසබ්බඤ්ඤුගුණෙහි භගවන්තං ථොමෙත්වා ඉදානි සබ්බම්පි ථොමෙතුං අසඞ්ඛ්‍යබුද්ධ නන්ති ආදිමාහ.

තත්ථ "බුද්ධනිසෙවිතං යං අසඞ්ඛ්‍යබුද්ධං ජීවලොකො භවාභවං ගච්ඡති, තස්ස ධම්මවරස්ස නමො"ති සම්බන්ධො. තත්ථ අසඞ්ඛ්‍යබුද්ධ නන්ති අසඞ්ඛ්‍යබුද්ධඤ්ඤෙනා, යථා සභාවං [1] අපපටිවිජ්ඣනතොති වුත්තං හොති, [2] හෙතු අත්ථො හි එත්ථ අන්තපපවත්තයො. ය නන්ති අනියමතො සපරියන්තිකො නවලොකුත්තර ධම්මො කම්මභාවෙන නිද්දිට්ඨා. බුද්ධනිසෙවිත නන්ති තස්සෙව විසෙසනං, සම්මාසම්බුද්ධෙන පච්චෙකබුද්ධ සාවකබුද්ධෙහි පි වා ගොචරා සෙවනභාවනා සෙවනා හි යථාරහං නිසෙවිතං [3] අනුභූතන්ති අත්ථො. තත්ථ පරියන්ති ඵල නිබ්බාණානි ගොචරා සෙවන වසෙනෙව නිසෙවිතානි. මග්ගා පන භාවනා සෙවන වසෙනාපි පච්චවෙක්ඛණ ඤාණාදිවසෙන ගොචරා සෙවන වසෙනාපි නිසෙවිතො. භවාභව නන්ති භවතො භවං. අථවා හීනපණීතාදිවසෙන බුද්ධකං මහන්තඤ්ච භවන්ති අත්ථො, [4] වුඩ්ඪත්ථොපි හි අණුරො දිස්සති [5]"අසෙඛා ධම්මා"ති ආදිසු විය. අථවා භවොති වුඩ්ඪි, අභවොති හානි. "භවො"ති වා සස්සතදිට්ඨි, "අභවො"ති උච්ඡෙදදිට්ඨි. වුත්තනයෙනාරො භවො ච අභවො ච = භවාභවො, තං "භවාභවං." ගච්ඡන්ති ති උපගච්ඡති. ජීවලොකො ති සත්තලොකො. අවිජ්ජාදිකිලෙසජාලවිඛංසිනො ති [6] ධම්මවිසෙසනං, තත්ථ [7] න වෙදෙති ධම්මානං යථා සභාවං න විජානාතීති = අවිජ්ජා, අඤ්ඤාණං. සා ආදි යෙසං තණ්හාදීනං, තෙ යෙව කිලිස්සන්තීති එතෙහි සත්තානීති = කිලෙසා, තෙ යෙව ච සත්තානං විබාධනට්ඨෙන ජාල සදිසාති = ජාලං, තං විඛංසෙති සබ්බසො විනාසෙති සීලෙනාති = අවිජ්ජාදි කිලෙසජාලවිඛංසී, තස්ස. නනු චෙත්ථ සපරියන්තිකො නවලොකුත්තර ධම්මො අධිප්පෙතො, තත්ථ ච මග්ගොයෙව කිලෙසෙ විඛංසෙති, නෙ තරෙති වෙ ? වුච්චතෙ, මග්ගසඞ්ඛාතොපි [8] නිබ්බාණමාගම්ම කිලෙසවිඛංසනතො නිබ්බාණම්පි කිලෙසෙ විඛංසෙති නාම. මග්ගස්ස කිලෙසවිඛංසනකිච්චං ඵලෙන නිට්ඨිතන්ති ඵලම්පි කිලෙසවිඛංසීති වුච්චති. පරියන්තිධම්මො පි කිලෙස විඛංසනස්ස උපනිස්සය පච්චයත්තා කිලෙස විඛංසීති වත්තුං අරහතීති, න කොචි දොසො. ධම්මවරස්ස නස්සා ති පුබ්බ අනියමිතස්ස නියාමකවචනං. තත්ථ යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජමානෙ චතූසු අපායෙසු සංසාරදුක්ඛ ච අපත මානෙ ධාරෙතීති = ධම්මො. වුත්තනයෙනාරො ධම්මො එව අත්තනො උත්තරි තරාභාවෙන වරො පවරො අනුත්තරොති = ධම්මවරො, තස්ස ධම්මවරස්ස, නමො අත්ථූති අත්ථො.

එවං සඞ්ඛිපතයෙනෙව සබ්බධම්මගුණෙහි සඞ්ඝං ථොමෙත්වා ඉදානි අරියසඞ්ඝං ථොමෙතුං ගුණෙහි ති ආදිමාහ.

තත්ථ "ගුණෙහි යො යුත්තො, තමරියසඞ්ඝං නමාමී"ති සම්බන්ධො. සීලාදයො ගුණා චෙත්ථ ලොකිය ලොකුත්තරා අධිප්පෙතා. විමුත්තා විමුත්තා

1. අ. අපපටිවිජ්ඣනතො. 3. ම. අජ්ඣිතන්ති. 5. ම, අසෙක්ඛා.
2. ම. හෙතුඅත්ථොහෙත්ථ. 4. ම. වුඩ්ඪත්ථොපිහි. 6. සී. ධම්මසභාවිසෙසනං,
7. ම. න විදති. 8. සී. නිබ්බාණමග්ගං,

ඤාණන්ති වත්තබ්බ එකදෙස සරූපෙකසෙස නයෙන "විමුත්තිඤාණ"න්ති වුත්තං. ආදි සද්දපරියායෙන "පභුති" සද්දෙන වා විමුත්තිග්ගහණං වෙදිතබ්බං. තත්ථ විමුත්ති ති ඵලං, විමුත්තිඤාණ න්ති [1] පච්චවෙක්ඛන ඤාණං. පභුති සද්දෙන ඡළභිඤ්ඤා චතුපටිසම්භිදාදයො ගුණා සංගහීතාති දට්ඨබ්බා. කුසලත්ථිකානං ජනානං පුඤ්ඤාතිසය වුඩියා ඛෙත්තසදිසත්තා ඛෙත්තන්ති ආහ ඛෙත්තං ජනානං කුසලත්ථිකානන්ති, [2] ඛිත්තං බීජං මහප්ඵලභාව කරණෙන තායතීති හි = ඛෙත්තං. අරියසඞ්ඝ න්ති එත්ථ ආරකත්තා කිලෙසෙහි අනයෙන ඉරියනතො අයෙ ච ඉරියනතො සදෙවකෙන ලොකෙන සරණන්ති අරණීයතො උපගන්තබ්බතො උපගතානඤ්ච තදත්ථ සිඩිතො අරියා, අට්ඨඅරියපුග්ගලා, අරියානං සඞ්ඝො සමූහොති = අරියසඞ්ඝො, තං අරියසඞ්ඝං.

ඉදානි [3] රතනත්තයප්පණාම ජනිතං කුසලාභිසන්දං යථා ධිප්පෙතෙ පයොජනෙ නියොජෙත්වා අත්තනා සංවණ්ණීයමානස්ස විනයස්ස සකල සාසන මූලභාවදස්සන මුඛෙන සංවණ්ණනා කරණස්සාපි සාසනමූලතං දස්සෙතුං "ඉච්චෙව" මිච්චාදි ගාථාචය මාහ. පුඤ්ඤාභිසන්ද න්ති පුඤ්ඤොඝං, පුඤ්ඤප්පවාහං පුඤ්ඤරාසින්ති අත්ථො. තස්සානුභාවෙනා ති තස්ස යථා වුත්තස්ස පුඤ්ඤප්පවාහස්ස ආනුභාවෙන බලෙන. "හතන්තරායො විනයං [4] වණ්ණයිස්ස"න්ති සම්බන්ධො.

"අට්ඨිතස්ස සුසණ්ඨිතස්ස භගවතො සාසනං යස්මිං ඨිතෙ පතිට්ඨිතං හොතී"ති යොජෙතබ්බං. තත්ථ යස්මි න්ති යස්මිං වීනය පිටකෙ. ඨිතෙ ති පාළිතො ච අත්ථතො ච අනූනං හුත්වා ලජ්ජිපුග්ගලෙසු පවත්තනට්ඨෙන ඨිතෙ. සාසන න්ති [5] සික්ඛාත්තය සංගහීතං සාසනං. අට්ඨිතස්සා ති කාමසුඛල්ලික ත්තකිලමථානුයොගසඞ්ඛාතෙ අන්තචයෙ අට්ඨිතස්ස, පරිනිබ්බුතස්සාපි භගවතොති පි වදන්ති. සුසණ්ඨිතස්සා ති අන්තචය විරහිතාය මජ්ඣිමාය පටිපදාය සුට්ඨු ඨිතස්ස. [6] අමිස්ස න්ති භාවනපුංසකනිද්දෙසො, නිකායන්තර ලඬිහි අසම්මිස්සං කත්වා අනාකුලං කත්වා වණ්ණයිස්සන්ති වුත්තං හොති. නිස්සාය පුබ්බාචරියානුභාව න්ති පුබ්බාචරියෙහි සංවණ්ණිතං අට්ඨකථං නිස්සාය, න අත්තනො බලෙනාති අධිප්පායො.

අථ පොරාණට්ඨකථාසු විජ්ජමානාසු පුන විනය සංවණ්ණනා කිංපයොජනාති ආහ "කාමඤ්චා"ති ආදි. තත්ථ කාම න්ති එකන්තෙන, යථිච්ඡකං වා, සබ්බසොති වුත්තං හොති. තස්ස "සංවණ්ණිතො යං විනයො"ති ඉමිනා සම්බන්ධො. පුබ්බාචරියාසහෙහි ති මහාකස්සපත්ථෙරාදයො පුබ්බාචරියා එව අකම්පියට්ඨෙන උත්තමත්ථෙන ච ආසභා, තෙහි පුබ්බාචරියවරෙහීති වුත්තං හොති. කීදිසා පන තෙ පුබ්බාචරියාති ආහ ඤාණම්බූ ති ආදි. අග්ගමග්ග ඤාණසඞ්ඛාතෙන අම්බුනා සලිලෙන නිඩොතානි නිස්සෙසතො [7] ආයතිං

1. ම. පච්චවෙක්ඛනා. 3. සී. රතනත්තය පණාමජනනං. 5. ම. & සී. සික්ඛත්තය.
2. සී. ඛෙත්තං. 4. ම. & සී. සංවණ්ණයිස්සන්ති. 6. ම. & සී. අසම්මිස්සන්ති.
7. සී. ආයති.

අනුප්පත්තිධම්මතා පාදනෙන ධොතානි විසොධිතානි රාගාදීනි තීණි මලානි කාමාසවාදයො ච චත්තාරො ආසවා යෙ හි තෙ = ඤාණම්බු නිධොත මලාසවා, තෙහි ඛීණාසවෙහීති අත්ථො. ඛීණාසවභාවෙපි න එතෙ සුක්ඛ විපස්සකාති ආහ විසුඛවිජ්ජාපටිසම්භිදෙහි ති. තත්ථ විජ්ජා ති තිස්සො විජ්ජා, අට්ඨවිජ්ජා වා. පටිසම්භිදාප්පත්තෙසු පි මහාකස්සපත්ථෙරාදීනං උච්චි නිත්වා ගහිතතාය තෙසං [1] සඞ්ඛම්මසංවණ්ණනෙ සාමත්ථියං සාතිසයන්ති දස්සෙන්තො ආහ සඞ්ඛම්මසංවණ්ණනකොවිදෙහි ති.

කිලෙසජාතං පරික්ඛාරබාහුල්ලං වා සල්ලිඛති [2] තනුං කරොතී ති=සල්ලෙඛො, අප්පිච්ඡතාදි ගුණසමූහො, ඉධ පන ඛීණාසවාධිකාරත්තා පරික්ඛාර බාහුල්ලස්ස [3] සල්ලිඛනවසෙනෙව අත්ථො ගහෙතබ්බො. සල්ලෙඛෙන නිබ්බත්තං = සල්ලෙඛියං, තස්මිං සල්ලෙඛියෙ, ධුතඞ්ග පරිහරණාදි සල්ලෙඛ පටිපත්තියන්ති වුත්තං හොති. නොසුලභූපමෙහි ති සල්ලෙඛ පටිපත්තියා අසුකසදිසාති නත්ථි සුලභා උපමා එතෙසන්ති = නොසුලභූපමා, තෙහි. මහාවිහාරස්සා ති ඉමිනා නිකායන්තරං පටික්ඛිපති, විහාරසීසෙන හෙත්ථ තත්ථ නිවාසීන ඤ්ඤෙව ච තෙහි සමලඞ්කානඤ්ච සබ්බෙසං භික්ඛූනං ගහණං දට්ඨබ්බං, තස්මා තෙසං මහාවිහාරවාසීනං දිට්ඨි සීල විසුඞ්ඛියා පභවන්තෙන සඤ්ඤාණභූතත්තා ධම්මසඞ්ගාහකා මහාකස්සපත්ථෙරාදයො "මහාවිහාරස්ස ධජූපමා"ති වුත්තා, තෙහි අයං විනයො සංවණ්ණිතො සම්මා අනූනං කත්වා වණ්ණිතො, කථන්ති ආහ චිත්තෙහිනයෙහි ති, [4] විචිත්තෙහි නයෙහි. සම්බුධ වරන්වයෙහි ති සබ්බඤ්ඤු බුඩ්වරං අනුගතෙහි, භගවතො අධිප්පා යානුගතෙහි නයෙහීති වුත්තං හොති.

එවං පොරාණට්ඨකථාය අනූනභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි අත්තනො සංවණ්ණනාය පයොජන විසෙසං අජ්ඣෙසක ඤ්ච දස්සෙතුං සංවණ්ණනා ති ආදිමාහ. තත්ථ [5] සඞ්ඛටත්තා ති රචිතත්තා. න කිඤ්චි අත්ථං අභිසම්භුණාතී ති න කිඤ්චි අත්ථං සාධෙති.

"සංවණ්ණනං තඤ්චා"ති ආදිනා අත්තනො සංවණ්ණනාය කරණප්ප කාරං දස්සෙති. තත්ථ තඤ්ච ඉදානි වුච්චමානං සංවණ්ණනං සමාරභන්තො සකලායපි මහාඅට්ඨකථාය ඉධ ගහෙතබ්බතො මහාඅට්ඨකථං තස්සා ඉදානි වුච්චමානාය සංවණ්ණනාය සරීරං කත්වා මහාපච්චරියං යො විනිච්ඡයො වුත්තො තථෙව කුරුන්දිනාමාදිසු විස්සුතාසු අට්ඨකථාසු යො විනිච්ඡයො වුත්තො, තතොපි විනිච්ඡයතො යුත්තමත්ථං අපරිච්චජන්තො අන්තොගධ ථෙරවාදං කත්වා සංවණ්ණනං [6] සම්මා සමාරභිස්සන්ති පදත්ථසම්බන්ධො වෙදි තබ්බො. එත්ථ ච අත්ථො කථියති එතායාති = අට්ඨකථා, ථකාරස්ස ඨකාරං කත්වා. මහාපච්චරිය න්ති මහාපච්චරිනාමිකං. එත්ථ ච "පච්චරී"ති උළුම්පං වුච්චති. තස්මිං නිසීදිත්වා කතත්තා තමෙව නාමං ජාතං. [7] කුරුන්දිවෙල්ලි විහාරො නාම අත්ථි, තත්ථ කතත්තා "කුරුන්දී"ති නාමං ජාතන්ති වදන්ති. ආදි සද්දෙන අන්ධකට්ඨකථං සඞ්ඛෙපට්ඨකථඤ්ච සංගණ්හාති.

---

1. ම. සඞ්ඛම්මසංවණ්ණන.
2. සී. තනුකරොතීති.
3. ම. සල්ලිඛනවසෙනෙව ගහෙතබ්බො.
4. සී. කීදිසෙහි.
5. ම. & සී. සඞ්ඛතත්තාති.
6. සී. සමාරභිස්සන්ති.
7. ම, කුරුන්දිවල්ලී.

යුත්තමෙව නති මහාඅට්ඨකථානයෙන චතුබ්බිධවිනය යුත්තියා වා යුත්ත මත්ථං. **අට්ඨකථං යෙවගහෙත්වා සංවණ්ණනං කරිස්සාමීති** වුත්තෙ අට්ඨකථාසු වුත්ත ථෙරවාදනං බාහිරහාවො සියාති [1] තෙපි අඤ්ඤා කත්තුකාමො **අඤ්ඤාගඛථෙරවාදනති** ආහ, [2] ථෙරවාදෙපි අඤ්ඤා කත්වාති වුත්තං හොති.

"තං මෙ"ති ගාථාය සොතූහි පටිපජ්ජිතබ්බවිධිං දස්සෙති. තත්ථ **ධම්මප්පදීපසා** ති ධම්මා එව මොහන්ධකාර විධංසනතො පදීප සදිසත්තා පදීපො අස්සාති = ධම්මපදීපො, භගවා, තස්ස. **පතිමානයණාති** පූජෙන්තා මනසා ගරුං කරොන්තා. [3] **නිසාමෙන්තු සුණන්තු.**

"බුද්ධෙනා"ති ආදීනා අත්තනො සංවණ්ණනාය ආගමන සුද්ධිදස්සන මුඛෙන පමාණභාවං දස්සෙත්වා අනුසික්ඛිතබ්බතං දස්සෙති. තත්ථ යථෙව බුද්ධෙන යො ධම්මො ච විනයො ච වුත්තො, සො තස්ස බුද්ධස්ස යෙහි පුත්තෙහි මහාකස්සපත්ථෙරාදීහි තථෙව සුතො, තෙසං බුද්ධපුත්තානං මතිමච්චජනනා සීහළට්ඨකථාචරියා යසමාපුරෙ අට්ඨකථා අකංසූ ති සම්බන්ධො වෙදිතබ්බා. **තත්ථ ධම්මො** ති සුත්තා භිධම්මෙ සංගණ්හාති. **විනයො** ති [4] සකලං විනය පිටකං. **වුත්තෙනා** ති පාළිතො ච අත්ථතො ච බුද්ධෙන භගවතා වුත්තෙනා. නහි භගවතා අබ්‍යාකතං නාම තන්තිපදං අත්ථි, තත්ථ තත්ථ භගවතා පවත්තිත පකිණ්ණක දෙසනායෙව හි අට්ඨකථා. **තථෙව සුතෙනා** ති යථෙව බුද්ධෙන වුත්තෙනා, තථෙව එකපදම්පි එකක්ඛරම්පි අවිනාසෙත්වා අධිප්පායඤ්ච අවි කොපෙත්වා සුතෙනා විදිතොති අත්ථො. **තෙසං මතිමච්චජනනා** ති තෙසං බුද්ධපුත්තානං මතිසඞ්ඛාතං ථෙරපරම්පරාය උග්ගහෙත්වා [5] ආහතං අබ්බා චිජ්ජනං පාළිවණ්ණනා වසෙන වෙව පාළිමුත්තක වසෙන ච පවත්තං [6] සබ්බං අට්ඨකථා විනිච්ඡයං අපරිච්චජනනා. **අට්ඨකථා අකංසූ** ති මහාඅට්ඨකථා මහාපච්චරි ආදිකා සීහළට්ඨකථාෙයා අකංසු. **"අට්ඨකථාමකංසූ"ති** පි පාඨො. තත්ථාපි සො යෙව අත්ථො.

තස්මා ති යස්මා තෙසං බුද්ධපුත්තානං අධිප්පායං අවිකොපෙත්වා පුරෙ අට්ඨකථා අකංසු තස්මා. **"යං අට්ඨකථාසු වුත්තං, තං සබ්බම්පි පමාණ"නති** යොජනා. **ඉති** ති නිපාතමත්තං හෙතුඅත්ථස්ස **"තස්මා"ති** ඉමිනාෙයෙව පකාසිතත්තා, අවධාරණත්ථො වා පමාණමෙවාති. යදි අට්ඨකථාසු වුත්තං සබ්බම්පි පමාණං, එවං සති තත්ථ [7] පමාදලෙඛාපි පමාණං සියාති ආහ **වජ්ජයිත්වාන පමාදලෙඛ** නති, අපරාපරං ලිඛනෙනහි පමාදෙන සතිං අපච්චුපට්ඨාපෙත්වා අසුද්ධපත්ථලිඛිතබ්බං අසුද්ධපත්ථ ලිඛනාදිවසෙන පවත්තිතා පමාදලෙඛා නාම. සා ච සමණසාරුප්පාදිකාසං තත්ථ තත්ථ සයමෙව ආවිභවිස්සති. පුන **"යස්මා"ති** පදස්ස සම්බන්ධදස්සන වසෙන අයං අත්ථයොජනා යස්මා අට්ඨකථාසු වුත්තං ඉධ ඉමිස්මිං සාසනෙ සික්ඛාසු සභාරවානං පණ්ඩිතානං පමාණමෙව යස්මා ච අයං වණ්ණනාපි හාසනන්තර පරිච්චාගාදිමත්තවිසිට්ඨතාය අත්ථතො අභින්නා, තතො එව පමාණභූතා ච හෙස්සති තස්මා අනුසික්ඛිතබ්බාති.

---

1. සී. තෙසිපි. 2. සී. ථෙරවාදම්පි. 3. ම. නිස්සාමෙන්තු. 4. ම. සකලවිනයපිටකං. 5. ම. ආහතං. 6. ම, සබ්බඅට්ඨකථා. 7. සී. පමාදලෙඛම්පි.

තතෝ ති තාහි අට්ඨකථාහි. **භාසන්තරමෙව හිත්වා** ති සීහළභාසං යෙව අපනෙත්වා. **විත්ථාරමග්ගඤ්ච සමාසයිත්වා** ති පොරාණට්ඨකථාසු යථාට්ඨානෙ වත්තබ්බම්පි පදත්ථ විනිච්ඡයාදිකං අතිවිත්ථිණ්ණත්ත වත්තකාමෙන වෙව වුත්තමෙව අත්ථායං අපපමත්තකවිසෙසෙන පුනප්පුනං කථනෙන ච තත්ථ තත්ථ පපඤ්චිතං, තාදිසං විත්ථාරමග්ගං පහාය සල්ලහුකෙන අත්ථවිඤ්ඤාපකෙන පදකාමෙන වෙව වුත්තනයසදිසං වත්තබ්බං අතිදිසිත්වා ච සඞ්ඛිපනයෙනෙව වණ්ණයිස්සාමාති අධිප්පායො. සාරත්ථදීපනියං පන විනයටීකායං "පොරාණට්ඨකථාසු [1] උපරිවකාමානම්පි ආනෙත්වා තත්ථ තත්ථ පපඤ්චිතං ඤත්වා චතුත්ථෙන කම්මෙන =පෙ= උපසම්පජ්ජන්තීති භික්ඛූනි එත්ථ අපලොකනාදීනං චතුන්නම්පි කම්මානං විත්ථාරකථා විය තාදිසං විත්ථාරමග්ගං සංඛිපිත්වා"ති වුත්තං, තං තන්නිකාමං [2] කඤ්චි අවොකාමිත්වා ති එත්තෙව වත්තුං යුත්තං, අඤ්ඤත්ථ පාළියා [3] වත්තබ්බං අඤ්ඤත්ථ කථනං හි තන්නිකාමං වොකාමිත්වා කථනං නාම. තථාහි [4] වුත්තං තත්තෙව "වණ්ණෙතුං යුත්තරූපං හුත්වා අනුකාමෙන ආගතං [5] පාළිං අපරිච්චජිත්වා සංවණ්ණනතො සීහළට්ඨකථාසු අයුත්තට්ඨානෙ වණ්ණිතං යථාට්ඨානෙයෙව සංවණ්ණනතො ච වුත්තං තන්නිකාමං [6] කඤ්චි අවොකාමිත්වා"ති. තසමා යථා වුත්තනයෙනෙව අත්ථො ගහෙතබ්බා. කථං පන විත්ථාරමග්ගස්ස සඞ්ඛිපනෙ විනිච්ඡයො න හීයතීති ආහ **විනිච්ඡයඤ්ච සඞ්ඛමෙසයිත්වා** ති. සඞ්ඛිපනෙනාපි පුනප්පුනං වචනාදිමෙව සඞ්ඛිපනෙනා, විනිච්ඡයං පන අට්ඨකථාසු [7] සබ්බාසුපි වුත්තං, සබ්බම්පි අසෙසයිත්වා කිඤ්චිමත්තම්පි අපරිහාපෙත්වාති වුත්තං හොති. **තන්නිකාමං කඤ්චි අවොකාමිත්වා** ති කිඤ්චි පාළිකාමං අනතික්කමිත්වා අනුකාමෙනෙව පාළිං වණ්ණයිස්සාමාති අත්ථො.

සුත්තනන්තිකානං වචනානමත්ථ නති වෙරඤ්ජකණ්ඩාදිසු ආගතානං ඛානකථාදීනං [8] සුත්තනන්තවචනානං සීහළට්ඨකථාසු සුත්තනන්තිකානං භාරොති වත්වා අවණ්ණිතබ්බට්ඨානං අත්ථං තං තං සුත්තානුරූපං සබ්බසො පරිදීපයිස්සාමාති අධිප්පායො. **හෙස්සති** ති භවිස්සති, [9] කරීයිස්සතීති වා අත්ථො. එත්ථ ච පඨමසම්ං අත්ථවිකප්පෙ භාසන්තරපරිච්චාගාදිකං චතුබ්බිධං කිච්චං නිප්ඵාදෙත්වා "සුත්තනන්තිකානං වචනානමත්ථං පරිදීපයන්තී අයං වණ්ණනා භවිස්සතී"ති වණ්ණනාවසෙන සමානා කත්තුකතා වෙදිතබ්බා. පච්ඡිමසම්ං අත්ථවිකප්පෙ පන ඉට්ඨා වුත්තභාසන්තරපරිච්චාගාදිකං කත්වා "සුත්තනන්තිකානං වචනානමත්ථං පරිදීපයන්තී අයං වණ්ණනා අම්හෙහි [10] කරීයිස්සතී"ති එවං ආවරියවසෙන සමානකත්තුකතා වෙදිතබ්බා.

පණාමාදිවණ්ණනා නයෝ

---

1. මූ.භා. උපරිවුත්තවමානම්පි. 4. ම. වුත්තං තත්තෙව. 7. ම.1. සබ්බාසුවුත්තං.
2. ම. කිඤ්චි. 5. ම. පාළිංපරිච්චජිත්වා. 8. සී. සුත්තවචනානං.
3. සී. වුත්තන්ං. 6. ම. & සී. කිඤ්චි. 9. සී. කරිස්සතීති.
10. සී. කරිස්සතීති.

ඉදානි සංවරවිනය පහාන විනයාදීසු බහුසු විනයෙසු අත්තනා "තං වණ්ණයිස්සං විනය"න්ති එවං සංවණ්ණෙතබ්බභාවෙන පටිඤ්ඤාතං විනයං දස්සෙන්තො ආහ "තත්ථා"ති ආදි.

තත්ථ **තත්ථා** ති යථාවුත්තාසු ගාථාසු. **තාව** සද්දො පඨමන්ති ඉමස්මිං අත්ථෙ දට්ඨබ්බො, තෙන පඨමං විනයං වවත්ථපෙත්වා පච්ඡා තස්ස වණ්ණනං කරිස්සාමාති දීපෙති. **වවත්ථ පෙතබ්බො** ති නියමෙතබ්බො. **තෙනෙතං වුච්චතී** ති යස්මා වවත්ථපෙතබ්බො, තෙන හෙතුනා එතං "විනයො නාමා"ති ආදිකං [1] නියාමකවචනං වුච්චතීති අත්ථො. **අස්සාති** විනයස්ස. **මාතිකා** ති උද්දෙසො, සො හි නිද්දෙසපදානං [2] ජනනට්ඨානෙ ඨිතත්තා මාතාවියාති = මාතිකාති වුච්චති.

ඉදානි සංවණ්ණෙතබ්බමත්ථං මාතිකං පට්ඨපෙත්වා දස්සෙන්තො ආහ **වුත්තං යෙනා** ති ආදි. ඉදං වුත්තං හොති එතං "තෙන සමයෙන බුඩො භගවා වෙරඤ්ජායං විහරති"ති ආදි නිදානවචන [3] පතිමණ්ඩිතං විනයපිටකං යෙන පුග්ගලෙන වුත්තං යස්මිං කාලෙ වුත්තං යස්මා කාරණා වුත්තං යෙන ධාරිතං යෙන ච ආභතං යෙසු පතිට්ඨිතං එතං යථා වුත්ත විධානං වත්වා තතො "තෙන සමයෙනා"ති ආදිපාඨස්ස "අත්ථං අනෙකප්පකාරතො [4] දස්ස යන්තො [5] විනයස්ස අත්ථවණ්ණනං කරිස්සාමී"ති.

එත්ථ ච "වුත්තං යෙන යදා යස්මා"ති ඉදං වචනං "තෙන සමයෙන බුඩො භගවා"ති ආදි නිදාන වචනමත්තං අපෙක්ඛිත්වා වත්තුකාමොපි විසුං අවත්වා නිදානෙන ආදිකල්‍යාණං "ඉදමවොචා"ති නිගමනෙන "පරියොසාන කල්‍යාණ"න්ති වචනතො නිදාන නිගමනානිපි සත්ථුදෙසනාය අනුවිධානත්තා තදන්තොගධානෙවාති නිදානස්සාපි විනයපාළියංයෙව අන්තොගධත්තා "වුත්තං යෙන යදා යස්මා"ති ඉදම්පි විනයපිටකසම්බන්ධං යෙව කත්වා මාතිකං ඨපෙති, මාතිකාය හි "එත"න්ති වුත්තං විනයපිටකං යෙව සාමඤ්ඤතො සම්බන්ධ සම්බන්ධමුපගච්ඡති. ඉදානි පන තං විසුං නීහරිත්වා දස්සෙන්තො "තත්ථ වුත්තං යෙනා"ති ආදි මාහ.

තත්ථා ති තෙසු මාතිකාපදෙසු. **ඉද** න්ති "තෙන සමයෙනා"ති ආදි නිදානවචනං. **හි** සද්දො යස්මාති [6] අත්ථෙ දට්ඨබ්බො, යස්මා බුඩස්ස භගවතො අත්තපච්චක්ඛවචනං න හොති, තස්මාති වුත්තං හොති. **අත්තපච්චක්ඛ වචනං න හොතී** ති අත්තනා පච්චක්ඛං කත්වා වුත්තවචනං න හොති. අථවා අත්තනො පච්චක්ඛකාලෙ ධරමානකාලෙ වුත්තවචනං න හොති, තදුභයෙනාපි [7] භගවතා වුත්තවචනං න හොතී ති අත්ථො.

---

1. සී. නියම වචනං.
2. ම. ජනනීඨානෙ.
3. ම. පටිමණ්ඩිතං.
4. ම. දස්සෙන්තො.
5. සී. විනය අත්ථවණ්ණනං.
6. ම. අත්ථො දට්ඨබ්බො.
7. ම. භගවතො.

පඨම මහා සඞ්ගීතිනාම වෙසා ති එත්ථ ච සද්දො වත්තබ්බ සම්පිණ්ඩ නත්ථො, උපඤ්ඤාසත්ථො වා, උපඤ්ඤාසොති ච වාක්‍යාරම්භො වුච්චති. එසා හි ගන්ථකාරානං පකති යදිදං කිඤ්චි වත්වා පුන අපරං වත්තු මාරභන්තානං ච සද්දප්පයොගො. යථා පච්චයං තත්ථ තත්ථ දෙසිතත්තා විප්පකිණ්ණානං ධම්මවිනයානං සභාගත්ථවසෙන සඞ්ගහෙත්වා ගායනං කථනං = සඞ්ගීති, මහා විසයත්තා පූජනීයත්තා ච මහතී සඞ්ගීති = මහාසඞ්ගීති. [1] දුතියාදිං උපාදාය වෙ සා "පඨම මහාසඞ්ගීතී"ති වුත්තා. [2] නි දදාති දෙසනං දෙස කාලාදි වසෙන අවිදිතං විදිතං කත්වා නිදස්සෙතීති = නිදානං, තත්ථ කොසල්ලත්ථං.

වෙනෙය්‍යානං මග්ග ඵලුප්පත්ති හෙතුභූතාව කිරියා නිප්පරියායෙන [3] බුඩකිච්චන්ති ආහ ධම්මචක්කප්පවත්තනං හි ආදිං කත්වා ති. තත්ථ සති පට්ඨානාදිධම්මො එව පවත්තනට්ඨෙන චක්කන්ති = ධම්මචක්කං, චක්කන්ති වා ආණා, තං ධම්මතො අනපෙතත්තා ධම්මචක්කං, ධම්මෙන ඤායෙන චක්කන්ති පි = ධම්මචක්කං. **කත බුඩකිච්චෙ** ති නිට්ඨිත බුඩකිච්චෙ. "භගවති ලොකනාථෙ"ති සම්බන්ධො. **කුසිනාරාය** න්ති සම්පත්ථෙ එතං භුම්මවචනං. **උපවත්තනෙ මල්ලානං සාලවනෙ** ති තස්ස නගරස්ස උපවත්තනභූතං මල්ලරාජූනං සාලවනුය්‍යානං දස්සෙති. තත්ථ නගරං [4] පවිසන්තා උය්‍යානතො උපෙච්ච වත්තන්ති ගච්ඡන්ති එතෙනාති = උපවත්තනන්ති උය්‍යානස්ස ච නගරස්ස ච මජ්ඣෙ සාලවනං වුච්චති. [5] කුසිනාරායං හි දක්ඛිණ පච්ඡිමදිසාය තං උය්‍යානං හොති, තතො උය්‍යානතො සාලවනරාජිවිරාජිතො මග්ගො [6] පාචිනාභිමුඛො ගන්ත්වා නගරස්ස දක්ඛිණචාරාභිමුඛො උත්තරෙන [7] නිවත්තො තෙන මග්ගෙන මනුස්සා නගරං පවිසන්ති, තස්මා තං උපවත්තනන්ති වුච්චති. තත්ථ කිර උපවත්තනෙ අඤ්ඤමඤ්ඤ සංසට්ඨවිටපානං [8] සම්පන්නඡායානං [9] සාලපන්තීන මන්තරෙ භගවතො පරිනිබ්බාන මඤ්චො පඤ්ඤත්තො, තං සන්ධාය වුත්තං "යමකසාලානමන්තරෙ"ති. උපාදියති කම්මකිලෙසෙහීති = උපාදි, විපාකක්ඛන්ධා කටත්තා ච රූපං. තදෙව කම්මකිලෙසෙහි [10] සම්මා අප්පහීනතාය සෙසො නත්ථි එත්ථ [11] උපාදිසෙසොති අනුපාදිසෙසා, නිබ්බාණ ධාතු, තාය, ඉත්ථම්භූත ලක්ඛණෙවා යං කරණනිද්දෙසො. **පරිනිබ්බානෙ** ති නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං, පරිනිබ්බානහෙතු [12] තස්මිං ඨානෙ සන්නිපතිතානන්ති අත්ථො. සඞ්ඝස්ස ථෙරො ජෙට්ඨො = සඞ්ඝත්ථෙරො. එත්ථ ච සඞ්ඝසද්දස්ස භික්ඛුසතසහස්ස සද්ද සාපෙක්ඛත්තෙ පි ගමකත්තා ථෙර සද්දෙන සමාසො "යථා දෙවදත්තස්ස [13] ගුරුකුල"න්ති. "ආයස්මා මහාකස්සපො ධම්මවිනය සඞ්ගායනත්ථං භික්ඛූනං උස්සාහං ජනෙසී"ති සම්බන්ධො. තථා උස්සාහං

1. සී. දුතියාදි.
2. සී. නිදානාදි.
3. බො, & අ. පුබ්බ බුඩකිච්චන්ති.
4. ම. පවිසිත්වා.
5. ම. කුසිනාරාය හි.
6. සී. පාචිනමුඛො.
7. ම. නිවත්තා.
8. සී. සද්දච්ඡායානං.
9. ම. 2. සාලමන්තීනමන්තරෙ.
10. සී. සහ අප්පහීනතාය.
11. සී. උපාදිසෙසාති.
12. සී. තස්මිං ඨානෙතස්මිං.
13. ම. ගරුකුලන්ති.

ජනනසස කාරණ මාහ සත්තාහපරිනිබ්බුතෙ ති ආදි. **සත්ත අහානි සමාහ වාති = සත්තාහං, සත්තාහං පරිනිබ්බුතසස අසසාති = සත්තාහපරිනිබ්බුතො, "සත්තාහ පරිනිබ්බුතෙ සුභද්දෙන බ්‍රඞ්ඝපබ්බජිතෙන වුත්ත වචන මනුසස රඤ්ඤා"ති සම්බන්ධො.**

"අලං ආවුසො"ති ආදිනා තෙන වුත්තවචනං දසෙසති. තත්ථ **අල නන්ති පටික්ඛපවචනං. තෙන මහාසමණෙනා** ති නිසසක්ක කරණවචනං, තතො මහාසමණතො සුට්ඨු මුත්තා මයනති අත්ථො, උපද්දුතා ච හොම **තද ති** අධිපපායො, **හොමා** ති වා අතීතත්ථෙ වත්තමානවචනං, අහුමහා ති අත්ථො. **ඨානං ඛො පනෙ නං විජ්ජතී** ති තිට්ඨති එත්ථ එලං තදුයත්ත වුත්තිතායා ති = ඨානං, හෙතු. **ඛො** ති අවධාරණෙ. එතං කාරණං විජ්ජ තෙව, නො න විජ්ජතීති අත්ථො. කිං තං කාරණනති ආහ **යං පාප භික්ඛූ** ති ආදි. **එත්ථ ය** නති නිපාතමත්තං. [1] කාරණ නිද්දෙසො වා, යෙන කාරණෙන අනන්තරධාපෙයුං, තදෙතං කාරණං විජ්ජතීති අත්ථො. අතීතො අනික්ක නෙතා සත්ථා එත්ථ එතසසාතිවා = **අතීතසත්ථුකං**, පාවචනං. [2] පධානං වචනං = **පාවචනං**, ධම්මවිනයනති වුත්තං හොති. **පක්ඛං ලභිත්වා** ති අලජ්ජී පක්ඛං ලභිත්වා. **න චිරසෙසවා** ති න චිරෙනෙව. **යාව ච ධම්මවිනයො තිට්ඨතී** ති යත්තකං කාලං ධමෙමා ච විනයො ච ලජ්ජීපුග්ගලෙසු තිට්ඨති. [3] **වුත්තං හෙ තං භගවතා** ති පරිනිබ්බානමඤ්ඤව [4] නිපච්චෙන භගවතා වුත්තනනති අත්ථො. **දෙසිතො පඤ්ඤත්තෙනා** ති සුත්තා භිධම්ම පිටකසඞ්ගහි තසස ධම්මසස වෙව විනයපිටක සඞ්ගහිතසස විනයසස ච අතිසජ්ජනං පබොධ නං දෙසනා. තසෙසව පකාරතො ඤ්ඤපනං අසංකරතො ඨපනං පඤ්ඤත්තං. **සො වො මමච්චයෙන සත්ථා** ති සො ධම්ම විනයො තුම්හාකං මමච්චයෙන සත්ථා මසිපරිනිබ්බුතෙ සන්තු කිච්චං සාධෙසසති. **සාසනනනති** පරියත්ති පට් පත්ති පටිවෙධ වසෙන තිවිධං සාසනං, නිපරියායතො පන සත්තතිංස බොධිපක්ඛියධම්මා. **අඛනිස** නති අඛානක්ඛමං, තදෙව චිරට්ඨිතිකං අසස භවෙයසාති සම්බන්ධො. ඉදනි සම්මාසම්බුද්ධෙන අත්තනො කතං අනුග්ගහ විසෙසං විභාවෙනෙනා ආහ "යං වා හං භගවතා"ති ආදි.

තත්ථ **යං වා හ** නන්ති එතසස "අනුග්ගහිතො"ති එතෙන සම්බන්ධො. තත්ථ **ය** නති යස්මා, යෙන කාරණෙනා ති වුත්තං හොති. කිරියා පරාමසනං වා එතං, තෙන "අනුග්ගහිතො"ති එත්ථ අනුග්ගහණං පරාමසති. **ධාරෙසසසි** ති ආදිකං භගවතා මහාකසසපත්ථෙරෙන සද්ධිං චීවරපරිවත්තනං කාතුකාමෙන වුත්තවචනං. **ධාරෙසසසි පන මෙ ත්වං කසසපා** ති කසසප ත්වං ඉමානි පරි භොග ජිණ්ණානි පංසුකූලානි පාරුපිතුං සක්ඛිසසසීති වදති, තඤ්ච ඛො න කායබලං සඤ්ඤාය, පටිපත්තිපූරණං පන සඤ්ඤාය එවමාහ. **සාණානි පංසුකූලානී** ති [5] මතකලෙබරං පරිවෙථෙත්වා ඡඩ්ඩිතානි තුම්බමත්තෙන

1. ම. කරණ නිද්දෙසො වා.
2. ම. පධානං වචනං.
3. ම. වුත්තඤ්ඤත්තං.
4. ම. 2. නිපච්චෙනත.
5. ම. මතකලෙවරං පරිවෙථෙත්වා.

[1] කිමයො පපේථාටෙත්වා ගහිතානි සාණවාකමයානි පංසුකූලචීවරානි. රථිකාදීනං යත්ථ කත්ථචි පංසූනං උපරි ඨිතත්තා අබ්භුග්ගතට්ඨෙන තෙසු [2] කූලම්වාති = පංසුකූලං. අථවා පංසු විය කුච්ඡිතභාවං [3] උලති ගච්ඡතීති = පංසුකූලන්ති පංසුකූලසද්දස්ස අත්ථො දට්ඨබ්බො. නිබ්බසනානි ති නිට්ඨිත වසනකිච්චානි, පරිභොගජිණ්ණානී ති අත්ථො. එකමෙව තං චීවරං අනෙකාව යවත්තා බහුවචනං කතං. සාධාරණපරිභොගෙනා ති අත්තනා සමාන පරිභොගෙන, "සාධාරණපරිභොගෙන ච සමසමට්ඨපනෙන ච අනුග්ගහි තො"ති සම්බන්ධො. ඉදානි නවා නුපුබ්බවිහාර ඡළභිඤ්ඤාප්පභෙදෙ උත්තරි මනුස්සධම්මෙ අත්තනා සමසමට්ඨපනත්ථාය භගවතා වුත්තං කස්සප සං යුත්ත [4] ආගතං පාළිං පෙය්‍යාලමුඛෙන ආදිග්ගහණෙන ච සඞ්ඛිපිත්වා දස්සෙන්තො ආහ අහං භික්ඛවෙ ති ආදි.

තත්ථ යාවදෙ ආකඞ්ඛාමී ති යාවදෙව ආකඞ්ඛාමි, යත්තකං කාලං ඉච්ඡාමීති අත්ථො, "යාවදෙවා"ති පි පාඨො. නවා නුපුබ්බවිහාර ඡළභිඤ්ඤාප්පභෙදෙ ති එත්ථ නවානුපුබ්බවිහාරො නාම අනුපටිපාටියා සමාපජ්ජිතබ්බ භාවතො එවං සඤ්ඤිතා නිරොධසමාපත්තියා සහ අට්ඨරූපා රූප සමාපත්ති යො, ඡළභිඤ්ඤා නාම ආසවක්ඛයඤ්ඤාණෙන සඞ්ං පඤ්චාභිඤ්ඤායො. අත්තනා සමසමට්ඨපනෙනා ති "අහං යත්තකං කාලං [5] යත්තකෙ වා සමාපත්ති විහාරෙ අභිඤ්ඤායො ච වළඤ්ජෙම් තථා කස්සපොපී"ති එවං යථාවුත්ත උත්තරිමනුස්සධම්මෙ අත්තනා සමසමං කත්වා ඨපනෙන, ඉදඤ්ච උත්තරි මනුස්ස ධම්මසාමඤ්ඤෙන ථෙරස්ස පසංසාමත්තෙන වුත්තං, න භගවතා සඞ්ං සබ්බථා සමතාය, භගවතො හි ගුණවිසෙසං උපාදාය සාවකා පච්චෙක බුඩා ච කලම්පි කලභාගම්පි න උපෙන්ති, තස්ස කිමඤ්ඤං [6] ආනණ්‍යං භවිස්සති අඤ්ඤත්‍ර ධම්මවිනයසඞ්ගායනා ති අධිප්පායො. තත්ථ තස්සා ති තස්ස අනුග්ගහස්ස, තස්ස මෙති වා අත්ථො ගහෙතබ්බො. පොත්ථකෙසු හි කෙසුචි "තස්ස මෙ"ති පාඨො දිස්සති. [7] ආනණ්‍යං අනණභාවො. [8] සක්කවච ඉස්සරියානුප්පදානෙනා ති එත්ථ චීවරස්ස නිදස්සනවසෙන කවච සෙසව ගහණං කතං, සමාපත්තියා නිදස්සනවසෙන ඉස්සරියං ගහිතං. ඉදානි යථාවුත්තමත්ථං පාළියා විභාවෙන්තො ආහ යථාහා ති ආදි.

තත්ථ එකමිදාහ න්ති එත්ථ ඉද න්ති නිපාතමත්තං. එකං සමය න්ති එකස්මිං සමයෙති අත්ථො. පාවායා ති පාවානගරතො. අඩාන [9] මග්ගපටිපන්නො ති දීඝ [9] මග්ගපටිපන්නො, දීඝපරියායො හෙත්ථ අඩානසද්දො. සබ්බං සුභද්දකණ්ඩං විත්ථාරතො වෙදිතබ්බ න්ති පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකෙ ආගතං සුභද්දකණ්ඩං ඉධ ආනෙත්වා විත්ථාරෙතබ්බං. තතො පර න්ති සුභද්දකණ්ඩ තො පරං. "සබ්බං සුභද්ද කණ්ඩං විත්ථාරතො වෙදිතබ්බ"න්ති ඉමිනා

1. සී. කිම්ං.
2. සී. පංසුකූලම්වාති.
3. සී. උපලති.
4. සී. ආගතපාළි.
5. ම. යත්තකෙ සමාපත්ති.
6. ම. ආණණ්‍යං.
7. ම. ආණණ්‍යං අණණභාවො.
8. ම. සකවච.
9. ම. මග්ගපපටිපන්නො.

"යං න ඉච්ඡිස්සාම න තං කරිස්සාමා"ති එතං පරියන්තං සුභද්දකණ්ඩපාළිං දස්සෙත්වා ඉදානි අවසෙසං උස්සාහජනනප්පකාරප්පවත්තං පාළිමෙව දස්සෙන්තො හන්දමයං ආවුසො ති ආදිමාහ.

තත්ථ පුරෙ අධම්මො [1] දිප්පති ති "එත්ථ අධම්මො නාම දසකුසල [2] කම්මපථ ධම්ම පටිපක්ඛභූතො අධම්මො"ති සාරත්ථදීපනියං වුත්තං. [3] ධම්මසඞ්ගාහණත්ථං උස්සාහජනන ප්පසංගත්තා පන ධම්මවිනයානං අසංගායන [4] හෙතු දොසගණො සම්භවති, සො එව එත්ථ අධම්මො දිප්පති තප්පටිපක්ඛො ධම්මො ච පටිබාහීයතීති වත්තබ්බං. අපි ච "අධම්මවාදිනො බලවන්තො හොන්ති, ධම්මවාදිනො දුබ්බලා හොන්ති"ති වුච්චමානත්තා යෙන අධම්මෙන තෙ සුභද්ද වජ්ජිපුත්තකාදයො අධම්මවාදිනො යෙන ච [5] ධම්මෙන ඉතරෙ ධම්මවාදිනො ච හොන්ති. තෙයෙ ච ඉධ අධම්මො ධම්මොති ච වත්තබ්බා, තස්මා සීලවිපත්තිආදි හෙතුකො පාපිච්ඡතාදි දොසගණො අධම්මො, තප්පටිපක්ඛො සීලසම්පදාදි හෙතුකො අප්පිච්ඡතාදි ගුණසමූහො ධම්මොති ච ගහෙතබ්බං. "පුරෙ දිප්පතී"ති අපිනාම දිප්පති. අථවා යාව අධම්මො ධම්මං පටිබාහිතුං සමත්ථො හොති, තතො පුරෙතරමෙවාති අත්ථො. දිප්පති ති දිප්පිස්සති, පුරෙ සද්දයොගෙන හි අනාගතත්ථෙ අයං වත්තමානප්පයොගො, "යථා පුරා වස්සති දෙවො"ති. අවිනයො ති පහානවිනයාදීනං පටිපක්ඛභූතො අවිනයො. තෙනහි ති උය්‍යොජනත්ථෙ නිපාතො. සකලනවඞ්ගසත්ථුසාසන පරියත්තිධරෙ ති සකලං සුත්තගෙය්‍යාදි නවඞ්ගං එත්ථ එතස්ස වා අත්ථීති = සකල නවඞ්ගං, සත්ථුසාසනං. අත්ථකාමෙන පරියාපුණිතබ්බතො දිට්ඨධම්මිකාදි පුරිසත්තපරියත්තිභාවතො ච පරියත්තීති තීණිපිටකානි වුච්චන්ති, තං සකලනවඞ්ගසත්ථුසාසනසඞ්ඛාතං පරියත්තිං ධාරෙන්තීති = සකලනවඞ්ගසත්ථුසාසනපරියත්තිධරා, තාදිසෙති අත්ථො. [6] සමථභාවනා සිනෙහාභාවෙන සුක්ඛා ලූඛා අසිනිඩා විපස්සනා එතෙසන්ති = සුක්ඛවිපස්සකා. තිපිටක සබ්බපරියත්තිප්පභෙදධරෙ ති තිණ්ණං පිටකානං සමාහාරො = තිපිටකං, තදෙව නවඞ්ගාදිවසෙන අනෙකභෙදභින්නං සබ්බං පරියත්තිප්පභෙදං ධාරෙන්තී ති = තිපිටකසබ්බපරියත්තිප්පභෙදධරා. කිස්ස පනා ති කස්මා පන. සික්ඛතීති [7] සෙඛො. තමෙවාහ සකරණීයො ති. උපරිමග්ගත්තය කිච්චස්ස අපරියොසිතත්තා සකිච්චොති අත්ථො. අස්සා ති අනෙන. [8] බහුකාරත්තා ති බහූපකාරත්තා. අස්සා ති භවෙය්‍ය. අතිවිය [9] විස්සත්ථො ති අතිවිය විස්සාසිකො. න න්ති ආනන්දත්ථෙරං [10] "වදතී"ති සම්බන්ධො. ආනන්දත්ථෙරස්ස කදාචි [11] අසඤ්ඤතාය නවකාය සඞ්විහාරිකපරිසාය ජනපදවාරිකා වරණං තෙසඤ්ච සඞ්විහාරිකානං එකක්ඛණෙ උප්පබ්බජ්ජනඤ්ච පටිච්ච මහාකස්සපත්ථෙරො

1. ම. දිබ්බතීති.
2. ම. කම්මපථ පටිපක්ඛභූතො.
3. ම. ධම්මසඞ්ගහණත්ථං.
4. සී. හෙතුයො.
5. සී. ධම්මෙ.
6. සී. සමථභාවනාහි.
7. ති. මු. ස. & ම. සෙක්ඛො.
8. ති.මු.ස. & සී.මු.ස.බහූපකාරත්තා.
9. ම. විස්සට්ඨොති.
10. ම. & සී. ඔවදතීති,
11. සී. නසඤ්ඤතාය.

තං නිග්ගණ්හන්තො එවමාහ "න වායං කුමාරකො මත්තමඤ්ඤාසී"ති. එත්ථ ච "වා" සද්දො පදපූරණො, අයං කුමාරො අත්තනො පමාණං න පටිජානාතීති ථෙරං තජ්ජෙන්තො ආහ. **තත්‍රා** ති එවං සති. **කිඤ්චාපි සෙඛො** ති ඉදං න සෙඛානං අගතිගමන සබ්භාවෙන වුත්තං, අසෙඛානඤ්ඤෙව පන උච්චිනිත්වා ගහිතත්තාති දට්ඨබ්බං, තස්මා "කිඤ්චාපි සෙඛො, තථාපි ථෙරො ආයස්මන්තම්පි ආනන්දං උච්චිනතු"ති එවමෙත්ථ සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො, න පන "කිඤ්චාපි සෙඛො, තථාපි අභබ්බො [1] අගතිං ගන්තු"න්ති යොජෙතබ්බං. **අභබ්බො** ති ආදි පනස්ස සභාවකථනං. **තත්ථ ඡන්දා** ති ඡන්දෙන සිනෙහෙන. **අගතිං ගන්තු** න්ති අකත්තබ්බං කාතුං. **පරියත්තො** ති අධිතො උග්ගහිතො. **රාජගහං ඛො මහාගොචර** න්ති [2] එත්ථ, ගාවො චරන්ති එත්ථාති=ගොචරො, [3] ගුන්නං ගොචරට්ඨානං. ගොචරො වියාති = ගොචරො, භික්ඛාචරණට්ඨානං. සො මහන්තො අස්සාති = මහාගොචරං, රාජගහං. **උක්කොටෙය්‍යා** ති නිවාරෙය්‍ය. **සත්තසු සාධුකීළනදිවසෙසු** ති එත්ථ සංවෙගවත්ථුං [4] කිත්තෙත්වා කිත්තෙත්වා සාධුකං එව පූජාවසෙන [5] කීළනං = සාධුකීළනං. **උපකට්ඨා** ති ආසන්නා. වස්සං උපනෙති උපගච්ඡති එත්ථාති = වස්සුපනායිකා. **තත්‍ර සුද** න්ති තස්සං සාවත්ථියං, "සුද"න්ති නිපාතමත්තං. **උස්සන්නධාතුක** න්ති උපචිතපිත්තසෙම්හාදිධාතුකං. **සමස්සාසෙතු** න්ති [6] සන්තප්පෙතුං. **දුතිය දිවසෙ** ති ජෙතවනවිහාරං පවිට්ඨදිවසතො දුතියදිවසෙති වදන්ති. විරිච්චති එතෙනාති = විරෙචනං, ඔසධ පරිභාවිතං ඛීරමෙව විරෙචනන්ති = ඛීර විරෙචනං. **යං සන්ධායා** ති යං භෙසජ්ජපානං සන්ධාය වුත්තං. **භෙසජ්ජ මත්තා** ති අප්පමත්තකං භෙසජ්ජං, අප්පත්ථො හි අයං [7] "මත්තා" සද්දො "මත්තා සුඛ පරිච්චාගා"ති ආදිසු විය. "ඛණ්ඩපුල්ලපටිසඞ්ඛරණ"න්ති එත්ථ ඛණ්ඩ න්ති ඡින්නං, පුල්ල න්ති භින්නං, තෙසං පටිසඞ්ඛරණං අභිනවකරණං. පරිච්ඡෙදවසෙන වෙදියති දිස්සතීති=පරිවෙණං. **තත්ථා** ති තෙසු විහාරෙසු, "ඛණ්ඩපුල්ලපටිසඞ්ඛරණ"න්ති සම්බන්ධො.

පඨමං මාස න්ති වස්සානස්ස [8] පඨම මාසං, අච්චන්තසංයොගෙ වෙ තං උපයොගවචනං. සෙනාසනවත්තානං බහූනං පඤ්ඤත්තත්තා [9] සෙනාසන කඛන්ධකෙ සෙනාසනපටිබඩානං බහූනං කම්මානං [10] විහිතත්තා "භගවතා=පෙ=වණ්ණිත"න්ති වුත්තං. **දුතිය දිවසෙ** ති "ඛණ්ඩපුල්ලපටිසඞ්ඛරණං කරොමා"ති චින්තිත දිවසතො දුතිය දිවසෙ. වස්සූපනායික දිවසෙයෙව තෙ එවං චින්තෙසුං. [11] **සිරියානිකෙත මිවාති** සිරියානිවාසනට්ඨානං විය. එකස්මිං පානීය තිත්ථෙ සන්නිපතන්තා පක්ඛිනො විය සබ්බෙසං ජනානං චක්ඛූනි

---

1. සී. අගති.
2. සී. එත්ථ වා ගොචරන්ති.
3. සී. ගුන්නං චරණට්ඨානං.
4. සී. කිත්තෙත්වා සාධුකං.
5. ම. කීළනතො.
6. ම. සන්තපෙතුං.
7. ම. මත්ත සද්දො.
8. සී. පඨමං මාසං.
9. සී. සෙනාසනක්ඛන්ධිතො ච.
10. සී. විහත්තා.
11. ම. සිරියානිකෙතනංවියාති.

මණ්ඩපෙයෙව නිපතන්තීති වුත්තං එක නිපාත තිත්ථම්ව ච දෙවමනුස්ස නයන [1] විහඞ්ගාන නති. ලොකරාමණෙය්‍යක නති [2] ලොකෙ රමණීය භාවං, රමණං අරහතීති වා = ලොකරාමණෙය්‍යකං. දට්ඨබ්බසාරමණ්ඩ නති දට්ඨබ්බෙසු සාරං=දට්ඨබ්බසාරං, [3] තතො විප්පසන්නන්ති දට්ඨබ්බසාරමණ්ඩං. අථවා දට්ඨබ්බො සාරභූතො විසිට්ඨතරො මණ්ඩො මණ්ඩනං අලඞ්කාරො එතස්සාති=දට්ඨබ්බසාරමණ්ඩො, මණ්ඩපො. මණ්ඩං සුරියරස්මිං පාති නිවාරෙ තීති=මණ්ඩපො. විවිධානි කුසුමදාමානි චෙ ච මුත්තොලම්බකානි ච [4] විනිග්ගි ලන්තං වමෙන්තං නික්ඛාමෙන්ත මිව චාරු සොභනං විතානං එත්ථාති=විවිධ කුසුම [5] දාම ඔලම්බක විනිග්ගිලන්ත චාරුවිතානො. නානා පුප්ඵූපහාර විචිත්ත [6] සුපරිනිට්ඨිත භූමි [7] කම්මත්තා එව [8] රතනවිචිත්ර මණ්කොට්ටිම තලම්වා ති වුත්තං. එත්ථ ච [9] මණයො කොට්ටෙත්වා කතතලං මණ්කොට්ටිමතලං [10] නාම, තම්වාති වුත්තං හොති. ආසනාරහ නති නිසීදනාරහං. දන්තඛචිත නති දන්තෙහි රචිතං. ආවජ්ජෙසි ති උපනාමෙසි. අනුපාදායාති තණ්හාදිට්ඨිවසෙන කිඤ්චි ධම්මං අගහෙත්වා. කථාදොසො ති කථාය අසච්චං නාම නත්ථි. [11] යථාබුඩ්ඪ නති බුඩ්ඪපටිපාටිං අනතික්කමිත්වා. එකෙ ති මජ්ඣිම භාණකානං යෙව එකෙ, පුබ්බෙ වුත්තම්පි හි සබ්බං මජ්ඣිමභාණකා වදන්ති යෙවා ති වෙදිතබ්බං. දීඝභාණකා පන පදසා ච ථෙරො සන්නිපාත මාගතොති වදන්ති. තෙසු කෙචි ආකාසෙනා ති තෙ සබ්බෙපි තථා තථා [12] ආගතදිසාන ම්පි අත්ථිතාය එක මෙකං ගහෙත්වා තථා තථා වදිංසූ ති වදන්ති. කං ධුරං කත්වා ති කං ජෙට්ඨකං කත්වා. විජනිං ගහෙත්වා ති එත්ථ විජනී ගහණං පරිසාය ධම්මකථිකානං හත්ථකුක්කුච්ච විනොදන මුඛවිකාර පටිච්ඡාදනත්ථං ධම්මතා වසෙන ආචිණ්ණ නති වෙදිතබ්බං, තෙනෙව හි අච්චන්තසඤ්ඤතප්පත්තා [13] බුඩා පි බුඩසාවකා පි ධම්මකථිකානං ධම්මතා දස්සනත්ථ මෙව [14] චිත්තවීජනිං ගණ්හන්ති.

පඨමං ආවුසො උපාලි පාරාජිකං කත්ථ පඤ්ඤත්ත නති එත්ථ කථං සඞ්ගීතියා පුබ්බෙ පඨමභාවො සිඩො ති? පාතිමොක්ඛුද්දෙසා නුක්කමාදිනා [15] පුබ්බෙව පඨමභාවස්ස සිඩත්තා. යෙභුය්‍යෙන හි තීණි පිටකානි භගවතො ධරමානකාලෙයෙව ඉමිනා අනුක්කමෙන සජ්ඣායිතානි, තෙනෙ ච කමෙන පච්ඡා පි සඞ්ගීතානි, විසෙසතො විනයා භිධම්ම පිටකානීති දට්ඨබ්බං. කිස්මිං වත්ථුස්මි නති නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං. අන්තරා ච රාජගහං අන්තරා ච නාලන්ද නති රාජගහස්ස ච නාලන්දස්ස ච අන්තරා විවරෙ මජ්ඣෙති අත්ථො. අන්තරා සද්දෙන පන යුත්තත්තා උපයොගවචනං කතං. රාජාගාරකෙ ති

1. ම. විහඞ්ගමානන්ති.
2. ම. ලොකරමණීයභාවං.
3. සී. තතොපි විසාරපසන්නන්ති.
4. ම. & සී. විනිග්ගලන්තං.
5. ම. දාමොලම්බක.
6. ම. සුපරිනිට්ඨභූමි.
7. සී. කම්මත්තා.
8. ම. & සී. රතනවිචිත්ත මණ්කුට්ටිම.
9. ම. මණ්යො.
10. සී. නාම ආසනාරහන්ති.
11 ම. යථාවුඩ්ඪන්ති.
12. ම. ආගතදිවසානම්පි.
13. ම. බුඩාපි සාවකාපි.
14. ම. චිත්තබීජනිං.
15. ම. පුබ්බෙපඨම.

රඤ්ඤො කීළනත්ථාය කතෙ අගාරකෙ. අම්බලට්ඨිකාය නති රඤ්ඤො එවං නාමකං උය්‍යානං. කෙන සඩි නති ඉධ කස්මා වුත්තනති? යස්මා පනෙ තං න භගවතා එව වුත්තං, රඤ්ඤාපි කිඤ්චි කිඤ්චි වුත්ත මත්ථි, තස්මා ක මාරබ්භා ති අවත්වා එවං වුත්තනති දට්ඨබ්බං. වෙදෙහි පුත්තෙනා ති අයං කොසල රඤ්ඤො ධිතාය පුත්තො, න විදෙහරඤ්ඤො ධිතාය, යස්මා මාතා පන ස්ස පණ්ඩිතා, තස්මා සා වෙදෙන ඤාණෙන ඊහති ඝටති වායමතීති = වෙදෙහී ති පාකටනාමා ජාතාති වෙදිතබ්බා.

එවං නිමිත්ත පයොජන කාල දෙස [1] දෙසක කාරක කරණප්පකාරෙහි පඨම මහාසඞ්ගීතිං දස්සෙත්වා ඉදානි තත්ථ [2] වවත්ථාපිතෙසු ධම්මවිනයෙසු නානප්පකාර කොසල්ලත්ථං එකවිධාදිභෙදෙ දස්සෙතුං න දෙතං සබ්බම්පී ති ආදිමාහ.

තත්ථ අනුත්තරං සම්මාසම්බොධි නති එත්ථ අනාවරණ ඤාණපදට්ඨානං මග්ග ඤාණං, මග්ගඤාණපදට්ඨානඤ්ච අනාවරණ ඤාණං සම්මාසම්බොධිති වුච්චති. පච්චවෙක්ඛනෙනන වා ති උදානාදිවසෙන පවත්තධම්මං සන්ධායාහ. විමුත්තිරස නති අරහත්ත ඵලස්සාදං විමුත්ති සම්පත්තිකං වා අග්ගඵලනිප්ඵා දනතො, විමුත්ති කිච්චං වා කිලෙසානං අච්චන්තවිමුත්ති සම්පාදනතො. අවසෙසං බුධවචනං ධම්මො ති එත්ථ යදිපි ධම්මො එව විනයොපි පරියත්ති යාදිභාවතො, තථාපි විනයසද්ද [3] සන්නිධානෙන භින්නාධිකරණභාවෙන පයුත්තො ධම්ම සද්දො විනයතනති විරහිතං තන්තිං දීපෙති, යථා පුඤ්ඤ ඤාණ [4] සම්භාරො ගො බලිවද්දන්ති ආදි.

අනෙකජාතිසංසාර නති ඉමිස්සා ගාථාය අයං සඞ්ඛෙපත්ථො අහං ඉමස්ස අත්තභාවගෙහස්ස කාරකං තණ්හාවඩ්ඪකිං ගවෙසන්තො යෙන ඤාණෙන තං දට්ඨුං සක්කා, තං බොධිඤාණං අනිබ්බිසං අලභන්තො එව අභිනීහාරතො පභුති එත්තකං කාලං අනෙකජාති සතසහස්ස [5] සඞ්ඛං [6] ඉමං සංසාරවට්ටං සන්ධාවිස්සං සංසරිං, යස්මා ජරා ව්‍යාධි මරණ මිස්සතාය ජාති නාමෙ සා පුනප්පුනං උපගන්තුං දුක්ඛා, න ච සා තස්මිං අදිට්ඨෙ නිවත්තති, තස්මා තං ගවෙසන්තො සන්ධාවිස්සන්ති අත්ථො. දිට්ඨොසී ති ඉදානි මයා සබ්බඤ්ඤුත ඤාණං පටිච්ඡ්ඣන්තෙන දිට්ඨො අසි. පුන ගෙහ නති පුන ඉමං අත්තභාව සඞ්ඛාතං මම ගෙහං. න කාහසී ති න කරිස්සසි, කාරණ මාහ සබ්බා තෙ ති ආදි. තව සබ්බා අවසෙස කිලෙස ඵාසුකා මයා භග්ගා, ඉමස්ස තයා කතස්ස අත්තභාවගෙහස්ස අවිජ්ජා සඞ්ඛාතං කූටං කණ්ණිකමණ්ඩලං [7] විසඞ්ඛිතං

---

1. සී. දෙසකකාරණ.
2. ම. වවත්ථපිතෙසු.
3. සී. සන්නිධානෙ.
4. ම. සම්භාරා ගොබලිබද්දන්ති.
5. ම. සඞ්ඛ්‍යං.
6. සී. සංසාරවට්ටං.
7. ම. විසඞ්ඛතං.

විඩංසිතං, විසඞ්ඛාරං නිබ්බාණං ආරම්මණකරණවසෙන ගතං මම චිත්තං, අහ ඤ්ච තණ්හානං ඛයසඞ්ඛාතං අරහත්තමග්ගඵලං අජ්ඣගා පත්තොසමීති අත්ථො. කෙචි පන විසඞ්ඛාරගතං චිත්ත මෙව තණ්හානං [1] ඛයං අජ්ඣගාති එවම්පි අත්ථං වදන්ති. කෙචී ති ඛන්ධකභාණකා.

පාටිපදදිවසෙ ති ඉදං "පච්චවෙක්ඛන්තස්ස උප්පන්නා"ති එතෙන සම්බන්ධිතබ්බං, [2] න "සබ්බඤ්ඤුභාවප්පත්තස්සා"ති එතෙන. සොමනස්සමය ඤ්ණෙනා ති සොමනස්ස සම්පයුත්තඤ්ණෙන. ආමන්තයාමි ති නිවෙද යාමි, බොධෙමි ති අත්ථො. අන්තරෙ ති අන්තරාලෙ, වෙමජ්ඣෙති අත්ථො. සුත්තන්තපිටක නති යථා කම්මමෙව කම්මන්තං, එවං සුත්තමෙව සුත්ත න්තන්ති වෙදිතබ්බං. අසඞ්ගීත නති සඞ්ගීතික්ඛන්ධක කථාවත්ථුප්පකරණා දිකං. සොළසහි වාරෙහි උපලක්ඛිතත්තා සොළස [3] පරිවාරා ති වුත්තං. තථාහි පරිවාරපාළියං "පඨමං පාරාජිකං කත්ථ පඤ්ඤත්ත"න්ති ආදිනා වුත්තං පඤ්ඤත්තිවාරො, කතාපත්තිවාරො, විපත්තිවාරො, සඞ්ගහවාරො, සමුට්ඨානවාරො, අධිකරණවාරො, සමථවාරො, සමුච්චයවාරො ති ඉමෙ අට්ඨවාරා, තදනන්තරං [4] "මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවනපච්චයා පාරාජිකං කත්ථ පඤ්ඤත්ත"න්ති එවං පච්චයමත්තවිසෙසෙන පුන වුත්තා තෙයෙව අට්ඨවාරා වාති ඉමෙසං සොළසන්නං වාරානං වසෙන භික්ඛුවිභඞ්ගස්ස ච භික්ඛුනි විභඞ්ගස්ස ච පකාසිතත්තා සොළසහි වාරෙහි උපලක්ඛිතො පරිවාරො සොළසපරිවාරො ති වුත්තො ති වෙදිතබ්බො.

දළහිකම්ම [5] සිථිලි කරණප්පයොජනා ති ඉදං ලොකවජ්ජ පණ්ණත්ති වජ්ජෙසු යථාක්කමං යොජෙතබ්බං. සඤ්ඤමවෙලං අභිභවිත්වා පවත්තො ආවාරො=අජ්ඣාචාරො, වීතික්කමො. තෙනා ති විවිධ නයත්තාදිහෙතුනා. එත නති "විවිධවිසෙසනයත්තා"ති ආදි ගාථා වචනං. එතස්සා ති විනයස්ස. ඉතරං පනා ති සුත්තං. අත්තත්ථපරත්ථාදිභෙදෙ ති එත්ථ ආදි සද්දෙන දිට්ඨධම්මික සම්පරායිකත්ථෙ ලොකිය ලොකුත්තරාදි අත්ථෙ ච සඞ්ගණ්හාති. වෙනෙය්‍යජ්ඣාසයානුලොමෙන වුත්තත්තා ති විනයං විය ඉස්සරභාවතො ආණාපතිට්ඨාපනවසෙන අදෙසෙත්වා වෙනෙය්‍යානං අජ්ඣාසයා නුලොමෙන චරිතානුරූපං වුත්තත්තා. අනුපුබ්බසික්ඛාදිවසෙන අදෙසෙත්වා වෙනෙය්‍යානං කාලන්තරෙ [6] අභිනිප්ඵත්තිං දස්සෙන්තො ආහ සස්සම්පඵල නති. උපායසම්ඞ්ගීනං යෙව [7] නිප්ඵජ්ජනභාවං දස්සෙන්තො ධෙනු විය ඛීර නති ආහ, නහි ධෙනුං විසාණාදිසු අකාලෙ වා අවිජාතං වා දොහන්තො ඛීරං පටිලභති. ස නති යස්මා. එත්ථා ති අභිධම්මෙ. අභිධම්මෙ ති සුපිනන්තෙන සුක්කවිසට්ඨියා අනාපත්තිභාවෙපි අකුසල චෙතනා උපලබ්භතී ති ආදිනා විනයපඤ්ඤත්තියා සඞ්කරවිරහිතො

1. සී. ඛයම්පි.
2. සී. නපන.
3. ම. & සී. පරිවාරොති.
4. ම. මෙථුනධම්ම.
5. ම. සිථිලකරණ.
6. ම. අභිනිබ්බත්තිං.
7. ම. නිප්පජ්ජන.

ධම්මෙ, පුබ්බාපරවිරොධාභාවතො සඞ්කරවිරහිතෙ ධම්මෙති පි වදන්ති. ආරම්මණාදිහි ති ආරම්මණසම්පයුත්ත කම්ම චාර පටිපදාදිහි. සල්ලක්ඛණ්ඨ සත්තාති සඤ්ජානිතබ්බත්තා.

යං පනෙත්ථ [1]අවසිට්ඨන්ති එත්ථ විනයපිටකන්ති ආදිසු තීසු සද්දෙසු යං අවිසිට්ඨං සමානං, තං පිටකසද්දන්ති අත්ථො. මා පිටකසම්පදානෙනාති පාළිසම්පදානවසෙන මා [2]ගණ්හිත්ථාති වුත්තං හොති. ඨාවුත්තෙනාති එවං "දුවිධත්ථෙනා"ති ආදිනා වුත්තප්පකාරෙන. දෙසනා සාසන කථාභෙදන්ති එත්ථ දෙසනාභෙදං සාසනභෙදං කථාභෙදන්ති භෙද සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො, "භෙද"න්ති ච නානත්තන්ති අත්ථො. තෙසූති පිටකෙසු. සික්ඛා ච පහානානි ච ගම්භීරභාවො ච = සික්ඛාප්පහාන [3]ගම්භීරභාවං, තඤ්ච යථාරහං පරිදීපයෙති අත්ථො. පරියත්තිභෙදන්ති පරියාපුණනභෙදං, "විභාවයෙ"ති සම්බන්ධො. [4]යහි න්ති යස්මිං විනයාදිකෙ. "යං [5]සම්පත්තිං විපත්තිඤ්ච යථා පාපුණාති, තම්පි සබ්බං විභාවයෙ"ති සම්බන්ධො. අථවා "යං පරියත්තිභෙදං සම්පත්තිං විපත්තිඤ්ච යහිං යථා පාපුණාති, තම්පි සබ්බං විභාවයෙ"ති යොජෙතබ්බං.

පරිදීපනා විභාවනා-වා ති හෙට්ඨා ගාථාසු වුත්තස්ස අනුරූපතො වුත්තං, අත්ථතො පන එක මෙව. ආණාරහෙනාති ආණං පණෙතුං අරහතීති=ආණාරහො, භගවා සම්මාසම්බුද්ධත්තා, සොහි මහාකාරුණිකතාය ච අවිපරීතතො දෙසකභාවෙන පමාණවචනත්තා ච ආණං පණෙතුං අරහති වොහාරපරමත්ථානම්පි [6]සම්භවතො ආහ ආණාබාහුල්ලතොති, ඉතො පරෙසු පි එසෙව නයො. පඨමන්ති විනයපිටකං. පචුරාපරාධා සෙය්‍යසක තේරාදයො, තෙ හි දොසබාහුල්ලතො පචුරාපරාධාති වුත්තා. පචුරො බහුකො බහුලො අපරාධො දොසො වීතික්කමො යෙසං තෙ=පචුරාපරාධා. අනෙකජ්ඣාසයාති ආදිසු ආසයො ච අජ්ඣාසයො, සො ච අත්ථතො දිට්ඨිඤ්ඤණඤ්ච. [7]චරියාති රාගචරියාදිකා ඡ මූලචරියා. අථවා චරියාති චරිතං, තං සුචරිත දුච්චරිතවසෙන දුවිධං. අධිමුත්ති නාම සත්තානං [8]පුබ්බපරිචය වසෙන අභිරුචි, සා දුවිධා හීනප්පණීතභෙදෙන. ඨානුලොම න්ති අජ්ඣාසයාදීනං අනුරූපං. ඨාධම්මන්ති ධම්මසභාවානුරූපං. සංවරා සංවරොති එත්ථ බුද්දකො මහන්තො ච සංවරොති අත්ථො. [9]වුඩ්ඩි අත්ථො හෙත්ථ අකාරො. දිට්ඨිවිනිවෙඨනාති දිට්ඨියා විමොචනං. සුත්තන්තපාළියං "විවිච්චෙ ච කාමෙහි"ති ආදිනා සමාධි දෙසනා බාහුල්ලතො [10]"සුත්තන්ත පිටකෙ අධිවිත්තසික්ඛා"ති වුත්තං. වීතික්කමප්පහානං කිලෙසානන්ති සඞ්කිලෙස ධම්මානං කම්මකිලෙසානං වා යො කාය වච්චාරෙහි වීතික්කමො, තස්ස පහානං. අනුසයවසෙන සන්තානමනුවත්තන්තා කිලෙසා පරියුට්ඨිතා පි සීලභෙදවසෙන වීතික්කමිතුං න ලභන්තීති ආහ වීතික්කම පටිපක්ඛත්තා

1. නි. මු. ස. අවසිට්ඨං.
2. සී. මා ගණ්හථානි.
3. ම. ගම්භීරභාවො.
4. ම. යහිං යස්මිං.
5. ම. 1. & සී. සම්පත්තිඤ්ච. ම. 2. සම්පත්තිඤ්ච යථා.
6. ම. 2. සම්භවතො ආණා.
7. නි.මු.ස. & සී.මු.ස. චරිතා.
8. සී. පුබ්බචරිය.
9. ම. වුඩ්ඩි.
10. නි.මු.ස. & සී.මු.ස. සුත්තපිටකෙ.

සීලස්සාති. පරියුට්ඨානප්පහානන්ති ඔකාසදානවසෙන චිත්තෙ කුසලප්ප වත්තිං පරියාදියිත්වා සමුප්පත්තිවසෙන ඨානං=පරියුට්ඨානං, තස්ස පහානං. අනුසයප්පහානන්ති අරියමග්ගෙන අප්පහීනභාවෙන සන්තානෙ කාරණ ලාභෙ උප්පජ්ජනාරහා ථාමගතා කාමරාගාදයො සත්තකිලෙසා සන්තානෙ [1] අනු අනු සයනතො අනුසයා නාම, තෙසං පහානං. තදඞ්ගප්පහානන්ති තෙන තෙන දානසීලාදි කුසලඞ්ගෙන තස්ස තස්ස අකුසලඞ්ගස්ස පහානං තදඞ්ගප්පහානං. දුච්චරිතසඞ්කිලෙසස්ස පහානන්ති කාය වචී දුච්චරිත මෙව යත්ථ උප්පජ්ජති, තං සන්තානං සම්මා කිලෙසෙති උපතාපෙතීති= සඞ්කිලෙසො, තස්ස තදඞ්ගවසෙන පහානං. සමාධිස්ස කාමච්ඡන්ද පටි පක්ඛත්තා [2] සුත්තන්තපිටකෙ තණ්හාසඞ්කිලෙසස්ස පහානං වුත්තං. අත්තාදි සුඤ්ඤසභාව ධම්මප්පකාසනතො අභිධම්මපිටකෙ දිට්ඨිසඞ්කිලෙසස්ස පහානං වුත්තං. එකමෙකස්මි ඤෙව්ත්ථාති එත්ථ එතෙසු තිසු පිටකෙසු එකෙකස්මිං පිටකෙති අත්ථො.

ධම්මොති පාළිති එත්ථ ධම්මස්ස සීලාදි [3] විසිට්ඨත්ථස්සයොගතො බුඩානං සභාවනිරුත්තිභාවතො ච පකට්ඨානං උක්කට්ඨානං වචනප්පබන්ධා නං ආළි පන්තීති=පාළි, පරියත්තිධම්මො. සම්මුති පරමත්ථ භෙදස්ස අත්ථස්ස අනුරූපවාචකභාවෙන පරමත්ථසද්දෙසු එකන්තෙන භගවතා මනසා වවත්ථා පිතො නාමපඤ්ඤත්තිප්පබන්ධො පාළිධම්මො නාම. දෙසනාය ධම්මස්ස ච කො විසෙසොති වෙ? යථා වුත්තනයෙන මනසා වවත්ථාපිත ධම්මස්ස පරෙසං බොධනභාවෙන [4] අභිසජ්ජනා වාචාය පකාසනා දෙසනාති වෙදිතබ්බා. තෙනාහ "දෙසනාති [5] තස්සා මනසා වවත්ථාපිතාය පාළියා දෙසනා"ති, තදුභයම්පි පන පරමත්ථතො සද්දො එව, පරමත්ථ [6] විනිම්මුත්තාය සම්මුතියා අභාවා. ඉමමෙව නයං ගහෙත්වා කෙචි ආචරියා ධම්මො ච දෙසනා ච පර මත්ථතො සද්දො එවාති වොහරන්ති, තෙ පි අනුපවජ්ජායෙව. යථා කාමා වචරපටිසන්ධිවිපාකා පරිත්තාරම්මණා ති වුච්චන්ති, එවං සම්පදම්දං දට්ඨබ්බං. න හි කාමාවචර පටිසන්ධිවිපාකා නිබ්බත්තිත පරමත්ථවිසයා යෙවාති සක්කා වත්තුං, ඉත්ථිපුරිසාදි ආකාරපරිවිතක්කපුබ්බකානං රාගාදි අකුසලානං මෙත්තාදි කුසලානඤ්ච ආරම්මණං ගහෙත්වා පි සමුප්පජ්ජනතො. පරමත්ථ ධම්මමූලකත්තාපනස්ස පරිකප්පස්ස [7] පරමත්ථවිසයත්තා සක්කා [8] පඤ්ඤ පෙතුං, එවම්ධාපීති දට්ඨබ්බං. [9] "තීසුපි වෙතෙසු එතෙ ධම්මත්ථදෙසනා පටිවෙධා ගම්භීරා"ති සම්බන්ධො. එත්ථ ච පිටකාවයවානං ධම්මාදීනං වුච්ච මානො ගම්භීරභාවො තං සමුදායස්ස පිටකස්සාපි වුත්තො යෙවාති දට්ඨබ්බො. දුක්ඛෙන ඔගය්හන්ති, දුක්ඛො වා ඔගාහො ඔගාහනං අන්තො පවිසන මෙතෙසූති=දුක්ඛොගාහා. ඵත්ථාති එතෙසු පිටකෙසු, නිඩාරණෙ වෙතං භුම්මවචනං. හෙතුනො ඵලං=හෙතුඵලං. ධම්මා භිලාපොති [10] අත්ථ ව්‍යඤ්ජනතො අවිපරීතාභිලාපො. විසයතො අසම්මොහතොචාති ලොකිය

1. සී. අනුසයනතො.
2. සී. සුත්තපිටකෙ.
3. ම. විසිට්ඨත්ථ.
4. සී. අනිස්සජනාවාචාය.
5. ම. 2. තස්ස.
6. ම. විනිමුත්තාය.
7. සී. පරමත්ථවිසයතා.
8. ම. පඤ්ඤපෙතුං.
9. ම. & සී. තීසුපි පිටකෙසු.
10. ම. අත්ථ ව්‍යඤ්ජනකො.

ලොකුත්තරානං යථාක්කමං අවබොධප්පකාරදස්සනං, එතස්ස "අවබො ධො"ති ඉමිනා සම්බන්ධො. ලොකියො හි ධම්මත්ථාදිං ආලම්බිත්වාව පවත්තන තො විසයතො අවබොධොති වුච්චති. ලොකුත්තරො පන නිබ්බානාරම්මණ තාය තං අනාලම්බමානො පි තබ්බිසය මොහවිඩංසනෙන ධම්මාදිසු පවත්තන තො අසම්මොහතො අවබොධොති වුච්චති. **අත්ථානුරූපං** ධම්මෙසූති කාරියානුරූපං කාරණෙසූති අත්ථො. **පඤ්ඤත්තිපථානුරූපං පඤ්ඤත්ති** සූති [1] ඡබ්බිධ නාම පඤ්ඤත්තියා පථො=පඤ්ඤත්ති පථො, තස්ස අනුරූපං පඤ්ඤත්තීසූ ති අත්ථො. **ධම්මජාතන්ති** [2] කාරණප්පභෙදො, කාරණමෙව වා. **අත්ථජාතන්ති** [3] කාරියප්පභෙදො කාරියමෙව වා. "යා චායං දෙසනා"ති සම්බන්ධො. **යො චෙත්ථාති** එතාසු ධම්මත්ථදෙසනාසු යො පටිවෙධොති අත්ථො. **එත්ථාති** එතෙසු තීසු පිටකෙසු. **අලගද්දූපමාති** එත්ථ අලගද්ද සද්දෙන අලගද්දගහණං වුච්චති, "වීණාවාදනං වීණා"ති ආදිසු විය, ගහණං වෙත්ථ යථා ඩංසති, තථා දුග්ගහණං දට්ඨබ්බං, ඉතරග්ගහණෙ [4] විරොධා භාවා, තස්මා [5] අලගද්දස්සගහණං උපමා එතිස්සාති = අලගද්දූපමා, අල ගද්දොති වෙත්ථ ආසීවිසො වුච්චති, සො හි අලං පරියත්තො [6] ජීවිතහරණෙ සමත්ථො වා විසසඞ්ඛාතො ගදො අස්සාති=අලංගදොති වත්තබ්බෙ අලගද්දොති වුච්චති. වට්ටතො නිස්සරණං අත්ථො පයොජනං එතිස්සාති = [7] **නිස්සර ණත්ථා**. භණ්ඩාගාරිකො වියා ති=භණ්ඩාගාරිකො, ධම්මරතනානුපාලකො, තස්ස [8] අත්ථනිරපෙක්ඛස්ස පරියත්ති=**භණ්ඩාගාරිකපරියත්ති**. [9] **දුග්ගහි තාති** දුට්ඨුගහිතා, තෙනාහ **උපාරම්භාදිහෙතු** [10] **පරියාපුතාති**, එත්ථ ච උපාරම්භො නාම පරියත්තිං නිස්සාය පරවම්භනං, ආදි සද්දෙන ඉති වාදප්ප මොක්ඛලාභසක්කාරාදිං සඞ්ගණ්හාති. **යං සන්ධායාති** යං පරියත්ති දුග්ගහණං සන්ධාය. **වුත්තන්ති** අලගද්දූපමසුත්තෙ වුත්තං. **තඤ්චස්ස අත්ථං නානු භොන්ති** ති තඤ්ච අස්ස ධම්මස්ස සීලපරිපූරණාදි සඞ්ඛාතං අත්ථං එතෙ දුග්ගහිතගාහිනො නානුභොන්ති න වින්දන්ති. **පටිවිධා කුප්පොති** පටිවිඩ අරහත්තඵලො. ඉදානි තීසු පිටකෙසු යථාරහං සම්පත්ති විපත්තියො නිඩා රෙත්වා දස්සෙන්තො ආහ **විනයෙ පනාති** ආදි.

තත්ථ තාසංයෙවාති අවධාරණං ඡළභිඤ්ඤා චතුපටිසම්භිදානං විනයෙ පභෙදවචනාභාවං සන්ධාය වුත්තං. වෙරඤ්ජකණ්ඩෙ හි තිස්සො විජ්ජාව විභත්තා. දුතියෙ **තාසං යෙවාති** අවධාරණං චතස්සො පටිසම්භිදා අපෙ ක්ඛිත්වා කතං, තිස්සන්නම්පි විජ්ජානං ඡසු අභිඤ්ඤාසු අන්තො පවිට්ඨත්තා. **තාසඤ්චාති** එත්ථ ච සද්දෙන සෙසානම්පි තත්ථ අත්ථිභාවං දීපෙති. අභිධම්ම පිටකෙ හි තිස්සො විජ්ජා ඡ අභිඤ්ඤා චතස්සො පටිසම්භිදා ච වුත්තා එව. පටිසම්භිදානං තත්ථෙව සම්මා විභත්තභාවං දීපෙතුං **තත්ථෙවාති** අවධාරණං කතං. **උපාදිනන එස්සොති** මග්ගෙන මග්ගපටිපාදනඵස්සො. **තෙසන්ති** තෙසං පිටකානං. **එතන්ති** එතං බුඩවචනං. "චතුත්තිංසෙව සුත්තන්තා"ති

1. සී. ඡබ්බිධා.
2. ම. කාරණප්පබන්ධො.
3. ම. කාරියප්පබන්ධො.
4. ම. විරොධාභාවො.
5. සී. අලගද්දස්ස ගහණෙ.
6. { ම. ජීවිතහරණ. / සී. ජීවිතගහණෙ.
7. සී. නිස්සරණත්ථො.
8. සී. අඤ්ඤං නිරපෙක්ඛස්ස.
9. ම. & සී. දුග්ගහිතානීති දුට්ඨුගහිතානි.
10. ම. පරියාපුටාති.

ගාථාය අයමත්ථ යොජනා යස්ස නිකායස්ස සුත්තගණනතො චතුත්තිංසෙව සුත්තන්තා, වග්ගසඞ්ගහවසෙන තයො වග්ගා [1] අස්ස සඞ්ගහස්සාති=තිවග්ගො සඞ්ගහො, එස පඨමො නිකායො ඉධ දීඝනිකායොති. අනුලොමිකොති අපච්චනීකො, [2] අත්ථානුලොමනතො අත්ථත්ථනාමොති වුත්තං හොති. එක නිකායම්පීති එකසමූහම්පි. එවං චිත්තන්ති එවං විචිත්තං. යථයිදන්ති යථා ඉමෙ. [3] පොණික ඛත්තියා චික්ඛලලිකා ච ඛත්තියා, තෙසං නිවාසො පොණික නිකායො චික්ඛලලික නිකායොති වුච්චති. පඤ්චදසවග්ග පරිග්ගහොති පඤ්චදසහි වග්ගෙහි පරිග්ගහීතො. "සුත්තන්තානං සහස්සානි සත්තසුත්තසතානිවා"ති [4] පාඨො "සුත්තන්තානං සත්තසහස්සානි සත්තසුත්ත සතානි වා"ති යොජෙතබ්බං. කත්ථචි පන "සත්තසුත්තසහස්සානි සත්ත සුත්තසතානි වා"ති පාඨො. පුබ්බෙ නිදස්සිතාති සුත්තන්තපිටකනිද්දෙසෙ නිදස්සිතා. වෙදන්ති ඤාණං. තුට්ඨින්ති පීතිං. ධම්මක්ඛන්ධවසෙනාති ධම්මරාසිවසෙන. "චාසීති සහස්සානි බුඩතො ගණ්හි"න්ති සම්බන්ධො. වෙ සහස්සානි භික්ඛුනොති ධම්මසෙනාපති ආදීනං භික්ඛූනං සන්තිකා තෙහි යෙව දෙසිතානි වෙ සහස්සානි ගණ්හිං. මෙ ති මම හදයෙ, ඉති ආනන්ද තේරො අත්තානං නිද්දිසති. "යෙ ධම්මා මම හදයෙ පවත්තිනො, තෙ චතුරාසීති සහස්සානි"ති යොජනා. ඉද ඤ්ච භගවතො ධරමානකාලෙ උග්ග හිත ධම්මක්ඛන්ධ වසෙන වුත්තං, පරිනිබ්බුතෙ පන භගවති ආනන්දතේරෙන දෙසිතානං සුභසුත්ත ගොපකමොග්ගල්ලාන 'සුත්තානං තතියසඞ්ගීතියං මොග්ගලිපුත්තතිස්සතේරෙන කථිත කථාවත්ථුප්පකරණස්ස ච වසෙන [5] ධම්මක්ඛන්ධානං චතුරාසීති සහස්සතොපි අධිකතා වෙදිතබ්බා. එකානු සන්ධිකං සුත්තන්ති සතිපට්ඨානාදි. අනෙකානුසන්ධිකන්ති පරිනිබ්බාන සුත්තාදි, [6] තං හි නානා ඨානෙසු නානා ධම්මදෙසනානං වසෙන පවත්තං. තික දුකභාජනං ධම්මසඞ්ගණියං නික්ඛෙපකණ්ඩ අට්ඨකථාකණ්ඩවසෙන ගහෙතබ්බං. චිත්තවාරභාජනන්ති ඉදං චිත්තුප්පාදකණ්ඩවසෙන වුත්තං. අත්ථි වත්ථූති ආදිසු වත්ථුනාම සුදින්නකණ්ඩාදි. මාතිකාති සික්ඛාපදං. අන්තරාපත්තිති සික්ඛාපදන්තරෙසු අඤ්ඤස්මිං වත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තා ආපත්ති. [7] තිකච්ඡෙදෙති තිකපාචිත්තියාදි [8] තිකපරිච්ඡෙදෙ. "බුඩවචනං [9] සඞ්ගීත"න්ති සම්බන්ධො. අස්සාති බුඩවචනස්ස. "සඞ්ගීතිපරියොසානෙ සාධුකාරං දදමානා වියා"ති සම්බන්ධො. අච්ඡරං පහරිතුං යුත්තානි = අච්ඡරි යානි, පුප්ඵවස්ස [10] වෙලුක්ඛෙපාදීති. "යා පඤ්චසතාති ච ථෙරිකාති ච පවුච්චති, අයං පඨම මහාසඞ්ගීති නාමා"ති සම්බන්ධො.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනියං

පඨම මහා සඞ්ගීති වණ්ණනා නයො සමත්තො.

---

1. ම. & සී. යස්ස
2. ම. අත්ථානුලොමකො.
3. ම. පොණික චික්ඛල්ලිකා ඛත්තියා.
4. ම. පාඨෙ.
5. සී. ධම්මක්ඛන්ධකානං.
6. ම. තඤ්හි.
7. { තී. මු. ස. පරිච්ඡෙදෙ. / සී. මු. ස. තිකපරිච්ඡෙදෙ.
8. සී. තිකච්ඡෙදෙ.
9. ම. & සී. සඞ්ගහිතන්ති.
10. වි. & බො. වෙළුක්ඛෙපාදිනි.

එවං පඨම මහාසඞ්ගීතිං දස්සෙත්වා යදත්ථං සා ඉධ දස්සිතා, තං [1] නිගමන වසෙන දස්සෙන්තො ඉමිස්සා ති ආදිමාහ.

තත්‍රායං ආචරිය පරම්පරා ති තස්මිං ජම්බුදීපෙ අයං ආචරියානං පවෙණී පටිපාටි. **විජිතාවිනොති** විජිත සබ්බකිලෙස පටිපක්ඛත්තා විජිත වන්තො. **ජම්බුසිරිවහයෙති** ජම්බුසදිසො සිරිමන්තො අවහයො නාමං යස්ස දීපස්ස, තස්මිං ජම්බුදීපෙති වුත්තං හොති, මහන්තෙන හි ජම්බුරුක්ඛෙන අභිලක්ඛිතත්තා දීපො පි ජම්බූති වුච්චති. **අච්ඡිජ්ජමානං** අවිනස්සමානං කත්වා. **විනයවංසන්ති** ආදීහි තීහි විනය පාළියෙව කථිතා, පරියායවචනත්තා තෙසං. **පකතඤ්ඤුතන්ති** [2] වෙය්‍යත්තියං, පටුභාවන්ති වුත්තං හොති. **ධුරගගාහොති** [3] පධානගාහී, සබ්බෙසං පාමොක්ඛො හුත්වා ගණ්හිති වුත්තං හොති. **භික්ඛූනං** [4] සමුදයො සමූහො=භික්ඛු [5] **සමුදයො.** [6] "යදාහි නිබ්බායිංසූ"ති සම්බන්ධො.

[7] **ජොතයිත්වා ච සබ්බධී ති** තමෙව සඞ්ඝමං සබ්බත්ථ පකාසයිත්වා. **ජුතිමන්තොති** පඤ්ඤා ජුතියා යුත්තා, තෙජවන්තො වා, මහානුභාවාති අත්ථො. **නිබ්බායිංසූති** අනුපාදිසෙසාය [8] නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායිංසු. **අනාලයාති** [9] අසඞ්ගා. **අථාති** පච්ඡා, යදා පරිනිබ්බායිංසු, තතො පරන්ති අත්ථො.

කප්පති සිඞ්ගිලොණ කප්පොති එත්ථ "කප්ප" සද්දො විකප්පත්ථො, තෙන සිඞ්ගිලොණවිකප්පොපි කප්පති. ඉදම්පි පක්ඛන්තරං කප්පතීති අත්ථො, එවං සබ්බත්ථ. තත්ථ සිඞ්ගෙන ලොණං පරිහරිත්වා අලොණක පිණ්ඩපාතෙන සඞ්ඝං භුඤ්ජිතුං කප්පති, සන්නිධිං න කරොතීති අධිප්පායො. **කප්පති චඞ්ගුලකප්පොති** චඞ්ගුලං අතික්කන්තාය ඡායාය විකාලෙ භොජනං භුඤ්ජිතුං කප්පතීති අත්ථො. **කප්පති ගාමන්තරකප්පොති** ගාමන්තරං ගමිස්සාමීති පවාරිතෙන අනතිරිත්ත භොජනං භුඤ්ජිතුං කප්පතීති අත්ථො. **කප්පති ආවාස කප්පොති** එකසීමාය නානා සෙනාසනෙසු විසුං විසුං උපොසථාදීනි සඞ්ඝකම්මානි කාතුං වට්ටතීති අත්ථො. **කප්පති අනුමති කප්පොති** අනාගතානං ආගතකාලෙ අනුමතිං ගහෙස්සාමාති තෙසු අනාගතෙසු යෙව වග්ගෙන සඞ්ඝෙන කම්මං කත්වා පච්ඡා අනුමතිං ගහෙතුං කප්පති, වග්ගකම්මං න හොතීති අධිප්පායො. **කප්පති ආචිණ්ණ කප්පොති** ආචරියුපජ්ඣායෙහි ආචිණ්ණො කප්පතීති අත්ථො. සො පන එකච්චො කප්පති ධම්මිකො, එකච්චො න කප්පති අධම්මිකොති වෙදිතබ්බො. **කප්පති** [10] **අමථිත කප්පොති** යං ඛීරං [11] ඛීරභාවං විජහිතං දධිභාවං අසම්පත්තං, තං [12] භුත්තා විනා පවාරිතෙන අනතිරිත්තං භුඤ්ජිතුං කප්පතීති අත්ථො. **කප්පති** [13] **ජලොගිං පාතුන්ති** එත්ථ ජලොගී ති තරුණසුරා, යං මජ්ජසම්භාරං

---

1. ම. නිගමවසෙන.
2. ම. 2. වෙය්‍යත්තිකං.
3. ම. පට්ඨානගගාහි.
4. සී. සමුදයො,
5. නි.මු.ස. & සී.මු.ස. සමූහො.
6. ම. යදාති.
7. ම. ජොතයිත්වාව.
8. ම. නිබ්බානධාතුයා නිබ්බායිංසු.
9. සී. අසඞ්ගාහා.
10. ම. අමධිත.
11. සී. ඛීරභාවෙන විජහති,
12. සී. භුත්වාපි.
13. ම. ජලොගං,

එකතො කතං මජ්ජභාව මසම්පත්තං තං පාතුං වට්ටතීති අධිප්පායො. ජාත රූප රජතන්ති එත්ථ සරසතො විකාරං [1] අනාපජ්ජිත්වා සබ්බදා ජාතරූප මෙව හොතීති ජාතං රූපං එතස්සාති=ජාතරූපං, සුවණ්ණං. ධවලසභාව තාය [2] රාජතීති=රජතං, රූපියං. සුසුනාගපුත්තොති සුසුනාගස්ස පුත්තො. [3] කාකණ්ඩකපුත්තොති කාකණ්ඩකස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො. වජ්ජීසූති ජනපදනාමත්තා බහුවචනං කතං.

තදහුපොසථෙති එත්ථ තදහූති තස්මිං අහනි. උපවසන්ති එත්ථාති= උපොසථො, උපවසන්තී ති ච සීලසමාදානෙන වා අනසනාදිනා වා උපෙතා හුත්වා වසන්තීති අත්ථො. කංසපාතින්ති සුවණ්ණපාතිං. මාසකරූපන්ති මාසකො එව. සබ්බං තාව වත්තබ්බන්ති ඉමිනා සත්තසතිකක්ඛන්ධකෙ ආගතා සබ්බාපි පාළි ඉධ ආනෙත්වා වත්තබ්බාති දස්සෙති. "සඞ්ගායිත සදිස මෙව සඞ්ගායිංසූ"ති සම්බන්ධො. "සා පනායං සඞ්ගීතී"ති සම්බන්ධො.

තෙසූති තෙසු සඞ්ගීතිකාරකෙසු ථෙරෙසු. "විස්සුතා එතෙ සඞ්විහාරිකා ඤෙය්‍යා"ති සම්බන්ධො. සාණසම්භූතොති සාණදෙසවාසී සම්භූතත්ථෙරො. "දුතියො සඞ්ගහො"ති සම්බන්ධිතබ්බං. පත්තභාරාති පතිතක්ඛන්ධභාරා. අබ්බුදන්ති උපද්දවං වදන්ති. භගවතො වචනං ථෙනෙත්වා අත්තනො වච නස්ස දීපනතො අබ්බුදන්ති චොරකම්මන්ති එකෙ. ඉදන්ති වක්ඛමාන [4] නිදස්සනං. සන්දිස්සමානා මුඛා=සම්මුඛා. භාවිතමග්ගන්ති උප්පාදිත ජ්ඣානං. සාධු සප්පුරිසාති එත්ථ සාධූති ආයාචනත්ථෙ නිපාතො, තං යාචා මීති අත්ථො. හට්ඨපහට්ඨොති පුනප්පුනං සන්තුට්ඨො. උදග්ගුදග්ගොති සරීර විකාරුප්පාදන පීති වසෙන උදග්ගුදග්ගො, පීතිමා හි පුග්ගලො කාය චිත්තානං උග්ගතත්තා [5] උදග්ගොති වුච්චති.

තෙන බොපන සමයෙනාති යස්මිං සමයෙ දුතියං සඞ්ගීතිං අකරිංසු, තස්මිං සමයෙ ති අත්ථො. තං අධිකරණං න සම්පාපුණිංසූ ති තං වජ්ජි පුත්තකෙහි උප්පාදිතං අධිකරණං [6] විනිච්ඡිනිතුං [7] න සම්පාපුණිංසු නාග මිංසු. "නො අහුවත්ථා"ති සම්බන්ධො. "යාවතායුකං ඨත්වා පරිනිබ්බුතා"ති සම්බන්ධො. කිං පන කත්වා ථෙරා පරිනිබ්බුතාති ආහ "දුතියං සඞ්ගහං කත්වා"ති ආදි. අනිච්චතා වසංති [8] අනිච්චතා ධීනතං. ජම්මින්ති ලාමකං. "දුරභිසම්භවං අනභිභවනීයං අතික්කමිතුං අසක්කුණෙය්‍යං අනිච්චතං එවං ඤත්වා"ති සම්බන්ධො.

දුතිය සඞ්ගීති වණ්ණනා නයො.

---

1. සී. ආපජ්ජිත්වා.
2. සී. රතීති.
3. මු. සා. & සී, කාකණ්ඩ පුත්තොති.
4. සී. නිදස්සනංමුඛා.
5. ම. උදග්ගුදග්ගොති.
6. ම. විනිච්ඡිතුං.
7. සී. අසම්පාපුණිංසු.
8. සී. අනිච්චතාදීනවං.

සත්තවස්සානීති අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. **අතිච්ඡථාති** අතික්කමිත්වා ඉච්ඡථ, ඉතො අඤ්ඤත්ථ ගන්ත්වා භික්ඛං පරියෙසථා ති අත්ථො. **භත්තවිස්සග්ග කරණත්ථායාති** භත්තස්ස අජ්ඣොහරණ කිච්චත්ථාය, භුඤ්ජි නත්ථායාති අත්ථො. **සොළසවස්සො ති** උද්දෙසො කථනං අස්ස අත්ථීති= **සොළසවස්සුද්දෙසිකොති**, සොළස වස්සිකොති අත්ථො.

තීණි වෙදෙසූති ආදිසු [1] ඉරුබෙබද යජුබෙබද සාමවෙද සඞ්ඛාතෙසු තීසු වෙදෙසු. තයො එව කිර වෙදා, [2] අට්ඨකාදීහි ධම්මිකෙහි ඉසීහි ලොකස්ස සග්ග මග්ග විභාවනත්ථාය කතා. තෙනෙවහි තෙ තෙහි වුච්චන්ති. අථබ්බණ වෙදෙ පන පච්ඡා අධම්මිකෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි පාණවධාදි අත්ථාය කතො. පුරිමෙසු ච තීසු වෙදෙසු තෙහෙව ධම්මිකසාඛායො අපනෙත්වා යාගවධාදි දීපිකා අධම්මික සාඛාපක්ඛිත්තාති වෙදිතබ්බා. [3] **නිඝණ්ඩූති** රුක්ඛාදීනං වෙවචනප්පකාසකං පරියාය නාමානුරූපං සත්ථං, [4] තං හි ලොකෙ [3] නිඝණ්ඩූ ති වුච්චති. **කොටුහනන්ති කිටති ගමෙති කිරියාදි** විභාගන්ති=කෙටුභං, කිරියා කප්ප විකප්පෙ කත්තං [5] උපකාර සත්ථං. **එත්ථ** ච කිරියා කප්ප විකප්පෙති වචීභෙදදිලක්ඛණා කිරියා කප්පීයති විකප්පීයති එතෙනාති=කිරියා කප්පෙ, සො පන වණ්ණ පදබන්ධ පදත්ථාදි විභාගතො [6] බහුවිකප්පෙති කිරියා කප්ප විකප්පෙති වුච්චති. ඉදඤ්ච මූලකිරියාකප්පගන්ථං [7] සන්ධාය වුත්තං. සහ නිඝණ්ඩූනා කෙටුභෙන ච=ස නිඝණ්ඩුකෙටුභා, තයො වෙදා, තෙසු **සනිඝණ්ඩුකෙටුභෙසු**. ඨාන කරණාදි විභාගතො ච නිබ්බචන විභාගතො ච අක්ඛරා පභෙදියන්ති එතෙනාති=අක්ඛරප්පභෙදෙ. සික්ඛා ච නිරුත්ති ච. සහ අක්ඛරප්පභෙදෙනාති=සාක්ඛරප්පභෙදා, [8] තෙසු **සාක්ඛරප්පභෙදෙසු**. අථබ්බණවෙදං වත්තුකාමො කත්වා, **ඉතිහඅාස ඉතිහ ආසාති** [9] ආදිස වචන පටිසංයුත්තෙනා පොරාණකථා සඞ්ඛාතො ඉතිහාසො පඤ්චමො එතෙසන්ති= **ඉතිහාස පඤ්චමා**, තයො වෙදා, තෙසු **ඉතිහාසපඤ්චමෙසු**. "යස්ස චිත්ත"න්ති ආදි පඤ්හවසං ඛීණාසවානං චුතිචිත්තස්ස උප්පාදක්ඛණං සන්ධාය වුත්තං.

තත්ථ පඨමජ්ඣානෙ උප්පජ්ජතීති උප්පාදක්ඛණසමඞ්ගිතාය උප්පජ්ජති. **න නිරුජ්ඣතීති** නිරොධක්ඛණං අප්පත්තතාය න නිරුජ්ඣති. **තස්ස චිත්තන්ති** තස්ස පුග්ගලස්ස තං චිත්තං කිං නිරුජ්ඣිස්සති, ආයතිඤ්ච නුප්පජ්ජිස්සතීති පුච්ඡා, තස්සා ච විභජ්ජව්‍යාකරණීයතාය එවමෙත්ථ විස්සජ්ජනං වෙදිතබ්බං. අරහතො පච්ඡිම චිත්තස්ස උප්පාදක්ඛණෙ තස්ස චිත්තං උප්පජ්ජති න [10] නිරුජ්ඣති ආයතිඤ්ච නුප්පජ්ජිස්සති, අවස්සමෙව නිරොධක්ඛණං පත්වා නිරුජ්ඣිස්සති, තතො අප්පටිසන්ධිකතාය අනුප්පාදං නුප්පජ්ජිස්සති. ඨපෙත්වා පන පච්ඡිම චිත්ත සමඞ්ගිං ඛීණාසවං ඉතරෙසං

---

1. ම. 2. ඉරුබෙද යජු බෙද සාමබෙද.
2. ම. අට්ඨකාදීහි.
3. ම. නිඝණ්ටූති.
4. ම. තඤ්හි.
5. ම. & සී. උපකාරාය.
6. සී. බහුංච කප්පෙතීති.
7. සී. යථා වුත්තං
8. ම. & සී. තෙසු. අථබ්බණ වෙදං.
9. සී. දුතිය වචන.
10. සී. නිරුජ්ඣති අවස්සමෙව,

උප්පාදක්ඛණ සමඞ්ගිචිත්තං උප්පාදක්ඛණසමඞ්ගිතාය උප්පජ්ජති [1] භඞ්ගං අප්පත්තතාය න නිරුජ්ඣති, [1] භඞ්ගං පන පත්වා නිරුජ්ඣිස්සතෙව, අඤ්ඤං පන තස්මිං වා අඤ්ඤස්මිං වා අත්තභාවෙ උප්පජ්ජිස්සති වෙව නිරුජ්ඣිස්සති වාති.

"යස්ස වා පනා"ති ආදි දුතියපඤ්ඤෙ පන නිරුජ්ඣිස්සති නුප්පජ්ජිස්ස ති ති යස්ස චිත්තං උප්පාදක්ඛණ සමඞ්ගිතාය භඞ්ගක්ඛණං පත්වා නිරුජ්ඣි ස්සති අප්පටිසන්ධිකතාය නුප්පජ්ජිස්සති, තස්ස ඛීණාසවස්ස තං චිත්තං කිං උප්පජ්ජති න නිරුජ්ඣතීති පුච්ඡා, තස්සා එකංස ව්‍යාකරණීයතාය "ආමන්තා"ති විස්සජ්ජනං වෙදිතබ්බං. උඩං වා අධො වා හරිතුං අසක්කො නෙනාති උපරිම පදෙ වා හෙට්ඨිම පදං හෙට්ඨිම පදෙ වා උපරිම පදං අත්ථ තො සමන්නා හරිතුං [2] ඝටෙතුං පුබ්බෙනාපරං යොජෙත්වා අත්ථං පරිච්ඡින්දිතුං අසක්කොනෙනාති අත්ථො.

සොතාපන්නානං සීලෙසු [3] පරිපූරකාරිතාය සමාදින්නසීලතො නත්ථි පරිහානි ති ආහ අභබ්බා දානි සාසනතො නිවත්තිතුන්ති. වඩ්ඪෙත්වා ති උපරි මග්ගත්ථාය කම්මට්ඨානං වඩ්ඪෙත්වා. දන්තෙ පුණන්ති විසොධෙන්ති එතෙනාති=දන්තපොණං වුච්චති දන්තකට්ඨං. අභිනවානං ආගන්තුකානං ලජ්ජීසභාවං ඛන්ති මෙත්තාදි ගුණසමඞ්ගිත ඤ්ච කතිපාහං සුට්ඨු වීමංසිත්වා ච හත්ථකම්මාදි සම්පටිච්ඡනං [4] සඞ්ගහකරණ ඤ්ච යුත්තන්ති සාමණෙරස්ස වෙව අඤ්ඤෙසඤ්ච භික්ඛූනං [5] දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්තානං ඤාපනත්ථං ථෙරො තස්ස භබ්බරූපතං අභිඤ්ඤාය ඤත්වා පි පුන [6] සම්මජ්ජනාදිං අකාසි, තස්ස චිත්ත දමනත්ථන්ති පි වදන්ති. බුඩවචනං පට්ඨපෙසිති බුඩවචනං උග්ගණ්හාපෙතුං ආරභි. සකල විනයාචාරපටිපත්ති උපසම්පන්නානමෙව විහිතාති තප්පරියාපුණන මපි [7] තෙසං යෙව අනුරූපන්ති ආහ [8] ඨපෙත්වා විනයපිටකන්ති. තස්ස චිත්තෙ ඨපිතම්පි බුඩවචනං සඞ්ගොපනත්ථාය [9] නීයාදිතභාවං දස්සෙතුං හත්ථෙ [10] පතිට්ඨාපෙත්වා ති වුත්තං.

එකරජ්ජාභිසෙක න්ති සකලජම්බුදීපෙ එකාධිපච්චවසෙන [11] කයිර මානං අභිසෙකං. රාජිඩ්ඩො ති රාජානුභාවානුගතප්පභාවා. යතො ති යතො සොළස ඝටතො. "දෙවතායෙව දිවසෙ දිවසෙ ආහරන්ති"ති සම්බන්ධො. දෙවසික න්ති දිවසෙ දිවසෙ. අගදාමලක න්ති අප්පකෙනෙව සරීර සොධනාදිසමත්ථං සබ්බදොසහරං ඔසධාමලකං. ඡද්දන්තදහනොති ඡද්දන්තදහ සමීපෙ ඨිත දෙවවිමානතො, කප්පරුක්ඛතො වා, තත්ථ තාදිසා

1. සී. භවඞ්ගං.
2. සී. ඝටෙතුං.
3. සී. පරිපූරිතාය.
4. සී. සඞ්ගහකාරණංච
5. සී. දිට්ඨානුගති.
6. සී. සම්මජ්ජනාදි.
7. ම. තෙසඤ්ඤෙව.
8. ම. 2. ඨපෙත්වා.
9. { ම. නිය්‍යාතිතභාවං. සී. විනෙයාදිතභාවං.
10. ම. ඊ.සී. පතිට්ඨපෙත්වාති.
11. ම. කරියමානං.

කපපරුක්ඛවිසෙසා සන්ති, තතො වා ආහරන්තීති අත්ථො. **අසුත්තමයිකන්ති** සුත්තෙන අබද්ධං. දිබ්බ සුමනපුප්ඵෙහෙව කතං **සුමනසුපඵුපටං**. **උට්ඨිතස්ස සාලිනොති** සයං ජාතසාලිනො, සම්භූතයා පෙක්ඛණෙව්ථ එකවචනං, සාලී නන්ති අත්ථො. **නව වාහසහස්සානීති** එත්ථ වතසෙසා මුට්ඨියො එකො [1] කුඩ්ඩබො, වත්තාරො කුඩ්ඩබා එකො පත්ථො, වත්තාරො පත්ථා එකො ආළ්හකො, වත්තාරො ආළ්හකා එකං දොණං, වත්තාරි දොණානි එකා මානිකා, වතසෙසා මානිකා එකා ඛාරී, වීසති ඛාරිකා එකො වාහො, තදෙව එකං සකටන්ති සුත්තන්ති පාතවත්ථාදීසු වුත්තං. [2]**නික්කුසඅකණ්ණකරොන්තී**ති ථුසකුණ්ඩකරහිතෙ කරොන්ති. "තෙන නිම්මිතං බුද්ධරූපං පස්සන්තෙනා"ති සම්බන්ධො. පුඤ්ඤූපභාව නිබ්බත්තනඝහණං නාගරාජනිම්මිතානං පුඤ්ඤූපභාවනිබ්බත්තෙනහි සදිසතාය කතං. **විමලකෙතුමාලාති** එත්ථ කෙතුමාලා නාම සීසතො නික්ඛම්ම උපරි මුද්ධනි පුඤ්ඤා හුත්වා දිස්සමානරසම්මාසීති වදන්ති. **බාහිරකපාසණ්ඩනන්ති** බාහිරකපවෙදිතං සමයවාදං. [3] **පරිගණ්හිති** විමංසමානො පරිග්ගහෙසි. **භද්දපීඨකෙ සුඛුති** වෙත්තමය පීඨෙසු. **සාරොති** ගුණසාරො. **සිහපඤ්ජරෙති** මහාවාතපානසමීපෙ. කිලෙස විප්පඨිසරහිත චිත්තතාය දන්තං. [4] **නිච්චං** පච්චුපට්ඨිත සතාරක්ඛතාය ගුත්තං. **බුරගෙහසෙවාති** කෙසොරොපනාවසානෙ. "අතිවිය සොභතී"ති සම්බන්ධො. **වාණිජගණා අහොසිති** මධ්‍යවාණිජකො අහොසි.

පුබ්බෙ ච නං නිවාසෙන්තීති පුබ්බෙ වා පුබ්බජාතියං වා සහවාසෙන්තීති අත්ථො. **පච්චුප්පන්නහිතෙන වා** ති වත්තමාන භවෙ හිතචරණෙන වා, එවං ඉමෙහි ද්වීහි කාරණෙහි තං සිනෙහ සඞ්ඛාතං පෙමං ජාඅතෙ. කිංවියාති ආහ **උප්පලං ව යථොදකෙති**. උප්පලං වා ති රස්ස කතො වා සද්දො අවුත්ත සම්පිණ්ඩනත්ථො, යථා සද්දො උපමාඅං, ඉදං වුත්තං හොති යථා උප්පල ඤ්ච සෙස ඤ්ච පදුමාදි උදකෙ ජාඅමානං වෙ කාරණානි නිස්සාය ජාඅති උදකඤ්චව කලල ඤ්ච, එවං පෙමං පීති. **ධුරභත්තානීති** නිච්චභත්තානි. **වජ්ජාවජ්ජන්ති** බුද්ධකං මහන්ත ඤ්ච වජ්ජං. **මොග්ගලිපුත්තතිස්සත්ථෙරස්ස** [5] **භාරං අකාසීති** ථෙරස්ස මහානුභාවතං තදා සාසනකිච්චස්ස නායකභාවෙන සඞ්ඝපරිණායකතඤ්ච රක්ඛෙය්‍යුං ඤ්ඤුපෙතුං සඞ්ඝා තස්ස භාරමකාසීති වෙදිතබ්බං, න අඤ්ඤං අජානනතාඅ. **සාසනස්ස දූයාදෙති** සාසනස්ස අබ්භන්තරො ඤ්ඤාතකො හොම් න හොම්ති අත්ථො. යෙ සාස්නෙ පබ්බජිතුං පුත්තධිතරො පරිච්චජන්ති, [6] තෙ බුද්ධ සාසනෙ සාලොහිත ඤ්ඤාතකා නාම හොන්ති, [7] සකලසාසන ධාරණෙ සම්ඵාදනං අත්තනො ඔරස පුත්තානං පරිච්චත්තත්තා නපච්චයමත්තදූයකාති ඉමමත්ථං සන්ධාඅ ථෙරො [8] "න ඛො මහාරාජ එත්තාවතා සාසනස්ස දූයාදෙ හොති"ති ආහ. **කථං චරහිති**

1. ම. කුඩ්ඩවො.
2. { මූ. සා. නිස්කුස කරණෙ. සී. නිස්කුසකෙ.
3. ම. පරිගහණ්හිති.
4. ම. නිච්චපච්චුපට්ඨිත.
5. ම. භාරමකාසීති.
6. සී. තෙ එවං සාසනෙ සාලොහිතා.
7. සී. සකලසාසනධරණෙ.
8. සී. න නෙව ඛො.

එත්ථ වරගීති නිපාතො අක්ඛන්තිං දීපෙති. නිස්ස කුමාරස්සාති රඤ්ඤො එකමාතුකස්ස කනිට්ඨස්ස. [1] සක්ඛසීති සක්ඛිස්සසි. සික්ඛාය [2] පතිට්ඨාපෙසුන්ති පාණාතිපාතාවෙරමණී ආදිසු විකාලභොජනා වෙරමණී පරියොසානාසු ඡසු සික්ඛාසු "පාණාතිපාතා [3] වෙරමණීං වෙවස්සානි අවිතික්කම සමාදානං සමාදියාමී"ති ආදිනා [4] සමාදානවසෙන සික්ඛාසම්මුති දානානන්තරං සික්ඛාය [2] පතිට්ඨාපෙසුං. ඡවස්සානි අභිසෙකතො අස්සාති = ඡවස්සාභිසෙකො. සබ්බං ථෙරවාදන්ති වෙ සඞ්ගීතියො ආරූළ්හා පාළි, සා හි මහා සංඝිකාදි භින්න ලඞ්කා විවෙවෙතුං ථෙරවාදෙති වුත්තා, [5] අයං හි විභජ්ජවාදෙ මහාකස්සපත්ථෙරාදීහි අසඞ්කරතො රක්ඛිතො ආනීතො චාති ථෙරවාදෙති වුච්චති, සථෙරවාදන්ති පි ලිඛන්ති. තත්ථ "අට්ඨකථාසු ආගත ථෙරවාද සහිතං සාට්ඨකථං [6] තිපිටකසඞ්ගහිතං බුඩ්වචන"න්ති ආනෙත්වා යොජෙතබ්බං.

තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වාති තෙජො කසිණාරම්මණං ඣානං සමාපජ්ජිත්වා. සභායන්ති නගරමජ්ඣෙ විනිච්ඡය සාලායං. දිට්ඨිගතානීති දිට්ඨියො ච. න ඛො පනෙ තං සක්කා ඉමෙසං මජ්ඣෙ වසන්තෙන වූපසමෙතුන්ති [7] තෙසං හි මජ්ඣෙ වසන්තො තෙසු යෙව අන්තොගධත්තා ආදෙය්‍යවචනො න හොති, තස්මා එවං චින්තෙසි. අභොගඞ්ගපබ්බතන්ති එවං නාමකං පබ්බතං, අධොගඞ්ගා පබ්බතන්ති පි ලිඛන්ති, තං නසුන්දරං. [8] පඤ්චාතපෙ තප්පන්තීති චතුසු ඨානෙසු අග්ගිං ජාලෙත්වා මජ්ඣෙ ඨත්වා සුරියමණ්ඩලං උල්ලොකෙන්තා සුරියා තපෙන [9] තප්පන්ති. ආදිච්චං අනුපරිවත්තන්තීති උදයකාලතො පභුති සුරියං ඔලොකයමානා යාව අත්ථං ගමනා සුරියා භිමුඛා ච පරිවත්තන්ති. වොහිඤ්ඤාමාති පග්ගණ්හිංසු ති විනාසෙස්සාමාති උස්සාහ මකංසු. [10] විස්සත්ථොති මරණසඞ්කා රහිතො, නිබ්භයො ති අත්ථො. මිගවං නික්ඛමිත්වාති අරඤ්ඤෙ විචරිත්වා මිගමාරණ කීලා මිගවං, තං උද්දිස්ස නික්ඛමිත්වා මිගවධත්ථං නික්ඛමිත්වාති අත්ථො. අභිනාගාදිතො විසෙසනත්ථං "හත්ථිනාගෙනා"ති වුත්තං. තස්ස [11] පස්සන්ත ස්සෙවාති අනාදරෙ සාමිවචනං, තස්මිං පස්සන්තෙ යෙවා ති අත්ථො. ආකාසෙ උප්පතිත්වාති එත්ථ අයං විකුබ්බනිඩ්ඩ න හොතී ති [12] ගිහිස්සා පි ඉමං ඉඩිං දස්සෙසි. අධිට්ඨානිඩ්ඩියා අප්පටික්ඛිත්තත්තා, පකති [13] වණ්ණං විජහිත්වා නාගවණ්ණාදි දස්සනං විකුබ්බනිඩ්ඩ. ඡණවෙසන්ති උස්සවවෙසං. පධානසරන්ති භාවනානුයොගවසෙන විරියාරම්භස්ස අනුරූපං විවිත්තසෙනාසනං. සොපී ති රඤ්ඤෙ භාගිනෙය්‍යං සන්ධාය වුත්තං.

කුසලාධිප්පායොති මනාපජ්ඣාසයො. මෙළහකජාතොති සංසය මාපන්නො. එකෙකං භික්ඛුසහස්ස පරිවාරන්ති එත්ථ "ගණ්හිත්වා ආගච්ඡ ථා"ති ආණාකාරෙන වුත්තෙ පි ථෙරා භික්ඛු සාසනහිතත්තා ගතා. කප්පිය

1. ති.මු.ස. & සී.මු.ස.සක්ඛිස්සසි.
2. ම. පතිට්ඨපෙසුං.
3. සී. වෙරමණී වෙවස්සානි.
4. සී. සමාදාපන.
5. ම. අසඤ්ඤි.
6. ම.2. තිපිටක සහිතං.
7. ම. තෙසඤ්ඤි.
8. { සී. පචතාපෙ. ම.පචාතපෙන තප්පන්ති.
9. ම. තපෙපන්ති.
10. ම. විස්සට්ඨොති.
11. ම. & සී. පස්සන්තස්සාති.
12. ම.2. ගිහිස්සා ඉමං.
13. ම. වණ්ණඤ්ඤි.

[1] සාසනං හෙතං, න ගිහිනං ගිහිකම්මපටිසංයුත්තං. ථේරෝ [2] නාගසේනීති කිඤ්චාපි "රාජා පඤ්හාසතී"ති වුත්තෙපි ධම්මකම්මත්ථාය ආගන්තුං වට්ටති, මිඤ්ඡතුං පන පෙසිතෙපි අනනුරූපා යාචනාති නාගතෝ, මහානුභාවෝ ථේරෝ යථාභුසිට්ඨං පටිපත්තිතෝ පමාණහුතෝති රඤ්ඤෝ චෙව උභය පක්ඛිකානඤ්ච අත්තනි බහුමානුප්පාදනවසෙන උඩං නත්ථබබකම්මසිඩිං ආකඞ්ඛන්තා අසාරූපවචන ලෙසෙන [3] නාගඤ්ඡි. එකතෝ සඞ්ඝටිතා නාවා=නාවා සඞ්ඝාටං. සාසනප්පවත්තිඨානං බහුභාවතෝ ආහ **ආරක්ඛං සංවිධාසාති**. යන්ති යස්මා. අබ්භාගිංසූති ආභාඩ්ඩිංසු. **බාහිරන්තෝති** උය්‍යානස්ස බාහිරතෝ. පඤ්හානඤ්ච අතිදුක්කරභාවෙන උපට්ඨානං සඤ්ඤාය **පඤ්හ** [4] **පඨ්චික්කමපනං දුක්කරන්ති** ආහ. අට්ඨකථාසු පනෙත්ථ විසුං දුක්කරතා නාම නත්ථි. **දිපඨානිඨානිඉරාති** සාකුණිකෙහි සමජාතිඨානං ගහණත්ථාය පොසෙත්වා [5] සික්ඛිතා පාඨට්ඨානෙ ඨපනකා නිත්තිරෝ. "න පවිච්ච කම්මං දූසති"ති ගාථාය යදි තව පාප [6] කිරියාය මනෝ නපප දුස්සති, ලුද්දෙන තං නිස්සාය කතම්පි පාපකම්මං තං න දූසති, පාපකිරියාය හි අපෙතාසුක්කකස්ස නිරාලයස්ස [7] හද්දස්ස සතෝ තව තං පාපං න උප ලිම්පති, තව චිත්තං න අල්ලීයතීති අත්ථෝ.

කිං වදති සීලෙනාති=**කිංවාදී**. අථවා කෝ කතමෝ වාදෝ=කිං වාදෝ, සෝ එතස්ස අත්ථීති="කිංවාදී." අත්තානඤ්ච ලෝකඤ්ච සස්සතොති වාදෝ එතෙසන්ති=**සස්සතවාදිනෝ**. සත්තෙසු සඞ්ඛාරෙසු වා [8] එකච්චං සස්සතන්ති පවත්තෝ වාදෝ=එකච්ච සස්සතෝ, තස්මිං නියුත්තා=**එකච්ච සස්සතිකා**. අනෙනා අනඤ්ඤා අඤ්ඤාතඤ්ඤා නෙවඤ්ඤා නානඤ්ඤා ති එවං අඤ්ඤාඤ්ඤත්තං ආරබ්භ පවත්තා චත්තාරෝ වාදා=අඤ්ඤාඤ්ඤා, තෙසු නියුත්තා=**අඤ්ඤාඤ්ඤිකා**. න මරති න උපච්ඡිජ්ජතීති=අමරා, ["එවං නිපි මෙ නෝ, තථා නිපි මෙ නෝ"ති ආදිනා පවත්තා දිට්ඨි වෙව වාචා ච තස්සා වික්ඛෙපෝ එතෙසන්ති=**අමරාවික්ඛෙපිකා**. අථවා අමරා නාම මච්ඡජාති දුග්ගහා හොති, තස්සා අමරාය] විය වික්ඛෙපෝ එතෙසන්ති="අමරාවික්ඛෙපිකා". අධිච්ච යදිච්ඡකං යං කිඤ්චි කාරණං අනපෙක්ඛිත්වා සමුප්පන්නා අත්තා ච ලෝකෝ චාති වාදෙ නියුත්තා=**අධිච්චසමුප්පන්නිකා**. සඤ්ඤී අත්තාති වාදෙ යෙසං තෙ=**සඤ්ඤීවාදා**, එවං **අසඤ්ඤීවාදා නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤීවාදා**ති එත්ථාපි. කායස්ස භෙදා සත්තා උච්ඡිජ්ජන්තීති එවං උච්ඡෙදං වදන්තීති=**උච්ඡෙදවාදා**. දිට්ඨධම්මෙ ඉති පච්චක්ඛා යථා සකං අත්තභාවෝ, තස්මිං යෙව යථා කාමා පඤ්චකාමගුණපරිභොගෙන **නිබ්බානං** දුක්ඛූපසමං වදන්තීති=**දිට්ඨධම්මනිබ්බානවාදා**. [9] විහඤ්ඤා වාදෙ එත සස්සාති=**විහඤ්ඤවාදී**, භගවා. සබ්බං එකරූපෙන අවත්වා යථා ධම්මං විහඤ්ඤති, නිජ්ජටං [10] නිගුම්බං කත්වා යථා දිට්ඨි සන්නිහාදයෝ විගච්ඡන්ති සම්මුති

1. ම. සාසනඤ්හෙතං.
2. ම. නාගවජ්ඣීති.
3. ම. නාගවජ්ඣ.
4. ම. පඨම්.
5. ම. සික්ඛිතා වාසට්ඨානෙ.
6. ම. ක්‍රියාය.
7. සී. අදුස්සයතෝ තව නංපාපං.
8. ම. එකච්චසස්සතන්ති.
9. { සී. විහඤ්ඤිතවාදෙ. ම.2. විහඤ්ඤිතා.
10. ම. නිගුම්බං.
[ ] සිංහල පොත්තෙසු න දිස්සති.

අඩ්ඪුඩ්ඪානි, අතිරෙක පඤ්චසතානි තීණි සහස්සානීති අත්ථො. දියඩ්ඪ සහස්සන්ති අඩ්ඪෙන දුතියං=දියඩ්ඪං, අතිරෙක පඤ්චසතිකං සහස්සන්ති අත්ථො. [1] නිඛමිත්වානාති පලාපෙත්වා. රාජගහනගර පරිවත්තකෙනා ති රාජගහනගරං [2] පරිවත්තෙත්වා තතො බහි තං පදක්ඛිණං කත්වා ගත මග්ගෙන ගමනෙන වා. ආරොපෙසීති පටිපාදෙසි.

[3] පලිතාති ආකාසං පක්ඛන්දිංසු. න ගුත්තමෙති වෙතිය ගිරිමාහ. පුර තොති පාචීනදිසාභාගෙ. පුරසෙට්ඨස්සාති සෙට්ඨස්ස අනුරාධපුරස්ස. [4] සිලකුටම්හීති එවං නාමකෙ පබ්බතකුටෙ. සීහකුමාරස්ස පුත්තො ති එත්ථ [5] කාලිඞ්ගරාජධීතු කුච්ඡිස්මිං සීහස්ස ජාතො සීහකුමාරොති වදන්ති. ජෙට්ඨමාසස්ස පුණ්ණමියං ජෙට්ඨනක්ඛත්තං වා මූලනක්ඛත්තං වා හොතීති ආහ ජෙට්ඨමූලනක්ඛත්තං නාම හොතීති. මිගානං [6] වානතො හිංසන තො බාධනතො=මිගවං, මිගවිජ්ඣන කිළා. රොහිත මිගරූපන්ති ගො කණ්ණ මිගවෙසං. රථයට්ඨිප්පමාණාති රථපතොදප්පමාණා. එකා ලතා යට්ඨි නාමා ති එකා රජතමයා කඤ්චනලතාය [7] පතිමණ්ඩිතත්තා එවං ලඬ නාමා. පුප්ඵයට්ඨියං නීලාදීනි පුප්ඵානි. සකුණයට්ඨියං නානප්පකාරා මිග පක්ඛිනො විචිත්තකම්මකතා විය ඛායන්තීති දට්ඨබ්බං.

රාජකකුධභණ්ඩානීති රාජාරහ උත්තම භණ්ඩානි. සඞ්ඛන්ති දක්ඛිණා වට්ටං අභිසෙක සඞ්ඛං. වඩ්ඪමානන්ති අලඞ්කාර චුණ්ණං, නහානචුණ්ණන්ති කෙචි. [8] වටංසන්ති කණ්ණ පිළන්ධනං, වටංසක න්ති වුත්තං හොති. නන්දියා වට්ටන්ති නන්දියාවට්ට පුප්ඵාකාරෙන මඞ්ගලත්ථං සුවණ්ණෙන කතං. කඤ්ඤන්ති ඛත්තියකුමාරිං. හත්ථපුඤ්ඡනන්ති පීත [9] වණ්ණං මහග්ඝං හත්ථ පුඤ්ඡන වත්ථං. අරුණවණ්ණමත්තිකන්ති නාගභවන සම්භවං. වත්ථ කොටිකන්ති වත්ථයුගමෙව. නාගමාහටන්ති නාගෙහි ආහටං. අමතො සධන්ති එවං නාමිකා භුළිකජාති, අමතසදිස කිච්චත්තා එවං වුච්චති.

[10] භුම්මත්ථරණසඞ්ඛෙපෙනාති භුම්මත්ථරණාකාරෙන. [11] උප්පාත පාඨ කාති නිමිත්තපාඨකා. අලං ගච්ඡාමාති පුරස්ස අච්චාසන්නත්තා සාරූප්පං න හොතීති පටික්ඛිපන්තො ආහ. අඩ්ඪනවමානං පාණසහස්සානන්ති පඤ්චසතාධිකානං අට්ඨන්නං පාණ සහස්සානං. අප්පමාදසුත්තන්ති අඞ්ගු ත්තරනිකායෙ මහාඅප්පමාද සුත්තං, රාජොවාදසුත්තන්ති වුත්තං හොති. [12] මහච්චාති මහතා. උපසඞ්කමන්තොති අතිවිය කිලන්තරූපො හුත්වා උපසඞ්කමීති අත්ථො. "තුම්හෙ ජානන්ත්"න්ති සම්බන්ධො. පඤ්ච පඤ්ඤාසා යාති "එත්ථ චතු [13] පඤ්ඤාසායාති වත්තබ්බං, [14] එවං හි සති උපරි වුච්චමානං

1. මු. සා. නිඛමෙත්වානාති.
2. ම. පරිවට්ටෙත්වා.
3. { සී. & ම.ස. එලිතා. / ම. පළිතා.
4. { මු.ස. පිලකුටම්හීති. / ම. & සී. සිලකුටස්මින්ති. / මහාවංසෙ. පිලුකුටම්හි.
5. ම. කලිඞ්ගරාජධීතු.
6. සී. වානසො.
7. { සී. පතිමණ්ඩිතා. / ම. පටිමණ්ඩිතත්තා.
8. { නි.මු.ස.සී.මු.ස. & ම. වටංසකං. / මු. සා. වටකං.
9. ම. වණ්ණමහග්ඝ.
10. ම. භුමත්ථරණ.
11. ම.සී.මු.සා. & සී.මු.ස. උප්පාද.
12. නි.මු.ස. & මු.සා. මහච.
13. මු. සා පඤ්ඤාසායාතිච.
14. ම. එවඤ්හි.

වාසටඨි අරහන්තොතිආදි වචනං සමෙති"ති සාරත්ථදීපනියං වුත්තං. **දස නාතීනා සමාකුලන්ති** මූලසීවස්ස පුත්තෙහි දෙවානංචියතිස්සාදීහි දසහි නාතිහෙහි සමාකිණ්ණං. [1] **විරද්ධෙසු සම්මාසම්බුද්ධොති** ධාතුයා **සඤ්ඤායාහ. සබ්බනාලාවචරති** සබ්බානි තූරියභණ්ඩානි, තං සහචරිතෙ වා වාදකො. [2] **උපට්ඨපෙන්ථාති** උපහාරකාරාපනවසෙන ඤත්තිප්පතෙත්වා. **වඩ්ඪමානඤ්ච ජායාඤ්ච** පච්ඡාභත්තං. **පොක්ඛරවස්සන්ති** පොක්ඛරපත්තෙන විය අතෙන්තුකාමානං උපරි [3] අතෙමෙන්තො පවත්තනකවස්සං. **මහාභිමරාති** සද්දු මොහාරෙන ධාතුඑව වුත්තා **පච්ඡිමදිසාභිමුඛා නිසීදාති අසඤ්ඤතාතෙනාති** එත්ථ පුරත්ථාභිමුඛො සිතොව [4] පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අසඤ්ඤතතෙන පච්ඡිමදිසාය ගවජ්ජනෙන තාදිසො පසඤ්ඤමනං සඤ්ඤාය පච්ඡිමදිසා නිසීදොති වුත්තෙන. [5] **ඉමෙජවක්ඛුනාම** එවං නාමකං දෙවට්ඨානන්ති වදන්ති.

පජ්ජරකෙනාති අමනුස්සසම්ඵට්ඨාපිතෙන පජ්ජරකරොගෙන. **මදවොති** මෙඝො. **අනුප්පවෙච්ඡීති** විස්සවි. **විවාදෙ මහානීති** එත්ථ නිරියා කාල මපෙක්ඛිත්වා වත්තමානප්පයොගො දට්ඨබ්බා, එවං ඊදිසෙසු සබ්බත්ථ. **තමදනන්ති** ඨානං තිට්ඨතීති සම්බන්ධො. **ඡන්නං වණ්ණානං සම්බන්ධිභූතානං රංසියොවාති අජ්ඣාහරිතබ්බං, "ඡන්නං වණ්ණානං උදහාරාවා"ති. එවං** පෙත්ථ සම්බන්ධං වදන්ති. පරිනිබ්බුතෙපි භගවති තස්සා ගුහාවෙන එවරූපං පාටිහාරියං අහොසි එවාති දස්සෙතුං "එවං අච්ඡරියා"ති ආදි ගාථමාහ.

රක්ඛං සංවිදහන්තාති [6] අත්තනා උපායෙන පලාපිතානං යක්ඛානං පුන අපපවිසනත්ථාය පරිත්තාණං සංවිදහන්තා. [7] **ආවිඤ්ඡීති** පරියාසි. **රාජකඤ්ඤා භාතාති** රඤ්ඤො කනිට්ඨභාතා. **අනුලාදෙවී** නාම රඤ්ඤො ජෙට්ඨභාතු ජායා. **සරස රංසිජාලවිස්සජ්ජනකොතාති** සිනිඬ්ධාය **රස** වන්නං ඔජවන්නං රංසිජාලං [8] විස්සජ්ජෙන්තෙන. "එකදිවසෙන අගමාසී"ති සම්බන්ධො. **අපෙපසීති** ලෙඛසාසනං පතිට්ඨාපෙසි. **උදික්ඛතීති** අපෙක්ඛති පත්ථෙති. **භාරියන්ති** ගරුකං, අනතික්කමනීයන්ති අත්ථො. **මං [9] පතිමානෙතීති** මං උදික්ඛති. **සම්මාරවණ්ණන්ති** රඤ්ඤො පකති සුවණ්ණකාර වණ්ණං. **නිහච්චවික්කමහන්ති** නිහත්ථ විත්ථාරං. **සකලජම්බුදිපරජ්ජන්ති** එත්ථ රඤ්ඤො ඉදන්ති රජ්ජං, සකලජම්බුදීපතො උපජීවනක ආයො වෙව ආණාදයො ච, තෙන පූජෙමීති අත්ථො, න සකලපඨවි පාසාදදිවත්ථුනා තස්ස සත්තාහං දෙමීති ආදිනා කාලපරිච්ඡෙදං කත්වා දාතුං අයුත්තත්තා, [10] එවං හි දෙන්නො තාවකාලිකං දෙති නාම වත්තු පරිච්චාග ලක්ඛණත්තා දානස්ස පඨවාදිවත්තු පරිච්චාගෙන ච පුන ගහණස්ස අයුත්තත්තා, නියමිත කාලෙ පන ආයාදයො පරිච්චත්තා එවාති තතො පරං අපරිච්චත්තත්තා ගහෙතුං වට්ටති, තස්මා වුත්තනයෙනෙත්ථ ඉතො පරම්පි ආයාදිදානවසෙ නෙව රජ්ජදානං වෙදිතබ්බං. [11] **බුබ්බුලඤ්ච ගුත්වාති** සොතඤ්ච පාරොහඤ්ච

---

1. සී. & ම. විරාදිත්ථෙසු.
2. ම. & සී. උපට්ඨාපෙන්වාති.
3. සී. අතෙන්තුකාමානං.
4. ම. පිට්ඨිතො.
5. ම. මහෙජජ. සී. මහජජ. සී.මු.භ. & මූ.සා. පභෙජ. මහාවංසෙ. පමොජ.
6. සී. සත්ථා.
7. නි.මූ.භ.& සී.මූ.භ. ආවිජ්ඡි ම. ආවිජ්ජීති.
8. ම.2. විස්සජ්ජනෙන.
9. ම. පටිමානෙතීති.
10. ම. එවඤ්හි.
11. ම. පුප්ඵුළඤ්ච.

චාසට්ඨි අරහන්තොති වචනං සමෙතී''ති සාරත්ථදීපනියං වුත්තං. **දස භාතිකා සමාකුලන්ති** මූටසීවස්ස පුත්තෙහි දෙවානංපියතිස්සාදීහි දසහි භාතිකෙහි සමාකිණ්ණං. [1] **චිරදිට්ඨො සම්මාසම්බුඩොති** ධාතුයො සන්ධා යාහ. **සබ්බතාලාවචරෙති** සබ්බානි තුරියභණ්ඩානි, තං සහචරිතෙ වා වාදකො. [2] **උපට්ඨපෙත්වාති** උපහාරකාරාපනවසෙන සන්නිපාතෙත්වා. **වඩ්ඪමානකච්ඡායායාති** පච්ඡාභත්තං. **පොක්ඛරවස්සන්ති** පොක්ඛරපත්තෙ විය අතෙමිතුකාමානං උපරි [3] අතෙමෙත්වා පවත්තනකවස්සං. **මහාවිරොති** සත්ථු වොහාරෙන ධාතුඒව වුත්තා **පච්ඡිමදිසාභිමුඛො හුත්වා අපසක්කන්තොති** එත්ථ පුරත්ථාභිමුඛො ඨිතොව [4] පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අපසක්කනෙන පච්ඡිමදිසාය ගච්ඡන්තො තාදිසො පසඞ්කමනං සන්ධාය පච්ඡිමදිසා භිමුඛොති වුත්තො. [5] **මහෙජවත්ථුනාම** එවං නාමකං දෙවට්ඨානන්ති වදන්ති.

පජ්ජරකෙනාති අමනුස්සසමුට්ඨාපිතෙන පජ්ජරකරොගෙන. **දෙවොති** මෙඝො. **අනුප්පවෙච්ඡීති** විමුච්චි. **විවාදෙ හොතීති** එත්ථ කිරියා කාල මපෙක්ඛිත්වා වත්තමානප්පයොගො දට්ඨබ්බො, එවං ඊදිසෙසු සබ්බත්ථ. **තදෙතන්ති** ඨානං තිට්ඨතීති සම්බන්ධො. ඡන්නං වණ්ණානං සම්බන්ධභූතානං රංසියොචාති අජ්ඣාහරිතබ්බං, ''ඡන්නං වණ්ණානං උදකධාරාචා''ති එවං පෙත්ථ සම්බන්ධං වදන්ති. පරිනිබ්බුතෙපි භගවති තස්සා නුභාවෙන එවරූපං පාටිහාරියං අහොසි එවාති දස්සෙතුං ''එවං අචින්තියා''ති ආදි ගාථමාහ.

රක්ඛං කරොන්තොති [6] අත්තනා උපායෙන පලාපිතානං යක්ඛානං පුන අප්පවිසනත්ථාය පරිත්තාණං කරොන්තො. [7] **ආවිඤ්ඡීති** පරියායි. **රඤ්ඤා භාතාති** රඤ්ඤො කනිට්ඨභාතා. **අනුලාදෙවී** නාම රඤ්ඤො ජෙට්ඨභාතු ජායා. **සරස රංසිජාලවිස්සජ්ජනකෙනාති** සිනිඩතාය රස වන්තං ඔජවන්තං රංසිජාලං [8] විස්සජ්ජෙන්තෙන. ''එකදිවසෙන අගමාසී''ති සම්බන්ධො. **අප්පෙසීති** ලෙඛසාසනං පතිට්ඨාපෙසි. **උදික්ඛතීති** අපෙක්ඛති පත්ථෙති. **භාරියන්ති** ගරුකං, අනතික්කමනීයන්ති අත්ථො. **මං [9] පතිමානෙතීති** මං උදික්ඛති. **කම්මාරවණ්ණන්ති** රඤ්ඤො පකති සුවණ්ණකාර වණ්ණං. **තිහත්ථවික්ඛම්භන්ති** තිහත්ථ විත්ථාරං. **සකලජම්බුදීපරජ්ජෙනාති** එත්ථ රඤ්ඤො ඉදන්ති රජ්ජං, සකලජම්බුදීපතො උප්පජ්ජනක ආයො චෙව ආණාදයො ච, තෙන පූජෙමීති අත්ථො, න සකලපඨවි පාසාදාදිවත්ථුනා තස්ස සත්තාහං දෙමීති ආදිනා කාලපරිච්ඡෙදං කත්වා දාතුං අයුත්තත්තා, [10] එවං හි දෙන්තො තාවකාලිකං දෙති නාම වත්ථු පරිච්චාග ලක්ඛණත්තා දානස්ස පඨවාදිවත්ථු පරිච්චාගෙන ච පුන ගහණස්ස අයුත්තත්තා, නියමිත කාලෙ පන ආයාදයො පරිච්චත්තා එවාති තතො පරං අපරිච්චත්තත්තා ගහෙතුං වට්ටති, තස්මා වුත්තනයෙනෙත්ථ ඉතො පරම්පි ආයාදිදානවසෙ නෙව රජ්ජදානං වෙදිතබ්බං. [11] **බුබ්බුලකා හුත්වාති** කෙතකී පාරොහඞ්කුරා

1. සී. & ම. චිරංදිට්ඨො.
2. ම. & සී. උපට්ඨාපෙත්වාති.
3. සී. අතෙමිත්වා.
4. ම. පිට්ඨිතො.
5. ම. මහෙජ්ජ. සී. මහජ්ජ. සී.මු.ස. & මු.සා. පහෙජ. මහාවංසෙ. පමොජ.
6. සී. සත්ථා.
7. නි.මු.ස. & සී.මු.ස. ආවිජ්ඣි. ම. ආවිජ්ජීති.
8. ම.2. විස්සජ්ජන්තෙන.
9. ම. පටිවානෙතීති.
10. ම. එවඤ්හි.
11. ම. පුප්ඵුළකා.

10 NOV 2018

විය උදක [1] බුබ්බුලකාකාරා හුත්වා. **ගවක්ඛජාලසදිසන්ති** භාවනපුංසකං, වාතපානෙසු ජාලාකාරෙන ඨපිත දරුපටසදිසන්ති අත්ථො, ගවක්ඛෙන ච සුත්තාදිමය ජාලෙන ච සදිසන්ති වා අත්ථො. [2] **දෙවදුන්දුභියොති** එත්ථ දෙවොති මෙඝො, තස්ස අච්ඡසුක්ඛතාය ආකාසම්ව ඛායමානස්ස අනිමිත්ත ගජ්ජිතං දෙවදුන්දුභි නාම, යං ආකාසදුන්දුභීති පි වදන්ති. **ඵලිංසූති** ඵනිංසු. **පබ්බතානං නච්චෙහිති** පඨවිකම්පෙන ඉතොවිතො ච භමන්තානං පබ්බතානං නච්චෙහි. විම්හයජාතා යක්ඛා [3] භින්තිසද්දං නිච්ඡාරෙන්තීති ආහ **සක්ඛානං** [4] **හිඞ්කාරෙහිති**. **සකසක පටිභානෙහිති** අත්තනො අත්තනො සිප්පකොසල්ලෙහි. **අභිසෙකං දත්වාති** අනොතත්තදහොදකෙන අභිසෙකං දත්වා. **දෙවතා කුලානීති** මහාබොධිං පරිවාරෙත්වා ඨිත නාග යක්ඛාදි දෙවතාකුලානි, "දත්වා"ති සම්බන්ධො. ගොපක රාජකම්මිනො තථා තරච්ඡාති වදන්ති. **ඉමිනා පරිවාරෙනාති** සහත්ථෙ කරණවචනං, ඉමිනා පරිවාරෙන සහාති අත්ථො. **නාමලිත්තින්ති** එවං නාමකං සමුද්දතිරෙ පට්ටනං. **ඉදමස්ස තතිඝන්ති** සුවණ්ණකටාහෙ පතිට්ඨිත සාඛාබොධියා රජ්ජසම්පදානං සන්ධාය වුත්තං. තතො පන පුබ්බෙ එකවාරං රජ්ජසම්පදානං අච්ඡින්නාය සාඛාය මහාබොධියා එව කතං, තෙන සඞ්ං චතුක්ඛත්තුං රාජා රජ්ජෙන පූජෙසි. රජ්ජෙන පූජිත දිවසෙසු කිර සකලදීපතො උප්පන්නං ආයං ගහෙත්වා මහාබොධිමෙව පූජෙසි.

පඨමපාටිපදදිවසෙති සුක්කපක්ඛ පාටිපදදිවසෙ, [5] තංහි කණ්හපක්ඛ පාටිපද [6] දිවසං අපෙක්ඛිත්වා පඨම පාටිපදදිවසන්ති වුත්තං, ඉද ඤ්ච තස්මිං තම්බපණ්ණිදීපෙ වොහාරං ගහෙත්වා වුත්තං. ඉධ පන පුණ්ණමිතො පට්ඨාය යාව අපරා පුණ්ණමී, තාව එකො මාසොති වොහාරො, තස්මා ඉමිනා වොහාරෙන දුතියපාටිපදදිවසෙති වත්තබ්බං සියා කණ්හපක්ඛ පාටිපදස්ස ඉධ පඨමපාටිපදත්තා. **ගච්ඡති වත රෙති** එත්ථ අරෙති ඛෙදෙ. **සමන්තා යොජනන්ති** අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං, යොජනප්පමාණෙ පදෙසෙ සබ්බත්ථාති අත්ථො. **සුපණ්ණරූපෙනාති** මහාබොධිං බලක්කාරෙන ගහෙත්වා නාගභවනං නෙතුකාමානි නාගරාජකුලානි ඉඞ්ඛියා ගහිතෙන ගරුළරූපෙන සන්තාසෙති. **තං විභූතිං පස්සිත්වාති** දෙවතාදීහි [7] කයිරමානං [8] පූජාමහත්තං මහාබොධියා ච ආනුභාවමහත්තං දිස්වා සයම්පි තථා පූජෙතුකාමා ථෙරිං යාචිත්වාති යොජනා. **සමුද්ද** [9] **සාලා වත්ථුසම්න්ති** යස්මිං පදෙසෙ ඨත්වා රාජා සමුද්දෙ ආගච්ඡන්තං බොධිං ථෙරානුභාවෙන අද්දස, යත්ථ ච පච්ඡා සමුද්දස්ස දිට්ඨට්ඨානන්ති පකාසෙතුං සමුද්දසාලං නාම සාලං අකංසු, තස්මිං සමුද්දසාලාය වත්ථුභූතෙ පදෙසෙ. **ථෙරස්සාති** මහාමහින්ද ත්ථෙරස්ස. **පුප්ඵ අගඝියානීති** කූටාගාරසදිසානි පුප්ඵවෙතියානි. **ආගතො වත රෙති** එත්ථ අරෙති පමොදෙ. අට්ඨහි අමච්චකුලෙහි අට්ඨහි බ්‍රාහ්මණ

1. ම. පුප්ඵුලකා.
2. ම. දෙවදුදුභියොති.
3. ම. භින්තිසද්දං.
4. ම. හිඞ්කාරෙනාති. සී. හිඞ්කාරෙනාති.
5. ම. තඤ්හි.
6. සී. දිවසං පඨම.
7. ම. කරියමානං.
8. සී. පූජාමහත්තං.
9. ම. සාලවත්ථුස්මින්ති.

කුලෙහි වාති සොළසහි ජාතිසම්පන්නකුලෙහි. රජ්ජං විචාරෙසීති රජ්ජං විචාරෙතුං විස්සජ්ජෙසි.

රාජවත්ථුවාරකොට්ඨකට්ඨානෙති රාජුය්‍යානස්ස වාරකොට්ඨකට්ඨානෙ. අනුපුබ්බවිපස්සනන්ති උදයබ්බයාදි අනුපුබ්බ විපස්සනං. "සහ බොධි පතිට්ඨානෙනා"ති කරණවචනෙන වත්තබ්බ විභත්ති පරිණාමෙන සහ බොධිපතිට්ඨානාති නිස්සක්කවචනං කතං, සතිහි සහ සද්දප්පයොගෙ කරණ වචනෙනෙව භවිතබ්බං. දස්සිංසූති පඤ්ඤාසිංසු. [1] ආසනට්ඨානෙති පුබ්බපස්සෙ මහාසිලාසනෙන පතිට්ඨිතට්ඨානෙ. පූජෙත්වා වන්දිති ආගාමීනං මහාචෙතියං වන්දි. පුරිමෙ පන මහාවිහාරට්ඨානෙ [2] පූජාමත්තස්සෙව කතත්තා අනාගතෙ සඞ්ඝස්සපි නවකතා අවන්දිතබ්බතා ච පකාසිතාති වෙදිතබ්බා. අනාගතෙ පන, මෙත්තෙය්‍යාදි බුඩා පච්චෙකබුඩා ච [3] බුඩ භාවක්ඛණං උද්දිස්ස වන්දිතබ්බාව සභාවෙන විසිට්ඨපුග්ගලත්තාති ගහෙතබ්බං.

මහාඅරිට්ඨොති පඤ්චපඤ්ඤාසාය භාතුකෙහි සඞ්ං චෙතියගිරිම්හි පබ්බජිතං සන්ධාය වුත්තං. මෙඝ [4] වණ්ණාභයඅමච්චස්ස පරිවෙණට්ඨානෙති මෙඝවණ්ණ අභයස්ස රඤ්ඤො අමච්චෙන කත්තබ්බස්ස පරිවෙණස්ස වත්ථුභූතෙ ඨානෙ. මඞ්ගල නිමිත්තභාවෙන ආකාසෙ සමුප්පන්නො මනොහර සද්දොආකාසස්ස රවො විය හොතීති වුත්තං "ආකාසං මහාවිරවං විරවී"ති, න හි ආකාසො නාම කොචි ධම්මො අත්ථි, යො සද්දං සමුට්ඨාපෙය්‍ය ආකාස ගත උතුවිසෙසසමුට්ඨිතොව සො සද්දොති ගහෙතබ්බො. පඨම කත්තික පවාරණදිවසෙ=පෙ=විනයපිටකං පකාසෙසීති ඉදං විනයං වාචෙතුං ආරඩ දිවසං සන්ධාය වුත්තං. අනුසිට්ඨිකරානන්ති අනුසාසනී කරානං. රාජිනොති උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං, දෙවානම්පියතිස්ස රාජානන්ති අත්ථො. අඤ්ඤෙපීති මහින්දාදීහි අට්ඨසට්ඨිමහාථෙරෙහි අඤ්ඤෙපි, තෙසං සරූපං දස්සෙන්තො ආහ "තෙසං ථෙරාන"න්ති ආදි. තත්ථ තෙසං ථෙරානං අන්තෙවාසිකාති මහින්දත්ථෙරාදීනං අට්ඨසට්ඨිමහාථෙරානං අරිට්ඨාදයො අන්තෙවාසිකා ච මහා අරිට්ඨත්ථෙරස්ස අන්තෙවාසිකා "තිස්සදත්ත කාල සුමනාදයො චා"ති යොජෙතබ්බං. අන්තෙවාසිකානං අන්තෙවාසිකාති උභයත්ථ වුත්ත අන්තෙවාසිකානං අන්තෙවාසික පරම්පරාචාති අත්ථො. පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරාති "මහින්දො [5] ඉට්ඨියො උත්තියො"ති ආදි ගාථාහි පකාසිතා ආවරිය පරම්පරා. න පඟ්ඝරතීති න ගලති, න පමුස්සතීති අත්ථො.

සතිගතිධිතිමන්තෙසූති එත්ථ "සතී"ති උග්ගහධාරණෙ සති, "ගතී"ති සද්දත්ථවිභාගග්ගහණෙ ඤාණං, "ධිතී"ති උග්ගහපරිහරණාදීසු විරියං. කුක්කුච්චකෙසූති කප්පති න කප්පතීති වීමංස කුක්කුච්චකාරීසු. "මාතා පිතුට්ඨානියො"ති වත්වා තමෙව ත්ථං සමත්ථෙතුං ආහ "තදායත්තා හී"ති ආදි. විනයපරියත්තිං නිස්සායාති විනය පිටක පරියාපුණනං නිස්සාය. අත්තනො සිලක්ඛන්ධො සුගුත්තොති ලජ්ජිනො විනයධාරණස්ස අලජ්ජි

1. ම. සී. & මු. සා. මහාආසනට්ඨානෙති.
2. සී. පූජාමහත්තස්සෙව.
3. සී. බුඩභාවකානම.
4. නි.මු.ස. & සී.මු.ස. වණ්ණාභයස්ස.
5. ම. ඉට්ටියො.

අඤ්ඤාණතාදීහි ඡහි ආකාරෙහි ආපත්තියා අනාපජ්ජනතො අත්තනො සීලක්ඛන්ධො ඛණ්ඩාදි දොස විරහිතො සුගුත්තො සුරක්ඛිතො හොති. **කුක්කුච්චපකතානන්ති** කප්පියාකප්පියං නිස්සාය උප්පන්නෙන කුක්කුච්චෙන පකතානං උපද්දුතානං අභිභූතානං යථා විනයං කුක්කුච්චං විනොදෙත්වා සුඛන්තෙ පතිට්ඨාපනෙන පටිසරණං හොති. විගතො සාරදො භය මෙ තස්සාති=**විසාරදො**, එවං කථෙන්තස්ස දොසො එවං න දොසොති ඤත්වා ව කථනතො නිබ්භයො ව සඞ්ඝමජ්ඣෙ වොහරති. **පච්චත්ථිකෙති** [1] අත්ත පච්චත්ථිකෙ වෙ ව වජ්ජිපුත්තකාදි සාසනපච්චත්ථිකෙ ව. **සහධම්මෙනාති** සකාරණෙන වචනෙන සික්ඛාපදං දස්සෙත්වා යථා තෙ අසඩම්මං පතිට්ඨා පෙතුං [2] න සක්කොන්ති, එවං සුනිග්ගහිතං කත්වා නිග්ගණ්හාති. **සඩම්මට්ඨිතියාති** පරියත්ති පටිපත්ති පටිවෙධ සඞ්ඛාතස්ස තිවිධස්සා පි සඩම්මස්ස ඨිතියා පවත්තියාති අත්ථො. **විනයො සංවරත්ථායාති** ආදිසු විනයපරියාපුණනං විනයො, විනයපඤ්ඤත්ති වා කාය වචීචාර සංවරත්ථාය. **අවිප්පටිසාරොති** කතාකතං නිස්සාය විප්පටිසාරාභාවො සන්තාපාභාවො. [3] **පාමුජ්ජං** තරුණ පීති. **පීති** නාම බලව පීති. **පස්සඩ්ති** කාය චිත්ත පස්සඩ්. **යථාභූතඤ්ඤාණ දස්සන** න්ති සප්පච්චය නාමරූපපරිග්ගහො. **නිබ්බිදාති** විපස්සනා. **විරාගොති** අරියමග්ගො. **විමුත්තීති** අග්ගඵලං. **විමුත්තිඤ්ඤාණදස්සන**න්ති පච්ච වෙක්ඛනඤ්ඤාණං. **අනුපාදාති** කිඤ්චි ධම්මං අනුපාදියිත්වා පරිච්චජිත්වා. **පරිනිබ්බානත්ථායාති** පච්චවෙක්ඛන [4] ඤ්ඤාණෙ අනුප්පන්නෙ අන්තරා පරිනිබ්බානාභාවෙන, තං පරිනිබ්බානත්ථායාති පච්චයත්තෙන වුත්තං අනන්තරාදි පච්චයත්තා. **එතදත්ථා කථාති** අයං විනයකථා නාම එතස්ස අනුපාදා පරිනිබ්බානස්ස අත්ථායාති අත්ථො. **මන්තනාති** විනයමන්තනා යෙව, භික්ඛූනං එවං කරිස්සාම එවං න කරිස්සාමා'ති විනයපටිබඬ මන්තනා. **උපනිසාති** උපනිසීදති එත්ථ ඵලන්ති=උපනිසා, කාරණං. "විනයො සංවරත්ථායා"ති ආදි කාරණපරම්පරාපි එතදත්ථාති අත්ථො. **සොතාවධානන්ති** ඉමිස්සා පරම්පර පච්චයකථාය අත්තානං සමන්තත්ථාය සොතාවධානං, තම්පි එතමත්ථං. **යදිදන්ති** නිපාතො. යො අයං චතූහි උපාදානෙහි අනුපාදියිත්වා චිත්තස්ස අරහත්තමග්ග [5] සඞ්ඛාතො තප්ඵලසඞ්ඛාතො වා විමොක්ඛො, සොපි එතදත්ථාය අනුපාදාපරිනිබ්බානත්ථාය. අථ්ඨා යො අයං කිඤ්චිධම්මං අනුපාදා චිත්තස්ස විමොක්ඛො විමුච්චනං විගමො පරිනිබ්බානං එතදත්ථා කථාති එවං උපසංහරණවසෙන යොජෙතු මපි වට්ටති, මග්ගඵලවිමොක්ඛස්ස පුබ්බෙ වුත්තත්තා. **ආයොගොති** උග්ගහණාදි වසෙන පුනප්පුනං අභියොගො.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය
විමති විනොදනියං

බාහිරනිදාන වණ්ණනා නයො නිට්ඨිතො.

---

1. ම. 1. අත්ථ.
2. සී. න සක්කොන්තො.
3. ම. & ම. ස. පාමොජ්ජං.
4. සී. ඤ්ඤාණෙ හි අනුප්පන්නෙ න අන්තරා පරිනිබ්බානභාවෙන.
5. සී. සඞ්ඛාතො විමොක්ඛො.

සෙය්‍යථීදන්ති තං කතමං, තං කථන්ති වා අත්ථො. **අනියමනිද්දෙස** වචනන්ති අත්තනො අත්ථං සරූපෙන නියමෙත්වා නිද්දිස්සතීති=නියම නිද්දෙසො, න නියමනිද්දෙසො=අනියමනිද්දෙසො, [1] සො ච වුච්චතෙ අනෙ නාති වචනන්ති = අනියම නිද්දෙසවචනං. **තස්සාති** "තෙනා"ති පදස්ස. **පරිවිතක්කොති** "කතමෙසානං ඛො බුඩානං භගවන්තානං බ්‍රහ්මචරියං න චිරට්ඨිතිකං අහොසී"ති ආදිනා පවත්තො. **පුබ්බෙ වා පච්ඡා වා ති** "තෙනා"ති පදතො හෙට්ඨා වුත්තපාඨෙ වා උපරි වක්ඛමානපාඨෙ වා ති අත්ථො. **අත්ථතො සිඩෙනාති** සාමත්ථියතො සිඩෙන. **තත්‍රිදං මුඛමත්ත නිදස්සනන්ති** තස්සා යථා වුත්තයුත්තියා පරිදීපනෙ ඉදං උපායමත්ත නිදස්සනං, [2] මුඛං චාරං උපායොති හි අත්ථතො එකං.

"සමය සද්දෙ දිස්සතී"ති සම්බන්ධො. [3] **අස්සාති** අස්ස සමයසද්දස්ස "සමවායො අත්ථො"ති සම්බන්ධො. **කාලඤ්ච සමයඤ්ච උපාදායාති** එත්ථ කාලො නාම උපසඞ්කමනස්ස යුත්තකාලො, සමයො නාම සරීරබලාදි කාරණ සමවායො, තෙ උපාදාය පටිච්චාති අත්ථො. **ඛණොති** ඔකාසො. බුඩුප්පාදා දයො හි මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස ඔකාසො, [4] සොඑව සමයො. තෙනෙව "එකො වා"ති වුත්තං. **මහාසමයොති** මහාසමූහො. **පවනසමීන්ති** වනසණ්ඩ. **සමයො පි ඛො තෙ භද්දලිති** එත්ථ "සමයො"ති සික්ඛාපද විලඞ්ඝනස්ස හෙතු, කො සො, අත්තනො විප්පටිපත්තියා භගවතො ජානනං, සො සමය සඞ්ඛාතො හෙතු තස්සා අප්පටිවිඩොති අත්ථො. **භගවාති** ආදි තස්ස පටි විජ්ඣනාකාරදස්සනං. **උග්ගහමානොති** කිඤ්චි කිඤ්චි උග්ගහෙතුං සමත්ථ තාය උග්ගහමානො, සුමන පරිබ්බාජකස්සෙවෙතං නාමං. සමයං දිට්ඨිං පවදන්ති එත්ථාති="සමයප්පවාදකො," මල්ලිකාය ආරාමො. සෙවව තින්දුකා චීරසඞ්ඛාතාය තිම්බරූරුක්ඛපන්තියා පරික්ඛිත්තත්තා="තින්දුකාචීරන්ති" ච එකාව නිවාසා සාලා එත්ථාති="එකසාලකො"ති ච වුච්චති.

අත්ථාභිසමයාති යථා [5] වුත්තස්ස දිට්ඨධම්මික සම්පරායිකස්ස [6] අත්ථස්ස හිතස්ස පටිලාභතො. **මානාභිසමයාති** මානප්පහානා. **පීළනට්ඨොති** පීළනං තං සමඞ්ගිනො හිංසනං අවිප්ථාරිකතා කරණං, පීළනමෙව අත්ථො= පීළනට්ඨො. **සන්තාපොති** දුක්ඛදුක්ඛතාදිවසෙන සන්තපනං. **විපරි ණාමොති** ජරාය මරණෙන වා ති චිධා විපරිණාමෙතබ්බතා, අභිසමෙ තබ්බො පටිවිජ්ඣිතබ්බොති=අභිසමයො. සොව=අභිසමයට්ඨො, පීළනාදීනි. එත්ථ ච උපසග්ගානං ජොතකමත්තත්තා සමය සද්දස්ස අත්ථුඩාරෙ පි ස උප සග්ගො අභිසමය සද්දෙ උඩටො. තත්ථ සඞ්ගමවසෙන පච්චයානං ඵලුප්පාදනං පටිඅයනං එකතො පවත්ති එත්ථාති="සමයො", සමවායො. විවට්ටූපනිස්සය සඞ්ගමෙ සති එන්ති එත්ථ සත්තා පවත්තන්තීති="සමයො," ඛණො. සමෙති එත්ථ සඞ්ඛතධම්මො, සයං වා එති ආගච්ඡති විගච්ඡති වාති="සමයො," කාලො. සමෙන්ති අවයවා එතස්මිං, සයං වා තෙසූති="සමයො", සමූහො.

---

1. සී. සො යං වුච්චතෙ.
2. සී. මුඛං උපායො ති හි.
3. ම. අස්සාති සමයසද්දස්ස.
4. සී. එසසමයො.
5. සී. වුත්තදිට්ඨධම්මික.
6. ම. අත්ථ හිතස්ස.

පච්චයන්තර සඞ්ගමෙ එති ආගච්ඡති එතස්මා ඵලන්ති="සමයො", හෙතු. සඤ්ඤාවසෙන විපල්ලාසතො ධම්මෙසු එති අභිනිවිසතීති="සමයො", දිට්ඨි. සමීපං අයනං උපගමනං = "සමයො", පටිලාභො. සම්මදෙව සහිතානං වාචානං [1] අයනං විගමොති="සමයො", පහානං. සම්මදෙව සහිතානං වා සච්චානං අයනං ඡාන්නන්ති="සමයො", පටිවෙධො. එවං තස්මිං තස්මිං අත්ථෙ සමය සද්දස්ස පවත්ති වෙදිතබ්බා. එත්ථ ච සමය සද්දස්ස සාමඤ්ඤෙන අනෙකත්ථතා වුත්තා, න හි ඒකස්මිං අත්ථවිසෙසෙ වත්තමානො සද්දො තදඤ්ඤෙ පි වත්තති, තස්මා අත්ථා විය තං තං වාචකා සමය සද්දාපි භින්නා එවාති ගහෙතබ්බා, එවං සබ්බත්ථ අත්ථුඩාරෙසු. **තත්ථ තත්ථාති** තෙසු සුත්තාභි ධම්මෙසු උපයොග භුම්මවචනෙහි. **ඉධාති** විනයෙ. **අඤ්ඤත්ථාති** කරණවචනෙන. **අච්චන්තමෙවාති** නිරන්තරමෙව. **භාවො** නාම කිරියා. කිරියාය කිරියන්තරූපලක්ඛණං භාවෙන භාවලක්ඛණං, "යථා උදයති චන්දො ඡාතො රාජපුත්තො"ති. [2] අධිකරණං හි ති ආදි අභිධම්මෙ සමය සද්දො කාල සමූහ ඛණ සමවාය හෙතු සඞ්ඛාතෙසු පඤ්චසු අත්ථෙසු වත්තති, න විනයෙ විය කාලෙ එව, තෙසු ච කාල සමූහත්ථා වෙ, තත්ථ වුත්තානං ඵස්සාදි ධම්මානං අධිකරණ භාවෙන නිද්දිසිතුං යුත්තා. ඛණ සමවාය හෙතු අත්ථා පන තයො පි අත්තනො භාවෙන ඵස්සාදීනං භාවස්ස උපලක්ඛණභාවෙන නිද්දිසිතුං යුත්තා ති විභාවන මුඛෙන යථා වුත්ත මත්ථං සමත්ථෙතුං වුත්තං. තත්ථ [3] යස්මිං හි කාලෙ ධම්ම සමූහෙ වා සමයෙ අධිකරණභූතෙ කුසලං උප්පන්නං, තස්මිඤ්ඤෙ ච කාලෙ ධම්මසමූහෙ වා සමයෙ ඵස්සාදයො හොන්තීති එවං අධිකරණත්ථයොජනා. යස්මිං පන ඛණෙ සමවායෙ හෙතුම්හි වා සමයෙ සති විජ්ජමානෙ කුසලං උප්පන්නං, තස්මිඤ්ඤෙ ච ඛණාදිම්හි [4] සමයෙ විජ්ජමානෙ ඵස්සාදයො හොන්තීති භාවෙන භාවලක්ඛණත්ථ යොජනා ච වෙදිතබ්බා.

හොති චෙත්ථාති එත්ථ යථා [5] වුත්ත අත්ථ විසයෙ සඞ්ගහගාථා හොති. **අඤ්ඤත්‍රාති** සුත්තාභිධම්මෙසු. **අභිලාපමත්ත** භෙදොති දෙසනා විලාසතො සද්දමත්තෙනෙ ච භෙදො, න අත්ථතො. **අවිසෙසෙනාති** සාමඤ්ඤෙන. **ඉරියාපථොති** ආදිසු ඉරියාය සබ්බචාරික කිරියාය පථො [6] පවත්තනට්ඨානං [7] තබ්බිනිම්මුත්තකම්මස්ස අභාවා ති ඨානාදයො = ඉරියාපථො. සොව විහාරො, බ්‍රහ්මභූතා සෙට්ඨභූතා පරහිතචිත්තාදි වසප්පවත්තිතො මෙත්තාදයො බ්‍රහ්මවිහාරො නාම. තදවසෙසා පන මහග්ගතා [8] සබ්බෙ නීවරණ විගමනාදි සිඛෙන ජොතනාදි අත්ථෙන දිබ්බවිහාරො නාම. බ්‍රහ්මවිහාර භාවෙන විසුං ගහිතත්තා මෙත්තාදයො ඉධ අසඞ්ගහිතා. අරියානමෙව විහාරාති ඵලසමාපත්තියො [9] අරියවිහාරා නාම. රූක්ඛාදි මූලෙයෙව මූල සද්දස්ස නිරූළ්හභාවං දස්සෙතුං අපරෙන මූලසද්දෙන විසෙසෙත්වා "මූල මූලෙ"ති වුත්තං, යථා "දුක්ඛදුක්ඛ"න්ති. ලොභාදීනං දොසමූලාදි චිත්තා

1. ම. 1. අයනවිගමොති.
2. ම. අධිකරණඤ්ඤිති.
3. ම. යස්මිඤ්ඤි.
4. ම. 2. සමයෙපි.
5. සී. වුත්තෙ.
6. සී. පවත්තට්ඨානං.
7. ම. තබ්බිනිමුත්ත.
8. ම. සබ්බනීවරණ.
9. ම. අරියවිහාරොනාම.

සාධාරණත්තා "අසාධාරණ හෙතුම්හී"ති වුත්තං. තත්ථ සියාති තත්ථ "වෙරඤ්ජාය"න්ති ආදිසු පදෙසු කස්සවි චොදනා සියාති අත්ථො. උභයථා නිදානකිත්තනස්ස පන කිං පයොජනන්ති ආහ ගොචරගාම [1] නිදස්ස නත්ථන්ති ආදි. තත්ථ අස්සාති භගවතො. කිලමොව කිලමථො, අත්තනො අත්තභාවස්ස කිලමථො=අත්තකිලමථො, තස්ස අනුඅනුයොගො පුනප්පුනං පවත්තනං අත්තකිලමථානුයොගො. වත්ථුකාමාරම්මණෙ සුඛෙ සම්පයොග වසෙන ලීනා යුත්තා කාමතණ්හා, තං සහචරිතෙ කාමෙ සුඛෙ වා ආරම්මණ භූතෙ අල්ලීනා පවත්තතීති=කාමසුඛල්ලිකා, තණ්හා, තස්සා කාමසුඛල්ලිකාය අනු අනු යොගො කාමසුඛල්ලිකානුයොගො. ලොකෙ [2] සංවඩ්භාවන්ති ආමිසොපභොගෙන සංවඩ්ඪිතභාවං. "උප්පජ්ජමානො බහුජනහිතාදී අත්ථා යෙව උප්පජ්ජතී"ති යොජනා.

දිට්ඨි සීල සාමඤ්ඤන සංහතත්තා සඞ්ඝොති ඉම මත්ථං විභාවෙන්තො ආහ දිට්ඨිති ආදි. එත්ථ ච "යා යං දිට්ඨි අරියා නිය්‍යානිකා නිය්‍යාති තක්කරස්ස සම්මාදුක්ඛක්ඛයාය, තථාරූපාය දිට්ඨියා දිට්ඨි සාමඤ්ඤගතො විහරතී"ති එවං වුත්තාය දිට්ඨියා. "යානි තානි සීලානි අඛණ්ඩානි=පෙ=සමාධිසංවත්ත නිකානි, තථා [3] රූපෙහි සීලෙහි සීලසාමඤ්ඤගතො විහරතී"ති එවං වුත්තා න ඤ්ච සීලානං සාමඤ්ඤසඞ්ඛාතෙන සඞ්ඝාතො සඞ්ඝටිතො සමණගණො, තෙනාති අත්ථො. දිට්ඨි සීල සාමඤ්ඤ සඞ්ඝාත [4] සඞ්ඛාතෙනාති වා පාඨෙ නෙත්ථ භවිතබ්බං, [5] තස්ස දිට්ඨි සීල සාමඤ්ඤභූතෙන සංහනනෙන සඞ්ඝා තො සමණගණො, තෙනාති අත්ථො. [6] එවං හි පාඨෙ සද්දතො අත්ථො යුත්තතරො හොති. අස්සාති මහතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස.

බ්‍රහ්මං අණතීති එත්ථ බ්‍රහ්මසද්දෙන වෙදො වුච්චති. සො මන්ත බ්‍රහ්ම කප්ප වසෙන තිවිධො. තත්ථ ඉරුබ්බෙදාදයො තයො වෙදා මන්තා, තෙ ච [7] පධානා, ඉතරෙ පන [8] තං නිස්සිතා, තෙන [9] පධානස්සෙව ගහණං. මන්තෙ සජ්ඣායතීති ඉරුබ්බෙදාදිකෙ මන්තසත්ථෙ සජ්ඣායතීති අත්ථො. ඉරුබ්බෙදා දයො හි ගුත්තභාසිතබ්බතාය මන්තාති වුච්චන්ති. "බාහිත පාපත්තා බ්‍රාහ්ම ණො, සමිතපාපත්තා සමණො"ති යථා වුත්තමත්ථවයං උදාහරණවයෙන විභාවෙතුං [10] "වුත්තං හෙත"න්ති ආදි වුත්තං. "සමිතත්තා හි පාපානං සම ණොති පවුච්චතී"ති ඉදං වචනං ගහෙත්වා [11] "සමිත පාපත්තා සමණොති වුච්චතී"ති හි වුත්තං. "බාහිතපාපො"ති ඉදංපන අඤ්ඤසම්ං ගාථා බන්ධෙ වුත්ත වචනං. යථාභූච්චගුණාධිගතන්ති යථාභූතගුණාධිගතං. සකිඤ්චනොති සදොසො. ගොත්තවසෙනාති එත්ථ ගං තායතීති=ගොත්තං, ගො සද්දෙන චෙත්ථ අභිධානං බුඩ්ච වුච්චති. කෙනචි පාරිජුඤ්ඤෙනාති ඤාතිපාරි ජුඤ්ඤාදිනා කෙනචි පාරිජුඤ්ඤෙන, පරිහානියාති අත්ථො. තතො පරන්ති "වෙරඤ්ජාය"න්ති ආදි වචනං. [12] ඉත්ථ මභූතාක්ඛ්‍යාන ත්ථෙ උපයොග

1. මු. සා. දස්සනත්ථන්ති.
2. ම.& මු.සා. සංවඩ්ඪභාවන්ති.
3. මජ්ඣිමනිකාය කොසම්බිය සුත්තෙ-රූපෙසු සීලෙසු.
4. ම. සඞ්ඝාතෙනාතිවා.
5. සී. තත්ථ.
6. ම. එවඤ්හි.
7. ම. පට්ඨානා.
8. ම.2. සන්නිස්සිතා.
9. ම. පට්ඨානස්සෙව.
10. ම. වුත්තඤ්හෙතන්ති.
11. ම. & සී. සමිතත්තා.
12. { ති.මු.ස. ඉත්ථම්භූතක්ඛ්‍යානත්ථෙ. සී.මු.ස. ඉත්ථම්භූතක්ඛ්‍යානත්ථෙ.

වචනන්ති ඉත්ථං ඉමං පකාරං භූතො ආපන්නොති=ඉත්ථම්භූතො, තස්ස ආක්ඛ්‍යානං ඉත්ථම්භූතාක්ඛ්‍යානං, සො යෙව අත්ථො ඉත්ථම්භූතාක්ඛ්‍යානත්ථො. අථවා ඉත්ථං එවං පකාරො භූතො ජාතොති එවං කථනත්ථො ඉත්ථම්භූතාක්ඛ්‍යානත්ථො, තස්මිං උපයොගවචනන්ති අත්ථො. එත්ථ ච "අබ්භුග්ගතො"ති එත්ථ අභිසද්දො ඉත්ථම්භූතාක්ඛ්‍යානත්ථජොතකො අභිභවිත්වා උග්ගමනප්පකාරස්ස දීපනතො, තෙන යොගතො. "තං ඛො පන භවන්තං ගොතම"න්ති ඉදං උපයොගවචනං සාමි අත්ථෙපි සමානෙ ඉත්ථම්භූතාක්ඛ්‍යාන දීපනතො ඉත්ථම්භූතාක්ඛ්‍යානත්ථෙති වුත්තං, තෙනෙවාහ "තස්ස ඛො පන භොතො ගොතමස්සාති අත්ථො"ති. ඉදං වුත්තං හොති යථා "සාධු දෙවදත්තො මාතර මභී"ති එත්ථ අභිසද්දයොගතො ඉත්ථම්භූතාක්ඛ්‍යානෙ උපයොගවචනං කතං, එවම්ධා පි "තං ඛො පන භවන්තං ගොතමං [1] අභි එවං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො උග්ගතො"ති අභිසද්දයොගතො ඉත්ථම්භූතාක්ඛ්‍යානෙ උපයොගවචනන්ති, "සාධු දෙවදත්තො මාතරමභී"ති එත්ථ හි දෙවදත්තො මාතර මභි මාතරි විසයෙ මාතුයා වා සාධූති එවං අධිකරණත්ථෙ වා සාමි අත්ථෙ වා භුම්ම වචනස්ස සාමිවචනස්ස වා පසඞ්ගෙ ඉත්ථම්භූතාක්ඛ්‍යානත්ථජොතකෙන අභිසද්දෙන යොගෙ උපයොගවචනං කතං, යථා චෙත්ථ දෙවදත්තො මාතුවිසයෙ මාතු සම්බන්ධී වා සො වුත්තප්පකාරප්පත්තොති අයමත්ථො විඤ්ඤායති, එවම්ධාපි භොතො ගොතමස්ස සම්බන්ධී කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගතො අභිභවිත්වා උග්ගමනප්පකාරප්පත්තොති අයමත්ථො විඤ්ඤායති, තත්ථ හි "දෙවදත්ත" ගහණං විය ඉධ "කිත්ති" සද්දගහණං, තත්ථ "මාතර"න්ති වචනං විය ඉධ "තං ඛො පන භවන්තං ගොතම"න්ති වචනං, තත්ථ "සාධු" සද්දගහණං විය ඉධ "උග්ගත" සද්දගහණං වෙදිතබ්බං. "කිත්තිසද්දො"ති කිත්ති භූතො සද්දො [2] න කෙවලොති දස්සනත්ථං විසෙසිතන්ති ආහ කිත්ති යෙ වාති. තතො කිත්තීති ථුති, තස්සා පකාසකො සද්දො කිත්තිසද්දොති දස්සෙතුං ථුති ඝොසො වාති වුත්තං.

සො භගවාති එත්ථ සොති පසිඞ්ඝයං, [3] යො සො සමතිංසපාරමියො පූරෙත්වා [4] සබ්බකිලෙසෙ භඤ්ජිත්වා දසසහස්සී ලොකධාතුං කම්පෙන්තො අනුත්තරං සම්මා සම්බොධිං අභිසම්බුඩො, සො ලොකෙ අතිපාකටො ති "සො භගවා"ති වුත්තං, භගවාති ච ඉදං සත්ථු නාම කිත්තනං, න ගුණ කිත්තනං, පරතො පන "භගවා"ති ගුණකිත්තනමෙව. ඉමිනා ච ඉමිනා චාති එතෙන "අරහ"න්ති ආදි පදානං පච්චෙකං අනෙකගුණගණං පටිච්ච පවත්තභාවං දස්සෙති.

සුවිදූර විදූරෙති වීහි සද්දෙහි අතිවිය දූරෙති දස්සෙති, සුවිදූරතා එව හි විදූරතා. සවාසනානංකිලෙසානංවිධංසිතත්තා ති ඉමිනා පච්චෙක බුඩාදීහි අසාධාරණං භගවතො අරහත්තන්ති දස්සෙති තෙසං වාසනාය අප්පහීනත්තා, වාසනා ච නාම නික්කිලෙසස්සාපි [5] සකලඤ්ඤෙය්‍යානවබොධා චාරත්තයප්පයොග විගුණතා හෙතුභූතො කිලෙස නිහිතො

1. ම. අභිභවිත්වා එවං.
2. සී. න කෙවලාති.
3. ම. සො.
4. සී. සබ්බඅරෙ ගිජ්ජිත්වා.
5. ම. සකල ඤ්ඤෙය්‍යා පි නවබොධාදි.
අ. සකලං ඤ්ඤෙය්‍යාභිනවබොධාති.
බො. සකලං ඤ්ඤෙය්‍යාභිනවබොධානපි.
වි. සකල ඤ්ඤෙය්‍යාභිනවබොධා තචාර.

[1] ආකාරො විර නිගළිතපාදානං නිගළ මොක්ඛෙපි [2] සඞ්කුචිතතා ගමන හෙතුකො නිගළනිහිතො ආකාරො විය. යාය [3] පිළින්දිවච්ඡාදීනං වසල වොහාරාදි විගුණතා හොති, අයං වාසනාති ගහෙතබ්බා. ආරකාති එත්ථ ආකාරස්ස රස්සත්තං කකාරස්ස ච හකාරං [4] සානුස්සරං කත්වා නිරුත්ති නයෙන අරහන්ති පදසිඞ්ඛි වෙදිතබ්බා. එවං උපරිපි යථාරහං නිරුත්තිනයෙන පදසිඞ්ඛි වෙදිතබ්බා. "යං වෙ තං සංසාරචක්ක"න්ති සම්බන්ධො. පුඤ්ඤාදීති ආදිසද්දෙන අපුඤ්ඤාභිසඞ්ඛාර ආනෙඤ්ජාභිසඞ්ඛාරෙ සඞ්ගණ්හාති. ආසවා එව අවිජ්ජාදීනං කාරණත්තා සමුදයොති ආහ ආසව සමුදයමයෙනාති. "ආසවසමුදයා අවිජ්ජාසමුදයො"ති හි වුත්තං විපාකකටත්තාරූපප්පභෙදො. තිභවො එව [5] රථො=තිභවරථො, තස්මිං තිභවරථෙ. සංසාරචක්කන්ති යථා වුත්ත කිලෙස කම්ම විපාක සමුදයො.

[6] "ඛන්ධානං පටිපාටි ධාතු[7] ආයතනාන ච,
අබ්බොච්ඡින්නං[8] වත්තමානා සංසාරො ති පවුච්චතී"ති.

එවං වුත්තො සංසාරො ච චක්කං විය පරිබ්භමනතො චක්කං, තස්ස චක්කස්ස "සබ්බෙ අරා හතා"ති සම්බන්ධො. අනෙනාති භගවතා. බොධිති ඤාණං, තං එත්ථ මණ්ඩං පසන්නං ජාතන්ති="බොධිමණ්ඩො." කම්මක්ඛයකර ඤාණ එරසුන්ති අරහත්තමග්ගඤාණං වුත්තං, තං ඡින්දිතබ්බං අභිසඞ්ඛාර සඞ්ඛාතං කම්මං පරිච්ඡින්දතීති දස්සෙතුං කම්මක්ඛයකර විසෙසන විසිට්ඨං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. එවං කතිපයඞ්ගෙහි සංසාරචක්කං තදවසෙසඞ්ගෙහි ඵලභූත නාම රූප ධම්මෙහි තිභවරථඤ්ච තස්මිං රථෙ යොජිත සංසාර චක්කාරානං හනනප්පකාර ඤ්ච දස්සෙත්වා ඉදානි සබ්බෙහි පි වාදසහි පටිච්ච සමුප්පාදඞ්ගෙහි රථ විරහිතමෙව කෙවලං සංසාරචක්කං තස්ස අරඝාතනප්ප කාරභෙදඤ්ච දස්සෙතුං "අථවා"ති ආදි වුත්තං.

තත්ථ අනමතග්ගන්ති අනු අනු අමතග්ගං, සබ්බථා අනුගච්ඡන්නෙ හි පි අවිඤ්ඤාතකොටිකන්ති අත්ථො. අවිජ්ජාමූලකත්තා ජරාමරණ [9] පරි යන්තත්තා චාති ඉදං සඞ්ඛාරාදීනං දසන්නං අරභාවෙන එකත්තං සමා රොපෙත්වාති වුත්තං, නහි තෙසං පච්චෙකං අවිජ්ජා මූලකතා ජරාමරණ පරියොසානතා ච අත්ථි තථා පටිච්චසමුප්පාදපාළියං අවුත්තත්තා. අථවා තෙසම්පි යථාරහං අත්ථතො අවිජ්ජාමූලකත්තං අත්තනො අත්තනො ලක්ඛණභූත ඛණික ජරා මරණ වසෙන තප්පරියොසානත ඤ්ච සන්ධායෙතං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. එවඤ්ච තෙසං පච්චෙකං අරභාවො සිඞ්ඛො හොති. එවං සබ්බාකාරං සංසාරචක්කමෙව දස්සෙත්වා ඉදානි යෙන ඤාණෙන ඉමස්ස සංසාරචක්කස්ස අරානං ඡෙදො භගවතො සිඞ්ඛො, තස්ස ධම්මට්ඨිතිඤාණස්ස "පච්චයපරිග්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිතිඤාණ"න්ති වුත්තත්තා භවචක්කාවයවෙසු අවිජ්ජාදීසු පච්චය පච්චයුප්පන්නත්තා පරිග්ගහ වසෙන පවත්ති ආකාරං

1. සී. ආචාරො.
2. { ම. සඞ්කුචිතතා.
   { සී. සඞ්කුචිතගමන.
3. ම. පිළින්ද.
4. { ම.2. සානුසරං.
   { ම.1. සානුසාරං.
5. ම. රථො, තස්මිං.
6. ම. ඛන්ධානඤ්ච.
7. සී. ආයතනානි ච.
8. සී. වත්තමානං.
9. ම. & සී. පරියොසා නත්තානි.

දස්සෙත්වා පරතෝ තස්ස අත්ථස්ස නිගමනවසෙන වුත්තෙන "එවමයං අවිජ්ජා හෙතූ"ති ආදිකෙන පටිසම්භිදා පාළිසහිතෙන පාඨෙන සරූපතෝ ධම්මට්ඨිතිඤාණං තස්ස ච තෙසු යෙව අවිජ්ජාදීසු චතුසඞ්ඛෙපාදිවසෙන පවත්තිවිභාගඤ්ච දස්සෙත්වා තතෝ පරං "ඉති භගවා"තී ආදි පාඨෙන භගවතෝ තෙන ධම්මට්ඨිතිඤාණෙන පටිච්චසමුප්පාදස්ස සබ්බාකාරතෝ පටිවිද්ධභාවං දස්සෙත්වා පුන "ඉමිනා ධම්මට්ඨිතිඤාණෙනා"ති ආදිනා භගවතෝ තෙන ඤාණෙන සංසාරචක්කාරානං විඛංසිතභාවං දස්සෙතුං තත්ථ "දුක්ඛාදීසු අඤ්ඤාණං අවිජ්ජා"ති ආදි වුත්තං.

තත්ථ තිණ්ණං ආසවානන්ති චක්ඛු සොත ඝානායතනානං තිණ්ණං, එස නයෝ "තිණ්ණං එස්සාන"න්ති ආදිසුපි. රූපතණ්හාදිවසෙන ජ තණ්හා කායා එව වෙදිතබ්බා. සඞ්ඝසම්පත්තිනන්ති කාමසුගතීසු සම්පත්තිං. තථෙවාති කාමූපාදාන පච්චයා එව. බ්‍රහ්මලොකසම්පත්තිනන්ති රූපීබ්‍රහ්මලොක සම්පත්තිං තෙභූමකධම්මවිසයස්ස සබ්බස්සාපි රාගස්ස කිලෙසකාමභාවතෝ භවරාගොපි කාමූපාදානමෙවාති ආහ "කාමූපාදානපච්චයා යෙව මෙත්තං භාවෙතී"ති. සෙසූපාදානමූලිකාසුපීති දිට්ඨුපාදාන සීලබ්බතූපාදාන අත්ත වාදූපාදාන මූලිකාසුපි යොජනාසු. තත්‍රායං යොජනානයෝ "ඉධෙකච්චෙ නත්ථි පරලොකෝ උච්ඡිජ්ජති අත්තානි දිට්ඨිං ගණ්හාති, සෝ දිට්ඨුපාදාන පච්චයා කායෙන දුච්චරිතං චරති"ති ආදිනා අපරෝ "අසුකසම්ං භවෙ අත්තා උච්ඡිජ්ජතීති දිට්ඨිං ගහෙත්වා කාමරූපාරූපභවූපපත්තියා තං තං කුසලං කරොති"ති ආදිනා ච දිට්ඨුපාදානමූලිකා යොජනා, ඉමිනාව නයෙන අත්ත වාදූපාදානමූලිකා යොජනා වෙදිතබ්බා. අපරෝ "සීලෙන සුද්ධි වතෙන සුද්ධි අසුද්ධිමග්ගං සුද්ධිමග්ගොති පරාමසනෙනා සීලබ්බතූපාදානපච්චයා කායෙන දුච්චරිතං චරතී"ති ආදිනා සබ්බත්ථෙසු සීලබ්බතූපාදානමූලිකා යොජනා වෙදිතබ්බා. ඉදානි යස්ස සංසාරචක්කාරානං ඤාතත්ත සම්පත්තස්ස ධම්මට්ඨිති ඤාණස්ස අවිජ්ජාදිපච්චය පරිග්ගහාකාරං දස්සෙතුං [1] "කාමභවෙ ච අවිජ්ජා කාමභවෙ සඞ්ඛාරානං පච්චයෝ හොතී"ති ආදිනා අවිජ්ජාදීනං පච්චය පච්චයුප්පන්නභාවෝ දස්සිතෝ. තමෙව ඤාණං අවිජ්ජාදීසු පවත්ති ආකාරෙන සඞ්ගහිතං පටිසම්භිදාමග්ගපාළිං ආනෙත්වා නිගමනවසෙන දස්සෙතෙනා එව මයනන්ති ආදිමාහ.

විසුද්ධිමග්ගට්ඨකථායං පන "ඉදානි [2] යථා ඨං සංසාරචක්කං දස්සෙතෙන්න කාමභවෙ අවිජ්ජා කාමභවෙ සඞ්ඛාරානං පච්චයෝ හොතීති ආදිනා අවිජ්ජාදීනං පච්චයභාවෝ සඞ්ඛාරාදීනං පච්චයුප්පන්න [3] භාවෝ ච දස්සිතෝ, තමෙව පටිසම්භිදාමග්ගපාළිං ආනෙත්වා නිගමනවසෙන දස්සෙතෙනා එව මයනන්ති ආදි මාහා"තී වුත්තං, සාරත්ථදීපනියා විනයට්ඨකථායඤ්ච අයමෙව පාඨෝ ලිඛිතෝ. තත්ථ ච [4] "කාමභවෙ ච අවිජ්ජා"ති ආදිනා අවිජ්ජාදීනං

1. { ඔ. කාමභවෙ අවිජ්ජා. සී. කාමභවෙ සඞ්ඛාරානං.
2. { ම. යාසං සංසාරචක්කං. සී. යං සංසාරචක්කං.
3. ම. & සී. භාවොදස්සිතෝ.
4. ම. & සී. කාමභවෙ අවිජ්ජා.

පච්චය පච්චයුප්පන්නභාවො සංසාරවක්කං දස්සෙන්තෙන වුත්තො න හොති [1] "තස්ස ච අවිජ්ජා නාභි මූලත්තා"ති ආදිනා පුබ්බෙව දස්සිතත්තා, උපරි චක්කරූපතො පයොගත්තෙන උපසංහාරා භාවා ච. අපි ච තමෙව පච්චය පච්චයුප්පන්නභාවං "නිගමනවසෙන දස්සෙන්තො"ති ච වුත්තං, න චෙත්ථ පච්චය පච්චයුප්පන්නභාවො නිගමනවසෙන [2] පධානත්ථෙන දස්සිතො, අථ ඛො පච්චයපරිග්ගහචසප්පවත්තං ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණමෙව යථා [3] වුත්ත පච්චයපරිග්ගහාකාරස්ස නිගමනවසෙන දස්සිතං, තථා හි "එවමයං අවිජ්ජා හෙතු, සඞ්ඛාරා හෙතු සමුප්පන්නා, උභොපෙතෙ හෙතු සමුප්පන්නාති පච්චය පරිග්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිති ඤ්ඤාණං, අතීතම්පි අඞ්ඛානං අනාගතම්පි අඞ්ඛානං අවිජ්ජා හෙතු=පෙ=ධම්මට්ඨිති ඤ්ඤාණ"න්ති, ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණමෙව [4] පධාන ත්තෙන දස්සිතං. "අවිජ්ජා හෙතු, සඞ්ඛාරා හෙතු සමුප්පන්නා"ති ආදි පන "පච්චයපරිග්ගහෙ පඤ්ඤා ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණ"න්ති වුච්චමානත්තා තස්ස පච්චය පරිග්ගහාකාර පරිදීපනත්ථං විසයත්තෙන වුත්තං, න [4] පධානත්තෙන. [5] අයං හෙත්ථ අත්ථො එවන්ති අනන්තරෙ වුත්තනයෙන අයං අවිජ්ජා සඞ්ඛාරානං හෙතු, සඞ්ඛාරා ච තෙන හෙතුනා සමුප්පන්නා. උභොපෙතෙ ති යස්මා අයං අවිජ්ජා පරපරිකප්පිතපකති ඉස්සරාදි විය අහෙතුකා නිච්චා ධුවා න හොති, අථ ඛො "ආසව සමුදයා අවිජ්ජා සමුදයො"ති වචනතො සයම්පි සහෙතුකා සඞ්ඛතා අනිච්චායෙව හොති, තස්මා උභොපෙතෙ අවිජ්ජාසඞ්ඛාරා හෙතු සමුප්පන්නායෙව. ඉතීති එවං යථා වුත්තනයෙන පච්චයපරිග්ගණ්හනෙ යා පඤ්ඤා තං ධම්මානං ඨිතිසඞ්ඛාතෙ කාරණෙ [6] යාථාවතො පවත්තත්තා ධම්ම ට්ඨිතිඤ්ඤාණං නාමාති. එත්ථ හි ඤ්ඤාණස්ස විසයවිභාවනවසෙනෙව අවිජ්ජාදීනං පච්චයාදිභාවො වුත්තො, න [4] පධානත්තෙන, ඤ්ඤාණ මෙව පනෙත්ථ [7] පධාන තො වුත්තං, තස්මා එතස්ස ඤ්ඤාණස්ස පච්චයපරිග්ගහාකාරදස්සනත්ථමෙව හෙට්ඨාපි [8] "කාමභවෙ ච අවිජ්ජා"ති ආදිනා අවිජ්ජාදීනං පච්චයාදිභාවො වුත්තො, ඉධාපි නිගමනවසෙන උපසංහටො, න භවචක්කදස්සනත්ථන්ති [9] අය මෙත්ථ අත්තනො මති. තත්ථ ච පච්චයුප්පන්නධම්මෙසු අදිට්ඨෙසු හෙතු නං පච්චයභාවො පි න සක්කා දට්ඨුන්ති "සඞ්ඛාරා හෙතු සමුප්පන්නා"ති පච්චයපරිග්ගහඤ්ඤාණනිද්දෙසෙ පච්චයුප්පන්නධම්මානම්පි ගහණං කතන්ති වෙදිතබ්බං. එතෙන නයෙනාති අවිජ්ජායං වුත්තනයෙන "සඞ්ඛාරා හෙතු, විඤ්ඤාණං හෙතුසමුප්පන්න"න්ති ආදිනා සබ්බානි ජාතිපරියොසානානි පදානි චිත්ථාරෙතබ්බානි. එවං පටිසම්භිදා මග්ගපාළියා ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණස්ස අවිජ්ජාදිසු පවත්ති ආකාරං දස්සෙත්වා ඉදානි තස්ස තෙසු පච්චයෙසු අඤ්ඤෙහි පි ආකා රෙහි පවත්ති ආකාරං දස්සෙතුං "තත්ථා"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ තත්ථාති තෙසු පටිච්චසමුප්පාදඞ්ගෙසු. [10] සංඛිපන්ති එත්ථ අවිජ්ජාදයො හෙතු සාමඤ්ඤෙන ඵල සාමඤ්ඤෙන වාති = සඞ්ඛෙපො, සඞ්ගහො, කොට්ඨාසො රාසීති අත්ථො. සො පන ජාතිතො දුවිධොපි කාලභෙදවසෙන චතුබ්බිධො ජාතො. "පච්චුප්පන්නො අඞ්ඛා"ති අනුවත්තති. තණ්හූපාදානභවා ගහිතා කිලෙසකම්ම

1. ම. & සී. තස්ස අවිජ්ජානාභිමූලකත්තාති.
2. ම. පට්ඨානත්ථෙන.
3. ම. වුත්තං.
4. ම. පට්ඨානත්තෙන.
5. ම. අයඤ්හෙත්ථ.
6. සී. යථාවතො.
7. ම. පට්ඨානතො.
8. ම. & සී. කාමභවෙ අවිජ්ජාති.
9. සී. අයංනොඅත්තනොමති.
10. ම. සඞ්ඛිප්පන්ති.

සාමඤ්ඤතො තදමිනා භාවතො ච අවිජ්ජාදි කිලෙස වට්ට මපි විපාක ධම්මධම්මතා සරික්ඛතාය ඉධ කම්මවට්ට මෙවාති ආහ **ඉමෙ පඤ්චධම්මාති** ආදි. විපාකා ධම්මාති ආදිසු කම්මජ අරූපක්ඛන්ධාන මෙව විපාකසද්ද වචනීයත්තෙ පි නාමරූපාදි [1] පදෙසු රූපමිස්ස මපි ඵලපඤ්චකං අරූපප්ප ධානතාය ච තබ්බහුලතාය ච විපාකවට්ටන්ති වුත්තං, විපාකප්පධානං වට්ටං විපාකබහුලං වා වට්ටන්ති අත්ථො. කම්මජපරියායො වා එත්ථ විපාක සද්දො දට්ඨබ්බො.

ජාතිජරාමරණාපදෙසෙනාති පරමත්ථධම්මවිනිම්මුත්ත ජාතිජරාමරණං නාම නත්ථීති තදපදෙසෙන තෙසං කථනෙන තං මුඛෙනාති අත්ථො. ආකිරියන්ති පකාසියන්තීති=ආකාරා, අවිජ්ජාදිසරූපා. තතො [2] පච්චයා කාරතොති අත්ථො. **ඵකො සත්ථීති** අවිච්ඡෙදප්පවත්තිහෙතුභූතො හෙතු ඵලසත්ථි දුතියො ඵලහෙතුසත්ථි තතියො හෙතුඵලසත්ථීති දට්ඨබ්බං. එවං ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණස්ස අවිජ්ජාදිසු අනෙකෙහි පකාරෙහි පවත්ති ආකාරං දස්සෙත්වා ඉදානි තෙහි අවුත්තෙහි ච සබ්බෙහි ආකාරෙහි භගවතො පටිච්චසමුප්පාදස්ස පටිවිඛභාවං තස්ස ච ඤ්ඤාණස්ස ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණසද්දප්ප වත්ති නිමිත්තතං පටිසම්භිදාපාළිනයෙන දස්සෙතුං උපසංහාරවසෙන "ඉති භගවා"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **ඉතිති** වුත්තප්පකාරපරාමසනං තෙනාහ "චතුසඞ්ඛෙප"න්ති ආදි. **සබ්බාකාරතොති** ඉධ කාමභවෙ ච අවිජ්ජා කාමභවෙ සඞ්ඛාරානං පච්චයොති ආදිනා ඉධ වුත්තෙහි අවුත්තෙහි ච පටිච්චසමුප්පාදවිභඞ්ගාදිසු ආගතෙහි සබ්බෙහි පකාරෙහි පටිවිජ්ඣති. **තන්ති** යෙන ඤ්ඤාණෙන භගවා එවං ජානාති තං ඤ්ඤාණං. **ඤාතට්ඨෙනාති** ජානනට්ඨෙන. **පජානනට්ඨෙනාති** පටිවිජ්ඣනට්ඨෙන ඉදානි යම්දං ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණං පච්චයපරිග්ගහා'කාරභෙදෙහි සඞ්ං පපඤ්චතො දස්සිතං, තස්මිං අරඝාතෙ එතස්ස [3] උපයොගිතං දස්සෙතුං ඉමිනා ධම්මට්ඨිති ඤ්ඤාණෙනාති ආදි වුත්තං. තත්ථ ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණෙන අරෙ හනීති සම්බන්ධො. කථන්ති ආහ "තෙ ධම්මෙ"ති ආදි. තෙ අවිජ්ජාදිකෙ ධම්මෙ මහාවජිර [4] ඤ්ඤාණායුධෙන තෙන ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණෙන යථාභූතං ඤත්වා තෙන බලවවිපස්සනායුධෙන නිබ්බින්දන්තො අරියමග්ගායුධෙන විරජ්ජන්තො විමුච්චන්තො අරෙ හනීති යොජනා, අරියමග්ගඤ්ඤාණම්පි හි කිච්චතො සමුදයසච්චාදිබොධතො ධම්මට්ඨිතිඤ්ඤාණන්ති වුච්චති. එකෙකං ධම්මක්ඛන්ධං එකෙකවිහාරෙන පූජෙමීති ධම්මක්ඛන්ධං ආරබ්භ පවත්තාපි විහාරකරණපූජං භගවති පෙමෙනෙ'ව පවත්තත්තා සධාතුකාදි චෙතිය පතිමණ්ඩිතත්තා ච භගවතොව පූජාති ආහ "භගවන්තං උද්දිස්සා"ති ආදි. **කිලෙසාරීන සො මුනීති** එත්ථ නිග්ගහීත ලොපො, කිලෙසාරීනං හතත්තාති අත්ථො. **පච්චයාදීන චාරහොති** එත්ථාපි නිග්ගහීතලොපො දට්ඨබ්බො.

---

1. සී. වට්ටෙසු.
2. සී. පච්චයාකාරො.
3. වි. උපයොගතං.
4. ම. ඤ්ඤාණාවුධෙන.

සම්මාසම්බුඩ්ඨොති එත්ථ සං සද්දො සයන්ති අත්ථේ පවත්තතීති ආහ "සාම"න්ති, අපරනෙය්‍යො හුත්වාති අත්ථො. **සබ්බධම්මාන**න්ති ඉදං කස්සචි විසයවිසෙසස්ස අගහිතත්තා සිඩං. පදෙසග්ගහණෙ හි අසති ගහෙතබ්බස්ස නිප්පදෙසතාව විඤ්ඤායති, යථා [1] "දික්ඛිතො නදදාතී"ති එවඤ්ච කත්වා අත්ථවිසෙසානපෙක්ඛා කත්තරි යෙව බුඩසද්ද සිඩි වෙදිතබ්බා. කම්මා'වව නිච්ඡාය අභාවතො සම්මා සාමං බුඩත්තා=සම්මා සම්බුඩ්ඨොති එත්තක මෙව හි ඉධ සද්දතො ලබ්භති. "සබ්බධම්මාන"න්ති ඉදං පන අත්ථතො ලබ්භමානං ගහෙත්වා වුත්තං, න හි බුජ්ඣනකිරියා අවිසයා යුජ්ජති. **අභිඤ්ඤෙය්‍යෙති** ලක්ඛණාදිතො අනිච්චාදිතො ච අභිවිසිට්ඨෙන ලොකිය ලොකුත්තර ඤාණෙන ජානිතබ්බෙ චතුසච්ච ධම්මෙ. **පරිඤ්ඤෙය්‍යෙති** අනිච්චාදිවසෙන පරිච්ඡින්දිත්වා ජානිතබ්බං දුක්ඛං අරියසච්ච මාහ. **පහාතබ්බෙති** සමුදයසච්චං. **සච්ඡිකාතබ්බෙති** නිරොධසච්චං බහුවචන නිද්දෙසො පනෙ'ත්ථ සොපාදිසෙසාදිකං පරියාය සිඩං භෙදං අපෙක්ඛිත්වා කතො. **අභිඤ්ඤෙය්‍ය**න්ති ගාථාය පහාතබ්බ භාවෙතබ්බානං සමුදය මග්ග සච්චානං හෙතුධම්මානං ගහණෙනෙ'ව තප්ඵලානං දුක්ඛසච්ච නිරොධසච්චාන මපි සිඩිතො පරිඤ්ඤාතබ්බඤ්ච පරිඤ්ඤාතං සච්ඡිකාතබ්බඤ්ච සච්ඡිකතන්ති ඉදමෙප'ත්ථ සඞ්ගහිත මෙවා ති දට්ඨබ්බං, තෙනා'හ "**තස්මා බුඩ්ඨො'සමී**ති යස්මා චත්තාරි පි සච්චානි මයා බුඩානි තස්මා සබ්බ මපි ඤෙය්‍යං බුඩ්ඨො'සමි [2] අබ්භඤ්ඤාසි න්ති අත්ථො.

විචිත්ත විසය පත්ථනාකාර ප්පවත්තියා තණ්හා දුක්ඛවිචිත්තතාය පධාන කාරණන්ති ආහ **මූලකාරණභාවෙනා**ති. **උභිත්ත**න්ති චක්ඛුස්ස තං සමුදයස්ස ච. **අප්පවත්ත**ීති අප්පවත්ති නිමිත්තං න අභාවමත්තං තස්ස අවත්ථුත්තා සප්පච්චයත්තාදි අනෙකභෙදා සබ්බසඞ්ගහිතා. [3] **නිරොධපජාන**නාති සච්ඡිකිරියා'භිසමයවසෙන නිරොධස්ස පටිවිජ්ඣනා. **එකෙකපදුඩාරෙනා**ති චක්ඛු චක්ඛුසමුදයොති ආදිනා එකෙක කොට්ඨාස නිඩාරණෙනාපි න දුක්ඛ සච්චාදි සාමඤ්ඤතො එවාති අධිප්පායො. තණ්හාය පි සඞ්ඛාරදුක්ඛපරියාපන්නතාය පරිඤ්ඤෙය්‍යත්තා දුක්ඛසච්චභාවං දස්සෙතුං **ජ තණ්හා කායා**ති වුත්තං, යස්මිං පන අත්තභාවෙ සා උප්පජ්ජති තස්ස මූලකාරණභාවෙන සමුට්ඨාපිකා පුරිමභවසිඩා තණ්හා සමුදය සච්චන්ති ගහෙතබ්බා. **කසිණානි**ති කසිණා'රම්මණානි ඣානානි. **චත්තිංසාකාරා**ති කෙසාදයො තදා රම්මණජ්ඣානානි ච. **නව භවා**ති කාමභවාදයො තයො, සඤ්ඤීභවාදයො තයො, එකවොකාරභවාදයො තයො වා ති, නවභවා. **චත්තාරි ඣානානි**ති ආරම්මණ විසෙසං අනපෙක්ඛිත්වා සාමඤ්ඤතො චත්තාරි ඣානානි වුත්තානි. විපාකකිරියානම්පි යථාරහං සබ්බත්ථ සඞ්ගහො දට්ඨබ්බො. එත්ථ ච කුසලධම්මානං උපනිස්සය භූතා තණ්හා සමුට්ඨාපිකාති වෙදිතබ්බා. කිරියධම්මානං පන තස්ස අත්තභාවස්ස කාරණභූතා තණ්හා. **අනුලොමතො**ති එත්ථ අවිජ්ජා දුක්ඛසච්චං

1. සී. දුක්ඛිතො. 2. සී. අභිඤ්ඤාසින්ති. 3. මු. සා. නිරොධං පජානනාති.

තං සමුට්ඨාපිකා පුරිමතණ්හා ආසවා සමුදයසච්චන්ති යොජෙතබ්බං. සඞ්ඛා රාදිසු පන ° අවිජ්ජාදයො ව සමුදයසච්චභාවෙන යොජෙතබ්බා. **තෙනා**ති තස්මා.

විජ්ජාති අත්තනො විසයං විදිතං **ක**රොතීතී=විජ්ජා. **සම්පන්නත්තා**ති සමන්නාගතත්තා සම්පුණ්ණත්තා වා. **තත්‍රා**ති අම්බට්ඨසුත්තෙ. **මනොම සිඩ්ඩියා**ති එත්ථ "ඉධ භික්ඛු ඉමම්හා කායා අඤ්ඤං කායං අභිනිම්මිනා තී"ති වුත්තත්තා සරීරබ්භන්තරඤ්ඤානමනෙන අඤ්ඤස්ස සරීරස්ස [1] නිප්ප ත්තිවසෙන පවත්තා මනොමයිඩ්ඩි නාම, සා අත්ථතො ඤ්ඤානසම්පයුත්තා පඤ්ඤායෙව. **සත්ත සඩ්ඪම්මා** නාම සඩ්ඪා හිරි ඔත්තප්පං [2] බාහුසච්චං විරියං සති පඤ්ඤා ව. **ගච්ඡති අමතං දිස**න්ති දුක්ඛනිත්ථරණත්ථිකෙහි දට්ඨ බ්බතො අමතං නිබ්බාණමෙව දිසං ගච්ඡති, ඉමිනා ව වරණානං සික්ඛා ත්තය සඞ්ගහිතඅරියමග්ගභාවතො නිබ්බාණත්ථිකෙහි එකංසෙන ඉච්ඡි තබ්බතං දස්සෙති ඉදානි'ස්සා විජ්ජාවරණසම්පදාය සාවකාදි අසාධාරණ තං දස්සෙතුං **තත්ථ විජ්ජා සම්පදා**ති ආදි වුත්තං. තත්ථ ආසවක්ඛයවිජ්ජා වසෙන සබ්බඤ්ඤුතා සිජ්ඣති, වරණධම්මභූතෙසු ඤ්ඤානෙසු අන්තොගධාය මහාකරුණා සමාපත්තියාවසෙන මහාකාරුණිකතා සිජ්ඣතීති ආහ "විජ්ජා =පෙ= මහාකාරුණික"න්ති. **යථා ත**න්ති එත්ථ තන්ති නිපාතමත්තං යථා අඤ්ඤොපි "විජ්ජාවරණසම්පන්නො බුඩ්ඪො" නියොජෙති. තථා අයම්පීති අත්ථො. **තෙනා**ති අනත්ථපරිවජ්ජන අත්ථනියොජනෙන. **අත්ත'න්තපා දයො**ති ආදි සද්දෙන පරන්තප උභයන්තපා ගහිතා. අසජ්ජමානො භවෙසු අපච්චා ගච්ඡන්තොති පහීණානං පුනා'නුප්පත්තිතො න පුන උපගච්ඡ න්තො. **තත්‍රා**ති යුත්තවාචා භාසනෙ සාධෙතබ්බෙ වෙ තං භුම්මං. **අභූ ත**න්ති අභූතත්ථං. **අනච්ඡ**න්ති තස්සෙව වෙවචනං. **අනත්ථසංහිත**න්ති පිසුණාදි දොසයුත්තං. [3] **සම්මා ගදත්තා**ති සුන්දරවචනත්තා ගදනං ගදො කථනන්ති අත්ථො, සුන්දරො ගදො වචනමස්සාති=සුගදොති වත්තබ්බෙ නිරුත්තිනයෙන දකාරස්ස තකාරං කත්වා සුගතොති වුත්තං.

සභාවතොති දුක්ඛසභාවතො. **ලොක**න්ති ඛන්ධාදිලොකං යථා වුත්ත'මත්ථං සුත්තතො ආහ "යත්ථා"ති ආදි. තත්ථ **යත්ථා**ති යස්මිං ලොකන්තසඞ්ඛාතෙ නිබ්බාණෙ. **ත**න්ති ලොකස්සන්තං "ඔකාසලොකෙ කායගමනෙන [4] ඤ්ඤාතබ්බං දට්ඨබ්බං පත්තබ්බන්ති නා'හං වදාමි"ති යොජනා, ඉදඤ්ච රොහිතදෙවපුත්තෙන ලොකස්ස කායගතිවසෙන අන්ත ගමනස්ස පුච්ඡිතත්තා වුත්තං. **අප්පත්වා ලොකස්සන්ත**න්ති ඛන්ධාදිලොකං සන්ධාය වුත්තං. කින්තෙ පදසා ඔකාසලොක පරිබ්භමනෙන පරිමිතට්ඨා නො එව තං ඤ්ඤාණගමනෙන ගච්ඡන්තානං දස්සෙමීති දස්සෙන්තො අපි චාති ආදිමාහ. තත්ථ [5] **ව්‍යාමමත්තෙ කලෙබරෙ**ති සරීරෙ, තෙන

---

1. { සී. නිප්පත්තිවසෙන. ම. නිබ්බත්තිවසෙන.
2. ම. බාහුස්සච්චං.
3. ම. සමාගදත්තා.
4. ම. ඤ්ඤාතබ්බං පත්තබ්බං.
5. ම. ව්‍යාමමත්තෙකළෙවරෙ.

රූපක්ඛන්ධං දස්සෙති. **ස සඤ්ඤිම්හී** ති සඤ්ඤා සීසෙන වෙදනාදයො තයො ඛන්ධෙ. **ස මනසෙති** විඤ්ඤාණක්ඛන්ධං. **ලොකන්ති** ඛන්ධාදි ලොකං, දුක්ඛන්ති අත්ථො. **ලොකනිරොධන්ති** නිබ්බාණෙන ලොකස්ස නිරුජ්ඣනං නිබ්බාණමෙ ව වා. අදෙසම්පි හි නිබ්බාණං යෙසං නිරොධාය හොති. උපචාරතො තං නිස්සිතං විය හොතීති "ව්‍යාමමත්තෙ කලෙබරෙ ලොක නිරොධම්පි [1] පඤ්ඤාපෙමී"ති වුත්තං, "චක්ඛුං ලොකෙ පියරූපං සාත රූපං එත්ථ'සා තණ්හා =පෙ= නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣතීති ආදිසු විය. **කුදාචන්ති** කදාචිපි. **අප්පත්වාති** අග්ගමග්ගෙන අනධිගන්ත්වා. **තස්මාති** යස්මා තං ගමනෙන පත්තුං න සක්කා තස්මා. **හවෙති** නිපාතමත්තං, එකංසත්ථෙ වා. **ලොකවිදූති** සභාවාදිතො ඛන්ධාදි ජානනකො. චතු සච්චධම්මානං අභිසමිතත්තා **සමිතාවී**, සමිතකිලෙසො ති වා අත්ථො. [2] **නා'සිංසති** න පත්ථෙති අප්පටිසන්ධිකත්තා, එවං සඞ්ඛෙපතො ලොකං දස්සෙත්වා ඉදානි විත්ථාරතො තං දස්සෙතුං අපි ච තයො ලොකාති ආදි වුත්තං. තත්ථ ඉන්ද්‍රියබඩානං ඛන්ධානං සමූහ සන්තානභූතො සත්ත ලොකො, සො හි රූපාදිසු සත්ත විසත්තතාය **සත්තොති** ච ලොකියන්ති එත්ථ කම්ම කිලෙසා තබ්බිපාකා චා ති **ලොකොති** ච වුච්චති. අනින්ද්‍රිය බඩානං උතුජ රූපානං සමූහ සන්තානභූතො **ඔකාසලොකො**. සො හි සත්තසඞ්ඛාරානං ආධාරතො ඔකාසොති ච ලොකියන්ති එත්ථ තස්සා'ධාරා ච ආධෙය්‍යභූතා ති ලොකො ති ච පවුච්චති. ඉන්ද්‍රියා'නින්ද්‍රියබඩා පන සබ්බෙ'ව උපාදානක්ඛන්ධා පච්චයෙහි සඞ්ඛතට්ඨෙන ලුජ්ජනපලුජ්ජනට්ඨෙන **සඞ්ඛාරලොකොති** ච වුච්චති. ආහරති අත්තනො [3] ඵලන්ති=ආහාරො පච්චයො. තෙන තිට්ඨනසීලා උප්පජ්ජිත්වා යාව භඞ්ගා පවත්තන සීලාති **ආහාරට්ඨිතිකා**, සබ්බෙ සඞ්ඛතධම්මා. **සබ්බෙ සත්තාති** ච ඉමිනාපි වෙනෙය්‍යා'නුරූපතො පුග්ගලාධිට්ඨානත්තා දෙසනාය සඞ්ඛාරාව ගහිතා.

යාවතා චන්දිම සුරියා පරිහරන්තීති යත්තකෙ ඨානෙ චන්දිම සුරියා පරිවත්තන්ති පවත්තන්ති. [4] **විරොචනාති** තෙසං විරොචනහෙතු ඔභා සනහෙතු ති හෙතුම්හි නිස්සක්කවචනං. **දිසා භන්තීති** සබ්බාදිසා යාවතා විගතන්ධකාරා පඤ්ඤායන්ති, අථවා දිසාති උපයොගබහුවචනං. තස්මා විරොචමානා චන්දිමසුරියා යත්තකා දිසා [5] භන්ති සොභන්ති ඔභාසෙන්තීති අත්ථො, **තාව සහස්සධා ලොකොති** තත්තකෙන පමාණෙන සහස්සප්ප කාරො ඔකාසලොකො සහස්ස චක්කවාළාතීති අත්ථො. **ඵත්ථාති** සහස්ස චක්කවාළෙ. **වසොති** ඉඩිසඞ්ඛාතො වසො වත්තතීති අත්ථො. **තම්පීති** තිවිධම්පි ලොකං. **අස්සාති** අනෙන භගවතා, සඞ්ඛාරලොකො පි සබ්බථා විදිතොති සම්බන්ධො. **එකො ලොකොති** යා යං හෙට්ඨා වුත්තනයෙන සබ්බසඞ්ඛතානං පච්චයා'යත්තවුත්තිතො තෙන සාමඤ්ඤෙන සඞ්ඛාර ලොකො එකො එකවිධො, එස නයො සෙසෙසුපි. [6] සබ්බත්ථාපි ලොකිය

---

1. ම. පඤ්ඤපෙමි.
2, ම. නාසිසති.
3. සී. ඵලන්ති.
4. ම. විරොචමානා.
5. ම. භන්ති-ඔභාසෙන්ති.
6. ම. සබ්බථා.

ධම්මාව ලොභොති අධිප්පෙතා, ලොකුත්තරානං [1] පරිඤ්ඤෙය්‍යත්තා'භාවා උපාදානානං ආරම්මණභූතා ඛන්ධා උපාදානක්ඛන්ධා. **සත්තවිඤ්ඤාණට්ඨිති** යොති තථා තථා සම්භවන්තා පජායෙව වුච්චන්ති. නානත්තකායා නානත්තසඤ්ඤිනෝ නානත්තකායා එකත්තසඤ්ඤිනෝ එකත්තකායා නානත්තසඤ්ඤිනෝ එකත්තකායා එකත්තසඤ්ඤිනෝ හෙට්ඨිමා ච [2] තයෝ ආරුප්පාති ඉමා සත්තවිධා පජා යෙව විඤ්ඤාණං තිට්ඨති එත්ථාති=විඤ්ඤාණට්ඨිතියෝ නාම. තත්ථ නානත්තං [3] කායා එතෙ සම'ත්ථිති=නානත්තකායා, [4] නානත්තා සඤ්ඤා එතෙසන්ති=නානත්ත සඤ්ඤිනෝ, සඤ්ඤා සීසෙනෙ'ත්ථ පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණං ගහිතං. එස නයෝ සෙසෙසු පි තත්ථ [5] සබ්බෙ මනුස්සා ච කාමාවචරදෙවා ච නානත්තකායා නානත්තසඤ්ඤිනෝ නාම, තෙසං හි අඤ්ඤං මඤ්ඤං විසදිසතාය නානා [6] කායා පටිසන්ධි සඤ්ඤා ච නවවිධතාය නානා තීසු පඨමජ්ඣානභූමීසු බ්‍රහ්මකායිකාවෙ ච චතූසු අපායෙසු සත්තා ච නානත්තකායා එකත්ත සඤ්ඤිනෝ නාම, තෙසු හි බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජාදීනං තිණ්ණම්පි සරීරං අඤ්ඤමඤ්ඤං විසදිසං පටිසන්ධිසඤ්ඤා පන පඨමජ්ඣාන විපාකවසෙන එකා'ව තථා ආපායිකානම්පි තෙසං පන සබ්බෙසං අකුසලවිපාකා' හෙතුකා ච පටිසන්ධි සඤ්ඤා දුතියජ්ඣානභූමිකා ච පරිත්තාභ අප්පමාණාභ ආභස්සරා එකත්තකායා නානත්තසඤ්ඤිනෝ නාම, තෙසං හි සබ්බෙසං එකප්පමාණෙ ච කායෙ පටිසන්ධිසඤ්ඤා පන දුතිය තතිය ජ්ඣානවිපාකවසෙන නානා හොති. තතියජ්ඣානභූමියං පරිත්තසුභා දයෝ තයෝ චතුත්ථජ්ඣානභූමියං අසඤ්ඤසත්තවජ්ජිතා වෙහප්ඵලා පඤ්චසුද්ධාවාසාති නවසු භූමීසු සත්තා එකත්තකායා එකත්තසඤ්ඤිනෝ නාම, ආභා නානත්තෙනෙව පන සබ්බත්ථකාය නානත්තං න ගයහති. සණ්ඨාන නානත්තෙනෙව ගයහතීති. අසඤ්ඤසත්තා විඤ්ඤාණා'භාවෙන විඤ්ඤාණට්ඨිති සඞ්ගං න ගච්ඡන්ති. නෙවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤායතනං පන යථා සඤ්ඤාය එවං විඤ්ඤාණස්සාපි සුඛුමත්තා නෙවවිඤ්ඤාණං නාවිඤ්ඤාණං තස්මා පරිබ්‍යත්තනවිඤ්ඤාණකිච්චනෙතාසු විඤ්ඤාණට්ඨිතීසු න ගයහති. තස්මා සෙසානි ආකාසානඤ්චායතනාදීනි තීණි යෙව ගහිතානි තෙහි සඞ්ගං ඉමා සත්තවිඤ්ඤාණට්ඨිතියොති වෙදිතබ්බා.

අට්ඨ ලොකධම්මාති "ලාභො අලාභො යසො අයසා නින්දා පසංසා සුඛං දුක්ඛ"නි [ඉමෙ අට්ඨ ලොකස්ස සභාවත්තා ලොකධම්මා. ලාභා'ලා භාදිපච්චයා උප්පජ්ජනකා පනෙ'ත්ථ අනුරොධ විරොධා වා ලාභාදි සදෙහි වුත්තා නි වෙදිතබ්බා. **නව සත්තාවාසා** නි හෙට්ඨා වුත්ත සත්ත විඤ්ඤාණට්ඨිතියො එව අසඤ්ඤසත්ත චතුත්ථාරුප්පෙහි සඞ්ගං නව සත්තා වාසාති වුච්චන්ති. සත්තා ආ වසන්ති එත්ථාති=සත්තාවාසා, සත්තනිකායා. අත්ථතො තථා පවත්තා පජා එව ඉධ සඞ්ඛාරලොකභාවෙන ගයහන්තීති

---

1. සී. පරිඤ්ඤෙය්‍ය භාවා.
2. ම. තිස්සො,
3. ම. කායෙ.
4. ම. නානත්තං.
5. ම. සබ්බමනුස්සා ච.
6. ම, කායෙ.

වෙදිතබ්බා. **දසා'යතනානීති** ධම්මායතන මනායතන වජ්ජිතානි දස, එත්ථ ච තීසු භවෙසු අසඤ්ඤාදි දසඤ්ඤතවසෙන තිසෙසා වේදනා ව ලොක භාවෙන වුත්තා. තථා පඤ්චයදඤ්ඤතවසෙන චත්තාරොව ආහාරා. අත්ත ගාහනිමිත්තදඤ්ඤතවසෙන ච අජ්ඣත්තිකානෙ'ව ආයතනානි. ථූලසඤ්ඤී භවදඤ්ඤතවසෙන සත්තවිඤ්ඤාණට්ඨිතියො ව අනුරොධ විරොධ දඤ්ඤන වසෙන අට්ඨ ලොකධම්මා වා [1] ථූලායතන දඤ්ඤතවසෙන දසා යතනානෙ ව ලොකභාවෙන වුත්තානි. තෙසං ගහණෙනෙ ව තන්නිස්සය තප්පටිබද්ධා තදුරමමණා සබෙබ තෙ භූමඨා නාම රූප ධම්මා අත්ථතො ගහිතා එව හොන්ති. සෙසෙහි පන එකවිධාදි කොට්ඨාසෙහි සරූපෙනෙ ව තෙ ගහිතාති වෙදිතබ්බා. **ආසයං ජානාතීති** ආදිසු [2] ආගමම චිත්තං එත්ථ සෙතීති=ආසයො, අඤ්ඤඤසම්ං විසයෙ පවත්තිච්ඡා පි චිත්තං යත්ථ සර සෙන පවිසිත්වා තිට්ඨති, සො වට්ටාසයො විවට්ටාසයොති දුවිධො. තත්ථ වට්ටාසයො පි සස්සතු'චෙජ්ද දිට්ඨිවසෙන දුවිධො, විවට්ටාසයො පන විපස්සනා සඞ්ඛාතා අනුලොමිකා ඛන්ති මගඵසඞ්ඛාතං යථාභූත ඤාණඤ්චාති දුවිධො. යථාහ,

සස්සතු'චෙජ්ද දිට්ඨී ච [3] ඛන්ති වෙවානු ලොමිකං
යථා භූතඤ්ච යං ඤාණං එතං ආසය සද්දිතනති.

එතං දුවිධම්පි ආසයං සත්තානං අපපවත්තිකඛණෙ යෙව භගවා සබ්බඤ්ඤූ ජානාති. **අනුසයනති** කාමරාගානුසයාදිවසෙන සත්තවිධං අනුසයං. **චරිතනති** සුචරිත දුච්චරිතනති නිද්දෙසෙ වුත්තං. අථවා චරිතනති චරියා තෙ රාගාදයො ච මූලචරියා සංසග්ග සන්නිපාත වසෙන අනෙකවිධා හොන්ති. **අධිමුත්තිනති** අජ්ඣාසය [4] ධාතු, තත්ථ තත්ථ චිත්තස්ස අභිරුච්චසෙන නින්නතා. සා දුවිධා හීනා'ධිමුත්ති පණීතා'ධිමුත්තී ති. යාය දුස්සීලාදිකෙ හීනා'ධිමුත්තිකෙ සෙවන්ති සා හීනා'ධිමුත්ති යාය පණීතා'ධිමුත්තිකෙ සෙවන්ති සා පණීතා'ධිමුත්ති තං දුවිධම්පි අධිමුත්තිං භගවා සබ්බාකාරතො ජානාති. අපපං රාගාදිරජං එතෙසන්ති=**අප්පරජක්ඛා**, අනුස්සද රාගාදි දොසා. උස්සදරාගාදි දොසා **මහා රජක්ඛා**. උපනිස්සයසම්පන්නෙහි තික්ඛෙහි සද්ධාදි ඉන්ද්‍රියෙහි මුදුකෙහි ච සමන්නාගතා **තික්ඛින්ද්‍රියා මුදින්ද්‍රියා ච.** හෙට්ඨා වුත්තෙහි ආසයාදීහි සුන්දරෙහි අසුන්දරෙහි ච සමන්නාගතා සවාකාරා වාකාරා ච වෙදිතබ්බා. සම්මත්තනියාමං විඤ්ඤුපෙතුං සුභරා සුවිඤ්ඤුප්පයා විපරීතා දුවිඤ්ඤුපයා. මගඵලපටිවෙධාය උපනිස්සයසම්පන්නා හබ්බා, විපරීතා අහබ්බා. එවං සත්ත සන්තානගත ධම්මවිසෙසජානනෙනෙ'ව සත්තලොකො පි විදිතො [5] ධම්මවිනිමුත්තස්ස සත්තස්ස අභාවාති වෙදිතබ්බං. "එකං චක්කවාළං =පෙ=පඤ්ඤුසඤ්ඩ යොජනානී"ති, එත්ථ හොතීති සෙසො. පරිකප්පතො

1. සී. ථූලායතනවසෙන 3. ම. ඛන්තී වෙ වා නුලොමිකා
2. ම. අභව්ව. 4. ම. ධාතුං. 5. ම. ධම්මවිනිමුත්තස්ස,

පමාණං වුච්චති සෙසො චක්කවාළස්ස සබ්බං පරිමණ්ඩලං ඡත්තිංස සත සහස්සානි =පෙ= සතානි ච හොන්තීති යොජෙතබ්බං.

තත්‍ථාති චක්කවාළෙ වෙ සතසහස්සානි චත්තාරි නහුතානි ච යොජනානි යානි එත්තකං එත්තකප්පමාණං බහලමත්තන අයං වසුන්ධරා සඞ්ඛාතාති යොජනා. තත්‍ථ **එත්තක**න්ති කිරියා විසෙසනං දට්ඨබ්බං. සන්ධාරකං ජලං එත්තකං එත්තකප්පමාණං හුත්වා පතිට්ඨිතන්ති යොජනා. **එත්‍ථා**ති චක්කවාළෙ. **අජ්ඣොගාළහු'ග්ගතා**ති අජ්ඣොගාළහා ච [1] උග්ගතා ච. **බ්‍රහා**ති මහන්තා. **යොජනානං සතානුච්චො හිමවා පඤ්චා**ති යොජනානං පඤ්චසතානි උච්චො [2] උබ්බෙධො. **ති පඤ්ච යොජනක්ඛන්ධ පරික්ඛෙපා**ති පණ්ණරස යොජනප්පමාණ ක්ඛන්ධ [3] පරික්ඛෙපා. **නගවහ ඝා**ති රුක්ඛාභිධානා ජම්බුති යොජනා. **සමන්තතො**ති [4] සබ්බසො භාගෙන ආයාමතො ච විත්‍ථාරතො ච සත යොජනවිත්‍ථාරාති අත්‍ථො. **යස්සා'නුභාවෙනා**ති යස්සා මහන්තතා කප්පට්ඨායිකාදි ප්පකාරෙන පභාවෙන "[5] පරික්ඛිපිත්වා තං සබ්බං ලොකධාතුමයං ඨිතො"ති හෙට්ඨා වුත්තං සබ්බම්පි තං පරික්ඛිපිත්වා චක්කවාළසිලුච්චයො ඨිතො, අයං එකා ලොක ධාතු නාමාති අත්‍ථො, මකාරො පදසන්ධිවසෙන වුත්තො. අථවා "තං සබ්බං ලොකධාතුං පරික්ඛිපිත්වා අයං චක්කවාළසිලුච්චයො ඨිතො"ති යොජෙතබ්බං.

තත්‍ථාති තස්සං ලොකධාතුයං. **තාවතිංසභවන**න්ති තිදසපුරං. **අසුරභවන**න්ති අසුරපුරං. [6] අවීචිමහානිරයො ච තථා දසසහස්සයොජනො සො පන චතුන්නං ලොහභිත්තීන මන්තරා යොජනසතා'යාම විත්‍ථාරොපි සමන්තා සොළසහි උස්සදනිරයෙහි සඞ්ං දසසහස්සයොජනො වුත්තොති වෙදිතබ්බො. [7] **තදන්තරෙසූ**ති තෙසං චක්කවාළානං අන්තරෙසු ලොකානං චක්කවාළානං අන්තරෙ විවරෙ භවත්තා=ලොකන්තරිකා, තිණ්ණං හි සකටචක්කානං පත්තානං වා ආසන්න ඨපිතානං අන්තරසදිසෙ තිණ්ණං තිණ්ණං චක්කවාළානං අන්තරෙ එකෙ කො [8]ලොකන්තරිකනිරයො අට්ඨයොජනසහස්සප්පමාණො සීතනරකො සත්තානං අකුසලවිපාකෙන නිබ්බත්තති. **අනන්තානි**ති තීරියං අට්ඨසු දිසාසු චක්කවාළානි ආකාසො විය අනන්තානි උඩං පන අධො ච අන්තානෙව. **අනන්තෙන බුද්ධඤ්ඤණෙනා**ති එත්‍ථ අනන්තඤ්ඤෙය්‍ය පටිවෙධ සාමත්‍ථියයොගතොව ඤ්ඤණං අනන්තන්ති වෙදිතබ්බං.

අත්තනොති නිස්සක්කෙ සාමිවචන මෙ'තං [9] අත්තනාති අත්‍ථො. ගුණෙහි අත්තනො විසිට්ඨතරස්සාති සම්බන්ධො. තරග්ගහණං චෙත්‍ථ අනුත්තරොති පදස්ස අත්‍ථනිද්දෙසවසෙන කතං න විසිට්ඨස්ස කස්සචි අත්‍ථිතාය.

---

1. සී. උච්චතා ච.
2. සී. උබ්බෙධතො
3. ම. පරිණාහා.
4. සී. සබ්බභාගෙන.
5. ම. පරික්ඛිපිත්වාන.
6. ම. අවීචිනිරයො ච,
7. සී. & ම. තදනන්තරෙසු.
8. ම. ලොකන්තරනිරයො.
9. ම. අත්තනො.

සදෙවකෙ හි ලොකෙ සදිසකප්පොපි නාම කොචි තථාගතස්ස නත්ථි, කුතො සදිසො තෙනාහ සීලගුණෙනාපි අසමොති ආදි. තත්ථ අසමෙහි සම්මාසම්බුඩෙහි සමො **අසමසමො.** නත්ථි පටිමා එතස්සාති=**අප්පටිමො,** එස නයො සෙසෙසුපි. තත්ථ උපමා මත්තං පටිමා, සදිසුපමා පටිභාගො යුගග්ගාහවසෙන ඨිතො [1] පටිපුග්ගලොති වෙදිතබ්බො. **අත්තනාති** අත්ත තො. **පුරිසදම්මෙති** ආදිසු [2] දම්තබ්බා දම්මා දම්මපුරිසාති වත්තබ්බ විසෙසනස්ස පරනිපාතං කත්වා පුරිසදම්මාති වුත්තං, පුරිසග්ගහණ ඤෙව'ත්ථ උක්කට්ඨවසෙන ඉත්ථිනම්පි දම්මෙතබ්බතො. නිබ්බිසා කතා දොසවිසස්ස විනොදනෙන. **අත්ථපදන්ති** අත්ථා භික්ඛඤ්ජනකං පදං වාක්‍යන්ති අත්ථො. එකපදභාවෙන ච අනඤ්ඤසාධාරණො සත්ථු පුරිස දම්මසාරථිභාවො දස්සිතො හොති තෙනාහ **භගවා** ති ති ආදි. **අට්ඨ දිසාති** අට්ඨසමාපත්තියො. **අසජ්ජමානාති** වසීභාවප්පත්තියා නිස්සඞ්ග චාරා. දිට්ඨධම්මො වුච්චති පච්චක්ඛො අත්තභාවො, තත්ථ නියුත්තොති **දිට්ඨධම්මිකො,** ඉධ ලොකත්ථො. කම්මකිලෙසවසෙන සම්පරෙතබ්බතො සමාගන්තබ්බතො සම්පරායො පරලොකො, තත්ථ නියුත්තොති **සම්පරා යිකො,** පරලොකත්ථො. පරමො උත්තමො අත්ථො **පරමත්ථො,** නිබ්බාණං. සහ අත්ථෙන වත්තතීති=සත්ථො, භණ්ඩමූලෙන වාණිජ්ජාය දෙසන්තරං ගච්ඡන්තො ජනසමූහො. සො අස්ස අත්ථීති=සත්ථා, **සත්ථවාහොති** නිරුත්තිනයෙන සො විය භගවාති ආහ **සත්ථා භගවා සත්ථවාහොති.** ඉදානි තම'ත්ථං නිද්දෙසපාළිනයෙන දස්සෙතුං. **සථා සත්ථවාහොති** ආදි වුත්තං. තත්ථ සත්ථෙති සත්ථිකෙ ජනෙ. කං උදකං තාරෙන්ති එත්ථාති= **කන්තාරෙ,** නිරුදකො අරඤ්ඤප්පදෙසො. චොරාදීහි අධිට්ඨිත අරඤ්ඤප්ප දෙසාපි දුග්ගමනට්ඨෙන තං සදිසතාය කන්තාරාත්වෙව නිරුළහාති සාමඤ්ඤතො කන්තාරං තාරෙන්තීති වත්වා තං විවරන්තො **චොරකන්තා රන්ති** ආදිමා'හ.

භගවතොති නිස්සක්කෙ සාමිවචනං, භගවන්තතො ධම්මසවනෙනාති අත්ථො. යථා උපජ්ඣායතො අජ්ඣෙතීති භගවතො සන්තිකෙති වා අත්ථො. **සරෙ නිමිත්තං අග්ගහෙසීති** පුබ්බබුඩුප්පාදෙසු සඞ්ඝම්මසවනපරිච යෙන ධම්මො එසො වුච්චතීති සරෙ ආකාරං ගණ්හි. [3] පුබ්බා'භියොගවසෙ නෙ ච ඊදිසානං තිරච්ඡානානං ධම්මසවනාදීසු පසාදො උප්පජ්ජති වග්ගුලි ආදීනං විය. ඉතරථා සබ්බතිරච්ඡානානම්පි තථා පසාදුප්පත්තිප්පසඞ්ග තො යදි හි උප්පජ්ජෙය්‍ය භගවා අනන්තවක්කවාළෙසු සබ්බසත්තානම්පි එකක්ඛණෙ සප්පාටිහාරියධම්මං සාවෙතුං සක්කොතීති සබ්බසත්තා නම්පි ඉතො පුබ්බෙව විමුත්තිප්පසඞ්ගො සියා. යෙ පන දෙව මනුස්සා නාග සුපණ්ණාදයො පකතියාව කම්මස්සකතඤ්ඤාණාදියුත්තා හොන්ති, තෙ යෙව පුබ්බෙ අනුපනිස්සයාපි භගවතො සඞ්ඝම්මසවනාදිනා පඨමං

1. ම. පටිමො පුග්ගලො. 2. ම. දම්මිතබ්බා. 3. සී. පුබ්බා භියොගවසෙන හි.

විවට්ටූපනිස්සයං පසාදං උප්පාදෙතුං සක්කොන්ති, න ඉතරෙති ගහෙතබ්බං. **අරෙ අහම්පි නාමාති** එත්ථ කුතො'හං ඉධ නිබ්බත්තොති ඔලොකෙත්වා මණ්ඩුකභාවතොති ඤත්වාති ඉදං එත්තකං "අරෙ අහම්පි නාමා"ති විම්හයවචනෙනෙ'ව සිජ්ඣතීති අවුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

ජලන්ති ජලන්තො [1] විජ්ජොතමානො. "මණ්ඩුකො'හ"න්ති ගාථාය, **උදකෙති** සඤ්ජාතට්ඨානදස්සනං, තෙන ථලමණ්ඩුකතා නිවත්තනං කතං හොති. උදකෙ ජාතානම්පි කච්ඡපාදීනං ථලගොචරතාපි අත්ථීති තං නිවත්තනත්ථං වාරිගොචරොති වුත්තං, උදකසඤ්චාරීති අත්ථො. **විමොක්ඛන්තික ඤාණවසෙනාති** එත්ථ සබ්බසො කිලෙසෙහි විමුච්චතීති= විමොක්ඛො, අග්ගමග්ගො, තස්ස අන්තො අග්ගඵලං. තත්ථ භවං විමොක්ඛන්තිකං. සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන සඞ්ං [2] සබ්බම්පි බුඩඤ්ඤාණං. ඉදානි සම්මාසම්බුඩපදතො බුඩපදස්ස විසෙසං දස්සෙතුං "යස්මා චා"ති ආදි වුත්තං. සම්මාසම්බුඩපදෙන හි සත්ථුපටිවෙධ ඤ්ඤාණා'නුභාවො වුත්තො, ඉමිනා පන බුඩපදෙන දෙසනා ඤ්ඤාණා'නුභාවොපි, තෙනා'හ **අඤ්ඤෙපි සත්තෙ බොධෙසීති** ආදි. **ගුණවිසිට්ඨ සත්තු'ත්තමගරුගාරවා'ධිවචන**න්ති සබ්බෙහි සීලාදිගුණෙහි විසිට්ඨස්ස තතො එව සබ්බසත්තෙහි උත්තමස්ස ගරුනො ගාරවවසෙන වුච්චමාන වචනම්'දං භගවාති. **සෙට්ඨ**න්ති සෙට්ඨවාචකං වචනං සෙට්ඨගුණ සහචරණතො. අථ වා වුච්චතීති=වචනං අත්ථො, සො සෙට්ඨොති අත්ථො. **උත්තම**න්ති එත්ථාපි එසෙවනයො. **ගරුගාරව යුත්තොති** එත්ථ ගරුභාවො ගාරවං. ගරුගුණයොගතො ගරුකරණං වා ගාරවං, තෙන සාවකාදීනං අසාධාරණතාය ගරුභූතෙන මහන්තෙන ගාරවෙන යුත්තොති= ගරුගාරවයුත්තො. අථ වා ගරු ච සබ්බලොකස්ස [3] සික්ඛකත්තා තෙනෙ'ව ගාරවයුත්තො චාතිපි යොජෙතබ්බං, අවත්ථාය විදිතං=ආවත්ථිකං, එවං ලිඞ්ගිකං. නිමිත්තතො ආගතං= නෙමිත්තිකං. අධිච්ච යං කිඤ්චි නිමිත්තං අධිවචනවසෙන [4] අනපෙක්ඛිත්වා පවත්තං අධිච්චසමුප්පන්නං, තෙනා'හ **වචනත්ථම'නපෙක්ඛිත්වාති**. යදිච්ඡාය ආගතං= යාදිච්ඡකං, එත්ථ ච බාහිරං දණ්ඩාදිලිඞ්ගං, අබ්භන්තරං තෙවිජ්ජාදි නිමිත්තං පචුරජනවිසයං වා දිස්සමානං ලිඞ්ගං, තබ්බිපරීතං නිමිත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

සච්ඡිකා පඤ්ඤත්තීති සබ්බධම්මානං සච්ඡිකිරියාය නිමිත්තා පඤ්ඤත්ති, අථ වා සච්ඡිකා පඤ්ඤත්තීති පච්චක්ඛසිඩා පඤ්ඤත්ති, යා ගුණනිමිත්තා හි සා තෙ සත්ථු පච්චක්ඛභූතා ගුණවිසෙසා විය සච්ඡිකතා එව නාම හොති, න පරෙසං වොහාරමත්තෙනාති අධිප්පායො. **යං ගුණනෙමිත්තිකන්ති** යෙහි. ගුණෙහි නිමිත්තභූතෙහි එතං නාමං නෙමිත්තිකඤ්ච ජාතං. **වදන්තීති** ධම්මසෙනාපතිස්ස ගරුභාවතො බහුවචනෙනා'හ. සඞ්ගීතිකාරෙහි වා කතම'නුවාදං සන්ධාය. ඉස්සරියාදි හෙදෙ, භගො

1. ම. විජ්ජොතමානො.
2. සී. සබ්බබුඩඤ්ඤාණං.
3. ග. & අ, සික්ඛත්තා.
4. සී. අතික්කමිත්වා.

අස්ස අත්ථිති=භගී, මග්ගඵලා'දි [1] අරියගුණං අරඤ්ඤාදි විවෙකට්ඨානඤ්ච භජි සෙවි සීලෙනාති=භජී, චීවරා'දි පච්චයානං අත්ථරසාදීනඤ්ච සීලා'දිගුණානඤ්ච භාගී, [2] දායාදොති අත්ථො. විභජි උද්දෙසනිද්දෙසාදිප්පකාරෙහි ධම්මරතනං පවිභජීති **විභත්තවා.** රාගා'දිපාපධම්මං භඞ්ගං අකාසීති භගවාති වුච්චතීති සබ්බත්ථ සම්බන්ධො. ගරූපි ලොකෙ භගවාති වුච්චතීති ආහ **ගරූති.** යස්මා ගරු තස්මාපි භගවාති අත්ථො. පාරමිතා සඞ්ඛාතං භාග්‍ය ම'ස්ස අත්ථිති=භාග්‍යවා, **බහූහි ඤායෙහිති** කායභාවනා'දිකෙහි අනෙකෙහි [3] භාවනාක්කමෙහි. **සුභාවිතත්තනොති** පච්චත්තෙ එතං සාමිවචනං, තෙන සුභාවිතත්තසභාවොති අත්ථො. භවානං අන්තං නිබ්බාණං ගතොති=**භවන්තගො.** තත්ථ තත්ථ භගවාති සද්දසිඞ්ගි නිරුත්තිනයෙනෙ'ව වෙදිතබ්බා.

ඉදානි භගී භජීති නිද්දෙස ගාථාය නවහි පදෙහි දස්සිතම'ත්ථං "භාග්‍යවා"ති ගාථාය ඡහි පදෙහි [4] සඞ්ගහෙත්වා [5] පදසිඞ්ගි අත්ථයොජනා නයහෙදෙහි සඞ්ගං දස්සෙතුං "අයං පන අපරො නයො"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ [6] **වණ්ණවිපරියයොති** එත්ථ ඉති සද්දො ආදි අත්ථො, තෙනෙ'ව වණ්ණවිකාරො වණ්ණලොපො ධාතු අත්ථෙන නියොජනඤ්චාති ඉමං තිවිධං ලක්ඛණං [7] සඞ්ගණ්හාති, **සද්දනයෙනාති** සද්දලක්ඛණනයෙන. පිසොදරා'දීනං සද්දානං [8] ආකති ගණ්භාවතො වුත්තං **පිසොදරාදි පක්ඛෙපලක්ඛණං ගහෙත්වාති.** පක්ඛිපනමෙ'ව ලක්ඛණං [9] තප්පරියාපන්නතාකරණං හි පක්ඛිපනං. **භාග්‍ය**න්ති කුසලං. ලොභාදයො චත්තාරො දොසා එකකවසෙන ගහිතා. අහිරිකාදයො දුකවසෙන. "අකොච්ඡි ම"න්ති ආදිනා පුනප්පුනං කුජ්ඣනවසෙන [10] චිත්තපරියොනද්ධනො **කොධොව උපනාහො.** පරෙසං පුබ්බකාරිතාලක්ඛණස්ස ගුණස්ස නිපුඤ්ඡනො **මක්ඛො** නාම. බහුසසුතා'දීහි සඞ්ගං යුගග්ගාහො අත්තනො සමකරණං **පලාසො.** අත්තනො විජ්ජමානදොසපටිච්ඡාදනා **මායා.** අවිජ්ජමානගුණප්පකාසනං **සාඨෙය්‍යං.** ගරුසුපි ඨඞ්තා [11] අනොනතතා **ඨම්භො.** තදුත්තරිකරණලක්ඛණො **සාරම්භො.** ජාති ආදිං නිස්සාය උන්නතිලක්ඛණො **මානො.** අබ්භුන්නතිලක්ඛණො **අතිමානො.** ජාති ආදිං නිස්සාය මජ්ජනා කාරප්පත්තො මානොව **මදො** නාම, සො සත්තවීසති විධො. කාමගුණෙසු චිත්තස්ස වොස්සග්ගො **පමාදො.** කායදුච්චරිතා'දීනි තිවිධදුච්චරිතානි. තණ්හා දිට්ඨි දුච්චරිත වසෙන තිවිධ **සඞ්කිලෙසා.** රාග දොස මොහාව **මලානි.** තෙයෙ'ව කායදුච්චරිතා'දයො ච තිවිධ **විසමානි.** කාමබ්‍යාපාදවිහිංසා සඤ්ඤා තිවිධ **සඤ්ඤා** නාම. තෙයෙ'ව **විතක්කා.** තණ්හා දිට්ඨිමානා **පපඤ්චා.** සුභ සුඛ නිච්ච අත්ත **විපරියෙසා.** චතුබ්බිධ **විපරියෙසා.**

---

1. සී. අරියගුණාරඤ්ඤාදි.
2. ම. දාතාති.
3. සී. භාවනාකමෙහි.
4. සී. සඞ්ගහිත්වා.
5. සී. පදසිඞ්ගි අත්ථයොජනා.
6. ම. & මු. සා. වණ්ණවිපරියායො.
7. සී. සඞ්ගය්හති.
8. ම. ආගති ගණ්භාවතො.
9. සී. තං පරියාපන්නත්ත කාරණං.
10. සී. චිත්තං පරියොනද්ධනො.
11. සී. අනොන තා.

ඡන්දදයො **අගති.** චීවරාදීසු පච්චයෙසු ලොභා වත්තාරො [1] **තණ්හුප්පාදා.** බුද්ධ ධම්ම සඞ්ඝ සික්ඛාසු කඞ්ඛා සබ්‍රහ්මචාරීසු කොපො ච **පඤ්චවෙතො ඛිලා.** කාමෙ කායෙ රූපෙ ච [2] අවිතරාගතා යාවදත්ථං භුඤ්ජිත්වා සෙය්‍යසුඛා'දි අනුයොගො අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං පණිධාය බ්‍රහ්මචරිය චරණඤ්ච පඤ්ච වෙතො [3] **විනිබන්ධා.** රූපා'භිනන්දනා'දයො පඤ්ච **අභිනන්දනා.** කොධ මක්ඛ ඉස්සා සාඨෙය්‍ය පාපිච්ඡතා සන්දිට්ඨිපරාමාසා **ඡ විවාදමූලානි.** රූපතණ්හාදයො **ඡ තණ්හා කායා.** මිච්ඡාදිට්ඨි ආදයො අට්ඨමග්ගඞ්ග පටිපක්ඛා **මිච්ඡත්තා.** තණ්හං පටිච්ච පරියෙසනා, පරියෙසනං පටිච්ච ලාභො, ලාභං පටිච්ච විනිච්ඡයො, තං පටිච්ච ඡන්දරාගො, තං පටිච්ච අජ්ඣොසානං, තං පටිච්ච පරිග්ගහො, තං පටිච්ච මච්ඡරියං, තං පටිච්ච ආරක්ඛාධිකරණං, දණ්ඩාදානාදි අනෙකා'කුසලරාසීති **නව තණ්හාමූලකා** ධම්මා. පාණාතිපාතා'දයො **දසඅකුසල කම්මපථා.** වත්තාරො සස්සතවාදා, තථා **එකච්චසස්සතවාදා,** අන්තානන්තිකා, අමරාවික්ඛෙපිකා, වෙ අධිච්චසමුප්පන්නිකා, සොළස සඤ්ඤීවාදා, අට්ඨ අසඤ්ඤීවාදා, අට්ඨ නෙවසඤ්ඤී නාසඤ්ඤීවාදා, සත්ත උච්ඡෙදවාදා, පඤ්ච දිට්ඨධම්මනිබ්බාණවාදාති එතානි **මාසට්ඨි දිට්ඨිගතානි.** රූපතණ්හා'දි ඡ තණ්හා එව පච්චෙකං කාමතණ්හා භවතණ්හා විභවතණ්හා වසෙන අට්ඨාරස හොන්ති. තා [4] අජ්ඣත්තබහිඩා රූපාදිසු [5] පවත්තිවසෙන ඡත්තිංස. පුන කාලත්තයවසෙන **අට්ඨසත තණ්හා විචරිතානි** හොන්ති. [6] පභෙද සද්දං පච්චෙකං සම්බන්ධිත්වා ලොභප්පභෙදොති ආදිනා යොජෙතබ්බං. **සබ්බදරථපරිළාහකිලෙස සතසහස්සානිති** සබ්බානි සත්තානං දරථ සඞ්ඛාත [7] පරිළාහකරානි කිලෙසානං අනෙකානි සතසහස්සානි ආරම්මණාදිවිභාගතො පවත්ති ආකාරවිභාගතො ච නෙසං එවං පභෙදො වෙදිතබ්බො. පඤ්චමාරෙ අභඤ්ජිති සම්බන්ධො. **පරිස්සයාන**න්ති උපද්දවානං. එවං භාග්‍යවා භග්ගවාති විත්තං පදානං අත්ථං විභජිත්වා ඉදානි තෙහි චීහි [8] දීපිතම'ත්ථං දස්සෙතුං [9] භාග්‍ය වන්තතායව'ස්සාති ආදි වුත්තං. තත්ථ [10] **සතපුඤ්ඤ ලක්ඛණධරස්සාති** අනෙකසතපුඤ්ඤනිබ්බත්ත මහාපුරිසලක්ඛණධරස්ස භගවතො. [11] සක චිත්තෙ ඉස්සරියං නාම [12] පටිකකූලාදිසු අප්පටිකකූල සඤ්ඤිතාදිවසප්ප වත්තියා වෙ'ව වෙතො සමාධිවසෙන ච අත්තනො චිත්තස්ස වසීභාවා' පාදනමෙ'ව. [13] **අණිමාලසිමාදිකන්ති,** ආදි සද්දෙන මහිමා පත්ති පාකම්මං ඊසිතා වසිතා යත්ථකාමා'වසායිතාති ඉමෙ ඡපි සඞ්ගහිතා. තත්ථ කායස්ස අනුභාවකරණං **අණිමා.** ආකාසෙ පදසා ගමනාදි අරහභාවෙන ලහුභාවො **ලසිමා.** කායස්ස මහන්තතා පාදනං මහිමා.

---

1. ම. තණ්හුපාදා.
2. සී. අධිගතරාගතා.
3, සී. විනිබඩා.
4. ම. අජ්ඣත්තබහිඩ.
5. සී. පවත්තඡත්තිංස.
6. සී. පභෙදසද්දපච්චෙකංසම්බන්ධිතා
7. සී. පරිළාහකරණං.
8. ම. ගහිතමත්ථං.
9, නි. මු. ස. භාග්‍යවතාය
10. ම. සතපුඤ්ඤජලක්ඛණ ධරස්ස.
11. ම. සකචිත්ත.
12. ම. පටිකූලාදිසු.
13. නි. මු. ස. අණිමලසිමාදිකං.

ඉට්ඨදෙසස්ස පාපුණනං පත්ති. අධිට්ඨානාදිවසෙන ඉච්ඡිතත්ථනිප්ඵා දනං පාකම්මං. සයං වසිතා ඉස්සරභාවෙ ඨිතා. ඉඞ්ඨිධෙ වසීභාවෙ වසිතා. ආකාසෙන වා ගච්ඡතො අඤ්ඤං වා කිඤ්චිකරොතො යත්ථ කත්ථචි වොසානපත්ති යත්ථ කාමාවසායිතා, කුමාරක රූපාදිදස්සනන්තිපි වදන්ති. **සබ්බඞ්ගපච්චඞ්ගසිරීති** සබ්බසං අඞ්ගපච්චඞ්ගානං සොභා. **අත්ථීති** අනුවත්තන්ති. [1] ලඝුසාධනං හං හං කාලිකං ඉච්ඡිතං ගරු සාධනං චිරකාලිකං බුඩ්ඪත්තාදිපත්ථිතං. [2] භගා අස්ස සන්තීති=භගවාති, ඉදං සද්දසත්ථනයෙන සිඩ්ඨං. සෙසං සබ්බං නිරුත්තිනයෙන සිඩ්ඨන්ති වෙදිතබ්බං. **පීළනසඞ්ඛත සන්තාප විපරිණාමට්ඨෙනාති** ආදිසු පීළ නට්ඨො සඞ්ඛතට්ඨොති ආදිනා අත්ථ සද්දා පච්චෙකං යොජෙතබ්බා. තත්ථ අත්තනො සභාවෙන පීළනලක්ඛණං දුක්ඛං, තස්ස යො පීළන මෙ'ව අට්ඨො පීළනට්ඨොති වුච්චති සො සභාවො. යස්මා පන තං සමුදයෙන සඞ්ඛතං තස්මා සඞ්ඛතට්ඨො සමුදය දස්සනෙන ආවි භූතො. යස්මා ච මග්ගො කිලෙසසන්තාපහරත්තා සුසීතලො තස්මා'ස්ස මග්ගදස්සනෙන සන්තාපට්ඨො ආවිභූතො නපපටියොගත්තා. අවිපරි ණාමධම්මස්ස පන නිරොධස්ස දස්සනෙන විපරිණාමට්ඨො ආවිභූතොති. එකස්සෙ'ව සභාවධම්මස්ස සභාභාවතො ඉතරසච්චත්තය නිවත්තිතො ච පරිකප්පෙත නබ්බත්තා චත්තාරො අත්ථා වුත්තා, සමුදයස්ස පන රාසිකරණතො ආයූහනට්ඨො සභාවො නස්ස'ව දුක්ඛදස්සනෙන නිද්ධ නට්ඨො ආවිභූතො. විසඞ්ඛතගභූතස්ස නිරොධස්ස දස්සනෙන සඞ්ඛතගට්ඨො, නියාානභූතස්ස මග්ගස්ස දස්සනෙන පළිබොධට්ඨො ආවිභූතො. නිරොධස්ස පන නිස්සරණට්ඨො සභාවො, නස්ස'ව සමුදය දස්සනෙන විවෙකට්ඨො ආවිභූතො. සඞ්ඛතස්ස මග්ගස්ස දස්සනෙන අසඞ්ඛතට්ඨො, විසඞ්ඛතස්ස මරණධම්මස්ස වා [3] දුක්ඛස්ස දස්සනෙන අමතට්ඨො මග්ගස්ස පන නියාානට්ඨො සභාවො, නස්ස'ව සමුදය දස්සනෙන දුක්ඛස්ස'වා'යං හෙතු. නිබ්බාණප්පත්තියා පන අයමේ'ව හෙතූති හෙත්ව'ට්ඨො, අතිසුඛුමනිරොධදස්සනෙන ඉදමේ'ව දස්සනන්ති දස්සනට්ඨො, [4] අනිඤ්ඤාපණස්ස දුක්ඛස්ස දස්සනෙන අධිපඤ්ඤාට්ඨො ආවිභූතො. එතෙ එව ච පීළනාදයො සොළස'ාකාරාති වුච්චන්ති. කාමෙහි විවෙකට්ඨායතා **නාය විවෙකො.** නීවරණාදීහි විවිත්තා අට්ඨ සමාපත්තියො **විත්තවිවෙකො.** උපධියන්ති එත්ථ යථා සකං එලා නීති=උපධයො, [5] පඤ්චකාමගුණසඞ්ඛාත කාම ඛන්ධ කිලෙස අභිසඞ්ඛාරා, නෙහි වත්තුහි විවිත්තං නිබ්බාණං **උපධිවිවෙකො** නාම. අනත්තානු පස්සනාය [6] පටිලද්ධො දුක්ඛා'නිච්චානුපස්සනාහි ච [7] පටිලද්ධො අරිය මග්ගො ආගමනවසෙන යථාක්කමං සුඤ්ඤත අප්පණිහිත අනිමිත්ත

1. ම. ලඝුසාධනං, 3. ඒ. දුක්ඛදස්සනෙන. 5. ග. පංචකාමසඞ්ඛාත.
2. ම. භගවා 4. ම. අභිඤ්ඤාපණස්ස. 6. සී. පටිලබ්ධ දුක්ඛං.
7. සී. පටිලබ්ධා අරියමග්ගා.

[1] විමොක්ඛසඤ්ඤං පටිලභති, කිලෙසෙහි විමුත්තත්තාහි [2] එස විමොක්ඛොති. යථා ලොකෙ එකෙකපදතො එකෙක'මක්ඛරං ගහෙත්වා "**මෙඛලා**"ති වුත්තං. එවම්'ධා'පීති අත්ථො. **මෙහනස්සා**ති ගුය්හප්පදෙසස්ස. **ඛස්සා**ති [3] ඔකාසස්ස.

"සහදෙවෙහි"ති ආදිසු **සහදෙවෙහි** වත්තතීති සදෙවකො ලොකො, තං "සදෙවක"න්ති ආදිනා යොජනා වෙදිතබ්බා. **සදෙවකවචනෙනා**ති සදෙවක සද්දෙ විසෙසන භාවෙන ඨිතදෙවවචනෙන, තස්සාපි සදෙවක [4] පදෙ අන්තොභූතත්තා අවයවෙ [5] සමුදායො'පචාරවසෙන වොහාරො කතො. ඉතරථා තෙන දෙවවිසිට්ඨලොකස්සෙ'ව ගහණතො පඤ්චකාමාවචරදෙවගහණං න සියා, එවං උපරිපි. **සමාරකවචනෙන** මාරසද්දෙන තෙන සහචරිතා සබ්බෙ වසවත්තිදෙවා ච ගහිතාති ආහ [6] **ඡට්ඨකාමාවචර දෙවගහණ**න්ති. බ්‍රහ්මකායිකා නාම පඨමජ්ඣාන භූමිකා, තෙ ආදි යෙසං ආරුප්පපරියන්තානං බ්‍රාහ්මානං තෙසං බ්‍රහ්මානං ගහණං බ්‍රහ්මකායිකාදි බ්‍රහ්මගහණං. ලොකසද්දස්ස ඔකාස ලොකාදීනම්පි සාධාරණත්තා සත්තලොකාවෙණිකමෙව පජාගහණං කතන්ති ආහ **පජාවචනෙන** සත්තලොකගහණන්ති. සදෙවකාදි වචනෙන [7] උප්පත්තිදෙවානං [8] සස්සමණබ්‍රාහ්මණිවචනෙන විසුඩ්දෙවානඤ්ච ගහිතත්තා ආහ **සදෙවමනුස්සවචනෙන සම්මුතිදෙව අවසෙසමනුස්ස ගහණ**න්ති, තත්ථ සම්මුතිදෙවා රාජානො, අවසෙසමනුස්සා සම්මුතිදෙව සමණබ්‍රාහ්මණෙහි අවසිට්ඨා. සත්තලොකාවෙණිකස්ස පජාසද්දස්ස විසුං ගහිතත්තා සදෙවකං ලොකන්ති එත්ථ ලොකසද්දගහණං ඔකාසලොක මෙ'ව නියමෙතීති ආහ **තිහි පදෙහි ඔකාසලොකො**ති. ඉදඤ්ච සදෙව කාදිපදත්තය වචනීයස්ස [9] පධානත්ථස්සවසෙන වුත්තං. ඔකාසලොක විසෙසනස්ස පනෙ'ත්ථ දෙවමාරාදිසත්තලොකස්සාපි ගහණං වෙදිතබ්බං. සාමත්ථියතො ගම්‍යමානත්තා සපුත්තො ආගතොති ආදිසු පුත්තාදීනං විය ඉමස්මිඤ්ච නයෙ සදෙවකං සමාරකං සබ්‍රහ්මකං ඔකාසලොකං සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං සදෙවමනුස්සං පජංවාති වකාරං ආනෙත්වා යොජෙ තබ්බං. ඔකාසසත්තලොකානං ගහණෙන වෙ'ත්ථ තදුභය සම්මුතිනිමිත්ත භූතො සඞ්ඛාරලොකොපි [10] තද'මිනා භාවතො ගහිතො එවාති දට්ඨබ්බා. අපරෙ පන සදෙවකන්ති ආදීහි පඤ්චහි පදෙහි සත්ත ලොකො'ව අත්තනො අවයවභූතදෙවාදි විසෙසනෙහි විසෙසෙත්වා ගහිතො, තග්ගහණෙන තදාධාරො ඔකාසලොකො තදුභය පඤ්ඤත්ති විසයො සඞ්ඛාරලොකො ච ගහිතා එව හොන්තීති වදන්ති. "තෙසඤ්ච

---

1. සී. විමොක්ඛසඤ්ඤාපටිලභන්ති.
2. සී. එතෙ විමොඛාති,
3. සී. ආකාසස්ස.
4. සී. සද්දෙ
5. සී. සමුදයොපචාරෙන සදෙවකවොහාරො.
6. ම. ඡට්ඨකාමාවචර දෙවගහණන්ති.
7. ම. උපපත්ති.
8. ම. සස්සමණ වචනෙන.
9. ම. පට්ඨානත්ථස්ස.
10. ම. තදමිනා.

පජනති ඉමං ලොකසඳ්දස්ස විසෙසනං කත්වා "සදෙවකං පජං ලොකං =පෙ= සදෙවමනුස්සං පජං ලොකා"නති යොජෙතබ්බං.[5] අරූපාවචර ලොකො ගහිතො පාරිසෙසඤ්ඤයෙන ඉතරෙසං පදන්තරෙහි ගහිතත්තා. මාරගහණෙන තප්පධානා තං සදිසා ච උපපත්තිදෙවා සඞ්ගය්හන්තීති ආහ [1] ජ කාමාවචරදෙවලොකාති. ඛත්තියපරිසා බ්‍රාහ්මණ ගහපති සමණ [2] චාතුම්මහාරාජිකා තාවතිංස මාර බ්‍රහ්ම පරිසාති ඉමාසු අට්ඨසු පරිසාසු චාතුම්මහාරාජිකාදීනං චතුන්නං පරිසානං සදෙවකාදි පදෙහි සඞ්ගහිතත්තා ඉධ සස්සමණබ්‍රාහ්මණිංති ඉමිනා සමණපරිසා බ්‍රාහ්මණ පරිසා ච සදෙවමනුස්සානන්ති ඉමිනා ඛත්තියපරිසා ගහපතිපරිසා ච වුත්තානීති ආහ චතුපරිසවසෙනාති, තස්ස මනුස්සා ලොකො ගහිතොති ඉමිනා සම්බන්ධො. තත්ථ මනුස්සලොකොති මනුස්ස සමූහො, තෙනා'හ අවසෙස සබ්බසත්තලොකො වාති. විභජිත්වාතරං දස්සෙතුං ආහ "සම්මුතිදෙවෙහි වා සහ මනුස්සලොකො"ති දෙවපදෙන සම්මුතිදෙවා සමණ බ්‍රාහ්මණ මනුස්ස පදෙහි සෙසමනුස්සා ච ගහිතාති එවං විකප්පවයෙපි මනුස්සං පජං [3] මානුසිං පජන්ති පජා සද්දං මනුස්ස සද්දෙන විසෙසෙත්වා තං පුන සහ දෙවෙහි වත්තනතීති=සදෙවා, පජා. සදෙවා ච සා මනුස්සාචාති=සදෙවමනුස්සා, තං සදෙවමනුස්සං පජං. පුන කිමිහුතං සස්සමණබ්‍රාහ්මණිංති එවං යථා පජා සද්දෙන මනුස්සා නයෙනෙව ගහණං සියා, තථා නිබ්බචනං කාතබ්බං. ඉතරථා මනුස්සා නයෙනෙව ගහණං න සම්පජ්ජති, සබ්බමනුස්සානං විසෙසනභාවෙන ගහිතත්තා [4] අසද්දසිද්ධපදන්තරභූතස්ස කස්සචි මනුස්සස්ස අභාවා. ඉදානි පජනති ඉමිනා අවසෙස නාගාදිසත්තෙපි සඞ්ගහෙත්වා දස්සෙතුකාමො ආහ "අවසෙස සබ්බසත්තාලොකො වා"ති. එත්ථාපි චතුපරිසවසෙන අවසෙස සබ්බසත්තලොකො සම්මුතිදෙවමනුස්සෙහි වා සහ අවසෙස සබ්බසත්තලොකොති යොජෙතබ්බං. එත්තාවතා භාගශ්සා ලොකං ගහෙත්වා යොජනං දස්සෙත්වා ඉදානි ඒකොභාපදෙන අභාගශ්සා සබ්බලොකස්සාපි ගහණපකෙකපි තස්ස තස්ස විසෙසනස්ස සඵලතං දස්සෙතුං "අපි චෙ'ත්ථා"ති ආදි වුත්තං. උභකාථඤ්ඤපරිවෙජදනොති උභකාථඤ්ඤං දෙව ගතිපරියාපන්නානං [5] පරිච්ඡින්නවසෙන ජානනවසෙන කිත්ති සද්දො සයං අත්තනො අවයවභූතෙන සදෙවභාවවත්තෙන තං සුණන්තානං සාවෙතෙත්වා "අබ්භුග්ගතො"ති යොජනා. අනුසංඛ්‍යානමොති අත්ථං නයෙනෙව පදන්තරෙන අනුසඤ්ඤාණකරණමොති අත්ථො.

අභිසඤ්ඤාතීති යකාරලොපෙන නිද්දෙසොති ආහ "අභිසඤ්ඤුයා"ති. සමන්නාහද්ධත්තනාති සබ්බභාගෙහි සුන්දරත්තා. සාසනධම්මොති පරිපත්ති පටිවෙධ සාසනස්ස පකාසනො පරියත්ති ධම්මො. [6] බුද්ධබොධි

---

1. ම, සා. ජ කාමාවචරදෙවලොකො. 3. සී. මානුසිපජං. 5. සී. පරිච්ඡිජ්ජන වසෙන.
2. ම. චාතුමහාරාජික. 4. සී. අසද්දපදත්ථ. 6. ම. බුද්ධසුබොධිතනාණානි.

පුස්තකාලය,
සිරි වජිරාරාමය,
වජිර පාර,
බම්බලපිටිය.

තායාති ඉදන්තිකං ධම්මසහෙතුසරූපඵලවසෙන වුත්තං. තථා නාථ පභවත්තිකම්පි[1] මජ්ඣෙතිකවයං ඵලවසෙනෙව වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. **කිච්චසුඩ්ඩියා**ති ධම්මං සුත්වා යථා සුතවසෙන පටිපජ්ජන්තානං සුප්පටිපත්තිසඞ්ඛාත කිච්චසුඩ්ඩියා. ඉදානි ආදි කල්‍යාණාදිප්පකාරමෙ'ව ධම්මං දෙසෙන්තො භගවා සොතූනං යං සාසනබ්‍රහ්මචරියං මග්ගබ්‍රහ්මචරියඤ්ච පකාසෙති, තප්පකාසකස්ස බ්‍රහ්මචරියපදස්ස සාත්ථන්ති ආදීනි පදානි විසෙසනභාවෙන වුත්තානි, න ධම්මපදස්සාති දස්සනමුඛෙන නානප්පකාරතො අත්ථං විවරිතුකාමො "සාත්ථං සව්‍යඤ්ජන"න්ති එවමා'දිසු පනාති ආදිමා'හ.

තත්ථ තිස්සො සික්ඛා සකලො ච තන්ති ධම්මො සාසනබ්‍රහ්මචරියං නාම. භගවා හි ධම්මං දෙසෙන්තො සීලාදිකෙ විය තප්පකාසකං තන්ති ධම්මම්පි පකාසෙති එව සඳ්දත්ථ සමුදායත්තා පරියත්ති ධම්මස්ස. **යථානුරූප**න්ති යථාරහං සික්ඛාත්තය සඞ්ගහීතං හි සාසනබ්‍රහ්මචරියං මග්ගබ්‍රහ්මචරියඤ්ච අත්ථසම්පත්තියා සම්පන්නත්ථතාය උපරූපරි අධිගන්තබ්බ විසෙසසඞ්ඛාත අත්ථසම්පත්තියා ච සහ අත්ථෙන පයොජනෙන වත්තතීති=සාත්ථ'මෙ'ව. නතු සව්‍යඤ්ජනං තන්ති ධම්මසඞ්ඛාතං සාසන බ්‍රහ්මචරියං යථා වුත්තෙන අත්ථෙන සාත්ථං සව්‍යඤ්ජනඤ්ච. කිරාතාදි [1] මිලක්ඛවචනානම්පි සාත්ථසව්‍යඤ්ජනත්තෙ සමානෙපි විසිට්ඨත්ථව්‍යඤ්ජන යොගං සන්ධාය "සහත්ථො දෙවදත්තො සවිත්තො"ති ආදි විය සාත්ථං සව්‍යඤ්ජනන්ති වුත්තන්ති ආහ **අත්ථසම්පත්තියා සාත්ථං ව්‍යඤ්ජන සම්පත්තියා සව්‍යඤ්ජන**න්ති. තත්ථ යං අත්ථං සුත්වා තථා පටිපජ්ජන්තා සබ්බදුක්ඛක්ඛයං පාපුණන්ති තස්ස තාදිස සම්පත්ති අත්ථසම්පත්තිනාම සම්පන්නත්ථතාති අත්ථො. ව්‍යඤ්ජනසම්පත්තිනාම සිථිලධනිතාදි ව්‍යඤ්ජන පරිපුණ්ණාය මාගධිකාය සභාවනිරුත්තියා ගම්භීරම්පි අත්ථං උත්තානං කත්වා දස්සනසමත්ථතා සම්පන්නව්‍යඤ්ජනතාති අත්ථො. ඉදානි නෙත්තිප්පකරණනයෙනාපි අත්ථං දස්සෙතුං **සඞ්කාසනා**ති ආදි වුත්තං. තත්ථ සඞ්ඛෙපතො කාසීයති දීපීයතීති=සඞ්කාසන්ති, කම්මසාධනවසෙන අත්ථො දට්ඨබ්බො, එවං සෙසෙසුපි. පඨමං කාසනං=පකාසනං, උභය'මෙප'තං උද්දෙසත්ථවචන සඞ්ඛාතස්ස විත්ථාරවචනං සකිං වුත්තස්ස පුන වචනඤ්ච විවරණවිභජනානි උභය'මෙප'තං නිද්දෙසත්ථවචනං. විවටස්ස විත්ථාර තරාභිධානං විහත්තස්ස ච පකාරෙහි ඤ්ඤාපනං උත්තානීකරණපඤ්ඤත්තියො, උභය'මෙප'තං පටිනිද්දෙසත්ථ වචන [සඞ්ඛාතස්ස විත්ථාරවචනං.] **අත්ථපදසමායොගතො**ති යථා වුත්තානි එව ඡ පදානි පරියත්තියා අත්ථ විභාගත්තා අත්ථපදානි තෙහි සහිතතාය අත්ථකොට්ඨාස යුත්තත්තාති අත්ථො. අපරියොසිතෙ පදෙ ආදිමජ්ඣගතවණ්ණො අක්ඛරං එකක්ඛරං පදං වා අක්ඛරං විහත්තියන්තං පදං පදාභිහිතං අත්ථං ඛ්‍යඤ්ජතීති= ඛ්‍යඤ්ජනං, වාක්‍යං. කථිතස්සෙ'ව'ත්ථස්ස අනෙකවිධෙන

1. ම. මිලක්ඛු වචනානම්පි [ ] රෙඛන්තරභාගො සීහළ පොත්කෙසු න දිස්සති.

විභාගකරණං ආකාරො නාම, ආකාරාභිහිතස්ස නිබ්බචනං නිරුත්ති. නිබ්බචනත්ථවිත්ථාරො නිද්දෙසො. අථවා අක්ඛරෙහි සඞ්කාසෙති පදෙහි පකාසෙති ඛ්‍යඤ්ජනෙහි විවරති ආකාරෙහි විභජති නිරුත්තීහි [1] උත්තානී කරොති නිද්දෙසෙහි පඤ්ඤාපෙතීති වචනතො සඞ්කාසනපකාසන සඞ්ඛාත උද්දෙසත්ථ වාචකානි වචනානි අක්ඛරපදානි නාම. විවරණ විභජනසඞ්ඛාත නිද්දෙසත්ථ වාචකානි වචනානි ව්‍යඤ්ජනාකාරා නාම. උත්තානී කරණපඤ්ඤත්ති සඞ්ඛාත පටිනිද්දෙසත්ථ වාචකානි වචනානි නිරුත්ති නිද්දෙසො නාම. තෙසං සම්පත්තියා සව්‍යඤ්ජනන්ති අත්ථො. **අත්ථගම්භීරතා**ති ආදිසු අත්ථො නාම තන්ති අත්ථො, හෙතු ඵලං වා. ධම්මො නාම තන්ති හෙතු වා, දෙසනා නාම යථා ධම්මං ධම්මාභිලාපො. පටිවෙධො නාම යථා වුත්ත අත්ථාදීනං අවිපරීතා'වබොධො. තෙ පනෙ' තෙ අත්ථාදයො යස්මා සසාදීහි විය මහා සමුද්දො මන්දබුඩීහි දුක්ඛො ගාහා අලබ්භනීය පතිට්ඨා ච තස්මා ගම්භීරා. තෙසු පටිවෙධස්සාපි අත්ථ සන්නිස්සිතත්තා [2] අත්ථසභාගත්තා ච වුත්තං අත්ථ ගම්භීරතා පටිවෙධ ගම්භීරතා හි සාත්ථන්ති. ධම්මදෙසනානං අත්ථ සන්නිස්සිතත්තෙපි සයං ඛ්‍යඤ්ජනරූපත්තා වුත්තං ධම්මගම්භීරතා දෙසනා ගම්භීරතා හි සව්‍යඤ්ජනන්ති. යථා වුත්ත අත්ථාදිසු පභෙදගතානි ඤාණානි අත්ථපටිසම්භිදාදයො තත්ථ **නිරුත්තී**ති තන්තිපදානං නිඩාරෙත්වා වචනං නිබ්බචනන්ති අත්ථො. තීසු පටිසම්භිදාසු ඤාණං [3] පටිභාන පටිසම්භිදා ලොකියා සඞ්ඛෙය්‍ය වචනමුඛෙනෙ'ව අත්ථෙසු පසීදන්ති න අත්ථමුඛෙනාති ආහ **සඞ්ඛෙය්‍යනො**ති ආදි. කෙවල සද්දො සකලාදිවචනන්ති ආහ **සකල පරිපුණ්ණභාවෙනා**ති. බ්‍රහ්මචරිය සද්දො ඉධ සික්ඛාත්තය සඞ්ගහං සකලසාසනං දීපෙතීති ආහ [4] **සික්ඛාත්තය පරිගගහිතත්තා**ති ආදි. යථා වුත්තමෙ'ව'ත්ථං අපරෙනාපි පරියායෙන දස්සෙතුං **අපි චා**ති ආදි වුත්තං.

තත්ථ **සනිදාන**න්ති දෙසකාලාදිදීපකෙන නිදානවචනෙන ස නිදානං. **ස උප්පත්තික**න්ති අත්ථුප්පත්ති ආදි යුත්තියුත්තං. තත්‍රායං පාළි යොජනක්කමො "වෙරඤ්ජො බ්‍රාහ්මණො සමණො ඛලු භො =පෙ= විහරතී"ති ච "තං ඛො පන භවන්තං ගොතමං ඉති පි සො =පෙ= පවෙදෙතී"ති එවං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගතොති ච "සො ධම්මං දෙසෙති =පෙ= පරියොසාන කල්‍යාණං දෙසෙන්තො ච සාත්ථසව්‍යඤ්ජනාදි ගුණයුත්තං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙතී"ති ච "සාධු ඛො පන තථාරූපානං අරහතං දස්සනං හොතී"ති ච අස්සොසි, සුත්වා ච "අථ ඛො වෙරඤ්ජො බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනු'පසඞ්කමී"ති අට්ඨකථායං පන කිඤ්චාපි දස්සනමත්තම්පි සාධු හොතීති එවං අජ්ඣාසයං කත්වා "අථ ඛො වෙරඤ්ජො =පෙ= උපසඞ්කමී"ති එවං සාධු ඛො පනාති ආදි පාඨස්ස

1. ම. උත්තානිං.
2. සී. අත්ථස්සභාවත්තා,
3. සී. පටිභාණං.
4. සී. & ම. සික්ඛත්තය.

බ්‍රාහ්මණස්ස [1] පරිචිතක්කන භාවෙන වුත්තත්තා බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙ තීති පදානන්තර'මෙව අස්සොසීති පදං සම්බන්ධිතබ්බං විය පඤ්ඤා යති. තථාපි "සාධු ඛො පන තථාරූපානං අරහතං [2] දස්සනං හොතී"ති එවං යථා වුත්ත [3] නිදස්සන'ත්ථෙන ඉති සද්දෙන පරිච්ඡින්දිත්වා වුත්තත්තා පන අඤ්ඤත්ථ ඉති සද්දස්ස අදස්සනතො ච අථ ඛො වෙරඤ්ජොති ආදිනා කත්තබ්බන්තර [4] දස්සනමුඛෙන පාළියා [5] පකාරන්තරෙ පවත්ති තො ච යථා වුත්ත වසෙනෙව "සාධු ඛො පන තථා රූපානං අරහතං දස්සනං හොතී"ති [6] වචනානන්තරමෙව අස්සොසීති පදං ආනෙත්වා සම්බන්ධනං යුත්තං. අට්ඨකථාචරියෙන හි බ්‍රාහ්මණස්ස [7] අත්තනා සුත වසෙනෙව අජ්ඣාසයො උප්පජ්ජතීති උපසඞ්කමන හෙතු දස්සනමුඛෙන දස්සනමත්තම්පි සාධු හොතීති එවං අජ්ඣාසයං කත්වාති ආදි වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං.

සිතොදකං විය උණ්හොදකෙනාති ඉදං උක්කමෙන මුඛාරුළ්හ වසෙන වුත්තං අනුපසන්ත [8] සභාවතාය බ්‍රාහ්මණස්සෙව උණ්හොදකං විය සීතොදකෙනාති අත්ථො ගහෙතබ්බො. ඤාණතෙජයුත්තතාය වා භගවා උණ්හොදකො'පමොති කත්වා තබ්බිරහිතං බ්‍රාහ්මණං සීතො දකං විය කත්වා තථා වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. **එකිභාවන්ති** සම්මො දනකිරියාය එකරූපතං. **යායාති** ආදිසු යාය කථාය සම්මොදි බ්‍රාහ්මණො තං සම්මොදනීයං කථන්ති යොජනා. තත්ථ **ඛමණීයන්ති** දුක්ඛබහුලං ඉදං සරීරං කච්චි ඛමිතුං සක්කුණෙය්‍යං. **යාපනීයන්ති** [9] චිරප්පබන්ධ සඞ්ඛාතාය [යාපනාය] යාපෙතුං සක්කුණෙය්‍යං. රොගා භාවෙන **අප්පාබාධං,** [10] දුක්ඛජීවිතාභාවෙන **අප්පාතඞ්කං.** තං තං කිච්චකරණත්ථාය ලහුං අකිච්ඡෙන උට්ඨාතුං යොග්ගතාය **ලහුට්ඨානං. බලන්ති** සරීරස්ස සබ්බකිච්චක්ඛමං බලං [11] කච්චි අත්ථීති පුච්ඡති. **ඵාසු විහාරෙති** සුඛවිහාරො සරණීයමෙව දිඝං කත්වා [12] **සාරණීයන්ති** වුත්තන්ති ආහ "සරිතබ්බභාවතො ච සාරණීය"න්ති. **පරියායෙහිති** කාරණෙහි. භාවොති කිරියා තස්මිං වත්තමානො නපුංසක සද්දො භාවනපුංසක නිද්දෙසො නාම, කිරියා විසෙසන සද්දොති අත්ථො. **එකමන්තෙති** එකස්මිං අන්තෙ යුත්තප්පදෙසෙති අත්ථො.

ඛණ්ඩිච්චාදිභාවන්ති ඛණ්ඩිත දන්ත පලිත කෙසාදිභාවං. **රාජපරි වට්ටෙති** රාජූනං පරිවත්තනං [13] පටිපාටියොති අත්ථො. පුරාතනු'ච්ච කුලප්පසුතතාය ජිණ්ණතා න වයසාතී ආහ **චිරකාලප්පවත්ත කුලන්ව යෙති.** විභවානං මහන්තත්තං ලාති ගණ්හාතීති මහල්ලකොති ආහ

---

1. සී. චිතක්කභාවෙන වුත්තං.
2. ම. දස්සනන්ති.
3. සී. නිද්දෙසනත්ථෙන.
4. සී. සුචනමුඛෙන.
5. සී. පකරණන්තරෙ.
6. සී, වචනන්තරමෙව.
7. සී, අත්තනො.
8. ම. භාවතාය,
9. ම. චිරප්පබඩ.
10. සී. දුක්ඛජීවිකාභාවෙන
11. ම. කිඤ්චි.
12. ම. සාරණීයං.
13. ම. ඉදං න පටිපාටියොති.

[ ] මරම්ම පොත්කෙසු න දිස්සති,

[1] **විභවමහත්තතාය සමන්නාගතෙති. විභාවනෙ නාම අත්ථෙති** පකති විභාවනසඞ්ඛාතෙ අත්ථෙ. න අභිවාදෙති වාති අභිවාදෙතබ්බන්ති න සල්ලක්ඛෙති එවං [2] අසල්ලක්ඛණ පකතිකොති වුත්තං හොති. **රූපං නිච්චං වා අනිච්චං වාති** එත්ථාපි නිච්චපකතිකං අනිච්චපකතිකං වාති අත්ථො, අනිච්චං වාති එත්ථ වා සද්දො අවධාරණත්ථො.

සම්පතිජාතොති මුහුත්තජාතො, ජාතසමනන්තරමෙවාති අත්ථො. "සත්තපදවීතිහාරෙන ගන්ත්වා =පෙ= [3] ඔලොකෙසි"න්ති එත්ථ වාරම්පිධාය නික්ඛන්තොති ආදිසු විය ගමනතො පුරෙ කතම්පි ඔලොකනං පච්ඡා කතං විය වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. **ඔලොකෙසින්ති** ච ලොකවිවරණපාටි හාරියෙ ජාතෙ මංසචක්ඛුනා වො'ලොකෙසින්ති අත්ථො. **සෙට්ඨොති** [4] පසත්ථතමො. [5] **පතිමානෙසිති** පූජෙසි. **ආසභින්ති** උත්තමං. **තං වචන**න්ති නා'හං තං බ්‍රාහමණාති ආදිවචනං. **අඤ්ඤෘ සණ්ඨහෙය්‍යාති** අරහත්තෙ පතිට්ඨහෙය්‍ය. **ජාතිවසෙනාති** ඛත්තියාදි ජාතිවසෙන. [6] **උප්පත්තිවසෙනාති** දෙවෙසු උප්පත්තිවසෙන. [7] **ආවිඤ්ජන්තිති** ආකඩ්ඪන්ති. යස්ස අභිවාදනාදි කරණසඞ්ඛාතස්ස සාමග්ගිරසස්ස භගවති අභාවං මඤ්ඤමානො බ්‍රාහමණො "අරසරූපො"ති ආහ. තබ්බි'දුරස්ස රූපතණ්හාදිකස්සෙව සාමග්ගිරසස්ස අභාවෙන භගවා අරසරූ පොති දස්සෙතුං සාමග්ගිරස සද්දස්ස රූපරසාදිසුපි වත්තනප්පකාරං දස්සෙන්තො ආහ **වත්ථාරම්මණදිති** ආදි. **තාලා වත්ථුකතාති** උච්ඡින්න මූලානං තාලානං වත්ථුවිය නෙසං රූපරසාදීනං වත්ථු චිත්තසන්තානෙ කතන්ති ඉමස්මිං අත්ථෙ මජ්ඣපදලොපං දීඝඤ්ච කත්වා නිද්දෙසොති ආහ **තාල වත්ථු වියාති** ආදි. තාල වත්ථු විය යෙසං වත්ථු කතං [තෙ තාලාවත්ථු කතාති විසෙසනස්ස පරනිපාතො දට්ඨබ්බො. කතතාල වත්ථුකාති අත්ථො. මත්කච්ඡින්න තාලොයෙව පත්තඵලාදීනං අකාරණ තාය අවත්ථුති තාලාවත්ථු තං විය යෙසං වත්ථු අවත්ථු කතං] තෙ රූපරසාදයො තාලාවත්ථු කතා අයං අඤ්ඤපදත්ථවසෙන අත්ථග්ගාහො හෙට්ඨා වුත්තනයෙන සුගමොති විසෙස'මත්ථං දස්සෙන්තො ආහ **මත්ත කච්ඡින්න තාලොවිය කතාති**. එවඤ්ච මත්කසදිසෙසු රූපරසාදිසු රාගෙසු [8] ඡින්නෙසුපි තබ්බත්ථුභූතස්ස තාලාවත්ථුසදිසස්ස චිත්තසන්තා නස්ස යාව පරිනිබ්බාණට්ඨානං උප්පන්නමෙව හොති. යථා [9] රුත්තො පන විසෙසනසමාසවසෙන අත්ථෙ ගය්හමානෙ රූපරසාදීනං තාලා වත්ථු සදිසතාය ඨානං ආපජ්ජති. යං පන සාරත්ථදීපනියං එතං දොසං පරිහරිතුං රූපරසාදීනං කුසලා'කුසලත්තං වුත්තං, තං තෙ තථාගතස්ස පහීනාති ආදි පාළියා කාමසුඛස්සාදසඞ්ඛාතා රූපරසාති ආදි අට්ඨකථාය ච

---

1. ම. විභවමහත්තතාය.
2. ම. අසල්ලක්ඛිත.
3. ම. ඔලොකෙසීති.
4. ම. පසත්ථතරො.
5. ම. පටිමානෙසි.
6. ම. උප්පත්තිවසෙන.
7. ම. ආවිජ්ජන්ති.
8. සී. ඡින්නෙසු.
9. සී. රුත්තතො.

[•] රෙඛන්තරභාගො සීහළපොත්ථකෙසු න දිස්සති.

නසමෙති බිණාසවානමපි යාව පරිනිබ්බාණා කුසලා'කුසලානං ඵලූපපත්ති නො නෙසං [1] මත්ථකච්ඡින්න තාලසදිසතාපි න යුත්තාති ගහෙතබ්බං. අථවා මත්ථකච්ඡින්න තාලස්ස සීතං අධිතඤ්ච අමනසිකත්වා පුන අනුප්පත්ති ධම්මතා සදිසමත්තං උපමෙත්වා තාලාවත්ථු විය කතාති විසෙසනසමාස වසෙන අත්ථගහණෙ සි න නොවිද්ධසො. අනුසන්ධෙත්වා පවත්තතීති ආහ **පච්ඡා භාවො න හොතීති** ආදි. **අනු අනාවං ගතාති** පච්ඡා අනුප්පත්ති ධම්මතාවසෙන අභාවං ගතා. **අනවජ්ජියානි** අනුඅනු උපරූ'පරි [1] විම්භයකරානි අත්ථො. **සඤ්ඤ හි සො කම්මං වදෙසීති** යං වත්ථු නාදි සාමඤ්ඤරසභාව සඞ්ඛාතං කාරණං අරසරූපතාය වදෙසි තං කාරණං න විජහතීති අත්ථො. [**සඤ්ඤාය හාසිතම්'පීති** යං අත්ථං සඤ්ඤාය බ්‍රාහ්මණෙ "නිබ්බෙහාගො භවං ගොතමෝ"ති ආදිමා'හ. භගවා ච යං සඤ්ඤාය නිබ්බෙහාගතාදිං අත්තනි අනුජානාති, තං] සඤ්ඤාය භාසිත මත්ථං. **කුලසන්තුච්චාරණම්මනති** කුලාවාරණම්මං. කායතො කායවාරතො පවත්තනං දුච්චරිතං=කායදුච්චරිතං. **අනෙකවිහිතානි** අනෙකප්පකාරා. **පඤ්චකාමගුණිකරාගස්සාති** රූපාදිසු [2] පඤ්චසු කාමකොට්ඨාසෙසු අතිවිය සඞ්ගවසෙන නිස්සුත්තස්ස කාමරාගස්ස, එතෙන අනාගාමිනං වත්ථා'භරණාදිසු සඞ්ග නිඝනන්ති වසෙන උප්පජ්ජන කාමරාගස්ස කාමරාගතා'භාවං දසෙසති තස්ස රූපරාගාදීසු [3] සඞ්ගහතො අවසෙසානන්ති එත්ථසක්කාය දිට්ඨි විචිකිච්ඡානං පඨමෙන මග්ගෙන සෙසානං චතුන්නම්පි උච්ඡෙදං වදති තෙනාහ **සථා'නුරූපනති. ජිගුච්ඡති මඤ්ඤතීති** ජිගුච්ඡතිච්චය ජිගුච්ඡතීති වා සල්ලක්ඛෙමි. **අඩ්ඩොසල්ලසමුහනට්ඨෙනාති** අඤ්ඤමඤ්ඤ සමූහනට්ඨෙන. **නන්ති** යථා වුත්තෙසු සීසු අත්ථවිකප්පෙසු. පරිසන්ති පරියායොපි ඉධ ගබ්භසදෙදාති ආහ **දෙවලොකපරිසන්තිපරිවාසාති. අනුනවභවතුනාති** ඛණෙ ඛණෙ උප්පජ්ජමානානං ධම්මානං [4] අභිනිබ්බත්තති. **ධම්මධාතුනති** සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං, තං හි ධමෙති [5] යාථාවතො ධාරෙති උපධාරෙතීති ධම්මධාතුති වුච්චති. **දෙසනාවිලාසපපත්තෙතාති** [6] රුචි වසෙන පරිවත්තෙතබ්බා දෙසෙතුං සමත්ථතා දෙසනාවිලාසො, තං පත්තෙතා. **කරුණාවිප්ඵාරතති** සබ්බසත්තෙසු මහාකරුණාය ඵරණං, තාදිගුණ ලක්ඛණමෙව උපමාය විභාවෙන්තො ආහ **පඨවිසමචිත්තතනති.** තතො යෙව [7] අකුප්පසභාවතො **අකුප්පධම්මතා. ජාතියා අනුගතනති** ජාතියා අනුබන්ධං. **ජරාය අනුසටනති** ජරාය පළිවෙඨිතං. **වට්ටඛාණු භූතනති** වට්ටතො උද්ධරිතුං අසක්කුණෙය්‍යතාය වට්ටෙ නිච්චලභාවෙන ඨිතඛාණුවියභූතං. "ජාතානං මච්චානං නිච්චං මරණතො භය"න්ති ආහ, "අජ්ජ මරිස්සා"ති ආදි. **අපඨවිසමං පුථුජ්ජනභාවනති** අසදිසං අරියාය ජාතියා පඨමජ්ඣානභාවං, සබ්බපෙථඤ්ඤභාවන්ති අත්ථො. අපීති අවත්වා පී'නි වදන්තො පී සද්දො විසුං අත්ථි නිපාතොති දසෙසති.

---

1. ම. විම්භයකානානි.
2. ම. කාමකොට්ඨාසසු.
3. සී. සඞ්ගතා.
4. සී. අභිනිප්පත්තී.
5. සී. යථාවතො.
6. ම. අභිරුච්චිවසෙන.
7. සී. අකුප්පඛන්ධසභාවතා.

[ ] රෙඛන්තරගතං සීහලපොත්ථකෙසු න දිසසති.

සම්මා අධිසයිතානීති පාදාදීහි උපඝාතං අකරොන්තියා සම්මදෙව [1] උපරිසයිතානි අකම්මකස්සාපි [2] සයති ධාතුනො අධිපුබ්බිතාය සකම්ම කතා දට්ඨබ්බා. [3] **නබසිඛාති** නඛග්ගානි, සකුණානං පක්ඛා [4] හත්ථ පාදට්ඨානියාති ආහ [5] **සඞ්කුචිතහත්ථපදාති**. **එත්ථාති** ආලොකට්ඨානෙ. **නික්ඛමන්තාන**න්ති නික්ඛමන්තෙසු, නිඩාරණෙහෙ'තං සාමිවචනං. **අණ්ඩ කොස**න්ති [6] අණ්ඩකපාලං. ලොකොයෙව **ලොකසන්නිවාසො** අබුජ්ඣි එත්ථාති රුක්ඛො බොධි සයං බුජ්ඣති බුජ්ඣන්ති වා තෙනාති මග්ගො පි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණම්පි බොධි, බුජ්ඣියතීති නිබ්බාණං බොධි, "අන්තරා ච බොධි"න්ති දුතියමුදාහරණං විනාපි රුක්ඛසද්දෙන බොධිසද්දස්ස රුක්ඛප්ප වත්ති දස්සනත්ථං. **වරභූරිමෙධසොති** මහාපඨවී විය පත්ථටපඤ්ඤොති අත්ථො.

නිස්සො විජ්ජාති අරහත්තමග්ගො අත්තනා සහ වත්තමානං සම්මා දිට්ඨි සඞ්ඛාතං ආසවක්ඛය ඤාණඤ්චෙ'ව ඉතරා චෙ මහග්ගතවිජ්ජා ච [7] තබ්බිඛන්ධක කිලෙසවිඩංසන වසෙන උප්පාදනතො නිස්සො විජ්ජාති වුච්චති. **ජ අභිඤ්ඤාති** එත්ථාපි එසෙව නයො. **සාවකපාරමිඤ්ඤාණ**න්ති අග්ගසාවකෙහි පටිලභිතබ්බං සබ්බමෙව ලොකිය ලොකුත්තරඤ්ඤාණං. **පච්චෙකබොධි ඤ්ඤාණ**න්ති එත්ථාපි එසෙව නයො. **ඔපම්මසම්පටිපාද න**න්ති [8] ඔපම්මත්තස්ස උපමෙය්‍යෙන සමං පටිපාදනං. **අත්ථෙනාති** උප මෙය්‍ය'ත්ථෙන. **නික්ඛබරවිප්පසන්ත සූරභාවොති** ඉමිනා සඞ්ඛාරු'පෙක්ඛා පත්තතං විපස්සනාය දස්සෙති. **පරිණාමකාලොති** ඉමිනා වුට්ඨාන ගාමිනිභාවාපත්තිං. තදා ච සා මග්ගඤ්ඤාණගබ්භං ධාරෙන්ති විය හොතීති ආහ [9] **ගබ්භගහණකාලොති**. **අනුපුබ්බාධිගතෙනාති** පඨමමග්ගාදි පටිපාටියා අධිගතෙන. **චතුරඞ්ග සමන්නාගත**න්ති "කාමං තවො ච නහාරු ච අට්ඨි ච [10] අවසිස්සතු උපසුස්සතු [11] සරීරෙ මංසලොහිත"න්ති එවං වුත්ත චතුරඞ්ගසමන්නාගතං විරියං. **ඡන්දො කාමොති** ආදිසු පත්ථනා කාරෙන පවත්තො [දුබ්බලො ලොභො ඉච්ඡනට්ඨෙන ඡන්දො. තතො බලවා රඤ්ජනට්ඨෙන රාගො. තතොපි බලවතරො ඡන්දරාගො. නිමිත්තා'නු ව්‍යඤ්ජන සඞ්කප්පවසෙන පවත්තො සඞ්කප්පො. තතොපි] බලව සඞ්කප්පනවසෙනෙව පවත්තො රාගො. තතොපි බලවතරො සඞ්කප්ප රාගො. ස්වා'යං පභෙදො එකස්සෙව ලොභස්ස පවත්ති ආකාරභෙදෙන අවත්ථාභෙදෙන ච වුත්තො. **සෙය්‍යථීද**න්ති තං කථන්ති අත්ථො. **එත**න්ති පුබ්බපදෙයෙව අවධාරණකරණං, එතං අත්ථජාතං වා. **තන්නිස්සරණතොති** තෙසං කාමානං නිස්සරණත්තා. **එසාති** එව කාරො. **කාමධාතු** නාම කාමභවො. **නෙක්ඛම්ම**න්ති පඨමජ්ඣානං. **එසාති** නියමො තදඞ්ග වික්ඛම්භන සමුච්ඡෙද පටිප්පස්සඩ්ඩි නිස්සරණ විවෙකා තදඞ්ගවිවෙකා

---

1 සී. පරිසයිතානි.
2. සී. සයන්ති.
3. ම. නබසිඛානීති.
4. සී. හත්ථට්ඨානියාති.
5. ම. සංකුචිත.
6. සී. අණ්ඩකප්පලං.
7. සී තබ්බිඛන්ධ.
8. සී. ඊ ම ඔපමත්තස්ස.
9, ම. ගබ්භග්ගහණං.
10. සී. අවසුස්සතු.
11. අ. මෙ සරීරෙ.
[ ] රෙඛන්තරභාගො සීහළපොත්ථකෙසු න දිස්සති.

දයො. කාය චිත්ත උපධි විවෙකා කායවිවෙකාදයො, තතො එව ඉධ ඣානකථාය සමුච්ඡේදවිවෙකාදීනං අසම්භවා.

නිද්දෙසෙති මහා නිද්දෙසෙ. **තත්ථ වාති** මහා නිද්දෙසෙ එව. **විභඞ්ගෙති** ඣානවිභඞ්ග. එවං හි සතීති, උභයෙසම්පි කාමානං සඞ්ගහෙසති. **පුරිමෙනාති** කායවිවෙකෙන. **එත්ථාති** එතස්මිං කාය චිත්තවිවෙකවයෙ. **දුතියෙනාති** චිත්තවිවෙකෙන. **එතෙසන්ති** යථා වුත්තනයෙන වත්ථුකාමකිලෙසකාම විවෙකවයස්ස වාචකභූතානං "විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහී"ති ඉමෙසං පදානං. නිඩාරණෙවෙ'තං සාමිවචනං. "බාලභාවස්ස හෙතු පරිච්චාගො"ති අනුවත්තති, අකුසල ධම්මො හි බාලභාවස්ස හෙතු. **ආසයපොසන**න්ති ආසයස්ස විසොධනං වඩ්ඪනඤ්ච. විභඞ්ග නීවරණෙනෙව වුත්තානීති සම්බන්ධො. තත්ථ කාරණ'මාහ **උපරිඣානඞ්ගපච්චනීක පටිපක්ඛ භාවදස්සනතොති**. තත්ථ උපරි සවිතක්කන්ති ආදිනා වුච්චමානානි ඣානඞ්ගානි තෙසං අත්තනො පච්චනීකානං පටිපක්ඛභාව දස්සනතොති අත්ථො. "උපරිඣානඞ්ගානං පච්චනීක පටිපක්ඛ [1] භාවදස්සනතොති"පි පාඨො. තත්ථ උපරිවුච්චමාන ඣානඞ්ගානං උජුවිපච්චනීකවසෙන පටිපක්ඛභාවදස්සනතොති නීවරණානං තානෙව විභඞ්ග වුත්තානීතිපි අත්ථං වදන්ති. **පෙටකෙති** [2] මහාකච්චායනත්ථෙරෙන කතං නෙත්තිප්පකරණ නයානුසාරීපකරණං, තං පන පිටකානං වණ්ණනාභූතත්තා පෙටකන්ති වුත්තං, තස්මින්ති අත්ථො. විතක්කනං නාම [3] ආරම්මණ පරිකප්පනන්ති ආහ **ඌහන**න්ති. රූපං රූපන්ති ආදිනා විසයෙ ආකොටෙන්තස්ස විසයප්පවත්ති ආහනනං උපරි ආහනනන්ති වෙදිතබ්බං. "ආරම්මණෙ චිත්තස්ස ආනයනං" නාම ආරම්මණා'භිමුඛකරණං. **අනුසඤ්චරණ**න්ති [4] අනුපරිබ්භමනං, තඤ්ච [5] ඛණන්තරස්ස තථාකාරෙන උප්පාදනමෙව නහි පරමත්ථතො එකස්ස [6] සඤ්චරණමත්ථි, එවම'ඤ්ඤත්ථාපි ඊදිසෙසු. **අනුමජ්ජන**න්ති පරිමජ්ජනං. **තත්ථාති** ආරම්මණෙ, සහජාතා'නුයොජනං සකිච්චා'නුවත්තිතා [7] කාරණෙන. **කත්ථවීති** දුතියජ්ඣානවිරහිතෙසු සවිචාරවිත්තෙසු සබ්බත්ථාති අත්ථො. විචාරෙන [8] සහ උප්පජ්ජමානොපි විතක්කො ආරම්මණෙ අභිනිරොපනා කාරෙන පවත්තිං සන්ධාය **පඨමාභිනිපාතො**ති වුත්තො. **විප්ඵාරවාති** අවුපසන්ත සභාවතාය වෙගවා, තෙනෙවෙ'ස දුතියජ්ඣානෙ පහානඞ්ගං [9] ජාතං. "පඨමදුතියජ්ඣානෙසූ"ති පඤ්චකනයං සන්ධාය වුත්තං. අඞ්ගවිනිම්මුත්තස්ස ඣානස්ස අභාවං දස්සෙන්තො "රුක්ඛො වීයා"ති ආදිමා'හ.

විවෙකසද්දස්ස භාවසාධනපක්ඛෙ "තස්මාවිවෙකා"ති වුත්තං. ඉතර පක්ඛෙ "තස්මිං විවෙකෙ"ති. **පීණයතීති** තප්පෙති වඩ්ඪෙති වා. **එරණ**

---

1. ම. භාවස්සදස්සනතො.
2. ම. මහාකච්චානත්ථෙරෙන.
3. වි. ආරම්මණං.
4. ම. අනුපරිගමනං.
5. ම. ඛණන්තස්ස.
6. සී. සංචරණස්සමත්ථි.
7. ම. කරණෙන.
8. ම. සහුප්පජ්ජමානොපි.
9. සී. ජාතො.

රසාති පණීතරූපෙහි කායෙ බ්‍යාපනරසා. **සාතලක්ඛණ**න්ති ඉට්ඨ සභාවං, මධුරන්ති අත්ථො. සම්පයුත්තානං පීළනජ්ඣුපෙක්ඛනං අකත්වා අනුඅනුගණ්හනං උපකාරිකාවා අනුග්ගහො. වනමෙව=වනන්තං. උදක මෙව=උදකන්තං. "**තසම්ං තසම්ං සමයෙ පාකටභාවතො**"ති ඉමිනා ඉට්ඨාරම්මණාදි පටිලාභසමයෙපි සුඛං විජ්ජමානම්පි අපාකටං **පීතියෙව** තත්ථ පාකටා පටිලඬරසා'නුභවන සමයෙ ච විජ්ජමාන පීතිතො පි සුඛමෙව පාකටතරන්ති දස්සෙති. එත්ථ ච චෙතසික සුඛවසෙනෙව පටිලඬරසා'නුභවනං වෙදිතබ්බං, න කායික සුඛවසෙන තස්ස පීති සම්ප යොගස්සෙව අභාවෙන ඉධා'නධිප්පෙතත්තා. **අඝඤ්ච පීතිති** ආදි අඤ්ඤපදත්ථ සමාසදස්සනං [1] අස්සත්ථි පක්ඛෙ තඬිතප්පච්චය දස්සනං වා, දුතියවිකප්පෙන අඤ්ඤපදත්ථ සමාසවසෙනෙව **විවෙකජං පීතිසුඛ**න්ති ඉදං එකං පදන්ති දස්සෙති, විභත්තියා ච අලොපං. [2] **ගණනා'නුපුබ්බතො**ති දෙසනාක්කමං සන්ධාය වුත්තං. **පඨමං සමාපජ්ජතීති** ඉදං ආදිකම්මිකවසෙන වුත්තං, චිණ්ණවසීනං පන යොගීනං උප්පටිපාටිය පි ඣානං උප්පජ්ජතෙව. **ඣාපෙතීති** දහති. අනිච්චාදි ලක්ඛණ විසයාය විපස්සනාය [3] උපනිජ්ඣායනං කථං [4] නිබ්බාණා'රම්මණස්ස මග්ගස්ස හොතීති ආහ **විපස්සනාය**ාති ආදි. තත්ථ **මග්ගෙන සිජ්ඣතීති** නිච්චාදි විපල්ලාසප්පහායකෙන සහ මග්ගෙනෙව තං ලක්ඛණූපනිජ්ඣානං අසම්මොහතො අත්තනො සිජ්ඣති. අථවා මග්ගෙනාති මග්ගකිච්චෙන, විපල්ලාසප්පහානෙනාති අත්ථො. **අඤ්ඤෙ**ාති සත්තො. **අවුත්තත්තා**ති සච්චෙත්ත'කග්ගතන්ති ඣානපාළියං අවුත්තත්තා. **වුත්තත්තා**ති තස්සා ඣානපාළියා විභඞ්ග වුත්තත්තා.

අජ්ඣත්තන්ති ඣානවිසෙසනත්තා වුත්තං "ඉධ නියකජ්ඣත්තං අධිප්පෙත"න්ති. ඣානං හි අජ්ඣත්තජ්ඣත්තඣානං න හොති [5] චක්ඛුන්ද්‍රියාදීනමෙව තබ්භාවතො. බුද්දකා ඌමියො **වීවියො.** මහතියො **තරඞ්ගා. සත්තා හොත්ති සමිතාති** ආදිනි අඤ්ඤමඤ්ඤවෙවචනානි, [6] ඣාන බලෙන සමතික්කන්තාති අධිප්පායො. **අපපිතාති** ගමිතා විනාසං පාපිතා. **පරියායොති** ඣානපරික්ඛාරෙ ඣානවොහාරත්තා අපරමත්ථතො.

තදධිගමායාති තතියමග්ගා'ධිගමාය. **උපපත්තිතො ඉක්ඛතීති**, පඤ්ඤාය සහ චරණපරිචයෙන [7] යථාසමවාහි භාවො හොති, එවං යුත්ති තො පස්සති. **විපුලාය**ාති මහග්ගතභාවප්පත්තාය. **ථාමගතාය**ාති විතක්කවිචාරපීතිවිගමෙන ථිරභාවප්පත්තියා, තෙනෙව වක්ඛති "විතක්ක විචාරපීතීහි අනභිභූතත්තා"ති ආදි. උපෙක්ඛා භෙදං දස්සෙත්වා ඉධා'ධිප්පෙතං උපෙක්ඛං පකාසෙතුං "උපෙක්ඛාපනා"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ තත්‍ර මජ්ඣත්තතාව ඛීණාසවානං ඉට්ඨානිට්ඨ ඡළා'රම්මණා'පාථෙ පරිසුඬපකති භාවා [8] විජහනා'කාරෙන අජ්ඣුපෙක්ඛනතො ඡළඞ්ගු'පෙක්ඛාති

---

1. සී. අත්ථිඅත්ථෙ 3. සී. උපනිජ්ඣානං 5. ම. ඡළින්ද්‍රියානමෙව.
2. ම ගණනානුපුබ්බතා. 4. ම. නිබ්බාණාලම්බනස්ස. 6 සී. ඣානඵලෙන.
7. සී. යථාසමවාහිතාභාවො, 8. සී. විජහනාකාරණ,

ච සත්තෙසු [1] මජ්ඣත්තා කාරප්පවත්තත්තා බ්‍රහ්මවිහාරු'පෙක්ඛාති ච සහජාතධම්මානං මජ්ඣත්තා'කාරභූතා බොජ්ඣඞ්ගු'පෙක්ඛාති ච කෙවලා තත්‍රමජ්ඣත්තු'පෙක්ඛාති ච තතියජ්ඣානසහගතා අග්ගසුඛෙපි තස්මිං අපක්ඛපාතභූතා ඣානුපෙක්ඛාති ච චතුත්ථජ්ඣාන සහගතා සබ්බපච්ච නීක පරිසුඞ්තාය පාරිසුඞ්'පෙක්ඛාති ච තෙන 'තෙන අවත්ථාභෙදෙන ඡධා වුත්තා.

විරියමෙව පන අනච්චාරඩ අනතිසිථිලෙසු සහජාතෙසු සඞ්ඛාරෙසු උපෙක්ඛනා'කාරෙන පවත්තං විරියු'පෙක්ඛාති වුත්තං. අට්ඨන්නං රූපාරූපජ්ඣානානං පටිලාභතො පුබ්බභාගෙ එව නීවරණවිතක්ක විචාරා'දීනං පහානා'භිමුඛීභූතත්තා තෙසං පහානෙපි අබ්‍යාපාරභාවූ'ප ගමනෙන මජ්ඣත්තා'කාරප්පවත්තා සමාධිවසෙන උප්පන්නා අට්ඨ පඤ්ඤාවෙව උපාදානක්ඛන්ධභූතෙසු සඞ්ඛාරෙසු අජ්ඣු'පෙක්ඛනා'කාරප්ප වත්තා විපස්සනා වසෙන උප්පන්නා චතුන්නං මග්ගානං පුබ්බභාගෙ තස්ස තස්ස අධිගමාය චතස්සො චතුන්නං ඵලසමාපත්තීනං පුබ්බභාගෙ තස්ස තස්ස අධිගමාය අප්පණිහිත විමොක්ඛවසෙන පවත්තා චතස්සො සුඤ්ඤතා අනිමිත්ත විමොක්ඛවසෙන වෙති දසපඤ්ඤාවාති ඉමෙ අට්ඨා රසපඤ්ඤා සඞ්ඛාරු'පෙක්ඛා නාම. යථාවුත්ත විපස්සනා පඤ්ඤාව ලක්ඛණ විචිනනෙපි මජ්ඣත්තභූතා විපස්සනු'පෙක්ඛා නාම. අදුක්ඛමසුඛ වෙදනා වෙදනු'පෙක්ඛා නාම. ඉමාසම්පන දසන්නම්පි උපෙක්ඛානං "තත්ථ තත්ථ ආගතනයතො විභාගො ධම්මසඞ්ගහට්ඨකථාය වුත්තනයෙන වෙදි තබ්බා"ති දස්සෙන්තො ආහ "එවමයං දසවිධා"ති ආදි. **තත්ථ තත්ථ ආගතනයතො**ති ඉදම්පි හි තාසං විභාගදස්සනස්ස භූමිපුග්ගලාදිපදං විය විසුං මාතිකාපදවසෙන වුත්තං, න පන භූමිපුග්ගලාදිවසෙන විභාග දස්සනස්ස ආගතට්ඨාන පරාමසනං ආගතට්ඨානස්ස අත්ථසාළිනියාති ආදිනා වුත්තත්තා, තස්මා සාරත්ථදීපනියං යං වුත්තං "ඉමාසං පන දසන්නම්පි උපෙක්ඛානං භූමිපුග්ගලාදිවසෙන විභාගො තත්ථ තත්ථ වුත්ත නයෙන වෙදිතබ්බොති දස්සෙන්තො ආහ "එවමයං දසවිධාති ආදි"න්ති. තං අමනසිකත්වා වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. "තත්ථ තත්ථ ආගතනය තො"ති ඉධ ඛීණාසවො භික්ඛු චක්ඛුනා රූපං දිස්වා නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානොති ආදිනා ඡළඞ්ගුපෙක්ඛා ආගතා, උපෙක්ඛාසහගතෙන වෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරතීති එවං බ්‍රහ්මවිහාරු'පෙක්ඛා ආගතාති ඉමිනා නයෙන දසන්නම්පි උපෙක්ඛානං තත්ථ තත්ථ [2] වුත්තපදෙසෙසු ආගතනයදස්ස නතො ච "අයං දසවිධාපි උපෙක්ඛා ධම්මසඞ්ගහට්ඨකථාය වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බා"ති සම්බන්ධො. භූමිති ආදිසු පන ඡළඞ්ගුපෙක්ඛා කාමාවචරා බ්‍රහ්මවිහාරු'පෙක්ඛා රූපාවචරාති ආදිනා භූමිතො ච ඡළඞ්ගු'පෙක්ඛා

---

1. සී. මජ්ඣත්තාකාරප්පත්තා. 2. සී. සුත්තපදේසු.

අසෙක්ඛානමෙව බ්‍රහ්මවිහාරුපෙක්ඛා පුථුජ්ජනාදීනං තිණ්ණම්පි පුග්ගලානන්ති ආදිනා පුග්ගලතො ච ඤාණුපෙක්ඛා සොමනස්සුපෙක්ඛාසහගත චිත්තසම්පයුත්තාති ආදිනා චිත්තතො ච ඤාණුපෙක්ඛා ඤාණාරම්මණාති ආදිනා ආරම්මණතො ච වෙදනුපෙක්ඛා වෙදනාක්ඛන්ධෙන සඞ්ගහිතා ඉතරා තව සඞ්ඛාරක්ඛන්ධෙනාති ඛන්ධසඞ්ගහවසෙන ච ඤාණුපෙක්ඛා බ්‍රහ්ම විහාර බොජ්ඣඞ්ග ඣාන පාරිසුද්ධි තත්‍රමජ්ඣත්තුපෙක්ඛා ච අත්ථතො එකා, තසමා එකක්ඛණෙ ච නාසු එකාය සති ඉතරා න උප්පජ්ජන්ති, තථා සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා විපස්සනුපෙක්ඛා පි වෙදිතබ්බා. වෙදනාවීරියුපෙක්ඛානං එකක්ඛණෙ සියා උප්පත්තීති එකක්ඛණවසෙනව ඤාණුපෙක්ඛා අබ්‍යාකතා බ්‍රහ්මවිහාරුපෙක්ඛා කුසලාබ්‍යාකතා, තථා සෙසා වෙදනුපෙක්ඛා පන සියා අකුසලාපීති එවං කුසලත්තිකවසෙන ච සඞ්ඛිපතො චත්තාරො ච ධම්මා විරියවෙදනා තත්‍ර මජ්ඣත්තතා ඤාණ වසෙනාති එවං සඞ්ඛිපවසෙන ච අයං දසවිධාපි උපෙක්ඛා ධම්මසඞ්ග හට්ඨකථාය වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බාති යොජනා. එත්ථෙවංතා කිඤ්චාපි අත්ථසාලිනියං භූමිපුග්ගලාදි වසෙන සරූපතො [1] උද්ධරිත්වා වුත්තා, තථාපි තත්ථ වුත්තපපඤ්චාරෙහෙව නාසං භූමිපුග්ගලාදි විභාගො නයතො උද්ධරිත්වා සක්කා ඤාතුන්ති තත්ථ සරූපතො වුත්තඤ්ච අවුත්තඤ්ච එකතො සඞ්ගහෙත්වා තත්ථ තත්ථ ආගතනයතොති ආදිනා නවහි පඤ්ඤාරෙහි අතිදෙසො කතො, තෙනෙව ධම්මසඞ්ගහට්ඨකථාය වුත්තවසෙනාති අවත්වා වුත්තනයෙනාති වුත්තං. තථා හි ඛීණාසවා භික්ඛූ චක්ඛුනා රූපං දිස්වාති ආදිමහි වුත්තෙන ඤාණුපෙක්ඛා රූපාදිආරම්මණතාය භූමිතො කාමාවචරා ච පුග්ගලතො අසෙක්ඛානමෙව ච උප්පජ්ජති. චිත්තතො සොමනස්සුපෙක්ඛා චිත්තසම්පයුත්තා ආරම්මණතො ඤාණ රම්මණා කුසලත්තිකතො අබ්‍යාකතාවාති පණ්ඩිතෙහි සක්කා ඤාතුං තථා ඤාණුපෙක්ඛා ච බ්‍රහ්මවිහාරුපෙක්ඛා ච [බොජ්ඣඞ්ගුපෙක්ඛා ච] තත්‍ර මජ්ඣත්තුපෙක්ඛා ච ඣානුපෙක්ඛා ච පාරිසුද්ධුපෙක්ඛා ච අත්ථතො එකාති ආදිමහි වුත්තෙන පන'ස්ස සඞ්ඛාරක්ඛන්ධ සඞ්ගහිතත්තා බ්‍රහ්මවිහාරුපෙක්ඛා දීහි සහ එකක්ඛණෙ අනුප්පත්ති ආදයො ච සක්කා ඤාතුං, යථා ච ඤාණුපෙක්ඛා එවං සෙසානම්පි යථාරහං අත්ථසාලිනියං වුත්තනයතො භූමිආදි විභාගුද්ධාරනයො ඤාතබ්බා. **අනාභොගරසාති** පණීතසුඛෙපි තසමිං අවත්තනි පටිපක්ඛභූතත්තා අත්ථො.

පුග්ගලෙනාති පුග්ගලාධිට්ඨානෙන. කිලෙසෙහි සම්පයුත්තානං ආරක්ඛාධිකරණං කිච්චස්ස පාරගමනං **පච්චයො. ඉදන්ති** සන්තිසම්පජඤ්ඤං. යසමා තස්ස නාමකායෙන සම්පයුත්තං සුඛන්ති ඉමස්ස තසමා එතම්'ත්ථන්ති ආදිනා සම්බන්ධො. **තස්සාති** ඣානසම්ඩිතිනො. **තං සමුට්ඨානෙනාති** තං යථාවුත්ත නාමකාය සම්පයුත්තං සුඛං සමුට්ඨානං කාරණං යස්ස රූපස්ස තෙන තං සමුට්ඨානෙන රූපෙන. **අස්සාති**

1. සී. උද්ධරිත්වාවුත්තනයා [] එවඤ්ඤත්‍රාපගා වරවම පොත්ථකෙසු නා දිස්සති.

යොගිනො. **ඝස්සා** ති රූප කායස්ස. [1] **ඵුටත්තා** ති අති පණීතෙන රූපෙන ඵුටත්තා. **ඵනමත්ථං දස්සෙන්තො** ති කායිකසුඛ හෙතුභූත රූප සමුට්ඨාපක නාමකාය සුඛං [2] පටිසංවෙදියමානො එව ඣාන සමඞ්ගිතා කරණෙ කාරියො'පචාරතො සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙතී ති වුච්ච තීති ඉම'මත්ථං දස්සෙන්තොති අත්ථො. ඝන්ති හෙතු අත්ථෙ නිපාතොති ආහ "යඤ්ඣානහෙතු"ති. **සුඛ පාරමි ප්පත්තෙ** ති සුඛස්ස උක්කංස පරියන්තං පත්තෙ. එව මෙතෙසං පහාණං වෙදිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. අථ කස්මා ඣානෙස්වෙ ව නිරොධො වුත්තොති සම්බන්ධො.

කත්ථවු'ප්පත්තන්ති එත්ථ **කත්ථා** ති හෙතුම්හි භුම්මං, තස්මිං හෙතුම්හි සතීති අත්ථො. **නානාවජ්ජනෙ** ති අප්පණාවීථි ආවජ්ජනතො නානා භින්නං පුරිමවීථිසු ආවජ්ජනං යස්ස උපචාරස්ස, තස්මිං නානාවජ්ජනෙ. විසමනිසජ්ජාය උප්පන්නකිලමථො **විසමාසනූ'පනාපො. උපචාරෙ වා** ති ආදි පක්ඛන්තරදස්සනං, එකාවජ්ජනූපචාරෙපි වා ති අත්ථො. **පීතිඵරණෙ නා** ති ඉමිනා අප්පණා වීථියා විය එකවීථියම්පි කාමාවචර පීතියා ඵරණ මත්තස්ස අභාවං දස්සෙති. දොමනස්සි'ත්ථියස්ස අස්ස සියා උප්පත්තීති සම්බන්ධො. **ඵන** න්ති දොමනස්සි'ත්ථියං උප්පජ්ජතීති සම්බන්ධො. විතක්ක විචාරපච්චයෙ පී ති පි සද්දො අට්ඨානප්පයුත්තො. සො පහීණස්සා ති හෙට්ඨා වුත්ත පදාන න්තරං යොජෙතබ්බො පහීණස්සාපි දොමනස්සි'ත්ථියස්සා ති. **විතක්ක විචාරභාවෙ** ති එත්ථ උප්පජ්ජති දොමනස්සිත්ථියන්ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං, නිමිත්තත්ථෙ වෙ තං භුම්මං. [විතක්කවිචාරභාව හෙතුති අත්ථො. "විතක්කවිචාරා"ති එත්ථ ඉති සද්දො තස්මා ති එතස්මිං අත්ථෙ දට්ඨබ්බො තෙන යස්මා එතං දොමනස්සිත්ථියං] විතක්ක විචාර පච්චයෙ=පෙ=නෙ'ව උප්පජ්ජති, යත්ථ පන උප්පජ්ජති, තත්ථ විතක්කවිචාරභාවෙ යෙ'ව උප්පජ්ජති. යස්මා ච අප්පහීණා යෙව දුතියජ්ඣානූපචාරෙ විතක්කවිචාරා, තස්මා "තත්ථස්ස සියා උප්පත්තී"ති එව'මෙත්ථ යොජනා වෙදිතබ්බා.

තත්ථා ති දුතිය ජ්ඣානූ පචාරෙ. **අස්සා** ති දොමනස්සි'ත්ථියස්ස. **සියා උප්පත්තී** ති ඉදඤ්ච පච්චයමත්තදස්සනෙන [3] සම්භවනමත්තතො වුත්තං, දොමනස්සු'ප්පත්ති සම්භාවනාපි හි උපචාරක්ඛණෙ යෙව කාතුං යුත්තා විතක්කවිචාරරහිතෙ පන දුතියජ්ඣානක්ඛණෙ තදුප්පත්ති සම්භාවනා පි යුත්තා කාතුන්ති. ඉතරථා කුසලචිත්තක්ඛණෙ අකුසල දොමනස්සු'ප්පත්තියා අසම්භවතො "තත්ථ ස්ස සියා උප්පත්තී"ති න වත්තබ්බං සියා, සමීපත්ථෙ වා එතං භුම්මං, උපචාරජ්ඣානා'නන්තරවීථිසූති අත්ථො. **දුතියජ්ඣානෙ** ති එත්ථාපි අනන්තරවීථිසු පි නත්වෙ ව උප්පජ්ජතීති අත්ථො. එවං උපරිසුඛි'ත්ථියෙපි. සොමනස්සි'ත්ථියස්ස උප්පත්තී ති සම්බන්ධො. [4] **පහීණා ති වුත්තා** ති ඉදං පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සඤ්ඤොජනානං පරික්ඛයාති

1. ම. ඵුට්ඨත්තාති.
2. ම. පටිසංවෙදයමානො.
3. සී. සම්භාවන මත්තතො.
4. ම. පහීනා වුත්තාති.

[ ] රෙඛන්තරභාගො සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

වුත්තත්තා වුත්තං. **දුක්ඛා'භාවෙනා**ති දුක්ඛතා'භාවෙන. එවං **සුඛා'භාවෙ**නාති එත්ථාපි. **එතෙනා**ති දුක්ඛ සුඛ පටික්ඛෙපවචනෙන. **ඉට්ඨා නිට්ඨ විපරීතානුභවන ලක්ඛණා**ති අතිඉට්ඨ අතිඅනිට්ඨානං විපරීතස්ස මජ්ඣත්තාරම්මණස්ස අනුභවන ලක්ඛණා, මජ්ඣත්තාරම්මණම්පි හි ඉට්ඨානිට්ඨෙසු එව පවිට්ඨං තබ්බිනිමුත්තස්ස අභාවා.

ඣාන චතුක්ක කථා නයො.

---

[1] අරූපජ්ඣානානම්පි අඞ්ගසමතාය චතුත්ථජ්ඣානෙ සඞ්ගහොති ආහ 'කෙසඤ්ච අභිඤ්ඤාපාදකානී''ති ආදි, තෙනෙව චක්ඛති අට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වාති ආදි. තෙසු ච චතුත්ථජ්ඣානමෙව [2] අභිඤ්ඤා පාදකං නිරොධපාදකං හොති, න ඉතරානි. [3] දූරකාරණතං පන සන්ධාය චත්තාරි ඣානානීති [4] එතෙසම්පි එකතොගහණං කතන්ති දට්ඨබ්බං. **චිත්තෙ'කග්ග තත්ථානි**ති ඉදං දිට්ඨධම්ම සුඛවිහාරං සන්ධාය වුත්තන්ති ආහ "ඛීණා සවාන"න්ති ආදි. **සබ්බ කිච්ච සාධක**න්ති දිබ්බවිහාරාදි සබ්බ බුඩකිච්ච සාධකං. **සබ්බලොකිය ලොකුත්තර ගුණදායක**න්ති ඉමිනා යථා වුත්තං විපස්සනා පාදකත්තාදි සබ්බං සම්පිණ්ඩෙති. ඉදං හි ඣානං භගවතො සබ්බ බුඩගුණ දායකස්ස මග්ගඤ්ඤාණස්ස පදට්ඨානත්තා එවං වුත්තන්ති [5] වෙදිතබ්බං. **යථ'සිද**න්ති යථා ඉදං. **අභිනීහාරක්ඛම**න්ති ඉඩිවිධාදි අත්ථං තද භිමුඛං නීහරණයොග්ගං. **ඣානපටිලාභ පච්චයාන**න්ති ඣානපටිලාභ හෙතුකානං ඣානපටිලාභං නිස්සාය උප්පජ්ජනකානං. **පාපකාන**න්ති ලාමකානං. **ඉච්ඡා'චචරාන**න්ති [6] ඉච්ඡාවසෙන ඔතිණ්ණානං නීවරණභාවං තදෙ කට්ඨත ඤ්ච අප්පත්තානං අත්තුක්කංසනාදි වසප්පවත්තානං "අහො වත මමෙව සත්ථා පටිපුච්ඡිත්වා භික්ඛූනං එවරූපං ධම්මං දෙසෙය්‍යා"ති ආදිනයප්පවත්තානං මානාදීනං. පොත්ථකෙසු පන "ඣානපටිලාභ පච්ච නීකාන"න්තිපි පාඨං ලිඛන්ති, සො පමාද පාඨොති ගහෙතබ්බො, ඣාන පටිලාභපච්චනීකානං නීවරණානං අභාවස්ස නීවරණ දූරීභාවෙන පරිසුඩොති එවං පුබ්බෙ පරිසුඩ පදෙ යෙව වුත්තත්තා, සාරත්ථදීපනියං පන "ඉච්ඡාවචරාන"න්ති "ඉච්ඡාය අවචරානං ඉච්ඡාවසෙන ඔතිණ්ණානං පවත්තානං නානප්පකාරානං කොප අප්පච්චයානන්ති අත්ථො"ති අයම්පි පාඨො අයුත්තො එවාති [7] ගහෙතබ්බො. "තතො එව ච විසුඩිමග්ගෙ අයං පාඨො සබ්බෙන සබ්බං න දස්සිතො"ති වුත්තං. තත්ථ ච නානප්ප කාරානං කොපඅප්පච්චයානන්ති එවං නීවරණභාවප්පත්ත දොසානං පරාමට්ඨත්තා අයං පාඨො [8] පටික්ඛිත්තොති වෙදිතබ්බො.

---

1. සී. අරූපජ්ඣානම්පි.
2. සී. අභිඤ්ඤානිරොධානං පාදකං.
3. සී. දූරකරණං තං.
4. ම. තෙසම්පි.
5. ම. දට්ඨබ්බං.
6. { සී. ඉච්ඡාය අවචරානං. ඉච්ඡාචාරවසෙන ඔතිණ්ණානං. ම. ඉච්ඡායවසෙන ඔතිණ්ණානං.
7. ම. ගහෙතබ්බං.
8. සී. පටිලිඛිතොති.

අභිජ්ඣාදීනන්ති එත්ථ අභිජ්ඣාසද්දෙන [ආදි සද්දෙන] ච අනීවරණ සභාවස්සෙව 'ලොභස්ස මානාදීනඤ්ච ගහණං ඣානපටිලාභ පච්චයානන්ති අනුවත්තමානත්තා. **උභයම්පී**ති අනඞ්ගණත්තං විගතු'පක්කිලෙසත්ත ඤ්චාති එතං උභයම්පි යථාක්කමං අනඞ්ගණසුත්ත [1] වත්ථසුත්තා'නුසාරෙ නෙව වෙදිතබ්බං. තෙසු ච සුත්තෙසු කිඤ්චාපි [2] නීවරණ සභාවප්පත්තා ථූලදොසාපි වුත්තා, තථාපි අධිගත චතුත්ථජ්ඣානස්ස වසෙන වුත්තත්තා ඉධ සුඛුමා එව තෙ ගහිතා. අඞ්ගණුපක්කිලෙස සාමඤ්ඤෙන පනෙ'ත්ථ සුත්තානං අපදිසනං, තථා හි "සුත්තානුසාරෙනා"ති වුත්තං, න පන සුත්ත වසෙනාති.

පුබ්බෙ නිවාසා නුස්සතියං ඤාණං = පුබ්බෙ නිවාසානුස්සති ඤාණන්ති නිබ්බචනං දස්සෙන්තො ආහ **පුබ්බෙ නිවාසානුස්සතිම්හි**ති ආදි. ඉදානි පුබ්බෙ නිවාසං පුබ්බෙ නිවාසානුස්සතිං තත්ථ ඤාණඤ්ච විභාගතො දස්සෙතුං "තත්ථා"ති ආදි වුත්තං. පුබ්බ සද්දො අතීතභවවිසයො නිවාස සද්දො ච කම්මසාධනොති ආහ **පුබ්බෙ අතීතජාතිසු නිවුත්ථක්ඛන්ධා**ති. නිවුත්ථතා චෙ'ත්ථ සකසන්තානෙ පවත්තතා, තෙනා'හ "අනුභූතා"ති ආදි. ඉදානි ස පර සන්තාන සාධනවසෙන නිවාස සද්දස්ස අත්ථං දස්සෙතුං **නිවුත්ථ ධම්මා වා නිවුත්ථා**ති වත්වා තං විවරිතුං "**ගොචර නිවාසෙනා**"ති ආදි වුත්තං, ගොචරභූතාපි හි ධම්මා ඤාණෙන නිවුත්ථා නාම හොන්ති, තෙ පන ස පර විඤ්ඤාණ ගොචරතාය දුවිධාති දස්සෙතුං **අත්තනො**ති ආදි වුත්තං. පරවිඤ්ඤාණ විඤ්ඤාතාපි වා නිවුත්ථාති සම්බන්ධො. ඉධාපි "පරිච්ඡින්නා"ති පදං ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. අනමතග්ගෙපි හි සංසාරෙ අත්තනා අවිඤ්ඤාත පුබ්බානං සත්තානං ඛන්ධා පරෙහෙ ච කෙහිචි විඤ්ඤාතත්තා පරවිඤ්ඤාණ විඤ්ඤාතා නාම වුත්තා, තෙසං අනුස්සරණං පාරිමතො දුක්කරං යෙහි පරෙහි විඤ්ඤාතතාය තෙ පරවිඤ්ඤාණ විඤ්ඤාතා නාම ජාතා තෙසං වත්තමාන සන්තානානුසාරෙන විඤ්ඤාතබ්බතො. තෙ ච පරවිඤ්ඤාණ විඤ්ඤාතතා දුවිධා පරිනිබ්බුතා අපරිනිබ්බුතාති. තෙසු ච පරිනිබ්බුතානුස්සරණං දුක්කරං සබ්බසො සුසමුච්ඡින්න සන්තානත්තා. තං පන සිඛාප්පත්ත පරවිඤ්ඤාතං පුබ්බෙ නිවාසං දස්සෙතුං "ඡින්නවටුම කානුස්සරණාදීසූ"ති වුත්තං. තත්ථ [3] **ඡින්නවටුමකා**ති අතීතෙ පරිනිබ්බුතා ඛීණාසවා ඡින්නසංසාර මග්ගත්තා ආදි සද්දෙන අපරිනිබ්බුතානං පර විඤ්ඤාණ විඤ්ඤාතානම්පි සීහොක්කන්තික වසෙන අනුස්සරණං ගහිතං. යාය සතියා පුබ්බෙ නිවාසං අනුස්සරති සා පුබ්බෙ නිවාසානුස්සතී ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං.

විහිත සද්දො [4] විධ සද්දපරියායොති ආහ **අනෙකවිධ**න්ති, භව යොනි ආදි වසෙන බහුවිධන්ති අත්ථො. විහිතන්ති වා පයුත්තං **වණ්ණි** තන්ති අත්ථං ගහෙත්වා අනෙකෙහි පකාරෙහි විහිතන්ති වත්තබ්බෙ

[ ] මරම්ම පොත්ථකෙසු නත්ථි. 1. ම. වත්තසුත්ත. 3. සී. ඡිණ්ණවට්ටමකාති.
2. සී. නීවරණවසප්පවත්තා. 4. ම. විධා සද්ද.

මජ්ඣපදලොපං කත්වා නිද්දිට්ඨන්ති ආහ "අනෙකෙහි =පෙ= සංවණ්ණිත"න්ති. **පකාරෙහිති** නාම ගොත්තාදි පකාරෙහි. **සංවණ්ණිත**න්ති බුඩාදීහි කථිතං. අනු සද්දො අනන්තරත්ථදීපකොති ආහ **අභිනිත්තාමිත මත්තෙ එවාති**, එතෙන ච පරිකම්මස්ස ආරඩතං දස්සෙති. "පූරිතපාරමීනං වා"ති ආදිනා පරිකම්මං විනාපි සිඩිං දස්සෙති. **ආරඩප්පකාර දස්සනත්ථෙති** අනුස්සරිතුං ආරඩානං පුබ්බෙ නිවුත්ථක්ඛන්ධානං [පකාර] දස්සනත්ථෙ. ජායතීති=ජාති, භවො. සො එක කම්මමූලකො ආදාන නික්ඛෙප පරිච්ඡින්නො ඛන්ධප්පබන්ධො ඉධ ජාතීති අධිප්පෙතොති ආහ "එකම්පී"ති ආදි. **කප්පොති** අසඞ්ඛෙය්‍යකප්පො, සො පන අත්ථතො කාලො තථා පවත්ත ධම්මමුපාදාය පඤ්ඤත්තො තෙසං වසෙන'ස්ස පරිහානි ච වඩ්ඪි ච වෙදිතබ්බා.

සංවට්ටො සංවට්ටනං විනාසො අස්ස අත්ථීති=සංවට්ටො, අසඞ්ඛෙය්‍ය කප්පො. සංවට්ටෙන විනාසෙන සහ [තිට්ඨති සීලෙනාති=**සංවට්ටට්ඨායී**, එවං විවට්ටොති ආදිසුපි. තත්ථ විවට්ටනං විවට්ටො උප්පත්ති වඩ්ඪි වා. තෙජෙන විනාසො තෙජෙ සංවට්ටො. **විත්ථාරතො පනාති** පුථුලතො පන සංවට්ටසීමා භෙදෙ නට්ඨො. තෙනාහ **සදාපීති**. එකනගරියා විය අස්ස ජාතක්ඛණෙ විකාරා'පජ්ජනතො ජාතිඛෙත්ත වොහාරොති දස්සෙතුං **පටිසන්ධි ආදිසු කම්පතීති** වුත්තං. **ආනුභාවො පවත්තතීති** තදන්තො ගධානං සබ්බෙසං සත්තානං රොගාදි උපද්දවො වූපසම්මතීති අධිප්පායො. **යං යාවතා වා පන ආකඞ්ඛෙය්‍යාති වුත්ත**න්ති යං විසයක්ඛෙත්තං සන්ධාය එකස්මිං එව ඛණෙ සබ්බත්ථ සරෙන අභිවිඤ්ඤාපනං අත්තනො රූපකාය දස්සනඤ්ච [1] පටිජානන්තෙන භගවතා යාවතා පන ආකඞ්ඛෙය්‍යාති වුත්තං. **එතෙසූති** නිඩාරණෙ භුම්මං. **පවත්ත ඵල භොජනොති** සයං පතිත ඵලාහාරො, ඉදඤ්ච [2] තාපසකාලං සන්ධාය වුත්තං. **ඉධූ'ප පත්තියාති** ඉධ චරිමභවෙ උප්පත්තියා. **එකගොත්තොති** තුසිත ගොත්තෙන එකගොත්තො. **ඉතරෙති** වණ්ණාදයො. **තිත්ථියාති** කම්ම ඵලවාදිනො. **අභිනිහාරොති** අභිනීහාරොපලක්ඛිතො පුඤ්ඤ ඤාණ සම්භරණ කාලො වුත්තො. **චුතිපටිසන්ධි වසෙනාති** අත්තනො පරස්ස වා තස්මිං තස්මිං අත්තභාවෙ චුතිං දිස්වා අන්තරා කිඤ්චි අනාමසිත්වා පටිසන්ධියා එව ගහණවසෙන එවං ජානනං [3] "ඉච්ඡිත පදෙසො'ක්කමන"න්ති ආහ **තෙසං හී**ති ආදි. **උභයතා පී**ති ඛන්ධ පටිපාටියා පි චුතිපටිසන්ධි වසෙන පි. **සිහොක්කන්ත වසෙන පී**ති සීහ නිපාත වසෙන පි. කිලෙසානං ආතාපන පරිතාපනට්ඨෙන විරියං ආතාපො ති ආහ [4] **විරියාතාපෙනාති**.

දිවි භවත්තා දිබ්බන්ති දෙවානං පසාදවක්ඛු වුච්චතී ති ආහ **දිබ්බ සදි සත්තාති**. [5] **දූරෙපීති**පිසද්දෙන සුඛුමස්සා පි ආරම්මණස්ස ගහණං. විරියා

---

1. සී. පටිජානෙන.
2. සී. තාපසකානං ඵලං.
3. ම. ඉච්ඡිත පපදෙසො ක්කමනන්ති
4. සී. විරිය තපෙනාති.
5. ම. ථූලම්පීති, [ ] මරම්ම පොත්ථකෙසු නත්ථි.

රම්භවසෙන ඉජ්ඣනතො සබ්බා පි භාවනා පධාන සඞ්ඛාර සමන්නාගතො වා ඉඩිපාද භාවනා විසෙසතො විරිය භාවනාති ආහ **විරිය භාවනා බල නිබ්බත්තන්ති. දිබ්බවිහාර වසෙනාති** කසිණාදි ඣාන චතුක්කවසෙන. ඉමිනා [1]දූරකාරණතො අස්ස දිබ්බභාව'මාහ. **දිබ්බවිහාර සන්නිස්සිතත්තාති** ඉමිනා ආසන්න කාරණභූත පාදකජ්ඣානතො නිබ්බත්තන්ති දිබ්බවිහාර සන්නිස්සිතත්තා ති ඉමස්ස දිබ්බවිහාර පරියාපන්නං අත්තනා සම්පයුත්තං රූපාවචර චතුත්ථජ්ඣානං නිස්සය පච්චයභූතං නිස්සාය දිබ්බචක්ඛු ඤ්ඤාණස්ස පවත්තත්තා ති පි අත්ථො. දිවු ධාතුස්ස ජුති ගතියොගං සන්ධාය "ආලොක පරිග්ගහෙනා"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **ආලොක පරිග්ගහෙනාති** කසිණා ලොකපරිග්ගහවසෙන. **දස්සනට්ඨෙනාති** [2] රූපදස්සන සභාවෙන, ඉමිනා චක්ඛති රූපං විභාවෙතීති නිබ්බචනතො චක්ඛුත්තං දස්සෙති. **චක්ඛුකිච්ච කරණෙනාති** ඉදං චක්ඛුම්ච=චක්ඛූ ති උපමාය සදිස නිමිත්ත දස්සනං, සම විසමා දි දස්සන සඞ්ඛාතස්ස චක්ඛුකිච්චස්ස කරණතොති අත්ථො.

යථා හා ති උපක්කිලෙස සුත්තපදෙසං නිදස්සෙති. තත්ථ **විචිකිච්ඡාති** ආදිසු භගවතො බොධිමූලෙ අනභිසම්බුඩස්ස ච දිබ්බචක්ඛුනා නානා විධානි රූපානි පස්සන්තස්ස ඉදං නුඛො කිං? ඉදං නුඛො කින්ති? විචිකිච්ඡා උප්පන්නා තතො පන විචිකිච්ඡා නිවත්තනත්ථං තානි රූපානි අමනසිකරොතො අමනසිකරොන්තෙන ජිනමිඩං උප්පන්නං, තතො නිවත්තනත්ථං පුන සබ්බරූපානි මනසිකරොතො රක්ඛසාදීසු ජම්භිතත්තං උප්පන්නං කි'මෙත්ථ භායිතබ්බන්ති භයවිනොදනවසෙන මනසිකරොතො අත්තනො මනසිකාරකොසල්ලං පටිච්ච [3] උබ්බිල්ලසඞ්ඛාතා සමාධි දූසිතා ගෙහසිතපීති උප්පන්නා, තං නිසෙධාය මනසිකාරවිරියං සිථිලං කරොන්තස්ස කායා ලසිය සඞ්ඛාතං දුට්ඨුල්ලං තං නිසෙධාය පුන විරියං පග්ගණ්හතො අච්චාරඬවිරියං, පුන තං නිසෙධාය විරියං [4] සිථිලයතො අතිලීනවිරියං උප්පන්නං, තං නිසෙධෙත්වා දිබ්බරූපානි පස්සතො අභිජප්පා සඞ්ඛාතා තණ්හා උප්පන්නා, තං නිසෙධාය හීනාදි නානාරූපානි මනසිකරොතො නානාරම්මණ වික්ඛෙප සඞ්ඛාතා නානත්තසඤ්ඤා උප්පන්නා, පුන තං විහාය එකමෙ ච මනසිකරොතො අතිනිජ්ඣායිතත්තානං රූපානං අති විය චින්තනං උප්පන්නං. **ඔභාසන්ති** පරිකම්මසමුට්ඨිතං ඔභාසං. **න ච රූපානි පස්සාමීති** පරිකම්මොභාස මනසිකාර පසුතතාය දිබ්බචක්ඛුනා රූපානි න පස්සාමීති එවං උප්පත්තික්කම සහිතො අත්ථො වෙදිතබ්බො. මනුස්සානං ඉදන්ති= [5] **මානුසකං,** මානුසක චක්ඛුගොචරං ථූලරූපං වුච්චති. තදෙව මනුස්සානං දස්සනූ'පචාරත්තා මනුස්සූ'පචාරොති ආහ **මනුස්සූපචාරං අතික්කමිත්වාති. රූපදස්සනෙනාති** දූරසුඛුමාදි රූපදස්ස නෙන. යස්මා නියමෙන පූරෙ ජාත ඨිත රූපාරම්මණං දිබ්බචක්ඛුඤ්ඤාණං

---

1. ම. දූරකාරණත්ථෙ.
2. ම. රූපදස්සනභාවෙන.
3. සී.&ම. උප්පීලසඞ්ඛාතා සමාධි දූසිකා.
4. සී, සිථිලතො.
5. ම. & සී. මානුස්සකං.

ආවජ්ජන පරිකම්මෙහි විනා උප්පජ්ජති න ච උප්පජ්ජමානං භිජ්ජමානං රූප'මස්ස ආරම්මණං හොති දුබ්බලත්තා. චුති චිත්තඤ්ච කම්මජරූපස්ස භඞ්ගක්ඛණෙ එව උප්පජ්ජති පටිසන්ධි චිත්තඤ්ච උප්පත්තික්ඛණෙ තස්මා ආහ **චුතික්ඛණෙති** ආදි. රූපදස්සන'මෙවෙ'ත්ථ සත්තදස්සනන්ති **චවමානෙති** ආදිනා "පුග්ගලාධිට්ඨානෙන වුත්තං. [1] **අභිරූපෙ විරූපෙති** ඉදං වණ්ණ සද්දස්ස සණ්ඨාන [2] වාචකත්තං සන්ධාය වුත්තං, "මහන්තං හත්ථිවණ්ණං අභිනිම්මිණිත්වා"ති ආදිසු විය. සුන්දරං ගති ගතා [3] සුගති ගතාති. ආහ **සුගතිගතෙති**.

ඉමිනා පන පදෙනාති "යථා කම්මූපගෙ"ති ඉමිනා පදෙන නෙරයිකානං අග්ගිජාල සත්ථනිපාතාදීහි විභින්න සරීරවණ්ණං දිස්වා තදනන්තරෙහි කාමාවචර ජවනෙහෙ ව ඤාතං තෙසං දුක්ඛා'නුභවනම්පි දස්සන ඵලායත්තතාය දිබ්බචක්ඛු කිච්චමෙවාති වුත්තං. **එවං මනසිකරොතීති** තෙසං කම්මස්ස ඤාතුකාමතා වසෙන පාදකජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය පරිකම්මවසෙන කිං නුඛොති ආදිනා මනසිකරොති, අථ'ස්ස තං කම්මං ආරම්මණං කත්වා ආවජ්ජන පරිකම්මාදීනං උපරි උප්පන්නෙන රූපාවචර චතුත්ථජ්ඣානෙන සම්පයුත්තං යං ඤාණං උප්පජ්ජති ඉදං යථා කම්මූපග ඤාණං නාමාති යොජනා. දෙවානං දස්සනෙ පි එසෙ ව නයො. **විසුං පරිකම්මන්ති** පුබ්බෙ නිවාසාදීනං විය දිබ්බචක්ඛුඤාණ පරිකම්මං විනා විසුං පරිකම්මං නත්ථි. කෙචි පනෙ'ත්ථ පාදකජ්ඣාන සමාපජ්ජන පරිකම්මෙහි කිච්චං නත්ථි, කිං නුඛො කම්මන්ති ආදි මනසිකාරා'නන්තර මෙව කම්මං, කම්මසීසෙන තං සම්පයුත්තෙ ච ධම්මෙ ආරම්මණං කත්වා අප්පණා චීථි උප්පජ්ජති, [4] එව'මනාගතං ස ඤාණෙ පි තෙනෙ ව විසුං පරිකම්මං නාම නත්ථි =පෙ= දිබ්බචක්ඛුනා සහෙ ව ඉජ්ඣන්තීති වුත්තන්ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. වසීභූතානම්පි අභිඤ්ඤානං පාදකජ්ඣානාදි [5] පරිකම්මං විනා අනුප්පත්තිතො පාදකජ්ඣානාදි මත්තෙන ච විසුං පරිකම්මං නාම න හොති දිබ්බචක්ඛුනා ච එතානි ඤාණානි සිඩානී ති ගහෙතබ්බං. එව'මනාගතං ස ඤාණස්සා පි දිබ්බචක්ඛුනා දිට්ඨස්ස සත්තස්ස අනාගතෙ පවත්තිං ඤාතුකාමතාය පාදකජ්ඣානාදීනමන'න්තරං ඤාණබලා'නුරූපං අනාගතෙසු අනෙක කප්පෙසු උප්පජ්ජනාරහෙ සබ්බෙ අත්තභාව පරියාපන්නෙ පඤ්චක්ඛන්ධෙ තප්පටිබඩෙ තදාරම්මණෙ ච සබ්බෙ ලොකිය ලොකුත්තරධම්මෙ සම්මුතිඤ්ච එකක්ඛණෙ ආලම්බිත්වා උප්පජ්ජනකස්ස චතුත්ථජ්ඣාන සම්පයුත්තස්ස අනාගතං ස ඤාණස්සා පි විසුං පරිකම්මං නාම නත්ථී ති යොජනා.

කෙචි පනෙ'ත්ථ පුබ්බෙ නිවාසා නුස්සතියං විය නාම ගොත්තා දි ගහණම්පි අත්ථෙ ව, තඤ්ච න අභිඤ්ඤාක්ඛණෙ- අථ ඛො තදනන්තරෙසු කාමාවචර ජවනක්ඛණෙ සු එව හොති. නාම පරිකප්පකාලෙ ඉතර

1. ම. අභිරූපවිරූපෙපීති.
2. ම. වාචකතං.
3. සී. සුගතාති.
4. සී. එවමනාගතං සඤ්ඤාණෙපි.
5. ම. කම්මං.

පරිකප්පා සම්භවා කමෙමනු පපත්තිය සඳ්ව පරියන්තා භාවා සබ්බපරි කම්ම නිමිත්තෙසු පන ධම්මෙසු අත්ථෙසු පි එකක්ඛණෙ අනිසඳ්ධය දිට්ඨෙසු යථාරුචි වසෙන පවත්තා එවං නාමොති ආදිනා කාමාවචර චිත්තෙන විකප්පෙතා උප්පජ්ජති වකඛුනා දිට්ඨෙසු බහූසු රූපෙසු එමහ කුම්භාදි විකප්පෙතා විය. යඤ්ච තත්ථ අවිකප්පිතං තම්පි විකප්පනා රහනති සබ්බං නාමගොත්තාදිතො විකප්පිතමෙ ව හොති. යථා චෙ'ත්ථ එවං පුබ්බෙ නිවා සානුසසනිය මපි [1] පරිකප්පාරහතං පන සන්ධාය පාළියං එවං නාමොති ආදිනා අප්පදෙසසහිතමෙ ව [2] වුත්තනති වදනති. අඤ්ඤ පන නාම ගොත්තාදිකං සබ්බමපි එකක්ඛණෙ පඤ්ඤයති අනිරූවිතං පන වවසා වොහරනති ති වදනති, තෙපි අත්ථතො පුරිමෙහි සදිසා එව පුබ්බෙ දිට්ඨසස පුන වොහාරකාලෙ පි පරිකප්පෙතබ්බතො පරිකප්පාරහ ධම්මදසසන මෙව තෙහි පි අත්ථතො උපගතං. එසෙ පන සො තතො චුතො අමුත්ර උදපාදිනති ආදි වචනතො කමෙනෙ ව අතීතා'නාගත ධම්මජානනෙන නාමගොත්තාදිහි සඞ්ගං ගහණං සුකරනති වදනති, තං අයුත්තමෙව. බුද්ධා නමපි සබ්බං ඤාතුං අසක්කුණෙය්‍යතාය සබ්බඤ්ඤුතා හානිප්පසඞ්ගතො. පාළියං "ඉමෙ වත හොන්තා"ති ආදි යථාකම්මූ පගඤාණසස පවත්ති ආකාරදසසනං. කායවාචානි චෙ'ත්ථ [3] කායවචී විඤ්ඤත්තියො.

භාගිසනති ආනන්තරිය සදිසත්තා වුත්තං, ධම්මාපනෙ හි අසති ආනන්තරියමෙව. **නසසාති** භාරිය සභාවසස උපවාදසස. **මහල්ලකොති** කෙවලං වයසා ව මහල්ලකො න ඤාණෙන, නා යං කිඤ්චි ලොකො වොහාරමත්තකමපි [4] ජානාති පරිසද්දසකො එව අමහාකං ලජ්ජිතබ්බසස කරණතො ති අධිප්පායෙන නිල්ලෙඛා වුත්තත්තා ගුණපරිධංසනෙන උප වදතීති වෙදිතබ්බං. **ආවුසොති** ආදිනා ථෙරො උපරි මඟඵලපත්ති'මසස ආකඞ්ඛනෙනා කාරුණාය අත්තාන'මාචික්ඛාසි. **පාඨනිකං අහොසීති** මඟාවරණං නා'හොසීති අධිප්පායො. **අත්තනා බුඩ්ඣනරොති** සයමපි බුඩ්ඣා එත්ථා පි උභයකුට්ඨං නිසිදිත්වා ති විසුඩ්මගෙහ වුත්තං. අනාගාමී අරහා ච ආයතිං සංවරත්ථාය න ඛමෙය්‍යුං, සෙසා දෙසෙනපීති ආහ **සචෙ සො නක්ඛමතීති**, "යෙ ච =පෙ= [5] සමාදපෙනති තෙපි මිච්ඡාදිට්ඨි කම්මසමාදානා"ති යොජෙතබ්බං. "සීල සම්පන්නෙනා"ති ආදිසු නිප්පරියායතො අඟඞ්ගඝණෙඣා අධිප්පෙතතා. තසෙසව අඤ්ඤුරාධනා නියමතො. සෙසාපි වා පච්ඡිම භවිකා සීලාදිසු ඨිතා තෙසම්පි අඤ්ඤුප්පත්තිනියමතො. **අඤ්ඤනති** අරහත්තඵලං. **එවං සම්පදනති** එවං [6] නිප්ඵත්තිකං යථා තං අවිරජ්ඣනක නිප්ඵත්තිකං, එව මිදමපි එතසස නිරයෙ නිබ්බත්තනනති අත්ථො. යං සන්ධාය "එවං සම්පද'මිද"නති නිද්දිට්ඨං, තං දසෙසතුං "තං වාච"නති ආදි වුත්තං. **තං වාචනති** අරියූපවාදං. **චිත්තනනති** අරියූපවාදචිත්තං. **දිට්ඨිනති**

---

1. ම. පරිකප්පාරහතං පි.
2. ම. වදනති.
3. සී. කායචිත්තවිඤ්ඤත්තියො.
4. සී. ජානාසි,
5. ම. සමාදපෙත්ති.
6. ම. නිබ්බත්තිකං.

අරිට්ඨවාදෙ දෙසා භාවදස්සන දිට්ඨිං. සබ්බ'මෙතං පජහිස්සාමීති චිතෙන්න අච්චයං දෙසෙත්වා ධම්මපනවසෙන අපපහාය අපපටිනිස්සජ්ජිත්වා. **යථා හතං නික්කිතෙනා එවං නිරයෙති** යථා නිරයපාලෙහි ආහරිත්වා නිරයෙ ඨපිතො එවං නිරයෙ ඨපිතො එව අරිට්ඨවාදෙනෙව'ස්ස ඉදං නියමෙන නිරයෙ නිබ්බත්තනං යථා මඟෙන එලං සම්පජ්ජති, එවං සම්පජ්ජන කනති අධිප්පායො. මිච්ඡාදිට්ඨි සබ්බපාපමූලත්තා පරමා පධානා යෙසං වජ්ජානං තානි මිච්ඡාදිට්ඨි පරමානි වජ්ජානි සබ්බවජ්ජෙහි මිච්ඡාදිට්ඨි යෙව පරමං වජ්ජන්ති අත්ථො. අවීතරාගස්ස මරණතො පරං නාම භවන්තරූපාදන මෙවා ති ආහ **පරම්මරණාති තදනන්තරං අභිනිබ්බත්ත [1] ඛන්ධග්ගහණෙනති**. යෙන නිට්ඨති තස්ස උපවෙජ්දෙනෙ ව [2] කරජකායො භිජ්ජතීති ආහ **කායස්ස භෙදාති ජීවිතින්ද්‍රියස්ස උපච්ඡෙදා**. එති එතසමා සුඛන්ති=අයො, පුඤ්ඤං. **ආගමනස්සාති** ආගමනස්ස හෙතුස්ස වා අයති ඉට්ඨා'රම්මණාදීහි පවත්තන්තීති=ආයො, අස්සාදෙ. **අසුරසදිසන්ති** පෙතා'සුරසදිසං.

සරසලක්ඛණං පටිවෙධෙනාති සභාවසඞ්ඛාතස්ස ලක්ඛණස්ස අසම්මොහතො පටිවිජ්ඣනෙන. **නිබ්බත්තිකන්ති** නිප්ඵාදනං. **යං ඨානං පත්ථාති** යං නිබ්බාණ මඟස්ස ආරම්මණ පච්චයට්ඨෙන ඨානං කාරණභූතං ආගම්ම. [3] **අප්පවත්තිනන්ති** අපපවත්ති හෙතුං. **කිලෙස වසෙනාති** යෙසං ආසවානං ඛෙපනෙන ඉදං ඛීණං ආසවක්ඛයඛීණං ඤාතං, තෙසං කිලෙසානං වසෙන තෙසං ආසවානං වසෙන සබ්බකිලෙසානං සඞ්ගහණතො පරියායතො පකාරන්තරතොති අත්ථො. පාළියං අතීතකාලවසෙන අබ්භඤ්ඤසු ඝින්ති වත්වාපි අභිසමයකාලෙ තස්ස තස්ස ඤාණස්ස පච්චුප්පන්න තං උපාදාය එවං ඤාණතො එවං පස්සතොති වත්තමානකාලෙන නිද්දෙසො කතො. කාමාසවාදිනං විමුච්චනෙනෙ ව තදම්බාභාවතො දිට්ඨා සවස්සාපි විමුත්ති වෙදිතබ්බා. **ඛීණා ජාතීති** ඤාණං කිලෙසක්ඛය පච්චවෙක්ඛණ වසෙන, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියන්ති ආදි ඤාණං මඟඵලනිබ්බාණ පච්චවෙක්ඛණවසෙන හොතීති ආහ "ඛීණා ජාතීති ආදිහි තස්ස භූමි"නති. තත්ථ **භූමී**නති විසයං, තීසු කාලෙසු පි ජාතික්ඛයං පටිලපජ්ජනක්මෙ ව වායාමා සම්භවෙපි තං තං පටිවායාම කරණස්ස සාඵලතං තස්ස අනාගතක්ඛන්ධා නුප්පත්ති ඵලතඤ්ච දස්සෙතුං "**යා පනා**"ති ආදි වුත්තං.

යා පන මඟස්ස අභාවිතත්තාති ආදිනා හි මඟෙනා'විහත කිලෙසෙහෙ ව ආයතිං ඛන්ධානං ජාති හෙස්සති තෙසඤ්ච කිලෙසානං මඟෙන විනාසෙ සති ඛන්ධා න ජාතිස්සන්ති, කිලෙසානඤ්ච නෙසාලිකතාය ජාතියං වුත්තනයෙන කෙනචි පච්චයෙන විනාසයොගෙ පි චිත්තසන්තානෙ කිලෙසවිරුඬ අරිය මඟක්ඛණුප්පාදනමෙ ව තබ්බිනාසො විරුඬ පච්චයා පනිපාතෙන ආයතිං අනුපපජ්ජනතො බීජසන්තානෙ අග්ගික්ඛන්ධො පනිපාතෙන ආයතිං

1. ම. ඛන්ධග්ගහණන්ති. 2. ම. කායො. 3. ම. අප්පවත්තීති.

බීජත්තානුප්පත්ති විය ඉති මග්ගක්ඛණුප්පත්ති සංඛාත කිලෙසාභාවෙන කිලෙසඵලානං ඛන්ධානං ආයතිං අනුප්පත්තියෙව ජාතික්ඛයොති අය මත්ථො විභාවීයති, "තෙනාහ මග්ගස්ස භාවිතත්තා අනුප්පාදධම්මතං ආපජ්ජනෙන ඛීණා"ති. එත්ථවායමත්ථො කිලෙසාභාව සංඛාතස්ස මග්ගස්ස භාවිතත්තා උප්පාදිතත්තා පච්චයාභාවෙන අනුප්පජ්ජන්ති ඛන්ධානං ජාති තෙන ආයතිං අනුප්පජ්ජන සඞ්ඛාතෙන අනුප්පාදධම්මතංආපජ්ජ නෙන [1]වොහාරතො "ඛීණා මෙ ජාතී"ති, න හි සඞ්ඛතධම්මානං පච්චයන්තරෙන විනාසො සම්භවති. සම්භවෙ ච තස්ස [2]පච්චයන්තරතාදිප්ප සඞ්ගතො. තබ්බිරුඬක්ඛණුප්පාදනමෙව තබ්බිනාසුප්පාදනං. "තන්ති [3]ඛීණජාතිං අබ්භඤ්ඤාසි"න්ති සම්බන්ධො. **ඉත්ථත්තාය**ාති ඉමෙ පකාරා ඉත්ථං, තබ්භාවො=ඉත්ථත්තං, තදත්ථාය. **දස්සෙන්තො**ති නිගමනවසෙන දස්සෙන්තො'ති.

විජ්ජත්තය කථා නයො.

අඤ්ඤාණන්ති ධී සද්දයොගෙන සාමි අත්ථෙ උපයොගවචනං. **පාදා**නීති පාදෙ. **ඝසසා**ති පරිචාරෙන. **කොතූහලච්ඡරෙ**ති කොතූහලෙ අච්ඡරෙ ච. **අඝ**න්ති අභික්කන්තසද්දො. නසි'දං ආමෙණ්ඩිතවසෙන චික්ඛත්තුං වුත්තං, අථ ඛො අත්ථ වයවසෙනාති දස්සෙන්තො **අථ්වා**ති ආදිමාහ. අවිසෙසෙන අත්ථසාමඤ්ඤෙන නිප්ඵන්නො "අභික්කන්ත"න්ති භාවනපුංසක නිද්දෙසො, දෙසනා පසාදාදි විසෙසාපෙක්ඛායපි තථෙව තිට්ඨති. පුබ්බෙ නිප්ඵන්නත්තාති ආහ "අභික්කන්තං =පෙ= පසාදෙ"ති. අධොමුඛ ඨපිතං කෙනචි හෙට්ඨාමුඛජාතං සයමෙව. **පරියායෙ**හීති පකාරෙහි, අරසරූපත්තාදි පටිපාදක කාරණෙහි වා. ගමුධාතුස්ස චිකම්මකත්තාභාවා ගොතමං සරණන්ති ඉදං පදවය ම්පි න උපයොග වචනං, අපි ච ඛො පුරිමමෙව, පච්ඡිමං පන පච්චත්තවචනන්ති දස්සෙතුං 'ගොතමං සරණන්ති ගච්ඡාමී'ති වුත්තං. තෙන ච ඉති සද්දො ලුත්ත නිද්දිට්ඨොති දස්සෙති. **අඝස්සා**ති අඝතො පාපතො. තාතාති හි පදං අපෙක්ඛිත්වා නිස්සක්කස්සෙව යුත්තත්තා. "අධිගතමග්ගෙ සච්ඡිකත නිරොධෙ"ති පදවයෙනාපි ඵලට්ඨායෙව දස්සිතා, න මග්ගට්ඨාති දස්සෙන්තො "යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජමානෙ වා"ති ආහ. **විත්ථාරෙ**ති ඉමිනා "යාවතා භික්ඛවෙ ධම්මා සඞ්ඛතා වා අසඞ්ඛතා වා විරාගො තෙසං අග්ගමක්ඛායතී'ති [4]සුත්ත පදං සඞ්ගණ්හාති.

අනෙජන්ති නිත්තණ්හං. **අප්පටිකූල**න්ති අවිරොධත්ථ දීපනතො අවි රුඬං සුචිං පණ්ඩිතං වා. වාචාය ගුණී කත්තබ්බතො පකාට්ඨෙහි සද්දත්ථ ගුණෙහි යොගතො වා **පගුණං**. **සංහනො**ති ඝටිතො සමෙතො. **ඝත්ථා**ති "යෙසු පුරිසයුගෙසූ"ති සම්බන්ධො. **අට්ඨ ච පුග්ගල ධම්මදසානෙ**ති තෙ

---

1. සී. වොහරණතො.
2. ම. පදත්ථන්තරතාදිප්පසඞ්ගතො.
3. සී. ඛීණාජාතිඅබ්භඤ්ඤාසීති.
4. ම. වුත්තංපදං.

අට්ඨ පුග්ගලා අරියධම්මස්ස දිට්ඨත්තා ධම්මදසා. **සරණන්ති** ආදිසු අයං සඞ්ඛෙපත්ථො භයහිංසනාදි අත්ථෙන රතනත්තයං සරණං නාම, "තදෙව මෙ රතනත්තයං තාණං ලෙණං පරායණ"න්ති බුඩසුබුඩතාදි ගුණවසෙන තප්පරායණතා කාරප්පවත්තො චිත්තුප්පාදො සරණගමනං නාම. යථා වුත්තෙන ඉමිනා චිත්තුප්පාදෙන සමන්නාගතො සරණං ගච්ඡති නාම. එතස්ස ච සරණගමනස්ස ලොකිය ලොකුත්තරවසෙන දුවිධො පභෙදො. තත්ථ ලොකුත්තරං සරණගමනු'පක්කිලෙස සමුච්ඡෙදෙන මග්ගක්ඛණෙයෙව සිජ්ඣති. ලොකිය සරණගමනං චතුධා පවත්තති අහං අත්තානං බුඩස්ස පරිච්චජාමීති ආදිනා අත්ත නිය්‍යාතනෙන යථා වුත්ත තප්පරායණතාය සිස්ස භාවූපගමනෙන පණිපාතෙන වා ති. සබ්බත්ථාපි චෙත්ථ සෙට්ඨ දක්ඛිණෙය්‍ය භාවවසෙනෙ ච සරණගමනං හොති, න ඤාති භයාචරියාදි වසෙනාති වෙදිතබ්බං. එවං ඤාති ආදිවසෙන තිත්ථියං වන්දතො සරණං න භිජ්ජති, දක්ඛිණෙය්‍ය භාවෙන අඤ්ඤං වන්දතො සරණං භිජ්ජති. ලොකියස්ස සරණගමනස්ස නිබ්බාණප්පත්ති [1] නියමං සදිස ඵලං. සරණගතස්ස අනාගතෙ නිබ්බාණප්පත්ති නියමතො සබ්බලොකිය සම්පත්ති සමධිගමො පන අපාය දුක්ඛාදි සමතික්කමො ච ආනිසංස ඵලං. තීසු වත්ථුසු වස්ස සංසය මිච්ඡා ඤාණාදි සඞ්කිලෙසො. භෙදොපිස්ස [2] සාවජ්ජා'නවජ්ජ වසෙන දුවිධො. තත්ථ පඨමො මිච්ඡාදිට්ඨි පුබ්බකෙහි තිත්ථිය පණිපාතාදීහි හොති, සො ච අනිට්ඨ ඵලත්තා සාවජ්ජො. අනවජ්ජො පන කාල කිරියාය හොති. ලොකුත්තර සරණගමනස්ස සබ්බථා සඞ්කිලෙසො වා භෙදො වා නත්ථීති වෙදිතබ්බං.

කො උපාසකොති ආදි උපාසකත්ත සරූප කාරණාදි පුච්ඡා. තත්ථ යො ගහට්ඨො මනුස්සො වා අමනුස්සො වා වුත්ත නයෙන [3] තිසරණ ගතො, අයං උපාසකො [4] සො ච සරණ ගමනාදි කිරියාය රතනත්තයං උපාසනතො=උපාසකොති වුච්චති. පඤ්චවෙරමණියො වස්ස සීලං. පඤ්ච මිච්ඡා [5] වණිජ්ජාදි ආජීවං පහාය ධම්මෙන සමෙන [6] ජීවිකා කප්පන 'මස්ස ආජීවො. අස්සඩිය දුස්සීලතාදයො උපාසකත්තස්ස විපත්ති, තද භාවො සම්පත්තීති වෙදිතබ්බා.

විහාරගෙගනාති ඔවරකාදි වසනට්ඨාන කොට්ඨාසෙන. [7] **අජ්ජභවන්ති** අස්මිං අහනි පවත්තං. පසාදාදි කාය විඤ්ඤත්ති හෙතුකො සරීරාවයවො **කාසඞ්ගං.** වචීවිඤ්ඤත්ති හෙතුකං ඔට්ඨජිවහාදි **වාචඞ්ගං. අවොපෙත්වාති** අවාලෙත්වා. එතෙන ච වචී පවත්තියා පුබ්බභාගෙ ඨාන කරණානං චලන පච්චයො වායො ධාතුයා [8] විකාරාකාරො විසුං කාය විඤ්ඤත්ති න හොති, තෙන විසුං විඤ්ඤාපෙතබ්බස්ස අධිප්පායස්ස අභාවා

1. ම. නියතං.
2. ම. සාවජ්ජානවජ්ජනවසෙන.
3. ම. තිසරණං.
4. ම. යො ච.
5. ම. වාණිජ්ජාදිපාපාජීවං.
6. සී. ජීවිකං. ම. ජීවිත.
7. ති මු ස. අජ්ජභාවන්ති.
8. සී. විකාරාවිකාරො.

පුස්තකාලය
සිරි වජිරාරාමය,
වජිර පාර,
බම්බලපිටිය.

වච්චිඤ්ඤත්තියමෙව සඞ්ගය්හති තදුපකාරත්තා. යථා කායෙන කායකණ්ඩු යනාදිසු සඤ්ඤුප්පත්තී හෙතුභූතො පඨවී ධාතුයා ආකාර විකාරො විසුං අධිප්පායස්ස අවිඤ්ඤාපනතො වච්චිඤ්ඤත්ති න හොති, එවමයම්පීති දස්සෙති. අධිප්පාය විඤ්ඤාපනතො හෙතා විඤ්ඤත්තියො නාමජාතා, නකෙවලං වායුපඨවීනං චලන සඤ්ඤ'ප්පත්ති පච්චය භූත විකාරාකාර මත්තතාය. එවඤ්ච බහිඩා රුක්ඛාදීසු [1]චලන සඤ්ඤ'ප්පත්ති පච්චයානං යථා වුත්තප්පකාරානං විකාරාකාරානං අවිඤ්ඤත්තිතා සමත්ථිතා හොතීති වෙදිතබ්බා. කෙචි වාචඞ්ගන්ති හොතු සාධූති එවමාදි වාචාය අවයවන්ති ආදි වදන්ති, තං අචොපෙත්වාති ඉමිනා න සමෙති. **ඛන්තිං චාරෙත්වාති** අනුමතිං පවත්තෙත්වා. "ඛන්තිං ධාරෙත්වා"ති පි පාඨො, බහි අනික්ඛමන වසෙන ගණ්හිත්වාති අත්ථො. **පටිමුඛොති** භගවති පටිනිවත්ත මුඛො, තෙනාහ "අපක්කමිත්වා"ති. යාච ධාතුස්ස විකම්මකත්තා භගවා වස්සා වාසං යාචිතොති වුත්තං.

සුසස්සකාලෙපීති වුත්තමෙවත්ථං පාකටං කාතුං **අතිසමගෙසපීති** වුත්තං, අතිවිය අප්පඤ්ඤෙපි යදා කිඤ්චි දෙව දත්වා බහුං පුබ්බණ්ණා පරණ්ණං ගණ්හන්ති තාදිසෙ කාලෙපීති අත්ථො. **භික්ඛමානාති** යාච මානා. **වුත්ත සස්සන්ති** වපිත සස්සං. **තත්ථාති** වෙරඤ්ජායං, එතෙන වුත්තං සලාකා එව හොති එත්ථාති=සලාකා වුත්තාති විසෙසනස්ස පර නිපාතෙන නිබ්බචනං දස්සෙති. අථවා සබ්බං සස්සං සලාකා මත්ත මෙව වුත්තං නිබ්බත්තං සම්පන්නං එත්ථාති=සලාකා වුත්තාතිපි නිබ්බ චනං දට්ඨබ්බං, තෙනා'හ **සලාකා එව සම්පජ්ජතීති**. සලාකාය වුත්ත ජීවිතං එතිස්සන්ති=සලාකා වුත්තාතිපි නිබ්බචනං දස්සෙතුං "සලාකාය වා"ති ආදි වුත්තං. **ධඤ්ඤ කරණට්ඨානෙති** ධඤ්ඤ මිනනට්ඨානෙ. **වණ්ණජ්ඣක්ඛන්ති** කහාපණ පරික්ඛකං. **උඤ්ඡන පග්ගහෙනාති** එත්ථ පග්ගහෙනාති පත්තෙන තං ගහෙත්වාති අත්ථො. පග්ගය්හති එතෙන භික්ඛාති හි=පග්ගහො, පත්තො. තෙනාහ **පග්ගහෙන සො උඤ්ඡාති** ආදි. අථ වා **පග්ගහෙනාති** ගහණෙන, උඤ්ඡත්ථාය ගහෙතබ්බො පත්තොති සිජ්ඣතීති ආහ "පත්තං ගහෙත්වා"ති.

ගඞ්ගාය උත්තරදිසා පදෙසො=උත්තරාපථො, සො නිවාසො එතෙසං තතො වා ආගතාති=**උත්තරාපථකා**, තෙනාහ **උත්තරාපථ වාසිකාති** ආදි, "උත්තරාහකා"ති පි පාඨො. සො එව අත්ථො නිරුත්තිනයෙන. **මන්දිරන්ති** අස්සසාලං. "මන්දර"න්ති පි ලිඛන්ති, තං න සුන්දරං, සා ච මන්දිරා යස්මා පරිමණ්ඩලාකාරෙන බහු විධා ච කතා, තස්මා **අස්ස මණ්ඩලි කාසොති** වුත්තා.

ගඞ්ගාය දක්ඛිණාය දිසාය දෙසො=දක්ඛිණාපථො, තත්ථ ජාතා මනුස්සා=**දක්ඛිණාපථ මනුස්සා**, බුඩං මමායන්ති මමෙවායන්ති ගණ්හන

1. ම. චලනුප්පත්ති.

සීලා **බුඩමාමකා,** එවං සෙසෙසු පි. **එවන්ති** එවං පච්ඡා වුත්ත නයෙන අත්ථෙ ගය්හමානෙ. [1] **පටිවිංසන්ති** කොට්ඨාසං. **තදුපිසන්ති** තදනුරූපං තප්පහොනකං. **ලඩාති** ලභිත්වා "නො හොති"ති සම්බන්ධො. "ලඩො"ති වා පාඨො. [2] උපට්ඨාකට්ඨානං නෙව ලභති අත්ථො. ඤාති ච පසත්ථ තම ගුණ යොගතො සෙට්ඨො චාති=**ඤාතිසෙට්ඨො. එව රූපෙසු ඨානෙසු අසමෙව පතිරූපොති** ආමිසස්ස දුල්ලභකාලෙසු පරිකථොභාසාදිං අකත්වා පරම සල්ලෙඛ වුත්තියා ආජීවසුඩ්ඩියං ඨත්වා භගවතො අධිප්පායානු ගුණං ආමිසං විචාරන්තෙන නාම ඤාති සිනෙහ යුත්තෙන අරියසාවකෙ නෙව කාතුං යුත්තන්ති අධිප්පායො. **මාරාවට්ටනාසෙති** මාරෙන කත චිත්ත [3]පරිවට්ටනෙන චිත්ත සම්මොහනෙනාති අත්ථො. **තමපීති** උත්තර කුරුං වා තිදසපුරං වා ආවට්ටෙය්‍ය.

"ඵුස්සස්සා'හං පාවචනෙ සාවකෙ පරිභාසයිං
යවං ඛාදථ භුඤ්ජථ මා ච භුඤ්ජථ සාලයො"ති.

අපදානෙ වුත්තස්ස අකුසලස්ස තදා ඔකාස කතත්තා. **නිබ්ඛදානස්සාති** දස්සාමාති වාචාය නියමිත දානස්ස. [4] **අප්පිතවට්ටස්සාති** කායෙන [5] අති හරිත්වා දින්න වත්ථුනොපි. [6] **විසහතීති** සක්කොති. **සඞ්ඛෙපෙනාති** නීහාරෙන. **ව්‍යාමප්පභාසෙති** සමන්තතො හෙට්ඨා ච උපරි ච අසීති හත්ථ මත්තෙඨානෙ ඝනීභූතාය ඡබ්බණ්ණාය පභාය යතො [7]ඡබ්බණ්ණ රංසියො තළාකතො මාතිකායො විය නික්ඛමිත්වා දසසු දිසාසු ධාවන්ති, සා යස්මා ව්‍යාමමත්තා විය ඛායති, තස්මා ව්‍යාමප්පභාති වුච්චති. යස්මා අනුබ්‍යඤ්ජනානි ච පච්චෙකං භගවතො සරීරෙ පභාසම්පත්තියුත්තා ආකාසෙ චන්ද සුරියාදයො විය [8]විභාතා විරොචන්ති, තස්මා තානි ව්‍යාමප්පභාය සහ කෙනචි අනභිභවනීයානි වුත්තානි.

අනත්ථසංහිතෙති ඝාතාපෙක්ඛං සාමි අත්ථෙ භුම්මවචනං, තෙනාහ "තාදිසස්ස වචනස්ස ඝාතො"ති අත්ථො. ධම්මදෙසනාය හෙතු උප්පජ්ජති එත්ථ ධම්මදෙසනාදිකො වා අත්ථො උප්පජ්ජති එතායාති= [9] **අට්ඨුප්පත්ති,** පච්චුප්පන්න වත්ථු. [10] **එකං ගහෙත්වාති** ධම්මදෙසනා සික්ඛාපද පඤ්ඤත්ති සඞ්ඛාතෙසු චීසු ධම්මදෙසනා කාරණං ගහෙත්වා. **රත්තිච්ඡෙදෙ වාති** සත්තාහකරණීය වසෙන ගන්ත්වා බහි අරුණුට්ඨාපන වසෙන වුත්තො. න වස්සච්ඡෙද වසෙන [11] තස්ස විසුං වුච්චමානත්තා, එතෙන ච වස්සච්ඡෙද පච්චයෙ සත්තාහකරණීයෙන ගමනං අනුඤ්ඤාතන්ති වෙදිතබ්බං. **න කිසම්ඤ්චීති** [12] කිසම්චි ගුණෙ සම්භාවනා වසෙන න මඤ්ඤන්ති. **පච්ඡා සීලං** [13] **අධිට්ඨහිස්සාමාති** ආජීව හෙතු සන්තගුණප්පකාසනෙන [14]ආජීව

1. ම. පටිවිසන්ති. 2. ම. උපට්ඨකට්ඨානං නෙවලභින්ති අත්ථො.
3. සී. පරිවත්තනෙන. 7. ම. ඡබ්බණ්ණා රංසියො. 11. සී. වස්සං.
4. ම. අප්පිතවත්තස්සාති. 8. සී. පටිහත්තානි. 12. ම. කිඤ්චි ගුණෙ.
5. සී. අපටිහරිත්වා. 9. ම. අත්ථුප්පත්ති. 13. ස. & මු. සා. අධිට්ඨහෙය්‍යාමාති.
6. ම. සහතීති. 10. ම. එතං, 14. සී. ආජීව විපත්තිසන්ධාය.

විපත්තිං සන්ධාය වුත්තං. **අතිමඤ්ඤිස්සතීති** අවමඤ්ඤිස්සති. **ආයසමාති පියවචනමෙන**න්ති උච්ච නී ච ජනසාමඤ්ඤ වසෙන වත්වා පුන උච්ච ජනා'වෙණ්ණ වසෙනෙව දස්සෙන්තො **ගරුගාරව සප්පතිස්සාධිවචන**න්ති ආහ, [1] තත්ථ තත්ථ සහ පතිස්සයෙන නිස්සයෙනාති=සප්පතිස්සො, සනිස්සයො. තස්ස ගරුගුණ යුත්තෙසු ගාරව වචනන්ති අත්ථො. ඉධ පන වචනමෙව අධිවචනං.

පප්පටකොජන්ති ආදි කප්පෙ උදකුපරි පඨමං පඨවිභාවෙන සඤ්ජාතං නවනීත පිණ්ඩසදිසං උදකෙපි [2] උප්පිලන සභාවං අවිලීයනකං අතිසිනිඩ මධුරං අනෙක යොජන සහස්ස බහලං [3] රසාතල සඞ්ඛාතං පඨවොජං, යං ආදිකප්පිකෙහි මනුස්සෙහි රසතණ්හාය ගහෙත්වා භුඤ්ජමානං තෙසං [4] කම්මබලෙන උපරිභාගෙ කක්ඛළභාවං ආපජ්ජිත්වා හෙට්ඨා පුරිමාකා රෙනෙව ඨිතං, යස්ස ච බලෙන අයං මහාපඨවි සපබ්බත සමුද්ද කානනා හෙට්ඨා උදකෙ [5] අනිම්මුජ්ජමානා [6] අවිකිරියමානා කුලලූ'පරිවිය නිච්චලා තිට්ඨති. තං පඨවි සාරමණ්ඩන්ති අත්ථො, තෙනාහ **පඨවිමණ්ඩාති** ආදි. **සම්පන්නන්ති** මධුර රසෙන උපෙතං, තෙනාහ "සාදුරසන්ති." [7] **උප්පන්නඵලොති** බහුඵලො. **නිම්මක්ඛිකන්ති** වත්වා පුන **නිම්මක්ඛිකණ්ඩන්ති** මක්ඛිකණ්ඩානම්පි අභාවං දස්සෙති.

"යෙ පඨවි නිස්සිතා පාණා තෙ තත්ථ සඞ්කාමෙස්සාමි"ති එත්ථ මනුස්සා'මනුස්ස තිරච්ඡාන ගති'ත්ථිනම්පි හත්ථ සඞ්කාමනෙ කිං අනාමාස දොසො න හොතීති? න හොති, කස්මා? "අනාපත්ති භික්ඛවෙ ඉඩිමස්ස ඉඩිවිසයෙ"ති වචනතො, තෙනෙව භගවාපි [8] අනාමාසෙ දොසං අදස්සෙත්වා "විපල්ලාසම්පි සත්තා පටිලභෙය්‍යුන්ති" ආහ. බුද්දකො **ගාමො.** මහන්තො [9] සාපණකො **නිගමො, පදවීතිහාරෙනාති** පද නික්ඛෙපෙන.

විනය පඤ්ඤත්තියා [10] **මූලතොප්පභූතිති** පාරාජිකාදි ගරුකානං [11] තදඤ්ඤෙසඤ්ච සික්ඛාපදානං පාතිමොක්ඛුද්දෙසක්කමෙන යෙභුය්‍යෙන [12] අපඤ්ඤත්තතං සන්ධාය වුත්තං, න සබ්බෙන සබ්බං අපඤ්ඤත්ත තාය. තෙනෙව ථෙරො භගවන්තං "සාවකානං සික්ඛාපදං [13] පඤ්ඤාපෙය්‍ය උද්දිසෙය්‍ය පාතිමොක්ඛ"න්ති පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙන සහ සික්ඛා පද පඤ්ඤත්තිං යාචි, ඛන්ධකෙහි ආනන්දත්ථෙරාදීනං පබ්බජ්ජතො පුරෙ තරමෙව රාහුලභද්දස්ස පබ්බජ්ජාය "න භික්ඛවෙ අනනුඤ්ඤාතො මාතා පිතූහි පුත්තො පබ්බාජෙතබ්බො යො පබ්බාජෙය්‍ය ආපත්තිදුක්කටස්සා"ති පඤ්ඤත්ත සික්ඛාපදං දිස්සති. ඉධෙව අට්ඨකථායම්පි "සාමම්පි පචනං =පෙ= න වට්ටතීති ච "රත්තිච්ඡෙදොවා වස්සච්ඡෙදො වා න කතො"ති ච

---

1. ම. තත්ථ.
2. ම. උප්පිලවනසභාවං.
3. ම. සාටඵලසඞ්ඛාතං.
4. සී. කම්මඵලෙන.
5. සී. අනිමුජ්ජමානා.
6. සී. අවිලීයමානා.
7. ම. උපපන්න.
8. ම. අනාමාසදොසං.
9. ම. සාපණො.
10. ම. මූලතො පභූතීති.
11. සී. තදඤ්ඤෙසු ච.
12. සී. අපඤ්ඤත්තකං
13. ම. පඤ්ඤාපෙය්‍ය.

වුත්තත්තා පුබ්බෙව සාමපාකාදි පටික්ඛෙපො අත්ථීති පඤ්ඤායති. එවං කතිපය සික්ඛාපදානං පඤ්ඤත්ති [1] සබ්භාවෙපි අපඤ්ඤත්ත පාරාජිකාදිකෙ සන්ධාය "න තාව සාරිපුත්ත සත්ථා සාවකාණං සික්ඛාපදං පඤ්ඤාපෙතී"ති වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. පුථුත්තාරම්මණතො පටිනිවත්තිත්වා සම්මදෙව එකාරම්මණෙ චිත්තෙන ලීනො පතිසලලීනො නාමාති ආහ **එකිභාවං ගතස්සාති**, චිත්තවිවෙකං ගතස්සාති අත්ථො. චිරන්ති අච්චන්ත සංයොගෙ උපයොග වචනං.

සොළසවිධාය පඤ්ඤායාති මජ්ඣිමනිකායෙ අනුපදසුත්තන්ත දෙසනායං "මහා පඤ්ඤා භික්ඛවෙ සාරිපුත්තො පුථුපඤ්ඤා [2] හාසුපඤ්ඤා ජවනපඤ්ඤා තික්ඛපඤ්ඤා නිබ්බෙධිකපඤ්ඤා"ති ආගතා [3] ඡ පඤ්ඤා ච නවානුපුබ්බවිහාර සමාපත්ති පඤ්ඤා ච අරහත්ත මග්ගපඤ්ඤා චාති එවං සොළස විධෙන ආගතාය පඤ්ඤාය. යෙසං බුඩානං සාවකා සුඩාවාසෙසු සන්දිස්සන්ති, තෙයෙව ලොකෙ පාකටාති විපස්සී ආදයොව ඉධ [4] උඩවා, න ඉතරෙ පුබ්බ බුඩා තෙනෙව [5] ආටානාටිය [6] සුත්තෙ දෙවාපි අත්තනො පාකටානං තෙසඤ්ඤෙව ගහණං අකංසු, නාඤ්ඤෙසන්ති වෙදිතබ්බං.

කිලාසුනොති අප්පොස්සුක්කා පයොජනාභාවෙන නිරුස්සාහා අහෙසුං, න ආලසියෙන, තෙනාහ **න ආලසිය කිලාසුනොති** ආදි. **නිද්දොසනායාති** කාය වචී වීතික්කම සමුට්ඨාපකදොසා'භාවා. "පාණං න හනෙ [7] න චා'දින්නමාදියෙ"ති ආදිනා ඔවාද සික්ඛාපදානං විජ්ජමානත්තා වුත්තං **සත්තාපත්තික්ඛන්ධ වසෙනාති** ආදි. ඡන්නං ඡන්නං වස්සානං ඔසානදිවසං **අපෙක්ඛිත්වා** "සකිං සකි"න්ති වුත්තත්තා [8] තදපෙක්ඛමෙත්ථ සාමිවචනං. "සකලජම්බුදීපෙ සබ්බොපි භික්ඛුසඞ්ඝො උපොසථං අකාසී"ති සම්බන්ධො.

ඛන්තිපරමන්ති ආදිසු තිතික්ඛා සඞ්ඛාතා ඛන්ති සත්ත සඞ්ඛාරෙහි නිබ්බත්තා නිට්ඨා ඛමනකිලෙස තපනතො පරමං තපො නාම. වාන සඞ්ඛාතාය තණ්හාය නික්ඛන්තත්තා=නිබ්බාණං, තං සබ්බ ධම්මෙහි පරමං උත්තමන්ති බුඩා වදන්ති යථා වුත්ත ඛන්තියා අභාවෙන පාණවධං වා ඡෙදන [9] තාළනාදිං වා කරොන්තො පරූපඝාති පරස්ස හරණ පරදාරා තික්කමනාදීහි මුසා පෙසුඤ්ඤ ඵරුසාදීහි ච පරං විහෙඨයන්තො ච බාහිත පාපතාය අභාවෙන පබ්බජිතො වා සමිත පාපතාය අභාවෙන සමණො වා න හොතීති අත්ථො. සීලසංවරෙන සබ්බපාපස්ස අනුප්පාදනං ලොකිය [10] සමාධි විපස්සනාහි කුසලස්ස උපසම්පාදනං නිප්ඵාදනං සබ්බෙහි මග්ගඵලෙහි අත්තනො චිත්තස්ස පරිසොධනං පභස්සරභාව කරණියං, තමෙතං බුඩානං සාසනං අනුසිට්ඨි. **අනුපවාදොති** වාචාය

1. සී. සම්භවෙපි.
2. සී. & ම. හාසපඤ්ඤා.
3. සී. ඡපඤ්ඤාචෙව.
4. සී. උද්ධතා.
5. ම. ආටානාදිය.
6. සී. සුත්තේන.
7. සී. නචථෙය්‍යමාදියෙති.
8. සී. තදපෙක්ඛත්ථෙසාමිවචනං,
9. සී. තාලනාදිවා.
10. සී. සමාධි විපස්සනාදි.

කස්සචි අනුපවාදනං. **අනුපඝාතො**ති කායෙන කස්සචි උපඝාතාකරණං වුත්තාවසෙසෙ ච පාතිමොක්ඛ සඞ්ඛාතෙ සීලෙ අත්තානං සංවරණං. "භත්තසම්ං මත්තඤ්ඤුතා" සඞ්ඛාත ආජීවපාරිසුඩ්ි පච්චය සන්නිස්සිත සීලසමායොගො තං මුඛෙන ඉන්ද්‍රිය සංවරො [1] පන්තසෙනාසන සඞ්ඛාතං [2] අරඤ්ඤවාසං තං මුඛෙන පකාසිතෙ චතුපච්චයසන්තොස භාවනා රාමතා සඞ්ඛාත මහාඅරියවංසෙ පතිට්ඨානඤ්ච [3] අධිචිත්ත සඞ්ඛාතෙ ලොකිය ලොකුත්තර සමාධිම්හි තදුප්පාදන වසෙන ආයොගො අනු යොගො ච යං තමෙතං බුඩානං අනුසිට්ඨීති යොජනා.

සාව සාසනපරියන්තාති ආණා පාතිමොක්ඛස්ස අභාවතො වුත්තං. පරිනිබ්බාණතො පන උඩං ඔවාද පාතිමොක්ඛුද්දෙසොපි නත්ථෙව, බුඩා එව හි තං උද්දිසන්ති, න සාවකා. **පඨම බොධියන්ති** බොධිතො වීසති වස්සපරිච්ඡින්නෙ කාලෙ, ආචරිය ධම්මපාලත්ථෙරෙන පන පඤ්චවත්තාළී සාය වස්සෙසු ආදිතො පණ්ණරස වස්සානි පඨමබොධීති වුත්තං. සික්ඛා පදපඤ්ඤත්ති කාලතො පන පභුති ආණා පාතිමොක්ඛමෙව උද්දිසන්තීති ඉදං පාතිමොක්ඛුද්දෙසක්කමෙනෙව පරිපුණ්ණං කත්වා සික්ඛාපද පඤ්ඤත්තිකාලං සන්ධාය වුත්තං. "අට්ඨානං අනවකාසො"ති යථාක්කමං හෙතුපච්චය පටික්ඛෙපවසෙන කාරණපටික්ඛෙපො. **යන්ති** යෙන කාර ණෙන. **අපරිසුඩාය පරිසායා**ති අලජ්ජිපුග්ගලෙහි වොම්ස්සතාය අසුඩාය පරිසාය, න කෙවලං බුඩානඤ්ඤෙව අපරිසුඩාය පරිසාය පාතිමොක්ඛු ද්දෙසො අයුත්තො, අථ ඛො සාවකානම්පි චොදනා සාරණාදිවසෙන පන සොධෙත්වා සංවාසකරණං සාවකානඤ්ඤෙව භාරො, බුඩා පන සික්ඛාපදානි [4] පඤ්ඤාපෙත්වා උපොසථාදි කරණවිධානං සික්ඛාපෙත්වා විස්සජ්ජෙන්ති, චොදනා [5] සාරණාදීනි න කරොන්ති, තෙනෙව භගවා අසුඩාය පරිසාය පාතිමොක්ඛං අනුද්දිසිත්වා [6] සකල රත්තිං තුණ්හි භූතො නිසීදි. භික්ඛූ ච භගවතො අධිප්පායං ඤත්වා අසුඩ පුග්ගලං බහි නීහරිංසු, තස්මා සාවකානම්පි අසුඩාය පරිසාය ඤත්වා උපොසථාදි සඞ්ඝකම්ම කරණං බුහමචරියන්තරාය කරණං විනා න වට්ටතීති වෙදිතබ්බං.

සම්මුඛසාවකානන්ති බුඩානං සම්මුඛෙ ධරමානකාලෙ පබ්බජිතානං සබ්බන්තිමානං සාවකානං. උළාරාති'සයජෙතනත්ථං "උළාරැළාර භොගාදි කුලවසෙනවා"ති පුන උළාර සද්දග්ගහණං කතං. ආදිසද්දෙන උළාරමජ්ඣත්ත අනුළාරාදීනං ගහණං වෙදිතබ්බං. "තෙ පච්ඡිමා සාවකා අන්තරධාපෙසු"න්ති සම්බන්ධො. අපඤ්ඤත්තෙපි සික්ඛාපදෙ යදි සාවකා සමානජාති ආදිකා සියුං [7] අත්තනො අත්තනො කුලානුගත ගත්ථං විය භගවතො වචනං න නාසෙය්‍යුං. යස්මා පන සික්ඛාපදඤ්ච න පඤ්ඤත්තං ඉමෙ ච භික්ඛූ න සමානජාති ආදිකා තස්මා විනාසෙසුන්ති ඉමමත්ථං

1. සී. පන්ථසෙනාසනසඞ්ඛාත. 3. ම. අධිචිත්තසඞ්ඛාත. 5. සී. සාරණාදීනං.
2. සී. අරඤ්ඤවාසං මුඛෙන. 4. ම. පඤ්ඤාපෙත්වා.. 6. සී. සකලංරත්තිං.
7. ම. අත්තනො.

දස්සෙතුං "යස්මා එකනාමා =පෙ= තස්මා අඤ්ඤමඤ්ඤං විහෙඨෙන්තා"ති ආදි වුත්තං. චිරට්ඨිතිකවාරෙ පන සාවකානං නානාජ්ඣාදිභාවෙ සමා නෙපි සික්ඛාපද පඤ්ඤත්තියා පරිපුණ්ණතාය සාසනස්ස චිරප්පවත්ති වෙදිතබ්බා. යදි එවං කස්මා සබ්බෙපි බුඩා [1] සික්ඛාපදානි න පඤ්ඤ පෙන්තීති. යස්මා ච සාසනස්ස චිරප්පවත්තියා න කෙවලං සික්ඛාපද පඤ්ඤත්තියෙව හෙතු, අථ ඛො [2] ආයතිං ධම්මවිනයං ගහෙත්වා සාව කෙහි විනෙතබ්බ පුග්ගලානං සම්භවොපි තස්මා තෙසං සම්භවෙ සති බුඩා සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙන්ති, නා'සතී ති පරිපුණ්ණා පඤ්ඤත්තියෙව වෙනෙය්‍ය සම්භවස්සාපි සූචනතො සාසනස්ස චිරප්පවත්තියා හෙතුවුත්තාති වෙදිතබ්බා.

පාළියං "සහස්සං භික්ඛුසඞ්ඝං =පෙ= ඔවදතී"ති එත්ථ සහස්ස [3] සඞ්ඛ්‍යා පරිච්ඡින්නො සඞ්ඝො සහස්සො සහස්සීලොකධාතූති ආදිසු විය. තං සහස්සං භික්ඛුසඞ්ඝන්ති යොජනා. සහස්ස සද්දස්ස එකවචනන්තතාය භික්ඛුසහස්සාති වත්වා අවයවාපෙක්ඛාය ඔවදියමානානන්ති බහුවචන නිද්දෙසො කතොති දට්ඨබ්බො. "අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තානි විමුච්චිංසූ"ති එත්ථ **ආසවෙහිති** කත්තු අත්ථෙ කරණවචනං. **චිත්තානීති** පච්චත්ත බහුවචනං. **විමුච්චිංසූති** කම්මසාධනං, තස්මා ආසවෙහි කත්තු භූතෙහි අනුපාදාය ආරම්මණකරණවසෙන අගහෙත්වා චිත්තානි විමො චිතානීති එවමෙත්ථ අත්ථො ගහෙතබ්බොති ආහ [4] "තෙසං හි චිත්තානී"ති ආදි. **යෙහි ආසවෙහිති** එත්ථාපි කත්තු අත්ථෙ එව කරණවචනං. **විමුච්චිංසූති** කම්මසාධනං. **තෙති** ආසවා. **තානීති** චිත්තානි, උපයොග බහුවචනඤ්චෙතං. **විමුච්චිංසූති** කත්තු සාධනං, "විමුච්චිංසූ"ති අත්ථො. **අගහෙත්වා විමුච්චිංසූති** ආරම්මණ වසෙන තානි චිත්තානි අගහෙත්වා ආසවා තෙහි චිත්තෙහි මුත්තවන්තො අහෙසුන්ති අත්ථො. අථවා **ආසවෙහිති** [5] නිස්සක්ක වචනං. **විමුච්චිංසූති** කත්තුසාධනං, තස්මා කිඤ්චි සඞ්ඛත ධම්මං තණ්හාදි වසෙන අනුපාදියිත්වා චිත්තානි විමුත්ත වන්තානි අහෙසුන්ති අත්ථො ගහෙතබ්බො.

පුරිමවචනාපෙක්ඛන්ති "අඤ්ඤතරස්මිං [6] භිංසනකෙ වනසණ්ඩෙ"ති වුත්ත වචනස්ස අපෙක්ඛනං තස්මිං පුරිම වචනෙති එවං අපෙක්ඛනන්ති අත්ථො, තෙනාහ **යං වුත්තන්ති** ආදි. භිංසනස්ස භයස්ස කතං කරණං කිරියා භිංසනකතං, තස්මිං භිංසන කිරියායාති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ **භිංසන කිරියායාති**. භිංසයතීති=භිංසනො, සොව භිංසනකො තස්ස භාවො=භිංසනකත්තන්ති වත්තබ්බෙ තකාරස්ස ලොපං කත්වා වුත්තන්ති පකාරන්තරෙන අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ **අථවාති** ආදි. **බහුතරානං වා සත්තානන්ති** යෙභුය්‍යෙනාති පදස්ස අත්ථදස්සනං, තෙන ච යො කොචීති පදස්සාපි යො යො පවිසතීති විච්ඡාවසෙන නානත්ථෙන අත්ථො

1. සී. සික්ඛාපදං.
2. සී. ආයති.
3. සී. සඞ්ඛා.
4. ම. තෙසඤ්ඤි.
5. සී. නිස්සක්ක බහුවචනං.
6. ම. භිසනකෙ.

ගහෙතබ්බො ති දස්සෙති යො යො පවිසති තෙසු බහුතරානන්ති අත්ථ සම්භවතො. **නිගමනන්ති** [1] පකතෙ අත්ථෙ යථාවුත්තස්ස අත්ථස්ස උප සංහාරො. අයංහෙත්ථ නිගමනක්කමො යා හි සාරිපුත්ත විපස්සී ආදීනං තිණ්ණං බුඩානං අත්තනො පරිනිබ්බාණතො උපරි පරියත්තිවසෙන විනෙ තබ්බානං පුග්ගලානං අභාවෙන තෙසං අත්ථාය විත්ථාරතො සික්ඛාපද පඤ්ඤත්තියං [කිලාසුතා අප්පොස්සුක්කතා යා ච උපනිස්සය සම්පන්නානං වෙනෙය්‍යානං වෙතසා වෙතො පරිච්ච භිංසනක වනසණ්ඩ පි ගන්ත්වා ඔවදන්තානං තෙසං මග්ගඵලුප්පාදනත්ථාය ධම්මදෙසනාය එව අකිලාසුතා] ස උස්සාහතා. න විත්ථාරතො ධම්මවිනයදෙසනාය "අයං ඛො සාරිපුත්ත හෙතු අයං පච්චයො යෙන විපස්සී ආදීනං [2] තිණ්ණං බුඩානං බ්‍රහ්මචරියං න චිරට්ඨිතිකං අහොසීති". **පුරිස යුග වසෙනා**ති පුරිසානං යුගං පවත්ති කාලො, තස්ස වසෙන පුරිසවසෙනාති අත්ථො. **සබ්බපච්ඡිමකොති** පරි නිබ්බාණදිවසෙ පබ්බජිතො සුභද්ද සදිසො. **සතසහස්සං සට්ඨිමත්තානි ච වස්ස සහස්සානි**ති ඉදං භගවතො ජාතිතො පට්ඨාය වුත්තං. බොධිතො පට්ඨාය පන ගණ්ඨියමානං ඌනං හොතීති දට්ඨබ්බං. **ඒ සෙවා** ති ධර මානෙ භගවති එකං පරිනිබ්බුතෙ එකන්ති වෙ යෙව පුරිසයුගානි.

අසමභුණන්තෙනාති අපාපුණන්තෙන. **කො අනුසන්ධිති** පුරිමකථාය ඉමස්ස කො සම්බන්ධොති අත්ථො. **සං වුත්තන්ති** යං යාචිතන්ති අත්ථො. **සෙසූති** වීතික්කමධම්මෙසු. [3] **නෙසන්ති** දිට්ඨධම්මිකාදි ආසවානං. **නෙති** වීතික්කමධම්මා. ඤාතියෙව පිතාමහ පිතු පුත්තාදිවසෙන [4] පරිවත්තනතො පරිවට්ටොති=**ඤාතිපරිවට්ටො**. **ලොකාමිසභූතන්ති** ලොකපරියාපන්නං හුත්වා කිලෙසෙහි ආමසිතබ්බතො ලොකාමිසභූතං. **පබ්බජ්ජා සඞ්ඛෙ පෙනෙ වාති** දසසික්ඛාපදදානාදි පබ්බජ්ජාමුඛෙන. **එතන්ති** මෙථුනාදීනං අකරණං. **ථාමන්ති** සික්ඛාපදපඤ්ඤාපන සාමත්ථියං. [5] **සච්ඡවින්ති** [6] සුක්කච්ඡවිං පකතිච්ඡවිං සුන්දරච්ඡවිං වා. **සෙසන්ති** [7] සෙසපදයොජන දස්සනං, ඉදානි [8] අත්ථයොජනං දස්සෙන්තො ආහ [9] **අයං වා හෙත්ථා**ති ආදි. තත්ථ වා සද්දො අවධාරණෙ, හි සද්දො පසිඩියං අය මෙව හෙත්ථාති අත්ථො. "අථ සත්ථා"ති පදස්ස අත්ථං දස්සෙති **තදා සත්ථා**ති. **රොපෙත්ථා**ති ඵාලිතට්ඨානෙ නින්නං මංසං සමං වඩ්ඪෙත්වා. **සකෙ ආචරියකෙති** අත්තනො ආචරියභාවෙ ආචරියකම්මෙ වා. **විපුලභාවෙනා**ති බහුභාවෙන. **අයොනිසො උම්මුජ්ජමානා**ති අනුපායෙන අභිනිවිසමානා විපරීතතො ජානමානාති අත්ථො. **රසෙන රසං** [10] **සංසන්දෙත්ථා**ති අනවජ්ජසභාවෙන සාවජ්ජසභාවං [11] සම්මිස්සෙත්වා. **උඩම්මං උබ්බිනයන්ති** උග්ගතධම්මං උග්ගතවිනයඤ්ච. යථා ධම්මො ච විනයො ච විනස්සිස්සති එවං කත්වාති

1. සී. පකත්ථෙ යථාවුත්තස්ස.
2. ම. තිණ්ණං බ්‍රහ්මචරියං.
3. ම. තෙසන්ති.
4. ම. පරිවට්ටනතො.
5. ම. සඤ්ඡවින්ති.
6. සී. සකියච්ඡවි.
7. ම. සෙසං.
8. ම. යොජනං.
9. නි. මු. ස. අයං වා එත්ථ.
10. ම. සංසන්දිත්වාති.
11. ම. සම්මිස්සිත්වා.

[ ] රෙඛන්තරභාගො සීහළ පොත්කෙසු න දිස්සති.

අත්ථො. **ඉමස්මිං අත්ථෙති** ඉමස්මිං සඞ්ඝාධිකාරෙ. **පභස්සරොති** [1] පභා සනසීලො. **එවං නාමො එවං ගොත්තොති** යො යං සොතාපන්නොති නාමගොත්තෙන සමන්නාගතො, "අයං වුච්චති සොතාපන්නො"ති පකතෙන සම්බන්ධො. **අවිනිපාතධම්මොති** එත්ථ ධම්ම සද්දො සභාවවාචි, සොව අත්ථතො අපායෙසු ඛිපනකො දිට්ඨිආදි අකුසලධම්මො එවාති ආහ **යෙ ධම්මාති** ආදි. ඉදානි සභාවවසෙනෙව අත්ථං දස්සෙතුං **විනිපාත නං වාති** ආදි වුත්තං. **නියතොති** [2] සත්තභවබ්භන්තරෙ නියතක්ඛන්ධ පරිනිබ්බාණො. තස්ස කාරණමාහ **සම්බොධිපරායණොති**. **අනුධම්ම තාති** ලොකුත්තර ධම්මානුගතො සභාවො.

[3] **පවාරණා සඞ්ගහං දත්වාති** ආගාමිනියා පුණ්ණමියා පවාරෙස්සා මාති අනුමතිදානවසෙන දත්වා, පවාරණං [4] උක්කඩ්ඪෙත්වාති අත්ථො, එතෙන නයෙන කෙනචි පච්චයෙන පවාරණුක්කඩ්ඪනං කාතුං වට්ටතීති දීපිතං හොති. [5] **මාගසිරමාසස්ස පඨමදිවසෙති** චන්දමාසවසෙන වුත්තං, අපර කත්තික [6] පුණ්ණමියා අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙති අත්ථො. ඵුස්සමාසස්ස පඨමදිවසෙති එත්ථාපි එසෙවනයො. ඉදඤ්ච නිදස්සන මත්තං වෙනෙය්‍යා නං අපරිපාකං පටිච්ච ඵුස්සමාසතො පරඤ්ච එකාචි තී චතුමාසම්පි තත්ථෙව වසිත්වා සෙසමාසෙහි චාරිකාය පරියොසාපනතො. **දසසහස්ස චක්කවා ළෙති** ඉදං දෙවබ්‍රහ්මානං වසෙන වුත්තං, මනුස්සා පන ඉමස්මිං යෙව චක්කවාළෙ බොධනෙය්‍යා හොන්ති, ඉතරචක්කවාළෙසු පන මනුස්සානං ඉමස්මිං චක්කවාළෙ උප්පත්තියා ඡන්දුප්පාදනත්ථං අනන්තම්පිචක්කවාළං ඔලොකෙත්වා [7] තදනුකූලානුසාසනී පාටිහාරියං කරොන්තියෙව. **ආයාමාති** එත්ථ ආ සද්දො ආගච්ඡාති ඉමිනා සමානත්ථොති ආහ **ආගච්ඡ යාමාති**, එහි [8] ගච්ඡාමාති අත්ථො. **සුවණ්ණරස පිඤ්ජරාහිති** විලිනසුවණ්ණජලං විය පිඤ්ජරාහි සුවණ්ණවණ්ණාහිති අත්ථො. පාළියං "නිමන්තිතම්හා"ති ආදිසු "නිමන්තිතා වස්සං වුත්ථා අම්හාති ච නිමන්තිතා වස්සං වුත්ථා අත්ථා"ති ච සම්බන්ධො.

ඝන්ති දෙය්‍යධම්මජාතං, "යං කිඤ්චී"ති අත්ථො. **නො නත්ථීති** අම්හාකං නත්ථි නොති වා එතස්ස විවරණං නත්ථීති. **ඵත්ථාති** ඝරාවාසෙ. **තන්ති** තං [9] කාරණං කිච්චං වා. **කුතොති** [10] කතරහෙතුතො. **ඝන්ති** යෙන කාරණෙන කිච්චෙන වා දුතියෙ අත්ථවිකප්පෙ **ඵත්ථාති** ඉමස්ස විවරණං ඉමස්මිං තෙමාසබ්භන්තරෙති. **තන්ති** තං දෙය්‍යධම්මං. **තත්ථ චාති** කුසලෙ තික්ඛවිසදභාවාපාදනෙන සමුත්තෙජෙත්වා. [11] **වස්සෙත්වාති** [12] ආයතිං වාසනාභාගියං ධම්මරතනවස්සං ඔතාරෙත්වා. **යං දිවසන්ති** යස්මිං දිවසෙ.

---

1. ම. පභායන සීලො.
2. සී. සත්තභවන්තරෙ.
3. ම, පවාරණ සඞ්ගහං
4. ම. උක්කඩ්ඪිත්වාති.
5. ති. මු. ස. මාගසිරස්ස. මු. සා. මග්ගසිරස්ස. ම. මිගසිරමාසස්ස.
6. ම. පුණ්ණමාය.
7. ම. තදනුගුණානුසාසනී.
8. ම. ආගච්ඡාමාති.
9. ම. කරණං.
10 ම. කරණහෙතුතො.
11. සී & ම. වස්සිත්වා.
12. සී. ආයති.

[1] **පත්තුණ්ණපට්ටපටෙ** වාති පත්තුණ්ණපටෙ වීනපටෙ ච. **තුම්බානීති** වම්ම මය තෙලභාජනානි. [2] **අනුවජිත්වාති** අනුගමනං කත්වා. "අභිරන්ත" සද්දො ඉධ අභීරුච්පරියායොති ආහ **ඝථාජ්ඣාසය**න්ති ආදී. සොරෙය්‍යා දීනි මහාමණ්ඩල චාරිකාය මග්ගභූතානි සොරෙය්‍යනගරාදීනි. **පයාග පතිට්ඨාන**න්ති ගඞ්ගාය එකස්ස තිත්ථවිසෙසස්සාපි තං සමීපෙ ගාමස්සාපි නාමං.

සමන්තපාසාදිකායාති සමන්තතො සබ්බසො පසාදං ජනෙතීති= **සමන්තපාසාදිකා,** තස්සා යෙ පන පකාරෙ සන්ධාය සමන්තතොති වුච්චති, තෙ පකාරෙ විත්ථාරෙත්වා දස්සෙතුං "තත්‍රිද"න්ති ආදි වුත්තං. තත්ථ "සමන්තපාසාදිකා"ති යා සංවණ්ණනා වුත්තා, තත්‍ර තස්සං සමන්ත පාසාදිකායං සමන්තපාසාදිකභාවෙ ඉදං වක්ඛමාන ගාථාවචනං හොතීති යොජනා. බාහිරනිදාන අබ්භන්තරනිදාන සික්ඛාපදනිදානානං වසෙන නිදානප්පභෙදදීපනං වෙදිතබ්බං. ථෙරවාදප්පකාසනං වත්ථුප්පභෙද දීප නන්ති පි වදන්ති. සික්ඛාපදානං පච්චුප්පන්න වත්ථුප්පභෙදදීපනන්ති පි වත්තුං වට්ටති. සික්ඛාපදනිදානන්ති පන වෙසාලි ආදි සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා කාරණභූත දෙසවිසෙසො වෙදිතබ්බො. **එත්ථාති** සමන්තපාසාදිකාය. සම්පස්සතං විඤ්ඤූනන්ති සම්බන්ධො. තස්මා අයං සමන්තපාසාදිකාත්වෙව පවත්තාති යොජෙතබ්බං.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනීයං

වෙරඤ්ජකණ්ඩ වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

---

1. { ම. පට්ටුණ්ණපට්ට පටෙ.
ම. ස. පත්තුණ්ණපත්ත පටෙ.

2. { සී. & ම. අනුප්පජ්ජිත්වා.
මු. සා. අනුපජ්ජිත්වා.
ම. ස. අනුබන්ධිත්වා.

විකකාසිකභණ්ඩස්ස විකකිණනං ඉණදානඤ්ච **භණ්ඩපයොජනං** නාම. එවං පයොජිතස්ස මූලස්ස සහවඩ්ඪියා ගහණවායාමො **උඩාරෙ** නාම. අසුකදිවසෙ දින්නන්ති ආදිනා [1] පමමුට්ඨස්ස සතුප්පාදනාදි **සාරණං** නාම. **චතුබ්බිධාසාති** ඛත්තිය බ්‍රාහමණ ගහපති සමණානං වසෙන භික්ඛුආදීනං වා වසෙන චතුබ්බිධාය. **දිස්වාන ස්ස එතදහොසීති** හෙතුඅත්ථෙ අයං දිස්වාන සද්දො අසමානුකත්තුකත්තා, "යථා ඝතං [2] පිවිත්වා බලං හොතී"ති, එවමඤ්ඤත්ථා පි එවරූපෙසු. **භබ්බකුලපුත්තොති** උපනිස්සය මත්ත සභාවෙන වුත්තං, න පච්ඡිම භවිකතාය, තෙනෙවස්ස මාතාදි අකල්‍යාණ මිත්තසමායොගෙන කත [3] චීතික්කමනං නිස්සාය උප්පන්න විප්පටිසාරෙන අධිගමන්තරායො ජාතො. පච්ඡිමභවිකානං පුබ්බබුඩ්ඪුප්පාදෙසු ලඬ බ්‍යාකරණානං න සක්කා කෙනචි අන්තරායං කාතුං, තෙනෙව අඩ්ගුලි මාලත්ථෙරාදයො අකුසලං කත්වා පි අධිගමසම්පන්නා [4] එව අහෙසුන්ති.

චරිමක චිත්තන්ති වුතිචිත්තං. සඞ්ඛං විය ලිඛිතං ඝංසිත්වා ධොවිතං **සඞ්ඛලිඛිත**න්ති ආහ "ධොත" ඉච්චාදි. **අජ්ඣාවසතාති** අධි සද්ද යොගෙන අගාරන්ති භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනන්ති ආහ **අගාරමජ්ඣෙති**. [5] කාසාය රසරත්තානි කාසායානීති ආහ [6] **කසායරසපීතතායාති** කසා යතො නිබ්බත්තතාය ච හි රසො පි කාසායරසොති වුච්චති. යදා ජානාති සද්දො බොධනත්ථො න හොති, තදා තස්ස පයොගෙ "සප්පිනො ජානාති මධුනො ජානාතී"ති ආදිසු විය කරණත්ථෙ සාමිවචනං සද්දසත්ථවිදූ ඉච්ඡන්තීති ආහ [7] **කිඤ්චි දුක්ඛෙන නානුභොසී**ති, [8] කෙනචි දුක්ඛෙන (කරණභූතෙන) විසයං නානුභොසීති අත්ථො, කිඤ්චීති එත්ථාපි හි කර ණත්ථෙ සාමිවචනස්ස ලොපො කතො, තෙනෙව වක්ඛති "විකප්පවයෙපි පුරිමපදස්ස උත්තරපදෙන සමානවිභත්ති ලොපො දට්ඨබ්බො"ති [යදා පන ජානාති සද්දො] සරණත්ථො හොති තදා මාතුසරතී ති ආදිසු විය උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං සද්දසත්ථවිදූ වදන්තීති ආහ **අථවා කිඤ්චි දුක්ඛං න සරසීති අත්ථො**ති. කස්සචි දුක්ඛස්ස අනනුභූතතාය න සරතීති අත්ථො. **විකප්පවශෙපීති** අනුභවන සරණත්ථවසෙන වුත්තෙ දුතිය තතිය විකප්පවයෙ. **පුරිමපදස්සාති** කිඤ්චීති පදස්ස. **උත්තරපදෙනාති** දුක්ඛස්සාති පදෙන. සමානාය සාමිවචනභූතාය විභත්තියා කස්සචි දුක්ඛස්සාති වත්තබ්බෙ කිඤ්චි දුක්ඛස්සාති ලොපො දට්ඨබ්බො. **මරණෙනපි මයංතෙති** එත්ථ තෙති පදස්ස සහත්ථෙ කරණවසෙනපි අත්ථං දස්සෙතුං "තයා වියොගං වා පාපුණිස්සාමා"ති [9] අත්ථන්තරං වුත්තං. **ගන්ධබ්බා** නාම ගායනකා. **නටා** නාම රඞ්ගනටා, නාටකාලඞ්ගනකාදයො. සුඛූපකරණෙහි අත්තනො [10] පරිවරණං කාරෙන්තො යස්මා ලළන්තො කීළන්තො

1. ම. පමුට්ඨස්ස.
2. සී. පිත්වා.
3. සී. චීතික්කමං.
4. සී. එවාහෙසුන්ති
5. සී. කසායෙන රත්තානි.
6. ම. කාසායරසපීතතායාති.
7. ම. කිඤ්චි දුක්ඛස්සනානුභොසීති.
8. ම. එත්ථ ච කිඤ්චි දුක්ඛෙන නානුභොසීති අත්ථො
9. සී. පක්ඛන්තරං.
10. ම. පරිවාරණං කරොන්තො.
[ ] ම. නදිස්සති,

නාම හොති, තස්මා දුතියෙ අත්ථවිකප්පෙ ලලාති ආදි වුත්තං. **දානප්පදානාදීනීති** එත්ථ නිච්චදානං දානං නාම, විසෙසදානං පදානං නාම, ආදි සද්දෙන සීලාදීනි සඞ්ගණ්හාති.

වුද්ධස හත්තානීති සඞ්ඝහත්තං උද්දෙසහත්තං නිමන්තනං සලාකං පක්ඛිකං උපොසථිකං පාටිපදිකං ආගන්තුකං ගමිකං ගිලානං ගිලානු පට්ඨාකං විහාර ධුර වාර හත්තන්ති ඉමානි වුද්ධසහත්තානි. එත්ථ ච සෙනාසනාදි පච්චයත්තය නිස්සිතෙසු ආරඤ්ඤකඞ්ගාදි [1] ධුතඞ්ගානං ගහණවසෙන සෙසධුතඞ්ගානි පි ගහිතානෙව හොන්තීති වෙදිතබ්බං. **වජ්ජීන**න්ති වජ්ජීරාජූනං. **වජ්ජීසූති** ජනපදාපෙක්ඛං බහුවචනං, වජ්ජී නාමකෙ ජනපදෙති අත්ථො. පඤ්චකාමගුණා යෙව උපභුඤ්ජිතබ්බතො පරිභුඤ්ජිතබ්බතො ච උපභොගපරිභොගා, ඉත්ථිවත්ථාදීනි ච තදුපකරණානීති ආහ **යෙහි තෙසන්ති** ආදි **උක්කට්ඨ පිණ්ඩපාතිකත්තාති** සෙස ධුතඞ්ග පරිවාරිතෙන උක්කට්ඨ පිණ්ඩපාතික ධුතඞ්ගෙන සමන්නාගතත්තා, තෙනාහ [2] **සපදානචාරං චරිතුකාමොති. දොසාති** රත්ති. තත්ථ අභි වුත්තං පරිවුසිතං ආභිදොසිකං, අභිදොසං වා පච්චූසකාලං ගතො පත්තො අතික්කන්තො=ආභිදොසිකො, තෙනාහ **එකරත්තාතික්කන්තස්ස වාති** ආදි. **උදක කඤ්ජිසන්ති** පානීයපරිභොජනීය උදකඤ්ච යාගු ච. **තථාති** සමුච්චයත්ථෙ. **අනොකප්පනං** අසද්දහනං. [3] **අමරිසනං** අසහනං. **තඞ්ත ලොපන්ති** පිතාමහතො ආගතං පෙතාමහන්ති වත්තබ්බෙ තඞ්තපච්චය නිමිත්තස්ස එකාරස්ස ලොපං කත්වා ති අත්ථො. යෙසං සන්තකං ධනං ගහිතං තෙ **ඉණායිකා. පළිබුඩ්ඨොති** මාගච්ඡ මාභුඤ්ජාති ආදිනා කතා වරණො, පීළිතොති අත්ථො. **අත්තනාති** සයං. සපතිනො ධනසාමිනො ඉදං= **සාපතෙය්‍යං** ධනං, තදෙව විභවො.

භිජ්ජන්තීති අගහිතපුබ්බා එව භිජ්ජන්ති. **දින්නාපි පටිසන්ධීති** පිතරා දින්න සුක්කං නිස්සාය උප්පන්නස්ස සත්තස්ස පටිසන්ධි පි තෙන දින්නා නාම හොතීති වුත්තං. සුක්කමෙව වා ඉධ පටිසන්ධි නිස්සයත්තා පටිසන්ධීති වුත්තං, තෙනාහ **ඛිප්පං පතිට්ඨාතීති**, න හි පිතු සංයොගක්ඛණෙ යෙව සත්තස්ස උප්පත්ති නියමො අත්ථි [4] සුක්කස්සෙව තථා පතිට්ඨාන නියමතො, සුක්කෙ පන [5] පතිට්ඨිතෙ යාව සත්තදිවසානි [6] අඩ්මාසමත්තංවා තං ගබ්භසණ්ඨානස්ස ඛෙත්තමෙව හොති මාතුමංසස්ස ලොහිතලෙසස්ස සබ්බදාපි විජ්ජමානත්තා. පුබ්බෙපි පඤ්ඤත්ත සික්ඛාපදානං [7] සබ්භාවතො අපඤ්ඤත්තෙ සික්ඛාපදෙපි [ඉමස්ස පඨමපාරාජික සික්ඛාපදෙ] අට්ඨ පිතෙති අත්ථො වුත්තො. **එවරූපන්ති** එවං ගරුකසභාවං, පාරාජික සඞ්ඝාදිසෙස වත්ථුභූතන්ති අත්ථො, තෙනාහ [8] **අවසෙසෙ පඤ්චබුද්ධකා**

---

1. ම. පධානඞ්ගානං.
2. නි. මු. ස. සපදානචාරිකං.
3. { ම. අපරිසහනං. / සී. අපරිහනං.
4. ම. සුක්කමෙව.
5. සී. පතිට්ඨිතෙයෙව.
6. ම. අඩ්ඪමාසමත්තං වා.
7. සී. සම්භවතො.
8. ම. අවසෙස.

[ ] රෙඛන්තරභාගො සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

පත්තිකඛන්ධෙ ච පඤ්ඤාපෙසීති. යං ආදිනවන්ති සම්බන්ධො. **කාය විඤ්ඤත්තිවොපනනොති** කායවිඤ්ඤත්තියා නිබ්බත්තවලනතො. **තෙ නෙවාති** අවධාරණෙන යානි ගබ්භගහණකාරණානි නිවත්තිතානි, තානිපි දස්සෙතුං "කිම්පනා"ති ආදි වුත්තං.

තත්ථ උභයෙසං ඡන්දරාගවසෙන කායසංසග්ගො වුත්තො, ඉත්ථියා එව ඡන්දරාගවසෙන නාභිපරාමසනං විසුං වුත්තං, සාමපණ්ඩිතස්ස හි මාතා පුත්තුප්පත්තියා [1] සඤ්ජාතාදරා නාභිපරාමසනකාලෙ කාමරාගසමා කුලචිත්තා අහොසි. ඉතරථා පුත්තුප්පත්තියා එව [2] අසම්භවතො, සක්කො ච'ස්සා කාමරාගසමුප්පත්ති නිමිත්තානි අකාසීතිපි වදන්ති, වත්ථුවසෙන වා එතං නාභිපරාමසනං කායසංසග්ගතො විසුං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. මාතඞ්ග පණ්ඩිතස්ස දිට්ඨමඞ්ගලිකාය නාභිපරාමසනෙන මණ්ඩබ්‍යස්ස නිබ්බත්ති අහොසි. චණ්ඩපජ්ජොත මාතු නාභියං විච්ඡිකා ඵරිත්වා ගතා. තෙන චණ්ඩපජ්ජොතස්ස නිබ්බත්ති අහොසීති ආහ "එතෙනෙව නයෙනා"ති ආදි.

අයන්ති සුදින්නස්ස [3] පුරාණදුතියිකා. **යං සන්ධායාති** යං අජ්ඣාචාරං සන්ධාය. **මාතාපිතරො ච සන්නිපතිතා හොන්තීති** ඉමිනා සුක්කස්ස සම්භවං දීපෙති. **මාතා ච උතුනී හොතීති** ඉමිනා සොණිතස්ස. **ගන්ධබ්බොති** තත්‍රූ'පගො සත්තො අධිප්පෙතො, ගන්තබ්බොති වුත්තං හොති, තකාරස්ස චෙ'ත්ථ ධකාරො කතො. අථවා ගන්ධබ්බා නාම රඞ්ගනටා, තෙ විය තත්‍ර තත්‍ර භවෙසු නානාවෙසගහණතො අයම්පි ගන්ධබ්බොති වුත්තො, සො මාතාපිතූනං සන්නිපාතක්ඛණතො පච්ඡාපි සත්තාහබ්භන්තරෙ තත්‍ර උප්පන්නො පච්චුපට්ඨිතොති වුත්තො.

ගබ්භස්සාති කලලරූප සහිතස්ස පටිසන්ධි විඤ්ඤාණස්ස, තං හි [4] ඉධ ගන්ධබ්බොති අධිප්පෙතං, "සා තෙන ගබ්භං ගණ්හී"ති ආදිසු විය. අස්ස තං අජ්ඣාචාරන්ති සම්බන්ධො.

පාළියං "නිරබ්බුදො වත හො භික්ඛුසඞ්ඝො නිරාදීනවො"ති ඉමස්ස අනන්තරං තස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙති අජ්ඣාහරිත්වා "සුදින්නෙන =පෙ= ආදීනවො උප්පාදිතො"ති යොජනා වෙදිතබ්බා. **ඉතිහාති** නිපාත සමුදායස්ස. **එවන්ති** [5] ඉදං අත්ථකථනං. **මුහුත්තෙනාති** ඉදං ඛණෙනාති පදස්ස වෙවචනං. යාව බ්‍රහ්මලොකා [6] අබ්භුග්ගතොපි දෙවානං තාව මහන්තො සද්දො තෙසං රූපං විය මනුස්සානං ගොචරො න හොති, තස්මා පච්ඡා සුදින්නෙන [7] වුත්තෙ එව භික්ඛු ජානිංසූති දට්ඨබ්බං. **මග්ගබ්‍රහ්මචරියන්ති** මග්ගපදට්ඨානං සික්ඛාත්තයමෙව උපචාරතො වුත්තං තස්සෙව යාවජීවං චරිතබ්බත්තා. **අවිප්ඵාරිකොති** උද්දෙසාදිසු අබ්‍යාවටො. **වහච්ඡින්නොති** ඡින්නපාදො, ඡින්නක්ඛන්ධො වා. **චින්තයීති** ඉමිනා පජ්ඣායීති පදස්ස කිරියා පදත්ථං දස්සෙති, තෙන "කිසො අහොසි =පෙ= පජ්ඣායි වා"ති චකාරං ආනෙත්වා පාළි යොජනා කාතබ්බා.

1. සී. සඤ්ජාතාකාරා.
2. සී. සම්භවතො.
3. සී. පොරාණදුතියිකා.
4. ම. ඉධ ගබ්භොති.
5. ම. ඉදං අත්ථභවනං.
6. ම. අබ්භුග්ගතොති.
7. ම. වුත්තෙ එව ජානිංසූති.

ගණෙ ජනසමාගමෙ සන්නිපාතනං ගණසඞ්ගණිකා, සාව පපඤ්චා තෙන **ගණසඞ්ගණිකාපපඤ්චෙන. ස'ස්සා**ති යෙ අස්ස. **කථා ථාසුකා**ති විස්සාසිකභාවෙන ථාසුකකථා සුඛසම්භාසාති අත්ථො. [1] උපාදාරූපං [2] භූතරූපමුඛෙනෙව මන්දනං පීනනඤ්ච හොතීති ආහ "පසාද" ඉච්චාදි. **ඉදානීති** නිපාතො, ඉධ පන සද්දත්ථෙ වත්තති තක්කාලවාචිනො එතරහි පදස්ස වීසුං වුච්චමානත්තාති ආහ "සො පන ත්ව"න්ති. නො සද්දොපි නනු සද්දො විය පුච්ඡනත්ථොති ආහ [3] "කච්චි නු ත්ව"න්ති. **නමෙවා**ති ගිහිභාවපත්ථනා ලක්ඛණමෙව. අනභිරතිමෙවාති එවකාරෙන නිවත්තිතාය පන තදඤ්ඤාය අනභිරතියා විජ්ජමානත්තං දස්සෙතුං **අධිකුසලාන**න්ති ආදි වුත්තං, සමථවිපස්සනා අධිකුසලා නාම. **ඉදං පනා**ති ආදි උපරි වත්තබ්බ [4] විසෙසදස්සනත්ථං. **පරියාය වචනමත්ත**න්ති සද්දත්ථ කථනමත්තං. **තස්මි**න්ති තස්මිං ධම්මෙ, එවං විරාගාය දෙසිතෙ සතිති අත්ථො.

නාමාති ගරහායං. [5] **ලොකුත්තර නිබ්බාණ**න්ති "විරාගායා"ති ආදිනා වුත්තකිලෙසක්ඛය නිබ්බාණතො විසෙසෙති. ජාතිං නිස්සාය උප්පජ්ජනක මානො එව මදජනනත්ථෙන මදොති=මානමදො. අහං පුරිසොතී පවත්තො මානො=පුරිසමදො. අසඩ්ම්මසෙවනා සමත්ථතං නිස්සාය මානො රාගො එව වා පුරිසමදොති කෙචි. ආදි සද්දෙන බලමදාදිං සඞ්ගණ්හාති. **තෙභූමක වට්ටන්ති** තීසු භූමීසු කම්ම කිලෙස විපාකා පවත්තනට්ඨෙන වට්ටං. **විරජ්ජ තීති** විගච්ඡති. **යොනියො**ති අණ්ඩජාදයො, තා පන යවන්ති තාහි සත්තා අමිස්සිතා පි සමානජාතිතාය මිස්සිතා හොන්තීති යොනියොති වුත්තා.

ඤාත තීරණ පහාණ වසෙනාති එත්ථ ලක්ඛණාදිවසෙන සප්පච්චය නාමරූප පරිග්ගහො ඤාතපරිඤ්ඤා නාම. කලාපසම්මසනාදිවසෙන පවත්තා ලොකියවිපස්සනා තීරණපරිඤ්ඤා නාම. [අරියමග්ගො පහාණ පරිඤ්ඤා නාම] ඉධ පන ඤාත තීරණ කිච්චානම්පි අසම්මොහතො මග්ගක්ඛණෙ සිජ්ඣනතො අරියමග්ගමෙව සන්ධාය තිවිධාපි පරිඤ්ඤා වුත්තා, තෙනෙව ලොකුත්තරමග්ගොව කථිතොති වුත්තං. **කාමෙසු පාතබ්‍ය තාන**න්ති වත්ථුකාමෙසු පාතබ්‍යතා සඞ්ඛාතානං සුභාදි ආකාරානං තදාකාරගාහිකානං තණ්හානන්ති අත්ථො, විසයමුඛෙන හෙත්ථ විසයිනො ගහිතා. **තීසු ඨානෙසූති** "විරාගාය ධම්මො දෙසිතො =පෙ= නො සඋපාදානායා"ති එවං වුත්තෙසු. [6] **කලිසාසනාරොපනත්ථායා**ති දොසාරොපනත්ථාය, "කලී"ති කොධස්ස නාමං, තස්ස සාසනං කලිසාසනං, කොධ වසෙන [7] වුච්චමානා ගරහා. අජ්ඣාවාරො ව වීතික්කමො. **සමණකරණානං ධම්මාන**න්ති සමණභාවකරානං හිරොත්තප්පාදි ධම්මානං. පාළියං **කථං සද්ද** යොගෙන "**න සක්ඛිස්සසි**"ති [8] අනාගතවචනං කතං, නාම සද්ද යොගෙනාතිපි වදන්ති.

---

1. සී. උපාදාරූපානං. 2. සී. භූතරූපමුඛෙනෙව පීනනං ච. 3. සී. කිඤ්චිනුත්වන්ති. 4. ම. විසෙස දස්සනං. 5. ම. ලොකුත්තරං නිබ්බාණන්ති. 6. සී. & ම. කලිසාසනං ආරොප නත්ථායාති, 7. සී. වුච්චමානගරහා. 8. ම. අනාගත වචනං නාම. [ ] සී. නදිස්සතෙ.

අතිවිය දුක්ඛවිපාකන්ති ගහට්ඨානං නා තිසාවජ්ජම්පි කම්මං පබ්බ ජිතානං භගවතො ආණාවීතික්කමතො චෙව සමාදින්නි සික්ඛාත්තය විනාසනතො ච මහාසාවජ්ජං හොතීති වුත්තං. උදකෙ භවං=ඔදකං, ධොවනකිච්චන්ති ආහ **උදකකිච්චන්ති** ආදි. **සමාපජ්ජිස්සසීති** අනාගත වචනං, නාම සද්දඥොගෙන කතන්ති ආහ "නාම සද්දෙන යොජෙ තබ්බ"න්ති. [1] දුභරතාදීනං හෙතු භූතො අසංවරො ඉධ දුභරතාදි සද්දෙහි වුත්තො කාරණෙ කාරියොපචාරෙනාති ආහ **දුභරතාදීනං වත්ථුභූතස්ස අසංවරස්සාති**. **අත්තාති** අත්තභාවො. **දුභරතන්ති** අත්තනා උපට්ඨා කෙහි ච දුක්ඛෙන භරිතබ්බතං. සත්තෙහි කිලෙසෙහි ච සඞ්ගණනං සමොධානං සඞ්ගණිකාති ආහ **ගණසඞ්ගණිකායාති** ආදි. **අට්ඨ කුසීත වත්ථු පාරිපූරියාති** එත්ථ කම්මං කාතබ්බන්ති එකං, තථා අකාසින්ති, මග්ගො ගන්තබ්බොති, අගමාසින්ති, [2] නාලත්ථං භොජනස්ස පාරිපූරින්ති, අලත්ථන්ති, උප්පන්නො මෙ ආබාධොති, අවිරවුට්ඨිතො ගෙලඤ්ඤාති එකන්ති, ඉමානි අට්ඨ කුසීතවත්ථූනි නාම. එත්ථ ච කොසජ්ජං කුසීත සද්දෙන වුත්තං, විනාපි හි භාවජොතනපච්චයං භාවත්ථො විඤ්ඤායති, "යථා පටස්ස සුක්ක"න්ති. **සබ්බකිලෙසාපචයභූතාය විවට්ටායාති** රාගාදි සබ්බකිලෙසානං [3] අපචය හෙතුභූතාය නිබ්බාණාය, නිබ්බාණත්ථන්ති අත්ථො. [4] **සංවරපහාණ පටිසංයුත්තන්ති** සීලසංවරාදීහි පඤ්චහි සංවරෙහි චෙව තදඞ්ගප්පහාණාදීහි පඤ්චහි පහාණෙහි ච උපෙතං.

අසුත්තන්ත නිබ්බන්ති තීසු පිටකෙසු පාළිසඞ්ඛාත සුත්තන්තවසෙන අරචිතං සඞ්ගීතිකාරෙහි ච අනාරොපිතං, තෙනාහ [5] **පාළිවිනිම්මුත්තන්ති** තෙන ච අට්ඨකථාසු [6] යථානුරූපං සඞ්ගහිතන්ති දස්සෙති, එවරූපාහි පකිණ්ණකදෙසනා අට්ඨකථාය මූලං. **ඔක්කන්තික ධම්මදෙසනා** නාම තස්මිං තස්මිං පසඞ්ගෙ [7] ඔතාරෙත්වා ඔතාරෙත්වා නානානයෙහි කථිය මාන ධම්මදෙසනා. තෙනාහ **භගවා කිරාති** ආදි. **පටික්ඛිපනාධිප්පා යාති** පඤ්ඤත්තම්පි සික්ඛාපදං කිමෙතෙනාති මද්දන චිත්තා. **වුත්තත්ථ වසෙනාති** පතිට්ඨා අධිගමුපායවසෙන. සික්ඛාපදවිභඞ්ගෙ "යා තස්මිං සමයෙ කාමෙසු මිච්ඡාචාරා ආරති විරති"ති ආදිනා නිද්දිට්ඨවිරතියො චෙව "යා තස්මිං සමයෙ චෙතනා සඤ්චෙතනා"ති ආදිනා නිද්දිට්ඨචෙත නා ච "කාමෙසු මිච්ඡාචාරා විරමන්තස්ස ඵස්සො =පෙ= අවික්ඛෙපො"ති ආදිනා නිද්දිට්ඨ ඵස්සාදිධම්මා ච සික්ඛාපදන්ති දස්සෙතුං "අයඤ්චත්ථො සික්ඛාපද විභඞ්ගෙ වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බො"ති වුත්තං. "යො තත්ථ නාමකායො පදකායො"ති ඉදං මහාඅට්ඨකථායං වුත්තන්ති වදන්ති. **නාමකායොති** නාමසමූහො නාමපඤ්ඤත්තියෙව, සෙසානිපි තස්සෙව වෙවචනානි. **සික්ඛා කොට්ඨාසොති** විරති ආදයො වුත්තා තප්පකාස කඤ්ච වචනං.

---

1. ම. දුබ්භරතාදීනං. 2. සී. නාලඞ්ං.
3. සී. අපච්චය. 4. ම. සංවරප්පහාණ පටිසඤ්ඤුත්තන්ති.
5. ම. පාළිවිමුත්තන්ති. 6. සී. පාඨානුරූපං, 7. සී. ඔතාරෙත්වා නානානයෙහි.

අත්ථවසෙති හිතවිසෙසෙ ආනිසංසවිසෙසෙ, තෙ ච සික්ඛාපද ජඤ්ඤත්තියා හෙතුති ආහ **කාරණවසෙති**. සුඛවිහාරාභාවෙ සහ ජීවනස්ස අභාවතො සහජීවිතාති සුඛවිහාරො ච වුත්තො. **දුස්සීලපුග්ගලාති** නිස්සීලා දූසිතසීලා ච. පාරාජික සික්ඛාපදප්පසඞ්ගෙහි නිස්සීලා අධිප්පෙතා, සෙස සික්ඛාපදප්පසඞ්ගෙහි තෙහි තෙහි චීතික්කමෙහි ඛණ්ඩඡිද්දාදි භාවප්පත්තියා දූසිතසීලා අධිප්පෙතා, [1] උභයෙනාපි අලජ්ජිනොව ඉධ දුස්සීලාති වුත්තාති වෙදිතබ්බා. සබ්බසික්ඛාපදානම්පි දස අත්ථවසෙ පටිච්චෙව පඤ්ඤත්තත්තා උපරි "දුස්සීල පුග්ගලෙ නිස්සායා"ති එත්ථාපි එසෙවනයො. තෙනෙව "යෙ මඞ්කුතං =පෙ= නිග්ගහෙස්සතී"ති සබ්බසික්ඛාපද සාධාරණවසෙන අත්ථො වුත්තො. තත්ථ [2] **මඞ්කුත**න්ති නිත්තෙජතං අධොමුඛතං. **ධම්මෙනාති** ආදිසු ධම්මොති භූතං වත්ථු. **විනයොති** චොදනා චෙව සාරණා ච. **සත්ථු සාසන**න්ති ඤත්තිසම්පදා චෙව අනුසාවනසම්පදා ච. **සඤ්ඨිට්ඨමානාති** සංසයං ආපජ්ජමානා. **උබ්බාළහාති** පීළිතා. "දුස්සීලපුග්ගලෙ නිස්සාය හි උපොසථො න තිට්ඨති පවාරණා න තිට්ඨති සඞ්ඝකම්මානි න ප්පවත්තන්ති සාමග්ගි න හොතී"ති ඉමිනා අලජ්ජිහි සඞ්ඝ උපොසථාදි [3] සකල සඞ්ඝ කම්මං කාතුං න වට්ටති ධම්මපරිභොගත්තාති දස්සෙති, උපොසථපවාරණානං නියතකාලිකතාය ච අවස්සං කත්තබ්බත්තා සඞ්ඝකම්මතො විසුං ගහණං වෙදිතබ්බං. **අකිත්ති** ගරහා. **අයසො** පරිවාර හානි.

චුද්දස ඛන්ධකවත්තානි නාම වත්තක්ඛන්ධකෙ වුත්තානි ආගන්තුක වත්තං ආවාසික ගමික අනුමොදන භත්තග්ග පිණ්ඩචාරික ආරඤ්ඤක සෙනාසන ජන්තාඝර වච්චකුටී උපජ්ඣාය සඞ්විහාරික ආචරිය අන්තෙ වාසික වත්තන්ති ඉමානි චුද්දසවත්තානි එතානි ච සබ්බෙසං භික්ඛූනං සබ්බදා ච යථාරහං චරිතබ්බානි. **වෙ අසීති මහාවත්තානි** පන තජ්ජනීය කම්මකතාදිකාලෙයෙව චරිතබ්බානි, න සබ්බදා, තස්මා විසුං [4] ගණ්ඩිතානි තානි පන "පාරිවාසිකානං භික්ඛූනං වත්තං පඤ්ඤාපෙස්සාමි"ති ආරභිත්වා [5] "න උපසම්පාදෙතබ්බං =පෙ= න ඡමාය චඞ්කමන්තෙ චඞ්කමෙ චඞ්කමිතබ්බ"න්ති වුත්තාවසානානි ඡසට්ඨි, තතොපරං "න භික්ඛවෙ පාරිවාසිකෙන භික්ඛුනා [6] පාරිවාසික බුඩ්ඪතරෙන භික්ඛුනා සඞ්ඝ මූලායපටිකස්සනාරහෙන මානත්තාරහෙන මානත්තචාරිකෙන අබ්භානාරහෙන භික්ඛුනා සඞ්ඝ එකච්ඡන්නෙ ආවාසෙ වත්ථබ්බ"න්ති ආදිනා වුත්ත වත්තානි පකතත්තෙ චරිතබ්බෙහි අනඤ්ඤත්තා විසුං අගණ්ඩිත්වා පාරිවාසිකබුඩ්ඪතරාදිසු පුග්ගලන්තරෙසු චරිතබ්බත්තා තෙසං වසෙන සම්පිණ්ඩිත්වා එකෙකං කත්වා ගණ්ඩිතානි පඤ්චාති එකසත්තති වත්තානි ච උක්ඛෙපනීය කම්මකත වත්තෙසු ච වුත්තං "න පකතත්තස්ස භික්ඛුනො අභිවාදනං පච්චුට්ඨානං =පෙ= නහානෙ පිට්ඨිපරිකම්මං සාදිතබ්බ"න්ති ඉදං අභිවාදනාදීනං අසාදියනං

---

1. ම. උභයෙනපි.
2. මු, සා. මඞ්කුණන්ති.
3. සී, සඞ්ඝකම්මං.
4. සී. ගණ්ඩිතානි.
5. මු. සා. න උපසම්පාදෙතබ්බා.
6. මු. චු. පාරිවාසිකෙන බුඩ්ඪතරෙන.

10 NOV 2010

එකා, න පකතත්තෙතා භික්ඛු සීලවිපත්තියා අනුබංසෙතබ්බාති ආදිනි ච දසාති එවං වාසිකි වත්තානි හොන්ති. එතෙසෙවව පන කානිචි තජ්ජනීය කම්මාදිවත්තානි කානිචි පාරිවාසිකාදි වත්තානීති [1] අග්ගහිත ගහණෙන පන වාසිතියෙ ව, අඤ්ඤත්ථ පන අට්ඨකථාපදෙසෙ අපපඤං උත්තම් ධිකං වා ගණන්නුපගං න හොතීති අසිනි [ඛඩ්ඩකවත්තානීති ආගතං. අථවා පුරිමෙහි බුද්ධස වතෙහි අසඩ්ගහිතානි විනයා ගතානි සබ්බානි වත්තානි යථා වාසිතිවත්තානි අසිතිවත්තානි එව වා හොන්ති තථා සඩ්ගහෙත්වා ඤාතබ්බානි.]

සංවරවිනයොති සීලසංවරෝ සතිසංවරෝ ඤාණසංවරෝ ඛන්ති සංවරෝ විරියසංවරොති පඤ්චවිධොපි සංවරෝ යථා සඤං සංවරිතබ්බානං විනෙතබ්බානඤ්ච කායදුච්චරිතාදීනං සංවරණතෝ-සංවරෝ, [2] විනයනතෝ විනයොති වුච්චති. **පහාණවිනයොති** තදඩ්ගපපහාණං විකඛම්භනපපහාණං සමුච්ඡෙදපපහාණං පටිපපස්සද්ධිපපහාණං නිස්සරණපපහාණන්ති පඤ්චවිධම්පි පහාණං, යස්මා චාගවෙථන පහාණං විනයනවෙථන විනයෝ තස්මා පහාණ විනයොති වුච්චති. **සමථවිනයොති** සත්ත අධිකරණසමථා. **පඤ්ඤත්තති විනයොති** සික්ඛාපදමෙව තම්පි හි භගවතෝ සික්ඛාපද පඤ්ඤත්ති යාව අනුග්ගහිතං හොති තබ්භාවෙ එව භාවතෝ, සඩ්ඛලිකනයං කත්වා දසකඛත්තුං යොජනඤ්ච කත්වා යං වුත්තන්ති සම්බන්ධො. තත්ථ [3] පුරිමපුරිම පදස්ස අනන්තරපදෙනෙව යොජිතත්තා අයොසඩ්ඛලික සදිසන්ති සඩ්ඛලික නයන්ති වුත්තං. දස්සු පදෙසු එකමෙකං පදං තදවසෙසෙහි නවනව පදෙහි යොජිතත්තා **එකෙකපදමූලකන්ති** වුත්තං.

අට්ඨසතං ධම්මසතන්ති එත්ථ යො හි සො පරිවාරෙ "යං සඩ්ඝසුට්ඨු තං සඩ්ඝඵාසූ"ති ආදිං කත්වා "යං සඩ්ඝම්මට්ඨියා තං විනයානුග්ගහනාය"ති පරියොසානං ඛණ්ඩචක්කවසෙනෙව සඩ්ඛලිකනයො වුත්තො, තස්මිං එක මූලකනයෙ ආගතඛඩ්ඩචක්කනයෙන "යං විනයානුග්ගහනාය තං සඩ්ඝසුට්ඨූ"ති ඉදම්පි යොජෙත්වා ඛඩ්ඩචක්ක කතෙ පුරිමපුරිමානි දසධම්මපදානි පච්ඡිම පච්ඡිමානි දසඅට්ඨපදානිවාති වීසති පදානි හොන්ති, එකමූලකනයෙ පන එකස්මිං වාරෙ නවෙව [4] අට්ඨපදානි නවෙව ධම්මපදානි ලබ්භන්ති. එවං දසහි වාරෙහි නවුති අට්ඨපදානි නවුති ධම්මපදානි ච [5] හොන්ති. තානි සඩ්ඛලික නයෙ වුත්තෙහි දසහි අට්ඨපදෙහි දසහි ධම්මපදෙහි ච සඩ්ගං යොජිතානි යථාවුත්තං "අට්ඨසතං ධම්මසතඤ්ච හොන්තී"ති වෙදිතබ්බං. ඉමපනෙත්ථ සාරත්ථදීපනියං සඩ්ඛලිකනයෙපි [එකමූලිකනයෙපි] පචෙචකං අට්ඨසතස්ස ධම්මසතස්ස යොජනාමුඛං වුත්තං, තං තථා සිඛෙපි "අට්ඨසතං ධම්ම සත"න්ති ගාථාය න සමෙති වෙ අට්ඨසතානි වෙ ධම්මසතානි චත්තාරි නීරුත්තිසතානි අථ ඤාණසතානීති වත්තබ්බතෝ, තස්මා ඉධ වුත්ත

1. ම. අඤ්ඤත්තගහණෙන. 3. සී. පුරිමපදස්ස අනන්තරාභන්තරපදෙනෙව.
2. සී. & ම. විනයනතෝ-විනයොති. 4. ම. අට්ඨපදානි ලබ්භන්ති. 5. සී. හොන්තීපදානිතානි.
[ ] ඉරබන්තරභාගෙ සිඤ්ඤ පොත්ථකෙසු න දිස්සති. [ ] සී. න දිස්සතෙ.

නයෙනෙව "අත්ථසතං ධම්මසත"න්ති වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. **වෙ ව නිරුත්ති සතානීති** අත්ථජෝතිකානං නිරුත්තීනං වසෙන නිරුත්තිසතං ධම්මභූතානං නිරුත්තීනඤ්ච වසෙන නිරුත්තිසතන්ති වෙ නිරුත්තිසතානි. **චත්තාරි ඤාණසතානීති** අත්ථ සතෙ ඤාණසතං ධම්මසතෙ ඤාණසතං චීසු නිරුත්තිසතෙසු වෙ ඤාණසතානීති චත්තාරිඤාණසතානි. **අතිරෙකා නයනත්ථොති** අවුත්ත සමුච්චයත්ථො.

පඨම පඤ්ඤත්ති කථා නයො.

පචුරත්ථෙ වත්තමානවචනන්ති එකදා පටිසෙවිත්වා පච්ඡා අනො රමිත්වා දිවසෙ දිවසෙ සෙවනිච්ඡාය වත්තමානත්තා සෙවනාය අභාවක්ඛ ණෙපි "ඉහ මල්ලා යුජ්ඣන්තී"ති ආදිසු විය අබ්භොච්ඡින්නතං බාහුල්ල වුත්තිත ඤ්ච උපාදාය "පතිසෙවතීති" වත්තමානවචනං කතන්ති අත්ථො. **ආතිණ්ඩන්නාති** විචරන්තා. [1] **සහොඩ්ඩගහිතොති** සභණ්ඩගහිතො, අයමෙ ව වා පාඨො.

තං සික්ඛාපදං තථෙව හොතීති මනුස්සාමනුස්සාදි පුග්ගලවිසෙසං කිඤ්චි අනුපාදියිත්වා සාමඤ්ඤතො "යො පන භික්ඛු මෙථුනං ධම්මං **පති** සෙවෙය්‍යා"ති වුත්තත්තා මනුස්සාමනුස්ස තිරච්ඡානගතානං ඉත්ථි පුරිස පණ්ඩක උභතොබ්‍යඤ්ජනානං **තිංසවිධෙ** පි මග්ගෙ මෙථුනං සෙවන්තස්ස තං සික්ඛාපදං මූලච්ඡෙජ්ජකරං හොති එවාති අධිප්පායො, එතෙනායං අනුපඤ්ඤත්ති මූලපඤ්ඤත්තියා එව අධිප්පායප්පකාසනවසෙන සුබොධත්ථාය වත්ථුවසෙන පවත්තානං විසෙසත්ථජෝතකවසෙනාති දස්සිතං හොති. **ආමසනං** ආමට්ඨමත්තං. තතො දළ්හතරං **ඵුසනං. ඝට්ටනං** පන තතො දළ්හතරං කත්වා සරීරෙන සරීරස්ස සඞ්ඝට්ටනං. **තං සබ්බම්පීති** අනුරාගෙන පවත්තිතං දස්සනාදි සබ්බ ම්පි. පාණාතිපාතාදි සචිත්තක සික්ඛාපදානං සුරාපානාදි අචිත්තකසික්ඛාපදානඤ්ච එකෙනෙව ලක්ඛණවචනෙන ලොක වජ්ජතං දස්සෙතුං "යස්ස සචිත්තකපක්ඛෙ චිත්තං අකුසලමෙව හොති තං ලොකවජ්ජං නාමා"ති වුත්තං.

තත්ථ **සචිත්තකපක්ඛෙ** ති ඉදං කිඤ්චා පි අචිත්තකසික්ඛාපදං සත්ඩා යෙව වත්තුං යුත්තං තස්සෙව සචිත්තකපක්ඛ සම්භවතො. තථා පි සචිත්තක සික්ඛාපදානම්පි අසඤ්චිච්ච වඞ්කමනාදීසු ලොකෙ පාණ්ඝාතවොහාර සම්භවෙන අචිත්තකපක්ඛං පරිකප්පෙත්වා උභින්නම්පි සචිත්තකාචිත්තක සික්ඛාපදානං සාධාරණවසෙන "සචිත්තකපක්ඛෙ"ති වුත්තං. ඉතරථා සචිත්තකසික්ඛාපදානං ඉමස්මිං වාක්‍යෙ ලොකවජ්ජතා ලක්ඛණං න වුත්තං සියා. "සචිත්තකපක්ඛෙ චිත්තං අකුසලමෙවා"ති වුත්තෙ පන සචිත්තක සික්ඛාපදානං චිත්තං අකුසලමෙ ව ඉතරෙසං සචිත්තකපක්ඛෙයෙ ව අකුසල

---

1. { සී. සහොට්ඨ.
{ ස්‍යා. සහොඬ්.

නියමෝ, න අවිත්තකපකෙඛ. තත්ථ පන යථා සම්භවං කුසලං වා සියා අකුසලං වා අව්‍යාකතං වාති අයමත්ථෝ සාමඤ්ඤතෝ සිජ්ඣතීති වෙදිතබ්බං.

"සචිත්තකාපකෙඛ"තී වත්ථුවිතික්කමං විජානන චිත්තෙන සචිත්තක පකෙඛති ගහෙතබ්බං, [1] න පණ්ණත්ති විජානන චිත්තෙන, තථා සති සබ්බසික්ඛාපදාන මපි ලොකවජ්ජතා පසඞ්ගතෝ. පටික්ඛිත්තමිදං කාතුං න වට්ටතීති [2] ජානන්තස්ස හි පණ්ණත්ති වජ්ජේ පි අනාදරිය වසෙන පටිසච්චිත්තමෙව උපපජ්ජති, තසමා ඉදං වාක්‍යං නිරත්ථකමෙව සියා. සබ්බසික්ඛාපදානි පි ලොකවජ්ජානීති එත්තකමත්තසෙසව වත්තබ්බතා පසඞ්ගතෝ. එත්ථ ච සචිත්තකපකෙඛයෙව චිත්තං අකුසලන්ති නියමස්ස අකතත්තා සුරාපානාදිසු අවිත්තකපකෙඛ චිත්තං අකුසලං න හොතෙවාති න සක්කා නියමෙතුං, කෙවලං පන සචිත්තකාපකෙඛ චිත්තං අකුසලමෙ ව, න කුසලාදී ති එවමෙත්ථ නියමෝ සිජ්ඣති, එවඤ්ච සුරාති අජානිත්වා පිවන්තානං පි අකුසලචිත්තෙනෙව පානං ගබ්භවණ්ණාදිභාවං අජානිත්වා ලිම්පන්තීනං නික්ඛුණීනං චිතාපි අකුසලචිත්තෙන ලිම්පනඤ්ච උභයත්ථා පි ආපත්තිසම්භවෙ ච සමඤ්ඤතෝ හොති. යං පන සාරත්ථදීපනියං "සචිත්තක පකෙඛ චිත්තං අකුසලමෙවා"ති වචනතෝ අවිත්තකස්ස වත්ථු අජානනවසෙන "අවිත්තකපකෙඛ චිත්තං අකුසලමෙවාති අයං නියමෝ නත්ථීති විඤ්ඤායතී"ති වුත්තං, [3] තං න යුත්තං, අවිත්තකෙසු හි තෙරසසු ලොකවජ්ජෙසු සුරාපානසෙ ව අවිත්තකපකෙඛ පි අකුසලචිත්තෙ නියමෝ, න ඉතරෙසං වාදසන්නං අකුසලාදි චිත්තෙනා පි ආපජ්ජිතබ්බතෝ. යං පන එවං කෙනචි අනිච්ඡමානං සඳ්දතොති [4] අනියමාතම් මං නියමං පරාධිප්පායං කත්වා දසෙතුං "යදි හි අවිත්තකස්ස අවිත්තකපකෙඛ පි චිත්තං අකුසල මෙව සියා, සචිත්තකපකෙඛ පි චිත්තං අකුසලමෙව සියා, සචිත්තක පකෙඛති ඉදං විසෙසනං නිරත්ථකං සියා"ති ආදි වුත්තං, තං නිරත්ථකමෙව එවං නියමස්ස කෙනචි අනධිප්පෙතත්තා, න හි කොචි [5] සඳ්දසත්ථවිදූ නියමං ඉච්ඡති යෙන "සචිත්තකපකෙඛති ඉදං විසෙසනං නිරත්ථකං සියා"ති ආදිවුත්තං භවෙය්‍ය, කින්තු සචිත්තකපකෙඛ චිත්තං අකුසලමෙව අවිත්තක පකෙඛ පන චිත්තං අනියතං අකුසලමෙව වා සියා කුසලාදිසු වා අඤ්ඤ තරන්ති එවමෙව ඉච්ඡති, තෙන සචිත්තකපකෙඛති විසෙසනම්පි සාත්ථකං සියා. අවිත්තක සික්ඛාපදානං සචිත්තකපකෙඛසු අකුසලනියමෙන ලොක වජ්ජතා ච සිජ්ඣති. තෙසු ච සුරාපානසෙසෙව අවිත්තකාපකෙඛ පි ලොක වජ්ජතා අකුසලචිත්තතා ච, ඉතරෙසං පන සචිත්තකපකෙඛ එවාති වාදෙ පි න විරුජ්ඣතීති න කිඤ්චෙත්ථ [6] අනුපපන්නං නාම. යං පනෙත්ථ "සුරාති අජානිත්වා පිවන්තස්ස =පෙ= චිතාපි අකුසලචිත්තෙන ආපත්ති සම්භවතෝ

1. සී. න පඤ්ඤත්ති.
2. සී. ජානන්තස්සාපි.
3. සී. තං සුවුත්තං.
4. සී. අනියමාතම්මං.
5. ම. සද්දසත්ථවිදූ.
6. සී. අනුපපන්නං.

=පෙ= සුරාපානාදි අචිත්තක සික්ඛාපදානං ලොකවජ්ජතා න සියා"ති ආදි වුත්තං. යඤ්ච තමත්ථං සාධෙතුං ගණ්ඨිපදෙසු ආගතවචනං දසෙසත්වා බ්‍රූහුං පපඤ්චිතං, තං න සාරතො පච්චෙතබ්බං අට්ඨකථා හි විරුඬත්තා.

තථාහි "වත්ථු අජානනතාය චෙත්ථ අචිත්තකතා වෙදිතබ්බා අකුසලෙ නෙව පාතබ්බතාය ලොකවජ්ජතා"ති වුත්තං, යඤ්චෙතස්ස සචිත්තක පක්ඛෙ "අකුසලෙනෙව [1] පාතබ්බතාය ලොකවජ්ජතා"ති වුත්තං අට්ඨකථා වචනං. තං න සුන්දරං සචිත්තකපක්ඛෙ චිත්තං අකුසලමෙවාති සබ්බසං ලොකවජ්ජානං ඉඬෙව පාරාජිකට්ඨකථාය සාමඤ්ඤතො වත්වා සුරාපාන සික්ඛාපදට්ඨකථායං "අකුසලෙනෙව පාතබ්බතායා"ති එවං අචිත්තක පක්ඛෙපි අකුසල චිත්තතාය විසෙසෙත්වා වුත්තත්තා, න හි සාමඤ්ඤතො ඉධ වුත්තොව අත්ථො පුන [2] සුරාපානට්ඨකථායම්පි වුත්තොතී සක්කා වත්තුං වුත්තසෙස ව [3] පුනවචනෙ පයොජනාභාවා තදඤ්ඤසු පි අචිත්තකලොක වජ්ජසු පි [4] වත්තබ්බතා පසඞ්ගතො ච, නා පි එකත්ථ වුත්තො නයො තදඤ්ඤසු පි එකලක්ඛණතාය වුත්තො එව හොතී ති සුරාපාන සික්ඛාපදෙ යෙව වුත්තොතී සක්කාවත්තුං. අචිත්තක ලොකවජ්ජානං සබ්බපඨමෙ උය්‍යුත්ත සික්ඛාපදෙයෙව වත්තබ්බතො සුරාපානසික්ඛාපදෙයෙව වා වත්වා එසෙවනයො [5] සෙසෙසු අචිත්තකලොකවජ්ජසු පි නි [6]අනිදිසිතබ්බතො ච. අපි ච වුත්තමෙව තඤ්ච වදන්තෙන සචිත්තක පක්ඛෙ "අකුසලෙනෙව පාතබ්බ තායා"ති පුබ්බෙ වුත්තක්කමෙනෙව වත්තබ්බං සඤ්ඤාදි [7] විගමත්ථතා පුන වචනස්ස සික්ඛාපදවිසයෙ ව විසෙසිතබ්බං විසෙසෙත්වාව වුච්චති, ඉතරථා ආපත්තානාපත්තාදි භෙදස්ස දුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා. තථා හි නිකඛුනි විභඞ්ගට්ඨකථායං "විනාපි චිත්තෙන [8]ආපජ්ජිතබ්බත්තා අචිත්තකානි, චිත්තෙ පන සති අකුසලෙනෙව ආපජ්ජිතබ්බත්තා ලොකවජ්ජානිවෙව අකුසල චිත්තානි වා"නි [9] ගිරග්ගසමජ්ජාදීනං [10] සචිත්තකපක්ඛෙ එව ලොකවජ්ජතා අකුසලචිත්තතා ච විසෙසෙත්වා වුත්තා, න එවං සුරාපානස්ස, තස්ස පන පක්ඛවයස්සාති පි සාධාරණ වසෙන "අකුසලෙනෙව පාතබ්බතායා"ති වුත්තං, න පන සචිත්තකපක්ඛෙති විසෙසෙත්වා, තස්මා ඉදං සුරාපානං සචිත්තකාචිත්තක පක්ඛවයෙ පි ලොකවජ්ජං අකුසලචිත්තං වා ති දසෙසතුමෙව "අකුසලෙනෙව පාතබ්බතාය ලොකවජ්ජතා"ති විසුං වුත්තන්ති සුට්ඨු සිජ්ඣති, එතෙනෙව යං සාරත්ථදීපනියං "සචිත්තකපක්ඛෙ [11] අකුසලෙනෙව පාතබ්බතාය ලොකවජ්ජතා"ති වුත්තස්ස ඉමස්සෙව අධිප්පායස්ස පටිපාදනා මෙතන්ති සඤ්ඤුය "ඉමිනා එව හි අධිප්පායෙන අඤ්ඤසුපි ලොකවජ්ජසු අචිත්තක සික්ඛාපදෙසු අකුසලචිත්තතා එව වුත්තා, න පනතිචිත්තතා

---

1. ම. පාතබ්බතො.
2. සී. සුරාපානට්ඨකථායපි.
3. සී. පුනප්පුන වචනතො.
4. සී. වත්තබ්බතාපපසඞ්ගතො ච,
5. ම. සෙස අචිත්තක ලොකවජ්ජසුපීති.
6. සී. අති දස්සිතබ්බතො ච.
7. සී. විගමත්ථතා.
8. සී. ආපජ්ජිතබ්බතා.
9. ම. & මූ. සී. ස. ගිරග්ගසම්මජ්ජාදීනං.
10. සී. සචිත්තකපක්ඛෙ එකං.
11. මූ. ඤා. අකුසලචිත්තෙනෙව.

තෙ නෙව භික්ඛුනී විභඞ්ගට්ඨකථායං වුත්තං ගිරග්ග සමජ්ජං චිත්තාගාර සික්ඛාපදං [1] සඞ්ඝාණී ඉත්ථාලඞ්කාරො ගන්ධවණ්ණකො [2] වාසිතකපිඤ්ඤකො භික්ඛුනී ආදීහි [3] උම්මද්දන පරිමද්දනානීති ඉමානි දසසික්ඛාපදානි අචිත්තකානි [4] අකුසලචිත්තානි, අයං පනෙත්ථ අධිප්පායො විනාපි චිත්තෙන ආපජ්ජිතබ්බත්තා අචිත්තකානි, චිත්තෙ පන සති අකුසලෙනෙව ආපජ්ජිතබ්බත්තා ලොකවජ්ජානිවෙව අකුසලචිත්තානී චා''ති වුත්තං, තම්පි පටිසිඩං හොති තබ්බීපරීතස්සෙව අත්ථස්ස යථා වුත්තනයෙන සාධනතො, තස්මා සුරාපානස්ස අචිත්තකපක්ඛෙපි චිත්තං අකුසලමෙවාති ඉමං විසෙසං දස්සෙතුමෙව ඉදං වචනං වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. අයං හෙත්ථ අත්ථො ''වත්ථුඅජානනතාය වෙත්ථා''ති එත්ථ වකාරො විසෙසත්ථ ජොතකො අපි චාති ඉමිනා සමානත්ථො, තස්මා යදිදං අඤ්ඤෙසු අචිත්තක ලොකවජ්ජෙසු ''විනාපි චිත්තෙන ආපජ්ජිතබ්බත්තා අචිත්තකානි, චිත්තෙ පන සති අකුසලෙනෙව ආපජ්ජිතබ්බත්තා ලොකවජ්ජානි වෙව අකුසලචිත්තානි චා''ති ලොකවජ්ජතාය අකුසලචිත්තතාය ච ලක්ඛණං වුච්චති, තං එත්ථ සුරාපාන සික්ඛාපදෙ නාගච්ඡති, ඉධ පන විසෙසො අත්ථීති වුත්තං හොති. සො කතරොති වෙ? වත්ථු අජානනතාය එව වත්ථු ජානන චිත්තෙන විනාපි ආපජ්ජිතබ්බතාය එව අචිත්තකතා වෙදිතබ්බා, නත්ථෙත්ථ අචිත්තකතාය විසෙසො. කින්තු වත්ථු අජානනසඞ්ඛාත අචිත්තක පක්ඛෙපි අකුසලචිත්තෙනෙව සුරාමෙරයස්ස අජ්ඣොහරිතබ්බතායාති ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස සචිත්තකපක්ඛෙපි අචිත්තකපක්ඛෙපි ලොකවජ්ජතා අකුසලචිත්තතා ච වෙදිතබ්බාති අයමෙත්ථ විසෙසො, ඉධ හි ''චිත්තෙ පන සතී''ති අවිසෙසෙත්වා ''අකුසලෙනෙවා''ති සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා උභයපක්ඛෙපි ලොකවජ්ජතා අකුසලචිත්තතා ච සිඩාති වෙදිතබ්බා, තෙනෙව පරමත්ථජොතිකාය ඛුද්දකට්ඨකථාය සික්ඛාපදවණ්ණනාය ''සුරාමෙරය මජ්ජපමාදට්ඨානං කායතො ච කායචිත්තතො චාති විසමුට්ඨානන්ති'' වුත්තං.

සුරාති ජානන චිත්තාභාවෙනෙව හෙත්ථ චිත්තඞ්ගවිරහිතො කෙවලොපි කායො එක සමුට්ඨානං වුත්තො, තස්මිඤ්ච එක සමුට්ඨානක්ඛණෙපි යාය චෙතනාය පිවති, සා එකන්තඅකුසලා එව හොති, තෙනෙව [5] තත්ථෙවට්ඨ කථාය ''පඨමා වෙත්ථ පඤ්චඑකන්ත අකුසල චිත්තසමුට්ඨානත්තා පාණාති පාතාදීනං පකතිවජ්ජතො වෙරමණියො, සෙසා පඤ්ඤත්ති වජ්ජතො ති'' එවං පඤ්චන්නම්පි සාමඤ්ඤතො අකුසලචිත්තතා ලොකවජ්ජතා සඞ්ඛාතා පකතිවජ්ජතා ච වුත්තා. අඞ්ගෙසු ච ජානනඞ්ගං න වුත්තං, තථා හි ''සුරාමෙරය මජ්ජපමාදට්ඨානස්ස පන සුරාදීනං අඤ්ඤතරං හොති මදනීයං, පාතුකාමතා චිත්තඤ්ච පච්චුපට්ඨිතං හොති, තජ්ජඤ්ච වායාමං ආපජ්ජති, පීතෙ ච පවිසතීති ඉමානි චත්තාරි අඞ්ගානී''ති වුත්තං, න පන සුරාති

1. මු. සී. ස. සඞ්ඝානි.
2. ම. & මා. වාසිතපිඤ්ඤකො.
3. { මු. සී. ස. & ම. ස. උබ්බට්ටන පරිමද්දනානීති. ම. උම්මද්දන පරිමද්දනානි.
4. මු. සී. ස. & මු. සා. ලොකවජ්ජානි.
5. ම. තත්ථෙව අට්ඨකථායං.

ජානනඞ්ගෙන සඞ්ං පඤ්චාති. යදි හි සුරාති ජානන ම්පි අඞ්ගං සියා, අවස්සමෙව තං වත්තබ්බං සියා, න ච වුත්තං. යථා වෙත්ථ එවං අඤ්ඤාසු පි සුත්තපිටකාදි අට්ඨකථාසු කත්ථචි ජානනඞ්ගං න වුත්තං, තස්මා "අකුසලෙ නෙව පාතබ්බතාය ලොකවජ්ජතා"ති ඉමස්ස අට්ඨකථාපාඨස්ස අචිත්තක පක්ඛෙපි "අකුසලෙනෙව පාතබ්බතාය ලොකවජ්ජතා"ති එවමෙව අත්ථොති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං.

අපි ච යං ගණ්ඨිපදෙසු [1] "එකං සත්තං මාරෙස්සාමීති තස්මිං යෙව පදෙසෙ නිපන්නං අඤ්ඤං මාරෙන්තස්ස [2] පාණ සාමඤ්ඤස්ස අත්ථිතාය යථා පාණාතිපාතො හොති, එවං [3] එකං මජ්ජං පිවිස්සාමීති අඤ්ඤං මජ්ජං පිවන්තස්ස මජ්ජ සාමඤ්ඤස්ස අත්ථිතාය අකුසලමෙව හොති, යථා පන කට්ඨසඤ්ඤාය සප්පං ඝාතෙන්තස්ස පාණාතිපාතො න හොති, එවං නාළිකෙරපාන සඤ්ඤාය මජ්ජං පිවන්තස්ස අකුසලං න හොතී"ති පාණාති පාතෙන සඞ්ං සබ්බථා සමානත්ථෙන උපමෙත්වා වුත්තං, තං අතිවිය අයුත්තං සබ්බෙසං සික්ඛාපදානං පාණාතිපාතාදි අකුසලානඤ්ච අඤ්ඤ මඤ්ඤං සමානතාය නියමාභාවා, පාණාතිපාතො හි පරියායෙනාපි සිජ්ඣති, න තථා අදින්නාදානං, තං පන ආණත්තියාපි සිජ්ඣති, [4] න ච මෙථුනාදිසු. තස්මා පයොග ඞ්ගාදීහි පි භින්නානමෙව සංසට්ඨං සබ්බථා සමීකරණං අයුත්තමෙව, පාණාතිපාතො විය අදින්නාදාන මෙථුනාදීනිපි පරියාය කථාදීහි සිජ්ඣන්තීති කෙනචි වුත්තෙ තං [5] කින්ති න ගය්හති. තථා වචනාභාවාති වෙ, ඉධා පි තථා පාණාතිපාත සදිසං සුරාපානන්ති වචනා භාවා ඉදම්පි න ගහෙතබ්බමෙව. [6] කිඤ්චි අට්ඨකථාවචනෙනෙව සිඞ්මෙ වත්ථං පටිබාහන්තෙන විනයඤ්ඤුනා සුත්තසුත්තානුලොමාදීහි තස්ස විරොධං දස්සෙත්වා පටිබාහෙතබ්බං, න පන පයොග ඞ්ගාදීහි අච්චන්ත විභින්නෙන සික්ඛාපදන්තරෙන සහ සමීකරණමත්තෙන. න හි සුරාති අජානිත්වා පිවන්තස්සාපි අකුසලමෙවාති එත්ථ සුත්තාදි විරොධො අත්ථි, විනයපිටකෙ තාව එතස්ස අත්ථස්ස වීරැඩං සුත්තාදිකං න දිස්සති, නාපි සුත්තපිටකාදිසු. යං පනෙත්ථ කෙචි වදන්ති "මනො පුබ්බඞ්ගමා ධම්මා"ති වුත්තත්තා සබ්බානි අකුසලානි පුබ්බෙ චිතික්කම වත්ථුං ජානන්තස්සෙව හොන්තීති, තං තෙසං සුත්තාධිප්පායා නභිඤ්ඤාතමෙව පකාසෙති, න හි "මනො පුබ්බඞ්ගමා ධම්මා"ති ඉදං වචනං පුබ්බෙ චිතික්කම වත්ථුං ජානන්තස්සෙව අකුසලාධම්මා උප්පජ්ජන්තීති ඉමමත්ථං දීපෙති, අථ ඛො කුසලාකුසලධම්මා උප්පජ්ජමානා උප්පාදපච්චයට්ඨෙන පුබ්බඞ්ගමභූතං සහජාතචිත්තං නිස්සායෙව උප්පජ්ජන්ති, න විනා චිත්තෙනාති ඉමමත්ථං දීපෙති, න හෙත්ථ සුරාති අජානිත්වා පිවන්තස්ස අකුසලමෙවාති වුත්තෙ සහජාතචිත්තං විනාපි ලොභාදි අකුසල වෙතසිකා ධම්මා උප්පජ්ජන්තීති අයමත්ථො ආපජ්ජතී, යෙන තං නිසෙධාය ඉදං සුත්තං ආහරණීයං

1. මු. සා. එතං සත්තං.
2. සී. පාණස්ස සාමඤ්ඤස්ස.
3. මු. සා. එතං මජ්ජං.
4. සී. න ච මෙථුනාදීනි.
5. සී. කිඤ්චීති.
6. ම. කිඤ්ච.

සියා, අභිධම්මවිරොධො පෙත්ථ නත්ථි පුබ්බෙ නාම ජාතිං ආදිවසෙන අජානන්තසෙසව පඤ්චවිඤ්ඤාණවීථියං කුසලා කුසල ජවනුප්පත්ති වචනතො. අපි ච බාලපුථුජ්ජනානං ඡසු වාරෙසු උප්පජ්ජමානානි ජවනානි යෙභුය්‍යෙන අකුසලානෙව උප්පජ්ජන්ති. කුසලානි පන තෙසං [1] කල්‍යාණමිත්තාදි උපනිස්සය බලෙන අප්පකානෙව උප්පජ්ජන්ති, තුණ්හීභූතානම්පි නිද්දාඔක්කා සුපිනං පස්සන්තානම්පි උඩ්ඩච්චාදි අකුසල ජවනසෙසව යෙභුය්‍යප්පවත්තිතො කුසලාකුසල විරහිතස්ස ජවනස්ස තෙසං [2] අභාවා, අකුසලා හි විසයානුගුණං වාසනානුගුණඤ්ච යථා පච්චයං සම්භුප්පජ්ජන්ති, තත්ථ කිං පුබ්බෙ ජානන්නාජානන්න [3] නිබන්ධෙන? යෙ පන ජානන්නාදි අඞ්ගසම්පන්නා පාණාතීපාතාදයො යෙ ච [4] ජානන්නාදිං විනාපි සික්ඛාමානා සුරාපානමච්ඡාදිවසී ආදයො, තෙ තෙ තථා තථා යාථාවතො ඤත්වා සම්මාසම්බුද්ධෙන නිද්දිට්ඨා, තෙසඤ්ච යථා නිද්දිට්ඨවසෙන ගහණෙ කොනාම අභිධම්මවිරොධො? එවං සුත්තාදි විරොධාභාවතො අට්ඨකථාය ච වුත්තත්තා යථාවුත්ත වසෙනෙවෙත්ථ අත්ථො ගහෙතබ්බා.

යදි එවං කසමා [5]"සාමණෙරො ජානිත්වා ජීවන්නො සීලභෙදං ආපජ්ජති, න අජානිත්වාති" අට්ඨකථායං වුත්තන්ති? නායං දොසො සීලභෙදස්ස භගවතො ආණායත්තත්තා උක්ඛිත්තානුවත්තිකාදීනං සීලභෙදෙ විය, න හි තාසං අකුසලුප්පත්තියා එව සීලභෙදෙ හොති සඞ්ඝායත්ත සමනුභාසනා නන්තරෙ යෙව විහිතත්තා, එවම්ධා පි ජානිත්වා ජීවනෙ එව විහිතො, න අජානිත්වා ජීවනෙ. අඤ්ඤෙසු හි සික්ඛාපදවිසයෙ, අඤ්ඤෙසු අකුසලවිසයෙ, තෙනෙව සාමණෙරානං පුරිමෙසු පඤ්චසු සික්ඛාපදෙසු එකසමිං භින්නෙ සබ්බානීපි සික්ඛාපදානි භිජ්ජන්ති, අකුසලං පන යං භින්නං තෙන එකෙනෙව හොති, නාඤ්ඤෙහි, තසමා සාමණෙරස්ස අජානිත්වා ජීවන්නස්ස සීල භෙදභාවෙපි සම්මපථපත්තං අකුසලමෙ වාති ගහෙතබ්බං.

යං පන සාරත්ථදීපනියං "සාමණෙරස්ස සුරාති අජානිත්වා ජීවන්නස්ස පාරාජිකං නත්ථි අකුසලං පන හොතී"ති කෙහි චි වුත්තවචනං, තං තෙසං මතිමත්තන්ති පටික්ඛිපිත්වා "භික්ඛුනො අජානිත්වාපි බීජතො පට්ඨාය මජ්ජං ජීවන්නස්ස පාචිත්තියං, සාමණෙරො ජානිත්වා ජීවන්නො සීලභෙදං ආපජ්ජති, න අජානිත්වාති එත්තකමෙවහි අට්ඨකථායං වුත්තං, අකුසලං පන හොතීති න වුත්තන්ති" තත්ථ කාරණං [6] දස්සිතං තං අකාරණං, නහි සීලභෙද කථනට්ඨානෙ අකුසලං පන හොතීති [7] අවචනං අජානන්න පකෙක එව "අකුසලෙනෙව පාතබ්බතාය ලොකවජ්ජතා"ති වුත්තත්තා ච, න ච තෙ අකුසලං පන හොතීති වදන්තා ආචරියා ඉමං සාමණෙරානං සීල

1. ම. කල්‍යාණමිත්තාදිං.
2. සී. අසම්භවා.
3. ම. නිබද්ධෙන.
4. සී. ජානනාදීනි.
5. මූ. සී. ස. සාමණෙරොපන ජානිත්වාව ජීවතොනා.
6. ම. වුත්තං.
7. සී. ආදිවචනං. ම. 2. වචනං.

හෙදපපකාසකං ඛණ්ඩක ටීකථා පාඨමේ ව ගහෙත්වා අවොචුං [තෙන එත්තකමේ ව අටීකථායං වුත්ත නත්ති වත්තබ්බං සියා, අථ ඛො සුරාපාන ටීකථා ගතං සුත්තපිටක ටීකථා ගතඤ්ච අනෙකවිධං වචනං මහාවිහාරවාසීනං පරම්පරොපදෙසඤ්ච ගහෙත්වා අවොචුං.]

භික්ඛූනලඞ්කානං අභයගිරිකාදීනං මතං හෙතං [1] යදිදං ජානිත්වා පිවන්තසෙසෙව අකුසලන්ති ගහණං, තසමා යං වුත්තං කෙහිචි සාමණෙරස්ස සුරාති අජානිත්වා පිවන්තස්ස [පාරාජිකං නත්ථි, අකුසලං පන හොතීති, තං සුවුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. යඤ්ච සාරත්ථදීපනියං "අජානිත්වා පිවන්තස්සාපි] සොතාපන්නස්ස මුඛං සුරා න පවිසති, කම්මපථප්පත්ත අකුසලචිත්තෙනෙව පාතබ්බතොත්ති කෙහිචි වුත්තවචනං න සුන්දරන්ති පටික්ඛිපිත්වා "බොධිසත්තෙන කුච්ඡිගතෙ බොධිසත්තමාතු සීලං භිය හි ඉදමපි අරියසාවකානං ධම්මතා සිද්ධන්ති වෙදිතබ්බ"න්ති වත්වා ධම්මතා [2] සිද්ධත්තං යෙව සම්පෙත්වා [3] "භවන්තරෙ පි හි අරියසාවකො ජීවිතහෙතු පි [4] නෙවපාණං හනති, [5] න සුරං පිවති, [6] සචෙ පිස්ස සුරඤ්ච ඛීරඤ්ච මිස්සෙත්වා මුඛෙ පක්ඛිපන්ති, ඛීරමෙව පවිසති, න සුරා. යථා කිං, යථා කොඤ්චසකුණානං ඛීරමිස්සකෙ උදකෙ ඛීරමෙව පවිසති, න උදකං. ඉදං යොනී සිද්ධන්ති වෙ, [7] ඉදමපි ධම්මතා සිද්ධන්ති වෙදිතබ්බ"න්ති ඉදං අටීකථා වචනං දස්සිතං, තම්පි න යුත්තමෙව, යථා හි බොධිසත්තමාතු සීලං භිය අරියසාවකානං ධම්මතා සිද්ධන්ති එත්ථ බොධිසත්තමාතු ධම්මතා නාම බොධිසත්තස්ස ච අත්තනො ච පාරමිතානුභාවෙන අකුසලානුප්පත්ති නියමො එව, තථා [8] අරියසාවකානං පි භවන්තරෙ පාණාතිපාතාදීනං දසන්නං කම්මපථානං අඤ්ඤතර සඤ්ච අපායහෙතුකානං අකුසලානං අචින්තප්පහායකස්ස මග්ගස්ස ආනුභාවෙන [9] තං තං සීලං භින්දිත්වා හෙතුකස්ස අකුසලස්ස අනුප්පත්තිනියමො එව ධම්මතා, න හි සභාවවාදීනං ධම්මතා භිය අහෙතුකතා [10] ඉධ ධම්මතානාම, යථා වා එවං ධම්මතා නයෙ කාරණස්ස භාවෙ අභාවෙ ච කාරියස්ස භාවො අභාවො ච, එවං ධම්මතා, න අහෙතු අප්පච්චයා භාවාභාවො, එවම්ඛාපි පාණාතිපාතාදි කම්මපථානං හෙතුභූතස්ස කිලෙසස්ස අචින්තාභාවෙන තෙසං අභාවො තදවසෙසානං අකුසලානං හෙතුනො භාවෙන භාවො ච ධම්මතා, න අහෙතුකතා, තසමා අපාය හෙතුනො රාගස්ස අභාවෙනෙව අරියානං අජානිත්වා පි සුරාය අනජ්ඣොහරණන්ති සුවුත්තමෙවිදං කෙහිචි "අජානිත්වා පිවන්තස්සා පි සොතාපන්නස්ස මුඛං සුරා න පවිසති කම්මපථප්පත්ත අකුසල චිත්තෙනෙව පාතබ්බතොති" තං කෙන හෙතුනා න සුන්දරං ජාතන්ති න ඤායති, ධම්මතා සිද්ධන්ති වා කථෙන්තෙන කථං තං තං පටික්ඛිත්තන්ති?

---

1. සී. යදිජානිත්වා.
2. සී. සිද්ධං.
3. ම. & සී. භවන්තරෙපි අරියසාවකො.
4. { සී. & මූ. සා. පාණං නහනති. / ම. පාණං නහනති.
5. සී. නසුරංපිවිස්සති.
6. ම. සී. & මූ. සා. සචෙපන.
7. ම. ඉදං ධම්මතා සිද්ධන්ති.
8. ච. අරියසාවකානම්පිහි භවන්තරෙ.
9. ම. තං තං සීලවිභඤ්ඤකම්ම කුසලස්ස.
10. සී. ඉදං ධම්මතා නාම.

[] රෙඛන්තරභාගො සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

යම්පි දීඝ නිකායට්ඨ කථායං "සුරඤ්ච ඛීරඤ්ච මිස්සෙත්වා =පෙ= ඉදම්පි ධම්මතා සිඩන්ති" වචනං තම්පි සුරාපානස්ස අචිත්තකපක්ඛෙපි අකුසල චිත්තඤ්ඤෙව සාධෙති.

තථාහි "භවන්තරෙ පි හි අරියසාවකො ජීවිතහෙතු පි නෙ ච පාණං හන්ති [1] න අදින්නං ආදියති =පෙ= න සුරං පිවතී"ති වුත්තෙ පුරිමානං තාව චතුන්නං කම්මපථානං සචිත්තකත්තා විරමණං සුකරං, පච්ඡිමස්ස පන සුරාපානස්ස අචිත්තකත්තා කථං විරමණං භවෙය්‍යාති චොදනා සම්භවං මනසිකත්වා වත්ථු අජානනවසෙන අචිත්තකත්තෙපි යස්මා කම්මපථප්පත්ත අකුසලෙනෙව සුරා අජ්ඣොහරිතබ්බා, තාදිසී ච අකුසලප්පවත්ති අරිය සාවකස්ස මග්ගෙනෙව හතා. [2] තස්මාස්ස පරගලං සුරාය පවිසනං නත්ථීති අත්ථතො [3] ගම්‍යමානත්ථං පරිහාර වචනං වදතා "සචෙ පිස්ස සුරඤ්ච ඛීරඤ්චා"ති ආදි වුත්තං, තත්ථ ඛීරමෙව පවිසති, න සුරාති ඉදං සුරාය සබ්බථා පි පරගලප්පවෙසාභාවදස්සන පරං, න පන සුරාමිස්ස ඛීරස්ස සුරාය වියොජන සාමත්ථිය දස්සන පරං. අයං හෙත්ථ අධිප්පායො, යදි හි සුරාමිස්සෙ ඛීරෙ කිඤ්චි පවිසෙය්‍ය, ඛීරමෙව පවිසෙය්‍ය, න සුරා. ඛීරෙ පන සුරාය අවියුත්තෙන කිඤ්චි පවිසතීති ඉදං යොනි සිඩන්ති උදකස්ස මුඛෙ [4] අපවිසනං යොනි සිඩ්ං. යොනීති චෙත්ථ ජාති අධිප්පෙතා, තස්මා කොඤ්චජාතිකානං මුඛතුණ්ඩ සඞ්ඛාතානං රූප ධම්මානං ඛීරමිස්ස [5] උදකස්ස අජ්ඣොහරණ හෙතුත්තාභාවෙන තං අපවිසනං සිඩන්ති අත්ථො. ඉදම්පිහි [ඛීරමිස්සාය සුරාය] ඛීරෙ පවිසන්තෙ පි පරගලා පවිසන මපි ධම්මතා සිඩන්ති අරිය සාවකස්ස අරූප ධම්මානං සුරා පිවනහෙතු භූත කිලෙස සහිතත්තා භාව සඞ්ඛාතාය ධම්මතාය සිඩං, එවමෙත්ථ අචිත්තක පක්ඛෙපි සුරාය අකුසල චිත්තෙනෙව පාතබ්බතො අරියසාවකානං අපිවනං සමත්ථිතන්ති වෙදි තබ්බං, අථාපි සියා අජානනපක්ඛෙ අකුසලචිත්තෙන විනාව පාතබ්බත්තෙපි සුරාය අපිවනං අරියානං ධම්මතාති සමත්ථන පරමෙතන්ති, තං න අට්ඨ කථා වචනන්තරෙහි විරුජ්ඣනතො, යථාහි වචනන්තරෙහි න විරුජ්ඣති, තථා යෙව අත්ථො ගහෙතබ්බො.

අපි ච පාණාතිපාතාදීනං පඤ්චන්නං කම්මපථානං භවන්තරෙපි අකරණං අරියානං ධම්මතා සීලමෙව, තෙසඤ්ච යදි සචිත්තකතං සමානං සුරාපානං විය ඉතරානි පි චත්තාරි අජානන්තෙනා පි අරියසාවකෙන න කත්තබ්බානි සියුං, තථා ච අජානන්තානං අරියානං කුසලාබ්‍යාකත චිත්තෙහිපි [විරමණ] පරමාරණ පරසන්තක ගහණාදීසු කායවචී පවත්ති න සම්පජ්ජෙය්‍ය, නො වෙ සම්පජ්ජති, චක්ඛුපාලත්ථෙරස්ස වඞ්කමනෙන පාණවියොගස්ස උප්පල වණ්ණත්ථෙරියා බලක්කාරෙන මග්ගෙන [6] මග්ග ඵුසනස්ස ච පවත්තත්තා, තස්මා සුරාපානස්ස අචිත්තකපක්ඛෙපි අකුසලෙනෙව පාතබ්බතාය සුරා අරියානං පරගලං න පවිසතී ති විසෙසෙත්වා වුත්ත න්ති වෙදිතබ්බං.

1. ම. නාදින්නං.
2. සී. තස්මාපරගලං.
3. සී. ගම්මමානත්ථං.
4. ම. අප්පවිසනං.
5. ම. උදකජ්ඣොහරණ.
6. ම. මග්ගස්ස ඵුසනස්ස ච.

[ ] සී. නත්ථි.

නනු වත්තුං [1] ජානන්තසෙසව සබෙබ කම්මපථා වුත්තාති, [2] න මිච්ඡා දිට්ඨියා විපරීතගහණෙනෙව පවත්තනත්තා. [3] කථං හි නාම අසබබඤ්ඤුං සබබඤ්ඤුතො අනිච්චාදිං නිච්චාදිතො ච ගහණන්ති දිට්ඨි වත්තුං විජානාති. යදි හි ජානෙය්‍ය, මිච්ඡාදිට්ඨියෙව න සියා. සා ච කම්මපථෙසු ගණිතාති කුතොජානන්තසෙස ව කම්මපථපවත්ති නියමො? අථ සබබඤ්ඤු සබබඤ්ඤූති ගණ්හන්තිපි අයං සත්තොති තස්ස [4] සරූප ගහණතො දිට්ඨිපි වත්තුං විජානාතීති වෙ, [5] න සුරාපානස්සාපි අයං න සුරාති සරූපගහණස්ස සමානත්තා අයන්තිව වත්තු පරාමසනෙපි සුරාති විසෙස විජානනාභාවා නජානාතීති වෙ, අයන්ති පුග්ගලත්තං ජානන්ති පි අසබබඤ්ඤූති පි විසෙස ජානනාභාවා දිට්ඨි පි වත්තුං නජානාතීති සමානමෙව, එවං හි තෙසං බුධාති අහිතොති අහිතං වා [6] පුරණකස්සපාදිං හිතො පටිඝස්ස වා අනුනයස්ස වා උප්පාදනෙ පි එසෙවනයො. විපල්ලාස පුබබකං හි සබබං අකුසලං. අපි ච සුරාය පීයමානාය නියමෙන අකුසලුප්පාදනං සභාවො පිතාය විය. ඛීරාදි සඤ්ඤු විය පිතසුරස්ස පුග්ගලස්ස මාතු භගිනි ආදීසු පි රාග දොසාදි අකුසලප්පබන්ධො වත්තු සභාවෙනෙව උප්පජ්ජති, එවං පීයමානක්ඛණෙ පි තිබ්බො රාගො උප්පජ්ජතෙව, තෙනෙව සාගතත්ථෙරස්ස අජාතිබා ජීවනකාලෙ පඤ්චානිඤ්ඤුදි ඛාන පරිහානි පවජා ව බුධාදීසු අගාරවාදි අකුසලප්පබන්ධො යාව සුරාවිගමා පවත්තිත්ථ, තෙනෙව භගවා පි තස්ස අගාරවාදි අකුසලප්පවත්ති දස්සන මුඛෙන සුරාදොසං පකාසෙත්වා සික්ඛා පදං [7] පඤ්ඤුපෙසි. න හි පඤ්චනීවරණුප්පත්තිං විනා ඛාන පරිහානි හොති, තස්මා අජානන්තස්සා පි සුරාපීයමානා පීතා ව අත්තනො සභාවෙනෙව [8] අකුසලුප්පාදිකාති අයමත්ථො සාගතත්ථෙරස්ස ඛානපරිහානියා අඤ්ඤ තොපි අරියානං කිලෙසාභාවෙන [9] මුඛෙන සුරාය අප්පමෙස්ස සඤ්ඤාන ඛ්‍යතිරෙකතො පි ඝිජ්ඣති නි නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබබං, එවං ගහණමෙවහි විභජ්ජවාදි මතානුසාරං, යං පන ඤත්වා ජීවන්තසෙසව අකුසලන්ති ගහණං, තං හත්ථාලඞ්කානං අභය ගිරිකාදීනමෙව මතං, තං පන ගණ්ඨිපදකාරකාදිහි පරවාදෙ ති අජානන්තෙනහි දත්තනො මතියා [10] සංසන්දෙත්වා ලිඛිතං, විභජ්ජවාදි මණ්ඩල මපි පවිසිත්වා යාවජ්ජතනා සාසනං දූසෙති.

[11] පුබෙබ කිර ඉමස්මිං දම්ළරට්ඨෙ කොචි හත්ථාලඞ්කො නාගසෙනො නාම ථෙරො ඛුණ්ඩලකෙසිවත්තුං පරවාදමථන නයදස්සනත්ථං [12] දම්ළකබබ රූපෙන කාරෙන්තො ඉමං සුරාපානස්ස ජානිත්වාව පිවනෙ අකුසල නයං අඤ්ඤඤ්ඤව දෙස භාලාදි භෙදෙන අනන්ත මපි ඤෙය්‍යං සබබඤ්ඤුත්ත ඤාණං සලක්ඛණ වසෙ නෙව ඤාතුං න සක්කොති, ඤාණෙන පරිච්ඡින්නතෙන්න ඤෙය්‍යස්ස [13] අනන්තත්ත හානිප්පසඞ්ගතො, අනිච්චාදි සාමඤ්ඤ ලක්ඛණ

1. සී. ජානන්තසෙසව. 5. ම. න සුරාපානස්සපි. 9. සී. මුඛෙ සුරාය අප්පවෙස සඤ්ඤාන.
2. සී. නාමිච්ඡාදිට්ඨියාවිස. 6. සී. පුරාණකස්සපාදිහි.
3. ම. කථඤ්හි. 7. ම. පඤ්ඤුපෙසි. 10. ම. සංසන්දිත්වා.
4. ම. සරූපගහණතො. 8. සී. අකුසලුප්පත්තිකානි. 11. ම. පුරාපිකිර ඉමස්මිම්පි.
12. සී. දම්ළකපරූපෙන. 13. සී. අනන්තත්තා.

වසෙනෙව පන සූත්‍රං සඤ්ඤාතීති ච පරමත්ථධම්මෙසු නාම රූප නති ආදිහෙදෙ, විය පුග්ගලාදි සම්මුති පි විසුං වත්තුහෙදෙ, එවාති ච එවමාදිකං බහුං විපරීතත්ථනයං කබබකාරස්ස කවිනො උපදිසිත්වා තසමිං පබන්ධෙ කාරණා 'හාසෙහි [1] සතිං සමෙමාහෙත්වා පබන්ධාපෙසි, තඤ්ච කබබං නිස්සාය ඉමං [2] භින්නාලඞ්කං මතං ඉධ විභජ්ජවාදිමතෙ සම්මිස්සං චිරං පවත්තිත්ථ, තං පන පච්ඡා ආචරිය බුද්ධපිය මහාථෙරෙන බාහිරබහුනතරිකං දිට්ඨිජාලං විසාටෙත්වා ඉධ [3] පරිසුඛං සාසනං පතිට්ඨාපෙන්නෙන සොධිත මපි සාරත්ථදීපනියා විනයටීකාය සුරාපානස්ස සවිත්තක පකෙඛයෙව චිත්තං අකුසලනති සමත්ථන වචනං නිස්සාය කෙහිචි විපල්ලත්ථචිත්තෙහි පුන උක්ඛිත්තසිරං ජාතං, තඤ්ච මහාථෙරෙහි [4] විනිච්ඡිනිත්වා ගාරයහවාදං කත්වා මද්දිත්වා ලඞ්ගාහසෙ ච භික්ඛූ වියොජෙත්වා ධම්මෙන විනයෙන සත්ථු සාසනෙන [5] විරෙනෙව වූපසමිතං, තෙනෙවෙත්ථ මයං එවං විත්ථාරතො ඉදං පටික්ඛිපිම්හ, [6] මා අඤ්ඤෙසුපි විභජ්ජවාදිනො අයං ලඞ් [7] දූසෙසීති, තසමා ඉධ වුත්තානි අවුත්තානි ච කාරණානි සුට්ඨු සල්ලක්ඛෙත්වා යථා ආගම විරොධො න හොති, තථා අත්ථො ගහෙතබ්බා.

සෙස නති යස්ස වත්ථුවිජානන චිත්තෙන සවිත්තක පකෙඛ පි චිත්තං අකුසලමෙවාති නියමො නත්ථි, තං සබ්බනති අත්ථො. **රඤ්ඤතීති** තිරවජ්ජන ගතිත්ථියා දෙසො නත්ථීති ආදිනා අනාපත්තියා ලෙසගහණං නිවාරෙනති. **මාරං පිදහනතීති** "තඤ්ච ඛො මනුස්සිත්ථියා"ති ආදිනා ලෙසගහණස්ස කාරණසඞ්ඛාතං වාරං පිදහනති. **සොතං පච්ඡින්දමානාති** තදුභය ලෙසගහණවාරානං එසෙන අවිච්ඡින්නං වීතික්කමසොතං පච්ඡින්දමානා. [8] **ගාළහතරං කරොනතීති** යථා වුත්තෙනෙව කාරණෙන පඨමපඤ්ඤත්තති සිඛං [ආපත්තිඤ්ඤව දළහං කරොනති] අනාපත්තියා ඔකාසං අදදමානාති අත්ථො. සා ච යස්මා වීතික්කමාභාවෙ අවිසයත්තාය අබෙබාහාරිකෙ **වීතික්කමෙ** ච ලොකවජ්ජඵ සිථිලං කරොනති උපපජ්ජති, තසමා තථා උපපත්තිං උපපත්තිකාරණඤ්ච දසෙසනෙනා ආහ "අඤ්ඤත්‍ර අධිමානාති" ආදි. **අඤ්ඤත්‍ර අධිමානාති** ඉමිස්සා අනුපඤ්ඤත්තියා "වීතික්කමාභාවා"ති කාරණං වුත්තං. **අඤ්ඤත්‍ර සුපිනනනාති** ඉමිස්සා "අබෙබාහාරිකත්තා"ති කාරණං වුත්තං. **තත්ථ වීතික්කමාභාවාති** පාපිච්ඡාය අවිජ්ජමානස්ස උත්තරිමනුස්සස්ස ධම්මස්ස විජ්ජමානතො පකාසනාවසපවත්ත විසංවාදනාධිප්පාය සඞ්ඛාතස්ස වීතික්කමස්ස අභාවතො, අධිමානිකස්ස හි අනධිගතෙ අධිගතසඤ්ඤිතාය යථාවුත්ත වීතික්කමො නත්ථි, **අබෙබාහාරිකත්තනාති** "අත්ථෙසා භික්ඛවෙ වෙතනා සා ච ඛො අබෙබාහාරිකා"ති වචනතො මොචනස්සාද වෙතනාය උපක්කමන්තස්ස ච විජ්ජමානත්තෙ පි

---

1. සී, සමොහෙත්වා.
2. සී. සිනාලඞ්කමතං.
3. සී. පරිසුඛ සාසනං.
4. කු. විනිච්ඡිනිත්වා.
5. ම. විරෙන.
6. ම. අඤ්ඤෙසුපි.
7. සී. දූසෙතීති.
8. සී. & ම. බාළ්හතරං කාරොනතීති.
[ ] සී. නත්ථි.

ජිනම්ඩෙන අභිභූතතාය [1] අවසත්තෙන අබ්බොහාරිකත්තා ආපත්තිකාරණ වොහාරභාවාති අත්ථො. වා සද්දො වෙත්ථ සමුච්චයත්ථො දට්ඨබ්බො. "අබ්බොහාරිකත්තා වා"ති වා පාඨො.

වුත්තාති දුවිධාපි වෙසා අනුප්පඤ්ඤත්ති අනාපත්තිකරා වුත්තාති අධිප්පායො. **අකතෙ වීතික්කමෙති** ආපදාසු පි භික්ඛුහි සික්ඛාපද වීතික්කමෙ අකතෙ. "කුක්කුච්චා න භුඤ්ජිංසූ"ති ආදිසු විය වීතික්කමං අකත්වා භික්ඛූහි අත්තනො දුක්ඛුප්පත්තියා ආරොචිතායාති අත්ථො. **සිථිලංකරොන්ති** ති පඨමං සාමඤ්ඤතො බඩසික්ඛාපදං මොචෙත්වා අත්තනො විසයෙ අනාපත්ති කරණවසෙන සිථිලංකරොන්ති. **චාරං දදමානාති** අනාපත්තියා චාරං දදමානා. [2] **අපරාපරං අනාපත්තිං කුරුමානාති** දින්නෙන තෙන චාරෙන උපරූපරි අනාපත්ති භාවං දීපෙන්ති. පඤ්ඤත්තෙ පි සික්ඛාපදෙ උදායිනා මුහුත්තිකාය වෙසියා න දොසොති ලෙසෙන වීතික්කමිත්වා සඤ්චරිත්තා පජ්ජන වත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තත්තා "කතෙ වීතික්කමෙ"ති වුත්තං. [3] **පඤ්ඤත්ති ගතිකාති** අත්ථතො මූලපඤ්ඤත්තියෙවාති අධිප්පායො.

මක්කටිවත්ථු කථා නයො.

වජ්ජිපුත්තක වත්ථු කථාය පාළියං "වෙසාලිකා =පෙ= මෙථුනං ධම්මං [4] පතිසෙවිං සූ"ති එත්ථ තෙ ඤාතිකුලං ගන්ත්වා ගිහිලිඞ්ගං ගහෙත්වා ගිහිභූතා මයන්ති සඤ්ඤාය මෙථුනං පතිසෙවිංසූති ගහෙතබ්බං, තෙනාහ "ඤාති බ්‍යසනෙන පි ඵුට්ඨා"ති ආදි. ඤාතීනං විනාසො රාජදණ්ඩාදි කාරණෙන හොතීති ආහ "රාජදණ්ඩ" ඉච්චාදි. ධඤ්ඤ භිරඤ්ඤ දාසි දාස ගො [5] මහිසාදි [6] ධනානි භොගා නාම, තෙස මපි රාජදණ්ඩනාදිනා ව විනාසොති ආහ **එසනයො දුතියපදෙපී** ති. න සබ්බඤ්ඤුබුඩො ති ආදිනා තීසු වත්ථුසු අප්පසන්නාව සාසනෙ අභබ්බාති සඤ්ඤාය අත්තනො අභබ්බතං පකාසෙන්තා **න මයන්ති** ආදි මාහංසූ ති වෙදිතබ්බං.

අට්ඨතිංසාරම්මණෙසූ ති පාළියං අනාගතෙ ආලොකා කාස කසිණෙ වජ්ජෙත්වා වුත්තං, තෙහි පන සඞ්ං චත්තාළීස හොන්ති. **විභත්තාකුසලා ධම්මාති** ඉමස්මිං ආරම්මණෙ ඉදං හොතී ති [7] විභාගසො දස්සිතා සඋපචාරජ්ඣානා මහග්ගතකුසලාධම්මා. **ගිහිපළිබොධන්ති** සහසොකිතාදි වසෙන [8] ගිහීසු බ්‍යාවටතං. [9] **සෙනාසන පළිබොධන්ති** සෙනාසනෙසු නවකම්මාදිවසෙන නිච්චබ්‍යාවටතං. [10] දුප්පරිච්චාගානං ඉමෙසං චින්නං පළිබොධානං වසෙන සබ්බෙ පි පළිබොධා සඞ්ගහිතා එවා ති වෙදිතබ්බං.

---

1. සී. අවසවත්තෙන.
2. ති.මු.ස. & ම.ස. අපරාපරම්පි.
3. සී. & ම. මූලපඤ්ඤත්තිගතිකාති.
4. ම. පටිසෙවිංසූති.
5. ම. මහිංසාදි.
6. සී. භොගසාධනානි.
7. සී. භාගසො.
8. සී. ගිහිසු බ්‍යාවටකං.
9. ති. මු. ස. & ම. ස. මු. සා. ආවාස පළිබොධං.
10. ම. දුප්පරිචාගානං.

යෙනාති කාරණෙන. **අසංවාසොති** ඉදං තස්මිං අත්තභාවෙ කෙනවිපි පරියායෙන භික්ඛු හුත්වා භික්ඛුහි සඞ්ං සංවාසං නාරහතී ති ඉමමත්ථං සන්ධාය වුත්ත න්ති ආහ "අසංවාසො"ති. **පඤ්ඤත්තංසමූහනෙය්‍යාති** සො ආගතො න පබ්බාජෙතබ්බොති අවත්වා "න උපසම්පාදෙතබ්බො"ති එත්ත කස්සෙව වුත්තත්තා පාරාජිකස්ස සාමණෙරභූමි අනුඤ්ඤාතාති [1] පඤ්ඤායති, තෙනාහ **සාමණෙරභූමියං පන ඨිතොති** ආදි. "යො පන භික්ඛූ"ති වුත්තත්තා පච්චක්ඛාත සික්ඛො යස්මා භික්ඛු න හොති මෙථුනසෙවනෙ ච පාරාජිකං නාපජ්ජතී, තස්මාස්ස "ආගතො උපසම්පාදෙතබ්බො"ති උපසම්පදං අනුජානන්තො පාරාජිකං [2] න සමූහන්ති නාම, තෙනාහ **භික්ඛුභාවෙ ඨත්වා** [3] **අවිප්පන්න සීලතායාති.** [4] **උත්තමත්ථ**න්ති අරහත්තං, නිබ්බාණමෙව වා.

නීහරිත්වා ති පාළිතො උඩරිත්වා, තථා හි "පඤ්චහුපාලි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා නානුයුඤ්ජිතබ්බං, කතමෙහි පඤ්චහි, සුත්තං න ජානාති සුත්තානුලොමං න ජානාතී"ති ආදි පාළිතො සුත්තං සුත්තානු ලොම ඤ්ච නීහරිංසු. "අනාපත්ති එවං අම්හාකං ආචරියානං උග්ගහො පරිපුච්ඡාති භණතී"ති එවමාදිතො ආචරියවාදං. ආයස්මා උපාලි එවමාහ "අනාපත්ති ආවුසො සුපිනන්තෙනා"ති එවමාදිතො අත්තනොමති නීහරිංසු, සා ච ථෙරස්ස අත්තනො මති සුත්තෙන සඞ්ගහිතත්තා සුත්තං ජානං, එවමඤ්ඤා පි සුත්තාදීහි සඞ්ගහිතාව ගහෙතබ්බා, නෙතරාති වෙදි තබ්බං. අථ වා "නීහරිත්වා"ති විභජිත්වා සාට්ඨකථං සකලං විනයපිටකං සුත්තාදීසු [5] චතුසු පදෙසෙසු පක්ඛිපිත්වා චතුධා විභජිත්වා විනයං පකාසෙසුං තබ්බිනිම්මුත්තස්ස අභාවාති අධිප්පායො. **වුත්ත**න්ති නාගසෙනත්ථෙරෙන මිලින්දපඤ්හෙ වුත්තං. කණ්ඨාදි වණ්ණුප්පත්තිට්ඨාන කරණාදීහි ආහරිත්වා අත්තනො වචීවිඤ්ඤත්තියාව [6] භාසිතං වචනං=**ආහච්චපදං. රසො** ති සාරො පත්තරසො ති ආදිසු විය, [7] පටික්ඛිත්තානුඤ්ඤාත සුත්තසාරො ති අත්ථො. රසොති වා ලක්ඛණං පටිවත්ථුකං අනුඩරිත්වා ලක්ඛණානු ලොමෙන වුත්තත්තා. ධම්මසඞ්ගාහකාදි ආචරියවංසෙන ආභතා අට්ඨකථා ආචරිය වංසොති ආහ **ආචරියවංසො ති ආචරියවාදොති. විනයපිටකෙ පාළී** ති ඉධ අධිකාරවසෙන වුත්තං. සෙස පිටකෙසු පි සුත්තාදි චතුනයා යථානුරූපං ලබ්භන්තෙ ව.

මහා පදෙසාති මහා ඔකාසා මහාවිසයා, තෙ අත්ථතො "යං භික්ඛවෙ"ති ආදි පාළිවසෙන අකප්පියානුලොමතො කප්පියානුලොමතො ච පුග්ගලෙහි නයතො තථා තථා ගය්හමානා අත්ථනයා එව, [8] තෙහි භගවතා සරූපතො අවුත්තෙසු පි පටික්ඛිත්තානුලොමෙසු අනුඤ්ඤාතානුලොමෙසු ච [9] සෙසෙසු කිච්චෙසු නිවත්ති පවත්ති හෙතුතාය මහාගොචරා ති

---

1. ම. විඤ්ඤායති.
2. ම. නසමූහනතිනාම.
3. ම. අවිපන්නසීලතායාති.
4. ම. උත්තමත්තං.
5. ම. චතුසු පකාරෙසු.
6. ම. භාසිත වචනං.
7. ම. පටික්ඛිත්ත අනුඤ්ඤාත.
8. සී. තෙනහි.
9. සී. සබ්බෙසු කිච්චෙසු.

[1] මහාපදෙසා ති වුත්තා, "න පන යං භික්ඛවෙ මයා ඉදං න කප්පතී"ති ආදිනා වුත්තා සාධිප්පායා පාළියෙව තස්සා සුත්තෙ පවිට්ඨත්තා. "සුත්තානුලොම ම්පි සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බං =පෙ= සුත්තමෙ ව බලවතරන්ති හි" වුත්තං, [2] න හෙසා සා ධිප්පායා [3] පාළි සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බා, න ගහෙතබ්බා වා හොති, යෙනායං සුත්තානුලොමං සියා, තස්මා ඉමං පාළි අධිප්පායං නිස්සාය පුග්ගලෙහි ගහිතා යථාවුත්ත අත්ථාව සුත්තානුලොමං. තප්පකාසකත්තා පන අයං පාළි පි සුත්තානුලොම න්ති ගහෙතබ්බං, තෙනාහ "යෙ භගවතා එවං වුත්තා"ති ආදි. "යං භික්ඛවෙ"ති ආදි පාළිනයෙනහි [පුග්ගලෙහි] ගහෙතබ්බා යෙ අකප්පියානුලොමාදයො අත්ථා වුත්තා, තෙ මහාපදෙසා ති අත්ථො.

භගවතො පකිණ්ණක දෙසනා භූතා ව සුත්තානුලොම භූතා ව අට්ඨකථා. යස්මා ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි [4] පාළිවණ්ණනාක්කමෙන සඞ්ගහෙත්වා වුත්තා, තස්මා "ආචරියවාදෙ"ති වුත්තා, එතෙන ව අට්ඨකථා සුත්ත සුත්තානුලොමෙසු අත්ථතො සඞ්ගය්හතී ති වෙදිතබ්බා. යථා ව එසා, එවං අත්තනොමති පි පමාණභූතා, න හි භගවතො වචනං වචනානුලොම ඤ්ච අනිස්සාය අග්ගසාවකාදයො පි අත්තනො ඤාණබලෙන සුත්තා හි ධම්ම විනයෙසු කිඤ්චි සම්මුති පරමත්ථ භෙදං අත්ථං වත්තුං සක්කොන්ති, තස්මා සබ්බ ම්පි වචනං සුත්තෙ සුත්තානුලොමෙ ව සඞ්ගය්හති. විසුං පන අට්ඨකථාදීනං සඞ්ගහිතත්තා තදවසෙසං සුත්තං සුත්තානුලොමතො ගහෙත්වා චතුධා විනයො නිද්දිට්ඨො. සුත්තාදයො නිස්සායෙව පවත්තා පි අත්තනො මති තෙසු සරූපෙන අනාගතත්තා වුත්තං සුත්ත සුත්තානුලොම ආචරියවාදෙ මුඤ්චිත්වා ති, තෙනාහ අනුබුඩියා නයග්ගාහෙනා ති. තත්ථ සුත්තාදීනි අනුගතාය එව බුඩියා තෙහි ලඞ නයග්ගාහෙන වාති අත්ථො.

ථෙරවාදෙති මහාසුමනත්ථෙරාදීනං ගාහො. සුත්තාදිං නිස්සායෙ ව විපරීතතො පි අත්තනො මති උප්පජ්ජති ති ආහ "තංපනා"ති ආදි. අත්ථෙනාති [5] අත්තනා නයග්ගහිතෙන අත්ථෙන. පාළි න්ති අත්තනො ගාහස්ස නිස්සය භූතං සාට්ඨකථං පාළිං. පාළියාති තප්පටික්ඛෙපත්ථං [6] පරෙනාභතාය සාට්ඨකථාය පාළියා අත්තනාගහිතං අත්ථං නිස්සාය පාළි ඤ්ච [7] සංසන්දෙත්වා ති අත්ථො. ආචරියවාදෙ ති අත්තනා පරෙන ව සමුඩට අට්ඨකථාය "ඔතරති වෙව සමෙති වා"ති අත්තනා උඩ්ටෙහි සංසන්දන වසෙන ඔතරති, පරෙන උඩ්ටෙන සමෙති. සබ්බ දුබ්බලාති අසබ්බඤ්ඤු පුග්ගලස්ස දෙසවාසනාය යාථාවතො [8] අත්ථසම්පටිපත්ති අභාවතො වුත්තං. පමාදපාඨවසෙන ආචරියවාදස්ස සුත්තානුලොමෙන

1. ම. මහාපදෙසොති. 4. සී. පාළිවණ්ණනාක්කමෙ සඞ්ගහෙත්වාන.
2. සී. න තෙසාධිප්පායා. 5. සී. අත්තනො නයතො ගහිතෙන. 6. ග. { පරෙනාගතාය.
3. සී. පාළිපි සුත්තෙ. [ ] සීහළ පොත්ථකෙසු නත්ථි. ම. { පරෙනාභතාය.
7. ම. සංසන්දිත්වාති 8. සී. අත්ථසම්පත්ති පවත්ති.

අසංසන්දනා පි සියාති ආහ ඉතරො න ගහෙතබ්බො ති. සමෙන්තමෙව ගහෙතබ්බ න්ති යෙ සුත්තෙන සංසන්දන්ති, එව රූපාව අත්ථා මහාපදෙසතො උඩරිතබ්බා ති දස්සෙති. තථා තථා උඩට අත්ථානමෙව සුත්තානුලොමත්තා, තෙනාහ සුත්තානුලොමතො හි සුත්තමෙව බලවතර න්ති. [1] අප්පති වත්තිය න්ති අප්පටිබාහියං. කාරකසඞ්ඝසදිස න්ති පමාණත්තා සඞ්ගීති කාරක සඞ්ඝ සදිසං. බුඩානං ඨිත කාලසදිස න්ති [2] ධරමානක බුඩ සදිසන්ති අත්ථො.

සකවාදී සුත්තං ගහෙත්වා කථෙති ති ආදිසු යො යථාභූත මත්ථං ගහෙත්වා කථනසීලො සො සකවාදී. සුත්තන්ති සඞ්ගීතිත්ත යාරූළ්හං පාළිවචනං. පරවාදී ති මහාවිහාරවාසී වා හොතු අඤ්ඤනීකාය වාසී වා, යො විපරීත තො අත්ථං ගහෙත්වා කථනසීලො. සොව ඉධ "පරවාදී"ති වුත්තො. සුත්තානුලොමන්ති සඞ්ගීතිත්තයාරූළ්හංවා අනාරූළ්හංවා යං කිඤ්චි විපල්ලාසතො වා වඤ්චනාය වා සඞ්ගීතිත්තයාගතම්ද න්ති දස්සියමානං සුත්තානුලොමං. කෙචි අඤ්ඤනිකායෙ සුත්තානුලොම න්ති වදන්ති, තං න යුත්තං. සකවාදී පරවාදීනං උභින්න මපි සඞ්ගීතිත්තයාරූළ්හ සුත්තාදීනං එව ගහෙතබ්බතො, තථාහි වක්ඛති "තිස්සො සඞ්ගීතියො ආරූළ්හං පාළි ආගතං පඤ්ඤායති ගහෙතබ්බ"න්ති ආදි, න හි සකවාදී අඤ්ඤනිකාය සුත්තාදිං පමාණතො ගණ්හති, යෙන තෙසු සුත්තාදීසු දස්සිතෙසු තත්ථ ඨාතබ්බං භවෙය්‍ය, වක්ඛති ච "පරො තස්ස අකප්පිය භාවසාධකං සුත්තතො බහුං කාරණ ඤ්ච විනිච්ඡය ඤ්ච දස්සෙති =පෙ= සාධු ති සම්පටිච්ඡිත්වා අකප්පියෙ යෙව ඨාතබ්බ"න්ති, තස්මා පරවාදිනා පි සඞ්ගීතිත්තයෙ අනාරූළ්හ මපි අනාරූළ්හම්චෙව දස්සීයති, කෙවලං තස්ස තස්ස සුත්තාදිනො සඞ්ගීතිත්තයෙ අනාගතස්ස කූටතා ආගතස්ස ච ඛ්‍යඤ්ජනච්ඡායාය අඤ්ඤථා අධිප්පාය යොජනා ච විසෙසො. තත්ථ ච යං කූටං, තං අපනීයති, යං අඤ්ඤථා යොජිතං, තස්ස විපරීතතා සන්දස්සනත්ථං, තදඤ්ඤෙන සුත්තාදිනා සංසන්දනා [3] කරීයති, යො පන පරවාදිනා ගහිතො අධිප්පායො සුත්තන්තාදිනා සංසන්දති, සො සකවාදිනා පි අත්තනො ගාහං වීස්සජ්ජෙත්වා ගහෙතබ්බොති උභින්න මපි සඞ්ගීතිත්තයාගතමෙව සුත්තාදිපමාණ න්ති වෙදිතබ්බං, තෙනෙව කථාවත්ථුප්පකරණෙ "සකවාදෙ පඤ්ච සුත්තසතානි පරවාදෙ පඤ්චා"ති සුත්තසහස්ස මපි අධිප්පායග්ගහණ නානත්තෙන සඞ්ගීතිත්තයාගතමෙව ගහිතං, න නිකායන්තරෙ කිඤ්චීති. ඛෙප න්ති කිං ඉමිනාති පටික්ඛෙපං ඡඩ්ඩනං. ගරහ න්ති කිමෙස බාලො ජානාතී ති නින්දනං. සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බ න්ති යස්ස සුත්තස්ස අනුලොමනතො ඉදං සුත්තානුලොමං අකාසි, තස්මිං [4] තදනුරූපෙ වා අඤ්ඤතරස්මිං සුත්තෙ අත්තනා ගහිතං සුත්තානුලොමං අත්ථතො සංසන්දනවසෙන ඔතාරෙතබ්බං, ඉමිනා ච ඉමිනා ච කාරණෙන ඉමස්මිං සුත්තෙ සංසන්දතී ති සංසන්දෙත්වා

1. ම. අප්පටිවත්තියං.
2. සී. ධරමාන බුඩසදිසන්ති.
3. සී. කයිරති.
4. බො. & කු. අනුරූපෙවා.

දස්සෙතබ්බ න්ති අත්ථො. අය න්ති සකවාදි. පරො ති පරවාදි. ආචරිය වාදෙ සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බො ති යස්ස සුත්තස්ස වණ්ණනා වසෙන අයං ආචරියවාදෙ පවත්තො, තස්මිං තාදිසෙ ච අඤ්ඤතරස්මිං සුත්තෙ පුබ්බා පර අත්ථසංසන්දනවසෙන ඔතාරෙතබ්බං. ගාරයහාචරිය වාදෙති පමාද ලිඛිතො භින්නලඞ්කෙහි වා ඨපිතො, එසනයො සබ්බත්ථ. යං කිඤ්චි කූටසුත්තං බාහිරකසුත්තාදි වචනං න ගහෙතබ්බන්ති දස්සෙතුං සුත්තං සුත්තානුලොමෙ ඔතාරෙතබ්බන්ති ආදි වුත්තං. ගුළ්හවෙස්සන්තරාදීනි මහාසඞ්ඝිකාදී භින්නලඞ්කානං පකරණානි, ආදි සද්දෙන ගුළ්හඋම්මග්ගාදීනං ගහණං. "සකවාදි සුත්තං ගහෙත්වා කථෙති පරවාදිපි සුත්ත"න්ති ආදිනා අඤ්ඤෙපි [1] වාදලබ්භමානා වුත්තනයෙන සක්කා ඤාතුන්ති ඉධ න වුත්තා. එවං සුත්ත සුත්තානුලොමාදිමුඛෙන සාමඤ්ඤතො විවාදං දස්සෙත්වා ඉදානි විසෙසතො විවාදවත්ථුං තබ්බිනිච්ඡයමුඛෙන සුත්තාදීන ඤ්ච දස්සෙතුං "අථ පනායං කප්පියන්ති" ආදි වුත්තං. සුත්තෙ ච සුත්තානුලොමෙ චාති එත්ථ චකාරො විකප්පත්ථො, තෙන ආචරිය වාදදීන මපි සඞ්ගහො, තෙනා හ කාරණ ඤ්ච විනිච්ඡය ඤ්ච දස්සෙතිති. තත්ථ කාරණන්ති සුත්තාදිනයං නිස්සාය අත්තනො මතියා උඩටං හෙතුං. විනිච්ඡයන්ති අට්ඨකථා විනිච්ඡයං. කාරණච්ඡායාති සුත්තාදිසු කප්පියන්ති ගාහස්ස අකප්පියන්ති ගාහස්ස ච නිමිත්තභූතං කිච්ඡෙන පටිපාදනියං අවිභූතකාරණං කාරණච්ඡායා කාරණපතිරූපකන්ති අත්ථො.

[2] විනයං හි පත්වාති ඉමස්ස විවරණං "කප්පියා කප්පිය විවාරණ මාගම්මාති." රුක්ඛිතබ්බන්ති කප්පිය සඤ්ඤාය වීතික්කමකරණං රුක්ඛිතබ්බං තං නිවාරණ චිත්තං දළ්හතරං කාතබ්බං. සොතං පච්ඡින්දිතබ්බන්ති තත්ථ වීතික්කමප්පවත්ති පච්ඡින්දිතබ්බා. [3] ගරුකභාවෙති අකප්පියභාවෙ. සුත්තවිනිච්ඡය කාරණෙහිති සුත්තෙන අට්ඨකථාවිනිච්ඡයෙන ච ලඞ්ඝ කාරණෙහි. එවන්ති ආදි යථාවුත්තස්ස අත්ථස්ස නිගමන වචනං. අතිරෙක කාරණන්ති සුත්තාදිසු පුරිමංපුරිමං අතිරෙක කාරණං නාම බහුකාරණං වා. වාචුග්ගතන්ති වාචාය උග්ගතං, තත්ථ නිරන්තරං ඨිතන්ති අත්ථො. සුත්තං නාම සකලං විනයපිටකන්ති වුත්තත්තා පුන [4] සුත්තසොති තදත්ථ පටිපාදකං සුත්තාභිධම්ම පාළිවචනං අධිප්පෙතං. අනුව්‍යඤ්ජනසොති ඉමස්ස විවරණං [5] "පරිපුච්ඡාතො ච අට්ඨකථාතො වා."ති තත්ථ පරිපුච්ඡාති ආචරියස්ස සන්තිකා පාළියා අත්ථසවනං. අට්ඨකථාති [6] පාළිමුත්තක විනිච්ඡයො, තදුභයම්පි හි පාළිං අනුගන්ත්වා අත්ථස්ස ව්‍යඤ්ජනතො අනුව්‍යඤ්ජනන්ති වුත්තං. විනයෙ ති විනයාවාරෙ, තෙනෙ ච වක්ඛති "විනයං [7] අවිජහන්තො අවොක්කමන්තො"ති ආදි. තත්ථ පතිට්ඨානං නාම සඤ්චිච්ච [8] ආපත්තියා අනාපජ්ජනාදි හොතීති ආහ ලජ්ජීභාවෙන

1. ම. වාදලම්බනා.
2. ම. & සී. විනයං පත්වාති.
3. ම. ගරුභාවෙති.
4. ම. සුත්තතොති.
5. ම. පරිපුච්ඡතො ච. සී. පරිපුච්ඡිතො ච.
6. ම. පාළිමුත්ත විනිච්ඡයො.
7. සී. & ම. අජහන්තො.
8. සී. ආපත්ති අනාපජ්ජනාදිනා.

පතිට්ඨිතොති, තෙන ලජ්ජී හොතීති වුත්තං හොතී. විනයධරස්ස ලක්ඛණෙ වත්තබ්බෙ කිං ඉමිනා ලජ්ජීභාවෙනා ති ආහ [1] **අලජ්ජීහිති** ආදි. **තත්ථ බහුස්සුතො පී** ති ඉමිනා පඨමලක්ඛණ සමන්නාගමං දස්සෙති. **ලාභගරුක තායාති** ආදිනා විනයෙ ඨිතතාය අභාවෙ පඨම ලක්ඛණයොගො කිච්ච කරො න හොති, අථ්ඛො අකිච්චකරො අනත්ථකරො එවාති දස්සෙති. සඞ්ඝභෙදස්ස පුබ්බභාගො කලහො **සඞ්ඝරාජි**. [2] **විත්ථුනාතිති** විත්ථම්භති නිත්ථුනති වා. **සන්තිට්ඨිතුං න සක්කොතීති**, [සකවාදෙ පතිට්ඨාතුං න සක්කොති.] [illegible] **ඝං ඝන්ති** ආදි. [3] **ආචරිය පරම්පරාති** ආචරියානං විනිච්ඡය [illegible]ම්පරා, තෙනෙව වක්ඛති "අත්තනො මතිං පහාය =පෙ= යථා [4] ආචරයො ආචරියාචරියොව පාළිඤ්ච පරිපුච්ඡඤ්ච වදන්ති, තථා ඤාතුං වට්ටති"ති. න හි ආචරියානං නාමමත්තතො පරම්පරාජානනෙ පයොජනමත්ථි. **පුබ්බාපරානුසන්ධිතොති** පුබ්බවචනස්ස අපරවචනෙන සහ අත්ථසම්බන්ධජානනතො. **අත්ථතොති** පදත්ථ පිණ්ඩත්ථ අධිප්පෙතත්ථා දිතො. **කාරණතොති** තදත්ථුපපත්තිතො. [5] **ථෙරවාදඞ්ගන්ති** ථෙරවාද පටිපාටිං, තෙසං විනිච්ඡය පටිපාටින්ති අත්ථො.

[6] **ඉමෙහි ච පන තිහි ලක්ඛණෙහි** ති එත්ථ පඨමෙන ලක්ඛණෙන විනයස්ස සුට්ඨු උග්ගහිතභාවො වුත්තො. [7] දුතියෙන ස්ස ලජ්ජිභාවෙන වෙව අවලතාය ච පතිට්ඨිතතා. තතියෙන පාළිඅට්ඨකථාසු [8] අනුරූපෙන අනාගත මපි තදනුලොමතො ආචරියෙහි දින්නනයතො විනිච්ඡිතුං සමත්ථතා. **ඔතිණ්ණෙ වත්ථුස්මින්ති** චොදනාවසෙන චීතික්කම වත්ථුස්මිං සඞ්ඝමජ්ඣෙ ඔතිණ්ණෙ. [9] **චොදකෙන ච චුදිතකෙන ච වුත්තෙ වත්තබ්බෙති** එවං ඔතිණ්ණෙ වත්ථුං නිස්සාය චොදකෙන දිට්ඨං සුතන්ති ආදිනා චුදිතකෙන අත්ථි නත්ථිති ආදිනා ච යං වත්තබ්බං තස්මිං වත්තබ්බෙ වුත්තෙති අත්ථො. ථුල්ලච්චය දුබ්භාසිතානං මාතිකාය අනාගතත්තා **පඤ්චන්නං ආපත්තින්නති** වුත්තං. **තිකදුක්කටන්ති** "අනුපසම්පන්නෙ උපසම්පන්න සඤ්ඤී උජ්ඣායති වා ඛියති වා ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති ආදිනා ආගතං තිකදුක්කටං. **අඤ්ඤතරං වා ආපත්තින්ති** "කාලෙ විකාලසඤ්ඤී ආපත්තිදුක්කටස්ස, කාලෙ වෙමතිකො ආපත්තිදුක්කටස්සා"ති ආදිකං දුකදුක්කටං සන්ධාය වුත්තං.

අන්තරාපත්තින්ති තස්මිං තස්මිං සික්ඛාපදෙ ආගතවත්ථු චීතික්කමං විනා අඤ්ඤස්මිං වත්ථුචීතික්කමෙ නිදානතො පභුති විනීතවත්ථු පරියොසානා අන්තරන්තරා වුත්තං ආපත්තිං. ඉධ පන වත්ථුං ඔලොකෙතීති විසුං ගහිතත්තා තදවසෙසා අන්තරාපත්තීති ගහිතා. **පටිලාතං උක්ඛිපතීති** ඉදං විසිබ්බන සික්ඛාපදෙ ආගතං. තත්ථ ඩය්හමානං අලාතං අග්ගි

---

1. ම. අලජ්ජීහිති. තත්ථ බහුස්සුතොති. 3. ම. ආචරිය පරම්පරායාති. 6. ම. ඉමෙහි පන.
2. { සී. & ම. විත්ථුනතීති. 4. ම. ආචරියොව. 7. සී. දුතියෙන තත්ථ.
   { මු. සා. විත්ථනතීති. 5. නි.මු.ස.&මු.සා ථෙරතරඞ්ගන්ති. 8. සී. සරූපෙන ආගතම්පි.
9. ම. චොදකෙන චුදිතකෙන ච. [ ] රෙඛන්තර භාගො මරම්ම පොත්ථකෙසු නදිස්සති.

කපාලාදිතො බහි පතිතං අවිජ්ඣාත මෙව පටිඋක්ඛිපති, පුන යථාඨානෙ ඨපෙතීති අත්ථො. විජ්ඣාතං පන පක්ඛිපන්තස්ස පාචිත්තියමෙව. **අනාපත්තීන්ති** එත්ථ අන්තරන්තරා වුත්තා අනාපත්තිපි අත්ථි. "අනාපත්ති භික්ඛවෙ ඉඩිමස්ස ඉඩිවිසයෙ"ති ආදි විය සාපි සඞ්ගය්හති. **පාරාජිකා පත්තීති** [1] **න තාව වත්තබ්බන්ති** ඉදං ආපන්න පුග්ගලෙන ලජ්ජිධම්මෙ ඨත්වා යථාභූතං [2] ආවිකරණම්පි දුබ්බිනිච්ඡයං අදින්නාදානාදිං සන්ධාය වුත්තං. යං පන මෙථුනාදීසුපි ජානනං, තං වත්තබ්බමෙව, තෙනාහ [3] **මෙථුන ධම්මවිතික්කමොති** ආදි. යො පන අලජ්ජිතාය පටිඤ්ඤං අදත්වා වික්ඛෙපං කරොති, තස්ස ආපත්ති න සක්කා ඔළාරිකාපි [4] විනිච්ඡයිතුං, යාව සො යථාභූතං නා විකරොති, සඞ්ඝස්ස ච ආපත්තිසන්දෙහො න විගච්ඡති. තාව නාසිතකොව භවිස්සති. **සුඛුමාති** චිත්තපරිවත්තියා සුඛුමතාය සුඛුමා. තෙනාහ **චිත්ත ලහුකාති**, චිත්තං තස්ස ලහුකන්ති අත්ථො. **තෙ ති** චිතික්කමෙ. [5] **තං වත්ථුකන්ති** අදින්නාදානාදි මූලකං. "යං ආචරියො භණති තං කරොහීති" ආදි සබ්බං ලජ්ජිපෙසලං කුක්කුච්චකමෙව සන්ධාය වුත්තං. යො යාථාවතො පකාසෙත්වා සුඩිමෙව ගවෙසති, "තෙනාපි පාරාජිකොසීති න වත්තබ්බො"ති අනාපත්ති කොටියාපි සඞ්කියමානත්තා වුත්තං. තෙනෙව "පාරාජිකච්ඡායා"ති වුත්තං.

[6] **සීලානි විසොධෙත්වාති** යස්මිං විතික්කමෙ පාරාජිකා සඞ්කාවත්තති, තත්ථ [7] පාරාජිකාභාවපක්ඛං ගහෙත්වා දෙසනාවුට්ඨාන ගාමිනීනං ආපත්තීනං සොධනවසෙන සීලානි සොධෙත්වා. **මත්තිංසාකාරන්ති** පාකටභාවතො උපලක්ඛණ වසෙන වුත්තං, යං කිඤ්චි අභිරුචිතං මනසි කාතුං වට්ටතෙ ව. **කම්මට්ඨානං සමීයතීති** විප්පටිසාරමූලකෙන වික්ඛෙපෙන අන්තරන්තරා ඛණ්ඩං අදස්සෙත්වා පබන්ධවසෙන චිත්තෙන [8] ඝටයති. **සඞ්ඛාරාති** විපස්සනා කම්මට්ඨාන වසෙන වුත්තං, සාපත්තිකස්ස හි පගුණම්පි කම්මට්ඨානං න සුට්ඨු උපට්ඨාති, පගෙව පාරාජිකස්ස, තස්ස හි විප්පටිසාර නින්නතාය චිත්තං එකග්ගං න හොති, එතස්ස පන චිතක්ක වික්ඛෙපාදි [9] බාහුල්ලස්ස සුඩ සීලස්සාපි චිත්තං න සමාධියති, තං ඉධ පාරාජික මූලකන්ති න ගහෙතබ්බං. කත පාපමූලකෙන විප්පටිසාරෙනෙ වෙත්ථ චිත්තස්ස අසමාධියනං [10] සන්ධාය **කම්මට්ඨානං න සමීයතීති** ආදි වුත්තං, [illegible] **විප්පටිසාරග්ගිනාති** ආදි. **අත්තනාති** චිත්තෙන කරණභූතෙ පුග්ගලො කත්තා ජානාති, පච්චත්තෙ වා කරණවචනං. අත්තා සයං පජානාතීති අත්ථො.

චතුබ්බිධ විනයාදි කථා නයො.

---

1. ම. සවත්තබ්බන්ති.
2. ම. ආවිකරණෙ පි.
3. ම. & සී. මෙථුනධම්මවිතික්කමොහීති.
4. ම. විනිච්ඡිතුං.
5. සී. & ම. තබ්බත්ථුකන්ති.
6. ති. මු. ස. සීලානි සොධෙත්වා.
7. ම. පාරාජිකාභාවෙසික්ඛං.
8. { ම. 1. සංඝටයති. ම. 2. සංඝටියති.
9. ම. බහුලස්ස.
10. ම. සන්තාපං.

යො විය දිස්සතීති **සාදිසො**, [1] ය සද්දතේ යථා සද්දො වත්තතීති ආහ **යෙන වා තෙන වා යුත්තොති**. යෙන තෙනාති හි පදචයෙන අනියමතො ය සද්දතේාව දස්සිතො. **වාසධුරයුත්තොති** විපස්සනා ධුර යුත්තො. යා ජාති අස්සාති=යං ජාති, පුග්ගලො. සොව **යං ජවෙවා** සකතේ යප්පච්චයං කත්වා. ගොත්තවසෙන යෙන වා තෙන වා ගොත්තෙන යථා ගොත්තො වා තථා ගොත්තො වා හොතූති සම්බන්ධො. **සිලෙසූති** පකතීසු. **අථ ඛොති** ඉදං කිනතූති ඉමස්මිං අත්ථෙ, කිං වුත්තං හොතීති අත්ථො. **ඉමස්මිං අත්ථෙති** ඉමස්මිං පාරාජිකවිසයෙ. **එසොති** යථාවුත්තෙහි පකාරෙහි යුත්තො. **අරියායාති** "උද්දිස්ස අරියා නිට්ඨන්ති එසා අරියානං යාවනා"ති එවං වුත්තාය න දෙහි මෙ ති කපණාය. **ලිඞ්ගසම්පටිච්ඡනෙනාති** [භික්ඛං වරිස්සාමීති චිත්තාභාවෙපි භික්ඛාහාර නිස්සිත පබ්බජ්ජාලිඞ්ගස්ස සම්පටිච්ඡනෙන.] **කාජහත්තන්ති** කාජෙහි ආනීතභත්තං.

අධම්මිකායාති අධිසීලසික්ඛාදි භික්ඛුගුණාභාවතො වුත්තං, තෙනාහ **අභූතත්ථායාති**. "මයං භික්ඛූ"ති වදන්තා පටිඤ්ඤාමත්තෙයෙව භික්ඛූ, න අත්ථතොති අත්ථො. ඉදඤ්ච මයං භික්ඛූති [2] පටිජානන්තස්සාපි සම්භවතො වුත්තං. මයං භික්ඛූති අපටිජානන්තාපි හි භික්ඛුවොහාර නිමිත්තස්ස ලිඞ්ගස්ස ගහණෙන වෙව භික්ඛූනං දින්න පච්චය භාගගහණාදිනා ච භික්ඛු පටිඤ්ඤා එව නාම හොන්ති, තථා හි වුත්තං පුග්ගලපඤ්ඤත්තිඅට්ඨකථාය "අබ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරී පටිඤ්ඤාති අඤ්ඤෙ බ්‍රහ්මචාරිනො සුනිවත්ථෙ සුපාරුතෙ [3] සුම්භකපත්තධරෙ ගාමනිගම රාජධානිසු පිණ්ඩාය චරිත්වා [4] ජීවිකං කප්පෙන්තෙ දිස්වා [5] සයම්පි තාදිසෙන ආකාරෙන තථා පටිපජ්ජනතො අහං බ්‍රහ්මචාරීති පටිඤ්ඤං දෙන්තො විය හොති. අහං භික්ඛූති වත්වා [6] උපොසථග්ගාදීනි පවිසන්තො පන බ්‍රහ්මචාරීපටිඤ්ඤා හොති එව, තථා සඞ්ඝික ලාභං ගණ්හන්තො"ති, තස්මා එව රූපෙහි පටිඤ්ඤාය භික්ඛූහි හොත්‍රභූ පරියොසානෙහි සඞ්ඝිං සම්භොග පරිභොගො න වට්ටති, අලජ්ජීපරිභොගොව හොති. සඤ්චිච්ච ආපත්ති ආපජ්ජනාදි අලජ්ජීලක්ඛණං පන උක්කට්ඨානං භික්ඛූනං වසෙන වුත්තං, සාමණෙරාදී නම්පි අලජ්ජීවොහාර දස්සනතො අලජ්ජී සාමණෙරෙහි හත්ථකම්මම්පි න කාරෙතබ්බන්ති හි වුත්තං, යථා විහිත පටිපත්තියං අතිට්ඨනං හි සබ්බ සාධාරණං අලජ්ජී ලක්ඛණං. දුස්සීලා ලිඞ්ග ගහණතො පට්ඨාය යථා විහිත පටිපත්තියා අභාවතො එකන්තාලජ්ජිනොව මහාසඞ්ඝිකාදි නිකායන්තරිකා විය ලිඞ්ගත්ථෙනකාදයො විය ච. යාව ච තෙසං භික්ඛුපටිඤ්ඤා අනුවත්තති, තාව භික්ඛු එව, තෙහි ච පරිභොගො අලජ්ජී පරිභොගොව, තෙසඤ්ච භික්ඛු සඞ්ඝසඤ්ඤාය දින්නං සඞ්ඝ දින්නං නාම හොති.

---

1. ම. යංසද්දතේ. 2. ම. පටිජානනස්සාපි.
3. මු. සී. පුග්ගලපඤ්ඤත්ති අට්ඨකථා. කුසුම්භක පත්තධරෙ ගාමනිගමජනපද රාජධානිසු.
4. ම. ජීවිතං. 5. ම. අයම්පි. 6. ම. උපොසථග්ගානි.
[ ] සීහළ පොත්ථකෙසු නදිස්සති.

වුත්තං හි භගවතා "භවිස්සන්ති ඛෝ පනානන්ද අනාගතම්භානං ගොත්‍රභූනං සාසාවකාණං දුස්සීලා පාපධම්මා තෙසු දුස්සීලෙසු සඞ්ඝං උද්දිස්ස දානං දස්සන්ති, [1] තදුපාහං ආනන්ද සඞ්ඝගතං දක්ඛිණං අසඞ්ඛෙය්‍යං අප්පමෙය්‍යං වදාමී"ති. භගවතෝ සඞ්ඝං උද්දිස්ස දින්නතතා දක්ඛිණා අසඞ්ඛෙය්‍යා අප්පමෙය්‍යා ජාතා. දුස්සීලානං දින්නතතා නා ති චෙ. න තෙසු සඞ්ඝං උද්දිස්සාති ගොත්‍රභූනං පටිගාහකතෙනෙන පරාමට්ඨත්තා, ඉතරථා යෙසු කෙසුචි ගහට්ඨෙසු වා පබ්බජිතෙසු වා සඞ්ඝං උද්දිස්සාති වත්තබ්බතා ප්‍රසඞ්ගතෝ හථා ච [1] "තදුපාහං ආනන්ද"ති හෙට්ඨිම කොටිදස්ස නස්ස පයොජනං න සියා, තස්මා ගොත්‍රභූනම්පි අභාවෙ සඞ්ඝං උද්දිස්ස දානං නාම හෙට්ඨිමකොටියා තෙසුපි දින්නා සඞ්ඝගතා දක්ඛිණා අසඞ්ඛෙය්‍යා, න තතොපරං ඔජ්ඣතීති තෙපි පටික්ඛිපිය නිකඛු එවාති ගහෙතබ්බං.

බ්‍රහ්මඝොසන්ති උත්තමඝොසං, බ්‍රහ්මූනෝ ඝොසසදිසං වා ඝොසං, [2] **එහි භික්ඛූති** භික්ඛූ ති සම්බොධනං. සංසාරෙ භය ඉක්ඛනතතස්ස භයස්ස සබ්බසෝ විනාසනතථං තිසරණං සාසනං වා එහි මනසා තාණං ලෙණන්ති පවිස [3] උපගච්ඡ උපගන්ත්වාපි **චර බ්‍රහ්මචරියන්ති** සාසන බ්‍රහ්මචරියං මග්ග බ්‍රහ්මචරියඤ්ච චරස්සු. **භණ්ඩූති** මුණ්ඩිතඝොසෝ. **වාසීති** දන්තකට්ඨාදි චෙජදනවාසී. **බන්ධනන්ති** කායබන්ධනං. යුත්තෙතා යොගෝ [4] සමාධිපඤ්ඤා වසෙන සෝ= යුත්තයොගෝ, තස්ස අථෙතෙ පරික්ඛාරාති සෙසෝ. සරීරෙ පවිත්තෙකෙකහි යෙව උපලක්ඛිතොති සෙසෝ. "තීණි සතානී"ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධසුඛත්ථං "තීණිසත"නාති වුත්තං.

තඤ්ච භගවා හෙට්ඨා වුත්තං පරාමසති. හෙට්ඨාහි "අහං ඛෝ පනස්සප ජානංයෙව වදාමි ජානාමීති පස්සං යෙව වදාමි පස්සාමී"ති වුත්තං, තං පරාමසති, යස්මා අහං ජානං වදාමි තස්මාති අත්ථෝ. [**ඉහාති** ඉමස්මිං සාසනෙ. **තිබ්බන්ති** [5] මහන්තං. **පවත්තපඨිතං භවිස්සතීති** ථෙරාදි උපසඞ්කමනතෝ පුරෙතරමෙව තෙසු යන්නූන මෙ හිරොත්තප්පං උපට්ඨිතං භවිස්සතීති අත්ථෝ.] **කුසලූපසංහිතන්ති** අනවජ්ජධම්මනිස්සිතං. [6] **අවඩි කත්වාති** අත්තානං තෙන ධම්මෙන අවඩිඨං කත්වා, තං වා ධම්මං [7] එස මයහං අත්ථොති අත්ථං කත්වා. **ඔහිත සොතොති** ධම්මෙ නිහිත සොතෝ. **එවං හි තෙ කායසප සික්ඛිතබ්බන්ති** සුණසොතඤ්ච පසාද සොතඤ්ච ඔදහිත්වා ධම්මං [8] සක්කච්චමෙව සුණිස්සාමීති එවමෙව නයා සික්ඛිතබ්බං. **සාත සහගතා ච මෙ කායගතා සතීති** අසුභෙසු වෙව ආනාපානෙ ච පඨමජ්ඣාන වසෙන සුඛ [9] සම්පයුත්තා කායගතා සති. ඉං පනෙතසස ඔවාදසස සක්කච්ච පටිග්ගහණං අයමෙව ථෙරසස පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච අහොසි.

---

1. ම. තදුපාහං.
2. ම. එහි භික්ඛූති සම්බොධනං.
3. සී. ගච්ඡ.
4. සී. සමාධි පඤ්ඤායවසෙන.
5. ම. මහන්තං.
6. ම. අවිඤ්ඤං කත්වාති.
7. ම. එසමෙ.
8. ම. සක්කච්චං සුණිස්සාමීති.
9. ම. සම්පයුත්ත කායගතාසතීති.

[ ] රෙඛන්තරභාගෙ සිහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

උඬුමාතක පටිභාගාරම්මණං ඣානං **උඬුමාතකසඤ්ඤා**. කසිණා රම්මණං රූපාවචරජ්ඣානං **රූපසඤ්ඤා**. ඉමෙති සඤ්ඤාසීසෙන නිද්දිට්ඨා ඉමෙ වෙ ඣාන ධම්මා. සොපාකො ච භගවතා පුට්ඨො රූපාවචරභාවෙන [1] එකට්ඨා ඛ්‍යඤ්ජනමෙව නානාති ආහ. **ආරඩවිත්තොති** ආරාධිත චිත්තො. ගරුධම්මපටිග්ගහණාදි උපසම්පදා උපරි සයමෙව ආවිභවිස්සති. **සබ්බන්තිමෙන පරියාසෙනාති** සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන. [2] ඤත්ති චතුත්ථ කම්මවාචා උපසම්පදාකම්මස්ස [3] කාරණත්තාඨානං, තස්ස ඨානස්ස අරහං අනුච්ඡවිකන්ති වත්ථුදොසාදි [4] විනිම්මුත්තං කම්මං "ඨානාරහ"න්ති වුත්තං. වත්ථාදිදොස යුත්තස්ස කම්මස්ස සභාවතො කම්මවාචාරහත්තා භාවා. අථ වා ඨානන්ති නිබ්බාණප්පත්තිහෙතුතො [5] සික්ඛාත්තය සඞ්ගහං සාසනං වුච්චති, තස්ස අනුච්ඡවිකං කම්මං ඨානාරහං, යථා විහිත ලක්ඛණෙන හි කම්මෙන උපසම්පන්නොව සකලං සාසනං සමාදාය පරිපූරෙතුමරහති. තස්මා පරිසුඩකම්මවාචා පරියොසානං සබ්බං සඞ්ඝ කිච්චං ඨානාරහං නාම, තෙනාහ **සත්ථුසාසනාරහෙනාති**, සීලාදිසකල සාසන [6] පරිපුණ්ණස්ස අනුච්ඡවිකෙනාති අත්ථො. **අසං ඉමසමිං අත්ථෙති** ඤත්තිචතුත්ථ කම්මෙන උපසම්පන්නස්සෙව සබ්බසික්ඛාපදෙසු වුත්තත්තා කිඤ්චා පි එහි භික්ඛූපසම්පදා දීහි උපසම්පන්නානං සුඩසත්තානං පණ්ණත්ති වජ්ජ සික්ඛාපදවීතික්කමෙ පි අභබ්බතා වා [7] දොසාභාවො වාසද්දතො පඤ්ඤායති, තථාපි අත්ථතො තෙසම්පි පණ්ණත්තිවජ්ජෙසු ලොකවජ්ජෙසු පි වා සුරාපානාදි ලහුකෙසු මග්ගුප්පත්තිතො පුබ්බෙ අසඤ්චිච්චාදිනා ආපත්ති ආපජ්ජනං සිජ්ඣතියෙව, තථා හි "වෙ පුග්ගලා අභබ්බා ආපත්තිං ආපජ්ජිතුං බුඩා ච පච්චෙකබුඩා ච. වෙ පුග්ගලා භබ්බා ආපත්තිං ආපජ්ජිතුං භික්ඛූ ච භික්ඛුනියො වා"ති වුත්තං. **ඤත්ති චතුත්ථෙන කම්මෙන උපසම්පන්නොති** ඉදං පන සබ්බසික්ඛාපද වීතික්කමාරහෙ සබ්බකාලිකෙ ච භික්ඛූ ගහෙත්වා යෙභුය්‍ය වසෙන වුත්තං. **නිරුත්තිවසෙනාති** නිබ්බචන වසෙන. **අභිලාප වසෙනාති** වොහාර වසෙන. **ගුණවසෙනාති** භික්ඛු වොහාර නිමිත්තානං ගුණානං වසෙන. විවට්ටූපනිස්සයා සීලාදයො [8] ලොකියෙහි අභිවිසිට්ඨත්තා අධිසීලාදිවොහාරෙන වුත්තාති දස්සෙතුං **කතමං පනාති** ආදි ආරඩං.

තත්ථ පඤ්චඞ්ග දසඞ්ග සීලන්ති අබුඩුප්පාදකාලෙ සීලං සන්ධාය වුත්තං, තස්ස විවට්ටූපනිස්සයත්තා'භාවා. යං පන බුඩුප්පාදෙ රතනත්තයගුණං තථතො ඤත්වා සාසනෙසු නිවිට්ඨ සඩාහි උපාසකො පාසිකාහි චෙව සාමණෙර [9] සික්ඛමානාහි ච රක්ඛියමානං පඤ්චඞ්ග අට්ඨඞ්ග දසඞ්ග සීලං, [10] තම්පි අධිසීලමෙව මග්ගුප්පත්ති හෙතුතො, විපස්සනා මග්ගුප්පත්ති නිමිත්තතාය හි පාතිමොක්ඛ සංවරසීලං [11] ලොකියානං සීලෙහි අධිසීලං

---

1. ම. එකත්ථා ඛ්‍යඤ්ජනමෙව නානන්ති.
2. ම. ඤත්ති චතුත්ථා කම්මවාචා.
3. කු. කරණත්තට්ඨානං.
4. ම. විනිමුත්තකම්මං.
5. ම. සික්ඛත්තය.
6. සී. පරිපූරණස්ස.
7. ම. දොසභාවො.
8. සී. ලොකිකෙහි.
9. ම. සික්ඛාමානා හි ච.
10. සී. තං අධිසීලමෙව.
11. සී. ලොකිකානං.

ජාතං අධිචිත්තං විය, නහි විපස්සනාමග්ගනිමිත්තං තං මුඤ්චිත්වා ලොකිය චිත්තතො අධිචිත්තස්ස අඤ්ඤො කොචි විසෙසො [1] උපලබ්භති, තදුභයඤ්ච අනාදිමතො සංසාරවට්ටස්ස අත්තාදිසාර විරහිතතාය [2] තිලක්ඛණබ්භාහතත්තං අහං මමාති ආකාරෙන පවත්ත අවිජ්ජා තණ්හාදි දොසමූලකත්තඤ්ච තං [3] දොසමූලවිඩංසන සමත්ථාය සීලචිත්ත බලො පත්ථඩාය විපස්සනාය උක්කංසෙනෙව තස්ස සංසාරවට්ටස්ස විගමඤ්ච තදුපදෙසකස්ස සම්මාසම්බුඩස්ස සබ්බඤ්ඤුතාදි අපරිමිත ගුණගණයොගෙන අවිපරීත සඩම්ම දෙසකත්තඤ්ච යාථාවතො ඤත්වා පටිපන්නෙන සමාදාය සික්ඛිතබ්බතාය විවට්ටූපනිස්සයං ජාතං, න අඤ්ඤෙන කාරණෙන, තඤ්ච විවට්ටූපනිස්සයත්තං යදි සාසනෙ පඤ්ච සීලාදිස්සාපි සමානං, කිමිදං අධිසීලං න සියා, පඤ්චසීලාදිමත්තෙ ඨිතානං හි අනාථපිණ්ඩිකාදීනං ගහට්ඨානම්පි මග්ගො උප්පජ්ජති, න හි [4] අධිසීලාධි චිත්තං විනා මග්ගුප්පත්ති හොති, තඤ්ච කිඤ්චාපි [5] කෙසඤ්චි අනුපනිස්සයතාය තස්මිං අත්තභාවෙ මග්ගුප්පත්තියා හෙතු න හොති, තථාපි භවන්තරෙ අවස්සං හොතෙ වා ති අධිසීලමෙව කාලංකරොන්තානං කල්‍යාණ පුථුජ්ජනානං පාතිමොක්ඛ සංවරසීලං [විය, තෙනාහ "බුඩුප්පාදෙයෙව පවත්තතී"ති ආදි. විවට්ටං පත්ථෙත්වා රක්ඛියමානම්පි පඤ්චසීලාදි බුඩුප්පාදෙයෙව පවත්තති, න හි තං පඤ්ඤත්තින්ති ආදි පන උක්කට්ඨවසෙන සබ්බං පාතිමොක්ඛං] සඤ්ඤාය වුත්තං. තදෙ කදෙස භූතම්පි හි පාණාතිපාතා දින්නාදානා දි ගහට්ඨ සීලම්පි. බුඩායෙ ව විනයෙ පාරාජික සුත්තවිභඞ්ගාදිසු ආගතවසෙන සබ්බසො කායවච්චාරෙසු මග්ගුප්පත්තියා විබන්ධක අජ්ඣාචාර සොතං [6] ඡින්දිත්වා මග්ගුප්පත්තියා පදට්ඨානභාවෙන පඤ්ඤාපෙතුං සක්කොන්ති, න අඤ්ඤෙ මග්ගුප්පත්තිං සඤ්ඤාය හි ස්ස අධිසීලතා වුත්තා, තෙනාහ "පාතිමොක්ඛ සංවරතො පි ච මග්ගඵල සම්පයුත්තමෙව සීලං අධිසීල"න්ති තස්සෙව හි අධිසීලන්ති අබ්‍යවධානෙන මග්ගාධිට්ඨානාති. ඉධ අනධිප්පෙතන්ති [7] ඉමස්මිං පඨමපාරාජික විසයෙ සික්ඛාති අනධිප්පෙතං.

ලොකිය අට්ඨසමාපත්ති චිත්තානීති සාසනසභාවං අජානන්තෙහි ලොකිය ජනෙහි සමාපජ්ජිතබ්බානි අට්ඨ රූපා රූපජ්ඣාන සම්පයුත්ත චිත්තානි සඤ්ඤාය වුත්තං, න හි මහග්ගතෙසු ලොකිය ලොකුත්තර භෙදො අත්ථි, යෙන ලොකිය විසෙසනං ලොකුත්තර නිවත්තනං සියා, තස්මා සාසනීකෙහි සමාපජ්ජිතබ්බ මහග්ගතජ්ඣාන නිවත්තනමෙව ලොකිය විසෙසනං කතං. යථා චෙ ත්ථ එවං "කාමාවචරනි පන අට්ඨකුසල චිත්තානී"ති එත්ථා පි ලොකිය විසෙසනං කාතබ්බමෙ ව, අයමෙ ව හි අධි චිත්තතො චිත්තස්ස භෙදො යං සාසනං අජානන්තස්ස පුග්ගලස්ස සමුප්පජ්ජනං. එවඤ්ච අබුඩුප්පාදෙපි සාසනසභාවං ජානන්තානං පච්චෙක

---

1. ම. නූපලබ්භති.
2. සී. තිලක්ඛණබ්භාහතත්ථං.
3. සී. දොසමූලුම්මූලන.
4. සී. අධිසීල චිත්තං.
5. සී. තෙසඤ්ච.
6. ම. විවජ්ඣිත්වා.
7. ම. පඨම පාරාජික විසයෙ.

[ ] සිහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

බුඩාදීනම්පි සීල චිත්තානං අධිසීලා ධිචිත්තතා සමත්ථිතා හොති, න විනා [1] බුඩුප්පාදාති ඉදං පන අඤ්ඤෙසං අභිසමය හෙතුභාවෙන පච්චෙකබුඩ බොධිසත්තාදීනං දෙසනා සාමත්ථියා 'භාවතො වුත්තං. [2] ආයතිං වාසනා හෙතුං පන සීල චිත්තං තෙපි දෙසෙන්තියෙ ව, තඤ්ච මග්ගහෙතුතාය අධිසීලාධිචිත්තම්පි [3] හොති අප්පකතාය විප්ඵාරිකතා බාහුජඤ්ඤත්තා භාවෙන අබ්බොහාරිකන්ති "බුඩුප්පාදෙයෙවා"ති අවධාරණං කතන්ති වෙදිතබ්බං. "න හි තං සමාපන්නො"ති ආදි අට්ඨකථා වචනෙහි ඉධ අධිචිත්තනිද්දෙසෙ උපරි අධිපඤ්ඤා නිද්දෙසෙ ච [4] මග්ගඵලසම්පයුත්ත අධිචිත්ත අධිපඤ්ඤානමෙව පටික්ඛෙපතො ලොකියා ධිචිත්තා ධිපඤ්ඤානං ඉධ අධිප්පෙතතා තං චයං සමාපන්නස්සාපි මෙථුනධම්ම සමාපජ්ජන [5] සභාවො ච විඤ්ඤායති, පාළියං පන "යා යං අධිසීලසික්ඛා අයං ඉමස්මිං අත්ථෙ අධිප්පෙතා සික්ඛා"ති වුත්තත්තා ලොකියාපි අධිචිත්තා ධිපඤ්ඤා [6] අනධිප්පෙතාති විඤ්ඤායති, තස්මා පාළියං අට්ඨකථාය ඤ්ච එවමධිප්පායො වෙදිතබ්බො. මෙථුනං ධම්මං පතිසෙවිස්සාමීති චිත්තෙ උප්පන්නමත්තෙ ලොකියං අධිචිත්තං අධිපඤ්ඤාව පරිහායති, අධිසීලං පන චිත්තුප්පාද මත්තෙන න පරිහායතීති පාළියං "අධිසීලසික්ඛාව" වුත්තා. අට්ඨකථායං පන පටිලඬ ලොකුත්තර මග්ගස්ස භික්ඛුනො මෙථුනං පතිසෙවිස්සාමීති චිත්තම්පි න උප්පජ්ජති සබ්බසො අකුප්පධම්මත්තා, පුථුජ්ජනානං සමාපත්ති ලාභීනම්පි කෙනචි කාරණෙන උප්පජ්ජති කුප්පධම්මත්තාති ඉමං විසෙසං දස්සෙතුං "නහි තං සමාපන්නො"ති ලොකුත්තරාව පටික්ඛිත්තාති [7] වෙදිතබ්බා.

අත්ථි දින්නන්ති එත්ථ දින්නන්ති දානවෙතනා අධිප්පෙතා, තස්ස දින්නස්ස ඵලං අත්ථීති අත්ථො. එසනයො අත්ථිසිට්ඨන්ති එත්ථාපි. ආදි සද්දෙන හුතාදීනං සඞ්ගහො. තත්ථ සිට්ඨන්ති මහායාගො [8] සබ්බසාධාරණ මහාදානමෙව. හුතන්ති පහෙනක සක්කාරො. අත්තනො වා හොතු පරෙසං වා දසඅකුසල කම්මපථා සබ්බෙපි වා අකුසලා ධම්මා අනත්ථුප්පාද න තො න සකං කම්මං නාම. තබ්බිපරීතා කුසලාධම්මා සකං නාම, තදුභයම්පි වා කුසලාකුසලං "කම්මස්සකො මහී"ති ආදිවචනතො සති සංසාරප්පවත්තියං අධිමුච්චනට්ඨෙන සත්තානං සකන්ති එවං කම්මස්සකතාය සකභාවෙ අත්තනො සන්තකතාය උප්පජ්ජනකඤ්ඤාණං කම්මස්ස කතඤ්ඤාණං උපලක්ඛණ මත්තඤ්චතං. සාසන නිස්සිතා පන සබ්බාපි වට්ටගාමි කුසලපඤ්ඤා කම්මස්ස කතඤ්ඤාණෙ පවිට්ඨා, සාසන නිස්සිතා හි විවට්ට ගාමිනී සබ්බාපි පඤ්ඤා සච්චානුලොමිකඤ්ඤාණන්ති වුච්චති. සා එව ච අධිපඤ්ඤා තදවසෙසං සබ්බං කම්මස්ස කත ඤ්ඤාණන්ති වෙදිතබ්බං, තෙනෙව භගවා කම්මස්ස කත ඤ්ඤාණං [සච්චානුලොමිකඤ්ඤාණං] මග්ග

1. සී. බුඩුප්පාදාදීහි.
2. සී. ආයති වාසනාහෙතුකා පන.
3. { ම. හොත්තං. / සී. හොත්තී.
4. සී. මග්ගසම්පයුත්ත.
5. සී. සම්භවොච.
6. ම. අධිප්පෙතාති.
7. ම. වෙදිතබ්බං.
8. ම. සබ්බසාධාරණං.

[ ] රෙඛන්තරභාගො සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

සම්ඛගීස්ස ඤාණං එළසම්ඛගීස්ස ඤාණන්ති සබ්බම්පි ඤාණවතුක්කෙයෙව සඞ්ගහෙසි. "තිලක්ඛණාකාර පරිච්ඡේදකං පන විපස්සනා ඤාණ"න්ති ඉදං පන මග්ගස්ස ආසන්න පච්චයතාය උක්කට්ඨ වසෙන වුත්තං. තදිතරාස මපි රතනත්තයා නුස්සරණාදි පඤ්ඤාන මපි මග්ගහෙතුතාය අධි පඤ්ඤතා සමානා වා ති ගහෙතබ්බං.

දුබ්බල්‍යෙ ආවික්කතෙති "යනනූනාහං බුඩං පච්චක්ඛෙය්‍ය"න්ති ආදිනා දුබ්බලභාවෙ පකාසිතෙ. [1] මුඛාරූළහනායාති ලොකජනානං සත්තට්ඨාති ආදිසු මුඛාරූළ්හ ඤායෙනා ති අධිප්පායො. දිරත්ත තිරත්ත න්ති එත්ථ යථා අන්තරන්තරා [2] සහසෙය්‍යාවසෙන තිරත්තං අගහෙත්වා නිරන්තරමෙ ව තිස්සො රත්තියො අනුපසම්පන්නෙන සඞ්ං සහසෙය්‍යාය අරුණුට්ඨාපන වසෙන [3] තිරත්තග්ගහණත්ථං දිරත්ත තිරත්ත න්ති අබ්‍යවධානෙන වුත්තන්ති දිරත්තග්ගහණස්ස පයොජන මපි සක්කා ගහෙතුං, එව මිධා පි "දුබ්බල්‍යං අනාවීකත්වා"ති ඉමස්සාපි ගහණස්ස පයොජනමත්ථෙවාති දස්සෙතුං සසමා වා සික්ඛාපච්චක්ඛානස්සාති ආදි වුත්තං. ඉදානි "දුබ්බල්‍යං අනාවීකත්වා"ති ඉමස්ස පුරිමපදස්සෙ ව විවරණභාවං විනා පි විසුං [4] අත්ථසභාවං දස්සෙතුං "අපිවා"ති ආදි වුත්තං. විසෙසාවිසෙස න්ති එත්ථ යෙන වාක්‍යෙන දුබ්බල්‍යාවීකම්මමෙව හොති, න සික්ඛාපච්චක්ඛානං, තත්ථ සික්ඛාපච්චක්ඛාන දුබ්බල්‍යාවීකම්මානං අඤ්ඤමඤ්ඤං විසෙසො හොති, යෙන පන වචනෙන තදුභයම්පි හොති, තත්ථ නෙ ව ත්ථි විසෙසො අවිසෙසොපි තං විසෙසා විසෙසං. කට්ඨකිච්ඡජීවනෙති ධාතුසු පඨිතත්තා වුත්තං [5] කිච්ඡජීවිකං පත්තොති. උක්කණ්ඨනං හි උක්කණ්ඨා, තං ඉතො ගතො ති උක්කණ්ඨිතො. [5] කිච්ඡජීවිකංපත්තොති අත්ථො. උඩං ගතො කණ්ඨො එතිස්සාති=උක්කණ්ඨා, අනභිරතියා වජෙ [6] නිරුඩ ගො ගණො විය ගමනමග්ගං ගවෙසන්තො පුග්ගලො උක්කණ්ඨො හොති, තං උක්කණ්ඨං. අනභිරතිං ඉතො ති පි උක්කණ්ඨිතොති අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ උඩං කණ්ඨං කත්වා විහර මානොති. [සා ව උක්කණ්ඨතා වික්ඛෙපෙනෙ වා ති "වික්ඛිත්තො"ති ආදි වුත්තං. සමණභාවතොති උපසම්පදතො. භාවවිකප්පාකාරෙනාති] භික්ඛුභාවතො චවිත්වා යං යං ගිහී ආදි භාවං පත්තුකාමො [7] "අහං අස්ස"න්ති [8] අත්තනො භවනං විකප්පෙති, තෙන තෙන ගිහීආදි ආකාරෙන, අත්තනො භවනස්ස විකප්පනාකාරෙනාති අධිප්පායො.

පාළියං "යදි පනාහ"න්ති අහං යදි බුඩං පච්චක්ඛෙය්‍යං, සාධු වත'ස්සාති අත්ථො, "අපාහංහන්දාහ"න්ති [9] එත්ථාපි යනනූනාහන්ති වුත්තනයෙනෙව අත්ථො ගහෙතබ්බො. "හොතිමෙ බුඩං පච්චක්ඛෙය්‍ය"න්ති මම චිත්තං උප්පජ්ජතීති වදති, "න රමාමීති" පබ්බජ්ජාය දුක්ඛබහුලතාය සුඛාභාවං

---

1. ම. මුඛාරූළ්හනාති.
2. සී. සහසෙය්‍ය වසෙන.
3. සී. තිරත්තගහණං.
4. ම. අත්ථසබ්භාවං.
5. ම. කිච්ඡජීවිකප්පත්තොති.
6. සී. නියුත්ත ගො ගණොවිය ගමනමග්ගමත්තං.
7. සී. අස්සං අස්සන්ති.
8. සී. අත්තනොභවං.
9. ම. එත්ථාපි වුත්තනයෙනෙව.

[ ] රෙඛන්තරභාගො සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

දසෙසති. "නාභිරමාමී"ති පබ්බජ්ජාය විජ්ජමානෙපි අනවජ්ජසුඛෙ අත්තනො අනිච්ඡාති අභාවං දසෙසති. **නෙමනව වච්ඡෙදනාති** වච්ඡෙදං කත්වාපි අසෙසෙන්‍ත්‍ර කායපයොගෙන විඤ්ඤත්තිං නිවත්තෙති. **අයං සාසනං ජහිතු කාමොති** ආදිනා භාසාභොසල්ලාභාවෙන සබ්බසො පදත්ථාවබොධාභාවෙපි අයං අත්තනො පබ්බජිතභාවං ජහිතුකාමො ඉමං වාක්‍යභෙදං කරොතීති එත්තකං අධිප්පෙතත්ථමත්තං වෙපි සොතා වජානාති, පච්චක්ඛාන මෙව හොතීති දසෙසති. තෙනාහ "එත්තකමත්ත මපි ජානාතී"ති. **පදපච්චා භට්ඨනති** [1] පදපරාවත්තති, [2] මාගධභාසතො අවසිට්ඨා සබ්බාපි භාසා [3] "මිලක්ඛභාසා"ති වෙදිතබ්බා. **ඛෙත්තමෙව ඔතිණ්ණනති** සික්ඛාපච්චක්ඛා නස්ස රුහනට්ඨානභූතං ඛෙත්තමෙව ඔතිණ්ණං. **දූතනති** මුඛසාසනං. **සාසනනති** පණ්ණසාසනං. හිත්වති ථම්භාදීසු අක්ඛරං වා ඡින්දිත්වා දසෙසති පච්චක්ඛාතුකාමතා චිත්තෙන ධරන්තෙයෙව වච්ඡෙදසම්භවතො සඤ්ඤාය "චිත්තසම්පයුත්ත"නති වුත්තං, චිත්තසමුට්ඨානනති අත්ථො. [4] නියමිතා නියමිත වසෙන විජානනභෙදං දසෙසතුමාහ **සචෙ අයං මෙව ජානාතූති** ආදි. අයඤ්හි විභාගො "වදති විඤ්ඤාපෙතී"ති එත්ථ යස්ස වදති, තස්සෙව විජානනං අධිප්පෙතන්ති ඉමිනා [5] වුත්තනයෙන ලබ්භති දට්ඨබ්බං. න හෙත්ථ එකස්ස වදති අඤ්ඤස්ස විඤ්ඤාපෙතීති අයමත්ථො සම්භවති. **නෙසු ඒකාසම්පි ජානෙය්‍යුනති** වුත්තත්තා වෙයෙව ජානන්තු එකො මා ජානාතූති එවං චින්තාමපි ජානනං [6] නියමෙත්වා ආරොචිතෙ පි නෙසු එකස්මි මපි ජානන්තෙ පච්චක්ඛානං හොති යෙවා ති ගහෙතබ්බං. **පරිභඤ්ඤමානොති** [7] මාරෙන්තීති ආසඤ්ඤමානො. **සමයඤ්ඤූසූති** සාසනසඞ්ඛාතඤ්ඤූසු, ඉධ පන අධිප්පායමත්ත ජානනෙනාපි සමයඤ්ඤූ නාම හොති, තෙනාහ **උක්කණ්ණි නොති** ආදි. තඤ්හි "බුබං පච්චක්ඛාමී"ති ආදි ඛෙත්තපදූනං **සබ්බසො අත්ථං ඤත්වාපි සචෙ භික්ඛුභාවතො වච්චුකාමතාය එස වදතීති අධිප්පායං න ජානාති අපච්චක්ඛානා ව හොති සික්ඛා. අත්ථං පන අජානිත්වා පි උක්කණ්ඨිතො වදතීති** [8] නං ජානාති, පච්චක්ඛානා ව හොති සික්ඛා. සොතවිඤ්ඤාණවීථියා සද්දමත්තගහණමෙව, අත්ථ ගහණං පන මනොවිඤ්ඤාණවීථි පරම්පරායාති ආහ [9] **නාඛ්‍යණසෙඤ්ඤවාති** ආදි.

වණ්ණපථානනති සත්තුගුණ වණ්ණනාපකාසනං පකරණං. **උපාලි ගාථාසූති** උපාලිසුත්තෙ උපාලිගහපතිනා "ධීරස්ස විගතමොහස්සා"ති ආදිනා වුත්ත ගාථාසු. **සත්ථුථුතිනති** පාළියං වුත්තමෙවාති අත්ථො. [10] **අනන්තඤ්ඤිනති** ආදීනි වණ්ණනාපථානෙ ආගතනානි. **ධීරන්ති** ආදීනි පන උපාලිගාථාසු. තත්ථ බොධි වුච්චති සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං, සා ජානනා හෙතුභූතා පඤ්ඤාපි බොධි එතස්සාති= බොධිපඤ්ඤාණා. **සවාක්ඛාතං ධම්මන්ති** ආදිසු ධම්ම සද්දා සවාක්ඛාතාදි පදූනං ධම්මවෙවචනභාවං

---

1. සී. පදපරාවත්තති.
2. ම. මාගධභාසාභතා. සී. මිගධභාසතො.
3. ම. මිලඤ්ඤභාසානි.
4. සී. නියමිතවසෙන.
5. සී. සුත්තනයෙන.
6. සී. නියමිත්වා.
7. ම. මාරෙඤ්ඤන්තීති.
8. සී. ජානාති.
9. මූ. සා. නාඛ්‍යණසෙයෙව.
10. ම. අනන්තඤ්ඤිති.

දස්සෙතුං වුත්තො, තස්මා "සඞ්කක්ඛාතං පච්චක්ඛාමී"ති ආදිනා වුත්තෙනෙව වෙවචනෙන පච්චක්ඛානං නාම හොති. ධම්ම සද්දෙන සහ යොජෙත්වා වුත්තෙ පන යථාරුතවසෙන පච්චක්ඛානන්ති වෙදිතබ්බං. [1] **සුපටිපන්නං සඞ්ඝන්ති** ආදිසුපි එසෙවනයො, **කුසලං ධම්මන්ති** ආදීනිපි "කුසලාධම්මා අකුසලාධම්මා"ති ආදි ධම්ම මෙව සඞ්ඛාය වුත්ත නාමානි, ඉතරථා [2] කුසලධම්මපච්චක්ඛානෙ දෙසාභාවපසඞ්ගතොති, තෙනාහ "චතුරාසීති ධම්මක්ඛන්ධ සහසෙසසු"ති ආදි. **පඨමපාරාජිකන්ති** ආදිනා සික්ඛාපදමෙව ගහණං වෙදිතබ්බං, න ආපත්තීනං. **සඞ්ඝමූලෙකාති** යස්ස සන්තිකා. ආචරියවෙවචනෙසු යො උපජ්ඣං අදත්වා ආචරියොව හුත්වා පබ්බාජෙසි, තං සඞ්ඛාය ඉමං පබ්බාජෙසීති වුත්තං. **තස්ස මූලෙති** තස්ස සන්තිකෙ. [3] **ඔකල්ලකොති** බ්‍යපපන්නාසාදි දුක්ඛාතුරානං කිස ලූඛ සරීරවෙසානං ගහට්ඨමනුස්සානං අධිවචනං. **මොළිබද්ධොති** බද්ධකෙසකලාපො ගහට්ඨො. [4] **කුමාරකොති** [5] කුමාරා'වත්ථො අතිවිය දහරො සාමණෙරො. [6] **චෙල්ලකොති** තතො කිඤ්චි මහන්තතා. **චෙටකොති** ඉජ්ඣිමො. [7] **මොණගල්ලොති** මහාසාමණෙරො. **සමණුද්දෙසොති** අවිසෙසතො සාමණෙරාධිවචනං. **අසුචිසඞ්කාසාති සමාචාරොති** අසුචි හුත්වා මයාකතං පරෙජානන්ති නුඛො න නුඛොති අත්තනා අසුකෙන නුඛො ඉදං කතන්ති පරෙහි ච සඞ්කාය සරිතබ්බන්ති අනුස්සරිතබ්බන්ති සමාචාරෙන යුත්තො. සඤ්ඤාන රාහාදි භාවවරහතා භාසාවිඤ්ඤත්තිනා. [8] **ඛොමණ්ඩාති** දුස්සීල්‍යාධිවචනමෙතං.

නිහෙතුකාපටිසන්ධිකාති අනිබ්බිපං [9] ජාතන්ධ සම්මත්තෙ සඞ්ඛාය වුත්තං, [10] න විහෙතුකානං තත්ථ අසම්භවතො. **ඝනාගතස්සාති** පුරිසස්ස. **විස භාගස්සාති** මාතුගාමස්ස. **පොත්ථකරූප සදිසස්සාති** මිත්තිකාදීහි කත රූපසදිසස්ස. **ගරුමෙධස්සාති** ආරම්මණෙසු ලහුපපවත්තියා අභාවතො දන්ධගතිකතාය ගරුපඤ්ඤස්ස, මන්දපඤ්ඤස්සාති වුත්තං හොති. ඉදානෙත්ථ සික්ඛා පච්චක්ඛානවාරස්ස පාළියං අට්ඨකථාය ඤත්ව වුත්ත නයානං සම්පිණ්ඩනත්ථ වසෙන එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බා. තත්ථ හි "සාමණෙරභූමිං වවත්ථුකාමො"ති ආදීහි පදෙහි චිත්තනියමං දස්සෙති. "බුඬ"න්ති ආදීහි පදෙහි ඛෙත්තනියමං. "පච්චක්ඛාමි ධාරෙහි"ති එතෙන භාණනියමං. "වදති"ති ඉමිනා පයොගනියමං. "අලං මෙ බුඬෙන කින්නු මෙ, න මම්පෙතා, සුඛුත්තාහ"න්ති ආදීහි අඤ්ඤාබ්‍යාකරණෙනපි පච්චක්ඛානං හොතීති දස්සෙති. "විඤ්ඤුපෙනී"ති ඉමිනා විජානන නියමං. ["උම්මත්තකස්ස භික්ඛං පච්චක්ඛාති උම්මත්තකභාවස්ස සන්තිකෙ"ති ආදීහි පුග්ගලනියමං. 'සො ච න පටිවිජානා"ති ආදීහි විජානන නියමා] භාවෙනා පච්චක්ඛානා භාවං දස්සෙති. "දවායා"ති ආදීහි චිත්තනියමා භාවෙන. "සාවෙතුකාමොව න සා වෙති"ති ඉමිනා පයොග නියමා භාවෙන. "අවිඤ්ඤුස්ස සාවෙති

---

1. ම. සුපපටිපන්නා. සඞ්ඝන්ති. 4. ම. & සී. කුමාරොති. 7. ම. & ම. ඝ. මොළිබද්ධොති.
2. සී. අකුසලධම්ම පච්චවෙක්ඛණෙ. 5. සී. කුමාරවත්ථො. 8. සී.ම. & ම.ඝ. ඛොණ්ඩොති.
3. ම. සී. & ම. ඝ. ඔකල්ලකොති. 6. ම. වෙලකො. 9. සී. ජාතාසඉළුතංසඞ්ඛාය.
10. ම. න දුහෙතුකානං. [ ] සිහළ පොත්තකෙසු නා දිස්සති.

විඤ්ඤුස්ස න සාවෙති"ති එත්තෙහි යං පුග්ගලං උද්දිස්ස සාවෙති, තස්සෙව [1] සාවනෙ සීසං එති නාඤ්ඤස්සාති. "සබ්බසො වා පන න සාවෙති අපච්චක්ඛාතා හොති සික්ඛා"ති ඉදං පන චිත්තාදී නියමෙනෙව සික්ඛා පච්චක්ඛානං හොති, න අඤ්ඤථාති දස්සනත්ථං වුත්තං, තස්මා චිත්ත ඛෙත්ත කාල පයොග පුග්ගල විජානන වසෙන [2] සික්ඛාය පච්චක්ඛානං ඤත්වා තදභාවෙන [3] අපච්චක්ඛානං වෙදිතබ්බං

කථං? උපසම්පන්න භාවතො වුට්ඨාතුකාමතා චිත්තෙනෙව හි සික්ඛා පච්චක්ඛානං හොති, න දවා වා රවා වා භණන්තස්ස, එවං චිත්තවසෙන සික්ඛා පච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන, තථා "බුද්ධං පච්චක්ඛාමී"ති ආදිනා වුත්තානං බුද්ධාදීනං සබ්‍රහ්මචාරිපරියොසානානං චතුද්දසන්නං වෙව "ගිහීති මං ධාරෙහි"ති ආදිනා වුත්තානං ගිහි ආදීනං අසක්‍යපුත්තියපරියොසානානං අට්ඨන්නං චාති ඉමෙසං ලාවීසතියා ඛෙත්තපදානං යස්ස කස්සචි [4] සවෙවචනස්ස වසෙන තෙසු යං කිඤ්චි වත්තුකාමස්ස යං කිඤ්චි වදතොපි සික්ඛාපච්චක්ඛානං හොති, එවං ඛෙත්තවසෙන සික්ඛා පච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන. තත්ථ යදෙතං පච්චක්ඛාමීති ච මං ධාරෙහීති චාති වුත්තං වත්තමාන කාලවචනං යානි ච "අලං මෙ බුද්ධෙන, කිනනු මෙ බුද්ධෙන, න මමත්ථො බුද්ධෙන, සුමුත්තාහං බුද්ධෙනා"ති ආදිනා නයෙන ආඛ්‍යාතවසෙන කාලං අනාමසිත්වා පුරිමෙහි චුද්දසහි පදෙහි සද්ධිං යොජෙත්වා වුත්තානි අලංමෙති ආදීනි චත්තාරිපදානි තෙසං යෙව සවෙවචනානං වසෙන පච්චක්ඛානං හොති, න පන පච්චක්ඛාසීනති වා පච්චක්ඛිස්සනති වා මං ධාරෙසීති වා මං ධාරෙස්සසීති වා යනනූන පච්චක්ඛෙය්‍යනති වා ති ආදීනි අතීතා නාගත පරිකප්පවචනානි භණන්තස්ස, එවං වත්තමානකාලවසෙන වෙව අනාමට්ඨකාල වසෙන ච පච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන. පයොගො පන දුවිධො කායිකො වාචසිකො, තත්ථ "බුද්ධං පච්චක්ඛාමී"ති ආදිනා නයෙන යාය කායචි භාසාය වචීභෙදං කත්වා වාචසිකපයොගෙනෙව පච්චක්ඛානං හොති, න අක්ඛර ලිඛනං වා හත්ථ මුද්දාදි දස්සනං වා කායපයොගං කාරොන්තස්ස, එවං වාචසික පයොගෙනෙව පච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන. පුග්ගලොපන දුවිධො යො ච පච්චක්ඛාති, යස්ස ච පච්චක්ඛාති, තත්ථ යො පච්චක්ඛාති, සො සචෙ උම්මත්තක ඛිත්ත චිත්ත වෙදනට්ටානං අඤ්ඤතරො නා හොති, යස්ස පන පච්චක්ඛාති, සො සචෙ මනුස්සජාතිකො හොති, න ච උම්මත්තකාදීනං අඤ්ඤතරො, සම්මුඛී භූතො ච සික්ඛාපච්චක්ඛානං හොති, න හි අසම්මුඛීභූතස්ස දූතෙන වා පණ්ණෙන වා ආරොචනං රුහති, එවං යථා වුත්ත පුග්ගලවසෙන පච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන. විජානනමපි නියමිතා නියමිතවසෙන දුවිධං, තත්ථ යස්ස යෙසං වා නියමෙත්වා ඉමස්ස ඉමෙසං වා ආරොචෙමීති වදති සචෙ තෙ යථාපකතියා

---

1. සී. සාවනෙ නරුහති නඤ්ඤයති දස්සෙති.
2. සී. සික්ඛාපච්චක්ඛානං,
3. ම. අපච්චක්ඛානං.
4. සී. වෙවචනස්ස වසෙන,

ලොකෙ මනුස්සා වචනං සුත්වා, ආවජ්ජන සමයෙ ජානන්ති, එවං තස්ස වචනානන්තරමෙව අයං උක්කණ්ඨිතොති වා ගිහීභාවං පත්ථයතීති වා යෙන කෙනචි ආකාරෙන [මනුස්සජාතිකො වචනත්ථං ජානාති,] පච්චක්ඛානාව හොති සික්ඛා. අථ අපරභාගෙ කිං ඉමිනා වුත්තෙනාති විඤ්ඤාත්වා ජානන්ති, අඤ්ඤෙ වා ජානන්ති, අපච්චක්ඛානාව හොති. අනිට්ඨමෙවං ආරොචෙන්තස්ස පන සචෙ වුත්තනයෙන යො කොචි මනුස්ස ජාතිකො වචනත්ථං ජානාති, පච්චක්ඛානා හොති සික්ඛා, එවං ජානන වසෙන පච්චක්ඛානං හොති, න තදභාවෙන. ඉති ඉමෙසං වුත්තපකාරානං චිත්තාදීනං වසෙනෙව සික්ඛා පච්චක්ඛානං හොති න අඤ්ඤථාති දට්ඨබ්බං.

සික්ඛා පච්චක්ඛාන නයෝ.

ඌනොපඤ්චභාණීති [1] දුට්ඨුල්ලපදතො පට්ඨාය. මෙථුනධම්මො යථා සරූපෙනෙව දුට්ඨුල්ලං, එවං දස්සනාදි දුට්ඨුල්ල ධම්ම පරිවාරත්තාපි දුට්ඨුල්ලන්ති දස්සෙතුං "යස්මා"ති ආදිවුත්තං. **අවස්සුතානන්ති** මෙථුන රාගෙන තින්තානං. **පරියුට්ඨිතානන්ති** මෙථුන රාගෙන අභිභූතචිත්තානං. මෙථුන සද්දස්ස සදිස සද්දපරියායත්තා වුත්තං **සදිසානන්ති, රත්තතාදීහි සදිසානන්ති** අත්ථො, ඉදඤ්ච යෙභුය්‍යතො වුත්තං උභොසු අඤ්ඤතරස්ස රාගාභාවෙපි ඉතරස්ස මෙථුනසෙවන සංසිඩ්ඩතො. [2] මෙථුන සද්දො වා උභයසද්දපරියායො, මෙථුනං යුගළං ධම්මං උභයන්ති හි අත්ථතො එකං, තෙනාහ **උභින්නං රත්තානන්ති**. "වයං වය සමාපන්නී"ති හි පාළිය මපි වුත්තං. **නිමිත්තෙනාති** භුම්මත්ථෙ කරණවචනං, ඉත්ථිනිමිත්තෙ **අත්තනො නිමිත්තං** [3] පවෙසෙතීති අත්ථො. **නිමිත්තං අඞ්ගජාතන්ති** අත්ථතො එකං, "තිලඵල"න්ති සාසප මත්තං තිලබීජං අධිප්පෙතං, න කොස සහිතං ඵලන්ති ආහ **තිලබීජමත්තන්තිපී**ති. **අලෙණාකාසෙති** සභාවෙන පිහිතස්ස නිමිත්තස්ස පකතිවාතෙන අසම්ඵුට්ඨෙ තින්න පදෙසෙ, තාදිසො පදෙසො සචෙපි කෙනචි වාතාදි විකාරෙන සුක්ඛති, තථාපි අනලෙලාකාසොති උපක්කමතො පාරාජිකමෙව. **වෙමජ්ඣෙනාති** යථා චත්තාරිපස්සානි අට්ඨහනෙත්වා පවෙසෙති, එවං කාතවිවරස්ස ඉත්ථි නිමිත්තස්ස අබ්භන්තරතලං වුච්චති. පුරිසනිමිත්තෙන පන **මජ්ඣෙනාති** අග්ගකොටිං සන්ධාය වදති.

උපනීති මජ්ඣිමපබ්බෙන [4] සම්ඵුසිත්වා පවෙසිය මානස්ස අඞ්ගජාතස්ස **අග්ගසුජිතඞ්ගුලියා මජ්ඣිමපබ්බ** පිට්ඨිසදිස අග්ගකොටියෙව. **හෙට්ඨා පවෙසෙනෙනාති** ඉත්ථි නිමිත්තස්ස හෙට්ඨාභාගෙන ජුපියමානං උවෙ ඛෙනෙන්තා, යථා [ඉත්ථිනිමිත්තස්ස අලෙලාකාසං හෙට්ඨිමතලං තිලබීජ මත්තමපි අත්තනො නිමිත්තෙන] ජුපති, එවං පවෙසෙනෙනාති අත්ථො.

---

1. සී. දුට්ඨුල්ලතො, 2. සී. මිථුනසද්දො වා, 3. ම. පවෙසතීති.
4. ම. සම්ඵුසිත්වා, [ ] සිහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

[ජුපනමෙව හෙත්ථ පවෙසනං, එවං සෙසෙසුපි. **මජ්ඣෙන පවෙසෙන්තොති** අබ්භන්තරතලෙන ජුපියමානං පවෙසෙන්තො යථා අබ්භන්තරතලං ජුපති එවං පවෙසෙන්තොති අත්ථො.] කත්ථචි අවජුපන්තං පවෙසෙත්වා [1] ආකාස ගතමෙව නීහරන්තස්ස නත්ථි පාරාජිකං, දුක්කටං පන හොති ඡින්නසීස වත්ථුස්මිං විය. **මජ්ඣෙනෙව ජුපන්තං පවෙසෙන්තොති** අග්ගකොටියා ජුපන්තං පවෙසෙන්තො. **මජ්ඣිම පබ්බපිට්ඨියා සඞ්කොචෙත්වාති** නිමිත්තං අත්තනො මජ්ඣිම පබ්බපිට්ඨියා සම්මිඤ්ජිත්වා උපරිභාගෙන ජුපන්තං පවෙසෙන්තොපි [කිංවිය, "සම්මිඤ්ජිතඞ්ගුලිවියා"ති යොජනා. අථවා මජ්ඣිම පබ්බපිට්ඨියා] "සම්මිඤ්ජිතඞ්ගුලි වියා"ති සම්බන්ධො "සම්මිඤ්ජිතඞ්ගුලිං වා මජ්ඣිම පබ්බපිට්ඨියා පවෙසෙන්තො වියා"ති පි යොජෙතබ්බං.

උපරිභාගෙනාති සඞ්කොචිතස්ස නිමිත්තස්ස උපරිකොටියා. ඉදානි පුරිසනිමිත්තස්ස හෙට්ඨාවුත්තෙසු ඡසු උපරිති වුත්තස්ස ඡට්ඨස්ස ඨානස්ස වසෙන විසුං චත්තාරි පස්සානි ගහෙත්වා පුරිසනිමිත්තෙ [2] දසඨානභෙදං දස්සෙන්තො **තත්ථාති** ආදිමාහ. හෙට්ඨා පන [3] අගහිත ගහණවසෙන ඡ ඨානානි වුත්තානි. **තුලාදණ්ඩසදිසං පවෙසෙන්තස්සාපීති** අසම්මිඤ්ජිත්වා උජුකං පවෙසෙන්තස්ස. **චම්මබීලන්ති** එළකාදීනං ගීවාය විය නිමිත්තෙ ජාතං චම්මඞ්කුරං, උණ්ණි ගණ්ඩො තිපි වදන්ති. **උපහතකායප්පසාදන්ති** අවත්වා **නට්ඨ කායප්පසාදන්ති** වචනෙන උපාදින්නභාවෙ සති කෙනචි පච්චයෙන උපහතෙපි කායප්පසාදෙ උපහතින්ද්‍රියවත්ථුස්මිං විය පාරාජික මෙවාති දස්සෙති. ඉත්ථි නිමිත්තස්ස පන නට්ඨෙපි උපාදින්න [4] භාවෙ මතසරීරෙ විය පාරාජිකක්ඛෙත්තතා න විජහතීති වෙදිතබ්බා. **මෙථුනස්සාදෙනාති** ඉදං කාය සංසග්ගරාගෙ සති සඞ්ඝාදිසෙසො හොතීති වුත්තං. **බිජානීති** අණ්ඩානි. **මුඛංඅපිධායාති** පමාදෙන [5] සමුප්පන්නම්පි හාසං [6] වීජනියා පටිච්ඡාදනම්පි අකත්වා නිසීදනං අගාරවන්තී වුත්තං. අථවා "අපිධායා"ති [7] පිදහිත්වා, වීජනියා මුඛං පටිච්ඡාදෙත්වා හසමානෙන නිසීදිතබ්බන්ති අත්ථො **දන්ත විදංසකන්ති** දන්තෙ දස්සෙත්වා. [8] **ගබ්බිතෙනාති** අයුත්තකථාති සඞ්කොචං අනාපජ්ජන්තෙන, නිරවසෙසාධිප්පාය කථනෙ සඤ්ජාතුස්සාහෙනාති අත්ථො.

පාරාජිකවත්ථුභූතාති යෙසං තීසු මග්ගෙසු තිලබීජමත්තම්පි නිමිත්තස්ස [9] පවෙසොකාසො හොති, තෙ ඉත්ථි පුරිසාදිභෙදා සබ්බෙ සඞ්ගය්හන්ති, න ඉතරෙ. ඉධ පන "තිරච්ඡානගතායා"ති පාළිපදානුරූපතො න සබ්බාති [10] ආදිනා ඉත්ථිලිඞ්ග වසෙන වුත්තං. **ගොනසාති** සප්පවිසෙසා, යෙසං [11] පිට්ඨෙසු මහන්ත මහන්තානි මණ්ඩලානි හොන්ති. කච්ඡපමණ්ඩුකානං චතුපදත්තෙ පි [12] ඔදකතා සාමඤ්ඤෙන [13] අපදෙහි සහ ගහණං. මුඛ

1. සී. ආකාසකතමෙව.
2. ම. දසට්ඨානභෙදං.
3. ම. අගහිතගහණවසෙන.
4. සී. භාවෙ සති.
5. සී. සම්පන්නම්පි.
6. ම. බීජනියා.
7. සී. අපිදහිත්වා.
8. ම. ගබ්භිතෙනාති.
9. සී. පවෙසො හොති.
10. සී. ආදි ඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන.
11. ම. පිට්ඨිසු මහන්ත මහන්තානි.
12. සී. ඔදකට්ඨා,
13. සී. අපදෙහි සඞ්ගහණං, [ ] සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති,

සණ්ඨානන්ති ඔට්ඨවම්ම සණ්ඨානං. වණසඞ්ඛෙපන්ති වණසඞ්ගහං. වණෙ ථුල්ලච්චයඤ්ච "අමග්ගෙන අමග්ගං පවෙසෙති ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා"ති ඉමස්ස සුත්තස්ස වසෙන වෙදිතබ්බං. [1] මුඞ්ගුසාති නකුලා. එනමෙව හි අත්ථන්ති යො නං අජ්ඣාපජ්ජති තං පරාජෙතීති ඉමමත්ථං වුත්තානං යෙව පාරාජිකාදි සද්දානං නිබ්බවනප්පසඞ්ගෙ ඉමිස්සා පරිවාරගාථාය පවත්තත්තා.

භට්ඨොති සාසනතො පරිහීනො. නිරඞ්කතොති නිරාකතො. එනන්ති ආපත්තිරූපං පාරාජිකං. ජිනෙනාති අන්තරාඛණ්ඩිතො. පකතත්තෙහි භික්ඛුහිති එත්ථ පකතත්තා නාම පාරාජිකං අනාපන්නා අනුක්ඛිත්තා ච. කෙචි පන පකතත්තෙහි භික්ඛූහි "එකතො කත්තබ්බත්තා"ති අට්ඨකථායං වුත්තත්තා පකතත්තභූතෙහි අලජ්ජීහිපි සඞ්ඝං උපොසථාදි සඞ්ඝකම්මකරණෙ දොසො නත්ථීති වදන්ති, තං න යුත්තං ඉමිනා වචනෙන තස්ස අත්ථස්ස අසිජ්ඣනතො යදි හි සඞ්ඝකම්මං [2] කරීයති, පකතත්තෙහෙව [2] කරීයති, න අපකතත්තෙහීති එවං අපකතත්තෙහි සහ සංවාස පටික්ඛෙපපරං ඉදං වචනං, න පන පකතත්තෙහි සබ්බෙහි අලජ්ජි ආදී හි එකතො සඞ්ඝකම්මං කත්තබ්බමෙවාති. එවං සංවාස විධානපරං පකතත්තෙසුපි සභාගාපත්ති ආපන්නෙහි අඤ්ඤමඤ්ඤ ඤ්ච අලජ්ජීහි ච සඞ්ඝං එකතො කම්මකරණස්ස පටික්ඛිත්තත්තා. වුත්තං හි "සචෙ සබ්බො සඞ්ඝො සභාගාපත්තියා සති වුත්තවිධිං අකත්වා උපොසථං කරොති, [3] වුත්තනයෙන සබ්බො සඞ්ඝො ආපත්තිං ආපජ්ජතී'ති ආදි. යත්ථ ආමිසපරිභොගොගො වට්ටති ධම්මපරිභොගොපි තත්ථ වට්ටතීති අලජ්ජීහි සහ පරිභොගො ච අට්ඨකථායං පටික්ඛිත්තො එකතො කම්ම කරණස්සාපි ධම්මපරිභොගත්තා, තස්මා තථාහි පාළියං පාරාජිකාපත්ති ආපජ්ජනක පුග්ගලනියමත්ථං "යවායං ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙන =පෙ= උපසම්පන්නො අයං ඉමස්මිං අත්ථෙ අධිප්පෙතො භික්ඛූ"ති ඉමස්මිං වචනෙ සබ්බෙපි ඤත්ති චතුත්ථකම්මෙන උපසම්පන්නා පාරාජිකාපජ්ජනක පුග්ගලා යෙවාති නියමො න සිජ්ඣති පාරාජිකා නාපජ්ජනකානම්පි සෙක්ඛාදීනං සම්භවා, අථ ඛො ඤත්ති චතුත්ථකම්මෙන උපසම්පන්නෙසු යෙව පාරාජිකාපත්ති ආපජ්ජනකා අලජ්ජිබාලපුථුජ්ජනා ලබ්භන්ති, න පන එහි භික්ඛු ආදිසු එවං නියමො සිජ්ඣති, එවම්ධාපි පකතත්තෙසු යෙව එකතො කම්මකරණාරහා අනාපත්තිකා ලජ්ජී කුක්කුච්චකා සික්ඛාකාමා උපලබ්භන්ති, න අපකතත්තෙසූති එවමෙව නියමො සිජ්ඣති අපකතත්තානං ගණ පූරණත්තා භාවෙන අසංවාසිකත්ත නියමතො. අලජ්ජිනො පන ගණපූරකා හුත්වා කම්මස්ස සාධනතො අසංවාසිකෙසු න ගහිතා කත්තබ්බවිධිං අකත්වා තෙහි සහ මද්දිත්වා කම්මං කරොන්තානං ආපත්ති අලජ්ජිතා ච න විගච්ඡතීති වෙදිතබ්බං, "එකොපි අලජ්ජි අලජ්ජී සතම්පි කරොතී"ති හි වුත්තං. තෙනෙව වක්ඛති "සබ්බෙපි ලජ්ජිනො එතෙසු කම්මාදිසු සහ වසන්ති"ති ආදි. අයඤ්චත්ථො උපරි විත්ථාරතො ආවිභවිස්සති. [4] තත්ථ

1. ම. මඞ්ගුසා. 2. සි. කයිරතී. 3. මා. වුත්තනයෙනෙව. 4. ම. තථාතිහි.

සීමා පරිච්ඡිනෙනහි ති ආදි පරාමසති. එකතො වන්දන භුඤ්ජන ගාමප්පවෙසන වත්තපටිවත්තකරණ උග්ගහ පරිපුච්ඡා සජ්ඣායකරණාදි සාමග්ගි කිරියාවසෙන භගවතා පඤ්ඤත්තසික්ඛාපද සික්ඛානං **සම්සික්ඛාතා** නාම, තඤ්ච ලජ්ජීහෙව සමං සික්ඛිතබ්බං, න අලජ්ජීහීති දස්සෙතුං "පඤ්ඤත්තං පන =පෙ= සමසික්ඛාතා නාමා"ති වුත්තං. තත්ථ අන්තික්කමන වසෙන උග්ගහ පරිපුච්ඡාදිවසෙන ච ලජ්ජීපුග්ගලෙහි සමං එකතො සික්ඛිතබ්බා සම සික්ඛාති සික්ඛාපදානි වුත්තානි, තාසං සම සික්ඛනං යථා වුත්තනයෙන ලජ්ජීහි සික්ඛිතබ්බභාවො [1] සම සික්ඛා නාමාති අධිප්පායො. යථා වුත්තෙසු එකකම්මාදීසු අලජ්ජීනං ලජ්ජිධම්මෙ අනොක්කන්තෙ ලජ්ජීහි සහ සංවාසො නත්ථි, තතො ඔහි යෙව තෙ සන්දිස්සන්තීති ආහ **සබ්බෙ පි ලජ්ජිනොති** ආදි. යං තං වුත්තන්ති සම්බන්ධො.

වත්ථු මෙව න හොතීති සුවණ්ණාදීහි කත ඉත්ථිරූපානං අඞ්ගජාතෙසුපි නිමිත්ත වොහාර දස්සන්තො තත්ථ පාරාජිකා සඞ්කානිවත්තනත්ථං වුත්තං, තෙනෙව විනීත වත්ථූසු ලෙපචිත්තාදිවත්ථූසු සඤ්ජාත කුක්කුච්චස්ස පාරාජිකෙන අනාපත්ති වුත්තා. "අස්සා"ති ආඛ්‍යාතපදන්ති තස්ස අත්ථං දස්සෙන්තො **හොතීති** ආහ, භවෙය්‍යාති අත්ථො, හොතීති වුත්තං හොති. දුතියෙ අත්ථචිකප්පෙ හොතීති ඉදං වචනසෙසො. **සාදියන්තස්සෙ** වාති එත්ථ සාදියනං නාම සෙවෙතුකාමතා චිත්තස්ස උප්පාදන්මෙවාති ආහ **පටිසෙවනචිත්ත සමඞ්ගිස්සාති. පටිපක්ඛන්ති** අනිට්ඨං අහිතං. භික්ඛූනං පච්චත්ථිකා = **භික්ඛුපච්චත්ථිකාති** වුත්තෙ උපරි වුච්චමානා රාජ පච්චත්ථිකාදයොපි ඉධෙව පවිසන්තීති තං නිවත්තනත්ථං භික්ඛූ යෙව පච්චත්ථිකාති රාජපච්චත්ථිකානුරූපෙන අත්ථො දස්සිතො. **තස්මිං ඛණෙති** පවෙසනක්ඛණෙ, අග්ගතොහි යාවමූලා පවෙසන කිරියාය වත්තමානකාලො පවෙසනක්ඛණො නාම. **පවිට්ඨකාලෙති** අඞ්ගජාතස්ස යත්තකං ඨානං පවෙසනාරහං තත්තකං අනවසෙසතො පවිට්ඨකාලෙ, පවෙසන කිරියාය නිට්ඨිතක්ඛණෙති අත්ථො. එවං පවිට්ඨස්ස උඩරණාරම්භතො අන්තරාඨිත කාලෙ ඨිතං අඞ්ගජාතං තස්ස ඨිති වා ඨිතං නාම, අට්ඨකථායං පන මාතුගාමස්ස [2] සුක්කවිසට්ඨිං පත්වා සබ්බථා [3] වායාමතො ඔරමිත්වා ඨිතකාලං සන්ධාය **සුක්කවිසට්ඨිසමයෙති** වුත්තං, තදුභයම්පි ඨිතමෙවාති ගහෙතබ්බං. උඩරණං නාම යාව අග්ගා නීහරණකිරියාය වත්තමානකාලොති ආහ **නීහරණකාලෙ පටිසෙවන චිත්තං උපට්ඨපෙතීති.** එත්ථ ච යස්මා පරෙහි උපක්කමියමානස්ස අඞ්ගජාතාදි කායවලනස්ස විජ්ජමානත්තා සෙවන චිත්තෙ උපට්ඨිතමත්තෙ තස්මිං ඛණෙ [4] චිත්තජරූපෙන සඤ්ජාය මානං අඞ්ගජාතාදිවලනං ඉමිනා සෙවන චිත්තෙන උප්පාදිතමෙව හොති. අපි ච සෙවන චිත්තෙ උප්පන්නෙ පරෙහි අනුපක්කමියමානස්සාපි [5] අඞ්ග ජාතෙ වලනං හොතෙව, තඤ්ච තෙන කතං නාම හොති; තස්මා කාය

---

1. ම. සමසික්ඛාතානාමාති.
2. ම. සුක්කවිස්සට්ඨිං.
3. ම. වායමතො.
4. සී. චිත්තජරූපෙ.
5. සී. අඞ්ගජාතං.

චිත්තතො සමුට්ඨිතං පාරාජිකාපත්තිං සො ආපජ්ජති යෙව උබ්භජාණු මණ්ඩලිකා විය, තත්ථාපි හි "අධක්ඛකං උබ්භජාණුමණ්ඩලං ආමසනං වා =පෙ= පතිපීළනං වා සාදියෙය්‍යා"ති සාදියනමත්තෙයෙව ආපත්ති වුත්තා, භික්ඛුනො කාය සංසග්ගෙ පන "කාය සංසග්ගං සමාපජ්ජෙය්‍යා"ති අත්තනො උපක්කමස්ස ආපත්ති නිමිත්තභාවෙන වුත්තත්තා ඉත්ථියා ඵුසීයමානස්ස කාය සංසග්ගරාගෙ ච [1] ඉත්ථියා සඤ්ජනිත කාය චලනෙ ච විජ්ජමානෙ පි අත්තනො [2] පයොගාභාවෙන අනාපත්ති යෙව වුත්තාති ගහෙතබ්බං. කෙචි පන පඨමසඞ්ඝාදි සෙස විසයෙ පි පරෙහි බලක්කාරෙන හත්ථාදීහි උපක්කමිය මානස්ස [3] මොචනස්සාදෙ වෙ ච උප්පජ්ජති, තෙන ච අසුචිම්හි මුත්තෙ සඞ්ඝාදිසෙසො, අමුත්තෙ ථුල්ලච්චයං එවාති වදන්ති.

අඞ්ගාරකාසුන්ති අඞ්ගාරරාසිං. අඞ්ගාර පුණ්ණාවාටං වා. ඉත්ථියා උපක්කමියමානෙ අසාදියනං නාම න සබ්බෙසං විසයොති ආහ ඉමං ගිති ආදි. එකාදසහි අග්ගීහි ති රාග දොස මොහ ජාති ජරා මරණ සොක පරිදෙව දුක්ඛ දොමනස්සු පායාස සඞ්ඛාතෙහි එකාදසග්ගීහි. අස්සාති [4] අසාදියන්තස්ස. චතුක්කං නීහරිත්වා ඨපෙසි ති එත්ථ එකපුග්ගලවිසයතාය එකොපි අනාපත්තිවාරො පවෙසන පවිට්ඨ ඨිත උඩරණ සඞ්ඛාතානං චතුන්නං පදානං වසෙන චතුක්කන්ති වුත්තො. පඨම චතුක්කක්ඛථාති එත්ථ පන අනාපත්ති වාරෙන සඞ්ඛං පඤ්චන්නං වාරානං වුත්තනයෙන පඤ්ච චතුක්කාති [වත්තබ්බෙපි එකමග්ග විසයතාය තෙසං එකත්තං ආරොපෙත්වා පඨමචතුක්කතා වුත්තා, තෙනෙ ච වක්ඛති තිණ්ණං මග්ගානං වසෙන තිණ්ණි සුඞ්කචතුක්කානීති ආදි.]

මත්ත න්ති සුරාදීහි මත්තං. අක්ඛයිත නිමිත්තා ඉධ උත්තරපද ලොපෙන අක්ඛයිත සද්දෙන වුත්තාති ආහ අක්ඛයිතනිමිත්තන්ති. ජාගරන්ති න්ති ආදි විසෙසන රහිතත්තා "සුඞ්කචතුක්කානී"ති වුත්තං. [5] සමානාචරියකා ථෙරාති එකාචරියස්ස උද්දෙසන්තෙවාසිකා. ගඞ්ගාය අපරභාගො අපර ගඞ්ගං. වතරෙ ති [6] ගරහත්ථෙ නිපාතො. එවං විනයගරුකාන්ති ඉමිනා උපරි උපතිස්සත්ථෙරෙන වුච්චමාන විනිච්ඡයස්ස ගරුකරණීයතාය කාරණං වුත්තං. සබ්බං පරියාදියිත්වාති සබ්බං පාරාජිකක්ඛෙත්තං අනවසෙසතො ගහෙත්වා. යදි හි සාවසෙසං [7] කත්වා පඤ්ඤාපෙය්‍ය, අලජ්ජීනං තත්ථ ලෙසෙන අජ්ඣාචාරසොතො පවත්තතීති ආහ සොතං ඡිඤ්ඤිත්වාති. සහසෙය්‍යාදි පණ්ණත්තිවජ්ජ සික්ඛාපදෙසු යෙව සාවසෙසං කත්වාපි පඤ්ඤාපනං සම්භවති, න ලොකවජ්ජෙසූති ආහ ඉදංගිති ආදි. සහසෙය්‍ය සික්ඛාපදෙහි කිඤ්චාපි "යෙභුය්‍යච්ඡන්නෙ යෙභුය්‍ය පරිච්ඡන්නෙ" හෙට්ඨිම පරිච්ඡෙදතො පාචිත්තියං දස්සිතං, [8] "උපඩ්ඪච්ඡන්නෙ උපඩ්ඪ පරිච්ඡන්නෙ දුක්කටං" තථාපි සාවසෙසත්තා පඤ්ඤත්තියා "යෙභුය්‍යච්ඡන්න

1. සී. ඉත්ථියාසඤ්ජාත.
2. සී. පයොගාභාවෙ.
3. ම. මොචනස්සාදෙව.
4. ම. අස්සාදියන්තස්ස.
5. ම. සමානාචරියකත්ථෙරාති.
6. සී. ගරහත්ථෙ.
7. කු. ගහෙත්වාපඤ්ඤාපෙය්‍ය.
8. සී. උපඩ්ඪපරිච්ඡන්නෙ. ම. උපඩ්ඪච්ඡන්න.

[ ] සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

උපඩ්ඪපරිවජ්ජනාදිසු"පි අට්ඨකථායං පාචිත්තියමෙව දස්සිතං, ඉධ පන නිරවසෙසතනා පඤ්ඤත්තියා භගවතා දස්සිතං යෙහුය්‍යෙන [1] අක්ඛායිත නිමිත්තතො හෙට්ඨා පාරාජිකක්ඛෙත්තං නත්ථි, ථුල්ලච්චයාදි මෙව තත්ථ ලබ්භති. උපතිස්සත්ථෙරෙන වුත්තසෙසව විනිච්ඡයස්ස අඤ්ඤමපි උපත්ථම්භ කාරණං දස්සෙතුං අපිචාති ආදිමාහ. නිමිත්තෙන [2] අපපමත්තකාපි මංසරාජී සචෙ අවසිට්ඨා හොති, තං යෙහුය්‍යක්ඛායිතමෙව හොති, තතො පරං පන සබ්බසො ඛයිතෙ නිමිත්තෙන දුක්කටමෙවාති දස්සෙතුං ආහ තතො පරං ථුල්ලච්චයං නත්ථි ති. කෙචි පනෙත්ථ වච්චමග්ගාදි චත්තාරො කොට්ඨාසෙ කත්වා තෙසු චෙ කොට්ඨාසෙ අතික්කමම යාව තතිය කොට්ඨාසස්ස පරියොසානා ඛයිතං යෙහුය්‍යක්ඛායිතං නාම, [3] තතො පරං ථුල්ලච්චයං නත්ථි, යාව චතුත්ථකොට්ඨාසස්ස පරියොසානා ඛයිතං තම්පි දුක්කටවත්ථුයෙවාති ච වදන්ති, තං න යුත්තං.

මනුස්සරීරස්මිං යෙව වෙදිතබ්බන්ති "මතං යෙහුය්‍යෙන අක්ඛායිත"න්ති ආදි වචනතො වුත්තං. ඝදිපි නිමිත්තන්ති ආදි ජීවමානක සරීරමෙව සන්ධාය වුත්තං තස්සෙව අධිකභාවතා, තෙනෙව මාතිකට්ඨකථාසං [4] "ජීවමානකසරීරස්ස වුත්තප්පකාරෙ මග්ගෙ සචෙපි තචාදීනි අනවසෙසෙත්වා සබ්බසො ඛීණානී"ති ආදි වුත්තං. සබ්බසො ඛීණන්ති නිමිත්ත මංසං සබ්බං ඛීණන්ති අත්ථො. නිමිත්තසණ්ඨානන්ති ඛීණමංසස්ස අන්තො යාව මූලතවත්ථිකොසා ඡිද්දාකාරෙ අබ්භන්තර ඡවි වමම මත්තො ඉත්ථි නිමිත්තාකාරෙ, තෙනාහ පවෙසනං ජායතීති. නිමිත්තසණ්ඨානං පන අනවසෙසෙත්වාති පවෙසනාරහ ඡිද්දාකාරෙන ඨිත අබ්භන්තරමංසාදිං අනවසෙසෙත්වා, එතෙන යාව පවෙසො ලබ්භති, තාව මග්ගා යෙවා ති දස්සෙති. නිමිත්තතො පනිත්ථාය මංසපෙසියාති ඉදං නිමිත්තසණ්ඨාන [5] විරහිතං අබ්භන්තර මංසඛණ්ඩං සන්ධාය වුත්තං. නිමිත්තසණ්ඨානං අක්ඛොපෙත්වා සම්භින්නතො ඡින්දිත්වා උඛට මංසපෙසියා පන මතසරීරෙ යෙහුය්‍යෙන අක්ඛායිත නිමිත්තෙ විය උපක්කමන්තස්ස පාරාජිකමෙව. එවං ජීවමානක මනුස්සසරීරෙ ලබ්භමාන විසෙසං දස්සෙත්වා ඉදානි මත සරීරෙ දස්සෙතුං මතසරීරෙ පනාති ආදිමාහ.

වච්චක්ඛොසෙසූති පුරිසානං අඞ්ගජාත කොසවමෙසු. "නවවාරො මහා වණොති" ආදි වචනතො මනුස්සානං අක්ඛි නාසාදීනි වණසඞ්ඛෙපෙන ථුල්ලච්චයක්ඛෙත්තානීති තෙසුපි ථුල්ලච්චයං වුත්තං, එවං මනුස්සානං මතසරීරෙපි, තෙනාහ "මතෙ අල්ලසරීරෙ"ති ආදි. තත්ථ අල්ලසරීරෙති අකුපිතං සන්ධාය වුත්තං. පාරාජිකක්ඛෙත්තෙනති යෙහුය්‍යෙන අක්ඛායිත මපි සන්ධාය වුත්තං. ථුල්ලච්චයක්ඛෙත්තෙනති උපඩ්ඪක්ඛායිතාදි මපි සන්ධාය වුත්තං. එත්ථ ච අක්ඛි නාසාදි ථුල්ලච්චය ක්ඛෙත්තෙසු යෙහුය්‍යෙන අක්ඛායිතෙසු පි ථුල්ලච්චයං උපඩ්ඪක්ඛායිතාදිසු දුක්කටන්ති වෙදිතබ්බං.

1. ම. 1. අක්ඛායිත නිමිත්තතො. 2. සී. & කු. අපපමත්තකාපි. 3. සී. තුතොපරංපන.
4. ම. ජීවමාන සරීරස්ස. 5. සී. විරහිතං මංසඛණ්ඩං.

සඞ්ඛස මපීති යථාවුත්ත හත්ථි ආදීහි අඤ්ඤසං තිරච්ඡානානං [1] සඞ්ගණ්හ නත්ථං වුත්තං. තිරච්ඡානගතානං අකඞ්ඛ කාණ්ණ වණ්ණසු දුක්කටං පන [2] අට්ඨකථාපමාණෙන ගහෙතබ්බං, "අමගෙහ්ත අමගහං පවෙසෙති ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා"ති හි සාමඤ්ඤතො වුත්තං. න පන මනුස්සානන්ති විසෙසෙත්වා. යදි හි මනුස්සාන ඤේඤ ව වණ්ණසු ථුල්ලච්චයං සියා, හත්ථි අස්සාදීනං නාස වත්ථිකොසෙසුපි [3] ඛරඞ්කමුඛ මණ්ඩූකස්ස මුඛසණ්ඨානෙපි ච වණසඞ්ඛපතො ථුල්ලච්චයං න වත්තබ්බං සියා, වුත්තඤ්ච, තස්මා අට්ඨ කථාචරියා එවෙත්ථ පමාණං. "මතානං තිරච්ඡානගතාන"න්ති [4] මතකෙන සම්බන්ධො. මෙථුනරාගෙන වත්ථිකොසං පවෙසෙන්තස්ස ථුල්ලච්චයං වුත්තන්ති ආහ **වත්ථිකොසං අප්පවෙසෙනෙනාති**. මෙථුනරාගො ච නාම කාය සංසග්ගරාගං මොචනස්සාද ඤඳ්ව මුඤ්චිත්වා විසුං චයං චය සමාපන්නියා රාගො, සො ච පුරිසාදිසු පි උප්පජ්ජති තෙන ච අපාරාජිකක්ඛෙත්තෙන ඉත්ථිසරීරෙපි උපක්කමන්තස්ස අසුවිම්හි මූත්තෙනපි සඞ්ඝාදිසෙසො න හොති, ඛෙත්තානුරූපං ථුල්ලච්චය දුක්කටමෙව හොතීති වෙදිතබ්බං.

අප්පවෙසෙනෙනාති ඉමිනා තීසු මග්ගෙසු පවෙසනාධිප්පායෙ අසතිපි මෙථුනරාගෙන බහි ඨටනං සම්භවතීති දස්සෙති, තෙනෙව "ථුල්ලච්චයං" වුත්තං. ඉතරථා පවෙසනාධිප්පායෙන බහි ඨ්‍රපන්තස්ස මෙථුනස්ස පුබ්බ පයොගත්තා දුක්කටමෙව වත්තබ්බං සියා. **නිමිත්තෙනාති නිමිත්තං ඨ්‍රපති ථුල්ලච්චසනන්ති** ඉදඤ්ච "න ච භික්ඛවෙ රත්තචිත්තෙන අඞ්ගජාතං ඨ්‍රපි තබ්බං, යො ඨ්‍රපෙය්‍ය ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා"ති ඉමස්ස චම්මක්ඛන්ධකෙ ආගතස්ස සුත්තස්ස වසෙන වුත්තං. තත්ථ ච කෙසඤ්චි අඤ්ඤථාපි අත්ථ විකප්පස්ස බීජං දස්සෙතුන්නා **මහා අට්ඨකථාසු පනා**ති ආදිමාහ. **මුඛෙනෙව ඨ්‍රපනං සඞ්ඛාසෙති** ඔට්ඨ ජිවහාදි මුඛාවයවෙන ඨ්‍රපනං **සඞ්ඛාය**. **ඔළාරිකත්තනාති** අජ්ඣාචාරස්ස ථුල්ලත්තා. **තං සඞ්ඛාය භාසිතන්ති** තං යථාවුත්ත සුත්තං, සුත්තං හි අජ්ඣාචාරං සඞ්ඛාය පටිච්චවුත්තත්තා **සඞ්ඛාය භාසිතන්ති** වුච්චති. **සුමට්ඨු සල්ලක්ඛෙත්වාති** පිට්ඨිං අභිරුහන්තානං අඞ්ගජාත මුඛෙනෙව [5] නිමිත්තං ඨ්‍රපනස්ස සම්භවං මෙථුනරාගීනඤ්ච අඞ්ග ජාතෙන ඨ්‍රපනසෙසව අනුරූපතඤ්ච සුත්තෙන ච මුඛෙනාති අවුත්තත ඤ්ච අඤ්ඤඤ්ඤවනයං යථාබලං සුට්ඨු සල්ලක්ඛෙත්වාති අත්ථො.

සඞ්ඝාදිසෙසොති මනුස්සිත්ථිං සඞ්ඝාය වුත්තං. **පස්සාවමග්ගන්ති** ඉදං චම්මක්ඛන්ධකෙ නිද්දාවසෙන වුත්තං. ඉතරමග්ගවයං පන නිමිත්තමුඛෙන ඨ්‍රපන්නස්ස වණසඞ්ඛපෙන ථුල්ලච්චයමෙව. **වුත්තනයෙනෙවාති** මෙථුන රාගෙනෙව. නිමිත්තමුඛෙන පන විනා මෙථුනරාගෙන මනුස්සිත්ථියා වා තිරච්ඡානගතිත්ථියා වා පස්සාවමග්ගං පකතිමුඛෙන ඨ්‍රපන්නස්ස දුක්කටමෙව පකතිමුඛෙන පකතිමුඛ ඨ්‍රපනෙ විය, ඉතරථා තත්ථාපි ථුල්ලච්චයෙන

---

1. සී. සඞ්ඛයග්ගහණත්ථං.
2. ම. අට්ඨකථාපපමාණෙන.
3. ම. පටඞ්ඝ මුඛ. සී. පදඞ්ඝ මුඛ. ම්‍යා. පී. පදරඞ්ඝ මුඛ.
4. සී. පකතෙන.
5. ම. නිමිත්තඨ්ඨපනඤ්ඤ.

භවිතබ්බං, තඤ්ච න යුත්තං ඛන්ධකසුත්තෙ පි තථා අවුත්තත්තා. **කායසංසග්ගරාගෙන දුක්කටන්ති** නිමිත්තමුඛෙන වා පකතිමුඛාදිං ඉතරකායෙන වා කායසංසග්ගරාගෙන ජුපන්තස්ස දුක්කටමෙව. එත්ථ ච කායසංසග්ගරාගෙන බහිනිමිත්තෙ උපක්කමතො අජානන්තස්සෙව අඞ්ගජාතං යදි පාරාජිකක්ඛෙත්තං ජුපති තත්ථ කිං හොතීති? කෙචි තාව මෙථුනරාගස්ස අභාවා මනුස්සිත්ථියා සඞ්ඝාදිසෙසො, සෙසෙසු වත්ථුවසෙන ථුල්ලච්චය දුක්කටානීති වදන්ති, අඤ්ඤෙ පන පවෙසනක්ඛණෙ එස්සස්ස සාදියන සම්භවතො බලක්කාරෙන උපක්කමනක්ඛණෙ විය පාරාජිකමෙවාති වදන්ති, ඉදමෙව යුත්තතරං, මග්ගත්තයතො හි අඤ්ඤස්මිං පදෙසෙයෙව කායසංසග්ගාදි රාගභෙදතො ආපත්තිභෙදො ලබ්භති, න මග්ගත්තයෙ. තත්ථ පන යෙන කෙනචි ආකාරෙන එස්සස්ස සාදියනක්ඛණෙ පාරාජිකමෙව, තෙනෙව [1] පරොපක්කමෙන පවෙසනාදීසු රාගභෙදං අනුඞ්ගරිත්වා [2] සාදියන මත්තෙන පාරාජිකං වුත්තං.

පටිපන්නකස්සාති ආරඞ්ඝවිපස්සකස්ස. **උපාදින්නකන්ති** කායින්ද්‍රියං සන්ධාය වුත්තං. [3] **උපාදින්නකෙන ජුසතීති** [4] උපාදින්නක සරීරෙන ජුසීයතීති කම්මසාධනෙන අත්ථො දට්ඨබ්බො. අථවා එවං කරොන්තො භික්ඛු කිඤ්චි උපාදින්නකං උපාදින්නකෙන [5] න ජුසතීති අත්ථො. **ලෙසං ඔඩෙඩස්සන්තීති** ලෙසං ඨපෙස්සන්ති, පරිකප්පෙස්සන්තීති අත්ථො. **සත්ථතාදි හෙදෙහි භින්දිත්වාති** සත්ථතාදි විසෙසනෙහි විසෙසෙත්වා. **සත්ථතායාති** සමුදායෙ එකදෙසවොහාරො දඬ්ඪස්ස පටස්ස ඡිද්දන්ති ආදිසු විය, යථා හි පටස්ස එකදෙසොව වත්ථතො දඬ්ඪොති වුච්චති, තං එකදෙසවොහාරං සමුදායෙ පටෙ උපචාරතො ආරොපෙත්වා පුන තං සමුදායං [6] දඬ්ඪපදෙසසඞ්ඛාත [7] ඡිද්දසම්බන්ධභාවෙන දඬ්ඪස්ස පටස්ස ඡිද්දන්ති වොහරන්ති, එව මිධා පි ඉත්ථියා [8] මග්ගපදෙසවොහාරං සමුදාය භූතාය [ඉත්ථියා ආරොපෙත්වා පුන තං ඉත්ථිං සත්ථත] මග්ගසම්බන්ධිනිං කත්වා "සත්ථතාය ඉත්ථියා වච්චමග්ගෙනා"ති ආදි වුත්තං. සාරත්ථදීපනියං පනෙත්ථ "එකදෙසෙ සමුදාය වොහාරො"ති වුත්තං, තං න යුත්තං අවයව වොහාරෙන සමුදායස්සෙව පතීය මානත්තා, ඉතරථා හි සත්ථතාය වච්ච මග්ගෙනාති ඉත්ථිලිඞ්ගතා මග්ගසම්බන්ධිතා ච න සියා, එකදෙසෙ සමුදායො 'පචාරස්ස පන එකදෙසොව අත්ථො සාඛාය ඡිජ්ජමානාය රුක්ඛො ඡිජ්ජතීති ආදිසු විය. වත්ථාදීනි මග්ගස්ස අන්තො අප්පවෙසෙත්වා බහියෙව වෙඨනං සන්ධාය පළිවෙඨෙත්වාති වුත්තං. සමුදායෙ අවයවූ පචාරෙනෙ ච භික්ඛුපි **සත්ථතො නාමාති** ආදි වුත්තං.

---

1. සී. පරොපක්කම පවෙසනාදීසු.
2. සී. සාදියන මග්ගෙන.
3. { නි. මු. ස. උපාදින්නකෙන ජුපතීති. / ම. & ග. උපාදින්නකෙන ජුස්සතීති.
4. සී. උපාදින්නකස්ස සරීරෙ ජුසයතීති.
5. ම. 2. & සී. ජුසතීති
6. ම. දඬ්ඪප්පදෙස සඞ්ඛාත.
7. කු. ඡිද්දසම්බන්ධභාවෙන.
8. ම. මග්ගප්පදෙස වොහාරං.

[ ] සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

සත්තකො පවිට්ඨෙති තිලබීජමත්තෙ පවිට්ඨෙ. අක්ඛිනාසාදීනං [1] **සන්ථතත්ථෙපි** යථා වත්ථුකමෙවාති ආහ **ථුල්ලච්චයක්ඛෙත්තෙ ථුල්ලච්ච** **යන්ති** ආදි. **ඛාණුං ඝට්ටෙන්තස්ස දුක්කටන්ති** ඉත්ථි නිමිත්තස්ස අන්තො ඛාණුං පවෙසෙත්වා සමතලං අතිරිත්තං වා ඨිතං ඛාණුං සචෙ ඝට්ටෙති, ඝට්ටෙන්තස්ස දුක්කටං පවෙසාභාවතො. සචෙ පන ඊසකං අන්තො අල්ලොකාසෙ පවෙසිත්වා ඨිතං අනුපාදින්නමෙව [2] ඛාණුසීසං අඞ්ගජාතෙන ජුපති, පාරාජිකමෙව. [3] **තස්සතලන්ති** වෙළුනළාදිකස්ස අන්තො තලං. **බහිඩා ඛාණුකෙති** අන්තො පවෙසිත වෙළුපබ්බාදිකස්ස බහිනික්ඛන්ත සීසං සන්ධාය වුත්තං. **යථා ච ඉත්ථිනිමිත්තෙති** ආදිසු යථා ඉත්ථියා පස්සාවමග්ගෙ ඛාණුං කත්වා ඝට්ටනාදිකං වුත්තං, එවං සබ්බත්ථ වච්ච මග්ගාදීසුපි ලක්ඛණං වෙදිතබ්බන්ති අත්ථො.

කෙරාටිකාති වඤ්චකා. පඨමං ඉත්ථිධුත්තමෙව දස්සෙත්වා ඉදානි ඉතර ධුත්තෙපි සඞ්ගහෙත්වා දස්සෙතුං **ඉත්ථිධුත්ත සුරාධුත්තාදයො වාති** වුත්තං. පටිඤ්ඤාත කරණං නත්ථි [4] සෙවෙතුකාමතා මග්ගෙන මග්ග පටිපත්තීනං චින්නං අඞ්ගානං සිඩත්තා. දූසිතස්ස පන මග්ගෙන මග්ග පටිපත්ති එව මෙකං අඞ්ගං සිඩං, සෙවෙතුකාමතා සඞ්ඛාතං සාදියනං අසිඩං, තස්මා සො පුච්ඡිත්වා "සාදියි"න්ති වුත්ත පටිඤ්ඤාය නාසෙතබ්බො. **තත්ථෙවාති** වෙසාලියං මහාවනෙ එව. [5] **සබ්බඞ්ගගතන්ති** සබ්බකාය ගතං. **ලොහිතංවියාති** වුත්තත්තා [6] කෙසාදීනං විනිම්මුත්තට්ඨානෙ සබ්බත්ථාති ගහෙතබ්බං. **නිච්චමෙව උම්මත්තකො හොතීති** යස්ස පිත්තකොසතො පිත්තං චලිත්වා සබ්බදා බහි නික්ඛන්තං හොති, තං සන්ධාය වුත්තං. යස්ස පන පිත්තං චලිත්වා පිත්තකොසෙයෙව ඨිතං හොති, [7] කදාචි වා නික්ඛන්තං පුන නික්ඛමති, සොපි අන්තරන්තරා සඤ්ඤං පටිලභති භෙසජ්ජෙන ච පකති ආරොග්‍යං පටිලභතීති වෙදිතබ්බං.

පදභාජනිය වණ්ණනා නයො.

පකිණ්ණකන්ති වොම්ස්සකනයං. **සමුට්ඨානන්ති** උප්පත්තිකාරණං. **කිරියාති** ආදි නිදස්සනමත්තං [8] අකිරියාදීනම්පි සඞ්ගහතො. වෙදනාය සහ කුසලඤ්ච වෙදිතබ්බන්ති යොජෙතබ්බං. [9] **සබ්බසඞ්ගාහිය වසෙනාති** සබ්බෙසං සික්ඛාපදානං සඞ්ගාහකවසෙන කායො වාචා කායවාචා කාය චිත්තං වාචාචිත්තං කායවාචාචිත්තන්ති එවං වුත්තානි ඡ ආපත්ති සමුට්ඨානානි, සමුට්ඨානාදයො හි ආපත්තියා එව හොන්ති, න සික්ඛාපදස්ස. තං තං සික්ඛාපදස්ස නියත ආපත්තියා එව ගහණත්ථං පන සික්ඛාපද

---

1. ම. 1. සන්ථතත්තෙපි.
2. සී. ඛාණුසිලං.
3. මු. සා. තස්ස නළන්ති.
4. කු. පවෙසෙතුකාමතා.
5. { ම. & සී. සබ්බගතන්ති. / මු. සා. සබ්බඞ්ගත්තන්ති.
6. ම. කෙසාදිවිනිමුත්තට්ඨානෙ.
7. සී. කදාචි නික්ඛන්තං.
8. සී. අකිරියානම්පි,
9. { ම. ස. & මු. සා. සබ්බසඞ්ගාහක වසෙනාති. / ම. සබ්බසඞ්ගාහිකවසෙනාති.

සිසෙන සමුට්ඨානාදීනං කථනං, එවං හි ආපත්ති විසෙසො [1] පඤ්ඤායති ආපත්ති සදදස්ස සබ්බාපත්ති සාධාරණත්තා, ඉමෙසු පන ඡසු සමුට්ඨානෙසු පුරිමානි තීණි අචිත්තකානි, පච්ඡිමානි සචිත්තකානි. සමාසතො තං ඉමං පකිණ්ණකං විදිත්වා වෙදිතබ්බන්ති සම්බන්ධො. ඡ සමුට්ඨානානි එතස්සාති= ඡ සමුට්ඨානං, එවං සෙසෙසුපි. අපි ච කඨින සමුට්ඨානන්ති ආදි සමුට්ඨාන සීසවසෙන [2] වීසසමුට්ඨාන එකසමුට්ඨානානං දස්සනං. තෙරස හි සමුට්ඨාන සීසානි පඨම පාරාජිකසමුට්ඨානං, අදින්නාදාන සමුට්ඨානං, සඤ්චරිත්ත සමුට්ඨානං, සමනුභාසන සමුට්ඨානං, කඨින සමුට්ඨානං, එළක ලොම සමුට්ඨානං, පදසො ධම්ම සමුට්ඨානං, අඛාන සමුට්ඨානං, ථෙය්‍ය සත්ථ සමුට්ඨානං, ධම්මදෙසනා සමුට්ඨානං, භූතාරොචන සමුට්ඨානං, වොරිවුට්ඨාපන සමුට්ඨානං, අනනුඤ්ඤාත සමුට්ඨානන්ති. තත්ථ "අත්ථි ඡ සමුට්ඨාන"න්ති ඉමිනා සඤ්චරිත්ත සමුට්ඨානං වුත්තං. පඤ්ච සමුට්ඨානස්ස අභාවතො අත්ථි පඤ්ච සමුට්ඨානන්ති අවත්වා "අත්ථි චතුසමුට්ඨාන"න්ති වුත්තං, ඉමිනා ච අඛානසමුට්ඨානං අනනුඤ්ඤාත සමුට්ඨානඤ්ච සඞ්ගහිතං. යං හි පඨම තතිය චතුත්ථ ඡට්ඨෙහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨාති, ඉදං අඛාන සමුට්ඨානං. යම්පන දුතිය තතිය පඤ්චම ඡට්ඨෙහි සමුට්ඨාති, ඉදං අනනුඤ්ඤාතසමුට්ඨානං. "අත්ථි තිසමුට්ඨාන"න්ති ඉමිනා අදින්නාදාන සමුට්ඨානං භූතාරොචන සමුට්ඨානඤ්ච සඞ්ගහිතං, යං හි සචිත්තකෙහි තීහි සමුට්ඨාති, ඉදං අදින්නාදානසමුට්ඨානං. යං පන අචිත්තකෙහි තීහි සමුට්ඨාති, ඉදං භූතාරොචන සමුට්ඨානං. "අත්ථි කඨින සමුට්ඨාන"න්ති ආදිනා පන අවසෙස සමුට්ඨාන සීසවසෙන වීසසමුට්ඨානං එකසමුට්ඨානඤ්ච සඞ්ගණ්හාති. තත්ථ හි යං තතිය ඡට්ඨෙහි සමුට්ඨාති, ඉදං කඨින සමුට්ඨානං නාම. යං පන පඨම චතුත්ථෙහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨාති, ඉදං එළකලොම සමුට්ඨානං. යං ඡට්ඨෙනෙව සමුට්ඨාති, ඉදං ධුරනික්ඛෙප සමුට්ඨානං, සමනුභාසන සමුට්ඨානන්නිපි තස්සෙව නාමං. ඉති සරූපෙන අට්ඨ ආපත්තිසීසානි දස්සිතානි. ආදි සද්දෙන පනෙත්ථ අවසෙසානි පඨම පාරාජිකසමුට්ඨාන පදසො ධම්ම ථෙය්‍යසත්ථ ධම්මදෙසනා වොරිවුට්ඨාපන සමුට්ඨානානි පඤ්චපි සමුට්ඨාන සීසානි සඞ්ගහිතානි. තත්ථ යං කාය චිත්තතො සමුට්ඨාති, ඉදං පඨම පාරාජික සමුට්ඨානං. යං දුතිය පඤ්චමෙහි සමුට්ඨාති, ඉදං පදසො ධම්ම සමුට්ඨානං. යං චතුත්ථ ඡට්ඨෙහි සමුට්ඨාති, ඉදං ථෙය්‍ය සත්ථ සමුට්ඨානං. යං පඤ්චමෙනෙව සමුට්ඨාති, ඉදං ධම්මදෙසනා සමුට්ඨානං. යං පඤ්චම ඡට්ඨෙහි සමුට්ඨාති, ඉදං වොරිවුට්ඨාපන සමුට්ඨානං. එත්ථ ච පච්ඡිමෙසු තීසු සචිත්තක සමුට්ඨානෙසු [3] එකොභාසමුට්ඨානවසෙන එකඤමුට්ඨානානි තිවිධානි. වීසසමුට්ඨානානි පන පඨම චතුත්ථෙහි වා දුතිය පඤ්චමෙහි වා තතිය ඡට්ඨෙහි වා චතුත්ථ ඡට්ඨෙහි වා පඤ්චම ඡට්ඨෙහි වා සමුට්ඨාන වසෙන පඤ්චවිධානීති වෙදිතබ්බානි. එවං සමුට්ඨාන වසෙන සබ්බසික්ඛාපදානි තෙරසධා දස්සෙත්වා ඉදානි කිරියාවසෙන පඤ්චධා දස්සෙතුං තත්‍රාපීති ආදි වුත්තං.

1. සී. ඤායති. 2. කු. වීසසමුට්ඨානා. 3. සී, එකොභාසෙන.

කිඤ්චීති සික්ඛාපදං. **කිරියතොති** පඨවි ඛණනාදි විය කායවචී විඤ්ඤත්ති ජනිතකම්මතො. **අකිරියතොති** පඨමකඨිනාදි විය කත්තබ්බස්ස අකරණෙනෙව. කිරියාකිරියතොති අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා හත්ථතො චීවරපටිග්ගහණාදි විය, සියා කිරියතො සියා අකිරියතො රූපියපටිග්ගහණාදි විය, සියා කිරියතො සියා කිරියාකිරියතො කුටිකාරාදි විය. **චිතිකකම** සඤ්ඤාය අභාවෙන විමොක්ඛො අස්සාති= **සඤ්ඤාවිමොක්ඛන්ති**, මජ්ඣපදලොප සමාසො දට්ඨබ්බො. චිත්තඞ්ගං ලභති සචිත්තක සමුට්ඨානෙ හෙව සමුට්ඨහනතො. **ඉතරන්ති** යස්ස චිත්තඞ්ගනියමො නත්ථි, තං අනාපත්තිමුඛෙන චෙතං සඤ්ඤා දුකං වුත්තං. ආපත්තිමුඛෙන සචිත්තක දුකන්ති එත්තකමෙව විසෙසො අත්ථතො සමානාව කායවචීචාරෙහි ආපජ්ජිතබ්බම්පි [1] කායකම්මෙ වා වචීකම්මෙ වා සඞ්ගය්හති. තත්ථ බාහුල්ල වුත්තිතො අදින්නාදාන මුසාවාදාදයො වියාති "අත්ථි සික්ඛාපදං කාය කම්ම"න්ති ආදිනා කායකම්මං වචීකම්මඤ්චාති දුකමෙව වුත්තං. විභාගතො පන කායවචීකම්මෙන සඞ්ගතිකමෙව හොති, තෙනෙව මාතිකට්ඨකථායං වුත්තං "සබ්බාව කායකම්ම වචීකම්ම තදුභයවසෙන තිවිධා හොන්ති"ති. තතො යෙව ඉධාපි අදින්නාදානාදීසු කායකම්ම වචීකම්මන්ති තදුභය වසෙන දස්සිතං.

අත්ථි පන සික්ඛාපදං කුසලන්ති ආදි ආපත්ති සමුට්ඨාපක චිත්ත වසෙන කාරියෙ කාරණොපචාරෙන වුත්තං, න පන ආපත්තියා කුසලාදි පරමත්ථ ධම්මතා වසෙන ආපත්තියා සම්මුතිසභාවත්තා. කුසලාකුසලාදි පරමත්ථධම්මෙ උපාදාය හි භගවතා ආපත්ති සම්මුති පඤ්ඤත්තා, වක්ඛති හි "යං කුසලචිත්තෙන ආපජ්ජති තං කුසල"න්ති ආදි, න හි භගවතො ආණායත්තා ආපත්තිකුසලාදි පරමත්ථ සභාවා හොති. අනුපසම්පන්නානං ආදි කම්මිකානඤ්ච ආපත්තිප්පසඞ්ගතො තස්සා දෙසනාදි හි විසුඞ්ඩි [2] අභාවප්පසඞ්ගතො ච, න හි කාරණ බලෙන උප්පජ්ජමානා කුසලාදි සභාවා ආපත්ති අනුපසම්පන්නාදීසු නිවත්තති, [3] උප්පන්නාය ච තස්සා කෙනචි විනාසො න සම්භවති. "සරසවිනාසතො දෙසනාදිනා ච ආපත්ති විගච්ඡතී"ති වචනමත්ථි, න පන තෙන අකුසලාදි විගච්ඡති, පිතුඝාතාදි කම්මෙන හි පාරාජිකං ආපන්නස්ස භික්ඛුනො ගිහිලිඞ්ගං ගහෙත්වා භික්ඛුභාව පරිච්චාගෙන පාරාජිකාපත්ති විගච්ඡති, න පාණාතිපාතාදි අකුසලං ආනන්තරියාදි භාවතො, තස්මා දුම්මඞ්කුනං නිග්ගහාදි දස අත්ථවසෙ පටිච්ච භගවතා යථා පච්චයං සමුප්පජ්ජමානෙ කුසලාකුසලාදි නාම රූපධම්මෙ උපාදාය පඤ්ඤත්තා සම්මුතියෙව ආපත්ති, සා ච යථාවිධි පටිකම්මකරණෙන විගතා නාම හොතීති වෙදිතබ්බං, තෙනාහ [4] **චත්තිං සෙව හි ආපත්තිසමුට්ඨාපක චිත්තානීති** ආදි. ආපත්ති [5] සමුට්ඨාපකත්තෙ නෙව හෙත්ථ කුසලාදීනං ආපත්තිතො භෙදො සිඞ්ඛො, න හි තං සමුට්ඨිතස්ස

1. සී. කායකම්මෙ වා සඞ්ගයහති.
2. සී. අභාවතො පසඞ්ගතොච.
3. කු. උපසම්පන්නාය ච තස්ස.
4. ම. චත්තිංසෙව ආපත්තිසමුට්ඨාපක චිත්තානි.
5. සී. සමුට්ඨාපකත්ථෙනෙව.

තතො අහෙදෙ යුත්තෙතා සමුට්ඨාන සමුට්ඨිත හෙදබ්‍යවහාරූපචෙජ්දපප සඞ්ගතො. සාරත්ථදීපනියං පන ආපත්තියා පරමත්ථතො කුසලත්තමෙව න සම්භවති "ආපත්තාධිකරණං සියා අකුසලං සියා අබ්‍යාකතං නත්ථි ආපත්තාධිකරණං කුසලන්ති වචනතො", අකුසලත්තං පන අබ්‍යාකතත්තඤ්ච ආපත්තියා සම්භවතීති සඤ්ඤාය කුසලචිත්ත සමුට්ඨානකඛණෙපි රූපාබ්‍යාකතත්තං ආපත්තියා සම්පෙතුං "යං කුසලචිත්තෙන ආපජ්ජති තං කුසලං ඉතරෙහි ඉහර"න්ති ඉමං අට්ඨකථාවචනං නිස්සාය වුත්තං.

යං කුසලචිත්තෙන ආපජ්ජතීති යං සික්ඛාපදසීසෙන ගහිතං ආපත්තිං කුසලචිත්තසමඞ්ගි ආපජ්ජති, ඉමිනා පන වචනෙන තං කුසලන්ති ආපත්තියා වුච්චමානො කුසලභාවො පරියායතො, න පරමත්ථතොති දස්සෙති. කුසලචිත්තෙන හි ආපත්තිං ආපජ්ජන්තො [1] ස විඤ්ඤත්තිකං අවිඤ්ඤත්තිකං වා සික්ඛාපද වීතික්කමාකාරපපවත්ත රූපකඛන්ධ සඞ්ඛාතං අබ්‍යාකතාපත්තිං ආපජ්ජතීති. තත්ථ "යං කුසල චිත්තෙන ආපජ්ජති"ති ඉමං වචනං උද්ධිත්‍ය "ඉමිනා පන වචනෙන තං කුසලන්ති ආපත්තියා වුච්චමානො කුසලභාවො පරියායතො න පරමත්ථ තොති [2] දස්සෙතී"ති වුත්තං, එවං **ඉතරෙහි ඉතරන්ති** වචනෙන යං අකුසල චිත්තෙන ආපජ්ජති තං අකුසලං, යං අබ්‍යාකත චිත්තෙන ආපජ්ජති, තං අබ්‍යාකතන්ති ඉමස්ස අත්ථස්ස වුත්තත්තා ඉතරෙහීති වචනං උද්ධිත්‍ය ඉමිනාපි වචනෙන ඉතරන්ති ආපත්තියා වුච්චමානො අකුසලභාවො අබ්‍යාකතභාවො ච පරියායතො දස්සෙතීති වත්තබ්බං. එවං අවත්වා කුසලපක්ඛ එව ඨපනස්ස කාරණං න පස්සාම, යං පන ආපත්තාධිකරණං සියා අකුසලන්ති ආදිවචනං කාරණත්තෙන වුත්තං, තම්පි අකාරණං [තථා හි යං අකුසලචිත්තෙන ආපජ්ජති, තං අකුසලන්ති ආදිනා හෙට්ඨා වුත්තනයෙන අකුසලාදිභාවස්ස පරියායදෙසිතත්තා ආපත්තියා කුසලවොහාරස්ස අයුත්තතාය නත්ථි ආපත්තාධිකරණං] කුසලන්ති වුත්තත්තා ච, ආපත්තියා හි කුසලචිත්තසමුට්ඨිතත්තෙපි භගවතා පටික්ඛිත්තභාවෙන සාවජ්ජධම්මතා කාරණූපචාරෙනාපි අනවජ්ජකුසල වොහාරො න යුත්තො [සාවජ්ජානවජ්ජානං අඤ්ඤමඤ්ඤං විරුඬත්තා. යථා ආකාසාදි සම්මුති සච්චානං උපපන්නතාදි වොහාරො විය. ජාතිජරා භඞ්ගානං උපපන්නතාදි වොහාරො අනවට්ඨානාදි දෙසතො අයුත්තො,] එවම්ඛාපි කුසලවොහාරො අයුත්තො විරුඬත්තා, අකුසලාදි වොහාරො පන යුත්තො, කාරණූපචාරෙන පන අකුසලාදි සභාවතා යථාවුත්ත [3] දොසානතිවත්තනතො. සුත්තස්සාපි හි යථා සුත්ත සුත්තානුලොමාදීහි විරොධො න හොති, තථෙව අත්ථො ගහෙතබ්බා.

යං පන වුත්තං "කුසලචිත්තෙන හි ආපත්තිං ආපජ්ජන්තො = පෙ = රූපකඛන්ධසඞ්ඛාතං අබ්‍යාකතාපත්තිං ආපජ්ජති"ති තං අයුත්තමෙව

---

1. සී. විඤ්ඤත්තිකං.
2. ම. දස්සෙතීති වුච්චතීති වුත්තං.
3. සී. දොසානතිවත්තනතො.
[ ] සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

රූපක්ඛන්ධස්ස ඛණ්ඩිකතාය ආපත්තියාපි දෙසනාදි පටිකම්මං විනාව පටිප්පස්සඩ්ප්පසඞ්ගතො. රූපපරම්පරා ආපත්තීති චෙ, තං න, පටිකම්මෙ නාපි අවිගම්ප්පසඞ්ගතො, න හි රූපසන්තති දෙසනාදීහි විගච්ඡති සකාරණායත්තත්තා, ඉති සබ්බථා ආපත්තියා පරමත්ථතා [1] අයුත්තා, එතෙනෙව යං වුත්තං "නිපජ්ජිත්වා [2] නිරොධසමාපන්නස්ස සහසෙය්‍ය වසෙන [3] තථාකාරප්පවත්ත රූපධම්මස්සෙව ආපත්ති භාවතො"ති ආදි, තම්පි පටිසිඩ්ඩන්ති වෙදිතබ්බං. ඉධ පන නිරොධසමාපන්නානං රූප ධම්මමෙව පටිච්ච උප්පන්නත්තා ආපත්ති අචිත්තා අවෙදනා, අඤ්ඤත්ථ පන සචිත්තා සවෙදනා ච සබ්බත්ථාපි පඤ්ඤත්තිසභාවාති වෙදිතබ්බා, තෙනෙව දුට්ඨදොස සික්ඛාපදට්ඨකථායං ආපත්තියා අකුසලාදි සභාවං පරපරිකප්පිතං නිසෙධෙතුං ආදි කම්මිකස්ස අනාපත්ති වචනතො =පෙ= පණ්ණත්තිමත්ත මෙව ආපත්තාධිකරණන්ති වෙදිතබ්බන්ති සයමෙව වක්ඛති, තස්මා තං තං කුසලාදි ධම්මසමුප්පත්තියා භගවතා පඤ්ඤත්තා ආපත්ති සම්මුති සමුට්ඨිතාතී ච යාව පටිප්පස්සඩ්ඩි කාරණා තිට්ඨතීති ච පටිප්පස්සඩ්ඩි කාරණෙහි විනස්සතීති ච වොහරීයති, [4] යස්සා ආපත්තියා ච සම්මුතිසභාවත්තෙපිහි සඤ්චිච්ච තං ආපජ්ජන්තස්ස පටිකිරියං අකරොන්තස්ස ච අනාදරෙ අකුසලරාසි චෙ ච සග්ගමග්ගන්තරායො ච හොතීති ලජ්ජිනො යථාවිධිං නාතික්කමන්ති, අනතික්කමනප්පච්චයා ච තෙසං අනන්තප්පභෙදා සීලාදයො ධම්මා පරිවඩ්ඪන්තීති ගහෙතබ්බං. "ටත්තිංසෙවා"ති නියමො ආපත්ති නිමිත්තානං කායවච්චිඤ්ඤත්තීනං එතෙහෙ ච සමුප්පජ්ජනතො කතො, න පන සබ්බා පත්තීනම්පි එතෙහෙ ච සමුප්පජ්ජනතො, නිපජ්ජිත්වා නිද්දායන්තානං හි ඣානනිරොධ සමාපන්නාන ඤ්ච අවිඤ්ඤත්තිජනකෙහි විපාක අප්පනා චිත්තෙහි චෙ ච රූපධම්මෙහි ච සහසෙය්‍යාදි ආපත්ති සම්භවති. දසාති කිරියාහෙතුක මනොවිඤ්ඤාණ ධාතුවයෙන සහ අට්ඨ මහා කිරිය චිත්තානි. පඤ්ඤත්තිං අජානිත්වා ඉඩ්විකුබ්බනාදීසු අභිඤ්ඤානං ආපත්තිසමුට්ඨාපකත්තං වෙදිතබ්බං. එත්ථ ච කිඤ්චි සික්ඛාපදං අකුසල චිත්තමෙ ච, කිඤ්චි කුසලාබ්‍යාකතවසෙන චිචිත්තං, කිඤ්චි තිචිත්තන්ති අයමෙව භෙදො ලබ්භති, නාඤ්ඤෙති වෙදිතබ්බං.

[5] **කිරියසමුට්ඨාන**න්ති පරූපක්කමෙන ජායමානං අඞ්ගජාතාදිචලනං සාදියන චිත්තසඞ්ඛාතෙ සෙවනචිත්තෙ උප්පන්නෙ තෙන චිත්තෙන සමුප්පා දිතමෙව හොතීති වුත්තං, ඉතරථා සියා කිරියසමුට්ඨානං සියා අකිරියසමුට්ඨා නන්ති වත්තබ්බතො. යං පන සාරත්ථදීපනියං වුත්තං "කිරියසමුට්ඨානන්ති [6] ඉදං යෙභුය්‍යවසෙන වුත්තං පරූපක්කමෙ සති සාදියන්තස්ස අකිරිය සමුට්ඨාන භාවතො"ති ආදි, තං න ගහෙතබ්බං, පඨම පාරාජිකස්ස අකිරිය සමුට්ඨානතාය පාළිඅට්ඨකථාසු අවුත්තත්තා, මනොචාරෙ ආපත්ති නාම නත්ථීති හි වුත්තං. කථං හි නාම පරූපක්කමෙන මෙථුනං සාදියන්තො

1. සී. යුත්තො.
2. මු. සා. නිරොධං සමාපන්නස්ස.
3. මු. සා. තදාකාරප්පවත්තරූපක්ඛන්ධස්සෙව.
4. ම. ආපත්තියාච.
5. ම. ක්‍රියා සමුට්ඨානන්ති.
6. ම. යෙභුය්‍යවසෙන.

අත්තනෝ අඞ්ගජාතාදි කායවලනං [1] සාදියෙය්‍ය? සාදියන චිත්තානුගුණමෙව පන සකලසරීරෙ චිත්තජරූප සමුප්පත්තියා විඤ්ඤත්තිපි සුඛුමා සමුප්පන්නා එව හොතීති දට්ඨබ්බං, තෙනාහ "කායවාරෙනෙව සමුට්ඨානතෝ කායකම්ම"න්ති ආදි. **චිත්තං පනෙත්ථ අඞ්ගමත්තං හොතීති** කායවිඤ්ඤත්තිඒව කායකම්මභාවෙ කාරණං, න චිත්තං, තං පනෙත්ථ කායසඞ්ඛාතාය විඤ්ඤත්තියා යෙව අඞ්ගමත්තං, න කායකම්මභාවස්ස, ඉතරථා මෙථුනස්ස මනෝ කම්මන්ති වත්තබ්බතෝ, තෙනාහ **න තස්ස වසෙන කම්මභාවෝ ලබ්භතීති.** කම්මභාවොති කායකම්මභාවෝ. **සඞ්ඛමුඛවණ්ණානි** එතං සමුට්ඨානාදිකං. **සික්ඛාපදසීසෙනාති** තං තං සික්ඛාපදනියත ආපත්තියා එව ගහණත්ථං සික්ඛාපදමුඛෙන.

ඉදං කිනන්ති කථෙතුකාමතා පුච්ඡා. [2] **ඉමානීති** ආදි විස්සජ්ජනං. [3] **විනීතානි** "ආපත්තිං තුවං භික්ඛු ආපන්නොසී"ති ආදිනා භගවතා විනිච්ඡිතානි වත්ථූනි = **විනීතවත්ථූනි.** තං තං වත්ථුං උද්ධරිත්වා දානතෝ දස්සනතෝ [4] උද්දානභූතා ගාථා = **උද්දානගාථා,** සඞ්ගහගාථා, උද්දෙසගාථාති වුත්තං හොති. **වත්ථුගාථාති** "තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරො භික්ඛූ"ති ආදිකා විනීතවත්ථු පාළියෙව. තෙසං තෙසං විනීතවත්ථූනං [5] ගණ්ඨනතෝ වත්ථුගාථාති වුත්තා, න ඤත්තිලක්ඛණෙන. උද්දානගාථානං වත්ථු වත්ථුගාථාති එවං වා එත්ථ අත්ථෝ දට්ඨබ්බා. **එත්ථාති** විනීතවත්ථූසු. **දුතියාදීනන්ති** දුතිය පාරාජිකාදීනං. යං පඤ්ඤත්තා චිත්තකාරාදයෝ සිප්පිකා චිත්තකම්මාදීනි සික්ඛන්ති, තං [6] පටිවිජ්ඣනකරූපං, පටිමාරූපන්ති අත්ථෝ.

පුරිමානි මෙති මක්කටීවජ්ජීපුත්තකවත්ථූනි වෙ. තානි පි භගවතා විනීතභාවෙන පුන විනීතවත්ථූසු පක්ඛිත්තානි. තත්ථ "තස්ස කුක්කුච්චං අහොසී"ති ආදි පන කිඤ්චාපි තෙසං පඨමං කුක්කුච්චං න උපපන්නං, භික්ඛූහි පන භගවතා ච ගරහිත්වා වුත්තවචනං සඞ්ගාය පච්ඡා [7] උපපන්නත්තා සඞ්ගාය වුත්තං. "භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙමූ"නි ආදි ච භික්ඛූහි ආනන්දත්ථෙරෙන ච පඨමං භගවතො ආරොචිතෙ භගවතා ච තෙසං පාරාජිකත්තෙ [8] පකාසිතෙ භීතා තෙ සයම්පි ගන්ත්වා අත්තනෝ කුක්කුච්චං පච්ඡා ආරොචෙන්තීති එව. "සච්චං කිර තුවං"නති ආදිනා භගවතා පුට්ඨා පන "සච්චං භගවා"ති පටිඤ්ඤාවසෙනාපි ආරොචෙන්තීති භගවාපි "ආපත්තිං තුවං"නති ආදිනා තෙසං පාරාජිකත්තං [9] විනිච්ඡිනොතීති එව. අනුපඤ්ඤත්තිකථායං පන තං සබ්බං අවත්වා අනුපඤ්ඤත්තියා අනුගුණමෙව කිඤ්චිමත්තං වුත්තං, ඉධාපි තෙසං වත්ථූනං භගවතා විනීතභාව දස්සනත්ථං එවං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. කෙචි ඉමං අධිප්පායං අමනසිකත්වා අඤ්ඤථා වෙතානි වත්ථූනීති වදන්ති, කුමතිං කුසතිණානි. කෙනඤ්ඤිං

1. සී. න සාදිඤ්ඤෙය්‍ය.
2. නී. මූ. ඤ. & සී. මූ. ඤ. ඉමා.
3. සී. විනිච්ඡිත්තානි.
4. සී. & ම. 2. උද්දානභූතාගාථා උද්දානගාථා.
5. සී. ගණ්හතෝ.
6. ම. පටිවජ්ඣා රූපං.
7. සී. පච්ඡාඋපපන්නා තං සඞ්ගාය.
8. සී. පකාසිතෙ සයම්පි.
9. සී. විනිච්ඡිඤ්ඤොති.

මනුස්සකෙසෙහි. **වණ්ණපොක්ඛරතායාති** එත්ථ [1] පොක්ඛලංනාම සමිඩං සුන්දරඤ්ච, තස්ස භාවො = පොක්ඛරතාති රකාරං කත්වා වුත්තො, සමිඩතා සුන්දරතාති අත්ථො. [2] **පධංසෙසීති** අභිභවි. **න ලිම්පතීති** න අලලීයති.

එවරූපා පරිවත්තලිඞ්ගා භික්ඛුනියො අත්ථතො එකතො උපසම්පන්නාපි උභතො සඞ්ඝෙ උපසම්පන්නාසු යෙ ච සඞ්ගය්හන්ති භික්ඛූපසම්පදාය භික්ඛුනී උපසම්පදතොපි උක්කට්ඨත්තා. පාළියං "තාහි ආපත්තීහි අනාපත්ති"න්ති උපයොගවචනං කත්වා "අනුජානාමී"ති පදෙන සම්බන්ධිතබ්බං. "ඉත්ථි ලිඞ්ග"න්ති ථනාදිකං ඉත්ථිසණ්ඨානං වුත්තන්ති ආහ **පුරිස = පෙ = ඉත්ථි සණ්ඨානං උප්පන්න**න්ති. [3] තං නානන්තරිකතො පන පුරිසින්ද්‍රිය මපි අන්ත රහිතං ඉත්ථින්ද්‍රිය ඤ්ච උප්පන්නන්ති වුත්තමෙව හොති, එවං [4] උපරි පි ලිඞ්ග ගහණෙනෙ ච ඉත්ථින්ද්‍රියාදිගහණං වෙදිතබ්බං. **තාති** ආපත්තියො, තස්ස වුට්ඨාතුන්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. තාහි ආපත්තීහි [වුට්ඨාපෙතුන්ති අත්ථො, කථන්ති ආහ **තා සබ්බාපි භික්ඛූනීහි කාතබ්බන්ති** ආදි, තෙන පටිච්ඡන්නායපි අප්පටිච්ඡන්නායපි ගරුකාපත්තියා පක්ඛමානත්ත චරණාදිකං විධිං දස්සෙති.]

ඔක්කන්තික විනිච්ඡයොති පසඞ්ගානුගුණං ඔතරණක විනිච්ඡයො. **බලව අකුසලෙනාති** පරදාරිකකම්මාදිනා. **දුබ්බලකුසලෙනාති** යථාවුත්ත බලවා [5] කුසලොපහත සත්තිනා තතො එව දුබ්බලභූතෙන කුසලෙන. **දුබ්බලඅකුසලෙනාති** පුරිසභාවුප්පාදක බ්‍රහ්මචරියාදි බලවකුසලොපහත සත්තිනා තතො එව දුබ්බලභූතෙන පරදාරිකාදි අකුසලෙන සුගතියං භාවචයස්ස [6] කුසලකම්මත්තා අකුසලෙනෙව විනාසො, [7] කුසලෙනෙව උභින්නම්පි උප්පත්තීති ආහ **උභයම්පීති** ආදි. දුග්ගතියං පන අකුසලෙනෙව උභින්නම්පි උප්පත්ති ච විනාසො ච, තත්ථ දුබ්බල බලව භාවොව විසෙසො. **එහි මයං ගම්ස්සාමාති** භික්ඛුනියා සඞ්ඝං සංවිධාය එකඩානගමනෙ පාචිත්තියාපත්ති පරිහාරත්ථං වුත්තං **සංවිදහනං පරිමොචෙත්වාති**. තෙන එක ගාමක්ඛෙත්තෙපි බහිගාමතො අන්තරඝරං සංවිධාය ගමනම්පි ආපත්තිකරමෙවාති දස්සෙති. පරිමොචන විධිං දස්සෙන්තො ආහ **මයන්ති** ආදි. **බහිගාමෙති** ගාමන්තරෙ. "දුතියිකා භික්ඛුනී පක්කන්තාහොතී"ති ආදිනා වුත්ත අනාපත්ති ලක්ඛණං අනුලොමෙතීති වුත්තං "ගාමන්තර= පෙ= අනාපත්තී"ති. **කොපෙත්වාති** පරිච්චජිත්වා. **ලජ්ජිනියො = පෙ = ලබ්භතීති** ලිඞ්ගපරිවත්තන දුක්ඛපීළිතස්ස සඞ්ගහෙපි අසති හීනායාවත්ත නම්පි භවෙය්‍යාති ආපදාසූති වුත්ත අනාපත්ති අනුලොමෙන වුත්තං. තාය දුතියිකං ගහෙත්වාව ගන්තබ්බං. **අලජ්ජිනියො = පෙ = ලබ්භතීති** අලජ්ජිනීහි සඞ්ඝං එක කම්මාදි සංවාසෙ ආපත්ති සම්භවතො තා අසන්ත පක්ඛං භජන්තීති වුත්තං, ඉමිනා පෙ තං වෙදිතබ්බං අලජ්ජිනීහි සඞ්ඝං

---

1. සී. පොක්ඛරංනාමසමිඩී. 3. සී. ථනානන්තරිකතොපන. 5. සී. කුසලොපහට.
2. ම. පධංසෙතීති. 4. ම. උපරිලිඞ්ගග්ගහණෙනෙව. 6. ම. කුසලකම්මජත්තා.
[ ] සීහළ පොත්ථකෙසු නත්ථි, 7. ම. කුසලෙනෙව උප්පත්තීති,

පරිභොගො න වට්ටතීති. යදි හි වට්ටෙය්‍ය, තතොපි දුතියිකං විනා ගාමන්තරගමනාදීසු ආපත්ති එව සියා. සඞ්ගාහිකත්තා තාසං සඞ්ගාහික ලජ්ජිනී ගණතො විය "ඤාතිකා න හොන්ති = පෙ = වට්ටතීති වදන්ති"ති ඉමිනා අට්ඨකථාසු අනාගතභාවං දීපෙති. තත්‍රාපි විස්සාසික ඤාතික භික්ඛුනියො විනා භික්ඛුනී භාවෙ [1] අරමන්තස්ස මානපකතිකස්ස අපදට්ඨාන සම්භවෙන තං වචනං [2] අපටික්ඛිත්තම්පි තදඤ්ඤෙසං න වට්ටති යෙවාති ගහෙතබ්බං. **භික්ඛුභාවෙපීති** භික්ඛුකාලෙපි. **තං නිස්සායාති** තං නිස්සායා චරියං කත්වා. **උපජ්ඣා ගහෙතබ්බාති** උපසම්පදා ගහණත්ථං උපජ්ඣා ගහෙතබ්බා. **විනය කම්මන්ති** විකප්පනං සන්ධාය වුත්තං. **පුන කාතබ්බන්ති** පුන විකප්පෙතබ්බං. **පුන පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහං වට්ටතීති** "අනුජානාමි භික්ඛවෙ භික්ඛුනිනං සන්නිධි භික්ඛූහි භික්ඛූනං සන්නිධි භික්ඛුනීහි ච [3] පටිග්ගාහාපෙත්වා පරිභුඤ්ජිතු"න්ති වචනතො පුන පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති දස්සනත්ථං වුත්තං. **සත්තමෙ දිවසෙති** ඉදඤ්ච නිස්සග්ගියං අනාපජ්ජිත්වා ච පුනපි සත්තාහං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති දස්සනත්ථං වුත්තං. **පකතත්තොති** අපරිවත්ත ලිඞ්ගො. **රක්ඛතීති** තං පටිග්ගහණ විජහනතො රක්ඛති, අවිභත්තතාය පටිග්ගහණං [4] න විජහතීති අධිප්පායො.

සාමං ගහෙත්වාන නික්ඛිපෙය්‍යාති සහත්ථෙන පටිග්ගහෙත්වාන නික්ඛිපෙය්‍ය. **පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්තීති** ලිඞ්ගපරිවත්තෙ ජාතෙ පුන අපටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති. **හීනායාවත්තනෙනාති** එත්ථ කෙවි පකතත්තස්ස භික්ඛුනො සික්ඛං අපච්චක්ඛාය [5] විබ්භමිස්සාමීති ගිහී ලිඞ්ගගහණං හීනායාවත්තනන්ති වදන්ති, තං න යුත්තං. [6] එත්තකෙන භික්ඛුභාවස්ස අවිජහනතො. අඤ්ඤෙ පන පාරාජිකං ආපන්නස්ස භික්ඛු පටිඤ්ඤං පහාය ගිහිලිඞ්ගභාවූපගමන මපි හීනායාවත්තනන්ති වදන්ති, තං යුත්තමෙව. පාරාජිකං ආපන්නො හි තං පටිච්ඡාදෙත්වා යාව භික්ඛු පටිඤ්ඤො හොති, තාව භික්ඛු එව හොති භික්ඛුනමෙව පාරාජිකස්ස පඤ්ඤත්තත්තා, "යො පන භික්ඛු"ති හි වුත්තං. තථා හි සො සංවාසං සාදියන්තොපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති, සහසෙය්‍යාදි ආපත්තිඤ්ච න ජනෙති, අත්තානං ඔමසන්තස්ස පාචිත්තියඤ්ච ජනෙති. වුත්තං හි "අසුඩො හොති පුග්ගලො අඤ්ඤතරං පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපන්නො, තඤ්ච සුඩදිට්ඨිසමානො ඔකාසං කාරාපෙත්වා අක්කොසාධිප්පායො වදති, ආපත්තිඔමසවාදස්සා"ති. එකෙ පන පාරාජිකං ආපන්නානං දොසං පටිජානිත්වා ගිහිලිඞ්ගගහණං නාම සික්ඛාපච්චක්ඛානෙ සමොධානං ගච්ඡති තෙනාපි පටිඤ්ඤාය භික්ඛුභාවස්ස විජහනතො, තෙනෙව විනයවිනිච්ඡයාදිසු හීනායාවත්තනං සික්ඛාපච්චක්ඛානෙ සමොධානෙත්වා විසුං තං න වුත්තං,

1. ම. ආමන්තයස්ස.
2. ම. අපපටික්ඛිත්තම්පි.
3. ම, පටිග්ගහෙත්වා.
4. සී. අවිජහතීති.
5. ම. ගිහිභවිස්සාමීති.
6. ම. තත්තකෙන.

තස්මා භික්ඛුනීනං විබ්භමිතුකාමතාය ගිහිලිඞ්ග ගහණං ඉධ ගිනායාවත්තනං තාසං සික්ඛාපච්චක්ඛානස්ස අභාවතො තාසං පටිග්ගහණ විජහනස්සාපි සබ්බසො වත්තබ්බත්තාති වදන්ති, තම්පි අප්පටිබාහියමෙව, තස්මා පාරාජිකානං භික්ඛුනීනඤ්ච උප්පබ්බජිස්සාමීති ගිහිලිඞ්ගගහණං ගිනායා වත්තනන්ති ගහෙතබ්බං. "විබ්භමො"ති පි එතස්සෙව නාමං, තෙනෙව තං ඛුද්දසික්ඛායං "අච්ඡෙද විස්සජ්ජන ගාහ විබ්භමා"ති අධිට්ඨාන විජහනෙ විබ්භම නාමෙන වුත්තං.

අනපෙක්ඛවිස්සජ්ජනෙනාති අඤ්ඤස්ස අදත්වාව අනත්ථිකස්සෙව පටිග්ගහිතවත්ථූනං බහි ඡඩ්ඩනෙන. කෙචි පටිග්ගහිත වත්ථූසු සාපෙක්ඛස්ස පුරෙ පටිග්ගහිත භාවතො පරිමොචනත්ථං තත්ථ [1] පටිග්ගහමත්තස්ස විස්සජ්ජනම්පි අනපෙක්ඛවිස්සජ්ජනමෙව චීවරාදිඅධිට්ඨාන [2] පච්චුඩාරො වියාති වදන්ති, තං න සුන්දරං තථා වචනාභාවා, යථෙවහි චීවරාදීසු අනපෙක්ඛ විස්සජ්ජනෙන අධිට්ඨාන විජහනං වත්වාපි විසුං පච්චුඩාරො ච වුත්තො, එවමිධාපි වත්තබ්බං, යථා ච චීවරාදීසු කාය පටිබඩ්ඩෙසුපි පච්චුඩාරෙන අධිට්ඨානං විගච්ඡති, න එවමිධ, ඉධ පන පටිග්ගහිතවත්ථුස්මිං අනපෙක්ඛස්සාපි කායතො මුත්තෙයෙව තස්මිං පටිග්ගහණං විජහති, තථා හි වුත්තං සතක්ඛත්තුම්පි පරිච්චජතු යාව අත්තනො හත්ථගතං පටිග්ගහිතමෙවාති. "අනපෙක්ඛ විස්සජ්ජනෙනා"ති එත්ථ ච [3] අනපෙක්ඛායාති එත්තකමෙව වත්තබ්බං අනපෙක්ඛතං මුඤ්චිත්වා ඉධ විසුං විස්සජ්ජනස්ස අභාවා, න හෙත්ථ පච්චුඩාරෙ විය විස්සජ්ජන විධානම ත්ථි. අපි ච පටිග්ගහණමත්ත විස්සජ්ජනෙ සති පුරෙපටිග්ගහිතොපි ආහාරො භුඤ්ජිතුකම්‍යතාය උප්පන්නාය පටිග්ගහණමත්තං විස්සජ්ජෙත්වා පුන පටිග්ගහෙත්වා යථා සුඛං භුඤ්ජිතබ්බො සියාති, තථා ච සන්නිධිකාරක සික්ඛාපදෙ වුත්තා සබ්බාපි විනිච්ඡයභෙද නීරත්ථකා එව සියුං.

වුත්තං හි තත්ථ "ගණ්ඨිකපත්තස්ස වා [4] ගණ්ඨිකන්තරෙන සෙනහො පවිට්ඨො හොති =පෙ= තාදිසෙ පත්තෙපි [5] පුන දිවසෙ භුඤ්ජන්තස්ස පාචිත්තිය"න්ති ආදි. තත්ථ පන පටිග්ගහණං අනපෙක්ඛ චිත්තෙන විස්සජ්ජෙත්වා භුඤ්ජිතබ්බන්ති එත්තක මෙව වත්තබ්බං, න ච වුත්තං, කත්ථචි ඊදිසෙසු ච ගණ්ඨිකපත්තාදීසු පටිග්ගහණෙ අපෙක්ඛා කස්සචිපි නත්ථෙව තප්පහානාය [6] වායමතො, [7] තථාපි තත්ථගත ආමිසෙ පටිග්ගහණං න විගච්ඡති. කස්මා? [8] භික්ඛුස්ස පත්තෙ පුන භුඤ්ජිතුකාමතා පෙක්ඛාය විජ්ජමානත්තා පත්තගතිකෙ ආහාරෙපි තස්සා වත්තනතො, න හි පත්තං අවිස්සජ්ජෙත්වා තග්ගතිකං ආහාරං විස්සජ්ජෙතුං සක්කා, නාපි ආහාරං අවිස්සජ්ජෙත්වා තග්ගතිකං පටිග්ගහණං විස්සජ්ජෙතුං, තස්මා වත්ථුනො විස්සජ්ජනමෙව අනපෙක්ඛ විස්සජ්ජනං, න පටිග්ගහණස්සාති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං, තෙනෙව සන්නිධිසික්ඛාපදස්ස අනාපත්ති වාරෙ "අන්තො

1. සී. පටිග්ගහණමත්තස්ස.
2. සී. පච්චුඩාරෙවියාති.
3. සී. අනපෙක්ඛස්සායාති.
4. මු. ස. ගණ්ඨිකන්තරෙ.
5. සී. මු. ස. පුනදිවසං.
6. සී. වායාමතො.
7. සී. තත්ථාපි.
8. සී. භික්ඛුපත්තො.

සත්තාහෙ අධිට්ඨෙති විස්සජ්ජෙති නස්සති විනස්සති ඩය්හති අච්ඡින්දිත්වා ගණ්හන්ති විස්සාසං ගණ්හන්ති අනුපසම්පන්නස්ස වත්තෙන වන්තෙන මුත්තෙන අනපෙක්ඛාදත්වා පටිලභිත්වා පරිභුඤ්ජතී"ති එවං සබ්බත්ථ වත්ථු විස්සජ්ජනමෙව වුත්තං. එත්ථ ච "අන්තො සත්තාහෙ අධිට්ඨෙතී"ති බාහිර පරිභොගාය අධිට්ඨානවචනතො වත්ථුං අවිස්සජ්ජෙත්වාපි කෙවලං අනජ්ඣොහරිතු කාමතාය සුඩවිත්තෙන බාහිරපරිභොගත්ථාය නියමනම්පි විසුං එකං පටිග්ගහණ [1] විජහන කාරණමෙව, ඉදඤ්ච සත්ථාය පටිග්ගහණ මත්ත විස්සජ්ජනං වුත්තං සියා, සුවුත්තමෙව සියා, තථා ච පුන පටිග්ගහෙත්වා [2] පරිභුඤ්ජිස්සාමීති පටිග්ගහණ විස්සජ්ජනං න වත්තබ්බං සියා බාහිර පරිභොගාධිට්ඨානස්ස ඉධාධිප්පෙතත්තා. සාරත්ථදීපනියං හි "අන පෙක්ඛවිස්සජ්ජනෙනා"ති [එත්ථ "අඤ්ඤස්ස අදත්වාව අනත්ථිකතාය නත්ථි ඉමිනා කම්මං න දානි නං පරිභුඤ්ජිස්සාමීති වත්ථුසු වා පුන පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිස්සාමීති පටිග්ගහණෙ වා අනපෙක්ඛ විස්සජ්ජනෙනා"ති] එවං පරිභුඤ්ජිතු කාමස්සෙව පටිග්ගහණමත්ත විස්සජ්ජනම්පි පටිග්ගහණ විජහන කාරණං වුත්තං, තං න ගහෙතබ්බං, පුරිමමෙව පන බාහිර පරිභොගා ධිට්ඨානං ගහෙතබ්බං. ඉදං පන අට්ඨකථාසු අනපෙක්ඛවිස්සජ්ජන සඞ්ඛාතෙ "විස්සජ්ජෙතී"ති වුත්ත පාළිපදත්ථෙ සඞ්ගහෙත්වා විසුං න වුත්තං. "නස්සති විනස්සති ඩය්හති විස්සාසං වා ගණ්හන්තී"ති ඉමානි පන පදානි "අච්ඡින්දිත්වා ගණ්හන්තී"ති ඉමස්මිං පදෙ සඞ්ගහීතානීති වෙදිතබ්බං.

අච්ඡින්දිත්වා ගාහෙනාති අනුපසම්පන්නානං බලක්කාරාදිනා අච්ඡින්දිත්වා ගහණෙන, උපසම්පන්නානං හි අච්ඡින්දන විස්සාස ගාහෙසු පටිග්ගහණං න විජහති. ඵත්ථාති භික්ඛුවිහාරෙ. උපරොපකාති තෙන රොපිතා රුක්ඛ ගච්ඡා. තෙරසසු සම්මුතීසූති භත්තුද්දෙසක සෙනාසනපඤ්ඤාපක භණ්ඩාගාරික චීවරපටිග්ගාහක චීවරභාජක යාගුභාජක ඵලභාජක ඛජ්ජ භාජක අප්පමත්තක විස්සජ්ජක [3] සාදියගාහාපක පත්තගාහාපක ආරාමික පෙසක සාමණෙරපෙසක සම්මුති සඞ්ඛාතාසු තෙරසසු සම්මුතීසු. පච්ඡිමිකාය සෙනාසනගාහෙ [4] පටිප්පස්සඩෙපි අප්පටිප්පස්සඩෙපි කඨිනත්ථාරස්ස තම්මූලකානං පඤ්චානි සංසානඤ්ච අභාවස්ස සමානත්තා තත්ථ විජ්ජමානම්පි සෙනාසනගාහපටිප්පස්සඩිං අදස්සෙත්වා තත්ථ භික්ඛූහි කත්තබ්බං සඞ්ගහමෙව දස්සෙතුං සචෙ පච්ඡිමිකායාති ආදි වුත්තං. "සචෙ අකුසල විපාකෙ =පෙ= ඡාරත්ත මානත්තමෙව දාතබ්බ"න්ති ඉදංපටිච්ඡන්නාය සාධාරණාපත්තියා පරිවසන්තස්ස අසමාදින්න පරිවාසස්ස වා ලිඞ්ගෙ පරිවත්තෙ පක්ඛමානත්තං චරන්තස්ස වසෙන වුත්තං. සචෙ පනස්ස පක්ඛමානත්තෙ අසමාදින්නෙ එව පුන ලිඞ්ගං පරිවත්තති, පරිවාසං දත්වා පරිවුත්ථ පරිවාසස්සෙව ඡාරත්තං මානත්තං දාතබ්බං. පරිවාසදානං නත්ථි භික්ඛුකාලෙ අපටිච්ඡන්නභාවතො, සචෙ පන භික්ඛුකාලෙපි සඤ්චිච්ච

1. සී. විස්සජ්ජමාන. 3. මු. සා. සාටියගාහාපක. 4 ම. & කු. පටිප්පස්සඩෙපිකඨිනත්ථාරස්ස.
2. සී. අපරිභුඤ්ජිස්සාමීති. [ ] රෙඛන්තරභාගො සීහළපොත්ථකෙසු න දිස්සති.

නාරොවෙති ආපත්ති පටිච්ඡන්නාව හොති, ආපත්ති පටිච්ඡන්න භාවතො පරිවාසො ව දාතබ්බොති වදන්ති. පාරාජිකං ආපන්නානං ඉත්ථි-පුරිසානං ලිඞ්ග පරිවත්තෙපි පාරාජිකත්තස්ස එකස්මිං අත්තභාවෙ අවිජහනතො පුන උපසම්පදා න දාතබ්බාති ගහෙතබ්බං, තෙනෙව තෙසං සීසච්ඡින්න පුරිසාදයො නිදස්සිතා.

තථෙවාති [1] "මුච්චතු වා මා වා"ති ඉමමත්ථං අතිදිස්සති. අඤ්ඤෙසන්ති පුථුජ්ජනෙ සන්ධාය වුත්තං. තෙසං හි ඊදිසෙ ඨානෙ අසාදියනං දුක්කරං සොතාපන්නාදි අරියානං තත්ථ දුක්කරත්තාභාවා, න හි අරියා පාරාජිකාදි ලොකවජ්ජාපත්තිං ආපජ්ජන්ති. [2] සුඵසසිතාති උපරිමාය දන්තපන්තියා හෙට්ඨිමා දන්තපන්ති ආහච්ච ඨිතා, අවිවටාති අත්ථො, තෙනාහ අන්තො මුඛෙ ඔකාසො නත්ථීති. [3] උප්පාටිතෙ පන ඔට්ඨමංසෙ දන්තෙසු සෙව උපක්කමන්තස්ස [4] ථුල්ලච්චයන්ති නිමිත්තෙන බහි නිමිත්තෙ ජුපනත්තා වුත්තං, බහි නික්ඛන්ත දන්තජිවහාසුපි එසෙව නයො.

නිජ්ඣාමතණ්ඩිකා නාම ලොමකූපෙහි සමුට්ඨිත අග්ගිජාලාහි දඩ්ඪ සරීරතාය අතිවිය තසිතරූපා. ආදි සද්දෙන ඛුප්පිපාසාතුරා අට්ඨිච්ම්මාවසිට්ඨා භයානකසරීරා පෙතියො සඞ්ගහිතා. විසඤ්ඤං කත්වාති යථා සො කතම්පි උපක්කමං න ජානාති, එවං කත්වා, තෙන ච විසඤ්ඤී අහුත්වා සාදියන්තස්ස පාරාජිකමෙවාති දස්සෙති.

උපහතකායප්පසාදොති වාතපිත්තාදි දොසෙහි කායවිඤ්ඤාණානුප්පාදක භාවෙන දූසිතකායප්පසාදො, න පන විනට්ඨකායප්පසාදො. සීසෙ පත්තෙති මග්ගෙන මග්ග පටිපාදනෙ ජාතෙ. අපවෙසෙතුකාමතාය එව නිමිත්තෙන නිමිත්තෙ ජුපනෙ ථුල්ලච්චයං වුත්තං, සෙවෙතුකාමස්ස පන තත්ථාපි දුක්කටමෙවාති ආහ දුක්කටමෙව සාමන්තන්ති.

ජාති සද්දෙන සුමන පුප්ඵපරියායෙන තන්නිස්සයො ගුම්බො අධිප්පෙතොති ආහ ජාතිපුප්ඵගුම්බානන්ති, තෙන ච ජාතියා උපලක්ඛිතං වනං = "ජාතියා වන"න්ති අලුත්තසමාසොති දස්සෙති. එකරසන්ති විරිචිත්තෙ හි අසම්මිස්සං. උප්පත්තෙ [5] වත්ථුසමින්ති ඉත්ථිහි කත [6] අජ්ඣාචාර වත්ථුසමිං.

රුක්ඛසූචි-කණ්ටකචාරන්ති රුක්ඛසූචිචාරං කණ්ටකචාරං, එවමෙව වා පාඨො. තත්ථ යං උභොසු පස්සෙසු රුක්ඛට්ඨමෙහ නිඛනිත්වා තත්ථ මජ්ඣෙ විජ්ඣිත්වා වෙ තිස්සො රුක්ඛසූචියො පවෙසෙත්වා කරොන්ති, තං රුක්ඛසූචි චාරං නාම. පවෙසන නික්ඛමන කාලෙ පන අපනෙත්වා [7] ඵකනකයොග්ගෙන කණ්ටකසාඛා [8] පදරෙන යුත්තං චාරං කණ්ටකචාරං නාම. ගාමචාරස්ස පිධානත්ථං පදරෙන කණ්ටකසාඛාදීහි වා කතස්ස

1. සී. මුඤ්චතු වා.
2. ම. සුඵුසිතාති.
3. ම. & සී. උප්පාටිතෙ ඔට්ඨමංසෙ දන්තෙ එව.
4. සී. ථුල්ලච්චයන්ති නිමිත්තෙ.
5. ම. වත්ථුම්හීති.
6. සී. අනාචාරවත්ථුස්මිං.
7. ම. ඵකනයොග්ගෙන.
8. ම. පටලෙන.

[1] කවාටස්ස උදුක්ඛලපාස [2] විරහිතතාය එකෙන සංවරිතුං විවරිතුඤ්ච අසක්කුණෙය්‍යස්ස හෙට්ඨා එකං චක්කං යොජෙන්ති යෙන පරිවත්තමානෙන තං කවාටං සුඛථකනං හොති, තං සන්ධාය වුත්තං **චක්කලක යුත්තචාරන්ති.** චක්කමෙව හි ලාතබ්බට්ඨෙන සංවරණ විවරණත්ථාය ගහෙතබ්බට්ඨෙන චක්කලකං, තෙන යුත්තම්පි කවාටං චක්කලකං නාම, තෙන යුත්තං චාරං = "චක්කලකයුත්තචාරං." මහාචාරෙසු පන චෙ තීණිපි චක්කලකානි යොජෙන්තීති ආහ **ඵලකෙසුති** ආදි. **කිටිකාසුති** [3] වෙළු පෙසිකාහි කණ්ටකසාඛාදීහි ච කත ඵකනකෙසු. **සංසරණ කිටිකචාරන්ති** චක්කලකයන්තෙන සංසරණ කිටිකායුත්ත මහාචාරං. **ගොපෙළුත්වාති** ආවුණිත්වා, රජ්ජූහි ගන්ථෙත්වා වා. **එකං දුස්සසාණිචාරමෙවාති** එත්ථ කිලඤ්ජසාණිචාරම්පි සඞ්ගහං ගච්ඡති තග්ගතිකත්තා.

අථ භික්ඛු = පෙ = නිසිත්තා හොන්තීති ඉදං භික්ඛූනං සන්නිහිතභාව දස්සනත්ථං වුත්තං. නිපන්නෙපි ආභොගං කාතුං වට්ටති, **නිපජ්ජිත්වා** නිද්දායන්තෙන පන ආභොගං කාතුං න වට්ටති අසන්තපක්ඛෙ ඨිතත්තා. රහො නිසජ්ජාය විය චාරසංවරණං නාම මාතුගාමානං පවෙසන නිවාරණත්ථං අනුඤ්ඤාතන්ති ආහ **භික්ඛුනිං වාති** ආදි. **නිස්සෙණිං ආරොපෙත්වාති** ඉදං හෙට්ඨිම තලස්ස සචාරබන්ධතාය වුත්තං. චතුසු දිසාසු පරික්ඛිත්තස්ස කුඩ්ඩස්ස එකාබඩතාය **එකකුඩ්ඩකෙති** වුත්තං. **පච්ඡිමානං භාරොති** පාළියා ආගච්ඡන්තෙ සන්ධාය වුත්තං.

යෙන කෙනවි පරික්ඛිත්තෙති එත්ථ පරික්ඛෙපස්ස උබ්බෙධතො පමාණං සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ වුත්තසදිසමෙව. **මහාපරිවෙණන්ති** මහන්තං අඞ්ගණං, තෙන ච බහුජනසඤ්චාරං දස්සෙති, තෙනාහ **මහාබොධිති** ආදි. [**අරුණෙ උග්ගතෙ උට්ඨහති අනාපත්තීති** අනාපත්ති ඛෙත්ත භූතාය රත්තියා සුඛවිත්තෙන නිපන්නත්තා. **පබුජ්ඣිත්වා පුන සුපති ආපත්තීති**] අරුණෙ උග්ගතෙ පබුජ්ඣිත්වා අරුණුග්ගමනං [4] ඤත්වා වා අඤත්වා වා අනුට්ඨහිත්වා සයිත සන්තානෙන සුපති උට්ඨහිත්වා කත්තබ්බස්ස චාර සංවරණාදිනො අකතත්තා අකිරියසමුට්ඨානා ආපත්ති හොති අනාපත්තිඛෙත්තෙ කත නිපජ්ජන කිරියාය අනඞ්ගත්තා. අයං හි ආපත්ති ඊදිසෙඨානෙ අකිරියා, දිවා අසංවරිත්වා නිපජ්ජනක්ඛණෙ කිරියා ච අචිත්තකාවාති වෙදිතබ්බා. පුරා රුණා පබුජ්ඣිත්වාපි යාව අරුණුග්ගමනා සයන්තස්සාපි පුරිමනයෙන ආපත්තියෙව. **අරුණෙ උග්ගතෙ උට්ඨහිස්සාමිති = පෙ = ආපත්තියෙවාති** එත්ථ කදා තස්ස ආපත්තීති වුච්චතෙ න තාව රත්තියං "දිවා ආපජ්ජති නො රත්ති"න්ති වුත්තත්තා. **අනාදරිය දුක්කටා න මුච්චතීති** වුත්ත දුක්කටං පන දිවාසයන දුක්කටමෙව න හොති අනාදරිය දුක්කටත්තා, එවං අරුණුග්ගමනෙ පන අචිත්තකං අකිරිය සමුට්ඨානං ආපත්තිං ආපජ්ජතීති වෙදිතබ්බං. සො සවෙ චාරං

1. සී. උදුක්ඛලපාස. 3. සී. වෙළුපෙසීහි 4. සී. ඤත්වාවා අනුට්ඨහිත්වා.
2. ම. රහිතතාය. [ ] රෙඛත්තරභාගො සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

සංවරිත්වා අරුණෙ උග්ගතෙ උට්ඨහිස්සාමීති නිපජ්ජති, චාරෙ ච අඤ්ඤෙහි අරුණුග්ගමන කාලෙ විවටෙපි තස්ස අනාපත්තියෙව චාරපිදහනස්ස රත්තිදිවාභාගෙසු විසෙසාභාවා, ආපත්ති ආපජ්ජනස්සෙව කාලවිසෙසො ඉච්ඡිතබ්බො, න තප්පරිහාරස්සාති ගහෙතබ්බං, "චාරං අසංවරිත්වා රත්තිං නිපජ්ජතී"ති හි වුත්තං. දිවා සංවරිත්වා නිපන්නස්ස කෙනචි විවටෙ පි චාරෙ අනාපත්තියෙව. අත්තනාපි අනුට්ඨහිත්වාව සති පච්චයෙ විවටෙ පි අනාපත්තී ති වදන්ති.

ඨා පරිච්ඡෙද මෙව ච වුට්ඨාති ති අරුණෙ උග්ගතෙ යෙව උට්ඨාති. **ආපත්ති යෙවා** ති මූලාපත්තිං යෙව සන්ධාය වුත්තං, අනාදරිය ආපත්ති පන පුරා රුණා උට්ඨිතස්සා පි තස්ස හොතෙ ච "දුක්කටා න මුච්චතී"ති වුත්තත්තා, දුක්කටා න මුච්චතීති ච පුරා රුණා උට්ඨහිත්වා මූලාපත්තියා මුත්තොපි අනාදරිය දුක්කටා න මුච්චතීති අධිප්පායො. **නිද්දාවසෙන නිපජ්ජතීති** වොහාර වසෙන වුත්තං, පාදානං පන භූමිතො අමොචිතත්තා අයං නිපන්නො නාම න හොති, තෙනෙ ච අනාපත්ති වුත්තා. **අපස්සාය සුපන්නස්සාති** කටි ට්ඨිතො උඩං පිට්ඨිකණ්ටකෙ අප්පමත්තක මපි පදෙසං භූමිං අප්පුසාපෙත්වා ථම්භාදිං අපස්සාය සුපන්නස්ස. කටි ට්ඨිං පන භූමිං ප්පුසාපෙන්නස්ස සයනං නාම හොති, පිට්ඨිපසාරණ ලක්ඛණා හි සෙය්‍යා. දීඝවන්දනාදිසු පි තිරියං පිට්ඨිකණ්ටකානං පසාරිතත්තා නිපජ්ජනමෙවා ති ආපත්ති පරිහරිතබ්බා ච, [1] වන්දන්තාපි හි පාදමූලෙ නිපජ්ජතීති ආදීසු [2] නිපජ්ජනමෙව වුත්තත්තා තස්සාපි අනාපත්ති පතනක්ඛණෙ අවිසයත්තා විසයෙජාතෙ සහසා වුට්ඨිතත්තා ච. යස්ස පන විසඤ්ඤිතාය පච්ඡාපි අවිසයො එතස්ස අනාපත්තියෙව පතිතක්ඛණෙ විය. "තත්ථෙව සයති න වුට්ඨාතී"ති ඉමිනා විසයෙ පි අකරණං දස්සෙති, තෙනෙ ච "තස්ස ආපත්තී"ති වුත්තං.

එකභඞ්ගෙනාති උභොපාදෙ භූමිතො අමොචෙත්වා ච එකපස්සෙන සරීරං භඤ්ජිත්වා නිපන්නො, **මහාඅට්ඨකථායං** පන මහාපදුමත්ථෙරෙන වුත්තන්ති සම්බන්ධො, තෙන **මහාඅට්ඨකථාය** ලිඛිත **මහාපදුමත්ථෙරවාදො** අයන්ති දස්සෙති. තත්ථ සුපන්නස්සාපි [3] අවසත්තමත්ථීති මහාපදුමත්ථෙරෙන අවිසයත්තා පන ආපත්ති න දිස්සතීති වුත්තං. ආචරියා පන සුපන්නස්ස විසඤ්ඤත්තා භාවෙ න විසයත්තා අනාපත්තිං න කථයන්ති. විසඤ්ඤත්තෙ සති අනාපත්තියෙව. **ලෙ පන ජනාති** ආදිපි **මහාඅට්ඨකථායමෙව** වචනං, තදෙව පච්ඡා වුත්තත්තා පමාණං. යක්ඛගහිතගහණෙනෙව වෙ ත්ථ විසඤ්ඤීභූතො පි සඞ්ගහිතො. එකභඞ්ගෙන නිපන්නො පන අනිපන්නත්තා ආපත්තිතො මුච්චති යෙවා ති ගහෙතබ්බං.

---

1. සී. වන්දමීති. 2. ම. නිපජ්ජනස්සෙව.
3. ම. අවිසයත්තමත්ථීති.

අපදෙති ආකාසෙ. පදන්ති පදවළඤ්ජං, තෙනා හ "ආකාසෙ පද"න්ති. එතදගගන්ති එසො අග්ගො. යදිදන්ති යො අයං. සෙසං උත්තානමෙව.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනියං

පඨම පාරාජික වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

අදුතියෙනා ති අසදිසෙන ජිනෙන යං දුතියං පාරාජිකං පකාසිතං, තස්ස ඉදානි යස්මා සංවණ්ණනාක්කමො පත්තො, තස්මා අස්ස දුතියස්ස අයං සංවණ්ණනා හොතී ති යොජනා.

රාජූහි ගහිතන්ති රාජගහන්ති ආහ මඤ්ඤාතූති. රාජපුරොහිතෙන පරිග්ගහිත මපි රාජපරිග්ගහිත මෙවා ති මහාගොවිඤ්ගහණං, නගර සද්දා පෙක්ඛාය වෙත්ථ රාජගහන්ති නපුංසක නිද්දෙසො. අඤ්ඤෙපෙත්ථ පකාරෙති සුසංවිහිතා රක්ඛත්තා රාජූනං ගහං ගෙහභූතන්ති රාජගහන්ති ආදිකෙ පකාරෙ. [1] වසන්තවනන්ති කීළාවනං, වසන්තකාලෙ කීළාය [2] යෙභුය්‍යතාය පන වසන්තවනන්ති වුත්තං. සමාරබන්ධාති වස්සූපගමන යොග්ගතාදස්සනං. නාලකපටිපදන්ති සුත්තනිපාතෙ නාලකත්ථෙරස්ස දෙසිතං මොනෙය්‍යපටිපදං. පඤ්චන්නං ඡදනානන්ති තිණ පණ්ණ ඉට්ඨක සිලා සුධා සඞ්ඛාතානං පඤ්චන්නං. නො චෙ ලභති = පෙ = සාමමපි කාතබ්බන්ති ඉමිනා නාවා සත්ථ වජෙ ඨපෙත්වා අඤ්ඤත්ථ අසෙනාසනිකො අහන්ති ආලයකරණමත්තෙන උපගමනං න වට්ටති, සෙනාසනං පරියෙසිත්වා වචීභෙදං කත්වා වස්සං උපගන්තබ්බ මෙවා ති දස්සෙති, "න භික්ඛවෙ අසෙනාසනිකෙනා"ති ආදිනා හි පාළියං නාලකපටිපදං පටිපන්නෙනා පී ති අට්ඨකථාය ඤ්ච අවිසෙසෙන දළ්හං කත්වා වුත්තං, නාවා සත්ථ වජෙසු යෙව ච "අනුජානාමි භික්ඛවෙ නාවාය වස්සං උපගන්තු"න්ති ආදිනා අසතිපි සෙනාසනෙ ආලයකරණවසෙන වස්සූපගමනං අනුඤ්ඤාතං, නා ඤ්ඤත්ථා ති ගහෙතබ්බං.

අයමනුධම්මතාති සාමීචිවත්තං. කතිකවත්තානීති භස්සාරාමතාදිං විහාය සබ්බදා අප්පමත්තෙහි භවිතබ්බන්ති ආදි කතිකවත්තානි. ඛන්ධක වත්තානීති ආගන්තුකාදි ඛන්ධකවත්තං පූරෙතබ්බන්ති එවං ඛන්ධක වත්තානි ච අධිට්ඨහිත්වා. "වස්සං වුත්ථා"ති පදස්ස අට්ඨකථායං "පුරිමිකාය උපගතා මහාපවාරණාය පවාරිතා පාටිපදදිවසතො පට්ඨාය වුත්ථවස්සාති වුච්චන්ති"ති වුත්තත්තා [3] මහාපවාරණාදිවසෙ පවාරෙත්වා වා අප්පවාරෙත්වා වා අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තෙහි සත්තාහකරණීය නිමිත්තෙ සතිඑව ගන්තබ්බං,

---

1. ම. ස. & මු. සා. වසනවනන්ති. 2. ම. යෙභුය්‍යත්තා.
3. සී. මහාපවාරණ දිවසෙ.

නා'සති, ඉතරථා වස්සච්ඡෙදෙ දුක්කටඤ්ච හොතීති වෙදිතබ්බං. "ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමී"ති හි "න භික්ඛවෙ වස්සං උපගන්ත්වා පුරිමං වා තෙමාසං පච්ඡිමං වා තෙමාසං අවසිත්වා චාරිකා පක්කමිතබ්බා"ති ච වුත්තං. ඉධෙ ච ච "වස්සං වුත්ථා තෙමාසච්චයෙන = පෙ = පක්කම්ංසූ"ති වුත්තං. පවාරණාදිවසො පි තෙමාස [1] පරියාපන්නො ච.

කෙචි පන "අනුජානාමි භික්ඛවෙ වස්සං වුත්ථානං තීහි ඨානෙහි පවාරෙතු"න්ති පවාරණා කම්මස්ස පුබ්බෙයෙව වස්සං වුත්ථානන්ති වුත්ථ වස්සතාය වුත්තත්තා මහාපවාරණාදිවසෙ සත්තාහකරණීයනිමිත්තං විනාපි ගථාසුඛං ගන්තුං වට්ටතීති වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තං, වුත්ථ වස්සානං හි පවාරණානුජානනං අනුපගත ඡින්නවස්සාදීනං නිවත්තනත්ථං කතං, න පන පවාරණාදිවසෙ අවසිත්වා පක්කමිතබ්බන්ති දස්සනත්ථං, තදත්ථස්ස ඉධ පසඞ්ගා භාවා, පවාරණං කාතුං අනුච්ඡවිකානං පවාරණා ඉධ විධියති, යෙ ච වස්සං උපගන්ත්වා වස්සච්ඡෙදඤ්ච අකත්වා යාව පවාරණාදිවසා වසිංසු, තෙ තත්තකෙන පවාරණා කම්මං පතිපරියායතො වුත්ථවස්සාති වුච්චන්ති අප්පකං ඌන මධිකං වා ගණනූපගං න හොතීති ඤ්ඤායතො, න කඨිනකම්මංපටිතෙමාසස්ස අපරිපුණ්ණත්තා, ඉතරථා තස්මිං මහාපවාරණාදිවසෙ පි කඨිනත්ථාරප්පසඞ්ගතො, "අනුජානාමි භික්ඛවෙ වස්සං වුත්ථානං කඨිනං අත්ථරිතු"න්ති ඉදං පන "න භික්ඛවෙ වස්සං උපගන්ත්වා පුරිමං වා තෙමාසං පච්ඡිමං වා තෙමාසං අවසිත්වා චාරිකා පක්කමිතබ්බා"ති ආදි ච නිප්පරියායතො මහාපවාරණාය අනන්තර පාටිපදදිවසතො පට්ඨාය කඨිනත්ථාරං පක්කමන ඤ්ච සන්ධාය වුත්තං, පරිවාරෙ ච "කඨිනස්ස [2] අත්ථාර මාසො ජානිතබ්බො"ති වත්වා "වස්සානස්ස පච්ඡිමො මාසො ජානිතබ්බො"ති වුත්තං, යො හි කඨිනත්ථාරස්ස කාලො, තතො පට්ඨා යෙව චාරිකා පක්කමනස්සාපි කාලො, න තතො පුරෙ වස්සං වුත්ථානං යෙව කඨිනත්ථාරා රහත්තා යදග්ගෙන හි පවාරණාදිවසෙ කඨිනත්ථාරො න වට්ටති, තදග්ගෙන භික්ඛූපි වුත්ථවස්සා න හොන්ති පවාරණා දිවසස්ස අවුත්තත්තා. යං පන සාරත්ථදීපනියං "එකදෙසෙන අවුත්ථම්පි තං දිවසං වුත්ථභාගාපෙක්ඛාය වුත්ථමෙව හොතීති" ආදි වුත්තං, තං න යුත්තං, තං දිවස පරියොසානෙ අරුණුග්ගමනකාලෙ වසන්තොපි හි තං දිවසං වුත්ථො නාම හොති, පරිවාස අරඤ්ඤවාසාදිසු විය, අයඤ්ච විචාරණා උපරි වසසූපනායිකක්ඛන්ධකෙ ආවිභවිස්සතීති තත්ථෙ ච තං පාකටං කරිස්සාම.

මහාපවාරණාය පවාරිතාති පුරිමිකාය වස්සං උපගන්ත්වා අච්ඡින්න වස්සතා දස්සනපරං එතං කෙනචි අන්තරායෙන අප්පවාරිතානම්පි වුත්ථ වස්සත්තා. න ඔවස්සීයතීති = අනොවස්සකන්ති කම්මසාධනං දට්ඨබ්බං, යථා න තෙමීයති තථා කත්වාති අත්ථො.

---

1. ම, 2. & සී. පරියාපන්නාව. 2. ම. & සී. අත්ථාරකාලො.

"අනවයෝ"ති එත්ථ අනුසද්දෝ විවජ්ජායං [1] වත්තතීති ආහ **අනුඅනු අවජ්ජෝති** ආදි. ආචරියස්ස භාමමං = ආචරියකන්ති ආහ **ආචරියභාමෙමමති. කටඨකමමං** එමහාදි. **තෙලනාළිමතහිකාෂාෂාති** තෙලමිස්සාය තම්බ මත්තිකාය. [2] **කුටිකාෂකරණභාවන්ති** කුටියා කතභාවං. කිං සද්දපප යොගෙ අනාගතපච්චය විධානං සන්ධාය **තස්සලකඛණන්ති** ආදි වුත්තං. කිඤ්චාපි ථෙරස්ස පාණඝාතාධිප්පායෝ නත්ථි, අනුපපරික්ඛිත්වා කරණෙන පන [3] බහූනං පාණානං මරණතෝ **පාණෙ බ්‍යාබාධෙණතස්සාති** ආදි වුත්තං. **පාතබ්‍යභාවන්ති** විනාසෙතබ්බතං. **පාණාතිපාතං භාරොහතා නන්ති** ථෙරෙන අකතෙපි පාණාතිපාතෙ පාණකානං මරණමත්තෙන පච්ඡිමානං ලෙසෙන ගහණාකාරං දස්සෙති, තෙන ච මම තාදිසං අකුසලං නත්ථීති පච්ඡිමානං විපල්ලාසලෙසගහණ නිමිත්තකිච්චං න කත්තබ්බන්ති දීපිතං හොති. **දිට්ඨානුගතිනන්ති** [4] දිට්ඨස්ස කම්මස්ස අනුපගමනං අනුකිරියං, දිට්ඨියා වා ලඞ්ඝියා අනුගමනං ගාහං. **ඝංසිතබ්බන්ති** මද්දිතබ්බ, [5] විනාසිතබ්බන්ති අත්ථො. "කතං ලභිත්වා තත්ථ වසන්තානං පි දුක්කට මෙවා"ති ඉදං භගවතා කුටියා භෙදෙ පන වචනෙන සිඛං, සා පි තිණ දබ්බ සම්භාරෙහි තුලා ථම්භාදීහි අම්සස්ස සුඛමත්තිකාමයා පි ඉට්ඨකාහි කතා වට්ටතී. කෙචි හි ඉට්ඨකාහි යෙව ථම්භෙ චිනිත්වා තදුපරි ඉට්ඨකාහි යෙව විතානාදි සණ්ඨානෙන තුලාදි දාරුසම්භාර විරහිතං ඡදනම්පි බන්ධිත්වා ඉට්ඨකාමය මෙව ආවසථං කරොන්ති, තාදිසං වට්ටති. **ගිඤ්ජකා වසථ සඞ්ඛපෙන කතාති** එත්ථ ගිඤ්ජකා වුච්චන්ති ඉට්ඨකා. තාහි යෙව කතො ආවසථො ගිඤ්ජාවසථො. **වයකම්ම මපී**ති මත්තිකුඛාරණ ඉට්ඨක දාරුවෙජ්ඣනාදි කාරකානං දින්න භත්ත වෙතනාදි වත්තුබ්බයෙන නිපච්චන්න කම්මම්පි අත්ථි, එතෙන කුටිභෙදකානං ගීවාදිභාවං පරිසඞ්කති. **තිත්ථිය ධජොති** තිත්ථියාන මෙව සඤ්ඤාණ භූතත්තා වුත්තං, තෙ හි ඒදිසෙසු චාටි ආදීසු වසන්ති. **අඤ්ඤානිපීති** පි සද්දෙන අත්තනා වුත්ත කාරණවයම්පි මහා **අට්ඨකථාය** මෙ ව වුත්තනන්ති දස්සෙති. යස්මා සබ්බම්තත්තිකාමයා කුටී සීතකාලෙ අතිසීතා උණ්හකාලෙ ච උණ්හා සුඛරා ච හොති වොරෙහි භින්දිතුං, තස්මා තත්ථ ඨපිත පත්තචීවරාදිකං සීතුණ්හ වොරාදීහි විනස්සතීති වුත්තං **පත්තචීවර ගුත්තත්ථායාති. ජිණ්ණ පෙය්‍ය වා ඡින්න පෙය්‍ය වා අනුපවජ්ජාති** ඉදං අයං කුටිවිය සබ්බථා අනුපයොගාරහං සන්ධාය වුත්තං.

යං පන පඤ්චවණ්ණසුත්තෙහි [6] විනඞ්ඛ ජත්තාදිකං, තත්ථ අකප්පිය භාවෙ ව ජිණ්ණභාවෙ ච ජිණ්ණත්තා, න තදවසෙසො තස්ස කප්පියත්තා, තං ජිණ්ණෙනා උපවජ්ජොව හොති තෙනෙ ව වක්ඛති **ඝටකම්පි වාළරූපමම්පි ගිණ්හිත්වා ධාරෙතබ්බන්ති** ආදි. [7] **ජත්තදණ්ඩගාහනකං සලාකපඤ්ජරන්ති** එත්ථ යො පඤ්ජර සලාකානං මජ්ඣට්ඨො බුන්දෙ පුථුලෝ අභිවජ්ජත්තක සදිසෙ අග්ගෙ සඡිද්දෙ යත්ථ දණ්ඩන්තරං පවෙසෙත්වා ජත්තං ගණ්හන්ති,

1. ම. වවිටතීති. 3. ම. බහූනං. 5. සී. විනාසෙතබ්බෙති.
2. සී. & ම. කුටියාකරණභාවන්ති. 4. ම. 2. දිට්ඨස්ස අනුපගමනං. 6. ම. විනඞ්ඛ ජත්තාදිකං.
7. සී. & ම. ජත්තදණ්ඩගාහකං.

යො වා සය මෙව දිඝතාය ගහණදණ්ඩො හොති, අයං ඡත්තදණ්ඩො නාම, තස්ස අපරිගලනත්ථාය ඡත්ත සලාකානං [1] මූලප්පදෙසං දණ්ඩස්ස සමන්තතො [2] දළ්හං පඤ්ජරං කත්වා සුත්තෙහි විනන්ධන්ති, සො පදෙසො ඡත්තදණ්ඩගාහනක සලාකපඤ්ජරං නාම, තං විනන්ධිතුං වට්ටති. **න වණ්ණ මට්ඨත්ථායාති** ඉමිනා ථිරකරණත්ථමෙව [3] එකවණ්ණසුත්තෙන විනන්ධියමානං යදි වණ්ණමට්ඨං හොති, න තත්ථ දොසොති දස්සෙති. **ආරගෙහනාති** නිඛාදන මුඛෙන. **දණ්ඩබුන්දෙති** දණ්ඩමූලෙ කොටියං. **ඡත්තමණ්ඩලිකන්ති** ඡත්තපඤ්ජරෙ මණ්ඩලාකාරෙන [4] බඩදණ්ඩවලයං. **උකකිරිත්වාති** නින්නං උන්නතං වා කත්වා.

නා නා සුත්තකෙහිති නා නා වණ්ණෙහි සුත්තෙහි, ඉදඤ්ච තථා කරොන්තානං වසෙන වුත්තං, එකවණ්ණසුත්තකෙනා පි න වට්ටති යෙව, පකති සූචිකම්ම මෙව වට්ටතීති හි වුත්තං. [5] **පත්තමුඛෙති** චින්නං පත්තානං සඞ්ඝටිතට්ඨානං සන්ධායෙතං වුත්තං. **පරියන්තෙති** චීවරපරියන්තෙ, අනුවාතං සන්ධායෙ තං වුත්තං. **වෙණ්න්ති** වරකසීසාකාරෙන සිබ්බනං. **සඞ්ඛලිකන්ති** දිගුණ සඞ්ඛලිකාකාරෙන සිබ්බනං, "වෙණිං වා සඞ්ඛලිකං වා කරොන්තී"ති පකතෙන සම්බන්ධො. **අගසියං** නාම චෙතිය සණ්ඨානං, යං [6] අගසියත්ථම්භොති වදන්ති. **උකකිරන්තීති** උට්ඨපෙන්ති. **චතුකොණ මෙව වට්ටතීති** ගණ්ඨික පාසක [7] පත්තානි සන්ධාය වුත්තං. [8] **කොණ සුත්ත පිළකාති** ගණ්ඨිකපාසක පත්තානං කොණෙහි බහිනිග්ගත සුත්තානං පිළකාකාරෙන ඨපිත කොටියොති කෙචි වදන්ති, තෙ පිළකෙ ඡින්දිත්වා දුවිඤ්ඤෙය්‍යා කාතබ්බාති තෙසං අධිප්පායො, කෙචි පන කොණසුත්තා ව පිළකාවාති වෙයෙවාති වදන්ති, තෙසං මතෙන ගණ්ඨික පාසක පත්තානං කොණතො කොණෙහි නිහතසුත්තා කොණසුත්තා නාම, සමන්තතොපන පරියන්තෙන කතා චතුරස්සසුත්තා පිළකා නාම, තං දුවිධම්පි කෙචි චීවරතො විසුං පඤ්ඤායනත්ථාය විකාරයුත්තං කරොන්ති, තං නිසෙධාය "දුවිඤ්ඤෙය්‍ය රූපා වට්ටන්තී"ති වුත්තං, න පන සබ්බථා අචක්ඛුගොචරභාවෙන සිබ්බනත්ථාය තථා සිබ්බනස්ස අසක්කුණෙය්‍යත්තා. යථා පකති චීවරතො විකාරො න පඤ්ඤායති, එවං සිබ්බිතබ්බන්ති අධිප්පායො. රජනකම්මතො පුබ්බෙ පඤ්ඤායමානොපි විසෙසො චීවරෙ රත්තෙ එකවණ්ණතාය න පඤ්ඤායතීති ආහ චීවරෙ රත්තෙති. **මණ්නාති** නීලමණ්ආදි මට්ඨ පාසාණෙන, [9] අංසවට්ටක කායබන්ධනාදිකං පන අචීවරත්තා සඞ්ඛාදීහි ඝංසිතුං වට්ටතීති වදන්ති. **කණ්ණසුත්තකන්ති** චීවරස්ස දීඝතො තිරියඤ්ච සිබ්බිතානං [10] චතුසු කණ්ණෙසු කොණෙසු ච නික්ඛන්තානං සුත්තසීසාන මෙතං නාමං, තං ඡින්දිත්වා ච පාරුපිතබ්බං, තෙනාහ **රජිතකාලෙ**

---

1. ම. මූලප්පදෙසදණ්ඩස්ස.
2. සී. දළ්හපඤ්ජරං.
3. සී. එකවණ්ණෙනසුත්තෙන.
4. සී. බන්ධදණ්ඩවලයං.
5. ම. පට්ටමුඛෙති.
6. සී. අග්ගියථම්භො.
7. ම. පට්ටානි.
8. නි. මු. ස. & සී. මු. ස. කොණසුත්තකපිළකාති.
9. ම. අංසවඩක.
10. සී. චතුසු කොණෙසු.

ඡින්දිතබ්බන්ති. භගවතා අනුඤ්ඤාතං එකං කණ්ණසුත්තම්පි අත්ථි, තං පන නාමෙන සදිසම්පි ඉතො අඤ්ඤ මෙවා ති දස්සෙතුං **යංපනාති** ආදි වුත්තං. **ලග්ගනත්ථායා** ති චීවර රජ්ජුයං චීවරබන්ධනත්ථාය. **ගණ්ඨිකෙති** දන්තාදිමයෙ. **පිළකාති** [1] බින්දු බින්දුං කත්වා උට්ඨාපෙතබ්බ පිළකා.

ථාලකෙ වාති තම්බාදිමයෙ පුග්ගලිකෙ තිවිධෙපි කප්පිය ථාලකෙ. **න වට්ටතීති** මණිවණ්ණකරණප්පයොගො න වට්ටති, තෙලවණ්ණ කරණත්ථං පන වට්ටති. **පත්තමණ්ඩලෙති** තිපුසීසාදිමයෙ. "න භික්ඛවෙ [2] චිත්‍රානි පත්තමණ්ඩලානි ධාරෙතබ්බානි රූපකා කිණ්ණානි [3] භිත්තිකම්ම කතානී"ති වුත්තත්තා භිත්තිකම්මං න වට්ටතීති වුත්තං. "අනුජානාමි භික්ඛවෙ මකරදන්තකං ඡින්දිතු"න්ති වුත්තත්තා. මකර දන්තකං වට්ටතීති වුත්තං, ඉදං පන පාළියා ලඬම්පි ඉධ පාළියා මුත්තත්තා පාළිමුත්තක නයෙන වුත්තං. එව මඤ්ඤ ම්පි ඊදිසං. **ලෙඛා න වට්ටතීති** ආරග්ගෙන දින්න ලෙඛා ව න වට්ටති, [ජාතිහිඞ්ගුලිකාදි වණ්ණෙහි කත ලෙඛා වට්ටති. **ඡත්තමුඛවට්ටියන්ති** ධමකරණස්ස හත්ථෙන ගහණ ඡත්තාකාරස්ස මුඛ වට්ටියං, පරිස්සාවන වොළබන්ධනට්ඨානෙති කෙචි. **දෙඩ්ඩුභසීසන්ති** උදක සප්පසීසං. **අච්ඡිණීති** කුඤ්ජර ච්ඡි සණ්ඨානානි.] **එක මෙව වට්ටතීති** එත්ථ එකරජ්ජුකා [4] දිගුණතිගුණං කත්වාපි බන්ධිතුං න වට්ටති, එකමෙව පන සතවාරම්පි සරීරං පරික්ඛිපිත්වා බන්ධිතුං වට්ටති, බහුරජ්ජුකෙ එකතො කත්වා එකෙන නිරන්තරං වෙඨෙත්වා කතං බහුරජ්ජුකන්ති න වත්තබ්බං වට්ටතීති වුත්තත්තා, තං මුරජසඞ්ඛං න ගච්ඡතී ති වෙදිතබ්බං. මුරජං හි නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි මුරජවට්ටිසණ්ඨානං වෙඨෙත්වා කතං, ඉදං පන මුරජං මද්දවීනසඞ්ඛාතං පාමඞ්ගසණ්ඨානඤ්ච දසාසු වට්ටති කාය බන්ධනස්ස දසා ජීරන්ති "අනුජානාමි භික්ඛවෙ මුරජං මද්දවීන"න්ති වුත්තත්තා. [5] **විඨෙති** දසාපරියොසානෙ ථිරභාවාය දන්ත විසාණ සුත්තාදීහි කත්තබ්බෙවීඨෙ. **අට්ඨමඞ්ගලානි** නාම සඞ්ඛො චක්කං පුණ්ණකුම්භො ගයා සිරිවච්ඡො අඞ්කුසො ධජං සොවත්ථිකන්ති වදන්ති. මච්ඡයුගළ ඡත්ත නන්දියාවට්ටාදි වසෙනපි වදන්ති.

පරිච්ඡෙද ලෙඛාමත්තන්ති දන්තාදීහි කත වීඨස්ස උභොසු කොටිසු [6] කත්තබ්බ පරිච්ඡෙද රාජිමත්තං. **උජුකමෙවාති** වුත්තත්තා චතුරස්සාදි සණ්ඨානාපි අඤ්ජනී වඞ්කගතිකා න වට්ටති. **සිපාටිකාශාති** වාසි ආදි භණ්ඩ [7] නික්ඛිපන පසිබ්බකෙ. **ආරකණ්ටකං** නාම පොත්ථකාදි අභි සඞ්ඛරණත්ථං කත දීඝමුඛසත්ථකන්ති වදන්ති, භමකාරානං දරුආදි ලිඛනසත්ථකන්ති කෙචි. **වට්ටමණ්ඩිකන්ති** වට්ටං කත්වා [8] උට්ඨාපෙතබ්බ බුබ්බුලකං. **අඤ්ඤන්ති** [ඉමිනා පිළකාදිං සඞ්ගණ්හාති. **පිප්ඵලකෙති** යං

1. ම. බින්දුං බින්දුං.
2. ම. & සී. චිත්තානි.
3. ම. භත්තිකම්ම,
4. ම. දිගුණං තිගුණං.
5. ම. & කු. විඛෙති.
6. ම. කතපරිච්ඡෙදරාජිමත්තං.
7. සී. නික්ඛෙපන.
8. ම. උට්ඨපෙතබ්බ පුප්ඵුලකං.

[ ] සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති,

කිඤ්චි ඡේදනකෙ බුද්ධා සත්ථෙ. [1] වලිතකන්ති නඛ ච්ඡේදනකාලෙ දළ්හ ගහණත්ථං වලීහි යුත්තමෙව කරොන්ති, තස්මා තං වට්ටතීති ඉමිනා යං අඤ්ඤම්පි] විකාරං දළ්හිකම්මාදි අත්ථාය කරොන්ති, න වණ්ණමට්ඨත්ථාය තං වට්ටතීති දීපිතං, තෙන ච කත්තරදණ්ඩකොටියං අඤ්ඤමඤ්ඤම්පි ඝට්ටනෙන සද්දනිච්ඡරණත්ථාය කතං අයොවලයාදිකං සංයුත්තම්පි කප්පියතො උප්පන්නං හොති. මණ්ඩලන්ති උත්තරාරණියා පවේසනත්ථං [2] ආවාටමණ්ඩලං හොති. "උජුකමෙව බන්ධිතු"න්ති සම්බන්ධො, උභොසු වා පස්සෙසු එකපස්සෙ වා ති වචනසෙසො. වාසිදණ්ඩස්ස උභොසු පස්සෙසු දණ්ඩකොටීනං අචලනත්ථං බන්ධිතුන්ති අත්ථො.

ආමණ්ඩසාරකෙති ආමලකඵලානි [3] පිංසෙත්වා තෙන කක්කෙන කතතෙල භාජනෙ. තත්ථ කිර පක්ඛිත්තං තෙලං සීතලං හොති. [4] භූම්මත්ථරණෙති කටසාරාදිමයෙ පරිකම්මකතාය භූමියා අත්ථරිතබ්බ අත්ථරණෙ. පානිය ඝටෙති සබ්බං භාජන විකතිං සඞ්ගණ්හාති. සබ්බං = පෙ = වට්ටතීති යථාවුත්තෙසු මඤ්චාදිසු ඉත්ථිපුරිසරූපම්පි වට්ටති. තෙලභාජනෙසු යෙව ඉත්ථිපුරිස රූපානං පටික්ඛිත්තත්තා තෙලභාජනෙන සහ අගණෙත්වා විසුං මඤ්චාදීනං ගහිතත්තා වාති වදන්ති, කිඤ්චාපි වදන්ති, එතෙසං පන මඤ්චාදීනං [5] හත්ථෙන ආමසිතබ්බ භණ්ඩත්තා ඉත්ථිරූපමෙවෙත්ථ න වට්ටතීති ගහෙතබ්බං. අඤ්ඤෙසන්ති [6] සීමාසාමිකානං. රාජවල්ලභෙහිති ලජ්ජීපෙසලාදීනං උපොසථාදි අන්තරායකරා අලජ්ජිනො භින්නලඞ්කා ච භික්ඛූ අධිප්පෙතා තෙහි සහ උපොසථාදි කාරණායොගා, තෙනෙව "සීමායා"ති වුත්තං. තෙසං ලජ්ජී පරිසාති තෙසං [6] සීමාසාමිකානං අනුබලං දාතුං සමත්ථා ලජ්ජීපරිසා. භික්ඛූහි කතන්ති යං අලජ්ජීනං සෙනාසන හෙදනාදිකං ලජ්ජීභික්ඛූහි කතං, සබ්බඤ්චෙතං සුකත මෙව අලජ්ජිනිග්ගහත්ථාය පවත්තිතබ්බතො.

අවජ්ඣායන්තීති නීචතො චින්තෙන්ති. උජ්ඣායනත්ථොති භික්ඛුනො [7] ථෙය්‍යකම්මනින්දනත්ථො කථං හි නාම අදින්නාදානං ආදියිස්සතීති න පන දාරුසද්දවිසෙසනත්ථො තස්ස බහුවචනත්තා. වචනහෙදෙති එකවචන බහුවචනානං හෙදෙ. සබ්බාවන්තන්ති භික්ඛු භික්ඛුනී ආදි [8] සබ්බාවයවවන්තං. බිම්බිසාරොති තස්ස නාමන්ති එත්ථ බිම්බීති සුවණ්ණං තස්මා සාර සුවණ්ණ සදිස වණ්ණතාය බිම්බිසාරොති වුච්චතීති වෙදිතබ්බං. පොරාණ සත්ථානුරූපං උප්පාදිතො වීසති මාසප්පමාණඋත්තම සුවණ්ණගඝනකො ලක්ඛණසම්පන්නො නීල කහාපණො ති වෙදිතබ්බො. [9] රුද්‍රදාමෙන නාම කෙනචි උප්පාදිතො රුද්‍රදාමකො. සො කිර නීල කහාපණස්ස තිභාගං අගඝති. යස්මිං පන දෙසෙ නීලකහාපණා න

---

1. { තී. මු. ස. වලතකං. / සී. මු. ස. වලිකතං.
2. සී. අනුවාතමණ්ඩලං.
3. ම. පිසිත්වා.
4. ම. භූමත්ථරණෙති.
5. සී. සහත්ථෙන.
6. { ම. 1. සීමස්සාමිකානං. / ම. 2. සීමසාමිකානං.
7. සී. ථෙය්‍යකම්මං.
8. සී. සබ්බාවයවන්තං.
9. { සී. දුද්‍රනාමෙන. / ම. දුද්‍රදාමෙන.

සන්ති, තත්ථා පි කාළක විරහිතස්ස [1] නිඛන්තසුවණ්ණස්ස පඤ්ච මාසගඝන කෙන භණ්ඩෙන [2] පාදපරිච්ඡේදෙ කාතබ්බො. **තෙනාති** නීලකහාපණස්ස චතුත්ථභාගභූතෙන. **පාරාජිකවත්ථුමහිවාති** ආදි පාරාජිකානං සබ්බබුඩෙහි පඤ්ඤත්තභාවෙන වුත්තං. සඞ්ඝාදිසෙසාදිසු පන ඉතරාපත්තිසුපි තබ්බත්ථුසු ච නානත්තං නත්ථෙ ච, කෙවලං කෙචි සබ්බාකාරෙන පඤ්ඤ පෙන්ති, කෙචි එකදෙසෙනාති එත්තක මෙව විසෙසො න හි කදාචිපි සම්මාසම්බුඩා යථාපරාධං අතික්කම්ම ඌන මධිකං වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤ පෙන්ති.

පුනපි ආගන්තුකාමාති වුත්තත්තා ච සබ්බථා මනුස්සෙහි අනිවුත්ථ පුබ්බෙ අභිනවමාපිතෙ පුන න පවිසිස්සාමාති නිරාලයෙහි පරිච්චත්තෙ ච ගාමෙ ගාම වොහාරාභාවා ගාමප්පවෙසනා පුච්ඡනාදි කිච්චං නත්ථිති වෙදිතබ්බං. **අරඤ්ඤ පරිච්ඡේද දස්සනත්ථන්ති** ගාමගාමූපචාරෙසු දස්සි තෙසු තදඤ්ඤං අරඤ්ඤන්ති අරඤ්ඤපරිච්ඡේදෙ සක්කා ඤාතුන්ති වුත්තං. මාතිකායං පන ගාමගහණෙනෙ ච ගාමූපචාරො පි ගහිතො ති දට්ඨබ්බො. **ඉන්දඛීලෙති** උම්මාරෙ. අරඤ්ඤසඞ්ඛෙපං ගච්ඡති තථා අභිධම්මෙ වුත්තත්තා. අසතිපි ඉන්දඛීලෙ ඉන්දඛිලට්ඨානියත්තා වෙමජ්ඣ මෙව ඉන්දඛීලොති වුච්චතීති වුත්තං. යත්ථ පන චාරබාහා පි නත්ථි, තත්ථ පාකාරවෙමජ්ඣමෙ ච ඉන්දඛීලොති ගහෙතබ්බං. **ලුඞ්ත්වාති** [3] පවට්ටිත්වා. **මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස සුප්පපාතො වාති** ආදි මාතුගාමස්ස කාකූ ට්ඨාපන වසෙන ගහෙතබ්බං, න බලදස්සනවසෙන. "මාතුගාමො [4] භාජන ධොවන උදකං ඡඩ්ඩෙතී"ති උපරි වුච්චමානත්තා තෙනෙ ච ලෙඩ්ඩුපාතො ති අවත්වා **සුප්පපාතොති** ආදි වුත්තං. **කුරුඤ්ඣකථායං මහාපච්චරියඤ්ච** ඝරූපචාරො ච ගාමොති අධිප්පායෙන ඝරූපචාරෙ ඨිතස්ස ලෙඩ්ඩුපාතො ගාමූපචාරොති වුත්තං. **කත පරික්ඛෙපොති** ඉමිනා පරික්ඛෙපතො බහි උපචාරො න ගහෙ තබ්බොති දස්සෙති. සුප්ප මුසලපාතොපි අපරික්ඛිත්ත ගෙහස්සෙව සො ච යතො පහොති තත්ථෙව ගහෙතබ්බො, අප්පහොනට්ඨානෙ පන විජ්ජ මානට්ඨාන මෙව ගහෙතබ්බං. යස්ස පන ඝරස්ස සමන්තතො පාකාරාදීහි පරික්ඛෙපො කතො හොති, තත්ථ සොව පරික්ඛෙපො ඝරූපචාරොති ගහෙතබ්බං.

පුබ්බෙ වුත්තනයෙනාති පරික්ඛිත්තගාමෙ වුත්තනයෙන. [5] **සඞ්කරීයතිති** මිස්සීයති. විකාලෙ ගාමප්පවෙසනෙ "පරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස පරික්ඛෙපං අතික්කමන්තස්ස ආපත්ති පාචිත්තියස්ස, අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස උපචාරං ඔක්කමන්තස්ස ආපත්ති පාචිත්තියස්සා"ති වුත්තත්තා ගාම ගාමූපචාරානං අසඞ්කරතා ඉච්ඡිතබ්බාති ආහ **අසඞ්කරතොවාති** ආදි. කෙචි පනෙත්ථ පාළියං "අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස උපචාරං ඔක්කමන්තස්සා"ති ඉදං පරික්ඛෙපාරහට්ඨානං සන්ධාය වුත්තං, න තතොපරං එකලෙඩ්ඩුපාත

1. සී. නිඛන්තස්ස. 2. සී. පරිච්ඡේදෙ. 4. ම. භාජනෙ ධොවනුදකං.
ම. 2. නිද්දන්ත. 3. සී. පරිවත්තිත්වා. 5. සී. මු. ස. ම. ස. සී. ම. & මු. සා. සඞ්කීයති.

පරිච්ඡින්නං උපචාරං, තස්මා පරික්ඛෙපාරහට්ඨානසඞ්ඛාතං ගාමං ඔක්කමන්තස්ස ච ආපත්ති, න උපචාරන්ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං "ඝරූපචාරෙ ඨිතස්ස මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස ලෙඞ්ඩුපාතබ්භන්තරං ගාමො නාම, තතො අඤ්ඤස්ස ලෙඞ්ඩුපාතස්ස අබ්භන්තරං ගාමූපචාරො නාමාති" [1] ඉධෙව අට්ඨකථායං වුත්තත්තා, විකාලෙ ගාමප්පවෙසන සික්ඛාපදට්ඨකථායං හි "අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස උපචාරො අදින්නාදානෙ [2] වුත්තනයෙ නෙව වෙදිතබ්බො"ති අයමෙව නයො අතිදස්සිතො, තෙනෙව මාතිකට්ඨකථායම්පි "යවායං අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස උපචාරො දස්සිතො, තස්ස වසෙන විකාලෙ ගාමප්පවෙසනාදිසු ආපත්ති පරිච්ඡින්දිතබ්බා"ති වුත්තං, තස්මා පරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස පරික්ඛෙපං අතික්කමන්තස්ස, අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස ඝරූපචාරතො පට්ඨාය දුතිය ලෙඞ්ඩුපාත සඞ්ඛාතං ගාමූපචාරං ඔක්කමන්තස්ස විකාලෙ ගාමප්පවෙසනා පත්ති හොති, මාතිකායඤ්ච "විකාලෙ ගාමං පවිසෙය්‍යා"ති ගාමගහණෙනෙව ගාමූපචාරොපි ගහිතොති වෙදිතබ්බං. විකාලෙ ගාමප්පවෙසනාදිසූති ආදිසද්දෙන ඝර ඝරූපචාරා දිසු ඨිතානං උප්පන්න ලාභභාජනාදිං සඞ්ගණ්හාති.

නික්ඛමිත්වා බහි ඉන්දඛීලාති ඉන්දඛීලතො බහි නික්ඛමිත්වා ඨිතං යං ඨානං සබ්බමෙතං අරඤ්ඤන්ති යොජනා. ආචරියධනු නාම පකති හත්ථෙන නව විදත්ථිප්පමාණං, ජියාය පන ආරොපිතාය සත්තට්ඨ විදත්ථිමත්තන්ති වදන්ති. කප්පියන්ති අනුරූපවසෙන වුත්තං අකප්පියස්සාපි අපටිග්ගහිතස්ස පරිභොගෙ පාචිත්තියත්තා. [3] පරිච්චාගාදිම්හි අකතෙ ඉදං මය්හං සන්තකන්ති වත්ථුසාමිනා අවිදිතම්පි පරිග්ගහිතමෙව බාලු මමත්තාදීනං සන්තකං විය, තාදිසං අවහරන්තොපි ඤාතකාදීහි පච්ඡා ඤත්වා වත්ථුසාමිනා ච අනුබන්ධිතබ්බතො පාරාජිකොව හොති. යස්ස වසෙන පුරිසො ථෙනො හොති, තං ථෙය්‍යන්ති ආහ අවහරණ චිත්තස්සෙතං අධිවචනන්ති. පපඤ්ච සඞ්ඛා ති තණ්හා මාන දිට්ඨි සඞ්ඛාතා පපඤ්ච කොට්ඨාසා. එකො චිත්තකොට්ඨාසොති ඨානාචාවන පයොග සමුට්ඨාපකො එකො චිත්තකොට්ඨාසොති අත්ථො.

අභියොග වසෙනාති අට්ටකරණවසෙන. සවිඤ්ඤාණකෙනෙවාති ඉදං සවිඤ්ඤාණකානඤ්ඤෙව ආවෙණික විනිච්ඡයං සන්ධාය වුත්තං. පාණොති අපදන්ති ආදිසු හි "පදසා නෙස්සාමීති පඨමං පාදං [4] සඞ්කාමෙතී ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා"ති ආදිනා පාළියං "භික්ඛු දාසං දිස්වා සුඛදුක්ඛං පුච්ඡිත්වා වා අපුච්ඡිත්වා වා ගච්ඡ පලායිත්වා සුඛං ජීවාති වදති, සො චෙ පලායති, දුතිය පදවාරෙ පාරාජික"න්ති ආදිනා අට්ඨකථායඤ්ච යො සවිඤ්ඤාණකානඤ්ඤෙව [5] ආවෙණිකො විනිච්ඡයො වුත්තො, සො ආරාමාදි අවිඤ්ඤාණකෙසු න ලබ්භතීති තාදිසං සන්ධාය "සවිඤ්ඤාණකෙනෙවා"ති වුත්තං. යො පන විනිච්ඡයො ආරාමාදි අවිඤ්ඤාණකෙසු ලබ්භති, සො යස්මා සවිඤ්ඤාණකෙසු අලබ්භනකො නාම නත්ථි, තස්මා වුත්තං

1. සී. ඉච්චෙවං. 2. ම. වුත්තනයෙන. 3. සී. පරිභොගාදිම්හි.
4. ම. & සී. අතික්කාමෙතී. 5. සී. අවෙනිකො විනිච්ඡයො.

[1]"නානාභණ්ඩවසෙන සවිඤ්ඤාණකා විඤ්ඤාණක මිස්සකොතා"ති, සවිඤ්ඤාණ කොන ච අවිඤ්ඤාණකෙන චාති අත්ථො. යස්මා වෙත්ථ අවිඤ්ඤාණකෙනෙව ආදියනාදීනි ජ පි පදානි න සක්කා යොජෙතුං [2] ඉරියාපථ විකොපනස්ස සවිඤ්ඤාණකවසෙනෙව යොජෙතබ්බතො, තස්මා අවිඤ්ඤාණකෙනෙවාති භාතියං පකාරං න වුත්තනාති දට්ඨබ්බං.

ආරාමනති ඉදං උපලක්ඛණමත්තං දාසාදි සවිඤ්ඤාණකස්සාපි ඉධ සඞ්ගහෙතබ්බතො, නානාභණ්ඩවසෙන හෙත්ථ යොජනාදස්සීයති.

පරිකප්පිතට්ඨානනති පරිකප්පිතොකාසං. **සුඛකම්මානනති** එත්ථ මග්ගං ගච්ඡන්තෙහි [3] සත්ථිකෙහි අත්තනා නීයමාන භණ්ඩතො රක්ඛිතුං වුතබ්බ භාගො සුඛෙකා නාම්, සො එත්ථ හඤ්ඤති අදත්වා ගච්ඡන්තෙහි අවහරීයති තං වා හනන්ති එත්ථ රාජපුරිසා අදදන්තානං [4] සන්තකං බලක්කාරෙනාති සුඛකම්මානො, එත්ථ පවිට්ඨෙහි සුඛෙකා දාතබ්බොති රක්ඛපබ්බතාදි සඤ්ඤාණෙන නියමිත පදෙසසෙස තං අධිවචනං.

කත්ථචිති එකිස්සා අට්ඨකථාය. **එකං පඤ්චකං දස්සිතනති** "පර පරිග්ගහිතඤ්ච හොති, පරපරිග්ගහිතසඤ්ඤී ච, ගරුකො ච හොති පරික්ඛාරො පඤ්චමාසකො වා අතිරෙක පඤ්චමාසකො වා, ථෙය්‍යචිත්තඤ්ච පච්චුපට්ඨිතං හොති, ඨානා චාවෙතී"ති වුත්ත පඤ්ච අවහාරඞ්ගානි එකං පඤ්චකනති දස්සිතං. **මෙ පඤ්චකානි දස්සිතානීති** "ඡහි ආකාරෙහි අදින්නං ආදියන්තස්ස ආපත්තිපාරාජිකස්ස න ච සකසඤ්ඤී, න ච විස්සාසගාහී, [5] න ච තාවකාලිකං, ගරුකො ච හොති පරික්ඛාරො පඤ්ච මාසකො වා අතිරෙකපඤ්චමාසකො වා, ථෙය්‍යචිත්තඤ්ච පච්චුපට්ඨිතං හොති, ඨානා චාවෙති ආපත්ති පාරාජිකස්සා"ති එවං වුත්තෙසු ඡසු පදෙසු එකං අපනෙත්වා සෙසානි පඤ්චපදානි එකං පඤ්චකං කත්වා ඉධට්ඨා වුත්ත පඤ්චකඤ්ච ගහෙත්වා මෙ පඤ්චකානි දස්සිතානි. **එත්ථ පනාති** "පඤ්ච හා කාරෙහී"ති ආදිසු. [6] **සඞ්ඛිපි පදෙහීති** "පරපරිග්ගහිතඤ්ච හොති"ති ආදීහි සඞ්ඛිහි පඤ්චහි පදෙහි. පඤ්චන්නං අවහාරානං සමූහො = පඤ්චකං. සකො හත්ථො = සහත්ථො, තෙන නිබ්බත්තෙතා තස්ස වා සම්බන්ධීති = සාහත්ථිකො, අවහාරො, සාහත්ථිකාදි පඤ්චකං = **සාහත්ථික පඤ්චකනති** ආදි පදවසෙන [7] නාමලාභො දට්ඨබ්බා, එවං සෙසෙසු පි. **නත්ථිස පඤ්චමෙසු පඤ්චකෙසූති** සාහත්ථික පඤ්චක ථෙය්‍යාවහාර පඤ්චකෙසු. **ලබ්භමාන පදවසෙනාති** සාහත්ථික පඤ්චකෙ ලබ්භමානස්ස නිස්සග්ගියා වහාර පදස්ස වසෙන, ථෙය්‍යාවහාර පඤ්චකෙ ලබ්භමානස්ස පරිකප්පාවහාර පදස්ස ච වසෙන යොජෙතබ්බනති අත්ථො.

නිස්සග්ගියො නාම = පෙ = පාරාජිකස්සාති ඉමිනා ඔහි සුඛකම්ම පාහනං නිස්සග්ගිය පයොගොති දස්සෙති. "හත්ථෙ භාරං ථෙය්‍යචිත්තො

---

1. ම. & සී. නානාභණ්ඩකවසෙන. 3. ම. සත්ථකොහි. 5. ම. න ච තාවකාලිකො.
2. ම. ඉරියාපථ. 4. සී. සන්තකා. 6. ම. සඞ්ඛෙහි පදෙහීති.
7. සී. නාමලබ්භොති.

භූමියං නික්ඛිපති ආපත්ති පාරාජිකස්සා''ති වුත්තත්තා පන සුඛවිත්තෙන ගහිත පරභණ්ඩස්ස ථෙය්‍යවිත්තෙන ගුම්බාදිපටිච්ඡන්නට්ඨානෙ ඛිපනම්පි ඉමස්මිං නිස්සග්ගිය පයොගෙ සඞ්ගය්හතීති දට්ඨබ්බං. කිරියා සිඩ්තො පුරෙතරමෙව පාරාජිකාපත්ති සඞ්ඛාතං අත්ථං සාධෙතීති = අත්ථසාධකො. අථ වා අත්තනො වත්තමානක්ඛණෙ අවිජ්ජමානම්පි කිරියාසිඩ්ඩි සඞ්ඛාතං අත්ථං [1] අවස්සං ආයතිං සාධෙතීති පි අත්ථසාධකො. අසුකං භණ්ඩං යදා සක්කොසීති ඉදං නිදස්සනමත්තං, පරස්ස තෙලකුම්භියා උපාහනාදීනං නික්ඛෙප පයොගස්සාපි අත්ථසාධකත්තා, තථා හි වුත්තං මාතිකට්ඨකථායං "අත්ථසාධකො නාම අසුකස්ස භණ්ඩං යදා සක්කොසි, තදා තං අවහරාති [2] අඤ්ඤං ආණාපෙති, තත්ථ සචෙ පරො අනන්තරායිකො හුත්වා තං අවහරති, ආණාපකස්ස ආණත්තික්ඛණෙ යෙව පාරාජිකං. පරස්ස වා පන තෙලකුම්භියා පාදගඝනකං තෙලං [3] අවස්සං පිවනකානි උපාහනාදීනි පක්ඛිපති, හත්ථතො මුත්තමත්තෙයෙව පාරාජික''න්ති. ඉමස්ස අත්ථසාධකස්ස ච ආණත්තියා ච කො විසෙසොති, තඞ්ඛණඤ්ඤෙව ගහණෙ නියුඤ්ජනං ආණත්තිකප්පයොගො, කාලන්තරෙන ගහණත්ථං නියොගො අත්ථසාධකොති අයං [4] තෙසං විසෙසො, තෙනෙවාහ "අසුකං භණ්ඩං යදා සක්කොසී''ති ආදි. ධුරනික්ඛෙපො පන උපනික්ඛිත්ත භණ්ඩවසෙන වෙදිතබ්බොති ඉදං නිදස්සන මත්තං, ආරාමාභියුඤ්ජනාදීසුපි තාවකාලික භණ්ඩදෙය්‍යානං අදානෙපි එසෙවනයො. භණ්ඩගහණප්ප යොගතො ආණත්තියා පුබ්බත්තා ආහ ආණත්තිවසෙන පුබ්බපයොගො වෙදිතබ්බොති. පයොගෙන සහ වත්තමානො අවහාරො සහපයොගොති ආහ ඨානාචාවනවසෙනාති, ඉදඤ්ච නිදස්සනමත්තං ඛිලසඞ්කමනාදිසුපි අසති ඨානාචාවනෙ සහ පයොගත්තා, වුත්තං හි මාතිකට්ඨකථායං "ඨානාචාවනවසෙන ඛිලාදීනි සඞ්කාමෙත්වා ඛෙත්තාදිගහණ වසෙන ච සහපයොගො වෙදිතබ්බො''ති.

තුලයිත්වාති උපපරික්ඛිත්වා. සාමිචීති වත්තං. සකසඤ්ඤාය අදෙන්තස්ස ආපත්ති නත්ථීති වදන්ති. සම්මදෙදාති [5] නිවිට්ඨතා සඞ්ඛොභො. භට්ඨෙ ජනකායෙති අපගතෙ ජනසමූහෙ. අත්තනො සන්තකං කත්වා එතස්සෙව භික්ඛුනො දෙහීති ඉදං උභින්නම්පි කුක්කුච්ච විනොදනත්ථං වුත්තං, අවහාරකස්ස හි මයා සහත්ථෙන න දින්නං, භණ්ඩදෙය්‍යං එතන්ති කුක්කුච්චං උප්පජ්ජෙය්‍ය, ඉතරස්ස ච මයා පඨමං ධුරනික්ඛෙපං කත්වා පච්ඡා අදින්නං ගහිතන්ති කුක්කුච්චං උප්පජ්ජෙය්‍යාති.

සමගඝන්ති අප්පගඝං. දාරුඅත්ථං ඵරතීති දාරුහි කත්තබ්බකිච්චං සාධෙති. එකදිවසං දන්තකට්ඨච්ඡෙදනාදිනා යා අයං අගඝහානි වුත්තා, සා සබ්බා භණ්ඩසාමිනා කිණිත්වා ගහිතමෙව සන්ධාය වුත්තා, සබ්බං පනෙතං අට්ඨකථාචරියප්පමාණෙන වෙදිතබ්බං. පාසාණඤ්ච සක්ඛරඤ්ච පාසාණසක්ඛරං.

---

1. ම. අවස්සං ආපත්තිං.
2. ම. & සී. ආණාපෙති.
3. මා. අවස්ස පිවනකානි.
4. ම. නෙසං.
5. ම. නිවිඩතා.

[1] "අක්ඛදස්සා"ති එත්ථ අක්ඛසද්දෙන කිර විනිච්ඡය සාලා වුච්චති, තත්ථ නිසීදිත්වා වජ්ජාවජ්ජං නිරූපයන්තීති = [1] අක්ඛදස්සාති වුච්චන්ති, ධම්ම විනිච්ඡයකා. හනනං නාම හත්ථපාදාදීහි පොථන ඤ්ඤෙව ව හත්ථ නාසා දි ච්ඡෙදනඤ්ච හොතීති ආහ **හනෙය්‍යුන්ති පොථෙය්‍යුඤ්ඤෙව ව ඡින්දෙය්‍යුඤ්චාති.** පදභාජනීයඤ්ච "හත්ථෙන වා පාදෙන වා කසාය වා වෙත්තෙන වා [2] අඩදණ්ඩකෙන වා ඡෙජ්ජාය වා හනෙය්‍ය"න්ති වුත්තං. තත්ථ "අඩ දණ්ඩකෙනා"ති විහත්ථප්පමාණෙන රස්සමුග්ගරෙන, වෙළුපෙසිකාය වා. "ඡෙජ්ජායවා"ති හත්ථාදීනං ඡෙදනෙන. ඡින්දන්ති එතාය හත්ථපාදාදීනීති = ඡෙජ්ජා, සත්ථං, තෙන සත්ථෙනා ති පි අත්ථො. **නීහරෙය්‍යුන්ති** රට්ඨතො නීහරෙය්‍යුං. "චොරොසි = පෙ = ථෙනොසී"ති එත්ථ පරිභාසෙය්‍යුන්ති පදං අජ්ඣාහරිත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බොති ආහ **චොරොසි = පෙ = පරිභාසෙ සෙය්‍යුන්ති.** යන්තං භණ්ඩං දස්සිතන්ති සම්බන්ධො. **යත්ථ යත්ථ ඨිතන්ති** භූමියාදීසු යත්ථ යත්ථ ඨිතං. **යථා යථා ආදානං ගච්ඡතීති** යෙන යෙන ආකාරෙන ගහණං උපගච්ඡති.

වාචාය වාචායාති ඒකෙකත්ථ දීපිකාය වාචාය වාචාය. **උපලබ්ධොති ඤ්ඤතො.** පාළියං සෙසඅට්ඨකථාසු ච [3] "කුද්දාලං වා පිටකං වා"ති ඉදමෙව ච්ඡයං වත්වා වාසි ඵරසූනං අවුත්තත්තා තෙසම්පි සඞ්ඛෙපට්ඨකථාදීසු ආගතභාවං දස්සෙතුං **සඞ්ඛෙපට්ඨකථායන්ති** ආදි වුත්තං, ථෙය්‍යචිත්තෙන කතත්තා **දුක්කටෙහි සඞ්ඛං පාවිත්තියානීති** වුත්තං. **අට්ඨවිධඤ්ඤාතන්ති** ආදීසු එතං දුක්කටං නාම ථෙරෙහි ධම්මසඞ්ගාහකෙහි ඉමස්මිං ඨානෙ සමොධානෙත්වා අට්ඨවිධංති දස්සිතන්ති යොජනා. සබ්බෙසම්පි දුක්කටානං ඉමෙසු යෙව අට්ඨසු සඞ්ගහෙතබ්බ භාවතො පන ඉතරෙහි සත්තහි දුක්කටෙහි විනිම්මුත්තං විනය දුක්කටෙ යෙව සඞ්ගහෙතබ්බං. **දසවිධං රතනන්ති** මුත්තා මණි වෙළුරියො සඞ්ඛො සිලා පවාළං රජතං ජාතරූපං [4] ලොහිතඞ්කො මසාරගල්ලන්ති එවමාගතං දසවිධං රතනං.

මුත්තා මණි වෙළුරියො ච සඞ්ඛො සිලා පවාළං [5] රජතං සුවණ්ණං
[6] මසාරගල්ලං පි ච ලොහිතඞ්කං දසෙති ධීරො රතනානි ජඤ්ඤා ති
වුත්තං.

සත්තවිධං ධඤ්ඤන්ති සාලි වීහි යවො කඞ්ගු කුද්‍රූසං වරකො ගොධුමොති ඉමං සත්තවිධං ධඤ්ඤං. **ආවුධභණ්ඩාදීන්ති** ආදි සද්දෙන තුරියභණ්ඩ ඉත්ථිරූපාදිං සඞ්ගණ්හාති. [අනාමසිතබ්බෙ වත්ථුම්හි දුක්කටං **අනාමාසදුක්කටං.**] **දුරූපචිණ්ණදුක්කටන්ති** අකත්තබ්බන්ති චාරිතස්ස කතත්තා දුට්ඨුඋපචිණ්ණං චරිතන්ති දුරූපචිණ්ණං, තස්මිං දුක්කටං දුරූපචිණ්ණ දුක්කටං. විනයෙ පඤ්ඤත්තං අවසෙසං දුක්කටං **විනය දුක්කටං.** "එකාදස සමනුභාසනා" නාම භික්ඛු පාතිමොක්ඛෙ වත්තාරො

1. ම. අක්ඛදසාති,
2. ම. අඩ්ඨදණ්ඩකෙන වා.
3. ම. කුදලං.
4. ම. ලොහිතඞ්ගො.
5. ම. රජතඤ්ච හෙමං.
6. ම. ලොහිතඞ්ගඤ්ච මසාරගල්ලං දසෙතෙ,

[ ] රෙඛන්තරභාගො සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති,

යාවතතියකා සඞ්ඝාදිසෙසා, අරිට්ඨසික්ඛාපදන්ති පඤ්ච, භික්ඛුනී පාතිමොක්ඛෙ එකං යාවතතිය පාරාජිකං, වත්තාරො සඞ්ඝාදිසෙසා, චණ්ඩකාළි සික්ඛාපදන්ති ඡ. සහ පයොගතො පට්ඨාය වෙ ත්ථ පුරිම පුරිමා ආපත්තියො පටිප්පස්සම්භන්තීති ආහ අථ ධුරනික්ඛෙපං අකත්වාති ආදි. "ධුරනික්ඛෙපං අකත්වා"ති වුත්තත්තා ධුරනික්ඛෙපං කත්වා පුන ඛණන්තස්ස පුරිමාපත්තියො න පටිප්පස්සම්භන්තීති වදන්ති. ඡේදනපච්චයා දුක්කටං දෙසෙත්වා මුච්චතීති වත්වා පුබ්බපයොගෙ ආපත්තීනං දෙසෙතබ්බතාය අවුත්තත්තා සහපයොගෙ පත්තෙ පුබ්බපයොගෙ ආපත්තියො පටිප්පස්සම්භන්තීති වෙදිතබ්බං.

අපරඩං විරඩං ඛලිතන්ති සබ්බමෙතං "යඤ්ච දුක්කට"න්ති එත්ථ වුත්තස්ස දුක්කටස්ස පරියායවචනං. යං මනුස්සො කරෙති ආදි පනෙ ත්ථ ඔපම්ම නිදස්සනං. සංයොගභාවොති චිත්තං සන්ධාය වුත්තං, තෙන රස්සත්තස්සා පි නිමිත්තං දස්සිතන්ති වෙදිතබ්බං. එකස්ස මූලෙති එකස්ස සන්තිකෙ. සබ්බත්ථා පි ආමසනෙ දුක්කටං ඵන්දපනෙ ථුල්ලච්චයඤ්ච විසුං විසුං ආමසන ඵන්දපන පයොගං කරොන්තස්ස ච හොති, එකපයොගෙන ගණ්හන්තස්ස පන උඩාරෙ පාරාජිකමෙ ච, න දුක්කට ථුල්ලච්චයානි ති වදන්ති, එකපයොගෙන ගණ්හන්තස්සා පි ආමසන ඵන්දපනාන මපි ලබ්භ මානත්තා තං න ගහෙතබ්බං, න හි සක්කා අනාමසිත්වා අඵන්දපෙත්වා ච කිඤ්චි ගහෙතුං. එකමෙව දෙසෙත්වා මුච්චතීති පංසු ඛණනාදි සමාන පයොගෙපි පුරිමා ආපත්ති උත්තරමුත්තරං ආ ප ත්තිං ප ත්වා පටිප්පස්සම්භන්තීති සඤ්ඤාය කුරුන්දට්ඨකථායං වුත්තං, ඉතරට්ඨකථාසු පන ඛණනපයොගභෙදෙහි පයොගෙ පයොගෙ ආපන්නා ආපත්තියො උත්තර මුත්තරං පත්වා න පටිප්පස්සම්භන්තීති අඤ්ඤමඤ්ඤං සදිසත්තා වියුහනං පත්වා තා සබ්බාපි පටිප්පස්සම්භන්ති විසදිසපයොගත්තාති ඉමිනා අධිප්පායෙන පටිප්පස්සඩ්විධානං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං, ඉමිනා හි අවහාර කස්ස ආසන්නං ඔරිමන්තං පරාමසති.

[1] තත්ථෙවාති මුඛවට්ටියමෙව. බුන්දෙනාති කුම්භියා හෙට්ඨිමතලෙන. එකට්ඨානෙ ඨිතාය කුම්භියා "ඨානා චාවනං ඡහි ආකාරෙහි වෙදිතබ්බ"න්ති සම්බන්ධො. එකට්ඨානෙති ච සඞ්ඛලික [2] බන්ධනභාවෙන එකස්මිං පතිට්ඨිතො කාසට්ඨානෙති අත්ථො. ඛාණුකං කෙසග්ගමත්තමපි ඨානා චාවෙතීති ඛාණුකං අත්තනො පතිට්ඨිතට්ඨානතො පඤ්චහි ආකාරෙහි ඨානා චාවෙති. ඡින්නමත්තෙ පාරාජිකන්ති අවස්සං වෙ පතති, ඡින්නමත්තෙ පාරාජිකං. පරිච්ඡෙදෙති පඤ්චමාසකාදි ගරුභාවපරිච්ඡෙදෙ. අපබ්යූහන්තොති ඨිතට්ඨානතො අපනයනවසෙන වියුහන්තො රාසිං කරොන්තො. එවං කත්වාති භාජනමුඛවට්ටියා කුම්භිගතෙන භාජනගතස්ස එකාබ්ඩභාවං වියොජෙත්වාති අත්ථො. උපඩ්ඪ කුම්භියන්ති උපඩ්ඪපුණ්ණාය කුම්භියා.

1, නි. මු. ස. & සී. මු. ස. තථෙව. 2, ම. 2, බන්ධභාවෙන.

විනයධම්මතාති අධිකකාරණාලාභෙ විනය විනිච්ඡයධම්මතාති අධිප්පායො, න කෙවලං වෙත්ථ ගරුකතාව සුත්තා නුගමන මපි අත්ථිති දස්සෙන්තො **අපි චාති** ආදිමාහ.

කණ්ඩෙන පන පරිච්ඡින්න කාලෙති මුඛගතං අජ්ඣොහට කාලෙති අත්ථො. අජ්ඣොහරණමෙ ව හෙත්ථ පරිච්ඡින්දනං, න කණ්ඩපිදහනං. [1] **විකකණන්ති** ඵඩං [2] බහලං ඝනන්ති අත්ථො. "යො පි ථෙය්‍යචිත්තෙන පරස්ස කුම්භියා පාදගඝනකං සප්පිං වා තෙලං වා [3] අවස්සං පිවනකං යං කිඤ්චි දුකූලසාටකං වා චම්මඛණ්ඩාදීනං වා අඤ්ඤතරං පක්ඛිපති, හත්ථතො මුත්තමත්තෙ පාරාජික"න්ති එත්ථ අවහාරො වීමංසිතබ්බො. යදි දුකූලාදිසු සප්පිතෙලානං පවිසනං සන්ධාය පාරාජිකං භවෙය්‍ය, තත්ථ පවිට්ඨතෙලාදිනො කුම්භීගතෙන එකාබඩතාය න තාව අවහාරො භාජනන්තරං පවෙසෙත්වා ගහණකාලෙ විය, තථා හි වුත්තං "භාජනං පන [4] නිමුජ්ජාපෙත්වා ගණ්හන්තස්ස යාව එකා බඩං හොති තාව රක්ඛතී"ති ආදි. අථ තෙලාදි විනාසෙන පාරාජිකං භවෙය්‍ය, තදපි තිණජ්ඣාපනාදිසු විය අවහාරො නත්ථි, දුක්කටෙන සඞ්ඝං භණ්ඩදෙය්‍යමෙව හොති, තථා ච පාදගඝනකං තෙලාදිං පීතං දුකූලාදිං උඩරන්තස්සාපි පාරාජිකං න සියා තත්ථ පවිට්ඨස්ස තෙලාදිනො විනට්ඨත්ථෙන ගහණක්ඛණෙ අවිජ්ජමානත්තා, විජ්ජමානත්තෙ න ච උඩාරෙ යෙව පාරාජිකං වත්තබ්බං, න හත්ථතො මුත්තමත්තෙති. සබ්බ අට්ඨකථාසු ච දුකූලාදීනං පක්ඛිපනෙ හත්ථතො මුත්තමත්තෙ පාරාජිකස්ස වුත්තත්තා න තං පටික්ඛිපිතුං සක්කා. අට්ඨකථාප්පමාණෙන පනෙ තං ගහෙතබ්බං, යුත්ති පනෙත්ථ පණ්ඩිතෙහි පුබ්බාපරං [5] සංසන්දෙත්වා උඩාරෙතබ්බා.

[6] **පළිබුජ්ඣිස්සතීති** නිවාරෙස්සති. **වුත්ත නයෙනෙ ච පාරාජිකන්ති** හත්ථතො මුත්තමත්තෙයෙ ච පාරාජිකං. **නෙව අවහාරො න ගීවාති** අත්තනො භාජනත්තා වුත්තං, **අනාපත්තිමත්තමෙව වුත්තං**, න පන එවං විචාරිතන්ති අධිප්පායො. **බහිගතං නාම හොතීති** තතො පට්ඨාය තෙලස්ස අට්ඨානතො අධොමුඛභාවතො ච බහිගතං නාම හොති. අන්තො පට්ඨාය ඡිද්දෙ [7] කයිරමානෙ තෙලස්ස නික්ඛමිත්වා ගතගතට්ඨානං භාජන [8] සඞ්ඛමෙව ගච්ඡතීති ආහ **බාහිරන්තතො පාදගඝනකෙ ගලිතෙ පාරාජිකන්ති. ඝථා තථා වා කතස්සාති** බාහිරන්තතො වා අබ්භන්තරන්තතො වා පට්ඨාය කතස්ස. **මජ්ඣෙ ඨපෙත්වා කතඡිද්දෙති** මජ්ඣෙ ථොකං කපාලං ඨපෙත්වා පච්ඡා තං ඡින්දන්තෙන කතඡිද්දෙ. [9] **පත්ථිණ්ණස්ස** ඛාදනං ඉතරස්ස පානඤ්ච සප්පිආදීනං පරිභොගොති ආහ **අඛාදිතබ්බං වා අපාතබ්බං වා කරොතීති.** කස්මා පනෙත්ථ දුක්කටං වුත්තන්ති ආහ **ඨානා චාවනස්ස නත්ථිතාය දුක්කටන්ති. පුරිමචයන්ති**

1. ම. විකකනන්ති. 4. ම. නිම්මුජ්ජාපෙත්වා. 7. ම. කරීයමානෙ.
2. සී. අතිබහලං. 5. ම. සංසන්දිත්වා. 8. ම. සඞ්ඛ්‍යමෙව.
3. තී.මු.ස. & සී.මු.ස.අවස්සපිවනකං. 6. ම. & මු. සා. පළිබුඛිස්සති. 9. සී. & ම. පත්ථිනස්ස.

හෙදනං ඡඩ්ඩනඤ්ච. කුම්භිජජ්ජර කරණෙනාති පුණ්ණකුම්භියා ජජ්ජර කරණෙන. මාතිකා උජුකරණෙනාති උදකපුණ්ණාය මාතිකාය උජු කරණෙන. එකලක්ඛණන්ති හෙදනං කුම්භියා ජජ්ජරකරණෙන ඡඩ්ඩනං මාතිකාය උජුකරණෙන ච සඩිං එකසභාවං. පච්ඡිමං පන වයන්ති ඣාපනං අපරිභොගකරණ ඤ්ච. එත්ථ එවං විනිච්ඡයං වදන්තීති එතස්මිං මහාඅට්ඨකථායං වුත්තෙ අත්ථෙ එකෙ ආවරියා එවං විනිච්ඡයං වදන්ති. පච්ඡිමවයං සඤ්ඤාය වුත්තන්ති එත්ථ පුරිමපදවයෙ විනිච්ඡයො හෙට්ඨා වුත්තානුසාරෙන සක්කා විඤ්ඤාතුන්ති, තත්ථ කිඤ්චි අවත්වා පච්ඡිම පදවයං සඤ්ඤාය "ඨානා චාවනස්ස නත්ථිතාය දුක්කට න්ති" [1] ඉදං වුත්තන්ති අධිප්පායො.

ථෙය්‍යචිත්තෙනාති අත්තනො වා පරස්ස වා කාතුකාමතාවසෙන උප්පන්න ථෙය්‍යචිත්තෙන. විනාසෙතුකාමතායාති හත්ථ පාදාදිනි ඡින්දන්තො විය කෙවලං විනාසෙතු කාමතාය. වුත්තනයෙන භින්දන්තස්ස වා ජඩ්ඩන්තස්ස වාති මුග්ගරෙන පොථෙත්වා භින්දන්තස්ස වා උදකං වා වාලිකං වා ආකිරිත්වා උත්තරාපෙන්තස්ස වාති අත්ථො. අයුත්තන්ති චෙති පාළියං පුරිමවයෙ පි දුක්කටස්සෙව වුත්තත්තා පුරිමවයෙ පාරාජිකන්ති ඉදං අයුත්තන්ති යදි තුම්හාකං සියාති අත්ථො. [2] නෙති අයුත්තභාවං නිසෙධෙත්වා තත්ථ කාරණමාහ අඤ්ඤථා ගහෙතබ්බත්ථ නොති. එව මෙකෙ වදන්තීති හෙට්ඨා [3] වුත්තස්ස අත්ථ නයස්ස අත්තනා අනභිමතභාවං දස්සෙත්වා අයං අඤ්ඤථාපි පාළිඅට්ඨකථඤ්ච සංසන්දෙත්වා අත්ථං දස්සෙතුකාමො අයං පනෙත්ථ සාරොති ආදිමාහ. අවාවෙතුකාමො වාති ථෙය්‍යචිත්තෙන ඨානා අවාවෙතුකාමොව. අජඩ්ඩෙතුකාමො යෙවාති එත්ථාපි "ථෙය්‍යචිත්තෙනා"ති සම්බන්ධිතබ්බං, ඉදං හි ථෙය්‍යචිත්ත පක්ඛං සඤ්ඤාය වුත්තං නාසෙතුකාමතා පක්ඛස්ස වක්ඛමානත්තා, තෙනෙ වා හ නාසෙතුකාමතා පක්ඛෙ පනාති ආදි. ඉතරථා පි යුජ්ජතීති ථෙය්‍යචිත්තාභාවා ඨානා චාවෙතු කාමස්සාපි දුක්කටං යුජ්ජතීති වුත්තං හොති.

භුම්මට්ඨ කථා නයො.

ආකාසට්ඨකථායං – අන්තො වත්ථුම්හි ති පරික්ඛිත්තස්ස වත්ථුස්ස අන්තො. අන්තො ගාමෙ ති පරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස අන්තො. අපරික්ඛිත්තෙ පන වත්ථුම්හි ගාමෙ වා ඨිතට්ඨානමෙ ව ඨානං. අටවිමුඛං කරොති=පෙ= රක්ඛති ති තෙන පයොගෙන තස්ස ඉච්ඡිතට්ඨානං ආගතත්තා රක්ඛති. ගාමතො නික්ඛන්තස්සාති පරික්ඛිත්ත ගාමතො නික්ඛන්තස්ස. "කපිඤ්ජරෙ" නාම අඤ්ඤමඤ්ඤං යුජ්ඣාපනත්ථාය බාලජනෙහි පොසාවනිය පක්ඛිජති.

---

1. කු. ඉදං වුත්තං හොතීති අධිප්පායො. 2. ම. නාති. 3. සී. වුත්තස්ස නයස්ස.

වෙහාසට්ඨකථායං – **ඡිත්තමත්තෙ මුත්තමත්තෙති** යථා ඡින්නං මුත්ත ඤ්ච පකතිට්ඨානෙ න තිට්ඨති, තථා ඡෙදනං මොචන ඤ්ච සඤ්ඤාය වුත්තං.

උදකට්ඨකථායං – සඤ්මානඋදකෙ නික්ඛිත්තං න තිට්ඨතීති ආහ **අසඤ්ඤනකෙ උදකෙති. අනාපත්තී** ති හත්ථවාර පදවාරෙසු දුක්කටාපත්තියා අභාවං සඤ්ඤාය වුත්තං. **කඩ්ඪතීති** හෙට්ඨතො [1] ඔසාරෙති. **සකල මුදකන්ති** දණ්ඩෙන [2] ථුට්ඨොකාසගතං සකලමුදකං. [3] **න උදකං ඨානන්ති** අත්තනා කතට්ඨානස්ස අට්ඨානත්තා. **පදුමිනියන්ති** පදුමගච්ඡෙ. **කලාපබඩන්ති** හත්ථකවසෙන ඛුද්දකං කත්වා බඩං කලාපබඩං, **භාරබඩං** නාම සීසභාරාදිවසෙන බඩං. **මුලාලන්ති** කන්දං. **පත්තං වා පුප්ඵං** වාති ඉදං කද්දමස්ස අන්තො පවිසිත්වා ඨිතං සඤ්ඤාය වුත්තං. **නිඩමනතුම්බන්ති** වාපියා උදකස්ස නික්ඛමනනාළං. **උදකවාහකන්ති** මහාමාතිකං [4] **අවහාරෙන සො න කාරෙතබ්බොති** ඉමිනා පාණං ජීවිතා වොරොපනෙ ආපත්තියා සබ්බත්ථ න මුච්චතීති දීපෙති. **මාතිකං ආරොපෙත්වාති** ඛුද්දකමාතිකං ආරොපෙත්වා. **මරිත්වා** =පෙ= **තිට්ඨන්තීති** එත්ථ මතමච්ඡානං යෙව තෙසං සන්තකත්තා අමතෙ ගණ්හන්තස්ස නත්ථි අවහාරො.

නාවට්ඨකථායං – **ථුල්ලච්චය ම්පි පාරාජික ම්පි හොතී** ති එත්ථ පඨමං ඨානා අවාවෙත්වා මුත්තෙ ථුල්ලච්චයං, පඨමං පන ඨානා චාවෙත්වා මුත්තෙ පාරාජිකන්ති වෙදිතබ්බං. **පාසෙ බඩසූකරො වියාති** ආදිනා වුත්තං සඤ්ඤායා හ **තත්ථ යුත්තී පුබ්බෙ වුත්තා යෙවාති.** [5] **විප්පනට්ඨනාවාති** විසමවාතෙහි දෙසන්තරං පලාතා භිජ්ජිත්වා වා විනාසං පත්වා උදකෙ නිමුජ්ජිත්වා හෙට්ඨා භූමිතලං අප්පත්වා සාමිකෙහි ච අපරිච්චත්තාලයාති වුච්චති. **බලවා ච වාතො ආගම්මාති** ඉමිනා අසති වාතෙ අයං පයොගො කතොති දස්සෙති. **පුගගලස්ස නත්ථි අවහාරොති** සුක්ඛමාතිකායං උජුකරණ නයෙන වුත්තං. තං අත්තනො පාදෙන අනතික්කමිත්වා හත්ථෙන ච අනුක්ඛිපිත්වා අඤ්ඤස්මිං දණ්ඩාදීසු බන්ධිත්වා ඨපිතෙ යුජ්ජති. අත්තනො [6] පන පාදෙන අක්කමිත්වා. හත්ථෙන ච උක්ඛිපිත්වා ඨිතස්ස පන බලවවාතෙන ඡත්තචීවරාදීසු පහටෙසු පකතිං විජහිත්වා දළහතරං අක්කමන ගහණාදිපයොගො අභිනවො කාතබ්බො සියා. ඉතරථා ඡත්ත චීවරාදීනි වා විගච්ඡන්ති, අවහාරකො වා සයං පතිස්සති, නාවා ච තදා න ගමිස්සති, තස්මා ඊදිසෙ අභිනවප්පයොගෙ සති අවහාරෙන භවිතබ්බං. සුක්ඛමාතිකායං උජුකතාය උදකාගමන කාලෙ කාතබ්බකිච්චං නත්ථීති තං ඉධ නිදස්සනං න හොති. දාසං පන පකතියා පලායන්තං සීඝං යාහීති වත්වා පකතිගමනතො තුරිතගමනුප්පාදනාදිනා ඉධ නිදස්සනෙන භවිතබ්බන්ති අම්හාකං ඛන්ති, [7] වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. වාතෙ ආගතෙපි

1. සී. ඔසාදෙති.
2. සී. පුට්ඨොකාසකතං.
3. ම. න උදකට්ඨානං.
4. ම. සො අවහාරෙන.
5. ම. ස. විපන්නට්ඨනාවා. ම. 2. විප්පන්නට්ඨනාවා. මු. සා. විපන්නට්ඨානාවා.
6. ම. පාදෙන.
7. සී. වීමංසෙත්වා.

යත්ථ අතිලහුකත්තා නාවාය කිඤ්චි පයොගං අකත්වා පකතියා අවහාරකො තිට්ඨති, තං අට්ඨකථායං වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං.

යානට්ඨකථායං – **උභොසු පස්සෙසූති** චතුන්නං ථම්භානං උපරි චතුරස්සං දාරුසඞ්ඝාටං ආරොපෙත්වා තස්ස වාමදක්ඛිණ පස්සෙසු උභොසු වාතා'තපාදි පරිස්සය විනොදනත්ථං ගරුළපක්ඛිනො උභො පක්ඛා විය කතා "සන්දමානිකා". **දුකයුත්තස්සාති** චීහි ගොණෙහි යුත්තස්ස. [1] **අයුත්ත** කන්ති ගොණෙහි අයුත්තං. **කප්පකතාති** චින්නං සිඛානං සන්ධිට්ඨානෙ ගොසිඞ්ගානි විය වෙ කොටියො ඨපෙත්වා උපත්ථම්භනී කප්පකතා නාම, සා චීහි පි කොටීහි භූමියං පතිට්ඨාති, තෙනා හ **ජ ඨානානී ති. තීණි වා චත්තාරි වා ඨානානී ති** අකප්පකතාය උපත්ථම්භනියා ච චින්නං චක්කා නඤ්ච වසෙන තීණි ඨානානි, කප්පකතාය වසෙන චත්තාරි ඨානානි, තථා පඨවියං ඨපිතස්ස තීණි ඨානානී ති සම්බන්ධො. **අක්ඛසීසෙහී ති** අක්ඛදාරුනො චීහි කොටීහි. **අක්ඛුඩීහී ති** අක්ඛදාරුනා සම්පටිච්ඡකා හෙට්ඨිමභාගෙ කප්පකතා වෙ දාරුඛණ්ඩා අක්ඛුඩියො නාම. තාසං කප්පකතානං චින්නං කප්පසීසානි චත්තාරි ඉධ අක්ඛුඩියො ති වුච්චන්ති, තෙනා හ **චතුහි ච අක්ඛුඩීහී ති.** තාහි පතිට්ඨිතාහි පතිට්ඨිතට්ඨානානී චත්තාරි ධුරෙන පතිට්ඨිතට්ඨානං එකන්ති පඤ්ච ඨානානි හොන්ති. උඩියො ච **උඩිබාණුකාති** වුත්තා, උඩිබාණුකානං අභාවෙ අක්ඛසීසානං පතිට්ඨානො 'කාසං දස්සෙන්තො ආහ **සම මෙව බාහං කත්වා ති** ආදි. **තත්ථ සමමෙවාති** උඩියො හෙට්ඨා අනොලම්බෙත්වා බාහුනො හෙට්ඨිමභාගං **සමං කත්වා** චින්නං බාහුදාරුනං මජ්ඣෙ අක්ඛසීසප්පමාණෙන ඡිද්දං කත්වා **තත්ථ** අක්ඛසීසානි පවෙසිතානි හොන්ති, තෙන බාහානං හෙට්ඨාභාගං **සබ්බං** භූමිං ඵුසිත්වා තිට්ඨති, තෙනාහ **සබ්බං පඨවිං ඵුසිත්වා තිට්ඨතීති. සෙසං නාවාය වුත්තසදිසන්ති** ඉමිනා යදි පන තං එවං ගච්ඡන්තං පකතිගමනං පච්ඡින්දිත්වා අඤ්ඤං දිසාභාගං නෙති, පාරාජිකං. **සයමෙව** [2] **යං කිඤ්චි ඨානං සම්පත්තං ඨානා අවාලෙන්තො ච වික්කිණිත්වා ගච්ඡති** නෙව ත්ථි අවහාරො, භණ්ඩදෙය්‍යං පන හොතීති ඉමං නයං අතිදිස්සති.

භාරට්ඨකථායං – **භාරට්ඨන්ති** මාතිකාපදස්ස "භාරො නාමා"ති ඉදං අත්ථදස්සනන්ති ආහ **භාරොයෙව භාරට්ඨන්ති. පුරිමගලෙති** ගලස්ස පුරිමභාගෙ. **ගලවාටකොති** ගීවාය උපරිම ගලවාටකො. **උරපරිච්ඡෙද මජ්ඣෙති** උරපරියන්තස්ස මජ්ඣෙ. **සාමිකෙහි අනාණත්තොති** ඉදං යදි සාමිකෙහි ඉමං භාරං නෙත්වා අසුකට්ඨානෙ දෙහීති ආණත්තො භවෙය්‍ය තදා [3] තෙන ගහිත භණ්ඩං උපනික්ඛිත්තං සියා, තඤ්ච ථෙය්‍ය චිත්තෙන සීසාදිතො ඔරොපෙන්තස්සා පි අවහාරො න සියා, සාමිකානං පන ධුරනික්ඛෙපෙ එව සියාති තතො උපනික්ඛිත්ත භණ්ඩභාවතො වියොජෙතුං වුත්තං, තෙනෙ ච වක්ඛති **තෙහි පන අනාණත්තත්තා**

---

1. සී. ම. & මු. සා. අයුත්තන්ති. 2. ම. යංකඤ්චිඨානං. 3. ම 2. සෙන.

පාරාජිකන්ති. [1] **සංසෙන්නොති** සීසතො අනුක්ඛිපන්තො, යදි උක්ඛිපෙය්‍ය උක්ඛිත්තමත්තෙ පාරාජිකං, තෙනාහ **සීසතො කෙසග්ගමත්තන්ති** ආදි. **යො වා ය** න්ති යො අයං විනිච්ඡයො.

ආරාමට්ඨකථායං – "ආරාමං [2] අභියුඤ්ජතී"ති ඉදං අභියොගකරණං පරෙසං භූම්මට්ඨභණ්ඩාදිසු පි කාතුං න වට්ටති යෙව. ආරාමාදි ථාවරෙසු යෙභුය්‍යෙන අභියොගවසෙනෙව ගහණසම්භවතො එත්ථෙව පාළියං අභියොගො වුත්තො, ඉති ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථා පි සක්කා ඤාතු න්ති ගහෙතබ්බං. **අදින්නාදානස්ස පයොගත්තාති** සහපයොගමාහ. වත්ථුම්හි යෙව කතපයොගත්තා සහපයොගවසෙන හෙ'තං දුක්කටං. **සයම්පීති** අභියුඤ්ජකො පි. කිං කරොමි කිං කරොමීති එවං කිං කාරමෙ ව පටිසුණන්තො විය චරතීති කිඞ්කාරපටිස්සාවී, තස්ස භාවො **කිඞ්කාර පටිස්සාවිභාවො** තස්මිං. අත්තනො වසවත්ති භාවෙති වුත්තං හොති. [3] **උක්කොචන්ති** ලඤ්ඡං. **සබ්බෙසං පාරාජිකන්ති** කූටවිනිච්ඡයිකාදීනං. අයං වත්ථුසාමීති ආදිකස්ස උභින්නං ධුරනික්ඛෙපකරණ හෙතුනො පයොගස්ස කරණක්ඛණෙ එව පාරාජිකං හොතීති වෙදිතබ්බං. සචෙ පන සාමිකස්ස විමති ච ධුරනික්ඛෙපො ච කමෙන උප්පජ්ජන්ති, පයොග සමුට්ඨාපක චිත්තක්ඛණෙ පාරාජිකමෙව හොති, න ථුල්ලච්චයං, යදි විමතියෙව උප්පජ්ජති, තදා ථුල්ලච්චයමෙවාති වෙදිතබ්බං, අයං නයො සබ්බත්ථ [4] යථානුරූපං ගහෙතබ්බො. **ධුරනික්ඛෙපවසෙනෙ ච පරාජ යොතී** සාමිකො අහං න මුඤ්චාමීති ධුරං අනික්ඛිපන්තො අට්ටො පරාජිතො නාම න හොතීති දස්සෙති.

විහාරට්ඨකථායං – **විහාරන්ති** උපචාරසීමා සඞ්ඛාතං සකලං විහාරං. **පරිවෙණන්ති** තස්ස විහාරස්ස අබ්භන්තරෙ විසුං විසුං පාකාරාදි පරිච්ඡින්නට්ඨානං. **ආවාසන්ති** එකං ආවසථමත්තං. ගණසන්තකෙ පරිච්ඡින්න සාමිකත්තා සක්කා ධුරං නික්ඛිපාපෙතුන්ති ආහ **දීඝභාණකාදි භෙදස්ස පන ගණස්සාති.** ඉධාපි සචෙ එකො පි ධුරං න නික්ඛිපති, රක්ඛති යෙව, එස නයො [5] බහුන්නං සන්තකෙ සබ්බත්ථ.

ඛෙත්තට්ඨකථායං – [6] **නිරුම්භිත්වා වාති** ආදිසු "ගණ්හන්තස්සා"ති පච්චෙකං යොජෙතබ්බං, තත්ථ [6] නිරුම්භිත්වා ගහණං නාම වීහිසීසං අච්ඡින්දිත්වා යථා ඨිතමෙව [7] හත්ථෙන ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිත්වා බීජමත්තස්සෙව ගහණං. **එකමෙකන්ති** එකං වීහිසීසං. "යස්මිං බීජෙ වා"ති ආදි නිරුම්භිත්වා ගහණාදීසු යථාක්කමං යොජෙතබ්බං. [8] **තස්මිං බන්ධනා මොචිතමත්තෙති** වචනතො තස්මිං බීජාදිම්හි බන්ධනාමුත්තෙ සති තතො අනපනීතෙ පි ඨානන්තරස්ස අභාවා පාරාජිකමෙව. **යස්ස පන සීසාදිකස්ස**

---

1. සී. & ම. සංසන්නො.
2. ම. & සී. අභියුඤ්ජන්තීති.
3. සී. මු. ස. ම. ස. මු. සා. & ම. උක්කොටං.
4. සී. යථානුරූපෙන.
5. ම. බහූනං.
6. ම. නිරම්බිත්වා.
7. ම. සහත්ථෙන.
8. සී. & ම. තස්මිංවත්ථුනා.

සත්ථරාදිනා සහ සංසිබ්බනං වා එකාබඩ්තා වා හොති, තස්ස බත්ධනා මොචිතෙ ථුල්ලච්චයං, ඉතරට්ඨානතො මොචිතෙ පාරාජිකන්ති ගහෙතබ්බං, තෙනාහ විභිනාළන්ති ආදි. [1] සහුසන්ති පලාලසහිතං.

බීලෙනාති බාණුකෙන. එත්ථ ච බීලසඞ්කමනාදිසු සහපයොගො ධුරනික්ඛෙපොචාති උභයං සම්භවති. බීලසඞ්කමනාදි එත්ථ සහපයොගො. තස්මිඤ්ච කතෙ යදි සාමිකා ධුරං න නික්ඛිපන්ති පුන ගණ්හිතුකාමාව හොන්ති, න තාව අවහාරො බීලං සඞ්කාමෙත්වා ඛෙත්තාදි අසුකො රාජවල්ලභො භික්ඛු ගණ්හිතුකාමොති ඤත්වා තස්ස බලං කක්ඛළාදිභාවඤ්ච නිස්සාය බීලසඞ්කමනාදි කිරියානිට්ඨානතො පඨම මෙව සාමිකා ධුරං නික්ඛිපන්ති, න අවහාරො එතස්ස පයොගනිට්ඨානතො පුරෙතරමෙව ධුරස්ස නික්ඛිත්තත්තා. යදා පන බීලසඞ්කමනාදි පයොගෙනෙ ච ධුර නික්ඛෙපො හොති, තදා යෙව අවහාරො, තෙනෙ වෙත්ථ **තඤ්ච ඛො සාමිකානං ධුරනික්ඛෙපෙනාති** වුත්තං. බීලාදීනං සඞ්කමිතභාවං අජානිත්වා සාමිකානං සම්පටිච්ඡනමෙපත්ථ ධුරනික්ඛෙපොති වෙදිතබ්බො. **එවං සබ්බත්ථාති** යථාවුත්තමත්ථං රජ්ජුසඞ්කමනාදීසුපි අතිදීස්සති. **යට්ඨින්ති** මාණදණ්ඩං. **එකස්මිං අනාගතෙ ථුල්ලච්චයං, තස්මිං ආගතෙ පාරාජිකන්ති** සචෙ දරුනි නිඛණිත්වා තත්තකෙනෙව ගණ්හිතුකාමො හොති, අවසානෙ දරුම්හි පාරාජිකං. සචෙ තත්ථ [2] කණ්ටක සාඛාදීහි පාදානං අන්තරං පටිච්ඡාදෙත්වා කස්සචි අප්පවෙසාරහං කත්වා ගහෙතුකාමො හොති, අවසානසාඛාය පාරාජිකං, තෙනාහ [3] **සාඛාපරිවාරෙනෙව අත්තනො කාතුං සක්කොතීති.** දරුනි ච නිඛණිත්වා සාඛාපරිවාරඤ්ච කත්වා එව අත්තනො සන්තකං කාතුං සක්කොතීති අත්ථො. **ඛෙත්තමරියාදන්ති** වුත්තමෙව ත්ථං විභාවෙතුං **කෙදාරපාලින්ති** වුත්තං. ඉදඤ්ච බීලසඞ්කමනාදිනා ගහණං ආරාමාදිසු පි ලබ්භතෙව.

[4] **වත්ථුට්ඨකථායං – තිණ්ණං පාකාරානන්ති** ඉට්ඨක සිලා දරුනං වසෙන තිණ්ණං පාකාරානං.

ගාමට්ඨකථායං – ගාමො නාමාති පාළියං න වුත්තං සබ්බසො ගාමලක්ඛණස්ස පුබ්බෙ වුත්තත්තා.

අරඤ්ඤට්ඨකථායං – විනිවිජ්ඣිත්වාති උජුකමෙව විනිවිජ්ඣිත්වා. **ලක්ඛණවජිත්තස්සාති** අරඤ්ඤසාමිකානං හත්ථතො [5] කිණිත්වා ගණ්හන්තෙහි කත අක්ඛරාදිසඤ්ඤාණස්ස. **ජලලියා පරියොනඩ** න්ති ඉමිනා සාමිකානං නිරපෙක්ඛතාය විරජ්ඣිතභාවං දීපෙති, තෙනාහ **ගහෙතුං වට්ටතීති.** යදි සාමිකානං සාපෙක්ඛතා අත්ථි, න වට්ටති. **තානි කතානි අජ්ඣාවුත්ථානි ච හොන්තීති** තානි ගෙහාදීනි කතානි පරිනිට්ඨිතානි මනුස්සෙහි ච අජ්ඣාවුත්ථානි ච හොන්ති. **දරුනීති** ගෙහාදීනං කතත්තා අවසිට්ඨ දරුනි.

---

1. මු. සා. සබ්බසන්ති. 2. සී. දණ්ඩක සාඛාදීහි. 3. ම. & සී. සාඛාපරිවාරෙන.
4. සී, & ම. වත්ථුකථායං. 5. සී. මුඤ්චිත්වා.

ගහෙතුං වට්ටතීති, සාමිකානං අනාලයත්තා වුත්තං. තෙ ච යදි ගහණ කාලෙ දිස්වා සාලයා හුත්වා වාරෙන්ති, ගහෙතුං න වට්ටතියෙව. **දෙහීති වුත්තෙ දුතබ්බමෙවාති** දෙහීති වුත්තෙ දස්සාමීති ආභොගං කත්වා ගච්ඡන්තස්ස දෙහීති අවුත්තෙ අදත්වා ගමනෙ ආපත්ති නත්ථි. පච්ඡාපි තෙහි චොදිතෙ දුතබ්බමෙව. **අදිස්වා ගච්ඡති** භණ්ඩදෙය්‍යන්ති සුඩ චිත්තෙන ගතස්ස භණ්ඩදෙය්‍යං. ආරක්ඛට්ඨානම්පි සුඩචිත්තෙන අතික්කමිත්වා ථෙය්‍යචිත්තෙ උප්පන්නෙපි අවහාරො නත්ථි, ආරක්ඛට්ඨානස්ස අතික්කන්තත්තා.

කෙචි පන යත්ථ කත්ථචි නීතානම්පි දුරූනං අරඤ්ඤසාමිකානඤ්ඤෙව සන්තකත්තා පුන ථෙය්‍යචිත්තං උප්පාදෙත්වා ගච්ඡති, පාරාජිකමෙවාති වදන්ති, තං න යුත්තං **ආරක්ඛට්ඨානං පත්වා** = පෙ = **අසතියා** [1] **අතික්කමතීති සහසා තං ඨානං අතික්කමතීති** ආදිනා ච ආරක්ඛට්ඨානා තික්කමෙ යෙව ආපත්තියා වුච්චමානත්තා, ආරක්ඛට්ඨානාතික්කම මෙව සඤ්ඤාය "ඉදං පන ථෙය්‍යචිත්තෙන පරිහරන්තස්ස ආකාසෙන ගච්ඡතො පි පාරාජික මෙවා"ති වුත්තං. යඤ්ච යත්ථකත්ථචි නීතාන ම්පි දුරූනං අරඤ්ඤ සාමිකානඤ්ඤෙව සන්තකත්තාති කාරණං වුත්තං, තම්පි ආරක්ඛට්ඨානතො බහි පාරාජිකාපජ්ජනස්ස කාරණං න හොති, භණ්ඩදෙය්‍යභාවස්සෙ ච කාරණත්තා, තෙසං සන්තකත්තෙනෙ ච හි [2] බහි කතස්සා පි භණ්ඩදෙය්‍යං ජාතං, ඉතරථා ච භණ්ඩදෙය්‍යම්පි න සියා සුඩකඝාතාතික්කමෙ විය අඩිකෙහි දින්නමෙව [3] සුඩකිකානං සන්තකං හොති, නා දින්නං, තෙන තං ඨානං යතො කුතොචි පච්චයතො සුඩචිත්තෙන අතික්කන්තස්ස භණ්ඩ දෙය්‍යම්පි න හොති, ඉධ පන අරඤ්ඤසාමිකානං සන්තකත්තා සබ්බත්ථාපි භණ්ඩදෙය්‍යමෙව හොති, තෙනෙ වෙ තං අරඤ්ඤෙ ආරක්ඛට්ඨානං සුඩක ඝාතතොපි ගරුතරං ජාතං, යදි හි ආරක්ඛට්ඨානතො බහි පි ථෙය්‍ය චිත්තෙ සති අවහාරො භවෙය්‍ය, "ආරක්ඛට්ඨානං පත්වා"ති ආදිනා ඨාන නියමො නිරත්ථකො සියා යත්ථ කත්ථචි ථෙය්‍යචිත්තෙ උප්පන්නෙ පාරාජිකන්ති වත්තබ්බතො, තස්මා ආරක්ඛට්ඨානතො බහි ථෙය්‍ය චිත්තෙන ගච්ඡන්තස්ස අවහාරො [4] න භවති එවාති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං. **ඉදං පන ථෙය්‍යචිත්තෙන පරිහරන්තස්සාති** යස්මිං පදෙසෙ අතික්කන්තෙ තෙසං අරඤ්ඤං ආරක්ඛට්ඨානඤ්ච අතික්කන්තො නාම හොති, තං පදෙසං ආකාසෙනාපි අතික්කමනවසෙන ගච්ඡන්තස්සාපී ති අත්ථො.

උදකට්ඨකථායං – මහාකුච්ඡිකා උදකවාටි **උදකමණ්ඩිකො**, සමෙඛලා වාටි උදකමණ්ඩිකොති පි වදන්ති. **තත්ථාති** තෙසු භාජනෙසු. **භූත ගාමෙන සද්ධිම්පීති** පිසද්දෙන අකප්පිය පඨවි ම්පි සඞ්ගණ්හාති. **තලාක රක්ඛණත්ථායාති** මහොදකං ආගන්ත්වා තලාකමරියාදං මාජින්දීති තලාක රක්ඛණත්ථං. **නිබ්බහන උදකන්ති** එත්ථ තලාකස්ස එකෙන උන්නතෙන

1, ම. අතික්කමීති.
2, සී. බහිපාතනස්සාපි.
3. සී. සුඩකඝාතානං.
4, සී, භවති,

පස්සෙන අධිකජලං නිබ්බහති නිගච්ඡති එතෙනාති = නිබ්බහනන්ති අධිකජල නික්ඛමනමාතිකා වුච්චති. තත්ථ ගච්ඡමානං උදකං නිබ්බහන උදකං නාම. නිඩමනතුම්බන්ති සස්සාදීනං අත්ථාය ඉට්ඨකාදීහි කතං උදකනික්ඛමන පනාළි. මරියාදං දුබ්බලං කත්වාති එත්ථ දුබ්බලං අකත්වාපි යථාවුත්තප්පයොගෙ කතෙ මරියාදං ඡින්දිත්වා නික්ඛන්ත උදකගඝාතු රූපෙන අවහාරෙන කත්තබ්බමෙව. ඝත්තකං තප්පච්චයා සස්සං උප්පජ්ජතීති [1] බීජ කසි කම්මාදි ව්‍යයං ඨපෙත්වා යං අධිකලාභං උප්පජ්ජති තං සන්ධාය වුත්තං, නහි තෙහි කාතබ්බං වයකරණ ම්පි එතස්ස දාතබ්බං. ඉදඤ්ච තරුණසස්සෙ ජාතෙ උදකං විනාසෙන්තස්ස යුජ්ජති, සස්සෙ පන සබ්බථා අකතෙ යෙව උදකං විනාසෙන්තෙන ව උදකගඝමෙව දාතබ්බං, [2] න තප්පච්චයා සකලං සස්සං තෙන විනාසිතභණ්ඩස්සෙව භණ්ඩදෙය්‍යත්තා, ඉතරථා වාණිජ්ජාදි අත්ථාය පරෙහි ඨපිත භණ්ඩං අවහරන්තස්ස තදුභයම්පි ගහෙත්වා භණ්ඩගඝං කාතබ්බං සියා තඤ්ච න යුත්තන්ති අම්හාකං ඛන්ති.

සාමිකානං ධුරනික්ඛෙපෙනාති එත්ථ එකස්ස සන්තකෙ තළාකෙ ඛෙත්තෙ ව ජාතෙ තස්සෙව ධුරනික්ඛෙපෙන පාරාජිකං, යදි පන තං තළාකං සබ්බසාධාරණං ඛෙත්තානි පාටිපුග්ගලිකානි, තස්ස තස්ස පුග්ගලස්සෙව ධුරනික්ඛෙපෙ අවහාරො. අථ ඛෙත්තානිපි සබ්බසාධාරණානි, සබ්බෙසං ධුරනික්ඛෙපෙයෙව පාරාජිකං, නා සතීති දට්ඨබ්බං. අනිග්ගතෙති අනික්ඛන්තෙ, තළාකෙයෙව ඨිතෙති අත්ථො. පරෙසං මාතිකාමුඛන්ති බුද්දකමාතිකාමුඛං. අසම්පත්තෙ වාති තළාකතො නික්ඛමිත්වා මහාමාතිකායං එව ඨිතෙ. [3] අනික්ඛන්තෙ බඩා සුබඩාති තළාකතො අනික්ඛන්තෙ භණ්ඩදෙය්‍යම්පි න හොති සබ්බසාධාරණත්තා උදකස්සාති අධිප්පායො. නික්ඛන්තෙ පන පාටිපුග්ගලිකං හොතීති ආහ නික්ඛන්තෙ [4] බඩා භණ්ඩදෙඝ්‍යන්ති. ඉධ පන බුද්දකමාතිකායං අප්පවිට්ඨත්තා අවහාරො න ජාතො, "තළාකතො අනිග්ගතෙ පරෙසං මාතිකාමුඛං අසම්පත්තෙ වා"ති හෙට්ඨා වුත්තස්ස විකප්පවයස්ස [3] "අනික්ඛන්තෙ බඩා සුබඩා නික්ඛන්තෙ බඩා භණ්ඩදෙය්‍ය"න්ති ඉදං වයං යථාක්කමෙන යොජනත්ථං වුත්තං. නත්ථි අවහාරොති එත්ථ අවහාරො නත්ථි, භණ්ඩදෙය්‍යං පන හොතීති කෙචි වදන්ති, තං න යුත්තං, වත්ථුං = පෙ = නසමෙතීති එත්ථ තළාකගත උදකස්ස සබ්බසාධාරණත්තා [5] පරසන්තක වත්ථු න හොතීති අධිප්පායො.

දන්තකට්ඨකථායං – තතොපට්ඨාය අවහාරො නත්ථීති "යථාසුඛං භික්ඛුසඞ්ඝො පරිභුඤ්ජතූ"ති අභාජෙත්වා ව [6] යදි ච්ඡකං ගහණත්ථ මෙව ඨපිතත්තා අරක්ඛිතත්තා සබ්බසාධාරණත්තා ව අඤ්ඤං සඞ්ඝිකං විය න හොතීති ථෙය්‍යචිත්තෙන ගණ්හන්තස්සාපි නත්ථි අවහාරො. පුන සාමණෙරා ආහරිස්සන්තීති කෙචි ථෙරා වදෙය්‍යුන්ති යොජෙතබ්බං.

1. ම. බීජකසිකම්මාදිබ්බයං.
2. ම. න තප්පච්චයං.
3. ම. අනික්ඛන්තෙසුබඩා.
4. ම, භණ්ඩදෙය්‍යං.
5. සී. පරසන්තකංවත්ථුං.
6. ග. & ම. යාවදිච්ඡකං.

[1] **වනස්පති කථායං** – **සන්ධාරිතත්තාති** ඡින්නස්ස රුක්ඛස්ස පතිතුං ආරඩස්ස සන්ධාරණමත්තෙන වුත්තං, න පන මරිචවල්ලිආදීහි පුබ්බෙ වෙඨෙත්වා ඨිතභාවෙන තාදිසෙහි ඡින්නෙහි අවහාරො නත්ථි [2] අරඤ්ඤට්ඨ කථායං වෙඨිතවල්ලියං විය. **උජුකමෙව නිට්ඨතීති** ඉමිනා සබ්බසො [3] ඡින්දනමෙව වල්ලිආදීහි අසම්බඩස්ස රුක්ඛස්ස ඨානාචාවනං පුබ්බෙ විය ආකාසාදීසු [4] ඵුට්ඨසකලප්පදෙසතො මොචනන්ති ආවෙණිකමිධ ඨානාචාවනං දස්සෙති, කෙචි පන රුක්ඛභාරෙන කිඤ්චිදෙව [5] ඵුසිත්වා ඨිතත්තා හොති යෙව ඨානාචාවනන්ති වදන්ති, තං න රුක්ඛෙන ඵුට්ඨස්ස සකලස්ස ආකාසප්පදෙසස්ස පඤ්චහි [6] ඡහි වා ආකාරෙහි අනතික්කමිතත්තා. **වාතමුඛං සොධෙතීති** යථා වාතො ආගන්ත්වා රුක්ඛං පාතෙති, එවං වාතස්ස ආගමනමග්ගං රුන්ධිත්වා ඨිතානි සාඛා [7] ගුම්බාදීනි ඡින්දිත්වා අපනෙන්තො සොධෙති. **මණ්ඩූක කණ්ටකං වාති** මණ්ඩූකානං නඞ්ගුට්ඨෙ අග්ගකොටියං ඨිතකණ්ටකන්ති වදන්ති, එකෙ විසමච්ඡකණ්ටක න්ති පි වදන්ති.

හරණකථායං – "හරණක"න්ති වත්ථුසාමිනා හරීයමානං, [8] **සො ච පාදං අග්ඝති පාරාජික** න්ති අද්ධං [9] ගණ්හිස්සාමීති අසල්ලක්ඛිතත්තා සාමඤ්ඤතො ගණ්හිස්සාමි එතන්ති සල්ලක්ඛිතස්සෙ ව පටස්ස එකදෙසතාය තම්පි ගණ්හිතුකාමො වා ති පාරාජිකං වුත්තං. **සභණ්ඩහාරකන්ති** සහ භණ්ඩහාරකං, සකාරාදෙසස්ස විකප්පත්තා සහසද්දො ව ඨිතො, භණ්ඩහාරකෙන සහ තං භණ්ඩන්ති අත්ථො. **සාසඞ්කාති** යදි උපසඞ්කමිත්වා භණ්ඩං ගණ්හිස්සාමි, ආවුධෙන මං පහරෙය්‍යාති භයෙන සඤ්ජාතාසඞ්කා, **එකමන්තං පටික්කම්මාති** භයෙනෙ ව අනුපගන්ත්වා මග්ගතො සයං පටික්කම්ම. **සන්තජ්ජෙත්වාති** ඵරුසවාචාය වෙව ආවුධ පරිවත්තනාදි කාය විකාරෙන ව සන්තජ්ජෙත්වා. **අනජ්ඣාවුත්ථකන්ති** අපරිග්ගහිතකං. ආලයෙන අනධිමුත්ත ම්පි භණ්ඩං අනජ්ඣාවුත්ථකං නාම හොතීති ආහ **ආහරාපෙන්තෙ දාතබ්බ** න්ති, ඉමිනා පඨමං පරිච්චත්තාලයාන ම්පි යදි පච්ඡාපි සකසඤ්ඤා උප්පජ්ජති තෙසඤ්ඤෙව තංභණ්ඩං හොති, බලක්කාරෙනා පි සක සඤ්ඤාය තස්ස ගහණෙ දොසො නත්ථි. [10] අදෙන්තස්සෙ ව අවහාරොති දස්සෙති. යදි පන සාමිනො පරිච්චත්තං මයා පඨමං ඉදානි මම සන්තකං වා එතං නොති [11] ආසඞ්කා හොති, බලක්කාරෙන ගහෙතුං න වට්ටති සකසඤ්ඤා බලෙනෙ ව පුන ගහෙතබ්බභාවස්ස ආපන්නත්තා **අදෙන්තස්ස පාරාජිකන්ති** වචනතො චොරස්ස සකසඤ්ඤාය විජ්ජමානායපි සාමිකෙසු සාලයෙසු අදාතුං න වට්ටතීති දීපිතං හොති. **අඤ්ඤෙසූති** මහාපච්චරි ආදිසු. **විචාරණා එව නත්ථීති** ඉමිනා තත්ථා පි පටික්ඛෙපා භාවතො අයමෙව අත්ථොති දස්සෙති.

---

1. ම. & මු. සා. වනප්පති.
2. ම. අරඤ්ඤකථායං.
3. ම. ඡින්දමෙව.
4. සී. ඵුට්ඨස්ස සකලස්ස ආකාසප්පදෙසතො.
5. සී. භස්සිත්වා.
6. සී. ආකාරෙහි.
7. සී. ගච්ඡාදීනි.
8. ම. යො ච.
9. සී. න ගණ්හිස්සාමීති.
10. ම. අදදන්තස්සෙව.
11. ම. ආසඞ්කා

උපනිධිඨත්ථාය – සඤ්ඤාපනත්ථාය අත්තනෝ හත්ථේ නික්ඛිත්තස්ස භණ්ඩස්ස ගුත්තට්ඨානෙ පටිසාමනපයොගං විනා "නාහං ගණ්හාමී"ති ආදිනා අඤ්ඤථාභාවං පයොගෙ අකතෙ රජ්ජසඤ්ඤාභාදිකාලෙ න දානි තස්ස දස්සාමි න මයහං දානි දස්සතීති උභොහි පි සකසකට්ඨානෙ නිසීදිත්වා ධුරනික්ඛෙපෙ කතෙපි අවහාරො නත්ථි, කෙචි පනෙත්ථ පාරාජිකමෙව පටිසාමනපයොගස්ස කතත්තාති වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තං න සාරතො පච්චෙතබ්බං, පටිසාමනකාලෙ හි සස්ස ථෙය්‍යචිත්තං නත්ථි න දානි තස්ස දස්සාමීති ථෙය්‍යචිත්තුපපත්තික්ඛණෙ පන සාමිනො ධුරනික්ඛෙප චිත්තුපපත්තියා හෙතුභූතා කාචි චෙති පයොගො නත්ථි යෙන සො ආපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍ය, න හි අනිරිය සමුට්ඨානාය ආපත්තීති. **දූනෙ ස උසසාහො රක්ඛති නාවාති** අවහාරං සන්ධාය අවුත්තත්තා "නාහං ගණ්හාමී"ති ආදිනා මුසාවාදකරණෙ පාචිත්තියමෙව හොති, න දුක්කටං, ථෙය්‍යචිත්තාභාවෙන සහපයොගස්සාපි අභාවතොති ගහෙතබ්බං. "[1] යදි පි මුඛෙන දස්සාමීති වදති = පෙ = පාරාජික"න්ති එත්ථ කතරපයොගෙන ආපත්ති, න තාව පඨමෙන භණ්ඩපටිසාමනපයොගෙන තදා ථෙය්‍යචිත්තා භාවා, නාපි දස්සාමීති කථනපයොගෙන තදා ථෙය්‍යචිත්තෙන විජ්ජමානෙ පි පයොගස්ස කපිය්‍යත්තනාති වුච්චතෙ සාමිනාදෙහීති බහුසො යාචියමානොපි අදත්වා යෙන පයොගෙන අත්තනො අදාතුකාමතං සාමිකස්ස ඤාපෙති, යෙන ච සො අදාතුකාමො අයං වික්ඛිපතීති ඤත්වා ධුරං නික්ඛිපති, තෙනෙව පයොගෙන සස ආපත්ති, න හෙත්ථ උපනික්ඛිත්ත භණ්ඩ පරියායෙන මුත්ති අත්ථි, අදාතුකාමතාය හි සදා තෙ දින්නං, කත්ථ තෙ දින්නානන්ති ආදි පරියායවචනෙනා පි සාමිකස්ස ධුරෙ නික්ඛිපාපිතෙ ආපත්ති යෙව, තෙනෙ ව අට්ඨකථායං වුත්තං "කිං තුමෙහ භණථ = පෙ = උභින්නං ධුර නික්ඛෙපෙන භික්ඛුනො පාරාජික"න්ති. පරසන්තකස්ස පරෙහි ගණ්හාපනෙ එව පරියායතො මුත්ති, න සබ්බත්ථාති ගහෙතබ්බං.

අත්තනො හත්ථෙ නික්ඛිත්තත්තාති එත්ථ අත්තනො හත්ථෙ සාමිනා දින්නතාය භණ්ඩාගාරිකට්ඨානෙ ඨිතත්තා ව ඨානාචාවනෙ පි නත්ථි අවහාරෙ, ථෙය්‍යචිත්තෙන පන ගහණෙ දුක්කටතො න මුච්චතීති වෙදිතබ්බං. **එසෙව නයොති** උඩ්ඩාරෙයෙව වොරස්ස පාරාජිකං, කස්මා? අඤ්ඤභි සාධාරණස්ස අභිඤ්ඤුණස්ස වුත්තත්තා. **අඤ්ඤං නාදිසමෙව ගණ්හනෙන යුජ්ජතීති** සඤ්ඤුණතො ඔකාසතො ච හෙන සදිසමෙව අඤ්ඤං ගණ්හනෙන යුජ්ජති වොරෙන සල්ලක්ඛිත පදෙසතො තං අපනෙත්වා කෙහිචි තත්ථ තාදිසෙ [2] අඤ්ඤස්මිං පත්තෙ ඨපිතෙ තං ගණ්හනෙන යෙව යුජ්ජතීති අධිප්පායො, තෙන වොරෙන දිවා සල්ලක්ඛිතපත්තං අඤ්ඤත්ථ අපනෙත්වා තදඤ්ඤං තාදිසෙ පත්තෙ තත්ථ ඨපිතෙ පි වොරස්ස පච්ඡා රත්තිභාගෙ උපපජ්ජමානං ථෙය්‍යචිත්තං දිවා සල්ලක්ඛිතපදෙසෙ ඨපිතං අඤ්ඤං තාදිසං පත්තමෙව ආලම්බිත්වා උපපජ්ජතීති දස්සිතං හොති. **පදවාරෙනාති**

1. සී. ස්‍යා. ම. ඉදිපන. 2. ම. අස්ම්.

ථෙරෙන නිහරිත්වා දින්නං පත්තං ගහෙත්වා ගච්ඡතො චොරස්ස පදවාරෙන. [1] අතාදිසමෙව ගණ්හන්තෙ යුජ්ජතීති අතාදිසස්ස ථෙරෙන ගහණක්ඛණෙ අවහාරා භාවතො පච්ඡා හත්ථපත්තං තන්ති වා අඤ්ඤන්ති වා සඤ්ඤාය ඉදං ගහෙත්වා ගච්ඡාමීති ගමනෙ පදවාරෙ නෙව අවහාරො යුජ්ජතීති අධිප්පායො. පාරාජිකං නත්ථීති පදවාරෙ පි පාරාජිකං නත්ථි උපනිධි භණ්ඩෙ වියාති ගහෙතබ්බං.

ගාමචාරන්ති බහි ගාමෙ විහාරත්තා ගාමප්පවෙසස්ස ආරම්භප්පදෙස දස්සනවසෙන වුත්තං, අන්තොගාමන්ති අත්ථො. චින්නම්පි උධාරෙ යෙව පාරාජිකන්ති ථෙරස්ස අභණ්ඩාගාරිකත්තා වුත්තං, යදි හි සො භණ්ඩාගාරිකො භවෙය්‍ය සබ්බම්පි උපනික්ඛිත්තමෙව සියා, උපනික්ඛිත්ත භණ්ඩෙ ව ථෙය්‍යචිත්තෙන [2] ගණ්හන්තො පි න තාව ථෙරස්ස අවහාරො හොති, චොරස්සෙ ව අවහාරො. උභින්නම්පි දුක්කටන්ති ථෙරස්ස අත්තනො සන්තකතාය චොරස්ස සාමිකෙන දින්නත්තා අවහාරො න ජාතො, උභින්නම්පි අසුඛචිත්තෙන ගහිතත්තා දුක්කටන්ති අත්ථො. ආණත්තියා ගහිතත්තාති පත්තචීවරං ගණ්හාති එවං ථෙරෙන කත්ආණත්තියා ගහිතත්තා. අටවිං පවිසති පදවාරෙන කාරෙතබ්බොති පත්තචීවරං ගණ්හ අසුකං නාම ගාමං ගන්ත්වා පිණ්ඩාය [3] චරිස්සාමාති ථෙරෙන විහාරතොපට්ඨාය ගාමමග්ගෙපි සකලෙපි ගාමෙ විචරණස්ස නියමිතත්තා මග්ගතො ඔක්කම්ම ගච්ඡන්තස්සෙව පදවාරෙන ආපත්ති වුත්තා, විහාරස්ස හි පරභාගෙ උපචාරතො පට්ඨාය යාව තස්ස ගාමස්ස පරතො උපචාරො, තාව සබ්බං දහරස්ස ථෙරාණත්තියා සඤ්චරණූපචාරොව හොති, න පන තතො පරං, තෙනෙ ව "උපචාරාතික්කමෙ පාරාජිකං" "ගාමූපචාරාතික්කමෙ පාරාජික"න්ති ව වුත්තං. පටිනිවත්තනෙ චීවරධොවනාදි අත්ථාය පෙසනෙ පි එසෙව නයො.

අඨත්වා අනිසිදිත්වාති එත්ථ විහාරං පවිසිත්වා සීසාදිසු භාරං භූමියං අනික්ඛිපිත්වා තිට්ඨන්තො වා නිසීදන්තො වා විස්සමිත්වා ථෙය්‍යචිත්තෙ වූපසන්තෙ පුන ථෙය්‍යචිත්තං උප්පාදෙත්වා ගච්ඡති වෙ, පාදුද්ධාරෙන කාරෙතබ්බො, සචෙ භූමියං නික්ඛිපිත්වා පුන තං ගහෙත්වා ගච්ඡති, උද්ධාරෙන කාරෙතබ්බො, කස්මා? ආණාපකස්ස ආණත්තියා යං කත්තබ්බං, තස්ස තාවතා පරිනිට්ඨිතත්තා. අසුකං නාම ගාමන්ති [4] අනියමෙත්වා අන්තොගාමං ගමිස්සාමාති අවිසෙසෙන වුත්තෙ විහාරසාමන්තා පුබ්බෙ පිණ්ඩාය පවිට්ඨපුබ්බා සබ්බෙ ගොචරගාමා පි ඛෙත්ත මෙවා තී වදන්ති. සෙසන්ති මග්ගුක්කමන විහාරාභිමුඛ ගමනාදි සබ්බං. පුරිමසදිසමෙවාති අනාණත්තියා ගහිතෙ පි සාමිකස්ස කථෙත්වා ගහිතත්තා හෙට්ඨාවුත්ත විහාරූපචාරාදි සබ්බං ඛෙත්තමෙවාති කත්වා වුත්තං. එසෙවනයොති "අන්තරාමග්ගෙ ථෙය්‍යචිත්තං උප්පාදෙත්වා"ති ආදිනා වුත්තං නයං

1. සී. මු. ස. & ම. ස. තාදිසමෙව.
2. ම. ගණ්හතොපි.
3. සී. පවිසිස්සාමාති.
4. සී. අනියමිත්වා.

අතිදිස්සති. නිමිත්තෙ වා කතෙ ති "චීවරං මෙ කිලිට්ඨං, කො නු ඛො රජිත්වා දස්සති"ති ආදිනා නිමිත්තෙ කතෙ. [1] වුත්ත නයෙනෙ වා ති අනා ණත්තස්ස ථෙරෙන සඩිං පත්ත චීවරං ගහෙත්වා ගමනවාරෙ වුත්තනයෙ නෙව. එකපස්සෙ ති විහාරස්ස මහන්තතාය අත්තානං අදස්සෙත්වා එකස්මිං පස්සෙ. ථෙය්‍යචිත්තෙන පරිභුඤ්ජන්තො ජීරාපෙති ති ථෙය්‍යචිත්තෙ උප්පන්නෙ ඨානා චාවනං අකත්වා නිවත්ථපාරුත නීහාරෙනෙව පරි භුඤ්ජන්තො ජීරාපෙති, ඨානා චාවෙන්තස්ස පන ථෙය්‍යචිත්තෙ සති පාරාජිකමෙව "සීසෙහාරං ඛන්ධෙ කරණාදිසු"විය. යථා වා තථා වා නස්සති ති අග්ගි ආදිනා නස්සති. අඤ්ඤො වා කොචී ති ඉමිනා යෙන ඨපිතං, සො පි සඞ්ගහිතො ති වෙදිතබ්බං.

ඉතරස්සාති චොරස්ස. ඉතරං ගණ්හතො [2] උඩාරෙ පාරාජිකන්ති එත්ථ පවිසිත්වා තව සාටකං ගණ්හාහීති ඉමිනාව උපනිධිභාවතො මොචි තත්තා සාමිකස්ස ඉතරං ගණ්හතො අත්තනො සාටකෙ ආලයස්ස [3] සබ්භාවතො ච "උඩාරෙ පාරාජික"න්ති වුත්තං. සාමිකො චෙ මම සන්තකං ඉදං වා හොතු අඤ්ඤං වා කිං තෙන? අලං මය්හං ඉමිනාති ඒවං සුට්ඨු නිරාලයො හොති, චොරස්ස පාරාජිකං නත්ථි ති ගහෙතබ්බං. න ජානන්ති ති තෙන වුත්තවචනං අසුණන්තා න ජානන්ති. එසෙව නයොති එත්ථ සවෙ ජානිත්වා පි චිත්තෙන න සම්පටිච්ඡන්ති, එසෙව නයො ති දට්ඨබ්බං. පටික්ඛිපන්ති ති එත්ථ චිත්තෙන පටික්ඛෙපො පි සඞ්ගහිතො වා ති වෙදිතබ්බං. උපචාරෙ විජ්ජමානෙ ති භණ්ඩාගාරස්ස සමීපෙ උච්චාර පස්සාව ට්ඨානෙ විජ්ජමානෙ. [4] මයි ච මතෙ සඞ්ඝස්ස ච සෙනාසනෙ [5] විනට්ඨෙ ති එත්ථ තං මාරෙස්සාමා ති එත්තකෙ වුත්තෙ පි විවරිතුං වට්ටති "ගිලාන පක්ඛෙ ඨිතත්තා අවිසයො"ති වුත්තත්තා, මරණතො හි පරං ගෙලඤ්ඤං අවිසයත්ත ඤ්ච නත්ථි. "වාරඤ්ච ඡින්දිත්වා පරික්ඛාරං හරිස්සාමා"ති එත්තකෙ වුත්තෙ පි විවරිතුං වට්ටති යෙව. සහායෙහි භවිතබ්බ න්ති තෙහි පි භික්ඛා චාරාදීහි පරියෙසිත්වා අත්තනො සන්තකෙ පි කිඤ්චි කිඤ්චි දාතබ්බන්ති වුත්තං හොති. අයං සාමිචී ති භණ්ඩාගාරෙ වසන්තානං ඉදං වත්තං. ලොල මහාථෙරොති මන්දො මොමුහො ආකිණ්ණවිහාරී. ඉතරෙහිති තස්මිං යෙව ගබ්භෙ වසන්තෙහි ඉතරභික්ඛූහි. විහාරරක්ඛනවාරෙ නියුත්තො = විහාරවාරිකො, වුඩ්ඪපටිපාටියා අත්තනො වාරෙ විහාර රක්ඛනකො. නිවාප න්ති භත්තවෙතනං. චොරානං පටිපථං ගතෙසූති චොරානං ආගමනං ඤත්වා පඨමතරඤ්ඤෙ ච [6] ගන්ත්වා සද්දං කරිස්සාමාති චොරානං අභිමුඛං ගතෙසු, චොරෙහිවා හටභණ්ඩං ආහරිස්සාමාති තද නුපථං ගතෙසු පි එසෙව නයො.

නිබ්ධං කත්වාතී අසුකකුලෙ යාගුභත්තං විහාරවාරිකානඤ්ඤෙ වා ති එවං නියමනං කත්වා. "චෙ තිස්සො යාගුසලාකා වත්තාරි පඤ්ච සලාක

1. තී. මු. ස. වුත්තනයමෙව.
2. සී. & ම. උඩාරෙයෙව.
3. සී. සම්භවතොව.
4. ම. & සී. මයි මතෙ.
5. ම. & මු. සා. නට්ඨෙ.
6. සී. ආගන්ත්වා.

භත්තානි ච ලභමානො චා''ති ඉදං නිදස්සනමත්තං, තතො ඌනං වා හොතු අධිකං වා [1] අත්තනො වෙය්‍යාවච්චකරස්ස ච ය්‍යාපනමත්තං ලභනමෙ ච පමාණ න්ති ගහෙතබ්බං. **නිස්සිතකෙ** [2] **ජගෙගන්ති** ති තෙහි විහාරං ජග්ගාපෙන්ති ති අත්ථො. **අසහාසස්සා** ති සහාය රහිතස්ස. [3] **අත්ත දුතියස්සා**ති අප්පිච්ඡස්ස අත්තා සරීරමෙ ච දුතියො අස්ස නා ඤ්ඤාති අත්තදුතියො. තදුභයස්සා පි අත්ථස්ස විභාවනං **ඝස්සා**ති ආදි, එතෙන සබ්බෙන එකෙ කස්ස වාරො න පාපෙතබ්බොති දස්සිතන්ති වෙදිතබ්බං. [4] **පාකවට්ටත්ථාසා**ති නිච්චං පචිතබ්බ යාගුභත්ත සඞ්ඛාතවට්ටත්ථාය. **ඨපෙන්ති**ති දායකා ඨපෙන්ති. **තං ගහෙත්වා** ති තං ආරාමිකාදීහි දීයමානං භාගං ගහෙත්වා. [5] **න ගාහාපෙතබ්බොති** එත්ථ [6] අබ්හොකාසි කස්සාපි අත්තනො අධිකපරික්ඛාරො වා ඨපිතො අත්ථි. චීවරාදි සඞ්ඝිකභාගෙපි ආලයො වා අත්ථි, සොපි ගාහාපෙතබ්බොව. [7] **විගුණන්ති** අඤ්ඤෙහි ලබ්භමානතො [7] විගුණං. **පක්ඛවාරෙනා**ති අඩමාසවාරෙන.

සුඞ්කඝාතකඨාඝං – සුඞ්කං යත්ථ රාජපුරිසා හනන්ති අදදන්තානං සන්තකං අච්ඡින්දිත්වා පි ගණ්හන්ති, තං ඨානං **සුඞ්කඝාත** න්ති එව ම්පි අත්ථො දට්ඨබ්බො. වුත්ත මෙව ත්ථං පාකටං කාතුං **තං** හි ති ආදි වුත්තං. **දුතියංපාදං අතික්කාමෙ**තිති එත්ථ පඨමපාදං පරිච්ඡෙදතො බහිඨපෙත්වා දුතියපාදෙ උඩටමත්තෙ පාරාජිකං උඩරිත්වා බහිඅට්ඨපිතෙ පි බහි ඨිතො එව නාම හොතී ති කත්වා එවං සබ්බත්ථ පදවාරෙසු පී ති දට්ඨබ්බං. **පරිවත්තෙත්වා අබ්භන්තරිමං බහි ඨපෙති පාරාජිකන්ති** ඉදං [8] සයං බහි ඨත්වා පඨමං අබ්භන්තරිමං උක්ඛිපිත්වා වා සමකං උක්ඛිපිත්වා වා පරිවත්තනං සන්ධාය වුත්තං, බහි ඨත්වා උක්ඛිත්තමත්තෙහි සබ්බං බහි ගතමෙව හොතීති. සවෙ පන සො බහි ඨත්වාපි බාහිරපුටකං පඨමං අන්තො ඨපෙත්වා පච්ඡා අබ්භන්තරිමං උක්ඛිපිත්වා බහි ඨපෙති, තදා පි එකාබඩතාය අවිජහිතත්තා අවහාරො න දිස්සති, කෙචි පන "භූමියං පතිත්වා වට්ටන්තං පුන අන්තො පවිසති පාරාජිකමෙවා"ති වුත්තත්තා බාහිර පුටකෙ අන්තො පවිට්ඨෙපි බහිගතභාවතො න මුච්චති, අන්තොගතං පන පුටකං පඨමං පච්ඡා එව වා බහි ඨපිතමත්තෙ පාරාජික මෙවාති වදන්ති, තං න යුත්තං. බහි භූමියං පාතිතස්ස කෙනචි සඞ්ඛං එකාබඩතාය අභාවෙන අන්තොපවිට්ඨෙ පි පාරාජිකමෙවාති වත්තුං යුත්තං, ඉදං පන එකාබඩත්තා තෙන සඞ්ඛං න සමෙති, තස්මා යථා අන්තො භූමිගතෙන එකාබඩතා න හොති, එවං උභයස්සා පි බහි ගතභාවෙ සාධිතෙයෙව අවහාරොති විඤ්ඤායති, විමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. "යෙන පරිවත්තෙත්වා"ති ඉමස්ස නිවත්තිත්වාති අත්ථං වදන්ති, තෙහි පන "අබ්භන්තරිමං බහි ඨපෙතී"ති අයමත්ථො ගහිතො හොතීති තත්ථ සඞ්කා යෙව නත්ථි.

1. සී. අත්තනො ච.
2. ම. ජග්ගාපෙන්තීති.
3. ති. මු. ස. සී. මු. ස. & ම. ස. අදුතියස්ස.
4. ම. පාකවත්තත්ථාය.
5. ම. න ගාහෙතබ්බොති.
6. සී. යස්ස අබ්හොකාසිකස්සාපි.
7. ම. දුගුණං.
8. සී. සුඞ්කං.

එකාබඩ්ඨනති කාජකොටියං රජ්ජුයා බන්ධනං සන්ධායවුත්තං. **අබන්ධිත්වා කාජකොටියං ඨපිතමත්තමෙව හොති පාරාජිකන්ති** [1] බහිගත කාජකොටියං ඨපිතං යදි පාදං අගඝති, පාරාජිකමෙව, අන්තො ඨපිතෙන එකාබඩ්ඨනාය අභාවාති අධිප්පායො. **ගච්ඡන්තෙ යානෙ වා =පෙ= ඨපෙතීති** සුඞ්කඝාතං පවිසිත්වා අපවිසිත්වා වා ඨපෙති. **සුඞ්කට්ඨානස්ස බහි ඨිතන්ති** යානාදීහි නීහටත්තා බහි ඨිතං, කෙචි පන බහි ඨපිතන්ති පාඨං චිකප්පෙත්වා සුඞ්කට්ඨානතො පුබ්බෙව බහි ඨපිතන්ති අත්ථං වදන්ති, තං න සුන්දරං, සුඞ්කට්ඨානෙ පවිසිත්වා යානෙ ඨපිතෙ පි [2] පවට්ටෙත්වා ගතෙ විය දොසා භාවතො. යො පන සුඞ්කට්ඨානස්ස අන්තොපවිසිත්වා සුඞ්කට්ඨානන්ති ඤත්වා ථෙය්‍යචිත්තෙන ආගතමග්ගෙන පටිනිවත්තිත්වා ගච්ඡති, තස්සා පි යදි තෙන දිසාභාගෙන ගච්ඡන්තාන මපි හත්ථතො සුඞ්කං ගණ්හන්ති පාරාජිකමෙ ව. **ඉමස්මිං ඨානෙ ති** යානාදීහි නිහරණෙ. **තත්‍රාති** තස්මිං එළකලොමසික්ඛාපදෙ.

පාණකථායං – ආ ඨපිතොති මාතාපිතූහි ඉණං ගණ්හන්තෙහි යාව ඉණදානා අයං තුම්හාකං සන්තිකෙ හොතූති ඉණදායකානං [3] නිය්‍යාදිතො. **අවහාරො නත්ථීති** මාතාපිතූහි පුත්තස්ස අපරිච්චත්තත්තා මාතාපිතූනඤ්ච අසන්තකත්තා අවහාරො නත්ථි. **ධනං පන ගතට්ඨානෙව වඩ්ඪතීති** ඉමිනා ආ ඨපෙත්වා ගහිත ධනං වඩ්ඪියා සහ ආ ඨපිත පුත්තහාරකස්ස ගීවාති දස්සිතන්ති වදන්ති. **දාසස්ස ජාතොති** උක්කට්ඨ ලක්ඛණං දස්සෙතුං වුත්තං. දාසිකුච්ඡියං පන අදාසස්ස ජාතො පි එත්ථෙ ව සඞ්ගහිතො. **පරදෙසතො** [4] **පහරිත්වාති** පරදෙස [5] විලුම්පකෙහි රාජවොරාදීහි හරිත්වා. **සුඛං ජීවාති වදතීති** ථෙය්‍යචිත්තෙන සාමිකානං සන්තිකතො පලාපෙතු කාමතාය වදති, තථා පන අචින්තෙත්වා කාරුඤ්ඤෙන සුඛං ගන්ත්වා ජීවාති වදන්තස්ස නත්ථි අවහාරො, ගීවා පන හොති. **දුතිය පදවාරෙති** යදි දුතියපදං අවස්සං උඩරිස්සති, භික්ඛුස්ස පලායිත්වා "සුඛං ජීවා"ති වචනක්ඛණෙයෙව පාරාජිකං. **අනාපත්ති පාරාජිකස්සාති** තස්ස වචනෙන වෙගවඩ්ඪනෙ අකතෙ පි දුක්කටා න මුච්චතීති දස්සෙති. "අදින්නං ථෙය්‍ය සඞ්ඛාතං ආදියෙය්‍යා"ති ආදානස්සෙව වුත්තත්තා වුත්තපරියායෙන මුච්චතීති.

චතුප්පදකථායං – පාළියං ආගතාවසෙසාති පාළියං ආගතෙහි හත්ථිආදීහි අඤ්ඤෙ පසු සද්දස්ස සබ්බසාධාරණත්තා. **භිඞ්කච්ඡාප** න්ති භිඞ්කා භිඞ්කාති සද්දායනතො එවං ලඞ්ඨ නාමං හත්ථිපොතකං. **අන්තො වත්ථුම්හීති** පරික්ඛිත්තෙ. **බහි නගරෙ ඨිතස්සාති** පරික්ඛිත්තනගරං සන්ධාය වුත්තං, අපරික්ඛිත්තනගරෙ පන අන්තොනගරෙ ඨිතස්සා පි ඨිතට්ඨාන මෙව ඨානං. **ඛණ්ඩචාරන්ති** අත්තනා ඛණ්ඩිතචාරං. **එකො නිපන්නොති**

---

1. ම. බහිගහිත. 2. සී. පවට්ටිත්වා. 3. ම. නිය්‍යාතිතො.
4. ම. & සී. හරිත්වා. 5. { සී. විලුම්පත්තෙහි. ම. විලුප්පකෙහි.

එත්ථාපි "බඩො"ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං, තෙනාහ **නිපන්නස්ස මෙති. සාතෙතීති** එත්ථ ථෙය්‍යචිත්තෙන විනාසෙන්තස්ස සහ පයොගත්තා දුක්කට මෙවාති වදන්ති.

[1] **ඔචරක කථායං – පරියායෙන හි අදින්නාදානතො මුච්චතීති** ඉදං ආණත්තික පයොගං සන්ධාය වුත්තං, සයමෙව පන අභියුඤ්ජනාදීසු පරියායෙන පි මොක්ඛො නත්ථි.

ඔණ්රක්ඛකථායං – ඔණ්නති ඔණ්තං, ආනීතන්ති අත්ථො. ඔණ්රක්ඛස්ස සන්තිකෙ ඨපිතභණ්ඩං උපනිධි විය ගුත්තට්ඨානෙ ඨපෙත්වා සඞ්ගොපනත්ථාය අනික්ඛිපිත්වා යථා ඨපිතට්ඨානෙ යෙව මුහුත්තමත්තං ඔලොකනත්ථාය ඨපිතත්තා තස්ස භණ්ඩස්ස ඨානාචාවන මත්තෙන ඔණ්රක්ඛකස්ස පාරාජිකං හොති.

සංවිදාවහාර කථායං – [2] **සංවිධායාති** සංවිදහිත්වා. **තෙන** [3] **තෙසං** [4] **දුක්කටා පත්තියො ති** ආණත්තිවසෙන පාරාජිකාපත්තියා අසම්භවෙ සතී ති වුත්තං. යදි හි තෙන ආණත්තා යථා ණත්තවසෙන හරන්ති, ආණත්තික්ඛණෙ එව පාරාජිකාපත්තිං ආපජ්ජන්ති. පාළියං "සම්බහුලා සංවිදහිත්වා එකො භණ්ඩං අවහරති ආපත්තිසබ්බෙසං පාරාජිකස්සා"ති එත්ථා පි ආණාපකානං ආණත්තික්ඛණෙයෙ ව ආපත්ති, අවහාරකස්ස උඩාරෙති ගහෙතබ්බො. [5] "සම්බහුලා භික්ඛූ එකං ආණාපෙන්ති ගච්ඡෙතං ආහරාති, තස්සුඩාරෙ සබ්බෙසං පාරාජික"න්ති ආදිසු පි එවමෙ ව අත්ථො ගහෙතබ්බො. **සාහත්ථියං වා** [6] **ආණත්තියස්ස ආණත්තියං වා** [7] **සාහත්ථියස්ස අඞ්ගං න හොතීති** භින්නකාලිකත්තා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස අඞ්ගං න හොති, තථා හි සහත්ථා අවහරන්තස්ස ඨානාචාවනක්ඛණෙ ආපත්ති, ආණත්තියා පන ආණත්තික්ඛණෙයෙ වා ති භින්නකාලිකත්තා [8] ආපත්ති යොති.

සඞ්ඛෙතකම්ම කථායං – [9] **ඔචරකෙ වුත්තනයෙනෙවාති** එත්ථ "අවස්සං හාරියෙ භණ්ඩෙ"ති ආදිනා වුත්තනයෙනෙව. පාළියං "තං සඞ්ඛෙතං පුරෙ වා පච්ඡා වා"ති තස්ස සඞ්ඛෙතස්ස පුරෙ වා පච්ඡා වා ති අත්ථො, "තං නිමිත්තං පුරෙ වා පච්ඡා වා"ති එත්ථා පි එසෙවනයො.

නිමිත්තකථායං – අක්ඛි නිඛණාදි නිමිත්තකම්මං පන ලහුකං [10] ඉත්තරකාලං, තස්මා තඞ්ඛණෙයෙව තං භණ්ඩං අවහරිතුං න සක්කා. නිමිත්තකම්මා නන්තරමෙව ගණ්හිතුං ආරඩත්තා තෙනෙව නිමිත්තෙන අවහරතීති වුච්චති. යදි එවං පුරෙ භත්තප්පයොගොව එසොති වාදෙ පමාණභාවං ආපජ්ජතීති, නාපජ්ජති, න හි සඞ්ඛෙතකම්මං විය නිමිත්තකම්මං කාල පරිච්ඡෙදයුත්තං, කාලවසෙන හි සඞ්ඛෙතකම්මං වුත්තං, කිරියාවසෙන

1. ම. & සී. ඔචරණක කථායං. 4. ම. දුක්කටාපත්තීහොති. 7. ම. සාහත්ථිකස්ස.
2. මු. සා. & ම. සංවිදයාති. 5. ම. සම්පහුලා එකං. 8. සී. ආපත්තියෙවාති.
3. ම. ස. තෙසං. 6. ම. ආණත්තිකස්ස. 9. ම. ඔචරණකෙ. 10. සී. ඉතරකාලං.

නිමිත්තකම්මන්ති අයමෙව තෙසං විසෙසො. තං නිමිත්තං පුරෙ වා පච්ඡා වා භණ්ඩං අවහරති මූලට්ඨස්ස අනාපත්තිති ඉදං පන නිමිත්ත කරණතො පුරෙ ගණ්හන්තස්ස වෙව නිමිත්තකම්මෙ ච කතෙපි ගණ්හිතුං අනාරභිත්වා පච්ඡා සයමෙ ච ගණ්හන්තස්ස ච වසෙන වුත්තං.

ආණත්තිකථායං – අසම්මොහත්ථන්ති යස්මා සඞ්කෙතකම්ම නිමිත්ත කම්මානි කරොන්තො න කෙවලං පුරෙ භත්තාදිකාල සඞ්කෙතකම්මං අක්ඛිනිඛණාදි නිමිත්තකම්මමෙව වා කරොති, අථ ඛො එවං වණ්ණ සණ්ඨාන භණ්ඩං ගණ්හාති භණ්ඩනියම මපි කරොති, ත්වං ඉත්ථන්නාමස්ස පාවද, සො අඤ්ඤස්ස පාවදතූති ආදිනා පුග්ගලපටිපාටියා ච ආණාපෙති, තස්මා පුබ්බණ්හාදිකාලවසෙන අක්ඛිනිඛණාදී කිරියාවසෙන [1] භණ්ඩපුග්ගල පටිපාටිවසෙන ච ආණත්තෙ එතෙසු සඞ්කෙත කම්ම නිමිත්ත කම්මෙසු විසඞ්කෙතාවිසඞ්කෙත [2] විභාගෙ සම්මොහො ජායති, තදපගමෙන අසම්මොහත්ථං. යං ආණාපකෙන නිමිත්තසඤ්ඤං කත්වා වුත්තන්ති පුබ්බණ්හාදිසු අක්ඛිනිඛණාදිසු වා ගහණත්ථං ආණාපෙන්තෙන [3] ඊදිසං වණ්ණසණ්ඨානාදියුත්තං ගණ්හාති එවං ගහණස්ස [4] නිමිත්තභූතං සඤ්ඤාණං කත්වා යං භණ්ඩං වුත්තං. අයං යුත්ති සබ්බත්ථාති හෙට්ඨා වුත්තෙසු උපරි වක්ඛමානෙසු ච සබ්බත්ථ ආණත්ති පපසඞ්ගෙසු ආණත්ති ක්ඛණෙ යෙව පාරාජිකාදීනං භාවසඞ්ඛාතා විනය යුත්ති, සා ච ආණත්තස්ස කිරියා නිට්ඨාපනක්ඛණෙ ආණාපකස්ස [5] පයොගස්ස ථෙය්‍යචිත්තානං අභාවා ආණත්තික්ඛණෙ එකා එව ආපත්ති හොතීති එවං [6] උපපත්තියා පවත්තත්තා යුත්තීති වුත්තා. "මූලට්ඨස්ස ථුල්ලච්චය"න්ති වුත්තත්තා සඞ්ඝ රක්ඛිතෙන පටිග්ගහිතෙ පි බුඩරක්ඛිත ධම්මරක්ඛිතානං දුක්කටමෙව. කස්මා පනෙ ත්ථ ආචරියස්ස ථුල්ලච්චයන්ති ආහ මහාජනොහිති ආදි. මහාජනොති ච බුඩරක්ඛිත ධම්මරක්ඛිත සඞ්ඝරක්ඛිතෙ සන්ධාය වුත්තං.

මූලට්ඨස්සෙව දුක්කටන්ති බුඩරක්ඛිතස්ස දුක්කටං. ඉදඤ්ච මූලට්ඨස්ස ථුල්ලච්චයා භාවදස්සනත්ථං පඨමං ආණත්තික්ඛණෙ දුක්කටං සන්ධාය වුත්තං, න පන සඞ්ඝරක්ඛිතස්ස පටිග්ගහණපච්චයා පුන දුක්කට [7] සම්භවං සන්ධාය. න හි සො එකපයොගෙන දුක්කටවයං ආපජ්ජති, කෙචි පන පාළියං විසඞ්කෙතත්තා මූලට්ඨස්සාති අවත්වා "පටිග්ගණ්හාති ආපත්තිදුක්කටස්සා"ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තත්තා ඉදං සඞ්ඝරක්ඛිතස්ස දුක්කටං සන්ධාය වුත්තන්ති වදන්ති, තං කිඤ්චාපි අට්ඨකථාය න සමෙති, පාළිතො පන යුත්තං විය දිස්සති, න හි තස්ස පටිග්ගහණප්පයොගෙ අනාපත්ති හොතීති. ඉම්නාව හෙට්ඨා ආගතවාරෙසුපි පටිග්ගණ්හන්තානං දුක්කටං වෙදිතබ්බං. පණ්ණෙ වා සිලාදිසු වා වොරියං කාතබ්බන්ති ලිඛිත්වා ඨපිතෙ පාරාජිකමෙවාති කෙචි වදන්ති, තං පන අසුකස්ස ගෙහෙ

1. සී. භණ්ඩවසෙන.
2. ම. භාගෙ.
3. ම. ඊදිස.
4. ම. නිමිත්තභූත.
5. ම. පයොග.
6. ම. උපපත්තියා
7. සී. සන්ධාය.

හණ්ඩනන්ති එවං නියමෙත්වා ලිඛිතෝ යුජ්ජති, න අනියමෙත්වා ලිඛිතෙති වීමංසිතබ්බං. **මගඟානන්තර ඵලසදිසාති** ඉමිනා යථා අරියපුග්ගලානං මගඟානන්තරෙ ඵලෙ උප්පන්නෙ කිලෙස පටිප්පස්සද්ධි පරියොසානං භාවනා නිච්චං නිප්ඵන්නං නාම හොති, එවමෙ තීසඟා අත්ථසාධක චෙතනාය උප්පන්නාය ආණත්තනිච්චං නිප්ඵන්නමෙවාති දස්සෙති, තෙනාහ **තසමා අයං ආණත්තිකඛණෙ යෙව පාරාජිකොති**, ආණත්ති වචීපයොග [1] සමුට්ඨාපක චෙතනාකඛණෙ යෙව පාරාජිකො හොතීති අත්ථො.

ආණත්තිකථා නිට්ඨිතා.

නත්ථ නත්ථාති භුම්මත්ථ ඵලත්ථාදිසු. පාළියං මනුස්සපරිග්ගහිතං සඤ්ඤාය "පරපරිග්ගහිත"නන්ති වුත්තං. "ආමසති එඤ්ජෙති ඨානාචාවෙති"ති ඉමෙහි තීහි පදෙහි පුබ්බප්පයොගසහිතං පඤ්චමං අවහාරඞ්ගං වුත්තං. "ඨානාචාවෙති"ති ච ඉදං උපලක්ඛණමත්තං. ආණත්තිකාදයො සබ්බෙපි පයොගා ධුරනික්ඛෙපො ච ඉධ සඞ්ගහෙතබ්බා වා නි දට්ඨබ්බං. ඨානා චාවනන්ති" ඉදං පාළිඅනුසාරතො වුත්තං ධුරනික්ඛෙපස්සාපි සඞ්ගහෙ තබ්බතො, එස නයො උපරි පි සබ්බත්ථ. හත්ථ හි "න ච සකසඤ්ඤී"ති ඉමිනා පරපරිග්ගහිතතා වුත්තා, "න ච විස්සාසගාහී න ච තාවකාලික"නන්ති ඉමෙහි පරපරිග්ගහිත සඤ්ඤිතා, තීහි වා එතෙහි පරපරිග්ගහිතතා පර පරිග්ගහිත සඤ්ඤිතා ච වුත්තාති වෙදිතබ්බා.

අනජ්ඣාවුත්ථකන්ති මමෙදන්ති පරිග්ගහවසෙන අනජ්ඣාවුත්ථකං අරඤ්ඤෙ දාරු තිණ පණ්ණාදි. **ඡඩ්ඩිතන්ති** පඨමං පරිග්ගහෙත්වා පච්ඡා අනපේක්ඛතාය ඡඩ්ඩිතං යං කිඤ්චි. **ඡින්නමූලකන්ති** නට්ඨං පරියෙසිත්වා ආලයසඞ්ඛාතස්ස මූලස්ස ඡින්නත්තා ඡින්නමූලකං. **අස්සාමිකන්ති** අනජ්ඣා වුත්ථකාදිහි තීහි ආකාරෙහි දස්සිතං අස්සාමිකවත්ථු. **උභය මපි ති** අස්සාමිකං අත්තනො සන්තකඤ්ච. **තසමිං යෙව අත්තභාවෙ නිබ්බත්තනාති** තස්මිං යෙව මනුසරීරෙ [2] පෙතත්තභාවෙන නිබ්බත්තනා. **රුක්ඛාදිසු ලග්ගිත ඝාමඤ්ච වත්තබ්බමෙව නත්ථීති** මනුස්සෙහි අගොපිතං සඞ්ගාය වුත්තං, සචෙ පනෙතං දෙවාලය චෙතිය රුක්ඛාදීසු නියුත්තෙහි පුරිසෙහි රක්ඛිත ගොපිතං හොති, ගන්තුං න වට්ටති. **ථොකෙ** [3] **ඛාසිතෙ** = පෙ = **ගණ්හතුං වමථානිති** ඉදං අදින්නාදානාභාවං සඞ්ගාය වුත්තං. ජීවමානස්ස පාණිනා ඛාදියමාන මංසස්ස අවයවෙ ඛාදනං නාම කාරුඤ්ඤහානිතො ලොලභාවතො ච අසාරුප්පමෙව, තෙනෙවහි අරියවංසිකා අත්තනො පත්තෙන භත්තං ඛාදන්තම්පි සුනඛාදිං තජ්ජෙත්වා න වාරෙන්ති, තිරච්ඡා නානං ආමිසදානෙ කුසලං විය තෙසං ආමිසස්ස අවයවදානෙපි අකුසල මෙවාති ගහෙතබ්බං, තෙනෙව වක්ඛති පරානුද්දයතා ච න ගහෙ තබ්බන්ති. බහූ එකතො දාරුආදි භාරියස්ස එකස්ස භණ්ඩස්ස උක්ඛිපන

---

1. ම. සමුට්ඨාපික. 2, සී. අපෙතත්තභාවෙ. 3. නි. මූ. ස. ඛාදිතෙ.

කාලෙ ගණ්හථ උක්ඛිපථාති වචීපයොගෙන සඞ්ඝං කායප්පයොග සබ්භා වට්ඨානං සන්ධාය **සාහත්ථිකාණත්තිකන්ති** වුත්තං. ත්වං එතං වත්ථුං ගණ්හ අහං අඤ්ඤන්ති එවං පවත්තෙ පන අවහාරෙ අත්තනා ගහිතං සාහත්ථිකමෙව, පරෙන ගාහාපිතං ආණත්තිකමෙව, තෙනෙව තදුභයගෙඝන පඤ්චමාසෙපි පාරාජිකං න හොති, එකෙකභණ්ඩගඝවසෙන ථුල්ලච්චයාදි මෙව හොති, වුත්තං හි "සාහත්ථිකං වා ආණත්තිකස්ස අඞ්ගං න හොති"ති ආදි. උපනික්ඛිත්තභණ්ඩං භණ්ඩදෙය්‍යඤ්ච අදාතුකාමතාය දෙමි දම්මිති වික්ඛිපන්තො තුණ්හීභාවෙන විහෙඨෙන්තොපි තෙන තෙන කායවිකාරාදි කිරියාය පරස්ස ධුරං නික්ඛිපාපෙසීති **කිරියා සමුට්ඨානඤ්චාති** වුත්තං.

පදභාජනිය වණ්ණනා නයො.

විනීතවත්ථුසු, නිරුත්තියෙව තං තං අත්ථග්ගහණස්ස උපායතාය පථොති = "නිරුත්තිපථො," තෙනෙවාහ **වොහාරවචනමත්තෙති. යථා කම්මං ගතොති** තතො පෙතත්තභාවතො මතභාවං දස්සෙති. **අබ්භුණෙහති** ආසන්නමරණතාය සරීරස්ස [1] උණ්හසමඞ්ගිතං දස්සෙති, තෙනෙවාහ **අල්ලසරීරෙති**. "කුණපභාවං උපගතම්පි භින්නමෙව" අල්ල භාවතො භින්නත්තා. [2] **විසභාගසරීරෙති** ඉත්ථිසරීරෙ. **සිසෙ වා ති** ආදි අධක්ඛකෙ උබ්භජාණුමණ්ඩලෙ පදෙසෙ චිත්තවිකාරප්පත්තිං සන්ධාය වුත්තං, යත්ථ කත්ථචි අනාමසන්තෙන කතං සුකතමෙව, මතසරීරම්පි හි යෙන කෙනචි ආකාරෙන සඤ්චිච්ච ථුසන්තස්ස අනාමාස දුක්කටමෙවාති වදන්ති, තං යුත්තමෙව, න හි අපාරාජිකවත්ථුකෙපි චිත්තාදි ඉත්ථිරූපෙ භවන්තං දුක්කටං පාරාජිකවත්ථුභූතෙ මතිත්ථිසරීරෙ නිවත්තති.

බලසාති බලෙන. **සාටකො භවිස්සති ගණ්හිස්සාමීති** අනාගත වචනං පසිබ්බක ගහණතො පුරෙතරං සමුප්පන්න පරිකප්පදස්සනවසෙන වුත්තං. ගහණක්ඛණෙ පන සාටකො වෙ ගණ්හාමීති පසිබ්බකං ගණ්හාතිති එවමෙත්ථ අධිප්පායො ගහෙතබ්බො, න පන [3] බහි නීහරිත්වා සාටකභාවං ඤත්වා ගහෙස්සාමීති, තෙනාහ **උඩාරෙයෙව පාරාජිකන්ති**. ඉතරථා ඉදානි න ගණ්හාමීති පච්ඡා අන්ධකාරෙ ජාතෙ විජානනකාලෙ වා ගණ්හිස්සාමි ඉදානි ඔලොකෙන්තො විය හත්ථගතං කරොමීති ගණ්හන්තස්සාපි ගහණක්ඛණෙ අවහාරො භවෙය්‍ය, න ච තං යුත්තං තදා ගහණෙ සන්නිට්ඨානාභාවා [4] සන්නිට්ඨාපක චෙතනාය එව හි පාණාති පාතාදි අකුසලං විය, න හි පච්ඡා වධිස්සාමීති පාණං ගණ්හන්තස්ස තදෙව තස්මිං මතෙපි පාණාතිපාතො හොති වධකචෙතනාය පයොගස්ස අකතත්තා, එවම්ධාපි අත්ථංගතෙ සුරියෙ අවහරිස්සාමීති ආදිනා කාල පරිකප්පනවසෙන ඨානාචාවිතෙපි තදාපි අවහාරො න හොති

---

1. සී. උස්මාසමඞ්ගිකාලං. 2. තී. මු. ස. විස[illegible]හ. 3. සී. බහිහරිත්වා.
4. සී. සන්නිට්ඨාපන.

"ඔකාසපරිකපෙප" විය, තසමිං පන යථා පරිකපපිතට්ඨානෙ කාලෙ ආගතෙ භණ්ඩං භූමියං අනික්ඛිපිත්වා පි ථෙය්‍යචිත්තෙන [1] ගච්ඡතොපා පදවාරෙන අවහාරොති ඛායති, තසමා "භණ්ඩපරිකපෙපා ඔකාස පරිකපෙපා කාලපරිකපෙපා"ති තිවිධොපි පරිකපෙපා ගහෙතබ්බා, අට්ඨකථායං පන ඔකාස පරිකපෙප සමොධානෙත්වා කාලපරිකපෙපා විසුං න වුත්තොති අම්හාකං ඛන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

පදවාරෙන කාරෙතබ්බොති භූමියං අනික්ඛිපිත්වා වීමංසිතත්තා වුත්තං. **පටියුට්ඨිතොති** අනුබන්ධො. **පරිකපෙපා දිස්සතීති** ගහණකාලෙ පරිකපෙපා දිස්සති, න තදා තෙසං මතෙන අවහාරොති දස්සෙති. **දිස්වා හටත්තා පරිකපපාවහාරො න දිස්සතීති**, පච්ඡා පන ඔහි වීමංසිත්වා සාටකභාවං ඤත්වා තතො පච්ඡා ථෙය්‍යචිත්තෙන හටත්තා පුබ්බෙ කතස්ස පරිකපපස්ස අවහාරානඔහත්තා සුත්තන්නති ඤත්වා හරණෙ විය "ථෙය්‍යාව හාරො" එව සියා, තසමා පරිකපපාවහාරො න දිස්සති. සාටකො වෙ භවිස්සතීති ආදිකස්ස පරිකපපස්ස තදා අවිජ්ජමානත්තා කෙවලං අවහාරොව, න පරිකපපාවහාරොති අධිපපායො, තෙන භණ්ඩපරිකපපාවහාරස්ස සාටකො වෙ භවිස්සති [2] ගහෙස්සාමීති එවං භණ්ඩ සන්නිට්ඨානා භාවකාලෙයෙව පවත්තිං දස්සෙති, තෙනාහ "යං පරිකපපිතං තං අදිට්ඨං පරිකපපිත භාවෙඝිතං ඒව උඛරන්නස්ස අවහාරොති. යදි එවං කසමා ඔකාස පරිකපපාවහාරො භණ්ඩං දිස්වා අවහරන්නස්ස පරිකපපාවහාරො සියාති? නායං දොසො අභණ්ඩවිසයත්තා තස්ස පරිකපපස්ස, පුබ්බව දිස්වා ඤත භණ්ඩසෙසව හි ඔකාසපරිකපෙපා වුත්තොතා. "තං මඤ්ඤමානො තං අවහරී"ති ඉදං සුත්තං කිඤ්චාපි තඤ්ඤෙවෙතන්නි නියමෙත්වා ගණ්හන්තස්ස වසෙන වුත්තං, තථාපි තඤ්ඤෙව ගණ්හිස්සාමීති එවං පවත්තෙන ඉමසම්ං පරිකපෙපපි ගණ්හිස්සාමීති ගහණෙ නියමසබ්භාවා අවහාරපථසාධකං හොතීති උඛටං, තෙනෙව "සමෙතී"ති වුත්තං.

කෙචීති මහාඅට්ඨකථායමෙව එකචෙව ආචරියා, **මහාපච්චරියා පනාති** ආදිනාපි කෙචිවාදෙ ගාරයෙහා, මහාඅට්ඨකථාවාදෙව යුත්තතරොති දස්සෙති. **අලඞ්කාර භණ්ඩකන්නති** අඞ්ගුලිමුද්දිකාදි. **කුසං පාතෙත්වාති** විලීවමයං වා තාලපණ්ණාදිමයං වා කතසඤ්ඤුණං පාතෙත්වා. පර කොට්ඨාසතො කුසෙ උඛටෙ පි න තාව කුසස්ස පරිවත්තනං ජානන්නි වුත්තං **උඛාරෙ රක්ඛතීති. භණ්ඩෙනා මුත්තමත්තෙන පාරාජිකන්නි** ඉමිනා ඨානාවාවනං ධුරනික්ඛෙපඤ්ච විනා කුසසඞ්කාමනං නාම විසුං එකො යං අවහාරොති දස්සෙති. සබ්බෙපි හි අවහාරා සාහත්ථිකාණත්තිකා ධිපපාය යොගෙහි නිප්ඵාදිතමත්තා හත්ථතො ඨානාවාවනධුරනික්ඛෙප කුසසඞ්කාමනෙසු තීසු සමො සරන්නීති දට්ඨබ්බං. **ඉතරො තස්ස භාගං උඛරති උඛාරෙ පාරාජිකන්නි** [3] පුරිමස්ස අත්තනො කොට්ඨාසෙ ආලයස්ස අවිගතත්තා වුත්තං, ආලයෙ පන සබ්බථා අසති අවහාරො

1. ම. ගච්ඡතො. 2. සී. ගණ්හිස්සාමි. 3. සී. පුරිමකස්ස.

න හොති, තෙනා හ "විවිතා වසෙසං ගණ්හන්තස්සා පි අවහාරො නත්ථෙවා"ති. **නා ඝං මමා ති ජානන්තො පී ති** එත්ථ පි සද්දෙන තත්ථ වෙමතිකො පි හුත්වා ථෙය්‍යවිත්තෙන ගණ්හන්තො පි සඞ්ගය්හති.

සිවෙය්‍යක න්ති සිවිරට්ඨෙ ජාතං. **කප්පියං කාරාපෙත්වා ති** පවාපෙත්වා. **තසමිං පාවිතතිය** න්ති අදින්නාදාන භාවෙන සහ පයොගස්සාපි අභාවා දුක්කටං න වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. **ආණත්තෙනි ති** සම්මතෙන ආණත්තෙහි. **ආණත්තෙනා ති** සාමිකෙහි ආණත්තෙන. **භණ්ඩදෙය්‍ය** න්ති සම්මතාදීහි දින්නත්තා න පාරාජිකං ජාතං, අසන්තං පුග්ගලං වත්වා ගහිතත්තා පන භණ්ඩදෙය්‍යං වුත්තං. **අඤ්ඤෙන දියමාන** න්ති සම්මතාදිහි වතුහි අඤ්ඤෙන දීයමානං. **ගණ්හන්තො ති** අපරස්ස භාගං දෙහීති වත්වා ගණ්හන්තො. **අපරස්සා ති** අසන්තං පුග්ගලං අදස්සෙත්වා පන "අපරං භාගං දෙහී"ති වා කූටවස්සානි ගණෙත්වා වා ගණ්හතො ගිහිසන්තකෙ සාමිනා ච "ඉමස්ස දෙහී"ති එවං ආණත්තෙන ච දින්නෙ භණ්ඩදෙය්‍යම්පි න හොති, සඞ්ඝ සන්තකෙ පන හොතී ති ඉමං විසෙසං දස්සෙතුං **අසම්මතෙන වා අනාණත්තෙන වා ති** ආදි පුන වුත්තං. **ඉතරෙහි** [1] **දියමාන** න්ති සම්මතෙන ආණත්තෙන වා දීයමානං. **එවං ගණ්හතො ති** අපරම්පි භාගං දෙහීති වත්වා කූටවස්සානි ගණෙත්වා වා ගණ්හතො. **සාමිකෙන පනා ති** එත්ථ පන සද්දො විසෙසත්ථජොතකො, තෙන "අපරම්පි භාගං දෙහී"ති වා "කූටවස්සානි ගණෙත්වා වා" ගණ්හන්තෙ සාමිකෙන සයං දෙන්තෙ වා දාපෙන්තෙ වා විසෙසො අත්ථීති වුත්තං හොති. **සුදින්න** න්ති භණ්ඩදෙය්‍යං න හොතීති අධිප්පායො. හෙට්ඨා පන සාමිකෙන තෙන ආණත්තෙන වා දීයමානං ගිහි සන්තකං අපරස්ස භාගං දෙහීති වත්වා ගණ්හතො අපරස්ස අභාවතො සාමිසන්තකමෙව හොතීති භණ්ඩදෙය්‍යං [2] ජාතං, තං ඉධ පන තෙහි යෙව දීයමානං අපරම්පි භාගං දෙහීති වත්වා වා කූටවස්සානි ගණෙත්වා වා ගණ්හතො දෙහිති වුත්තත්තා අඤ්ඤාතක විඤ්ඤත්තිමත්තං ඨපෙත්වා භණ්ඩදෙය්‍යං න හොතීති සුදින්න මෙවාති වුත්තං. අස්සාමිකෙන පන ආණත්තෙන දින්නං භණ්ඩං ගණ්හතො භණ්ඩදෙය්‍යමෙ වා ති වදන්ති, "පත්තචතුක්කෙවිය" අවහාරතාවෙත්ථ යුත්තා සඞ්ඝසන්තකෙ පන දෙහිති වුත්තෙපි සාමිකස්ස කස්සචි අභාවා සම්මතෙන දින්නෙපි භණ්ඩදෙය්‍යං වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං.

ආහරාපෙන්තෙසු භණ්ඩදෙය්‍ය න්ති "ගහිතෙ අත්තමනො හොතී"ති වචනතො අනත්තමනස්ස සන්තකං ගහිතම්පි පුන දාතබ්බමෙවාති වුත්තං. "සම්මුඛීභූතෙහි භාජෙතබ්බ"න්ති වචනතො භාජනීය භණ්ඩං උපචාර සීමට්ඨානමෙව පාපුණාතීති ආහ **උපචාරසීමායං ඨිතස්සෙ ව ගහෙතුං වට්ටති ති:**

භණ්ඩදෙය්‍ය න්ති උභින්නං [3] සාලයභාවෙ පි වොරස්ස අදත්වා සාමිකස්සෙව දාතබ්බං වොරෙනා පි සාමිකස්සෙ ව දාතබ්බතො. **එසෙව නයො ති**

1. ම. දිය්‍යමානං. 2. සී. ජාතං ඉධ. 3. කු. සාලයාභාවෙපි.

පංසුකූල සඤ්ඤාය ගහිතෙ භණ්ඩදෙය්‍යං. ථෙය්‍යචිත්තෙන පාරාජිකන්ති අත්ථො. වුට්ඨහන්තෙසූති ගාමං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායන්තෙසු. **අවිසෙසෙනාති** ස උස්සාහතාදි විසෙසං [1] අපරාමසිත්වා සාමඤ්ඤතො. ස උස්සාහමත්තමෙව ආපත්තිභාවස්ස පමාණං සාමිකානං පරිච්ඡින්නභාවතො. **තතොති** ගණසන්තකාදිතො. [2] **කුලසඞ්ගහණත්ථාය දෙතීති** පංසුකූලවිස්සාසිකාදි සඤ්ඤාය ගහෙත්වා දෙති, තදා කුලසඞ්ගහපච්චයා ච දුක්කටං භණ්ඩදෙය්‍යඤ්ච, ථෙය්‍යචිත්තෙන පන සති කුලසඞ්ගහත්ථාය ගණ්හතොපි පාරාජිකමෙව. ඌනපඤ්චමාසකාදීසු කුලදූසක දුක්කටෙන සඞ්ං ථුල්ලච්චය දුක්කටානි. **සෙනාසනත්ථාය නියමිතන්ති** ඉදං ඉස්සරවතාය දදතො ථුල්ලච්චය දස්සනත්ථං වුත්තං. ඉතර පච්චයත්ථාය දින්නම්පි අථෙය්‍යචිත්තෙන ඉස්සරවතාය කුලසඞ්ගහත්ථාය වා ඤාතකාදීනං වා දදතො දුක්කටං භණ්ඩදෙය්‍යඤ්ච හොතෙ ච. **ඉස්සරවතායාති** මයි දෙන්තෙ කො නිවාරෙස්සති අහමෙ වෙ ත්ථ පමාණන්ති එවං අත්තනො ඉස්සරියභාවෙන. **ථුල්ලච්චයන්ති** කුලසඞ්ගහත්ථාය වා අඤ්ඤථා වා කාරණෙන දදතො සෙනාසනත්ථාය නියමිතස්ස ගරුභණ්ඩතාය ථුල්ලච්චයං, භණ්ඩදෙය්‍යඤ්ච. **ගිවාති** එත්ථ සෙනාසනත්ථාය නියමිතෙ ථුල්ලච්චයෙන සඞ්ං ගීවා. ඉතරස්මිං දුක්කටෙන සඞ්න්ති වෙදිතබ්බං. **සුඛාදිතමෙවාති** අන්තො උපචාරසීමායං ඨත්වා භාජෙත්වා අත්තනො සන්තකං කත්වා ඛාදිතත්තා වුත්තං, සඞ්ඝිකං හි විහාරපටිබඩං වෙභඞ්ගියං [3] බහි උපචාරසීමට්ඨං භණ්ඩං අන්තො උපචාරට්ඨෙහි භික්ඛූහි එව භාජෙතබ්බං, න බහි ඨිතෙහි උපචාරසීමාය භාජෙතබ්බන්ති.

"වුත්තො වජ්ජෙමී"ති වුත්ත භික්ඛුස්මිං "වුත්තො වජ්ජෙහී"ති වුත්තස්ස පච්ඡා උප්පජ්ජනක පාරාජිකාදි දොසාරොපනතො ගහට්ඨානං වා භදන්තා අපරිච්ඡෙදං කත්වා වදන්තීති එවං දොසාරොපනතො. **ඡාතජ්ඣත්තන්ති** තෙන ඡාතෙන ජිඝච්ඡාය උදරග්ගිනාඣත්තං දඩ්ඨං පීළිතන්ති අත්ථො. **ධනුකන්ති** [4] ඛුද්දකධනුසණ්ඨානං ලග්ගනකදණ්ඩං. **මද්දන්තො ගච්ඡති** භණ්ඩදෙය්‍යන්ති එත්ථ [5] එකං සූකරගඝනකං භණ්ඩං දාතබ්බං, එකස්මිං බන්ධෙ අඤ්ඤෙසං තත්ථ අබජ්ඣනතො. **අදූහලන්ති** යන්ත පාසාණො. යෙන අජ්ඣොත්ථටත්තා මිගා පලායිතුං න සක්කොන්ති. **පච්ඡා ගච්ඡතීති** තෙන කතපයොගෙන [6] අගන්ත්වා පච්ඡා සයමෙ ච ගච්ඡති හෙට්ඨා වුත්තෙසු පි ඊදිසෙසු ඨානෙසු එසෙව නයො. **රක්ඛං යාචිත්වාති** රාජපුරිසානං සන්තිකං ගන්ත්වා අනුද්දිස්ස රක්ඛං යාචිත්වා. **කුමිනමුඛන්ති** කුමිනස්ස අන්තො මච්ඡානං පවිසන මුඛං.

ථෙරානන්ති ආගන්තුකථෙරානං. **තෙසම්පීති** ආවාසිකභික්ඛූන මපි. "පරිභොගත්වායා"ති සඞ්ඝිකෙ කත්තබ්බවිධිං කත්වා පරිභුඤ්ජනත්ථාය

---

1. සී. අනාමසිත්වා. 2. ම. කුලසඞ්ගණ්හනත්ථාය. 3. සී. බහිඋපචාරම්පිභණ්ඩං.
4. සී. ලුද්දකධනු. 5. ම. එකසූකරග්ඝනකභණ්ඩං. 6. සී. ආගන්ත්වා.

ගහණෙති පාඨසෙසො දට්ඨබ්බො. **යත්ථාති** යස්මිං ආවාසෙ. **අනුදිසාසු සන්ති** අදෙසුදිසං ආගන්තුකානං. **තෙසුපි ආගන්තුකා අනිස්සරාති** සෙනාසනෙ නිරන්තරං වසන්තානං චීවරත්ථාය දුයකෙහි නික්ඛමිහි වා නියමෙත්වා [1] දිවාතන්තා හාපෙත්වා බාදිතුං අනිස්සරා ආගන්තුකෙහි පි ඉච්ඡිතෙහි තස්මිං විහාරෙ වස්සානාදිසු පවිසිත්වා චීවරත්ථාය ගහෙතබ්බං. **තෙසං කතිකාය ඨාතබ්බන්ති** [2] සබ්බානි එලා එලානි අහාපෙත්වා එත්තක තෙසු රුක්ඛෙසු එලානි හාපෙත්වා පරිභුඤ්ජිස්සාම, අදෙසුදසු එලාඵලෙහි සෙනාසනානි පටිජග්ගිස්සාමාති වා පිණ්ඩපාතාදිපච්චයං සම්පාදෙස්සාමාති වා කිඤ්චිපි අහාපෙත්වා චතුපච්චයත්ථායෙව උපනෙමාති වා එවං සම්මා උපනෙන්තානං ආවාසිකානං කතිකාය ආගන්තුකෙහි ඨාතබ්බං. **මහා අට්ඨකථායං** "අනිස්සරා"ති වචනෙන දීපිතො එව අත්ථො **මහාපච්චරියං** "චතූහනමපි පච්චයාන"න්ති ආදිනා විත්ථාරෙත්වා දස්සිතො. **පරිභොග වසෙන වාති** එත්ථ එව සඤ්ඤ අට්ඨානප්පයුත්තෙනා, පරිභොගවසෙන තමෙව හාපෙත්වාති යොජෙතබ්බං. **එත්ථාති** එතස්මිං විහාරෙ රට්ඨෙ වා. **සෙනාසන පච්චයන්ති** සෙනාසනඤ්ච තදත්ථාය නියමෙත්වා ඨපිතඤ්ච. **එකං වා මෙ වා වරසෙනාසනානි ඨපෙත්වාති** වුත්තමෙව තං පුන [3] ව්‍යතිරෙකමුඛෙන දස්සෙතුං **මූලච්ඡෙජ්ජං** [4] **පන කත්වා න උපනෙතබ්බන්ති** වුත්තං. සෙනාසනසඞ්ඛාත වත්ථුනො මූලච්ඡෙදං කත්වා සබ්බානි සෙනාසනානි න විස්සජ්ජෙතබ්බානීති අත්ථො කෙචි පනෙත්ථ එකං වා මෙ වා වරසෙනාසනානි ඨපෙත්වා ලාමකතො පට්ඨාය විස්සජ්ජනෙහි පි සෙනාසන භූමියො න විස්සජ්ජෙතබ්බාති අයමත්ථො වුත්තොති වදන්ති, තම්පි යුත්තමෙව ඉමස්සාපි අත්ථස්ස අවසං වත්තබ්බතො. ඉතරථා නෙව් සඤ වත්ථූනාපි විස්සජ්ජෙතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍ය.

පණ්ණං ආරොපෙත්වාති එත්තකෙ රුක්ඛෙ රක්ඛිත්වා තතො එත්තකං ගහෙතබ්බන්ති පණ්ණං ආරොපෙත්වා. **නිමිත්තසඤ්ඤං වා කත්වාති** සඤ්ඤාණං කත්වා. **දරකානන්ති** තෙසං පුත්තනත්තාදයො යෙ කෙචි ගොපෙන්ති, තෙ සබ්බෙපි ඉධ දරකාති වුත්තා.

තතොති යථාවුත්ත දුරුසම්භාරතො. **ආපුච්ඡිත්වාති** කාරක සඞ්ඝං ආපුච්ඡිත්වා. **තං සබ්බම්පි ආහරිත්වාති** අනාපුච්ඡිත්වාපි තාවකාලිකං ආහරිත්වා. **අයමෙව භික්ඛු ඉස්සරොති** ආදිතො පට්ඨාය අත්තනො සන්තකෙහි දුරුසම්භාරාදිහි ච කාරාපිතත්තා පටිජග්ගිතත්තා ච සඞ්ඝික සෙනාසනෙ භාගිතාය ච අයමෙව ඉස්සරො, න ච සො තතො උට්ඨාපෙතබ්බොති වුත්තං හොති.

උදකපූජනන්ති [5] වෙතියඝරෙ සිඤ්චනාදි පූජං. **වත්තභිඤ්ඤෙනාති** කෙවලං සඞ්ඝ, න වෙතනාදි අත්ථාය. **සවත්ථුකන්ති** සහ භූමියා. **කුඩ්ඩෙනාති**

---

1. සී. දිත්තං.
2. සී. සබ්බානි එලානි.
3. සී. ව්‍යතිරෙකෙන මුඛෙන.
4. ම. කත්වා.
5. සී. මෙතියඝරණ.

ගෙහභිත්තිං. **පාකාරන්ති** පරික්ඛෙප පාකාරං. **තතොති** ඡඩ්ඩිත විහාරතො. **තතො ආහරිත්වා සෙනාසනං කතං හොතීති** සාමන්තගාමවාසී භික්ඛූහි ඡඩ්ඩිත විහාරතො දාරුසම්භාරාදිං ආහරිත්වා සෙනාසනං කතං හොති.

පුග්ගලික පරිභොගෙන පරිභුඤ්ජතීති වුත්තමත්ථං යෙව පාකටං කාතුං [1] **ආගතාගතානං බුඩ්ඪතරානං න දෙතීති** වුත්තං. **චතුභාගඋදක සම්භිත්තෙනති** [2] චතුත්ථභාගෙන උදකෙන සම්භිත්තෙන. පාළියං "අනාපත්ති භික්ඛවෙ පාරාජිකස්සා"ති සාමිකෙහි ථුල්ලනන්දං උද්දිස්ස එතිස්සා හත්ථෙ දින්නත්තා අථෙය්‍යචිත්තෙන පරිභුඤ්ජිතත්තා ච වුත්තං. ථෙය්‍යචිත්තෙන පරිභුත්තෙපි ච ස්සා භණ්ඩදෙය්‍යමෙ ච, උපනික්ඛිත්ත භණ්ඩට්ඨානියත්තා.

ඛදන භාජනීය වත්ථුස්මින්ති "දෙහි අපරස්ස භාග"න්ති ආගත වත්ථුස්මිං. **තස්ස කුලස්ස අනුකම්පාය පසාදානුරක්ඛණත්ථායාති** ආදිනා කුලසඞ්ගහත්ථං නාකාසීති දස්සෙති. යාව දාරකා පාසාදං ආරොහන්ති තාව පාසාදො තෙසං සන්තිකෙ හොතූති පුබ්බෙ කාලපරිච්ඡෙදං කත්වා අධිට්ඨිතත්තා එව යථා කාලපරිච්ඡෙදමෙව තත්ථ තිට්ඨති, තතො පරං පාසාදො සයමෙව යථාට්ඨානං ගච්ඡති, තථා ගමන ඤ්ච ඉඩි විස්සජ්ජනෙන සඤ්ජාතං විය හොතීති වුත්තං **ථෙරො ඉඩිං පටිසංහරීති.** යස්මා එවං ඉඩි විධඤ්ඤාණෙන කරොන්තස්ස කාය වචීපයොගා න සන්ති ථෙය්‍යචිත්තඤ්ච නත්ථි පාසාදස්සෙව විචාරිතත්තා, තස්මා එත්ථ අවහාරො නත්ථීති ථෙරො එවමකාසීති දට්ඨබ්බං. අථ වා දාරකෙසු අනුකම්පාය ආනයනත්ථමෙ ච පාසාදෙ උපනීතෙ පාසෙ බඩසූකරාදීනං ආමිසං දස්සෙත්වා ඨානාචාවනං විය කරමරානීතෙසු දාරකෙසු පාසාදං ආරූළ්හෙසුපි පුන පටිසංහරණෙ ච ඉධ අවහාරො නත්ථි, කාරුඤ්ඤාධිප්පායත්තා භණ්ඩදෙය්‍යම්පි න හොති, කායවචී පයොගාභාවා, කායවචී පයොගෙසති යෙව හි ආපත්ති භණ්ඩ දෙය්‍යං වා හොති, තෙනෙව භගවා අනාපත්ති භික්ඛවෙ අථෙය්‍ය චිත්තස්සාති ආදිං අවත්වා "අනාපත්ති භික්ඛවෙ ඉඩිමස්ස ඉඩිවිසයෙ"ති එත්තකමෙව අවොච, ඉඩිවිසයෙති චෙත්ථ පරභණ්ඩාදායක කායවචී පයොග සමුට්ඨාපකස්ස කෙවලං මනොචාරිකස්ස අථෙය්‍යචිත්ත භූතස්ස ඉඩිචිත්තස්ස විසයෙ ආපත්ති නාම නත්ථීති අධිප්පායො ගහෙතබ්බො. කිං පන පටික්ඛිත්තං ඉඩිපාටිහාරියං කාතුං වට්ටතීති චොදනං සන්ධායාහ **ඊදියාය අධිට්ඨානිඩියා අනාපත්තීති.** "අනාපත්ති භික්ඛවෙ ඉඩිමස්ස ඉඩිවිසයෙ"ති හි ඉමිනා යෙව සුත්තෙන අධිට්ඨානිඩියා අපටික්ඛිත්ත භාවො සිජ්ඣති.

අත්තනො පකතිවණ්ණං අවිජහිත්වා බහිඩා හත්ථි ආදි දස්සනං "එකොපි හුත්වා බහුධා හොතී"ති ආගතඤ්ච "අධිට්ඨානවසෙන නිප්ඵන්නත්තා අධිට්ඨානිඩිනාම, සො පකතිවණ්ණං විජහිත්වා කුමාරකවණ්ණං වා දස්සෙති නාගවණ්ණං වා = පෙ = විවිධම්පි සෙනාබ්‍යූහං දස්සෙතීති එවං ආගතා ඉඩි පකතිවණ්ණ විජහන විකාරවසෙන පවත්තත්තා විකුබ්බණිඩිනාම."

1. ම. සී. & සී. මු. ස. ආගතානං. 2. ම. චතුත්ථභාගෙන සම්භිත්තෙන.

අත්තනො පන පකතිරූපං යථා සභාවෙන ඨපෙත්වාව ඛහි හත්ථි ආදි දස්සනං විකුබ්බණ්ඩි නාම න හොති. අත්තනො රූපමෙව හත්ථිආදි රූපෙන නිම්මානං විකුබ්බණ්ඩිති වෙදිතබ්බං.

පාරාජික කිලෙසෙනාති විජිතකිලෙසෙන, [1] නික්කිලෙසෙනා ති අත්ථො. **ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ, තෙන දුතිය පාරාජික සික්ඛාපදෙන සමං අඤ්ඤං අනෙකනය වොකිණ්ණං ගම්භීරත්ථවිනිච්ඡයං කිඤ්චි සික්ඛාපදං න විජ්ජතීති යොජනා. තත්ථ අත්ථො නාම පාළි අත්ථො, විනිච්ඡයො [2] පාළිමුත්තක විනිච්ඡයො, තෙ ගම්භීරා යස්මිං තං = ගම්භීරත්ථ විනිච්ඡයං. **වත්ථුමහි ඔතිණ්ණෙනාති** වොදනා වසෙන වා අත්තනාව අත්තනො විතික්කමා රොචන වසෙන වා සඞ්ඝමජ්ඣෙ අදින්නාදාන වත්ථුස්මිං ඔතිණ්ණෙන. **එත්ථාති** ඔතිණ්ණ වත්ථුම්හි. **විනිච්ඡයොති** ආපත්තානාපත්ති නියමනං. **කපපියෙ පි ච වත්ථුසමින්ති** අත්තනො ගහෙතුං යුත්තෙ මාතාපිතාදිනං සන්තකෙ පි.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනියං

දුතිය පාරාජික වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

තිහිති කාය චචී මනො චාරෙහි. යා අයං හෙට්ඨා "තං පනෙ තං බුඩ්කාලෙ ච චක්කවත්තිකාලෙ ච නගරං හොති"ති ආදිනා රාජගහස්ස බුඩ්පපාදෙ යෙව වෙපුල්ලපත්ති වුත්තා, [3] සා එත්ථාපි සමානා ති දස්සෙතුං ඉදම්පි ච නගරන්ති වුත්තං, තෙන ච න කෙවලං රාජගහාදයො එවාති දස්සෙති. **මහාවනං නාමාති** ආදි මජ්ඣිම භාණක සංයුත්ත භාණකානං මතෙන වුත්තං, දීඝභාණකා පන හිමවන්තෙන සඞ්ං එකාබ්ඩං හුත්වා ඨිතං මහාවනන්ති වදන්ති. [4] **හංසවට්ටකච්ඡන්නෙනාති** හංසවට්ටක [5] පටිච්ඡන්නෙන, හංසමණ්ඩලාකාරෙනාති අත්ථො.

[6] **කායවිච්ඡඤ්ඤනියකථන්ති** කරජකායෙ විරාගුප්පාදනකථං. **ජන්දෙති** දුබ්බලරාගො. **රාගොති** බලවරාගො. **කෙසලොමාදින්ති** සඞ්ඛෙපතො වුත්තමත්ථං විභාගෙන දස්සෙතුං ශෙ පී හි ති ආදි වුත්තං. **පඤ්චපඤ්චප්ප හෙදෙනාති** එත්ථ පඤ්ච පඤ්ච පභෙදා එතස්ස පරියායස්සා ති = පඤ්ච පඤ්චප්පභෙදො, තෙන පඤ්චපඤ්චප්පභෙදෙනාති එවං බාහිරත්ථසමාස වසෙන පරියාය විසෙසනතා දට්ඨබ්බා. **අසුභායාති** අසුභමාතිකාය. **වණ්ණෙ** තබ්බමාතිකං හි අපෙක්ඛිත්වා ඉත්ථිලිඞ්ගෙ සාමිවචනං, තෙනාහ **මාතිකං නික්ඛිපිත්වාති** ආදි. **තං විභජන්නොති** මාතිකං විභජන්නො. **ඨාති**

---

1. සී. නත්ථි කිලෙසෙනාති. 3. සී. සා හෙට්ඨාපි. 5. ම. පරිච්ඡන්නෙන.
2. ම. පාළිමුත්ත. 4. ති. මු. ස. හංසවට්ටකච්ඡදනෙන. 6. ම. කායවිච්ඡඤ්ඤනිය.

කම්මනෝති [1] නිප්ඵත්තී කාරණං. පඤ්චඞ්ග විප්පහීනෝති කාමච්ඡන්දාදි පඤ්චනීවරණඞ්ග [2] විගමෙන පඤ්චඞ්ගවිප්පහීනතා අප්පණාප්පත්ත විතක්කාදි ඣානඞ්ගානං උප්පත්තිවසෙන පඤ්චඞ්ග සම්පන්නාගතතා ච වෙදිතබ්බා. තිවිධකල්‍යාණං දසලක්ඛණ සම්පන්නන්ති එත්ථ පන ඣානස්ස ආදි මජ්ඣ පරියොසානානං වසෙන තිවිධකල්‍යාණතා තෙසං යෙව ආදිමජ්ඣ පරියොසානානං ලක්ඛණවසෙන දසලක්ඛණ සම්පන්නතා ච වෙදිතබ්බා. අට්ඨකථායං පන දසලක්ඛණ විභාවනෙනෙව තන්නිස්සයභූතා තිවිධකල්‍යාණතා පි ඣානස්ස පාකටා හොතීති තන්ත්‍රිමානිති ආදි වුත්තං.

තන්ත්‍රාගං පාළිති තස්මිං දසලක්ඛණ විභාවන විසයෙ අයං පාළි. **පරිපදාවිසුද්ධිති** ගොත්‍රභූ පරියොසානාය පුබ්බභාග පටිපදාය ඣානස්ස නීවරණාදි පරිබන්ධතො විසුද්ධි. සායං ඨසමා උපෙක්ඛානුබ්‍රූහනාදීනම්පි පච්චයත්තෙන පධානා [3] පුරිමකාරණ සිද්ධා ච, තස්මා වුත්තං "පටිපදා විසුද්ධිආදී"ති. **උපෙක්ඛානුබ්‍රූහනාති** විසොධෙතබ්බතාදීනං අභාවතො තත්‍රමජ්ඣත්තුපෙක්ඛාය කිච්චනිප්ඵත්තියා අනුබ්‍රූහනා, සා පන [4] පරිබන්ධ විසුද්ධි සමකාල විභාවිනීපි තබ්බිසුද්ධියාව නිප්ඵන්නාති දීපනත්ථමාහ **උපෙක්ඛානුබ්‍රූහනාමපෙක්ඛති. සම්පහංසනාති** [5] තත්ථ ධම්මාදීනං අනතිවත්තනාදි සාධකස්ස ඤාණස්ස කිච්චනිප්ඵත්ති වසෙන පරියොදපනා, සා පන යසමා කත්තබ්බස්ස සබ්බකිච්චස්ස නිප්ඵත්තියාව සිද්ධා නාම හොති, තස්මා වුත්තං **සම්පහංසනා පරියොසානන්ති**. තීණිපි වෙතානි කල්‍යාණානි එකක්ඛණෙ ලබ්භමානානිපි පච්චයපච්චුප්පන්නතාදිවසෙන පවත්තන්තීති දස්සනත්ථං ආදිමජ්ඣපරියොසාන භාවෙන වුත්තානි, න පන ඣානස්ස උප්පාදදික්ඛණත්තයෙ [6] යථාක්කමං ලබ්භමානත්තාති දට්ඨබ්බං.

[7] **මජ්ඣිමං සමාධිනිමිත්තං පටිපජ්ජතිති** ආදීසු මජ්ඣිමං සමාධිනිමිත්තං නාම සම්පවත්තෙතා අප්පණාසමාධියෙව, සො හි ලීනුද්ධච්ච සඞ්ඛාතානං උභින්නං අන්තානං අනුපගමනෙන මජ්ඣිමො, [8] සච්සෙසං චිත්තස්ස එකන්තාරම්මණෙ ඨපනතො සමාධියෙව උපරිවිසෙසානං කාරණභාවතො සමාධිනිමිත්තන්ති ච වුච්චති, තං පටිපජ්ජති පටිලභතීති අත්ථො. එවං පටිපන්නාතනා මජ්ඣිමෙන සමථනිමිත්තෙන තත්ථ එකන්තාරම්මණෙ අප්පණා ගොචරෙ පකඛන්දති උපනිජ්ඣති, එවං [9] විසුද්ධස්ස පන තස්ස චිත්තස්ස පුන [10] විසොධෙතබ්බාභාවතො විසොධනෙ ව්‍යාපාරං අකරොන්තෙතා ද්‍රුගහලො විසුද්ධං චිත්තං අජ්ඣුපෙක්ඛති නාම, සමථභාවූපගමනෙන සමථපටිපන්නස්ස පුන [11] සමොධානෙ ව්‍යාපාරං අකරොන්තෙතා සමථප්පටිපන්නං අජ්ඣුපෙක්ඛති, සමථපටිපන්නාභාවතො එවමස්ස කිලෙස සංසග්ගං පහාය එකත්තෙනෙව උපට්ඨිතස්ස පුන එකත්තුපට්ඨානෙ ව්‍යාපාරං

---

1. සී. නිප්ඵත්තිකාරණං.
2. සී. විගමනෙ.
3. සී. පුරිමකාරණං.
4. සී, පරිපථ.
5. ම. වඤ්ඣමාදීනං.
6. සී. යථාක්කමං ලබ්භමානතායානි.
7. ම. මජ්ඣිම.
8. සී. සුවිසෙස.
9. ම. සුඛසුපන.
10. සී. විසොධෙතබ්බතාභාවතො.
11. ම. සමාධානෙ.

අකරොන්තො එකත්තුපට්ඨානං අජ්ඣුපෙක්ඛති නාම. **තත්ථ ජාතානන්ති** ආදිසු යෙ පන තෙ එවං උපෙක්ඛානුබ්‍රූහිතෙ තස්මිං ඣානචිත්තෙ ජාතා සමාධි පඤ්ඤා සඞ්ඛාතා යුගනන්ධධම්මා, තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං අනතිවත්තන සභාවෙන සම්පහංසනා විසොධනා පරියොදපනා ච සඞ්ඛාදීනං ඉන්ද්‍රියානං කිලෙසෙහි විමුත්තත්තා විමුත්තිරසෙන එකරසතාය සම්පහංසනා ච. යඤ්චිතං [1] තදුපගං තෙසං අනතිවත්තන එකරසභාවානං අනුච්ඡවිකං විරියං, තස්ස තදුපගවිරියස්ස වා වාහනට්ඨෙන පවත්තනට්ඨෙන සම්පහංසනා ච තස්මිං ඛණෙ යථාවුත්තධම්මානං ආසෙවනට්ඨෙන සම්පහංසනා ච [2] පරියොදපනා ච පරියොදපනකස්ස ඤාණස්ස කිච්ච නිප්පත්ති වසෙනෙව ඉජ්ඣතීති වෙදිතබ්බං. **එවං නිවිධත්තගතං චිත්තන්ති** ආදීනි තස්සෙව චිත්තස්ස ථොමනවචනානි. **චිතක්කසම්පන්නන්ති** විතක්කඞ්ගෙන සුන්දරභාවමුපගතං. **චිත්තස්ස අධිට්ඨානසම්පන්නන්ති** තස්මිඤ්ඤෙව ආරම්මණෙ චිත්තස්ස නිරන්තරප්පවත්ති සඞ්ඛාතෙන සමාධිනා සම්පන්නං ඉදං ඣානඞ්ගවසෙන වුත්තං. **සමාධිසම්පන්නන්ති** ඉදං පන ඉන්ද්‍රියවසෙනාති වෙදිතබ්බං.

පතිකුටතීති සඞ්කුචති. [3] **පතිවට්ටතීති** පතිනිවට්ටති. **නහාරු දද්දුලන්ති** නහාරුඛණ්ඩං. **පයුත්තවාචන්ති** පච්චයපරියෙසනෙ නියුත්ත වාචං. [4] **දණ්ඩවාගුරාහීති** දණ්ඩපටිබ්ඩාහි දීඝජාලසඞ්ඛාතාහි වාගුරාහි. "**සමණකුත්තකො**"ති කාසාය නිවාසනාදි සමණකිච්චකො. "**වග්ගුමුදා**"ති එත්ථ වග්ගුමතාති වත්තබ්බෙ ලොකිකා මුදාති වොහරිංසූති දස්සෙන්තො ආහ [5] **වග්ගුමතාති** වග්ගුතිමතා, සුඛසම්මතාති අත්ථො, තෙනාහ **පුඤ්ඤ සම්මතාති**. සත්තානං [6] පාප පුණනෙන සොධනෙන සා පුඤ්ඤසම්මතා. මාරස්ස ධෙය්‍යං ඨානං වත්ථු වා නිවාසො = **මාරධෙය්‍යං**, සො අත්ථතො තෙභූමකා ධම්මා එව, ඉධ පන පඤ්චකාමගුණා අධිප්පෙතා, තං "මාරධෙය්‍යං." අයං සමණකුත්තකො යථා සමුප්පන්න සංවෙගමූලකෙන සමණභාවූප ගමනෙන අතික්කමිතුං න සක්ඛිස්සතීති වින්තෙත්වා අවොච, න පන [7] අරහත්තප්පත්තියා තීසු භවෙසු අප්පටිසන්ධිකතාය තං අතික්කමිතුං න සක්ඛිස්සතීති. මරණෙනෙව [8] සත්තානං සංසාරමොචන ලඞ්කත්තා දෙවතාය, න හි සා මතානං කත්ථචි පටිසන්ධි ගච්ඡති. **ඉමිනා අත්ථෙන එවමෙව භවිතබ්බන්ති** ඉමිනා පරෙසං ජීවිතා වොරොපනත්ථෙන එවමෙව සංසාර මොචනසභාවෙනෙව භවිතබ්බං. "අත්තනාපි අත්තානං ජීවිතා වොරොපෙන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤම්පි ජීවිතා වොරොපෙන්ති"ති වුත්තත්තා **සබ්බානිපි තානි පඤ්ච භික්ඛුසතානි ජීවිතා වොරොපෙසීති** ඉදං යෙභුය්‍යවසෙන වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං, තස්මා යෙ අත්තනාපි අත්තානං අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්ච ජීවිතා වොරොපෙසුං, තෙ පුථුජ්ජන භික්ඛූ ඨපෙත්වා තදවසෙසෙ ච පුථුජ්ජන භික්ඛූ සබ්බෙ ච අරියෙ අයං ජීවිතා වොරොපෙසීති වෙදිතබ්බං.

---

1. සී. තදුපගතං.
2. ම. පරියොදපකස්ස.
3. { මු. සා. පතිවට්ටයතීති. ම. පටිවට්ටතීති.
4. සී. දණ්ඩවාකුරාහීති.
5. ම. වග්ගුමතාති සුඛසම්මතාති.
6. ම. & සී. පාපුණනෙන.
7. සී. අරහත්තුප්පත්තියා.
8. සී. සබ්බසත්තානං.

එකී භාවනොති පච්චෙකතො. **උද්දෙසං පරිපුච්ඡං ගණ්හන්තීති** අත්තනො අත්තනො ආචරියානං සන්තිකෙ ගණ්හන්ති, ගහෙත්වා ච ආචරියෙහි සඞ්ං භගවන්තං උපට්ඨහන්ති. තදා පන උද්දෙසාදි දායකා තනුභූතෙහි භික්ඛූහි භගවන්තං උපගතා, තං සන්ධාය භගවා පුච්ඡති. දසඅනුස්සතීසු අන්තොගධාපි ආනාපානසති තදා භික්ඛූනං [1] බහුන්නං සප්පායතං දස්සෙතුං පුන ගහිතා, තථා හි තං භගවා තෙසං [2] දෙසෙසි. ආහාරෙ පටිකකූලසඤ්ඤා අසුභකම්මට්ඨානසදිසා, චත්තාරො පන ආරුප්පා ආදිකම්මිකානං අනනුරූපාති තෙසං ඉධ අගහණං [3] දට්ඨබ්බං.

අඤ්ඤං පරියාසන්ති අරහත්තාධිගමත්ථාය අඤ්ඤං කාරණං. **අත්ථ [4] යොජනක්කමන්ති** අත්ථඤ්ච යොජනක්කමඤ්ච. **අස්සාස වසෙනාති** අස්සාසං ආරම්මණං කත්වාති වුත්තං හොති. **උපට්ඨානං සතීති** [5] අප්පම්මුස්සනතාය තමෙව අස්සාසං පස්සාසඤ්ච උපගන්ත්වා ඨානං, තථා තිට්ඨනකධම්මො සති නාමාති අත්ථො. ඉදානි සති වසෙනෙව පුග්ගලං නිද්දිසිතුකාමෙන **යොඅස්සසතීති** ආදි වුත්තං. තත්ථ යො අස්ස සති තස්ස සති අස්සාසං උපගන්ත්වා තිට්ඨතීති ආදිනා අත්ථො ගහෙතබ්බො. **අකොසල්ලසම්භූතෙති** අවිජ්ජා සම්භූතෙ. **ඛණෙනෙවාති** අත්තනො පවත්තික්ඛණෙනෙ ව, අරියමග්ගස්ස පාදකභූතො අයං සමාධි අනුක්කමෙන වඩ්ඪිත්වා අරියමග්ගභාවං උපගතො විය හොතීති ආහ **අරියමග්ග [6] වුඩිප්පත්තොති**. **ඔපම්මනිදස්සන**න්ති එත්ථ උපමාව = ඔපම්මං, තස්ස නිදස්සනං. බාහිරකා ආනාපානසති ජානන්තා ආදිතො චතුප්පකාරමෙව ජානන්ති, න සබ්බං සොළසප්පකාරන්ති ආහ **සබ්බප්පකාර** මිච්චාදි.

එව මස්සෙ තං සෙනාසනන්ති එත්ථ එවන්ති භාවනාසතියා යථාවුත්ත නයෙන ආරම්මණෙ චිත්තස්ස [7] නිබන්ධනෙ සති යෙව, නාසතීති අත්ථො. තෙන මුට්ඨස්සතිස්ස අරඤ්ඤවාසො නිරත්ථකො අනනුරූපොති දස්සෙති. **අවසෙස සත්තවිධසෙනාසන**න්ති පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං [8] වනපත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජන්ති එවං වුත්තං. **උතුත්තයානුකූලං ධාතුචරියානුකූල**න්ති ගිම්හානාදි උතුත්තයස්ස සෙම්හාදිධාතුත්තයස්ස මොහාදිචරියත්තයස්ස ච අනුකූලං. **නිසජ්ජාය** දළ්හභාවං පල්ලඞ්කාභුජ නෙන අස්සාසපස්සාසානං පවත්තනසුඛතං [9] උපරිමකායස්ස උජුකං ඨපනෙන ආරම්මණ පරිග්ගහුපායං පරිමුඛං සතියා ඨපනෙන දස්සෙන්තො. **නපණමන්තීති** න ඔණමන්ති. **පරිග්ගහිත නිය්‍යාණං සතින්ති** සබ්බථා ගහිතං [10] සම්මොහ පටිපක්ඛතො නිග්ගමනසඞ්ඛාතං සතිං කත්වා පරමං සතිනෙපක්කං උපට්ඨපෙත්වාති අත්ථො.

---

1. ම. බහූනං.
2. සී. දස්සෙතීති.
3. සී. වෙදිතබ්බං.
4. ම. යොජනාක්කමං.
5. ම. අප්පමුස්සනතාය.
6. ම. වුඩිංපත්තොති.
7. ම. නිබඞ්ඛනෙ.
8. සී. වනපත්ථං. ම. වනපථං.
9. සී. උපරිමකායඋජුකඨපනෙන.
10. ම. සම්මොස.

සතො වා ති සතියා සමන්නාගතො එව. **චතුන්නංයෙව ආකාරෙහි** ති චතූසු චතුකෙකසු ආගතානි දීඝරස්සාදීනි සොළසපදානි අස්සාස පස්සාස වසෙන ච්ඡා විභජිත්වා වුත්තෙනහි චතුන්නංසාකාරෙහි. **දීඝං අස්සාස වසෙනාති** දීඝං අස්සාසවසෙන, ඉහත්ති අලොපං කත්වා නිද්දෙසො, දීඝන්ති වා භගවතා වුත්ත අස්සාසවසෙන. **චිත්තස්ස එකග්ගතං අවිකෙඛපන්ති** විකෙඛපපටිපකඛභාවතො අවිකෙඛපොති ලඛ්ඛණං චිත්තස්ස එකග්ගභාවං පජානතො. **පටිනිස්සග්ගානුපස්සී අස්සාසවසෙනාති** පටිනිස්සග්ගානුපස්සී හුත්වා අස්සාසවසෙන. "පටිනිස්සග්ගානුපස්සී [1] අස්සසනවසෙනා"ති වා පාඨො. තස්ස පටිනිස්සග්ගානුපස්සිනො අස්සාසවසෙනාති අත්ථො. [2] **ආපථමං** බහිභූතං සසනං = අස්සාසො. තතො අන්තොභූතං [3] පටිසසනං = පස්සාසොති ආහ "අස්සාසොති බහිනික්ඛමනවාතො"ති ආදි, සුත්තන්තටඨකථාසු පන ආකඩ්ඪනවසෙන අන්තො සසනං අස්සාසො, බහි පටිසසනං පස්සාසොති කත්වා උපපත්තියා වුත්තං. **නාසිකග්ගාති** බහිනික්ඛමන අන්තො පවිසන වාතෙසු. තස්ස ච පඨමං අබ්භන්තරවාතො නික්ඛමතීති ඉමිනා සම්බන්ධො. **සබ්බකායපටිසංවෙදී** ගබ්භසෙය්යකානන්ති ආදිනා දූරකානං පවත්තිකකමෙන අස්සාසො බහිනික්ඛමන වාතොති ගහෙතබ්බන්ති දීපෙතීති කෙචි වදන්ති. සුත්තන්තයො එව පන "අස්සාසා දි මජ්ඣ [4] පරියොසානං සතියා අනුගච්ඡතො අජ්ඣත්තං විකෙඛපගතෙන චිත්තෙන කායොපි චිත්තම්පි සාරබ්භ ච හොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා චාති, පස්සාසාදි මජ්ඣපරියොසානං සතියා අනුගච්ඡතො බහිද්ධා විකෙඛපගතෙන චිත්තෙන කායොපි චිත්තම්පි සාරබ්භ ච හොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා චා"ති ඉමාය පාළියා සමෙතීති ගහෙතබ්බං.

අද්ධානවසෙනාති කාලද්ධානවසෙන, අයං හි අද්ධාන සද්දො කාලස්ස දෙසස්ස ච වාචකො. තත්ථ **ඝථා ගිති** ආදිනා දෙසද්ධානං උපමාවසෙන දස්සිතං. ඉදානි තබ්බිසිට්ඨ කාලද්ධානවසෙන අස්සාසපස්සාසානං දීඝරස්සතං උපමෙය්යවසෙන විභාවෙතුං එවන්හි ආදි වුත්තං. **චුණ්ණවිචුණ්ණා** අනෙකකලාප භාවෙන. එත්ථ ච හත්ථි ආදි සරීරෙ සුනඛාදි සරීරෙ ච අස්සාසපස්සාසානං දෙසද්ධාන විසිට්ඨ කාලද්ධානවසෙනෙව දීඝරස්සතා වුත්තානි වෙදිතබ්බා. "අත්තභාවසඞ්ඛාතං දීඝං අද්ධානං සණිකං පූරෙත්වා"ති ආදි වචනතො. **තෙසන්ති** සත්තානං. **නෙති** අස්සාසපස්සාසා. **ඉත්තර මද්ධානන්ති** අපකං කාලං. **නවහි ආකාරෙහිති** භාවනමනුයුඤ්ජන්තස්ස පුබ්බභාගෙ අලද්ධවිසෙසස්ස කෙවලං අද්ධානවසෙන ආදිතො වුත්තා තයො ආකාරා, නෙ ච කස්සචි අස්සාසොව කස්සචි පස්සාසොව කස්සචි තදුභයම්පි උපට්ඨානීති තිණ්ණං පුග්ගලානං වසෙන වුත්තා. නථා ඡන්ද වසෙන තයො, නථා [5] පාමුජ්ජවසෙනාති ඉමෙහි නවහි ආකාරෙහි. **එකෙකනාකාරෙනාති** දීඝං අස්සාසාදිසු එකෙනාකාරෙන. **අද්ධානඛ්ඛා නෙති** දීඝෙ ඔකාසඛ්ඛාන සඞ්ඛාතෙ අත්තභාවෙ කාලද්ධානෙ පි වා, එවං

1. ම. අස්සාසවසෙනාති. 3. කු. පවිසනං. 5. ම. පාමොජ්ජවසෙනාති.
2. සී. පඨමං. 4. ම. පරියොසානසතියා.

උපරි "ඉතනරසඞ්ඛාතෙ"ති එත්ථාපි. **ඡන්දෙ උප්පජ්ජතීති** භාවනාය පුබ්බභා පරං විසෙසං ආවහනති යා ලබ්භසාදනතා තත්ථ සාතීසයෙ කත්තුකාමතා ලක්ඛණෙ කුසලවිජ්ජෙ උපපජ්ජති. **ඡන්දවසෙනාති** තථා පවත්ත ඡන්දස්ස වසෙන. **පාමුජ්ජං උප්පජ්ජතීති** අස්සාස පස්සාසානං සුඛුමතර භාවෙන ආරම්මණස්ස සන්තතරතාය කම්මට්ඨානස්ස ච විපරිපච්චනතාය භාවනාවිත්ත සඞ්ගතො පමොදෙ බුද්ධකාදිභෙදෙ [1] තරුණාපීති උපපජ්ජති. **චිත්තං විවට්ටතීති** පටිභාගනිමිත්තෙන උපපත්තෙන පකති අස්සාසපස්සාසතො චිත්තං [2] නිවත්තති. **උපෙක්ඛා සණ්ඨාතීති** තස්මිං පටිභාගනිමිත්තෙන උපචාරප්පණා [3] භෙදෙ සමාධිම්හි උප්පත්තෙ පුන කිච්චනිබ්බත්තනත්ථං ව්‍යාපාරාභාවතො අජ්ඣුපෙක්ඛනං හොති, සා පනායං උපෙක්ඛා තත්‍ර මජ්ඣත්තුපෙක්ඛාති වෙදිතබ්බා.

අනුපස්සනා ඤාණන්ති සමථවසෙන නිමිත්තස්ස අනුපස්සනා විපස්සනා වසෙන අස්සාස පස්සාසමූලෙන තං [4] නිස්සය නාමරූපස්ස අනුපස්සනා ච ඤාණං. **කායො උපට්ඨානන්ති** අස්සාස පස්සාස සඞ්ඛාතො කායො උප ගන්ත්වා තිට්ඨති එත්ථ සතීති උපට්ඨානං "නො සති" සති පන සරණතො උපතිට්ඨනට්ඨෙන සරණට්ඨෙන ච උපට්ඨානං චෙව සති ච. **තෙන වුච්චතීති** ආදිසු යා අයං ඨපෙත්වුත්තෙන අස්සාසපස්සාසකායෙ තන්නිස්සයභූතෙ කරජකායෙ ච කායසෙසව අනුපස්සනා නිච්චාදිභාවං වා ඉත්ථි පුරිස සත්ත ජීවාදි භාවං වා අනනුපස්සිත්වා අස්සාසපස්සාස කායමත්තසෙසව අනිච්චාදි භාවස්ස ච අනුපස්සනා, තාය කායානුපස්සනාය සතිසඞ්ඛාතස්ස පට්ඨානස්ස භාවනා වඩ්ඪනා **කායෙ කායානුපස්සනා සතිපට්ඨාන භාවනාති** අයං සඞ්ඛෙපත්ථො. **ඉතනරවසෙනාති** පරිත්තකාලවසෙන. **නාදිසොති** දීඝො රස්සො ච. **වණ්ණාති** දිඝාදි ආකාරා. **නාසිකග්ගෙ ව භමුකන්තරෙ වාති** නාසිකග්ගෙ වා, වා සද්දෙන උත්තරොට්ඨෙ වා ති අත්ථො.

තඤ්ඤෙවාති යස්මා ආදි මජ්ඣපරියොසාන වසෙන සබ්බං අස්සාසපස්සාස කායං විදිතං පාකටං කරිස්සාමීති පුබ්බ [5] පවත්ත ආභොගවසෙන පවත්ත තථා සම්පජ්ඤ්ඤෙන ඤාණසම්පයුත්තචිත්තෙන තං අස්සාසපස්සාසකායං එවං විදිතං පාකටං [6] කරොන්තෙනා "අස්සසති චෙව පස්සසති ච," තස්මා එවං භූතො "සබ්බකායං පටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති" නාම, න පන අනාගතෙ එවං කරිස්සාමීති චින්තනමත්තෙන සො එවං වුච්චතීති අධිප්පායො. **තථාභූතස්සාති** ආදි මජ්ඣ පරියොසානං විදිතං කරොන්තස්ස. **සංවරොති** සති විරියම්පි වා. **න අඤ්ඤං කිඤ්චීති** [7] සබ්බ කායං විදිතං කරිස්සාමීති ආදිකං පුබ්බාභොගං සඞ්ගය වදති. **ඤාණුප්පාදනාදීසූති** ආදි සද්දෙන කායසඞ්ඛාර පස්සම්භනාපීති පටිසං වෙදනාදිං සඞ්ගණ්හාති. **කායසඞ්ඛාරොති** අස්සාසපස්සාසං, සො හි චිත්ත සමුට්ඨානොපි සමානො කරජකායස්ස පටිබද්ධ වුත්තිතාය තෙන සඞ්ඛරීයතීති

1. සී. කරුණාපීති. 2. ම. නිවට්ටති. 3. සී. පභෙදෙ. 4. සී. නිස්සයස්ස.
5. සී. පවත්තනත. 6. කු. කරොන්තස්ස. 7. සී. සබ්බංකායං.

කායසඞ්ඛාරොති වුච්චති. **අපරිගහිත කාලෙති** කම්මට්ඨානස්ස අනාරඞ්කාලෙ, [1] තදුභයග්ගහණාය කායචිත්තානම්පි අපරිගහිතකාලෙති අත්ථො. "නිසීදති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධායා"ති හි ඉමිනා කායපරිග්ගහො "පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා"ති ඉමිනා චිත්ත පරිග්ගහො වුත්තො.

අධිමත්තන්ති බලවං ඔළාරිකං, ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන වුත්තං. කාය සඞ්ඛාරො හි අධිප්පෙතො. **අධිමත්තං භුත්වා පවත්තතීති** කිරියාවිසෙසනං වා එතං. **සඞ්ඛෂංසෙවාති** උභයෙසම්පි. **මහාභූතපරිග්ගහෙ සුඛුමොති** චතුධාතුමුඛෙන විපස්සනාභිනිවෙසං සන්ධාය වුත්තං. **ලක්ඛණාරම්මණික විපස්සනාති** කලාපසම්මසනමාහ. නිබ්බිදානුපස්සනතො පට්ඨාය "බලව විපස්සනා," තතො ඔරං "දුබ්බලවිපස්සනා." **සුඛෙ වුත්තනයෙනාති** "අපරිග්ගහිත කාලෙ"ති ආදිනා සමථනයෙ වුත්තනයෙන. **චොදනා [2] සොධනාහීති** අනුයොග පරිහාරෙහි. **කථන්ති** ආදි පටිසම්භිදාපාළි, තත්ථ කථං ඝිකඛතීති සම්බන්ධො. **ඉති කිරාති** ආදි චොදකවචනං. "ඉති කිරා"ති එවං වෙති අත්ථො. අස්සාසපස්සාසො සබ්බථා අභාවං උපනෙති වෙති චොදකස්ස අධිප්පායො. **වාතූපලබ්භියාති** අස්සාසපස්සාස වාතස්ස අභාවෙන [3] තබ්බිසයාය උපලබ්භියා භාවනාචිත්තස්ස උප්පාදෙ වඩ්ඪි ච න හොතීති අත්ථො. **නව නන්ති** එත්ථ නන්ති නිපාතමත්තං. පුන "ඉති කිරා"ති ආදි යථාවුත්තාය චොදනාය විස්සජ්ජනා, තත්ථ "ඉති කිර සික්ඛතී"ති මයා වුත්තාකාරෙන යදි සික්ඛතීති අත්ථො. **පභාවනා හොතීති** යදිපි ඔළාරිකා කායසඞ්ඛාරා පටිප්පස්සම්භන්ති, සුඛුමා පන අත්ථෙවාති භාවනායපි [4] වඩ්ඪි හොතෙවා ති අධිප්පායො. **කංසෙති** කංස භාජනෙ. **නිමිත්තන්ති** නිමිත්තස්ස, තෙසං සද්දානං පවත්ති ආකාරස්සාති අත්ථො. **සුඛුමකා සද්දාති** අනුරවෙ ආහ. **සුඛුම සද්ද නිමිත්තා [5] රම්මණතා පීති** සුඛුමො සද්දොව නිමිත්තං තදුභයග්ගහණායපි. **ආභිසමාචාරික සීලන්ති** එත්ථ අභිසමාචාරොති උත්තමසමාචාරො, තදෙව [6] ආභිසමාචාරිකං සීලං, ඛණ්ඩිකවත්තපරියාපන්නස්ස සීලස්සෙතං අධිවචනං. **අහං සීලං රක්ඛාමීති** උභතොවිභඞ්ග පරියාපන්නං සීලං සන්ධාය වුත්තං.

ආවාසොති ආවාසපළිබොධො. **කුලන්ති** ආදිසුපි එසෙවනයො. [7] **කම්මන්ති** නවකම්මං. **ඉද්ධීති** [8] පොථුජ්ජනිකා ඉද්ධි, සා විපස්සනාය පළිබොධො. [9] **සො උපච්ඡින්දිතබ්බොති** විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තෙන නයෙන තස්ස තස්ස පළිබොධස්ස උපච්ඡෙදූපකාරෙන උපච්ඡින්දිතබ්බො. **යොගානුයොගොති** යොගස්ස භාවනාය අනුයුඤ්ජනං. **අට්ඨතිංසාරම්මණෙසූති** ආලොකා කාස කසිණවයං වජ්ජෙත්වා පාළියං ආගතානං අට්ඨන්නං කසිණානං වසෙන වුත්තං චත්තාරිසඤ්ඤාසු පන කම්මට්ඨානානි. **යථාවුත්තෙනෙව නයෙනාති** යොගානුයොගකම්මස්ස පදට්ඨානත්තානි ඉමමත්ථං අතිදිසති.

---

1. සී. තදුභයග්ගහණාය.
2. ම. සොධනාදීහීති.
3. සී. තබ්බිසයාසූසු.
4. සී. වඩ්ඪිතොයෙවාති.
5. ම. & සී. රම්මණතායපීති.
6. සී. ආභිසමාචාරික සීලං.
7. { නි. මූ. ඝ. සී. මූ. ඝ. මූ.ඝා. & ම.ඝ. කම්මෙන.
8. ම. පුථුජ්ජනිකා.
9. ම. සොපච්ඡින්දිතබ්බොති.

ඉමිනාව කම්මට්ඨානෙනාති ඉමිනා ආනාපානසති කම්මට්ඨානෙන. මහාහත්ථිපථං නිහරන්තොවියාති කම්මට්ඨානවීථිං මහාහත්ථිමග්ගං කත්වා දස්සෙන්තො විය. වුත්තප්පකාරමාචරියන්ති ඉමිනාව කම්මට්ඨානෙන චතුත්ථජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා "අරහත්තප්පත්තස්සා"ති ආදිනා හෙට්ඨාවුත්තප්පකාරං ආචරියං. [1] "පියො ච ගරුභාවනියො"ති ආදිනා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තප්පකාරමාචරියන්තිපි වදන්ති. පඤ්චසන්ධිකන්ති පඤ්ච පබ්බං, පඤ්චභාගන්ති අත්ථො. කම්මට්ඨානස්ස උග්ගණ්හනන්ති කම්මට්ඨාන ගන්ථස්ස උග්ගණ්හනං. තදත්ථපරිපුච්ඡා = කම්මට්ඨානස්ස පරිපුච්ඡා, තත්ථ සංසය පරිපුච්ඡා වා. කම්මට්ඨානස්ස උපට්ඨානන්ති එවං භාවනමනුයුඤ්ජන්තස්ස එවම්ධ නිමිත්තං උපතිට්ඨතීති උපධාරණං. තථා කම්මට්ඨානප්පණා එවං ඣානමප්පෙතීති. කම්මට්ඨානස්ස ලක්ඛණන්ති ගණනානුබන්ධනා ඵුසනානං වසෙන භාවනං උස්සුක්කාපෙත්වා ඨපනා වසෙන මත්ථකප්පත්ති ඉධභාවනාති කම්මට්ඨානසභාවස්ස සල්ලක්ඛණං, තෙනාහ කම්මට්ඨානසභාවූපධාරණන්ති වුත්තං හොතීති.

අට්ඨාරසසෙනාසන දොසවිවජ්ජිතන්ති මහත්තං නවත්තං ජිණ්ණත්තං පත්ථනිස්සිතත්තං සොණ්ඩි පණ්ණ පුප්ඵ ඵලයුත්තතා පත්ථනීයතා නගර දුරු ඛෙත්තසන්නිස්සිතතා විසභාගානං පුග්ගලානං අත්ථිතා පට්ටන සන්නිස්සිතතා පච්චන්තසන්නිස්සිතතා රජ්ජසීමසන්නිස්සිතතා අසප්පායතා කල්‍යාණමිත්තානං අලාභොති ඉමෙහි අට්ඨාරසහි සෙනාසනදොසෙහි විවජ්ජිතං. පඤ්චසෙනාසනඞ්ග සමන්නාගතන්ති "ඉධ භික්ඛවෙ සෙනාසනං නාතිදූරං හොති නාච්චාසන්නං ගමනාගමනසම්පන්නං දිවා [2] අප්පකිණ්ණං රත්තිං අප්පසද්දං [3] අප්පනිග්ඝොසං අප්ප ඩංස මකස වාතාතප [4] සිරිංසප සම්ඵස්සං හොති, තස්මිං ඛො පන සෙනාසනෙ විහරන්තස්ස අප්පකසිරෙ නෙව උප්පජ්ජන්ති චීවර පිණ්ඩ පාතසෙනාසන ගිලානපච්චය භෙසජ්ජ පරික්ඛාරා, තස්මිං ඛොපන සෙනාසනෙ ථෙරා භික්ඛූ විහරන්ති = පෙ = එවං ඛො භික්ඛවෙ සෙනාසනං පඤ්චඞ්ග සමන්නාගතං හොතී"ති, එවං භගවතා වුත්තෙහි පඤ්චහිසෙනාසනඞ්ගෙහි සමන්නාගතං එත්ථ ච නාති දූරතාදි එකං, දිවා අප්පකිණ්ණතාදි එකං, අප්පඩංසාදිතා එකං, චීවරාදි ලාභො එකං, ථෙරානං භික්ඛූනං නිවාසො එකන්ති, එවං පඤ්චඞ්ගානි වෙදිතබ්බානි.

උපච්ඡින්නබුද්දක පළිබොධෙනාති දීඝානං කෙසාදීනං හරණෙන පත්තචීවරාදීනං පචන තුන්නකරණ රජනාදිකරණෙහි ච උපච්ඡින්නා බුද්දකා පළිබොධා යෙන, තෙන. භත්තසම්මදන්ති භොජන නිමිත්තං පරිස්සමං. ආචරියතො උග්ගහො = ආචරියුග්ගහො සබ්බොපි කම්මට්ඨාන විධිනා පුබ්බෙ වුත්ත උග්ගහමත්තතො. එකපදම්පීති එකකොට්ඨාසම්පි. [5] අනුවහනාති අස්සාසපස්සාසානං අනුගමනවසෙන සතියා නිරන්තරං

1. ම. පියො ගරුභාවනීයොති. 3. ම. අප්පනිඝොසං. 5. ම. අනුපදහනාති.
2. ම. අප්පාකිණ්ණං. 4. ම. සරීසප.

අනුප්පවත්තනා. යස්මා පන ගණනාදිවසෙන විය ඵුසනාවසෙන විසුං මනසිකාරො නත්ථි, ඵුට්ඨඵුට්ඨට්ඨානෙ එව ගණනාදි කාතබ්බන්ති දස්සෙතුං ඉධ ඵුසනා ගහණන්ති දීපෙන්තො **ඵුසනාති ඵුට්ඨට්ඨාන**න්ති ආහ. **ඨපනාති** සමාධානං. සමාධිප්පධානා පන **අප්පණාති** ආහ **ඨපනාති අප්පණාති**. අනිච්චතාදීනං ලක්ඛණතො **සල්ලක්ඛණා විපස්සනා**. පවත්තතො නිමිත්තතො ච විනිවට්ටනතො **විනිවට්ටනාමගෙහා**. කිලෙස පටිප්පස්සඩිභාවතො **පාරිසුඩි, ඵලං**. **තෙසන්ති** විනිවට්ටනා පාරිසුඩිනං. **ඛණ්ඩන්ති** එකං තීණි පඤ්චාති එකන්තරිකාදි භාවෙන ගණනාය ඛණ්ඩනං. අථවා "ඛණ්ඩ"න්ති අන්තරන්තරා කතිපයකාලං අගණෙත්වා පුන ගණනවසෙන අන්තරා ඔධිපරිච්ඡෙදෙ නදස්සෙතබ්බො, තථා ඛණ්ඩං දස්සෙන්තස්ස හි කම්මට්ඨාන නින්නං පවත්තති නුඛො මෙ චිත්තං නොති වීමං සුප්පත්තියා වික්ඛෙපො හොති, තෙනාහ **සිඛාප්පත්තං නුඛො මෙති** ආදි. ඉදඤ්ච එවං ඛණ්ඩං දස්සෙත්වා චිරතරං ගණනාය මනසිකරොන්තස්ස වසෙන වුත්තං, සො හි තථා ලඬං අවික්ඛෙපමත්තං නිස්සාය එවං මඤ්ඤෙය්‍ය.

සො උපට්ඨාති තං ගහෙත්වාති ඉදං අස්සාසපස්සාසෙසු යස්ස එකොව පඨමං උපට්ඨාති, තං සන්ධාය වුත්තං, යස්ස පන උභොපි උපට්ඨහන්ති, තෙන උභයම්පි ගහෙත්වා ගණිතබ්බං. **සො උපට්ඨාතීති** ඉමිනාව චීසු නාසා පුටවාතෙසු යො පාකටො හොති, සො ගහෙතබ්බොති අයම්පි අත්ථො දීපිතොති ගහෙතබ්බං. පඨමං එකෙකස්මිං උපට්ඨිතෙපි උපලක්ඛෙත්වා [1] ගණෙන්තස්සෙව කමෙන උභොපි පාකටා හොන්තීති ආහ **අස්සාස පස්සාසා පාකටා හොන්තීති**. එවං [2] "සීඝ සීඝං ගණෙතබ්බ මෙවා"ති සම්බන්ධො. එවං සීඝගණනාරම්භස්ස ඔකාසං දස්සෙතුං **ඉමස්සාපි පුරිමනයෙන ගණයතොති** ආදි වුත්තං. තත්ථ **පුරිමනයෙනාති** දන්ධ ගණනාය. **පාකටා හුත්වාති** ඉමිනා දන්ධගණනාය ආරඬකාලෙ චිත්තස්ස අවිසදතාය සුඛුම අස්සාසාදීනං [3] අපාකටතං තං පච්ඡා විසදකාලෙ පාකටතඤ්ච තෙසු ච පාකටෙසු දන්ධගණනං පහාය සීඝගණනා කාතබ්බාති දස්සෙති. සීඝගණනාය නිප්පරියායතො නිරන්තරප්පවත්ති අප්පණාවීථිය මෙව, න කාමාවචරෙ භවඞ්ගන්තරිකත්තාති ආහ **නිරන්තරප්පවත්තං වියාති**. **පුරිමනයෙනෙවාති** සීඝගණනාය. අන්තො [4] පවිසන්තං වාතං මනසිකරොන්තො අන්තො චිත්තං පවෙසෙති නාම. **එතන්ති** එතං අස්සාසපස්සාස ජාතං.

අනුගමනන්ති ඵුට්ඨට්ඨානෙ මනසිකරණමෙව, න අස්සාසපස්සාසානං අනුවත්තනං තෙනාහ, "තඤ්ච ඛො න ආදි මජ්ඣ පරියොසානානුගමන වසෙනා"ති. [5] **ඵුසනා වසෙන ඨපනා වසෙන ච විසුං මනසිකාරො නත්ථීති** ඉමිනා යථා "ගණනාය ඵුසනාය ච මනසිකරොති" එවං අනුබන්ධනං

1. ම. ගණන්තස්සෙව.
2. ම. සීඝං සීඝං.
3. ම. පාකටතං.
4. අ. පවිසන්වාතං.
5. ම. ඵුසනා ඨපනා.

විනා කෙවලං ඨපනාය ච ඵුසනාය ච මනසිකාරොපි නත්ථීති දස්සෙන්තෙන ගණනං පටිසංහරිත්වා යාව අප්පණා [1] න උප්පජ්ජති, තාව අනුබන්ධනාය ච ඵුසනාය ච මනසිකරොති, අප්පණාය පන උප්පන්නාය අනුබන්ධනාය ඨපනාය ච මනසිකරොති නාමාති දීපිතං හොති, අට්ඨකථායං පන අනුබන්ධනාය විනා ඨපනාය මනසිකාරො නත්ථීති දස්සනත්ථං "අනුබන්ධනාය ච ඵුසනාය ච ඨපනාය ච මනසිකරොතීති වුච්චතී"ති එත්තකමෙව වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං.

යා අච්චන්තාය න මිනොති න විනිච්ඡනති සා මානස්ස සමීපෙති [2] උපමාන සිඛසාදිසෙන සාධ්‍යසාධනං ඝථා ගොවිය ගවයොති. [3] පඞ්ගුළොති පීඨසප්පි. දෙළාති පෙඞ්ඛොලො. කීළතන්ති කීළන්තානං. උපනිබන්ධන්ථම්භමූලෙති නාසිකග්ගං මුඛනිමිත්තඤ්ච සන්ධාය වුත්තං. [4] ආදිතොප්පභුතීති උපමෙය්‍යත්ථ දස්සනතො පට්ඨාය. නිමිත්තන්ති උපනිබන්ධන නිමිත්තං නාසිකග්ගං මුඛනිමිත්තං වා. අනාරම්මණමෙක චිත්තස්සාති අස්සාස පස්සාසානං එකක්ඛණෙ අප්පවත්තනතො එකස්ස චිත්තස්ස තයොපි ආරම්මණං න හොන්ති, නිමිත්තෙන සහ අස්සාසො පස්සාසො වාති වෙ යෙව එකක්ඛණෙ ආරම්මණං හොන්තීති අත්ථො. අජානතො ච තයො ධම්මෙති නිමිත්තං අස්සාසො පස්සාසොති ඉමෙ තයො ධම්මෙ ආරම්මණ කරණවසෙන අවින්දන්තස්ස, ච සද්දො බ්‍යතිරෙකො, තෙන එවඤ්ච සති අයං අනිට්ඨප්පසඞ්ගොති බ්‍යතිරෙකං දස්සෙති. භාවනාති ආනාපානසති භාවනා. "කථං ඉමෙ = පෙ = විසෙසමධිගච්ඡතී"ති ඉදං පරිහාරගාථාය වුත්තමෙවත්ථං කකවොපමාය විවරිතුං [5] පුච්ඡාඨපනං. තත්ථ කථං සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො "කථම්මෙ අවිදිතා = පෙ = කථං විසෙස මධිගච්ඡතී"ති. පධානන්ති භාවනානිප්ථාදකං විරියං. පයොගන්ති නීවරණවික්ඛම්භකං භාවනානුයොගං. විසෙසන්ති අරහත්තපරියොසාන විසෙසං. පධානන්ති රුක්ඛස්ස ඡෙදන වීරියං. පයොගන්ති තස්සෙව ඡෙදනක කිරියං. කිඤ්චාපෙත්ථ විසෙසමධිගච්ඡතීති උපමාය න වුත්තං, තථාපි අත්ථතො යොජෙතබ්බමෙව. ඝථාරුක්ඛොති ආදි උපමාසංසන්දනං. නාසිකග්ගෙ වා මුඛනිමිත්තෙ වාති දීඝනාසිකො නාසිකග්ගෙ, ඉතරො, මුඛං නිමීයති ඡාදීයති එතෙනාති=මුඛනිමිත්තන්ති ලඬනාමෙ උත්තරොට්ඨෙ. ඉදං පධානන්ති යෙන විරියාරම්භෙන කායොපි චිත්තම්පි භාවනාකම්මස්ස අරහං ඉධ පධානන්ති එලෙන හෙතුං දස්සෙති.

උපක්කිලෙසාති නීවරණා. විතක්කාති කාමවිතක්කාදි මිච්ඡාවිතක්කා. නීවරණප්පහානෙන වා පඨමජ්ඣානාධිගමං දස්සෙත්වා විතක්කුපසමාප දෙසෙන දුතියජ්ඣානාදීන මධිගම මාහ. අයං පයොගොති [6] අයං ඣානාධි ගමස්ස හෙතුභූතො කම්මට්ඨානානුයොග සඞ්ඛාතො පයොගො. සංයොජනා පහීයන්තීති දසපි සංයොජනානි මග්ගපටිපාටියා සමුච්ඡෙද වසෙන

1. ම. උප්පජ්ජති.
2. සී. උපමාසද්දසාදිසෙන.
3. ම. පඞ්ගුට්ඨොති.
4. ම. ආදිතො පභුතීති.
5. සී. පුච්ඡාවචනං.
6. ම. ඣානාධිගමස්ස.

පහීයන්ති. බ්‍යන්ති හොන්තීති තථා සත්තපි අනුසයා භඞ්ගමත්තස්සාපි අනවසෙසතො විගතන්තා හොන්ති. අයං විසෙසොති ඉමං සමාධිං නිස්සාය අනුක්කමෙන ලබ්භමානො අයං සංයොජනප්පහානාදිකො ඉමස්ස සමාධිස්ස විසෙසොති අත්ථො. එවං ඉමෙ නයො ධම්මාති ආදී නිගමනවචනං.

පරිපුණ්ණාති [1] සොළසන්නං වත්ථූනං පාරිපූරියා සබ්බසො පුණ්ණා. අනුපුබ්බන්ති අනුක්කමෙන. පරිචිතාති පරිච්ණ්ණා. ඉමංලොකන්ති ඛන්ධාදිලොකං. පඤ්ඤාපභාසෙන පභාසෙති. ඉධාති ඉමස්මිං ඨානෙ. අස්සාති උපමාභූතස්ස කකචස්ස. ආනයනෙ පයොජනන්ති යොජෙතබ්බං. නිමිත්තන්ති පටිභාගනිමිත්තං. අවසෙසඣානඞ්ගපතිමණ්ඩිතාති විතක්කාදි අවසෙස ඣානඞ්ග පතිමණ්ඩිතාති වදන්ති. [2] විචාරාදීහීති පන වත්තබ්බං නිප්පරියායෙන විතක්කස්ස අප්පණාභාවතො, සො හි අප්පණා ඛ්‍යප්පණාති නිද්දිට්ඨො, එවං හි සති අවසෙස සද්දො [3] උපපන්නො හොති. විතක්කසම්පයොගතො වා ඣානඞ්ගෙසු පධානභූතො සමාධි අප්පණාති කත්වා "අවසෙස ඣානඞ්ග පතිමණ්ඩිතා අප්පණා සඞ්ඛාතා ඨපනා ච සම්පජ්ජතී"ති වුත්තං. "කස්සචි පන ගණනාවසෙනෙව මනසිකාර කාලතොප්පභූතී"ති එත්ථ "අනුක්කමතො = පෙ = පත්තං විය හොති"ති උපරිවක්ඛමානො [4] ගන්ථො පුරාණපොත්ථකෙසු දිස්සති, තස්මා අයං පාඨො එත්ථපි ලිඛිතබ්බො, ලෙඛකානං පන දොසෙන ගළිතොති වෙදිතබ්බො. ඔළාරිකෙ අස්සාසපස්සාසෙ නිරුඬෙති ආදි හෙට්ඨා වුත්තනයම්පි විචෙතබ්බාකාරප්පත්තස්ස කායසඞ්ඛාරස්ස [5] විචයනවිධිං දස්සෙතුං ආනීතං. දෙසතොති පුබ්බෙ ඵුසනවසෙන ගහිතට්ඨානතො. නිමිත්තං පට්ඨපෙතබ්බන්ති පුබ්බෙ ගහිතාකාර නිමිත්ත ගාහිකා සඤ්ඤා ඵුසනට්ඨානෙ පට්ඨපෙතබ්බා.

[6] ඉම මෙව හි අත්ථවසන්ති ඉමං අනුපට්ඨහන්තස්ස ආරම්මණස්ස [7] උපට්ඨානවිධි සඞ්ඛාතං කාරණං පටිච්ච. ඉතොති ආනාපාන කම්මට්ඨානතො. ගරුකතා ච භාවනා දුක්කරතායාති ආහ ගරුක භාවනන්ති. චරිත්වාති ගොචරං ගහෙත්වා. නිමිත්තන්ති උග්ගහනිමිත්තං, පටිභාගනිමිත්තං වා, උභයම්පිහි ඉධ එකජ්ජං වුත්තං. තථා හි තූලපිචු ආදි [8] උපමාත්තයං උග්ගහෙ යුජ්ජති, සෙසං උභයත්ථ. තාරකරූපං වියාති තාරකාය සරූපං විය. සඤ්ඤා නානතායාති නිමිත්තුපට්ඨානතො පුබ්බෙ පවත්තසඤ්ඤානං නානතාය. [9] සඤ්ඤජන්ති භාවනා සඤ්ඤාය පරිකප්පිතං න උප්පාදිතං අවිජ්ජමානත්තා, තෙනාහ නානතො උපට්ඨාතීති. එවංහොතීති භාවනමනුයුත්තස්ස එවං උපට්ඨාති. එවන්ති එවං

---

1. සී. සොළසානං.
2. ම. විචාරාදීනිති.
3. සී. උප්පන්නො.
4. සී. ගන්ඛො.
5. සී. විචයනවිධි.
6. ති. මු. ස. & ම. ස. ඉදමෙව.
7. සී. උපට්ඨාපනවිධිසඞ්ඛාතං.
8. ම. උපමත්තයං.
9. මු. සා. සඤ්ඤජන්ති.

සති යථාවුත්තනයෙන නිමිත්තෙ එව චිත්තස්ස ඨපනෙ සතීති අත්ථො. **ඉතො පභුතීති** ඉතො පටිභාග නිමිත්තුපපත්තිතො පට්ඨාය.

නිමිත්තෙනති පටිභාගනිමිත්තෙන. **ඨපයනති** ඨපනාවසෙන චිත්තං ඨපෙන්තො. **නානාකාරනති** "චත්තාරො වණ්ණා"ති එවං වුත්තං නානාකාරං. **විභාවයනති** විභාවෙන්තො අන්තරධාපෙන්තො, නිමිත්තුපපත්තිතො පට්ඨාය හි තෙ ආකාරා අමනසිකරොතො අන්තරහිතාවිය හොන්ති. **අස්සාසපස්සාසෙසති** අස්සාසෙ පස්සාසෙව යො නානාකාරො තං විභාවයං අස්සාසපස්සාස සම්භූතෙ වා නිමිත්තෙ චිත්තං ඨපයං **සකං චිත්තං නිබන්ධති** නාමාති යොජනා. කෙචි පන "විභාවය"න්ති එතස්ස විභාවෙන්තා විදිතං පාකටං කරොන්තෙනාති අත්ථං වදන්ති, තං පුබ්බභාග වසෙන යුජ්ජෙය්‍ය, අයං හෙත්ථ අත්ථො අස්සාසපස්සාසෙ නානාකාරං විභාවෙන්තා පජානන්තා තත්ථ යං ලබ්භං නිමිත්තං, තස්මිං චිත්තං ඨපෙන්තා අනුක්කමෙන සකං චිත්තං නිබන්ධති අපෙතීති. **කිලෙසාති** අවසෙස කිලෙසා. **'සන්නිසින්නානෙවා'ති** අලබ්භ නීවරණසහායා ඔලීනා ඒව. **උපචාරභූමියනති** උපචාරාවත්ථායං. **ලක්ඛණතොති** විකප්පහානාදි සභාවතො වා අනිච්චාදි සභාවතො වා.

ගොචරොති භික්ඛාචාරගාමො. යත්ථ දුල්ලභා සප්පායභික්ඛා සො අසප්පායො, ඉතරො සප්පායො. **භස්සනති** දසකථාවත්ථුනිස්සිතං භස්සං, තං සප්පායං ඉතරමසප්පායං. සෙසෙසු ආවාසාදිසු [1] යත්ථ යත්ථ අසමාහිතං චිත්තං සමාධියති, තං තං සප්පායං ඉතරමසප්පායන්ති ගහෙතබ්බං. යස්ස පන එවං සත්තවිධං අසප්පායං වජ්ජෙත්වා සප්පායමෙව සෙවන්තස්සාපි අප්පණා න හොති, තෙන සම්පාදෙතබ්බං දසවිධං අප්පණාකොසල්ලං දස්සෙන්තා **වත්ථුවිසදකිරියාති** ආදිමාහ.

තත්ථ **වත්ථු විසදකිරියා** නාම කෙසනඛලොමාදීහි අජ්ඣත්තිකස්ස සරීරවත්ථුස්ස චීවරසෙනාසනාදි ධොවනපරිකම්මාදීහි බාහිරවත්ථුස්ස ච විසදභාවකරණං, එවං හි සුඛුමම්පි විසදකිච්ච නිප්ඵත්තිකරං හොති. **ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනතා** නාම සද්ධාදීනං ඉන්ද්‍රියානං සමභාවකරණං. **නිමිත්තකුසලතා** නාම භාවනාය ලබ්ධ නිමිත්තස්ස රක්ඛනකොසල්ලං. **යස්මිං සමයෙ චිත්තං නිග්ගහෙතබ්බන්ති** ආදීසු යස්මිං සමයෙ චිත්තං අච්චාරද්ධාදීහි කාරණෙහි [2] උද්ධතාය නිග්ගහෙතබ්බං. තදා ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣඞ්ගාදයො තයො අභාවෙත්වා පස්සද්ධාදීනං තිණ්ණං භාවනෙන චිත්තස්ස [3] නිග්ගණ්හනා හොති. [යදාස්ස චිත්තං අතිසිථිල විරියතාදීහි ලීනතාය පග්ගහෙතබ්බං, තදා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගාදයො තයො අභාවෙත්වා ධම්මවිචයාදීනං තිණ්ණං භාවනෙන චිත්තස්ස පග්ගණ්හනා හොති] යදාස්ස පණීතූපයොගමන්දතාදීහි නිරස්සාදං චිත්තං හොති, තදා තස්ස චිත්තස්ස අට්ඨසංවෙග [4] වත්ථු පච්චවෙක්ඛණාදිනා සම්පහංසන සඞ්ඛාතා

1. සී. යත්ථ කත්ථචි. 2. සී. උද්ධත්තතා. 3. සී. පග්ගණ්හනා.
4. සී. වත්ථුඤ්ච. [ ] රෙඛන්තරභාගො සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

සංවෙජනා හොති, යදා පන ස්ස එවං පටිපජ්ජනතො අලීනං අනුඩ්ඩිතං අනිරස්සාදං ආරම්මණෙ සමප්පවත්තං සමථවීථිපටිපන්නඤ්ච චිත්තං හොති, තදා තස්ස පග්ගහනිග්ගහ සම්පහංසනෙසු අබ්‍යාපාරතා සමාපජ්ජනෙන අජ්ජුපෙක්ඛනා හොති. **තදධිමුත්තතා** නාම සමාධි අධිමුත්තතා, සමාධි නින්න පොණපබ්භාරතාති අත්ථො.

එත්ථාති [1] එතිස්සං කායානුපස්සනායං. **පාරිසුඩිං පත්තුකාමොති** ඵලං අධිගන්තුකාමො සමාපජ්ජිතුකාමො ච. තත්ථ සල්ලක්ඛණා විවට්ටනා වසෙන පඨමං [2] මග්ගානන්තර ඵලං අධිගන්තුකාමො. තතො පරං සල්ලක්ඛණවසෙන ඵලසමාපත්තිං සමාපජ්ජිතුකාමොපීති එවමත්ථො ගහෙතබ්බො. **ආවජ්ජන සමාපජ්ජන = පෙ = වසිප්පත්තන්ති** [3] එත්ථ පටිලඞ්ඛානතො වුට්ඨාය විතක්කාදීසු ඣානඞ්ගෙසු එකෙකං ආවජ්ජයතො භවඞ්ගං උපච්ඡින්දිත්වා උප්පන්නාවජ්ජනානන්තරං විතක්කාදීසු යථාවජ්ජිත ඣානඞ්ගාරම්මණානි කාමාවචරජවනානි භවඞ්ගන්තරිතානි යදා නිරන්තරං පවත්තන්ති, අථස්ස ආවජ්ජනවසී සිඩා හොති, තං පන ඣානං සමාපජ්ජිතුකාමතානන්තරං සීඝං සමාපජ්ජනසමත්ථතා සමාපජ්ජනවසී නාම. අච්ඡරාමත්තං වා දසච්ඡරාමත්තං වා ඛණං ඣානං ඨපෙතුං සමත්ථතා අධිට්ඨානවසී නාම. තථෙව ලහුං ඛණං ඣානසමඞ්ගී හුත්වා ඣානතො භවඞ්ගුප්පත්ති වසෙන වුට්ඨාතුං සමත්ථතා වුට්ඨානවසී නාම. එත්තකමෙව ඛණං සමාපජ්ජිස්සාමීති එත්තකමෙව ඛණං ඣානසමඞ්ගී හුත්වා ඣානතො වුට්ඨහිස්සාමීති ච [4] පවත්තපුබ්බපරිකම්ම භෙදෙනෙත්ථ අධිට්ඨානවුට්ඨාන වසියො භින්නා, න සරූපභෙදෙන, යා සමාපත්තිකුසලතා වුට්ඨාන කුසලතාති වුච්චන්ති. පච්චවෙක්ඛනවසී පන ආවජ්ජනවසියා එව වුත්තා. පච්චවෙක්ඛනාවිථියං හි සීඝං ආවජ්ජනුප්පත්තියා [5] ආවජ්ජනවසී තදනන්තරානං ජවනානං සමුප්පත්තියා පච්චවෙක්ඛනවසීති ආවජ්ජනවසී සිඩියාව පච්චවෙක්ඛනවසී සිඩා එව හොතීති වෙදිතබ්බා.

ඣානඞ්ගානි පරිග්ගහෙත්වාති ඣාන චිත්ත සම්පයුත්තානි ඣානඞ්ගානි ලක්ඛණාදිවසෙන පරිග්ගහෙත්වා. **තෙසඤ්ච නිස්සයන්ති** තෙසං වත්ථු නිස්සයානං භූතානං නිස්සයං. ඉදඤ්ච කරජකායස්ස වත්ථුදසකස්ස භූතනිස්සයත්තා [6] සුත්තන්තනයෙන වුත්තං, න පට්ඨානනයෙන, න හි කලාපන්තරගතානි භූතානි කලාපන්තරගතානං භූතානං නිස්සය පච්චයා හොන්ති, සුත්තන්තනයෙන පන උපනිස්සය පච්චයොති වෙදිතබ්බානි, පට්ඨානෙහි අසඞ්ගහිතා සබ්බෙපච්චයා සුත්තන්තිකනයෙන උපනිස්සය පච්චයෙ සඞ්ගය්හන්තීති වෙදිතබ්බං. **තං නිස්සිතරූපානීති** උපාදාරූපානි. **යථා පරිග්ගහිත රූපවත්ථු චාරාරම්මණං වානි** එත්ථ යථාපරිග්ගහිත කෙසාදිරූපාරම්මණං තතො පුබ්බෙ [7] වුත්තහදයවත්ථාරම්මණඤ්ච තං

1. සී. එතස්මිං.
2. සී. මග්ගානන්තරං ඵලං.
3. ම. පටිලඞ්ඛ.
4. සී. පවත්තන.
5. ම. ආවජ්ජනාවසී.
6. සී. සුත්තනයෙන.
7. ම. වුත්තනය.

නීස්සය කරජකාය පරිග්ගහමුඛෙන උපට්ඨිත වක්ඛාදිවාරඤ්ච සසම්පයුත්ත ධම්මවිඤ්ඤාණං වාති යොජෙතබ්බං. කම්මාරගග්ගරීති කම්මාරානං අග්ගිධමන භස්තා. තජ්ජන්ති තදනුරූපං. තස්සාති නාමරූපස්ස. තං දිස්වාති අවිජ්ජාතණ්හාදිපච්චයං දිස්වා. කඞ්ඛං විතරතීති "අහොසිං නුඛො අහමතීතමඩාන"න්ති ආදිනයප්පවත්තං සොළසවත්ථුකං විචිකිච්ඡං අතික්කමති. කලාපසම්මසනවසෙනාති "යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගත පච්චුප්පන්න"න්ති ආදිනා පඤ්චසු ඛන්ධෙසු අතීතාදිකොට්ඨාසං එකෙක කලාපතො ගහෙත්වා අනිච්චාදිවසෙන සම්මසනං කලාපසම්මසනං, තස්ස වසෙන. පුබ්බභාගෙති පටිපදාඤ්ඤාණදස්සන විසුඩිපරියාපන්නාය උදයබ්බ යානුපස්සනාය පුබ්බභාගෙ. ඔභාසාදයොති ඔභාසො. ඤාණං පීති පස්සඩි සුඛං අධිමොක්ඛො පග්ගහො උපෙක්ඛා උපට්ඨානං නිකන්ති ච. තත්ථ "අධිමොක්ඛො"ති සඩා. "උපට්ඨාන"න්ති සති. "උපෙක්ඛා"ති තත්‍ර මජ්ඣත්තතා. එත්ථ ච ඔභාසාදයො නව නිකන්ති සඞ්ඛාතතණ්හුපක්කිලෙස වත්ථුතාය උපක්කිලෙසා වුත්තා, නිකන්ති පන උපක්කිලෙසතාය තබ්බත්ථු තාය ච. නිබ්බින්දන්තො ආදිනවානුපස්සනා පුබ්බඞ්ගමාය නිබ්බිදානුපස්සනාය නිබ්බින්දන්තො. මුඤ්චිතුකම්‍යතා පටිසඞ්ඛානුපස්සනා සඞ්ඛාරුපෙක්ඛානුලොම ඤාණානං චිණ්ණපරියන්තෙ උප්පන්න ගොත්‍රභූඤ්ඤාණානන්තරං උප්පන්නෙන මග්ගඤ්ඤාණෙන [1] සබ්බසඞ්ඛාරෙසු විරජ්ජන්තො විමුච්චන්තො. ඵලක්ඛණෙ හි විමුත්තො නාම වුච්චති, මග්ගක්ඛණෙ විමුච්චන්තොති. එකූනවීසති භෙදස්සාති චතුන්නං මග්ගවීථීනං අනන්තරං පච්චෙකං උප්පජ්ජන්තස්ස මග්ගඵලනිබ්බාන පහීනාවසිට්ඨකිලෙසානං පඤ්චන්නං පච්චවෙක්ඛිතබ්බානං වසෙන එකූනවීසතිභෙදස්ස. අරහතොහි අවසිට්ඨ කිලෙසාභාවෙන එකූනවීසතිතා. අස්සාති ආනාපානකම්මට්ඨානිකස්ස.

සප්පීතිකෙ චෙක්ඛානෙති පීතිසහගතානි චතුක්කනයෙ චෙ පඨම දුතියජ්ඣානානි. තස්සාති තෙන යොගිනා. සමාපත්තික්ඛණෙති සමාපන්නක්ඛණෙ. ආරම්මණතොති පටිභාගාරම්මණ ගහණමුඛෙන පීතිපටිසංවිදිතා හොති ආරම්මණස්ස පටිසංවිදිතත්තා, ආරම්මණෙහි විදිතෙ තබ්බිසයා චිත්තචෙතසිකාධම්මා සයං අත්තනො පටිසංවිදිතා නාම හොති සලක්ඛණතො සාමඤ්ඤලක්ඛණතො ච පච්ඡාගහණෙ සන්දෙහා භාවතො. විපස්සනාක්ඛණෙති විපස්සනා පඤ්ඤාය විසයතො දස්සන ක්ඛණෙ, එවං [2] පීතිං අනිච්චාදිවසෙන ගහණමෙව අසම්මොහතො පීති පටිසංවෙදනං නාම. දීඝං අස්සාසවසෙනාති දීඝස්ස අස්සාසස්ස ආරම්මණ භූතස්ස වසෙන, "පජානතො සා පීති පටිසං විදිතා හොතී"ති සම්බන්ධො. චිත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතොති ඣානපරියාපන්නං [3] අවික්ඛෙපාපන්නං නාම චිත්තස්සෙකග්ගතං, තං සම්පයුත්තාය පඤ්ඤාය පජානතො, යථෙව හි ආරම්මණමුඛෙන පීතිපටිසංවිදිතා හොති, එවං තං සම්පයුත්තධම්මාපි පටිසංවිදිතා එව හොන්තීති. සති උපට්ඨිතා හොතීති

1. ම. සබ්බසඞ්ඛාරෙ. 2. සී. පීති. 3. සී. අවික්ඛෙපො පරං නාම.

දීඝං අස්සාසවසෙන ඣානසම්පයුත්තා සතී තස්ස ආරම්මණෙ උපට්ඨිතා, තදාරම්මණජ්ඣානෙපි උපට්ඨිතා නාම හොතීති [1] "දීඝං පස්සාසවසෙනා"ති ආදිසුපි [2] ඉමිනාව නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. එවං දස්සිතං පීතිපටිසංවෙදනං ආරම්මණතො අසම්මොහතො ච [3] විභාගතො දස්සෙතුං [4] "ආවජ්ජතො"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ ආවජ්ජතොති ඣානං ආවජ්ජන්තස්ස. සා පීතිති සා ඣානපරියාපන්නාපීති. ජානතොති සමාපන්නක්ඛණෙ ආරම්මණමුඛෙන ජානතො, තස්ස "සාපීති පටිසංවිදිතා හොතී"ති සම්බන්ධො.

පස්සතොති දස්සනභූතෙන ඤාණෙන ඣානතො වුට්ඨාය පස්සන්තස්ස. පච්චවෙක්ඛතොති ඣානං පච්චවෙක්ඛන්තස්ස. චිත්තං අධිට්ඨහතොති එත්තකං වෙලං ඣානසමඞ්ගී භවිස්සාමීති ඣානචිත්තං අධිට්ඨහන්තස්ස. එවං පඤ්චන්නං වසීභාවානං වසෙන ඣානස්ස පජානනමුඛෙන ආරම්මණතො පීතියා පටිසංවෙදනා දස්සිතා. අධිමුච්චතොති සද්දහන්තස්ස, සමථ විපස්සනාවසෙනාති අධිප්පායො, "විරියං පග්ගණ්හතො"ති ආදිසුපි එසෙවනයො. අභිඤ්ඤෙය්‍යන්ති විසිට්ඨාය පඤ්ඤාය ජානිතබ්බං චතුසච්චං විපස්සනා පඤ්ඤා පුබ්බඞ්ගමාය මග්ගපඤ්ඤාය අභිජානතොති ආදි යොජනා. එවං "පරිඤ්ඤෙය්‍යන්ති" ආදිසුපි "පරිජානතො"ති ආදිනා යොජනා වෙදිතබ්බා. තත්ථ පරිඤ්ඤෙය්‍යන්ති දුක්ඛසච්චං. අවසෙස පදානීති සුඛපටිසංවෙදි චිත්තසඞ්ඛාරපටිසංවෙදීති පදානි. වෙදනාදයොති ආදි සද්දෙන සඤ්ඤාගහිතා, තෙනාහ මෙඛන්ධාති. විපස්සනාභූමි දස්සනත්ථන්ති කායික සුඛාදිසීසෙන පකිණ්ණකසඞ්ඛාර දස්සනතො වුත්තං, සමථෙ කායිකසුඛාභාවතො. සොති පස්සම්භන පරියායෙන වුත්තො නිරොධො. වුත්තනයෙනාති ඉමස්ස හි භික්ඛුනො අපරිග්ගහිත කාලෙති ආදිනා කායසඞ්ඛාරෙ වුත්තනයෙන. පීතිසීසෙන වෙදනා වුත්තාති පීතිඅපදෙසෙන වෙදනාවුත්තා. සුඛගහණතො වෙදනානුපස්සනාප්පසඞ්ගතොති අධිප්පායො.

චීසුචිත්තසඞ්ඛාරපදෙසුති චිත්තසඞ්ඛාර පටිසංවෙදි පස්සම්භයං චිත්ත සඞ්ඛාරන්ති ඉමෙසු චීසු කොට්ඨාසෙසු. සඤ්ඤාසම්පයුත්තා වෙදනාති වෙදනානුපස්සනාභාවතො වුත්තං "චිත්තපටිසංවෙදිතා වෙදිතබ්බා"ති. "ආරම්මණතො අසම්මොහතො"ති ආදිනා වුත්තනයං සන්ධාය වුත්තං. චිත්තන්ති ඣානසම්පයුත්තං විපස්සනා සම්පයුත්තඤ්ච චිත්තං. ආමොදෙතීති සම්පයුත්තාය පීතියා ඣානවිසයාමොදෙති. විපස්සනාක්ඛණෙති ආදිනා වුත්ත භඞ්ගානුපස්සනාක්ඛණෙ.

ආනාපානසති සමාධි කථා නයො.

---

1. ම. දීඝං අස්සාසවසෙනාති.
2. ම. ඉමිනානයෙන.
3. සී. & ම. 1. විභාගසො.
4. සී. & ම. ආවජ්ජයතො.

යදිපි අරියා නෙව අත්තනාව අත්තානං අඤ්ඤමඤ්ඤං වා ජීවිතා වොරොපෙන්ති නාපි පරෙහි සමාදපෙන්ති, තථාපි යථාවුත්තෙනෙව තීහි පකාරෙහි මනුස්සානං පුථුජ්ජනානං අන්තරෙ මිගලුද්ධකොන මාරිතානං අරියපුග්ගලානම්පි අත්ථිතාය අරියපුග්ගල [1] මිස්සකත්තා"ති වුත්තං. අථ වා පුථුජ්ජනකාලෙ අත්තනාව අත්තානං ඝාතෙත්වා මරණසමයෙ විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරියමග්ගං පටිලභිත්වා මනුස්සම්පි [2] සබ්භාවතො එවං වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං.

ඛ්‍යඤ්ජනෙ ආදරං අකත්වාති ජානිත්වා සඤ්ඤානිත්වාති ආදිනා ඛ්‍යඤ්ජනානුරූපං අවුත්තත්තා වුත්තං. **පාණොති ජානමොනාති** ඉදං මනුස්සොති අජානිත්වාපි කෙවලං සත්තසඤ්ඤාය එව පාරාජික භාව දස්සනත්ථං වුත්තං. **වධකචෙතනාවසෙන චෙතෙත්වාති** ඉමං මාරෙමීති වධකචෙතනාය චින්තෙත්වා. **පහාපෙත්වාති** වධාමිනන්ති එවං චිත්තෙන පරිච්ඡින්දිත්වා. "අභිවිතරිත්වා"ති සන්නිට්ඨානංකත්වා, හෙනාහ **නිරාසඞ්ක චිත්තං පෙසෙත්වාති. ඝිබ්බාපපත්තෙනා අපෙතොති** "සඤ්චිච්චා"ති ප්‍රුබ්බකාල කිරියාවසෙන වුත්තසස්සාපි [3] ජීතික්කමනභූතස්ස අපරකාලකිරියා යුත්ත දස්සනෙන කොටිපපත්තෙනා අපෙතා. **ජාතිඵණණා** නාම තදහුජාත එළකස්ස ලොමං.

එවං වණ්ණසම්භාගතන්ති එවං වණ්ණ සණ්ඨානං. **තතො වා උඛන්ති** දුතියසත්තාහාදිසු අබ්බුදාදි භාවපත්තං සන්ධාය වුත්තං. **පරිණාම වෙගස්ස සන්තානස්ස පච්චයො හොතීති** සහකාරිපච්චයොහොති, න ජනකො, කම්මමෙවහි ඛණෙ ඛණෙ උපපජ්ජමානානං කම්මජරූපානං ජනකපච්චයො, තඤ්ච පවත්තියං පුබ්බෙ උපපජ්ජිත්වා ඨිතං අනුපහතං වතුස්සන්තති රූපං සහකාරිපච්චයං ලභිත්වා කාතුං සක්කොති, න අඤ්ඤථා, [4] යෙන කෙනචි විරොධිපච්චයෙන නිරුඛවකඛාදිපසාදානං පුග්ගලානං විජ්ජමානම්පි කම්මං චක්ඛාදිකං ජනෙතුං න සක්කොතීති සිඛමෙව හොති. [5] **අතිපාතෙන්තොති** අතිපාතෙන්තො විනාසෙන්තො. **වුත්තප්පකාර මෙවාති** ජීවිතින්ද්‍රියාතිපාතනවිධානං වුත්තප්පකාරමෙව. සරසෙනෙව පතනසභාවස්ස සණිකං පතිතුං අදත්වා අතිවපාතනං [6] සීඝපාතනං **අතිපාතො පාණස්ස අතිපාතො = පාණාතිපාතො.**

ආථබ්බණිකාති අථබ්බණවෙදිනො. [7] **ආථබ්බණන්ති** අථබ්බණවෙද විහිතං මන්තං. [8] **පයොජෙන්තීති** අලොණභොජන දබ්බසයන සුසාන ගමනාදීහි [9] පයොගෙහි මන්තං [10] පරිවත්තෙන්තෙනි, තෙන යථිච්ඡිත පාණ වධාදිඵලං උපපජ්ජති. තසමා තං කායවචීකම්මෙසු පවිට්ඨං. **ජිණ්ණන්ති** පිළං. **උපද්දවන්ති** තතොපි අධිකතරං පීළං. **පජ්ජරකන්ති** [11] විසමජ්ජරං.

---

1. සී. & ම. මිස්සත්තාති.
2. ම, සඤ්ඤතො.
3. සී. ජීතික්කමනභූත.
4. ම. තෙන කෙනචි.
5. ම. අතිපාපෙන්තොති.
6. ම. සීඝපතනං.
7. නි. මූ, ස. අථබ්බණං.
8. ම. පයොජෙති.
9. ම. යොගෙහි.
10. ම. පරිවත්තෙති.
11. ම, විසපජ්ජරං.

සුවිසානන්ති සුවීති වීරිය විජඤ්ඣමානං සූලං. **විසුවිකන්තන්ති** [1] සඤ්ලං ආමිතිසාරං. **ජ්ඣාඣඤ්ඤන්ති** රත්තා ති සාරං. **විජ්ජං පරිවත්තෙන්තෝති** ගන්ධාරවිජ්ජාදිකං අත්තනෝ විජ්ජං භාතුපවාරං මන්තපථනකකමෙන [2] පරිජප්පිත්වා. **මෙඝිති** තෙහි වඤ්ඣිහි. **පඤ්ඤාජනන්ති** පවිත්තනං. **අමහාවනාඤන්ති** අයං භාං ඤුවිජීගහං. **ගබ්භන්ති** ඉදං කුවිජීගතං ගබ්භං. **කුලුම්බස්සාති** ගබ්භස්ස, කුලසෙසව වා, ඤුවුම්බස්සාති වුත්තං හොති. **භාවනාමසිඩ්ඣෝති** අධිට්ඨා නිඩිං සඤ්ඤාය වුත්තං. **නං තෙසං ඤුවජ්ඣාමත්තන්ති** සුත්තපථතෝ න සමෙතීති අධිප්පායෝ, අථබ්බණිඩිවසෙනෙවහි සුත්තෙ "ඉඩිමා වෙතෝ වසිප්පත්තෙනා"ති වුත්තං, න භාවනාමසිඩිවසෙනාති දට්ඨබ්බං.

ඤනරථානි "පරියෙසෙය්‍යා"ති පදස්ස ගවෙසනමත්තමෙව යථාරුත වසෙන අත්ථෝ සියා, තදා පරිසිට්ඨමිත්තෙන පරියෙසිත්වා සත්ථාදිනං ලඹි මිත්තෙනාති අත්ථෝ. සසන්ති හිංසන්ති එතෙනාති = සත්ථන්ති වඩ්ඪොපු කරණස්ස පාසාණරජ්ජුආදිනෝ සබ්බස්සාපි නාමන්ති ආහ "ලගුළා"ති ආදි. **ලගුළන්ති** මුගහරසෙසතං අධිවචනං. **සත්ථසඞ්ගහෙහාති** මාතිකායං "සත්ථ හාරක"නති එත්ථ වුත්ත සත්ථසඞ්ගහෙන. **පරතෝ වුත්තනයෙනාති** පරතෝ නිගමනවසෙන වුත්තස්ස දුතියපදස්ස පදභාජනෙ වුත්තනයෙන. **චින්තනස්ස අත්ථදීපනත්ථං වුත්තෙනාති** චින්තසද්දස්ස විචින්තාදි අනෙකත්ථ විසයත්තා, ඉතරෙහි නිවත්තෙත්වා විඤ්ඤාණත්ථං නියමෙතුං වුත්තෙනා.

[3] **කාමම්නාබජ්ඣතීති** පාණාතිපාතකමමනා බජ්ඣති, තං කාමම්ස්ස ඔඩනන්ති අත්ථෝ. **උභඝට්ටාපීති** [4] උද්දෙසකා නුද්දෙසකවසෙන. **පඨමා වා තෙන රොගෙනාති** එතෙන අනාගතම්පි ජීවිතින්ද්‍රියං ආරබ්භ පාණාති පාතස්ස පවත්තිං දසෙසති. එවඤ්ච යදා සකෙකාසි තදා තං ජීවිතා වොරොපෙතීති ආණත්තියා විරෙන [5] සම්බ්‍යමපි ආණත්තිකඛණෙයෙව පාණාතිපාතෝ. ඔපාතඛණනාදි ථාවරපයොගෙසු පයොගකරණතෝ පච්ඡාගහිත පටිසන්ධිකස්සාපි සත්තස්ස මරණෙ පාණාතිපාතෝ ව අනාගහා රම්මණෝ උපපන්නෝ හොති. යං පන සික්ඛාපදවිභඞ්ගෙ පඤ්චවිඤ්ඤාණසමුට්ඨාපිකා පච්චුපපන්නාරම්මණායෙවාති වුත්තං, තං පාණාතිපාතාදිතෝ විරතිං සඤ්ඤාය වුත්තං, [6] න පාණාතිපාතාදිනන්ති ගහෙතබ්බං. [7] **අඤ්ඤවිහිතෙනාති** අමාරෙතුකාමතා චිත්තෙන. **දුතියප්පහාරෙනමරතීති** පඨමප්පහාරං විනා දුතියෙනෙව මරතීති අත්ථෝ. **පඨමප්පහාරෙනෙවාති** පඨමප්පහාර සමුට්ඨාපිකා චෙතනාඛණෙයෙවාති අත්ථෝ. කිඤ්චාපි පඨමප්පහාරෝ සයමෙව න සකෙකාති මාරෙතුං, දුතියම්පන ලභිත්වා සකෙකාතනතා ජීවිතවිනාසහෙතු හොති, තස්මා පඨමප්පහාරං විනා මරණස්ස අසිද්ධතා පයොගො නෙන ච මරණන්ති ඉමිනා සංසන්දනතෝ පඨමප්පහාරෙනෙව [8] කම්මබන්ධෝ යුත්තෝ, න දුතියෙන තස්ස අඤ්ඤවිතෙනන දින්නත්තා.

---

1. සී. සූලං. 4. ම. උද්දිසකානුද්දිසකවසෙන. 7. ම. අඤ්ඤතරචිත්තෙනාති.
2. ම. පරිජප්පිතා. 5. සී. සම්බම්පි. 8. සී. කම්මබන්ධෝ.
3. ම. කම්මුනාබජ්ඣතීති. 6. සී. න පාණාතිපාතාති.

යථාවෙත්, එවං අඤ්ඤත්‍ර පුග්ගලෙන දුතියපපහාර දානාදිසු විය. යදි පන දුතියපපහාරදායකස්සාපි පුග්ගලස්ස වධකචෙතනා අත්ථි, තස්සා පි අත්තනෝ පයොගෙනාපි මාතුත්තා පයොගකඛණෙ පාණාතිපාතොති වෙදිතබ්බං.

කම්මං පනෙත්ථ බ්‍යතිභාවත්ථන්ති ආනන්තරියාදි [1] කම්මවිභාගස්ස පාරාජිකාදි ආපත්තිවිභාගස්ස ච පාකට භාවත්ථං. "එළකං මාරෙමී"ති විපරීතගහණෙපි ඉමෙනෙව යථා නිප්පරියායෙනෙව පරමත්ථතො ගහිතත්තා යථාවත්ථුකං කම්මබ්බො හොතියෙවාති ආහ **ඉමංවත්ථුන්ති** ආදි. **ඝාතකො ච හොතීති** පාණාතිපාතකමෙව බ්‍යඤ්ජනෙන බ්‍රූහෙති අත්ථො. මාතාදිගුණමහන්තෙ ආරබ්භ පවත්තවධකචෙතනාය මහාසාවජ්ජතාය වුත්තං "ඉධ පන චෙතනා දාරුණා හොතී"ති. **ලොහිතඤ්ඤනන්ති** ලොහිතමක්ඛිතං. **යුද්ධමංසරොහණන්ති** යුද්ධනිමිත්තං කරොන්තෙන. **ඝාථාභිප්පායං ගණ්හෙති** යොධං විජ්ඣිත්වා පිතරි විද්ධෙ, යොධං පන අවිජ්ඣිත්වා කෙවලං පිතරිවිද්ධෙපි විසඤ්ඤිතො නත්ථි යෙව පිතරි පි වධකචිත්තස්ස අත්ථිතාය, කෙවලං යොධෙ විද්ධෙපි එසෙවනයො. **ආඝාතනරක්ඛං පන නත්ථීති** පිතුමිසයං පාණාතිපාතකම්මං නත්ථීති අත්ථො. "එවං විජ්ඣා"ති එවං පාදෙහි භූමියං ඨත්වා එවං ධනුං ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිත්වාති ආදිනා [2] විජ්ඣනපපකාර සික්ඛාපනාමුඛෙන ආණාපෙතීති අත්ථො. "එඹං පහරා"ති දළහං අසිං ගහෙත්වා එවං පහර. "එවං ඝාතෙහී"ති එවං කම්මකාරණං කත්වා මාරෙහි. **තත්තකා උහින්නං පාණාතිපානාති** අනුද්දිසිත්වා යෙසං කෙසඤ්චි මාරණත්ථාය උභොහි පයොගස්ස කතත්තා වුත්තං, සචෙ හි ආණාපකො එවං විද්ධෙ [3] අස්සුකො එවං මරතීති සඤ්ඤාය එවං විජ්ඣති ආණාපෙති නියමිතසෙසෙව මරණෙ ආණාපකස්ස කම්මබ්බොති වදන්ති. සචෙ ආණත්තො අස්සුකන්ති නියමෙත්වා උද්දිස්ස සරං ඛිපති, ආණාපකො අනියමෙත්වා ආණාපෙති, ආණාපකස්ස යෙසං කෙසඤ්චි මරණෙ පි කම්මබ්බො, ආණත්තස්ස පන නියමිතමරණෙයෙවාති වෙදිතබ්බං. **මඤ්ඤති** හත්ථිනො [4] පිට්ඨිමඤ්ඤ. **එතෙනාති** "අධිට්ඨහිත්වා ආණාපෙති"ති ආදි පාළිවචනෙන. **තත්ථාති** ආණත්තිනයොගෙ. කිඤ්චා පි කිරියාවිසෙසො අට්ඨකථාසු අනාගතො, පාළියං පන "එවං විජ්ඣ එවං පහර එවං ඝාතෙහී"ති කිරියා විසෙසස්ස පරාමට්ඨත්තා ආචරිය [5] පරම්පරාය ආගතං කිරියාවිසෙසම්පි [6] පාළියා සංසන්දනතො ගහෙත්වා දසෙසන්තො **අපරෙ නයොති** ආදිමාහ.

විජ්ඣනන්ති උසු සත්තිආදීහි විජ්ඣනං. **ඡෙදනන්ති** අසිආදීහි හත්ථ පාදාදිවෙජ්ඣනං. **භෙදනන්ති** මුග්ගරාදීහි සීසාදිභෙදනං විධාකරණං. **සඞ්ඛමුණ්ඩකම්මන්ති** සීසකටාහෙ චම්මං සහ කෙසෙහි උප්පාටෙත්වා [7] ථූල සක්ඛරාහි සීසකටාහං ඝංසිත්වා සඞ්ඛවණ්ණකරණවසෙන සඞ්ඛමුණ්ඩකම්ම කරණං. **එවමාදීති** ආදි සද්දෙන [8] බිලඞ්ගථාලිකාදිං සඞ්ගණ්හාති.

---

1. ම. කම්මවිපාකස්ස.
2. ම. විජ්ඣනපපහාර.
3. සී. අස්සුකොයෙව.
4. ම. පිට්ඨිනොමජ්ඣෙ.
5. ම. පරම්පරා ආගතං.
6. ම. පාළි.
7. සී. ථූලසක්ඛරාදීහි.
8. ම. බිලඞ්ඛ.

උරෙපහරිත්වා පිට්ඨියං පහරිත්වා ගීවායං පහරිත්වාති ආදිනා සරීරාවයවප්ප දෙසෙසු පහරණ විජ්ඣනාදි නියමොපි කිරියාවිසෙසෙයෙව සඞ්ගය්හති, අට්ඨකථාසු සඞ්ඛමුණ්ඩකාදි සරීරප්පදෙසවිසයායපි ඝාතනාය තත්ථ පවෙසිතත්තා, යං පන සාරත්ථදීපනියං "පුරතො පහරිත්වා මාරෙහි"ති ආදිකස්ස අට්ඨකථාපාඨස්ස "පුරිමපස්සාදීනම්පි වත්ථුසභාවතො වත්ථු ගහණෙනෙව ගහණන්ති ආහ පුරතො පහරිත්වා"ති ආදීහි එවමධිප්පාය කථනං, තං සඞ්ඛමුණ්ඩකාදිකස්ස සරීරප්පදෙසෙ කම්මකාරණා කරණස්ස අට්ඨකථාය කිරියාවිසෙසවිසයෙ වුත්තත්තා න යුජ්ජති. යථාණත්තං මුඤ්චිත්වා පුග්ගලන්තර මාරණමෙවහි වත්ථුවිසංවාදො, න පහරිතුං ආණත්තං සරීරප්පදෙසවිසංවාදනං, තෙනාහ. වත්ථුං විසංවාදෙත්වා = පෙ = තතො අඤ්ඤං මාරෙති, පුරතො පහරිත්වා මාරෙහිති වා = පෙ = නත්ථි කම්මබඩොති ඉදං පන යථාණත්තවත්ථුස්මිම්පි [1] කිරියාවිසෙසසඞ්ඛෙකතෙන කම්මබඩාභාවං දස්සෙතුං වුත්තන්ති පඤ්ඤායති. තෙන වත්ථුං අවිසංවාදෙත්වා මාරෙන්තීති එත්තකමෙව අවත්වා යථාණත්තියාති කිරියාවිසෙස නියමොපි දස්සිතො, ඉතරථා "යථාණත්තියා"ති වචනස්ස නිරත්ථකතා පත්තිතො. වත්ථුනිද්දෙසෙ ච "වත්ථූති මාරෙතබ්බා සත්තො"ති එත්තකමෙව වුත්තං, න පන [2] යථාණත්තස්ස පහරිතබ්බ සරීරප්පදෙසොපීති වුත්තං, තස්මා පුරතො පහරණාදීපි කිරියාවිසෙසෙ එව සඞ්ගය්හතීති අම්හාකං ඛන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

වත්ථු විසෙසෙනාති මාතුආදි මතසත්තවිසෙසෙන. කම්මවිසෙසොති ආනන්තරියාදි කම්මවිසෙසො. ආපත්තිවිසෙසොති පාරාජිකාදි ආපත්ති විසෙසො. යදා කදාචි පුබ්බණ්හෙති ආණත්තදිවසතො අඤ්ඤස්සාපි යස්ස කස්සචි දිවසස්ස පුබ්බණ්හෙ. ඵ්තං ගාමෙඨිතන්ති ගාමො පුග්ගලනියමනත්ථං වුත්තො, න ඔකාසනියමනත්ථං, තස්මා යත්ථ කත්ථචි මාරෙති නත්ථි විසඞ්ඛෙකතොති වුත්තං, එතෙන කාලොකාසආවුධඉරියාපථ කිරියා විසෙසානං නියමිච්ඡාය අසති යෙන කෙනචි පකාරෙන [3] මාරණමෙව ඉච්ඡන්තස්ස ආණාපකස්ස මූඛාරූළ්හවසෙන වුත්තස්ස දෙස කාලාදිනියමස්ස විසඞ්ඛෙකතෙපි කම්මබඩො යෙවාති ඤාපිතං හොති. යො පන චිත්තෙන යත්ථ කත්ථචි යදා කදාචි යෙන කෙනචි පකාරෙන මාරණමෙව ඉච්ඡන්තොපි කාලාදිවිසඞ්ඛෙකතෙන අකුසලතො වොදනතො වා මුච්චිතුකාමො ලෙසෙන කාලාදිනියමං කරොති, තස්ස මනුස්සවිග්ගහ පාරාජිකතො පරියායෙන අමුච්චනතො කාලාදිවිසඞ්ඛෙකතෙපි කම්මබඩොවාති ගහෙත්වා විචාරණතො ගහෙතබ්බං, කෙචිපනෙතං න ඉච්ඡන්ති වීමංසිතබ්බං.

තුණ්ඩෙනාති අග්ගකොටියා. ඵරුනාති ඛග්ගමුට්ඨිනා. ඵ්තං ගච්ඡන්තන්ති ගමනෙන පුග්ගලොව නියමිතො න ඉරියාපථො, තෙනාහ නත්ථි විසඞ්ඛෙකතන්ති. දිඝං මාරෙහිති වුත්තෙපි දීඝසණ්ඨානානං [4] බහු භාවතො ඉත්ථන්නාමං එව රූපඤ්ච දීඝන්ති අඤ්ඤෙසං අසාධාරණ

1. සී. කිරියාවිසෙසස්ස විසඞ්ඛෙකතෙන. 2. සී. යථාවුත්තස්ස.
3. ම. මරණමෙව. 4. සී. සම්බහුලාභාවතො.

ලක්ඛණෙන අනිද්දිට්ඨත්තා අනියමෙත්වා ආණාපෙතීති වුත්තං, තෙනෙවාහ "යංකිඤ්චි [1] තාදිසංමාරෙතී"ති එත්ථ ව චිත්තෙන බහුසු දීඝසණ්ඨානෙසු එකං නියමෙත්වා වුත්තෙපි වාචාය අනියමිතත්තා අඤ්ඤසම්ං තාදිසෙ මාරිතෙ නත්ථි විසඞ්ඛෙතොති වදන්ති. අත්තානං මුඤ්චිත්වා පරපාණීම්හි පාණසඤ්ඤිතා ලක්ඛණස්ස අඞ්ගස්ස අභාවතො නෙවත්ථි පාණාතිපාතොති ආහ ආණාපකො මුච්චතීති. අත්තානං උද්දිස්ස අසුකට්ඨානෙ නිසින්නන්ති ඔකාසනියමෙ තස්මිං පදෙසෙ නිසින්නස්ස යස්ස කස්සචි ජීවිතින්ද්‍රියං ආරබ්භ වධකචිත්තං උප්පජ්ජතීති වුත්තං "නෙවවධකො මුච්චති න ආණාපකො"ති, ඔකාසං හි නියමෙත්වා නිද්දිසන්තො තස්මිං ඔකාසෙ නිසින්නං මාරෙතුකාමො හොති, සයං පන තදා තත්ථ නත්ථි, තස්මා ඔකාසෙන සහ තත්ථ නිසින්නස්සෙව ජීවිතින්ද්‍රියං ආරම්මණං හොති, න අත්තනොති ගහෙතබ්බං. සචෙ පන සයං තත්ථෙව නිසිදිත්වා අත්තනො නිසින්නට්ඨානමෙව නියමෙත්වා මාරෙහීති වුත්තෙපි අඤ්ඤො තත්ථ නිසින්නො මාරියති, තස්සාපි අත්තනොපි ජීවිතං ආරබ්භ වධකචෙතනා පවත්තති, පරස්මිං තත්ථ මාරිතෙ ආණාපකස්ස කම්මබඩොති ගහෙතබ්බං එවරූපෙ ඨානෙ චිත්තප්පවත්ති නියමො බුඩවිසයො, න අඤ්ඤසං විසයොති ආහ **තස්මා ඒත්ථ න අනාදරියං කාතබ්බන්ති.**

ඒවං ආණාපෙන්තස්ස ආචරියස්ස තාව දුක්කටන්ති සචෙ [2] ආණත්ති කො යථාධිප්පායං න ගච්ඡති, ආචරියස්ස ආණත්තික්ඛණෙ දුක්කටං. සචෙ පන සො යථාධිප්පායං ගච්ඡති, යං පරතො ථුල්ලච්චයං වුත්තං ආණත්තික්ඛණෙ තදෙවහොති, අථ සො අවස්සං ඝාතෙති යං පරතො සබ්බෙසං ආපත්තිපාරාජිකස්සාති වුත්තං, තතො ඉමස්ස ආණත්තික්ඛණෙ යෙව පාරාජිකං හොති, න දුක්කට ථුල්ලච්චයානීති ගහෙතබ්බං. **තෙසම්පි දුක්කටන්ති** බුඩරක්ඛිතාදීනම්පි ආරොචනපච්චයා දුක්කටං, ඉදඤ්ච යථාණත්තිවසෙන සඞ්ඝරක්ඛිතස්ස ජීවිතාවොරොපනෙසති යුජ්ජති, වොරොපනෙ සති තෙසම්පි ආරොචනක්ඛණෙයෙව පාරාජිකං. **පටිග්ගහිත මත්තෙති** ඉදං අවස්සං පටිග්ගහණසභාව දීපනත්ථං වුත්තං, න පටිග්ගහිතක්ඛණෙයෙව ථුල්ලච්චයන්ති දස්සනත්ථං, සචෙහි සො අවස්සං පටිග්ගහෙස්සති කම්මං පන න නිප්ඵාදෙස්සති තදා ආචරියස්ස ආණත්ති ක්ඛණෙයෙව ථුල්ලච්චයං හොතීති දට්ඨබ්බං. **මූලට්ඨස්සෙව දුක්කටන්ති** ඉදං මහා අට්ඨකථායං ආගතනය දස්සනමත්තං, න පනෙතං [3] අත්තනො අධිප්පෙතං, තෙනාහ **ඒවං සතෙතති** ආදි. එවං මහාඅට්ඨකථායං වුත්ත නයෙන අත්ථෙ සතිති අත්ථො.

පටිග්ගහණෙ ආපත්ති [4] යෙව න සියාති වධකස්ස සාධු සුට්ඨුති මරණපටිග්ගහණෙ දුක්කටාපත්ති නෙව සියා, එවං අනොළාරිකවිසයෙපි [5] තාවදුක්කටං හොති, කිමඞ්ගපන මරණපටිග්ගහණෙති දස්සනත්ථං

1. ම. තාදිසං මාරෙමීති. 3. ම. අත්තනා. 5. ම. තාවදුක්කටං, කිමඞ්ගං පන.
2. සී. ආණත්ති. 4. ම. යෙවසියාති.

සඤ්චරිත්තපටිග්ගහණාදි [1] නිදස්සිතං. අහො වත ඉත්ථන්නාමො හතො අස්සා ති එවං මරණාභිනන්දන දස්සනත්ථං සඤ්චරිත්තපටිග්ගහණාභිනන්දනෙ දුක්කටෙ සති පගෙව අහං තං මාරෙස්සාමීති මරණපටිග්ගහණෙති අධිප්පායො. පතිගණ්හන්තස්සෙ වෙතං දුක්කට න්ති අවධාරණෙන සඞ්ඝ රක්ඛිතස්ස පටිග්ගහණප්පච්චයා මූලට්ඨස්ස නත්ථෙ ච ආපත්තී ති දස්සෙති. විසඞ්ඛෙකතත්තා පඨමං ආණත්ත දුක්කටමෙ ච ස්ස හොති, කෙචි පන මූලට්ඨස්සා පි දුක්කටමෙ වා ති වදන්ති තං න යුත්තං එකෙන පයොගෙන චින්නං දුක්කටානං අසම්භවා. පුරිමනයෙ ති සමනන්තරා තීතෙ අවිසක්කිය දූතනිද්දෙසෙ. එතන්ති දුක්කටං. ඔකාසා භාවෙනාති මූලට්ඨස්ස ථුල්ලච්චයස්ස වුච්චමානත්තා පටිග්ගණ්හන්තස්ස දුක්කටං වුත්තං, ඔකාසා භාවෙන පන ආපත්ති අභාවතොති අධිප්පායො.

සයං සඞ්ඝත්ථෙරත්තා "උපට්ඨානකාලෙ"ති වුත්තං. වාචාය වාචාය දුක්කටන්ති [2] යො කොචි මම වචනං සුත්වා ඉමං මාරෙතූති ඉමිනා අධිප්පායෙන අවත්වා කෙවලං මරණාභිනන්දන වසෙනෙව වුත්තත්තා "චොරා පි නාම තං න හනන්ති"ති ආදි [3] වාචායපි දුක්කටමෙව වුත්තං. චින්නං උද්දිස්සාති වෙ උද්දිස්ස, චින්නං වා මරණං උද්දිස්ස. උභො උද්දිස්ස මරණං සංවණ්ණෙන්තස්ස පයොගසමුට්ඨාපිකාය චෙතනාය එකත්තෙපි වෙ පාණාතිපාතාති වත්තබ්බතා සඞ්ඛාතං බලවභාවං ආපජ්ජිත්වා පටිසන්ධිප්පවත්තිසු මහාවිපාකත්තා අකුසලරාසීති වුත්තං, බහුඋද්දිස්ස මරණසංවණ්ණනෙපි එසෙ ච නයො. තත්තකා පාණාතිපාතා ති යත්තකා සංවණ්ණනං සුත්වා මරිස්සන්ති තත්තකානම්පි වත්තමානං අනාගතඤ්ච ජීවිතින්ද්‍රියං සබ්බං ආලම්බිත්වා ච චෙතනාය පවත්තනතො තත්තකා පාණාතිපාතා හොන්ති, තත්තකාහි චෙතනාහි දාතබ්බං පවත්තිවිපාකං එකාව සා චෙතනා දාතුං න සක්කොතීති අත්ථො, පටිසන්ධිවිපාකං පන සයඤ්ච පුබ්බාපරචෙතනා ච එකෙකමෙව දාතුං සක්කොතිති ගහෙතබ්බං. යෙසං හත්ථතොති යෙසං ඤාතකපවාරිතාදීනං හත්ථතො, ඉදඤ්ච භික්ඛුනො රූපියමූලස්ස අභාවං සන්ධාය වුත්තං, අත්තනො [4] වචනජ්ඣාසය මෙව මූලං පන ගහෙත්වා මුඤ්චති, මූලං පන අගහෙත්වාපි පොත්ථකස්ස පොත්ථකසාමිනො සන්තකත්තා [5] පාදමෙවෙත්ථ පමාණන්ති ගහෙතබ්බං. ලෙඛාදස්සන [6] කොතුහලකාති සුන්දරක්ඛරං දිස්වා වා කීදිසං නුඛො පොත්ථකන්ති වා ඔලොකෙතුකාමා.

පාණාතිපාතස්ස පයොගත්තාති සරීරතො පාණවියොජනස්ස [7] නිට්ඨාපක පයොගත්තා. ඔපාතඛණනත්ථං පන [8] කුද්දාලාදි අත්ථාය අයොබීජසමුට්ඨාපනත්ථං අකප්පියපඨවිං වා කුද්දාලදණ්ඩාදීනං අත්ථාය

1. ම. දස්සිතං.
2. ම. කොචි.
3. සී. වාචාසුපි.
4. ම. වධනංචෙසයමෙව මූලං ගහෙත්වා.
5. සී. පාදකමෙවෙත්ථ.
6. ම. කොතුහලාති.
7. සී. නිට්ඨාපන.
8. ම. කුදාලාදි.

භූතගාමං වා විකොපෙන්තස්ස පාචිත්තියමෙව. පාණාතිපාතපයොගත්තා භාවා අදින්නාදාන පුබ්බපයොගෙ විය දුතියපරියෙසනාදිසු පි එත්ථ දුක්කට ට්ඨානෙ දුක්කටං, මුසාවාදාදි පාචිත්තියට්ඨානෙ පාචිත්තියමෙවාති ගහෙතබ්බං. පමාණෙති අත්තනා සල්ලක්ඛිතෙ පමාණෙ. තච්ඡෙත්වාති උන්නතප්පදෙසං තච්ඡෙත්වා. පංසුපච්ඡින්ති සබ්බන්තිමං පංසුපච්ඡිං. එත්තකං අලන්ති නිට්ඨාපෙතුකාමතාය සබ්බන්තිමප්පයොග සාධිකා චෙතනා සන්නිට්ඨාපකචෙතනා, මහාඅට්ඨකථායං එකස්මිං දිවසෙ [1] අවුපසන්තෙනෙව පයොගෙන ඛණිත්වා නිට්ඨාපෙන්තං සන්ධාය සබ්බන්තිමා සන්නිට්ඨාපකචෙතනා වුත්තා, ඉතරාසු පන අට්ඨකථාසු ඉමස්මිං පතිත්වා [2] මරන්තූති අධිප්පායෙන එකස්මිං දිවසෙ කිඤ්චි ඛණිත්වා අපරස්මිම්පි දිවසෙ තතො [3] කිඤ්චි ඛණිත්වා නිට්ඨපෙන්තං සන්ධාය වුත්තන්ති එවං අට්ඨකථානං අඤ්ඤමඤ්ඤවිරොධො ඤාතබ්බො.

අත්තනො ධම්මතායාති අජානිත්වා පක්ඛලිත්වා වා. අරහන්තා පි සඞ්ගහං ගච්ඡන්තීති අඤ්ඤෙහි පාතියමානානං අමරිතුකාමානම්පි අරහන්තානං මරණං සම්භවතීති වුත්තං. පුරිමනයෙති මරිතුකාමා ඉධ මරිස්සන්තීති වුත්තනයෙ. විසඞ්ඛෙකතොති මරිතුකාමානං මාරෙතුකාමා නඤ්ච උද්දිස්ස ඛතත්තා අමරිතුකාමානං මරණෙ කම්මබඩො නත්ථීති අත්ථො. තත්ථ පතිතං බහි නීහරිත්වාති ඉදං තත්ථ පතනප්පච්චයා මරණස්ස පවත්තත්තා වුත්තං, ආවාටෙ පතිත්වා ථොකං චිරායිත්වා ගච්ඡන්තං ගහෙත්වා මාරිතෙ තත්ථ පතිතරොගෙන පීළිතස්ස [4] ගච්ඡතො පක්ඛලිත්වා පාසාණාදීසු පතනෙනාපි මරණෙපි ඔපාතඛණකො න මුච්චතීති වෙදිතබ්බං. අමරිතුකාමා වාති අධිප්පායස්ස සම්භවතො. ඔපපාතිකෙ [5] උත්තරිතුං අසක්කුනිත්වා මතෙපි පාරාජිකං වුත්තං. නිබ්බත්තිත්වාති වුත්තත්තා පතනං න දිස්සතීති වෙ, තත්ථස්ස නිබ්බත්තියෙව පතනන්ති නත්ථි විරොධො. යස්මා මාතුයා පතිත්වා පරිවත්තිත ලිඞ්ගාය මතාය සො මාතුඝාතකො හොති, න කෙවලං මනුස්සපුරිසඝාතකො, තස්මා පතිතස්සෙව වසෙන ආපත්තීති අධිප්පායෙන "පතනරූපං පමාණ"න්ති වුත්තං, ඉදං පන අකාරණං ලිඞ්ගෙ පරිවත්තෙපි [6] එකසන්තානත්තස්ස අවිගතත්තා "මනුස්සභූතං මාතරං වා [7] පිතරං වා අපරිවත්තලිඞ්ගං ජීවිතා වොරොපෙන්තස්ස කම්මං ආනන්තරිය"න්ති හි අට්ඨකථායං වුත්තං, යෙන පන සභාවෙන සත්තා ජායන්ති තෙනෙව මරන්ති, සොව තෙසං රූපන්තරගහණෙපි සභාවොති මරණරූපමෙව පමාණං, තස්මා "පාචිත්තිය"න්ති වුත්තො. පච්ඡිමො වාදො පමාණං, එවං සන්තෙ පාළියං "යක්ඛො වා පෙතො වා තිරච්ඡානගත මනුස්සවිග්ගහො වා තස්මිං [8] පපතති, ආපත්ති දුක්කටස්ස [9] පපතිතෙ දුක්ඛාවෙදනා උප්පජ්ජති ආපත්තිදුක්කටස්ස, මරති ආපත්තිථුල්ලච්ච යස්සා"ති කස්මා වුත්තන්ති වෙ? නායං දොසො යක්ඛො වා පෙතො

1. ම. අවුපසන්තෙයෙව.
2. සී. මරන්තීති.
3. ම. කිඤ්චි කිඤ්චි ඛණිත්වා,
4. ම. පච්ඡතො.
5. සී. උඞ්රිතුං.
6. සී. එකසන්තානස්ස.
7. ම. පිතරංවා අපි.
8. සී & ම. පතති.
9. ම. & සී. පතිතෙ.

වා තී හි පඨමං සඤ්ඤාරූපං දස්සෙත්වා [1] පුන රූපන්තරං ගහෙත්වා පි ඨිතෙයෙව යක්ඛපෙතෙ දස්සෙතුං "තිරච්ඡානගතමනුස්ස විග්ගහෝ වා"තී වුත්තං, තස්මා තිරච්ඡානගතවිග්ගහෝ මනුස්සවිග්ගහෝ වා යක්ඛෝ වා පෙතෝ වාති එවමෙත්ථ යොජනා කාතබ්බා, කෙචි පන මනුස්සවිග්ගහෙන ඨිත තිරච්ඡාන ගතානං ආවෙණිකං කත්වා ථුල්ලච්චයං වුත්තං විය දිස්සතීති වදන්ති, තං න යුත්තං තිරච්ඡානෝ වා මනුස්සවිග්ගහොති වත්තබ්බතෝ, අථ කථාස්සු ච ඉමස්ස විසෙසස්ස අවුත්තත්තා. යක්ඛපෙතරූපෙන මනෙපි එසෙව නයොති ඉමිනා මරණරූපසෙසව පමාණත්තා ථුල්ලච්චයං අතිදිස්සති.

මුඛාති අමූලෙන. සෝ නිද්දෝසොති තෙන තත්ථ කතපයොගස්ස අභාවතෝ, යදි පන සොපි තත්ථ [2] කිඤ්චි කරොති න මුච්චති එවාති දස්සනත්ථා එවං පනිනාති ආදිමාහ. තත්ථ එවන්ති එවං [3] මයා කතෙන්ති අත්ථෝ. න නඤ්ඤිස්සන්තීති අදස්සනං න ගමිස්සන්ති, න පලායිස්සන්තීති අධිප්පායෝ. සුඋඛාරා වා භවිස්සන්තීති ඉදං ගම්භීරස්ස ඔපාතස්ස පූරණෙ පයොජනදස්සනං. උත්තානෙ කතෙ ඔපාතෙ සීඝං අමෙහි ගහෙත්වා මාරෙතුං සුඋඛාරා භවිස්සන්තීති අධිප්පායෝ. විපපටිසාරෙ උප්පන්නෙනාති මූලට්ඨං සන්ධාය වුත්තං. [4] යදි පන පච්ඡිමොපි ලභිත්වා තත්ථ වුත්තනපකාරං කිඤ්චි කත්වා පුන විපපටිසාරෙ උප්පන්නෙ එවං කරොති, තස්සාපි එසෙවනයෝ. ජානපඨවි වා ජානාති ඊදිසෙ පුන අඤ්ඤත්ථ ඔපාතෙ [5] ඛතෙ තදා මුච්චතීති දස්සනත්ථං වුත්තං. ජානපඨවි සදිසං කත්වා පුන සුට්ඨු කොටෙත්වා දළ්හතරං පූරිතෙපි මුච්චති යෙවාති ගහෙතබ්බං.

ඵඛතරන්ති පිරකරණත්ථං [6] අපරාය පාසයට්ඨියා සද්ධිං බන්ධිත්වා වා තමෙව වා සිථිලහූතපාසං ඵඛතරං බන්ධිත්වා යපෙති. ඛාණුකන්ති පාසයට්ඨිබන්ධනඛාණුකං. නත්ථ ජානඝාසට්ඨිං ඡින්දිත්වා මුච්චතීති ඉදං අරඤ්ඤෙ යථාඨිතමෙව දණ්ඩං මූලෙ අවඡින්දිත්වා පාසබන්ධන යොගඝං කත්වා ඨපිතත්තා තත්ථ අඤ්ඤෙපි කොචි පාසං බන්ධෙය්‍ය, මූලට්ඨෝ න මුච්චතීති තම්පන මූලෙපි ඡින්දිත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩං කත්වා මුච්චතීති දස්සනත්ථං වුත්තං. රජ්ජුකෙති වාකෙහි එකවාරං වට්ටිතරජ්ජුකෙ. සඝං වට්ටිතන්ති තන්තුකවට්ටිතං දිගුණ තිගුණතා පාදනෙන අත්තනා වට්ටිතං. උබ්බට්ටෙත්වාති පාකතිකං කත්වා. [7] ඔපෙණෙනාපීති [8] හීර හීරං කත්වා ඔපෙණෙනාපි. ආලම්බනරුක්ඛෙ වාති තත්ථ ජාතකං සන්ධාය වුත්තං. නදත්ථමෙව කත්වාති [9] මාරණත්ථමෙව අයොබිජ [10] සමුට්ඨානාදිනා වාසි ආදි සත්ථං කාරෙත්වා. පාකතිකන්ති අඤ්ඤෙහි කතං පකති සත්ථමෙව ලභිත්වා මූලට්ඨෙන [11] ඨපිතං හොතිමෙවාති අත්ථෝ. මුච්චතීති මූලට්ඨෝ මුච්චති.

---

1. ම. රූපන්තරං. 4. ම. යදිපි පුන ලභිත්වා. 7. ම. & සී. ඔපෙණෙනාපීති.
2. සී. කිඤ්චිකිඤ්චි කරොති. 5. ම. ඛණෙ. 8. ම. හීරං හීරං කත්වා.
3. ම. එවං නයෙ ගහෙතෙ අත්ථෝ. 6. ම. අපරාපරාය. 9. ම. මරණත්ථමෙව.
10. ම. සමුට්ඨාපනාදිනා. 11. ම. ඨපිතං වෙත කත්ථ.

විසමණ්ඩලනානි මඤ්චපීඨාදිසු ආලිත්තනං විසමණ්ඩලං. **වත්වා අසිං උපනික්ඛිපතීති** එත්ථ මුඛෙන අවත්වා මනසාව විනෙත්වා උපනික්ඛිපනෙපි එසෙවනයො. **පුරිමනයෙනාති** "යෙසං හත්ථතො මූලං ගහිත"න්ති ආදිනා. **විසභාගරොගො නාම** කුට්ඨාදි විරූපභාවතො ගණ්ඩපිළකාදි වා ජීවිතපබන්ධනියා පච්චනීකත්තා. **මනාපියෙ පි එසෙවනයොති** එතෙන [1] "මනාපියං රූපං උපසංහරතී"ති එත්ථ යං වා මනාපරූපං තස්ස සමීපෙ ඨපෙති අත්තනා වා මනාපියෙන රූපෙන සමන්නාගතො තිට්ඨතීති ආදි යොජෙතබ්බන්ති දස්සෙති. **අලඞ්කරිත්වා උපසංහරතීති** [2] "අලාභකෙන සුස්සිත්වා මරතූ"ති ඉමිනා අධිප්පායෙන උපසංහරති, තෙනෙව "සචෙ උත්තසිත්වා මරති විසඞ්කතො"ති වුත්තං. **අලාභකෙන සුස්සිත්වා මරතීති** එත්ථ [3] පාරාජිකොති පාඨසෙසො දට්ඨබ්බා. **මහාඛචූ නාම** වල්ලිඵලවිසෙසො, යස්ස මජ්ජාරපාදසෙසව සණ්ඨානං දුක්ඛසමඵස්සානි සුඛුමලොමානි ච හොන්ති. **හංසපුපඵන්ති** හංසාදීනං පක්ඛලොමං සඤ්ඤාය [4] වදන්ති.

අත්තනො ධම්මතාය මරති අනාපත්තීති පාරාජිකං සඤ්ඤාය වුත්තං දුක්කටා න මුච්චනතො. "අසඤ්චිච්චා"ති ඉදං මරණසංවත්තනිකා උපක්කමස්ස අසල්ලක්ඛණං සඤ්ඤාය වුත්තන්ති ආහ **ඉමිනා උපක්කමෙනාති** ආදි. "අජානන්තස්සා"ති ඉදං පන මරණසංවත්තනිකා විසාදි උපක්කමකරණස්ස අජානනං සඤ්ඤාය වුත්තන්ති ආහ **ඉමිනා අයං මරිස්සතීති** ආදි. "න මරණාධිප්පායස්සා"ති ඉදං දුක්ඛුප්පාදකං උපක්කමන්ති ජානන්තස්සාපි මරණාධිප්පායස්ස අභාවං සඤ්ඤාය වුත්තන්ති ආහ **මරණං අනිච්ඡන්තස්සාති** ආදි. **අනුප්පඵ** [5] **බන්ධනාවාති** දෙමනස්ස චිත්තං නිරන්තරප්පවත්ති අභාවා.

පදභාජනීය වණ්ණනා නයො.

වොහාරවසෙනාති පුබ්බභාග වොහාරවසෙන, මරණාධිප්පායස්ස සන්නිට්ඨාපක චෙතනාක්ඛණෙ කරුණාය අභාවතො කාරුඤ්ඤෙන පාසෙ බන්ධසූකරමොචනං විය න හොතීති අධිප්පායො. **සථාසුනාති** වුත්ත මෙවත්ථං **සථානුසඤ්ඡිනාති** පරියායන්තරෙන වුත්තං. හෙට්ඨා කිසමිඤ්චි විජ්ජමානෙ සාටකං වලිං ගණ්හාතීති ආහ **යසම්ං වලි න පඤ්ඤායතීති.** පරිවෙක්ඛණං වෙ තං ගිහීනං සන්තකෙ එවාති දට්ඨබ්බං.

පාළියං "මූසලෙ උසසිතෙ"ති අඤ්ඤමඤ්ඤං උපත්ථම්භෙත්වා ඨිතූ මූසලෙසු ගිත්තිං අපස්සාය ඨපිතෙසූති අත්ථො. "උදුක්ඛලහණ්ඩික"න්ති උදුක්ඛලත්ථාය ආනීතං දාරුභණ්ඩං. **පච්ඛණ්ඩිනන්ති** භොජනපච්ඡිං, භොජනන්තරායන්ති වුත්තං හොති. "අගඝකාරික"න්ති එත්ථ කාරිකසද්දස්ස භාවවචනත්තා අගඝකිරියන්ති අත්ථං වත්වාපි යස්මා කිරියං දාතුං න සක්කා, තස්මා දාන

---

1. සී. මනාපිඤං. 3. සී. පාරාජිකන්ති. 5. ම. බබ්භාවාති.
2. ම. අලාභෙන. 4. සී. වුත්තන්ති.

සඞ්ඛාතාය අග්ගකිරියාය [1] යුත්තං පිණ්ඩපාතමෙව ඉධ [2] උපචාරයුත්තියා අග්ගකිරියාති ගහෙතබ්බන්ති ආහ **පඨමං ලඩ පිණ්ඩපාතන්ති** ආදි. "දණ්ඩ මුග්ගර නීඛාදන වෙමාදීනං වසෙනා"ති එත්ථ **දණ්ඩො** නාම දීඝ දණ්ඩො, **මුග්ගරො** නාම [3] රස්සො ථූලමුග්ගරො, **වෙමං** නාම තන්තවායානං වත්ථවායන උපකරණං යෙන වීතං තන්තං ඝට්ටෙන්ති. **විභත්තිබ්‍යත්ත සෙනාති** විභත්ති විපරිණාමෙන. **විසෙසාධිගමොති** සමාධිවිපස්සනා ච. **විසෙසාධිගමන්ති** ලොකුත්තර ධම්මපටිලාභං. **බ්‍යාකරිත්වාති** ආරොචෙත්වා, ඉදඤ්ච විසෙසස්ස අධිගතභාවදස්සනත්ථං වුත්තං. අධිගතවිසෙසාහි දිට්ඨානුගති ආපජ්ජනත්ථං ලජ්ජී භික්ඛූනං අවස්සං අධිගමං බ්‍යාකරොන්ති, අධිගතවිසෙසෙන පන අබ්‍යාකරිත්වාපි ආහාරං උපච්ඡින්දිතුං න වට්ටති, අධිගමන්තරාය විනොදනත්ථමෙව ආහාරූපච්ඡෙදස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා තදධිගමෙ සො න කාතබ්බොව. කිංපනාධිගමං [4] ආරොචෙතුං වට්ටතීති ආහ **සභාගානන්ති** ආදි.

[5] **භණ්ඩකං වා ධොවන්තාති** චීවරං වා ධොවන්තා. **ධොවනදණ්ඩ කන්ති** චීවරධොවන දණ්ඩං. **මද්දාපෙත්වා පාතෙති විසඞ්ඛෙකතොති** යථාණත්තියා අකතත්තා වුත්තං, යදි පන ආණාපකො මද්දනම්පි මද්දාපනම්පි සන්ධාය වොහාරවසෙන මද්දිත්වා පාතෙහීති වදති, විසඞ්ඛෙකතො නත්ථීති වෙදිතබ්බං. "මරණවණ්ණං වා සංවණ්ණෙය්‍යා"ති වුත්තත්තා ආහ **පරියායො නාම නත්ථීති**, පරියායෙන ආපත්ති මොක්ඛො න හොතීති අධිප්පායො. අවිජායනත්ථාය ගබ්භගහණතො පුරෙතරමෙව භෙසජ්ජං දෙන්තස්ස කුච්ඡියං උප්පජ්ජිත්වා ගබ්භො විනස්සතීති ඉමිනා අධිප්පායෙන [6] දින්නෙ තථාමරන්තානං වසෙන කම්මබඩ්ඩො, කුච්ඡියං න උප්පජ්ජිස්සතීති ඉමිනා අධිප්පායෙන දින්නෙ උප්පජ්ජිත්වා මරතු වා මා වා නෙව ත්ථි කම්මබඩ්ඩො.

සහධම්මිකානන්ති එකස්ස සත්ථුසාසනෙ සහසික්ඛමානධම්මානං, සහධම්මෙ වා සික්ඛාපදෙ සික්ඛනභාවෙන නියුත්තානං. **සම සීල සඞ්ඛානන්ති** ආදිනා දුස්සීලානං භින්නලඞ්කානඤ්ච අකාතුම්පි [7] ලබ්භතීති දස්සෙති. **ඤාතකපවාරිතට්ඨානතොති** අත්තනො තෙසං වා ඤාතකපවාරිතට්ඨානතො. අරියෙහි අකතා අයුත්තවසෙන අකතපුබ්බා විඤ්ඤත්ති = **අකතවිඤ්ඤත්ති. පටියාදියතීති** සම්පාදියති. **අකාතුං න වට්ටතීති** එත්ථ දුක්කටං වදන්ති, අයුත්තතාවසෙනෙව පනෙත්ථ අකරණපටික්ඛෙපො [8] යුත්තො, න ආපත්තිවසෙනාති ගහෙතබ්බං. **යාව ඤාතකා පස්සන්තීති** යාව තස්ස ඤාතකා පස්සන්ති. පිතු භගිනි = **පිතුච්ඡා.** මාතුභාතා = **මාතුලො. නප්පහොන්තීති** කාතුං න සක්කොන්ති. **න යාචන්තීති** ලජ්ජාය න යාචන්ති. **ආභොගං කත්වාති** වුත්තත්තා අඤ්ඤථා දෙන්තස්ස ආපත්ති යෙව. කෙචි පන ආභොගං අකත්වාපි දාතුං වට්ටතීති වදන්ති, තං

1. ම. යුත්තපිණ්ඩපාතමෙව.
2. සී. උපචාරවුත්තියා.
3. ම. රස්සො, වෙමංනාම.
4. ම. නාරොචෙතුංවට්ටතීති.
5. ම. භණ්ඩකං ධොවන්තාති.
6. ම. දින්නං.
7. ම. ලභතීති.
8. සී. වුත්තො.

න යුත්තං හෙසජ්ජකරණස්ස පාළියං "අනාපත්තී භික්ඛු පාරාජිකස්ස ආපත්තී දුක්කටස්සා"ති එවං අනන්තරාපත්තිදස්සනවසෙන සාමඤ්ඤදෙතා පටික්ඛිත්තත්තා, අට්ඨකථායං අවුත්තපපකාරෙන කරොන්තස්ස සුත්තෙ නෙව ආපත්තිසිද්ධාති දට්ඨබ්බා, තෙනෙව අට්ඨකථායම්පි **නෙසඤ්ඤුව සන්නඤ්ඤන්ති** ආදි වුත්තං.

අඤ්ඤඤ්ඤසන්ති අසාලොහිතානං, තෙනාහ [1] **එතෙසං පුත්තපරම්පරාශ්‍රති** ආදි. **කුලපරිවට්ටොති** කුලසම්ං ඤාතිපරම්පරා. **හෙසජ්ජං කරොන්තස්සාති** යථාවුත්තවිධිනා කරොන්තස්ස, තාවකාලිකං දස්සාමීති ආහොගං අකත්වා දෙන්තස්සාපි පන අනන්තරාපත්ති දුක්කටං චින්තා [2] මිච්ඡාජීවං වා, කුල දූසනං වා න හොති යෙව, තෙනාහ "වෙජ්ජකම්මං වා [3] කුලදූසකාපත්ති වා න හොතී"ති. ඤාතකානං හි සන්තකං යාචිත්වාපි ගහෙතුං වට්ටති, තස්මා තත්ථ කුලදූසනාදි න සියා. **සබ්බපදෙසූති** "වූලමාතුයා"ති ආදිසු සබ්බ පදෙසු. **උපජ්ඣායස්ස ආහරාමාති** ඉදං උපජ්ඣායෙන මම ඤාතකානං හෙසජ්ජං ආහරථාති ආණත්තෙනහි කත්තබ්බවිධිදස්සනත්ථං වුත්තං, ඉමිනා ච සාමණෙරාදීනං අපචාසාඅපි පරජනස්ස හෙසජ්ජකරණං න වට්ටතීති දස්සෙති. **වුත්තනයෙනා පරිණෙතබ්බාති** ඉමිනා භික්ඛාචාරවත්තෙන වාති ඉමිනා ඤාතිසාමණෙරෙහීති ඉමිනා ච වුත්තමත්ථං අතිදිසති. [4] **අපචාසිං සමණානාති** ආගන්තුකචොරාදීනං කරොන්තෙනාපි මනුස්සා නාම උපකාරකා හොන්තීති අත්තනො තෙහි ලාභං අපත්ථයන්තෙන. පචාසාය කරොන්තස්ස පන වෙජ්ජකම්ම කුලදූසනාදි දොසො හොතීති අධිප්පායො. එවං උපකාරෙ කතෙ සාසනගුණං ඤත්වා පසීදන්ති සඞ්ඝස්ස වා උපකාරකා හොන්තීති කරණෙ පන දොසො නත්ථි. කෙචි පන අපචාසිංසන්තෙන ආගන්තුකාදීනං පටික්ඛිත්ත [5] පුග්ගලාදීනම්පි දාතුං වට්ටතීති වදන්ති, තං න යුත්තං කත්තබ්බාකත්තබ්බට්ඨාන විභාගස්ස නිරත්ථකත්තපපසඞ්ගතො. අපචාසිංසන්තෙන සබ්බසං දාතුං කාතුඤ්ච වට්ටතීති එත්තකමත්තසෙසව වත්තබ්බතො. අපචාසිංසනඤ්ච මිච්ඡාජීවකුලදූසනාදි දොස නිසෙධනත්ථ මෙව වුත්තං. [6] හෙසජ්ජකරණ සඞ්ඛාතාය ඉමිස්සා අනන්තරාපත්තියා මූලවත්ථුං ආගන්තුකචොරාදීනං අනුඤ්ඤාතානං දුන්නෙව තාය ආපත්තියා මූලවත්ථුතොති ගහෙතබ්බං, තෙනෙව අපචාසිංසන්තෙනා පි අකාතබ්බට්ඨානං දස්සෙතුං **සඛං කුලන්ති** ආදි වුත්තං. [7] **සුවිඤ්ඤන්ති** ඉමිනා දිට්ඨ දිට්ඨරොගීනං පරියායෙනාපි වත්වා විවරණං අයුත්තන්ති දස්සෙති. පුච්ඡිතස්සාපි පන පචාසිංසන්තස්ස පරියාය කථා පි න වට්ටතීති වදන්ති.

[8] **සමුල්ලපෙසීති** අපචාසිංසන්තෙනා එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං කථං සමුට්ඨාපෙසි. **ආචරියභාගොති** විනයාචාරං අකොපෙත්වා හෙසජ්ජාවික්ඛණෙන වෙජ්ජාචරිය [9] භාගො අයන්ති අත්ථො. පුප්ඵපූජනත්ථාය සම්පරිවජ්ජියමානං

1. ම. & සී. තෙසං.
2. සී. මිච්ඡාජීවනං.
3. ම. කුලදූසනාපත්තිවා.
4. ම. අපචාසිඝතෙන්තානි.
5. සී. පුග්ගලානම්පි.
6. සී. න හෙසජ්ජකරණං.
7. ම. මූලවත්ථීති.
8. නි.මූ.ස. & සී.මූ.ස. ඝල්ලපෙසි.
9. ම. භාගොති අත්ථො.

රූපියං අත්තනො සන්තකත්තභජනෙන නිස්සග්ගියමෙවාති ආහ **කප්පිය වසෙන ගාහාපෙත්වාති.** අම්හාකං රූපියං න වට්ටති, **පුප්ඵපූජනත්ථං** පුප්ඵං වට්ටතීති ආදිනා පටික්ඛිපිත්වා **කප්පියෙන කාමෙන ගාහාපෙත්වාති** අත්ථො.

යදි පරිත්තං කරොථාති වුත්තෙ කරොන්ති **භෙසජ්ජකරණං** විය ගිහීකම්මං විය ව හොතීති "න කාතබ්බ"න්ති වුත්තං. **පරිත්තං භණ්ථාති** වුත්තෙ පන ධම්මජ්ඣෙසනත්තා අනජ්ඣිට්ඨෙනාපි **භණිතබ්බො** ධම්මො, පගෙව අජ්ඣිට්ඨෙනාපීති "කාතබ්බ"න්ති වුත්තං. "වාලෙත්වා [1] **පරිමජ්ජෙත්වා** සුත්ත"න්ති ඉදං පරිත්තාණං එත්ථ පවෙසෙමීති චිත්තෙන එවං කතෙ පරිත්තාණා තත්ථ පවෙසිතා නාම හොතීති වුත්තං. **විහාරතො = පෙ = දුක්කටන්ති** ඉදං අඤ්ඤාතක ගහට්ඨෙ සන්ධාය වුත්තන්ති වදන්ති. **පාදෙසු උදකං ආකිරිත්වාති** ඉදං තස්මිං දෙසෙ චාරිත්තවසෙන වුත්තං, වුත්තඤ්හි තත්ථ පාළියා නිසින්නානං භික්ඛූනං පාදෙසු රොගවූපසමනාදි අත්ථාය උදකං සිඤ්චිත්වා පරිත්තං කාතුං සුත්තඤ්ච ඨපෙත්වා පරිත්තං භණ්ථාති වත්වා ගච්ඡන්ති, එවං හි [2] කයිරමානෙ යදි පාදෙ අපනෙන්ති මනුස්සා තං [3] අමඞ්ගලන්ති මඤ්ඤන්ති රොගො වා න වූපසම්ස්සතීති, තෙනාහ [4] **න පාදා අපනෙතබ්බාති.** මතසරීරදස්සනෙ විය [5] කෙවලං සුසාන දස්සනෙපි ඉදං ජාතානං සත්තානං [6] ඛයගමනට්ඨානන්ති මරණසඤ්ඤා උප්පජ්ජතීති ආහ "සීවථිකදස්සනෙ = පෙ = මරණසතිං පටි [7] ලභිස්සාමාති කම්මට්ඨානසීසෙන ගන්තුං වට්ටති"ති. ලෙසකප්පං අකත්වා සමුප්පන්න සුඛචිත්තෙන පරිවාරත්ථාය ආගච්ඡන්තුති වුත්තෙපි ගන්තුං වට්ටති.

අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතොති අගහිත අග්ගො, අපරිභුත්තොති අත්ථො. **කහාපණගඝනකො** හොතීති ඉමිනා දායකෙහි බහුබ්‍යඤ්ජනෙන සම්පාදෙත්වා සක්කච්චං දින්නභාවං දීපෙති. **ථාලකෙති** සඞ්ඝිකෙ කංසාදි මයෙ ථාලකෙ, පත්තොපි එත්ථ සඞ්ගය්හති. **න වට්ටතීති** ඉමිනා දුක්කටන්ති දස්සෙති. **දාමරිකා චොරස්සාති** රජ්ජං පත්ථෙන්තස්ස පාකටචොරස්ස. "අදීයමානෙපි න දෙන්තීති කුජ්ඣන්තී"ති සම්බන්ධො. ආමිසස්ස ධම්මස්ස ව අලාභෙන අත්තනො පරස්ස ව අන්තරෙ සම්භවන්තස්ස ඡිද්දස්ස ව විවරස්ස පටිසන්ථරණං පිදහනං [8] **පටිසන්ථාරො**, සො පන ධම්මා මිසවසෙන දුවිධො, තත්ථ ආමිසපටිසන්ථාරං සන්ධාය "කස්ස [9] කාතබ්බො කස්ස න කාතබ්බො"ති වුත්තං. "ආගන්තුකස්ස වා = පෙ = කාතබ්බො එවා"ති සඞ්ඛෙපතො වුත්තමත්ථං පාකටං කාතුං "ආගන්තුකං තාවාති" ආදිමාහ. **ඛීණපරිබ්බයන්ති** ඉමිනා අගතිභාවං [10] කාරුඤ්ඤභාජනතඤ්ච දස්සෙති. තෙන ව තබ්බිධුරානං සම්ඛානං දායකාදීනං ආගන්තුකත්තෙපි දාතුං න වට්ටතීති සිඛං හොති. තණ්ඩුලාදිම්හි දාතබ්බෙ සති "අවෙලාය = පෙ =

---

1. ම. පරිමජ්ජිත්වා.
2. ම. කරියමානෙ.
3. ම. අවමඞ්ගලන්ති.
4. ම. & සී. පාදානඅපනෙතබ්බාති.
5. ම. කෙවලෙ.
6. සී. ඛයගමනත්ථාය.
7. ම. & සී. ලභිස්සාමාතිගන්තුං.
8. ම. පටිසන්ධාරො.
9. සී. & ම. දාතබ්බො කස්ස න දාතබ්බොති.
10. සී. කරුණාභාජනඤ්ච.

න වත්තබ්බො''ති වුත්තං. ''අපච්චාසිංසන්තෙනා''ති වත්වා පච්චාසිංසනප්ප කාරං දස්සෙතුං ''මනුස්සා නාමා''ති ආදි වුත්තං. අනනුඤ්ඤාතානං පන අපච්චාසිංසන්තෙනාපි දාතුං න වට්ටති සඞ්ඛාදෙය්‍ය විනිපාතත්තා, පච්චාසාය පන සති කුලදූසනම්පි හොති.

[1] **උප්පාතෙත්වාති** සමන්තතො නියොජනං [2] විලුම්පන්තෙ මනුස්සෙ පලාපෙත්වා. **වරපොත්ථක චිත්තත්ථරණන්ති** අනෙකප්පකාර ඉත්ථි පුරිසාදි උත්තමරූප විචිත්තං අත්ථරණං. සත්තරසවග්ගියෙසු පුබ්බෙ එකස්ස [3] අඞ්ගුලිපතොදෙන මාරිතත්තා සෙසෙසු සොළසජනෙසු උදරං ආරුහිත්වා නිසින්නමෙකං ඨපෙත්වා **සෙසාපි පණ්ණරසජනාති** වුත්තං. **අදූහළ පාසාණා වියාති** අදූහළෙ ආරොපිත පාසාණා විය. **කම්මාධිප්පායාති** තජ්ජනීයාදි කම්මකරණාධිප්පායා. ආවාහෙත්වාති ආවිසාපෙත්වා. **රූපං කත්වා හත්ථපාදාදීනි ඡින්දන්තීති** තස්මිං පිට්ඨාදිමයෙ රූපෙ අමනුස්සං ආවාහෙත්වා තස්ස හත්ථපාදාදීනි ඡින්දන්ති. [4] **සක්කං දෙවරාජං මාරෙය්‍යාති** ඉදං සම්භාවනවසෙන වුත්තං, න හි තාදිසා මහානුභාවා යක්ඛා සත්ථ සාතාරහා හොන්ති, දෙවාසුරයුඬෙපි තෙසං සත්ථප්පහාරෙන මරණාභාවා. ''පහාරො [5] න දාතබ්බො''ති සම්බන්ධො. අමනුස්සං කොධචිත්තෙන පහරන්තස්ස දුක්කටමෙව. විචිකිච්ඡාධිප්පායෙන පහරන්තස්ස අනාචාරොති ගහෙතබ්බො. ''තාලපණ්ණං = පෙ = ඛන්ධිතබ්බ''න්ති අමනුස්සා තාල පණ්ණඛන්ධනෙන පලායන්තීති කත්වා වුත්තං, ඉදඤ්ච ගිහීනං වෙජ්ජකම්ම වසෙන කාතුං න වට්ටති. ''යො රුක්ඛෙන ඔත්ථටොපි න මරතී''ති ආදීසු යං වත්තබ්බං, තං භූතගාමසික්ඛාපදට්ඨකථායං සයමෙව වක්ඛති, තං තත්ථෙව ගහෙතබ්බං.

දබ්බූපකරණානීති කෙහිචි ඡින්දිත්වා ඨපිතානි සපරිග්ගහිතානි සන්ධාය වුත්තං, තත්ථ හි ඨානාචාවනාභාවෙන විනාසාධිප්පායස්ස දුක්කටං වුත්තං. ''ඛිඩ්ඩාධිප්පායෙනාපි දුක්කටන්ති'' සුක්ඛතිණාදිසු අග්ගිකරණං සන්ධාය වුත්තං, අල්ලෙසු පන කිළාධිප්පායෙනාපි කරොන්තස්ස පාචිත්තියමෙව. පටිපක්ඛභූතො පටිමුඛං ගච්ඡන්තො වා අග්ගි = **පටග්ගී**, තස්ස අල්ලතිණාදි සුපි දානං අනුඤ්ඤාතං, තං දෙන්තෙන දූරතො ආගච්ඡන්තං දාවග්ගිං දිස්වා විහාරස්ස සමන්තතො එකක්ඛණෙ අදත්වා එකදෙසතො පට්ඨාය විහාරස්ස සමන්තතො සණිකං ඛ්‍යාපෙත්වා යථාමහන්තොපි අග්ගිවිහාරං පාපුණිතුං න සක්කොති, එවං විහාරස්ස සමන්තා අබ්භොකාසං කත්වා පටග්ගි දාතබ්බො, සො දාවග්ගිනො පටිපථං ගන්ත්වා එකතො හුත්වා තෙන සහ නිබ්බාති. **පරිත්තකරණන්ති** සමන්තා රුක්ඛතිණාදිච්ඡෙදන පරිඛාඛණනාදි ආරක්ඛකරණං, තෙනාහ ''තිණකුටිකානං සමන්තා භූමි තච්ඡන''න්ති ආදි.

---

1. } ම. උබ්බාසෙත්වා. ම. ස. උප්පාසෙත්වා.
2. ම. විලුප්පන්තෙ.
3. සී. අඞ්ගුලිපතොදකෙන.
4. සී, & ම. සක්කංදෙවරාජානං.
5. ම. න කාතබ්බො.

ඛෙත්ත මෙව ඔතිණ්ණත්තා පාරාජිකන්ති චීසු එකස්සා පි අන්තො ගධත්තා චිහී ති වුත්තඛෙත්තෙ එකස්සා පි ඔතිණ්ණත්තා පාරාජිකං, චීහි එව මාරෙහි න එකෙනාති නියමිතෙ පන එකෙනෙව මාරිතෙ නත්ථි පාරාජිකන්ති වදන්ති, එවං වෙ එව පුරිසාති ආදිසුපි. පුබ්බෙ කතසීස ච්ඡෙදප්පයොගතො අඤ්ඤො පයොගො [1] ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදතො න උප ලබ්හති, පඨමෙන පයොගෙන ස්ස ජීවිතින්ද්‍රියං උපච්ඡිජ්ජතීති "සීසච්ඡෙද කස්සා"ති වුත්තං, යං පන සාරත්ථදීපනියං "ජීවිතින්ද්‍රියස්ස අවිජ්ජමානත්තා"ති කාරණං වුත්තං, තං අකාරණං ජීවිතින්ද්‍රියසන්නිස්සිත චිත්තසන්තතිං විනා උක්ඛිපන සන්නිරුජ්ඣනාදි වසප්පවත්තස්ස ගමනස්ස අසම්භවතො, න හි වායුවෙගෙන [2] පණ්ණපටාදයො විය කායො ගච්ඡති, න ච උක්ඛිපනෙ පවත්තා ච චිත්තජ වීඤ්ඤත්ති ආදයො ච නික්ඛිපනාදිනො පි හෙතුභූතාති සක්කා වත්තුං විච්ඡින්දිත්වා පවත්තනතො, පුබ්බෙ අනාහිතවෙගා පි හි කාචි [3] සිරිංසපජාති විධා ඡින්නා ඡෙදනමත්තා චීහි විභාගෙහි කතිපයක්ඛණං චීසු දිසාසු ගච්ඡති, තත්ථ ච යස්මිං භාගෙ හදයවත්ථු තිට්ඨති, තත්‍රට්ඨං පඤ්චචාරාවජ්ජනචිත්තං චීසු පි භාගෙසු කායප්පසාදෙ [4] ඝට්ටිතං ඵොට්ඨබ්බං ආලම්බිත්වා උප්පජ්ජති, තතො තදා රම්මණමෙ ච [5] යථාරහමෙ කස්මිං භාගෙ එකදා, අඤ්ඤස්මිං අඤ්ඤදාති, එවං පරියායෙන කායවිඤ්ඤාණං උප්පජ්ජති, තතො හදයවත්ථුස්මිං යෙව සම්පටිච්ඡනාදි වීථිචිත්තානි භවඞ්ගන්තරිකානි මනො චාරවීථි විඤ්ඤාණානි ච විඤ්ඤත්ති ජනකානි උප්පජ්ජන්ති, යෙහි උභයභාගා ගච්ඡන්ති වා චලන්ති වා ඵන්දන්ති වා චිත්තස්ස පන [6] ලහුප්පවත්තියා එකක්ඛණෙ උභයභාගාපි චලන්තා විය උපට්ඨහන්ති, සෙය්‍යථාපි නාම කුක්කුලාදි නරකෙසු නිමුග්ග සකල සරීරස්ස සත්තස්ස එකස්මිං ඛණෙ සකලසරීරෙපි කායවිඤ්ඤාණ දුක්ඛං උප්පජ්ජමානං විය උපට්ඨාති, එවං සම්පදමි දං දට්ඨබ්බං, තතො පන යස්මිං භාගෙ [7] ජීවිතින්ද්‍රියස්සසෙස කම්මජරූපං නිරුජ්ඣති, තත්ථ කාය විඤ්ඤාණං න ප්පවත්තති. හදයවත්ථුසහිත භාගෙයෙ ච යාව ජීවිතින්ද්‍රිය නිරොධා පවත්තති. නනු නරකාදීසු එකාබඩෙ සරීරෙ සබ්බත්ථ පරියායෙන කායවිඤ්ඤාණ සමුප්පත්ති යුත්තා? හොතු, විධා හුත්වා විච්ඡින්නෙ පන භාගවයෙ කථන්ති? නායං දොසො, සරීරෙහි එකාබඩතා නාම පරමත්ථ ධම්ම ඛ්‍යතිරිත්තා කාචි නත්ථි, පරවාදීනං අවයවී ආදි විය. කම්මාදි එකකාරණ පුඤ්ජායත්තතාය බහුන්නං සහුප්පත්තියෙව එකා බඩතා. තත්ථ ච සත්ථප්පහාරාදි විරුඬපච්චයො පනිපාතෙන විභින්නාන මපි කම්මාදි එකකාරණානං පුඤ්ජායත්තතා න විගච්ඡති, යාව සා න විගච්ඡති, තාව [8] අවිච්ඡින්නා ච තත්ථ විඤ්ඤාණප්පවත්ති, [9] විභින්නානි පන කම්මජරූපානං අඤ්ඤෙසඤ්ච [10] සෙස සන්තතිරූපානඤ්ච උපත්ථම්භනභාවෙන චිරං පවත්තිතුං න සක්කොන්ති. යාව ච ධරන්ති තාව විඤ්ඤාණප්පච්චයා හොන්ති.

---

1. ම. ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදකො. 4. ම. ඝට්ටිතං. 7. ම. ජීවිතින්ද්‍රියං සසෙස.
2. සී. පණ්ණපත්තාදයො. 5. සී. යථාරහමෙකස්මිංඨානෙභාගෙ. 8. ම. අවච්ඡින්නාව.
3. ම. සරීසපජාති. 6. ම. ලහුපරිවත්තියා. 9. ම. විභින්නානංපන.
10. ම. සෙසනීසත්තති.

විඤ්ඤාණෙන ව තෙසං වලන ගමනාදි දෙසන්තරප්පත්ති, තස්මා කවන්ධස්සා පි ධාවනක්ඛණෙ සවිඤ්ඤාණ ජීවිතින්ද්‍රියං අත්ථෙ ව, තඤ්ච සීසච්ඡෙදකප්පයොගෙනෙ ව සීඝං පතති තතො අඤ්ඤප්පයොගස්ස සරීරෙ විසෙසුප්පාදනතො පුරෙතරමෙ ව පඨමෙනෙ ව කිච්චනිප්ඵත්තිතො සීස ච්ඡෙදකස්සෙ ව කම්මබ්ඩො ති ගහෙතබ්බො.

එවරූපානී ති කවන්ධ වත්ථු සදිසානි. ඉමස්ස වත්ථුස්සා ති ආඝාතන වත්ථුස්ස. අත්ථදීපනෙති එකෙන පුරිසෙන පයොගෙන වා [1] මාරිතතා සඞ්ඛාතස්ස අත්ථස්සදීපනෙ. "පාන පරිභොගෙන වට්ටතී"ති සම්බන්ධො. එවං පන වුත්තත්තා ලොණසොවීරකං යාමකාලිකන්ති කෙචි වදන්ති, කෙචි පන ගිලානානං පාකතිකමෙව, "අගිලානානං පන උදකසම්භින්න"න්ති වුත්තත්තා ගුළං විය සත්තාහකාලිකන්ති.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනියං

තතිය පාරාජික වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

"අධිට්ඨෙමා"ති සංවිදහාම. ඉරියාපථං සණ්ඨපෙත්වාති [2] පධානානුරූපං කත්වා. අනාගත සම්බන්ධෙ පන අසතිති භාසිතො භවිස්සති ති පාඨසෙසං කත්වා අනාගත සම්බන්ධෙ අසති. භාසිතොති අතිතවචනං කථං අනාගත වචනෙන සම්බන්ධමුපගච්ඡතීති ආහ ලක්ඛණම්පනාති ආදි. ඊදිසෙ හි ඨානෙ ධාතුසම්බන්ධෙ පච්චයාති ඉමිනාලක්ඛණෙන ධාත්වත්ථ සම්බන්ධෙ සති අයථා කාලවිහිතාපි පච්චයා [3] සාධවො භවන්තීති සද්දසත්ථවිදූ වදන්ති. "වණ්ණවා"ති ඉමිනා අභිනවුප්පන්න වණ්ණතා වුත්තා. "පසන්නමුඛ වණ්ණා"ති ඉමිනා මුඛවණ්ණස්ස අතිපණ්ඩිතතා වුත්තා. "වීප්පසන්නඡවි වණ්ණා"ති ඉමිනා පකති සරීරවණ්ණස්සෙ ව යථා වුත්තනයෙන විප්පසන්නතා වුත්තා. යස්මා ඉන්ද්‍රියානං [4] උපාදාරූපත්තා නිස්සය වසෙනෙව පීණනන්ති ආහ අභිනිවිට්ඨොකාසස්ස පරිපුණ්ණත්තාති. පඤ්චප්පසාදානං විය හදයරූපස්සාපි පරිපුණ්ණතා වුත්තායෙවාති ආහ මනච්ඡට්ඨානං ඉන්ද්‍රියානන්ති. උද්දෙසං පරිපුච්ඡං අනුයුඤ්ජන්තා ඉමං සරීරසොභං නෙව පාපුණිංසූති සම්බන්ධො.

යථා තන්ති එත්ථ තන්ති නිපාතමත්තං. චතුවක්කන්ති එත්ථ පවත්තනට්ඨෙන ඉරියාපථො ව චක්කන්ති වුත්තො. උපලබ්භන්තීති දිස්සන්ති ඤායන්තීති අත්ථො. [5] "පවන්තො"ති පීළෙන්තො. ගෙහාදීනි වා

---

1. සී. මාරිතත්තා. 2. ම. පට්ඨානානුරූපං. 3. සී. ධාතවො භවන්තීති.
4. සී. උපාදානරූපත්තා. 5. සී. පාවෙන්තොති.

සයං ඔහනෙනා අඤ්ඤෙහි වා [1] පාවෙනෙනා. **උඛනෙති** උඛ්ඛවපකතිකෙ. **උනනළෙති** උග්ගතනළසදිසෙන උග්ගත තුච්ඡමානෙන සහිතෙ. **චපලෙති** පත්තචීවර මණ්ඩනාදිනා චාපලේලනයුත්තෙ. **මුඛරෙති** ඛරවචනෙ. **පාකතින්ද්‍රියෙති** අසංවුතත්තා ගිහිකාලෙ විය පකතියං ඨිතින්ද්‍රියෙ. **ඉරියාපථසණ්ඨපනාදීනීති** ආදි සද්දෙන පච්චය [2] පටිසෙධන සාමන්ත ජප්පානං ගහණං වෙදිතබ්බං. පරමසලේලඛවුත්තීහි [3] මහාඅරියවංසිකෙහි භික්ඛූහි නිවුත්ථසෙනාසනානි "ලොකසම්මතසෙනාසනානි" නාම. **පරිපාචෙතුනන්ති** විමොක්ඛාපනවසෙන පරිණාමෙතුං. **භික්ඛාචාරෙ අසම්පජ්ජමානෙති** ඉදං "ජනපදචාරිකං චරන්තී"ති ඉමිනා සම්බන්ධිතබ්බං, න පන "පාළිං වාචෙනෙනා" ආදිහි, නානි පන පදානි අත්තනො නිරන්තරවාසට්ඨානෙපි ජනපදෙසුපි කත්තබ්බ කිච්චදස්සනවසෙන වුත්තානි, තානි ච තෙ චත්තසීසෙන කරොනති, න ලාභනිමිත්තං, තෙනාහ **නනකිති** ආදි. **කිලෙජනාති** ඉමස්සෙව වෙවචනං "ඝාසිරෙනා"ති. තදුභයම්පි පාරමී පූරණවායාමං සන්ධාය වුත්තං.

සාධාරණ පරික්ඛාර භාවෙනාති සඞ්ඝික පරික්ඛාර භාවෙන. **කථා භාවනො ථෙනෙච්චාති** [4] අවිස්සජ්ජිය අවෙහඞ්ගිය භාවතො ථෙනෙච්චා, ඨානාචාවන වසෙනාති අධිප්පායො, තෙනාහ **කුලදූසකා දුක්කටං ආපජ්ජතීති.**

අසඤ්ඤතනි ඉමස්ස "අභූත"නති ඉදං [5] කාරණ වචනං, අනුප්පන්නත්තා අවිජ්ජමානනති අත්ථො. "කිතවස්සෙ වා"ති කිතවස්ස සඤ්ඤගහණම්ව. **ඛෙරාධිකස්සාති** සඨස්ස. සමණොති ගොත්තමත්තං අනුභොනති ධාරෙනතීති = **ගොත්‍රභූ**නො, නාමමත්තසමණාති අත්ථො. **දුජ්ජාන පරිච්ඡෙදනනි** අනන්තදුක්ඛත්තා එත්තකං දුක්ඛනති සඞ්ඛ්‍යාවසෙන පරිච්ඡින්දිතුං ඤාතුං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙනාපි දුක්කරං, න පන සරූපවසෙන ඤාතුං, බුද්ධඤ්ඤාණස්ස අවිසයත්තා. **අරහතෙනෙති** අග්ගඵලෙ. **ඤාණචක්ඛුනාති** පච්චවෙක්ඛණඤ්ඤාණ සඞ්ඛාතෙන චක්ඛුනා. අථ වා ඵලචිත්තසම්පයුත්තෙනෙව ඤාණචක්ඛුනා, අත්තනා සම්පයුත්තෙනාපි හි ඤාණෙන [6] අසම්මොහතො සයං දිට්ඨං නාම හොති, තථා තස්මිං අදිට්ඨෙති අත්ථො. **සබ්බෙසං කිලෙසානං පහායකභාවෙන ආජානාති** සම්මන්නතො සබ්බෙ වා පකාරෙන ජානාතීති = **අඤ්ඤා**ති අග්ගමග්ගො වුච්චති. [7] තදුපචාරෙන පන තප්ඵලම්පීති ආහ "අඤ්ඤං ව්‍යාකරිංසූති අරහත්තං ව්‍යාහරිංසූ"ති. **අත්තනා ඨපෙතීති** සෙඛභූමියං අධිමානො ඨපෙති. **කිලෙසසමුදාචාරං අප්පසත්තෙනාති** පුරිමමග්ගත්තයවජ්ඣානං යෙව කිලෙසානං වසෙන වුත්තං, න භවරාගාදීනං. පකති මනුස්සෙහි උත්තරිතරානං බුද්ධාදි උත්තමපුරිසානං [8] අධිගමධම්මො උත්තරිමනුස්ස ධම්මොති ආහ **උත්තරි**

---

1. සී. පවෙත්තෙනා.
2. ම. & කු. පවිසෙවන.
3. ම. මහාඅරියවංසෙහි.
4. සී. අවෙස්සජ්ජිය.
5. සී. කාරණවචනං.
6. සී. සම්මොහතො අයං දිට්ඨං.
7. ම, තදුපචාරෙන තප්ඵලම්පීති.
8. සී. අධිගතධම්මො.

මනුස්සාණනති ආදි. පාළියං "අත්ථි ච මෙ එතෙ ධම්මා මයී"ති එත්ථ **මෙති** ඉදං පදපූරණමත්තං. අධිගන්තබ්බතො අධිගමසඞ්ඛාතස්ස ඣානාදිනො පුච්ඡා = අධිගමපුච්ඡා, සා ච ඣානාදිසු සාමඤ්ඤතො පවත්තනෙ, ඉධෙව තත්ථ පඨමජ්ඣානං වා දුතියාදිසු අඤ්ඤතරං වා තත්ථාපි කසිණාදි ආරම්මණෙසු කතරමාරම්මණං ඣානං වා ලොකුත්තරෙසු ච සොතාපත්තිමග්ගං වා සකදාගාමිමග්ගාදිසු අඤ්ඤතරං වා තත්ථාපි සුඤ්ඤතවිමොක්ඛං වා **අප්පණිහිතවිමොක්ඛාදිසු** අඤ්ඤතරං වාති එවං පච්චෙකං හෙද නිද්ධාරණ වසෙන පුච්ඡනාකාරං දස්සෙතුං පාළියං පුන [1] "කතමෙසං භික්ඛවෙ ධම්මානං වා ලාභී"ති අයං පුච්ඡාදස්සිතාති දට්ඨබ්බා, තෙනාහ **පඨම මග්ගාදිසූති** ආදි. යාය අනුක්කමපටිපත්තියා [2] ලොකුත්තරො අධිගමො ආගච්ඡති, සා පුබ්බ භාග පටිපත්ති **ආගමන පටිපදා. න සුජ්ඣතීති** පුච්ඡියමානො පටිපත්තික්කමං [3] උල්ලඞ්ඝිත්වා කථෙති. **අපනෙතබ්බාති** [4] නයා වුත්තක්කමෙනායං [5] ධම්මො න සක්කා අධිගන්තුන්ති අධිගතමානතො අපනෙතබ්බා. සන්නිහිතෙසු කපපියෙසුපි චතූසු පච්චයෙසු අලග්ගත්තා **ආකාසෙ පාණිසමෙන චෙතසාති** වුත්තං. "වුත්තසදිසං ව්‍යාකරණං හොතී"ති යොජනා. ඛීණාසවපටිපත්තිසදිසා පටිපදා හොති සුවික්ඛම්භිත කිලෙසත්තා. **ඉදඤ්ච අරහත්තං** පටිඤ්ඤත්තස්ස වසෙන වුත්තං, තෙනාහ **ඛීණාසවස්ස නාමාති** ආදි. එවං සුවික්ඛම්භිත [6] කිලෙසස්ස වත්තත්තා සෙඛධම්මපටිඤ්ඤානං ඉමිනා භයුප්පාදනෙන අම්බිලාදි දස්සනෙ ඛෙලුප්පාදාදිනා ච [7] න සක්කා වීමංසිතුං, තස්මා තස්ස වචනෙනෙව තං සඞ්ඛාතබ්බං. "අයං භික්ඛු සම්පන්න ව්‍යාකරණො"ති ඉදං න කෙවලං අභාගත්තකමෙව සඤ්ඤාය වුත්තං. එකච්චස්ස සූරජාතිකස්ස පුථුජ්ජනස්සාපි අභාගත්තතො, [8] රජනීයාරම්මණානං බදර සාලවාදි අම්බිලමද්දනාදීනං උපනයනෙ පි ඛෙලුප්පාදාදි තණ්හා [9] පවත්තිරහිතං සබ්බථා සුසොධිතමෙව සඤ්ඤාය වුත්තත්තා ගහෙතබ්බං.

අසන්තගුණ සම්භාවනාලක්ඛණා පාපිච්ඡාති ආහ **යා සා ඉධෙ ඣාවෙවාති** ආදි. ආදිසද්දෙන අස්සබොති ආදිපාඨං සංගණ්හාති. **සාමඤ්ඤං දුප්පරාමට්ඨන්ති** සමණධම්මසඞ්ඛාතං සාමඤ්ඤං, ඛණ්ඩසීලාදිභාවෙ දුප්පරාමට්ඨං දුට්ඨුගහිතං. **නිරයාය** නිරයදුක්ඛාය, තං පුග්ගලං තත්ථ නීරයෙ. **උපඣඩ්ඩනී නිබ්බත්තාපෙතීති** අත්ථො. [10] **සඨිලොති** ඔලීයිත්වා කරණෙන සිථිලභාවෙන ඣතො. සථෙන වා සාථෙය්‍යෙන ආදිණ්ණො **සිථිලො. පරිබ්බාජෙතීති** සමණභාවො. **හිත්වෙය්‍යාති** පුබ්බ විජ්ජමානානං රාගරජාදීනං [11] උපරි අපරම්පි රජං ආකිරතීති අත්ථො. **භික්ඛුභාවොති** අධම්මිකා පටිඤ්ඤා මත්තෙ සිඛො භික්ඛුභාවො. "අජ්ඣානමෙවා"ති එත්ථ එව සද්දෙ අවධාරණෙ, අජ්ඣානතෙතා එවාති. "අජ්ඣා මෙව"නති පි පාඨො, තත්ථ පන "එවං ජානාමි එවං පස්සාමී"ති යොජෙතබ්බං. එවන්ති ච

---

1. ම. කතමෙසං ධම්මානං ලාභීති. 5. ම. න සක්කා. 9. ම. පවත්තරහිතං.
2. සී. ලොකීය ලොකුත්තරෙ. 6. සී. කිලෙසස්සපන. 10. ම. සිථිලොති. ම. ස. සථිලො.
3. සී. උල්ලඞ්ඝෙත්වා. 7. සී. සක්කා,
4. සී. සථාවුත්තඣානඅභිඤ්ඤාසං. 8. ම. රජජනීයාරම්මණානං, 11. ම. උපරි අපරං අපරම්පි.

පඨමජ්ඣානාදිපරාමසනං පඨමජ්ඣානං ජාතාමි දුතියාදිජ්ඣානන්ති. **අසුභජ්ඣානාදීනීති** ආදි සද්දෙන කායගතාසතිජ්ඣානං කසිණජ්ඣානං කසිණමූලකානි [1] ආරුප්පජ්ඣානානි ච සංගණ්හාති. "විමොක්ඛා"ති වතුබ්බිධො මග්ගො. තස්ස සගුණතො සුඤ්ඤතාදි නාමං දස්සෙන්තො **ආහ සෝ පනායන්ති** ආදි. මග්ගො හි නාම පඤ්චහි කාරණේහි නාමං ලභති සරසෙන වා පච්චනීකෙන වා සගුණේන වා ආරම්මණේන වා ආගමනෙන වා, සචෙ හි සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා අනිච්චතො සඞ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා වුට්ඨාති, මග්ගො අනිමිත්තවිමොක්ඛෙන විමුච්චති. සචෙ දුක්ඛතො සම්මසිත්වා වුට්ඨාති, අප්පණිහිත විමොක්ඛවසෙන විමුච්චති. සචෙ අනත්තතො සම්මසිත්වා වුට්ඨාති, සුඤ්ඤත විමොක්ඛෙන විමුච්චති, ඉදං සරසතො නාමං නාම. යස්මා පනෙස සඞ්ඛාරෙසු අනිච්චානුපස්සනාය නිච්චනිමිත්තං පජහන්තො ආගතො තස්මා "අනිමිත්තෙනා." දුක්ඛානුපස්සනාය සුඛසඤ්ඤං පණිධිං පත්ථනං පහාය ආගතත්තා "අප්පණිහිතො." අනත්තානුපස්සනාය අත්තසඤ්ඤං පහාය අත්තසුඤ්ඤතා දස්සනවසෙන [3] සුඤ්ඤතො හොති, ඉදං පච්චනීකතො නාමං නාම. රාගාදීහි පනෙස [4] සුඤ්ඤත්තා සුඤ්ඤතො, රූපනිමිත්තාදිනං රාගනිමිත්තාදිනං එව වා අභාවෙන අනිමිත්තෙනා, රාගපණිධිආදීනං අභාවතො අප්පණිහිතොතිවුච්චති, ඉදමස්ස සගුණතො [5] නාමං නාම. රාගාදිසුඤ්ඤං අනිමිත්තං අප්පණිහිතඤ්ච නිබ්බාණං ආරම්මණං කරොතීති = සුඤ්ඤතො අනිමිත්තෙනා අප්පණිහිතොති වුච්චති, ඉදමස්ස ආරම්මණතො [6] නාමං නාම. ආගමනම්පන දුවිධං විපස්සනා ගමනං මග්ගා ගමනඤ්ච, තත්ථ මග්ගෙ විපස්සනාගමනමේව, [7] ඵලෙ පන මග්ගානන්තරෙ මග්ගාගමනං, ඵලසමාපත්තියං විපස්සනාගම නාමපි. අනත්තානුපස්සනාවසෙන මග්ගා සුඤ්ඤතො අනිච්ච දුක්ඛානු පස්සනාහි **අනිමිත්තෙනා අප්පණිහිතොති** එවං විපස්සනා අත්තතො නාමං මග්ගස්සදෙති, මග්ගා ඵලස්සාති ඉදං ආගමනතො නාමං. **සුඤ්ඤතන්තාති** විවිත්තත්තා. රාගාදයො ච පතිට්ඨානට්ඨෙන පණිධීති ආහ **රාගදොස මොහපණිධීනන්ති. ඉමස්සා විජ්ජාසාති** දිබ්බචක්ඛු විජ්ජායාති ආදිනා එකෙකා විජ්ජං සඞ්ගාය වදන්ති. එවං [8] එකිස්සාපි නාමං අගහෙත්වාපි තා එව සඞ්ගාය [9] "විජ්ජානං ලාභිමහීති භණන්තො පි පාරාජිකො හොති"ති සඞ්ඛෙපට්ඨකථායං අධිප්පායො. වත්තු [10] විජ්ජාදීනි පන සඞ්ගාය වදන්තො න හොති. **එකෙකකොට්ඨාසවසෙනාති** මහා අට්ඨකථායං වුත්තනයෙන ලොකුත්තරවිසෙසං අභාවා කෙවලං සතිපට්ඨානානං ලාභිති එකෙක කොට්ඨාසවසෙනාති අධිප්පායො.

තත්ථාති තෙසු කොට්ඨාසෙසු. කිලෙසානං පහානං නාම අභාව මත්තමපි ලොකුත්තරකිච්චත්තා ලොකුත්තරන්ති සම්මන්තෙතුං **නාමපනාති** ආදි වුත්තං. "රාගා චිත්තං විනීවරණන්ති රාගතො චිත්තස්ස විනීවරණතා.

---

1. සී. අරූපජ්ඣානානි. 4. ම. සුඤ්ඤතත්තා. 7. සී. එලෙන. 9. { සී. විජ්ජාලාභිම්හීති.
2. ම. චතුබ්බිධො. 5. ම. නාමං, රාගාදි. 8. සී. එකස්සාපි. { ම. විජ්ජායලාභිම්හීති.
3. ම. සුඤ්ඤතා. 6. ම. නාමං, ආගමනම්පන, 10. සී. විජ්ජාදිනා,

තතො රාගතො විමුත්තත්තා එව වීතරාග [1] විනීවරණතාති අත්ථො. "යා ච පඤ්ච විජ්ජා"ති යොජෙතබ්බං. **න ආගතාති** ඉධ පදභාජනෙ "ඤ්‍රණන්ති තිස්සො විජ්ජා"ති වුත්තත්තා සෙසා පඤ්ච විජ්ජා න ආගතාති අත්ථො. **නිබ්බත්තිත ලොකුත්තරත්තාති** ලොකියධම්මසාධාරණ සඞ්ඛාතස්සාපි අභාවා ලොකියෙහි සබ්බථා අසම්මිස්සලොකුත්තරත්තා. **අඤ්ඤ** න්ති සඞ්ඛෙපට්ඨකථාදිං වදන්ති. "තම්පි තත්ථෙව පටික්ඛිත්ත"න්ති සම්බන්ධො. **පුන ආනෙත්වා පඨමජ්ඣානාදිහි න යොජිත**න්ති එත්ථ පඨමජ්ඣානෙනාති පාඨොති කෙචි වදන්ති, තං යුත්තමෙව, ආදි සද්දෙන [2] ගහෙතබ්බස්ස ඣානස්ස අභාවා, පඨමජ්ඣානමූලිකං හි එකමෙව ඛණ්ඩවක්කං.

කත්තුසාධනො පි භණීතසද්දො හොතීති ආහ අථවාති ආදි. යෙන චිත්තෙන මුසාභණති, තෙනෙව [3] චිත්තෙන නසක්කා "මුසාභණාමී"ති ජානිතුං, අන්තරන්තරා පන අඤ්ඤාහි [4] මනොවාරවීථීහි "මුසාභණාමීති ජානාතී"ති වුත්තං භණන්තස්ස හොති මුසා භණාමීති. **අයමෙත්ථ අත්ථො දස්සිතොති** තීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො මුසාවාදොති අයමත්ථො දස්සිතො. **දවාති** සහසා. **රවාති** අඤ්ඤං වත්තුකාමස්ස ඛලිත්වා අඤ්ඤභණනං. තං ජානාතීති තඤ්ඤාණං, තස්ස භාවො = **තඤ්ඤාණතා**, ඤ්‍රණස්ස විසය විසයීභාවෙන [5] අත්ථ සංවෙදනන්ති අත්ථො. **ඤ්‍රණසමොධාන**න්ති [6] බහුන්නං ඤ්‍රණානං එකස්මිං ඛණෙ සමොධානං, සහු ප්පත්තීති අත්ථො. **යෙන චිත්තෙන මුසා භණිස්සන්ති ජානාතීති** ඉදං පුබ්බභාග වෙතනඤ්ච සන්නිට්ඨාන වෙතනඤ්ච එකතො කත්වා වුත්තං. යෙන චිත්තෙන පුබ්බභාග වෙතනා භූතෙන සන්නිට්ඨානවෙතනා භූතෙන ච විසං වාදිතබ්බ සත්ත සඞ්ඛාරෙ ජානාති, යෙන චිත්තෙන මුසා [7] භණිස්සන්තීති අත්ථො. **තෙනෙව** = පෙ = **පරිච්චජිතබ්බාති** තෙනෙව චිත්තෙන [8] එවං අහං මුසා භණාමීති වා භණිතන්ති වා [වෙතනා භූතෙන චිත්තෙන විසංවාදිතබ්බං වා] තදෙව මුසාවාද චිත්තමා රම්මණං කත්වා භික්ඛු ජානාතීති එවං පුබ්බා පර සන්නිට්ඨාන වෙතනාක්ඛණෙසු තීසු [9] එකෙනෙව චිත්තෙන ඤ්‍රණවිසයඤ්ච ඤ්‍රණඤ්චාති උභයම්පි එකක්ඛණෙ පුග්ගලො ජානාතීති අයං තං ඤ්‍රණතා පරිච්චජිතබ්බා විසයස්සෙව තදා පකාසනතොති අධිප්පායො, තෙනාහ **න හි** ති ආදි. යදි ඤ්‍රණස්ස අත්තනො සරූපං න ඤ්‍රයති, කථං පච්ඡිමං චිත්තං ජානාතීති ආහ [10] **පුරිම පුරිම**න්ති ආදි. තත්ථ "භණිස්සාමී"ති ආදිනා තීසු කාලෙසු උප්පන්නං පුරිම පුරිමචිත්තං අත්තානං විසයං කත්වා උප්පජ්ජමානස්ස පච්ඡිමස්ස පච්ඡිමස්ස චිත්තස්ස තථා උප්පත්තියා පච්චයො හොතීති අත්ථො. **තෙනාති** යෙන කාරණෙන තීසු ඛණෙසු චිත්තානි ත දඤ්ඤෙහෙ ච චිත්තෙහි ජානිතබ්බානි, තානි ච පුරිම පුරිම චිත්තෙනෙ ච අවස්සං උප්පජ්ජන්ති, තෙන කාරණෙනාති අත්ථො.

---

1. ම. & සී. නීවරණතාති.
2. සී. ගහෙතබ්බස්ස අභාවා.
3. සී. චිත්තෙන සක්කා.
4. සී, & ම. 1. මනොවීථීහි.
5. සී. අත්ථසංවෙදන්ති.
6. ම. බහූනං.
7. ම. භණීන්ති අත්ථො.
8. සී. එව මුසාභණාමීති.
9. ම. එකෙකෙනෙව.
10. ම. පුරිමං පුරිමන්ති.

[ ] රෙඛන්තරභාගො මරම්මපොත්ථකෙසු න දිස්සති.

තසම්ං සතිති භණිස්සාමීති පුබ්බභාගෙ සති. **සෙසමයන්ති** භණාමීති භණිතන්ති ඉදං වයං න හෙස්සතීති එතං නත්ථිති යොජනා හොති යෙවාති අත්ථො. **එකං විය පකාසතීති** භින්නක්ඛණානම්පි නිරන්තරුප්පත්තියා [1] තදෙ වෙද න්ති ගහෙතබ්බතං සන්ධාය වදති. **බලවධම්ම විනිධාන වසෙනාති** බලවගාහස්ස විනිධානවසෙන. **දුබ්බල දුබ්බලානන්ති** දුබ්බලදුබ්බලානං ගාහානං. **සකභාවපරිච්චජනවසෙනාති** අත්තනො සන්තකභාවස්ස පරිච්චජනවසෙන. **උත්තාසිතත්තාති** භයං ජනෙත්වා විය පලාපිතත්තා, එවං පලාපිතො න පුන තං ඨානං ආගච්ඡතීති ආහ **පුන** [2] **අනලලියනභාව** දස්සනවසෙනාති. [3] ඛෙටසද්දං [4] සද්දසත්ථවිදූ උත්තා සත්ථෙ පඨන්තීති ආහ **ස්වායමත්ථොති** ආදි. අණු එව **අණුසහගතං**, අණුත්තෙන වා යුත්තන්ති අත්ථො.

කෙවලං හි යන්ති කෙවලං හි අයං වාරො ති අජ්ඣාහරිතබ්බං. **තං ඛණඤ්ඤෙව ජානාතීති** පකතියා වචනානන්තරං විජානනං සන්ධාය වුත්තං. එවං පන වච්භෙදං අකත්වා "යො ඉමම්හා ආවාසා පඨමං පක්කමිස්සති තං මයං අරහාති ජානිස්සාමා"ති, එවං කත සඞ්ඛෙතා විහාරා පඨමං පක්කමනෙන තස්මිං ඛණෙ [5] අවිදිතෙ පි නික්ඛන්ත මත්තෙපි පාරාජිකං "අඤ්ඤතරො භික්ඛු මං අරහාති [6] ජානන්තූති තම්හා ආවාසා පඨමං පක්කමීති" ආගත වත්ථුම්හි විය. **විඤ්ඤත්තිපථෙති** කායවචීවිඤ්ඤත්තීනං ගහණයොග්ගෙ පදෙසෙ, තෙන විඤ්ඤත්තිපථං අතික්කමිත්වා ඨිතො කොචි දිබ්බෙන චක්ඛුනා කායවිකාරං දිස්වා දිබ්බාය සොතධාතුයා වච්භෙදඤ්ච සුත්වා ජානාති, න පාරාජිකන්ති දීපෙති. පාළියං "පටිවිජානන්තස්ස ආපත්ති පාරාජිකස්සා"ති ඉමස්මිං පටිවිජානන වාරෙ යස්මිං අක්ඛරෙ වා උච්චාරිතෙ කායප්පයොගෙ වා කතෙ යෙව අයං පඨමජ්ඣානං සමාපන්නොති ආදි අත්ථං පරො විජානාති, තතො පුරිමෙසු අක්ඛරුච්චාරනාදිප්පයොගෙසු ථුල්ලච්චයං ආපජ්ජිත්වා පච්ඡිමෙව පටිවිජානන පයොගක්ඛණෙ පාරාජිකං ආපජ්ජතීති වෙදිතබ්බං, ථුල්ලච්චයස්සෙ වෙ ත්ථ සාමන්තත්තා, තෙනෙව බුද්ධදත්තාචරියෙන

"දුක්කටං පඨමස්සෙව සාමන්තමිති වණ්ණිතං,
සෙසානං පන තිණ්ණම්පි ථුල්ලච්චය මුදීරිත"න්ති.

වුත්තං, අයඤ්චත්ථො න පටිවිජානන්තස්ස "ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා"ති ඉමිනා සුත්තෙන සඞ්ගහිතොති දට්ඨබ්බො. **උග්ගහ පරිපුච්ඡාදි වසෙනාති** ආදිනා ඣානසමාධි ආදි [7] සද්දන මත්ථෙසු පුබ්බෙ [8] අකත පරිචයත්තා සුත්වා අත්ථං ඊදිසන්ති අජානිත්වා කෙවලං විසිට්ඨො කොචි සමණගුණො [9] අනෙන ලඩොති පරෙන ඤාතෙපි පාරාජිකමෙවාති දස්සෙති. **අනුල්ලපනාධිප්පා යස්සාති** එවං වුත්තෙ "උත්තරිමනුස්සධම්මො මයා පකාසිතො හොතී"ති

---

1. සී. තදෙවෙතන්ති.
2. { ම. ස. අනාලීයන. / ම. අනල්ලීය.
3. ම. & සී. ඛිඞ්ඛසද්දං.
4. ම. සද්දත්ථවිදූ.
5. ම. අවිතිවත්තෙපි.
6. ම. ජානාතූති.
7. සී. සාධාරණමත්තෙසු.
8. සී. සඞ්ඛෙත.
9. සී. තෙන.

අමනසිකත්වා "නාහං ආවුසො මච්චුනො භායාමී"ති ආදිකං කථෙන්තස්ස, එවං කථෙන්තො ච වොහාරතො අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොන්තො නාම හොතීති වුත්තං අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොන්තස්සාති. භායන්තොති ඤත්වා ගරහන්ති නුඛොති භායන්තො.

පදභාජනිය වණ්ණනා නයො.

සෙක්ඛභූමියන්ති ඉමිනා ඣානභූමිම්පි සඞ්ගණ්හාති. තිණ්ණං විවෙකානන්ති කාය චිත්ත උපධිවිවෙකානං. පිණ්ඩාය චරණස්ස භොජන පරියොසානතාය වුත්තං යාවභොජනපරියොසානන්ති. අන්තරඝරෙ භුත්වා ආගච්ඡන්තස්සාපි වුත්තනයෙනෙව සම්භාව නිච්ඡාය චීවරසණ්ඨාපනාදීනි කරොන්තස්ස දුක්කටමෙව, පාළියං පන දුක්කරාදි වත්ථුසු [1] "අනාපත්ති භික්ඛු අනුල්ලපනාධිප්පායස්සා"ති ඉදං ථුල්ලච්චයෙනාපි අනාපත්තිදස්සනත්ථං වුත්තං, උල්ලපනාධිප්පායස්සාපි හි "නාවුසො දුක්කරං අඤ්ඤං ඛ්‍යාකාතු"න්ති වුත්තෙ ථුල්ලච්චයමෙව අත්තූපනායිකත්තා භාවතොති දට්ඨබ්බං.

නදානාහං තත්ථ ගමිස්සාමීති පුන තත්ථ වසිතට්ඨානෙ න ගමිස්සාමි, එවං සති පඨමං ගතො අයං පුන ච නාගතො, තස්මා අරහාති මඤ්ඤිස්සන්තීති අධිප්පායො. තං ඨානන්ති "ආවාසං වා"ති ආදිනා පුබ්බෙ පරිච්ඡින්නට්ඨානං. පදසා ගමනං සඤ්ඤාය [2] කතිකාය කතත්තා යානෙනාති ආදි වුත්තං. විජ්ජාමයිඩිං සඤ්ඤාය ඉඩියාති වුත්තං උල්ලපනාධිප්පායස්ස අභිඤ්ඤිඩියා අසම්භවතො. අඤ්ඤමඤ්ඤං රක්ඛන්තීති උල්ලපනාධිප්පායෙ සතිපි එකස්සාපි පඨමගමනාභාවා රක්ඛන්ති, සචෙ පන කතිකං කත්වා නිසින්නෙසු එකං චෙ ඨපෙත්වා අවසෙසා උල්ලපනා ධිප්පායෙන එකතො ගච්ඡන්ති, ගතානං සබ්බෙසං පාරාජිකමෙව, තෙසු යස්ස උල්ලපනාධිප්පායො නත්ථි, තස්ස අනාපත්ති. එතන්ති හෙට්ඨා වුත්තං සබ්බංකතිකවත්තං. [3] නානා වෙරජ්ජකාති නානා ජනපදවාසිනො. සඞ්ඝලාභොති [4] යථා බුද්ධං පාපුණනකකොට්ඨාසො, අයඤ්ච පටික්ඛෙපො අවිසෙසෙත්වා කරණං සඤ්ඤාය කතො, විසෙසෙත්වා පන එත්තකො අසුකස්සාති පරිච්ඡින්දිත්වා අපලොකෙත්වා දාතුං වට්ටති.

ධම්මධාතූති සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං, ධම්මානං සභාවො වා. [5] උප්පත්තීති අත්තභාවං සඤ්ඤාය වදති. දුස්සඛාපයා හොන්තීති පුථුජ්ජනෙ සඤ්ඤාය වුත්තං, න ලක්ඛණත්ථෙරාදිකෙ අරියපුග්ගලෙ. [6] විතුණ්ඩෙන්තීති විනි විජ්ඣිත්වා ඩෙන්ති ගච්ඡන්ති, ඵාසුලන්තරිකායො ඡිද්දාවඡිද්දං කත්වා තාහි

---

1. ම. අනාපත්ති අනුල්ලපනාධිප්පායස්ස.
2. සී. පකතිකායගතත්තා.
3. ම. 2. නානාවෙරඤ්ජකාති.
4. { සී. යථාබුද්ධානංපාපුණනකොට්ඨාසො. ම. යථාවුද්ධපාපුණකකොට්ඨාසො.
5. ම. උපපත්තීති.
6. { ති. මු. ස. & සී. මු. ස. විතුඩෙන්ති. ම. විතුඩෙන්ති.

ගච්ඡන්තීති නිස්සක්කවසෙන අත්ථො. [1] "විතුදන්තී"ති පාඨෙ [2] "ඵාසු ලන්තරිකාගී"ති භුම්මත්ථෙ නිස්සක්කවචනං. **ලොහතුණ්ඩෙහිති** කාල ලොහමයෙහි තුණ්ඩෙහි. "අච්ඡරියං වතා"ති ගරහිතබ්බතාය අච්ඡරං පහරිතුං යුත්තරූපං. "චක්ඛුභූතා"ති ලොකස්ස චක්ඛු විය භූතා සඤ්ජාතා, චක්ඛු සදිසා තිපි අත්ථො. "තස්සෙව කම්මස්සා"ති යෙන ගොඝාතක කම්මෙනෙව නිරයෙ නිබ්බත්තො, තස්සෙවාති අත්ථෙ ගය්හමානෙ එකාය වෙතනාය බහු පටිසන්ධියො හොන්තීති ආපජ්ජති, න වෙ තං යුත්තං එකස්ස අම්බාදි බීජස්ස අනෙකං කුරුප්පත්ති වියාති තං පරිහරන්තො ආහ **තස්ස නානා වෙතනාති ආසූහිතස්සාති** ආදි, තෙන ගොඝාතක කම්මක්ඛණෙ පුබ්බ වෙතනා අපරවෙතනා සන්නිට්ඨාපකවෙතනාති එකස්මිම්පි පාණාතිපාතෙ බහුවෙතනා හොන්ති, නානා පාණාතිපාතෙසු වත්තබ්බමෙව නත්ථි. තත්ථ එකාය වෙතනාය නරකෙ පවිත්වා තදඤ්ඤවෙතනාසු එකාය අපරාපරිය වෙතනාය ඉමස්මිං පෙතත්තභාවෙ නිබ්බත්තොති දස්සෙති, තෙනාහ [3] **අවසෙසකම්මං වා කම්මනිමිත්තං වාති** ආදි. එත්ථ ච කම්මසරික්ඛ විපාකුප්පත්තිං සන්ධාය කම්ම කම්මනිමිත්තානමෙව ගහණං කතං, න ගති නිමිත්තස්ස, තෙනාහ **අට්ඨිරාසිසෙව නිමිත්තං අහොසිති**. පාළියං "විතච්ඡෙන්තී"ති තුණ්ඩෙහි තච්ඡෙන්තො විය ලුඤ්චන්ති. "විරාජෙන්තී"ති විලිඛන්ති.

වල්ලුරවික්කසෙනාති සුක්ඛාපිතමංස වික්කයෙන. **නිප්පක්ඛවම්මෙති** විගතපක්ඛලොමවම්මෙ. [4] **එකං මිගන්ති** දීපකමිගං. **කාරණාහිති** [5] යාතනාහි. **ඤත්වාති** [6] මම්මට්ඨානං ඤත්වා. මඞ්ගනවසෙන [7] උලතීති "මඞ්ගුලි," විරූප බීභච්ඡ භාවෙන පවත්තතීති අත්ථො. **විත්තකෙළින්ති** [8] විත්තරුචියා අනාචාරකිළං. **නිස්සෙවාල පණක කද්දමොති** තිල බීජකාදි සෙවාලෙන නිලමණ්ඩුකපිට්ඨිවණ්ණෙන උදකපිට්ඨෙ උදකං නිලවණ්ණං කුරුමානෙන පණකෙන කද්දමෙන ච විරහිතො. උණ්හ භාවෙන තපනතො තපං උදකං අස්සාති = තපොදකාති වත්තබ්බෙ කකාරලොපං කත්වා **තපොදාති** වුච්චති. **පෙත්ලොකොති** පකත්ථෙන අකුසලකම්මෙන සුගතිතො දුග්ගතිං [9] ඉතානං ගතානං ලොකො සමූහො, නිවාසට්ඨානං වා. **කතහත්ථාති** ධනුසිප්පෙ සුට්ඨු සික්ඛිතහත්ථා, අවිරජ්ඣන ලක්ඛවෙධාති අත්ථො. **සිප්පදස්සනවසෙන** රාජකුලාදිසු [10] රාජසමූහං උපෙච්ච කතං අසනං සරක්ඛෙපො එතෙසන්ති = **කතූපාසනා**, සබ්බත්ථ දස්සිතසිප්පාති අත්ථො. "පභග්ගො"ති [11] පභඤ්ජිතො, පරාජිතොති අත්ථො.

[12] "ආනෙඤ්ජං සමාධි"න්ති අරූපසමාපත්තියං නිරුඬෙ සති පි සද්ද කණ්ටකෙන උට්ඨානාරහො රූපාවචරසමාධි යෙව ඉධ වත්තබ්බොති ආහ

1. පාරාජික. විතුදෙන්ති. 5. ම. ඝාතනාහි. 8. ම. විත්තරුචියං.
2. ම. පාසුළන්තරිකාසූති ආධාරත්ථෙ. 9. සී. ඉතොගතානං.
3. ම. අවසෙසං කම්මංවා. 6. සී. & ම. කම්මට්ඨානං. 10. සී. ජනසමූහං.
4. ම. සී. & මු. සා. එකමිගං. 7. සී. උල්ලපතීති. 11. ම. සඤ්ජිතො.
12. ම. ආනෙඤ්ජ.

[1] **අඤ්ඤ** මවලඤ්ඤි ආදි. [2] **සම්මා පතිපන්නස්සාති** සීහකඤ්ඤාදිකෙ සඤ්ඤාය වදති, ඉදම්පන පඨමඛොධියං උප්පජ්ජාමපි වත්තුං අභාවාරමත්තවසෙන භික්ඛූහි වොදිතෙපි භගවතා "අනාපත්ති භික්ඛවෙ මොඝපුරිසස්සා"ති එවං ආයතිං අත්තනා පඤ්ඤපියමාන පාරාජිකානුගුණං තදා එව [3] විනිච්ඡිතත්තා ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරෙහි පඨමා පඤ්ඤත්තස්ස ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස විනීතවත්ථුභාවෙන සඞ්ගහ මාරොපිතත්තා දට්ඨබ්බං. සාවකානං උපපත්තිපාටියා අනුස්සරණාභාවං දස්සෙතුං **න උප්පත්තිපාටිහාරියා**ති වුත්තං. **දුක්කාරං කාතන්ති** අනන්තරෙ පඤ්ඤාපපත්තිකෙ කාලෙ විඤ්ඤුණසන්තතිං අදිස්වාපි අසම්මුයිහිත්වා පරතො තතියත්තභාවෙ දිට්ඨවුත්තිවිත්තෙන සඞ්ඛං [4] පවත්තමාන භවපටිසන්ධියා අනුමානෙන්තාපි කාරියකාරණභාවගහණං නාම සාවකානං දුක්කරත්තා වුත්තං. **පටිවිද්ධා**ති පටිවිද්ධසදිසා. යථා නාම [5] සත්තධා ථාලිතස්ස චාමරවාලලොමස්ස එකාය අග්ගකොටියා අපරස්ස වාලලොමංසුනො කොටිං දූරෙ ඨත්වා විජ්ඣෙය්‍ය, [6] යථා ආවුණනෙත්තා විය පටිපාදෙය්‍ය, එවමෙව ඉම්නාපි දුක්කරං කතන්ති වුත්තං හොති. "එතදග්ග"න්ති එසො අග්ගො. "යදිද"න්ති යො අයං.

ඉධාති භික්ඛු විභඞ්ගෙ. **උද්දිට්ඨ පාරාජිකා පරිදීපනන්ති** සික්ඛා පදෙසු පාතිමොක්ඛුද්දෙසවසෙන උද්දිට්ඨ පාරාජිකදීපනං, න පන සබ්බසම්ං පාරාජිකවිභඞ්ගෙ ආගත ආපත්ති පරිදීපනං තත්ථ ථුල්ලච්චයාදීනම්පි ආගතත්තා තෙනෙව උද්දිට්ඨසද්දෙන වුත්තවිභඞ්ගස්ස නිද්දෙසත්තා. **භික්ඛුනීනං අසාධාරණානි චත්තාරීති** උභතොසඞ්ඝමණ්ඩලිකා වජ්ජපටිච්ඡාදිකා උක්ඛිත්තානුවත්තිකා අට්ඨවත්ථුකාති ඉමානි භික්ඛූහි අසාධාරණානි භික්ඛුනීනං යෙව පඤ්ඤත්තානි පාරාජිකානීති අත්ථො. **වත්ථුවිපන්නාති** පබ්බජ්ජුපසම්පදානං වත්ථුභාවො වත්ථුනාම, තෙන වත්ථුම්හෙන විපන්නා, විපන්නවත්ථුකාති අත්ථො. **අහෙතුකපටිසන්ධිකාති** මග්ගානුපපත්ති කාරණමාහ. කිඤ්චාපි දුහෙතුකානම්පි මග්ගා නුප්පජ්ජන්ති, තෙ පන පබ්බජ්ජුපසම්පදාසු ඨත්වා ආයතිං [7] මග්ගහෙතුං සම්පාදෙතුං සක්කොනන්ති, අහෙතුකා පන පරිසුද්ධෙ චතුපාරිසුද්ධිසීලෙ ඨත්වා සම්පාදෙතුං න සක්කොනන්ති තස්මා තෙ තම්පි පටිච්ච වත්ථුවිපන්නා වාති වෙදිතබ්බා.

පාරාජිකාති කම්ම විපත්තියා පටිසන්ධික්ඛණෙයෙව [8] පරාජයං ආපන්නා. ථෙය්‍යසංවාසකාදීනං ගිහීභාවෙ ඨත්වා විපස්සනාය වායමන්නානම්පි තස්මිං අත්තභාවෙ මග්ගුප්පත්ති අභාවතො **මග්ගා පන වාරිතොති** වුත්තං. දීඝතාය ලම්බමානං අඞ්ගජාතං ලම්බං නාම, තං යස්ස අත්ථි සො = **ලම්බි**, සො එත්තාවතා න පාරාජිකො, තම්පන දීඝං අඞ්ගජාතං අත්තනො මුඛෙ වා වච්චමග්ගෙ වා [9] සෙවනාධිප්පායෙන පවෙසෙන්තො ව පාරාජිකො, ඉධ පන වච්චමග්ගෙ පවෙසෙන්තො ව අධිප්පෙතො

1. ම. අනිඤ්ජං අවලඤ්ජි. 4. ම. වත්තමාන. 7. සී. මග්ගහෙතුකං.
2. ම. සම්මාපාරිබ්බාජකෙති. 5. සී. සතධාථාලෙනාඤ්ඤස්ස. 8. සී. පාරාජිකං.
3. ම. විනීතත්තා. 6. ම. ආවුණත්තෙතාවිය. 9. සී. පවෙසනාධිප්පායෙන.

මුදුපිට්ඨිභාගෙනෙව මුඛේ [1] පවෙසනස්ස වුත්තත්තා, සොපි හි කත පරිකම්ම නාය මුදුභූතාය පිට්ඨියා ඔනමිත්වා අත්තනෝ අඞ්ගජාතං මුඛෙන ගණ්හනෙන්නාව පාරාජිකෝ හොති, න කෙවලෝ. යෝ පන මුඛෙන අත්තනෝ පරෙසං [2] වච්චමග්ගමුඛං වා ඉත්ථීනං පස්සාවමග්ගං වා ගණ්හාති, තස්ස පුරිසනිමිත්තෙනෙන පුරිසනිමිත්තං [3] ඡුපන්නස්ස ච මග්ගෙන මග්ග පටිපාදනෙපි පාරාජිකං න හොති පුරිසනිමිත්තෙනෙන [4] තං ඉතර මග්ග සම්පටිපාදනෙනෙව මෙථුනධම්මවොහාරතෝ. **පරස්ස අඞ්ගජාතෙ අධි නිසීදතීති** පරස්ස උත්තානං සයන්නස්ස කම්මනියෙ අඞ්ගජාතෙ අත්තනෝ වච්චමග්ගං පවෙසෙන්නෝ තස්සූපරි නිසීදති, ඉදඤ්ච උපලක්ඛණමත්තං පරෙසං අඞ්ගජාතං වච්චමග්ගෙ පවෙසෙන්නෝ සාදියන්නොපි පාරාජිකොව. බලක්කාරෙන පන වච්චමග්ගෙ වා මුඛෙ වා පරෙන පවෙසියමානෝ යදි න සාදියති, අනාපත්තිකොව. එත්ථ අසාදියනං නාම දුක්කරං විරජ්ජිතබ්බතෝ. එත්ථ ච අනුපසම්පන්නභාවෙ ඨත්වා මාතුපිතු අරහත්තෙසු අඤ්ඤතරං සාතෙන්නෝ [5] භික්ඛුනිං දූසෙන්නෝ ච සාමණෙරපබ්බජ්ජම්පි න ලභතීති දස්සනත්ථං විසුං ගහිතත්තා මාතුඝාතකාදීනං චතුන්නං තතිය පඨම පාරාජිකෙසු අන්තොගධතා වෙදිතබ්බා. යථා එත්ථ, එවං [6] ගිහිභාවෙපි භික්ඛුභාවෙපි ඨත්වා ලොහිතුප්පාදං කරොන්තෝ ලොහිතුප්පාදකෝ වාති ගහෙතබ්බං. **එතෙන පරියායෙනාති** උභින්නං රාගපරියුට්ඨාන සඞ්ඛාතෙන පරියායෙන. දුතිය විකප්පෙ පන **අත්ථාති** පදච්ඡෙදෙ වෙදිතබ්බෙ.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනියං

චතුත්ථ පාරාජික වණ්ණනා නයෝ

නිට්ඨිතෝ.

——

නිට්ඨිතෝ

පාරාජිකකණ්ඩ වණ්ණනා නයෝ.

1. සී. පවෙසනං පනස්ස. 3. සී. ඡුපනාය ච. 5. සී. භික්ඛුනී.
2. සී. වච්චමගමුඛෙවා. 4. ම. නදිතර. 6. ම. ගිහිභාවෙඨත්වා.
7. සී. & ඉ. 2. අත්ථොති.

තෙරසකස්සාති තෙරස සික්ඛාපදානි පරිමාණානි අස්සාති = තෙරසකො, කණ්ඩො, තස්ස. සමථෙ විපස්සනාය වා අභිරති රහිතො ඉධ "අනභිරතො," න පබ්බජ්ජායාති ආහ **වික්ඛිත්තවිත්තොති**. වික්ඛිත්තතාය කාරණමාහ [1] **කාමරාග** ඉච්චාදි. "අබ්බොහාරිකා"ති සීලවිපත්ති වොහාරං නාරහතීති කත්වා වුත්තං. [2] අකුසලභාවෙ පනස්සා අබ්බොහාරතා නත්ථි. වෙතනා සද්දතො විසුං සංසද්දස්ස අත්ථාභාවං ඉකප්පච්චයස්ස ව අත්ථවන්තතං දස්සෙතුං "සඤ්චෙතනා වා"ති ආදි දුතියවිකප්පො වුත්තො. **සිඛාප්පත්තො අත්ථොති** අධිප්පෙතත්ථං සන්ධාය වුත්තං.

ආසයභෙදතොති පිත්ත සෙම්හ පුබ්බ ලොහිතානං චතුන්නං ආසයානං භෙදෙන. **ධාතු නානත්තතොති** රස රුහිරාදීනං සත්තන්නං, පඨවාදීනං වා චතුන්නං ධාතූනං නානත්තෙන. **වත්ථිසීසන්ති** මුත්තවත්ථිතො මත්ථක පස්සං. හත්ථි මදචලනං නාමඤ්ච සම්භවොති ආහ **සම්භවොනික්ඛමතීති**. **සම්භවවෙගන්ති** සම්භවස්ස ඨානතො චවිත්වා දකසොතාභිමුඛං ඔතරණෙන සඤ්ජාතසරීරක්ඛොභවෙගං. **බාහුසීසන්ති** ඛන්ධප්පදෙසං. [3] **දස්සෙසීතීති** **එත්ථ** ඉති සද්දො හෙතු අත්ථො, තෙන යස්මා [4] "කණ්ණචූළිකාහි සම්භවො නික්ඛමති = පෙ = සම්භවඤ්ච දස්සෙසි" තස්මා "තතියස්ස භාසිතං සුභාසිත"න්ති [5] එවමෙත්ථ යොජනා වෙදිතබ්බා.

දකසොතන්ති මුත්තස්ස වත්ථිතො නික්ඛමනමග්ගං, අඞ්ගජාතප්ප දෙසන්ති වුත්තං හොති. සුක්කඤ්ච නාමෙ තං රස රුහිරාදි [6] සත්තදෙහ ධාතුසු මජ්ඣිමධාතු [7] චතුජං අට්ඨිමිඤ්ජාදි විය පඨවිධාතු සඞ්ගහීතං ආහාරූප ජීවීනං සකලකායගතං අතිදහර දාරකානම්පි අත්ථෙව, තම්පන පණ්ණරස සොළස වස්සුද්දෙසතො පට්ඨාය සත්තානං සමුප්පජ්ජනක කාමරාගෙහෙ ව ඨානතො චලති, චලිතඤ්ච ආපොධාතු භාවෙන චිත්තජ මෙව හුත්වා දකසොතං ඔතරති, දකසොතතො පන පට්ඨාය චිත්තපච්චය උතුජං හොති මත්ථලුඞ්ගතො චලිතසිඞ්ඝාණිකා විය. යෙසංපන සමුච්ඡෙදන වික්ඛම්භනාදීහි රාගපරියුට්ඨානං නත්ථි, [8] තෙසංපන සුක්කවිසට්ඨි න සියා. ඉති යථාට්ඨානතො සුක්කස්ස විසට්ඨියෙව රාගචිත්තසමුට්ඨානා, න පකතිරූපං, තෙනෙව කථාවත්ථු අට්ඨකථායං "සුක්කවිසට්ඨි නාම රාග සමුට්ඨානා හොතී"ති සුක්කස්ස විසට්ඨි එව [9] රාගසමුට්ඨානා වුත්තා, න පකතිරූපං. ඡන්නංපන කාමාවචර දෙවානං විජ්ජමානාපි සුක්කධාතු චයංචයසමාපත්තිවසෙන පරියුට්ඨිත රාගෙනාපි ඨානතො න ගලති, යථාට්ඨානෙ එව ඨත්වා කිඤ්චි විකාරං ආපජ්ජමානා තං ඛණ්ඩිකපරිළාහ වූපසමාවහා මෙථුනකිච්චනිට්ඨාපිතා හොතීති වෙදිතබ්බං, කෙචි පන කාය සම්ඵස්සසුඛමෙව තෙසං කාමකිච්චන්ති වදන්ති. ඛීණාසවානංපන

---

1. ම. කාමරාගා.
2. සී. අකුසලභාවෙනපනස්ස.
3. ම. දස්සෙතීති.
4. ම. කණ්ණචූළිකාදීහි.
5. ම. එවංයොජනා.
6. සී. සකදෙහ.
7. සී. උතුජ.
8. ම. තෙසං සුක්කවිස්සට්ඨි.
9. ම. රාගපරියුට්ඨානා.

අනාගාමිනඤ්ච සබ්බසෝ කාමරාගභාවෙන සුක්කධාතු විකාරම්පි නාපජ්ජතීති වෙදිතබ්බං, රූපීබ්‍රහ්මානංපන විකප්පිතකාමරාගෙන ජනිතත්තා අනාහාරූපජීවිතත්තා ච සබ්බථා සුක්කධාතුපි නත්ථේව.

නත්ථේවාති මොචනස්සාදෙන [1] "නිමිත්තෙන උපක්කමිතෝ"**ති** ආදි [2] **අති** දිස්සති. "විසට්ඨිති ඨානා චාවනා වුච්චති"ති පදභාජනෙ වුත්තත්තා "දක්ඛිණසොතං ඔතිණ්ණමත්තෙන"ති ඛාසමා වුත්තන්ති **ආහ දක්ඛිණසොතෝ රොහණං වෙත්ථා**ති ආදි. **එත්ථා**ති [3] තීසුපි වාදෙසු. **අධිවාසෙත්වා**ති නිමිත්තෙන උපක්කමිත්වා පුන විපච්චිසාරෙ උප්පන්නෙ මොචනස්සාදං විනොදෙත්වා. **අනන්තරා නිවාරෙතුන්**ති [4] අත්තනෝ නිමිත්තෙන භාතුපක්ඛමෙන ඨානා චුතං දක්ඛිණසොතං ඔතරිතුං අදත්වා අන්තරා නිවාරෙතුං. මොචනස්සාදෙන හත්ථපරිකම්මාදිං කාරොන්තස්ස වුත්තෙපි දුක්කටමෙව, නිමිත්තෙන උපක්කමාභාවතෝ පන සඞ්ඝාදිසෙසෝ න හොතීති ආහ **හත්ථ** = පෙ = **අනාපත්තීති**. "දක්ඛිණසොතෝ රොහණඤ්චත්ථා"ති ආදිනා වුත්ත විනිච්ඡයං සඤ්ඤාය අඤ්ඤං **සබ්බාවරියඤ්ච ආරණ්ඩිනිච්ඡෙ**ති වුත්තං. **ඩාහ හත්ථරණ්ඩපච්චත්ථෝ** නාම විසභාග හෙසජ්ජ සෙනාසනා හාරාදි පච්චත්ථෝ. **නානාවිධං සුපිනන්**ති [5] ධුභිත වාතාදිධාතූනං අනුගුණං. **අනුභූතපුබ්බන්**ති පුබ්බෙ භූතපුබ්බං මනසා පරිකප්පිත පුබ්බඤ්ච. සඟහ භරත දෙසන්තරාදි නම්පි සඞ්ගහෙත්වා වුත්තං. **අත්ථකාමතාය වා න අත්ථකාමතාය වා**ති ඉදං දෙවතානං හිතාහිතාධිප්පායතං දස්සෙතුං වුත්තං. **අත්ථාය වා අනත්ථාය වා**ති සභාවතෝ භවිතබ්බං හිතාහිතං සඤ්ඤාය වුත්තං. නනු දෙවතාහි උපසංහරියමානානි ආරම්මණානි පරමත්ථතෝ නත්ථි, කථං තානි පුරිසෝ පස්සති දෙවතා වා තානි අවිජ්ජමානානි උපසංහරන්තීති චොදනං මනසිකත්වා ආහ **සෝ නාසන්**ති ආදි, හෙත එවමෙසෝ පරිකප්පතුති දෙවතාහි විනතිතමත්තෙනෙව සුපිනන්තස්ස චිත්තං භවඞ්ගසන්තතිතෝ නිපතිත්වා දෙවතාහි [6] විනතිත නියාමෙනෙ ව පරිකප්පමානං [7] පවත්තති, එවං තෙන පරිකප්පමානානි ආරම්මණානි දෙවතාහි උපසංහටානි නාම හොන්ති, තානි ච සෝ දෙවතානුභාවෙන පස්සති නාමානි දස්සෙන්ති.

[8] **බොධිසත්තමාතා විය පුත්තපටිලාභනිමිත්තන්**ති ආදිසු බොධිසත්තස්ස ගබ්භොක්කන්ති දිවසෙ මහාමායා දෙවියා අත්තනෝ දක්ඛිණ පස්සෙන එකස්ස සෙතවරවාරණස්ස අන්තෝ කුච්ඡි පවිට්ඨභාවදස්සනං පුත්තපටිලාභනිමිත්තං සුපිනං නාම. අමහාසං පන බොධිසත්තස්ස සෙව බුඩ්ඩෝ [9] භවිස්සාමීති චාතුද්දසියං පක්ඛස්ස රත්තිං විභායනකාලෙ හිමවන්තං ඔමඩ්ඩිත්වා සත්ත පරිත්ත පච්ඡිම සමුද්දෙසු වාමදක්ඛිණහත්ථෙ දක්ඛිණ සමුද්දෙ පාදෙ ච ඔදහිත්වා මහා පඨවියා සයනං එකෝ, දබ්බතිණ සඞ්ඛාතාය තිරියා නාම තිණජාතියා නඞ්ගලමත්තරත්තදණ්ඩාය නාභියෝ

---

1. සී. නිමිත්තෙන.
2. ම. අනිදස්සනි.
3. ම. තීසුවාරෙසු.
4. ම. අත්ථනා.
5. ම. ධුබ්භිත.
6. ම. විකතිතනියාමෙන.
7. සී. වත්තති.
8. සී. මූ. ස. බොධිසත්තස්ස.
9. සී. භවිස්සතීති.

උග්ගතාය ඛණෙන අනෙක යොජන සහස්සං නභං ආහච්ච ඨානං එකො, සෙතානං කණ්හසීසානං කිමීනං පාදෙහි උස්සක්කිත්වා යාව ජාණුමණ්ඩලං ආහච්ච ඨානං එකො, නානා වණ්ණානං චතුන්නං සකුණානං චතුහි දිසාහි ආගන්ත්වා පාදමූලෙ සෙතවණ්ණතාපජ්ජනං එකො, බොධිසත්තස්ස මහතො මීළ්හපබ්බතස්ස උපරි අලිම්පමානස්ස වඩ්කමනං එකොති ඉමෙ පඤ්ච මහා සුපිනානාම. ඉමෙ ච යථාක්කමං [1] සම්මාසම්බොධියා දෙව මනුස්සෙසු අරියමග්ගපකාසනස්ස ගිහිනඤ්ච සරණූපගමනස්ස ඛත්තියාදි [2] චතුන්නං වණ්ණානං පබ්බජිත්වා අරහත්තපටිලාභස්ස චතුන්නං පච්චයානං ලාභෙ [3] අනුපලිත්තභාවස්ස ච පුබ්බනිමිත්තානීති වෙදිතබ්බං. සොළස සුපිනා පාකටා එව.

එකන්තසච්චමෙවාති ඵලනියමු ප්පත්තිතො වුත්තං. දස්සනං පන සබ්බත්ථ විපල්ලත්ථමෙව. ධාතුක්ඛොභාදිසු චතුසු මූලකාරණෙසු චීහිතීහිපි කාරණෙහි කදාචි සුපිනං [4] පස්සන්තීති ආහ **සංසග්ගහෙදතොති. සුපිනහෙදොති** සච්චා සච්චතාහෙදො. **රූපනිමිත්තාදි ආරම්මණන්ති** එත්ථ කම්මනිමිත්ත ගතිනිමිත්තතො අඤ්ඤරූපමෙව විඤ්ඤාණස්ස නිමිත්තන්ති රූපනිමිත්තං, [5] තං ආදි යෙසං [6] සත්තනිමිත්තාදිනං තානි රූපනිමිත්තාදීනි ආරම්මණානි යස්ස භවඞ්ගචිත්තස්ස = තං රූපනිමිත්තාදි ආරම්මණං. **ඊදිසානීති** රූපනිමිත්තාදි ආරම්මණානී රාගාදි සම්පයුත්තානි ච. [7] **සංවොහාරික චිත්තෙනාති** පටිබුඩස්ස පකති චීථිචිත්තෙන. [8] **න නාම පස්සතීති** සුත්තපටිබුඩභාවවියුත්තාය චිත්තප්පවත්තියා අභාවතො සුපිනං පස්සන්තො නාම න සියාති අධිප්පායො. තෙනාහ **සුපිනස්ස අභාවො ච ආපජ්ජතීති. කපිමිඛපරෙතොති** ඉමිනා නිද්දාවසෙන පවත්තමාන භවඞ්ගසන්තති ඛ්‍යවහිතාය කුසලා කුසලාය මනොචීථියාව පස්සතීති දස්සෙති, තෙනාහ **ඝා නිද්දාති** ආදි. **චීහි** [9] **අන්තෙහි මුත්තොති** කුසලාකුසලසඞ්ඛාතෙහි චීහි අන්තෙහි මුත්තො. **ආවජ්ජන තදාරම්මණ ක්ඛණෙති** සුපිනෙ පඤ්චවාරචීථියා අභාවතො මනොවාරෙ [10] උප්පජ්ජනාරහං ගහෙත්වා වුත්තං. එත්ථ ච සුපිනන්තෙපි තදාරම්මණ වචනතො අනුභූතෙසු සුතපුබ්බෙසු වා රූපාදිසු [11] පුරාපත්තිභාවෙන පරිකප්පෙත්වා විපල්ලාසතො පවත්තමානා පි කාමාවචරවිපාකධම්මා පරිත්තධම්මෙ නිස්සාය පරිකප්පෙත්වා පවත්තත්තා පරිත්තාරම්මණා වුත්තා, න පන සරූපතො පරිත්තධම්මෙ ගහෙත්වා [12] ඡවත්තත්තා එවාති ගහෙතබ්බං. එවඤ්ච ඉත්ථි පුරිසාදි ආකාරං ආරොපෙත්වා පවත්තමානානං රාගාදි සවිපාකධම්මානම්පි තෙසං ආරම්මණං ගහෙත්වා උප්පන්නානං පටිසන්ධාදි විපාකානම්පි පරිත්තාරම්මණතා කම්මනිමිත්තාරම්මණතා ච

---

1. ම. සම්බොධියා.
2. ම. චතුවණ්ණානං.
3. ම. අලිත්ත.
4. ම. පස්සතීති.
5. සී. වචීආදි.
6. සී. සද්දනිමිත්තාදීනං.
7. ම. ස. & ම.සා. සබ්බොහාරික.
8. ම. & ම, ස. කොනාම.
9. සී. අඞ්ගෙහි මුත්තො.
10. සී. උප්පජ්ජමානාරහං.
11. සී. පරොපත්තභාවෙන.
12. සී. පවත්තා.

උප්පන්නා එව හොති. වත්ථු ධම්ම විනිම්මුත්තං පන සම්මුති භූතං කසිණාදි පටිභාගාරම්මණං ගහෙත්වා [1] උප්පන්නා උපචාරප්පනාදි වසප්පවත්තා චිත්තවෙතසික ධම්මා එව පරිත්තත්තිකෙන වත්තබ්බා රම්මණාති ගහෙතබ්බා. ස්වාසන්ති සුපිනො. විපල්ලාසෙන පරිකප්පිත පරිත්තා රම්මණත්තා දුබ්බලවත්ථුකත්තාති වුත්තං, අවිජ්ජමානා රම්මණෙ [2] අවස වත්තිතොති අධිප්පායො, තෙනාහ අවිසයෙ උප්පන්නත්තාති ආදි.

ආපත්ති නිකායස්සාති ඉදං "සඞ්ඝාදිසෙසො"ති පුල්ලිඞ්ගසද්දස්ස අනු රූපවසෙන වුත්තං. අස්සාති අස්ස ආපත්ති නිකායස්ස, වුට්ඨාපෙතුං ඉච්ඡි තස්සාති අත්ථො, තෙනාහ කිං වුත්තන්ති ආදි. රූළ්හිසද්දෙනාති එත්ථ සමුදායෙ නිප්ඵන්නස්සාපි සද්දස්ස තදෙකදෙසෙ පි පසිඩ්ඩි ඉධ රූළ්හිනාම, තාය රූළ්හියා යුත්තො සද්දො = රූළ්හිසද්දො, තෙන. රූළ්හියා කාරණමාහ [3] අවසවෙ ඉච්චාදිනා. කාලඤ්චාති "රාගුපත්ථම්භෙ"ති ආදිනා දස්සිත කාලඤ්ච. රාගුපත්ථම්භෙති වුත්තෙ රාගුපත්ථම්භෙ ජාතෙ තස්මිං කාලෙ මොවෙතීති අත්ථතො කාලො ගම්මති. නවමස්ස අධිප්පායස්සාති විමංසා ධිප්පායස්ස. වත්ථූති විසයං. ලොමා එතෙසං සන්තීති = ලොමසා, බහුලොම පාණකා. මොචනෙනාති මොචනප්පයොගෙන. මොචනස්සාදසම්පයුත්තා යාති එත්ථ මොචනි ච්ඡා ව මොචනස්සාදො, තෙන සම්පයුත්තා වෙතනා = මොචනස්සාදවෙතනාති අත්ථො, න පන මොචනෙ අස්සාදං සුඛං පත්ථෙන්ති යා වෙතනායාති එවං අත්ථො ගහෙතබ්බො, ඉතරථා සුඛත්ථාය [4] මොචෙන්තස්සෙව ආපත්ති, න ආරොග්‍යාදි අත්ථායාති ආපජ්ජති, තස්මා ආරොග්‍යාදිසු යෙන කෙනචි අධිප්පායෙන මොචනිච්ඡාය වෙතනායාති අත්ථොව ගහෙතබ්බො. වාසමතොති අඞ්ගජාතෙ කායෙන උපක්කමතො. මෙ ආපත්ති සහස්සානීති ඛණ්ඩවක්කාදීනි අනාමසිත්වාව වුත්තං, ඉච්ඡන්තෙන පන ඛණ්ඩවක්කාදි භෙදෙනාපි ගණනා කාතබ්බා. ඒකෙන පදෙනාති ගෙහසිත පෙමපදෙන. තථෙවාති මොචනස්සාදවෙතනාය එව [5] ගාළ්හං පීළනාදිප්පයොගං අවිජහිත්වා සුපනෙන සඞ්ඝාදිසෙසොති වුත්තං. සුඛවිත්තොති මොචනස්සාදස්ස නිමිත්තෙ ඌරුආදීහි කත උපක්කමස්ස විජහනං සන්ධාය වුත්තං. තෙන අසුභ [6] මනසිකාරාභාවෙපි [7] චිත්තපයොගාභාවෙනෙව මොචනෙපි අනාපත්ති දීපිතාති වෙදිතබ්බා. තෙන උපක්කමෙන මුත්තෙති මුච්චමානං විනා අඤ්ඤස්මිම්පි සුක්කෙ ඨානතො මුත්තෙ, යදි පන උපක්කමෙ කතෙපි මුච්චමානමෙව දකසොතං ඔතරති, ථුල්ලච්චයමෙව පයොගෙන මුත්තස්ස අභාවා. ජග්ගනත්ථායාති චීවරාදිසු ලිම්පනපරිහාරාය හත්ථෙන අඞ්ගජාතගහණං වට්ටති, තප්පයොගො න හොතීති අධිප්පායො. අනොකාසන්ති අඞ්ග ජාතප්පදෙසං. සුපිනන්තෙන කාරණෙනාති [8] සුපිනන්තෙ. පවත්ත

---

1. ම. උප්පන්න.
2. ම. අවසවප්පත්තිතොති.
3. ම. අවයව ඉච්චාදිනා.
4. සී. වෙතෙන්තස්සෙව.
5. සී. පීළනප්පයොගං.
6. සී. නිමිත්තමනසිකාරා භාවෙන.
7. ම. පයොගාභාවෙන.
8. සී. සුපිනන්තෙන.

උපක්කමහෙතුනා, ආපත්තිට්ඨානෙ යෙව හි අයං අනාපත්ති [1] අවිසයතාය වුත්තා, තෙනාහ [2] **සචස්සා විසයො හොති නිච්චලෙන භවිතබ්බන්ති** ආදි.

විනීතවත්ථු පාළියං අණ්ඩ කණ්ඩුවන වත්ථුස්මිං මොවනාධිප්පායෙන අණ්ඩවලනෙන අඞ්ගජාතස්සාපි චලනතො නිමිත්තෙ උපක්කමො හොතීති සඞ්ඝාදිසෙසො වුත්තො. යථා පන අඞ්ගජාතං න චලති, එවං අණ්ඩමෙව කණ්ඩුවනෙන ඵුසන්තස්ස මුත්තෙපි අනාපත්ති අණ්ඩස්ස අනඞ්ගජාතත්තා. වත්ථින්ති අඞ්ගජාතසීසච්ඡාදකවම්මං. **උදරං තාපෙන්තස්ස** = පෙ = **අනාපත්තියෙවාති** උදරතාපනෙන අඞ්ගජාතෙපි තත්තෙ [3] තාවතකෙන නිමිත්තෙ උපක්කමො කතො නාම න හොතීති වුත්තං. එහි ත්වං සාමණෙරාති වත්ථුස්මිං අඤ්ඤං [4] ආණාපෙතු තෙන කයිරමානස්ස අඞ්ගජාත චලනස්ස මොවනස්සාදෙන සාදියනතො තං චලනං භික්ඛුස්ස සාදියන චිත්තසමුට්ඨිතම්පි හොතීති සුක්කවිසට්ඨිප්පච්චයස්ස අඞ්ගජාත චලනස්ස හෙතුභූතා අස්සාදවෙතනා ච ආපත්තියා අඞ්ගං හොති, න ආණාපනවාචා තස්සා පවත්තික්ඛණෙ සඞ්ඝාදිසෙසස්ස අසිජ්ඣනතො. එවං ආණාපෙත්වාපි යොනිසො මනසිකාරෙන මොවනස්සාදං පටිවිනොදෙන්තස්ස ආපත්ති අසම්භවතො ඉදං සික්ඛාපදං අනාණත්තිකං කායකම්මං කිරිය සමුට්ඨානඤ්ච. ජාතන්ති ගහෙතබ්බං, ආණාපනවාචාය පන දුක්කටං ආපජ්ජති, යො පන පරෙන අනාණත්තෙන බලක්කාරෙනාපි [5] කයිරමානං පයොගං මොවනස්සාදෙන සාදියති, තස්සාපි මුත්තෙ පඨමපාරාජිකෙ විය සඞ්ඝාදිසෙසො ච, අමුත්තෙ ථුල්ලච්චයං, මොවනස්සාදවෙතනාය පන අසති කායසංසග්ගරාගෙන සාදියන්තස්සාපි මුත්තෙපි සඞ්ඝාදිසෙසෙන අනාපත්තීති ආචරියා වදන්ති, තඤ්ච යුත්තමෙව.

කායත්ථම්භනවත්ථුස්මිං චලන වසෙන යථා අඞ්ගජාතෙ උපක්කමො සම්භවති, [6] තථා විජම්භිතත්තා ආපත්ති වුත්තා. උපනිජ්ඣායන වත්ථුස්මිං "අඞ්ගජාත"න්ති ජීවමාන ඉත්ථීනං පස්සාවමග්ගොව අධිප්පෙතො, [7] නෙතරො. "පුප්ඵාවලි"න්ති කීළාවිසෙසො, තං කිර කීළන්තා නදීආදිසු ඡින්නතටං උදකෙන චික්ඛල්ලං කත්වා තත්ථ උභොපාදෙ පසාරෙත්වා නිසින්නා [8] පතන්ති, "පුප්ඵාවලිය"න්ති පි පාඨො. "පවෙසෙන්තස්සා"ති [9] පයොජ කත්තෙන චිකම්මිකත්තා "වාලිකං අඞ්ගජාත"න්ති උභයත්ථාපි උපයොග වචනං කතං. වෙතනා උපක්කමො මුච්චනන්ති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි වෙදිතබ්බානි.

පඨම සඞ්ඝාදිසෙස වණ්ණනා නයො.

---

1. ම. අවිසයතා.
2. සී. මු. ස. & ම. ස. සචස්ස.
3. ම. තාවත්තකෙන.
4. { සී. ආණාපණෙතුං. ම. ආණාපතු තෙනකරියමානස්ස.
5. ම. කරියමාන පයොගං.
6. සී. තථා අඞ්ගජාතෙ විජම්භිතත්තා.
7. ම. නෙතරා.
8. ම. පවත්තන්ති.
9. ම. පයොජනකත්තෙන.

දුතියෙ – කෙසුචි වාතපානෙසු විවටෙසු බහි පි අන්ධකාරත්තා ආලොකො න පවිසති. විවට කවාටෙන අඤ්ඤතො ආගච්ඡන්තස්ස ආලොකස්ස නිවාරණතො කවාටස්ස පිට්ඨිපස්සෙ ඝනන්ධකාරො ව හොති, තාදිසානි සන්ධාය **යෙසු විවටෙසු අන්ධකාරො හොතීති** ආදි වුත්තං. [1] බ්‍රාහ්මණී අත්තනො අඞ්ග මඞ්ගානං [2] පරාමසනක්ඛණෙ අනාචාරානුකූලා හුත්වා න කිඤ්චි වත්වා භික්ඛුනො වණ්ණභණනක්ඛණෙ වුත්තත්තා ආහ **පබ්බජිතු කාමො මඤ්ඤති සල්ලක්ඛෙත්වා** ති, පබ්බජිතුකාමො වියා ති සල්ලක්ඛෙත්වා ති අත්ථො. කුලිත්ථිනං එවං පරෙහි අභිභවනං නාම අච්චන්තා ව මානො ති ආහ **අත්තනො විප්පකාරන්ති**. ඔතිණ්ණසද්දස්ස කම්මසාධන පක්ඛං සන්ධාය **ඝක්ඛාදිහි** ති ආදි වුත්තං. කත්තු සාධන පක්ඛං සන්ධාය **කුපාදිනීති** ආදි වුත්තං.

නසම්ං වත්ථුසම්න්ති ඉත්ථිසරීරසඞ්ඛාතෙ වත්ථුසම්ං. **අස්සාති** හත්ථ ගාහාදිකස්ස සබ්බස්ස. **එතෙසං පදාන** න්ති ආමසනාදි පදානං. **ඉත්ථි සඤ්ඤී** ති මනුස්සිත්ථි සඤ්ඤී. **නං** සද්දස්ස කායවිසෙසන භාවෙන එතං කායන්ති අත්ථං දස්සෙතුං **අථවාති** ආදි වුත්තං. **ඔමසන්තො** = පෙ = ඒකා ව **ආපත්ති** ති අනිවත්ථං සන්ධාය වුත්තං, න නිවත්ථං, ස නිවත්ථාය පන මත්ථකතො පට්ඨාය හත්ථං ඔතාරෙන්තස්ස නිවත්ථසාටකො පරි හත්ථෙ ආරූළ්හෙ ථුල්ලච්චයං. සාටකතො හත්ථං ඔතාරාපෙත්වා ජඞ්ඝතො පට්ඨාය ඔමසන්තස්ස පුන සඞ්ඝාදිසෙසො. **යථා නිද්දිට්ඨනිද්දෙසෙති** යථාවුත්ත කායසංසග්ග නිද්දෙසෙ. **තෙනාති** යෙන කාරණෙන වත්ථුසඤ්ඤාදයො හොන්ති, තෙන කාරණෙන යථා වුත්තසික්ඛාපද නිද්දෙසෙ වුත්තං, ගරුකං භික්ඛුනො [3] කාරෙය්‍ය පකාසෙය්‍යාති යොජනා. **සඤ්ඤාය [4] විරාගිතම්හි** ති සඤ්ඤාය [5] විරඩාය. [6] **ඉදං නාම** වත්ථුන්ති ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ ආගතං අනාගතඤ්ච යං කිඤ්චි සවිඤ්ඤාණකා විඤ්ඤාණකං ථුසන්තස්ස අනාපත්ති අභාවං සන්ධාය වුත්තං.

සාරත්තන්ති කායසංසග්ගරාගෙනෙ ව සාරත්තං. **විරත්තන්ති** කාය සංසග්ගරාගරහිතං මාතුආදිං සන්ධාය වදති. **දුක්කටන්ති** මාතුපෙමාදි වසෙන ගණ්හන්තස්ස වසෙන වුත්තං, විරත්තම්පි ඉත්ථිකායසංසග්ගරාගෙන ගණ්හන්තස්ස පන සඞ්ඝාදිසෙසො එව. "ඉමාය පාළියා සමෙතී"ති සම්බන්ධො, කථං සමෙතීති වෙ? යදිහි ඉත්ථියා කායපටිබඩං ගණ්හිස්සාමීති චිත්තෙ උප්පන්නෙ ඉත්ථිසඤ්ඤා විරාගිතා භවෙය්‍ය. කායපටිබඩ ගහණෙ පි ථුල්ලච්ච යෙනා පි න භවිතබ්බං, ඉත්ථි සඤ්ඤාය එව පාළියං ථුල්ලච්චයස්ස වුත්තත්තා, තස්මා ඉත්ථියා කායපටිබඩං ගණ්හිස්සාමීති කායං ගණ්හන්තස්ස ඉත්ථි සඤ්ඤා විරාගිතා නාම න හොතීති කාය පටිබඩං ගණ්හිස්සාමීති කායං [7] ගණ්හතො ඉත්ථිසඤ්ඤාය වෙ ව කායසංසග්ගරාගස්ස ව [8] කායං

1. ම. බ්‍රහ්මණී. 3. සී. කාරෙය්‍ය. 5. අ. විරුඩාය.
2. සී. පරාමසනක්ඛණෙන. 4. සී. විරාධිතම්හීති. 6. ම. ස. & සී. මු. ස. ඉමං නාම.
7. සී. ගණ්හන්තොපි. 8. ම. කායග්ගහණස්ස ව.

ගණ්හන්තස්ස ච සම්භවා යථාවත්ථුකං සඞ්ඝාදිසෙසමෙ ච ආපජ්ජතීති මහාසුම්මත්ථෙරෙන වුත්තවාදෙව ඉමාය පාළියා සමෙති, අට්ඨකථායං හි සම්බහුලා ඉත්ථියො බාහාහි පරික්ඛිපිත්වා ගණ්හාමීති සඤ්ඤාය [1] පරික්ඛිපන තො මජ්ඣගතානං [2] වසෙන ථුල්ලච්චයං වුත්තං, න හි තස්ස මජ්ඣගතා ඉත්ථියො කායපටිබඩෙන ගණ්හාමීති සඤ්ඤා අත්ථි, තස්මා අට්ඨකථාය පි සමෙතීති ගහෙතබ්බං. නීලෙන දුවිඤ්ඤෙය්‍ය භාවතො කාලිත්ථි වුත්තා. සෙවනාධිප්පායොති එස්සසුඛසෙවනාධිප්පායො. කායපටිබඩා මසනවාරෙ කායපටිබඩවසෙන එස්සපටිවිජානනං වෙදිතබ්බං.

චිත්තුප්පාදමත්තෙන ආපත්තියා අභාවතො අනාපත්තීති ඉදං කාය සංසග්ගරාගමත්තෙන කායචලනස්ස අනුප්පත්තිතො ඉත්ථියා කයිරමානං කායචලනං [3] සාදියතො පි පයොගාභාවං සන්ධාය වුත්තං, පඨමපාරාජිකෙ පන පරෙහි උපක්කමියමානස්ස [4] අභාවතො සෙවනාධිප්පායෙ උප්පන්නෙ තෙන අධිප්පායෙන අඞ්ගජාතක්ඛොභො සයමෙ ච අවස්සං [5] සඤ්ජායති සො ච තෙන [6] කතො නාම හොතීති පාරාජිකං වුත්තං, තෙනෙ ච නයෙන පඨමසඞ්ඝාදිසෙසෙ පි පරෙන [7] කයිරමාන පයොගසාදියමානෙපි [8] අඞ්ග ජාතක්ඛොභසම්භවෙන ආපත්තිහොතීති වෙදිතබ්බං. චතුත්ථෙති "න ච කායෙන වායමති න ච පස්සං පටිවිජානාතීති" ඉමස්මිං වාරෙ. එස්ස පටිවිජානන ම්පීති අපි සද්දෙන තතියවාරෙ විය වායාමො පි නත්ථීති දස්සෙති. නිස්සග්ගියෙන නිස්සග්ගියාමසනෙ වියාති ඉදං පන එස්සපටි විජානනාභාවමත්තස්සෙ ච නිදස්සනං, න පයොගාභාවස්සාති දට්ඨබ්බං. මොක්ඛාධිප්පායොති එත්ථ චිත්තස්ස ලහුපරිවත්තිතාය අන්තරන්තරා කාය සංසග්ගරාගෙ සමුප්පන්නෙපි මොක්ඛාධිප්පායස්ස අවිච්ඡින්නතාය අනාපත්ති යෙව, විච්ඡින්නෙ පන තස්මිං ආපත්ති එව.

පදභාජනිය වණ්ණනා නයො.

එත්ථ ගණ්හාහීති න වත්තබ්බාති ගෙහසිතපෙමෙන කායපටිබඩෙන ථූසනෙ දුක්කටං සන්ධාය වුත්තං. කාරුඤ්ඤෙන පන චත්ථාදිං ගහෙතුං අසක්කොන්තිං ගණ්හාති වදන්තස්සා පි අවසසභාවප්පත්තං උදකෙ නිමුජ්ජන්තිං කාරුඤ්ඤෙන සහසා අනාමාසන්ති අචින්තෙත්වා කෙසාදිසු ගහෙත්වා මොක්ඛාධිප්පායෙන ආකඩ්ඪතො පි අනාපත්තියෙව, න හි මීයමානං මාතරං උක්ඛිපිතුං වට්ටති, අඤ්ඤාතිකාය ඉත්ථියාපි එසෙ ච නයො. උක්කට්ඨාය මාතුයාපි ආමාසො න වට්ටතීති දස්සනත්ථං මාතරන්ති වුත්තං. තස්සා කාතබ්බං පන අඤ්ඤාසම්පි ඉත්ථීනං කරොන්තස්සා පි

---

1. ම. පරික්ඛිපතො.
2. සී. ඉත්ථීනං වසෙන.
3. ම. සාදියනතො.
4. ම. සෙවනාධිප්පායෙ.
5. { අ. & කු. සඤ්ජානාති. ග. & වි. ජානාති.
6. සී. චුතො.
7. { සී. කයිරමානං පයොගස්සාදනෙ. ම. කරියමාන පයොග සාදියමානෙපි.
8. සී. අඞ්ගජාතක්ඛොභනවසෙන.

අනාපත්තියෙ ව අනාමාසත්තෙ විසෙසාභාවා. [1] **තිණණ්ඩුපකන්ති** හිරිවෙරාදිමූලෙහි කෙසාලඞ්කාරත්ථාය කතවුම්බටකං. **පරිවත්තෙත්වාති** අත්තනො නිවාසනාදිභාවතො අපනෙත්වා. පූජාදිඅත්ථං පන තාවකාලිකම්පි ආමසිතුං වට්ටති. **සීසපසාධනක දන්තසූචිආදීති** ඉදං සීසාලඞ්කාරත්ථාය [2] පට්ටපිලොතිකාදීහි කතං සීසපසාධනක ඤ්ච ව දන්ත සූචි ආදි චාති [3] විධා යොජෙත්වා සීසපසාධනං [4] සිපාටිකොපකරණත්ථාය වෙ ව දන්තසූචි උපකරණත්ථාය ච ගහෙතබ්බන්ති යථාක්කමං අත්ථං දස්සෙති. කෙස කලාපං බන්ධිත්වා තත්ථ තිරියංපවෙසනත්ථාය කතා දන්තසූචි එව සීස පසාධනක දන්තසූචිති එකමෙව කත්වා සිපාටිකාය පක්ඛිපිත්වා පරිහරිතබ්බ සූචියෙ ව තස්ස තස්ස කිච්චස්ස උපකරණන්ති [5] සිපාටිකා සූචි උපකරණන්ති එවං වා යොජනා කාතබ්බා.

පොත්ථකරූපන්ති සුධාදීහි කතං පාරාජිකවත්ථුභූතානං **තිරච්ඡාන** ගතිත්ථිනං සණ්ඨානෙන කතම්පි අනාමාසමෙව. **ඉත්ථිරූපාදිනි** දස්සෙත්වා කතං [6] වත්ථ හිත්තිආදිඤ්ච ඉත්ථිරූපං අනාමසිත්වා වළඤ්ජෙතුං වට්ටති, එවරූපෙ හි අනාමාසෙ කායසංසග්ගරාගෙ අසති කායපටිබඩෙන [7] ආමසතො දොසො නත්ථි. **ගිත්දිත්වාති** එත්ථ අනාමාසම්පි දණ්ඩපාසාණාදීහි භෙදනස්ස අට්ඨකථායං වුත්තත්තා, පාළියම්පි ආපදාසු මොක්ඛාධිප්පායස්ස ආමසනෙපි අනාපත්තියා වුත්තත්තා ච. **සප්පිනිආදි** වාළමිගීහි ච [8] ගහිතං පාණකානං මොචනත්ථාය තං සප්පිනිආදිං වත්ථ දණ්ඩාදීහි පරික්ඛිපිත්වා ගහෙතුං මාතුආදි උදකෙ මීයමානං වත්ථාදීහි ගහෙතුං අසක්කොන්තිං කෙසාදිසු ගහෙත්වා කාරුඤ්ඤෙන උක්ඛිපිතුං වට්ටතීති [9] අයමත්ථො ගහෙතබ්බො ච, අට්ඨකථායං **නත්වෙ ච ආමසිතබ්බාති** ඉදං පන වචනං අමීයමානවත්ථුං සන්ධාය වුත්තන්ති අයං අම්හාකං ඛන්ති.

මග්ගං අධිට්ඨායාති මග්ගො අයන්ති මග්ගසඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා ති අත්ථො. [10] **පඤ්ඤාපෙත්වා දෙන්තිති** ඉදං සාමීචිවසෙන වුත්තං, තෙහි පන ආසනං අපඤ්ඤාපෙත්වා ච නිසීදථාති වුත්තෙ සයමෙව පඤ්ඤාපෙත්වා නිසීදිතුම්පි වට්ටති. **තත්ථ ජාතකානිති** අච්ඡින්දිත්වා භූතගාමභාවෙනෙ ච ඨිතානි. **කිළන්තෙනාති** වුත්තත්තා සති පච්චයෙ ආමසන්තස්ස අනාපත්ති. භික්ඛුසන්තකං පන පරිභොගාරහං සබ්බථා ආමසිතුං න වට්ටති දුරූපචිණ්ණත්තා. **අනුපසම්පන්නානං දස්සාමිති** ඉදං අපටිග්ගහෙත්වා ගහණං සන්ධාය වුත්තං. අත්තනොපි අත්ථාය පටිග්ගහෙත්වා ගහණෙ දොසො නත්ථි අනාමාසත්තාභාවා. [11] **මණ්ඩිති** වෙළුරියාදිතො අඤ්ඤෙ ජොතිරසාදිභෙදො සබ්බොපි මණ්ඩි. **වෙළුරියොති** අල්ලවෙළුවණ්ණො මණ්ඩි [12] මජ්ජාරක්ඛිමණ්ඩලවණ්ණොති පි වදන්ති. **සිලාති** මුග්ගමාසවණ්ණා

---

1. ම. තිණණ්ඩුපගන්ති.
2. ම. පටපිලොතිකාදීහි.
3. ම. වෙධා.
4. ම. සිපාටිකොපකරණාය.
5. ම. සිපාටික.
6. ම. වත්ථු.
7. සී. ආමසනතො.
8. ම. ගහිත මණ්ඩුකානං.
9. සී. අයමෙත්ථ අත්ථො.
10. ම. පඤ්ඤපෙත්වා.
11. ම. මණ්ඩිත්ති.
12. ම. මඤ්ජාරක්ඛි.

අතිසිනිඩා කාලසිලා, මණිවොහාරං ආගතා රත්ත සෙතාදි වණ්ණා සුමට්ඨාපි සිලා අනාමාසා එවාති වදන්ති. **රජතන්ති** කහාපණ මාසාදි භෙදං ජතුමාසාදිං උපාදාය සබ්බං වුත්තාවසෙසං රූපියං ගහිතං. [1] **ලොහිත ඛෙකාති** රත්තමණී. **මසාරගල්ලන්ති** කබරවණ්ණා මණී, මරකතන්ති පි වදන්ති. භෙසජ්ජත්ථාය [2] පිංසෙත්වා යොජිතානං මුත්තානං [3] රතනභාවං විජහනතො ගහණක්ඛණෙ පි රතනාකාරෙන අපෙක්ඛිතා භාවා "භෙසජ්ජත්ථාය පන වට්ටතීති වුත්තං", යාව පන තා මුත්තා රතනරූපෙන තිට්ඨන්ති, තාව ආමසිතුං න වට්ටති එව. එවං අඤ්ඤම්පි රතනපාසාණං [2] පිංසෙත්වා භෙසජ්ජ යොජනත්ථාය ගහෙතුං වට්ටති එව, ජාතරූපරජතං පන [2] පිංසෙත්වා යොජනභෙසජ්ජත්ථාය පි සම්පටිච්ඡිතුං න වට්ටති, ගහට්ඨෙහි යොජෙත්වා දින්නම්පි යදි භෙසජ්ජ සුවණ්ණාදිරූපෙන තිට්ඨති වියොජෙතුඤ්ච සක්කා, [4] තාදිසං භෙසජ්ජම්පි න වට්ටති, තං අබ්බොහාරි කත්තං ගතං වෙ වට්ටති. **ජාතිඵලිකං උපාදාසාති** වුත්තත්තා සුරිය කන්ත චන්දකන්තාදිකං ජාතිපාසාණං මණීම්හි එව සඞ්ගහීතන්ති දට්ඨබ්බං. "ධමනසඞ්ඛො ච ධොතවිඩො ච රතනමිස්සොචා"ති යොජෙතබ්බං.

විඩොති මණිආදි භාවෙන කතඡිද්දො. **රතනමිස්සොති** කඤ්චනලතාදි විචිත්තො, මුත්තාදිරතනඛචිතො ච, එතෙන ධමනසඞ්ඛතො අඤ්ඤො රතනමිස්සො ච අනාමාසොති දස්සෙති, සිලායම්පි එසෙව නයො. **පානිය සඞ්ඛොති** ඉමිනා ච ථාලකාදි ආකාරෙන කතසඞ්ඛමය භාජනානි භික්ඛූනං සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටතීති සිඩං. [5] **සෙසාති** රතනසංයුත්තං ඨපෙත්වා අවසෙසා. **බීජතො පට්ඨාසාති** [6] ධාතුපාසාණතො පට්ඨාය. **පටික්ඛිපීති** සුවණ්ණමය ධාතුකරණ්ඩකස්ස [7] බුඩරූපාදිස්ස ච අත්තනො සන්තකකරණෙ නිස්සග්ගි යත්තා වුත්තං. **රූපිය ඡඩ්ඩකට්ඨානෙති** වුත්තත්තා රූපිය ඡඩ්ඩකස්ස ජාතරූප රජතං ආමසිත්වා ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටතීති සිඩං. [8] **කොළාපයිතුන්ති** ආමසිත්වා ඉතො චිතො ච සඤ්චාරෙතුං. **වුත්තන්ති** මහාඅට්ඨකථායං වුත්තං. **කවවරමෙව හරිතුං වට්ටතීති** ගොපකාවා හොන්තු අඤ්ඤො වා හත්ථෙන පුඤ්ඡිත්වා කවවරං අපනෙතුං වට්ටති, මලම්පි [9] මජ්ජිතුං වට්ටති එවාති වදන්ති, තං අට්ඨකථාය න සමෙති, කොළායනසදිසත්තා. **භාරකූට ලොහන්ති** සුවණ්ණවණ්ණො කිත්තිමලොහවිසෙසො. තිවිධං හි කිත්තිම ලොහං, කංසලොහං වට්ටලොහං භාරකූටලොහන්ති. තත්ථ තිපුතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං කංසලොහං නාම. සීසතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං වට්ටලොහං. [10] රසතම්බෙ මිස්සෙත්වා කතං භාරකූටලොහං නාම, තං පන **ජාතරූපගතිකන්ති** වුත්තත්තා උග්ගණ්හතො නිස්සග්ගියම්පි හොතීති කෙචි වදන්ති. රූපියෙසු පන අගණිතත්තා නිස්සග්ගියං න හොති, ආමසනෙ සම්පටිච්ඡනෙ ච දුක්කටමෙවාති වෙදිතබ්බං.

---

1. ම. & ම. ස. ලොහිතඛෙගාති.
2. ම. පිසිත්වා.
3. ම. රතනභාව විරහතො.
4. ම. තාසං.
5. ම. සෙසොති.
6. සී. පාසාණතො.
7. ම. බුඩාදිරූපස්සච.
8. ම. & සී. කොළායිතුන්ති. සී. මු. ස. කොළාපිතුං.
9. ම. පමජ්ජිතුං.
10. ම. රසතම්බෙහි රඤ්ජිතං තම්බං.

[1] සබ්බකප්පියොති යථාවුත්ත සුවණ්ණාදිමයානං සෙනාසනපරික්ඛාරානං ආමසන ගොපනාදි වසෙන පරිභොගො සබ්බථා කප්පියොති අධිප්පායො, තෙනාහ **තසමාති** ආදි. **භික්ඛූනං ධම්මවිනය** [2] **වණ්ණනට්ඨානෙති** වුත්තත්තා සඞ්ඝිකමෙව සුවණ්ණාදිමයං සෙනාසනං සෙනාසන පරික්ඛාරා ච වට්ටන්ති, න පුග්ගලිකානීති ගහෙතබ්බං. **භින්දිත්වාති** පඨමමෙව අනාමසිත්වා පාසාණාදිනා [3] කිඤ්චිමත්තං භෙදං කත්වා පච්ඡා කප්පිය භණ්ඩත්ථාය අධිට්ඨහිත්වා හත්ථෙන ගහෙතුං වට්ටති, තෙනාහ **කප්පිය භණ්ඩං** [4] **කරිස්සාමීති සබ්බම්පි සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටතීති**. එත්ථාපි කිඤ්චි භින්දිත්වා වියොජෙත්වා වා ආමසිතබ්බං. [5] **ඵලකජාලිකාදිනීති** එත්ථ සරපරිත්තානාය හත්ථෙන ගහෙතබ්බං කිටිකා ඵලකං අක්ඛි රක්ඛනත්ථාය අයලොහාදිහි ජාලාකාරෙන කත්වා සීසාදිසු පටිමුඤ්චිතබ්බං [6] ජාලිකා නාම. ආදිසද්දෙන කවචාදිං සඞ්ගණ්හාති. **අනාමාසානීති** මච්ඡජාලාදි පරූපරොධකං සත්ථාය වුත්තං, න සරපරිත්තානං, තස්ස ආවුධභණ්ඩත්තාභාවා, තෙනෙ ච වක්ඛති **පරූපරොධ නිවාරණං** ගිති ආදි. **ආසනස්සාති** වෙති යස්ස සමන්තා කතපරිභණ්ඩස්ස. **බන්ධිස්සාමීති** කාකාදීහි අදූසනත්ථාය බන්ධිස්සාමි. [7] **හෙරිසඞ්ඝාටොති** සඞ්ඝටිතවම්මහෙරි. [8] "වීණාසඞ්ඝාටො පි සඞ්ඝටිතවම්ම වීණා"ති සාරත්ථදීපනියං වුත්තං. "වම්මවිනඬානි වීණා හෙරි ආදිනී"ති මහාඅට්ඨකථායං වුත්තවචනතො විසෙසාභාවා "කුරුන්දියං පනා"ති ආදිනා තතො විසෙසස්ස වත්තු මාරඩත්තා ච හෙරි ආදීනං විනඬනො පකරණ සමූහො හෙරිවීණාසඞ්ඝාටොති වෙදිතබ්බං, සඞ්ඝටිතබ්බො ති සඞ්ඝාටො ති කත්වා. **තුච්ඡපොක්ඛරන්ති** අවිනඩවම්මහෙරි වීණානං පොක්ඛරං. **ආරොපිතවම්මන්ති** පුබ්බෙ ආරොපිතං හුත්වා පච්ඡා තතො අපනෙත්වා විසුං ඨපිතමුඛවම්මමත්තං, න සෙසො පකරණසහිතං, සහිතං පන සඞ්ඝාටොති අයං විසෙසො. [9] **ඔනහිතුන්ති** හෙරිපොක්ඛරාදීනි වම්මං ආරොපෙත්වා වම්මවට්ටි ආදීහි සබ්බෙහි උපකරණෙහි විනන්ධිතුං. පාළියං "පණ්ඩකස්සා"ති පණ්ඩකෙන. **පාරාජික පහොනක කාලෙති** [10] අකුපිතකාලෙ. කායසංසග්ගරාගාදිභාවෙ සබ්බාවත්ථාය පි ඉත්ථියා සණ්ඨානෙ පඤ්ඤායමානෙ අනාමාස දුක්කටං න විගච්ඡතීති දට්ඨබ්බං. සඞ්කමාදීනං ඨානාචාවන වසෙන අවාලෙතබ්බතාය න කාය පටිබඩ වොහාරොති දුක්කටං වුත්තං. **ඒකපදිය සඞ්කමොති** තනුකසෙතු. **ආවිඤ්ඡනෙනාති** වුත්තත්තා වාලෙතුං [යුත්තාය එව රජ්ජුයා ථුල්ලච්චයං, න ඉතරාය හිත්ති ථම්භාදි ගතිකත්තාති ආහ **සා මහාරජ්ජු හොතී** ති ආදි, තෙන වාලෙතුං යුත්තෙ තනුකරජ්ජුදණ්ඩකෙ අවාලෙත්වා ඵුසන්තස්සාපි

---

1. සී. මු. ස. සබ්බොකප්පියො. 5. { ම. ඵලකජාලිකාදීනන්ති. 8. ම. සා. වීණාසඞ්ඝාතොති.
2. ම. සංවණ්ණනට්ඨානෙති. { සී. මු. ස. ඵලකජාතිකාදීනි. 9. ම. ඔනන්ධිතුන්ති.
3. ම. කිඤ්චිමත්තභෙදං. 6. ම. ජාලිකං. 10. ම. අකුධිත.
4. ම. & සී. කරිස්සාමීති සම්පටිච්ඡිතුං. 7. ම. සී. & ම. සා. හෙරිසඞ්ඝාතොති.

[ ] රෙඛන්තරභාගො සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

ථුල්ලච්චයමෙවාති දීපිතන්ති] වෙදිතබ්බං. **පටිච්ඡාදෙතබ්බාති** ඡාදනාදි වසෙන ගුහිතබ්බා. මනුස්සිත්ථි, මනුස්සිත්ථි සඤ්ඤිතා, කායසංසග්ගරාගො වායාමො, තෙන හත්ථාදිසු ඵුසනන්ති ඉමානෙ ත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

දුතිය සඞ්ඝාදිසෙස වණ්ණනා නයො.

නතිසෙ – අසඩම්මපටිසංයුත්තන්ති මෙථුනධම්මපටිසංයුත්තං. **බාලාති** සුභාසිත දුබ්භාසිතං අජානන්ති. **සුරාමදමත්තතාය** උම්මත්තකාදිභාවෙන ච අජානන්තිපි එත්ථ ච සංගය්හති. **න තාව සීසං ඵතිති** සඞ්ඝාදිසෙස පච්චයත්තසඞ්ඛාතං මත්ථකං පාරිපූරි න හොති, මග්ගමෙථුනෙහි අඝටිතත්තා දුක්කටං පන හොති එව. **අපසාදෙතිති** [1] අපසාදකරං තජ්ජන වචනං කරොති. [2] **දොසං දෙතිති** දොසං පතිට්ඨාපෙති. **තිහි ති** "අනිමිත්තාසීති" ආදීනං පදානං අදුට්ඨුල්ලභාවෙනාපි අත්ථයොජනා රහත්තා පස්සාවමග්ගාදි පටිසඤ්ඤුත්තතා නියමො නත්ථීති වුත්තං, තෙහි පන අට්ඨහි පදෙහි පරිබ්බාජිකා වත්ථුස්මිං විය ථුල්ලච්චයන්ති වෙදිතබ්බං.

[3] **කුඤ්චිකපනාළිමත්තන්ති** කුඤ්චිකා ඡිද්දමත්තං. [4] **සුක්ඛසොතාති** දකසොතස්ස සුක්ඛතාය ලොහිතවණ්ණවිගමො හොතීති වුත්තං. **සුඛානීති** මෙථුනාදි පදෙහි අයොජිතානිපි. **මෙථුනධම්මෙන ඝටිතා නෙවාති** ඉදං උපලක්ඛණමත්තං වච්චමග්ග පස්සාවමග්ගෙහි පි අනිමිත්තෙන වච්චමග්ගො පස්සාවමග්ගො වා ඊදිසොති ආදිනා ඝටිතෙපි ආපත්තිකරා නෙව. **ගරුකාපත්තින්ති** භික්ඛුනියා උබ්භජාණුමණ්ඩලිකාය පාරාජිකා පත්තිං සන්ධාය වදති. [5] **හසන්තො හසන්තොති** උපලක්ඛණමත්තං. අසහන්තොපි යෙන කෙනචි ආකාරෙන අත්තනො විපරීතචිත්තතං ඉත්ථියා පකාසෙන්තො වදති, ආපත්ති එව. **කායචිත්තතොති** හත්ථ මුද්දාය ඔභාසෙන්තස්ස කායචිත්තතො සමුට්ඨාති. **තස්මා දුක්කටන්ති** අප්පටිවිජානනතො දුක්කටං, පටිවිජානනෙ පන සති ථුල්ලච්චයමෙව පරිබ්බාජිකාවත්ථුස්මිං විය අඛෙත්තපදත්තා, ඛෙත්තපදෙහි පටිවිජානන්තියා සඞ්ඝාදිසෙසොව සියා මෙථුනධම්මයාචන වත්ථුචයෙ විය, තං පන වත්ථුචයං මෙථුනයාචනතො චතුත්ථසඞ්ඝාදිසෙසෙ වත්තබ්බම්පි දුට්ඨුල්ලවාචස්සාද මත්තෙන පවත්තත්තා ඉධ වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. එවං ඛෙත්තපදෙන වදන්තස්ස ඉත්ථියා අප්පටිවිජානන්තියා කිං හොතීති? කිඤ්චාපි අයං නාම ආපත්තීති පාළි අට්ඨකථාසු න වුත්තං, අථ ඛො ථුල්ලච්චයෙනෙ වෙත්ථ භවිතබ්බං, තථාහි අඛෙත්තපදෙ අප්පටිවිජානන්තියා දුක්කටං, පටිවිජානන්තියා ථුල්ලච්චයං වුත්තං. ඛෙත්තපදෙ පන පටිවිජානනෙ සඞ්ඝාදිසෙසොව වුත්තො, අප්පටිවිජානනෙ ථුල්ලච්චයමෙව භවිතුං යුත්තං න දුක්කටං, අඛෙත්තපදතො විසෙසාභාවප්පසඞ්ගොති ගහෙතබ්බං. යථා

---

1. ම. අපසාදකරවචනං. 2. සී. මු. ස. දොසං දස්සෙති. 3. සී. මු. ස. කුඤ්චිය.
4. සී. මු. ස. සුක්ඛසොණිතා. 5. ම. හසන්තොති.

වෙත්, එවං චතුත්සික්ඛාපදෙපි අඛෙත්තපදෙ පටිවිජානන්තියා ථුල්ලච්චයං, අප්පටිවිජානන්තියා දුක්කටං, ඛෙත්තපදෙ පන අප්පටිවිජානන්තියා ථුල්ලච්චයන්ති වෙදිතබ්බං. පාළියං "නවා වුත"න්ති නව වීතං. **අසඩම්මං සන්ධායාති** මෙථුනං සන්ධාය වුත්තං. තං හි වුත්තසමුප්පත්තියා බීජ නික්ඛෙපතො වප්පපරියායං ලභතීති. [1] "සංසීදතී"ති වහති, සංසරියතීති වා අත්ථො. මනුස්සිත්ථි, තථා සඤ්ඤිතා, දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදරාගො, තෙන ඔභාසනං, තං ඛණං විජානනන්ති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

තතිය සඞ්ඝාදිසෙස වණ්ණනා නයො.

චතුත්ථෙ – පරෙහි පත්තෙ පාතියමානානං භික්ඛාපිණ්ඩානං පාතො සන්නිපාතොති පිණ්ඩපාතොති [2] භික්ඛාහාරො වුච්චති, තං සදිසතාය අඤ්ඤෙපි යො කොචි භික්ඛාචරියං විනා භික්ඛූහි ලඬො පිණ්ඩපාතොත්වෙ ච වුච්චති. [3] පති එති එතස්මාති = පච්චයොති ආහ [4] **පතිකරණට්ඨෙන පච්චයොති**. රොගදුක්ඛානං වා පටිපක්ඛභාවෙන අයති පවත්තතීති = පච්චයො. **සප්පායස්සාති** හිතස්ස. **නගරපරික්ඛාරෙහිති** නගරං පරිවාරෙත්වා රක්ඛනකෙහි. [5] රාජූනං ගෙහපරික්ඛෙපො [6] පරිඛා උද්දාපො පාකාරො එසිකා පලිඝො අට්ටොති ඉමෙ සත්ත නගරපරික්ඛාරාති වදන්ති. [7] **සෙත පරික්ඛාරොති** විසුඩ සීලාලඞ්කාරො. අරියමග්ගො හි ඉධ **රථොති** අධිප්පෙතො. තස්ස ච සම්මාවාචාදයො අලඞ්කාරට්ඨෙන පරික්ඛාරා ති වුත්තා. **චක්කවිරියොති** විරියචක්කො. **ජීවිතපරික්ඛාරාති** ජීවිතස්ස [8] පවත්ති කාරණානි. **සමුදානෙතබ්බාති** සම්මා උඩං ආනෙතබ්බා පරියෙසිතබ්බා.

උපචාරෙති යත්ථ ඨිතො විඤ්ඤාපෙතුං සක්කොති තාදිසෙ ඨානෙ. **කාමො චෙ ච හෙතු ච පාරිචාරියා ච අත්ථොති** පාළියං "අත්තනො කාමං අත්තනො හෙතුං අත්තනො අධිප්පායං අත්තනො පාරිචරිය"න්ති වුත්තෙසු ඉමෙසු චතුසු පදෙසු කාමොහෙතු පාරිචරියා ච අට්ඨකථාය වුත්තෙ පඨමෙ අත්ථවිකප්පෙ විග්ගහවාක්‍යාධිප්පාය සූචනතො අත්ථො. **සෙසන්ති** අධිප්පායපදමෙකං. **බ්‍යඤ්ජනන්ති** බ්‍යඤ්ජනමත්තං, පඨම [9] විකප්පානුපයොගිතාය වචනමත්තන්ති අත්ථො. දුතියෙ අත්ථවිකප්පෙපි එසෙ ච නයො. යථා වුත්තමෙ ච අත්ථං පදභාජනෙන [10] සංසන්දෙත්වා දස්සෙතුං "අත්තනො කාමං අත්තනො හෙතුං අත්තනො පාරිචරියන්ති හි වුත්තෙ ජානිස්සන්ති පණ්ඩිතා"ති ආදි ආරඩං, ඉදං වුත්තං හොති **අත්තනො හෙතුන්ති** වුත්තෙ අත්තනො අත්ථායාති අයමත්ථො විඤ්ඤායති, **අත්තනො කාමං අත්තනො පාරිචරියන්ති** වුත්තෙ කාමෙන පාරිචරියාති අයමත්ථො විඤ්ඤායති, තස්මා ඉමෙහි තීහි පදෙහි අත්තනො අත්ථාය

1. සී. මු. පාරාජික & සී. මු. ස. සංසීරති.
2. සී. භික්ඛාචාරො.
3. සී. පිති එතන්ති.
4. සී. මු. ස. & සී. පිතිකරණට්ඨෙන.
5. සී. භටානං.
6. ම. පරික්ඛා.
7. සී. සීලපරික්ඛාරොති.
8. සී. පවත්තියා.
9. ම. විකප්පානුයොගිතාය.
10. ම. සංසන්දිත්වා.

කාමෙන පාරිචරියා අත්තකාමපාරිචරියාති ඉමං අත්ථවිකප්පං විඤ්ඤූ ජානිස්සන්ති, අත්තනො අධිප්පායන්ති වුත්තෙ පන අධිප්පාය සද්දස්ස කාමිතසද්දෙන සමානත්ථභාවතො අත්තනා අධිප්පෙතකාමිතට්ඨෙන අත්තකාමපාරිචරියාති ඉමමත්ථවිකප්පං විඤ්ඤූ ජානිස්සන්ති. "එතදග්ග"න්ති එසා අග්ගා. දුට්ඨුල්ලවාචාසික්ඛාපදෙ පි කාමං "යාචති පි ආයාචති පී"ති එවං මෙථුනයාචනං ආගතං, තං පන දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදරාගවසෙන වුත්තං, ඉධ පන අත්තනො මෙථුනස්සාදරාගවසෙනාති අයං විසෙසො.

විනීතවත්ථුසු "අග්ගදානං දෙහී"ති ඉදං අත්තනො අත්ථාය වුත්තං. දුට්ඨුල්ලවාචා සික්ඛාපදෙ පන පරත්ථාය පි වුත්තෙ සීසං එතීති වෙදිතබ්බං. "සුභගා"ති ඉස්සරියාදීහි සුන්දරෙහි භගෙහි සමන්නාගතා. මනුස්සිත්ථි, තථා සඤ්ඤිතා, අත්තකාම [1] පාරිචරියාය රාගො, තෙන [2] කාමපාරිචරියායාචනං, තං ඛණං විජානන්නති ඉමානෙ ත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

චතුත්ථ සඞ්ඝාදිසෙස වණ්ණනා නයො.

පඤ්චමෙ – පණ්ඩිච්චෙනාති සභාවඤ්ඤාණෙන. ගතිමන්නාති සභාවඤ්ඤාණගති යුත්තා. වෙය්‍යත්තිසෙනාති ඉත්ථිකත්තබ්බෙසු සික්ඛිතඤ්ඤාණෙන. මෙධාසාති අසික්ඛිතෙසුපි තං ඉත්ථිකත්තබ්බෙ [3] ඨානුප්පත්තියා පඤ්ඤාය. ජෙකාති කායෙන පච්චනාදිකුසලා. ආවහනං ආවාහො, දාරිකායගහණං. විධිනා පරකුලෙ වහනං පෙසනං විවාහො, දාරිකාය දානං. රන්ධාපනං භත්තපචාපනං. බ්‍යඤ්ජනාදි සම්පාදනං පචාපනං. න උපාහටන්ති න දින්නං. කයොනාම ගහණං. වික්කයොනාම දානං. තදුභයං සඞ්ගහෙත්වා වොහාරොති වුත්තං. අබ්භුතං කාතුං න වට්ටතීති ඉමිනා දුක්කටං හොතීති දීපෙති. පරාජිතෙන දාතබ්බන්ති වුත්තත්තා අදෙන්තො ධුර නික්ඛෙපෙන කාරෙතබ්බො. අචිරකාලෙ අධිකාරො එතස්ස අත්ථීති = අචිරකාලාධිකාරිකං, සඤ්චරිත්තං. "අචිරකාලාචාරික"න්ති වා පාඨො. අචිරකාලෙ ආචාරො අජ්ඣාචාරො එතස්සාති යොජනා. කිඤ්චාපි එහි භික්ඛු ආදිකාපි සඤ්චරිත්තාදි පණ්ණත්තිවජ්ජං ආපත්තිං ආපජ්ජන්ති, තෙසං පන අසබ්බකාලිකත්තා අප්පකත්තා ච ඉධාපි ඤත්තිචතුත්ථෙනෙ ච කම්මෙන උපසම්පන්නං සන්ධාය ඝවාසන්ති ආදි පදභාජනමාහ. සඤ්චරණං සඤ්චරො, සො එතස්ස අත්ථීති සඤ්චරි, තස්ස භාවො = සඤ්චරිත්තං. තෙනාහ සඤ්චරණභාවන්ති. සඤ්චරතීති = සඤ්චරණො, පුග්ගලො, තස්ස භාවො සඤ්චරණභාවො, තං ඉත්ථිපුරිසානං අන්තරෙ සඤ්චරණභාවන්ති අත්ථො.

ජායභාවෙති භරියභාවාය. ජාරභාවෙති සාමිභාවාය. තං නිමිත්තන්ති අත්ථො. නිමිත්තත්ථෙ හි එතං භුම්මවචනං. කිඤ්චාපි "ජාරත්තනෙ"ති පදස්ස පදභාජනෙ "ජාරී භවිස්සසී"ති ඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන පදභාජනං වුත්තං,

---

1. සී. පාරිචරියා. 2. ම. කාමපරිචරියයාචනං. 3. සී. ඛණුප්පත්තියා.

"සසදුචරිතං සමාපජ්ජෙය්‍යා"ති පදස්ස පන නිද්දෙසෙ "ඉත්ථියා වා පහිතෙතා පුරිසස්ස සන්තිකෙ ගච්ඡති, පුරිසෙන වා පහිතෙතා ඉත්ථියා සන්තිකෙ ගච්ඡතී"ති වුත්තත්තා පුරිසස්සාපි සන්තිකෙ වත්තබ්බාකාරං දස්සෙතුං "ජාරත්තනෙ"ති නිද්දෙසස්ස ඉමේ පුරිස සාධාරණත්තා **ඉත්ථියා මනිං පුරිසස්ස ආරොචෙතුං ජාරත්තනෙ ආරොචෙතී**ති වුත්තං. පාළියං පන පුරිසස්සමනිං ඉත්ථියා ආරොචනවසෙනෙව පදවයෙපි යොජනා කතා. සදනුසාරෙන ඉත්ථියා මනිං පුරිසස්ස ආරොචනාකාරොපි සක්කා විඤ්ඤාතුන්ති. ඉදානි පාළියං වුත්තනයෙනාපි අත්ථං දස්සෙන්තෙන අපි චාති ආදිමාහ. **පති නවි යසඉති** ඉදං ජායාසද්දස්ස ඉත්ථිලිඞ්ග නියමතො පුරිසපරියායෙපි වුත්තං, නිබ්බිසාමිතො හවිස්සතීති අත්ථො. **ජාරෙ හවියඉති** මිච්ඡාචාරභාවෙන [1] උපගච්ඡනතො හවිස්සතීති අධිප්පායෙන.

සෙරිවිහාරෙනති සච්ඡන්දවාරං. **අත්තනෙ** වසන්ති අත්තනො ආණං. ගොත්තවසෙනාපි ගොත්ත සද්දෙ ධම්මචාරිසු ච ධම්මසද්දා වත්තන්තීති ආහ "සගොත්තෙනාති"ති ආදි. තත්ථ **සගොත්තෙනාති** සමානගොත්තෙනාහි. **සහධම්මිකාහීති** එතස්ස සද්ධාසාසනෙ සහචරිතබ්බධම්මෙහි, සමානකුල ධම්මෙහි වා, තෙනෙවාහ **එකං සස්සාරෙනාති** ආදි. **එකගණපරියාපන්නාහි** නි මාදිකාරාදි එකගණපරියාපන්නාහි. **සසස්සාමිකා සාරක්ඛා.** යස්සා ගමෙ රක්ඛතු දණ්ඩා ඨපිතො, සා **සපරිදණ්ඩා. පච්ඡිමානං චිනන** නති සාරක්ඛ සපරිදණ්ඩානං. **මිච්ඡාචාරෙ** මහානිති තාසු ගතපුරිසානං **විය** තාසම්පි මිච්ඡාචාරෙ හොති සස්සාමිකභාවතො. [2] **න ඉතරාසන්ති** මාතු රක්ඛිතාදීනං අත්ථානං මිච්ඡාචාරෙ නපි අස්සාමිකත්තා, තාසු ගතානං පුරිසානමෙව මිච්ඡාචාරෙ හොති මාතාදීහි රක්ඛිතත්තා, පුරිසා හි පරෙහි යෙහි සොහිච්චෙ ගොපිතං [3] ඉත්ථිං ගන්තුං න ලභන්ති. ඉත්ථියො පන කෙනචි පුරිසෙන භරියභාවෙන ගහිතා ච පුරිසන්තරං ගන්තුං න ලභන්ති, න ඉතරා, අත්තනො එස්සස්ස සයං සාමිකත්තා, නහි මාතාදයො සයං තාසං එස්සානු භවන්තං වා රක්ඛන්ති, කෙවලං පුරිසගමනමෙව තාසං වාරෙන්ති, තස්මා සොනවි අපරිගහිතඑස්සත්තා අත්තනො එස්සත්තා ච ඉත්ථිනං [4] න මිච්ඡාචාරෙ, පුරිසානං පන පරෙහි වාරිතෙ අත්තනො අසන්තකඨානෙ පවිට්ඨත්තා මිච්ඡාචාරොති වෙදිතබ්බා.

මහාභගනාති මොගභෙතු උදපත්තං ආමසිත්වා ගහිතා **ඔදපත්තකිනි.** ධජසද්දෙන [5] සෙනා එව උපලක්ඛිතාති ආහ **දසඞ්ගාධජායාති** ආදි. **බහිඩා විමධෙති** අඩසුඩ්ඩෙ ආරොචිතං. **තං කිරියං සම්පාදෙසසතිති** තස්සා ආරොචෙත්වා තං කිච්චං සම්පාදෙතු වා මා වා, තං කිරියං **සම්පාදෙන** සාමත්ථියං සන්ධාය වුත්තං. දූරතා දූරතඤ්ච [6] අජ්ඣාපෙත්වා [7] මාතාපිතු ආදීහි මාතාපිතුආදීනඤ්ඤෙව සන්තිකං සාසනෙ පෙසිතෙපි [8] පතිගණ්හන

1. සී. උපගච්ඡනතො. 3. සී. ඉත්ථිගහනං. 5. ම. සෙනා උපලක්ඛිතාති.
2. ම. ඉතරාසන්ති. 4. කු. න සාමිමිච්ඡාචාරෙ. 6. ම. අනුජ්ඣාපෙත්වා.
7. ම. මාතාපිතුආදීනඤ්ඤෙව. 8. ම. පටිගණ්හන්තා.

වීමංසන්‍ත පච්චාහරණ සඞ්ඛාතාය නිවඞ්ග සම්පත්තියා සඞ්ඝාදිසෙසො හොති **එවාති** දට්ඨබ්බං. යං උද්දිස්ස සාසනං පෙසිතං, තං එව සඞ්ඝාය තස්සා මාතු ආදීනං ආරොචිතෙ පි ඛෙත්තමෙව ඔතීණණභාවං දස්සෙතුං **බුඛං පච්චකඛාමීති** ආදි උදාහටං, ඉදඤ්හි වචනබ්‍යත්තතය හෙතුබ්‍යත්තතයානං හෙදෙපි බ්‍යත්තතය සාමඤ්ඤතො උදාහටන්ති දට්ඨබ්බං. තම්පි උදාහරණ දෙසං පරිහරිත්වා සුත්තානුලොමතං දස්සෙතුං **නමපනාති** ආදි වුත්තං. **ඉමිනා සමෙනීති** එත්ථාය මධිපපායො යථා සයං අනාරොවෙත්වා, අඤ්ඤසං අනෙතවාසිකාදීනං වත්වා වීමංසාපෙත්වා පච්ඡා හරන්තස්ස නත්ථි විසඞ්ගතො. එවං තස්සා සයං අනාරොවෙත්වා ආරොචනත්ථං මාතු ආදීනං වදන්තස්සාපි මාතු ආදයො තං කිරියං [1] **සමපාදෙනතු වා මා වා, යදි හි** තෙසං මාතු ආදීනං [2] **තුණ්හීභූතභාවම්පි** සාවෙත්වා පච්චාහරති විසඞ්ගතො නත්ථීති. **සරකිච්චං නෙතීති = සරණී.** අඤ්ඤතරං වදන්තස්ස විසඞ්ගතං අදින්නා දූනාදිසු ආණත්තියං වජ්ජු විසඞ්ගතො වියාති අධිපපායො. **මූලට්ඨානඤ්ච වඤ්ඤනාති** එත්ථ පුරිසස්ස මාතු ආදයො [3] සාසනපෙසනෙ මූලභූතත්තා **මූලට්ඨාති** වුත්තා.

පාළියං "මාතුරක්ඛිතාය මාතා භික්ඛුං පහිණති"ති එත්ථ අත්තනො වා ධීතුසන්තිකං ඉත්ථන්නාමස්ස භරියා හොතූති භික්ඛුං පහිණති, පුරිසස්ස වා තස්ස ඤාතකානං වා සන්තිකං මම ධීතා ඉත්ථන්නාමස්ස භරියා හොතූති පහිණතීති ගහෙතබ්බං, එසෙව නයො සෙසෙසුපි. **සුමඞ්ගලවිලාසිනියාති** පඨමසඞ්ඝාදිසෙසෙ වුත්තනයත්තා. **අනෙන එකෙනාති** එකෙන පදෙන. **එකතොව පක්කමතීති** අපච්චාහරිත්වා තතොව පක්කමති. **අනභිනන්දිත්වාති** ඉදං තථා පටිපජ්ජමානං සඞ්ඝාය වුත්තං. සතිපි අභිනන්දනෙ සාසනං අනාරොචෙන්තො පන [4] න වීමංසති නාම. **නත්ථිස්ස පදෙ වුත්ත නයෙනාති** "සො තස්සා වචනං අනභිනන්දිත්වා"ති ආදිනා වුත්තනයෙන. පාළියං "අනෙතවාසිං වීමංසාපෙත්වා"ති අයං තෙසං චිත්තං සම්පෙත්වා අනෙතවාසිනා වීමංසාපෙත්වා, සචෙ පන සො අනෙතවාසිකො තං වචනං [5] ආදියිත්වා තුණ්හී හොති, තස්සාපි තං පවත්තිං පච්චාහරන්තස්ස ආචරියස්ස සඞ්ඝාදිසෙසොව. මාතු ආදිසු තුණ්හීභූතෙසු තෙසං තුණ්හීභාවං පච්චා හරන්තස්ස වියාති දට්ඨබ්බං. පාළියං චතුත්ථවාරෙ අසතිපි [6] ගච්ඡන්තො න සමපාදෙති, ආගච්ඡන්තො විසංවාදෙති **අනාපත්තීති අත්ථතො ආපන්න මෙවාති කත්වා වුත්තං චතුත්ථෙ අනාපත්තීති.**

කාරුකානන්ති වඩ්ඪකී ආදිනං තච්ඡක අයොකාර තන්තුවාය රජක නහාපිතකා පඤ්චකාරවො කාරුකාති වුච්චන්ති. **එවරූපෙන = පෙ = අනාපත්තීති** තාදිසං ගිහිවෙය්‍යාවච්චම්පි න හොතීති කත්වා වුත්තං. **කායතො සමුට්ඨානීති** පණාමනාදිං වා අලංවචනීයභාවං වා තදුභයං

1. ම. සමපාදෙතු වා. 3. සී. සාසනෙ පෙසනෙ. 4. ම. වීමංසති නාම.
2. ම. තුණ්හීභූතභාවම්පි පච්චාහරති 5. සී. අනාදියිත්වා.
6. ම. ගච්ඡන්තෙතා සමපාදෙති.

වා අජානන්තස්ස කායතො සමුට්ඨාති, එසනයො ඉතරවයෙපි. **අලං වචනීයා හොත්තීති** ඉත්ථි වා පුරිසො වා උභොපි වා ජායභාවෙ සාමික භාවෙ ච [1] නික්ඛිත්තඡන්දතාය අච්චන්ත වියුත්තත්තා පුන අඤ්ඤමඤ්ඤ සමාගමත්ථං මා එවං අකරිත්ථාති ආදිනා [2] මවචනිය වත්තබ්බතාය අලං අරහාති = අලං වචනීයා, අලං වා කත්තුං අරහං සන්ධාන වචන මෙතෙසු ඉත්ථිපුරිසෙසූති = අලං වචනීයා, සන්ධානකාරස්ස වචනං විනා අසං ගච්ඡනකා පරිච්චත්තමෙවාති අධිප්පායො. [3] **පණ්ණත්තිං පන ජානිත්වාති** එත්ථ අලං වචනීයභාවං වාති වත්තබ්බං. තෙනෙව මාතිකට්ඨකථායඤ්ච [4] "තදුභයං පන ජානිත්වා"ති ආදි වුත්තං. භික්ඛුං අජානාපෙත්වා අත්තනො අධිප්පායං පණ්ණෙ ලිඛිත්වා [5] ඉමං පණ්ණං අසුකස්ස දෙහීති දින්නං හරන්තස්ස සඤ්චරිත්තං න හොති. පණ්ණත්ති අලං වචනීය [6] භාව අජානනවසෙනෙව හි ඉමං සික්ඛාපදං අචිත්තකං, න සබ්බෙන සබ්බං සඤ්චරණභාව මපි අජානනවසෙන, පාළියඤ්ච අට්ඨකථායඤ්ච ආරොචනමෙව දස්සිතං, තස්මා සංදස්සනත්ථං ඤත්වා පණ්ණසන්දස්සනවසෙනාපි කායෙන වා වාචාය වා ආරොචෙන්තස්සෙව ආපත්ති හොතීති ගහෙතබ්බං.

යථා යථා යෙසු යෙසු ජනපදෙසූති පරිච්චත්ත භාවප්පකාසනත්ථං කත්තබ්බං පණ්ණදාන ඤාති ජනිස්සරාදි ජානාපනාදි තං තං දෙසනියතං පකාරං දස්සෙති, ඉදඤ්ච නිබඬහරියභාවෙන ගහිතං සන්ධාය වුත්තං. අත්තනො රුචියා සඞ්ගතානං පන ඉත්ථීනං මුහුත්තිකාය ච පුරිසෙ චිත්තස්ස විරජ්ජනමෙව අලං වචනීයභාවෙ කාරණන්ති දට්ඨබ්බං. **දුට්ඨුල්ලාදිසුපීති** ආදි සද්දෙන අත්තකාම [7] සඤ්චරිත්තානි සංගණ්හාති. එත්ථ පන පාළියං කිඤ්චාපි ඉත්ථි නාම "මනුස්සිත්ථි න යක්ඛි"ති ආදිනා මනුස්සිත්ථි පුරිසා න දස්සිතා, තථාපි "දස ඉත්ථියො මාතුරක්ඛිතා"ති ආදිනා මනුස්සිත්ථින ඤ්ඤෙ ච දස්සිතා පුරිසානම්පි තදනු ගුණානමෙව ගහෙතබ්බතො මනුස්සජාතිකාව ඉත්ථිපුරිසා ඉධ අධිප්පෙතා, තස්මා යෙසු සඤ්චරිත්තං සමාපජ්ජති තෙසං මනුස්ස ජාතිකතා, නාලං වචනීයතා, පතිගණ්හන, විමංසන, පච්චාහරණා නීති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

සඤ්චරිත්තං පඤ්චමං.

ජට්ඨෙ - එත්තකෙනාති එත්තකෙන දාරුආදිනා. **අපරිච්ඡින්නප්ප මාණායොති** අපරිච්ඡින්න දාරුආදිපමාණායො. **මූලච්ඡෙජ්ජායාති** පර සන්තකභාවතො මොචෙත්වා අත්තනො [8] එව සන්තකකරණවසෙනාති අත්ථො. එවං යාවතො අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්ති දුක්කටඤ්චව දාසපටිග්ගහණ දුක්කටඤ්ච හොති, "දාසිදාසපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති"ති වචනං නිස්සාය අට්ඨකථාසු පටික්ඛිත්තත්තා. **සත්තකම්මන්ති** පාණවධකම්මං. ඉදඤ්ච

---

1. ම. අනික්ඛිත්ත ඡන්දතාය. 4. ම. & සී. තදුභයම්පි න ජානිත්වාති. 6. සී. භාවං වා.
2. ම. වචනීයතාය. 5. සී. ඉමං පණ්ණං දෙහීති. 7. ම. සඤ්චරිත්තාදිං.
3. ම. පණ්ණත්තිං වා. 8. ම. සන්තකං.

පාණාතිපාතදෙසපරිහාරාය දුක්කටං වුත්තං, න විඤ්ඤත්ති පරිහාරාය. [1] අනියමෙත්වා පි න යාචිතබ්බාති සාමීචි දස්සනත්ථං වුත්තං, සුඛවිත්තෙන පන හත්ථකම්මං යාචන්තස්ස ආපත්ති නාම නත්ථි. **සදිච්ඡකං කාරාපෙතුං වට්ටතීති** හත්ථකම්මං යාචාමි දෙථාති ආදිනා [2] අයාචිත්වා පි වට්ටති. සකිච්ච පසුතම්පි එවං කාරාපෙන්තස්ස විඤ්ඤත්ති නත්ථි එව, සාමීචි දස්සනත්ථං පන විභජිත්වා වුත්තං. **සබ්බකප්පිය** [3] **භාවදස්සනත්ථන්ති** සබ්බසො කප්පිය භාවදීපනත්ථං.

මූලං දෙථාති වත්තුං වට්ටතීති "මූලං දස්සාමාති" පඨමං වුත්තත්තා විඤ්ඤත්ති වා. මූලන්ති වචනස්ස කප්පියාකප්පිය වත්ථුසාමඤ්ඤ [4] වචනත්තෙපි නිට්ඨිත භතිකිච්චානං දූපනතො අකප්පිය වත්ථුසාදියනං වා න හොතීති කත්වා වුත්තං. **අනජ්ඣාවුත්ථකන්ති** අපරිග්ගහිතං. මඤ්ච = පෙ = **වීවරාදිනි කාරාපෙතුකාමෙනාපීති** ආදිසු වීවරං කාරාපෙතුකාමස්ස අඤ්ඤාතක අප්පවාරිත තන්තවායෙහි හත්ථකම්මයාචනවසෙන වායාපනෙ විඤ්ඤත්ති ප්පච්චයා දුක්කටාභාවෙපි වීවරවායාපන සික්ඛාපදෙන යථාරහං පාචිත්තිය දුක්කටානි හොන්තීති වෙදිතබ්බං. **අකප්පිය** [5] **කහාපණාදි න දූතබ්බන්ති** කප්පියමුඛෙන ලඛම්පි හත්ථකම්මකරණත්ථාය ඉමස්ස කහාපණං දෙහිති වත්වා දූනං න වට්ටතීති වුත්තං. පුබ්බෙ කතකම්මස්ස දූපනෙ කිඤ්චා පි දොසො න දිස්සති, තථාපි අසාරූප්පමෙවාති වදන්ති. කතකම්මත්ථායපි කාතබ්බකම්මත්ථායපි කප්පියවොහාරෙන [6] පරියායතො භතිං දූපෙන්තස්ස නත්ථි දොසො. වත්තන්ති වාරිත්තං, ආපත්ති න හොතීති අධිප්පායො. **කප්පියං කාරාපෙත්වා පටිග්ගහෙතබ්බානීති** සාඛාය මක්ඛිකා වීජනෙන පණ්ණාදිච්ඡෙදෙ බීජගාම කොපනස්ස වෙව තත්ථ ලග්ගරජාදි අපටිග්ගහිතස්ස ච පරිහාරත්ථාය වුත්තං. තදුභයාසඞ්කාය අසති තථා අකරණෙ දොසො නත්ථි. නදියාදිසු උදකස්ස අපරිග්ගහිතතාය "ආහරාති වත්තුං වට්ටතී"ති වුත්තං "න ආහටං පරිභුඤ්ජිතු"න්ති වචනතො විඤ්ඤත්තියා [7] ආපන්න දුක්කටං දෙසෙත්වාපි තං වත්ථුං පරිභුඤ්ජන්තස්ස පුන පරිභොගෙ දුක්කට මෙව, පඤ්චන්නම්පි සහධම්මිකානං න වට්ටති. **අලජ්ජීහි පන භික්ඛූහි වා සාමණෙරෙහි වා හත්ථකම්මං න කාරෙතබ්බන්ති** සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා අත්තනො අත්ථාය යං කිඤ්චි හත්ථකම්මං කාරෙතුං න වට්ටති, යං පන අලජ්ජී නිවාරියමානොපි වීජනාදිං කරොති, තත්ථ දොසො නත්ථි, චෙතිය කම්මාදීනි පන තෙහි කාරාපෙතුං වට්ටති. එත්ථ ච "අලජ්ජීහි සාමණෙරෙහී"ති වුත්තත්තා "සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජතී"ති ආදි අලජ්ජීලක්ඛණං උක්කට්ඨවසෙන උපසම්පන්නෙ පටිච්ච උපලක්ඛණතො වුත්තන්ති තං ලක්ඛණ විරහිතානං සාමණෙරාදීනං ලිඞ්ගත්ථෙනකගොත්‍රභූ පරියොසානානං

---

1. සී. මු. ස. අනියාමෙත්වාපි. 4. සී. වචනමත්තෙපි. 6. සී. පරිහාරතො.
2. ම. අයාචෙත්වාපි. 5. සී. මු. ස. කහපණාදිං. 7. ම. ආපන්නං දුක්කටං.
3. සී. මු. ස. ම. ස. & ම. සා. භාවදීපනත්ථං.

නිසබ්බපරිසුද්ධානං දුස්සීලානම්පි සාධාරණවසෙන [1] අලජ්ජිතාලක්ඛණං යථා චිරිතපරිපුන්නියං සද්දවිච්ච අත්ථියන්තරවසෙනා ගහෙතබ්බං.

'' **ආහරාපෙතුකාමතාසු දුක්කටන්ති** භික්ඛුනිකක්ඛණෙ භික්ඛුනිපච්චයා, පරිභොගක්ඛණෙ ගොණාදීනං සාදියනපච්චයා ච දුක්කටං, ගොණාදි අත්තනො අත්ථාය [2] අභික්ඛුනියා ලබ්භම්පි සාදිතුං න වට්ටති, [3] "හත්ථි ගවා සස වළභා පරිභොගාදිනා පරිභිරතෙ හොතී"ති වුත්තත්තා, පෙතෙවාහ **සාපතිසමාදිතඛාදනාදිකෙ මූලච්ඡෙජ්ජාදිම්හි සාවිතුං න වට්ටතීති.** එත්ථ ච භික්ඛුනිං දුක්කටං භාවෙ ච අනාපත්තියවත්ථුයාවතෙ පි පරිභොගක්ඛණෙ පි දුක්කටමෙව. **රක්ඛන්තියාති** චොරාදිඋපද්දවතො රක්ඛන්තියා. **පගුණියාති තිණදාරුආදීහි** පොසෙන්තියා. **සාපතිසමාදිතඛාදනාදිකෙ පන වට්ටතීති** සඤ්චිච්ච සම්පටිච්ඡිතබ්බත්තා මූලච්ඡෙජ්ජාවසෙන යාචිතුං වට්ටති. **නාධිකාලිකං වට්ටතීති** උභයත්ථාපි වට්ටතීති අත්ථො. **වාසිආදීනි** පුග්ගලිකානිපි වට්ටන්තීති ආහ [4] එසෙව නයොති වාසීති ආදි. එල්ලිආදීසු ච පරපරිග්ගහිතෙසු ච එසෙව නයොති යොජෙතබ්බං. **ගරුභණ්ඩසම්මොහාභොගෙසූ** සෙවාති ඉදං භික්ඛුනිං සන්ධාය වුත්තං. අදින්නාදානෙ පන නිණ්ණට්ඨානං උපාදාය පරපරිග්ගහිතං ථෙය්‍යචිත්තෙන ගණ්හතො අවහාරොව එව, හණ්ඩගෙඤ්ඡන කාරෙතබ්බා. **වල්ලිආදිම්හීති** එත්ථ ආදි සද්දෙන පාළිආගතානං වෙළු ආදීනං සඞ්ගහො. තත්ථ [5] යස්මිං පදෙසෙ හරිතාල ජාතිහිඞ්ගුලාදි අප්පකම්පි මහග්ඝං හොති, තත්ථ තං භාලුපකකප්පමාණොපි උණ්හපෙති ගරුභණ්ඩමෙව, භික්ඛුපෙත්තුඤ්ච න වට්ටති. **සාති** භික්ඛුනිති. පරිභාථාදිසු "සෙනාසනං සම්බාධ"න්ති ආදිනා පරියායෙන භාථනං **පරිභාථා**නාම. උත්තානමෙව අත්ථෙච්චා "භික්ඛූනං කිං පාසාදෙ න වට්ටතී"ති ආදිනා අධිප්පායෙ යථා භිහුතො හොති, [6] එවං භාසනං ඔභාසනං ඔභාසනාමි. සෙනාසනාදි [7] අත්ථාය භූමිපරිභාමාදි කාරණවසෙන පච්චයුප්පාදනං **නිමිත්තකාරණං නිමිත්තකම්මං** නාම. [8] **උක්කමනතීති** අපගච්ඡතීති.

මණිභාණෙඤ්ච අසසාති = මණිභාණෙඤ්ච. තදවිඝාතකානන්ති දෙවත්තභාවං. පාළියං "පතෙතන මෙ අත්ථො"ති අනාසිත්තම්පි පතෙතන භික්ඛු එවං වදාපෙතෙනා භගවා සොතියාභිනිප්පදවසෙන වදාපෙසි. සො පි භික්ඛු භගවතා ආණත්තත්තා වචනං වදෙමීති අවොච, තෙනාසස මුසා න හොති. **අථ** වා "පතෙතන මෙ අත්ථො"ති ඉදං "පතතං [9] දදාහූ"ති ඉමිනා සමානත්ථන්ති දට්ඨබ්බං, එසනයො "මණිභාණෙ මෙ අත්ථො"ති එත්ථාපි. තසමා අඤ්ඤසස පි එවරූපං භාථෙනාසස භාථාපෙනාසස ච [10] වචනදොසො නත්ථීති ගහෙතබ්බං. උඩ්ඩං මුඛං ලිඛනා උල්ලිඛනා, ත්‍යනාසස අඤ්ඤනා ලිම්පනා හි යෙහුයෙන උඩ්ඩං මුඛා ලිම්පන්ති, තෙනාහ අඤ්ඤනා

1. සී. අලජ්ජිලක්ඛණං.
2. සී. භික්ඛුනිත්තියා
3. ම. හත්ථිගවස්ස..
4. ම. එසනයෙ.
5. සී. යස්මිං දෙසෙ.
6. ම. එවං ඔභාසොභාසාම.
7. ම. අත්ථං.
8. { සී. මූ. ස. උග්ගමිහති / ම. උපසඞ්කමිහති.
9. ම. දෙතූති.
10. සී. වචනතො.

ලිත්තාති. අධොමුඛං ලිත්තා අවලිත්තා, බහි ලිම්පන්තා හි යෙහුය්‍යෙන අධොමුඛා ලිම්පන්ති, තෙනාහ බහිලිත්තාති. ඛ්‍යඤ්ජනං විලොමිතං භවෙය්‍යාති යස්මා "කාරයමානෙනා"ති ඉමස්ස හෙතු කත්තුවචනස්ස "කරොන්තෙනා"ති ඉදං සුඛකත්තු [1] වචනං, පරියාය වචනං නහොති, තස්මා "කරොන්තෙන වා කාරාපෙන්තෙන වා"ති කාරයමානෙනාති බහුඋද්දෙස පදානුගුණං කරණ වචනෙනෙව පදත්ථං කත්වා නිද්දෙසෙ කතෙ ඛ්‍යඤ්ජනං විරුඛං භවෙය්‍ය, තථා පන පදත්ථවසෙන අදස්සෙත්වා සාමත්ථියතො සිඛමෙ වත්ථං දස්සෙතුං පච්චත්ත වසෙන "කරොන්තො වා කාරාපෙන්තො වා"ති පදභාජනං වුත්තන්ති අධිප්පායො, තෙනාහ අත්ථමත්තමෙවාති ආදි. පදත්ථ තො සාමත්ථියතො ච [2] ලබ්භමානං අත්ථමත්තමෙවාති අත්ථො. යං හි කාරයමානෙන පටිපජ්ජිතබ්බං, තං කරොන්තෙනා පි පටිපජ්ජිතබ්බමෙවාති [3] ඉදමෙව සාමත්ථියා දට්ඨබ්බං. උද්දෙසොති සාමිභාවෙන උද්දිසිතබ්බො.

සෙතකම්මන්ති සෙතවණ්ණකරණත්ථං සෙතවණ්ණමත්තිකාය වා සුධාය වා කත තනුකලෙපො, තෙන පන සහ මිනියමානෙ පමාණාතික්කන්තං හොතීති සඞ්කා නිවාරණත්ථං ආහ අබ්බොහාරිකන්ති, තෙන පමාණාති ක්කන්තවොහාරං න ගච්ඡති. කුටියා අනඞ්ගත්තාති අධිප්පායො. යථා වුත්තස්ස අත්ථස්ස වුත්තනයං දස්සෙන්තෙන වුත්තං හෙතන්ති ආදි වුත්තං. තත්ථ ආයාමතො ච විත්ථාරතො චාති අවත්වා "ආයාමතො වා විත්ථාරතො වා"ති විකප්පත්ථස්ස වා සද්දස්ස වුත්තත්තා එකතො භාගෙ වඩ්ඪිතෙපි ආ පත්තීති පකාසිතන්ති අධිප්පායො. තිහත්ථාති පකති හත්ථෙන තිහත්ථා, වඩ්ඪකී හත්ථෙනා ති පි වදන්ති. තං සත්ථ = පෙ = අයං කුටි ති සඞ්ඛං [4] න ගච්ඡතීති ඉමිනා විරුජ්ඣති වඩ්ඪකී හත්ථෙන තිහත්ථාය පි කුටියා පමාණ යුත්තස්ස මඤ්චස්ස සුඛෙන පරිවත්තනතො. ඌනක චතුහත්ථා වා ති ඉදඤ්ච පච්ඡිම ප්පමාණයුත්තස්ස මඤ්චස්ස අපරිවත්තනාරහං සන්ධාය වුත්තං, යදි හි පකති හත්ථෙන චතුහත්ථාය පි කුටියා පමාණයුත්තො මඤ්චො න පරිවත්තති, සා අකුටියෙව, තස්මා මඤ්චපරිවත්තනමත්තෙනෙව පමාණන්ති ගහෙතබ්බං. පමාණයුත්තො මඤ්චොති සබ්බපච්ඡිමප්පමාණ යුත්තො මඤ්චො, සො හි පකතිවිදත්ථියා නව [5] විදත්ථිකො අට්ඨවිදත්ථිකො වා හොති, තතො ඛුද්දකො මඤ්චො සීසුපධානං ඨපෙත්වා පාදං පසාරෙත්වා නිපජ්ජිතුං න ප්පහොති. පමාණතො ඌනතර ම්පී ති උක්කට්ඨප්පමාණතො ඌනතර ම්පි, ඉදඤ්ච හෙට්ඨිමප්පමාණයුත්තාය පි වත්ථුදෙසනා කාතබ්බා. නවාති සන්දෙහනිවත්ත නත්ථං වුත්තං. [6] කලලලෙපොති කෙනවි සිලෙසෙන කතලෙපො. සෙත රත්තාදි වණ්ණකරණත්ථං කත තම්බමත්තිකාදි කලලලෙපො වා, තෙනාහ අලෙපො එවාති, තෙන තළාකාදිසු [7] ඝනෙන කලලෙන කතබහලලෙපො

1. ම. වචනං නහොති.
2. ම. ලභමානං.
3. ම. ඉදමෙත්ථ.
4. සී. & ම. ගච්ඡතීති.
5. සී. විදත්ථිකො වා හොති.
6. ම. & ම. සා. කතලෙපොති.
7. ම. ඝනෙන කත බහලලෙපො.

මත්තිකා [1] ලෙපනෙ එව පවිසති, ලෙපවොහාරගමනතොති දස්සෙති. **පිට්ඨ සඞ්ඝාටො** නාම වාරබාහ සඞ්ඛාතො චතුරස්ස දාරුසඞ්ඝාටො, යත්ථ ස උත්තර පාසං කවාටං අපස්සාය වාරං පිදහන්ති.

ඔලොකෙත්වා පී ති අපලොකෙත්වා පි, අපලොකනකම්ම වසෙනා පී ති අත්ථො, අපසද්දස්සාපි ඔ ආදෙසො කතොති දට්ඨබ්බො. **නිබඩගොචරට්ඨා නම්පී**ති එත්ථ ගොචරාය පක්කමන්තානං හත්ථිනං නිබඩගමනමග්ගො පි සඞ්ගය්හති. **ඒතෙසන්ති** සීහාදීනං [2] **චාරිභූමිති** ආමිසග්ගහණට්ඨානං. **න ගහිතාති** පටික්ඛිපිතබ්බභාවෙන න ගහිතා, න වාරිතාති අත්ථො. සීහාදීනං හි ගොචරග්ගහණට්ඨානං හත්ථිනං විය නිබඩං න හොති, යත්ථ පන [3] ගොමහිසාදි පාණකා සන්ති, [4] දූරම්පි තං ඨානං සීඝං ගන්ත්වා ගොචරං ගණ්හන්ති, තස්මා තෙසං තං න වාරිතං. නිබඩ ගමන මග්ගො ච වාරිතො ආසයතො ගමනමග්ගස්ස නිබඩත්තා. [5] **අඤ්ඤෙසම්පි වාළානන්ති** අරඤ්ඤ මහිසාදීනං. **ආරොග්‍යත්ථායාති** නිරුපද්දවාය. **සෙසානි ති** පුබ්බණ්ණ නිස්සිතාදීනි සොළස, තානි ච ජනසම්මද්ද මහාසම්මද්ද [6] කුටිවිලොප සරිර පීළාදි උපද්දවෙහි ස උපද්දවානීති වෙදිතබ්බානි. **අභිහනන්ති** එත්ථාති = **අබහාසානං**. **වෙරී සරන්ති** වුත්තමෙව ත්ථං විභාවෙතුං **චොරානං මාරණත්ථාය කතන්ති** වුත්තං.

[7] **ධම්මගණ්ඩිකාති** ධම්මෙන දණ්ඩනීතියා හත්ථපාදාදිච්ඡින්දනගණ්ඩිකා. ගණ්ඩිකා ති ච [8] යස්ස උපරි හත්ථාදිං ඨපෙත්වා ඡින්දන්ති, තාදිසං දාරුඛණ්ඩ ඵලකාදි වුච්චති, තෙන ච උපලක්ඛිතං ඨානං. පාළියං "රච්ඡානිස්සිත"න්ති රථිකානිස්සිතං. "චච්චරනිස්සිත"න්ති චතුන්නං රථිකානං සන්ධිනිස්සිතං. **සකටෙනාති** ඉට්ඨක සුධාදි භණ්ඩාහරණසකටෙන. [9] **පාචීරන්ති** සෙනාස නස්ස භූමිතො පට්ඨාය යාව තලාවසානං [10] විනිතබ්බවත්ථුකං අධිට්ඨානං. යස්ස උපරි භිත්ති ථම්භාදීනි ච පතිට්ඨපෙන්ති, තෙනාහ **තතො පට්ඨායාති** ආදි. කිඤ්චාපි ඉධ පුබ්බපයොග සහපයොගානං අදින්නාදානෙවිය විසෙසො නත්ථි, තථා පි තෙසං [11] විභාගෙන දස්සනං "භින්දිත්වා වා පුන කාතබ්බා"ති එත්ථ කුටියා භෙදෙනපරිච්ඡෙද දස්සනත්ථං කතං. **තදත්ථායාති** තච්ඡන ත්ථාය. **එවං කතන්ති** අදෙසිත වත්ථුකං පමාණාතික්කන්තං වා කතං. **පණ්ණ සාලන්ති** පණ්ණකුටියා තිණ පණ්ණ චුණ්ණස්ස අපරිපතනත්ථාය අන්තො ච බහි ච ලිම්පන්ති තං සන්ධායෙතං වුත්තං, තෙනෙව වක්ඛති "පණ්ණසාලං ලිම්පතීති". අන්තො ලෙපෙනෙව නිට්ඨාපෙතුකාමං සන්ධාය **අන්තො ලෙපෙ වාති** ආදි වුත්තං, **බහි ලෙපෙ වා ති** එත්ථා පි එසෙව නයො. **තසමින්ති** වාර බන්ධෙ වා වාතපානෙ වා ඨපිතෙ ති යොජෙතබ්බං.

---

1. සී. ලෙපෙ එව.
2. ම. ගොචරභූමිති.
3. ම. ගොමහිංසාදි.
4. සී. දූරතරම්පි.
5. ම. අඤ්ඤෙසංවළානන්ති.
6. ම. කුටිවිලොමසරීරමලාදි.
7. ම.ස. & ම.සා. ධම්මහණ්ඩිකා. ම. ධම්මගන්ඩිකාති.
8. ම. යස්මිං.
9. ම. & ම. ස. පාචිනන්ති.
10. සී. විවිනිතබ්බවත්ථුකං.
11. සී. විභාගදස්සනං.

නමස්සා කාසනන්ති හස්ස වාරබන්ධාදිස්ස ඔකාසභූතං ඡිද්දං. **සුත්ත ඨමෙඤ්ඤ භවාති** පුබ්බ යිපිතෝ කාසං බුද්ධානං වෙ තං වාරවාතපානඡිද්ද භෙදනෙන පුන වඩ්ඪිතවා. **ඨපියෙථාති** වාරබන්ධෙ වා ගදික්කසඞ්ඛාතෙ වා අංගොත්වා තාසමිං වඩ්ඪිතෙ වා අවඩ්ඪිතෙ වා ඡිද්දෙ පතිට්ඨාපිතෙ. **ලෙපෙ වා සමිසතීති** සම්මත්තතෙහා දිත්තෙහා ලෙපෙ හථා ඨපිතෙන වාරබන්ධතෙන වා වාතපා නෙන වා සඞ්ගං හා ඝටියති, එකාබද්ධං හා හොතීති වුත්තං හොති. **හනන්ති** වාර බන්ධං වා වාතපානං වා. **පඨමමෙව සඞ්ඝාදිසෙසොති** තෙසං සම්මත්තතෙහා පුබ්බෙව ලෙපස්ස ඝටෙන්තා නිට්ඨාපිතත්තා වාරබන්ධ වාතපානානං ඨපන්තෙහා පුබ්බ එව සඞ්ඝාදිසෙසෙසා. [1] **ලෙපඝටනෙන වා** නි ඉට්ඨකාහි කතවාහ පානාදීනි මිත්තා සම්මත්තා ලෙපඝටනෙනෙව ආපත්ති වාතපානාදීනං අලෙ පෙ කාසත්තා ඉට්ඨකාහි කතත්තා වා, වාතපානාදිසු පි ලෙපස්ස නිත්ති ලෙපෙන සඞ්ගං ඝටනෙනෙවාතිපි අත්ථං වදන්ති. **කපොතාති** පණ්ණසාලායං. **ආලොකසන්ධාය අට්ඨඞ්ගුලමත්තං ඨපෙත්වා ලිම්පන්තීති** දුරූකුඩ්ඩස්ස දුරූ නා මන්තරා අට්ඨඞ්ගුලමත්තං විවරං යාව ලිම්පන්ති තාව ආලොකත්ථාය ඨපෙත්වා **අවසෙසං සකුඩ්ඩවිජ්ජනං ලිම්පන්ති** පවිජ්ජා එතං විවරං ලිම්පිස්සාමීති එවං ඨපනෙ අනාපත්තීති අධිප්පායො. සචෙ පන එවං අභාත්වා සබ්බථාපි ආලොක **ත්ථාය වාතපානවසෙන** ඨපෙති වාතපාන වාරසඞ්ගාටෙ සති්තෙ ලෙපො ච සටියති, පඨමමෙව සඞ්ඝාදිසෙසොති දස්සනෙනා ආහ [2] **සචෙති** ආදි.

මත්තිකා කුඩ්ඩමෙව මත්තිකාලෙපසඞ්ගං ගච්ඡතීති ආහ "සචෙ මත්තිකාය [3] කුඩ්ඩං කරොති ඡදනලෙපෙන සඞ්ගං සවනෙ ආපත්තී"ති. [4] **උභිනෙන අනාපත්තීති** පුරිමස්ස ලෙපස්ස අඝටිතත්තා දුතියස්ස අන්තුදෙදසිඛාතාය අස මත්තවතො. **ආපත්තීති** නෙව දස්සනූපචාරන්ති තත්ථ සාරමෙහ ව අපරිකම්මනෙ ව දුක්කටං අදෙසිතවත්ථුකතාය පමාණාතික්කන්තතාය ච සඞ්ඝාදිසෙසොති එවං ආපත්තියෙව විහාගදස්සනත්ථං. **අනිඛිතෙන කුටිකාමෙම්ම** ති ලෙප පරියොසානෙ කුටිකාමෙම එකපිණ්ඩමත්තෙනා පි අනිට්ඨිතෙ. **අඤ්ඤස්ස සුත්තගලඤ්ඤස වා** ති ඉදං මූලට්ඨස්ස අනාපත්ති දස්සනත්ථං වුත්තං. යෙන පන ලබ්භා තස්සාපි තං නිට්ඨාපෙන්තස්ස "පරෙහි විපජ්ජනතා අත්තනා පරියොසා පෙති ආපත්ති සඞ්ඝාදිසෙසස්සා"ති ආදිවචනතො ආපත්තියෙව. පුබ්බ භාගභාමමපි ලබ්භාලතො පට්ඨාය අත්තනො අත්ථායෙව භාතං නාම හොති, තාසමා තෙනාපි සඞ්ඝස්ස වා [5] සාමණෙරාදිනං වා දත්වා නිට්ඨාපෙතබ්බං. **අඤ්ඤස්ස වා** නි ඉදං අඤ්ඤසම්පත්තං යෙව සඞ්ඝාය වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං, භෙව් පන පරතො ලබ්භාය කුටියා නිට්ඨාපෙන්තා අනාපත්ති ආදිතො පට්ඨාය අත්තනො අත්ථාය අභාතත්තාති වදන්ති.

අපවිනිතබ්බාති යාව [6] පාවිරා විඛංසෙතබ්බා. [7] **භූමිං සමං කාතූති** [8] පාවිර තලාවභාගං භාතූ. **ලෙණන්ති** පබ්බතලෙණං. **ගහෙත්වා ලෙපො**

---

1. සී. මූ. ඉ. ලෙපඝට්ටනෙනෙවාති. 3. සී. මූ. ඉ. කුටිං. 5. ම. සාමණෙරානං වා.
2. ම. සවෙතීති. 4. සී. මූ. ඉ. & ම. ඉ. උභින්නම්පි. 6. මූ. විනා.
7. සී මූ. ඉ. & ම. ඉ. භූමිසමං. 8. ම. විනතලාවභාගං.

සටීයතීති ඡදනලෙපස්ස අභාවතො වුත්තං, විසුං එව වා අනුඤ්ඤාතත්තා. සවෙ ලෙණස්ස අන්තො උපරිභාගෙ චිත්තකම්මාදිකරණත්ථං ලෙපං දෙන්ති, උල්ලිත්ත කුටිසඞ්ඛං න ගච්ඡති, වට්ටති එව. ඉට්ඨකාදීහි කතං චතුරස්ස කුටාගාරසණ්ඨානං එක කණ්ණිකාබඩං නාති උච්චං පතිස්සය විසෙසං ගුහාති වදන්ති, තාදිසං මහන්තම්පි උල්ලිත්තාවලිත්තං කරොන්තස්ස අනාපත්ති. භූමි ගුහන්ති [1] උම්මග්ගගුහං. අට්ඨකථාසූති "කුක්කුටච්ඡිකගෙහ"න්ති ආදිසු අට්ඨකථාසු තිණකුටිකා කුක්කුටච්ඡිකගෙහන්ති වත්වා පුන තං විවරන්තෙහි අට්ඨකථාචරියෙහි "ඡදනං දණ්ඩකෙහි = පෙ = වුත්තා"ති යොජනා දට්ඨබ්බා. තත්ථ දණ්ඩකෙහි ජාලබඩං කත්වාති දීඝතො තිරියතො ච ඨපෙත්වා වල්ලියාදීහි බඩදණ්ඩකෙහි ජාලං විය කත්වා. සො චා ති උල්ලිත්තාදිභාවො. ඡදනමෙ ච සන්ධාය වුත්තොති ඡදනස්ස අන්තො ච බහි ච ලිම්පනමෙව සන්ධාය වුත්තො. මත්තිකාකුඩ්ඩෙ භිත්තිලෙපං විනාපි භිත්තියා සඞ්ං ඡදන ලෙපස්ස [2] ඝටනමත්තෙනා පි ආපත්ති [3] සම්භවතො ඡදනලෙපො ච පධා නන්ති වෙදිතබ්බං. කිඤ්චාපි එවං අථ්ඛො "උපචිකා මොවනත්ථමෙ ච හෙට්ඨාපාසාණ'කුඩ්ඩං කත්වා තං අලිම්පිත්වා උපරි ලිම්පති ලෙපො න ඝටීයති නාම [4] අනාපත්තියෙවා"ති ආදිවචනතො පන ඡදනලෙප [5] ඝටනත්ථං සකලායපි භිත්තියාලෙපො අවස්සං ඉච්ඡිතබ්බොව තස්සා එකදෙසස්ස අලෙ පෙ පි ඡදනලෙපස්ස අඝටනතො, තෙනා හ "ලෙපො න ඝටීයතී"ති. එත්ථාති තිණකුටිකායං. න කෙවලඤ්ච තිණකුටිකායං එව, ලෙණ ගුහාදිසු පි සාරම්භා පරික්කමන පච්චයා පි අනාපත්ති එව, ඉමිනා පන නයෙන අඤ්ඤස්ස ත්ථාය [6] කුටිං කරොන්තස්සා පි සාරම්භාදිපච්චයා පි [අනාපත්ති භාවො අත්ථ තො දස්සිතො එව හොතීති. තත්ථ පාළිවිරොධං පරිහරිතුං ඝම්පනාති ආදි වුත්තං, අය ඤ්හ ත්ථ අධිප්පායො අඤ්ඤස්ස උපජ්ඣායාදිනො අත්ථාය කරොන්තස්ස සාරම්භාදිපච්චයාපි] අනාපත්ති එව, යං පන පාළියං "ආපත්ති [7] කාරකානං තිණ්ණං දුක්කටාන"න්ති ආදි වචනං, තං අඤ්ඤස්සත්ථාය කරොන්තස්ස න සාරම්භාදිපච්චයා ආපත්තිදස්සනත්ථං වුත්තං. කිඤ්චරහි යථා සමාධිට්ඨාය [8] කුටියා අකරණපච්චයා ආපත්තිදස්සනත්ථන්ති, තත්ථ ඝථා සමාධිට්ඨායාති "භික්ඛුසමාදිසිත්වා පක්කමති කුටිංමෙ කරොථාති සමාදිසති ච දෙසිතවත්ථුකා ච හොතු අනාරම්භා ච සපරික්කමනා වා"ති, එවං කාරාප කෙන ආණත්තික්කමං මුඤ්චිත්වා කරණපච්චයාති අධිප්පායො, කත්ථචි පන [9] පොත්ථකෙ කුටිලක්ඛණප්පත්තම්පි "කුටිං අඤ්ඤස්ස = පෙ = කරොන්තස්ස අනාපත්තී"ති ඉමස්ස පාඨස්ස අනන්තරං "යං පන ආපත්ති [7] කාරකාන"න්ති ආදිපාඨො දිස්සති, සො ච යුත්තතරො, එවං හි සති තත්ථ අධිප්පායො පාක ටො හොති. අනාපත්තීති වත්වාති වාසාගාරත්ථාය එව අනියමිතත්තා අනා පත්තීති වත්වා. අදෙසාපෙත්වා කරොතොති පමාණයුත්ත ම්පි කරොතො.

---

1. ම. උම්ඞ්ගගුහං.
2. සී. ඝටනමත්තෙපි.
3. සී. අසම්භවතො.
4. ම. අත්ථියෙවාති වචනතො.
5. ම. වවත්ථානත්ථං.
6. සී. කුටිකාකරොන්තස්ස.
7. ම. කාරුකානං.
8. ම. කුටියාකරණ පච්චයා.
9. සී. පොත්ථකෙසු.

[ ] රෙඛන්තරභාගො සීහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සතෙ.

අවිත්තකන්ති පණ්ණත්ති අජානන චිත්තෙන අචිත්තකං. උල්ලිත්තාදීනං අඤ්ඤතරතා, හෙට්ඨිමප්පමාණසම්භවො, අදෙසිතවත්ථුකතා, පමාණාතික්කන්තතා, අත්තුද්දෙසිකතා, වාසාගාරතා, [ලෙපඝටනාති සත්ත වා, පමාණයුත්තඞ්ගාදිසු ජ වා අඞ්ගානි.

ජට්ඨං.

සත්තමෙ – පූජාවචනප්පයොගෙ කත්තරි සාමිවචනස්සා පි ඉච්ඡිතත්තා ගාමස්ස වා පූජිතන්ති වුත්තං. රූපින්ද්‍රියෙසු විජ්ජමානං සන්ධාය එකින්ද්‍රියතා] වුච්චතීති ආහ කායින්ද්‍රියං සන්ධායාති, තෙහි මනින්ද්‍රියම්පි භූතගාමානං ඉච්ඡන්ති. කිරියතො [1] සමුට්ඨානාභාවොති වත්ථුනො අදෙසනා සඞ්ඛාතං අකිරියං [2] විනා කෙවලං කිරියාය සමුට්ඨානාභාවො, කිරියා කිරියතො හි ඉදං සමුට්ඨාති. ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ "භික්ඛු වා අනභිනෙය්‍යා"ති එත්ථ වා සද්දො සමුච්චයත්ථො, තෙන "මහල්ලකඤ්ච විහාරං [3] කාරෙය්‍ය භික්ඛු ච අනභිනෙය්‍යා"ති කිරියඤ්ච අකිරියඤ්ච සමුච්චිනොති.

සත්තමං.

අට්ඨමෙ – පාකාරෙන ච පරික්ඛිත්තන්ති සම්බන්ධො. ගොපුරට්ටාලක [4] යුත්තන්ති එත්ථ පාකාරෙසු යුඩත්ථාය කතො වඞ්කසණ්ඨානො [5] සරක්ඛෙප ඡිද්දසහිතො පතිස්සය විසෙසො අට්ටාලකො නාම. සොළසවිධස්සාති චතුහි මග්ගෙහි පච්චෙකං චතුසු සච්චෙසු කත්තබ්බස්ස පරිඤ්ඤා පහාන සච්ඡිකිරියා භාවනා සඞ්ඛාතස්ස සොළසවිධස්ස. තෙ ගාරවෙනාති තෙ කිලන්තරූපා භික්ඛූ භත්තුද්දෙසකට්ඨානෙ සන්නිපතිතානං භික්ඛූනං පුරතො අත්තනො කිලන්තසරීරං දස්සෙත්වා උද්දිසාපනෙ ගාරවෙන ලජ්ජායාති අත්ථො.

තෙරසාපීති භත්තුද්දෙසක සෙනාසනගාහාපක භණ්ඩාගාරික චීවර පටිග්ගාහක චීවරභාජක යාගුභාජක ඵලභාජක ඛජ්ජභාජක අප්පමත්තක විස්සජ්ජක සාටියගාහාපක පත්තගාහාපක ආරාමිකපෙසක සාමණෙර පෙසක සම්මුතීනං වසෙන තෙරස පි. පාළියං [6] "අපිස්සූ"ති ඉදං අපිචාති ඉමිනා සමානත්ථො නිපාතො. එවං සබ්බපදෙසූති පීඨාදිසු [7] සෙනාසන සාධාරණෙසු, කතික සණ්ඨාන [8] පවෙසන නික්ඛමන කාලාදීසු පන විසුං විසුං අධිට්ඨහිත්වා කථාපෙතීති වෙදිතබ්බං. අඝං හි නිම්මිතානං ධම්මතාති අනියමෙත්වා නිම්මිතානං වසෙන වුත්තං, නියමෙත්වා පන එත්තකා ඉදඤ්චි දඤ්ච [9] කථෙන්තු එත්තකා තුණ්ගීභවන්තු නානප්පකාරං [10] ඉරියාපථං කිරියඤ්ච කප්පෙන්තු නානාවණ්ණසණ්ඨාන වයො නියමා ච හොන්තූති පරිකම්මං කත්වා සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය අධිට්ඨිතෙ ඉච්ඡි තිච්ඡිතප්පකාරා අඤ්ඤමඤ්ඤම්පි විසදිසාව හොන්ති.

---

1. සී. මු. ස. & ම. සමුට්ඨානභාවො.
2. ම. විනායම්පි න කෙවලං.
3. ම. කරෙය්‍ය.
4. ම. යුත්තකන්ති.
5. ම. පරික්ඛෙප.
6. ම. අපිසූති.
7. සී. සබ්බ සෙනාසන කරණෙසු.
8. ම. පවෙස.
9. ම. කරොන්තු.
10. සී. ඉරියාපථ.

[1] අවත්ථුකං වචනන්ති නිරත්ථකවචනං. [2] ඒකවාරිකභත්තන්ති අති මනාපත්තා සබ්බෙසම්පි පටිලාභත්ථාය විසුං ඨිතිකාය පාපෙතබ්බභත්තං. තඩිතවොහාරෙනාති වත්තාරිපමාණමස්ස=චතුක්කන්ති එවං තඩිත වොහාරෙන. භවොති භවිතබ්බො. අතිතදිවසභාගන්ති තස්මි ඤ්ඤෙව දිවසෙ සලාකදානක්ඛණං සන්ධාය වුත්තං. ගිය්‍යොති ඉමස්ස අජ්ජ ඉච්චෙව අත්ථො, තෙනෙවාහංසු "සෙව අම්හෙ"ති ආදි. පධූපායන්තාති පුනප්පුනං උප්පජ්ජන කොධවසෙන පධූපායන්තා. පාළියං "කිස්සම"න්ති කෙන කාරණෙන මයාති අත්ථො. "සරසි ත්ව"න්ති ඉදං [3] එකං වාක්‍යං කත්වා. "කත්තා"ති ඉදඤ්ච කත්තරි රිතුප්පච්චයන්තං කත්වා. අසීති අජ්ඣාහාරපදෙන සහ එකවාක්‍යං කත්වා. "එවරූප"න්ති ඉදං යථා යං භික්ඛුනි ආහා ති ඉදඤ්ච විසු වාක්‍යෙසු පච්චෙකං යොජෙතබ්බන්ති දස්සෙතුං අථ්වාති ආදිමාහ. උජුක මෙවාති ත්වාප්පච්චයන්තවසෙන පඨමං අත්ථගහණං උජුකන්ති අධිප්පායො. දුතියො දබ්බසද්දො පණ්ඩිතාධිවචනොති ආහ න ඛො [4] දබ්බදබ්බා පණ්ඩිතාති. නිබ්බෙඨෙන්තීති දොසතො මොචෙන්ති.

විනයලක්ඛණෙ තන්ති න්ති විනයවිනිච්ඡය ලක්ඛණවිසයෙ ආගමං ඨපෙන්තො. පාළියං "යතො හ"න්ති ආදීසු යස්මිං කාලෙ අහං ජාතො, තතොප්පභුති සුපිනන්තෙනාපි මෙථුනං ධම්මං නාභිජානාමි, න ච තස්ස මෙථුන ධම්මස්ස පටිසෙවිතා අහොසින්ති අත්ථො [5] ගහෙතබ්බො, තෙනාහ "සුපින න්තෙනපී"ති ආදි. ඉදානි එකවාක්‍යවසෙන යොජනං දස්සෙතුං අථ්වා ති ආදි වුත්තං. [6] න ඝටතීති යස්මා ඛීණාසවස්ස වචනෙන එතිස්සා වචනං න සමෙති, තඤ්ච න ඝටනං යස්මා පුබ්බෙ භික්ඛූසු පසිඩ්ඨාය එව අච්චන්තදුස්සීල තාය එව අහොසි. "තස්මා මෙත්තියං භික්ඛුනිං නාසෙථාති" අධිප්පායො. වර පිරෙති වර ගච්ඡ පිරෙ පරඅමාමක ත්වං. විනස්සාති අදස්සනං ගච්ඡ. අකාරිකාති මූලකෙන චොදනාය න කාරිකා. කාරකො හොතීති "අය්‍යෙ නම්හි දූසිතා"ති ඉමාය පටිඤ්ඤාය යදි නාසිතා, තදා ථෙරො භික්ඛුනී දූස කත්ත සිඩ්ඨිතො තස්ස දොසස්ස කාරකො හොති. අකාරකො හොතීති තාය කතපටිඤ්ඤං අනපෙක්ඛිත්වා සාමඤ්ඤතො "මෙත්තියං භික්ඛුනිං නාසෙථා"ති භගවතා වුත්තත්තා අකාරකො හොති, යදි හි ථෙරො කාරකො භවෙය්‍ය, අවස්සං තමෙව දොසං අපදිසිත්වා ඉමිනා නාම කාරණෙන "මෙත්තියං භික්ඛුනිං නාසෙථා"ති වත්තබ්බං සියා තථා අවුත්තත්තා. දබ්බඤ්ච අනුයුඤ්ජථාති අවත්වා "ඉමෙ ච භික්ඛූ අනුයුඤ්ජථා"ති වුත්තත්තා ච සාමත්ථියතො මෙත්තියාය භික්ඛුනියා අඤ්ඤෙන දොසෙන නාසනාරහතා වත්ථුස්ස ච අමූලකභාවො ථෙරස්ස අකාරකභාවො ච සිඩ්ඨො හොතීති අධිප්පායො.

අත්තනො සුත්තන්ති "සකාය පටිඤ්ඤායා"ති ඉමිනා පක්ඛෙප වචනෙන සහිතං කුට සුත්තං. ථෙරො කාරකො හොතීති එත්ථ අයමධිප්පායො

---

1. ම. & ම. ස. අවත්ථුක වචනන්ති.
2. ම. එකවාරික.
3. සී. එකවාක්‍යං.
4. ම. & ම. ස. දබ්බපණ්ඩිතාති.
5. ම. දට්ඨබ්බො.
6. සී. මු. ස. න ඝටියති. ම. ස. න ඝටයති.

"සකාය පටිඤ්ඤායා"ති අවත්වා සාමඤ්ඤතො "මෙත්තියං භික්ඛුනිං [1] නාසෙථා"ති වුත්තෙ ඔතිණ්ණවත්ථුස්මිං යෙව තස්සා නාසනා විහිතාති "තුම්හාකං වාදෙ ථෙරො කාරකො හොති," "සකාය පටිඤ්ඤායා"ති [2]පන වුත්තෙ පුබ්බෙ යෙව සිඩස්ස පාරාජිකස්ස සුවිකාය [3] අස්සා සකාය පටිඤ්ඤාය නාසෙථාති සිජ්ඣනතො අම්හාකං වාදෙ ථෙරො අකාරකො හොතීති, [4] මහාවිහාර වාසීනං පන සකාය පටිඤ්ඤායාති වුත්තෙ ඔතිණ්ණවත්ථුස්මිං යෙව තස්සා නාසනා විහිතා හොති, න සාමඤ්ඤතොති අධිප්පායො. එත්ථාති ඉමෙසු වීසු වාදෙසු සුත්තෙසු වා. පච්ඡා වුත්තං තං යුත්තන්ති මහාවිහාරවාසීහි වුත්තං තං යුත්තන්ති අත්ථො. විචාරිතං හෙතන්ති එතං පච්ඡිමස්ස යුත්තත්තං විචාරිතං. "තත්‍ර සඞ්ඝාදිසෙසො වුට්ඨානගාමිනි = පෙ = [5] අසුඛත්තා යෙව නාසෙසී"ති වක්ඛමාන නයෙන විනිච්ඡිතන්ති අත්ථො.

භික්ඛුනිං අනුඩංසෙති දුක්කටන්ති ඉමිනා මහාඅට්ඨකථාවාදෙ දස්සිතො. තත්‍රාති තෙසු දුක්කට පාචිත්තියෙසු. දුක්කටන්ති වුත්ත මහාඅට්ඨකථාවාදස්ස අධිප්පායං දස්සෙත්වා "පාචිත්තිය"න්ති [6]පවත්තස්ස කුරුන්දිවාදස්ස අධිප්පායං දස්සෙතුං පච්ඡිමනයෙපීති ආදි වුත්තං. වචනප්පමාණතොති විසංවාදනාධිප්පායෙ සමානෙපි අනුඩංසනාදිවිසෙසෙ සඞ්ඝාදිසෙසාදිනො විධායක වචනබලෙනාති අත්ථො. භික්ඛුස්ස පන භික්ඛුනියා දුක්කටන්ති [7] භික්ඛුනිං අනුඩංසෙන්තස්ස භික්ඛුස්ස දුක්කටං. එවං වීසුපි අට්ඨකථාවචනෙසු අධිප්පායං විභාවෙත්වා ඉදානි පච්ඡිමෙ පාචිත්තියවාදෙ දොසං දස්සෙත්වා පුරිමදුක්කටවාදමෙව පතිට්ඨාපෙතුං තත්‍ර පනාති ආදි වුත්තං. තත්ථ විසුන්ති සම්පජානමුසාවාදෙ පාචිත්තියතො විසුං පාචිත්තියං වුත්තං, තත්ථ අනන්තා භාවාති අධිප්පායො. තස්මාති යස්මා අමූලකානුඩංසනෙ විසුඤ්ඤෙව පාචිත්තියං පඤ්ඤත්තං තස්මා. පුරිමනයොති දුක්කටවාදො. එවං අන්තරා [8] පවිට්ඨං දුක්කට පාචිත්තියවාදං දස්සෙත්වා ඉදානි පාකටමෙව අත්ථං විභාවෙතුං [9] තථාභික්ඛුනීති ආදි ආරඩං. තත්ථ තථාති යථා භික්ඛුස්ස භික්ඛුං භික්ඛුනිඤ්ච අනුඩංසෙන්තස්ස සඞ්ඝාදිසෙසදුක්කටානි වුත්තානි, තථාති අත්ථො. එතෙහි නාසනං නත්ථීති සාමඤ්ඤතො වුත්තං, දුක්කටෙන ඉමිස්සා පන නාසනං නත්ථීති අධිප්පායො.

දුස්සීලාති පාරාජිකා. ආකාර නානත්තෙනාති දූසිතාකාරස්ස දූසකාකාරස්ස ච නානත්තෙන. [10] අනභිරඩොති අතුට්ඨො, තෙනා හ "න සුඛිතො"ති. [11]න පසාදිතොති අනුප්පාදිතප්පසාදො. ඛීලසඳ්ද ඊඩභාවවචනො කචවර පරියායො ච හොතීති ආහ චිත්ත = පෙ = ඛීලන්ති. නප්පතීතොති පීතිසුඛාදීහි න අභිගතො න උපගතො, තෙනාහ න අභිසටොති. යෙන දුට්ඨොති ච කුපිතොති ච වුත්තොති එත්ථ යෙන දුට්ඨොති ච වුත්තො

1. ම. නාසෙථාති ඔතිණ්ණ වත්ථුස්මිං.
2. ම. පන පුබ්බෙ.
3. සී. අවස්සං.
4. ම. මහාවිහාරවාසීනම්පිපන.
5. ම. අසුඛතායෙව.
6. සී. වුත්තස්ස.
7. සී. භික්ඛුනී.
8. ම. පවිට්ඨ.
9. සී. මු. ස. තස්මා. 10. සී. මු. ස. න අභිරඩො, 11. සී. මු. ස. & ම. ස. නවාපසාදිතො,

යෙන කුපිතොති ච වුත්තො, තං මාතිකායඤ්ච පදභාජනෙ ච වුත්තං "උභයමෙපත"න්ති යොජෙතබ්බං. විහිති [1] "තෙන ච කොපෙන තෙන ච දොසෙනා"ති වුත්ත කොප දොස පදෙහි විහි, [2] අත්තො පන විහි පි දොසොව දස්සිතොති ආහ සඞ්ඛාරක්ඛන්ධමෙව දස්සෙතීති. සාසාති අනත්තමනතාය. න චුදිතකවසෙනාති යදි චුදිතකවසෙනාපි අමූලකං අධිප්පෙතං සියා, අමූලකං නාම අනජ්ඣාපන්නන්ති පදභාජනං වදෙය්‍යාති අධිප්පායො. සං පාරාජිකන්ති භික්ඛුනො අනුරූපෙසු එකූනවිසතියා පාරාජිකෙසු අඤ්ඤතරං. පදභාජනෙ පන භික්ඛු විභඞ්ගෙ ආගතානෙව ගහෙත්වා "චතුන්නං අඤ්ඤතරෙනා"ති වුත්තං. එතං ඉධ අප්පමාණන්ති එතං ආපන්නානාපන්නතං ඉධා නුඩංසනෙ ආපත්තියා අනඞ්ගං, ආපත්තිං පන ආපන්නෙ වා අනාපන්නෙ වා පුග්ගලෙ අනාපන්නො එසො සුඩො ති සුඩසඤ්ඤාය වා විමතියා වා චාවනාධිප්පායො ච ඉධ අඞ්ගන්ති අධිප්පායො.

නත්ථෙ වා ති පසාදසොතෙන දිබ්බසොතෙන වාති ඉමමත්ථං අතිදිස්සති. දිට්ඨා නුසාරෙනෙව සමුප්පන්නා පරිසඞ්කා ච දිට්ඨපරිසඞ්කිතං නාම, එවං සෙසෙසුපි. අදිස්වා වා ති ඉදං උක්කට්ඨවසෙන වුත්තං, දිස්වා පක්කන්තෙසු පි දොසො නත්ථි යෙව. ඉමෙසන්ති ඉමෙහි කරිස්සන්තීති තස්මිං ඛණෙ උප්පජ්ජ නාකාරදස්සනං, පච්ඡා පන එත්තකෙන කාලෙන කතං වාති සඞ්කාය චොදෙති, න හි කරිස්සන්තීති චොදනා [3] අත්ථි. අරිට්ඨංපීතන්ති ඉදං මුඛෙ සුරාගන්ධවායන නිමිත්ත [4] දස්සනං. අරිට්ඨං හි සුරා සදිස වණ්ණ ගන්ධං කප්පියහෙසජ්ජං. දිට්ඨං අත්ථි සමූලකන්ති ආදිසු අජ්ඣාචාරස්ස සම්භවා සම්භවානං මූලාමූලභාවදස්සනං. අත්ථි සඤ්ඤා සමූලකන්ති ආදි පන දිට්ඨ සඤ්ඤාය සම්භවාසම්භවානං මූලාමූලභාවදස්සනං. දිස්වා ච දිට්ඨසඤ්ඤී හුත්වා චොදෙතීති එත්ථ යං චොදෙති තතො අඤ්ඤං පුග්ගලං විතික්කමන්තං පටිච්ඡන්නො කාසතො [5] නික්ඛමන්තං වා දිස්වා අයං සොති සඤ්ඤාය චොදෙන්තොපි සඞ්ගය්හති, එස නයො සුතාදිසුපි. [6] සමූලකෙන වා සඤ්ඤා සමූලකෙන වා ති එත්ථ පාරාජිකමාපන්නං දිට්ඨාදිමූලකෙන ච අයං ආපන්නොති අසුඩසඤ්ඤාය චොදෙන්තො [6] සමූලකෙන චොදෙති නාම. සඤ්ඤා සමූලකත්තෙ එව අනාපත්ති සම්භවතො [7] ආපන්නෙ වා අනාපන්නෙ වා පුග්ගලෙ ආපන්නසඤ්ඤී දිට්ඨාදිසු අදිට්ඨාදිසු වා මූලෙසු දිට්ඨ සුතාදි සඤ්ඤී තෙන දිට්ඨාදිමූලකෙන තං පුග්ගලං චොදෙන්තො සඤ්ඤා සමූලකෙන චොදෙති නාම, ඉමෙසං අනාපත්ති, වුත්තවිපරියායෙන ආපත්තිවාරෙ අත්ථො වෙදිතබ්බො.

සමිපෙ ඨත්වාති හත්ථවිකාර චච්ඡොසානං චොදනාවසෙන පවත්තියමානානං දස්සන සවණ්ඩුපචාරෙ ඨත්වාති අත්ථො, කෙචි පන චාදස හත්ථබ්භන්තරෙ

---

1. ම. යෙන ච කොපෙන යෙන ච දොසෙනාති.
2. ම. අත්ථතො විහිපි.
3. සී. නත්ථි.
4. සී. දස්සනත්ථං.
5. ම. නික්ඛන්තං.
6. ම. අමූලකෙන.
7. ම. ආපන්නොවා පුග්ගලෙ.

ඨත්වාති වදන්ති, තං න යුත්තං. පරතො ඛ්‍යතිරෙකතො අනාපත්තිං දස්සෙ නෙතන "දූතං වා පණ්ණං වා සාසනං වා පෙසෙත්වා"ති එත්තකමෙව වුත්තං, න පන වාදසහත්ථං මුඤ්චිත්වා චොදෙන්තස්ස සිසං න එතීති වුත්තං. වාචාය වාචායාති සකිං ආණත්තස්ස සකලම්පි දිවසං වදතො වාචාය වාචාය චොදාපකස්සෙව ආපත්ති. සොපීති ආණත්තොපි. තස්ස ච මයාපි දිට්ඨන්ති [1] ආදිං අවත්වාපි අමූලකන්ති සඤ්ඤාය වාචනාධිප්පායෙන ත්වං පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපන්නොසීති ඉදමෙව [2] වාචං පරස්සවචනං විය අකත්වා සාමඤ්ඤතො වදන්තස්සාපි සඞ්ඝාදිසෙසො එව, සතිපි පන අනුඛංසනාධිප්පායෙ අසුකෙන එවං වුත්තන්ති පරෙන වුත්තමෙව වදන්තස්ස නත්ථි සඞ්ඝාදිසෙසො, සචෙ පන පරෙන අවුත්තම්පි වුත්තන්ති වදති ආපත්ති එව.

සම්බහුලා සම්බහුලෙ සම්බහුලෙහි වත්ථූහිති එත්ථ සම්බහුලෙති චුදිතකබහුත්ත නිද්දෙසෙන පුරිමෙසු තීසු වාරෙසු චුදිතකබහුත්තෙනාපි වාර භෙදසබ්භාවං ඤාපෙති, එතස්මිං හි චුදිතක වත්ථු චොදක භෙදෙන ඉදං චතුක්කං වුත්තං, චුදිතකබහුත්තෙනාපි චතුක්කන්තරං ලබ්භතීති අට්ඨකං හොති එව. අමූලකචොදනා පසඞ්ගෙන සමූලකචොදනා ලක්ඛණාදිං දස්සෙතුං චොදෙතුංපන කො ලභතීති ආදි ආරඩං. භික්ඛුස්ස සුත්වා චොදෙතීති ආදි සුත්තං යස්මා යෙ චොදකස්ස අඤ්ඤෙසං විපත්තිං පකාසෙන්ති, තෙපි තස්මිං ඛණෙ චොදකභාවෙ ඨත්වා ච පකාසෙන්ති, තෙසඤ්ච වචනං ගහෙත්වා ඉතරොපි යස්මා චොදෙතුඤ්ච අසම්පටිච්ඡන්තං තෙහි තිත්ථියසාවක පරියො සානෙහි පඨමචොදකෙහි සම්පටිච්ඡාපෙතුඤ්ච ලභති, තස්මා ඉධ සාවක භාවෙන උඩටන්ති වෙදිතබ්බං. දූතං වාති ආදිසු ත්වං එවං ගන්ත්වා චොදෙ හීති දූතං වා පෙසෙත්වා යො චොදෙතුං සක්කොති, තස්ස [3] පණ්ණං වා මුඛ සාසනං වා පෙසෙත්වා. සමයෙනාති පකතියා ජානනක්ඛණෙ. ගරුකානං විනන්නති පාරාජික සඞ්ඝාදිසෙසානං. මිච්ඡාදිට්ඨි නාම "නත්ථි දින්න"න්ති ආදිනයප්පවත්තා දසවත්ථුකා දිට්ඨි, සස්සතු චෙජ්ද සඞ්ඛාතං අන්තං ගණ්හාපක දිට්ඨි අන්තගගාහිකා නාම. ආජීවහෙතුපඤ්ඤත්තානං ඡන්නන්ති ආජීව හෙතු පි ආපජ්ජිතබ්බානං උත්තරිමනුස්සධම්මපාරාජිකං, [4] සඤ්චරිත්තෙ සඞ්ඝාදිසෙසො, යො තෙ විහාරෙ වසති සො අරහාති පරියායෙන ථුල්ලච්චයං, භික්ඛුස්ස පණ්ණිතභොජන විඤ්ඤත්තියා පාචිත්තියං, භික්ඛුනියා පණ්ණිතභො ජන විඤ්ඤත්තියා පාටිදෙසනියං, සූපො දන විඤ්ඤත්තියා දුක්කටන්ති ඉමෙසං පරිවාරෙ වුත්තානං ඡන්නං, න හෙ තා ආපත්තියො ආජීවහෙතු එව පඤ්ඤත්තා සඤ්චරිත්තාදීනං අඤ්ඤථාපි ආපජ්ජිතබ්බතො, ආජීවහෙතුපි එතාසං ආපජ්ජනං සන්ධාය එවං වුත්තං, ආජීවහෙතුපි පඤ්ඤත්තානන්ති අත්ථො, න කෙවලඤ්ච එතා එව, අඤ්ඤාපි අදින්නාදාන කුලදූසන පාණවධ වෙජ්ජකම්මාදිවසෙන ආජීවහෙතු ආපජ්ජිතබ්බාපි සන්ති, තා පන ආපත්ති සභාගතාය පාරාජිකාදිසු ඡසු එව සඞ්ගයහන්තීති විසුං න වුත්තාති වෙදි

1. සී. ආදිවත්වාපි. 2. සී. වචනං.
3. ම. පණ්ණං මූලසාසනංවා. 4. සී. සඤ්චරිත්ත.

තබ්බා. එත්තාවතා පන සීසං න ඒතීති සඞ්ඝාදිසෙසං සන්ධාය වුත්තං, චොදනා පන කතා එව හොති. තිංසානීති තිංසං එතෙස මත්ථීති = තිංසානි. තිංසාධිකානීති වුත්තං හොති. නවුතානීති එත්ථා පි එසෙව නයො.

අත්තාදානං ආදාතුකාමෙනාති එත්ථ අත්තනා ආදාතබ්බතො දිට්ඨාදි මූලකෙහි ගහෙතබ්බතො පරස්ස විප්ඵන්දිතුං අදත්වා පග්ගණ්හනතො අත්තා දානන්ති චොදනා වුච්චති, තං ආදාතුකාමෙන චොදනං කත්තුකාමෙනාති අත්ථො. උබ්බාහිකාසාති උබ්බහන්ති වියොජෙන්ති එතාය අලජ්ජිනං තජ්ජනිං වා කලහං වාති = උබ්බාහිකා, සඞ්ඝසම්මුති, තාය. විනිච්ඡිනනං නාම තාය සම්මතභික්ඛූහි විනිච්ඡිනනමෙව, අලජ්ජුස්සන්නාය හි පරිසාය සමථක්ඛන්ධකෙ ආගතෙහි දසඞ්ගෙහි සමන්නාගතා වෙ තයො භික්ඛූ තත්ථෙ ව වුත්තාය ඤත්ති දුතිය කම්මවාචාය සම්මන්නිතබ්බා, තෙහි ව සම්මතෙහි විසුං වා නිසිදිත්වා තස්සා එව වා පරිසාය අඤ්ඤෙහි න කිඤ්චි කථෙතබ්බන්ති සාවෙත්වා තං අධිකරණං විනිච්ඡිතබ්බං. කිම්හීති කිස්මිං වත්ථුස්මිං, කතරවිපත්තියන්ති අත්ථො. කිම්හි නං නාමාති ඉදං කතරාය විපත්තියා [1] එතං චොදෙසීති යාය [2] කායචි විඤ්ඤායමානාය භාසාය වුත්තෙපි චොදකස්ස විනයෙ අප කතඤ්ඤුතාය සීලා චාර දිට්ඨි ආජීව විපත්තීසු කතරායාති මං පුච්ඡතීති ඤාතුං අසක්කොන්තස්ස පුච්ඡා. න පන කිම්හීති ආදි පදත්ථමත්තං අජානන්තස්ස, න හි අනුවිජ්ජකො චොදකං බාලං අපරිචිතභාසාය කිම්හි න න්ති පුච්ඡති. කිම්හි නම්පි න ජානාසීති ඉදම්පි වචනමත්තං සන්ධාය වුත්තං න හොති. කතරවිපත්තියාති වුත්තෙ අසුකාය විපත්තියාති වත්තුම්පි න ජානාසීති වචනස්ස අධිප්පායමෙව සන්ධාය වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං. තෙනෙව වක්ඛති [3] "බාලස්ස ලජ්ජිස්ස නයො දාතබ්බො"ති වත්වා ච "කිම්හි නං චොදෙසීති සීල විපත්තියා"ති ආදි අධිප්පායප්පකාසනමෙව නයදානං වුත්තං, න පන කිම්හි නං පදානං පරියායමත්තදස්සනං. න හි බාලො කතරවිපත්තියං නං චොදෙසීති ඉමස්ස වචනස්ස අත්ථෙ ඤාතෙපි විපත්තිප්පභෙදානං අත්තනා චොදියමානං විපත්තිසරූපඤ්ච ජානිතුං සක්කොති, තස්මා තෙනෙව [4] අජානනෙ අලජ්ජී අපසාදෙතබ්බො. කිම්හි න න්ති ඉදම්පි උපලක්ඛණමත්තං, අඤ්ඤෙන වා යෙන කෙනචි ආකාරෙන අවිඤ්ඤුතං පකාසෙත්වා විස්සජ්ජෙතබ්බො ච. "දුම්මඞ්කූනං පුග්ගලානං නිග්ගහායා"ති ආදිවචනතො "අලජ්ජිනිග්ගහත්ථාය = පෙ = පඤ්ඤත්ත"න්ති වුත්තං. ඒහි තී ති හිකාරො එත්ථ ආගමො දට්ඨබ්බො, ආගම්ස්සතීති අත්ථො.

දිට්ඨසන්තානෙනාති දිට්ඨනියාමෙන. අලජ්ජිස්ස පටිඤ්ඤාය එව [5] කාතබ්බන්ති [6] වචන පටිවචන කකමෙනෙව දොසෙ ආවිභූතෙපි අලජ්ජිස්ස අසුඛොහ න්ති දොසසම්පටිච්ඡන පටිඤ්ඤාය එව ආපත්තියා කාතබ්බන්ති අත්ථො, කෙචි පන අලජ්ජිස්ස එතං නත්ථීති සුඛපටිඤ්ඤාය එව අනාපත්තියා

1. සී. එවං. 3. සී. මු. ස. & ම. ස. තස්ස නයො දාතබ්බො. 5. සී. මු. ස. නකාතබ්බං.
2. සී. කායචවී. 4. ම. අජානෙන. 6. සී. වචනපටිවචනෙනෙව.

කාතබ්බන්ති අයමෙත්ථ අත්ථො [1] සඞ්ගහිතොති වදන්ති, තං න යුත්තං. අනුවිජ්ජකස්සෙව නිරත්ථකත්තාපත්තිතො වොදකෙනෙව අලජ්ජිපටිඤ්ඤාය ඨාතබ්බතො, දෙසාපගමපටිඤ්ඤා එව හි ඉධ පටිඤ්ඤාති අධිප්පෙතා, තෙනෙව වක්ඛති "එතම්පි නත්ථීති පටිඤ්ඤං න දෙතී"ති ආදි. තදත්ථදීපනත්ථන්ති අලජ්ජිස්ස දෙසෙ ආවිභූතෙපි තස්ස දෙසාපගමපටිඤ්ඤාය එව කාතබ්බතා දීපනත්ථං. විවාදවත්ථුසඞ්ඛාතෙ අත්ථෙ පච්චත්ථිකා = [2] අත්ථපච්චත්ථිකා. සඤ්ඤං දත්වාති [3] නෙසං කථාපච්ඡෙදත්ථං අභිමුඛකරණත්ථඤ්ච සඤ්ඤං කත්වා. විනිච්ඡිනිතුං අනනුච්ඡවිකොති අසුඩොති සඤ්ඤාය වොදකපක්ඛෙ පවිට්ඨත්තා අනුවිජ්ජකභාවතො බහිභූතත්තා අනුවිජ්ජිතුං [4] අසක්කුණෙය්‍යතං සන්ධාය වුත්තං, සන්දෙහෙ එව හි සති අනුවිජ්ජිතුං සක්කා, අසුඩදිට්ඨියා පන සති චුදිතකෙන වුත්තං සබ්බං අසච්චතොපි පටිභාති, කථං තත්ථ අනුවිජ්ජනා සියාති. තථා [5] නාසිතකො ච භවිස්සතීති ඉමිනා විනිච්ඡයං අදත්වා සඞ්ඝතො වියොජනං නාම ලිඞ්ගනාසනා විය අයම්පි එකො නාස නප්පකාරොති දස්සෙති.

[6] විරඩං හොතීති සඤ්චිච්ච ආපත්තිං සහසා ආපන්නො හොති. ආදිතො පට්ඨාය අලජ්ජී නාම නත්ථීති ඉදං "පක්ඛානුරක්ඛනත්ථාය පටිඤ්ඤං න දෙතී"ති ඉමස්ස අලජ්ජිලක්ඛණ සම්භවස්ස කාරණවචනං. පටිච්ඡාදිත කාලතො පට්ඨාය අලජ්ජී නාම එව, පුරිමො ලජ්ජිභාවො න රක්ඛතීති අත්ථො. පටිඤ්ඤං න දෙතීති සවෙ මයා කතදෙසං වක්ඛාමි, මය්හං අනුවත්තකා භිජ්ජිස්සන්තීති පටිඤ්ඤං න දෙති. ඨානෙ න තිට්ඨතීති ලජ්ජිඨානෙ න තිට්ඨති, කායවාචාසු වීතික්කමො හොති එවාති අධිප්පායො, තෙනාහ විනිච්ඡයො න දාතබ්බොති, පුබ්බෙ පක්ඛිකානං පටිඤ්ඤාය වූපසම්තස්සාපි අධිකරණස්ස දුවූපසන්තතාය අයම්පි තථා නාසිතකො ච භවිස්සතීති අධිප්පායො. චුදිතක වොදකෙසු පටිපත්තිං ඤත්වාති "තුම්හෙ අම්හාකං විනිච්ඡයෙන තුට්ඨා භවිස්සථා"ති ආදිනා වුත්තං චුදිතක වොදකෙසු අනුවිජ්ජකෙන [7] පටිපජ්ජිතබ්බක්කමං ඤත්වා. විනිච්ඡයො මජ්ඣෙති ආපත්තීති වා අනාපත්තීති වා විනිච්ඡය පරියොසාන අනුවිජ්ජනානං මජ්ඣං නාමාති අත්ථො. අමූලකම්පි සමූලකං කත්වා වදන්තීති ආහ මෙමූලානීති. කාලෙන වක්ඛාමීති ආදිසු ඔකාසං [8] කාරෙත්වා වදන්තො කාලෙන වදතිනාම. සලාකග්ග යාගු අග්ග භික්ඛාචාරට්ඨානාදීසු වොදෙන්තො අකාලෙන වදති නාම. දෙසතො වුට්ඨාපෙතුකාමතාය වදන්තො අත්ථසංහිතෙන වදති නාම. දෙසන්තරොති දෙසවිත්තො.

පණ්ණරසසු ධම්මෙසූති පරිසුඩකාය සමාචාරතා, තථා වචීසමාචාරතා, සබ්‍රහ්මචාරීසු මෙත්තචිත්තතා, බහුස්සුතතා, උභින්නං පාතිමොක්ඛානං ස්වාගතාදිතා, "කාලෙන වක්ඛාමී"ති ආදිනා වුත්ත පඤ්චධම්මා ච, කාරුඤ්ඤතා,

1. ම. 2. සම්හිතොති. 4. ම. අසක්කුණෙය්‍යතං වුත්තං. 6. සී. මු. ස. විරඩා.
2. සී. මු. ස. & ම. ස. අත්තපච්චත්ථිකා. 7. ම. පටිපජ්ජිතබ්බ කම්මං.
3. සී. තෙසං කථාපච්ඡෙදනත්ථං. 5. සී. මු. ස. නාසිතකො භවිස්සති. 8. ම. කාරාපෙත්වා.

හිතෙසිතා, අනුකම්පතා, ආපත්තිවුට්ඨානතා, විනයපුරෙක්ඛාරතාති ඉමෙසු පණ්ණරසසු. තත්ථ කාරුඤ්ඤතාති ඉමිනා කරුණාදස්සිතා. හිතෙසිතාති හිතගවෙසනතා. අනුකම්පතාති තෙන හිතෙන සංයොජනතා, ඉමෙහි ඒහිපි මෙත්තා දස්සිතා. ආපත්තිවුට්ඨානතාති සුඛන්තෙ පතිට්ඨාපනතා. වත්ථුං වොදෙත්වා සාරෙත්වා පටිඤ්ඤං ආරොපෙත්වා යථාපටිඤ්ඤාය කම්ම කරණං විනයපුරෙක්ඛාරතා නාම. අධිකරණට්ඨෙනාති අධිකාතබ්බ ත්ථෙන, සම්ථෙහි වූපසමෙතබ්බත්ථෙනාති අත්ථො. තං නානත්තං දස්සෙ තුන්ති ඉධ අනධිප්පෙතම්පි අත්ථුඩාරවසෙන තං නානත්තං දස්සෙතුන්ති අධිප්පායො, තෙනෙව වක්ඛති "සෙසානි අත්ථුඩාරවසෙන වුත්තානි"ති. යං අධිකිච්චාති ආදිනා අධිකරණසද්දස්ස කම්මසාධනතා වුත්තා.

ගාහන්ති අසුකං වොදෙස්සාමීති මනසා වොදනාකාරස්ස ගහණං. චෙතනන්ති වොදෙස්සාමීති උප්පන්න [1] චිත්ත ව්‍යාපාරසඞ්ඛාතං චිත්තකම්මං. අක්ඛන්තින්ති චුදිතකස්ස විපත්තිං දිස්වා උප්පන්නං කොධං අසහනං, තථා පවත්තං වා යං කිඤ්චි [2] චිත්තචෙතසික රාසිං. වොහාරන්ති වොදනාවසප්ප වත්තවචනං. පණ්ණත්තින්ති වොදනාවසප්පවත්තං මනසා පරිකප්පිතං නාම පණ්ණත්තිං. අත්තාදානං ගහෙත්වාති වොදනං මනසා ගහෙත්වා. තං අධිකරණන්ති තං ගාහලක්ඛණං අධිකරණං. නිරුජ්ඣති [3] චෙතනාය ඛණිකත්තා, සා ච සම්ථප්පත්තා හොතීති එවමෙත්ථ අනිට්ඨප්පසඞ්ගො වෙදි තබ්බො. එවං උපරිපි තුණ්හිහොතීති ඉමිනා වොහාරවචනස්ස නිරොධං දස්සෙති, තෙනාහ තං අධිකරණං සම්ථප්පත්තං භවිස්සතීති, "තස්මා පණ්ණත්ති අධිකරණ"න්ති අට්ඨකථාසු කතසන්නිට්ඨානං දස්සෙත්වා ඉදානි තස්සාපි එකච්චෙහි න පටික්ඛිත්තභාවං දස්සෙත්වා පුන තම්පි පටිසෙධෙත්වා අට්ඨකථාසු වුත්තපණ්ණත්තියා [4] එවං අධිකරණං තං සම්ත්ථෙතුං "තං පනෙ ත"න්ති ආදිමාහ.

තත්ථ තං පනෙතන්ති "පණ්ණත්ති අධිකරණ"න්ති එතං ගහණං විරුජ්ඣ තීති සම්බන්ධො. පාරාජිකාදි ආපත්ති එකන්තඅකුසලසභාවා වා අව්‍යාකත සභාවා වා හොතීති සඤ්ඤාය "මෙථුනධම්මපාරාජිකාපත්තී"ති ආදිකං සුත්තං පණ්ණත්තිඅධිකරණ වාදෙන විරුජ්ඣතීති දස්සෙතුං උඩටං, තෙනාහ න හි තෙ = පෙ = අච්චන්තඅකුසලත්තාති ආදි. තෙති අට්ඨකථාවරියා. අමූලකංචෙව තං අධිකරණන්ති එත්ථ අමූලකපාරාජිකමෙව අධිකරණ සද්දෙන අධිප්පෙතන්ති දස්සෙතුං යඤ්චෙතන්ති ආදි වුත්තං. යස්මා පනාති ආදි පන ඉධාධිප්පෙතාය අමූලකපාරාජිකාපත්තියා එව පණ්ණත්ති භාවො යුජ්ජතීති දස්සෙතුං ආරඬං. තත්ථ යාය පණ්ණත්තියාති සභාවතො පරිසුඛෙපි පුග්ගලෙ පාරාජිකොති ආදිනා වොදකෙන පවත්තිතං නාම පණ්ණත්තිං සන්ධාය වදති. පඤ්ඤත්තොති කථිතො. අධිකරණෙපවත්ත ත්තාති අවිජ්ජමානෙපි මනසා ආරොපිතමත්තෙ ආපත්තාධිකරණෙ වාචක

1. ම. චිත්තෙ.
2. සී, චිත්තචෙතසික වොහාරන්ති.
3. ම. වොදනාය.
4. ම. එව අධිකරණතං.

භාවෙන පවත්තත්තා. එවං නාම පණ්ණත්තිවසෙන ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ ආපත්තාධිකරණස්ස පඤ්ඤත්තිභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි අත්ථපඤ්ඤත්තිවසෙ නාපි දස්සෙතුං සසමාවාසන්ති ආදි වුත්තං. පණ්ණත්තිමත්තමෙවාති අවිජ්ජමානස්ස විජ්ජමානාකාරෙන මනසා [1] ආරොපිත අත්ථපණ්ණත්තිමත්ත මෙවාති අත්ථො.

තඤ්ච ඛො ඉධෙවාති තඤ්ච යථාවුත්ත පරියායෙන පණ්ණත්තියා අධිකරණත්තං ඉධෙව ඉමස්මිං එව සික්ඛාපදෙ. එකෙති කෙචි. තං න යුත්තන්ති යං එකච්චෙහි අට්ඨකථාසු වුත්තං අධිකරණස්ස පණ්ණත්තිභාවං නිසෙධෙත්වා කුසලාදි පරමත්ථභාවං සාධෙතුං "තං පනෙතං මෙථුනධම්ම පාරාජිකාපත්තී"ති ආදිනා පපඤ්චතො දස්සිතො, තං න යුත්තන්ති අත්ථො. තත්ථකාරණමාහ ආදිකම්මිකස්සාති ආදිනා, තෙන ච තස්මිං වාදෙ යදි ආපත්ති නාම අකුසලා වා අබ්‍යාකතා වා භවෙය්‍ය, කථං ආදිකම්මිකස්ස අනාපත්ති භවෙය්‍ය? [2] තස්සාපි අකුසලාදීනං උප්පන්නත්තා භගවතො සික්ඛා පදපඤ්ඤත්තිතො [3] පට්ඨාය යාව ආපත්තීතිපි න සක්කා වත්තුං මෙථුනාදීසු අකුසලාදීනං සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිතො පුබ්බෙපි සමුප්පත්තිතො, [4] තතො එවං අනුපසම්පන්නානම්පි ආපත්තිප්පසඞ්ගො [5] ගිලානාදීනං උප්පන්නත්තා අනුප්පඤ්ඤත්තියාපි අනාපත්ති අභාවප්පසඞ්ගො ච සියා, [6] අථ න කෙවලං අකුසලාදි [7] එව ආපත්ති. අථ ඛො භගවතා පටික්ඛිත්තභාවං ජානන්තස්ස සමුප්පජ්ජමානා එව අකුසලාදයො ආපත්තීති, තම්පි අසාරං සික්ඛාපද පඤ්ඤත්තිං අජානිත්වා වීතික්කමන්තස්ස මෙථුනාදීසු අනාපත්තිප්පසඞ්ගතො අකුසලාදි සභාවාය ච ආපත්තියා එක පයොගාදීසු එකත්තාදිපි න සියා, න හි සකලම්පි දිවසං ඉත්ථිං කායතො අමොචෙත්වා ථුසන්තස්ස එකමෙව අකුසලං උප්පජ්ජති. [8] බහුධා ඉත්ථියො ථුසිත්වා අපගච්ඡන්තස්ස බහුනි [9] යෙනාපත්තියා එකත්තං බහුත්තං වා සියාති එවමාදිකං අයුත්තිං සඞ්ග හෙත්වා දස්සිතන්ති වෙදිතබ්බං.

තත්ථ වත්ථුඤ්චාති වීතික්කමො. තංහි ආපත්තිසම්මුතිපඤ්ඤාපනස්ස ඔකාසට්ඨෙන වත්ථූති වුච්චති. ගොත්තන්ති අදින්නාදානාදිතො බුඩ්සද්ද නිවත්තනට්ඨෙන පරිකප්පිතසාමඤ්ඤාකාරො ගොත්තං. නාමන්ති අවිජ්ජ මාන නාම පඤ්ඤත්ති. තස්ස පන පාරාජිකන්ති නාමස්ස අත්ථභූතා ආපත්ති අත්ථපඤ්ඤත්තිඑවාති දට්ඨබ්බං. [10] යදිපන විවාදාධිකරණං සියා කුසලන්ති ආදි ආපත්තාධිකරණං සියා අකුසලන්ති ආදි ච සුත්තං තෙහි සමුඩ්ටං, තම්පි න [11] විවාදාදීනං කුසලාදි භාවස්ස පරියාය දෙසිතත්තාති යං එත්ථ වත්තබ්බං තං හෙට්ඨා පඨමපාරාජික සමුට්ඨානාදිවණ්ණනාය සාරත්ථදීප නියං විරඩ්ට්ඨාන සොධනත්ථං විත්ථාරතො වුත්තන්ති තත්ථෙව තං ගහෙ

1. සී. ආරොපිතං.
2. ම. තථාපි.
3. ම. පට්ඨායෙව.
4. ම. තතො එව.
5. සී. ගිලානාදීනං අනුප්පඤ්ඤත්තියාපි.
6. ම. අථමතං න කෙවලං.
7. ම. එව, අථඛො.
8. සී. බහුවා.
9. සී. යෙව ආපත්තියා.
10. ම. යං පන.
11. ම. විවාදනං.

තබ්බං, සාරත්ථදීපනිකාරකස්ස අකුසලාදිරූපාව ආපත්තීති ලඞ්, තෙනෙව සො ඉධාපි "තස්මා පණ්ණත්ති අධිකරණන්ති අට්ඨකථාසු කත සන්නිට්ඨානං දස්සෙත්වා ඉදානි තම්පි නයුත්තන්ති දස්සෙතුං තං පනෙතන්ති ආදිමාහා"ති එවං අත්තනො ලඞ්ං අට්ඨකථාචරියස්සාපි ලඞ්ං කත්වා ගන්ථවිරොධම්පි අනොලොකෙත්වා දස්සෙසි, න හෙත්ථ බුඩ්ඝොසාචරියො අට්ඨකථාවාදං අයුත්තන්ති දස්සෙතුං "තං පනෙත"න්ති ආදි මාරභි, "පණ්ණත්තිමත්තමෙව ආපත්තාධිකරණන්ති වෙදිතබ්බ"න්ති සයමෙව උපරි කථනතො, අථ ඛො දුල්ලඞ්කානං එකච්චානං තත්ථ [1] විප්පටිපත්තිං දස්සෙත්වා පුන තං පටිසෙධෙතුකාමො [2] ආරභි, තෙනෙව අන්තෙ එකෙති වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. විවාදාදීනං කුසලාදිකත්තෙ තං සමථානම්පි [3] තබ්භාවො ආපජ්ජති පරමත්ථෙසු පණ්ණත්තියා සමථායොගොති ආහ කුසලාදිසමථෙහිති. පඤ්ඤත්තිසභාවානමෙව චතුන්නං අධිකරණානං සමථෙහි අධිකරණීයතා, න පන කුසලාදි පරමත්ථරූපානං තෙසං තෙසං ඛණිකතාය සයමෙව සමථප්පත්තිතොති හෙට්ඨා සමත්ථිතමත්ථං නිගමනවසෙන දස්සෙන්තෙන ඉති ඉමිනා අධිකරණට්ඨෙනාති වුත්තං, තස්ස යථා වුත්තනයෙන සමථෙහි අධිකරණීයතා යාති අත්ථො.

[4] ඉධෙකච්චොති ඉමිනා ඉධාධිප්පෙතං විවාදං නිවත්තෙති. අනුවාදෙති විපත්තීහි උපවදනාවෙව චොදනා ච. තත්ථ උපවදනා නාම ගරහා අක්කොසො ච. පඤ්චපීති මාතිකා පරියාපන්නාපත්තියො සන්ධාය වුත්තං. කිච්චසතාති කත්තබ්බතා. සපදානුක්කමනිද්දෙසස්සාති එත්ථ පදානුක්කම නිද්දෙසොති පදභාජනං වුච්චති, තෙන සහිතස්ස සික්ඛාපදස්සාති අත්ථො. අස්සාති කත්තුඅත්ථෙ සාමිච්චනන්ති ආහ "එතෙන චොදකෙනා"ති ආදි. දිට්ඨමූලකෙ පනාති "දිට්ඨස්ස හොති පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපජ්ජන්තො"ති ආදි පාළිවාරං සන්ධාය වුත්තං. තත්ථ ඉත්ථියා සඞ්ං රහොනිසජ්ජාදි දස්සන මත්තවසෙන පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපජ්ජන්තො පුග්ගලො තෙන දිට්ඨො, න පන මග්ගෙන මග්ගපටිපාදනාදි දස්සනවසෙන, යදි හි තෙන සො තථා දිට්ඨො භවෙය්‍ය, අසුඩ්සඤ්ඤී එවායං තස්මිං පුග්ගලෙ සියා, අසුඩ්සඤ්ඤාය ච සුඩ්ං වා අසුඩ්ං වා චොදෙන්තස්ස සඞ්ඝාදිසෙසො න සියා "අනාපත්ති සුඩ්ෙ අසුඩ්දිට්ඨිස්ස අසුඩ්ෙ අසුඩ්දිට්ඨිස්සා"ති ආදිවචනතො, තස්මා ඉත්ථියා සඞ්ං රහොනිසජ්ජාදිමත්තමෙව දිස්වාපි සඞ්ො කුලපුත්තො නායං පාරාජිකං ආපජ්ජතීති තස්මිං සුඩ්සඤ්ඤිස්ස වා වෙමතිකස්ස වා සුතො මයා පාරාජිකං ධම්මං [5] අජ්ඣාපජ්ජන්තොති ආදිනා නියමෙත්වා චොදෙන්තස්සෙව සඞ්ඝාදිසෙසො, න අසුඩ්සඤ්ඤිස්ස, තස්ස පන දිට්ඨං සුතන්ති මුසාවාදාදිප්පච්චයා ලහුකා පත්තිඑවාති වෙදිතබ්බං, යදි පන සො තස්මිං සුඩ්දිට්ඨිවාවනාධිප්පායොපි දිට්ඨං රහො [6] නිසජ්ජාදි මත්තමෙව වදති, අදිට්ඨං පන මග්ගෙන මග්ගපටිපාදනාදි පාරාජිකවත්ථුං වා "අස්සමණොසී"ති ආදිකං වා න වදති, තස්ස

1. සී. විපත්තිං දස්සෙත්වා. 3. ම. තං භාවො. 5. ම. ආපජ්ජන්තොති.
2. සී. ආහරති, 4. සී. මු. ස. එකච්චො. 6. ම. නිසජ්ජාමත්තමෙව.

[1]අනාපත්ති, අධිකාංවදන්තස්ස පන ආපත්තියෙව [අදිට්ඨං දිට්ඨන්ති වුත්තත්තා, යො පන දිට්ඨෙන රහොනිසජ්ජාදිනා පඨම] පාරාජිකෙන අසුඛසඤ්ඤී හුත්වා වාචනාධිප්පායො අදින්නාදානං අජ්ඣාපජ්ජන්තො දිට්ඨොති වා සුතොති වා ආදිං වදති, තස්සාපි න සඞ්ඝාදිසෙසො අසුඛෙ අසුඛදිට්ඨිතාදයාති කෙචි වදන්ති, අඤ්ඤං පන යෙන පාරාජිකෙන චොදෙති, තෙන සුඛසඤ්ඤාහාවා ආපත්තියෙවාතිවදන්ති, ඉදං යුත්තං, තථා හි වුත්තං මාතිකට්ඨකථායං "යෙන පාරාජිකෙන චොදෙති තං අයං [2]අනජ්ඣාපන්නොති ඤත්වා වාචනාධිප්පායෙන = පෙ = සඞ්ඝාදිසෙසො"ති. ඉමිනා නයෙන සුතාදිමූලකෙසුපි විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බා.

අඤ්ඤත්ර ආගතෙභ්‍යුති ඔමසවාදාදීසු ආගතෙභ්‍යු. **අවණ්ණාරහොති** නිහීපි වා රෙණි පාරාජිකවත්ථුභූත [3]දුච්චරිතානුවණ්ණනෙන නින්නෙතා. **ඛණ්ඩඵුල්ලපාරිසොති** කචවරභූතො, නිස්සාරොති අත්ථො. [4]**කොණ්ඩඤ්ඤොති** වොරො, දුස්සීලොති අත්ථො. **ජෙට්ඨබ්බතිකොති** කාලකණ්ණී දෙවිතෙ නියුත්තෙතා තිත්ථියොති වදති, සා කිර කාලකණ්ණිඝරිදෙවියා ජෙට්ඨාති වුත්තා. **යදගෙහනාති** යෙන කාරණෙන, යත්තකෙනාති අත්ථො. **නදගෙහනාති** එත්ථාපි එසෙවනයො. **නො ඤාපෙතීති** ආදි [5]වෙමතිකභාව දීපනත්ථමෙව වුත්තනන්ති මහාපදුමත්ථෙරස්ස අධිප්පායො. **එත්ථාති** චොදනාය. තජ්ජනීයාදිකම්මං කරිස්සාමීති ආපත්තියා චොදෙන්තස්ස අධිප්පායො **ඤත්තිඅධිප්පායොනාම**. [6]පරිවාසදානාදි කම්මෙන ආපත්තිතො වුට්ඨාපෙතුං ආපත්තියා චොදෙන්තස්ස අධිප්පායො **වුට්ඨානාධිප්පායො**. උපොසථං [7]පවාරණං වා සඞ්ඝෙ කාතුං අදානත්ථාය ආපත්තියා චොදයතො අධිප්පායො **උපොසථපවාරණට්ඨපනාධිප්පායො**. **අසම්මුඛා** = පෙ = **දුක්කටන්ති** අනුඛං සෙන්තාසනාදීසුපි අකෙකාසන්නාදීසුපි දුක්කටං.

සබ්බත්ථෙවාති සබ්බාසු අට්ඨකථාසු උපොසථපවාරණානං ඤත්තිකම්මභාවතො ඤත්තියා වත්තමාන්තාය එව උපොසථපවාරණට්ඨපනං හොති, න නිට්ඨිතාය, සා ච ඤත්තිකාරෙපතෙන නිට්ඨිතා නාම හොතීති ආහ **ඤත්තිකාරෙපතෙන න ලබ්භතීති**. **අනුපාසකොති** උපොසකොපි සො භික්ඛු න හොති සරණගමනස්සාපි පරිපපස්සබ්භත්තාති වදන්ති. **අනොදිස්සධම්මං කථෙන්තස්සාති** ඉමිනා ඔදිස්සකථෙනෙන ඔකාසං කාරෙතබ්බන්ති දස්සෙති. **ආපත්තිං දෙසෙන්වාති** [8]ඔකාසාකාරාපනාපත්තිං දෙසෙන්වා. යං චොදෙති තස්ස උපසම්පජ්ජනාති සඞ්ඝූපගමනං, තස්මිං සුඛසඤ්ඤිතා, වෙමතිකතා වා, යෙන පාරාජිකෙන චොදෙති තස්ස දිට්ඨාදිවසෙන අමූලකතා, චාවනා

---

1. සී. ආපත්ති.
2. ම. අජ්ඣාපන්නොති.
3. ම. දුච්චරිතානුභවනෙන.
4. ම. කොණ්ඩඤ්ඤොති.
5. ම. වෙරිකභාව.
6. ම. පරිවාසදානාදිඤාතමෙන
7. ම. පවාරණංවා කාතුං
8. සී. ඔකාසකාරාපනාපත්තිං.

[ ] රෙඛන්තරභාගො සිහළ පොත්ථකෙසු න දිස්සති.

ධිපපායෙන එවං පාරාජිකොති ආදිනා නියමෙත්වා සම්මුඛාවොදනා වොදපනා, තස්ස තඞ්ඛණ විජානනානි ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

දුට්ඨදොස සික්ඛාපදං අට්ඨමං.

නවමේ – මේතනිඤං භික්ඛුනිහති ලිඞ්ගනාසනාය නාසිතාය පි තස්සා භූතපුබ්බවොහාරං ගහෙත්වා වුත්තං. අඤ්ඤභාගස්සාති ථෙරස්ස මනුස්ස ජාති භික්ඛුභාවතො අඤ්ඤස්ස තිරච්ඡානජාති [1] ඡගලභාවසඞ්ඛාතස්ස කොට්ඨාසස්ස. ඉදානි සාමඤ්ඤතො නපුංසකලිඞ්ගන වුත්තං. අයං ඡගල සොනි අත්ථො. අඤ්ඤභාගොති යථාවුත්ත තිරච්ඡානජාති ඡගලක භාව සඞ්ඛාතො අඤ්ඤස්ස කොට්ඨාසො අඤ්ඤභාගස්ස ඉදානි = අඤ්ඤභාගියනති පඨමවිගහහස්ස අත්ථො, අඤ්ඤභාගමත්ථීති දුතියවිගහහස්ස, ඒතිපි ඡගල සොව වුත්තො. ඉදානි විහිපි විගහහෙහි වුත්තමෙවත්ථං විත්ථාරතො දස්සෙතුං නෙනා සොහියොති ආදිමාහ. තත්ථ යො හි සො ඡගලසො වුත්තො, සො අඤ්ඤස්ස භාගස්ස හොතීති ච අඤ්ඤභාගිය සඞ්ඛ්‍යං ලභතීති ච යොජනා. දුතිය විගහහස්ස අත්ථං දස්සෙතුං [2] සොවාති ආදි වුත්තං.

අධිකරණනති වෙදිතබ්බාති එත්ථාපි "යො හි සො දබ්බා මල්ල පුත්තො නාමාති [3] ඡගලසො වුත්තො, සො"ති ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. නං හි සඞ්ඛාතාති දබ්බාති නාම කරණස්ස අධිට්ඨාන භූතං ඡගලසං සඞ්ඛාය. තෙ භික්ඛූති තෙ අනුයුඤ්ජනතා භික්ඛූ. ආපත්තියාපි පුග්ගලාධිට්ඨානතා "පුග්ගලානං යෙව ලෙසා"ති වුත්තං. සා ච සා අවස්සාමන = පෙ = වොදනාවුත්තනාති භික්ඛු සඞ්ඝාදිසෙසං අජ්ඣාපජ්ජනෙනා දිට්ඨා හොති සඞ්ඝාදිසෙසෙ සඞ්ඝාදිසෙස දිට්ඨි හොති. "තඤ්ඤව පාරාජිකෙන වොදෙතී"ති ආදි වොදනාභෙදං සඞ්ගය වදති. සත්තන්නම්පි ආපත්තීනං පඨවකං පාරාජිකත්තාදි සාමඤ්ඤපි මෙථුනාදින්නාදානාදිවත්ථුතො රාගදොසත්තාදි සභාවතො ච විසභාගතාපි අත්ථීති ආහ සමා පන = පෙ = න හොතීති. [4] වුත්තන නයෙනෙවාති "සභාග විසභාගවත්ථුතො"ති ආදිනා වුත්තනයෙන. කම්ම ලක්ඛණං තං මනසිකාරො ව අවිපන්නකම්මස්ස නිමිත්තතො එවූප චාරෙන කම්මනති වුච්චතීති ආහ නං නිස්සාය උපපජ්ජනතොති. පරිවාසාදිං නිස්සාය මානත්තාදිනං උපපජ්ජනතො පුරිමං පුරිමනති ආදි වුත්තං.

සවත්ථුකං කත්වාති පුග්ගලාධිට්ඨානං කත්වා. දීඝාදිනොති දීඝරස්සාදි ලිඞ්ගස්ස. දිට්ඨාදිනොති දිට්ඨපුබ්බාදිතො. එවං තථා සඤ්ඤිනි අඤ්ඤස්ස මෙථුනාදි කිරියං දිස්වා අයං සොති එවං තථා සඤ්ඤි. අඞ්ගානි පඨම දුට්ඨ දොසෙ වුත්තසදිසානි, ඉධ පන කිඤ්චිදෙසං ලෙසමත්තං උපාදියත්වා අඞ්ගා.

දුතිය දුට්ඨදොසං නවමං.

---

1. සී. ඡඤ්ඤලක.
2. ම. සොවාති.
3. සී. මූ. ඤ & සී. ඡඤ්ඤලසො.
4. ම. වුත්තඤ්ඤෙනාති.

දසමෙ – බහුනනන්ති දුබ්බලතාය අරඤ්ඤාදිසෙවාය චිත්තං සමාහිතං කාතුං අසක්කොන්තානං. දුක්ඛස්සන්තකිරියාය තස්මිං අත්තභාවෙ බුඬ වචනං ගහණධාරණාදි සඞ්ඛාතං බ්‍යඤ්ජනපදමෙව පරමං අස්ස න මග්ග ලාභොති = පදපරමො. අභියම්භුණ්ඩාති නිප්ඵාදෙත්වා. ධම්මතො අපෙතං උඩම්මං. පටික්ඛිත්තමෙවාති "න භික්ඛවෙ අසෙනාසනිකෙන වස්සං උප ගන්තබ්බ"න්ති වචනතො වුත්තං, ඉදමෙව වචනං සන්ධාය පාළියම්පි "අට්ඨ මාසෙ"ති ආදි වුත්තං.

තිහි කොටීහිති අසුඩ්මූලෙහි. එත්ථ ච භික්ඛූනං චතුසු කුලෙසු පක්ක පිණ්ඩියාලොප භොජන නිස්සිතතාය මච්ඡමංසභොජන විරහිතස්ස ච කුලස්ස දුල්ලභතාය තත්ථ ලඬෙසු භත්තබ්‍යඤ්ජනෙසු මච්ඡමංස සංසග්ග සඞ්කාය දුන්නිවාරණතාය ච භික්ඛූනං සරීරයාපනම්පි න සියාති භගවතා මච්ඡමංසං සබ්බථා අපටික්ඛිපිත්වා තීහි කොටීහි අපරිසුඩ්මෙව පටික්ඛිත්තං, යදි හි තං භගවා සබ්බථා පටික්ඛිපෙය්‍ය භික්ඛූ මරමානාපි මච්ඡාදි සංසග්ග සඞ්කිතං භත්තං න භුඤ්ජෙය්‍යුං තතො තණ්ඩුලධඤ්ඤාදිං පටිග්ගහෙත්වා නිද හිත්වා සයං පචිත්වා භුඤ්ජිතුං තදුපකරණභූතං දාසිදාසං උදුක්ඛලමුසලාදි කඤ්ච භික්ඛූනං පත්තාදි විය අවස්සං ගහෙතුං අනුජානිතබ්බං සියාති තිත්ථියා නං විය ගහට්ඨා වාසො එව සියා, න භික්ඛු ආවාසොති වෙදිතබ්බං. ජාලං මච්ඡබන්ධනං. [1] වාකරා මිගබන්ධිනී. කප්පතීති යදි තෙසං වචනෙන සඞ්කා න වත්තති, වට්ටති, න තං වචනං ලෙසකප්පංකාතුං වට්ටති, තෙනෙව වක්ඛති [2] යත්ථ ච නිබ්බෙමතිකො හොති තං සබ්බං කප්පතීති. පවත්තමංසන්ති ආපණාදිසු පවත්තං විකකාඝිකං මතමංසං. භික්ඛූනං එව [3] අත්ථාය අකතන්ති එත්ථ අට්ඨානප්පයුත්තො එව සද්දො, භික්ඛූනං අත්ථාය අකතමෙවාති සම්බන්ධිතබ්බං, තස්මා භික්ඛූනඤ්ච මඞ්ගලාදීනඤ්චාති මිස්සෙත්වා කතම්පි න වට්ටතීති වෙදිතබ්බං, කෙචි පන යථාඨිතවසෙන අවධාරණං ගහෙත්වා වට්ටතීති වදන්ති, තං න සුන්දරං. වත්තන්ති ඉමිනා ආපත්ති නත්ථීති දස්සෙති.

කප්පන්ති අසඞ්ඛෙය්‍යකප්පං, ආයුකප්පන්ති පි කෙචි, මහාකප්පස්ස හි චතුත්ථභාගො අසඞ්ඛෙය්‍ය කප්පො, තතො විසතිමො භාගො සඞ්ඝභෙද කස්ස ආයුකප්පන්ති වදන්ති, තං අට්ඨකථාසු කප්පට්ඨකථාය න සමෙති "කප්පවිනාසෙ එව මුච්චතී"ති ආදිවචනතො. බ්‍රහමංපුඤ්ඤන්ති සෙට්ඨං පුඤ්ඤං. කප්පංසග්ගමහිති එත්ථ පටිසන්ධිපරම්පරාය කප්පට්ඨතා වෙදිතබ්බා. ලඬිනානාසංවාසකෙනාති උක්ඛිත්තානුවත්තක භාවෙන භාවප්පධානත්තා නිද්දෙසස්ස. කම්මනානාසංවාසකෙනාති උක්ඛිත්තභාවෙන. "භෙදාය පරක්කමෙය්‍යා"ති විසුං වුත්තත්තා භෙදන සංවත්තනීකස්ස අධිකරණස්ස සමාදාය පග්ගණ්හනතො පුබ්බෙපි පක්ඛපරියෙසනාදිවසෙන සඞ්ඝභෙදාය පරක්කමන්තස්ස සමනුභාසනකම්මං කාතුං වට්ටතීති වෙදිතබ්බං. යොපි වායං සඞ්ඝභෙදො හොතීති සම්බන්ධො.

---

1. { ම. වාගුරාමිගබන්ධිනී.
   { සී. වාගුරාමිගබන්ධිනං.

2. ම. යත්ථ නිබ්බෙමතිකො.

3. සී. අත්ථාය ආනීතන්ති.

කම්මෙනාති අපලොකනාදිනා. උද්දෙසෙනාති පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙන. වොහාරෙනාති තාහි තාහි ලපපත්තීහි "අධම්මං ධම්මො"ති ආදිනා [1] වොහාරෙන, පරෙසං පඤ්ඤාපනෙනාති අත්ථො. [2] අනුසාවනායාති අත්තනො ලඞ්යා ගහණත්ථමෙව අනුපුනප්පුනං කණ්ණමූලෙ මන්තසාවනාය, කථනෙනාති අත්ථො. සලාකග්ගාහෙනාති එවං අනුසාවනාය තෙසං චිත්තං උපත්ථම්භෙත්වා අත්තනො පක්ඛෙ පවිට්ඨභාවස්ස සඤ්ඤාණත්ථං ගණ්හථ ඉමං සලාකන්ති සලාකග්ගාහෙන. එත්ථ ච කම්මමෙව උද්දෙසො වා සඞ්ඝභෙදෙ පධානං කාරණං, වොහාරාදයො පන සඞ්ඝභෙදස්ස පුබ්බභාගාති වෙදිතබ්බා. අබ්භුස්සිතන්ති අබ්භුග්ගතං. අච්ඡෙය්‍යාති විහරෙය්‍ය. "ලජ්ජීරක්ඛිස්සතී"ති වචනතො ආපත්තිභයෙන ආරොචනං ලජ්ජීනං එව භාරොති ආහ ලජ්ජිහි භික්ඛූහිති, අලජ්ජිස්සපි අනාරොචෙන්තස්ස ආපත්තියෙව. [3] අප්පටිනිස්සජ්ජතො දුක්කටන්ති විසුං විසුං වදන්තානං ගණනාය දුක්කටං. පහොන්තෙනාති ගන්තුං සමත්ථෙන, ඉච්ඡන්තෙනාති අත්ථො. ආපත්ති පන අඞ්ඨයොජනබ්භන්තරෙනෙව අගිලානස්ස වසෙන වෙදිතබ්බා. ඤත්තියාදීහි දුක්කටාදි සබ්භාවං සන්ධාය සඞ්ඝාදිසෙසෙන අනාපත්තිති වුත්තං. [අස්සාති දෙව දත්තස්ස.] අපඤ්ඤත්තෙ සික්ඛාපදෙ සමනුභාසනකම්මස්සෙව අභාවතො න හි [4] පඤ්ඤත්තං සික්ඛාපදං විනික්කමන්තස්සාති වුත්තං, සික්ඛාපදං පඤ්ඤාපෙන්තෙ නෙව හි සමනුභාසන කම්මං අනුඤ්ඤාතං.

ඔදිස්ස අනුඤ්ඤාතනොති "අනුජානාමි භික්ඛවෙ [5] රොමන්ථස්ස රොමන්ථ"න්ති ආදි ඔදිස්සානුඤ්ඤාතං සන්ධාය වදති. [6] අනාපත්තියන්ති අනාපත්තිවාරෙ. ආපත්තිරොපෙතබ්බාති සමනුභාසනාය පාචිත්ති ආපත්ති රොපෙතබ්බා. [7] සා ආපත්තියෙව න ජානාති සා සඞ්ඝාදිසෙසාපත්ති න ජානා එව. න පටිනිස්සජ්ජාමීති සඤ්ඤාය අභාවෙන මුච්චනතො සඤ්ඤා විමොක්ඛං. සචිත්තකන්ති න පටිනිස්සජ්ජාමීති ජානන චිත්තෙන සචිත්තකං. යො විසඤ්ඤී වා භීතො වා වික්ඛිත්තො වා පටිනිස්සජ්ජිතබ්බන්තිපි කම්මං කරිස්සතීති වා න ජානාති, තස්ස අනාපත්ති, භෙදාය පරක්කමනං, ධම්මකම්මෙන සමනුභාසනං, කම්මවාචා පරියොසානං, න පටිනිස්සජ්ජාමීති චිත්තෙන අප්පටිනිස්සජ්ජනන්ති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

සඞ්ඝභෙදං දසමං.

ඒකාදසමෙ – යස්මා උබ්බාහිකාදි සම්මුතිකම්මං බහුන්නම්පි කාතුං වට්ටති, තස්මා න හි සඞ්ඝො සඞ්ඝස්ස කම්මං කරොතීති ඉදං නිග්ගහවසෙන කාතබ්බං කම්මං සන්ධාය වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. අඞ්ගානි පනෙත්ථ භෙදාය පරක්කමනං පහාය අනුවත්තනං පක්ඛිපිත්වා හෙට්ඨාවුත්තසදිසානෙව ගහෙතබ්බානි.

දුතිය සඞ්ඝභෙදං ඒකාදසමං.

---

1. ම. වොහරණෙන.
2. සී. මු. ස. අනුසාසනාය.
3. සී. මු. ස. අපටිනිස්සජ්ජතො.
4. සී. මු. ස. පඤ්ඤත්ති.
5. ම. රොමන්ථකස්ස රොමන්ථන්ති.
6. { සී. මු. ස. අනාපත්ති. ම. ස. අනාපත්තිකං.
7. ම. ආපත්තියෙව.

[ ] රෙඛන්තරභාගො මරම්ම පොත්ථකෙසු න දීස්සති.

වාදසමෙ - වම්භනවචනන්ති [1] ගරහවචනං. [2] කසටසද්දො පතිත සද්දෙන සමානත්ථො තස්ස ච විසෙසනස්ස පරනිපාතොති ආහ **තත්ථතත්ථ පතිතං තිණ කට්ඨ පණ්ණන්ති.** [3] **තෙනාපීති** [4] වාතාදිසදිසෙන. උපපජ්ඣා යනාදිනා චිත්තපරියොනාහො දළ්හකොධොව උපනාහො, තතොපි බලව තරො දුම්මොචනීයො කොධාභිසඞ්ඛො. **චොදකං පටිප්ඵරණතාති** චොද කස්ස පතිවිරුඬො හුත්වා අවට්ඨානං. **චොදකං අපසාදනාති** වාචාය [5] ඝට නා. **පච්චාරොපනාති** ත්වම්පි සාපත්තිකොති චොදකස්ස ආපත්ති ආරො පනා. **පටිචරණතාති** පටිච්ඡාදනතා. [6] **අපදානෙනාති** අත්තනොචරියාය. **න සම්පාශනතාති** යං තං චොදකො වදති මයා එස ආපත්තිං ආපන්නො දිට්ඨොති ත්වං තස්මිං සමයෙ කිං කරොසි, අයං කිං කරොති, කත්ථ ච ත්වං අහොසි, කත්ථ අයන්ති ආදිනා නයෙන චරියං පුට්ඨෙන සම්පාදෙත්වා [7] අක ථනං. "යස්ස සියා ආපත්තී"ති ඉමිනා නිදානවචනෙන සබ්බාපි ආපත්තියො සඞ්ගහිතාති ආහ **යස්ස සියාති** ආදි. අඞ්ගානි චෙත්ථ පඨම සඞ්ඝභෙද සදිසානි අයං පන විසෙසො යථා තත්ථ භෙදාය පරක්කමනං, ඉධ අවචනීය කරණතා දට්ඨබ්බා.

දුබ්බච සික්ඛාපදං වාදසමං.

තෙරසමෙ - කිටාගිරීති තස්ස නිගමස්ස නාමං, තං හි සත්ඛාය පරතො "න අස්සජි පුනබ්බසුකෙහි භික්ඛූහි කීටාගිරිස්මිං වත්ථබ්බන්ති" වුත්තං. ගාම නිගමතො ච පබ්බාජනං, න ජනපදතො, තෙන පන යොගතො ජනපදොපි [8] කීටාගිරි ඉච්චෙව සඞ්ඛං ගතොති ආහ **එවං නාමකෙ ජනපදෙති. තත්‍රාති** සාවත්ථියං. **ධුරට්ඨානෙති** අභිමුඛට්ඨානෙ, ජෙතවනචාරසමීපෙති අත්ථො.

චීහි මෙසෙහිති වස්සිකෙන හෙමන්තිකෙන චාති චීහි මෙසෙහි. ගණා චරියෙහි ඡහි අධිකතාය **සමධිකන්ති** වුත්තං. **උදකස්සාති** අකප්පියඋදකස්ස **කප්පිය උදකසිඤ්චනන්ති** විසුං වක්ඛමානත්තා, තඤ්ච ආරාමාදි [9] අත්ථාය රුක්ඛරොපනෙ අකප්පිය [10] වොහාරෙසුපි කප්පිය උදකසිඤ්චනාදි වට්ටතීති වක්ඛමානත්තා ඉධාපි විභාගං කත්වා කප්පියඋදකසිඤ්චනාදි විසුං දස්සිතං. යථා කොට්ටනඛණනාදි කායික කිරියාපි අකප්පියවොහාරෙ සඞ්ගහිතා, එවං මාතිකා උජුකරණාදි කප්පියවොහාරෙපීති ආහ [11] "**සුක්ඛමාතිකාය උජුකරණ**"න්ති. එත්ථ පුරාණපණ්ණාදිහරණම්පි සඞ්ගය්හති. මහාපච්චරිය වාදෙව පමාණත්තා පච්ඡා වුත්තො. අකප්පියවොහාරෙපි එකච්චං වට්ටතීති දස්සෙතුං **න කෙවලඤ්ච සෙසන්ති** ආදිමාහ.

යං කිඤ්චිමාතිකන්ති සුක්ඛං වා අසුක්ඛං වා. **තත්ථාති** ආරාමාදිඅත්ථාය රුක්ඛරොපනෙ. **තථාති** කප්පිය වොහාර පරියායාදීහි ගත්ථාපනං සත්ඛාය

---

1. ම. ගරහනවචනං.
2. { සී. සටසද්දො. ; ම. 1. පටසද්දො.
3. සී. මූ. ස. & සී. කෙනාපි.
4. ම. & සී. වාතාදිසදිසෙන උපජ්ඣායාදිනා.
5. ම. ඝට්ටනා.
6. ම. අප්පදානෙනාති.
7. සී. කථනං.
8. ම. කීටාගිරිච්චෙව.
9. ම. අත්ථං රොපනෙ.
10. ම. වොහාරෙසුඞ්කප්පිය.
11. සී. මූ. ස, රුක්ඛමාතිකාය.

වුත්තං, ඉමිනා ච [1] කුලසඞ්ගහත්ථාය ගන්ථාපනාදීපි න වට්ටතීති දස්සෙති. වත්ථුපූජනත්ථාය සයං ගන්ථනං කස්මා න වට්ටතීති චොදෙන්තො **නනුවාති** ආදිමාහ. යථා ආරාමාදි අත්ථං කප්පිය පඨවියං සයං රොපෙතුම්පි වට්ටති, තථා වත්ථුපූජනත්ථාය සයං ගන්ථනම්පි කස්මා පන න වට්ටතීති චොදකස්ස අධිප්පායො. **වුත්තන්ති** ආදිපරිහාරො. අථ **න පන මහාඅට්ඨකථායන්ති** කස්මා වදති? මහාපච්චරිආදිසු වුත්තම්පි හි පමාණමෙවාති නායං විරොධො මහාඅට්ඨකථායං අවුත්තස්ස සයං රොපනස්ස තත්ථෙව වුත්තෙන උදකසිඤ්චනෙන සහ සංසන්දන නයදස්සන මුඛෙන පමාණමෙවාති පතිට්ඨාපෙතුං වුත්තත්තා. **මඤ්ඤෙය්‍යාසීති** පදං "තං කථ"න්ති ඉමිනා සම්බන්ධිතබ්බං. තත්ථායං අධිප්පායො කිඤ්චාපි මහාඅට්ඨකථායං සයං රොපනං න වුත්තං, කප්පිය උදකස්ස සයං ආසිඤ්චනං වුත්තමෙව, තස්මා යථා ආරාමාදි අත්ථාය කප්පිය උදකං සයං සිඤ්චිතුම්පි වට්ටති, තථා වත්ථුපූජනත්ථාය ගන්ථනම්පි කස්මා න වට්ටතීති? **තම්පි න විරුජ්ඣතීති** යදෙතං වත්ථුපූජනත්ථායපි ගන්ථනාදිං පටික්ඛිපිත්වා ආරාමාදිඅත්ථාය සයං රොපන සිඤ්චනං වුත්තං, තම්පි පාළියා සංසන්දනතො පුබ්බාපරං න විරුජ්ඣති, තං කථං න විරුජ්ඣතීති ආහ **නත්‍රහි** ති ආදි.

නත්‍රාති රොපන සිඤ්චන විසයෙ. පුප්ඵාදීහි [2] කුලසඞ්ගහප්පසඞ්ගන "මාලාවච්ඡ"න්ති විසෙසිතත්තා කුලසඞ්ගහත්ථමෙව රොපනං අධිප්පෙතන්ති විඤ්ඤායතීති ආහ **මාලාවච්ඡන්ති** වදන්තොති ආදි. **එතං** වුත්තන්ති "මාලාවච්ඡං රොපෙන්තිපි රොපාපෙන්තිපි සිඤ්චන්තිපි සිඤ්චාපෙන්තිපී"ති [3] එතං වුත්තං. **අඤ්ඤත්‍ර පනාති** ආරාමාදිඅත්ථාය මාලාවච්ඡාදීනං රොපනෙ පන. **පරියායොති** සයං කරණ කාරාපන සඞ්ඛාතො පරියායො වොහාරො අත්ථ විසෙසොති අත්ථො. **අත්ථීති** උපලබ්භති, [4] කුලසඞ්ගහත්ථා භාවාති අධිප්පායො. එවමෙත්ථ පරියායසද්දස්ස කරණ කාරාපන වසෙන අත්ථෙ ගය්හමානෙ "ගන්ථෙන්තිපි ගන්ථාපෙන්තිපී"ති පාළියං පටික්ඛිත්ත ගන්ථනගන්ථාපනං ඨපෙත්වා යං පරතො "එවං ජාන [5] එවං කතෙ සොභෙය්‍යා"ති ආදිකප්පියවචනෙහි ගන්ථාපනං වුත්තං. තත්ථ දෙසාභාවො සමත්ථිතො හොති ගන්ථෙහීති ආණත්තියා කාරාපනස්සෙව ගන්ථාපනන්ති අධිප්පෙතත්තා. **තත්ථ පරියායං ඉධ ච පරියායාභාවං ඤත්වාති** තත්ථ "මාලාවච්ඡං රොපෙන්තී"ති ආදිසු මාලාවච්ඡන්ති කුලසඞ්ගහත්ථතා සූචනකස්ස විසෙසනස්ස සබ්භාවතො කරණ කාරාපන සඞ්ඛාත පරියායසබ්භාවං. ඉධ "ගන්ථෙන්තී"ති ආදිසු තථාවිධ විසෙසවචනාභාවතො තස්ස පරියායස්ස අභාවඤ්ච ඤත්වා, "තං සුවුත්තමෙවාති වෙදිතබ්බ"න්ති යොජනා.

සබ්බං [6] **වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බන්ති** අට්ඨකථාසු ආගතනයෙනෙව රොපනාදි ගන්ථාපනාදි ච සබ්බං වෙදිතබ්බං, නහෙත්ථ සන්දෙහොකාතබ්බොති නිගමෙති. **හරණාදීසූති** වත්ථුපූජනත්ථාය හරණාදීසු. [7] **කුලිත්ථිආදිනං**

1. ම. කුලසඞ්ගහාය.
2. ම. කුලසඞ්ගහප්පසඞ්ගෙ.
3. ම. එවං වුත්තං.
4. ම. කුලසඞ්ගහත්ථත්තා.
5. සී. මු. ස. එවඤ්ච කතෙ.
6. ම. & සී. වුත්තනයෙන.
7. ම. & සී. කුලිත්ථියාදීනං.

අත්ථාය හරණනොති කුලිත්ථිආදීනං හරණස්සෙව විසෙසෙත්වා පටික්ඛිත්තාති අධිප්පායො, තෙනාහ **හරණාධිකාරෙහිති** ආදි. **මඤ්ජරීති** පුප්ඵ ගොච්ඡං. **වටංසකොති** කණ්ණස්ස උපරි පිළන්ධනත්ථං කතපුප්ඵවිකති, සො ච වටංසොති වුච්චති. [1] **කණ්ණිකාති** බහුන්නං පුප්ඵානං වා මාලානං වා එකතො බන්ධිතස්ස නාමං, කණ්ණාභරණන්තිපි වදන්ති. **භාරසදිසන්ති** මුත්තා භාරසදිසං. **කප්පියෙනාති** කප්පියඋදකෙන. **තෙසං යෙව චින්නන්ති** කුල දූසන පරිභොගානං චින්නං. **දුක්කටන්ති** කුලසඞ්ගහත්ථාය සයං සිඤ්චනෙ කප්පියවොහාරෙන වා අකප්පියවොහාරෙන වා සිඤ්චාපනෙ ච දුක්කටං, පරිභොගත්ථාය පන සයං සිඤ්චනෙ අකප්පියවොහාරෙන සිඤ්චාපනෙ ච දුක්කටං. **පයොගබහුලතායාති** සයංකරණෙ කායපයොගස්ස කාරාපනෙ ච වචීපයොගස්ස ච බහුත්තෙන. ගන්ථෙන නිබ්බත්තං දාමං = **ගන්ථිමං**, එසෙව නයො සෙසෙසුපි. **න වට්ටතීති** වත්ථුපූජනත්ථායපි න වට්ටති, දුක්කටන්ති අත්ථො. **වට්ටතීති** වත්ථුපූජනත්ථාය වට්ටති, කුලසඞ්ගහත්ථාය පන කප්පිය වොහාරෙන කාරාපෙන්තස්සාපි දුක්කටමෙව. [2] **නිපපුප්ඵං** නාම කදම්බ පුප්ඵං. **පුරිමනයෙනෙවා** ති "භික්ඛුස්සවා"ති ආදිනා වුත්තනයෙන. **කදලික්ඛන්ධමහිති** ආදිනා වුත්තං සබ්බමෙව සන්ධාය "තං අතිඔළාරිකමෙ වා"ති වුත්තං. [3] සබ්බත්ථකරණෙනාපි අකප්පියවචනෙන කාරාපනෙ ච දුක්කටමෙවාති අත්ථො. "පුප්ඵවිජ්ඣනත්ථං කණ්ටකං බන්ධිතුම්පි න වට්ටතී"ති ඉමස්ස උපලක්ඛණත්තා පුප්ඵදාමො ලම්බනාදි අත්ථාය රජ්ජුබන්ධනාදිපි න වට්ටතීති කෙචි වදන්ති, අඤ්ඤෙපන පුප්ඵවිජ්ඣනත්ථං කණ්ටකන්ති විසෙසිතත්තා තදත්ථං කණ්ටකමෙව බන්ධිතුං න වට්ටති, තඤ්ච අට්ඨකථා පමාණෙනාති වදන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. **පුප්ඵපටිච්ඡකං** නාම දණ්ඩාදීහි කතං [4] පුප්ඵාධානං. එතම්පි නාගදන්තකම්පි සඡිද්දකමෙව ගහෙතබ්බං.

අසොකපිණ්ඩියාති අසොකසාඛානං පුප්ඵානං වා සමූහො. **ධම්මරජ්ජු** නාම චෙතියාදීනි පරික්ඛිපිත්වා තෙසඤ්ච රජ්ජුයා ච අන්තරා පුප්ඵපවෙසනත්ථාය බන්ධරජ්ජු. සිථිලවට්ටිතා වා රජ්ජුවට්ටිඅන්තරෙ පුප්ඵපවෙසනත්ථාය එවං [5] බන්ධාතිපි වදන්ති. **මත්ථකදාමන්ති** ධම්මාසනාදි මත්ථක ලම්බකදාමං. **තෙසං එවාති** උප්පලාදීනං එව. **වාකෙන වා දණ්ඩකෙන වාති** පුප්ඵනාලං ඵාලෙත්වා පුප්ඵෙන එකාබඩං ඨිතවාකෙන දණ්ඩකෙන ච එකබන්ධනෙ නෙව, එතෙන පුප්ඵං බීජගාමෙසඞ්ගහං න ගච්ඡති, පඤ්චසු බීජෙසු අප්පවිට්ඨත්තා පණ්ණං විය, තස්මා කප්පියං අකාරාපෙත්වාපි කොපනෙ දොසො නත්ථි. යඤ්ච ඡින්නස්සාපි මකුළස්ස විකසනං තම්පි අතිතරුණස්ස අභාවා වුඩ්ලක්ඛණං න හොති, පරිණතස්ස පන මකුළස්ස පත්තානං සිනෙහෙ පරියාදානං ගතෙ විසුං භාවො එව විකාසො, තෙනෙව ඡින්නමකුළවිකාසො අච්ඡින්නමකුළවිකාසතො පරිහීනො මිලාත යුත්තො වා දිස්සති යඤ්ච මිලාතස්ස උදකසඤ්ඤාගෙ අමිලානතාපජ්ජනං, තම්පි [6] තාම්බූලපණ්ණාදිසු සමානන්ති වුඩ්ලක්ඛණං න හොති, පාළිඅට්ඨකථාදීසු ච න කත්ථචි පුප්ඵානං කප්පිය

1. ම. කණ්ණිකාති ච බහූනං.
2. ම. නිම්බපුප්ඵං.
3. ම. සබ්බත්ථකරණෙ.
4. සී. පුප්ඵාදාමං.
5. සී. බන්ධනාතිපි.
6. ම. තම්බූල.

කරණං ආගතං, තඤ්ච පුප්ඵං සබ්බථා අබීජමේවාති විඤ්ඤායති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. **පඤ්ඤායතී විඤ්ඤූනන්ති** වුත්තත්තා පුප්ඵ පඤ්ඤකෙ වා **පඤ්ඤක සදිස** ඔකෙ වා යත්ථ කත්ථචි චිවරෙ වා පක්ඛිපිතුං වට්ටතීති සිද්ධං. **බන්ධිතුං න වට්ටතීති** රජ්ජුආදීහි බන්ධනං සන්ධාය වුත්තං, පුප්ඵසෙව පන අචිත්තා [1] දණ්ඩවාකෙහි බන්ධිතුං වට්ටති එව. **පුප්ඵපටෙ ච දණ්ඩබ්බන්ති** පුප්ඵපටං කාරොනතස්ස දීඝතො පුප්ඵභූමස්ස හරණපච්චාහරණවසෙන පූරණං සන්ධාය වුත්තං, තිරියතො හරණං පන වාසිමං නාම හොති, න පුරිමං. [2] **පුරිමං ඨානං අතික්කාමෙතීති** සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා පුරිමං පුප්ඵකොටිං [3] ඵුසාපෙන්තා වා අඵුසාපෙන්තා වා පරිකප්පනාවසෙන පන අතික්කාමෙන්තස්ස ආපත්තියෙව. **බන්ධිතුංවට්ටතීති** පුප්ඵරහිතාය සුත්තවාකකොටියා බන්ධිතුං වට්ටති. **ඒතෙනුපායෙනා ගන්ථිකා පරිකප්පිතාවාති** ඉදං පුබ්බෙ වුත්තවෙතියාදි පරිකප්පං පුප්ඵපටකරණඤ්ච සන්ධාය වුත්තං. **පරෙහි පූරිතනන්ති** දිඝතො පසාරිතං. **වාසිතුනන්ති** හිරියතොහරිතුං, තං පන එකවාරම්පි න ලබ්භති. **පුප්ඵානි ඒතෙනෙවුපායෙනාති** අගන්ථිතපුප්ඵානි අඤ්ඤමඤ්ඤං ඵුසාපෙන්තාපි යථෙවන්තත. **යවිත්ථාදුමඛලමඛොතී** හෙට්ඨාභාගෙ ඝරිකාකාරයුත්තෙතා දාරුඝටිකාකාරෙ වා ඛලමඛකො. සුත්තමයං [4] **මහණ්ඩුඛං** නාම. **සබ්බත්ථාති** ගන්ථිමාදිසු සබ්බත්ථ.

මරවඤ්ඤනන්ති අනිච්චයං, එවං නච්චාගීති නටනාකාර [5] දස්සනන්ති **අත්ථො**, වඤ්චකං විය අත්තානං භමාපනන්ති පි කෙචි. **ආඝාසෙ ඒව කිලන්තනීති** අයං සාරි අසුකපදං මයා නීහාති එවං මුඛෙනෙව උහොපිවදනතා කිලන්තා. **ජූතඵලකෙතී** ජූතමණ්ඩලෙ. **පාසකාකිළාඝාති** විත්තං තිවඞ්ගුලපමාණානං දාරුඝනාදිමයානං පාසකානං වතූසු පස්සෙසු එකාබාදිවඤ්ඤන ඛිත්තානි කත්වා ඵලකෙ ඛිපිත්වා උපරිභාගෙ දිට්ඨඛිත්තානං වසෙන සාරියො අපනෙත්වා කිළනක ජූතකිළාය. **මණ්ඩිටිකා** නාම මණ්ඩූකට්ඨ රුක්ඛසාර කසාවං. **සලාක භත්තන්ති** නාළිකොදනාදීනං සලාපස්සෙතං නාමං. පාළියං "ථරුසම්"නති ඛගෙඝ. [6]"උස්සෙළෙන්තී"ති මුඛෙන උස්සෙළනසද්දං පමුඤ්චන්ති, මහන්තං අබ්භුත්තසද්දං පවත්තෙන්තීති අත්ථො. "අපෙථොතෙන්තී"ති ච්ගුණීත [7] වාම හත්ථෙ දක්ඛිණහත්ථෙන තාළෙත්වා සද්දං කරොන්ති. [8] **මුඛදෙණ්ඩිමන්ති** මුඛභෙරි. **නොසන්ති** සමාසෙ ගුණී [9] භූතානි පබ්බානිපි පරාමසති. **ඛොභෙතූති** ලොලෙ, මන්දබාහුකොති අත්ථො. **භඤ්ඤං භඤ්ඤාති** භඤ්ඤභෙදං කත්වා. **නෙලාති** නිද්දොසා. පාළියං "සාරිපුත්තා"ති ඉදං එකසෙස නයෙන සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලානානං උභින්නං ආලපනං, තෙනෙවබහුවචන නිද්දෙසො කතො.

අට්ඨාරසවත්තානීති "න උපසම්පාදෙතබ්බ"න්ති ආදීනි "න භික්ඛු භික්ඛූහි සම්පයොජෙතබ්බ"න්ති පරියොසානානි කම්මක්ඛන්ධකෙ ආගතානි

---

1. ම. දණ්ඩකොහි. 4. ම. මහණ්ඩුඛං. 6. පාරාජික. උස්සෙළ්හෙන්තී
2. ම. පුරිමට්ඨානං. ම. 2. දස්සනස්ස අත්ථො. 7. සී. වාමහත්ථෙන.
3. සී. ඵුසාපෙන්තා වා අඵුසාපෙන්තා වා 8. ම. මුඛදින්දිමන්ති. 9. ම. භූතානිපි සබ්බානි.

අට්ඨාරසවත්තානි. [1] **න පත්තලොමාති** න පතිතමානලොමා, අනනුකූල වත්තිනොති අත්ථො. **පරසන්තකං දෙති දුක්කටමෙවාති** විස්සාසගාහෙන දානං සන්ධාය වුත්තං. **ථුල්ලච්චයන්ති** එත්ථ භණ්ඩදෙය්‍යම්පි හොති එව. **තඤ්ච ඛො වත්ථු පූජනත්ථායාති** මාතාපිතූන්නම්පි පුප්ඵං දෙන්තෙන වත්ථු පූජනත්ථායෙව දාතබ්බන්ති දස්සෙති. **මණ්ඩනත්ථාය පන සිවලිඞ්ගාදි පූජනත්ථායාති** එත්තකමෙව වුත්තත්තා ඉමං වික්කිණිත්වා ජීවිස්සන්තීති මාතාපිතූන්නං දාතුං වට්ටති, සෙසඤ්ඤාතීනං පන තාවකාලිකමෙව දාතුං වට්ටති. **ඤාතිසාමණෙරෙහෙවාති** තෙසං ගිහීකම්මපරිමොචනත්ථං වුත්තං. **ඉතරෙති** අඤ්ඤාතකා, තෙහිපි සාමණෙරෙහි ආචරියුපජ්ඣායානං වත්තසීසෙන හරිතබ්බං. [2] **චූළකන්ති** උපඞ්ඝභාගතොපි උපඞ්ඝං. **සාමණෙරා = පෙ = ඨපෙන්තීති** [3] අරක්ඛිතාගොපිතං සන්ධාය වුත්තං. [4] **තත්ථ තත්ථාති** මග්ගෙ වා චෙතියඞ්ගණෙ වා. **සාමණෙරෙහි දාපෙතුං න ලභන්තීති** ඉදං සාමණෙරෙහි ගිහීනං කම්මං කාරිතං විය හොතීති වුත්තං. [5] **න පන පුප්ඵදානං හොතීති** සාමණෙරානම්පි න වට්ටනතො, වුත්තඤ්ච **සයමෙවාති** ආදි. **අවිසෙසෙන වුත්තන්ති** ඉමිනා සබ්බෙසම්පි න වට්ටතීති දස්සෙති.

ඛීණපරිබ්බයානන්ති ආගන්තුකෙ සන්ධාය වුත්තං. පරිච්ඡින්නෙසු පි රුක්ඛෙසු "ඉධ ඵලානි සුන්දරානී"ති ආදි වදන්තෙන කුලසඞ්ගහො කතො නාම හොතීති ආහ **එවං පන න වත්තබ්බන්ති**. [6] **රුක්ඛච්ඡල්ලීති** රුක්ඛත්තචො. අභාජනීයත්තා [7] **ගරුභණ්ඩන්ති** වුත්තං. **වුත්තනයෙනාති** පණ්ණදානම්පි පුප්ඵඵලාදීසු වුත්තනයෙන කුලසඞ්ගහො හොතීති දස්සෙති. **පුබ්බ වුත්තප්පකාරන්ති** [8] "මම වචනෙන භගවතො පාදෙ වන්දථා"ති ආදිනා වුත්තප්පකාරං සික්ඛාපදෙ පඨමං වුත්තං. "පක්කමතායස්මා"ති ඉදං පබ්බාජනියකම්මවසෙන වුත්තං. පුන "පක්කමතායස්මා"ති ඉදම්පි පබ්බාජනිය කම්ම කතස්ස වත්තවසෙන වුත්තං. එත්ථ ච අස්සජිපුනබ්බසුකෙහි ආචරිතෙසු අනෙකවිධෙසු අනාචාරෙසු පඤ්ඤාපෙතබ්බා ආපත්තීයො සික්ඛාපදන්තරෙසු පඤ්ඤත්තා එවාති තා ඉධ [9] අපඤ්ඤාපෙත්වා කුලදූසකානං පබ්බාජනිය කම්මවසෙන නිග්ගහං කාතුං [10] තත්ථ ච සම්මාඅවත්තිත්වා කාරකසඞ්ඝං ඡන්දගාමිතාදීහි පාපෙන්තානං සමනුභාසනාය සඞ්ඝාදිසෙසං ආරොපිතඤ්ච ඉදං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තන්ති වෙදිතබ්බං. **පඨම සඞ්ඝභෙද සදිසානෙවාති** එත්ථ අඞ්ගෙසුපි යථා තත්ථ පරක්කමනං, එවමිධ ඡන්දාදීහි පාපනං දට්ඨබ්බං, සෙසං තාදිසමෙවාති.

කුලදූසක සික්ඛාපදං තෙරසමං.

"ඉතරෙ පන යාවතතීයකාති වෙදිතබ්බා"ති සම්බන්ධො යොහි [11] ජාරො එකස්මිං දිවසෙ ආගන්ත්වාපි ගතො අනන්තරෙසු [12] වීසුදිවසෙසු අනුප්පජ්ජිත්වා

---

1. සී. මු. ස. පන න ලොමා.
2. සී. මු. ස. චූළ්භකං.
3. සී. රක්ඛිතගොපිතං.
4. ම. තත්ථතත්ථෙවාති.
5. සී. මු. ස. & ම. ස. පුප්ඵදානං නාම න හොති.
6. සී. මු. ස. රුක්ඛජ්ජල්ලි.
7. ම. ගරුභණ්ඩංවුත්තං.
8. ම. සවෙ මම වචනෙන.
9. සී. පඤ්ඤාපෙත්වා.
10. ම. තත්ථෙව.
11. ම. ජරො.
12. ම. දිවසෙසු.

තතියෙ දිවසෙ උප්පජ්ජති, සො "තතියකො." යො පන තතියෙපි අනුප්ප ජ්ජිත්වා චතුත්ථෙ එව දිවසෙ උප්පජ්ජති, සො "චතුත්ථකො චා"ති වුච්චති, තං සන්ධායාහ "යථා තතියෙ"ති ආදි. අකාමෙන අවසෙනාති ඉමිනා අප්පටිකම්ම කරණං නාම යස්මා අලජ්ජිලක්ඛණං සග්ගමොක්ඛාවරණඤ්ච, තස්මා ආපන්නො පුග්ගලො පච්ඡාපරිවසිස්සාමීති වික්ඛිපිතුං න ලභති, සඞ්ඝෙන ච අනිච්ඡන්තස්සෙව පරිවාසොදාතබ්බොති දස්සෙති. පාළියං "විණ්ණමානත්තො භික්ඛු = පෙ = අබ්භෙතබ්බො"ති එත්ථ යො භික්ඛු විණ්ණ මානත්තො, සො භික්ඛු අබ්භෙතබ්බොති එවං භික්ඛුසද්දවයස්ස යොජනා වෙදිතබ්බා. "තෙ ච භික්ඛු ගාරය්හා"ති ඌනභාවං ඤත්වා අබ්භෙන්ති, දුක්ක වාපජ්ජනෙන ගරහිතබ්බා. "සාමීචී"ති වත්තං.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනියං

තෙරසක චණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

පුත්තසද්දෙන සාමඤ්ඤනිද්දෙසතො එකසෙස නයෙන වා පුත්තීපි ගහි තාති ආහ බහුධිතරො චාති. තදනන්තරන්ති භික්ඛූනං [1] භොජනා නන්තරං. තං කම්මන්ති තං මෙථුනාදි අජ්ඣාචාරකම්මං. පාළියං "සො තස්ස රහො"ති ඉදං අත්ථුඩාරවසෙන වුත්තං, උපරි සික්ඛාපදෙ "නහෙව ඛො පන පටිච්ඡන්න"න්ති ආදිනා එතස්ස සික්ඛාපදස්ස විසයං පටික්ඛිපිත්වා "අලඤ්ච ඛො හොති මාතුගාමං දුට්ඨුල්ලාහි වාචාහි ඔභාසිතු"න්ති විසයන්තර භූත සොතරහස්ස විසුං වක්ඛමානත්තා, ඉධ පන [2] චක්ඛුස්ස රහොව අධි ප්පෙතො. "පටිච්ඡන්නෙ ආසනෙ"ති ආදිවචනතො "සක්කා [3] හොති මෙථුනං ධම්මං පතිසෙවිතු"න්ති වුත්තත්තා ච, තෙනාහ කිඤ්චාපීති ආදි. පරිච්ඡෙදොති රහො නිසජ්ජා පත්තියා වවත්ථානං. ඉදානි [4] චක්ඛුස්ස රහෙ නෙව ආපත්තිං පරිච්ඡින්දිත්වා දස්සෙන්තො සචෙ පීති ආදිමාහ.

පිහිතකවාටස්සාති ඉමිනා [5] පටිච්ඡන්නභාවතො චක්ඛුස්ස රහොව [6] ඉධා ධිප්පෙතො, න සොතස්ස රහොති දස්සෙති, තෙනාහ අපිහිතකවාටස්ස = පෙ = අනාපත්තින්ති, න හි කවාට [7] පිදහනෙන සොතස්ස රහො විගච්ඡති, චක්ඛුස්සරහො එව පන විගච්ඡති. අන්නො චාදස හත්ථෙ පීති ඉදං දුතිය සික්ඛාපදෙ ආගතසොතස්ස රහෙන ආපජ්ජිතබ්බ [8] දුට්ඨුල්ලවාචාපත්තියා

---

1. ම. භොජනන්තරං.
2. ම. චක්ඛුරහොව.
3. ම. & සී. හොන්ති.
4. ම. චක්ඛුරහෙනෙව.
5. ම. පරිච්ඡින්නභාවතො.
6. ම. අධිප්පෙතො.
7. ම. විවරණෙන.
8. සී. දුට්ඨුල්ලවාචා පත්තියාපිසහ.

සබ්බථා අනාපත්තිභාවං දස්සෙතුං වුත්තං, වාදසහත්ථතො බහි නිසින්නො හි තත්ථ සොතස්ස රහසම්භාවතො දුට්ඨුල්ලවාචා පත්තියා අනාපත්තිං න කරොති, තථා ච අනාපත්තිං න කරොතීති සාමඤ්ඤතො න වත්තබ්බං සියා මෙථුන කාය සංසග්ගා පත්තීහි අනාපත්තිං කරොතීති විසෙසෙත්වා වත්තබ්බං භවෙය්‍ය, [1] තස්මා තං අවත්වා සබ්බථා අනාපත්තිං දස්සෙතුමෙව **වාදස හත්ථෙති** වුත්තන්ති [2] ගහෙතබ්බං. යදි හි චක්ඛුස්සෙව [3] රහභාවං සන්ධාය වදෙය්‍ය අන්තො වාදස හත්ථෙති න වදෙය්‍ය අපටිච්ඡන්නෙ තතො දූරෙ නිසින්නෙපි චක්ඛුස්ස රහාසම්භවතො. යස්මා නිසීදිත්වා නිද්දායන්තො කපිමිඩ පරෙතො කිඤ්චිකාලං චක්ඛූනි උම්මීලෙති කිඤ්චිකාලං [4] නිම්මීලෙති, තස්මා **නිද්දායන්තොපි අනාපත්තිං කරොතීති** වුත්තං.

පටිලඩ සොතාපත්තිඵලාති අන්තිමපරිච්ඡෙදතො වුත්තං. **නිසජ්ජං පටිජානමානොති** මෙථුන [5] කායසංසග්ගාදිවසෙන රහො නිසජ්ජං පටිජාන මානොති අත්ථො, තෙනාහ "පාරාජිකෙන වා"ති ආදි. **න අපටිජානමා නොති** අලජ්ජීපි අපටිජානමානො ආපත්තියා න කාරෙතබ්බොව, සො හි යාව දොසං න පටිජානාති, තාව නෙව සුඩො නාසුඩොති වා වත්තබ්බො, වුත්තානුසන්ධිනා පන කාරෙතබ්බො, වුත්තං හෙතං

"පටිඤ්ඤා ලජ්ජීසු කතා [6] අලජ්ජීස්වෙතං න විජ්ජති,
බහුම්පි අලජ්ජී භාසෙය්‍ය වුත්තානුසන්ධි තෙන කාරයෙ"ති.

"නිසජ්ජාදීසු = පෙ = පටිජානමානොව තෙන සො භික්ඛු කාරෙ තබ්බො"ති එත්ථ පටිජානමානොති පාළියං අනාගතම්පි අධිකාරතො ආගතමෙවාති කත්වා වුත්තං.

වදාපෙථාති තස්ස ඉඩියා විගතා සඞ්කොපි තං ඔවදන්තො ආහ, අනුප පරික්ඛිත්වා අදෙසෙ [7] නිසින්නෙ මාතුගාමෙන සඞ්ං එකාසනෙ ථෙරො රහො නිසින්නොති එව මාදිසෙහි පි තුම්හෙ තුම්හාකං අවණ්ණං වදාපෙථ [8] කථා පයිත්ථ, මා පුන [9] එව රූපං කරිත්ථාති අධිප්පායො. **එවමකාසින්ති** නිගුහි තබ්බම්පි ඉමං විසෙසාධිගමං පකාසෙන්තො තං සඩාපෙතුමෙව එවමකාසින්ති අත්ථො. **රක්ඛෙය්‍යාසි** මන්ති ඉමං උත්තරිමනුස්ස ධම්මං අඤ්ඤෙසං මා පකාසයි.

නිසජ්ජාය පාචිත්තියන්ති රහොනිසජ්ජස්සාදෙ වත්තමානෙ පාචිත්තියං, සචෙ පන සො රහො නිසජ්ජස්සාදං පටිවිනොදෙත්වා කම්මට්ඨාන මනසිකාරා දිනා අඤ්ඤවිහිතො [10] නිද්දෙපගතො වා අනාපත්ති එව, තෙනාහ **අස්සාදෙ උප්පන්නෙති. නිසින්නාය ඉත්ථියාති** ඉමිනා නිසීදනක්ඛණෙ අස්සාදා භාවං දස්සෙති, යදි හි නිසීදනක්ඛණෙ අස්සාදො උප්පජ්ජෙය්‍ය, තෙන උට්ඨා තබ්බං. ඉතරථා ආපත්ති එව. ඉත්ථියා උට්ඨායුට්ඨාය පුනප්පුනං නිසීදනෙ විය තත්ථාපි භික්ඛුස්ස උට්ඨහතො අනාපත්ති, තෙන රහො නිසජ්ජාපත්ති

1. ම. තස්මා තථා තං.
2. සී. වෙදිතබ්බං.
3. සී. රහාභාවං.
4. සී. නිම්ලෙති.
5. සී. කායසංසග්ගරාගාදි.
6. { පරිවාර. අලජ්ජීසු එවං. ම. & සී. අලජ්ජීස්සෙතං.
7. සී. නිසීදනෙන.
8. සී. තථාපස්සිත්ථ.
9. ම. එවං කරිත්ථාති.
10. ම. නිද්දූපගතො.

අකිරිය සමුට්ඨානාපි හොතීති වදන්ති, ඉදං පන අනියතසික්ඛාපදං. අනන්ත රඤ්චාති වෙපි විසුං ආපත්ති පඤ්ඤාපනවසෙන පඤ්ඤත්තානි න හොන්ති රහො නිසජ්ජාදිසු ආපත්තියා සික්ඛාපදන්තරෙසු පඤ්ඤත්තත්තා. පාරාජිකාදි ආපත්තීහි පන කෙනවි වොදිතස්ස අනුවිජ්ජකෙහි විනිච්ඡය [1] කාරණ නය දස්සනත්ථං එවං වත්ථුවසෙන විධා විභජිත්වා පඤ්ඤත්තා, ඉමා නෙව ව යස්මා භික්ඛුනීනම්පි විනිච්ඡය නය ගහණාය අලං, තස්මා තාසං විසුං න වුත්තානීති වෙදිතබ්බං, යං පන ආපත්තිං පටිජානාති, තස්ස වසෙනෙත්ථ අඞ්ගහෙදො වෙදිතබ්බො, තෙනෙව "අයං ධම්මො අනියතො"ති වුත්තං. ඉධ අනියත වසෙන වුත්තානං පාරාජික සඞ්ඝාදිසෙස පාචිත්තියානං තිණ්ණම්පි අඤ්ඤමඤ්ඤං සදිසසමුට්ඨානාදිතාය වුත්තං සමුට්ඨානාදිනි පඨම පාරාජික [2] සදිසානෙවාති.

පඨමානියත නයො.

න ලභතී මාතුගාමෙන සඞ්ං එකො එකායරහො = පෙ = නිසජ්ජං කප්පෙතුන්ති අවත්වා "පටික්ඛිත්තං මාතුගාමෙනා"ති ආදිනා වුත්තත්තා එකොති පච්චත්තපදං පටික්ඛිත්තපදෙන න සමෙති. "එකස්සා"ති [3] වත්තබ්බොති සාධෙන්තො ආහ ඉතරථාහිති ආදි. පරිවෙණ ඞ්ගණාදිති පරිවෙණස්ස මාළකං, ආදිසද්දෙන පාකාරාදිපරික්ඛිත්තං වෙතියමාළකාදිං සඞ්ගණ්හාති. අන්තොගඩන්ති [4] අප්පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ එව පරියාපන්නං. "ඉධ ඉත්ථිපි අනාපත්තිං කරොතී"ති සම්බන්ධො. කස්මා පන ඉත්ථි ඉධෙව අනාපත්තිං කරොති, න පුරිමසික්ඛාපදෙති? ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස මෙථුනං විනා දුට්ඨුල්ලවාචාය වසෙන ආගතත්තා, මෙථුනමෙව හි ඉත්ථියො අඤ්ඤමඤ්ඤං පටිච්ඡාදෙන්ති මහාවනෙ වාරං විවරිත්වා [නිද්දපගතම්හි] භික්ඛුම්හි විය, දුට්ඨුල්ලං පන න පටිච්ඡාදෙන්ති, තෙනෙව [5] දුට්ඨුල්ලවාචා සික්ඛාපදෙ "යාතා ඉත්ථියො හිරිමනා තා නික්ඛමිත්වා භික්ඛූ උජ්ඣාපෙසු"න්ති වුත්තං, තස්මා ඉත්ථිපි අනාපත්තිං කරොතීති වුත්තං, අප්පටිච්ඡන්නට්ඨානත්තා ති පි කාරණං වදන්ති. කායෙනාපි දුට්ඨුල්ලොභාස සම්භවතො ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ චක්ඛුස්ස රහො සොතස්ස රහො ච අධිප්පෙතොති ආහ [6] අනන්ධො අබධිරොති ආදි.

කෙචි පන විභඞ්ගෙ [7] "නාලං කම්මනියන්ති න සක්කා හොති මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවිතු"න්ති එත්තකමෙව වත්වා න සක්කා හොති කායසංසග්ගං සමාපජ්ජිතුන්ති අවුත්තත්තා අප්පටිච්ඡන්නෙපි ඨානෙ රහො අඤ්ඤෙසං අභාවං දිස්වා එකාය [8] ඉත්ථියා කායසංසග්ගොපි සක්කා ආපජ්ජිතුන්ති අන්තො වාදසහත්ථෙ සවණූපචාරෙ ඨිතො අබධිරොපි අන්ධො කාය සංසග්ගස්සාපි කායෙන දුට්ඨුල්ලොභාසනභාවං අමනසිකත්වාපි සභාවාභාවං න ජානාතීති කායසංසග්ගාපත්තියාපි පරිහාරාය අනන්ධොඅබධිරොති ආදි වුත්තන්ති

---

1. ම. කාරණදස්සනත්ථං. 4. සී. පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ. 7. සී. & ම. අලං කම්මනියන්ති.
2. සී. මු. ස. සමුට්ඨානෙවාති. 5. සී. දුට්ඨුල්ලසික්ඛාපදෙ. 8. සී. ඉත්ථියාසහ කායසංසග්ගොපි.
3. සී. වත්තබ්බමෙවාති. 6. සී.මු.ස. & ම. අනන්ධාබධිරො. [ ] සීහළ පොත්තකෙසු න දිස්සතෙ.

වදන්ති යං පන සාරත්ථදීපනියං "කායසංසග්ගවසෙන අනන්ධො වුත්තො"ති වුත්තං, තං පන කායෙන දුට්ඨුල්ලොභාසන සම්භවං අමනසිකත්වා වුත්තං. කායසංසග්ගවසෙන පීති හි ගහෙතබ්බං, තෙනෙව [1]"ඉමස්මිඤ්හි සික්ඛාපදෙ අප්පටිච්ඡන්නත්තා සොතස්ස රහො එව අධිප්පෙතො = පෙ = කෙනවි පන වෙපි රහා ඉධ අධිප්පෙතාති වුත්තං තං න ගහෙතබ්බ"න්ති වුත්තං, යං පන චක්ඛුස්ස රහා භාවසාධනත්ථං "න හි අප්පටිච්ඡන්නෙ ඔකාසෙ චක්ඛුස්ස රහො සම්භවති"ති ආදි වුත්තං, තං න යුත්තං අතිදූරතරෙ ඨිතස්ස කායෙන ඔභාසනම්පි හත්ථගාහාදීනිපි සල්ලක්ඛෙතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා, තෙනෙව පාළියං "චක්ඛුස්ස රහො"ති වුත්තං, අට්ඨකථාය අප්පටික්ඛිත්තං න කෙව ලඤ්ච අප්පටික්ඛිත්තං, අථ ඛො අනන්ධො බධිරොති ච අන්ධො වා අබධිරොපි න කරොතීති ච වුත්තං, තස්මා වෙපි රහා ඉධ ගහෙතබ්බා. අන්නො වාදස හත්ථෙති ඉමිනා සොතස්ස රහො වාදස හත්ථෙන පරිච්ඡන්නොති ඉදං දස්සෙති, චක්ඛුස්ස රහො පන යත්ථඨිතස්ස කායවිකාරාදයො න පඤ්ඤායන්ති, තෙන පරිච්ඡන්දිතබ්බොති දට්ඨබ්බං.

බධිරො පන චක්ඛුමාපීති දුට්ඨුල්ලවාචාසඞ්ඝාදිසෙසං සන්ධාය වුත්තං. [2]දුට්ඨුල්ලාපත්තිවුත්තාති පුරිමසික්ඛාපදෙ වුත්තෙති අධිකවසෙන දුට්ඨුල්ලාපත්ති ච වුත්තාති එවමත්ථො ගහෙතබ්බො, න පන දුට්ඨුල්ලාපත්ති එවාති කායසංසග්ගස්සාපි ඉධ ගහෙතබ්බතො, තෙනෙව පාරාජිකාපත්තිඤ්ච පරිභාපෙත්වාති එත්තකමෙව වුත්තං. ඉතරථා කායසංසග්ගඤ්චාති වත්තබ්බං භවෙය්‍ය. තිසමුට්ඨානන්ති ආදි පන පුරිමසික්ඛාපදෙ ආගතෙහි අධිකස්ස දුට්ඨුල්ලවාචා සඞ්ඝාදිසෙසස්ස වසෙන වුත්තං කායසංසග්ගාදීනම්පි පුරිමසික්ඛාපදෙ එව වුත්තත්තා, ඉධ පන න වුත්තන්තිපි වදන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

දුතියානියත නයො.

නිට්ඨිතො අනියත වණ්ණනා නයො.

සමිතාවිනාති සමිතපාපෙන. ගොතමවෙතියං නාම ගොතමයක්ඛස්ස වෙතියට්ඨානෙ කතවිහාරොති වුච්චති. නවමං වා දසමං වාති භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනං. සචෙ භවෙය්‍යාති සචෙ කස්සචි කඞ්ඛා භවෙය්‍ය. [3]වුත්ත සදිසන්ති දසමං වාති වුත්තසදිසං පරිච්ඡෙද සදිසං, [4]"වුත්තදිවසමෙවා"ති පි ලිඛන්ති. ධාරෙතුන්ති එත්ථ ආහාති පාඨසෙසො දට්ඨබ්බො. සූචියා පවි සාමනන්ති සූචිඝරෙ සඞ්ඛොපනං, ඉදඤ්ච සූචිකම්මස්ස සබ්බස්ස පරිනිට්ඨිත භාවදස්සනත්ථං වුත්තං. එතන්ති නට්ඨචීවරං. එතෙසම්පීති [5]විනට්ඨචීවරා දීනි පරාමසති, තෙන චීවරපළිබොධාභාවං දස්සෙති. දුතියපළිබොධස්සාති ආවාසපළිබොධස්ස. එත්ථ ච "නිට්ඨිතචීවරස්මිං පන උබ්භතස්මිං කඨිනෙ"ති

---

1. ම. & සී. ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ සොතස්ස.
2. සී. මු. ස. & ම. ස. දුට්ඨුල්ලවාචාපත්ති.
3. සී. මු. ස. & සී. වුත්තදිවසං.
4. ම. වුත්තසදිසමෙවාති.
5. ම. නට්ඨචීවරාදීනි.

චීහිපදෙහි විත්‍යා පළිබොධානං අභාවදස්සනෙන අත්‍ථතකඨිනස්ස පඤ්ච මාසබ්භන්තරෙ යාව චීවරපළිබොධ ආවාසපළිබොධෙසු අඤ්ඤතරං න උපච්ඡිජ්ජති, තාව අතිරෙක චීවරං ධාරෙතුං වට්ටතීති දීපෙති. පක්කමනං අන්තො අස්සාති = **පක්කමනන්තිකා.** එවං සෙසාපි වෙදිතබ්බා. විත්‍ථාරෝ පනෙත්‍ථ [1] ආගතට්ඨානෙ එව ආවිභවිස්සති. **දසාහපරමං කාලන්ති** [2] අවච නත්‍ථසංයොගෙ උපයොගවචනං, "ඉදං හි වුත්තං හොති = පෙ = දසාහපරම භාවො"ති ඉදං දසාහපරමතා පදස්ස අත්‍ථමත්තදස්සනං, දසාහපරමභාවොති ඉදං හි වුත්තං හොතීති එවමෙත්‍ථ යොජනා වෙදිතබ්බා. අයමත්‍ථොති ආදි දසාහපරමපදසෙසෙව අධිප්පෙතත්‍ථ දස්සනවසෙන වුත්තං. තත්‍ථ [3] **එත්තක මෙව කාලොති** "දසාහපරමතා"ති වුත්තො යො කාලො, සො එත්තකො කාලොති අත්‍ථො.

ඛොමන්ති ඛොමසුත්තෙනහි වායිතං ඛොමපට්ටචීවරං, තං වානමියන්ති වදන්ති. සාපපාසසුත්තෙනහි වායිතං = **කාපාසිකං,** එවං සෙසානිපි. **කම්බලන්ති** එළකාදීනං ලොමමයසුත්තෙන වායිතපටං. **භඞ්ගන්ති** ඛොමසුත්තා දීනි සබ්බානි එකච්චානි වා මිස්සෙත්වා වායිතං චීවරං. භඞ්ගම්පිවාකමය මෙවාති කෙචි. දුකූලං පත්තුණ්ණං සොමාරපට්ටං චීනපට්ටං ඉච්ඡිජං දෙව දිත්‍යානන්ති ඉමානි පන ඡ චීවරානි එතෙසඤ්ඤෙව අනුලොමානීති විසුං න වුත්තානි. දුකූලං හි සාණස්ස අනුලොමං වාකමයත්තා. පත්තුණ්ණං කො සෙය්‍ය විසෙසොති [4] අභිධානකොසෙ වුත්තං. [5] සොමාරදෙසෙ චීනදෙසෙ ච ජාතවත්ථානි සොමාරචීනපට්ටානි. පත්තුණ්ණාදීනි තීණි කොසෙය්‍යස්ස අනුලොමානි පාණකෙහි කතා සුත්තමයත්තා. "ඉච්ඡි"නන්ති එහි භික්ඛූනං පුඤ්ඤච්ඡියා නිබ්බත්තචීවරං. කපපරුකෙච නිබ්බත්තං දෙවදිත්‍යාඤ්ච ඛොමා දීනං අඤ්ඤතරං හොතීති නෙසං සබ්බසං අනුලොමානි. [6] මනුස්සානං පන පකතිවිදත්ථිං සන්ධාය **වෙ විදත්ථියොති** ආදි වුත්තං.

ඉමිනා දීඝතො වඩ්ඪකිහත්ථප්පමාණං විත්‍ථාරතො තතො උපඩ්ඪප්ප මාණං චතුපඤ්චගුණන්ති දස්සෙති, තථාහි "සුගතවිදත්ථි නාම ඉදානි මජ්ඣි මස්ස පුරිසස්ස තිස්සො විදත්ථියො, වඩ්ඪකි හත්ථෙන දියඩ්ඪා හත්ථො හොතී"ති කුටිකාර සික්ඛාපදට්ඨකථායං වුත්තං, තස්මා සුගතඞ්ගුලෙන වීදස ඞ්ගුලා සුගතවිදත්ථි වඩ්ඪකිහත්ථෙන දියඩ්ඪා හත්ථොති සිඛං, එවඤ්ච කත්වා සුගතඞ්ගුලෙන අට්ඨඞ්ගුලං වඩ්ඪකිහත්ථප්පමාණන්ති ආගතට්ඨානෙහි ච සමෙති. **තං අතික්කාමයතොති** එත්‍ථ "ත"න්ති චීවරං, කාලං වා පරාමසති. **තස්ස නෙ අරුණොති** චීවරුප්පාදදිවසස්ස යො අතික්කමනෙන්තා අරුණො. **චීවරුප්පාදදිවසෙනා සඞ්ගන්ති** චීවරුප්පාදදිවසස්ස ආදිභූතෙන අතික්කන්ත අරුණෙන සඞ්ගන්ති අත්‍ථො, ඉදඤ්ච භගවතා "දසාහපරම"න්ති වත්වා පුන "එකාදසෙ අරුණුග්ගමනෙ"ති වුත්තත්තා පුබ්බාපරසංසන්දනත්ථං සද්දතො [7] ගම්මමානම්පි චීවරුප්පාදදිවසෙන සඞ්ගන්ති එවං වුත්තං. දසමෙ අරුණෙති

1. ම. ආගතට්ඨානෙ ආවිභවිස්සති. 4. ම. අභිධානකොසකෙ. 7. සී. ආගච්ඡමානස්මිං.
2. ම. අට්ඨවන්ත සයොග වචනං. 5. සී. සොමාරදෙසෙව ජාතවත්ථානි.
3. ම. යත්තකො කාලොති. 6. ම. මනුස්සානං පකතිවිදත්ථිං.

වුත්තා එව හි [1] දසාහපරමංදෙන සඛිං සමෙති, දිවසපරියොසානස්ස අවධිභූත [2] අනාගතාරුණවසෙන හි දිවසං අතික්කන්තානං නාම හොති, න පන දිවසස්ස ආදිභූතාරුණවසෙන පරිවාසාදීසු තථා අගහණතො, ඉධ පන භගවතා දිවසස්ස ආදිඅන්නාපරිච්ඡෙදං දස්සනවසෙන "එකාදසෙ අරුණුග්ගහමනෙ"ති වුත්තං, තස්මා අධිඨානථායං දිවසස්ස ආදිභූතං තං දිවසනිස්සිතමපි අරුණං ගහෙත්වා "එකාදසෙ අරුණුග්ගහමනෙ නිස්සග්ගියං හොතී"ති වුත්තං. "අරුණෙ"ති වෙත්ථ සූරියුග්ගහමනස්ස [3] පුරෙවරෙ වඩ්ඪන්ත සතරත්තා පභාවිසෙසොති දට්ඨබ්බා. වචනීයොති සඞ්ඝාපෙක්ඛා. [4] වචනමෙවදෙති සූත්තනියං මෙ ආපත්තියො සරතීති ආදිනා වත්තබ්බතාති අධිප්පායො.

න ඉධ සඤ්ඤාචිකාරකඛන්ධකෙති ඉදං වෙමතිකා සඳ්ව අනතිරිත්තසඤ්ඤාචිකසඤ්ඤාසඳ්ව සඞ්ගය වුත්තං. **යො පි එවං සඤ්ඤාචිං නාසෙතීති** යො අනතිරිත්තසඤ්ඤාචිං වෙමතිකො වා, තස්ස පි ඉති අත්ථො. අනට්ඨතො අවිලුත්තස්ස විසෙසමාහ **පයොගභාවහාරවසෙනාති**. ථෙය්‍යාවහාරවසෙන ගණ්හන්තම්පි ඉධ භණ්ඩං. **අනා පනෙති අඤ්ඤෙන ඛානං පවිලුම්පිත්වාති** ආදි නිස්සිත්ත සඤ්ඤාතං සඞ්ඝාය වුත්තං, යෙන හි පුරාණසඤ්ඤාතස්ස සාමිකතා සුගතචීවරං අනාදියිත්වා භවං නිස්සිත්ත සඤ්ඤාතං ඛාහං, තස්ස තං නිස්සග්ගියම්පි භණ්ඩං අඤ්ඤස්ස පවිලුම්පිත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්තිභාවතො සිජ්ඣනතො අයමත්ථො සබ්බනිස්සග්ගියෙසු පි සිජ්ඣති. "තිචීවරං අධිට්ඨාතු"නති සඞ්ඝාටි ආදිනාමෙන අධිට්ඨාතුං. "න විකප්පෙතු"නති ඉමිනා නාමෙන න විකප්පෙතුං, එතෙන විකප්පිත තිචීවරෙ හෙච්චරිතො න හොති, තස්ස තස්මිං අධිට්ඨිත තිචීවරෙ විය අධිප්පවාසාදිනා කත්තබ්බවිධි න ඛාතබ්බානි දස්සෙති, න පන විකප්පනෙ දොසොති. "තතො පර"නති චතුමාසතො පරං විකප්පෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං අනුඤ්ඤාතත්තා කෙචි වදන්ති, අඤ්ඤෙ පන විකප්පෙත්වා යාව ආගාමිවස්සූපනායිකා තාව ඨපෙතුමෙව වට්ටතීති වදන්ති, [5] අපරෙ පන විකප්පනෙ න දොසො, තථා විකප්පිතං පරික්ඛාරාදිනාමෙන අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති වදන්ති.

මුට්ඨිපඤ්චකන්ති මුට්ඨියා උපලක්ඛිතං පඤ්චකං, චතුහත්ථෙ මිනිත්වා පඤ්චමං හත්ථං මුට්ඨිං ඛත්වා මිනිතබ්බන්ති අධිප්පායො. කෙචි පන මුට්ඨි හත්ථානං පඤ්චකං = මුට්ඨිපඤ්චකං, තස්මා පඤ්චපි හත්ථෙ මුට්ඨිං ඛත්වාව මිනිතබ්බන්ති වදන්ති. **මුට්ඨිතනිඛානන්ති** එත්ථාපි එසෙවනයො. **විහත්ථෙන අන්තරවාසඤ්ච තිමණ්ඩලං [6] පටිච්ඡාදෙතුං සක්කොති ආහ පාරුපනෙ නාති** ආදි. **අතිරෙඛන්ති සුගතචීවරප්පමාණතො [7] අධිකං. ඌනඛන්ති** මුට්ඨි පඤ්චකාදිතො ඌනකං, තෙන ච තෙසු තිචීවරාධිට්ඨානං න රුහතීති දස්සෙති. **ඉමං සඞ්ඝාටි පච්චුද්ධරාමීති** ඉමං සඞ්ඝාටි අධිට්ඨානං උක්ඛිපාමි පරිච්චජාමීති අත්ථො. **කායපටිබද්ධං කාරොපෙන්තෙනාති** හත්ථෙන චීවරං පරාමසන්තෙන චාලෙන්තෙන වා. **වාචාය අධිට්ඨාතබ්බන්ති** එත්ථ කායෙන පි චාලෙත්වා වාචාපි භින්දිත්වා කායවාචාහි අධිට්ඨානම්පි සඞ්ගහි

1. ම. දසාහපරමනසඞ්ං. 3. සී. පුරෙතරොව ඛතරත්තො. 5. සී. අපරෙපනතථා.
2. ම. අනාගතදිවසෙනහි. [ම. පුරෙවරොවඩ්ඪනරත්තො. 6. සී. පටිච්ඡාදෙතුං න
4. සී. වචනමෙවදෙතිස්සපඤ්ඤත්තියං. 7. සී. අතිරෙඛං. සඤ්ඤාති.

තන්ති වෙදිතබ්බං කායෙන අජ්ඣිත්වාති වුත්තත්තා. දුවිධන්ති අහත්ථපාස හත්ථපාසවසෙන දුවිධං. තත්ථ හත්ථපාසො නාම අඞ්ඨතෙය්‍ය හත්ථො වුච්චති. "වාදසහත්ථ"න්ති කෙචි වදන්ති, තං ඉධ න සමෙති.

සාමන්තවිහාරෙති ඉදං ඨපිතට්ඨාන සල්ලක්ඛණ යොග්‍ගෙ ඨිතං සන්ධාය වුත්තං. තතො දූරෙ ඨිතම්පි ඨපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙන්තෙන අධිට්ඨාතබ්බ මෙව. තත්ථාපි චීවරස්ස ඨපිතභාව සල්ලක්ඛණමෙව පමාණං, න හි සක්කා [1] සබ්බට්ඨානං සල්ලක්ඛෙතුං. [2] එකස්මිං පන විහාරෙ ඨපෙත්වා තතො අඤ්ඤස්මිං ඨපිතන්ති අධිට්ඨාතුං න වට්ටති, කෙචි පන තථාපි අධිට්ඨිතෙ න දොසොති වදන්ති, තං අට්ඨකථාය න සමෙති, වීමංසිතබ්බං. **අධිට්ඨහිත්වා ඨපිතවත්ථෙහිති** පරික්ඛාරවොළනාමෙන අධිට්ඨහිත්වා ඨපිතවත්ථෙහි, තෙ නෙව "ඉමං පච්චුඩරාමි"ති පරික්ඛාරවොළස්ස පච්චුඩාරං දස්සෙති, එතෙන ව [3] තෙචීවර ධුතඞ්ගං පරිහරන්තෙන පංසුකූලාදිවසෙන ලඬං වත්ථං දසා හබ්භන්තරෙ කත්වා රජිත්වා පාරුපිතුං අසක්කොන්තෙන පරික්ඛාරවොළ වසෙන අධිට්ඨහිත්වාව දසාහං අතික්කමෙතබ්බං, ඉතරථා නිස්සග්ගියං හොතීති දස්සෙති, තෙනෙව "රජිතකාලතො පන පට්ඨාය නික්ඛිපිතුං න වට්ටති ධුතඞ්ගවොරො නාම හොති"ති විසුඛිමග්ගෙ වුත්තං. **පුන අධිට්ඨා තබ්බානීති** ඉදඤ්ච සඞ්ඝාටි ආදි තිචීවරනාමෙන අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතු කාමස්ස වසෙන වුත්තං. ඉතරස්ස පන පුරිමාධිට්ඨානමෙව අලන්ති වෙදි තබ්බං. **පුන අධිට්ඨාතබ්බන්ති** ඉමිනා කප්පබින්දුපි දාතබ්බන්ති දස්සෙති. බඩසීමායං අවිප්පවාස සීමාසම්මුති [4] සම්භවතො න තත්ථ දුප්පරිහාරතාති ආහ **අබඩසීමාසං දුප්පරිහාරන්ති**. අතිරිත්තප්පමාණාය ඡේදනකං පාචිත්ති යන්ති ආහ **අනතිරිත්තප්පමාණාති. තතො පරං පච්චුඩරිත්වා විකප්පෙ තබ්බාති** වස්සිකමාසතො පරං අධිට්ඨානං පච්චුඩරිත්වා විකප්පෙතබ්බා, ඉමිනා චතුන්නං වස්සිකමාසානං උපරි අධිට්ඨානං තිට්ඨතීති විඤ්ඤායති තතො පච්චුඩරා යොගා, යඤ්ච මාතිකට්ඨකථායං "වස්සිකසාටිකා වස්සානමාසා තික්කමෙනාපි කණ්ඩුපටිච්ඡාදි ආබාධවූපසමෙනාපි අධිට්ඨානං විජහති"ති වුත්තං, තං සමන්තපාසාදිකාය නත්ථි, පරිවාරට්ඨකථායඤ්ච "අත්ථාපත්ති හෙමන්තෙ ආපජ්ජති නො ගිම්හෙ"ති "එත්ථ ඉදං වුත්තං කත්තිකපුණ්ණ මාසියා පච්ඡිමෙ පාටිපදදිවසෙ විකප්පෙත්වා ඨපිතං වස්සිකසාටිකං නිවාසෙ න්තො හෙමන්තෙ ආපජ්ජති, කුරුන්දියං පන කත්තික පුණ්ණම දිවසෙ අපච්චුඩරිත්වා හෙමන්තෙ ආපජ්ජතීති වුත්තං, තම්පි සුවුත්තං, [5] චාතුමාසං අධිට්ඨාතුං තතො පරං විකප්පෙතුන්ති හි වුත්ත"න්ති. තත්ථ මහාඅට්ඨකථායං නිවාසනපච්චයා දුක්කටං වුත්තං, කුරුන්දට්ඨකථායං පන අපච්චුඩාර පච්චයා, තස්මා කුරුන්දියං වුත්තනයෙනාපි වස්සිකසාටිකා වස්සානමාසා තික්කමෙපි අධිට්ඨානං න විජහතීති පඤ්ඤායති, අධිට්ඨානවිජහනෙසු ච වස්සානමාස ආබාධානං විගමෙන විජහනං මාතිකට්ඨකථායම්පි න උඬටං,

---

1. ම. සබ්බට්ඨානං.
2. ම. එකස්මිංවිහාරෙ.
3. සී. තෙචීවරිකධුතඞ්ගං.
4. සී. සභාවතො.
5. ම. චතුමාසං.

තස්මා සමන්තපාසාදිකාය ආගතනයෙන යාව පච්චුඩාරා අධිට්ඨානං තිට්ඨතීති ගහෙතබ්බං. නහානත්ථාය අනුඤ්ඤාතත්තා වණ්ණභෙදමත්තරත්තාපි චෙ සා වට්ටතීති වුත්තං. චෙ පන න වට්ටන්තීති ඉමිනා සඞ්ඝාටිආදිසු විය දුතියෙ අධිට්ඨානං න රූහති, අතිරෙකචීවරං හොතීති දස්සෙති. මහාපච්චරියං චීවරවසෙන පරිභොගකිච්චස්ස අභාවං සන්ධාය අනාපත්තිවුත්තා, සෙනාසන පරික්ඛාරත්ථාය දින්නපච්චත්ථරණෙ විය. යං පන පච්චත්ථරණම්පි අධිට්ඨාතබ්බන්ති වුත්තං, තං සෙනාසනත්ථායෙවාති [1] නියමිතං න හොති නවසු චීවරෙසු ගහිතත්තා, තස්මා අත්තනො නාමෙන අධිට්ඨහිත්වා නිදහිත්වා පරික්ඛාරවොළං විය යථා තථා විනියුජ්ජිතබ්බමෙවාති ගහෙතබ්බං. පාවාරෙ කොජවොති ඉමෙසම්පි පච්චත්ථරණාදීනි ලොකෙපි වොහරණතො සෙනාසන පරික්ඛාරත්ථාය දින්නපච්චත්ථරණතො විසුං ගහණං කතං.

[2] ගිනායාවත්තනෙනාති ඉදං අන්තිමවත්ථුං අජ්ඣාපජ්ජිත්වා භික්ඛු පටිඤ්ඤාය ඨිතස්ස වෙව තිත්ථිය පක්කන්තස්ස ච භික්ඛුනියා ච භික්ඛුභාවෙ නිරපෙක්ඛතාය ගිහිලිඞ්ග තිත්ථියලිඞ්ග ගහණං සන්ධාය වුත්තං. සික්ඛං අපච්චක්ඛාය ගිහිභාවූපගමනං සන්ධාය වුත්තන්ති කෙචි වදන්ති, තං න යුත්තං [3] තදාපි තස්ස උපසම්පන්නත්තා චීවරස්ස ච තස්ස සන්තකත්තා විජහනතො. පමාණචීවරස්සාති පච්ඡිමප්පමාණං සන්ධාය වුත්තං. චෙ චීවරානි පාරුපන්තස්සාති ගාමප්පවෙසෙ [4] සගුණං කත්වා සඞ්ඝාටියො පාරුපනං සන්ධාය වුත්තං. ඒසනයොති ඉමිනා පමාණයුත්තෙසු "යත්ථ කත්ථචි [5] ඡිද්දං අධිට්ඨානං විජහතී"ති ආදි අත්ථං සඞ්ගණ්හාති. අඤ්ඤං පච්ඡිමප්පමාණං නාම නත්ථීති සුත්තෙ ආගතං නත්ථීති අධිප්පායො. ඉදානි තමෙව විභාවෙතුං ඝං හිති ආදි වුත්තං. තං න සමෙතීති සඞ්ඝාටි ආදීනං මූට්ඨිපඤ්චකාදි හෙට්ඨිමප්පමාණස්ස සුත්තෙ [6] අනාගතත්තාති අධිප්පායො. මහන්තං වා බුද්දකං කරොතීති එත්ථ අතිමහන්තං චීවරං මූට්ඨිපඤ්චකාදි පච්ඡිමප්පමාණ යුත්තං කත්වා සමන්තතො ඡින්දනෙනාපි විච්ඡින්දනකාලෙ ඡිජ්ජමානට්ඨානං ඡිද්දසඞ්ඛං න ගච්ඡති අධිට්ඨානං න විජහති එවාති සිජ්ඣති, "ඝටෙත්වා ඡින්දති න භිජ්ජතී"ති වචනෙන ච සමෙති. පරික්ඛාරවොළං පන විකප්පනූපගපච්ඡිමප්පමාණතො ඌනං කත්වා ඡින්නං අධිට්ඨානං විජහති අධිට්ඨානස්ස අනිස්සයත්තා. තානි පුන බන්ධානි ඝටිතානි අධිට්ඨාතබ්බමෙවාති වෙදිතබ්බං, කෙචි පන වස්සිකසාටිකචීවරෙ චිධා ඡින්නෙ යදිපි එකෙකං ඛණ්ඩං පච්ඡිමප්පමාණං පහොති, එකස්මිං යෙව ඛණ්ඩෙ අධිට්ඨානං තිට්ඨති, න ඉතරෙ, "චෙ පන න වට්ටන්තී"ති වුත්තත්තා. නිසීදන කණ්ඩු පටිච්ඡාදිසු පි එසෙව නයොති වදන්ති.

[7] සම්මුඛෙ පවත්තා සම්මුඛාති පච්චත්තවචනං, තඤ්ච විකප්පනවිසෙසනං, තස්මා "සම්මුඛෙ"ති භුම්මත්ථෙ නිස්සක්කවචනං කත්වාපි අත්ථං වදන්ති,

---

1. සී. නියමිතංහොති.
2. ම. ගිනායාවත්තිත්වාති.
3. ම. තදාපිස්ස. සී. තථාපි තස්ස.
4. ම. දිගුණං.
5. ම. ඡිද්දෙ.
6. ම. ආගතත්තාති.
7. ම. සමුඛෙ පවත්තා සමුඛං.

අභිමුඛෙති අත්ථො. අථ වා සම්මුඛෙන අත්තනො වාචාය එව විකප්පනා **සම්මුඛා විකප්පනා.** පරම්මුඛෙන [1] විකප්පනා **පරම්මුඛා විකප්පනාති** කරණත්ථෙනාපි අත්ථො දට්ඨබ්බො, අයමෙව පාළියා සමෙති. **සන්නිහිතා සන්නිහිතභාවන්ති** ආසන්නදූරභාවං. **එත්තාවතා නිඩෙතුං වට්ටතීති** එත්තකෙනෙව විකප්පනා කිච්චස්ස නිට්ඨිතත්තා, අතිරෙකචීවරං න හොතීති [2] දසාහාතික්කමෙ නිස්සග්ගියං න ජනෙතීති අධිප්පායො. **පරිභුඤ්ජිතුං =පෙ= න වට්ටතීති** සයං [3] අපච්චුඩාරකං පරිභුඤ්ජනෙ පාචිත්තියං අධිට්ඨානෙ පරෙසං විස්සජ්ජනෙ දුක්කටඤ්ච සත්ඛාය වුත්තං. **පරිභොගාදයොපි වට්ටන්තීති** පරිභොග විස්සජ්ජන අධිට්ඨානානි පි. අපි සද්දෙන නිඩෙතුම්පි වට්ටතීති අත්ථො, එතෙන ච පච්චුඩාරෙ පි කතෙ චීවරම්පි විකප්පිතචීවරමෙව හොති, න අතිරෙක චීවරං, තං පන තිචීවරාදිනාමෙන අධිට්ඨාතුකාමෙන අධිට්ඨහිතබ්බං, ඉතරෙ න විකප්පිතචීවරමෙව කත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති දස්සෙති, කෙචි පන යං විකප්පිතචීවරං, තං යාව අපරිභොගකාලා අපච්චුඩරාපෙත්වාව [නිදහිතබ්බං. පරිභොගකාලෙ පන සම්පත්තෙ පච්චුඩරාපෙත්වා අධිට්ඨහිත්වා] පරිභුඤ්ජිතබ්බං, යදි හි තතො [4] පුරෙපි පච්චුඩරාපෙය්‍ය, පච්චුඩාරෙනෙව විකප්පනාය විගතත්තා අතිරෙකචීවරං නාම හොති, දසාහාතික්කමෙ ච [5] නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං, තස්මා යං අපරිභුඤ්ජිත්වාව ඨපෙතබ්බං. තදෙව විකප්පෙතබ්බං. පච්චුඩාරෙ ච කතෙ අන්තොදසාහෙයෙව අධිට්ඨාතබ්බං, යඤ්ච අට්ඨකථායං [6] "තතොප්පභුති පරිභොගාදයොපි වට්ටන්ති"ති ආදි වුත්තං, තං පාළියා විරුජ්ඣතීති වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තමෙව, පාළියං හි "අන්තොදසාහං අධිට්ඨෙති විකප්පෙති"ති ච "සාමං චීවරං විකප්පෙත්වා [7] අපච්චුඩාරකං පරිභුඤ්ජෙය්‍ය පාචිත්තියන්ති" ච "අනාපත්ති සො වා දෙති තස්ස වා [8] විස්සසන්තො පරිභුඤ්ජතී"ති ආදිව සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා අට්ඨකථායඤ්ච ඉමං චීවරං වා විකප්පනං වා පච්චුඩරාමීති ආදිනා පච්චුඩාරං අදස්සෙත්වා "මය්හං සන්තකං පරිභුඤ්ජ වා විස්සජ්ජෙහි වා"ති එවං අත්තනො සන්තකත්තං අමොචෙත්වා ච පරිභොගාදි වසෙනෙ ච පච්චුඩාරස්ස වුත්තත්තා "තතොප්පභුති පරිභොගාදයොපි වට්ටන්ති"ති අධිට්ඨානං විනාපි විසුං පරිභොගස්ස [9] නිදහනස්ස ච වුත්තත්තා විකප්පනානන්තරමෙව පච්චුඩරාපෙත්වා අනධිට්ඨහිත්වා එව තිචීවර විරහිතං විකප්පනාරහං චීවරං පරිභුඤ්ජිතුං නිදහිතුඤ්ච ඉදං පාටෙක්කං විනයකම්මන්ති ඛායති. අපි ච බහුන්නං පත්තානං විකප්පෙතුං පච්චුඩාරෙතුඤ්ච වුත්තත්තා පච්චුඩාරෙන තෙසං අතිරෙක පත්තතා දස්සිතාති සිජ්ඣති තෙසු එකස්සෙව අධිට්ඨාතබ්බතො, තස්මා අට්ඨකථායං ආගතනයෙනෙව ගහෙතබ්බං. **පඤ්ඤත්තිකොවිදො න හොතීති** එවං විකප්පිතෙ අනන්තරමෙව එවං පච්චුඩරිතබ්බන්ති විනයකම්මං න ජානාති, තෙනාහ **න ජානාති පච්චුඩරිතුන්ති**, ඉමිනාපි වෙතං වෙදිතබ්බං විකප්පනානන්තරමෙව පච්චුඩාරො කාතබ්බොති.

---

1. ම. විකප්පාපනං.
2. ම. දසාහාතික්කමෙන නිස්සග්ගියං ජනෙතීති.
3. ම. අපච්චුඩරණං.
4. ම. පරෙ.
5. සී. නිස්සග්ගියං තස්මා.
6. ම. තතොපරං පරිභොගාදිවට්ටතීති.
7. ම. අපච්චුඩාරණං.
8. ම. විස්සාසන්තොපරිභුඤ්ජතීති.
9. ම. නිධානස්සව.

[ ] සීහළ පොත්වකෙසු න දිස්සති.

අවිසෙසෙන වුත්තවචනන්ති තිච්චරාදීනං [1] සාධාරණවසෙන වුත්ත වචනං, යම්පනෙත්ථ "විරුඬං විය දිස්සති"ති වත්වා තං විරොධාසඞ්කං නිවත්තෙතුං "තිච්චරසඞ්ඛෙපෙන = පෙ = විකප්පනාය ඔකාසො දින්නො හොති"ති වුත්තං, "තං අධිට්ඨෙති විකප්පෙතී"ති සාමඤ්ඤතො වුත්තෙපි හි තිච්චරම්පි විකප්පෙතීති අයමත්ථො න සිජ්ඣති "තිච්චරං අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතු"න්ති විසෙසෙත්වා වුත්තත්තා, යං පන අධිට්ඨාතබ්බං තං අධිට්ඨාති. යං [2] තිච්චර විරහිතං තං විකප්පෙතබ්බං, තං විකප්පෙතීති [3] එවමෙත්ථ අත්ථො සිජ්ඣතීති, තස්මා එත්ථ පුබ්බාපරවිරොධො න දිස්සති සාමඤ්ඤවචනස්ස වුත්තාවසෙසෙයෙව [4] අවතිට්ඨනතො, යම්පනෙත්ථ [5] තිච්චරස්සාපි විකප්පනවිධිං දස්සෙතුං **තිච්චරං තිච්චරසඞ්ඛෙපෙනා**ති ආදිවුත්තං. තත්ථ තිච්චරසඞ්ඛෙපෙන පරිහරියමානෙසු එකම්පි පච්චුඩරිත්වා විකප්පෙතුං න වට්ටති, තිච්චරතො පන එකං වා සකලමෙව වා අපනෙත්වා අපරං **තිච්චරං** තිච්චර සඞ්ඛෙපෙන පරිහරිතුකාමස්ස වා තිච්චරාධිට්ඨානං මුඤ්චිත්වා පරික්ඛාර වොළවසෙනෙව සබ්බච්චරං පරිභුඤ්ජිතුකාමස්ස වා පුරිමං අධිට්ඨිත චීවරං පච්චුඩරිත්වා විකප්පෙතුං වට්ටතීති එව මධිප්පායෙන "තිච්චරෙ එකෙන චීවරෙන විප්පවසිතුකාමො හොතී"ති ආදිවුත්තං සියා, ඉච්චෙතං පාළියා සඬිං සමෙති. අථ පුන පි තදෙව තිච්චරාධිට්ඨානෙන අධිට්ඨාතුකාමො හුත්වා විප්පවාසසුඛත්ථං පච්චුඩරිත්වා [6] විකප්පෙතුන්ති ඉමිනා අධිප්පායෙන වුත්තං සියා, "තං තිච්චරං අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතුන්ති" ඉමිනා වචනෙන න සමෙති, යදි හි සෙස චීවරානි විය තිච්චරම්පි පච්චුඩරිත්වා විකප්පෙතබ්බං සියා, "තිච්චරං අධිට්ඨාතුං න විකප්පෙතු"න්ති ඉදං වචනමෙව නිරත්ථකං සියා සෙස චීවරෙහි තිච්චරස්ස විසෙසාභාවා, තස්මා විකප්පෙතීති ඉදං තිච්චරවිරහිතමෙව සන්ධාය වුත්තං, තිච්චරං පන විකප්පෙතුං න වට්ටතීති විඤ්ඤායති, තෙනෙව දුතියකඨින සික්ඛාපදස්ස අනාපත්තිවාරෙ විකප්පෙතීති ඉදං න වුත්තං, වීමංසිත්වා යථා පාළියා සඬිං න විරුජ්ඣති, තථා එත්ථ අධිප්පායො ගහෙතබ්බො.

තුණ්හං දෙමිති ආදිසු පරිච්චත්තත්තා [7] මනසා අසම්පටිච්ඡන්තෙපි සම්පදානභූතස්සෙව සන්තකං හොති, සො ඉච්ඡිතක්ඛණෙ ගහෙතුං ලභති. **ඉත්ථ නනාමස්සාති** පරම්මුඛෙ ඨිතං සන්ධාය වදති. **ඝස්ස පන රුච්චතීති** ආදි උභොහි පි පරිච්චත්තතාය අස්සාමිකතං සන්ධාය වුත්තං. **තං න යුජ්ජතීති** ඉදං අන්තො දසාහෙ එව විස්සාසගහණං සන්ධාය අනාපත්තිවාරස්ස ආගතත්තා ඉධ නිස්සග්ගිය චීවරස්ස කප්පියභාවකරණත්ථං ලෙසෙන ගහිතත්තා ව වුත්තං, කෙචි පන පරෙහි සභාගෙන අච්ඡින්නෙ විස්සාසගහිතෙ ච පුන ලඬෙ දොසො න දිස්සතීති වදන්ති. **අනධිට්ඨානෙනාති** කායවාචාහි [8] කත්තබ්බස්ස අධිට්ඨානස්ස අකරණෙනාති අධිප්පායො. චීවරස්ස අත්තනො

1. ම. සාධාරණවචනෙන.
2. සී. තිච්චරරහිතං.
3. ම. එවමත්ථොසිජ්ඣතීති.
4. සී. තිට්ඨනතො.
5. ම. චීවරස්සාපි.
6. ම. විකප්පෙතීති.
7. ම. පනසා.
8. ම. කත්තබ්බස්ස අකරණෙනාති.

සන්තකතා, ජාති පමාණයුත්තතා, ඡින්නපළිබොධභාවො, අතිරෙකචීවරතා, දසාහාතික්කමොති ඉමානෙ ත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

[1] පඨම කඨින සික්ඛාපදං.

දුතියෙ – **අවිප්පවාසෙති** අවිප්පවාසෙ නිප්ඨාදෙතබ්බෙ. විප්පවාසදොසා භාවෙ සාධෙතබ්බෙ කත්තබ්බා සම්මුතීති අත්ථො. **පටිසිඛපරියාපන්නෙනාති** විප්පවසිතුං පටිසිඛෙසු තීසු චීවරෙසු අන්තොගධෙන [2] එකෙන ච අවයවෙ සමුදායොපචාරං දස්සෙති. **ඉත්තාවතාති** "පරික්ඛිත්තො"ති ඉමිනා. **සභාසෙති** "ලිඞ්ගබ්‍යත්තයෙන සභා වුත්තා"ති වත්වා පුන සයම්පි [3] "සභායෙ"ති ඉමිනා වොහරන්තො සභාසද්දස්ස පරියායො සභාය සද්දො [4] න පුං සකලිඞ්ග යුත්තො අත්ථීති දස්සෙති, "සභායන්ති [5] ලිඞ්ගබ්‍යත්තයෙන සභා වුත්තා"ති වාපාඨො. ලිඞ්ගබ්‍යත්තයෙන සභාති ච ලිඞ්ගන්තරයුත්තො සභා සද්දපරියායො සභාය සද්දොති අත්ථො. සභායං ගච්ඡතීති සභං ගච්ඡති. **වසිතබ්බං නත්ථීති** චීවරහත්ථපාසෙයෙව වසිතබ්බං නත්ථීති අත්ථො.

තස්සාති වීථියා. **සභාසස්ස ච චාරස්ස ච හත්ථපාසා [6] න විජහිතබ්බා"ති** එත්ථ සභාය චාරාන මන්තරෙ [7] වීථිගෙහාපි ගහිතා එව හොන්ති ආදිපරියො සානානං ගහිතත්තා. එත්ථ ච චාරවීථිඝරෙසු වසන්තෙන ගාමප්පවෙසන සහ සෙය්‍යාදිදොසං පරිහරිත්වා සුපටිච්ඡන්නතාදි යුත්තෙනෙව භවිතබ්බං, සභා පන යදි සබ්බෙසං වසනත්ථාය සාලාසදිසා කතා, අන්තරාරාමෙ විය යථා සුඛං වසිතුං වට්ටතීති වෙදිතබ්බං. පරික්ඛිත්තතාය ච එකූපචාරතං අපරික්ඛිත්තතාය නානුපචාරත ඤ්ච නිවෙසනාදිසු පි [8] අතිදිසන්තො ආහ **ඉතෙනෙව උපාසෙනාති** ආදි. නිවෙසනාදිනි බහි ගාමතො [9] සන්නිවිට්ඨානි ගහිතානි අන්තොගාමෙ ඨිතානං ගාමගහණෙනෙව ගහිතත්තා. **සබ්බත්ථාති** [10] ගාමනිගමනිවෙසනාදිසු පණ්ණරසසු. **පරික්ඛෙපාදිති** ආදි සද්දෙන අපරික්ඛෙපස්සෙව ගහණං, න එකකුලාදිනම්පි තෙසං [11] එකූපචාරතා නානුපචාරතා නිමිත්තතාභාවා. එත්ථ ච සත්ථස්ස කතිපාහං කත්ථචි නිවිට්ඨස්සෙව පරික්ඛෙපො හොති, න ගච්ඡන්තස්ස. ගාමතො බහි ඉස්සරානං සමුද්දතීරාදිසු කතභණ්ඩසාලා "උද්දොසිතො"ති ආහ **ඝානාදිනන්ති** ආදි. **මුණ්ඩච්ඡදනපාසාදොති** නාති උච්චො චන්දිකඞ්ගණයුත්තො සිඛරකූට [12] සාලාදි විරහිතො පාසාදො. **පරිඝාදිසිත්වාති** අජ්ඣොත්ථරිත්වා. **නදිපරිහාරොති** විසුං ගාමාදිනං විය නදීපරිහාරස්ස අවුත්තත්තා චීවරහත්ථපාසො එවාති වදන්ති, අඤ්ඤෙ පන ඉමිනා අට්ඨකථා වචනෙන නදීපරිහාරොපි විසුං සිඛො, නදියා හත්ථපාසො න විජහිතබ්බොති වදන්ති.

---

1. ම. පඨම සික්ඛාපදං.
2. සී. එකෙන තෙන ච අවයවෙ.
3. සී. සභායෙති ආදිනා.
4. ම. නපුංසකලිඞ්ගො අත්ථීති.
5. සී. මු. ස. ලිඞ්ගබ්‍යත්තතො ලිඞ්ගබ්‍යත්තිනයෙන.
6. ම. ස. & සී. මු. ස. න විජහිතබ්බං.
7. සී. වීථිගතාපි.
8. ම. අතිදිස්සන්තො.
9. සී. සන්නිවිට්ඨාරාමානි
10. සී. ගාමනිවෙසනාදිසු.
11. සී. එකූපචාරතානිමිත්තතාභාවා.
12. ම. මාලාදි.

විහාරසීමන්ති අවිප්පවාසසීමං සන්ධායාහ. එත්ථ ච විහාරස්ස [1] නානා කුල සන්තකභාවෙපි අවිප්පවාස සීමාපරිච්ඡේදබ්භන්තරෙ සබ්බත්ථ චීවර අවිප්පවාස සම්භවතො තස්සා පධානතා තත්ථ සත්ථපරිහාරො න ලබ්භතීති "විහාරං ගන්ත්වා වසිතබ්බ"න්ති වුත්තං. **සත්ථසමීපෙති** ඉදං යථාවුත්ත අබ්භන්තර පරිච්ඡේදවසෙන වුත්තං. පාළියං "නානාකුලස්ස සත්ථො හොති සත්ථේ චීවරං නික්ඛිපිත්වා හත්ථපාසා න විජහිතබ්බ"න්ති එත්ථ සත්ථහත්ථපාසො ගහිතො. [2] **එකකුලස්ස ඛෙත්තෙති** අපරික්ඛිත්තං සන්ධාය වදති. **විහාරෙ** නාම උපචාරසීමා. තත්ථ [3] යස්මිං විහාරෙ ඨිතස්ස අන්තො පරිවෙණාදිං සන්ධාය වුත්තං. එකකුලාදිසන්තකතා වෙත්ථ කාරාපකානං වසෙන. **ඡායාය ඵුට්ඨොකාසස්සාති** උජුකං අවක්ඛිත්තලෙඩ්ඩුපාතබ්භන්තරං සන්ධාය වදති.

අගමනපථෙති තදහෙව ගන්ත්වා නිවත්තෙතුං අසක්කුණෙය්‍යකෙ සමුද්දමජ්ඣෙ යෙ දීපකා තෙසූති යොජනා. **ඉතරසමින්ති** [4] පුරත්ථිමදිසාය චීවරෙ. **උපොසථකාලෙ = පෙ = වඩ්ඪතීති** ඉමිනා චීවරවිප්පවාස සත්ත බ්භන්තරතො සමානසංවාසාය සත්තබ්භන්තරසීමාය අච්චන්තවිසදිසතං දස්සෙති, තථාහි බහූසු භික්ඛූසු එකතො නිසීදිත්වා සමන්තා සත්තබ්භන්තර පරිච්ඡේදෙසු යථාසකං චීවරං ඨපෙත්වා පරිහරන්තෙසු එකෙකස්ස භික්ඛුනො නිසින්නොකාසතොපට්ඨාය පච්චෙකං සත්තබ්භන්තරස්ස පරිච්ඡේදෙ [5] අඤ්ඤමඤ්ඤං විසදිසො අනෙකවිධො හොති, [6] න එකො පරිසපරියන්ත තො පට්ඨාය අනිමිතබ්බත්තා, තෙනෙව තත්ථ පරිසවසෙන [7] වුඩ්ඪි වා හානි වා න හොති, [8] න එවං සත්තබ්භන්තරසීමාය, [9] සා හි යොජනිකාය පරිසාය පරිසපරියන්තතො පට්ඨාය සමන්තා සත්තබ්භන්තරපරිච්ඡින්නා එකාව හොති, තෙනෙව සා පරිසවසෙන වඩ්ඪති හායති ච, තස්මා අඤ්ඤාව සත්ත බ්භන්තරසීමා අඤ්ඤෙ සත්තබ්භන්තරතො පරිච්ඡින්නො චීවරවිප්පවාසපරි හාරො අබ්භොකාසොති වෙදිතබ්බං. යඤ්චෙත්ථ වත්තබ්බං, තං ඛන්ධකෙ සීමාකථායමෙව වක්ඛාම.

නදිං ඔතරතීති හත්ථපාසං මුඤ්චිත්වා ඔතරති. **බහිගාමෙ ඨපෙත්වාති** අපාරුපිතබ්බතාය වුත්තං. **විනයකම්මං කාතබ්බන්ති** උත්තරාසඞ්ගෙ ච බහි ගාමෙ ඨපිතබ්බං, සඞ්ඝාටියඤ්ච පඨමං විනයකම්මං කත්වා පච්ඡා උත්තරා සඞ්ගං නිවාසෙත්වා අන්තරවාසකං කාතබ්බං. එත්ථ ච බහිගාමෙ ඨපිතස්සාපි විනයකම්මවචනතො පරම්මුඛාපි ඨිතං විස්සජ්ජිතුං නිස්සට්ඨං දාතුඤ්ච වට්ට තීති වෙදිතබ්බං. දහරානං [10] ගමනෙ සහුස්සාහත්තා **නිස්සයො පන න පටිප්පස්සම්භතීති** වුත්තං. **මුහුත්තං = පෙ = පටිප්පස්සම්භතීති** සඋස්සාහත්තෙ පි ගමනස්ස උපච්ඡින්නත්තා වුත්තං. තෙසං පන පුරාරුණාව උට්ඨහිත්වා සඋස්සාහෙන ගච්ඡන්තානං [11] අරුණෙ අන්තරා උට්ඨිතෙපි න පටිප්පස්සම්භති **යාව අරුණුග්ගමනා සයතීති** වුත්තත්තා, තෙනෙව "ගාමං පවිසිත්වා = පෙ =

1. සී. නානාකුලස්ස.
2. ම. එකස්සකුලස්ස.
3. ම. යස්මිං විහාරෙති තස්ස.
4. ම. පුරිම දිසාය.
5. ම. අඤ්ඤමඤ්ඤවිසදිසො.
6. සී. එකො.
7. ම. වුඩ්ඪිහානිවා.
8. සී. එවං.
9. ම. සොහි යොජනිකායපි පරිසපරියන්තතො.
10. ම. ගමනෙන.
11. ම. අරුණෙඋට්ඨිතෙපි.

න පටිප්පස්සම්භතී''ති වුත්තං. අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වචනං අගහෙත්වාති ආදිම්හි සඋස්සාහත්තා ගමනක්ඛණෙ පටිප්පස්සඬ්ඪ න වුත්තා.

ධෙනු භයෙනාති තරුණවච්ඡගාවීනං අභිධාවිත්වා සිඞ්ඝෙන පහරණ භයෙන. නිස්සයො ච පටිප්පස්සම්භතීති එත්ථ ධෙනුභයාදීහි ඨිතානං යාව භයවූපසමා ඨාතබ්බතො අන්තො අරුණෙයෙව [1] ගමිස්සාමාති නියමෙතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා වුත්තං, යත්ථ පන එවං නියමෙතුං සක්කා, තත්ථ අන්තරාරුණෙ උග්ගතෙපි නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති භෙසජ්ජත්ථාය [2] ගාමප්පවිට්ඨදහරානං විය. අන්තොසීමාසං ගාමන්ති අවිප්පවාස සීමා සම්මුතිතො පච්ඡා පතිට්ඨාපිතගාමං සන්ධාය වදති ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච ඨපෙත්වා සම්මන්නිතබ්බතො. පවිට්ඨානන්ති ආවරියන්තෙවාසිකානං විසුං විසුං ගතානං අවිප්පවාස සීමත්තා නෙව චීවරානි නිස්සග්ගියානි හොන්ති සඋස්සාහතාය නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. අන්තරාමග්ගෙති ධම්මං සුත්වා ආගච්ඡන්තානං අන්තරාමග්ගෙ. [3] ඉධ අපච්චුඩරණන්ති ඉමිනා අධිට්ඨාන විකප්පනානි විය පච්චුඩරණම්පි කායෙන වා වාචාය වා කත්තබ්බන්ති දස්සෙති, කායවාචාහි කත්තබ්බස්ස අකරණතොති ඉදං කායවාචාසමුට්ඨානං වුත්තං. [4] අධිට්ඨිතචීවරතා, අනත්ථතකඨිනතා, අලඬසම්මුතිතා, රත්තිවිප්ප වාසොති ඉමානෙත්ථ වත්තාරි අඞ්ගානි.

දුතිය කඨින සික්ඛාපදං.

නතියෙ – පාළියං ''චීවරපච්චාසා නික්ඛිපිතු''න්ති චීවරපච්චාසාය සතියා නික්ඛිපිතුන්ති අත්ථො. ''නිට්ඨිත චීවරස්මිං භික්ඛුනා''ති එත්ථ දුතියකඨිනෙ විය සාමිවසෙනෙව කරණවචනස්ස අත්ථො වෙදිතබ්බො. තුයහං දම්මිති දින්නන්ති තුය්හං භන්තෙ අකාලචීවරං දම්මිති එවං දින්නං, එතම්පි කාලෙ ආදිස්ස දින්නං නාම හොතීති අධිප්පායො, ඉදං පන අට්ඨකථාවචනං පාළියං ''කාලෙපි ආදිස්ස දින්න''න්ති ඉදඤ්ච ''අකාලචීවර''න්ති වචනසාමඤ්ඤතො ලබ්භමානං සබ්බම්පි දස්සෙතුං අත්ථුඩාරවසෙන වුත්තං, පඨම අනියතෙ සොතස්ස රහො විය. සඞ්ඝස්ස හි කාලෙපි ආදිස්ස දින්නං අකාලෙ උප්පන්න චීවරං විය සම්මුඛීභූතෙහි වුත්ථවස්සෙහි අවුත්ථවස්සෙහි ච සබ්බෙහිපි භාජෙතබ්බතා සාමඤ්ඤෙන අකාලචීවරං නාමහොතීති දස්සනත්ථං අත්ථුඩාර වසෙන පාළියං ''කාලෙපි ආදිස්ස දින්න''න්ති වුත්තං, න පන තතො භාජෙත්වා ලඬචීවරම්පි අකාලෙ ලඬ චීවරම්පි වුත්ථවස්සානං එකමාස පරිහාරං පඤ්චමාස පරිහාරං වා [5] න ලභති, පච්චාසා චීවරෙ [6] අසති දසාහපරිහාර මෙව ලභතීති දස්සනත්ථං වුත්තං, අට්ඨකථායම්පි ''ආදිස්ස දින්න''න්ති වචන සාමඤ්ඤතො ලබ්භමානං සබ්බං අත්ථුඩාරවසෙන දස්සෙතුං ''එකපුග්ගලස්ස

---

1. ම. ගමිස්සාමිති.
2. ම. ගාමං පවිට්ඨ.
3. සී. මු. ස. & සී. ඉධපච්චුඩරණං.
4. ම. අධිට්ඨිත තිචීවරතා.
5. ම. න ලබ්භති.
6. සී. අඤ්ඤතු.

වා ඉදං තුය්හං දම්මීති දින්න''න්ති වුත්තං, න පන තථා ලඬං වා අකාලෙ ලඬං වා අනත්ථත කඨිනානං දසාහබ්භන්තරෙ අධිට්ඨාතබ්බන්ති දස්සෙතුන්ති වෙදිතබ්බං, ඉතරථා පාළිඅට්ඨකථාහි විරුජ්ඣනතො, තථාහි අච්චෙක චීවරසික්ඛාපදෙ අකාලෙ උප්පන්නම්පි අච්චෙකචීවරං ''යාව චීවරකාල සමයං නික්ඛිපිතබ්බ''න්ති වුත්තං, තස්ස අට්ඨකථායඤ්ච පවාරණමාසස්ස ජුණ්හ පක්ඛ පඤ්චමියං උප්පන්නස්ස අච්චෙකචීවරස්ස අනත්ථතෙ කඨිනෙ එකාදස දිවසාධිකො මාසො අත්ථතෙ කඨිනෙ එකාදස දිවසාධිකා පඤ්චමාසා ච පරිහාරො වුත්තො, තමෙව පරිහාරං සන්ධාය [1] ''ඡට්ඨිතොපට්ඨාය පන උප්පන්නං අනච්චෙකචීවරම්පි පච්චුඩරිත්වා ඨපිතචීවරම්පි එතං පරිහාරං ලභති එවා''ති වුත්තං, තස්මා කාලෙපි අකාලෙපි ච යථා තථා ලඬං අතිරෙකචීවරං වුත්ථවස්සානං එකමාසං පඤ්චමාසං වා යථාරහං පරිහාරං ලභති එවාති ගහෙතබ්බං. ''එවං පන අවත්වා පදභාජනං වුත්ත''න්ති සම්බන්ධො.

තත්ථ එවන්ති යං අට්ඨකථායං ''තතො වෙ උත්තරි''න්ති ඉමස්ස මාස පරමතො උත්තරින්ති අත්ථො වුත්තො, තං පරාමසති. පදභාජනියං **එව මත්ථං අවත්වා අඤ්ඤථා** අත්ථො වුත්තොති අධිප්පායො. **තාව උප්පන්නං පච්චාසාචීවරන්ති** පච්චත්තවචනං. මූලචීවරන්ති ඉදං උපයොගවචනං. **අත්තනො ගතිකං කරොතීති** අනන්තරා දුතියදිවසාදිසු උප්පන්නං පච්චාසාචීවරං මාසපරමං මූලචීවරං ඨපෙතුං අදත්වා අත්තනො දසාහපරමතාය එව පතිට්ඨාපෙතීති අත්තනො ගතිකං කරොතීති. **තතො උඬං මූලචීවරන්ති** එත්ථ පන මූලචීවරන්ති පච්චත්තවචනං, තං හි විසතිමදිවසතො උඬං චාවීසතිමදිවසාදිසු උප්පන්නං පච්චාසාචීවරං අත්තනා සඬිං එකතො සිබ්බෙත්වා [2] ඝටිතං දසාහපරමං ගන්තුං අදත්වා නවාහපරමතාදිවසෙන අත්තනො ගතිකං කරොති, එකතො [3] අසිබ්බෙත්වා විසුං ඨපිතං පන පච්චාසාචීවරං දසාහපරමමෙව. පාළියං ''දසාහා''ති දසාහෙන. ''එකාදසෙ උප්පන්නෙ''ති ආදිසු [4] එකාදසාහෙ උප්පන්නෙති ආදිනා අත්ථො, අයමෙව වා පාඨො ගහෙතබ්බො. ''එකවීසෙ උප්පන්නෙ = පෙ = නවාහාකාරෙතබ්බ''න්ති ආදි පච්චාසාචීවරස්ස උප්පන්නදිවසං ඨපෙත්වා වුත්තං, තේනෙව ''තිංසෙ = පෙ = තදහෙව අධිට්ඨාතබ්බ''න්ති වුත්තං.

අඤ්ඤංපච්චාසාචීවරං = පෙ = කාරෙතබ්බන්ති ඉදං සතියා එව පච්චාසාය වුත්තං. සචෙ පන ඉතො පට්ඨාය චීවරං න ලභිස්සාමීති ඉච්ඡිතට්ඨානතො පච්චාසාය [5] උපච්ඡින්නාය අඤ්ඤත්ථාපි යෙන කෙනවි උපායෙන පච්චාසං උප්පාදෙති, මූලචීවරං න අධිට්ඨාතබ්බං, සබ්බථා පච්චාසාය [5] උපච්ඡින්නාය දසාහාතික්කන්තං මූලචීවරං තදහෙව අධිට්ඨාතබ්බං. **පච්චාසාචීවරම්පි පරික්ඛාරචොලං අධිට්ඨාතබ්බන්ති** පඨමතරං උප්පන්නංවිසභාගං

---

1. සී. මු. ස. ඡට්ඨතො පට්ඨාය පනුප්පන්නා.
2. සී. ඝටිකං.
3. ම. අසිබ්බිත්වා.
4. සී. දසාහුප්පන්නෙ.
5. ම. උච්ඡින්නාය.

සඞ්ඛාය වදති. අඤ්ඤමඤ්ඤන්ති අඤ්ඤං අඤ්ඤං, අයමෙව වා පාඨො. අඞ්ගං පනෙත්ථ පඨමකඨිනෙ වුත්තසදිසමෙව, කෙවලං හි තත්ථ දසාහාතික්කමො, ඉධ මාසාතික්කමොති අයං විසෙසො.

තතිය කඨිනං.

චතුත්ථෙ – පාළියං "භත්තවිස්සග්ග"න්ති භත්තස්ස උදරෙ විස්සජ්ජනං, පවෙසනං අජ්ඣොහරණං භත්තකිච්චන්ති අත්ථො, භොජනපරියොසානෙන භත්තස්ස විස්සජ්ජනන්තිපි වදන්ති. "තත්ථ නාම ත්ව"න්ති සො නාම ත්වං. තාය නාම ත්වන්ති වා අත්ථො. පිතා ච මාතා ච පිතරො. පිතුපිතා ච මාතා ච පිතාමහා. තෙයෙව යුගළට්ඨෙන යුගො, තස්මා යාව සත්තමා පිතාමහ යුගා පිතාමහා වට්ටාති [1] එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. එවං හි පිතාමහා ගහණෙන [2] මාතාමහො ච පිතාමහි මාතාමහි ච ගහිතාව හොන්ති. සත්තම යුගතො පරං "අඤ්ඤාතකා"ති වෙදිතබ්බං. ඤාති භික්ඛුනි. පිතුමාතා පිතාමහි. මාතුපිතා මාතාමහො.

පයොගෙ පයොගෙ භික්ඛුස්ස දුක්කටන්ති ධොවාති ආණාපන වාචාය එකාය එව තදනුගුණස්ස සබ්බස්සාපි පයොගස්ස ආණත්තත්තා වුත්තං. තදවිනාභාවතො ධොවනස්ස "කායවිකාරං කත්වා"ති ච "අන්තො චාදස හත්ථෙ"ති ච වුත්තත්තා කායෙන [3] ධොවාපෙතුකාමතං අප්පකාසෙත්වා දන ඛිපන පෙසනාදිං කරොන්තස්සාපි චාදසහත්ථං උපචාරං මුඤ්චිත්වා බහි ඨත්වා කායවාචාහි ආණාපෙත්වා පි ඛිපන පෙසනාදි කරොන්තස්ස ච අනාපත්ති එව. **එකෙන වත්ථුනාති** පඨමකතෙන. පඤ්චසතානි පමාණං එතාසන්ති = **පඤ්චසතා**, භික්ඛුභාවතො පරිවත්තලිඞ්ගාපි භික්ඛුනි භික්ඛූනං සන්තිකෙ එකතො උපසම්පන්නා එව. **තාවකාලිකං ගහෙත්වාති** [4] අත්තනා කතිපාහං පාරුපනාදි අත්ථාය තාවකාලිකං යාචිත්වා. පුරාණචීවරතා, උපචාරෙ [5] ඨත්වා අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා ආණාපනං, තස්සා ධොවාපනාදීනි චාති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

පුරාණ චීවරධොවාපනං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ – **අපඤ්ඤත්තෙන සික්ඛාපදෙති** ගණම්හා ඔහීයන සික්ඛාපදෙ අපඤ්ඤත්තෙන. **කොට්ඨාස සම්පත්තිති** කෙසාදි පඤ්චකොට්ඨාසානං කල්‍යාණතා. **හත්ථතලෙයෙව දස්සෙත්වාති** හත්ථතලතො [6] සෙස කායස්ස අදස්සනං දීපෙති. **විහත්ථතායාති** විහතතාය [7] අම්ස්සිතතාය අප්පටිසරණතායාති අත්ථො, තෙනාහ **සමහිතුත්තත්තාති**, [8] ඛ්‍යධිතත්තාති අත්ථො. පරිවත්තෙතබ්බං පරිවත්තං තදෙව [9] **පාරිවට්ටකං**, පරිවත්තෙත්වා දීයමානන්ති අත්ථො.

---

1. සී. එවං සබ්බත්ථ.
2. ම. මාතාමහොපි.
3. ම. ධොවාපිතුකාමතං.
4. සී. අත්තනො.
5. සී. ඨපෙත්වා.
6. සී. සෙසකායදස්සනං.
7. සී. පිසිතතාය.
8. සී. ඛ්‍යාධිකතාති.
9. ම. පාරිවත්තකං.

පුරිමසික්ඛාපදෙ විය ඉධ මාදසහත්ථොපවාරනියමො නත්ථීති ආහ **උප චාරං මුඤ්චිත්වාති**. **අඤ්ඤත්‍ර පාලිවචනාභාවාති** යං අඤ්ඤමසො [1] හරිටක ඛණ්ඩමපි දත්වා වා දස්සාමීති ආභොගං කත්වා වා පාරිවට්ටකං ගණ්හාති තං ඨපෙත්වා. **නං අවිඤ්ඤත්තිභාවෙන ච ඝමෙතීති** ඉමිනා ඤත්තිභාවා ජානනාදිඤ්ච විය භික්ඛුනි [2] භාවා ජානනාදිවසෙනාපි අවිඤ්ඤත්තං පකාසෙති. **තිකඤ්ච නං පාචිත්තියඤ්චාති = තිඤාපාඛිගතිඤං, පාචිත්තිය නිඝනනි අත්ථො.**

පත්තඤ්චිවරාදිනි [3] අනධිට්ඨානූපගං සන්ධාය වදති. **යො පන වාදෙ පත්තඤ්චිවරාදිඤ්ඤූති** මහතියාපි භාව නිමිත්තියා අනධිට්ඨානූපගත්තා අනාපත්ති විකප්පනූපගපච්ඡිමප්පමාණ විරහිතභාවය අනධිට්ඨානබෙබසු කිමෙව වත්තබ්බන්ති දසෙසති. පත්තචීවරාදිනි පන විකප්පනූපගපච්ඡිමානි ගණ්හිතුං න වට්ටති එව. පටිග්ගහණං භිරියා, අපරිවත්තනං අකිරියා. විකප්පනූපග චීවරතා, පාරිවට්ටනාභාවො, අඤ්ඤසුනිස්සය හත්ථතො ගහණන්ති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

[4] **චීවරපටිග්ගහණ සික්ඛාපදං සත්තමං.**

ඡට්ඨෙ – පටුච්ච = [5] "පටෙච්ච." පාළියං "ධම්ම නිමන්තනා"හි **සම්මණ්ඩෙත්වා** වත්තබ්බා චාරඛම්මත්තවසෙන නිමන්තනා, දූභුඤ්ජාභිතාය භතනිමන්තනා න හොතීති අත්ථො, තෙනෙව "විඤ්ඤුපෙස්සති"හි වුත්තං, අඤ්ඤුතක අපපවාරිතතො හි විඤ්ඤුත්තිනාම හොති. "තිණෙන වා පණ්ණෙන වා පටිච්ඡා දෙත්වා ආගන්තබ්බ"න්ති ඉමිනා භූතගාම විඝාතපනං අනුඤ්ඤුතනන්ති ආහ **නෙව භූතගාම පාතබ්‍යතාඤාති** ආදි. පඨමං සුඛවිත්තෙන ලිඛිතං ගහෙත්වා පච්ඡා ලඛිං ගණ්හනෙනාපි තිත්තිය පකකන්නාභො එවාති ආහ **නිවාසෙත්වා පි ලඛි න ගහෙතබ්බාති**. **යං ආවාසං පඨමං [6] උපගච්ඡතීති** එත්ථාපි විහාර චීවරාදි අත්ථාය පවිසන්තෙනාපි තිණාදීහි පටිච්ඡාදෙත්වාව ගන්තබ්බං "නත්තෙව නගෙන ආගන්තබ්බ"න්ති සාමඤ්ඤතො දුක්කටස්ස වුත්තත්තා.

විමිලිකාහීති පටපිලොතිකාහි. **පරිභොගෙනෙවාති** අඤ්ඤං චීවරං අලභිත්වා [7] පරිභුඤ්ජනෙන. **පරිභොගජීණ්ණන්ති** යථා තං චීවරං පරිභුඤ්ජීයමානං ඔහග්ග විහග්ගතාය අසාරුප්පං හොති එවං ජීණ්ණං. **අඤ්ඤස්සත්ථායාති** එත්ථාපි "ඤාතකානං පවාරිතාන"න්ති ඉදං අනුවත්තති එවාති ආහ **අත්තනො ඤාතකපවාරිතෙනෙති** ආදි, ඉධ පන අඤ්ඤස්ස අවස්සික නට්ඨචීවරස්ස අත්ථාය අඤ්ඤුතක අපපවාරිතෙ විඤ්ඤුපෙන්තස්ස නිස්සග්ගියෙන අනාපත්තීති අත්ථො ගහෙතබ්බා, ඉතරථා "ඤාතකානං පවාරිතාන"න්ති ඉමිනා විසෙසො න භවෙය්‍ය, තෙනෙව අනන්තරසික්ඛාපදෙ

---

1. සී. පාරිවට්ටඤ ඛණ්ඩම්පි. 3. ම. අධිට්ඨානූපගං. 5. ම. පටෙච්ච.
2. සී. භාවජානනාදි. 4. ම. චීවරගහණ. 6. සී. මූ. ඝ. & ම. ඝ. උපගච්ඡන්ති.
7. සී. පරිභුඤ්ජනෙන.

වක්ඛති "අට්ඨකථාසු පන ඤතකපවාරිතට්ඨානෙ = පෙ = පමාණමෙව වට්ට තීති වුත්තං, තං පාළියා [1] න සමෙතීති යසමා පනිදං සික්ඛාපදං අඤඤ සත්ථාය විඤඤපන වත්ථුසමිං යෙව පඤඤත්තං, තසමා ඉධ අඤඤසත්ථායාති න වුත්ත"නති. විඤඤපනූපගචීවරතා, සමයාභාවො, අඤඤතඤ විඤඤතති, [2] තාය ච පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

අඤඤතඤ විඤඤතති සික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ – පාළියං [3] "පගහාභිකසාල"නති දුස්සාපණං, තං හි වාණිජ තොහි දුස්සානි [4] පගහෙත්වා දස්සනට්ඨානතාය [3] පගහාභිකසාලාති වුච්චති. අස්ස චීවරස්සාති සාදිතබ්බචීවරස්ස. [5] නිච්චමිතෙනාති ඉමිනා අවිජ්ජා නිච්චරතො අඤඤස්ස විහාරාදිසු නිහිතස්ස චීවරස්ස අභාවං දස්සෙති. යදි භවෙය්‍ය විඤඤුපෙහුං න වට්ටෙය්‍ය, තාවකාලිකං නිවාසෙත්වා අත්තනො ථිරතරං [6] හාතෙහබ්බං, තාවකාලිකම්පි අලභන්තස්ස භූතගාමවිකොපනං නත්ථි පරිණතපඤඤත්තිඤ්ච දනං විය විඤඤුපනම්පි වට්ටතීත්ථෙව. අඤඤතඤාති අමිස්සිතං අසබ්බචීවරෙන. මමනට්ඨානීති අධිකාරතො වුත්තං මෙ සාදි ගණ්හාතීති. පාළියා න සමෙතීති "අනාපත්ති ඤතකානං පවාරිතාන"නති ඉමාය පාළියා න සමෙති, තතුත්තරිං විඤඤුපනං ආපත්තිපපඤඤ එව වුත්තත්තා. අඤඤසත්ථායාති න වුත්තන්ති ඉදං අඤඤසත්ථාය තතුත්තරිං විඤඤුපනෙ නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං හොතීති ඉමමත්ථං දීපෙති, තඤ්ච පාචිත්තියං යෙසං අත්ථාය විඤඤුපෙති, තෙසං වා සියා, විඤඤුපකස්සෙව වා, න තාව තෙසං තෙහි අවිඤඤුපිතත්තා, නාපි විඤඤුපකස්ස අත්තානං උද්දිස්ස අවිඤඤුපිතත්තා, තසමා අඤඤසත්ථාය විඤඤුපෙන්තස්සාපි නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං න දිස්සති, පාළියං පන ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස අත්ත නො සාදියන [7] පටිබද්ධතාවසෙන පවත්තත්තා අඤඤසත්ථායාති අනාපත්ති වාරෙ න වුත්තන්ති වදන්ති, තඤ්ච යුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. තතුත්තරිවීවරතා, අවිජ්ජාදි කාරණතා, අඤඤතඤ විඤඤතති, තාය ච පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

තතුත්තරි සික්ඛාපදං සත්තමං.

අට්ඨමෙ – යො ඤාතකා ති දුයකං සඞ්ඛාය වුත්තං. [8] පවො එව = "පවකො". "අපපඤඤං වෙතාපෙතී"ති ඉදං නිස්සග්ගියා පාචිත්තියා අනාපත්තිං සඞ්ඛාය වුත්තං, විඤඤතත්තිපපඤඤයා පන දුක්කටමෙව. "පුබ්බෙ අපපවාරිතො" ති හි සුත්තෙන විඤඤතත්තිකාරණං වුත්තං. තීකාචරියාපි "විවරෙ භීයෙ‍්‍යා කම්‍යතා, [9] අඤඤුඤඤවිඤඤතත්තිං, තාය ච පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ තීණි

1. ම. ෴ සී. න සමෙතීති ච.
2. ම. තායපටිලාභොති.
3. ම. ෴ සී. පටිගහාභිඤ.
4. සී. පරිගහෙත්වා දස්සනට්ඨානත්ථාය.
5. ම. නිච්චරකෙඣ.
6. ඉ. ගහෙතබ්බං.
7. ම. පටිබන්ධාවසෙන.
8. ම. පවතා එව පත්තකො.
9. මා. අඤඤුතීඣ.

අඞ්ගානී''ති අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තිතා පකාසිතා, කෙවි පන [1] දායකෙන දාතු කාමොම්හීති අත්තනො සන්තිකෙ අවුත්තෙපි යදගඝනකං සො දාතුකාමො, තදගඝනකං ආහරාපෙතුං වට්ටති එවාති වදන්ති, තං රාජසික්ඛාපදට්ඨ කථායපි න සමෙති. දූතෙන වා දායකෙන වා ආයස්මන්තං උද්දිස්ස චීවර චෙතාපන්නං ආභතන්ති ආරොචිතෙපි මුඛවෙවටිය කප්පියකාරකාදීනං සන්තිකා ආහරාපනස්ස තත්ථ පටික්ඛිත්තත්තා, වුත්තං හි තත්ථ ''ඉමෙ වෙ අනිද්දිට්ඨ කප්පියකාරකානාම, [2] තෙසු අඤ්ඤාතක අප්පවාරිතෙසු විය පටිපජ්ජි තබ්බං = පෙ = න කිඤ්චි වත්තබ්බා, දෙසනා මත්තමෙව වෙතං දූතෙන චීවර චෙතාපන්නං පහිණෙය්‍යාති. සයං ආහරිත්වාපි පිණ්ඩපාතාදීනං [3] අත්ථාය දදන්තෙසුපි එසෙවනයො''ති, මුඛවෙවටිය කප්පියකාරකාදයො හි දායකෙන පරිච්චත්තෙපි වත්ථුම්හි අසුකස්ස සන්තිකෙ චීවරපිණ්ඩපාතාදීං ගණ්හථාති අනිද්දිට්ඨත්තා එව ''න කිඤ්චිවත්තබ්බා''ති වුත්තං, න පන තස්ස වත්ථුනො මුඛවෙවටියාදීනං සන්තකත්තා, තස්මා ඉධාපි දායකෙන වා දූතෙනවා යං ඉච්ඡථ තං වදථාති අප්පවාරිතස්ස වදතො දුක්කටමෙව. අගඝවඩ්ඪනකන්ති චීවරෙඅගඝවඩ්ඪනකං නිස්සාය පවත්තං ඉදං සික්ඛාපදං, න පිණ්ඩපාතාදිසු, තෙසු අගඝවඩ්ඪනස්ස දුක්කටමත්තත්තා පණීතපිණ්ඩපාතෙ සුඛිකපාවිත්ති යත්තාවාති ගහෙතබ්බං, තෙනෙව ''චීවරෙ භිය්‍යොකම්‍යතා''ති අඞ්ගං වුත්තං.

උපක්ඛට සික්ඛාපදං අට්ඨමං.

නවමෙ – පාළියං ''පච්චෙකචීවරචෙතාපන්නා''ති පච්චෙකං නියමෙත්වා චීවරචෙතාපන්නා, එකෙකෙන විසුං විසුං නියමිතා චීවරචෙතාපන්නාති අත්ථො. ''උභොවසන්තා එකෙනා''ති උභො එකතොවසන්තා උභො එක තො හුත්වාති අත්ථො.

දුතිය උපක්ඛට සික්ඛාපදං නවමං.

දසමෙ–[4] ''අජ්ජුණ්හො''ති අජ්ජ නොති වත්තබ්බෙ හකාරාගමං නකාරස්ස ච ණකාරං කත්වා වුත්තොති ආහ [5] අජ්ජඑකදිවසංඅම්හාකන්ති. [6] යං වුත්තං මාතිකට්ඨකථායං ''ඉමිනා චීවරචෙතාපන්නෙන චීවරං චෙතාපෙත්වා ඉත්ථ න්නාමං භික්ඛුං චීවරෙන අච්ඡාදෙහී''ති ඉදං ''ආගමනසුඛිං දස්සෙතුං වුත්තං, සචෙ හි ඉදං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දෙහීති පෙසෙය්‍ය, ආගමනස්ස අසුඛත්තා අකප්පියවත්ථුං ආරබ්භ භික්ඛුනා කප්පියකාරකොපි නිද්දිසිතබ්බො න භවෙය්‍යා''ති. තං නිස්සග්ගියවත්ථුං දුක්කටවත්ථුභූතං අකප්පියචීවරචෙතා පන්නං අසුකස්ස භික්ඛුනො දෙහීති එවං ආගමනසුඛියා අසති සික්ඛාපදෙ ආගතනයෙන දූතවචනෙ ච අසුඛෙ සබ්බථා පටික්ඛෙපො එව කාතුං වට්ටති,

---

1. ම. දායකෙ දාතුකාමොම්හීති.
2. සී. මු. ස. & ම. ස. එතෙසු.
3. ම. අත්ථායවදන්තෙසුපි.
4. ම. අජ්ජණ්හොති.
5. සී. මු. ස. අජ්ජඑකං දිවසං.
6. ම. යං මාතිකාට්ඨකථායං.

න පන චීවරඤ්ච ඛො මයං පතිගණ්හාමාති [1] වත්තුං, තදනුසාරෙන [2] න වෙය්‍යාවච්චකරඤ්ච නිද්දිසිතුං ආගමනදූතවචනානං උභින්නං අසුඛත්තා, පාළියං ආගතනයෙන පන ආගමනසුඛියාසති දූතවචනෙ අසුඤපි සික්ඛා පදෙ ආගතනයෙන සබ්බං කාතුං වට්ටතීති දස්සනත්ථං වුත්තං, තෙන ව යථා [3] දූතවචනාසුඛියම්පි ආගමනෙ සුඛෙ වෙය්‍යාවච්චකරම්පි නිද්දිසිතුං වට්ටති, එවං ආගමනාසුඛියම්පි දූතවචනෙ සුඛෙ වට්ටති එවාති අයමෙත්ථ අත්ථතො සිද්ධොව හොති.

උභයසුඛියං වත්තබ්බමෙව නත්ථීති [4] උභයාසුඛිපක්ඛමෙව සන්ධාය මාතිකාට්ඨකථායං "කපියකාරකොපි නිද්දිසිතබ්බා න භවෙය්‍යා"ති වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. යං පනෙත්ථ සාරත්ථදීපනියං "ආගමනස්ස සුඛියා වා අසුඛියා වා විසෙසපපයොජනං න දිස්සතී"ති ආදි වුත්තං, තං මාතිකට්ඨකථාවචනස්ස අධිප්පායං අසල්ලක්ඛෙත්වා වුත්තං, යථා වුත්තනයෙන ආගමන සුඛි ආදිනා සම්පයොජනත්තා. යො පනෙත්ථ මූලසාමිකෙන කපියවොහාරවසෙන පෙසිතස්ස දූතස්ස අකපියවොහාරවසෙන ච [5] වදතොපි තස්ස කපියකාරකො නිද්දිසිතබ්බා භවෙය්‍යාති අනිට්ඨප්පසඞ්ගො වුත්තො, සො අනිට්ඨප්පසඞ්ගො එව න හොති අනිමිත්තත්තා, තථාහි සික්ඛාපදෙ එව [6] "පතිගණ්හාතු ආයස්මා චීවරවෙතාපන්නන්ති" අකපියවොහාරෙන වදතො දූතස්ස කපියෙන කමෙමන වෙය්‍යාවච්චකරො නිද්දිසිතබ්බා වුත්තො. [7] ආගමනස්ස සුඛිත්තා, ආගමනස්සාපි අසුඛියං පන කපියෙනාපි කමෙමන වෙය්‍යාවච්චකරො [8] නිද්දිසිතබ්බානි අත්ථෙව ආගමනස්ස සුඛි අසුඛිසු පයොජනං. කථං පන දූතවචනෙන ආගමනසුඛි විඤ්ඤායතීති? නායං භාරො, දූතෙනාහි අකපියවොහාරෙනෙව වුත්තෙ එව ආගමනසුඛිභවෙසිතබ්බා, න ඉතරථා, තත්ථ ච තස්ස වචනක්කමෙන පුච්ඡිත්වා ච යුත්තා ආදිහි ච සක්කා විඤ්ඤාතුං, ඉධාපි හි සික්ඛාපදෙ "චීවරවෙතාපන්නං ආහත"නන්ති දූතවචනෙනෙව චීවරං කිණිත්වා දාතුං පෙසිතභාවො විඤ්ඤායති, යදි හි සබ්බථා ආගමනසුඛි න විඤ්ඤායති, පටික්ඛිපො එව කත්තබ්බොති පාළියඤ්ච "චීවරඤ්ච ඛො මයං පතිගණ්හාමා"ති ආදි දූතවචනස්ස අකපියතෙනපි ආගමනසුඛියා සති පරිපජ්ජනවිධිදස්සනත්ථං වුත්තං.

"එසො ඛො = පෙ = න වත්තබ්බා තස්ස දෙහි"ති ආදි අකපිවත්ථු සාදියන පරිමොචනත්ථං වුත්තං. "සඤ්ඤිතෙනා"ති ආදි එවං දූතෙන පුන වුත්තෙ එව ඔදෙතුං වට්ටති, න ඉතරථාති දස්සනත්ථං වුත්තං. "න වත්තබ්බා දෙහිමෙ චීවරං = පෙ = වෙතාපෙහි මෙ චීවර"නති ඉදං දූතෙ නාහතරූපියං පටිග්ගහෙතුං අත්තනා නිද්දිට්ඨ කපියකාරභාවත්තා වා "දෙහි මෙ චීවරං = පෙ = වෙතාපෙහි මෙ චීවර"නති වදනෙනා රූපියස්ස පකතත්තා තෙන රූපියෙන පරිවත්තෙතබ්බා දෙහි වෙතාපෙහීති රූපිය සංවොහාරං

1. සී. වුත්තං. 3. සී. දූතවචනසුඛියම්පි. 5. ම. වදතොපි කප්පියකාරකො.
2. සී. වෙය්‍යාවච්චකරඤ්ච. 4. සී. උභයසුඛිපක්ඛමෙව. 6. ම. පටිග්ගණ්හතායස්මා.
7. ම. ආගමන සුඛන්තා. 8. සී. න නිද්දිසිතබ්බාවාති.

සමාපජ්ජන්තො නාම හොතීති තං දෙසං දූරතො පරිවජ්ජෙතුං වුත්තං [1]රූපිය පටිග්ගහණෙන සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිස්සට්ඨරූපියෙ විය. වුත්තං හි තත්ථ "න වත්තබ්බො ඉමං වා ඉමං වා ආහරාති", තස්මා න ඉදං විඤ්ඤත්ති [2]දෙසං පරිවජ්ජෙතුං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. "අත්ථො මෙ ආවුසො චීවරෙ නා"තිපි අවත්තබ්බතාපසඞ්ගතො, තෙනෙව දූතනිද්දිට්ඨසු රූපියසංවොහාර සඞ්කාභාවතො අඤ්ඤං කප්පියකාරකං ඨපෙත්වාපි ආහරාපෙතබ්බන්ති වුත්තං. තත්ථාපි දූතෙන ඨපිතරූපියෙන වෙතාපෙත්වා චීවරං ආහරාපෙහීති අවත්වා කෙවලං චීවරං ආහරාපෙහීති එවං ආහරාපෙතබ්බන්ති අධිප්පායො ගහෙතබ්බො.

[3]"ඨානං භඤ්ජතී"ති එත්ථ ඨානන්ති ඨිතියාව කාරණස්ස ච නාමං, තස්මා ආසනෙ [4]නිසීදනෙන ඨානම්පි කුප්පති ආගතකාරණම්පි තෙසං න විඤ්ඤායති, ඨිතං පන අකොපෙත්වා ආමිසපටිග්ගහණාදීසු පන ආගතකාරණමෙව භඤ්ජති, න ඨානං, තෙනාහ ආගතකාරණං භඤ්ජතීති, කෙචි පන ආමිස පටිග්ගහණාදිනා ඨානම්පි භඤ්ජතීති වදන්ති, තං අට්ඨකථාය න සමෙති. "ය තස්ස චීවරවෙතාපන්න"න්ති ආදි යෙන අත්තනා වෙය්‍යාවච්චකරො නිද්දිට්ඨො චීවරඤ්ච අනිප්ඵාදිතං තස්ස කත්තබ්බවිධිදස්සනං. එවං භික්ඛුනා වත්ථුසාමිකානං වුත්තෙ තෙ වොදෙත්වා දෙන්ති වට්ටති [5]"සාමිකා වොදෙත්වා දෙන්ති"ති අනාපත්තියං වුත්තත්තා, තෙන ච යො සයං අවොදෙත්වා උපාස කාදීහි පරියායෙන වත්වා වොදාපෙති, තෙසු [6]සත්තක්ඛත්තුම්පි වොදෙත්වා චීවරං දාපෙන්තෙසු තස්ස අනාපත්ති සිඩා හොති සික්ඛාපදස්ස අනාණත්ති කත්තා. කෙනචි අනිද්දිට්ඨො අත්තනො මුඛෙනෙව ඛ්‍යාවටභාවං වෙය්‍යාවච්ච කරත්තං පත්තො මුඛවෙවටිකො. අවිචාරෙතුකාමතායාති ඉමිනා විජ්ජ මානම්පි දාතුං අනිච්ඡන්තා අරියාපි වඤ්චනාධිප්පායං විනා වොහාරතො නත්ථීති වදන්තීති දස්සෙති. භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ මෙණ්ඩක සෙට්ඨිවත්ථුම්හි වුත්තං "සන්ති භික්ඛවෙ"ති ආදිවචනමෙව මෙණ්ඩක සික්ඛාපදං නාම. කප්පියකාරකානංහත්ථෙති දූතෙන නිද්දිට්ඨකප්පියකාරකෙ සන්ධාය වුත්තං, න පන භික්ඛුනා නිද්දිට්ඨෙ අනිද්දිට්ඨෙ වාති, [7]තෙනාහ ඵත්ථ වොදනාය පරිමාණං නත්ථීති ආදි. "සයං ආහරිත්වා දදන්තෙසූ"ති සම්බන්ධො.

පිණ්ඩපාතාදීනං අත්ථායාති ඉමිනා චීවරත්ථායෙව න හොතීති දස්සෙති. එසෙව නයොති ඉමිනා වත්ථුසාමිනා නිද්දිට්ඨකප්පියකාරක භෙදෙ සුපි පිණ්ඩපාතාදීනම්පි අත්ථාය දින්නෙ ච ඨාන වොදනාදිසබ්බං හෙට්ඨා වුත්ත නයෙනෙව කාතබ්බන්ති දස්සෙති. සඞ්ඝං වා = පෙ = අනාමසිත්වාති වුත්තත්තා සඞ්ඝස්ස විහාරත්ථාය දෙමාති ආදිනා ආමසිත්වා වදන්තෙසු පටික්ඛිපිතබ්බමෙව. සඞ්ඝො සම්පටිච්ඡතීති ඉදං උක්කට්ඨවසෙන වුත්තං, ගණාදිසුපි සඞ්ඝස්සත්ථාය සම්පටිච්ඡන්තෙසුපි පටිග්ගහණෙපි පරිභොගෙපි

1. සී. පටිග්ගාහකෙන. 3. සී. මු. පාරාජික. ඨානං භුඤ්ජති. 5. ම. සාමිකාවොදෙන්තීති.
2. ම. දෙසාපරිවජ්ජෙතුං. 4. සී. නිසීදනට්ඨානම්පි කප්පති. 6. සී. සතක්ඛත්තුම්පි.
7. ම. තෙනාහ වොදනාය.

දුක්කටමෙ ව. සාරත්ථදීපනියං "පටිග්ගහණෙ පාචිත්තිය"න්ති වුත්තං, තං න යුත්තං. තං සඞ්ඝ වෙතියාදීනං අත්ථාය දුක්කටස්ස වුත්තත්තා. **චොදෙති** ති තස්ස දොසා භාවං ඤත්වා පි කොධෙන වා ලොභෙන වා භණ්ඩදෙය්‍යන්ති චොදෙති, සො එව හි මුසාවාදාදිපච්චයා පාචිත්තිය දුක්කටාදි ආපත්තීහි සාපත්තිකො හොති, ගීවා ති සඤ්ඤාය පන වත්වා නිද්දොසභාවං ඤත්වා විරමන්තස්ස නත්ථි ආපත්ති. තළාකං ඛෙත්තෙ පවිට්ඨත්තා "න සම්පටිච්ඡිතබ්බ"න්ති වුත්තං. **වත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුති දෙති වට්ටතීති** එත්ථ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස චතුපච්චයපරිභොගත්ථාය තළාකං දම්මීති වා භික්ඛුසඞ්ඝො වත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං තළාකං දම්මීති වා ඉතො තළාකතො උප්පන්නෙ වත්තාරො පච්චයෙ දම්මීති වා වත්තුම්පි වට්ටති, ඉදඤ්ච සඞ්ඝස්ස පරිභොගත්ථාය දිය්‍යමානඤ්ඤෙ ව සන්ධාය වුත්තං, පුග්ගලස්ස පන එවම්පි දින්නං තළාක ඛෙත්තාදි න වට්ටති. සුඛචිත්තස්ස පන උදකපරිභොගත්ථං කූප පොක්ඛරණී ආදයො වට්ටන්ති. "සඞ්ඝස්ස තළාකං අත්ථි තං කථ"න්ති හි ආදිනා සබ්බත්ථ සඞ්ඝවසෙනෙව වුත්තං. [1] **හත්ථෙති** වසෙ. **ඨපෙථාති** වුත්තෙති ඉදං සාමීචිවසෙන වුත්තං, අවුත්තෙපි ඨපෙන්තස්ස දොසො නත්ථි, තෙනාහ **උදකං වාරෙතුං** [2] **ලබ්භතීති**. සස්සකාලෙපි [3] තාසෙත්වා මුඤ්චිතුං වට්ටති, අමුඤ්චතො පන භණ්ඩදෙය්‍යං. **පුන දෙතීති** අච්ඡින්දිත්වා පුන දෙති "එවම්පි වට්ටතී"ති සම්බන්ධො. ඉමිනා යෙන කෙනචි ඉස්සරෙන පරිච්චත්තමි දං භික්ඛූහි අස්සාමිකන්ති සඤ්ඤාය අත්තනො ගහෙත්වා දින්නං වට්ටතීති දස්සෙති. කප්පියවොහාරෙ පි විනිච්ඡයං වක්ඛාමාති පාඨසෙසො. **උදකවසෙනාති** උදකපරිභොගත්ථං. **සුඛචිත්තානන්ති** ඉදං සහත්ථෙන ච අකප්පියවොහාරෙන ච කරොන්තෙ සන්ධාය වුත්තං. සස්සසම්පාදනත්ථන්ති එවං අසුඛචිත්තානම්පි [4] පන සයං අකත්වා කප්පියවොහාරෙන ආණාපෙතුං වට්ටති එව. **කප්පියකාරකං ඨපෙතුං න වට්ටතීති** ඉදං සහත්ථාදිනා කත තළාකත්තා අසාරුප්පන්ති වුත්තං, ඨපෙන්තස්ස පන තං පච්චයං පරිභුඤ්ජන්තස්සපි වා සඞ්ඝස්ස ආපත්ති න විඤ්ඤායති, අට්ඨකථාප්පමාණෙන වා එත්ථ ආපත්ති ගහෙතබ්බා. ලජ්ජිනාති ලජ්ජිනාපි, පගෙව අලජ්ජිනා මත්තිකුඩරණාදීසු කාරාපිතෙසූති අධිප්පායො. **නවසස්සෙති** අකතපුබ්බෙ කෙදාරෙ. **කහාපණෙති** ඉමිනා ධඤ්ඤුට්ඨාපනෙ තස්සෙව අකප්පියන්ති දස්සෙති, ධඤ්ඤුට්ඨාපනෙ ච ස්ස පයොගෙ පි දුක්කටමෙ ව කහාපණුට්ඨාපනෙ විය. **කසථවපථාති** වචනෙ සබ්බෙසම්පි අකප්පියං සියාති ආහ **අවත්වාති**. **එත්තකො නාම භාගොති** එත්ථ එත්තකො කහාපණොති ඉදම්පි සන්ධාය වදති, තථා වුත්තෙපි හි [5] තදා කහාපණානං අවිජ්ජමානත්තා ආයතිං උප්පන්නං අඤ්ඤෙසං වට්ටති එව, තෙනාහ **තස්සෙව තං අකප්පියන්ති**, තස්ස පන සබ්බපයොගෙසු පරිභොගෙසුපි දුක්කටං, කෙචි පන ධඤ්ඤපරිභොගෙ එව ආපත්ති, න පුබ්බපයොගෙති වදන්ති, තං න යුත්තං යෙන [6] මිනන රක්ඛණාදි පයොගෙන පච්ඡා ධඤ්ඤපරිභොගෙ ආපත්ති හොති, තස්ස

1. ම. අත්ථෙති.
2. ම. ලභතීති.
3. සී. තාපෙත්වා.
4. සී. න පන.
5. සී. තථා.
6. ම. මින.

පයොගස්ස කරණෙ අනාපත්තියා අයුත්තත්තා, පරියායකථාය පන සබ්බත්ථ අනාපත්ති, තෙනෙව "එත්තකෙහි වීහිහි ඉදඤ්ච දඤ්ච ආහරථා"ති නියම වචනෙ අකප්පියං වුත්තං, කහාපණ විචාරණෙපි එසෙ ව නයො, [1] වත්ථු ච එවරූපං නාම සංවිජ්ජති කප්පියකාරකො නත්ථිති වත්තබ්බන්ති ආදි වචනඤ්චෙත්ථ සාධකං. වනං දමමි = පෙ = වට්ටතීති එත්ථ නිවාසට්ඨානත්තා පුග්ගලස්සාපි සුඛවිත්තෙන ගහෙතුං වට්ටති. සීමං දෙමාති විහාරසීමාදි සාධාරණවචනෙන වුත්තත්තා වට්ටතීති වුත්තං.

වෙය්‍යාවච්චකරන්ති ආදිනා වුත්තෙපි පුග්ගලස්සාපි දාසං ගහෙතුං වට්ටති "අනුජානාමි භික්ඛවෙ ආරාමික"න්ති විසෙසෙත්වා අනුඤ්ඤාතත්තා, තඤ්ච ඛො පිළින්දිවච්ඡෙන ගහිතපරිභුත්තකකමෙන, න ගහට්ඨානං දාසපරිභොගකකමෙන. ඛෙත්තාදයො පන සබ්බෙ සඞ්ඝස්සෙව වට්ටන්ති පාළියං පුග්ගලිකවසෙන ගහෙතුං "අනනුඤ්ඤාතත්තා"ති දට්ඨබ්බං. **විහාරස්ස දෙමාති** සඞ්ඝිකවිහාරං සන්ධාය වුත්තං, "ඛෙත්ත වත්ථු පටිග්ගහණා පටිවිරතො හොතී"ති ආදිනා සුත්තන්තෙසු ආගතපටික්ඛෙපො භගවතා ආපත්තියාපි හෙතුභාවෙන කතොති භගවතො අධිප්පායං ජානන්තෙහි සඞ්ගීති මහා ථෙරෙහි ඛෙත්තපටිග්ගහණාදිනිස්සිතො අයං සබ්බොපි පාළිමුත්තවිනිච්ඡයො වුත්තොති ගහෙතබ්බො. කප්පියකාරකස්ස නිද්දිට්ඨභාවො, දූතෙන අප්පිතතා, තතුත්තරිවායාමො, තෙන පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

රාජසික්ඛාපදං දසමං.

චීවරවග්ගො පඨමො.

දුතියස්ස පඨමෙ පාළියං "කොසිය කාරකෙ"ති කොසකාරකපාණානං කොසතො නිබ්බත්තත්තා කොසියෙන සුත්තෙන වත්ථාදිං කරොන්තෙ. "සංඝාත"න්ති විනාසං. "අවාසිම"න්ති වුත්තත්තා වාසිත්වා කරණෙ අනාපත්ති. [2] **මිස්සෙත්වා** ති එළකලොමෙහි මිස්සෙත්වා. "පටිලාභෙනා"ති පරිනිට්ඨානෙන "පරියොසාපෙති නිස්සග්ගිය"න්ති වුත්තත්තා. කොසියමිස්සකතා, අත්තනො අත්ථාය සන්ථතස්ස කරණ කාරාපනං, පටිලාභො චා ති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

කොසිය සික්ඛාපදං පඨමං.

---

[3] දුතියඤ්ච තතියඤ්ච උත්තානමෙව. තත්ථ පන [4] ඔදාතාදි මිස්සක සඤ්ඤාය සුඛකාළකානඤ්ඤෙව සන්ථතස්ස කරණවසෙන වෙත්ථ වෙභාගතො අධිකෙසු සුඛ කාළකෙසු අනධිකසඤ්ඤාය සන්ථතස්ස කරණවසෙන ච අචිත්තකතා වෙදිතබ්බා.

---

1. සී. වත්ථුඤ්ච.
2. ම. මිස්සිත්වාති.
3. සී. දුතියතතියඤ්ච.
4. සී. උදාතාදි.

චතුත්ථෙ – හදකරිසුස්සගෙ මිහ සෙවනෙ ති ධාතු අත්ථං සන්ධායාහ "වච්ච මපි පස්සාව මපි කරොන්තීති." ඌනක ඡබ්බස්සෙසු අතිරෙක ඡබ්බස්ස [1] සඤ්ඤිතාදි වසෙනෙත්ථ අචිත්තකතා වෙදිතබ්බා.

ඡබ්බස්ස සික්ඛාපදං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ – [2] තත්ථ සන්දිස්සතීති සකාය කතිකාය අයුත්තකාරිතාවසෙන විඤ්ඤූහි [3] සන්දිස්සති ඤායිස්සතීති අත්ථො. [4] අරඤ්ඤකඞ්ගාදීනි තිණි පාළියං සෙනාසනාදි පච්චයත්තයස්ස ආදි අඞ්ගවසෙන වුත්තානි, සෙසානිපි තෙ සමාදියිංසු එවා ති වෙදිතබ්බං.

පිහසන්තා ති පත්ථයන්තා. සන්ථතස්ස අවායිමතා [5] සයනාසන පරික්ඛාරතා ච චීවරතා අධිට්ඨාතබ්බතා ච නත්ථි ති ආහ චතුත්ථ චීවරසඤ්ඤිතායාති, විපල්ලාස සඤ්ඤායාති අත්ථො, කෙචි පන ඉදං නිසීදනසන්ථතං නාම නවසු චීවරෙසු නිසීදනචීවරමෙව, නාඤ්ඤං. නිසීදන සික්ඛාපදෙ පි ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ විය "නිසීදනං නාම සදසං වුච්චති" ති ච අට්ඨකථාය ඤ්ච ස්ස "සන්ථත සදිසං සන්ථරිත්වා එකස්මිං අන්තෙ සුගතවිදත්ථියා විදත්ථිමත්තෙ පදෙසෙ චීසු ඨානෙසු ඨාලෙත්වා තිස්සො දසා කයිරන්ති, තාහි දසාහි [6] සදසං නාම වුච්චති" ති ච වුත්තත්තා ති වදන්ති, තං න යුත්තං ඉධ පමාණ නියමස්ස [7] අවුත්තත්තා සන්ථතස්ස ච අවායිම චීවරත්තා අධිට්ඨානුපගතත්තාභාවා අට්ඨකථායං අවුත්තත්තා ච, නිසීදන චීවරං පන ඡන්නං චීවරානං ඛණ්ඩ පිලොතිකානි පමාණයුත්තමෙ ච සන්ථරිත්වා සන්ථතං විය කරොන්ති, තෙනෙව "සන්ථත සදිස"න්ති සදිසග්ගහණං කතං, තස්මා තදෙව චීවරං අධිට්ඨානුපගඤ්ච, [8] න ඉදන්ති ගහෙතබ්බං. සුගතවිදත්ථිකං අනාදාය ආදියන්ති සඤ්ඤාය සුගත විදත්ථි ඌනෙ අනූනන්ති සඤ්ඤාය ච වසෙනෙ ත්ථ අචිත්තකතා වෙදිතබ්බා. විතානාදිනඤ්ඤෙව අත්ථාය කරණෙ අනාපත්තීති වචනතො [9] නිප්පජ්ජ නත්ථාය [10] කරොතො පි ආපත්ති එව.

පරිභුඤ්ජිතුං [11] න වට්ටති ති කොසියෙසු සුඞ්කාළකාන ඤ්ච වත්ථූනං අකප්පියත්තා වුත්තං, තෙනෙව පාළියං [12] "අඤ්ඤෙන කතං පටිලභිත්වා පරිභුඤ්ජති ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති තත්ථ තත්ථ වුත්තං, ඉතරෙසු පන චීසු අනාපත්තී ති වුත්තං. තත්ථ චතුත්ථෙ අඤ්ඤස්සත්ථාය කරණෙ පි අනාපත්ති, පඤ්චමෙ තත්ථ දුක්කටන්ති දට්ඨබ්බං, නිස්සට්ඨදානවචනතො පන ගහණෙ දොසො නත්ථි, පරිභුඤ්ජනෙ ච විජටෙත්වා කප්පියවසෙන කතෙ න දොසො.

නිසීදන සන්ථත සික්ඛාපදං පඤ්චමං.

---

1. ම. සඞ්කිතාදි.
2. ම. තත්ථාති සකාය.
3. ම. සන්දිස්සතීති අත්ථො.
4. සී. අරඤ්ඤකථාදීනි.
5. සී. සෙනාසන.
6. ම. සදසංවුච්චතීතිච.
7. සී. වුත්තත්තා
8. සී. ඉදන්ති.
9. සී. නිසජ්ජත්ථාය.
10. ග. කරොන්තෙපි.
11. සී. මු. ස. & ම. ස. න වට්ටන්ති.
12. ම. & සී. අඤ්ඤෙන කතම්පි.

ඡට්ඨෙ – පාළියං "අඩානමග්ග පටිපන්නස්සා"ති ඉදං වත්ථුවසෙන වුත්තං. නිවාසට්ඨානෙ ලඩානි පි තියොජනතො පරං හරිතුං න වට්ටති එව. "අසන්තෙ හාරකෙ"ති අනුරූපතො වුත්තං. සන්තෙ පි හාරකෙ හරතො නත්ථි දොසො. අනාපත්ති එවා ති අනාණත්තෙන හටත්තා. පක්ඛවයස්ස පි කාරණ මාහ සඋස්සාහත්තාති, [1] අනුපරත ගමනිච්ඡත්තා ති අත්ථො. සුඛ චිත්තපක්ඛස්සෙ ව කාරණ මාහ අචිත්තකත්තාති. න සමෙතිති "අනා පත්ති අඤ්ඤං හරාපෙති"ති එත්තකස්සෙ ව පරිහරණෙ වුත්තත්තා. [2] අගච්ඡන්තෙ ති ඨිතෙ. හෙට්ඨා ති භූමියා. තං හරන්තස්සා ති පඨමං පටිලාභට්ඨානතො පට්ඨාය තියොජනතො උඩං හරන්තස්සා ති අත්ථො. තථා හරන්තස්ස හි වොරෙහි අච්ඡින්දිත්වා පුන දින්නට්ඨානතො තියොජනං හරිතුං වට්ටති, කෙචි පන මාතිකට්ඨකථායං [3] අඞ්ගෙසු "පඨමං පටිලා භො"ති වුත්තත්තා දුතිය පටිලාභට්ඨානතො තියොජනාතික්කමෙ පි අනා පත්තී ති වදන්ති, තං න යුත්තං, දුතිය පටිලාභස්සා පි පටිලාභට්ඨානෙ පවිසනතො වාසත්ථාය ගමනට්ඨානතො පුන ගමනෙ විය. කායබන්ධනාදී නන්ති විපටල කායබන්ධනාදීනං අන්තරෙ පක්ඛිත්තං පසිබ්බකෙ පක්ඛිත්ත සදිසං, න කතභණ්ඩන්ති වුත්තං, තථා නිදානමුඛන්ති. අකත භණ්ඩතා, පඨමං පටිලාභො, තියොජනාතික්කමනං, ආහරණ පච්චාහරණං, අවාසාධිප්පා යතා ති ඉමානෙ ත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

එළකලොම සික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ – පාළියං අනාපත්තිවාරෙ [4] "අපරිභුත්තං [5] කතභණ්ඩං ධොවා පෙතී"ති එත්ථ පරිභුත්තස්ස කම්බලාදි [6] කතභණ්ඩස්ස ධොවාපනං පුරාණ චීවරධොවාපන සික්ඛාපදෙන ආපත්තිකරන්ති තං නිවත්තනත්ථං "අපරි භුත්තං කත භණ්ඩ"න්ති වුත්තං. සෙසමෙ ත්ථ උත්තානත්ථමෙ ව.

එළකලොම ධොවාපන සික්ඛාපදං සත්තමං.

අට්ඨමෙ – සුවණ්ණමය කහාපණෙන කහාපණො පි රජතෙ එව සඞ්ගය්හ තී ති ආහ සුවණ්ණමයො වා ති. රූපියමයො වා ති රජතෙන රූපං සමුට්ඨපෙත්වා කත කහාපණො. පාකතිකො නාම එතරහි පකති කහා පණො. ඉවෙවතං සබ්බ මපී ති සික්ඛාපදෙන විභඞ්ගෙන ව වුත්තං සබ්බම්පි නිදස්සෙති. තස්ස "චතුබ්බිධං නිස්සග්ගිය වත්ථූ"ති ඉමිනාව සම්බන්ධො, න පන අනන්තරෙන "රජත"න්ති පදෙන. ඉදානි තං චතුබ්බිධං නිස්සග්ගිය වත්ථුං සරූපතො දස්සෙන්තො රජතන්ති ආදිමාහ.

---

1. {ග. අනුපදගමනිච්ඡත්තාති. කු. අනුපගමනිච්ඡත්තාති. 2. සී. මු. ස. & සී. ආගච්ඡන්තෙ. 3. ම. අගෙසු. 4. සී. පරිභුත්තං. 5. සී. & පාරාජික. කටභණ්ඩං. 6. සී. කටභණ්ඩස්ස.

තත්‍ථ කිඤ්චා පි හෙට්‍ඨා රජතමාසකො ව වුත්තො, න කෙවලං රජතං, තථා පි සික්ඛාපදෙ "ජාතරූපරජත"න්ති පදෙනෙ ව වුත්ත න්ති තම්පි දස්සෙතුං "රජත"න්ති ඉදං විසුං වුත්තං. පදභාජනෙ පන මාතිකාපදෙ නෙ ව සිඩ්ත්තා තං අවත්වා තෙන සහ සඞ්ගය්හමානමෙ ව දස්සෙතුං "රජතං නාම කහාපණො"ති ආදි වුත්ත න්ති වෙදිතබ්බං. **ජාතරූප මාසකො** ති සුවණ්ණමය කහාපණො. **වුත්තප්පහෙදො** ති "රූපිය මයො වා පාකතිකො වා" ති ආදිනා වුත්තප්පහෙදො. පටො ව **පටකො**, වත්ථං. **දුක්කට මෙ වා** ති පටිග්ගාහකස්සෙ ව පටිග්ගහණ පච්චයා දුක්කටං, පරිභොගෙ පන පඤ්ච සහ ධම්මිකෙහි පටිග්ගහිතානං ධඤ්ඤ විරහිත මුත්තාදීනං කාරණා උප්පන්න පච්චයං පරිභුඤ්ජන්තානං සබ්බෙසම්පි දුක්කටමෙ ව, කෙචි පන ධඤ්ඤ ම්පි පඤ්ච සහධම්මිකෙහි පටිග්ගහිතං මුත්තාදි ඛෙත්තාදි විය සබ්බෙස ම්පි පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති. කෙවලං සඞ්ඝික භූමියං කප්පියවොහාරෙන ව උප්පන්නස්ස ධඤ්ඤස්ස විචාරණමෙ ව සන්ධාය තස්සෙවෙතං අකප්පිය න්ති වුත්ත න්ති වදන්ති.

එකො සතං වා සහස්සං වා ති ආදි රූපියෙ හෙට්ඨිමකොටියා පවත්ත නාකාරං දස්සෙතුං වුත්තං, න පන එවං පටිපජ්ජිතබ්බමෙවා ති දස්සෙතුං. "ඉධ නික්ඛිපාහි"ති වුත්තෙ උග්ගණ්හාපනං හොතීති ආහ **ඉධ නික්ඛිපාහි** ති න වත්තබ්බ න්ති. **කප්පිය ඤ්ච** = පෙ = **හොති** ති යස්මා අසාදිතත්තා තතො උප්පන්න පච්චයා වට්ටන්ති, තස්මා කප්පියං නිස්සාය ඨිතං. යස්මා පන දුබ්බිචාරණාය සති තතො උප්පන්න ම්පි න කප්පති, තස්මා අකප්පියං නිස්සාය ඨිත න්ති වෙදිතබ්බං. [1] **න තෙන කිඤ්චි කප්පියභණ්ඩං චෙතාපිත** න්ති ඉමිනා චෙතාපිතං වෙ නත්ථි පරිභොගුපායො උග්ගහෙත්වා අනිස්සට්ඨ රූපියෙන චෙතාපිතත්තා, ඊදිසං හි සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිස්සජ්ජනං කත්වා ඡඩ්ඩෙත්වා පාචිත්තියං දෙසෙතබ්බ න්ති දස්සෙති, කෙචි පන යස්මා නිස්සග්ගිය වත්ථුං පටිග්ගහෙත්වා පි චෙතාපිතං කප්පියභණ්ඩං සඞ්ඝෙ නිස්සට්ඨං කප්පියකාරකෙහි නිස්සට්ඨ රූපියං පරිවත්තෙත්වා ආනීත කප්පිය භණ්ඩ සදිසං හොති, [2] තස්මා විනාව උපායං භාජෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී ති වදන්ති, තං පත්තවතුක්කාදි කථාය න සමෙති. තත්‍ථ රූපියෙන පරිවත්තිත පත්තස්ස [3] අපරිභොගො ව දස්සිතො, න [4] විස්සජ්ජන විධානන්ති. **උප නික්ඛෙපං ඨපෙත්වා** ති කප්පියකාරකෙහි වඩ්ඪියා පයොජනං සන්ධාය වුත්තං. **අකප්පිය** න්ති තෙන වත්ථුනා ගහිතත්තා වුත්තං.

පතිතොකාසං අසමන්නාහරන්නෙනා ති ඉදං නිරපෙක්ඛ භාව [5] දස්සනපර න්ති වෙදිතබ්බං. **අසන්න සම්භාවනාය** ති පරියායාදිනා අභූතාරොචනං සන්ධාය වුත්තං.

ථෙය්‍යපරිභොගො ති පච්චය සාමිනා භගවතා අනනුඤ්ඤාතත්තා වුත්තං. **ඉණ පරිභොගො** ති භගවතා අනුඤ්ඤාත ම්පි කත්තබ්බං අකත්වා

1. සී. තෙන.
2. සී. තස්මිං විනා.
3. සී. පරිභොගොව.
4. සී. නිස්සජ්ජන.
5. සී. දස්සනංවදන්ති වෙදිතබ්බං.

පරිභුඤ්ජනතො වුත්තං, තෙන ච පච්චය සන්නිස්සිත සීලං විපජ්ජතී ති දස්සෙති. **පරිභොගෙ පරිභොගෙ** ති කායතො මොචෙත්වා මොචෙත්වා පරිභොගෙ. පච්ඡිම යාමෙසු පච්චවෙක්ඛිතබ්බ න්ති යොජනා. **ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨති** ති එත්ථ භියෝ යං මයා චීවරං පරිභුත්ත න්ති ආදිනාපි අතීත පච්චවෙක්ඛනා වට්ටති ති වදන්ති. **පරිභොගෙ පරිභොගෙ** ති උදකපතනට්ඨානතො අන්තො පවෙසනෙසු [1] නිසීදන සයනෙසු ච. **සති පච්චයතා වට්ටති** ති පච්චවෙක්ඛනසතියා පච්චයත්තං ලඬුං වට්ටති. පටිග්ගහණෙ ච පරිභොගෙ ච [2] පච්චවෙක්ඛනාසති අවස්සං ලඬබ්බාති දස්සෙති, තෙනාහ **සතිං කත්වා** ති ආදි. කෙචි පන සති පච්චයතා පච්චයෙ සති භෙසජ්ජ පරිභොගස්ස කාරණෙ සතී ති එව මපි අත්ථං වදන්ති, තෙස මපි පච්චයෙ සතී ති පච්චය [3] සබ්භාව සල්ලක්ඛණෙ සතී ති එව මත්ථො ගහෙතබ්බො පච්චය [4] සබ්භාවමත්තෙන සීලස්ස අසුජ්ඣනතො. **පරිභොගෙ අකරොන්තස්සෙ ච ආපත්ති** ති ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරසීලස්ස භෙදෙ දස්සිතො, න පච්චය සන්නිස්සිත සීලස්ස තස්ස අතීත පච්චවෙක්ඛනාය විසුජ්ඣනතො, එතස්මිං පන සෙස පච්චයෙසු ච ඉණ පරිභොගාදිවචනෙන පච්චයසන්නිස්සිත සීලස්සෙ ච භෙදෙති එව මිමෙසං නානාකරණං වෙදිතබ්බං. එවං පච්චය සන්නිස්සිත සීලස්ස විසුඩිං දස්සෙත්වා තෙනෙ ච පස ඩෙගන සබ්බා පි විසුඩියො දස්සෙතුං **චතුබ්බිධා හි සුඩි** ති ආදිමාහ. තත්ථ සුජ්ඣති දෙසනාදී හි සොධියති ති වා = සුඩි, චතුබ්බිධසීලං, තෙනාහ **දෙසනාය සුජ්ඣනතො** ති ආදි. එත්ථ දෙසනා ගහණෙන වුට්ඨාන මපි ඡින්න මූලානං අභික්ඛුතා පටිඤ්ඤා පි සඞ්ගහිතා, ඡින්නමූලාන මපි හි පාරාජිකා පත්ති වුට්ඨානෙන [5] හෙට්ඨා පරිරක්ඛිතං භික්ඛු සීලං විසුඩං නාම හොති, තෙන තෙසං මග්ගපටිලාභො පි සම්පජ්ජති. දාතබ්බට්ඨෙන දායං, තං ආදියන්තී ති = **දායාදා. සත්ත ත්තං සෙක්ඛාන** න්ති එත්ථ කල්‍යාණ පුථුජ්ජනා පි සඞ්ගහිතා තෙසං ආණණ්‍ය පරිභොගස්ස දායජ්ජ පරිභොගෙ සඞ්ගහිතත්තා ති වෙදිතබ්බං. **ධම්මදායාද සුත්ත** න්ති "ධම්මදායාදා මෙ භික්ඛවෙ භවථ, මා ආමිසදායාදා"ති ආදිනා පවත්තං සුත්තං. තත්ථ මා මෙ ආමිසදායාදා ති එවං මෙ සද්දං ආනෙත්වා අත්ථො ගහෙතබ්බො, එවං හි තථා වුත්තත්ථ සාධකං හොති.

ලජ්ජිනා සඩිං පරිභොගොති ධම්මා මිසවසෙන [6] මිස්සභාවො. **අලජ්ජිනා සඩි** න්ති එත්ථා පි එසෙවනයො. **ආදිතො [7] පට්ඨාය හි අලජ්ජී නාම නත්ථි** ති ඉමිනා දිට්ඨදිට්ඨෙසු ආසඞ්කා නාම න කාතබ්බා, දිට්ඨ සුතාදි කාරණෙ සති එව කාතබ්බාති දස්සෙති. අත්තනො භාරභූතා සඩිවිහාරිකා දයො. **සචෙ න ඔරමති** ති අගතිගමනෙන ධම්මා මිස පරිභොගතො න ඔරමති. **ආපත්ති නාම නත්ථි** ති ඉදං අලජ්ජිනං ධම්මෙන උප්පන්න පච්චය ධම්මකම්ම ඤ්ච සන්ධාය වුත්තං, තෙසම්පි හි කුලදූසනාදි සමුප්පන්න පච්චයං

1. ම. නිසීදනසමයෙසුච. 3. සී. සම්භාවලක්ඛණෙසති. 5. සී. හෙට්ඨාපටික්ඛිත්ත භික්ඛුසීලං.
2. සී. පච්චවෙක්ඛනායසති. 4. සී. සම්භාවමත්තෙන.
6. සී. මිස්සිභාවො. 7. ම. & සී. පට්ඨාය අලජ්ජිනාම.

පරිභුඤ්ජන්තානං වග්ගකම්මාදිං කරොන්තාන ඤ්ච ආපත්ති එව, "ධම්මියා ධම්මිය පරිභොගො පච්චයවසෙනෙ ච වෙදිතබ්බො"ති වුත්තත්තා හෙට්ඨා ලජ්ජිපරිභොග පච්චය [1] වසෙන ච එකකම්මාදි වසෙන ච වුත්තා එවා ති වෙදිතබ්බං, තෙනෙව දුට්ඨදොස සික්ඛාපදට්ඨකථායං චොදක චුදිතක භාවෙ ඨිතා වෙ අලජ්ජිනො ධම්මපරිභොග මපි සන්ධාය "එකසම්භොග පරිභොගා හුත්වා විහරථා"ති වුත්තා තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං ධම්මා මිස පරිභොගෙ විරොධාභාවා, ලජ්ජින මෙව හි අලජ්ජිනා සහ තදුභය පරිභොගා න වට්ටන්තී ති.

ධම්ම පරිභොගො ති "එක කම්මං එකුද්දෙසො"ති ආදිනා වුත්ත සංවාසො චෙව නිස්සය ගහණදානාදිකො සබ්බො නිරාමිස පරිභොගො ච වෙදිතබ්බො. න සො ආපත්තියා කාරෙතබ්බොති වුත්තත්තා ලජ්ජිනො අලජ්ජි පග්ගහෙ ආපත්තී ති වෙදිතබ්බං. ඉතරො පි ති ලජ්ජි පි. තස්සා පි අත්තානං පග්ගණ්හන්තස්ස අලජ්ජිනො ඉමිනා ච ලජ්ජිනො [2] වණ්ණභණ්ණනාදි ලාභං පටිච්ච ආමිසගරුකතාය වා ගෙහසිත පෙමෙන වා තං අලජ්ජිං [3] පග්ගණ්හන්තො ලජ්ජිසාසනං අන්තරධාපෙති නාමා ති දස්සෙති. එවං ගහට්ඨාදිසු උපත්ථම්භිතො අලජ්ජිබලං ලභිත්වා පෙසලෙ අභිභවිත්වා න චිරස්සෙ ච සාසනං උඩම්මං උබ්බිනයං කරොතී ති. ධම්ම පරිභොගො පි තත්ථ වට්ටති ති ඉමිනා ආමිසපරිභොගතො ධම්මපරිභොගො ච ගරුකො, තස්මා අතිවිය අලජ්ජිවිවෙකෙන කාතබ්බො ති දස්සෙති. ධම්මානුග්ගහෙන උග්ගණ්හිතුං වට්ටති ති වුත්තත්තා අලජ්ජුස්සන්නතාය සාසනෙ ඔසක්කන්තෙ ලජ්ජිසු ච අප්පහොන්තෙසු අලජ්ජි මපි පකතත්තං ගණපූරකං ගහෙත්වා උපසම්පදාදිකරණෙන වෙව කෙචි අලජ්ජිනො ධම්මා මිස පරිභොගෙන සඞ්ගහෙත්වා සෙසා ලජ්ජි [4] ගණස්ස නිග්ගහෙන ච සාසනං පග්ගණ්හිතුං වට්ටති එව, කෙචි පන "කොටියං ඨිතො [5] ගන්ථො"ති වුත්තත්තා ගන්ථ පරියාපුණනමෙ ච ධම්මපරිභොගො, න එකකම්මාදි, තස්මා අලජ්ජිහි පි සඞ්ං [6] උපොසථාදිකං කම්මං කාතුං වට්ටති ආපත්ති නත්ථි ති වදන්ති, තං න යුත්තං. එකකම්මාදිසු බහුසු ධම්මපරිභොගෙසු අලජ්ජිනා පි සඞ්ං කත්තබ්බා වත්ථා යුත්තං ධම්මපරිභොගං දස්සෙතුං [7] ඉධ නිදස්සනවසෙන ගන්ථස්සෙ ච සමුඩ්ටත්තා, නහි එකකම්මාදිකො විධි ධම්මපරිභොගො න හොතී ති සක්කා වත්තුං අනාමිසත්තා ධම්මා මිසෙසු අපරියාපන්නස්ස කස්සවි අභාවා, තෙනෙව අට්ඨසාලිනියං ධම්මපටිසන්ථාරකථායං "කම්මට්ඨානං කථෙතබ්බං, ධම්මො වාචෙතබ්බො = පෙ = [8] අබ්භාන වුට්ඨාන මානත්ත පරිවාසා දාතබ්බා, පබ්බජ්ජාරහො පබ්බාජෙතබ්බො, උපසම්පදාරහො උපසම්පාදෙතබ්බො =පෙ= අයං ධම්මපටිසන්ථාරො නාමා"ති එවං සඞ්ඝකම්මාදි පි ධම්ම කොට්ඨාසෙ දස්සිතං, තෙසු පන ධම්මකොට්ඨාසෙසු යං ගණපූරණාදි වසෙන අලජ්ජිනො

1. සී. වසෙනෙව.
2. ම. වණ්ණභණ්ණනාවලාභං.
3. සී. ගණ්හන්තො.
4. සී. ගහණස්ස.
5. සී. ගන්ධොති.
6. සී. උපොසථාදිකම්මං.
7. සී. ඉදං නිදස්සන වසෙන.
8. ම. අබ්භානමානත්ත.

[1] අපෙක්ඛිත්වා උපොසථාදි වා තෙසං සන්තිකා ධම්මුග්ගහණ නිස්සය ගහ ණාදි වා [2] කයිරති, තං ධම්මො වෙව පරිභොගො වා = ති ධම්මපරිභොගො ති වුච්චති, [3] එතං තථාරූපපච්චයං විනා කාතුං න වට්ටති, කරොන්තස්ස අලජ්ජිපරිභොගො ච හොති දුක්කට ඤ්ච, යං පන අලජ්ජි සතං අනපෙ ක්ඛිත්වා තජ්ජනියාදි නිග්ගහකම්මං වා පරිවාසාදි උපකාරකම්මං වා උග්ගහ පරිපුච්ඡාදානාදි වා [2] කයිරති, තං ධම්මො එව, නො පරිභොගො, එතං අනු රූපානං කාතුං වට්ටති ආමිසදානං විය ආපත්ති නත්ථි. නිස්සයදාන මපි තෙරස සම්මුතිදානාදි ච වත්තපටිවත්ත සාදියනාදි පරිභොගස්සාපි හෙතුත්තා න වට්ටති. යො පන මහාඅලජ්ජි උඩ්ම්මං උබ්බිනයං [4] සත්ථුසාසනං කරොති, තස්ස සඞ්විහාරිකාදීනං උපසම්පදාදි උපකාරකම්ම මපි උග්ගහ පරිපුච්ඡා දානාදි ච කාතුං න වට්ටති ආපත්ති එව හොති, නිග්ගහකම්මමෙ ච කාතබ්බං, තෙනෙව අලජ්ජි පග්ගහො පි පටික්ඛිත්තො, ධම්මා මිස පරිභොග විවජ්ජ නෙනා පි හි දුම්මඞ්කූනං පුග්ගලානං නිග්ගහො අධිප්පෙතො, සො ච පෙස ලානං ඵාසුවිහාර සඞ්ම්මට්ඨි ති විනයානුග්ගහාදි අත්ථාය එතදත්ථත්තා සික්ඛා පද පඤ්ඤත්තියා, තස්මා යං යං දුම්මඞ්කූනං උපත්ථම්භාය පෙසලානං අඵාසු විහාරාය සඞ්ම්ම [5] පරිහානාදි අත්ථාය හොති, තං සබ්බ මපි පරිභොගො වා හොතු අපරිභොගො වා කාතුං න වට්ටති, එවං කරොන්තා සාසනං අන්තර ධාපෙන්ති ආපත්ති ඤ්ච ආපජ්ජන්ති. ධම්මා මිස පරිභොගෙසු චෙත්ථ අලජ්ජිහි එකකම්මාදි ධම්මපරිභොගො එව පෙසලානං අඵාසුවිහාර සඞ්ම්මපරිහානාදි අත්ථාය හොති, න තථා ආමිසපරිභොගො, නහි අලජ්ජිනං පච්චයපරිභොග මත්තෙන පෙසලානං අඵාසුවිහාරාදි හොති, යථාවුත්ත ධම්මපරිභොගෙන පන හොති, තප්පරිවජ්ජනෙන ච ඵාසුවිහාරාදයො, තථාහි කත සික්ඛාපද වීතික්කමා අලජ්ජිපුග්ගලා උපොසථාදීසු පවිට්ඨා "තුම්හෙ කායචාරෙ වචි චාරෙ ච වීතික්කමං කරොථා"ති ආදිනා භික්ඛූහි වත්තබ්බා හොන්ති, යථා විනය ඤ්ච අතිට්ඨන්තා සඞ්ඝතො බහි කරණාදි වසෙන සුට්ඨු නිග්ගහෙතබ්බා, තථා අකත්වා තෙහි සහ සංවසන්තා පි අලජ්ජිනො ච හොන්ති "එකො අලජ්ජි අලජ්ජිසත මපි කරොතී"ති ආදි වචනතො, යදිහි තෙ එවං න නිග්ගහිතා සියුං, සඞ්ඝ කලහාදි වඩ්ඪෙත්වා උපොසථාදි සාමග්ගි කම්ම පටිබාහනාදිනා පෙසලානං [6] අඵාසුං කත්වා කමෙන තෙ දෙවදත්ත වජ්ජිපුත්තකාදයො විය පරිසං වඩ්ඪෙත්වා අත්තනො විප්පටිපත්තිං ධම්මතො විනයතො දීපෙන්තා සඞ්ඝභෙදාදි මපි කත්වා නචිරස්සෙ ච සාසනං අන්තරධාපෙය්‍යුං, තෙසු පන සඞ්ඝතො බහි කරණාදිවසෙන නිග්ගහිතෙසු සබ්බො පායං උපද්දවො න හොති, වුත්තං හි "දුස්සීලපුග්ගලෙ නිස්සාය හි උපොසථො [7] න තිට්ඨති, පවාරණා න තිට්ඨති, සඞ්ඝකම්මානි නප්පවත්ත න්ති, සාමග්ගි න හොති = පෙ = දුස්සීලෙසු පන නිග්ගහිතෙසු සබ්බො පි අයං උපද්දවො න හොති, තතො පෙසලා භික්ඛූ ඵාසුං විහරන්ති" ති, තස්මා එකකම්මාදි ධම්ම

1. සී. අනපෙක්ඛිත්වා උපොසථ දිවසා.
2. ම. කරියති.
3. සී. එවං තථාරූප.
4. කු. අපගත සත්ථුසාසනං.
5. සී. පරිහානි අත්ථාය හොති.
6. සී. අඵාසුකං.
7. සී. තිට්ඨති.

පරිභොගො ච ආමිස පරිභොගතො පි අතිවිය අලජ්ජී විවෙකෙන කාතබ්බො, ආපත්ති කරො ච [1] සඞ්ඝම්ම පරිහානි හෙතුත්තා ති වෙදිතබ්බං.

අපිච "උපොසථො න තිට්ඨති, පවාරණා න තිට්ඨති, සඞ්ඝකම්මානි නප්පවත්තන්ති"ති එවං අලජ්ජීහි සඞ්ඝං [2] සඞ්ඝකම්මාකරණස්ස අට්ඨකථායං පකාසිතත්තා පි වෙතං සිජ්ඣති, තථා පරිවත්තලිඞ්ගස්ස භික්ඛුනො භික්ඛුනූපස්සයං ගච්ඡන්තස්ස පටිපත්තිකථායං "ආරාධිකා ච හොන්ති සඞ්ගාහිකා ලජ්ජිනියො, තා කොපෙත්වා අඤ්ඤත්ථ න ගන්තබ්බං. ගච්ඡති වෙ, ගාමන්තර නදීපාර රත්තිවිප්පවාස ගණ්ඔහියනා පත්තීහි න මුච්චති = පෙ = අලජ්ජිනියො හොන්ති, සඞ්ගහං පන කරොන්ති. තා පි පරිච්චජිත්වා අඤ්ඤත්ථ [3] ගන්තුං ලබ්භතී"ති එවං [4] අලජ්ජිනිසු දුතියිකා ගහණාදිසු සංවාසාපත්ති [5] පරිහාරාය නදීපාරගමනාදි ගරුකාපත්තිට්ඨානානං අනුඤ්ඤාතත්තා තතො පි අලජ්ජී සංවාසාපත්ති එව සඞ්ඝම්මපරිහානි හෙතුතො ගරුකතරා ති විඤ්ඤායති, නහි ලහුකාපත්තිට්ඨානං අනාපත්තිට්ඨානං වා පරිහරිතුං ගරුකාපත්තිට්ඨාන වීතික්කමං ආචරියා අනුජානන්ති, [6] තත්ථ අසංවාසපදස්ස අට්ඨකථායං "සබ්බෙහි පි ලජ්ජීපුග්ගලෙහි සමං සික්ඛිතබ්බභාවතො සමසික්ඛාතා නාම. එත්ථ යස්මා සබ්බෙපි ලජ්ජිනො [7] එතෙසු කම්මාදිසු සහ වසන්ති, න එකො පි තතො බහිඩා සන්දිස්සති, තස්මා තානි සබ්බානි පි ගහෙත්වා එසො සංවාසො නාමා ති" එවං ලජ්ජීහෙ ච එකකම්මාදි සංවාසො වට්ටති ති පකාසිතො. යදි එවං කස්මා අසංවාසිකෙසු අලජ්ජී න ගණිතො ති? නායං විරොධො යෙ ගණපූරකෙ කත්වා කතං කම්මං කුප්පති, තෙසං පාරාජිකාදි අපකතත්තානඤ්ඤෙ ච අසංවාසිකත්තෙ ගහිතත්තා, අලජ්ජිනො පන පකතත්ත භූතා පි සන්ති, තෙ වෙ ගණපූරකා හුත්වා කම්මං [8] සාධෙන්ති, [9] කෙවලං ඤත්වා අගතිගමනෙන කරොන්තානං ආපත්තිකරා හොන්ති සභාගාපත්ති ආපන්නා විය අඤ්ඤමඤ්ඤං, යස්මා [10] අලජ්ජිත ඤ්ච ලජ්ජිත ඤ්ච පුථුජ්ජනානං චිත්තක්ඛණ පටිබඩං, න සබ්බකාලිකං, සඤ්චිච්ච හි වීතික්කම චිත්තෙ උප්පන්නෙ අලජ්ජිනො, න පුන ඊදිසං කරිස්සාමි ති චිත්තෙන ලජ්ජිනො ච හොන්ති. තෙසු ච යෙ පෙසලෙහි ඔවදියමානා පි න ඔරමන්ති පුනප්පුනං වීතික්කමන්ති, තෙ එව අසංවසිතබ්බා, න ඉතරෙ ලජ්ජීධම්මෙ ඔක්කන්තත්තා, තස්මා පි අලජ්ජිනො අසංවාසිකෙසු අගණෙත්වා තප්පරිවජ්ජනත්ථං සොධෙත්වා ච උපොසථාදි කරණං අනුඤ්ඤාතං, තථාහි "පාරිසුඩිං ආයස්මන්තො ආරොචෙථ පාතිමොක්ඛං උද්දිසිස්සාමී"ති ආදිනා අපරිසුඩාය පරිසාය [11] උපොසථකරණස්ස අයුත්තතා පකාසිතා. "යස්ස සියා ආපත්ති

---

1. සී. ධම්මපරිහානි හෙතුවුත්තත්තාති.
2. { සී. සඞ්ඝකම්මකරණස්ස. / ම. 1. සඞ්ඝකම්මාදිකරණස්ස.
3. ම. ගන්තුං ලභතීති.
4. { කු. අලජ්ජිනියොදුතියිකා / ග. & බො. අලජ්ජිනී දුතියිකා.
5. ම. පරිහානාය.
6. ම. තථා.
7. ම. එකකම්මාදිසු.
8. සී. සොධෙන්ති.
9. ම. කෙවලං කත්වා.
10. සී. අලජ්ජිතඤ්ච පුථුජ්ජනානං.
11. සී. උපොසථකම්ම කරණස්ස.

සො ආවිකරෙය්‍ය = පෙ = ඵාසු හොතී"ති එවං අලජ්ජි මපි ලජ්ජීධමෙම පතිට්ඨාපෙත්වා උපොසථ [1] කරණප්පකාරො ච වුත්තො. "කච්චිත්ථ පරිසුඩා = පෙ = පරිසුඩෙ ත්ථා යස්මන්තො"ති ච, පාරිසුඩිඋපොසථෙ "පරිසුඩො අහං භන්තෙ පරිසුඩොති මං ධාරෙථා"ති ච එවං උපොසථං කරොන්තානං පරිසුඩ තා ච පකාසිතා. වචනමත්තෙන අනොරමන්තාන ඤ්ච උපොසථ පවාරණට්ඨ පන විධි ච වුත්තා, සබ්බථා ලජ්ජීධම්මං අනොක්කමන්තෙහි සංවාසස්ස [2] අයු ත්තතාය නිස්සයදාන ගහණ පටික්ඛෙපො තජ්ජනියාදි නිග්ගහකම්ම කරණ ඤ්ච උක්ඛෙපනිය [3] කම්මකරණෙන සානුවත්තක පරිසස්ස අලජ්ජිස්ස අසංවාසි කත්තපාපන විධි ච වුත්තා, තස්මා යථා වුත්තෙහි [4] සුත්තනයෙහි අට්ඨකථා වචනෙහි ච [5] පකතත්තෙහි පි අපකතත්තෙහි පි සබ්බෙහි අලජ්ජිහි එක කම්මාදි සංවාසො න වට්ටති, කරොන්තානං ආපත්ති එව, දුම්මඞ්කුනං පුග්ග ලානං නිග්ගහත්ථායෙ ච සබ්බ සික්ඛාපදානං පඤ්ඤත්තත්තා ති නිට්ඨමෙ ත්ථ ගන්තබ්බං, තෙනෙ ච දුතිය සඞ්ගීතියං [6] පකතත්තා පි අලජ්ජිනො වජ්ජි පුත්තකා යසත්ථෙරාදීහි මහන්තෙන වායාමෙන සඞ්ඝතො වියොජිතා, නහි තෙසු පාරාජිකාදි අසංවාසිකා අත්ථි තෙහි දීපිතානං දසන්නං වත්ථූනං ලහුකා පත්ති විසයත්තා. **තස්ස පන සන්තිකෙ** ති [7] මහාරක්ඛිතත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ.

ඛරපත්තන්ති ඛරසඞ්ඛාතං සුවණ්ණපතිරූපකං වත්ථු. දායකෙහි අසතියා දින්නං රූපියං, තෙහි පුන සකසඤ්ඤාය ගණ්හන්තෙ අදාතුං නිස්සග්ගිය වත්ථුං ගණ්හාහීති දාතුඤ්ච න වට්ටතී ති ආහ **තව චොළකං පස්සාහීති**. [8] එවං වත්වා පි පන නට්ඨවත්ථුස්මිං විය [9] නිස්සජ්ජිතබ්බා භාවෙ පි ආපත්ති දෙසෙ තබ්බා ච, අසතියා පි හි තං වත්ථුං වත්ථාදිනා සහත්ථෙන ගහෙත්වා ඉදං දෙමී ති දින්නං, තදා පරිච්චාග [10] සබ්භාවතො දානමෙ ච හොති අප්පග්ඝං දස්සාමී ති මහග්ඝස්ස දානෙ විය. පටිග්ගණ්හන්තස්ස ච අසතියා දිය්‍ය මානත්තෙ ඤාතෙ පි අදින්නාදානං න හොති දායකෙහි දින්නත්තා, තස්මා රූපියනිස්සග්ගියමෙ ච හොති, කෙචි පන [11] ඊදිසං දානං නාම න හොති, තෙනෙව වෙ ත්ථ "තව චොළකං [12] පස්සාහී"ති වුත්ත න්ති වදන්ති, තං නො නක්ඛමති. වීමංසිතබ්බං. **එකපරිච්ඡෙදානී** ති සියා කිරියත්තං සියා අකිරියත්ත ඤ්ච සඞ්ඛාය වුත්තං. ජාතරූප රජතභාවො, අත්තුද්දෙසිකතා, ගහණාදිසු අඤ්ඤතරභාවො ති ඉමා නෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

රූපිය සික්ඛාපදං අට්ඨමං.

නවමෙ – ජාතරූපාදි [13] චතුබ්බිධ මපි නිස්සග්ගියවත්ථු ඉධ රූපියග්ගහ ණෙනෙ ච ගහිත න්ති ආහ **ජාතරූප රජත පරිවත්තන**න්ති. **පටිග්ගහිත පරිවත්තනෙ** ති කප්පියවොහාරෙන අකප්පියවොහාරෙන වා පටිග්ගහිතස්ස

---

1. සී. කරණප්පකාරොව.
2. සී. අයුත්තතාය දාන ගහණ.
3. සී. කම්මකරණස්සානුවත්තක.
4. සී. සුත්තන්තනයෙහි.
5. ම. පකතත්තෙහි පි සබ්බෙහි.
6. සී. පකතත්තාපි වජ්ජි පුත්තකා.
7. ම. මහාධම්මරක්ඛිතත්ථෙරස්ස.
8. කු. & බො. එවං දත්වාපි.
9. සී. නිස්සජ්ජිතබ්බභාවෙපි.
10. සී. සම්භාවතො.
11. ම. ඊදිසං නාම.
12. ම. & සී. පස්සාති.
13. ම. චතුබ්බිධ.

රූපියස්ස පරිවත්තනෙ. පාළියං "ඝනකත"න්ති ඉට්ඨකාදි. "රූපියං නාම සත්ථුවණ්ණො"ති ආදිසු කිඤ්චා පි කෙවලං රජතං න ගහිතං, තථා පි රූපිය පදෙනෙ ව තං ගහිත න්ති දට්ඨබ්බං. සුඛො රූපිය සංවොහාරො එව වුත්තො ති අජ්ඣාහරිතබ්බං. රූපියෙ රූපියසඤ්ඤී ති ආදිම්හි විනිච්ඡයං වක්ඛාමාති පාඨසෙසො. [1] පාළියං "රූපියෙ රූපියසඤ්ඤී"ති අත්තනා දිය්‍ය මානං සකසන්තකං සන්ධාය වුත්තං. "රූපියං වෙතාපෙතී"ති පරසන්තකං, එසනයො සෙසෙසු පි. තත්ථ [2] අරූපියසද්දෙන දුක්කටවත්ථු මපි [3] සඞ්ගණ්හාති.

පච්ඡිමෙ පන තිකෙ "අරූපියෙ රූපියසඤ්ඤී අරූපියං වෙතාපෙති ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථ යොජනා වෙදිතබ්බා. ඉමස්මි ඤ්ච තිකෙ අරූපියසද්දෙන කප්පියවත්ථුයෙ ව ගහිතං, න මුත්තාදි දුක්කටවත්ථු. අන්තෙ පඤ්චන්නං සහ අනාපත්තී ති වුත්තත්තා කිඤ්චා පි දුක්කටවත්ථු න ගහිතං, [4] තථාපි දුක්කටවත්ථුනා දුක්කටවත්ථුං කප්පියවත්ථුනා දුක්කටවත්ථු ඤ්ච පරිවත්තයතො දුක්කටං, නයතො සිඛමෙ ව හොති. තඤ්ච දුක්කට වත්ථුම්හි තථසඤ්ඤාය වා අතථසඤ්ඤාය වා විමතියා වා පරිවත්තෙන්තස්ස පි හොති යෙව අවිත්තකත්තා ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස. **පඤ්චන්නං සහා** ති පඤ්චහි සහධම්මිකෙහි සහ. ඉදානි "නිස්සග්ගියවත්ථුනා දුක්කටවත්ථුං වා"ති ආදිනා වුත්තස්ස අත්ථස්ස පාළියං සරූපෙන අනාගතත්තෙ පි නයතො ලබ්භමානතං දස්සෙතුං **යො හි අයන්ති** ආදි වුත්තං. එත්ථ ව යස්මා රූපියෙන පරිවත්තිතං අරූපියං නිස්සට්ඨ මපි [5] සබ්බෙස මපි කප්පියත්තා නිස්සග්ගියමෙ ව න හොති, නිස්සජ්ජිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බස්සෙව නිස්සජ්ජිතබ්බතො, කෙවලං පන ඉදං ඡඩ්ඩෙත්වා පාචිත්තියමෙ ව පරිවත්තකෙන දෙසෙතබ්බං, කස්මා? "රූපියෙ රූපියසඤ්ඤී අරූපියං වෙතාපෙති නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය"න්ති ආදි තිකො භගවතා න වුත්තො. [6] තීසු පි පදෙසු පරිවත්තියමානස්ස අරූපියත්තෙන නිස්සග්ගිය [7] වචනයොගා රූපියස්සෙ ව නිස්සජ්ජිතබ්බතො, රූපියස්සෙව හි නිස්සට්ඨස්ස ආරාමිකාදීහි පටිපජ්ජන විධි පාළියං දස්සිතො, න අරූපියස්ස, තස්මා පාචිත්තියමත්ත [8] සම්භවදස්සනත්ථමෙ ව පනෙ ත්ථ අට්ඨකථායං "අවුත්තො පි අයං = පෙ = තිකො වෙදිතබ්බො"ති වුත්තං, න පන තස්ස වත්ථුනො නිස්සග්ගියතා දස්සනත්ථං, තෙනෙ ව පත්ත චතුක්කෙ "න සක්කා කෙනචි උපායෙන [9] කප්පියං කාතු"න්ති ආදි වුත්තං, අයං අම්හාකං ඛන්ති.

අත්තනො වා හි ති ආදි දුතිය තිකානුලොමෙනෙ ව තතියත්තිකස්ස සිජ්ඣනප්පකාරං සමත්ථෙතුං වුත්තං. තත්‍රායං අධිප්පායො, යස්මා හි යථා අත්තනො අරූපියෙන පරස්ස රූපියං වෙතාපෙන්තස්ස එකස්මිං අන්තෙ රූපියසම්භවතො "රූපියසංවොහාරො කතො එව හොතී"ති දුතියත්තිකො වුත්තො, එවං අත්තනො රූපියෙන පරස්ස අරූපියං වෙතාපෙන්තස්සා පි හොතී ති තතියො තිකො වත්තබ්බො භවෙය්‍ය, සො පන දුතියත්තිකෙනෙ ව

1. ම. පාළියං රූපියසඤ්ඤීති. 4. සී. යස්මාපි. 7. ම. වචනායොගා.
2. ග. රූපියසද්දෙන. 5. සී. සබ්බෙසම්පි අකප්පියත්තා. 8. සී. සම්භාව.
3. සී. සඞ්ගය්හති. 6. ම. තෙසුපි පදෙසු. 9. ම.ස.ම.සා.සී. & සී.මු ස.කප්පියො.

එකතො රූපියපක්ඛ සාමඤ්ඤෙන සිජ්ඣතී ති පාළියං න වුත්තො ති. තත්ථ **එකතෙන රූපිය පක්ඛෙ** ති එකෙන අන්තෙන රූපිය පක්ඛෙ. "එකතො රූපිය පක්ඛෙ"ති වා පාඨො. ඉදානි දුතියත්තිකෙ [1] අරූපියපදස්ස අත්ථ භූතෙසු දුක්කටවත්ථු කප්පියවත්ථුසු [2] දුක්කට වත්ථුනා රූපියාදි පරිවත්තනෙ ආපත්තිභෙදං දස්සෙතුං [3] **දුක්කටවත්ථුනා** ති ආදි ආරඩං.

දුක්කටවත්ථුනා දුක්කටවත්ථු න්ති ආදි පන දුක්කට වත්ථුනා පරිවත්ත නප්පසඞ්ග පාළියං අවුත්තස්සාපි අත්ථස්ස නයතො ලබ්භමානතං දස්සෙතුං වුත්තං. **තත්ථ ඉමිනා** ති රූපිය සංවොහාර සික්ඛාපදෙන, තෙන ච දුක්ක ටස්ස අවිත්තකත මපි දස්සෙති. **අඤ්ඤත්‍ර සහ ධම්මිකෙහි** ති පඤ්චන්නං සහ අනාපත්තී ති වචනතො වුත්තං, තෙනා පි කයවික්කය [4] සික්ඛාපදස්ස කප්පිය වත්ථු නිස්සිතතං එව සාධෙති. ඉමං = පෙ = [5] රූපිය වෙතාපන ඤ්ච සන්ධාය වුත්ත න්ති පකතෙන සම්බන්ධො. **ඉධා** ති ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ. **තත්ථා** ති කයවික්කය සික්ඛාපදෙ. එවං දුක්කටවත්ථුනා රූපියාදි පරිවත්තනෙ ආපත්තිභෙදං දස්සෙත්වා ඉදානි කප්පියවත්ථුනා පි දස්සෙතුං **කප්පියවත්ථුනා පනා** ති ආදි ආරඩං.

තත්ථ තෙනෙ වා ති කප්පියවත්ථුනා එව. [6] **රූපියං උග්ගණ්හිත්වා** ති ඉදං උක්කට්ඨවසෙන වුත්තං. මුත්තාදි දුක්කට වත්ථු මපි උග්ගහෙත්වා කාරිත මපි පඤ්චන්න මපි න වට්ටති එව. **සමුට්ඨාපෙති** ති සයං [7] ගන්ත්වා ඉමං කහාපණාදිං [8] කම්මකරානං දත්වා බීජං සමුට්ඨාපෙහී ති [9] එවං අඤ්ඤං ආණාපෙත්වා වා සමුට්ඨාපෙති. **මහා අකප්පියො** ති අත්තනා ච බීජතො පට්ඨාය දූසිතත්තා අඤ්ඤස්ස මූලසාමිකස්ස අභාවතො වුත්තං, සො හි චොරෙහි අච්ඡින්නො පි පුන ලඬො [10] ජානන්තස්ස පි න වට්ටති, යදි හි වට්ටෙය්‍ය තළාකාදිසු විය අච්ඡින්නො වට්ටතී ති ආචරියා වදෙය්‍යුං. **න සක්කා කෙනචි උපායෙනා** ති සඞ්ඝෙ නිස්සජ්ජනෙන චොරාදි අච්ඡින්දනාදිනා ච [11] කප්පියං කාතුං න සක්කා, ඉද ඤ්ච තෙන රූපෙන ඨිතං තං මූලිකෙන වත්ථු මුත්තාදි රූපෙන ඨිත ඤ්ච සන්ධාය වුත්තං, දුක්කටවත්ථු මපි හි තං [12] මූලික කප්පියවත්ථු ඤ්ච න සක්කා කෙනචි උපායෙන තෙන රූපෙන කප්පියං කාතුං, යදි පන සො භික්ඛු තෙන කප්පියවත්ථු දුක්කටවත්ථුනා පුන රූපියං වෙතාපෙය්‍ය, තං රූපියං නිස්සජ්ජාපෙත්වා අඤ්ඤෙසං කප්පියං කාතු මපි සක්කා භවෙය්‍යා ති දට්ඨබ්බං.

පත්තං [13] **කිණාතී** ති එත්ථ ඉමිනා කහාපණාදිනා කම්මාරකුලතො පත්තං කිණිත්වා එහීති ආරාමිකාදීහි කිණාපන මපි සඞ්ගහිත න්ති වෙදිතබ්බං,

1. සී. අරූපියස්සපදස්ස. 5. සී. අරූපියෙන රූපියවත්ථු නිස්සිත චෙතනං සන්ධාය.
2. සී. න දුක්කටවත්ථුනා. 6. ම. රූපියං ගණ්හිත්වාති. 9. සී. එවං ආණාපෙත්වා.
3. සී. දුක්කටවත්ථුනාපනාති ආදි. 7. ම. ගන්ත්වාවා කහාපණාදිං.
4. සී. සික්ඛාපදඅකප්පිය. 8. ම. කම්මකාරානං. 10. ම. ජානන්තස්සකස්සචිපි.
11. ම. & සී. කප්පියො. 12. ම. මූලිකාකප්පිය වත්ථුඤ්ච. 13. ම. කිණාහිති.

තෙනෙව රාජසික්ඛාපදට්ඨකථායං "එත්තකෙහි කහාපණෙහි [1] සාටකෙ [2] ආහරථ, එත්තකෙහි යාගු ආදීනි [3] සම්පාදෙථා ති වදති, යං තෙ ආහරන්ති සබ්බෙසං අකප්පියං, කස්මා ? කහාපණානං විචාරිතත්තා"ති වුත්තං. ඉමිනා පන වචනෙන යං මාතිකට්ඨකථායං රූපියසංවොහාර සික්ඛාපදං "අනාණත්තික"න්ති වුත්තං, තං න සමෙති. න කෙවල ඤ්ච ඉමිනා, පාළියා පි තං න සමෙති, පාළියං හි නිස්සට්ඨරූපියෙන ආරාමිකාදීහි සප්පියාදිං පරිවත්තාපෙතුං "සො වත්තබ්බො ආවුසො ඉමං ජානාහි ති. සවෙ සො භණති ඉමිනා කිං ආහරියතුති, න වත්තබ්බො ඉමං වා ඉමං වා ආහරා ති. කප්පියං ආචික්ඛිතබ්බං [4] සප්පිං වා"ති ආදිනා රූපියසංවොහාරං පරිමොචෙත්වා ච වුත්තං. ඉමිනා රූපියෙන කිං ආහරියතු ති [5] පුච්ඡන්තෙ හි ඉමං ආහරා ති වුත්තෙ පි අධිකාරතො ඉමිනා රූපියෙන ඉමං ආහරා ති භික්ඛූහි ආණත්තො එව හොති ති තං රූපියසංවොහාරං පරිවජ්ජෙතුං "න වත්තබ්බො ඉමං වා ඉමං වා ආහරා ති" පටික්ඛෙපො කතො, අනාපත්ති වාරෙ පි කප්පියකාරකස්ස ආචික්ඛතී ති න වුත්තං. කයවික්කය සික්ඛාපදෙ පන තථා වුත්තං, තස්මා ඉදං සාණත්තිකං කයවික්කයමෙ ච අනාණත්තික න්ති ගහෙතබ්බං.

මූලස්ස අනිස්සට්ඨත්තා ති යෙන උග්ගහිතමූලෙන පත්තො කිතො, තස්ස මූලස්ස සඞ්ඝමජ්ඣෙ අනිස්සට්ඨත්තා, එතෙන රූපියමෙ ච නිස්සජ්ජිතබ්බං, න තං මූලිකං අරූපිය න්ති දස්සෙති, යදි හි තෙන රූපියෙන අඤ්ඤං රූපියං චෙතාපෙය්‍ය, තං රූපියසංවොහාර සික්ඛාපදෙ ආගත නයෙනෙ ච **නිස්සජ්ජා** පෙත්වා සෙසෙහි පරිභුඤ්ජිතබ්බං භවෙය්‍යාති. **මූලස්ස අසම්පටිච්ඡිතත්තා** ති ඉමිනා මූලස්ස ගිහි සන්තකත්තං තෙනෙ ච ච පත්තස්ස රූපියසංවොහාරා නුප්පන්නත ඤ්ච දස්සෙති, පඤ්ච සහධම්මික සන්තකෙනෙ ච හි රූපියසංවොහාර දොසො. තත්ථ ච අත්තනො සන්තකෙ පාචිත්තියං, ඉතරත්ථ දුක්කටං. **නිස්සජ්ජී** ති දානවසෙන වුත්තං, න විනයකම්මවසෙන, තෙනෙ ච "සප්පිස්ස පූරෙත්වා"ති වුත්තං. යං අත්තනො ධනෙන පරිවත්තෙති තස්ස වා ධනස්ස රූපියභාවො, පරිවත්තන පරිවත්තාපනෙසු අඤ්ඤතරභාවො වා ති ඉමා නෙ ත්ථ වෙ අඞ්ගානි.

රූපියසංවොහාර සික්ඛාපදං නවමං.

දසමෙ – පාළියං "ජානාහි"ති ඉදානෙ ච උපධාරෙහි, ඉදං පච්ඡා ඡඞ්ඛෙතුං න සක්කා ති අධිප්පායො. "ඉමිනා"ති භික්ඛුනා දිය්‍යමානං වුත්තං. "ඉම"න්ති පරෙන පටිදිය්‍යමානං. සෙසඤ්ඤතකෙසු සඞ්ඝාදෙය්‍ය විනිපාත සම්භවතො තදභාවට්ඨාන මපි දස්සෙතුං **මාතරං පන පිතරං වා** ති වුත්තං. **න සක්කා එතං පටික්ඛිපිතුන්ති** එත්ථ යථාරූපියං භතකානං දත්වා අස්සාමික භූමියං [6] අයොබීජසමුට්ඨාපනෙ භතියා ඛණන්තානං සන්තිකා ගහිත භණ්ඩකභාවෙ පි පාචිත්තියං හොති, එවම් ධා පී ති කෙචි වදන්ති, තං න

---

1. ම. සාටකං.
2. සී. මු. ස. & ම. ස. ආහර.
3. ම. ස. සම්පාදෙහි.
4. ම. & සී. සප්පිවාති.
5. ම. පුච්ඡන්තො.
6. ම. අයොබීජං.

යුත්තං, යං හි අසාමිකභූමිං ඛණිත්වා සමුට්ඨාපිතං අයොබීජං, තං හතකානං සන්තකං නාම හොති, තදත්ථ සඳ්ව තෙසං රූපියං දෙන්තස්ස රූපියසංවොහාරොව හොති කපියවොහාරෙන [1] රජතච්ඡල්ලි ආදීනං ආහරාපනෙ කයවික්කයො විය, නාදිසමපි පරභණ්ඩං ඉධ වත්ථු ධොවනාදිසු නත්ථි, තස්මා අට්ඨකථාපමාණෙනෙව ත්ථ පාචිත්තියං ගහෙතබ්බං.

පුඤ්ඤං භවිස්සති ති [2] දෙති ති එත්ථ සචෙ භික්ඛු අත්තනො භණ්ඩස්ස අපගඝතං ඤත්වා පි අසාථෙත්වා ඉදානෙව උපපරික්ඛිත්වා ගණ්හ, මා පච්ඡා විපටිසාරී හොහී ති වදති, ඉතරො ච අත්තනො දියමානස්ස මහඝඝභාවං අජානන්තො ඌනං වා අධිකං වා [3] තුම්හාකං දෙමා ති දත්වා ගච්ඡති, භික්ඛුස්ස අනාපත්ති උපනන්දස්ස විය පරිබ්බාජක වත්ථුගහණෙ. විපටිසාරිස්ස පුන සතසහස්සග්ඝ ආගතස්ස යං අධිකං ගහිතං, තං දාතබ්බං. යෙන යං පරිවත්තෙන ති තෙසං උභින්නං කපියවත්ථූනා, අසහධම්මිකතා, කයවික්කයඤ්ච ඤත්වා ති ඉමානෙව ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

කයවික්කය සික්ඛාපදං දසමං.

කොසිය වග්ගො දුතියො.

තතියවග්ගස්ස පඨමෙ – **අඩ්ඪතෙරස** [4] **පලා** ති මාගධිකාය මානතුලාය අඩ්ඪතෙරස පලපරිමිතං උදකං ගණ්හන්තං සඤ්ඤාය වුත්තං, තථා [5] පරිමිතං යව මාසාදිං ගණ්හන්තිං සඤ්ඤායා ති නෙවි, ආචරිය ධම්මපාලත්ථෙරෙන පන පකතිවතුමුට්ඨිකං [6] කුඩුබං, චතුකුඩුබං නාළි, තාය නාළියා සොළස නාළියො දෙණං, තං පන මගධනාළියා [7] වාදස නාළියො හොන්ති ති වදන්ති ති වුත්තං. **දම්මිලනාළි** ති පුරාණ නාළිං සඤ්ඤාය වුත්තං. සා ච චතුමුට්ඨිකෙහි කුඩුබෙහි අට්ඨ කුඩුබා, තාය නාළියා වෙ නාළියො මගධනාළිං ගණ්හාති, පුරාණා පන සීහළනාළි තිසෙසා නාළියො ගණ්හාතී ති වදන්ති, තෙසං මතෙන මගධනාළි ඉදානි [8] පවත්තමානාය චතුකුඩුබාය දම්මිලනාළියා චතු නාළිකා හොති, තතො මගධනාළිතො උපඩ්ඪ ඤත්වා පුරාණ දම්මිලනාළි සඤ්ඤාතං පත්ථං නාම හොති, එතෙන ච "ඔමකො නාම පත්තො පත්ථොදනං ගණ්හාති" ති පාළිවචන ඤත්වා සමෙති. [9] ලොකියෙහි පි,

"ලොකියං මගධඤ්ඤෙව ති පත්ථවය මුදුහටං,
ලොකියං සොළසපලං මාගධං දිගුණං මත" නන්ති.

එවං ලොකෙ නාළියා මගධනාළි දිගුණාති දස්සිතා, එව ඤත්වා ගයහමානෙ ඔමකපත්තස්ස ච යාපන [10] මත්තොදන ගාහිකා ච සිඛා හොති, නහි

---

1. සී. රජතජල්ලි.
2. ම. දෙහීති.
3. ම. තුම්හාකඤ්ච වානි.
4. ම. පලානීහිමාගධිකාය. සී. පහෙදනිමාගධිකාඝතුලාය.
5. සී. පරිමිතස්ස.
6. ම. කුඩුම්බං.
7. ම. අට්ඨාරසනාළියො.
8. සී. වත්තමානාය.
9. සී. ලොකිකෙහිපි,
10. සී. පත්තොදන.

සක්කා අට්ඨකුඩ්ඩුබතො ඌනොදන ගාහිනා පත්තෙන අථූපීකතං පිණ්ඩ පාතං පරියෙසිත්වා යාපෙතුං, තෙනෙව වෙරඤ්ජකණ්ඩට්ඨකථායං "පත්ථො නාම නාළි මත්තං හොති එකස්සපුරිසස්ස අලං යාපනාය, වුත්ත ම්පි හෙතං පත්ථොදනො නාලමයං දුවින්න නති" වුත්තං. [1] එකෙකස්ස චින්නං තිණ්ණං පහොතී ති ච ආගතං, තස්මා ඉධ වුත්තනයානුසාරෙනෙ ච ගහෙතබ්බං.

ආලොපස්ස අනුරූපන්ති එත්ථ "බ්‍යඤ්ජනස්ස මත්තා නාම [2] ඔදනතො චතුත්ථ භාගො"ති බ්‍රහ්මායු සුත්තට්ඨකථායං වුත්තත්තා ආලොපස්ස චතුත්ථ භාගමෙ ච බ්‍යඤ්ජනං [3] අනුරූපන්ති දට්ඨබ්බං. ඔදන ගතිකා නෙවා ති ඔදනස්ස අන්තො එව පවිසන [4] සිලානි සියුං, අත්තනො ඔකාසං න ගවෙසන්ති ති අත්ථො. නාම මත්තෙ ති මජ්ඣිමො පත්තො [5] මජ්ඣිමො මකො ති ආදිනාම මත්තෙ. එවං පයොගෙ පයොගෙ ති පරියොසානා ලොපජ්ඣොහරණ පයොගෙ පයොගෙ, ආලොපෙ ආලොපෙති අත්ථො. කත්වා ති පාකපරියොසානං කත්වා. පවිත්වා ඨපෙස්සාමි ති [6] කාළවණ්ණ පාකං සන්ධාය වුත්තං. [7] ඡිද්ද නති මුඛවට්ටිතො චඞ්ගුලස්ස හෙට්ඨා ඡිද්දං වුත්තං. සෙසං පඨම කඨිනෙ උත්තනයමෙ ච.

පත්ත සික්ඛාපදං පඨමං.

දුතියෙ – පාළියං අහං පත්තෙන තෙ භික්ඛූ සන්තපෙස්සාමි ති සෙසො. අපත්තො ති ඉමිනා අධිට්ඨාන විජහන ම්පි දස්සෙති. පඤ්චබන්ධනෙ පි පත්තෙ අපරිපුණ්ණපාකෙ පත්තෙ විය අධිට්ඨානං න රූහති. තිපු පට්ටකෙන වා ති වුත්තත්තා තම්බලොහාදීහි කප්පිය ලොහෙහි අයොපත්තස්ස ඡිද්දං ඡාදෙතුං වට්ටති, තෙනෙ ච "ලොහ මණ්ඩලකෙනා"ති වුත්තං. ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ අකාළවණ්ණ ම්පි කප්පියපත්තං විඤ්ඤාපෙන්තස්ස ආපත්ති එවා ති දට්ඨබ්බං. අධිට්ඨානූපග පත්තස්ස ඌනපඤ්චබන්ධනතා, අත්තුද්දෙසිකතා, අකතවිඤ්ඤත්ති, තාය ච පටිලාභො ති ඉමානෙ ත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

ඌනපඤ්චබන්ධන සික්ඛාපදං දුතියං.

තතියෙ – පාළියං පිළින්දිවච්ඡත්ථෙරෙන "න ඛො මහාරාජ භගවතා ආරාමිකො අනුඤ්ඤාතො ති" පඨමං පටික්ඛිපිත්වා "අනුජානාමි භික්ඛවෙ ආරාමික නති" පුග්ගලාන ම්පි ආරාමික නාමෙන දාසග්ගහණෙ අනුඤ්ඤාතෙ එව ආරාමිකානං ගහිතත්තා ඛෙත්ත වත්ථාදීනි කප්පිය වොහාරෙන පි පුග්ගලානං ගහෙතුං න වට්ටති [8] තථා අනනුඤ්ඤාතත්තා ති විඤ්ඤායති, "ඛෙත්ත වත්ථු පටිග්ගහණා පටිවිරතො හොතී"ති ආදිනා හි පටික්ඛිත්තෙසු එකස්සෙ ච

---

1. සී. එකස්ස.
2. {ම. ඔදන චතුත්ථ. / සී. ඔදනං චතුත්ථ.
3. ම. අනුරූපං දට්ඨබ්බං.
4. සී. සිලානිවිසුං.
5. සී. පච්ඡිමොඔමකොති.
6. ම. කාළවණ්ණංසන්ධාය.
7. සී. මු. ස, ඡිද්දෙ.
8. ම. තයා අනනුඤ්ඤාතත්තාති.

පුග්ගලිකවසෙන ගහණෙ අනුඤ්ඤාතෙ [1] තදිතරානං තථා න ගහෙතබ්බතා සිඬා ව හොති. යඤ්ච පිළින්දිවච්ඡත්ථෙරෙන දායකකුලස්ස දාරිකාය සුවණ්ණ මාලාවසෙන [2] තිණ්ණඬ්ඩුපකස්ස නිම්මානං, "අනාපත්ති භික්ඛවෙ ඉඬිමස්ස ඉඬිවිසයෙ"ති වචනතො කුලසඞ්ගහාදි න හොතී ති කතන්ති දට්ඨබ්බං, කෙචි පන ඛීණාසවානං ලාභිච්ඡාය අභාවතො කුලසඞ්ගහෙ පි ආජීවකොපො නත්ථි ති වදන්ති, තං න යුත්තං ඛීණාසවාන ම්පි ආජීවවිපත්ති හෙතුනං පිණ්ඩපාතාදීනං පරිවජ්ජෙතබ්බතො, වුත්තං හි ධම්මසෙනාපතිනා "නෙව ආජීවිතං කොපෙ චජමානො පි ජීවිත"න්ති. භගවතා ච "ගාථාභිගීතං මෙ අභොජනීය"න්ති ආදි වුත්තං.

උග්ගහිතක න්ති [3] පරිභොගත්ථාය සයං ගහිතං. **සඝං කරොති** ති පචිත්වා කරොති. **පුරෙ භත්ත** න්ති තදහු පුරෙ භත්තමෙව වට්ටති සවත්ථුක පටිග්ගහිතත්තා. **සඝං කත** න්ති ඛිර නවනීතං පචිත්වා කතං. [4] **නිරාමිස මෙ වා** ති තදහු පුරෙභත්තං සන්ධාය වුත්තං. අජ්ජ සයං කතං නිරාමිස මෙ ව භුඤ්ජන්තස්ස කස්මා සාමපාකො න හොතී ති ආහ **නවනීතං තාපෙ ත්තස්සා** ති ආදි. **පටිග්ගහිතෙහි** ති [5] ඛිර දධීනි සන්ධාය වුත්තං. උග්ගහිත කෙහි කතං අබ්භඤ්ජනාදීසු උපනෙතබ්බ න්ති යොජනා. **ඒසෙවනයො** ති [6] නිස්සග්ගියාපත්තිං සන්ධාය වුත්තං.

අකාපපිය මංස සපපිමහි ති [7] හත්ථි අස්සාදීනං සප්පිම්හි. **ඒත්ථ පනා** ති නව නීතෙ විසෙසො අත්ථි ති අත්ථො. [8] **ධොතං වට්ටති** ති ධොතමෙව පටිග්ගහි තු ම්පි [9] වට්ටති, ඉතරථා සවත්ථුක පටිග්ගහිතං හොති ති ථෙරානං අධිප්පායො, මහාසීවත්ථෙරස්ස පන වත්ථුනො වියොජිතත්තා දධිගුළිකාදී හි යුත්තතා මත්තෙන සවත්ථුක පටිග්ගහිතං නාම න හොති, තස්මා තක්කතො උඬට මත්තමෙ ව පටිග්ගහෙත්වා [10] ධොවිත්වා පචිත්වා ව නිරාමිසමෙ ව කත්වා පරිභුඤ්ජිංසූ ති අධිප්පායො, න පන [11] දධිගුළිකාදීහි සහ විකාලෙ භුඤ්ජිංසු, තෙනාහ "තස්මා නවනීතං පරිභුඤ්ජන්තෙන = පෙ = සවත්ථුකපටිග්ගහිතං නාම න හොතී ති". තත්ථ අධොතං පටිග්ගහෙත්වා පි තං නවනීතං පරිභුඤ්ජ න්තෙන දධි ආදීනි අපනෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බ න්ති අත්ථො. **ඛයං ගමිස්ස** ති ති නිරාමිසං හොති, තස්මා විකාලෙ පි වට්ටතී ති අත්ථො. **එත්තාවතා** ති නවනීතෙ ලග්ගමත්තෙන විසුං දධි ආදි වොහාරං අලඬෙන අප්පමත්තෙන දධි ආදිනා ති අත්ථො එතෙන විසුං පටිග්ගහිත දධි ආදීහි [12] සහ පක්කං සවත්ථුකපටිග්ගහිත සඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡතී ති දස්සෙති. **තස්මි ම්පි** ති නිරාමිස භූතෙ පි. කුක්කුච්චකානං පන අයං අධිප්පායො පටිග්ගහණෙ තාව දධි ආදීහි අසම්භින්නරසත්තා භත්තෙන [13] සහිතෙන ගුළපිණ්ඩාදි විය සවත්ථුක පටිග්ග හිතං නාම න හොති, තං පන පචන්තෙන ධොවිත්වා ව පචිතබ්බං, ඉතරථා

1. ම. ඉතරිතරානං.
2. ම. තිණ්ණඬ්ඩුපගස්ස.
3. සී. පරිභොගංමොවෙත්වාව.
4. ම. නිරාමිසානෙවාති.
5. සී. ඛිරදධි සන්ධාය.
6. ග. නිස්සග්ගිය පාචිත්තිසන්ධාය.
7. ම. හත්ථිආදීනං.
8. ම. & ම.සා. ධොතං වට්ටිස්සතීති.
9. ම. න වට්ටති.
10. සී. ධොවිත්වාවා නිරාමිසංකත්වා.
11. සී. සවත්ථුකාදීහි.
12. සී. සාමපක්කත්තාති.
13. සී. සහිතං.

පවත්තකප්පණෙ පචචමාන දධිගුළිකාදීහි [1] සමඤ්ඤාරසතාය සාමපක්කං ජාතං, හොත්තු [2]ඛිණෙත්තුපි සාමපක්කමෙ ව හොති, තසමා නිරාමිසමෙව පචිතබ්බ නති, තෙනෙව "ආමිසෙන [3] සහ පක්කත්තා"ති කාරණං වුත්තං. එත්ථ වා යං විචාරණා සවත්ථුක පටිගහිතත්තා භාවෙ ආමිසෙන සහ භික්ඛුනා පක්කස්ස සයං පාකදෙසො වා පරිසඩ්කියති යාවකාලිකතා වා, තත්ථ න තාව සයං පාකදෙසො එත්ථ සම්භවති, සත්තාහකාලිකත්තා. යං හි තත්ථ දධි ආදි ආමිස ගතං, තං පරිභුඤ්ජිණ නති. අථ පටිගහිත දධිගුළිකාදිනා සහ [4] අත්තනා පක්කත්තා සවත්ථුකපක්කං විය හවෙය්‍යාති පරිසඩ්කියති, තදූ ආමිසෙන සහ පටිගහිතත්තා ති කාරණං වත්තබ්බං, න පන පක්කත්තා ති. තථා ව උපඣ්ඣත්ථෙරානං මතමෙ ව අඞ්ගං කතං සියා. තත්ථ ච සාමණෙරාදීහි පක්ක මපි යාවකාලිකමෙ ව සියා පටිගහිත ඛීරාදිං පචිත්වා අනුපසම්පන්නෙහි කත සපපි ආදි විය ච, න ව තං යුත්තං. භික්ඛාචාරෙන ලඛ [5] නවනීතාදීනං තක්කාදි ආමිසසංසග්ගසම්භවෙන අපරිභුඤ්ජිතබ්බතා පසඞ්ගතො, නහි ගහට්ඨා ධොවිත්වා සොධෙත්වා වා පත්තෙන ආකිරන්ති ති නියමො අත්ථි, අට්ඨකථාය ඤත්ව "යථා තත්ථ පතිත තණ්ඩුල කණාදයො [6] න පවත්තන්ති, එවං = පෙ = පුන පචිත්වා දෙති, [7] පුරිමනයෙනෙව සත්තාහං වට්ටති"ති ඉමිනා වචනෙන පෙ තං විරුජ්ඣති, තසමා ඉධ කුක්කුච්චකානං කුක්කුච්චුප්පත්තියා නිමිත්තමෙව න දිස්සති. යථා වෙ තත්ථ එවං "ලජ්ජීසාමණෙරා යථා [8] තත්ථ පතිත තණ්ඩුල කණාදයො [6] න පවත්තන්ති, එවං [සාමිසපාකං මොචෙත්වා] අග්ගිමහි විලීයාපෙත්වා = පෙ = [9] වට්ටති"ති වචනස්සාපි නිමිත්තං න දිස්සති, යදි හි එතං යාවකාලික සංසග්ග පරිහාරාය වුත්තං සියා, අත්තනා පි තථා කාතබ්බං භවෙය්‍ය. ගහට්ඨෙහි දින්න සපපි ආදිසු ච [10] ආමිසසංසග්ගසඞ්කා න විගච්ඡෙය්‍ය, නහි ගහට්ඨා එවං විලීයාපෙත්වා පන තණ්ඩුලාදිං අපනෙත්වා පුන පචන්ති, අපිච භෙසජ්ජෙහි සඞ්ගං ඛීරාදිං පක්ඛිපිත්වා යථා ඛීරාදි ඛයං ගච්ඡති, එවං පරෙහි පක්ක භෙසජ්ජතෙලාදි පි යාවකාලිකමෙ ව සියා, න ච තම්පි යුත්තං, දධි ආදි ඛයකරණත්ථං "පුන පචිත්වා දෙති"ති වුත්තත්තා, තසමා මහාසීවත්ථෙරවාදෙ කුක්කුච්චං අකත්වා අධොත මපි නවනීතං තදහු පි පුන දිවසාදිසු පි පචිතුං තණ්ඩුලාදි මිස්සං සපපි ආදිං අත්තනා පි අග්ගිමහි විලීයාපෙත්වා පරිස්සාවෙත්වා පුන තක්කාදි ඛයත්ථං [11]පචිතුං ඤත්ව වට්ටති. තත්ථ විජ්ජමානස්ස පි පචමානක්ඛණෙ සම්භින්නරසස්ස යාවකාලිකස්ස අබෙබාහාරිකත්තෙන සවත්ථුක පටිගහිත පුරෙපටිගහිතාන මපි අබෙබාහාරි කතො ති නිට්ඨමෙ තත්ථ ගන්තබ්බ නති, තෙනෙව [12] "එත්තාවතා සවත්ථුක පටිගහිතං නාම න හොති"ති වුත්තං, [13] විසුං පුන පටිගහිතෙන පන ඛීරාදි ආමිසෙන නවනීතාදිං මිස්සෙත්වා භික්ඛුනා වා අඤ්ඤෙහි වා පක්කතෙලාදි භෙසජ්ජං සවත්ථුක පටිගහිත සඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡති. තත්ථ පචිට්ඨ යාව කාලිකස්ස අබෙබාහාරිකත්තා භාවා. යං පන පුරෙ පටිගහිත භෙසජ්ජෙහි

1. ම. සම්භින්නාතාය. 5. ම. නවනීතානං. 9. ම. වට්ටන්තීති.
2. ම. ඛිණෙත්තුසාමපඤ්ඤමෙව. 6. ම. & ම. ස. නපචවත්ති. 10. සී. ආමිසසංසගහතො
3. සී.මු.ස. & ම. ස. සඞ්ගපඤ්ඤත්තා. 7. ම. & සී.පුරිමනයෙන. න විගච්ඡෙය්‍ය.
4. ම. අත්තනො. 8. ම. & සී. තත්ථතණ්ඩුල. 11. ම. පචිතුං වට්ටති.
12. සී.මු.ස. & ම.ස.එත්තාවතාහි, 13. ම. විසුංපටිගහිතෙන. [] සී.මු.ස.සී & ම.නත්ථි,

අප්පටිග්ගහීතං ඛීරාදිං පක්ඛිපිත්වා පක්කතෙලාදිකං අනුපසම්පන්නෙහෙ ව පක්ක මපි සවත්ථුක පටිග්ගහීත මපි සන්නිධි පි න හොති තත්ථ පක්ඛිත්ත ඛීරාදිකස්ස පි තස්මිං ඛණෙ සම්භින්නරසතාය පුරෙ පටිග්ගහිතත්තාපත්තිතො, සවෙ පන අප්පටිග්ගහිතෙහෙ ව අඤ්ඤෙහි වා පක්කතෙලාදිසු පි සවෙ ආමිසරසො පඤ්ඤායති, තං යාවකාලිකමෙ ව හොතී ති වෙදිතබ්බං.

උග්ගහෙත්වා ති සයමෙව ගහෙත්වා. **පරිස්සාවෙත්වා ගහිත**න්ති තණ්ඩුලාදි විගමත්ථං පරිස්සාවෙත්වා තක්කාදිවිගමත්ථං පුන පචිත්වා ගහිතන්ති අත්ථො. **පටිග්ගහෙත්වා ඨපිත හෙසජ්ජෙහි** ති අතිරෙක සත්තාහ පටිග්ගහිතෙහි, එතෙන තෙහි යුත්තම්පි සප්පි ආදි අතිරෙක සත්තාහ පටිග්ගහීතං න හොතී ති දස්සෙති. [1] **වද්දලි සමයෙ** ති වස්සකාලසමයෙ, [2] අනාතපකාලෙ ති අත්ථො. [3] **නිබ්බට්ටිතත්තා** ති යාවකාලිකවත්ථුතො විවෙචිතත්තා, එතෙන තෙලෙ සභාවතො යාවකාලිකත්තා භාවං භික්ඛුනො සවත්ථුක පටිග්ගහණෙන යාවකාලිකත්තුපගමන ඤ්ච දස්සෙති. **උභයම්පී** ති අත්තනා අඤ්ඤෙහි ච කතං. **අච්ඡ වස** න්ති දුක්කටවත්ථූනඤ්ඤෙ ච උපලක්ඛණ න්ති ආහ "ඨපෙත්වා මනුස්සවස"න්ති. [4] **සංසට්ඨ** න්ති පරිස්සාවිතං. **තිණ්ණං දුක්කටාන** න්ති [5] අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරෙ තීණි දුක්කටානි සන්ධාය වුත්තං. කිඤ්චා පි පරිභොගත්ථාය විකාලෙ පටිග්ගහණ පචන පරිස්සාවනාදීසු පුබ්බපයොගෙසු පාළියං අට්ඨකථාය ඤ්ච ආපත්ති න වුත්තා. තථා පි එත්ථ ආපත්තියා එව භවිතබ්බං, පටික්ඛිත්තස්සකරණතො. ආහාරත්ථාය විකාලෙ යාමකාලිකාදීනං පටිග්ගහණෙ විය. යස්මා ඛීරාදිං පක්ඛිපිත්වා පක්ක හෙසජ්ජතෙලෙ කසටං ආමිසගතිකං, තෙන සහ තෙලං පටිග්ගහෙතුං පචිතුං වා භික්ඛුනො න වට්ටති, තස්මා වුත්තං "පක්ක [6] තෙලකසටෙ විය කුක්කුච්චායතී"ති. සවෙ වසාය සහ පක්කත්තා න වට්ටති, ඉදං කස්මා න වට්ටතී ති පුච්ඡන්තා "භන්තෙ = පෙ = වට්ටතී"ති ආහංසු. ථෙරො අති කුක්කුච්චතාය ච [7] **එත මපි ආවුසො** න වට්ටතී ති ආහ. රොගනිග්ගහත්ථාය එව වසාය අනුඤ්ඤාතත්තං සල්ලක්ඛෙත්වා පච්ඡා සාධූ ති සම්පටිච්ඡි.

මධුකරීහි නාම මධුමක්ඛිකාහි ති ඉදං බුද්දක භමරානං චින්නං එව විසෙසනන්ති කෙචි වදන්ති, අඤ්ඤෙ පන දණ්ඩකෙසු මධුකාරිකා මධුකරී මක්ඛිකා නාම. තාහි සහ තිස්සො මධුමක්ඛිකා ජාතියො ති වදන්ති. **භමර මක්ඛිකා** ති මහාපටලකාරිකා. **සිලෙස සදිස** න්ති සුක්ඛතාය වා පක්කතාය වා ඝනීභූතං. **ඉතර** න්ති [8] තනුක මධු. **උච්ඡුරසං උපාදායා** ති නික්කසට රසස්ස පි සත්තාහ කාලිකතං දස්සෙති "උච්ඡුම්හා නිබ්බත්ත"න්ති පාළියං සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා, යං පන සුත්තන්තට්ඨකථායං උච්ඡු වෙ යාවකාලිකො. උච්ඡුරසො වෙ යාමකාලිකො. ඵාණිතං වෙ [9] සත්තාහකාලිකො. තවො වෙ [10] යාවජීවිකො ති වුත්තං. තං අම්බඵලරසාදි මිස්සතාය යාම

1. සී. මු. ස. වද්දුලසමයෙ. 4. සී.මු.ස. & සී. සංසත්තං 8. සී. තරුණමධුකාරිකා.
2. සී. අනොදකකාලෙති. 5. සී. අජ්ඣොහාරෙ තීණි දුක්කටානි. 9. ම. & ම. සා. සත්තාහකාලිකං.
3. { ම. නිබ්බත්තිතත්තානි යාවකාලිකතො. 6. සී.මු.ස. තෙලකසටෙවිය. 7. ම. & සී. එතම්පි න වට්ටතීති. 10. ම. යාවජීවකොති.

කාලිකත්තං සන්ධාය වුත්තන්ති ගහෙතබ්බං, අවිනයවචනත්තා තං අප්පමාණ න්ති. තෙනෙ ව "පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතෙන [1] අපරිස්සාවිත උච්ඡුරසෙනා"ති ආදි වුත්තං. [2] **නිරාමිසමෙ ච වට්ටතීති** [තත්ථ පවිට්ඨ යාව කාලිකස්ස අබ්බො හාරිකත්තාති]ඉදං ගුළෙ කතෙ තත්ථ විජ්ජමාන මපි කසටං පාකෙන සුක්ඛතාය යාවජීවිකත්තං භජති ති වුත්තං, තස්ස යාවකාලිකත්තෙහි සාමපාකෙන පුරෙ භත්තෙ පි අනජ්ඣොහරණීයං සියා ති. **සවත්ථුකපටිග්ගහිතත්තා** ති ඉදං උච්ඡුරසෙ [3] චුණ්ණවිචුණ්ණං හුත්වා ඨිතකසටං සන්ධාය වුත්තං, තෙන ච අපරිස්සාවිතෙන අප්පටිග්ගහිතෙන අනුපසම්පන්නෙහි කතං සත්තාහං වට්ට තී ති දස්සෙති. **ඣාම උච්ඡු ථාණ්ණ** න්ති අග්ගිම්හි උච්ඡුං තාපෙත්වා කතං. [4] **කොට්ටිත උච්ඡුථාණ්ණ** න්ති බුද්ධානුබුද්ධකං ඡින්දිත්වා කොට්ටෙත්වා නිප්පී ළෙත්වා පක්කං. තං තත්ථ විජ්ජමාන මපි කසටං පක්කං කාලෙ යාවකාලි කත්තං විජහතීති ආහ **තං යුත්ත** න්ති. **සීතොදකෙන කත** න්ති මධුක පුප්ඵානි සීතොදකෙන මද්දිත්වා පරිස්සාවෙත්වා පචිත්වා කතං, අමද්දිත්වා කත න්ති කෙචි, තත්ථ කාරණං න දිස්සති. [5] **ඛිරජලලික** න්ති ඛිරඵෙණං. **මධුක පුප්ඵං පනා**ති ආදි යාවකාලික රූපෙන ඨිතස්ස පි අවට්ටනක මෙරය බීජවත්ථුං දස්සෙතුං ආරඩං. **සබ්බානි පී** ති සප්පි ආදිනි පඤ්චපි. ආහාර කිච්චං කරොන්තානි එතානි කස්මා එවං පරිභුඤ්ජිතබ්බානි ති චොදනා පරිහාරාය භෙසජ්ජොදිස්සං දස්සෙන්තෙන තප්පසඞ්ගෙන සබ්බානි පි ඔදිස්ස කානි එකතො දස්සෙතුං [6] **සත්තවිධං හි** ති ආදි වුත්තං.

අපකතිභෙසජ්ජත්තා විකටානිවිරූපානි විසහරණතො මහාවිසයත්තා මහන්තානි වා ති = **මහාවිකටානි. උපසම්පදාදීනි** ති ආදි සද්දෙන ගණ්ඩගණ්ඩු පාහනාදිං සඞ්ගණ්හාති. **අධිට්ඨෙතී** ති බාහිර පරිභොගත්ථමෙත න්ති චිත්තං උප්පාදෙති. එවං පරිභොගෙ අනපෙක්ඛතාය පටිග්ගහණං විජහ තී ති අධිප්පායො, එවං අඤ්ඤෙසු පි කාලිකෙසු අනජ්ඣොහරිතුකාමතාය සුඩචිත්තෙන බාහිර පරිභොගත්ථාය නියමෙ පි පටිග්ගහණං විජහතී ති ඉද මපි විසුං එකං පටිග්ගහණ විජහන කාරණන්ති දට්ඨබ්බං. **සචෙ චින්නං = පෙ = න වට්ටතී** ති එත්ථ පාඨො ගළිතො, එවං පනෙ ත්ථ පාඨො වෙදි තබ්බො [7] සචෙ පන චින්නං සන්තකං එකෙන පටිග්ගහීතං අවිභත්තං හොති, සත්තාහාතික්කමෙ චින්න මපි අනාපත්ති, පරිභුඤ්ජිතුං පන න වට්ටතී ති, අඤ්ඤථා හි සද්දප්පයොගො පි න සඞ්ගහං ගච්ඡති, [8] "ගණ්ඩපදෙ පි ච අයමෙව පාඨො දස්සිතො"ති සාරත්ථදීපනියං වුත්තං. *[**චින්න මපි අනාපත්ති**]ති අවි භත්තත්තා වුත්තං. **පරිභුඤ්ජිතුං පන න වට්ටතී** ති ඉදං "සත්තාහපරමං සන්නිධිකාරකං [9] පරිභුඤ්ජිතබ්බ"න්ති වචනතො වුත්තං. **සෙන පටිග්ගහිතං තෙන විස්සජ්ජිතත්තා** ති ඉමිනා උපසම්පන්නස්සදාන මපි සන්ධාය **විස්සජ්ජ තී** ති ඉදං වුත්ත න්ති දස්සෙති. උපසම්පන්නස්ස නිරපෙක්ඛදින්නවත්ථුම්හි

1. සී.ම. & සී.මු.ස.අපරිස්සාවිතක. 4. සී. මු. ස. කොට්ඨිත. 7. ම. සචෙ චින්නං.
2. සී. නිරාමිසෙනෙව. 5. සී. මු. ස. ඛිරංජල්ලිකං. 8. ම. ගණ්ඩපදෙපි අයමෙව.
3. සී. චුණ්ණං හුත්වාතං කසටං. 6. සී. මු. ස. සත්තවිධංපි. 9. පාරාජික. පරිභුඤ්ජි තබ්බානි.
[ ] සී. නත්ථි. *[ ] සී. මු. ස. නත්ථි.

පටිගහණස්ස අවිගතත්තෙ පි සකසන්නකතා විගතාව හොති, තෙන නිස්සග්ගියං න හොති. අත්තනාව පටිගහිතත්තං සකසන්නකත්තඤ්ච ති ඉමෙහි [1] ද්වීහි කාරණෙහි නිස්සග්ගියං හොති, න එකෙන. අනුපසම්පන්නස්ස නිරපෙක්ඛදූතෙ පන තදුභය මපි විජහති, පරිභොගො පෙ පථ වට්ටති, න සාපෙක්ඛදූතෙ දූතලක්ඛණාභාවතො. [2] "විස්සජ්ජෙති" ති එතස්මි ඤ්ච පාළි පදෙ කස්සචි අදත්වා අනපෙක්ඛතාය ජඩ්ඩන මපි සඞ්ගහීත නති වෙදි තබ්බං. "අනපෙක්ඛා දත්වා" ති ඉද ඤ්ච පටිගහණ [3] විජහන විධි දස්ස නත්ථ මෙව වුත්තං, පටිගහණෙහි විජහිතෙ පුන පටිගහෙත්වා පරිභොගො සයමෙව වට්ටිස්සති, [4] තං විජහන ඤ්ච වත්තුනො සකසන්නකතා පරිවත්තා ගෙන හොතී ති, එතෙන ච වත්තුම්හි අපෙක්ඛාහරණාපෙක්ඛාය සති පටිගහණ විස්සජ්ජනං [5] නාම විසුං න ලබ්භතී ති සිජ්ඣති, ඉතරථා හි පටිගහණෙ අනපෙක්ඛා ව පටිගහණං විස්සජ්ජෙත්වා පුන පටිගහෙත්වා භුඤ්ජතී ති වත්තබ්බං සියා. **අපපටිගහිතත්තා** ති ඉමිනා එකස්ස සන්නකං අඤ්ඤත්ත පටිගහිත මපි නිස්සග්ගියං [6] හොතී ති දස්සෙති. එව නති පුන ගහෙස්සාමී ති අපෙක්ඛං අකත්වා සුඛචිත්තෙන පරිවත්තනතං පරාමසති. **පරිභුඤ්ජනස්ස අනාපත්ති දස්සනත්ථ** නති නිස්සග්ගියමූලිකාහි පාචිත්තියාදි ආපත්තීහි අනාපත්ති දස්සනත්ථ නති අධිප්පායො. **පරිභොගෙ අනාපත්ති දස්සනත්ථ** නති එත්ථ පන නිස්සට්ඨ [7] පරිලාභස්ස කායිකපරිභොගාදිසු යා දුක්කටා පත්ති වුත්තා, තාය අනාපත්තිදස්සනත්ථ නති අධිප්පායො. [8] සප්පි ආදීනං පටිගහිතභාවො, අත්තනො සන්තකතා, සත්තාහා තික්කමො ති ඉමා නෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

හෙසජ්ජ සික්ඛාපදං තතියං.

චතුත්ථෙ - **ජෙට්ඨමූලපුණ්ණමාසියා** = පෙ = **කරණක්ඛත්තඤ්ච** ති [9] පඨමඩ්ඪමාස මපි කරණක්ඛත්තං වුත්තං. [10] තං "කත්වා නිවාසෙතබ්බ" නති ඉමස්ස පුරිමඩ්ඪමාසෙ වා පච්ඡිමඩ්ඪමාසෙ වා කත්වා පච්ඡිමමාසෙ ව නිවාසෙතබ්බ නති එවමත්ථං ගහෙත්වා වුත්තං **නිවාසනෙයෙ** ව ආපත්තියා වුත්තත්තා ති, යං පන මාතිකට්ඨකථායං "ගිම්හානං පච්ඡිමෝ මාසෝ පරියෙසනක්ඛත්තං, පච්ඡිමෝ අඩ්ඪමාසෝ කරණ නිවාසනක්ඛත්තමපි" ති වුත්තං, තං තසම්ංයෙ ව අඩ්ඪමාසෙ කත්වා නිවාසෙතබ්බනති [11] එවම ත්ථං ගහෙත්වා වුත්තං. ඉධ වුත්තනයෙනෙව අත්ථෙ ගහිතෙ විරොධො නත්ථි.

වත්තතෙදෙ දුක්කට නති ඉදං වස්සිකසාටික අදිත්වා පුබ්බ සඞ්ගාය වුත්තං, තෙනාහ "යෙ මනුස්සා" ති ආදි. **පත්තියා වස්සිකසාටිකදායකා** නාම [12] සඞ්ඝං වා අත්තනාතං වා අපපවාරෙත්වා ව අනුසංවච්ඡරං දායකා. **ජ මාසෙ පරිභාරං ලභන්ති** ති එතෙන අනොවස්සෙ පි යාව වස්සානස්ස

---

1. සී. තීහිකාරණෙහි.
2. සී. නිස්සජ්ජෙතීති.
3. ම. විගමන.
4. ම. තබ්බිජ්ජනඤ්ච.
5. සී. නාමපුනලබ්භතීති.
6. සී. න හොතීති.
7. සී. පරිලාභස්ස.
8. සී. සප්පි ආදිනා අත්තනා පටිගහිතභාවො.
9. සී. පඨම මාසම්පි.
10. ම. තං ගහෙත්වා.
11. සී. එවමත්ථං ඉධ.
12. ම. සඞ්ඝං අපපවාරෙත්ව.

[1] පච්ඡිමදිවසා අකතපරිභාරං ලහතී ති දීපිතං හොති. **එකමාස** නති හෙමන්තස්ස පච්ඡිමපොසථෙන සහ ගණෙත්වා වුත්තං, තස්මිං උපොසථදිවසෙ එව හි තං මූලචීවරං කාතබ්බං, ඉතරථා හි නිස්සග්ගියතො. **එකාහ ථීහා දිවසෙන** = පෙ = **ලබා චෙව නිට්ඨිනාචාති** එත්ථ එකාහා නාගතාය වස්සූපනායිකාය ලබා වෙව නිට්ඨිතා ච. ථීහානාගතාය = පෙ = දසාහානාගතාය වස්සූපනායිකාය ලබාවෙව නිට්ඨිතාව. අනෙනාවසෙසවා ලබා වෙ ව නිට්ඨිතා වාති එවමත්ථො දට්ඨබ්බා. තත්ථ **ආසාළහිමාසස්ස** පුණ්ණපක්ඛ පුණ්ණමියං ලබා තදහෙ ව රජන කප්ප පරියොසානෙ හි නිට්ඨිතා ච වස්සිකසාටිකා එකාහා නාගතාය වස්සූපනායිකාය ලබා වෙව නිට්ඨිතා වා ති වුච්චති. එතෙනෙව නයෙන පුණ්ණපක්ඛස්ස ඡට්ඨියං ලබා නිට්ඨිතා ච දසාහා නාගතාය වස්සූපනායිකාය ලබා වෙව නිට්ඨිතා වා ති වුච්චති. යාව පඨමඝනනිඝාතෙමාසි පුණ්ණමා තාව ලබා නිට්ඨිතා ච අනෙනා වසෙස ලබා වෙව නිට්ඨිතාවාති වුච්චති. පඨමඝනනිඝා තෙමාසිපුණ්ණමිතො [2] පරං නිට්ඨිතා යාව චීවරකාලො නා තික්කමති, තාව අනධිට්ඨහිත්වා පි ඨපෙතුං වට්ටති ති අධිප්පායො. එත්ථ ච [3] **නෑමිංයෙව අනෙනාදසාහෙ අධිට්ඨා තබ්බාති** අවිසෙසෙන වුත්තෙපි වස්සානතො පුබ්බ එකාහ ථීහා දි[වසෙන අනාගතාය වස්සූපනායිකාය ලබා තෙහි දිවසෙහි දසාහං අනතික්කමිත්වෙන වස්සූපනායිකදිවසතො පට්ඨාය අධිට්ඨානකෙඛත්තං සම්පත්තා එව අධිට්ඨා තබ්බා, තතොපන පුබ්බ] දසාහා තික්කමෙන [4] නිට්ඨිතා පි න අධිට්ඨාතබ්බා අධිට්ඨානස්ස අඛෙත්තත්තා, තාදිසා පන වස්සූපනායික දිවසෙ එව අධිට්ඨා තබ්බා, අනධිට්ඨහතො [5] අරුණුග්ගමනෙ නිස්සග්ගියං හොති. යදි එවං "දසාහා නාගතාසා"ති ඉමිනා කිං පයොජන නති වෙ? වස්සානතො පුබ්බ එව දසාහෙ අතික්කමිත්වා නිට්ඨිතා වස්සූපනායිකදිවසෙ එව අධිට්ඨාතබ්බා ති දස්සනත්ථං වුත්තං, තෙනෙවාහ [6] **දසාහාතික්කමෙ නිට්ඨිතා තදහෙව අධිට්ඨාතබ්බාති. දසාහෙ අප්පහොනෙන චීවරකාලං නා තික්කා මෙ තබ්බා** ති තෙමාසබ්භන්තරෙ දසාහෙ අප්පහොනෙන නවාහානාගතාය කත්තික තෙමාසිකපුණ්ණමාය සත්තමිතො පට්ඨාය ලබා නිට්ඨිතා ච චීවර කාලං නාතික්කමෙතබ්බා ති අත්ථො, තථාහි "මාසො සෙසො [7] ගිම්හානන්ති භික්ඛූනා වස්සිකසාටිකචීවරං පරියෙසිතබ්බ"නති පරියෙසනකෙඛත්තං වත්වා "වස්සිකසාටිකං වස්සානං [8] චාතුමාසං අධිට්ඨාතු"නති වුත්තත්තා කත්තිකාය පි අකතාය පි මාසමත්තං අනධිට්ඨානබ්බතා සිද්ධා. යස්මා ච අකතා වස්සික සාටික සඞ්ඛ්‍යං න ගච්ඡති, අකරණ ඤ්ඤ කෙනචි වෙකල්ලෙන, න අනාදරෙන, තස්මා චාතුමාසං අනතික්කා එව පරිභාරං ලහති, කතා පන අධිට්ඨානකෙඛත්තෙ [9] අකතාව චීවරකාලෙ දසාහපරම සික්ඛාපදෙනෙව පරිභාරං ලහති ති අයමත්ථො ලබ්භති.

---

1. සී. පච්ඡිමමාසා සා අකත.
2. ම. පරං යාව චීවරකාලො.
3. සී.මු.ස. තස්මිංයෙවදසාහෙ. ම. එතස්මිංයෙව අනෙනාදසාහෙ.
4. සී. නිට්ඨිතා පුන.
5. ම. අරුණුග්ගමනෙන.
6. ම. & ම. සා. දසාහාතික්කාමෙන.
7. ම. ගිම්හානං භික්ඛූනා.
8. ම. & සී. චතුමාසං.
9. සී. අකතාව.
[ ] සී. නත්ථි.

කසමා ති අත්තනො මතියා කාරණපුච්ඡා. **නසමා** ති වස්සානෙයෙ ව වස්සිකසාටිකාය අධිට්ඨාතබ්බතා වචනතො. "තිචීවරං අධිට්ඨාතු"න්ති සුත්තං පනෙත්ථ සෙස චීවරානං [1] එවංකාල නියමාභාවං සාධෙතුං උඩටං, නහි තෙනෙ ත්ථ අඤ්ඤං පයොජනං අත්ථි. **කදා** [2] **අධිට්ඨාතබ්බා** ති ආදි කුරුන්දි වචනෙනා පි "යදා තදා වා අධිට්ඨාතුං වට්ටතී"ති ඉදං පටික්ඛිපිත්වා දසාහ ඛ්භන්තරෙ එව කතාය අධිට්ඨාතබ්බතං දස්සෙති. පාළියං "අච්ඡින්නචීවරස්සා"ති ආදිසු අච්ඡින්න සෙස චීවරස්ස නට්ඨසෙසචීවරස්ස, එතෙසං හි අසමයෙ පරියෙසන නිවාසනාපත්තියා එව අනාපත්ති වුත්තා, තෙනෙ ව මාතිකට්ඨකථායං "අච්ඡින්න [3] චීවරස්ස වා නට්ඨචීවරස්ස වා [4] අනිවත්ථං වොරා හරන්තී ති එවං ආපදාසු වා නිවාසයතො උම්මත්තකාදීන ඤ්ච අනාපත්තී"ති වුත්තං, ඉධ පන සමන්තපාසාදිකායං අයං [5] නිස්සග්ගියා අනාපත්ති පාළිතො සයමෙව සිජ්ඣතී ති ඉමං අදස්සෙත්වා අසිජ්ඣමානං නග්ගස්ස නහායතො දුක්කාටාපත්තියා එව අනාපත්තිං දස්සෙතුං **අච්ඡින්න චීවරස්සා**ති ආදි වුත්ත න්ති ගහෙතබ්බං, නහි එසා අනාපත්ති අවුත්තෙ සිජ්ඣතී ති. වස්සික සාටිකාය අත්තුද්දෙසිකතා, අසමයෙපරියෙසනතා, තාය ච පටිලාභො ති ඉමානි තාව පරියෙසනාපත්තියා තීණි අඞ්ගානි. නිවාසනාපත්තියා පන සචීවරතා, ආපදාභාවො, වස්සිකසාටිකාය සකභාවො, අසමයෙ නිවාසන න්ති චත්තාරි අඞ්ගානි.

වස්සිකසාටික සික්ඛාපදං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ – **යම්පි** = පෙ = [6] **අච්ඡින්දී** ති එත්ථ යං තෙ අහං චීවරං අදාසිං, තං මයා සඞ්ං පක්කම්ස්සතී ති සඤ්ඤාය අදාසිං. න අඤ්ඤථා ති කුපිතො [6] අච්ඡින්දී ති එවං අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතබ්බං. **එකං දුක්කට** න්ති යදි ආණත්තො අවස්සං අච්ඡින්දති, ආණත්තික්ඛණෙ පාචිත්තියමෙව. යදි න අච්ඡින්දති, තදා එව දුක්කට න්ති දට්ඨබ්බං. **එකවාචාය සම්බහුලාපත්තියො** ති යදි ආණත්තො අනන්තරායෙන අච්ඡින්දති, ආණත්තික්ඛණෙයෙව වත්ථු ගණනාය පාචිත්තිය ආපත්තියො පයොගකරණක්ඛණෙයෙව ආපත්තියා ආපජ්ජිතබ්බතො, චීවරං පන අච්ඡින්නෙයෙ ව නිස්සග්ගියං හොති. යදි සො න අච්ඡින්දති, ආණත්තික්ඛණෙ එකමෙ ව දුක්කටන්ති දට්ඨබ්බං, එවං අඤ්ඤත්ථා පි ඊදිසෙසු නයො ඤාතබ්බො.

උපජ්ඣං ගණ්හිස්සතී ති සාමණෙරස්සදානං දීපෙති, තෙන ච සාමණෙර කාලෙ දත්වා උපසම්පන්නකාලෙ අච්ඡින්දතො පි පාචිත්තියං දීපෙති. "භික්ඛුස්ස සාමං චීවරං දත්වා"ති ඉදං උක්කට්ඨවසෙන වුත්තං. [7] **ආහරාපෙතුං පන වට්ටතී** ති කම්මෙ අකතෙ භතිසදිසත්තා වුත්තං. විකප්පනූපග

---

1. ම. එක කාලනියමාභාවං. 4. සී. අනිවත්ථං සචෙ. 6. ම. & සී. අච්ඡින්දතීති.
2. ම. අධිට්ඨාතබ්බාති කුරුන්දි. 5. සී. නිස්සග්ගියෙන අනාපත්ති.
3. ම. චීවරස්සවාති ආදිසු අනිවත්ථංසචෙ. 7. ම. & සී. ආහරාපෙතුම්පි න වට්ටතීති.

පච්ඡිමචීවරතා, සාමං දින්නතා, සකසඤ්ඤිතා, උපසම්පන්නතා, කොධවසෙන [1] අච්ඡින්දනං වා අච්ඡින්දාපනං වා ති ඉමානෙ ත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

චීවරඅච්ඡින්දන සික්ඛාපදං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ–චීතචීතට්ඨානං යස්මිං චතුරස්ස දාරුම්හි පලිවෙඨෙන්ති, තස්ස තුරි ති නාමං. වායන්තා තිරියං සුත්තං පවෙසෙත්වා යෙන ආකොටෙන්තා වත්ථෙ ඝනභාවං ආපාදෙන්ති, තං වෙම න්ති වුච්චති. ඉතරස්මිං තථෙ ච දුක්කට න්ති ඉමිනා වායිතුං ආරඩ කාලතො පට්ඨාය යථා වුත්ත [2] පරිච්ඡෙදෙ නිට්ඨිතෙ යෙව දුක්කට මපි හොති, න තතො පුබ්බෙ වායනපයොගෙසූ ති දස්සෙති. තන්නෙ ඨිතං යෙව අධිට්ඨාතබ්බ න්ති එත්ථ එකවාරං අධිට්ඨිතෙ පච්ඡා චීතං අධිට්ඨිතගතිකමෙ ච හොති පුන අධිට්ඨාන කිච්චං නත්ථි, සවෙ පන අන්තරන්තරා දසා ඨපෙත්වා විසුං විසුං සපරිච්ඡෙදං චීතං හොති, පච්චෙකං අධිට්ඨාතබ්බමෙවාති දට්ඨබ්බං. එත්ථ ච කප්පියසුත්තං ගහෙත්වා අඤ්ඤාතක [3] අප්පවාරිතෙනා පි අකප්පිය තන්තවායෙන සුත්තමත්ථි, [4] වායාපෙන්තා නත්ථි ති ආදි පරියාය මුඛෙන වායාපෙන්තස්ස අනාපත්ති, තෙනෙව මාති කට්ඨකථායං "වායාපෙය්‍යා"ති පදස්ස "චීවරං මෙ ආවුසො වායථාති [5] අකප්පියවිඤ්ඤත්තියා වායාපෙය්‍යා"ති අත්ථො වුත්තො, එවං වදන්තො අකප්පියතන්තවායෙන වායාපෙති නාම, නාඤ්ඤථා. "අනාපත්ති චීවරං සිබ්බෙතු න්ති" ආදිසු ඉමිනා සික්ඛාපදෙනෙව අනාපත්ති, අකතවිඤ්ඤත්ති පච්චයා පන දුක්කටමෙවා ති වදන්ති. අකප්පියසුත්තතා, අත්තුද්දෙසිකතා, [6] අකප්පියතන්තවායෙන අකප්පියවිඤ්ඤත්තියා වායාපන න්ති ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

සුත්තවිඤ්ඤත්ති සික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ – "කිඤ්චිමත්තං අනුපදජ්ජෙය්‍යා"ති ඉදං පයොගහෙද දස්ස නං, දානං පනෙ ත්ථ අඞ්ගං න හොති, තෙනෙ ච තස්ස විභඞ්ගෙ "අන්තමසො ධම්ම මපි භණතී"ති වුත්තං. සෙසමෙ ත්ථ උත්තානමෙ ච. අඤ්ඤාතක අප්ප වාරිතානං තන්තවායෙ උපසඞ්කමිත්වා විකප්පමා පජ්ජනතා, චීවරස්ස අත්තු ද්දෙසිකතා, තස්ස වචනෙන සුත්තවඩ්ඩනං, චීවරපටිලාභො ති ඉමානෙ ත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

[7] තන්තවාය සික්ඛාපදං සත්තමං.

අට්ඨමෙ – ඡට්ඨියං උප්පන්නචීවරස්ස එකාදසමාරුණො චීවර කාලෙ උට්ඨාතී ති ආහ [8] ඡට්ඨිතො පට්ඨායා ති ආදි, තෙන ච [9] දසාහානාග තන්ති වුත්තත්තා පඤ්චමිතො පට්ඨාය පුණ්ණමිතො පුබ්බෙ දසසු අරුණෙසු

1. සී. & ම. අච්ඡින්දනන්ති. 3. සී. පවාරිතෙනාපි කප්පිය.
2. ම. පරිච්ඡෙද නිට්ඨිතෙ. 4. ම. වායාපෙන්තො. 5. මා. අකප්පියාය විඤ්ඤත්තියා.
6. ම. කප්පියතන්තවායෙන. 8. සී.මු.ස. ඡට්ඨතො පට්ඨාය. 9. සී. දසාහනාගතන්ති.
7. සී. මු. ස. ම. ස. & ම. සා. පෙසකාර. පාරාජික. මහාපෙසකාර.

උට්ඨිතෙසු පි චීවරං නිස්සග්ගියං න හොති. පුණ්ණමියා සහ එකාදස දිවසා ලබ්භන්තී ති එත්තකමෙව ඉමිනා සික්ඛාපදෙන ලඞ්ඡට්ඨිතො පට්ඨාය උප්පන්නං සබ්බචීවරං පඨමකඨින සික්ඛාපදවසෙනෙ ව යාව චීවරකාලං නිස්සග්ගියං න හොතී ති දස්සෙති. ඉදානි පඨමකඨිනාදි සික්ඛාපදෙහි තස්ස තස්ස චීවරස්ස ලබ්භමානං පරිහාරං ඉධෙව එකතො සම්පිණ්ඩෙත්වා දස්සෙන්තො අතිරෙක චීවරස්සා ති ආදිමාහ.

අනත්ථතෙ කඨිනෙ එකාදස [1] දිවසාධිකො චතුමාසො, අත්ථතෙ කඨිනෙ එකාදසදිවසාධිකා පඤ්චමාසාති අයමෙව වා පාඨො පාළියා [2] සමෙති, කෙචි පන දසදිවසාධිකො මාසො, දසදිවසාධිකා පඤ්චමාසාති පාඨෙන භවිතබ්බ න්ති වදන්ති, තං න යුත්තං අඤ්ඤථා නවාහා නාගත න්ති වත්තබ්බතො. යං පනෙ ත්ථ මාතිකට්ඨකථාය ඤ්ච "කාමඤ්චෙස දසාහපරමං අතිරෙක චීවරං ධාරෙතබ්බ න්ති ඉමිනා ව සිඬො, අත්ථුප්පත්ති වසෙන අපුබ්බං විය අත්ථං දස්සෙත්වා සික්ඛාපදං ඨපිත"න්ති ලිඛන්ති, තං පමාදලිඛිතං "පවාරණමාසස්ස ජුණ්හපක්ඛ පඤ්චමිතො පට්ඨාය උප්පන්නස්ස චීවරස්ස [3] නිධානකාලො දස්සිතො හොතී"ති වුත්තත්තා. ඉමමෙව ච පමාදලිඛිතං ගහෙත්වා භදන්ත බුඬදත්තාචරියෙන ච "පරිහාරෙකමාසො ච දසාහපරමො මතො"ති ආදි වුත්ත න්ති ගහෙතබ්බං. අච්චෙක චීවරසදිසෙ අඤ්ඤස්මි න්ති පුබ්බෙ අධිට්ඨිතෙ [4] උප්පන්නකාරාකාලාදි සාදිසෙන අච්චෙක චීවර සදිසෙ අඤ්ඤස්මිං චීවරෙ [5] අච්චෙකචීවරසඤ්ඤාය චීවරකාලං අතික්කමෙතී ති අත්ථො, තෙනෙ වෙ ත්ථ දුක්කටං අනාපත්ති ච වුත්තා, ඉතරථා [6] තීසු පි පදෙසු පාචිත්තියස්සෙ ච වත්තබ්බතො, අනච්චෙකචීවර ම්පි හි චීවරකාලං අතික්කමයතො පාචිත්තියමෙව අච්චෙකචීවරත්තිකෙ වියා ති දට්ඨබ්බං. විකප්පනූපග පච්ඡිමප්පමාණස්ස අච්චෙකචීවරස්ස අත්තනො සන්තකතා, දසාහානාගතාය කත්තික තෙමාසිපුණ්ණමාය උප්පන්නභාවො, අනධිට්ඨිත අවිකප්පිතතා, චීවරකාලාතික්කමො ති ඉමානෙ ත්ථ වත්තාරි අඞ්ගානි.

අච්චෙකචීවර සික්ඛාපදං අට්ඨමං.

නවමෙ – අන්තරන්තරා ඝරමෙත්ථා ති = අන්තඝරන්ති ගාමො වුත්තො ති ආහ "අන්තොගාමෙ"ති. පඨමජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති ඉමස්ස විභඞ්ග උපසම්පජ්ජ න්ති සානුසාරං උඬටං. තං සන්ධායාහ "උපසම්පජ්ජ න්තී ආදිසු වියා"ති. තස්ස පී ති "වුත්ථවස්සාන"න්ති විභඞ්ගපදස්ස පි. "වුත්ථවස්සාන" න්ති ච නිඬාරණෙ සාමිවචනං, [7] එතෙන ච පුරිමසික්ඛාපදෙ අනත්ථත කඨිනානං කඨිනමාසෙ පි අසමාදානචාරො න ලබ්භතී ති සිඬං හොති ඉතරථා සික්ඛාපදස්සෙ ච නිරත්ථකත්තා ති දට්ඨබ්බං. පරික්ඛෙපාරහට්ඨානතො ති එත්ථ ගාමපරියන්තෙ [8] ඨිත ඝරූපචාරතො පට්ඨාය එකො ලෙඩ්ඩුපාතො පරික්ඛෙපාරහට්ඨානං නාම. විසුඬිමග්ගෙ පි "අපරික්ඛිත්තස්ස පඨමලෙඩ්ඩුපාතතො පට්ඨායා"ති වුත්තං.

---

1. ම. දිවසාධිකොමාසො
2. සී. සමෙති සචෙ කෙචි පන.
3. සී. නිවාසනකාලො.
4. ම. උප්පන්නකාලාකාරාදි. ග. උප්පන්නකාරණකාලාදි.
5. සී. අතිරෙකචීවර.
6. සී. තීසුසික්ඛාපදෙසු.
7. ම. එතෙනච අනත්ථත.
8. සී. ඨිතස්ස ඝරූපචාරතො.

න නන්දි තං පඨම සෙනාසනාදි, මජ්ඣිම නිකායට්ඨකථායං පන විහාරස්ස පි ගාමසෙ ව උපචාරං නිහරිත්වා උභින්නං ලෙඩ්ඩුපාතානං අන්තරා මිනි තබ්බ නන්ති වුත්තං. [1] "සොසම්බියං අඤ්ඤතරෝ භික්ඛු ගිලානෝ හොති"ති ආගතත්තා සොසම්බිකසම්මුති අනුඤ්ඤතා ති වුත්තං. **අය කිර පච්ඡිමදිසං ගතෝ හොති ති** ඉමිනා අන්තරඝරෙ චීවරං නික්ඛිපිත්වා තස්මිං විහාරෙ වසන්තස්ස සකල මපි චීවරමාසං විපවසිතුං වට්ටති, තතෝ [2] අඤ්ඤත්ථ ගමනකිච්චෙ සති විහාරතෝ බහි ඡාරත්තං විපවාසෝ අනුඤ්ඤතෝ ති දීපෙති, තෙනාහ "සෙනාසනං ආගන්ත්වා සත්තමං අරුණං උට්ඨාපෙතූ"තන්ති ආදි. **වසිත්වා ති** අරුණං උට්ඨාපෙත්වා. **තත්‍රෙ වා ති** තස්මිඤ්ඤ ව ගහ ට්ඨානෙ. අඞ්ගානි පනෙත්ථ අට්ඨකථායමෙ ව වුත්තානි.

සාසඞ්ක සික්ඛාපදං නවමං.

දසමෙ – **රොපිතමාලාවච්ඡනෙ** ති සොභාව නියමෙත්වා රොපිතං සඤ්ඤාය වුත්තං. අනොචිතං මිලායමානං ඔචිනිත්වා යත්ථ කත්ථචි පූජෙතුං වට්ටති. **සිතං දිස්වා ති** සෙසකං ගහෙත්වා සිතං දිස්වා. **යත්ථ ඉච්ඡථ තත්ථ දෙථා ති** එත්ථ නියමෙත්වා අසුකස්ස දෙහි ති වුත්තෙ පි දොසො නත්ථි, "තුම්හාකං රුචියා"ති වුත්තත්තා. [3] සඞ්ඝ පරිණතභාවෙ, තංඤත්වා අත්තනො පරිණාමනං, පටිලාභෙ ති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

පරිණත සික්ඛාපදං දසමං.

පත්තවගෙගා තතියෝ.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනෝදනියං

තිංසක වණ්ණනා නයෝ

නිට්ඨිතෝ.

---

1. පාරාජික. අඤ්ඤතරෝ භික්ඛු සොසම්බියං.
2. සී. අඤ්ඤත්ථගමන.
3. ම. සඞ්ඝපරිණතභාවෙ.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුඩ්ඝස්ස.

——o——

මුසාවාදවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදෙ - ඛුද්දකාන නති එත්ථ ඛුද්දක සද්දො බහු සද්දපරියායො ති වදන්ති. **තත්ථා** ති තෙසු වග්ගෙසු,. ඛුද්දකෙසු වා. ජානිතබ්බතො හෙතුනො විපක්ඛෙ පි නිබ්බාණෙ වත්තනතො අනෙකන්ති කත්තෙ පරෙහි වුත්තෙන මයා අයං හෙතු වුත්තො ති තං කාරණං පටිච්ඡා දෙතුං "පුන ජාතිධම්මතො"ති මයා වුත්තන්ති ආදීනී වදති. සම්පජාන නති වත්තබ්බෙ අනුනාසිකලොපෙන නිද්දෙසො ති ආහ ජානන්තොති. **සම්ප ජාන මුසාවාදෙ** ති අත්තනා වුච්චමානස්ස අත්ථස්ස විතථභාවං [1] පුබ්බෙපි ජානිත්වා වචනක්ඛණෙ ච ජානන්තස්ස මුසාවාදභණනෙ, [2] තෙනාහ **ජානිත්වා** ති ආදි. **මුසාවාදෙති** ච නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං, තස්මා මුසාභණන නිමිත්තං පාචිත්තිය නති එවමෙත්ථ ඉතො පරෙසු පි ඊදිසෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො.

වදන්ති එතායා ති=වාචා ති ආහ **මිච්ඡා** ති ආදි. "ධනුනා විජ්ඣතී"ති ආදිසු [3] විය "චක්ඛුනා දිට්ඨ"න්ති පාකටවසෙන වුත්ත නති ආහ **ඔළාරි කෙනා** ති. **ගතො භවිස්සති** ති එත්ථා පි සන්නිට්ඨානතො වුත්තත්තා මුසා වාදො ජාතො. **ආපත්ති** නති පාචිත්තියාපත්තිං, න දුබ්භාසිතං. ජාති ආදීහි දසහි අක්කොසවත්ථූහි පරං දවා වදන්තස්ස හි තං හොති. **චාරෙසු** නති. උපනෙසුං. වත්ථුවිපරීතතා, විසංවාදනපුරෙක්ඛාරතා, යමත්ථං වත්තුකාමො තස්ස පුග්ගලෙ විඤ්ඤාපනපයොගො වා ති ඉමානෙත්ථ තීණී අඞ්ගානි. වත්ථු විපරීතතාය හි අසති විසංවාදන [4] පුරෙක්ඛාරතාය විඤ්ඤාපිතෙ පි මුසාවාදො න හොති, දුක්කට මත්තමෙ ච හොති, තස්මා සා පි අඞ්ගමෙවා ති ගහෙතබ්බං.

උත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනත්ථං මුසාභණන්තස්ස පාරාජිකං, පරියා යෙන ථුල්ලච්චයං. අමූලකෙන පාරාජිකෙන අනුඩංසනත්ථං සඞ්ඝාදිසෙසො. සඞ්ඝාදිසෙසෙනානුඩංසනං ඔමසවාදාදිසු පාචිත්තියං. අනුපසම්පන්නෙසු දුක්කටං. උක්කට්ඨ හීන ජාතිආදීහි දවා අක්කොසන්තස්ස දුබ්භාසිතං. කෙවලං මුසාභණන්තස්ස ඉධ පාචිත්තියං වුත්තං.

මුසාවාද සික්ඛාපදං පඨමං.

දුතියෙ-**පුබ්බෙ පතිට්ඨිතාර ප්පදෙසං පුන අරෙ පත්තෙති** පඨමං භූමියං පතිට්ඨිත නෙම්ප්පදෙසෙ පරිවත්තෙත්වා පුන භූමියං පතිට්ඨිතෙ ති අත්ථො. පුබ්බෙ ති අත්ථුප්පත්තියං. **පුප්ඵජ්ඣඩ්කා** නාම ගබ්භමලාදිහාරකා. **තච්ඡක කම්ම** නති පාසාණ කොට්ටනාදි වඩ්ඪකීකම්මං. [5] **හත්ථමුද්දගණනා** ති අඞ්ගුලි සඞ්කොචනෙනෙ ච ගණනා. **අච්ඡිඤ්ඤක ගණනා** නාම එකට්ඨාන දසට්ඨානා දීසු සාරියො ඨපෙත්වා අනුක්කමෙන ගණනා. ආදිසද්දෙන සංකලන

---

1. ම. පුබ්බෙවචනක්ඛණෙ. 3. ම. වියනචක්ඛුනා. 5. ම. හත්ථමුද්දාති.
2. සී. තෙනාහ මුසාජානිත්වාතිආදි. 4. සී. පුරෙක්ඛාරොවිඤ්ඤාපිතෙපි.

[1] පටුප්පාදන වොකලන භාගහාරාදි වසෙන පවත්තා පිණ්ඩගණනා ගහිතා. යස්ස සා පගුණා සො රුක්ඛම්පි දිස්වා එත්තකානි එත්ථ පණ්ණානී ති ජානාති. යහ මෙථුනෙ ති වචනතො ආහ "යකාර භකාරෙනා"ති ආදි. **න පුරිමෙ නා ති** මුසාවාද සික්ඛාපදෙන. **සො පි ආපත්තියා ති** [2] උපසග්ගාදි විසිට්ඨෙ හි පි වදන්තො පාචිත්තියාපත්තියා ව කාරෙතබ්බො. **දුබ්භාසිත** න්ති සාම ඤ්ඤතො වුත්තත්තා පාළියං අනාගතෙ හි පි පරම්මුඛා වදන්තස්ස පි දුබ්භා සිතමෙ වා ති ආචරියා වදන්ති තතො ලාමකාපත්තියා අභාවා අනාපත්තියා පෙත්ථ භවිතුං අයුත්තත්තා. **සබ්බසත්තා** ති එත්ථ වචනත්ථ විදූහි තිරච්ඡානා දයො පි ගහිතා. අනුසාසනී පුරෙක්ඛාරතාය වා පාපගරහිතාය වා වදන්තා නං චිත්තස්ස ලහුපරිවත්ති භාවතො අන්තරන්තරා කොපෙ උප්පන්නෙ පි අනාපත්ති.

කායවිකාරමත්තෙන පි ඔමසන [3] සම්භවතො තිසමුට්ඨානං "කාය කම්ම"න්ති ව වුත්තං, පරිවාරෙ පන "චතුත්ථෙන ආපත්ති සමුට්ඨානෙන = පෙ = දුබ්භාසිතං ආපජ්ජෙය්‍යා ති [4] නහි ති වත්තබ්බ"න්ති ආදිනා ඉත රානි සමුට්ඨානානි පටික්ඛිපිත්වා පඤ්චමස්සෙ ව වුත්තත්තා ආහ "දුබ්භාසිතා පත්ති පනෙත්ථ වාචා චිත්තතො සමුට්ඨාතී"ති. දවකම්‍යතාය හි කාය වාචා චිත්තෙ හි ඔමසන්තස්ස පි වාචා චිත්තමෙ ව ආපත්තියා අඞ්ගං හොති, න පන කායො විජ්ජමානො පි ධම්මදෙසනාපත්ති විය කෙවලං කායවිකාරෙ නෙ ව, ඔමසන්තස්ස පන කිඤ්චා පි ඉධ දුබ්භාසිතා පත්තියා අනාපත්ති, අථ ඛො කායකීළා පටික්ඛෙප සික්ඛාපදෙන දුක්කටමෙවා ති - දට්ඨබ්බං. උපසම්පන්නං ජාතිආදීහි [5] අනඤ්ඤාපදෙසෙන අක්කොසනං, [6] තස්ස ච ජානනං, අත්ථපුරෙක්ඛාරතාදීනං අභාවො ති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

ඔමසවාදං දුතියං.

තතියෙ - භණ්ඩනං ජාතං එතෙස න්ති = භණ්ඩන ජාතා. පිසතී ති = පිසුණා, වාචා, සමග්ගෙ භින්නෙ කරොතී ති අත්ථො. තාය වාචාය සමන්නාග තො පිසුණො, තස්ස කම්මං=පෙසුඤ්ඤ න්ති එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. ඉධා පි ජාති ආදී හි දසහි වත්ථූහි පෙසුඤ්ඤං උපසංහරන්තස්සෙ ව පාචිත්ති යං, ඉතරෙහි [7] අක්කොසවත්ථූහි පන උපසංහරන්තස්ස දුක්කටං, අනක්කොස වත්ථූහි පන උපසංහරන්තස්ස දුක්කටමෙවා ති වදන්ති. ජාති ආදීහි අනඤ්ඤා පදෙසෙන අක්කොසන්තස්ස භික්ඛුනො සුත්වා භික්ඛුස්ස උපසංහරණං, පිය කම්‍යතා භෙදාධිප්පායෙසු අඤ්ඤතරතා, තස්සවිජානනා ති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

පෙසුඤ්ඤං තතියං.

---

1. { ම. පටුප්පාදනාදිවොකලන. / සී. වත්ථුප්පාදනාදි වොකලනභාරහාරාදි.
2. සී. උපසග්ගාදි පදෙහිපි වදන්තා.
3. { සී. සබ්භාවතොති. / කු. සම්භාවතොපි.
4. ම. නහි වත්තබ්බන්ති.
5. සී. අනුඤ්ඤාපදෙසෙන.
6. { කු. තස්සාපච්ඡාජානනං. / ම. තස්සජානනං.
7. ම. අක්කොසවත්ථූහිදුක්කටං.

චතුත්ථේ – පුරිමබ්‍යඤ්ජනෙන සදිස නති "රූපං අනිච්ච"නති එත්ථ අනිච්චසද්දෙන සදිසං "වෙදනා අනිච්චා"ති එත්ථ අනිච්චසද්දං වදති. අක්ඛර සමූහො ති අවිභත්තිකො වුත්තො. පද නති විභත්ති අන්තං වුත්තං. [1] එක පද නති ගාථාපදමෙව සඤ්ඤාය [2] වදති. පදගණනායාති ගාථාපදගණනාය. අපාපුණ්ඤ්වා ති සඞ්ඛං අකථෙත්වා, එතෙන ගාථාය පච්ඡිමපදෙ වුච්චමානෙ සාමණෙරො පඨමපාදාදිං වදති, ආපත්තියෙව. [3] එකස්මිං නිස්සද්දෙ එව ඉතරෙන වත්තබ්බ නති දස්සෙති.

අට්ඨකථානිස්සිතො ති සඞ්ගීතිත්තයාරූළ්හං පොරාණට්ඨකථං සඤ්ඤාය වදති ඉදානි පි [4] "යථා පි දීපිකො නාම නිලීයිත්වා ගණ්හති මිගෙ"ති එව මාදිකං අට්ඨකථාවචනං අත්ථෙව. බුඩ්ඝොසාචරියාදීහි පොරාණට්ඨකථා නයෙන වුත්ත මපි ඉධ සඞ්ගහෙතබ්බ නති වද නති. පාළිනිස්සිතො ති උදානවග්ග සඞ්ගහාදිකො [5] විවට්ටනිස්සිත නති නිබ්බාණ නිස්සිතං. ථෙර ස්සා ති නාගසෙනත්ථෙරස්ස. මග්ගකථාදීනි පකරණානි. පාළියං "අක්ඛරා යා"ති ආදි ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන වුත්තං, අක්ඛරෙනා ති ආදිනා අත්ථො ගහෙ තබ්බො. උපචාරං මුඤ්චිත්වා ති පරිසාය චාදසහත්ථං මුඤ්චිත්වා එකතො ඨිතස්ස වා නිසින්නස්ස වා අනුපසම්පන්නස්ස අකථෙත්වා අඤ්ඤෙ උද්දිස්ස භණන්තස්සා පි අනාපත්ති. [6] සචෙ පන දූරෙ නිසින්න මපි උද්දිස්ස භණති, ආපත්ති එව. ඔපාතෙති ති සඞ්ඛං කථෙති. අනුපසම්පන්නතා, [7] වුත්ත ලක්ඛණං ධම්මං පදසො වාචනතා, එකතො භණනඤ්චා ති ඉමානෙත්ථ තිණි අඞ්ගානි.

පදසොධම්මං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ – තත්‍රිදං නිදස්සන නති සෙසො. දිරත්ත තිරත්ත නති එත්ථ දිරත්තග්ගහණං වචනාලඞ්කාරත්ථං. නිරන්තරං [8] තිස්සො ච රත්තියො [9] සයිත්වා චතුත්ථදිවසාදීසු සයන්තස්සෙ ච ආපත්ති, න එකන්තරිකාදිවසෙන සයන්තස්සා ති දස්සනත්ථ මපි ති දට්ඨබ්බං, දිරත්තවිසිට්ඨං හි තිරත්තං වුච්ච මානං, තෙන අනන්තරිකමෙ ච තිරත්තං දීපෙතී ති. පඤ්චහි ඡදනෙහි ති ඉට්ඨක සිලා සුධා තිණ පණ්ණෙහි. වාචුග්ගත වසෙනා ති පගුණ වසෙන. දිසඩ්ඪහත්ථුබ්බෙධො වඩ්ඪකීහත්ථෙන ගහෙතබ්බො. එකූපචාරො එකෙන මග්ගෙන පවිසිත්වා අබ්හොකාසං අනුක්කමිත්වා සබ්බත්ථ අනුපරිගමන යොග්ගො. එකං බහු චාර මපි එකූපචාරො ච. තත්ථ පන කුඩ්ඩාදීහි රුන්ධිත්වා විසුං චාරං යොජෙන්ති, නානූපචාරො හොති. සචෙ පන [10] රුන්ධති එව විසුං චාරං න යොජෙන්ති, එත මපි එකූපචාරමෙ ච. මත්තිකාදීහි පිහිත චාරො විය ගබ්හො ති [11] ගහෙතබ්බො, අඤ්ඤථා ගබ්හෙ පවිසිත්වා පමුඛා දීසු නිපන්නානුපසම්පන්නෙහි සහසෙය්‍යාපරිමුත්තියා ගබ්හචාරං මත්තිකාදී හි

---

1. සී.මු.ස. & ම.ස. එකමෙකංපදං. 5. සී. මු. ස. ම. ස. & ම. සා. විවට්ටුපනිස්සිතං.
2. සී. වදති=පෙ=පදගණනායාති. 6. සී. සචෙ පන චාරෙ. 9. ම. වසිත්වා.
3. ම, තස්මිං නිස්සද්දෙ. 7. ම. වුත්තලක්ඛණධම්මානං. 10. සී. රුන්ධති එත්ථ.
4, පපඤ්චසූදනී, & ම. සා. යථාහි දීපිකො. 8. සී. තිස්සො ච. 11. ම. ගහෙතබ්බං.

පිදහාපෙත්වා උට්ඨිතෙ අරුණෙ විවරාපෙන්තස්ස පි අනාපත්ති භවෙය්‍යා ති තෙසං [1] පයොගෙ පයොගෙ භික්ඛුස්ස ආපත්තීති. එත්ථ ච කෙචි අනුට්ඨහනෙන [2] අකිරියසමුට්ඨානා ආපත්ති වුත්තා තස්මිං ඛණෙ සයන්තස්ස කිරියා භාවා, ඉදං හි සික්ඛාපදං සියාකිරියාය සමුට්ඨාති සියා අකිරියාය සමුට්ඨාති. කිරියා සමුට්ඨානතා වස්ස තබ්බහුලවසෙන වුත්තාති වදති. යථා වෙතං, එවං දිවාසයන ම්පි, අනුට්ඨහනෙන හි චාරාසංවරණෙනඤ්චෙතං අකිරිය සමුට්ඨාන ම්පි හොතී ති ඉද ඤ්ච යුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

උපරිම තලෙන සඞ්ං අසම්බන්ධභිත්තිකස්සා ති ඉදං සම්බන්ධ භිත්ති කෙ වත්තබ්බමෙ ව නත්ථි ති දස්සනත්ථං වුත්තං. උපරිම තලෙ [3] සයන්තස්ස සඞ්කා එව නත්ථි ති **හෙට්ඨා පාසාදෙ** ති ආදි වුත්තං. **නානුපචාරෙ** ති බහි නිස්සෙණියා ආරොහණියෙ. **සභා සඞ්ඛෙපෙනා** ති [4] සභාකාරෙන. **අඩ්ඪ කුඩ්ඩකෙ** ති ඉමිනා සණ්ඨානං දස්සෙති. යත්ථ තීසු වීසු වා පස්සෙසු භිත්තියො බඩා ඡදනං වා අසම්පත්තා අඩ්ඪභිත්ති, ඉදං අඩ්ඪ කුඩ්ඩකං නාම. **වාළ [5] සඞ්ඝාටො** නාම පරික්ඛෙපස්ස අන්තො ථම්භාදීනං උපරි වාළරූපෙහි කත සඞ්ඝාටො. **පරික්ඛෙපස්ස [6] බහි ගතෙ** ති එත්ථ යස්මිං පස්සෙ පරික්ඛෙපො නත්ථි, තත්ථ සවෙ භූමිතො වත්ථු උච්චං හොති, උභතො උච්ච වත්ථුතො හෙට්ඨා භූමියං නිම්බකොසබ්භන්තරෙ පි අනාපත්ති එව තත්ථ සෙනාසන වොහාරාභාවතො. අථ වත්ථු නිවං භූමිසමමෙ ව සෙනාසනස්ස හෙට්ඨිම තලෙ තිට්ඨති, තත්ථ පරික්ඛෙපරහිත දිසාය නිම්බකොසබ්භන්තරෙ සබ්බත්ථ ආපත්ති හොති, පරිච්ඡෙදාභාවතො පරික්ඛෙපස්ස බහි එව අනාපත්තී ති දට්ඨබ්බං. **පරිමණ්ඩලං වා** ති ආදි මජ්ඣෙ උදකපතනත්ථාය ආකාසඞ්ගණවන්තං සෙනාසනං සන්ධාය වුත්තං. [7] තත්ථ පරිච්ඡෙදෙන ගබ්භ පතන නති එකෙක ගබ්භස්ස වීසු පස්සෙසු පමුඛෙන ගමනං පරිච්ඡින්දිත්වා දියඩ්ඪ හත්ථුබ්බෙධතො අනූනං කුඩ්ඩං කත්වා ආකාසඞ්ගණෙන පවෙසං [8] කරොන්ති, එවං ආකාරාති අත්ථො. **ගබ්භපරික්ඛෙපො** ති [9] චතුරස්ස සාලාදීසු සමන්තා ඨිත ගබ්භභිත්තියො සන්ධාය වුත්තං. [10] **පාටෙක්කං සන්නිවෙසා** ති එකෙක දිසාය ගබ්භපාළියො ඉතරදිසාසු ගබ්භපාළීනං අභාවෙන භාවෙ පි වා අඤ්ඤමඤ්ඤ භිත්තිච්ඡදනෙහි අසම්බන්ධතාය පාටෙක්කං සන්නිවෙසා නාම වුච්චති. **තං = පෙ = සන්ධාය** වුත්ත නති තත්ථ පාචිත්තියෙන අනාපත්තී ති වුත්තං, න දුක්කටෙන, තාදිසාය හි ගබ්භපාළියා පමුඛං තීසු දිසාසු භිත්තීනං අභාවෙන එකදිසාය ගබ්භභිත්තිමත්තෙන සබ්බ ච්ඡන්නං චූළපරිච්ඡන්නං නාම හොති, තස්මා දුක්කටමෙ ව. යදි පන තස්ස පමුඛස්ස ඉතරදිසාසු පි [11] එකිස්සං සබ්බාසු වා භිත්තිං කරොන්ති, තදා සබ්බ ච්ඡන්න උපඩ්ඪපරිච්ඡන්නාදි භාවතො පාචිත්තිය මෙව හොතී ති දට්ඨබ්බං.

---

1. ම. පයොගෙ භික්ඛුස්ස.
2. සී. කිරියසමුට්ඨානා.
3. ම. සයිතස්ස.
4. සී. වුත්තනයෙනෙව.
5. සී.මු.ස. & සී. සඞ්ඝාතො.
6. ම. බහිකතෙති.
7. සී. තත්ථ අපරිච්ඡින්නගබ්භූපචාරන්ති.
8. සී. කරොන්ති ඡන්නෙ එවං.
9. ම. චතුරස්සපාසාදාදීසු.
10. ම. පාටෙක්කසන්නිවෙසාති.
11. සී. එකිස්සාවා.

භූමියං විනා ජගතියා පමුඛං සන්ධායා ති එත්ථ උච්චවත්ථුං අකත්වා භූමියං කත ගෙහස්ස පමුඛං සන්ධාය [1] අපරික්ඛිත්තෙ පාවිත්තියෙන අනාපත්තී ති ඉදං කථිතං, උච්චවත්ථුකං වෙ පමුඛං හොති, තෙන වත්ථුනා පරික්ඛිත්ත සඞ්ඛ්‍යමෙ ව පමුඛං ගච්ඡතී ති අධිප්පායො. **තත්ථා** ති අන්ධකට්ඨ කථායං. **ජගතියා පමාණං වත්ථා** ති පකතිභූමියා නිපන්නො යථා ජගතියා උපරි සසිතං න පස්සති, [2] එවං උච්චාති උච්චවත්ථුස්ස උබ්බෙධප්පමාණං වත්වා. එකදිසාය උජුකමෙ ව දීඝං කත්වා සන්නිවෙසිතො පාසාදො [3] **එක සාලසන්නිවෙසො**, වීසු තීසු වා චතුසු පි වා දිසාසු සිඞ්ඝාටක සණ්ඨානාදි [4] වසෙන කතා විසාලාදි සන්නිවෙසා වෙදිතබ්බා. සාලං පන හෙදනිප්ඵන්න මෙ ව වෙත්ථ පුරිමතො විසෙසොති. **පරික්ඛෙපො විධසෙනා** ති පමුඛස්ස පරික්ඛෙපං සන්ධාය වදති.

"උපඞ්ඨච්ඡන්න උපඞ්ඨපරිච්ඡන්නං සෙනාසනං දුක්කටස්සා"ති ආදිං වත්වා පාළියං දස්සිතත්තා තතො අධිකං සබ්බච්ඡන්න උපඞ්ඨපරිච්ඡන්නාදි ක මපි සබ්බං පාළියං අවුත්ත මපි පාවිත්තියස්සෙ ව වත්ථුභාවෙන දස්සිතං සික්ඛාපදස්ස පණ්ණත්තිවජ්ජත්තා ගරුකෙ ඨාතබ්බතො වා ති වෙදිතබ්බං. **සත්ත පාවිත්තියානී** ති පාළියං වුත්ත පාවිත්තියවයං සාමඤ්ඤතො එක ත්තෙන ගහෙත්වා වුත්තං. පාළියං "තතියාය රත්තියා පුරාරුණා නික්ඛමිත්වා [5] පුන වසතී"ති ඉදං [උක්කට්ඨවසෙන වුත්තං. අතික්කමිත්වාපන පුරාරුණා] උට්ඨහිත්වා අන්නො ඡදනෙ නිසින්නස්සා පි පුන දිවසෙ සහසෙය්‍යෙන අනාපත්ති එව. [6] **සෙනම්බ මණ්ඩපං හොතී** ති සීහළදීපෙ [7] කිර උච්චවත්ථුකො සබ්බච්ඡන්නො සබ්බපරිච්ඡන්නො එවං නාමකො සන්නිපාතමණ්ඩපො අත්ථි, තං සන්ධායෙතං වුත්තං. එත්ථ චතුත්ථභාගො චූළකං, වෙභාගා උපඞ්ඨං, තීසු භාගෙසු වෙභාගා යෙභුය්‍ය න්ති ඉමිනා නයෙන [8] චූළකච්ඡන්නපරිච්ඡන්න තාදීනි වෙදිතබ්බානි. පාවිත්තියවත්ථුක සෙනාසනං, තත්ථ අනුපසම්පන්නෙන සහ නිපජ්ජනං, චතුත්ථදිවසෙ [9] සුරියත්ථඞ්ගමනන්ති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

සහසෙය්‍ය සික්ඛාපදං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ – මාතුගාමෙන සඞ්ං චතුත්ථදිවසෙ සයන්තස්සා පි ඉමිනා සික්ඛාපදෙන එකා ව ආපත්ති, කෙචි පන පුරිමසික්ඛාපදෙනා පී ති වෙ ආපත්තියො වදන්ති, තං න යුත්තං "අනුපසම්පන්නෙනා"ති අනිත්ථිලිඞ්ගෙන වුත්තත්තා, නපුංසකෙන පන චතුත්ථදිවසෙ සයන්තස්ස [10] සදුක්කට පාවිත්තියං වත්තුං යුත්තං. කිඤ්චාපෙත්ථ පාළියං පණ්ඩකවසෙනෙව දුක්කටං වුත්තං, තදනු ලොමිකා පන පුරිස උභතොබ්‍යඤ්ජනකෙන සහ සයන්තස්ස ඉමිනා දුක්කටං.

---

1. සී. පරික්ඛිත්තෙ.
2. සී. එවං උච්චවත්ථුස්සාති.
3. කු. & බො. එකසාලාසන්නි [වෙසො.
4. ම. වසෙනකත්වා.
5. සී. පුනසයතීති.
6. සී. මු. ස. සෙනාසනං මණ්ඩපවණ්ණං හොති. ම. සා. & ම. ස. සෙනම්බමණ්ඩපවණ්ණං හොති. සී. දිබ්බමණ්ඩපවණ්ණං හොති.
7. ම. පන.
8. ම. චූළච්ඡන්න.
9. ම. සුරියත්ථඞ්ගමනාති.
10. සී. දුක්කට.

[ ] ම. නත්ථි.

[1] පුරිමනයෙන චතුත්ථදිවසෙසු දුක්කට පාචිත්තියං, ඉත්ථි උභතොබ්‍යඤ්ජන කො ඉත්ථිගතිකො වා ති අයං අම්හාකං ඛන්ති. මතිත්ථියා අනාපත්ති ති [2]වදන්ති. පාචිත්තියවත්ථුකං සෙනාසනං, තත්ථ මාතුගාමෙන සඞ්ං නිපජ්ජනං, සුරියත්ථඞ්ගමන න්ති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

දුතිය සහසෙය්‍යං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ – **න යක්ඛෙනා** ති ආදීනං "අඤ්ඤත්‍ර විඤ්ඤුනා" ති ඉමිනා සම්බන්ධො. අඤ්ඤත්‍ර විඤ්ඤුනා පුරිසවිග්ගහෙන න යක්ඛාදිනා පී ති එවමත්ථො ගහෙතබ්බො ති අධිප්පායො. තාදිසෙන පි හි සහ ඨිතාය දෙසෙතුං න වට්ටති. තං තං දෙසභාසාය අත්ථං යථාරුචි වට්ටති එව. [3] ඉරියාපථා පරිවත්තනං පුරිසං වා වාදස හත්ථූපචාරෙ [4] අපක්කොසාපනං එත්ථ අකිරියා. වුත්තලක්ඛණස්ස ධම්මස්ස ඡන්නං වාචානං උපරි දෙසනා, වුත්තලක්ඛණො මාතුගාමො, ඉරියාපථ පරිවත්තනාභාවො, විඤ්ඤූපුරිසාභාවො, අපඤ්ඤහ විස්සජ්ජනා ති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

ධම්මදෙසනං සත්තමං.

අට්ඨමෙ – **අත්තරා** ති පරිනිබ්බානකාලතො පුබ්බෙ පි. **අතිකඩ්ඩිය මානෙනා** ති [වදථ භන්තෙ කිං තුම්හෙහි අධිගත න්ති එවං] නිප්පීළියමා නෙන අතිබඩ්ඩියමානෙන. [5] තථා රූපෙ පච්චයෙ සති වත්තබ්බමෙව. **සුත පරියත්ති සිලගුණ** න්ති එත්ථ අත්ථ කුසලතා සුතගුණො, පාළිපාඨ කුසලතා පරියත්තිගුණො ති දට්ඨබ්බං. **චිත්තක්ඛෙපස්ස වා අභාවා** ති ඉමිනා ඛිත්ත චිත්ත වෙදනාට්ටතා පි අරියානං නත්ථි ති දස්සෙති. [6] **පුබ්බෙ අවුත්තෙහි** ති චතුත්ථ පාරාජිකෙ අවුත්තෙහි, ඉද ඤ්ච සික්ඛාපදං පණ්ණත්ති අජානන වසෙන එකන්තතො අචිත්තකසමුට්ඨානමෙ ව හොති අරියානං පණ්ණත්ති [7] **වීතික්කමාභාවා**, ඣානලාභීන ඤ්ච සත්ථු ආණා වීතික්කම පටිසචිත්තස්ස [8] ඣානපරිහානිතො භූතාරොචනං න සම්භවති, උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස භූතතා, අනුපසම්පන්නස්ස ආරොචනං, තඞ්ඛණවිජානනා, අනඤ්ඤූපදෙසො ති ඉමානෙ ත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

භූතාරොචනං අට්ඨමං.

නවමෙ – **තත්ථ භවෙය්‍යා** ති තත්ථ කස්සවි මති එවං භවෙය්‍ය. අට්ඨ කථාවචනමෙව උපපත්තිතො දළ්හං කත්වා පතිට්ඨපෙන්තො [10] **ඉමිනා**

---

1. ම. පුරිමෙන.
2. ම. වදති.
3. සී. ඉරියාපථපරිවත්තනං.
4. සී. අපක්කොසනං.
5. සී. යථාරූපෙ.
6. සී. මු. ස. පුබ්බෙඅවුත්තෙපි.
7. කු. & බො. වීතික්කමභාවා.
8. ම. ඣානපරිහානතො.
9. සී. යත්ථකත්ථවිමතිඑවං.
10. සී. මු. ස. ඉමිනාපිවෙතං.
[ ] සී. නත්ථි.

වෙන නති ආදිමාහ. **ආදිනො පඤ්චසික්ඛාපදානී** ති පාණාතිපාතාදීනි පඤ්ච. **සෙසානී** ති විකාලභොජනාදීනි. සුක්කවිසට්ඨී ආදි [1] අජ්ඣාචාරො ච. අනනිමවත්ථුං අනජ්ඣාපන්නස්ස භික්ඛුනො සවත්ථුකො **සඞ්ඝාදිසෙසො**, අනුපසම්පන්නස්ස ආරොචනං, භික්ඛුසම්මුතියා අභාවො ති ඉමානෙ තීණි අඞ්ගානි.

දුට්ඨුල්ලාරොචනං නවමං.

දසමෙ–අපපංසු මත්තිකාය පඨවියා අනාපත්ති වත්ථුභාවෙන වුත්තත්තා උපඩ්ඪපංසුමත්තිකාය පි පාචිත්තියමේ වා ති ගහෙතබ්බං, නහෙතං දුක්කට වත්ථූති සක්කා වත්තුං ජාතාජාත [2] විනිමුත්තාය තතියපඨවියා අභාවතො. **වට්ටති** ති ඉමස්මිංඨානෙ පොක්ඛරණිං ඛණා ති ඔකාසස්ස අනියමිතත්තා වට්ටති. **ඉමංවල්ලිං ඛණා** ති පඨවි ඛණනං සඤ්ඤාය වුත්තත්තා ඉමිනාව සික්ඛා පදෙන ආපත්ති, න භූතගාම සික්ඛාපදෙන. උභය මපි සඤ්ඤාය වුත්තෙ පන වෙ පි පාචිත්තියා හොන්ති. **උදකපප්පටකො** ති උදකෙ අන්තොභූමියං පවිට්ඨෙ තස්ස උපරි භාගං [3] ඡාදෙත්වා තනුකපංසු වා මත්තිකා වා පටලං හුත්වා පත්තමානා තිට්ඨති, තස්මිං උදකෙ සුක්ඛෙ පි තං පටලං වාතෙන චල මානා තිට්ඨති, [4] තං උදකපප්පටකො නාම. [5] **අඤ්ඤතරබ්භාරෙ** ති අවළඤ්ජ නට්ඨාන දස්සනත්ථං වුත්තං. තාදිසො එව විම්මිකස්ස සම්භවො ති. **මූසිකුක්කුරං** නාම මූසිකාහි ඛණිත්වා බහිකතා පංසුරාසි. [6] "අවජ්ජන" න්ති ආදි වුත්තත්තා උපුඤ්ඤං ආකාසතො පතිත වස්සොදකෙන ඔවට්ඨමේ ව ජාත පඨවී හොති, න ඡදනාදීසු පතිත්වා තතො පවිත්ත උදකෙන තින්තත්තා වෙදිතබ්බං. **මණ්ඩපත්ථම්භෙ** න්ති සාඛාමණ්ඩපත්ථම්භං. **උච්චාලෙත්වා** ති උක්ඛිපිත්වා. **තනො** ති. පුරාණසෙනාසනතො. **මහාමත්තිකං** න්ති භිත්ති ලෙපනං. ජාතපඨවිතා, තථාසඤ්ඤිතා, ඛණනඛණාපන්න ඤ්වා ති ඉමානෙ තීණි අඞ්ගානි.

පඨවී ඛණනං දසමං.

මුසාවාද වග්ගො පඨමො.

දුතියවග්ගස්ස පඨමෙ–**නිග්ගහෙතුං අසක්කොනෙනා** ති සාධට්ඨක විමානෙ සාඛාය ඡිජ්ජමානාය ඡිජ්ජනෙන තත්ථ අඡෙදනත්ථාය දෙවතාය උපනීතං පුත්තං දිස්වා පි කුධාරි නික්ඛිපවෙගං නිවත්තෙතුං අසක්කොනෙනා ති අත්ථො. **රුක්ඛධම්මෙ** ති රුක්ඛස්ස පවත්තියං. රුක්ඛානං විය ඡෙදනාදීසු [7] අඵුප්පත්තිං හි රුක්ඛධම්මො නාම. **උප්පත්තිත්ථ** න්ති. උප්පත්තිං.

1. සී. අජ්ඣාචාරාව.
2. ම. විනිමුත්තාය.
3. සී. චාලෙත්වා.
4. ම. තඤ්ච.
5. ම. & ම. ඨා. අඤ්ඤත.
6. ම. අජ්ඣනඤ්ච.
7. සී. අඵුප්පත්තිංසි ඉධ.

හත්ත න්ති ධාවන්තං. **වාරයෙ** ති නිග්ගණ්හෙය්‍ය. **ඉතරො** ති උප්පන්නං කොධං අනිග්ගණ්හන්තො රාජ උපරාජාදීනං රස්මිමත්ත ගාහක ජනො විය න උත්තම සාරථී ති අත්ථො. [1] **විසටං සප්පවිස** න්ති සරීරෙ දාඨාවණාතු සාරෙන විත්ථිණ්ණං ඛ්‍යාපෙත්වා ඨිතං කණ්හසප්ප විසං විය. **ජහා ති ඔර පාර** න්ති පඤ්චො රම්භාගිය සඤ්ඤාජනානි තතියමග්ගෙන ජහාති. ඔර පාරන්ති හි ඔරිමතීරං වුච්චති. අථවා **සො** ති තතියමග්ගෙන කොධං විනෙත්වා ඨිතො භික්ඛු අරහත්තමග්ගෙන ඔර පාරං [2] ජහාතී ති අත්ථො. තත්ථ ඔරං නාම සකත්තභාවො, අජ්ඣත්තිකානි වා ආයතනානි. පාරං නාම පරඅත්තභාවො, බාහිරානි ආයතනානි වා. තදුභයෙ පන ඡන්දරාගං ජහන්තො ජහාති ඔරිම පාර න්ති වුච්චති.

භවන්ති ති වඩ්ඪන්ති. **අහුවන්ති** ති බහුවු, තෙනාහ "ජාතා වඩ්ඪිතා"ති. **භූතානංගාමො** ති මහා භූතානං හරිත තිණාදිභාවෙන සමග්ගානං සමූහො, තබ්බිනිමුත්තස්ස ගාමස්ස අභාවං දස්සෙතුං **භූතා එව වා ගාමො** ති [3] වුත්තං. පාතබ්‍යසද්දස්ස පා පානෙ ති ධාත්වත්ථං සන්ධායා හ [4]"පරිභුඤ්ජිතබ්බතා"ති. සා ව පාතබ්‍යතා ඡෙදනාදි එව හොතී ති ආහ "තස්සා = පෙ = භූතගාමස්ස වා ජාතා ඡෙදනාදි පච්චයා"ති. "ජාත" සද්දො එත්ථ විජාත පරියායො ති "පුත්තං විජාතා ඉත්ථී"ති ආදිසු විය [5] පසූතවචනො ති ආහ **පසූතානී** ති, [6] නිබ්බත්තපණ්ණමූලානී ති අත්ථො. **තානි දස්සෙන්තො** ති තානිබීජානි දස්සෙන්තො. කාරියදස්සන මුඛෙනෙ ව කාරණ ඤ්ච ගහිත න්ති ආහ "බීජතො නිබ්බත්තෙන බීජං දස්සිත"න්ති. **බීජතො සම්භූතො භූතගාමො බීජ** න්ති ඉමිනා හි උත්තරපදලොපෙන පදුමගච්ඡතො නිබ්බත්තං පුප්ඵං පදුම න්ති ආදිසු වියා යං වොහාරො ති දස්සෙති. **යං බීජං භූතගාමො නාම හොතී** ති නිබ්බත්ත පණ්ණ මූලං සන්ධාය වදති.

යථාරුත න්ති [7] යථාපාඨං. "සඤ්චිච්චා"ති වුත්තත්තා සරීරෙ ලග්ගභාවං ඤත්වා පි උට්ඨහති, තං උඩරිස්සාමී ති සඤ්ඤාය අභාවතො වට්ටති. [8] අනන්තකග්ගහණෙන සාසප මත්තිකා ගහිතා නාම හොති. තස්සා සෙවාල ජාතියා මූලපණ්ණානං අභාවෙන අසම්පුණ්ණ [9]**භූතගාමො නාමා** ති වුත්තං. **සො බීජගාමෙන සඞ්ගහිතො** ති [10] අවඩ්ඪමානෙ පි භූතගාමමූලකත්තා වුත්තං. **අමූලකභූතගාමෙ සඞ්ගහං ගච්ඡති** ති නාළිකෙරස්ස ආවෙණිකං කත්වා වදති. **සෙලෙය්‍යකං** නාම සිලාය සම්භූතා එකා ගන්ධ ජාති. **පුප්ඵිත කාලතොපට්ඨායා** ති විකසිත කාලතො පභුති. **ජත්තකං ගණ්හන්තො** ති විකසිතං ගණ්හන්තො. මකුළං පන රුක්ඛත්තවං අකොපෙන්තෙන පි ගහෙතුං න වට්ටති, ඵුල්ලං වට්ටති. **හත්ථකුක්කුච්චෙනා** ති හත්ථවාපලේලන. **පානීයං න වාසෙතබ්බ** න්ති ඉදං අත්තනො පිවන පානීයං සන්ධාය වුත්තං. අඤ්ඤෙසං

1. සී. මු. ස. & සී. විසතං.
2. ම. ජහතීති.
3. සී. වුච්චති.
4. ම. පරිභඤ්ජිතබ්බතාති.
5 සී. සපුත්තවචනොති.
6. ම. නිබ්බත්තිත.
7. සී. යථාපාළිං.
8. සී. අනන්තරකගහණෙ.
9. ම. භූතගාමොති.
10. සී. වඩ්ඪමානොපි.

පන වට්ටති අනුග්ගහිතත්තා, තෙනාහ "අත්තනා ඛාදිතුකාමෙනා"ති. **සෙසං රුක්ඛානං සාඛා රූහතී ති** මූලං අනොතාරෙත්වා පණ්ණමත්ත නිග්ගමනමත්තෙන පි වඩ්ඪති. තත්ථ [1] කප්පියං අකරොන්තො ඡින්නනාළි කෙර වෙළු දණ්ඩාදයො [2] කොපෙතුං න වට්ටති.

වඩ්කමිතට්ඨානං දස්සෙස්සාමි ති වුත්තත්තා කෙවලං වඩ්කමනාධිප්පා යෙන වා මග්ගගමනාධිප්පායෙන වා අක්කමන්තස්ස තිණානං උපරි නිසී දනාධිප්පායෙන නිසීදන්තස්ස ව දොසො නත්ථි. **සමණකප්පෙහී ති** සමණානං කප්පියවොහාරෙහි. [3] අබීජ නිබ්බට්ටබීජානි පි කප්පියභාවතො සමණකප්පා නී ති වුත්තානි. අබීජං නාම තරුණ අම්බඵලාදීනි, නිබ්බට්ටෙතබ්බං වියොජෙතබ්බං බීජං යස්මිං=තං පනසාදි නිබ්බට්ටබීජං නාම. **කප්පිය නති වත්වා වා ති** පුබ්බකාලකිරියා වසෙන වුත්තෙ පි වචනක්ඛණෙ ව අග්ගි සත්ථා දිනා බීජගාමෙ වණං කාතබ්බ න්ති වචනතො පන පුබ්බෙ කාතුං න වට්ටති. තඤ්ච [4] විධා අකත්වා ඡෙදන හෙදනමෙ ව දස්සෙතබ්බං, කරොන්තෙන ව භික්ඛුනා කප්පියං කරොහි ති යාය කායවී භාසාය වුත්තෙයෙ ව [5] කාරෙ තබ්බං. "බීජගාම පරිමොචනත්ථං පුන කප්පියං කාරෙතබ්බ"න්ති කාරා පනස්ස පඨමමෙ ව අධිගතත්තා. **කටාහෙ පි කාතුං වට්ටති ති** වුත්තත්තා කටාහතො නීහතාය මිඤ්ජාය වා බීජෙ වා යත්ථ කත්ථචි විජ්ඣිතුං වට්ටති එව. භූතගාමො, භූතගාමසඤ්ඤිතා, විකොපනං වා විකොපාපනං වා ති ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

භූතගාම සික්ඛාපදං පඨමං.

දුතියෙ – **අඤ්ඤං වචන** න්ති යං දොස විභාවනත්ථං පරෙහි වුත්තවචනං, තං තස්ස අනනුච්ඡවිකෙන අඤ්ඤෙන වචනෙන [6]පටිචරති. යදෙතං අඤ්ඤෙ නඤ්ඤං පටිචරණවසෙන පවත්තවචනං, තදෙ ව පුච්ඡිත මත්ථං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං වදති පකාසෙතී ති = අඤ්ඤ වාදක න්ති ආහ **අඤ්ඤෙ නඤ්ඤං පටිචරණස්සෙ තං නාම** න්ති. **තුණ්හිභූතස්සෙ තං නාම** න්ති තුණ්හීභාව ස්සෙතං නාමං, අයමෙව වා පාඨො. **අඤ්ඤවාදකං ආරොපෙතු** න්ති අඤ්ඤ වාදෙ ආරොපෙතුං. **විහෙසක** න්ති විහෙසකත්තං. පාළියං [7]"න උග්ඝාටෙතු කාමො"ති පටිච්ඡාදෙතුකාමො. **අනාරොපිතෙ අඤ්ඤවාදකෙ ති** වුත්ත දුක්කටං පාළියං ආගත අඤ්ඤෙනඤ්ඤ පටිචරණවසෙන යුජ්ජති, අට්ඨ කථායං ආගත [8] නයෙන මුසාවාදෙන අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරන්තස්ස පාචිත්තියෙන සඞ්ං දුක්කටං. ආරොපිතෙ ඉමිනාව පාචිත්තියං. කෙචි පන මුසාවාදපාචිත්තියෙන සඞ්ං පාචිත්තියචය න්ති වදන්ති, වීමංසිතබ්බං. ආදි කම්මිකස්ස පි මුසාවාදෙ ඉමිනා ව අනාපත්තී ති දට්ඨබ්බං. ධම්මකම්මෙන

---

1. ම. කප්පියම්පි.
2. ම. කොපෙතුං වට්ටති.
3. ම. අබීජනිප්පට්ට.
4. සී. ඊහි අකත්වා යොජෙතබ්බා ඡෙදනමෙව.
5. ම. කාතබ්බං.
6. සී. පටිවදති.
7. සී. මු. පාචිත්තිය 1 & සී. උග්ඝාටෙතුකාමො.
   සී. මු. පාචිත්තිය 2. උග්ඝාතෙතුකාමො.
8. සී. නයෙනපන.

රොපිතතා, ආපත්තියා වා වත්ථුනා වා අනුයුඤ්ජියමානතා, ඡාදෙතුකාමතාය අඤ්ඤෙනඤ්ඤංපටිචරණං, තුණ්හීභාවො වා ති [1] ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

අඤ්ඤවාදකං දුතියං.

තතියෙ – [2] චින්තායනත්ථස්ස ඛෙ ධාතුස්ස අනෙකත්ථතාය ඔලොකනත්ථ සම්භවතො වුත්තං ඔලොකාපෙන්ති ති. "ඡන්දයා"ති ලිඞ්ගවිපල්ලාසො ති ආහ ඡන්දෙනා ති. භික්ඛුං ලාමකතො චින්තාපනත්ථං අඤ්ඤෙසං තං අවණ්ණ කථනං උජ්ඣාපනං නාම, අඤ්ඤෙසං පන අවත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං සමුල්ල පන වසෙන භික්ඛුනො දොසප්පකාසනං ඛියනං නාමාති අයමෙතෙසං භෙදො. අඤ්ඤං අනුපසම්පන්නං උජ්ඣාපෙති ති අඤ්ඤෙන අනුපසම්ප න්නෙන උජ්ඣාපෙති. [3] තස්ස වා තං සන්තිකෙ ති තස්ස අනුපසම්පන්නස්ස සන්තිකෙ තං සඞ්ඝෙන සම්මතං උපසම්පන්නං ඛියති, [4] ඉධාපි මුසාවාදෙන උජ්ඣාපනාදීනං සම්භවතො දුක්කටට්ඨානානි ච ආදිකම්මිකස්ස අනාපත්ති ච ඉමිනා එව සික්ඛාපදෙන වුත්තාති වෙදිතබ්බං සබ්බත්ථ මුසාවාද පාචිත්ති යස්ස අනිවත්තිතො. ධම්මකම්මෙන සම්මතතා, උපසම්පන්නතා, අගතිගමනා භාවො, තස්ස අවණ්ණකාමතා, යස්ස සන්තිකෙ වදති තස්ස උපසම්පන්න තා, උජ්ඣාපනං වා [5] ඛියනං වා ති ඉමානෙ ත්ථ ඡ අඞ්ගානි.

උජ්ඣාපනං තතියං.

චතුත්ථෙ – [6] අපඤ්ඤාතෙ ති අප්පසිඩෙ. ඉමං පන අට්ඨමාසෙ මණ්ඩපා දීසු ඨපන සඞ්ඛාතං අත්ථවිසෙසං ගහෙත්වා භගවතා පඨමමෙ ච සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්ත න්ති අධිප්පායං "අනුජානාමි භික්ඛවෙ අට්ඨමාසෙ"ති ආදි වච නෙන අනුප්පඤ්ඤත්තිසදිසෙන පකාසෙත්වා විසුං අනුප්පඤ්ඤත්ති න වුත්තා, පරිවාරෙ පනෙ තං අනුජානනවචනං අනුප්පඤ්ඤත්තිට්ඨාන න්ති එකා අනු ප්පඤ්ඤත්තී ති වුත්තං.

නව වාසිමො ති අධුනාසුත්තෙන චීතකච්ඡෙන පළිවෙඨිත මඤ්චො. ඔනඩො ති කප්පිය චම්මෙන ඔනඩො. තෙ හි වස්සෙන සීඝං න නස්සන්ති. උක්කට්ඨ අබ්භොකාසිකො ති ඉදං තස්ස සුඛ පටිපත්ති [7] දස්සනමත්තං, උක්කට්ඨස්සා පි පන චීවරකුටි වට්ටතෙ ච. කායානුගතිකත්තා ති භික්ඛු නො තත්ථෙ ච [8] නිසින්නභාවං දීපෙති, තෙන ච වස්ස භයෙන [9] සයං අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තස්ස ආපත්තී ති දස්සෙති. අබ්භොකාසිකානං තෙමනත්ථාය නියමෙත්වා දායකෙහි දින්නම්පි අත්තානං රක්ඛන්තෙන රක්ඛිතබ්බමෙ ච. වලාහකානං අනුට්ඨිතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා ති ඉමිනා ගිම්හානෙ පි මෙසෙ

---

1. සී. ඉමානිපනෙත්ථ.
2. සී. චින්තායංපතිට්ඨිතස්ස.
3. සී. & ම. තස්සවා සන්තිකෙති.
4. ම. ඉදානි.
5. ම. ඛිපනංවාති.
6. සී. මු. ස. අපඤ්ඤත්තෙ.
7. සී. දස්සනත්ථං.
8. ම. නිසීදනභාවං.
9. සී. අයං අඤ්ඤත්ථ.

උට්ඨිතෙ [1] අඛෙහාසාසෙ නික්ඛිපිතුං න වට්ටතී ති දීපෙති. **තත්‍ර තත්‍රා ති** වෙතියඞ්ගණාදිකෙ තසම්ං තසම්ං අඛෙහාසාසෙ නියමෙත්වා නික්ඛිත්තා. **මජ්ඣතො පට්ඨාය පාදට්ඨානාභිමුඛා ති** යථා සම්මන්නතො සම්මජ්ජිත්වා අඞ්ගණමජ්ඣෙ සබ්බදා සාවරණස්ස [2] සංඛිත්තෙන මජ්ඣෙ වාලිකා සඤ්චිතා [3] හොති, තථා සාතනබ්බවිධි දස්සනත්ථං වුත්තං. උච්චවත්‍රුපාදට්ඨානාභි [4] මුඛං වා භිත්තිපාදට්ඨානාභි මුඛං වා වාලිකා හරිතබ්බා. යත්ථ වා පන කොණෙසු වාලිකා සඤ්චිතා, තත්ථ තතො පට්ඨාය අපරදිසාභිමුඛා හරිතබ්බා ති කෙචි අත්ථං වදන්ති, කෙචි පන සම්මට්ඨට්ඨානස්ස පදවළඤ්ජන අවි කොපනත්ථාය සයං අසම්මට්ඨට්ඨානෙ ඨත්වා අත්තනො පාදාභිමුඛං වාලිකා හරිතබ්බා ති වුත්ත නන්ති වදන්ති. තත්ථ "මජ්ඣතො පට්ඨාය"ති වචනස්ස පයොජනං න දිස්සති.

වඞ්කපාදතාමත්තෙන කුළීරපාදකස්ස සෙසෙහි විසෙසො, න අවනීසු පාදපවෙසන [5] විසෙසෙනා ති දස්සෙතුං "යො වා පන කොචී"ති ආදි වුත්තං. **නිසින්නා** ති උපසම්පන්නසෙස ව. "නිසීදිත්වා = පෙ = පාවිත්තිය"න්ති එත්ථ මෙඤ්ඣට්ඨානාභාවං ඤත්වා පවිසිත්වා ආගන්ත්වා උඞ්ඩිස්සාමී ති ආභොගෙන ගච්ඡන්තස්ස අනාපත්ති, තෙන පුන ගන්තබ්බමෙ ව. [6] **ඤාපෙත්වා ලභිත්වා ති** "ගච්ඡ මා ඉධ තිට්ඨා"ති වුත්තවචනං ලභිත්වා. **ආවාසිකානඤ්ඤෙව පළිබොධො ති** ආගන්තුකෙසු කිඤ්චි අවත්වා නිසීදිත්වා ආවාසිකා එව උඞ්ඩිස්සන්ති, ගතෙසු පි ආවාසිකානමෙ ව පළිබොධො, මහාපච්චරිවාදෙ පන ඉදං අම්හාක නන්ති අවත්වා පි නිසින්නානමෙ වා ති අධිප්පායො. "සන්ථරිත්වා වා සන්ථරාපෙත්වා වා"ති වුත්තත්තා අනාණත්තියා පඤ්ඤාපිතත්තා පි දුක්කටෙ කාරණං වුත්තං. **උස්සාරකො ති** සරභාණකො, සො හි උඞ්ං උඞ්ං පාළිපාඨං සාරෙති පවත්තෙතීති = උස්සාරකො ති වුච්චති.

වණ්ණානුරක්ඛණත්ථං ඤත්වා ති පට ඛණ්ඩාදීහි සිබ්බිත්වාකත්වා. **භූමියං අත්ථරිතබ්බා ති** විම්ලිකාය සති තස්සා උපරි, අසති සුඛ භූමියං අත්ථරිතබ්බා. **සීහවම්මාදීනං පරිහරණෙ එව පවිත්තෙඛපො ති** ඉම්නා මඤ්ච පීඨාදීසු අත්ථරිත්වා පුන සංහරිත්වා ඨපනාදිවසෙන අත්තනො අත්ථාය පරිහරණමෙ ව න වට්ටති. භූමත්ථරණාදිවසෙන පරිභොගො පන අත්තනො පරිහරණං න හොතී ති දස්සෙති, [7] ඛණ්ඩකෙපි "අන්නො පි මඤ්ඤෙව පඤ්ඤත්තානි හොන්ති බහි පි මඤ්ඤෙව පඤ්ඤත්තානි හොන්ති"ති එවං අත්තනො අත්තනො අත්ථාය මඤ්චාදීසු පඤ්ඤාපෙත්වා පරිහරණවත්ථුසමිං "න භික්ඛවෙ මහාඝම්මානි ධාරෙතබ්බානි සීහඝම්මං ව්‍යග්ඝඝම්මං දීපිඝම්මං, යො ධාරෙය්‍ය ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති පටික්ඛෙපො කතො, තස්මා වුත්තනයෙනෙ වෙ ත්ථ අධිප්පායො දට්ඨබ්බා. **දුරුමඤ්ච පීඨන්ති** එලකමය පීඨමෙ ව.

---

1. සී. අජ්ඣොකාසෙ.
2. කු. සංඛිත්තෙන
3. සී. හොන්ති.
4. ම. මුඛංවා වාලිකාහරිතබ්බා.
5. සී. විසෙසඤ්ඤිදස්සෙතුං.
6. ම. & සී, කප්පියං ලභිත්වා ගච්ඡ.
7. ම. ඛණ්ඩකෙසි.

[1] **පාදකඨලිකා** න්ති අධොතපාදං යස්මිං සංසන්තා ධොවන්ති තං දරු ඵලකාදි. "ආගන්ත්වා උඩරිස්සාමී ති ගච්ඡතී"ති වුත්තත්තා අඤ්ඤෙන පි කාරණෙන අනොතාපෙන්තස්ස පි ආගමනෙ සාපෙක්ඛස්ස අනාපත්ති. තෙනෙ ව මාතිකට්ඨකථායං "මඤ්චාදීනං සඞ්ඝිකතා, වුත්තලක්ඛණෙ දෙසෙ සන්ථරණං වා සන්ථරාපනං වා, අපලිබුඩතා, ආපදාය අභාවො, නිරපෙක්ඛතා, ලෙඩ්ඩුපාතා තික්කමො"ති එවමෙ ත්ථ නිරපෙක්ඛතාය සඩිං ඡ අඞ්ගානි වුත්තානි.

පඨම සෙනාසනං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ-**පාවාරො කොජවො** ති පච්චත්ථරණත්ථායෙව ඨපිතා උග්ගත ලොමා අත්ථරණවිසෙසා. **ඵත්තකමෙ ව වුත්ත** න්ති අට්ඨකථාසු වුත්තං. **සෙනාසනතො** ති සබ්බපච්ඡිම සෙනාසනතො. කුරුන්දට්ඨකථායං වුත්ත මෙවත්ථං සවිසෙසං කත්වා දස්සෙතුං "කිඤ්චා පි වුත්තො"ති ආදි ආරඩං. **වත්තබ්බං නත්ථි** ති රුක්ඛමූලස්ස පාකටත්තා වුත්තං. **පලුජ්ජතී** ති විනස්සති. යෙන මඤ්චං වා පීඨං වා විනස්සන්ති තං මඤ්ච පීඨ කවාටං. **සිලුච්චයලෙණ** න්ති පබ්බතගුහා. **ආපුච්ඡනං පන වත්ත** න්ති ඉමිනා ආපත්ති නත්ථි ති දස්සෙති. වුත්තලක්ඛණසෙය්‍යා, තස්සාසඞ්ඝිකතා, වුත්ත ලක්ඛණෙ විහාරෙ සන්ථරණං වා සන්ථරාපනං වා, අපලිබුඩතා, ආපදාය අභාවො, අනපෙක්ඛස්ස දිසාපක්කමනං, උපචාරසීමාතික්කමො ති ඉමා නෙ ත්ථ සත්ත අඞ්ගානි.

දුතිය සෙනාසනං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ - **අනුපවිසිත්වා** ති සමීපං පවිසිත්වා. **උපචාරං ඨපෙත්වා** ති දියඩ්ඩහත්ථූපචාරං ඨපෙත්වා. සඞ්ඝිකවිහාරතා, අනුට්ඨාපනියභාවජානනං, සම්බාධෙතුකාමතා, උපචාරෙ නිසීදනං වා නිපජ්ජනං වා ති ඉමානෙ ත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

අනුපඛජ්ජකං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ - **කොට්ඨකානී** ති චාරකොට්ඨකානි. **සකල** [2] **සඞ්ඝාරාම තො නික්කඩ්ඪිතුං න වට්ටතී** ති ඉදං අනනුරූපතො වුත්තං, පාපගරහි තාය හි අකුපිතවිත්තෙන නික්කඩ්ඪාපෙන්තස්ස ඉමිනාසික්ඛාපදෙන ආපත්ති නත්ථි "කුපිතො අනත්තමනො"ති වුත්තත්තා. අඤ්ඤාපෙක්ඛා ආපත්ති න දිස්සති. පාළියං "අලජ්ජිං නික්කඩ්ඪතී"ති ආදිසු චිත්තස්ස ලහුපරිවත්තිතාය අන්තරන්තරා කොපෙ [3] උප්පන්නෙ පි අනාපත්ති අලජ්ජිතාදි පච්චයෙනෙව

---

1. { ම. ස පාදකඨලිකං.
   { ම. දරුකඨලිකන්ති.

2. සී. මු. ස. සඞ්ඝාරාමතො තෙ නික්කඩ්ඪිතුං.

3. සී. උප්පන්නෙපි අලජ්ජිතාදි.

නික්කඩ්ඪනස්ස ආරඞ්ත්තා. සඞ්ඝිකවිහාරො, උපසම්පන්නස්ස භණ්ඩනකාරක භාවාදි වීනිමුත්තතා, කොපෙන නික්කඩ්ඪනං වා නික්කඩ්ඪාපනං වා ති ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

නික්කඩ්ඪනං සත්තමං.

අට්ඨමං උත්තානමෙව. සඞ්ඝිකොවිහාරො, අසීසඝට්ටවෙහාසකුටී, හෙට්ඨාපරිභොගතා, අපටාණිදින්නෙ[1] ආහච්චපාදකෙ නිසීදනං වා නිපජ්ජනං වා ති ඉමානෙ ත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

වෙහාසකුටී අට්ඨමං.

නවමෙ – "මහල්ලකො නාම විහාරො සස්සාමිකො"ති වුත්තත්තා සඤ්ඤාචිකාය කුටියා අනාපත්තී ති වදන්ති. ඝස්සා ති විහාරස්ස. සා අපරිපූරූ පචාරා පි හොතී ති විවරියමානං කවාටං [2] සාභිත්ති ආහන්ති, සාමන්තා කවාට විත්ථාරප්පමාණා උපචාර රහිතාපි හොතී ති අත්ථො. ආලොකං වාතපානං සන්ධෙති [3] ඝටයතී ති = ආලොකසන්ධී ති කවාටං වුච්චති. චාරවාතපානූපචාරතො අඤ්ඤත්ථ පුනප්පුනං ලිම්පනාදිං කරොන්තස්ස පන පිණ්ඩගණනාය පාචිත්තියං, කෙචි පන පාළියං පාචිත්තියස්ස අවුත්තත්තා දුක්කට න්ති වදන්ති.

අධිට්ඨාතබ්බ න්ති සංවිධාතබ්බං. හරිතෙ ඨිතො අධිට්ඨාති ආපත්ති දුක්කටස්සා ති හරිතයුත්තෙ ඛෙත්තෙ ඨත්වා ඡාදෙන්තස්ස දුක්කට න්ති අත්ථො, කෙචි පන තාදිසෙ ඛෙත්තෙ විහාරං කරොන්තස්ස දුක්කට න්ති වදන්ති, තං පාළියා න සමෙති. උජුකමෙව ඡාදන න්ති [4] ඡාදනමුඛවට්ටිතො පට්ඨාය යාව පිට්ඨිවංස කූටාගාර කණ්ණිකාදි, තාව ඉට්ඨකාදීහි උජුකං ඡාදනං, ඉමිනා පන නයෙන සබ්බස්මිං විහාරෙ එකවාරං ඡාදිතෙ තං ඡාදනං එකමග්ග න්ති ගහෙත්වා පාළියං "වෙ මග්ගෙ"ති ආදි වුත්තං. පරියායෙන [5] ඡාදන ම්පි ඉමිනා ව නයෙන යොජෙතබ්බ න්ති වදන්ති, තං "පුනප්පුනං [6] ඡාදාපෙසී"ති ඉමාය පාළියා ව සබ්බ ම්පි චෙතං ඡදනං ඡදනූපරි වෙදිතබ්බන්ති ඉමිනා අට්ඨකථාවචනෙන ව සමෙති. පාළියං "මග්ගෙන ඡාදෙන්තස්ස" "පරියායෙන ඡාදෙන්තස්සා"ති ඉද ඤ්ච ඉට්ඨකාදිහි තිණ පණ්ණෙහි ව ඡාදනප්පකාරභෙද දස්සනත්ථං වුත්තං, කෙචි පන පන්තියා ඡාදිතස්ස ඡදනස්ස උපරි ඡදනමුඛවට්ටිතො පට්ඨාය උඬ්ං උජුකමෙ ව එකවාරං ඡාදනං එකමග්ග න්ති ගහෙත්වා "වෙ මග්ගෙ"ති ආදි වුත්තං, න පන සකල විහාර ඡාදනං, එසනයො පරියායෙන ඡාදනෙ පී ති වදන්ති, තං පාළි අට්ඨකථාහි න සමෙති. තතියාය මග්ග න්ති එත්ථ තතියායාති උපයොගත්ථෙ සම්පදානවචනං. තතියං මග්ග න්ති අත්ථො, අයමෙව වා පාඨො. තිණ පණ්ණෙහි ලබ්හතී ති තිණ පණ්ණෙහි ඡාදෙත්වා උපරි උල්ලිත්තා වලිත්ත කරණං

---

1. ම. ආහච්චපාදෙ.
2. ම. අස්සභිත්ති-ආහන්ති.
3. කු. & බො. ඝටතීති.
4. සී. ඡදනමුඛවට්ටිතො.
5. { කු. & බො. ඡාදනෙපි. ග. ඡාදනෙන.
6. ම. ඡාදාපෙතීති,

සඞ්ඛාය වුත්තං, කෙවලං තිණ කුටියා හි අනාපත්ති වුත්තත්තාති. **තිණ්ණං මග්ගාන** න්ති මග්ගවසෙන ඡාදිතානං තිණ්ණං ඡදනානං. "තිණ්ණං පරියා යාන"න්ති එත්ථා පි එසෙව නයො. මහල්ලකවිහාරතා, අත්තනො වාසාගාර තා, උත්තරි අධිට්ඨාන න්ති ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

මහල්ලකවිහාරං නවමං.

දසමෙ – මාතිකායං සප්පාණකඋදකං [1] තිණෙන වා මත්තිකාය වා සිඤ්චෙය්‍ය ඡඩ්ඩෙය්‍යා ති අත්ථො, අථවා උදකං ගහෙත්වා බහි සිඤ්චෙය්‍ය, තස්මිඤ්ච උදකෙ තිණං වා මත්තිකං වා ආහරිත්වා පක්ඛිපෙය්‍යා ති අජ්ඣා හරිත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බො, තෙනාහ **සකටභාරමත්තඤ්චෙ පී** ති ආදි. **ඉද** න්ති **තිණ** මත්තිකපක්ඛිපන විධානං. **වුත්ත** න්ති මාතිකායං "තිණං වා මත්තිකං වා"ති [2] එවං වුත්තං, අට්ඨකථාසු වා වුත්තං. ඉදඤ්ච සික්ඛාපදං බාහිර පරිභොගං සඞ්ඛාය වත්ථුවසෙන වුත්තං, අබ්භන්තරපරිභොගස්ස විසුං වක්ඛමානත්තා. තදුභය ම්පි [3]"සප්පාණක"න්ති කත්වා වධකචිත්තං විනා ච සිඤ්චනෙ පඤ්ඤත්තත්තා "පණ්ණත්ති චජ්ජ"න්ති වුත්තං, වධකචිත්තෙ පන සති සික්ඛාපදන්තරෙනෙ ච පාචිත්තියං, න ඉමිනාති දට්ඨබ්බං. උදකස්ස සප්පාණකතා, සිඤ්චනෙන පාණකා මරිස්සන්තී ති ජානනං, තාදිසමෙව ච උදකං, විනා වධකචෙතනාය කෙනචිදෙව කරණීයෙන තිණාදීනං සිඤ්චන න්ති ඉමානෙ ත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

සප්පාණකං දසමං.

සෙනාසන වග්ගො දුතියො.

භූතගාම වග්ගොති පි එතස්සෙ ව නාමං.

තතියවග්ගස්ස පඨමෙ – **තිරච්ඡානභූත** න්ති තිරොකරණ භූතං, බාහිර භූත න්ති අත්ථො. [4] **සම්ඛො** ති පරිපුණ්ණො. [5] **සහිතත්ථො** ති අත්ථයුත්තො. අත්ථගම්භීරතාදිනා **ගම්භීරො**. [6] **පරතො** ති උත්තරි කරොන්තො, පරි බාහිරෙ කරොන්තො. **විභඞ්ග** ති ඣානවිභඞ්ග. **චරණ** න්ති නිබ්බාණ ගම නාය පාදං. **ඝදස්සා** ති යං අස්ස. **ධාරෙති** ති අවිනස්සමානං ධාරෙති. **පරි කථනත්ථ** න්ති පකිණ්ණක කථාවසෙන පරිච්ඡින්න ධම්මකථනත්ථං. **තිස්සො අනුමොදනා** ති සඞ්ඝභත්තාදිසු දානානිසංස පටිසංයුත්තා නිධිකණ්ඩ සුත්තාදි අනුමොදනා, [7] ගෙහප්පවෙස මඞ්ගලාදිසු මඞ්ගලසුත්තාදි අනුමො දනා, මතකභත්තාදි [8] අමඞ්ගලෙසු තිරොකුඩ්ඩාදි අනුමොදනාති ඉමා තිස්සො අනුමොදනා. **කම්මාකම්ම විනිච්ඡයො** ති පරිවාරාවසානෙ කම්ම

---

1. සී. තිණෙවා. 4. ම. ඉඩොති. 7. සී. ගෙහප්පවෙසන.
2. සී. එවං අට්ඨකථාසුවා වුත්තං. 5. සී.මු.ස. & ම.ස. සහිතත්තොති. 8. කු. අවමඞ්ගලෙසු.
3. සී, සප්පාණකන්ති වධකචිත්තං. 6. සී.මු.ස. පුරතො.

වගෙහ වුත්ත විනිවිජ්ජයෝ. **සමාධිවසෙනා** ති සමථපුබ්බකවසෙන. **විපස්සනා වසෙන වා** ති දිට්ඨිවිසුද්ධි ආදිකාය සුක්ඛවිපස්සනාය වසෙන. **අත්තනෝ සීලරක්ඛනත්ථං** [1] අපරානපෙක්ඛතාය යෙන කාමං ගන්තුං වත්තසෙසා දිසා අරඤ්ඤ අස්ස වා සන්ති, තාසු වා සාධූති **චාතුද්දිසෝ. අභිවිනයෙ** ති පාති මොක්ඛසංවරසඞ්ඛාතෙ සංවරවිනයෙ, තප්පකාසකෙ වා විනයපිටකෙ. [2] **විනෙතූ** නන්ති සික්ඛාපෙතුං පකාසෙතුං. **පගුණා වාචුගතා** ති පාඨතොච අත්ථතොච පගුණා මුඛෙ සන්නිධාපනවසෙන වාචුගතා කාතබ්බා අත්ථමත්තවසෙන පෙත්ථ යොජනං කරොන්ති. **අභිධම්මෙ** ති ලක්ඛණ රසාදිවසෙන පරිච්ඡින්නෙ නාම රූප ධම්මෙ. පුබ්බ කිර මහාථෙරා පරියත්ති අනන්තරධානාය එකෙ කස්ස ගණස්ස දීඝනිකායාදි එකෙක ධම්මකොට්ඨාසං නියාතෙන්තා තුමෙහ එතං පාළිතොච අට්ඨකථාතොච පරිහරථ සක්කොන්තා [3] උත්තරිමපි උග්ගණ්හථා ති එවං සකලධම්මං [4] ගන්ථ වසෙන නියාතෙන්ති. තත්ථ තෙ ච භික්ඛූ [5] ගන්ථාමෙන දීඝභාණකා මජ්ඣිමභාණකා ති වොහරියන්ති, තෙ ච අත්ත නො භාරභූතං කොට්ඨාසං පරිච්චජ්ජිත්වා අඤ්ඤං උග්ගහෙතුං න ලභන්ති, තං සන්ධාය හ සචෙ මජ්ඣිමභාණකා හොන්ති ති ආදි. තත්ථ හෙට්ඨිමා වා **තයො වග්ගා** ති මහාවග්ගතො හෙට්ඨිමා සගාථකවග්ගො, නිද්දෙසවග්ගො, [6] ඛග්ගවිසාණො ති ඉමෙ තයො වග්ගා. **නිකනිපාතතො පට්ඨාය හෙට්ඨා** ති එකනිපාත දුකනිපාතෙ සන්ධාය වුත්තං. ධම්මපද මපි සහ වත්ථුනා ජාතක භාණකෙන අත්තනෝ ජාතකෙන සද්ධිං උග්ගහෙතබ්බං. [7] **තතො ඔරං න වට්ටතී** ති මහාපච්චරිවාදස්ස අධිප්පායො. **තතො තතො** ති දීඝනිකායාදි තතො. උච්චිනිත්වා උග්ගහිතං සබ්බමස්ස ඨිතියා භික්ඛූනං පි පුබ්බාපරානු සන්ධි ආදි කුසලතාය ච න හොතී ති තං න වට්ටතී ති පටික්ඛිත්තං. **අභිධම්මෙ කිඤ්චි ගහෙතබ්බන්ති න වුත්ත** නන්ති එත්ථ යස්මා විනයෙ කුසලත්ති කාදි විභාගො සුත්තන්තෙසු සමථ විපස්සනාමග්ගො ච අභිධම්මපාඨං විනා න විඤ්ඤායති අන්ධකාරෙ පවිට්ඨකාලො විය හොති, තස්මා සුත්ත විනයා නං ගහණවසෙන අභිධම්මගහණං වුත්තමෙවා ති විසුං න වුත්ත නන්ති වෙදිතබ්බං. යථා හොජනං භුඤ්ජිතබ්බ නන්ති වුත්තෙ බ්‍යඤ්ජනං ඛාදිතබ්බ නන්ති අවුත්ත මපි වුත්තමෙව හොති තදවිනාභාවතො, එවං සමපදමිදං දට්ඨබ්බං.

පරිමණ්ඩල පදබ්‍යඤ්ජනාසා ති පරිමණ්ඩලානි පරිපුණ්ණානි පදෙසු සිථිල ධනිතාදි බ්‍යඤ්ජනානි යස්සං, තාය. **පුරස්ස එසා** ති = **පොරී**, නගර වාසීනං කථාති අත්ථො. **අනෙලගලාසා** ති එත්ථ [8] එළාති ඛෙළං තග්ගලන විරහිතාය. **කල්‍යාණ වාක්කරණො** ති එත්ථ වාචා එව වාක්කරණං උදාහරණ සොභො, කල්‍යාණං මධුරංවාක්කරණමස්සා ති = කල්‍යාණවාක්කරණො. [9] උප සම්පන්නාය මෙථුනෙනෙව අභබ්බා හොති, න සික්ඛමානා සාමණෙරාසුති

1. සී. අනපෙක්ඛතාය. 4. සී. ගණවසෙන නීයාදෙසුං. 7. ම. & සී. ඉතොඔරං.
2. ම. විනෙතුන්ති පකාසෙතුං. 5. සී. ගණ්හිවසෙන. 8. සී. එලානිඛෙලං.
3. ම. උත්තරිපි. 6. ම. ඛග්ගවිසෙහාති ඉමානයොවග්ගා. 9. සී. උපසම්පන්නාස්ස.

ආහ **භික්ඛුනියා** [1] **කායසංසග්ගංවා** ති ආදි. **ගරුකෙහි** ති [2] ගරුකා තබ්බෙහි. **එකතො උපසම්පන්නායා** ති උපයොගත්ථෙ භුම්මවචනං. **භික්ඛූනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නා** නාම පරිවත්තලිඞ්ගා වා පඤ්චසතසාකියානියො වා, එතා පන එකතො උපසම්පන්නා ඔවදන්තස්ස පාචිත්තියමෙව. **න නිමන්තිතා හුත්වා ගන්තුකාමා** ති නිමන්තිතා හුත්වා භොජනපරියොසානෙ ගන්තුකාමා න හොන්ති, තත්ථෙව වසිතුකාමා හොන්තී ති අත්ථො. **යතො** ති භික්ඛුනූපස්සයතො. **ඝාචිත්වා** ති තුම්හෙහි ආනීත ඔවාදෙනෙව මය මපි [3] වසිස්සාමා ති යාචිත්වා. **තත්ථා** ති තස්මිං භික්ඛුනූපස්සයෙ. අභික්ඛුකාවාසෙ වස්සං වසන්තියා පාචිත්තියං, අපගච්ඡන්තියා දුක්කටං. ඉමාසු කතරාපත්ති පරිහරිතබ්බා ති චොදනං පරිහරන්තො ආහ **සා රක්ඛිතබ්බා** ති. [4] සාවස්සානුපගමනමූලිකා ආපත්ති රක්ඛිතබ්බා, ඉතරාය අනාපත්ති කාරණං අත්ථි ති අධිප්පායො, තෙනාහ **ආපදාසු** හි ති ආදි. **ඔවාදත්ථායා** ති ඔවාදෙ යාවනත්ථාය. **මෙ තිස්සො** ති විහි තිහි, කරණත්ථෙ වෙ තං පච්චත්තවචනං. **පාසාදිකෙනා** ති පසාදජනකෙන කායකම්මාදිනා. **සම්පාදෙතු** ති තිවිධං සික්ඛං සම්පාදෙතු. අසම්මතතා, භික්ඛුනියා පරිපුණ්ණුපසම්පන්නතා, ඔවාද වසෙන අට්ඨගරු ධම්මදාන න්ති ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

භික්ඛුනොවාදං පඨමං.

දුතියෙ – [5] **කොකනද** න්ති පදුමවිසෙසං, තං කිර බහුපත්තං වණ්ණසම්පන්නං. අයං හෙ ත්ථ අත්ථො යථා කොකනදසඞ්ඛාතං පදුමං, එවං ථූල්ල මුඛපදුමං [6] අවීතගුණගන්ධං නිම්මලෙ අන්තලික්ඛෙ ආදිච්චං විය ච අත්තනො [7] තෙජසා තපන්තං තතො එව විරොචමානං, අඞ්ගෙහි නිච්ඡරණකජුතියා අඞ්ගීරසං සම්මාසම්බුඩං පස්සා ති. **රජො හරණ** න්ති සරීරෙ රජං පුඤ්ඡති ති = රජොහරණ න්ති පුඤ්ඡනවොළස්ස නාමං. ඔභාසවිස්සජ්ජන පුබ්බකා භාසිතගාථා ඔභාසගාථා නාම, විසුඞ්මග්ගාදීසු පන [8] "රාගො රජො න ච පන රෙණු වුච්චතී" ති ආදි ඔභාසගාථා වුත්තා, න පනෙ සා "අධිවෙතසො" ති ගාථා, අය ඤ්ච චූළපන්ථකත්ථෙරස්ස උදානගාථා ති උදානපාළියං නත්ථි, එකු දානියත්ථෙරස්ස පනා යං උදානගාථා ති තත්ථ වුත්තං, ඉධ පන පාළියා එව වුත්තත්තා [9] ථෙරස්සාපි අයං උදානගාථාති ගහෙතබ්බං. [10] ඉධ ච අට්ඨගරුධම්මෙනාපි ඔවදතො පාචිත්තියමෙ ව. අත්ථඞ්ගත සුරියතා, පරිපුණ්ණුපසම්පන්නතා, ඔවදනන්ති ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

අත්ථඞ්ගත සික්ඛාපදං දුතියං.

---

1. { ම. කායසංසග්ගෙනාති. සි. කායසංසග්ගමත්තෙනාති.
2. ම. ගරුකභණ්ඩෙහි.
3. ම. වසාමාති.
4. ම. සාවස්සානුගමන.
5. ම. ස. ම. සා. & ම. කොකනුදන්ති.
6. සී. අවීතගන්ධං.
7. ම. තෙජෙන.
8. ම. රාගො රජො න පන.
9. ම. ථෙරස්සාපි උදානගාථාති.
10. ම. ඉධ ච අගරුධම්මෙනාපි.

තතියං උත්තානමෙව. උපස්සයූපගමනං, පරිපුණ්ණුපසම්පන්නතා, සමයාභාවො, ගරුධම්මෙහි ඔවදන න්ති ඉමානෙ ත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

භික්ඛූනූපස්සයං තතියං.

චතුත්ථෙ – ආමිසනිරපෙක්ඛ මපි ආමිසහෙතු ඔවදතී ති සඤ්ඤාය භණ න්තස්ස පි අනාපත්ති සවිත්තකත්තා සික්ඛාපදස්ස. සෙසමෙත්ථ උත්තාන මෙව. උපසම්පන්නතා, ධම්මෙන ලඞ්සම්මුතිතා, අනාමිසන්තරතා, අවණ්ණ කාමතාය එවං භණන න්ති ඉමානෙ ත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

ආමිසසික්ඛාපදං චතුත්ථං.

පඤ්චමං චීවරදානසික්ඛාපදං උත්තානමෙ ව.

ඡට්ඨෙ - **කඨින වත්ත** න්ති කඨිනමාසෙ චීවරං කරොන්තානං සබ්‍රහ්ම චාරීනං සහාය භාවූපගමනං සන්ධාය වුත්තං. **වඤ්චත්වා** ති තව ඤ්ඤාතිකා යා ති අවත්වා එකිස්සා භික්ඛුනියාති එත්තකමෙ ව වත්වා එකිස්සා භික්ඛු නියා ති සුත්වා තෙ අඤ්ඤාතික සඤ්ඤිනො අහෙසු න්ති ආහ **අකප්පියෙ නියොජිතත්තා** ති. අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා සන්තකතා, නිවාසන පාරු පනුපගතා, වුත්තනයෙන සිබ්බනං වා සිබ්බාපනං වා ති ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

චීවරසිබ්බනං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ පාළියං [1]"ගච්ඡාම භගිනි ගච්ඡාම අය්‍යා"ති භික්ඛුපුබ්බකං සංවිධානං, ඉතරං භික්ඛුනීපුබ්බකං. "එකඩාන මග්ග"න්ති එකතො අඩාන සඞ්ඛාතං මග්ගං. "භිය්‍යො"ති සුවෙ. "පරෙ"ති [2] තතිය දිවසෙ. **විධා වුත්ත ප්පකාරො** ති පාදගමනෙ පක්ඛගමනෙ ති විධා වුත්තප්පකාරො. **උප චාරො න ලබ්භති** ති යො පරික්ඛිත්තා දි ගාමස්ස එකලෙඞ්ඩුපාතාදි උපචාරො වුත්තො, සො ඉධ න ලබ්භති ආසන්නත්තා, එතෙන ව අන්තර ඝරෙ යෙවෙ ත්ථ ගාමොති අධිප්පෙතො, න සකලං ගාමක්ඛෙත්තං. තත්ථා පි යත්ථ උපචාරො ලබ්භති, තත්ථ උපචාරානුක්කමනෙ එව ආපත්තී ති දස්සෙති, තෙනාහ **රතනමත්තන්තරො** ති ආදි. උපචාරානුක්කමනඤ්චෙ ත්ථ උපචාරබ්භන්තරෙ පවිසනමෙ ව හොති. [3] තත්ථ අප්පවිසිත්වා පි උපචාරතො බහි අඩයොජනබ්භන්තර ගතෙන මග්ගෙන ගච්ඡන්තො පි මග්ගස්ස චීසු පස්සෙසු අඩයොජනබ්භන්තරගතං ගාමූපචාරං සබ්බං ඔක්කමිත්වා [4] ගච්ඡ තිච්චෙව වුච්චති. අඩයොජනතො බහි ගතෙන මග්ගෙන ගච්ඡන්තො න

---

1. { ම. ගච්ඡභගිනි. සී. ගච්ඡථභගිනි.
2. ම. තතියෙ දිවසෙ.
3. සී. තත්ථ පවිසිත්වාපි.
4. සී. ගච්ඡතීචාති.

ගාමූපචාරගණනාය කාරෙතබ්බා. අඩ්ඪයොජන ගණනායෙව කාරෙතබ්බා, එවඤ්ච සති අනන්තරසික්ඛාපදෙ නාවා යෙව [1]ගාමතීරූපසෙසනගච්ඡන්තස්ස ගාමූපචාර ගණනාය ආපත්ති සම්භවිතා හොති, නහි සක්කානාවාය ගාමූප චාරබහන්තරෙ පථිසිතුං. තිණ්ණං මග්ගානං සම්බන්ධට්ඨානං **සිඞ්ඝාටකං. එත්ථන්තරෙ සංවිදහිතෙති** එත්ථ න කෙවලං යථා වුත්තරථිකාදිසු එව සංවිදහනෙ දුක්කටං, අන්තරා මග්ගෙ පී ති අධිප්පායො.

අඩ්ඪයොජනං අතික්කමන්තස්සා ති අසති ගාමෙ අඩ්ඪයොජනං අතික්ක මන්තස්ස. යස්මිං හි ගාමක්ඛෙත්ත භූතෙ පි අරඤ්ඤෙ අඩ්ඪයොජනබහන්ත රෙ ගාමො න හොති, ත ම්පි ඉධ අගාමකං අරඤ්ඤං නාම අධිප්පෙතං, න විඤ්ඤාටවාදයො. **රථ්යාභෙදෙ** ති රථ්යාවිලොපෙ. **චක්කාසමාරූළ්හා** ති ඉරියාපථ චක්කං සකටචක්කං වා සමාරූළ්හා. ච්ඡා මපි සංවිදහිත්වා මග්ග පටිපන්නා, අවිසඞ්කිතා, සමයාභාවො, අනාපදා, ගාමන්තරොක්කමනං වා අඩ්ඪයොජනාතික්කමො වා ති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි. එකතො උප සම්පන්නාදීහි සඞ්ඝං සංවිධාය ගච්ඡන්තස්ස පන මාතුගාමසික්ඛාපදෙන ආපත්ති.

[2] **සංවිදහනං සත්තමං.**

අට්ඨමෙ - **එකං තීරං = පෙ = නිරන්තර** නාම නදිතො අඩ්ඪයොජනබහ න්තරෙ පදෙසෙ නිවිට්ඨගාමෙහි නිරන්තරතා වුත්තා. [3] **එකං අගාමකං අරඤ්ඤං** නාම තථා නිවිට්ඨ ගාමාභාවෙන වුත්තං. **අගාමක නිරූපසෙසා** ති ආදි පන අතිරෙක අඩ්ඪයොජන විත්ථතං නදිං සන්ධාය වුත්තං, තතො ඌන විත්ථාරඤ හි නදියා මජ්ඣන්හා පි ගමනෙ තීරවසස්සා පි අඩ්ඪයොජනබහන්ත රෙ ගන්තත්තා ගාමන්තර ගණනාය අඩ්ඪයොජන ගණනාය ච ආපත්තියො පරිච්ඡින්දිතබ්බා, තෙනෙව "යොජන විත්ථතා = පෙ = අඩ්ඪයොජන ගණනාය පාචිත්තියානී"ති වුත්තං, තෙනෙව හි යොජනතො ඌනාය නදියා අඩ් යොජනබහන්තරගත තීරවසෙනෙ ව ආපත්තිගණනං වුත්තමෙව හොති. **සබ්බඅට්ඨකථාසූති** ආදිනා වුත්තමෙවත්ථං සම්පෙතෙති. තත්ථ කිඤ්චා පි සමුද්ද [4] තළාකාදීසු පාචිත්තියං න වුත්තං, තථා පි කිළාපුරෙක්ඛාරස්ස [5]තත්ථා පි දුක්කට මෙවා ති ගහෙතබ්බං. පඨමං කිළාපුරෙක්ඛාරස්සා පි පච්ඡා නාවාය නිදූපගතස්ස යොනිසො වා මනසිකරොන්තස්ස ගාමන්තරොක්කමනාදීසු පි ආපත්ති සම්භවතො පණ්ණත්ති වජ්ජතා නිවිත්තතා ච සස සික්ඛාපදස්ස වුත්තා ති වෙදිතබ්බං. සෙසං සුවිඤ්ඤෙයය මෙව.

[6] **නාවාභි රුහනං අට්ඨමං.**

---

1. සී. ගාමතීරොපසෙන. 3. ම. & සී. එකං අරඤ්ඤන්ති. 5. ම. තත්ථ දුක්කටමෙවාති.
2. සී.මූ.ස. & පාවිත්ති, සංවිධාන. 4. ම. තළාකාසු. 6. ම. නාවාරූහනං.

නවමෙ පාළියං [1]"සික්ඛමානාය = පෙ = පඤ්චභොජනානි ඨපෙත්වා සබ්බත්ථ අනාපත්තී"ති ඉදං ඉමිනා සික්ඛාපදෙන අනාපත්තිං සන්ධාය වුත්තං: පඤ්චහි සහධම්මිකෙහි කත විඤ්ඤත්ති පරිකථාදිහි උපපන්නං [2]පරිභුඤ්ජිතබ්බස්ස දුක්කටමෙව. භික්ඛුනියා පරිපාචිතතා, තථා ජානනං, ගිහි සමාරම්භා භාවො, භොජනතා, අජ්ඣාහරණ නන්ති ඉමානෙ තත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

පරිපාචනං නවමං.

දසමෙ - **උපනන්දස්ස චතුත්ථසික්ඛාපදෙනා** ති මාතුගාමෙන රහො නිසජ්ජසික්ඛාපදං සන්ධාය වුත්තං, තං පන අවෙලකාවගෙහ පඤ්චම මපි උපනන්දං ආරබ්භ පඤ්ඤත්තෙතස්සු චතුත්ථත්තා එවං වුත්ත නන්ති දට්ඨබ්බං.

රහො නිසජ්ජං දසමං.

භික්ඛුනී වගෙගා තතියො.

චතුත්ථවග්ගස්ස පඨමෙ - **ඉමෙසං යෙවා** ති ඉමෙසං පාසණ්ඩානං යෙව. **එත්තකානෙ** නන්ති ඉමස්මිං පාසණ්ඩෙ එත්තකානං. "ගච්ඡන්තෙනා වා ආගච්ඡන්තෙනා වා"ති ඉදං අඩ්ඪයොජන වසෙන ගහෙතබ්බං. අඤ්ඤං උද්දිස්ස පඤ්ඤත්තන්ත ඤත්ව [3]භික්ඛූසු අපසන්නෙහි තිත්ථියෙහි සාමඤ්ඤතො පි පඤ්ඤත්තන මපි භික්ඛූනං න වට්ටති එව. ආවසථපිණ්ඩතා, අගිලානතා, අනුවස්සිකා භොජන නන්ති ඉමානෙ තත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

ආවසථපිණ්ඩං පඨමං.

දුතියෙ - **අභිමාරෙ** ති අභිභවිත්වා භගවන්තං මාරණත්ථාය පයොජීතෙ ධනුඞ්ගෙ. නනු "රාජාන මපි මාරාපෙසී"ති වචනතො ඉදං සික්ඛාපදං අජාතසත්තුනො කාලෙ පඤ්ඤත්තන්ත නන්ති සිඛං, එවඤ්ච සති පාළියං "තෙන ඛො පන සමයෙන රඤ්ඤො මාගධස්ස = පෙ = ඤාතිසාලොහිතො ආජීවකෙසු පබ්බජිතො හොති = පෙ = බිම්බිසාරං එතදවොචා"ති ආදි විරුජ්ඣතී ති න විරුජ්ඣති, සො කිර ආජීවකො බිම්බිසාරකාලතො පභුති අනන්තරන්තරා භික්ඛූ නිමන්තෙත්වා දානං [4]දෙන්තො අජාතසත්තුකාලෙ පි සික්ඛාපදෙ පඤ්ඤත්තෙත පි භික්ඛූනං සන්තිකෙ දූතං පාහෙසි, භික්ඛූ ච කුක්කුච්චායන්තා නිවාරෙසුං, තස්මා ආදිතො පට්ඨාය තං වත්තු දස්සිත නන්ති වෙදිතබ්බං.

අඤ්ඤමඤ්ඤං විසදිසං රජ්ජං=විරජ්ජං, විරජ්ජතො ආගතා=වෙරජ්ජකා, තෙ ච යස්මා ජාති ගොත්තාදිතො නානාවිධා, තස්මා **නානා වෙරජ්ජකෙ** ති පි අත්ථො. ඉමස්ස සික්ඛාපදස්ස වත්තු වසෙනෙව විඤ්ඤත්තිතො ගණ

---

1. පාචිත්ති. සික්ඛමානා.
2. ම. පරිභුත්තස්ස.
3. සී. ඉයාඛුනීසු.
4. ම. දදන්තා.

භොජනත්ථතා සිඩාති තං අවත්වා පදභාජනෙ අසිඩමෙව නිමන්තනතො ගණභොජනං දස්සිත නති වෙදිතබ්බං, තෙනාහ **වීහි ආකාරෙහි** ති ආදි. **යෙන කෙනවි වෙවචනෙනාති** වුත්තත්තා භොජනං ගණ්හථාති ආදි සාමඤ්ඤනාමෙනා පි ගණභොජනං හොති, යං පන පාළියං අඩාන ගමනාදි වත්ථුසු "ඉධෙව භුඤ්ජථා"ති වුත්තවචනස්ස කුක්කුච්චායනං, තම්පි ඔදනාදි නාමං ගහෙත්වා වුත්තත්තා එවකත නති වෙදිතබ්බං. **එකතො ගණ්හන්තී** ති අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වාදසහත්ථං අමුඤ්චිත්වා එකතො ඨත්වා ගණ්හන්ති. "අම්හාකං චතුන්න ම්පි භත්තං දෙහී"ති වුත්තත්තා පාළියං "ත්වං එකස්ස භික්ඛුනො භත්තං දෙහී"ති ආදි වුත්තත්තා ච භොජන නාමෙන විඤ්ඤත්ති මෙ ච ගණභොජනං හොති, තඤ්ච අඤ්ඤෙන [1] විඤ්ඤත්ත ම්පි එකතො ගණ්හන්තානං සබ්බෙස ම්පි හොතී ති දට්ඨබ්බං. විසුං ගහිතං පන [2] විඤ්ඤත්තං භුඤ්ජතො පණීතභොජනාදි සික්ඛාපදෙහි ආපත්ති එව.

ආගන්තුක [3] **පත්ත** නති අච්ඡින්දිත්වා අත්වාධිං ආරොපෙත්වා කරණ චීවරං සන්ධාය වුත්තං. **ඨපෙති** ති එකං අන්තං චීවරෙ බන්ධනවසෙන ඨපෙති. **පච්චාගතං සිබ්බෙති** ති තස්සෙ ච [4] දුතියං අන්තං පරිවත්තිත්වා ආහතං සිබ්බෙති. **ආගන්තුක පත්තං බන්ධති** ති [5] චීවරෙන ලග්ගං කරොන්තො පුනප්පුනං තත්ථ තත්ථ සුත්තෙන බන්ධති. **ඝට්ටෙති** ති පමාණෙන ගහෙත්වා [6] දණ්ඩාදීහි ඝට්ටෙති. **සුත්තං කරොති** ති ගුණාදිභාවෙන වට්ටෙති අනෙක ගුණසුත්තං හත්ථෙන වා චක්කදණ්ඩෙන වා වට්ටෙති එකත්තං කරොති. **පරිවත්තනංකරොති** ති පරිවත්තන දණ්ඩයන්තකං කරොති යස්මිං සුත්තගුළං පවෙසෙත්වා වෙළු නාළිකාදීසු ඨපෙත්වා පරිබ්භමාපෙත්වා සුත්තකොටිතො පට්ඨාය ආකඩ්ඪන්ති.

අනිමන්තිත චතුක්කන්ති අනිමන්තිතො චතුත්ථො යස්ස භික්ඛුචතුක්කස්ස තං=අනිමන්තිත චතුක්කං, එවං සෙසෙසු පි, තෙනාහ **පඤ්චන්නං චතුක්කාන** නති. [7] **සම්පවෙසෙත්වා** ති [8] තෙහි සඩිං යොජෙත්වා. **ගණො භිජ්ජති** ති නිමන්තිත සඞ්ඝො න හොතී ති අත්ථො. **අධිවාසෙත්වා ගතෙසු** ති එත්ථ අකප්පිය නිමන්තනාධිවාසනක්ඛණෙ පුබ්බපයොගෙ දුක්කට ම්පි නත්ථි. විඤ්ඤත්තිතො [9] පසවනෙ පන විඤ්ඤත්තික්ඛණෙ ඉතරසික්ඛාපදෙහි දුක්කටං හොතී ති ගහෙතබ්බං. **නිමන්තනං සාදියථා** ති නිමන්තනභත්තං පටිග්ගණ්හථ. **තානි චා** ති කුම්මාසාදීනි ච තෙහි භික්ඛූහි එකෙන පච්ඡා ගහිතත්තා එකතො න ගහිතානි. **භත්තුද්දෙසකෙන පණ්ඩිතෙන භවිතබ්බං** = පෙ = **මොචෙතබ්බා** ති [10] තෙන භත්තුද්දෙසකෙන අකප්පිය නිමන්තනෙ සාදිතෙ සබ්බෙස ම්පි සාදිතං හොති, එකතො ගණ්හන්තානං ගණභොජනා

---

1. සී. විඤ්ඤත්තිම්පි.
2. සී. විඤ්ඤත්ති භුඤ්ජනතො.
3. ම. ස. & ම. පට්ටන්ති.
4. ම. දුතිය අන්තං.
5. සී. චීවරෙලග්ගං.
6. ම. දබ්බාදීහි.
7. සී, මු. ස. & ම. ස. පවෙසෙත්වා.
8. ම. තෙහියොජෙත්වා.
9. සී. සවනෙපන.
10. ම. එතෙන,

පත්තී ච හොතී ති දස්සෙති. [1] දූතස්ස වාරෙ අන්තරා පුන භත්තං ගණ්හථා ති වචනභයෙන ගාමමාරෙ අඨත්වා ති වුත්තං. ගණභොජනතා, සමයා භාවො, අපෙක්ඛාහරණ නත්ති ඉමානෙ තත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

ගණභොජනං දුතියං.

තතියෙ පාළියං "භත්තපටිපාටි අට්ඨිතා"ති කුලපටිපාටියා දාතබ්බා භත්තපටිපාටි අට්ඨිතා න ඨිතා, අබ්බොච්ඡින්නා [2] නිරන්තරපවත්තා ති අත්ථො. බදරඵලානි පක්ඛිපිත්වා පක්කා යාගු ආදිකං "බදරසාළව"න්ති වුච්චති. පාළියං "පරම්පර භොජනෙ"ති යෙන පඨමං නිමන්තිතො, තස්ස භොජනතො පරස්ස භොජනස්ස භුඤ්ජනෙ. විඤ්ඤත්තා ච ඉධ අනුපඤ්ඤත්තිවසෙන මාතිකායං අනාරොපිතා පි පරිවාරෙ "චතස්සො අනුපඤ්ඤත්තියො"ති අනුපඤ්ඤත්තියං ගණිතා. තත්ථ කිඤ්චා පි අට්ඨකථායං මහාපච්චරිවාදස්ස පච්ඡාකථනෙන පරම්මුඛා විඤ්ඤත්තා [3] පතිට්ඨාපිතා, තථාපි සම්මුඛාවිඤ්ඤත්තා පි ගහෙතබ්බාව, තෙනෙව මාතිකාටීකාය මපි "යො භික්ඛු පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු අඤ්ඤතරස්ස මයඤ භන්තෙ පච්චාසං තුයඤ දම්මී ති වා විඤ්ඤපෙමී ති වා එවං සම්මුඛා"ති ආදි වුත්තං.

ඛීරං වා රසං වා ති පඤ්චභොජනාමිසං භත්තතො උපරිඨිතං සඤ්ඤාය වුත්තං, තං හි අභොජනත්තා උපපටිපාටියා පිවතො පි අනාපත්ති, තෙනාහ භුඤ්ජනෙනාපී ති ආදි. විඤ්ඤත්තාය අභාරණතො [4] අකිරියවසෙනා ති ඉදං වාචාය පි සමුට්ඨිත නත්ති ආහ චෙතනාමත්ත නත්ති. පරම්පරභොජනතා, සමයා භාවො, අපෙක්ඛාහරණ නත්ති ඉමානෙ තත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

පරම්පරභොජනං තතියං.

චතුත්ථෙ [5] පාළියං "පටියාලොක"න්ති පච්ඡිමදිසං, පච්ඡාදිසං නත්ති අත්ථො. අපාථෙය්‍යාදි අත්ථාය පටියාදිත නත්ති සඤ්ඤාය ගණ්හන්තස්සා පි ආපත්ති එව අවිත්තකත්තා සික්ඛාපදස්ස. අත්තනො අත්ථාය ඉමස්ස හත්ථෙ දෙහීති වචනෙනා පි ආපජ්ජනතො චෙතනාමත්ත නත්ති වුත්තං. වුත්තලක්ඛණ පූවමත්තා, අසෙසකතා, අපපිපාසඛගමනතා, අඤ්ඤතකාදිතා, අතිරෙක පටිග්ගහණ නත්ති ඉමානෙ තත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

[6] කාණමාතු සික්ඛාපදං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ - තික්ඛාරං අවචා ති ඉමිනා සබ්බසද්දසාමඤ්ඤායසු ලිඛිතං ඉතිසද්දපයොගං කතකාලෙ න වත්තබ්බ නත්ති දස්සෙති, ඉධ පන අජානනෙහි ඉතිසද්දෙපයුත්තෙපි අතිරිත්තං කතමෙව හොතී ති දට්ඨබ්බං.

---

1. සී. ඉතරස්සවාරෙ ආගන්තවා. 3. ම. පතිට්ඨපිතා. 5. ම. පටියාලොකත්ති.
2. සී. නිරන්තරමපවත්තානි. 4. ම.අක්‍රියාවසෙනාති. 6. ම.ස.ම. & ම.සා.කාණ මාතා.

පවාරිතො ති ඉදඤ්ච කත්තුඅත්ථෙ නිප්ඵන්න න්ති දස්සෙතුං **කතපවාරණො** ති ආදි වුත්තං. "භුත්තාවි"පදස්ස නිරත්ථක භාවමෙව සාධෙතුං **වුත්ත ම්පි චෙ** ත න්ති ආදි වුත්තං. **තාහි** ති පුථුකාහි. **සත්තුමොදකො** ති සත්තුං තෙ මෙත්වා කතො අපක්කො. සත්තුං පන [1] පිංසෙත්වා පිට්ඨං කත්වා තෙමෙත්වා පූවං කත්වා පචන්ති, තං න පවාරෙති. "පටික්ඛිපිතබ්බට්ඨානෙ ඨිතමෙව පටික්ඛිපති නාමා"ති වුත්තත්තා යං යං අලජ්ජිසන්තකං වා අත්තනො අපාපුණක සඞ්ඝිකාදිං වා [2] පටික්ඛෙපතො පවාරණා න හොතී ති දට්ඨබ්බං.

ආසන්නතරං අඞ්ගන්ති හත්ථපාසතො බහි ඨත්වා ඔනමිත්වා දෙන්තස්ස සීසං ආසන්නතරං හොති, තස්ස ඔරිමන්තෙන පරිච්ඡින්දිතබ්බං. **අපනා මෙත්වා** ති අභිමුඛං හරිත්වා. **ඉදං භත්තං ගණ්හාති වදති** ති කිඤ්චි අනා මෙත්වා වදති, කෙවලං වාචාභි හාරස්ස අනධිප්පෙතත්තා ගණ්හථාති ගහෙතුං ආරඩං කටච්ඡුනා අනුක්ඛිත්ත ම්පි පුබ්බෙ පි එවං අභිහටත්තා පවාරණා හොතී ති [3] "අභිහටාව හොතී"ති වුත්තං: **උඩටමත්තෙ** ති භාජනතො වියොජිතමත්තෙ. **විනනං සමහාරෙ** පි ති පරිවෙසකස්ස ච අඤ්ඤස්ස ච භත්තපච්ඡි භාජනවහනෙ සමකෙ පි ති අත්ථො. **රසංගණ්හථා** ති එත්ථ කෙවලං මංසරසස්ස අපවාරණාජනකස්ස නාමෙන වුත්තත්තා පටික්ඛිපතො පවාරණා න හොති. **මච්ඡරස** න්ති ආදිසු මච්ඡො ච රසඤ්චා ති අත්ථස්ස සම්භවතො වත්ථුනො පි තාදිසත්තා පවාරණා හොති. **ඉදං ගණ්හථා** ති පි අවත්වා [4] තුණ්හීභාවෙන අභිහටං පටික්ඛිපතො පි හොති එව. **කරම්බකො** ති මිස්සකාධි වචනමෙතං, යං හි [5] බහූනි මිස්සෙත්වා කරොන්ති, සො කරම්බකො ති වුච්චති. **උද්දිස්ස කතන්ති මඤ්ඤමානො** ති එත්ථ වත්ථුනො කප්පියත්තා [6] "පවාරිතො ච හොතී ති" වුත්තං, තඤ්ඤෙව උද්දිස්ස කතමෙව හොති, පටික්ඛෙපො නත්ථි. **අයමෙත්ථ අධිප්පායො** ති "යෙනාපුච්ඡිතො"ති ආදිනා වුත්තමෙවත්ථං සන්ධාය වදති. [7] **කාරණං පනෙත්ථ දුද්දස** න්ති භත්තස්ස [8] බහුතරභාවෙන පවාරණා සම්භවකාරණං දුද්දසං, අඤ්ඤථා කරම්බකෙ පි මච්ඡාදි බහු භාවෙ පවාරණා භවෙය්‍යා ති අධිප්පායො. යථාවෙත්ථ කාරණං දුද්දසං, එවං පරතො "මිස්සකං ගණ්හථා"ති එත්ථාපි කාරණං දුද්දසමෙවාති දට්ඨබ්බං, යඤ්ච "ඉදං පන භත්ත මිස්සකමෙවා"ති ආදි කාරණං වුත්තං, තම්පි [9] "අප්පතරං න පවාරෙතී"ති වචනෙනන සමෙති. **විසුං කත්වා දෙතීති** "රසං ගණ්හථා"ති ආදිනා වාචාය විසුං කත්වා දෙතී ති අත්ථො ගහෙතබ්බො, න පන කායෙන රසාදිං වියොජෙත්වා ති, තථා අවියොජිතෙ පි පටික්ඛිපතො පවාරණාය අසම්භවතො අප්පවාරණා පහොණකස්ස නාමෙන වුත්තත්තා "භත්තමිස්සක යාගුං ආහරිත්වා යාගුං ගණ්හථා"ති වුත්තට්ඨානාදීසු විය, අඤ්ඤ ථා වා එත්ථ යථා පුබ්බාපරං නවිරුජ්ඣති, තථා අධිප්පායො ගහෙතබ්බො.

---

1. ම. පිසිත්වා.
2. සී. පටික්ඛිපතො.
3. ම. අභිහතාව.
4. සී. තුණ්හීභූතෙන.
5. ම. බහූහි මිස්සිත්වා.
6. ම. පවාරිතොහොතීති.
7. ම. & සී. කාරණං දුද්දසන්ති.
8. ම. පහූතභාවෙ.
9. ම. අප්පවාරණංපවාරෙතීති.

නාවා වා සෙතු වා ති ආදිම්හි නාවාදි අභිරූහනාදිකඛණෙ කිඤ්චි ඨත්වා පි අභිරූහනාදි කාතබ්බත්තෙ පි ගමනතප්පරතාය ඨානං නාම න හොති, ජනසම්මද්දෙන පන අනොකාසාදිභාවෙන [1] කාතුං න වට්ටති. **අවාලෙත්වා** ති වුත්තට්ඨානතො අඤ්ඤසම් මපි පදෙසෙ වා උඩං වා අපෙ සෙත්වා තසම්ං එව පන ඨානෙ පරිවත්තෙතුං ලභති, තෙනාහ **යෙන පස්සෙ නා** ති ආදි. **අකප්පිය භොජනං වා** ති කුලදූසනාදිනා උප්පන්නං. **තං අකප්පිය** න්ති ඉමිනා තෙනම්ස්සං ඔදනාදි අතිරිත්තං හොති එවා ති දස්සෙ ති, තස්මා යං තත්ථ අකප්පකතං කන්දඵලාදි, තං අපනෙත්වා සෙසං භුඤ්ජි තබ්බමෙව. **සො පුන කාතුං [2] න ලභති** ති තසම්ඤ්ඤෙ ව භාජනෙ කයිර මානං පඨමකතෙන සඩිං කතං හොතී ති පුන සො එව කාතුං න ලභති, අඤ්ඤෙ ලභති. අඤ්ඤෙනහි කතතො අඤ්ඤෙ පුන කාතුං ලභති, අඤ්ඤසම්ං පන භාජනෙ තෙන වා අඤ්ඤෙන වා කාතුං වට්ටති, තෙනාහ "යෙන අකතං තෙන කාතබ්බං, යඤ්ච අකතං තං කාතබ්බ"න්ති. **එවං කත** න්ති අඤ්ඤසම්ං භාජනෙ කතං. **සචෙ පන ආමිස සංසට්ඨානී** ති එත්ථ මුඛාදීසු ලග්ග මපි ආමිසං සොධෙත්වා ව අතිරිත්තං භුඤ්ජිතබ්බ න්ති වෙදිතබ්බං. වාචාය ආණා පෙත්වා අතිරිත්තං අකාරාපනතො අකිරිය සමුට්ඨාන න්ති දට්ඨබ්බං. පවා රිතභාවො, ආමිසස්ස අනතිරිත්තතා, කාලෙඅජ්ඣොහරණ න්ති ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

පවාරණ සික්ඛාපදං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ – "භුත්තසම්"න්ති මාතිකායං [3] වුත්තත්තා භොජනපරියොසානෙ පාචිත්තියං. පවාරිතතා, තථා සඤ්ඤිතා, ආසාදනාපෙක්ඛතා, අනතිරිත්තෙන අභිහටපවාරණා, භොජනපරියොසාන න්ති ඉමානෙ ත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

දුතියපවාරණං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ – නටානං නාටකා ති "නටනාටකා," සීතාහරණාදීනි. "ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථ"න්ති පූවාදිඛාදනීයෙ විජ්ජමාන ඛාදනීයකිච්චං ඛාදනීයෙහි කාතබ්බං ජිඝච්ඡාහරණ සඞ්ඛාතං අත්ථං පයොජනං නෙව ඵරන්ති න නිප්ඵාදෙන්ති. එකසම්ං දෙසෙ ආහාරකිච්චං [4] සාධෙන්තං වා අඤ්ඤසම්ංදෙසෙ උට්ඨිත භූමිරසාදිභෙදෙන ආහාරකිච්චං අසාධෙන්ත මපි වා සම්භවෙය්‍යා ති ආහ "තෙසු තෙසු ජන[5]පදෙසූ"ති ආදි, කෙචි පන එකසම්ං ජනපදෙ ආහාරකිච්චං [6] සාධෙන්තං සෙසජනපදෙසු පි විකාලෙ න කප්පති එවා ති දස්සනත්ථං ඉදං වුත්ත න්ති පි වදන්ති. **පකති ආහාරවසෙනා** ති අඤ්ඤෙහි යාවකාලිකෙහි අයොජිතං අත්තනො පකතියාව ආහාරකිච්ච කරණවසෙන. **සම්මොහො එව හොතී** ති අනෙකත්ථානං නාමානං

---

1. සී. ඨාතුං න වට්ටති.
2. සී.මු.ස. න ලබ්භතීති.
3. ම. වුත්තත්තාව.
4. ම. සාධෙන්තංවා අසාධෙන්තංවා.
5. ම. පදෙසූති කෙචි.
6. සී. සාධෙන්ති.

අප්පසිඩ්ඩාන ඤ්ච සම්භවතො සම්මොහො එව සියා, තෙනෙ වෙ ත්ථ මය මපි [1] මූලක මූලාදීනං පරියායන්තරදස්සනෙන අදස්සනං කරිම්හ උපදෙස තො ව ගහෙතබ්බතො. ය න්ති වට්ටකන්දං මුළාල න්ති ථූල තරුණ මූල මෙ ව. රුක්ඛ වල්ලි ආදීනං මත්ථකො ති හෙට්ඨා වුත්තමෙ ව සම්පිණ්ඩෙත්වා වුත්තං. [2] අච්ඡිවාදීනං අපරිපක්කානෙ ව ඵලානි යාවජීවිකානි ති දස්සෙතුං අපරිපක්කානි ති වුත්තං.

හරිටකාදීනං අට්ඨිනි ති එත්ථ මිඤ්ජං යාවකාලික න්ති කෙචි වදන්ති, තං න යුත්තං අට්ඨකථායං අවුත්තත්තා. හිඩ්ගුරුක්ඛතො පග්ඝරිත නීය්‍යා සො හිඩ්ගු නාම. හිඩ්ගු ජතු [3] ආදයො පි හිඩ්ගුවිකතියො ව. තත්ථ හිඩ්ගු ජතු නාම හිඩ්ගුරුක්ඛස්ස දණ්ඩපත්තානි පවිත්වා කත නිය්‍යාසො. හිඩ්ගු සිපාටිකා නාම හිඩ්ගුපත්තානි පවිත්වා කත නිය්‍යාසො, අඤ්ඤෙන [4] මිස්සෙත්වා කතොති පි වදන්ති. නක න්ති අග්ගකොටියා නික්ඛන්ත සිලෙසො. [5] [නකපත්ති] න්ති පත්තතො නික්ඛන්ත සිලෙසො. [6] නකපණ්ණි න්ති පලාසෙ භජ්ජිත්වා කත සිලෙසො, [7] දණ්ඩතො නික්ඛන්ත සිලෙසොති පි වදන්ති. විකාලතා, යාවකාලිකතා, අජ්ඣොහරණ න්ති ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

විකාලභොජනං සත්තමං.

අට්ඨමෙ – තාදිස න්ති අසූපබ්‍යඤ්ජනං. යාවකාලිකං වා යාමකාලිකං වා =පෙ= පාචිත්තිය න්ති එත්ථ කිඤ්චා පි පාළියං ඛාදනීය භොජනීය පදෙහි යාවකාලිකමෙ ව සඞ්ගහිතං, න යාමකාලිකං, තථාපි "අනාපත්ති යාමකාලිකං යාමෙ නිදහිත්වා භුඤ්ජතී"ති ඉධ වෙ ව යාමකාලිකෙ "න භික්ඛවෙ සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකං තදහුපටිග්ගහිතං යාමෙ කප්පති යාමා තික්කන්තෙ න කප්පතී"ති අඤ්ඤත්ථ ච වුත්තත්තා යාමකාලික න්ති වචන සාමත්ථියතො ච භගවතො අධිප්පායඤ්ඤූහි අට්ඨකථා චරියෙහි යාමකාලිකං සන්නිධිකාරක කතං පාචිත්තිය වත්ථුමෙව වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

ය න්ති පත්තං, ඝංසනකිරියාපෙක්ඛාය වෙ තං උපයොගවචනං. අඞ්ගුලි ලෙඛා පඤ්ඤායති ති සිනෙහා භාවෙ පි පත්තස්ස සුච්ඡවිතාය පඤ්ඤායති. ය න්ති යාවකාලිකං යාමකාලික ඤ්ච. අපරිච්චත්ත මෙ වා ති නිරපෙක්ඛ තාය අනුපසම්පන්නස්ස [8] අදින්නං ඡඩ්ඩිත ඤ්ච යාවකාලිකාදි වත්ථුමෙ ව සන්ධාය වදති, න පන තග්ගතිකපටිග්ගහණං, නහි වත්ථුං අපරිච්චජිත්වා තත්ථ ගතපටිග්ගහණං පරිච්චජිතුං සක්කා, න ච තාදිසං වචනමත්ථි, යදි භවෙය්‍ය [9] "සවෙ පත්තො දුඩ්ඩොතො හොති =පෙ= භුඤ්ජන්තස්ස පාචිත්තිය"න්ති ආදිවචනං විරුජ්ඣෙය්‍ය, නහි ධොවනෙන ආමිසං අපනෙතුං වායමන්තස්ස

---

1. සී. මූලකමූලකාදීනං.
2. සී. අච්ඡින්නාදීනං.
3. ම. ආදයොව.
4. ම. මිස්සිත්වා.
5. ම. තකපත්තන්ති. [ ] සී. මු. ස. නත්ථි.
6. ම. තකපණ්ණන්ති.
7. ම. දන්තතො.
8. ම, අදින්නං අපරිච්චත්තඤ්ච.
9. සී.මු.ස. & ම.ස. සවෙපි.

පටිග්ගහණෙ අපෙක්ඛා වට්ටති, [1]තෙන තං පුනදිවසෙ භුඤ්ජතො පාචිත්තියං ජනෙය්‍ය, පතෙත්ත පන වත්තමානා අපෙක්ඛා නඟහතිසො ආමිසෙ පි වට්ටති එව නාමා ති ආමිසෙ අනපෙක්ඛතා එත්ථ න ලබ්භතීති. තතො [2]ආමිසෙ අවිජහිත පටිග්ගහණං පුනදිවසෙ පාචිත්තියං ජනෙති ති ඉදං වුත්තං, [3]අථ මතං යදග්ගෙනෙ ත්ථ ආමිසානපෙක්ඛතා න ලබ්භති, තදග්ගෙන [4]පටිග්ගහණා න පෙක්ඛා පි න ලබ්භතී ති, තථා සති යත්ථ ආමිසාපෙක්ඛා අත්ථි, තත්ථ පටිග්ගහණාපෙක්ඛා පි න විගච්ඡතීති ආපජ්ජනං, එව සඳ්ධ පටිග්ගහණෙ අනපෙක්ඛ විස්සජ්ජනං විසුං න වත්තබ්බං සියා, අට්ඨකථාය සෙඳ්ධත මපි පටිග්ගහණ විජහන කාරණත්තෙන අභිමතං සියා, ඉදං සුට්ඨුතරං කත්වා විසුං වත්තබ්බං චීවරාපෙක්ඛාය වත්තමානාය පච්චුබ්භාරෙන අධිට්ඨාන විජහනං විය, එතසම් සඳ්ධ උපායෙ සති ගණ්ඨිකාභත පත්තෙසු වට්ටනකා නාම න සියා ති වුත්තෙතා වා යම ත්ථො, තස්මා යං වුත්තං සාරත්ථදීපනියං "යං පරස්ස පරිච්චජිත්වා අදින්නා මපි සචෙ පටිග්ගහණෙ නිරපෙක්ඛ [5]විස්සජ්ජනෙන විජහිත පටිග්ගහණං හොති, ත මපි දුතිය දිවසෙ වට්ටතී"ති ආදි, තං න සාරතො පච්චෙතබ්බං.

පණිති ආමිසෙ ති ඔදනාදි කපපිය [6]යාවකාලිකො. ඔඩ ති පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතා යාමකාලිකං පුරෙභත්තං සාමිසෙන මුඛෙන භුඤ්ජතො සන්නිධි පච්චයා එකං, යාමකාලිකසංසට්ඨතාය [7]යාවකාලිකත්ත භජනෙන අන්ති රිත්තපච්චයා එකන්ති වෙ පාචිත්තියානි. ඛිත්තපඩිසෙ ති සාමිස නිරාමිස පක්ඛවසෙ. ථුල්ලච්චය සඳ්ධ දුක්කටස්ස සඳ්ධා ති මනුස්සමංසෙ ථුල්ලච්චයං, සෙසෙසු [8]දුක්කටං. යාවකාලික යාමකාලිකාහා, සන්නිධිභාවො, තස්ස අපෙක්ඛාහරණන්ති ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

සන්නිධිකාරකං අට්ඨමං.

නවමෙ – පණීත සංසට්ඨානි [9]හොජ්ජානි=පණීත හොජ්ජානී ති පාළියං පන හොජ්ජානි පුබ්බෙ වුත්තත්තා පාකටානි ති අදස්සිතානි. තාදිසෙහි පණීතෙහි මිස්සත්තා පණීතහොජ්ජානි නාම හොන්ති, තෙසං පභෙද දස්සනත්ථං "සෙය්‍යථිදං සප්පි නවනීත"න්ති ආදි වුත්තං. සඳ්ධ්‍ය්‍ය්‍ය නන්ති එත්ථ කිඤ්චා පි සප්පිනා සංසට්ඨං භත්තං සප්පි ව භත්ත සඳ්ධා ති පි අත්ථො විඤ්ඤායති, අට්ඨකථායං පන "සාලිභත්තං විය සප්පිභත්තං නාම නත්ථී"ති [10]ආදිනා වුත්තත්තා න සක්කා අඤ්ඤථං වත්තුං, අට්ඨකථාචරියා එව හි ඒදි සෙසු ඨානෙසු පමාණං. මූලනන්ති කපපියභණ්ඩං වුත්තං. හාඤ්ඤ අනාපකතී ති

---

1. ම. යෙන පුනදිවසෙ.
2. සී. ආමිසං.
3. සී. අථමත්ථං.
4. සී. පටිග්ගහණපෙක්ඛනාපන.
5. ම. නිස්සජ්ජනෙන.
6. ම. යාවජීවිකෙ.
7. සී. යාවකාලි කත්තං ජනනත්ත.
8. සී. දුක්කටං යාවකාලිකසංසට්ඨතාය.
9. ම. හොජනානී ති පාළියං.
10. ම. ආදිනා.

එත්ථ විසඞ්ඛතෙන පාවිත්තියාභාවෙ පි සූපොදන දුක්කටා න මුච්චතී ති වදන්ති. "කප්පියසප්පිනා අකප්පියසප්පිනා"ති ච ඉදං කප්පියා කප්පිය [1] මංසානං වසෙන වුත්තං.

මහානාම සික්ඛාපදං නාම උපරි චාතුමාසපච්චයපවාරණ සික්ඛාපදං, අගිලානො හි අප්පවාරිතට්ඨානෙ විඤ්ඤාපෙන්තො පි කාලපරිච්ඡෙදං භෙසජ්ජපරිච්ඡෙදං වා කත්වා සඞ්ඝවසෙන පවාරිතට්ඨානතො තදුත්තරි විඤ්ඤාපෙන්තෙන පරිච්ඡෙදබ්භන්තරෙ පි පානභෙසජ්ජකරණීයෙන රොගෙන භෙසජ්ජං විඤ්ඤාපෙන්තෙන ච සමො හොතී ති **මහානාමසික්ඛාපදෙන කාරෙතබ්බො** ති වුත්තං. පණීතභොජනතා, අගිලානතා, [2] කතවිඤ්ඤත්තියා පටිලාභො, අජ්ඣොහරණ න්ති ඉමානෙ ත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

පණීතභොජනං නවමං.

දසමෙ – **ඝනබඩො** ති ඝනමංසෙන සම්බඩො, කඨිනසංහත සරීරො ති අත්ථො. **මුඛචාර** න්ති මුඛතො හෙට්ඨා චාරං මුඛචාරං, ගලනාළික න්ති අත්ථො, එව ඤ්ච නාසිකාය පවිට්ඨ ම්පි මුඛචාරං පවිට්ඨමෙ ච හොති, මුඛෙ පක්ඛිත්තමත්ත ඤ්ච අප්පවිට්ඨං. **ආහාර** න්ති අජ්ඣොහරිතබ්බං කාලිකං අධිප්පෙතං, න උදකං, තං හි භෙසජ්ජසඞ්ගහිත ම්පි අකාලිකමෙ ච පටිග්ගහිතස්සෙ ච කාලිකත්තා, උදකෙ හි පටිග්ගහණං න රූහති, තෙනෙ ච භික්ඛුනා තාපිතෙන උදකෙන චිරපටිග්ගහිතෙන ච අකප්පියකුටියං වුත්ථෙන ච සහ [3] ආමිසං භුඤ්ජන්තස්සා පි සාමපාකාදිදොසො න හොති, වක්ඛති හි "භික්ඛු යාගු [4] අත්ථාය = පෙ = උදකං තාපෙති වට්ටතී"ති ආදි. භික්ඛු පන එතං අධිප්පායං තදා න ජානිංසු, තෙනාහ **සම්මා අත්ථං අසල්ලක්ඛෙත්වා** ති ආදි. **රථරෙණුම්පී** ති රථෙ ගච්ඡන්තෙ [5] උට්ඨහනරෙණුසදිස රෙණුං, තෙන තතො සුඛුමං ආකාසෙ පරිබ්භමනකං [6] දිස්සමාන ම්පි අබ්බොහාරික න්ති දස්සෙති. **අකල්ලකො** ති ගිලානො.

ගහෙතුං වා = පෙ = **තස්ස ඔරිමන්තෙනා** ති ඉමිනා ආකාසෙ උජුං ඨත්වා පරෙන උක්ඛිත්තං ගණ්හන්තස්සා පි ආසන්නඞ්ගභූත පාදතලතො පට්ඨාය හත්ථපාසො පරිච්ඡින්දිතබ්බො, න පන [7] සීසතො පට්ඨායා ති දස්සෙති. තත්ථ **ඔරිමන්තෙනා** ති ඉමස්ස හෙට්ඨිමන්තෙනා ති අත්ථො ගහෙතබ්බො. එත්ථ ච පවාරණසික්ඛාපදට්ඨකථායං "සචෙ භික්ඛු නිසින්නො හොති [8] ආසනස්ස පච්ඡිමන්තතො පට්ඨායා"ති ආදිනා පටිග්ගාහකානං ආසන්නඞ්ගස්ස පාරිමන්තතො පට්ඨාය පරිච්ඡෙදස්ස දස්සිතත්තා ඉධා පි ආකාසෙ ඨිතස්ස පටිග්ගාහකස්ස ආසන්නඞ්ගභූත පාදඞ්ගුලස්ස පාරිමන්තභූතතො

---

1. ම. මංසත්තානං.
2. ම. & සී. අකතවිඤ්ඤත්තියා.
3. ම. සාමිසං.
4. ම. අත්ථාය උදකං.
5. ම. උට්ඨහනසදිස.
6. සී. කයිරමානම්පි.
7. ම. සීසන්තතො.
8. ම. & ම.ස. ආනිසදස්ස.

පණ්හිපරියන්තස්ස හෙට්ඨිමතලතො පට්ඨාය, දායකස්ස පන [1] ඔරිමන්ත භූතතො පාදඞ්ගුලස්ස හෙට්ඨිමතලතො පට්ඨාය හත්ථපාසො පරිච්ඡින්දිතබ්බො ති දට්ඨබ්බං, ඉමිනාව නයෙන භූමියං නිපජ්ජිත්වා උස්සීසෙ නිසින්නස්ස හත්ථතො පටිග්ගණ්හන්තස්ස පි ආසන්න සීසඞ්ගස්ස පාරිමන්තභූතතො ගීවන්තතො පට්ඨායෙව හත්ථපාසො මිනිතබ්බො, න පාදතලතො පට්ඨාය, එවං නිපජ්ජිත්වා දානෙ පි යථානුරූපං වෙදිතබ්බං, "යං ආසන්නතරං අඞ්ග"න්ති හි වුත්තං. **පටිග්ගහණ සඤ්ඤායා** ති මඤ්චාදිනා පටිග්ගහෙස්සාමී ති උප්පාදිත සඤ්ඤාය, ඉමිනා පටිග්ගණ්හාමී ති වාචාය වත්තබ්බකිච්චං නත්ථී ති දස්සෙති. කත්ථචි අට්ඨකථාසු පදෙසෙසු වා. **අසංහාරිමෙ ඵලකෙ** ති ථාමමජ්ඣිමෙන පුරිසෙන අසංහාරියෙ. **පුඤ්ඡිත්වා පටිග්ගහෙත්වා** ති පුඤ්ඡිතෙ පි රජනචුණ්ණ සඞ්කාය සති පටිග්ගහණත්ථාය වුත්තං, නාසති. **තං පනා** ති පතිත රජං අප්පටිග්ගහෙත්වා උපරිගහිත පිණ්ඩපාතං. **අනාපත්ති** ති දුරූපචිණ්ණාදි දොසො නත්ථි. "අනුපසම්පන්නස්ස දස්සාමී"ති ආදි පි විනය දුක්කට පරිහාරාය වුත්තං, තථා අකත්වා [2]ගහිතෙ පි පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජතො අනාපත්ති එව. **අනුපසම්පන්නස්ස දත්වා** ති ඉද ම්පි [3] පුරිමාභොගානුගුණතාය වුත්තං.

චරුකෙනා ති ඛුද්දකභාජනෙන. **අභිහටත්තා** ති දිය්‍යමානක්ඛණං සන්ධාය වුත්තං. දත්වා අපනයනකාලෙ පන ඡාරිකා වා බින්දූනි වා පතන්ති, පුන පටිග්ගහෙතබ්බං අභිහාරස්ස විගතත්තාති වදන්ති, තං යථා න පතති, තථා අපනෙස්සාමී ති පරිහරන්තෙ යුජ්ජති. [4] පකති සඤ්ඤාය අපනෙන්තෙ අභිහාරො [5] න ඡිජ්ජති තං පටිග්ගහණමෙව හොති. **මුඛවට්ටියා පි ගහෙතුං වට්ටති** ති අභිහාරියමානස්ස පත්තස්ස මුඛවට්ටියා උපරිභාගෙ හත්ථං පසාරෙත්වා ථූසිතුං වට්ටති. **පාදෙන පෙලෙත්වා** ති පාදෙන පටිග්ගහෙස්සාමී ති සඤ්ඤාය අක්කමිත්වා. **කෙචී** ති අභයගිරිවාසිනො. **වචනමත්තමෙ වා** ති පටිබඩ පටිබඩ න්ති සද්දමත්තමෙ ව නානං, කායපටිබඩමෙව හොති, තස්මා තෙසං වචනං න ගහෙතබ්බ න්ති අධිප්පායො.

තෙන ආහරාපෙතු න්ති යස්ස භික්ඛුනො සන්තිකං ගතං, තං ඉධ ආනෙහී ති ආණාපෙත්වා තෙන ආහරාපෙතුං ඉතරස්ස වට්ටතී ති අත්ථො. **න තතො පර** න්ති තදහෙව සාමං [6] අප්පටිග්ගහිතං සන්ධාය වුත්තං, තදහෙව පටිග්ගහිතං පන පුන දිවසාදීසු අප්පටිග්ගහෙත්වා පි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී ති වදන්ති. **ඛීයන්තී** ති ඛයං ගච්ඡන්ති, තෙසං චුණ්ණෙහි ථූලලච්චය අප්පටිග්ගහණාපත්තියො න හොන්තී ති අධිප්පායො. **නවසමුට්ඨිත** න්ති එතෙ නෙව උච්ඡු ආදීසු අභිනවලග්ගත්තා අබ්බොහාරිකං න හොතී ති දස්සෙති. **එසෙවනයො** ති සන්නිධිදොසාදිං සන්ධාය වදති, තෙනාහ **නහි** ති ආදි, තෙන ච [7] පටිග්ගහණඞ්ගෙසු පඤ්චසු පි සම්ඛෙසු අජ්ඣොහරිතුකාමතාය

1. සී. ඔරිමන්තස්ස.
2. සී. ගහිතෙනාපි.
3. සී. පරිභොගානුගුණතාය.
4. සී. පතතුතිසඤ්ඤාය.
5. සී. න ඡිජ්ජතිපතිතං.
6. ම. අගහිතං සන්ධාය.
7. සී. පටිග්ගණ්හන්තෙසු.

ගහිතමෙ ව පටිග්ගහිතං නාම හොති අජ්ඣොහරිතබ්බෙසු එව පටිග්ගහණස්ස අනුඤ්ඤාතත්තාති දස්සෙති, තථා බාහිරපරිභොගත්ථාය ගහෙත්වා ඨපිත තෙලාදිං අජ්ඣොහරිතුකාමතාය සති පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං [1] වට්ටතී ති දස්සෙති. **සොසඤ්චි** ති ආදීසු අනුපසම්පන්නානං අත්ථාය කත්ථචි ඨපියමාන ම්පි හත්ථතො මුත්තමත්තෙ එව පටිග්ගහණං න විජහති, අථ ඛො භාජනෙ පතිතමෙ ව පටිග්ගහණං විජහති, භාජන ඤ්ච භික්ඛුනා පුනදිවසත්ථාය අපෙක්ඛිතමෙ වා ති තග්ගත ම්පි ආමිසං දුඩොත පත්තගතං විය පටිග්ගහ ණං [2] විජහතී ති ආසඞ්කාය [3] "සාමණෙරස්ස හත්ථෙ පක්ඛිපිතබ්බ"න්ති වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං, [4] ඊදිසෙසු හි යුත්ති න ගවෙසිතබ්බා, වුත්තනයෙ නෙ ව [5] පටිපජ්ජිතබ්බා

පත්තගතා යාගු ති ඉමිනා පත්තමුඛවට්ටියා ඵුට්ඨෙ පි කුටෙ යාගු පටි ග්ගහිතා උග්ගහිතා වා න හොති භික්ඛුනො අනිච්ඡාය ඵුට්ඨත්තා ති දස්සෙති. **ආරොපෙති** ති හත්ථං ඵුසාපෙති. [6] **පටිග්ගහණූපගං භාරං** නාම මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස උක්ඛෙපාරහං. **න පිදහිතබ්බ** න්ති හත්ථතො මුත්තං සන්ධාය වුත්තං, හත්ථගතං පන ඉතරෙන හත්ථෙන [7] පිදහනතො හත්ථතො මුත්ත ම්පි වා අඵුසිත්වා උපරි පිධානං පාතෙන්තස්ස න දොසො. **පටිග්ගණ්හාති** ති ඡායත්ථාය උපරි ධාරයමානා මහාසාඛා යෙන කෙනචි ඡිජ්ජෙය්‍ය, තත්ථ ලග්ග රජං මුඛෙ පාතෙය්‍ය වා ති කප්පියං කාරාපෙත්වා පටිග්ගණ්හාති. **කුණ්ඩකෙ** ති මහාඝටෙ. **තසම්මපී** ති වාටිඝටෙපි. **ගාහාපෙත්වා** ති අප්පටිග්ගහිතං කාලිකං ගාහාපෙත්වා. **දුතියත්ථෙරස්සා** ති ථෙරස්ස පත්තං මය්හං දෙථා ති තෙන අත්තනො පරිච්චජාපෙත්වා දුතියත්ථෙරස්ස දෙති. **එත්ථ පනා** ති පත්ත පරිවත්තනෙ. **කාරණ** න්ති එත්ථ සාමණෙරා ඉතො අම්හාක ම්පි දෙන්ති ති විතක්කො උප්පජ්ජති, න තථා ති කාරණං වදන්ති, තඤ්ච යුත්තං, යස්ස පන තාදිසො විතක්කො නත්ථි, තෙන අපරිවත්තෙත්වා පි භුඤ්ජිතුං වට්ටති. **නිව්වාලෙතු** න්ති වාලෙත්වා පාසාණ සක්ඛරාදි අපනයං කාතුං. **උඩනං ආරොපෙතබ්බ** න්ති අනග්ගිකං උඩනං සන්ධාය වුත්තං. උඩනෙ පච්චමා නස්ස ආලුළනෙ උපරි අපක්කතණ්ඩුලා හෙට්ඨා පවිසිත්වා පච්චතී ති ආහ "සාමපාක ඤ්ච ව හොති"ති. **ආධාරකෙ පත්තො ඨපිතො** ති අප්පටිග්ග හිතාමිසො පත්තො පුන පටිග්ගහණත්ථාය ඨපිතො. **එකගහණෙනෙ වා** ති සාමණෙරානං [8] ගහිතස්ස පුන අඡ්ඣන වසෙන ගහණෙන. **භුඤ්ජි තුං වට්ටතී** ති ධූමවට්ටියා තදහු [9] පටිග්ගහිතත්තා වුත්තං. **භත්තුග්ගා රො** ති ආදි අබ්බොහාරිකප්පසඞ්ගෙන විකාලභොජන විනිච්ඡය දස්සනං. **සමුද්දොදකෙනා** ති අප්පටිග්ගහිතෙන. **හිමකරකා** නාම කදාචි වස්සොද කෙන සහ පතනකා පාසාණලෙඛා විය ඝනීභූත උදක විසෙසා, තෙසු පටිග්ගහණ කිච්චං නත්ථි, තෙනාහ **උදකගතිකා එවා** ති. **පුරෙහත්තමෙ ව**

---

1. ම. වට්ටති. කොසඤ්චිති.
2. ම. න විජහතීති.
3. සී. මු. ස. & ම. ස. තස්ස හත්ථෙ.
4. සී. ඊදිසෙසුපන.
5. ම. පටිපජ්ජිතබ්බං.
6. ම. පටිග්ගහනූපගභාරං.
7. ම. පිදහතො.
8. ම. පහිතස්ස.
9. ම. පටිග්ගහණත්තා.

වට්ටති ති අප්පටිග්ගහිතා ජත්තීහි අබ්බොහාරික මපි විකාලභොජනාපත්තී හි සබ්බොහාරික නති දස්සෙති. **ලග්ගති** ති මුඛෙ ච හත්ථෙ ච මත්තිකා වණ්ණං දස්සෙති. **බහළ** නති හත්ථ මුඛෙසු අලග්ගනක මපි පටිග්ගහෙතබ්බං. **වාසමත්ත** නති රෙණුඛීරාභාවං දස්සෙති. **ආකිරති පටිග්ගහෙතබ්බ** නති පුප්ඵරසස්ස පඤ්ඤායනතො වුත්තං.

මහා භූතෙසු ති පාණසරීරසන්නිස්සිතෙසු පඨවී ආදි මහා භූතෙසු. **සබ්බං වට්ටති** ති අත්තනො පරෙස ඤ්ච සරීර නිස්සිතං සබ්බං වට්ටති, අක පපියමංසානුලොමතාය ථුල්ලච්චයාදිං න ජනෙතී ති අධිප්පායො **පතති** ති අත්තනො සරීරතො විච්ඡින්දිත්වා පතති **රුක්ඛතො ඡින්දිත්වා** ති වුත්තත්තා මත්තිකත්ථාය පඨවිං ඛණිතුං අඤ්ඤ මපි යං කිඤ්චි මූලපණ්ණාදි විසභෙසජ්ජං ඡින්දිත්වා ඡාරිකං අකත්වා පි අප්පටිග්ගහිත මපි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී ති දට්ඨබ්බං. අප්පටිග්ගහිතතා, අනනුඤ්ඤාතතා, ධූමාදි අබ්බොහාරිකතා භාවො, අජ්ඣොහරණ නති ඉමානෙ ත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

[1] **උදකදන්තපොණං දසමං.**

භොජන වග්ගො චතුත්ථො.

---

[2] පඤ්චමවග්ගස්ස පඨමෙ - **මඝහං නාමා** ති භික්ඛුනා භූමියං ඨපෙත්වා දින්න මපි සත්ධාය වදති. අඤ්ඤතිත්ථියතා, අනනුඤ්ඤාතතා, අජ්ඣොහරණීය තා, අජ්ඣොහරණත්ථාය සහත්ථා අනික්ඛිත්ත භාජනෙදාන නති ඉමානෙ ත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

අචෙලකං පඨමං.

දුතියෙ - අනාචාරං ආචරිතුකාමතා, තදත්ථමෙ ච උපසම්පන්නස්ස උය්‍යොජනා, තස්ස උපචාරාතික්කමො ති තීණි අඞ්ගානි.

උය්‍යොජනං දුතියං.

තතියෙ පාළියං "ඛුද්දකෙ ඝරෙ"ති එත්ථ ඛුද්දකං ඝරං නාම පඤ්චහත්ථ තො ඌනකවිත්ථාරං අධිප්පෙතං. තත්ථ ච [3] පිට්ඨිවංසසඞ්ඝාටතො හත්ථපාසෙ අවිජහිතෙ පි පිට්ඨිවංසා තික්කමො හොති ති ආහ "පිට්ඨිවංසං අතික්ක මිත්වා"ති. **ඨා නථා වා කතස්සා** ති පිට්ඨිවංසං ආරොපෙත්වා වා අනාරො පෙත්වා වා කතස්ස. පාළියං [4] "චීතරාගාන"නති අපරියුට්ඨිත රාගානං අනා ගාමීන ඤ්ච සඞ්ගහො. **සචිත්තක** නති අනුපවිසිත්වා නිසීදන චිත්තෙන

---

1. පාචිත්තිය. ම. ස. සී. මු. ස. & ම. සා. දන්තපොණ.
2. කු. අචෙලකවග්ගස්ස.
3. ම. පිට්ඨිසඞ්ඝාටතො.
4. පාචිත්තිය. චිතරාගා.

සවිත්තකං. පරියුට්ඨිත රාග ජයම්පතිකානං සන්නිහිතතා, සයනිඝරතා, දුතියස්ස භික්ඛුනො අභාවො, අනුපඛජ්ජ නිසිදන න්ති ඉමානෙ ත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි.

සහොජනං තතිඝං.

වතුත්ථ පඤ්චමානි වුත්තත්ථානි.

ඡට්ඨෙ – පරිශෙසිත්වා ආරොචන කිච්චං පන නත්ථි ති වුත්තත්තා යො අපරියෙසිතබ්බො උපසඞ්කමිතුං යුත්තට්ඨානෙ දිස්සති, සො සචෙ පි පකතිවචනස්ස සවනුපචාරං අතික්කම්ම ඨිතො උපගන්ත්වා ආපුච්ඡිතබ්බො, තෙ නාහ අපි ච = පෙ = ඝං පස්සති සො ආපුච්ඡිතබ්බො ති ආදි. අනාපත්ති වාරෙ චෙ ත්ථ අන්තරාරාමාදීන ඤ්ඤෙව වුත්තත්තා විහාරතො ගාම වීථිං අනුඤ්ඤාතකාරණං විනා [1] අතික්කමන්තස්සා පි ආපත්ති හොති, න පන ඝරූපචාරං අතික්කමන්තස්සෙ ව, යං පන පාළියං "අඤ්ඤස්ස ඝරූපචාරං ඔක්කමන්තස්ස = පෙ = පඨමං පාදං උම්මාරං අතික්කාමෙතී"ති ආදි වුත්තං, තං ගාමෙ පවිට්ඨං සන්ධාය වුත්තං, තථා පි අඤ්ඤස්ස ඝරූපචාරං අනොක්කමිත්වා වීථිමජ්ඣෙනෙ ව ගන්ත්වා ඉච්ඡිති ච්ඡිත ඝරචාරාභිමුඛෙ ඨත්වා මනුස්සෙ ඔලොකෙත්වා ගච්ඡන්තස්සා පි පාචිත්තියමෙව. තත්ථ කෙචි වීථියං [2] අතික්කමන්තස්ස ඝරූපචාරගණනාය ආපත්තියො ති වදන්ති, අඤ්ඤෙ පන යානි කුලානි උද්දිස්ස ගතො, තෙසං ගණනායාති. පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරෙන [3] නිමන්තන සාදියනං, සන්තංභික්ඛුං අනාපුච්ඡනා, භත්තිය ඝරතො අඤ්ඤඝරූපසඞ්කමනං, මජ්ඣන්තිකානතික්කමො, සමයාපදානං අභාවො ති ඉමානෙ ත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි.

චාරිත්තං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ – මහානාමො ති සුක්කොදනස්ස පුත්තො අනුරුඩත්ථෙරස්ස සත්ථු ච ජෙට්ඨභාතා. ආනන්දත්ථෙරො අමිතොදනස්ස පුත්තො. නන්දත්ථෙරො පන සුඩොදනස්සෙ ව. පාළියං [4] "කාලං හරිස්සථා"ති අජ්ජතනං කාලං වීතිනාමෙස්සථ, සෙව භෙසජ්ජං හරිස්සථා ති වා අත්ථො. "අත්ථි පවාරණා භෙසජ්ජපරියන්තා ච රත්තිපරියන්තා චා"ති තතිය කොට්ඨාසෙ නියමිත මෙව භෙසජ්ජං නියමිත [5] කාලඛ්භන්තරෙයෙ ව ගහෙතබ්බං, න තතො බහි, ඉතරථා විසුං පයොජනං නත්ථි ති දට්ඨබ්බං. සපරියන්තා සඞ්ඝපවාරණා, තදුත්තරි භෙසජ්ජවිඤ්ඤත්ති, අගිලානතා ති ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි.

මහානාමං සත්තමං.

---

1. ම. අතික්කන්තස්සාපි.
2. ම. අතික්කන්තස්ස.
3. ම. නිමත්තිත.
4. ම. කාලං හස්සථාති.
5. ම. කාලන්තරෙයෙව.

අට්ඨමෙ – එකාමෙකා නති එත්ථ [1] දුවඞ්ගිනී පි තිවඞ්ගිනී පි සෙනා සඞ්ඝ යහති. උයුත්තා චතුරඞ්ග සෙනාදස්සනාය හට්ථාරුපපවවයාදිං විනා ගමනං, අනනුඤ්ඤතොකාසෙ දස්සන නති ඉමානෙත්ථ වෙ අඞ්ගානි.

උයුත්තා සෙනං අට්ඨමං.

නවමෙ – සෙනාය වතුත්ථො සුරියත්ථඞ්ගමෙ, අගිලානතා ති ඉමානෙ ත්ථ වෙ අඞ්ගානි.

සෙනාවාසං නවමං.

දසමෙ පාළියං "කති තෙ ලක්ඛානි ලඞ්ගානි"ති කිත්තනතා තයා [2] විඞ්ගති අත්ථො. උයෙය්‍යාධිකාදි දස්සනාය හට්ථාරූප පවවයං විනා ගමනං, අනනුඤ්ඤතොකාසෙ දස්සන නති ඉමානෙ ත්ථ වෙ අඞ්ගානි.

උයෙය්‍යාධිකං දසමං.

අචෙලක වගෙහා පඤ්චමො.

ඡට්ඨවගහස්ස පඨමෙ – පාළියං "නිණ්ණපක්කිත්තනා"ති පිට්ඨ පූවාදිං අපක්කිපිත්වා නිණ්ණසඞ්ඛාතං ඛණ්ඩඛඩ්කුරාදි සුරාබීජං පක්කිඛිත්වා කතා. "සම්භාර සංයුත්තනා"ති සාසපාදි අනෙක සම්භාරෙහි සංයුත්තා. මධුක තාල නාළිකෙරාදි [3] පුප්ඵාදිරසො විරපරිවාසිතො "පුප්ඵාසවො" නාම. තථා පනසාදි "ඵලාසවො". මුද්දිකාරසො "මධ්වාසවො". උච්ඡුරසො "ගුළාසවො". තිඵල තිකටුකාදි නානාසම්භාරානං රසො විරපරිවාසිතො "සම්භාර සංයුත්තො." **බීජතො පට්ඨාය** ති යථා වුත්තානං පිට්ඨාදීනං මජ්ජත්ථාය භාජනෙ පක්කිත්ත කාලතො පට්ඨාය. ලොණසොවිරකං සුත්තඤ්ච අනෙකෙහි දබ්බ සම්භාරෙහි අභිසඞ්ඛතො හෙසජ්ජවිසෙසො. උයුත්තා සික්ඛාපදානං අවි ත්තනා ලොකවජ්ජෙසු ලොකවජ්ජතා පුබ්බ [4] වුත්තනයෙනෙවාති තත්ථ කිඤ්චි පි අවත්වා ඉධ තෙහි අසාධාරණ වත්ථුවිසෙස සිඛාය අවිත්තනකපක්ඛෙ පි අකුසලවිත්තනතාය තං ලොකවජ්ජතාදි විසෙසං දස්සෙතුමෙ ව. "වත්ථු අජානනතාය වෙත්ථා"ති ආදිනා වුත්ත නති වෙදිතබ්බං. යං පනෙත්ථ වත්තබ්බං, තං පඨම පාරාජිකවණ්ණනායං විත්ථාරතො [5] සාරත්ථදීපනියං විරුඞ්ඛට්ඨාන ඔසොධනවසෙන වුත්තනති තත්ථෙව ගහෙතබ්බං. මජ්ජභාවො, තස්ස පානඤ්චාති වෙ අඞ්ගානි.

සුරාපානං පඤ්චමං.

---

1. සී. දුවඞ්ගානි තිවඞ්ගානි.
2. ම. ලඞ්ගානි.
3. සී. පුප්ඵරසො.
4. ම. වුත්තනයාවාති.
5. සී. සාරත්ථදීපනියා විනය විකාය.

දුතියෙ – [1] හසාධිපායතා, උපසමපත්‍තස්ස කායෙන කායා මසන නති ඉමානෙ තු වෙ අඞ්ගානි.

අඞ්ගුලිපතොදකං දුතියං.

තතියෙ පාළියං [2] "හස්ස ධමෙම හස්ස ධම්මසඤ්ඤී"ති ආදිසු උපලවාදි මත්තං කිං හස්සධමෙමා හොතී ති? ගහණවසෙන සති කරණීයෙ කසිර මානං හස්ස ධම්මං හස්සධමෙමාති ගහණවසෙන අත්‍ථො වෙදිතබ්බා. [3] උස්සාරෙතෙනා ති උදකෙ සිතං නාවං තීරෙ ආරොපෙනෙතා. **පතානු පපතනවාරස්සූ** ති උදකස්ස උපරි තලෙ මණ්ඩූකගතියා පතනුපපතන වසෙන ගමනත්‍ථං ඛිත්තාය එකිස්සා [4] කඨලාය වසෙන වුත්තං. උදකස්ස උපරි ගොපඵකතා, හස්සාධිපායෙන කිළන නති වෙ අඞ්ගානි.

හස්සධම්මං තතියං.

චතුත්‍ථෙ – **සුත්තානු ලොම** නති මහාපදෙසා, අත්‍ථකථා ති පි වදන්ති. උපසමපත්‍තස්ස පඤ්ඤත්තෙනත්‍ත වචනං, අනාදරියකරණ නති වෙ අඞ්ගානි.

අනාදරියං චතුත්‍ථං.

පඤ්චමෙ – උපසමපත්‍තතා, හස්සදස්සන සවන විසයෙ හිංසාපෙතුකාම තාය වායමන නති වෙ අඞ්ගානි.

[5] හිංසාපනඤ්ච පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ – **අලාතං පතිත** නති අග්ගි කපාලතො බහි පතිතං. **විජඣා න** නති [6] විජඣාතං අලාතං කපාලග්ගිම්හි පක්ඛිපිත්වා ජාලෙන්තස්ස පාචිත්ති යං. තථා [7] කෙවලං ඉන්ධනං පාතෙන්තස්ස පි විජඣාතං කපාලග්ගිං මුඛ වාතාදිනා උජ්ජාලෙන්තස්ස පි. ගිලානතාදි කාරණාභාවෙ, විසිබෙබතු කාමතා, සමාදහන නති තිණ්ණි අඞ්ගානි.

ජොති සමාදහනං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ පාළියං [8] "නගරෙ ඨකිතෙ"ති එත්‍ථ රඤ්ඤා චිරං නහාහිතු කාමෙන අහං බහි උය්‍යානෙ කතාරකෙඛා වසිස්සාමි නගරං ඨකෙත්වා ගොපෙථා ති [9] අනුඤ්ඤතා, තෙ ඨකිංසූ ති දට්ඨබ්බං. "අසමත්තෙන්නා"ති

---

1. ම. හසාධිපායතා.
2. ම. හසධමෙම.
3. සී.ම්‍ර.ස. උස්සාදෙතෙනා.
4. ම. කථලාය.
5. ම. හිසාපනං.
6. සී. විජ්ඣාතං විජ්ඣාතෙපි.
7. ම. කොවලං න ඣාතං.
8. පාචිත්තිය. නගරවග්ගෙ.
9. සී. අනුඤ්ඤතො ඨකිංසූති.

අනට්ඨෙන. [1] තං දිවසං පන අගහිතාලඞ්කාරෙන [එතෙ අඤ්ඤෙ නගරං පවිසන්තී ති භයවසෙන ඡාදනත්ථාය] පබුඩමත්තෙනා ති අධිප්පායො. මජ්ඣිම දෙසෙ [2] ඌනකඩමාසෙනනහානං, සමයාදීනං අභාවො ති වෙ අඞ්ගානි.

නහානං සත්තමං.

අට්ඨමෙ – **පටිලඛ නව චීවරෙනා** ති එත්ථ පුබ්බෙ අකත කප්පං කති පාහං නිවාසනත්ථාය තාවකාලිකවසෙන ලඩ ම්පි [3] සඞ්ගය්හතී ති වදන්ති. "නවං නාම අකතකප්ප"න්ති සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා අඤ්ඤෙන භික්ඛුනා කප්පබින්දුං දත්වා [4] අපරිභුත්තං චීවරං, තෙන වා තතො ලභිත්වා අඤ්ඤෙන වා කෙනචි දින්න ම්පි කත කප්පමෙව, නවං නාම න හොතී ති දට්ඨබ්බං. **නිවාසෙතුං වා පාරුපිතුං වා** ති වුත්තත්තා අංසකාසාව ම්පි පාරුපිතබ්බ තො කප්පං කාතබ්බ න්ති වදන්ති. **චම්මකාර නීලං** නාම චම්මං නීලවණ්ණං කාතුං යොජියමානං නීලං, පකතිනීලමෙ වා ති කෙචි. යථා වුත්ත චීවරස්ස අකතකප්පතා, අනට්ඨචීවරාදිතා, නිවාසනාදිතා ති තීණි අඞ්ගානි.

දුබ්බණ්ණ කරණං අට්ඨමං.

නවමෙ – **යෙනා** ති යෙනසඩිං, යස්ස සන්තිකෙ ති අත්ථො. සාමං විකප්පිතස්ස අපච්චුඩාරො, විකප්පනූපග චීවරතා, අවිස්සාසෙන පරිභොගො ති තීණි අඞ්ගානි.

විකප්පනං නවමං.

දසමෙ පාළියං "අන්තමසො [5] හස්සාපෙඛොපී"ති අපිසද්දෙන අථෙය්‍ය චිත්තං [6] කොධෙන දුක්ඛාපෙතුකාමං අවණ්ණං පකාසෙතුකාම ඤ්ච සඞ්ග ය්හති, තෙනෙව "තිවෙදන"න්ති වුත්තං. උපසම්පන්නස්ස පත්තාදීනං අප නිධානං, විහෙසෙතුකාමතාදී ති වෙ අඞ්ගානි.

අපනිධානං දසමං.

සුරාපාන වග්ගො ඡට්ඨො.

සත්තමස්ස පඨමෙ [7] උසුං සරං අසති ඛිපතී ති ="ඉස්සාසො". "න හෙත්ථ කිඤ්චි ජීවිතං නාම [8] විසුං තිට්ඨතී"ති සම්බන්ධො. තත්ථ පාණෙ ති සත්තෙ.

---

1. සී. තං දිවසං පුන.
2. සී. ඔරෙනඩමාසනහානං.
3. ම. ඌනකඩ්ඨමාසනහානං. සී. සඞ්ගය්හන්තීති.
4. සී. පරිභුත්තං චීවරං.
5. ම. හසාපෙක්ඛොපීති.
6. සී. කොපෙන.
7. සී. ඉසුසරං.
8. සී. මු. ස. විසුං න තිට්ඨති.

[ ] සී. නත්ථි.

අප්පමත්තතා වත්තං කාතබ්බ නති යථා පාණකානං විහෙසා පි න හොති, එවං සල්ලක්ඛෙත්වා ඔතාපන සම්මජ්ජනාදි වත්තං කාතබ්බං. සෙසං වුත්ත නයමෙව.

සඤ්චිච්චපාණං පඨමං.

දුතියෙ-[1] උදකසණ්ඨානපදෙසෙ නි කද්දම පාසාණාදි භූමියං. තත්ථා නී ආසිත්තෙ කපපියඋදකෙ. සෙසං වුත්තනයමෙ ව.

සප්පාණකං දුතියං.

තතියෙ-තස්ස භික්ඛුනෝ සන්තිකං ගන්ත්වා නි වුත්තත්තා යස්ස අධිකරණං සඞ්ඝසාමෙන්ත නිහතං, තස්ස සම්මුඛෙ එව උක්කොටෙන්තස්ස පාචිත්තියං, පරම්මුඛෙ පන දුක්කටමෙ ව, "ධම්මකම්මං අධම්මකම්ම සඤ්ඤී උක්කොටෙ නි අනාපත්තී"නි වුත්තත්තා අනාදරියතාදි විය උක්කොටනං සඨං අකුසලං න හොති, ධම්මකම්මසඤ්ඤාය පන විමතියා ච උක්කොටනෙ නෙව අකුසලං හොති. යථා ධම්මං නිහතතා, ඡාහනා, උක්කොටනා නි තීණි අඞ්ගානි.

උක්කොටනං තතියං.

චතුත්ථෙ - ආපත්තිං ආපජ්ජති එවා නි ධුරනික්ඛිප පක්ඛ වුත්තං. වත්ථු පුග්ගලෝ නි ආපත්තාපුග්ගලෝ, ඡාදෙතුකාමතාය හි සති එව අවස්සං අඤ්ඤස්ස ආරොචනං වුත්තං. වත්ථු පුග්ගලස්ස ච ආරොචනාකාම න හොතී නි පටිච්ඡාදනමෙ වා නි අධිප්පායෝ. කොටිච්ඡින්නා හොති නි ඡාදෙස්සා මී නි ධුරනික්ඛිපෙ සති පි පුග්ගලපරම්පරාය ගච්ඡන්නි ආපත්ති කොටී ඡිජ්ජති. "අනුපසම්පන්නස්ස සුක්කවිසට්ඨි ච කායසංසග්ගෙහා වා නි අයං දුට්ඨුල්ල අජ්ඣාචාරෝ නාමා"නි ඉදං දුට්ඨුල්ලාරොචන සික්ඛාපදට්ඨකථාය [2]"අනුපසම්පන්නස්ස = පෙ = ආදිතෝ පඤ්චසික්ඛාපදානි දුට්ඨුල්ලෝ නාම අජ්ඣාචාරෝ, සෙසානි [3] අදුට්ඨුල්ලානි, සුක්කවිසට්ඨි කායසංසග්ග දුට්ඨුල්ල අත්තකාමා පන සස [4] අජ්ඣාචාරෝ නාමා"නි ඉමිනා වචනෙන විඤ්ඤායතී නි වීමංසිතබ්බං. පුග්ගල පෙමෙන ඡාදයතෝ වෙ තඤ අඤ්ඤ ගරහිස්සන්නී නි භය වසෙන ඡාදනක්ඛණෙ පටිඝෝ ව උප්පජ්ජතී නි "දුක්ඛවෙදන නති" වුත්ත නති දට්ඨබ්බං: උපසම්පන්නස්ස දුට්ඨුල්ලා පත්ති ඡාදනං, පටිච්ඡාදෙතු කාමතාය ධුරනික්ඛිපෙ නි වෙ අඞ්ගානි.

දුට්ඨුල්ලං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ - [5] රූපසික්ඛ නති හෙරඤ්ඤික සිප්පං. ගබ්භෙ සණ්ඨිතකාලෙන සඞ්ගං වීසතිමං වස්සං පරිපුණ්ණමස්සා නි=ගබ්භවීසෝ. නික්ඛමනීය [6] පුණ්ණ

1. {ම.ඤ.ම.ඤා. & සී.මූ.ඤ. උදකසණ්ඨානකපපදෙසෙ. සී. ඔදක.
2. ම. & සී. අනුපසම්පන්නාඤඤාතුං.
3. ම. සී. & ම, ඤා. අදුට්ඨුල්ලෝ.
4. සී. මූ. ඤ. දුජ්ඣාචාරෝ.
5. {සී. මූ. ඤ. ම. ඤ. & ම. ඤා. රූපසුත්තං. සී. රූපපත්තන්නි හෙරඤ්ඤිකපත්තං.
6. සී. මූ. ඤ. & ම. ඤ. පුණ්ණමාසි.

මාසිය න්ති සාවණමාසස්ස පුණ්ණමියා ආසාළහි පුණ්ණමියා අනන්තර පුණ්ණමී. **පාටිපද දිවසෙ** ති පච්ඡිමිකාය වස්සූපනායිකාය, චාදසමාසෙ මාතුකුච්ඡිස්මිං වසිත්වා මහාපවාරණාය ජාතං උපසම්පාදෙ න්ති ති අත්ථො. "තිංස [1] රත්තිං දිවො මාසො, චාදස මාසිකො සංවච්ඡරො"ති වචනතො **චත්තාරො මාසා පරිහායන්ති** ති වුත්තං.

වස්සං [2] **උක්කඩ්ඪ** න්ති ති උඩං [3] කඩ්ඪන්ති, එකමාසං අධිකමාසො ති ඡඩ්ඩෙත්වා වස්සං උපගච්ඡන්ති ති අත්ථො, තස්මා තතියො තතියො සංවච්ඡරො තෙරසමාසිකො හොති. **තෙමෙ මාසෙ ගහෙත්වා** ති නික්ඛමනීය පුණ්ණ මාසතො යාව ජාතදිවස භූතා මහාපවාරණා තාව යෙ වෙ මාසා අනාගතා තෙසං අත්ථාය අධිකමාසතො ලඬෙ වෙ මාසෙ ගහෙත්වා, තෙනාහ "යො පවාරෙත්වා වීසතිවස්සො භවිස්සතී"ති ආදි. **නික්කඩ්ඪා හුත්වා** ති ඉදං අට්ඨා රසන්නං වස්සානං එකඅධිකමාසෙ ගහෙත්වා තතො වීසතියා වස්සෙසු පි චාතුද්දසී අත්ථාය වතුන්නං මාසානං පරිහාපනෙන [4] සබ්බථා පරිපුණ්ණ වීසති [5] වස්සතං සන්ධාය වුත්තං. **පවාරෙත්වා වීසතිවස්සො භවිස්සති** ති මහා පවාරණදිවසෙ අතික්කන්තෙ ගබ්භවස්සෙන සහ වීසතිවස්සො භවිස්සති ති අත්ථො. **තස්මා** ති යස්මා ගබ්භමාසා පි ගණනූපගා හොන්ති තස්මා. **එක වීසති වස්සො** ති ජාතියා වීසතිවස්සං සන්ධාය වුත්තං. **අඤ්ඤං උපසම්පා දෙති** ති උපජ්ඣායො ආචරියො වා හුත්වා උපසම්පාදෙති. **සො පී** ති උපසම්පාදෙන්තො පි අනුපසම්පන්නො. ඌනවීසතිවස්සතා, තං ඤත්වා [6] උපජ්ඣායෙන හුත්වා උපසම්පාදන න්ති වෙ අඞ්ගානි.

ඌනවීසතිවස්සං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ – ථෙය්‍යසත්ථභාවො, ඤත්වා සංවිධානං, අවිසඞ්කතෙන ගමන න්ති තීණි අඞ්ගානි.

ථෙය්‍ය සත්ථං ඡට්ඨං.

සත්තමං වුත්තනයමෙ ව.

අට්ඨමෙ – **අන්තරාය** න්ති අන්තරා වෙමජ්ඣෙ එති ආගච්ඡතී ති = අන්ත රායො, දිට්ඨධම්මිකාදි අනත්ථො. **ආනන්තරිය** [7] **ධම්මා** ති අනන්තරෙ භවෙ ඵලනිබ්බත්තනෙ නියුත්තා [8] වෙතනාදි ධම්මා ති අත්ථො. **න සගගස්සා** ති ඉදං ආනන්තරියත්තා භාවතො වුත්තං. අරියසාවිකාසු පන කල්‍යාණ පුථුජ්ජන භූතාය ච [9] බලක්කාරෙන දූසෙන්තස්ස ආනන්තරියසදිසමෙව. මොක්ඛන්තරායිකතා පන ලොලාය විපකතත්ත භික්ඛුනියා දූසකස්ස තස්මිං අත්තභාවෙ මග්ගුප්පත්තියා අභාවතො වුත්තා. තස්මිං අත්තභාවෙ අනි වත්තනකා අහෙතුක අකිරිය නත්ථිකදිට්ඨියොව **නියතමිච්ඡාදිට්ඨි ධම්මා.**

---

1. ම රත්තිදිවො.
2. { සී.මු.ස. උපකඩ්ඪන්ති.
3. { ම.සා. උක්කඩ්ඪන්ති.
   සී. කඩ්ඪන්ති.
4. ම. සබ්බදා.
5. සී. වස්සිකං.
6. සී. උපජ්ඣායොහුත්වා.
7. සී. මු. ස, & ම. ස. කම්මා,
8. ම. වෙදනාදි.
9. සී. බලක්කාරවසෙන.

පණ්ඩකාදීනං ගහණං නිදස්සනමත්තං, සබ්බා පි දුහෙතුකා හෙතුක පටිසන්ධි යො විපාකන්තරායිකා ව දුහෙතුකාන මපි මග්ගා නුප්පත්තිතො.

අස නති අරිට්ඨො. රසෙන රස නති අනවජ්ජෙන පච්චය පරිභුඤ්ජන රසෙන පඤ්චකාම [1] ගුණපරිභොගරසං [2] සමානෙත්වා. උපනෙන්තො වියා ති ඝට්ටෙන්තො විය, සො එව වා පාඨො. අට්ඨිකඞ්කලූ පමා ති එත්ථ අට්ඨි එව නිම්මංසතාය කඞ්කලන්ති ව වුච්චති. පලිභඤ්ජනට්ඨෙනා ති අවස්සං පතනට්ඨෙන. [3] අධිකුට්ටනට්ඨෙනා ති අතිවිය කුට්ටනට්ඨෙන. පාළියං "තථාහං භගවතා = පෙ = නාලං අන්තරායායා"ති ඉදං වත්ථු අනුරූපතො වුත්තං, එවං පන [4] අගහෙත්වා අඤ්ඤෙන පි ආකාරෙන යං කිඤ්චි භගවතා වුත්තං විපරීතතො ගහෙත්වා පරෙහි වුත්තෙ පි අමුඤ්චිත්වා වොහරන්තස්සා පි වුත්තනයානුසාරෙන තදනුගුණං සමනුභාසන කම්මවාචං යොජෙත්වා ආපත්තියා ආරොපෙතුං ආපත්තියා අදස්සනාදිසු තීසු යං කිඤ්චි අභිරුචිතං නිමිත්තං කත්වා උක්ඛෙපනීයකම්මං කාතු ඤ්ච ලබ්භති. සමනුභාසනං අකත්වා පි [5] "මා ආයස්මා එවං අවචා"ති භික්ඛූහි වුත්තමත්තෙ ලඞ්ඝියා අප්පටිනිස්සජ්ජනපච්චයාය දුක්කටාපත්තියා පි උක්ඛෙපනීය කම්මංකාතු මපි වට්ටතෙ වා ති දට්ඨබ්බං. ධම්මකම්මතා, සමනුභාසනාය අප්පටිනිස්සජ්ජන නති වෙ අඞ්ගානි.

අරිට්ඨ සික්ඛාපදං අට්ඨමං.

නවමෙ – උක්ඛිත්තො අනොසාරිතො ති වුත්තත්තා අරිට්ඨස්ස උක්ඛෙපනීයකම්මං කත නති දට්ඨබ්බං. පාළියං "එකච්ඡන්නෙ"ති සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා නානුපචාරෙ පි එකච්ඡන්නෙ නිපජ්ජනෙ පණ්ණත්තිං අජානන්තස්ස අරහතො පි උක්ඛිත්තානුවත්තකාන මපි පාචිත්තියමෙව. [6] අකතානුධම්මතා, ඤත්වා සම්භොගාදිකරණ නති වෙ අඞ්ගානි.

උක්ඛිත්ත සම්භොගං නවමං.

දසමෙ – පිරෙ ති සම්බොධනත්ථෙනිපාතපදං. සෙසං අනන්තර සික්ඛාපදචයෙ වුත්තනයමෙ ව.

කණ්ටක සික්ඛාපදං දසමං.

සප්පාණක වග්ගො සත්තමො.

අට්ඨම වග්ගස්ස පඨමෙ [7] උපසම්පන්නස්ස පඤ්ඤත්තෙන වචනං, අසික්ඛිතුකාමස්ස ලෙසෙන එවං වචන නති වෙ අඞ්ගානි.

සහධම්මිකං පඨමං.

---

1. ම. ගුණරසං.
2. සී. සම්මොධානෙත්වා.
3. ම. අධිකුට්ටට්ඨෙනාති.
4. සී. ගහෙත්වා.
5. ම. & සී. මායස්මා.
6. ම. අකටානුධම්මතා.
7. ම. උපසම්පන්නපඤ්ඤත්තෙන.

දුතියෙ – **අලජ්ජිතා** ති අලජ්ජිතාය, එවං සෙසෙසු පි. **සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජතී** ති [1] ආදි භික්ඛු භික්ඛුනීනඤ්ඤෙ ව වුත්තං අලජ්ජීලක්ඛණං, සාමණෙරාදීනං පන ගහට්ඨාන ඤ්ච සාධාරණවසෙන යථාසකං සික්ඛාපද වීතික්කමන පටිගුහනාදිතො වෙදිතබ්බං, ලජ්ජීලක්ඛණෙ පි එසෙවනයො. කිඤ්චා පි කුක්කුච්චෙ උප්පන්නෙ පි මද්දිත්වා කරොන්තො [2] කප්පියෙ අකප්පිය සඤ්ඤිතාය කරොන්තෙ පි තඞ්ඛණිකාය අලජ්ජිතාය එවං කරොන්ති, තථා පි කුක්කුච්චාදිභෙදෙ විසුං ගහිතාති දට්ඨබ්බං.

"වජ්ජිපුත්තකා" දසවත්ථුදීපකා. **පරූපහාර අඤ්ඤාණ කඞ්ඛා පරවිතරණාදිවාදා** ති එත්ථ අරහත්තං පටිජානන්තානං කුහකානං සුක්කවිසට්ඨිං දිස්වා මාරකායිකාදෙවතා අසුචිං [3] උපසංහරන්තී ති ගාහිනො පරූපහාර වාදා නාම. අරහතො සබ්බෙසං ඉත්ථි පුරිසාදීනං නාමාදි අජානනෙ අඤ්ඤාණං තත්ථ සන්නිට්ඨානාභාවෙන කඞ්ඛාපරතො සුත්වා නාමාදි ජානනෙන පරවිතරණො අත්ථි ති වාදිනො අඤ්ඤාණවාදා කඞ්ඛාවාදා පරවිතරණවාදා ච තෙසං [4] මහාසඞ්ඝිකාදීන ඤ්ච විභාගො කථාවත්ථුප්පකරණෙ වුත්තො. **චත්තාරොමගගා ච ඵලානි චා** ති එත්ථ චකාරෙන අභිඤ්ඤා පටිසම්භිදා පි සඞ්ගහිතා ති දට්ඨබ්බං. **කෙවී** ති පරියත්තිධරා ධම්මකථිකා. පුන **කෙවී** ති පටිපත්තිධරා පංසුකූලිකත්ථෙරා. **ඉතරෙ පනා** ති ආදිසු අයං අධිප්පායො ධම්මකථිකත්ථෙරා පන පංසුකූලිකත්ථෙරෙහි ආභතං සුත්තං සුත්වා

"යාවතිට්ඨන්ති සුත්තන්තා විනයො [5] යාව දිප්පති,
[6] තාව දක්ඛින්ති ආලොකං සුරියෙ අබ්භුට්ඨිතෙ යථා.

සුත්තන්තෙසු අසන්තෙසු පම්මුට්ඨෙ [7] විනයම්හි ච,
තමො භවිස්සති ලොකෙ සුරියෙ අත්ථඞ්ගතෙ යථා.

සුත්තන්තෙ රක්ඛිතෙසන්තෙ පටිපත්ති හොති රක්ඛිතා,
පටිපත්තියං ඨිතො ධීරො යොගක්ඛෙමා න ධංසතී" ති.

ඉදං සුත්තං ආහරිත්වා අත්තනොව වාදං පතිට්ඨාපෙන්තා පාරාජිකා නාපජ්ජනවසෙන ඨිතා පටිපත්ති [8] සහිතා පරියත්තියෙව මූලන්ති ආහංසූ ති, තෙනාහ [9] "සචෙ පඤ්ච භික්ඛූ චත්තාරි පාරාජිකානි රක්ඛනකා = පෙ = සාසනං වුඩිං විරූළ්හිං [10] ගමයිස්සන්තී" ති, එතෙන ච පරික්ඛීණෙ කාලෙ ලජ්ජිගණං අලභන්තෙන විනයධරෙන අලජ්ජිනො පකතත්තෙ සඞ්ගහෙත්වා [11] තෙහිසහ ධම්මා මිස සම්භොගං සංවාසං කරොන්තෙන බහූ කුලපුත්තෙ [12] උපසම්පාදෙන්තා සාසනං පග්ගහෙතුං වට්ටතී ති ඉදං සිජ්ඣතී ති දට්ඨබ්බං. ගරහිතුකාමතා, උපසම්පන්නස්ස සන්තිකෙ සික්ඛාපදවිවණ්ණන න්ති වෙ අඞ්ගානි.

විලෙඛනං දුතියං.

---

1. ම. ආදි භික්ඛුනීනඤ්ඤෙව.
2. ම. කප්පියෙකප්පිය සඤ්ඤිතාය.
3. ම. උපහරන්තීති.
4. ම. මහාසඞ්ඝිකාදීනං.
5. ම. යාවදිබ්බති.
6. ම. & සී. තාවරක්ඛන්ති.
7. සී. විනයම්පි ච.
8. ම. සඞ්ගහිතා.
9. සී, මු. ස. සචෙපි.
10. ම. පාපයිස්සන්තීති.
11. ම. තෙහිධම්මාමිස.
12. සී. උපසම්පාදෙත්වා.

තතියෙ පාළියං "කොපනවාදෙ හියෝ"ති තෙහි අඤ්ඤෙහි භික්ඛූහි දිට්ඨ වත්තිවාරතෝ හියෝ පන විත්ථාරෙන උද්දිසියමානෙ පාතිමොක්ඛෙ නිසින්නා පුබ්බතා අත්ථි වෙ. තත්ථ කිමෙව වත්තබ්බං ආපත්ති මොක්ඛා නත්ථි එවා ති අධිප්පායෝ. "තඤ්ච යථා ධම්මෙ කාරෙතබ්බා"ති ත නති [1] කරණත්ථෙ උපයොගවචනං, තායාති අත්ථෝ. යථා ධම්මෙ ච විනයෙ ච ඨිතෝ තථා තාය ආපත්තියා කාරෙතබ්බා ති වුත්තං හොති. මොහාරෝ පනං, තික්ඛත්තුං සුතඤාවෝ, මොහෙතු කාමස්ස මොඝන නති තිණ්ණි අඞ්ගානි.

මොහනං තතියං.

චතුත්ථෙ පාළියං "කායපටිබද්ධෙන වා"ති එත්ථ පාසාණාදි නිස්සඤ්ඤිය පහාරෙ පි සඞ්ගහිතෝ. රහස චිත්තෙනා ති කායසංසග්ගරාගෙන වුත්තං. [2] මෙථුනරාගෙන පන පහරතෝ [3] පුරිසාදීසු දුක්කටමෙව. මොක්ඛාධිප්පා යෙන දණ්ඩකොටියා සපජාදිං ඝටෙත්වා මණ්ඩූකාදිංමොචෙන්තස්ස පි අනා පත්ති එව. කුපිතතා, උපසම්පන්නස්ස න මොක්ඛාධිප්පායෙන පහාරෙ ති වෙ අඞ්ගානි.

පහාරදානං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ – න පහරිතුකාමතාය දින්නත්තා දුක්කටං නති එත්ථ කිම්දං දුක්කටං, පහාරපච්චයා උදාහු උග්ගිරණපච්චයා ති, උග්ගිරණ පච්චයා ච, න පහාරපච්චයා. නහි පහරිතුකාමතාය අසති තප්පච්චයා කාචි ආපත්ති යුත්තා, උග්ගිරණස්ස පන අත්තනෝ සභාවෙන අසඤ්චිත්තත්තා තප්පච්චයා පාචිත්තියං න ජාතං, අසුඛච්චිත්තෙන කත පයොගත්තා ච එත්ථ අනාපත්ති න යුත්තාති දුක්කටං වුත්ත නති ගහෙතබ්බං. සුඛෙඛ ති අනන්තර සික්ඛා පදෙ. සෙසං අනන්තරසදිසමෙව.

තලඝාතික්ඛං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ – අත්තපරිත්තාණං [4] කරොහෙනා ති ඉදං නව වෙරමූලිකා [5] අනුබන්ධනා ති දස්සනත්ථං වුත්තං, අනුබන්ධනකඛණෙ පන [6] කොධචිත්ත මෙව උප්පජ්ජති, තෙනෙව "දුක්ඛවෙදන නති" වුත්තං. සෙසං වුත්තනයමෙව.

අමූලකං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ – උපසම්පන්නස්ස අස්සාසකාමතා, කුක්කුච්චුප්පාදන නති මෙ අඞ්ගානි.

[7] කුක්කුච්චුප්පාදනං සත්තමං.

---

1. ම. කාරණත්ථෙ.
2. ම. මෙථුනරාගෙන පුරිසාදිසු.
3. සී. සඞ්ඝරාගෙන පුරිසාදිසු.
4. ම. කරොතෙනාති.
5. සී. අනුබන්ධනා අනාපත්ති.
6. ම. කොපචිත්තමෙව.
7. පාළිඅට්ඨකථාසු. සඤ්චිච්ච.

අට්ඨමෙ – සුය්‍යතීති=සුති, වචනං, තස්සා සමීපං. සුය්‍යති එත්ථා ති = සුතී ති [1] එවං හි අත්ථෙ ගය්හමානෙ සවනට්ඨාන සමීපෙ අඤ්ඤස්මිං අසවනට්ඨානෙ තිට්ඨතී ති ආපජ්ජති, අට්ඨකථාය ඤ්ච "උපස්සුති" සද්දස්සෙව අත්ථං දස්සෙතුං [2] යත්ථ ඨත්වා ති ආදි වුත්තං, න සුති සද්දමත්තස්ස. එකපරිච්ඡෙදා නී ති කදාචි අකිරියතො කදාචි කිරියතො සමුට්ඨානසාමඤ්ඤෙන වුත්තං. උපසම්පන්නෙන චොදනාධිප්පායො, සවන න්ති වෙ අඞ්ගානි.

උපස්සුති අට්ඨමං.

නවමෙ – ධම්මකම්මතා, ජානනං, ඡන්දං දත්වා ඛීයන න්ති තීණි අඞ්ගානි.

[3] ඛීයනං නවමං.

දසමෙ – විනිච්ඡයකථාය ධම්මිකතා, තං ඤත්වා කම්මතො පට්ඨාය එක සීමට්ඨස්ස සමානසංවාසිකස්ස හත්ථපාස විජහන න්ති වෙ අඞ්ගානි.

[4] පක්කමනං දසමං.

එකාදසමෙ – උපසම්පන්නස්ස ධම්මෙන ලඞ්ඝ සම්මුතිතා, සඞ්ඝෙන සඞ්ඝිං චීවරං දත්වා ඛීයිතුකාමතාය ඛීයන න්ති වෙ අඞ්ගානි.

* දබ්බං එකාදසමං.

වාදසමං වුත්තනයමෙ ව.

සහධම්මික වග්ගො අට්ඨමො.

නවම වග්ගස්ස පඨමෙ පාළියං "සංසුඩ ගහණිකො"ති එත්ථ ගහණිති ගබ්භාසය සඤ්ඤිතො මාතුකුච්ඡිප්පදෙසො. පුරිසන්තර සුක්කා [5] සම්ප්‍රට්ඨතාය සංසුඩාගහණිඅස්සාති = සංසුඩගහණිකො. අභිසිත්ත ඛත්තියතා, උභින්න මපි සයනී ඝරතො අනික්ඛන්තතා, අප්පටිසංවිදිතස්ස ඉන්දඛීලාතික්කමො ති තීණි අඞ්ගානි.

අන්තෙපුරං පඨමං.

දුතියෙ – ආවසථස්සා ති එත්ථ අන්තො ආරාමෙ වා හොතු අඤ්ඤත්ථ වා යත්ථ කත්ථචි අත්තනො වසනට්ඨානං ආවසථො නාම. ඡන්දෙන පි භයෙන පි ති වඩ්ඪකී ආදිසු ඡන්දෙන රාජවල්ලභෙසු භයෙන. ආකිණ්ණ මනුස්සෙ පි ජාතෙ = පෙ = ආසඞ්කන්ති ති තස්මිං නිම්මනුස්සට්ඨානෙ පච්ඡා ආකිණ්ණ මනුස්සෙ ජාතෙ පි [6] විස්සරිත්වා ගමනකාලෙ අඤ්ඤස්ස අදිට්ඨත්තා තමෙ ව භික්ඛුං ආසඞ්ක න්ති. පතිරූපං නාම කප්පියභණ්ඩෙ සයං පංසුකූලං ගහෙත්වා

---

1. ම. එවං අත්ථෙ.
2. ම. යත්ථ ඨත්වාතීනසුති.
3. පාළි අට්ඨකථාසු. කම්මපටිබාහන.
4. පාළි අට්ඨකථාසු. ඡන්දං අදත්වාගමන.
* ම. නත්ථි.
5. ම. සම්ප්‍රට්ඨතාය සංසුඩගහණිකො.
6. ම. විසරිත්වා.

අකප්පිය භණ්ඩ පතිරූපානං උපාසකාදීනං දස්සෙත්වා [1] වෙතියාදි පූජෙ ති යොජනං වා දාපෙත්වා නිරපෙක්ඛගමනං වා. සමාදපෙත්වා ති යාචිත්වා. පරසන්තකතා, විස්සාසගාහ පංසුකූල සඤ්ඤානං අභාවො, අනනුඤ්ඤාත කාරණා උග්ගහණාදි වා ති තීණි අඞ්ගානි.

රතන සික්ඛාපදං දුතියං.

තතියෙ පාළියං "භයකථ"න්ති රාජ චොරාදි භයං වා [2] රොගා මනුස්ස දුබ්භික්ඛ කන්තාරාදි භයං වා ආරබ්භ පවත්තං. "විසිඛා කථ"න්ති සුනිවිට්ඨාදි වීථි කථං. [3] "කුම්භට්ඨානකථ"න්ති උදකතිත්ථකථං, කුම්භදාසීකථං වා. "පුබ්බපෙතකථ"න්ති අතීත ඤාතිකථං. "නානත්තකථ"න්ති වුත්තාභි වක්ඛමානාභි ච විමුත්තං නානාසභාවං නිරත්ථක කථං. "ලොකක්ඛායික"න්ති "අයං ලොකො කෙන නිම්මිතො"ති ආදිනා [4] ලොකසභාවක්ඛාන වසෙන පවත්තන කථා, එවං සමුද්දක්ඛායිකා වෙදිතබ්බා. ඉති භවො ඉති අභවො යං වා තං වා නිරත්ථක කාරණං වත්වා පවත්තිත කථා "ඉති භවාභව කථා," එත්ථ ච භවො සස්සතං වුඩි කාම සුඛ ඤ්චා ති තිවිධො. අභවො තබ්බිපරීත වසෙන. ඉති ඉමාය ඡබ්බිධාය ඉති භවා භවකථාය සඞ්ං චත්තිංස තිරච්ඡාන කථානාම හොන්ති. අථවා පාළියං සරූපතො අනාගතා පි [5] අරඤ්ඤ පබ්බත නදී දීපකථා ඉති සද්දෙන සඞ්ගහෙත්වා චත්තිංස තිරච්ඡාන කථා ති වුච්ච න්ති. "ඉති වා"ති එත්ථ ඉතිසද්දො පකාරත්ථෙ, වා සද්දො විකප්පත්ථෙ, තස්මා එවං පකාරං ඉතො අඤ්ඤං වා තාදිසං නිරත්ථක කථං කථෙතී ති අත්ථො ගහෙතබ්බො.

උස්සාහං පටිප්පස්සම්භෙත්වා විහාරං ගච්ඡන්නා ති එත්ථ ගාමූපචාර තො බහි නික්ඛන්තෙ අන්තරාරාමාදීන මුපචාරං පවිට්ඨෙ සන්ධාය වුත්තං, ගාමූපචාරබ්භන්තරෙ පන පටිප්පස්සඞ්ඛුස්සාහාන ම්පි පුන තමෙව වා අඤ්ඤං වා ගාමං පවිසිතුකාමතාය සති ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි. **කුලසරෙ වා = පෙ = ගන්තබ්බ** න්ති ඉදං පන පුරෙ භත්තං පවිට්ඨානං විකාලෙ සඤ්ජා තෙ විකාලෙ ගාමප්පවෙසස්ස ආපුච්ඡිතබ්බතාය වුත්තං. **අදිත්තාදානෙ වුත්තනයෙනා** ති දුතිය ලෙඩ්ඩුපාතං සන්ධාය වුත්තං. "අන්තරාරාමාදිසූ"ති එත්ථ උස්සව දිවසාදිසු මනුස්සෙහි ගාමෙ පදක්ඛිණං කාරෙන්තං ජිනබිම්බාදිං පූජෙතුකාමෙහි වා රොග [6] වූපසමාදිඅත්ථාය මනුස්සෙහි යාචිතෙහි වා භික්ඛූ හි සුපටිච්ඡන්නාදි විධිං අකත්වා පි [7] වීථි මජ්ඣෙනෙව ගාමං පදක්ඛිණං කාතුං වට්ටතී ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං අනාපත්තිවාරෙ අවුත්තත්තා. "මග්ගා [8] අනොක්කමිත්වා =පෙ= පාචිත්තිය"න්ති පටික්ඛිත්තත්තා ච. වෙසාලිං අනුපරියායිත්වා පරිත්තං කරොන්තෙනා පි ආනන්දත්ථෙරෙන සුපටිච්ඡ න්නතාදිං අකොපෙන්තෙනෙ ච අපඤ්ඤත්තෙ වා සික්ඛාපදෙ කත න්ති

---

1. ම. වෙතියාදි පුඤ්ඤෙන යොජනං නිවාරපෙක්ඛගමනං. 6. ම. වූපසමාදියත්ථං.
2. ම. රොගමනුස්ස. 4. සී. ලොකසභාවාඛ්‍යාන. 7. සී. වීථිමජ්ඣෙනවාගාමෙ.
3. ම. කුම්භට්ඨානික කථන්ති. 5. ම. අරඤ්ඤපත්ත 8. මා. අනොක්කම්ම.

දට්ඨබ්බං, කෙචි පන අන්තරා රාමාදි ගාමන්තරෙ ඨිතෙහි ගරුට්ඨානීයානං [1] භික්ඛූනං පච්චුග්ගමනා නුග්ගමනාදි වසෙන ගාමවීථිං ඔතරිතුං වට්ටතී ති වදන්ති, ත මපි අන්තරඝරං පවීසන්තං පති කාතුං න වට්ටති එව. අන්තරා රාමාදි කපලියභූමිං පන උද්දිස්ස ගච්ඡන්තං පති කාතුං [2] වට්ටතී ති ඛායති වීමංසිතබ්බං. [3] සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා, අනනුඤ්ඤාතකාරණා විකාලෙ ගාමපපවෙසො ති වෙ අඞ්ගානි.

විකාලෙ [4] ගාමපපවෙසනං නාම සිඤං.

චතුත්ථෙ පාළියං "වාසිජටෙ"ති වාසිදණ්ඩකෙ. අට්ඨිමයාදි සූචිඝරතා, කරණ කාරාපනාදි වසෙන අත්තනො පටිලාභො ති වෙ අඞ්ගානි.

සූචිඝරං චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ පාළියං "ආසයතො භික්ඛවෙ මොඝපුරිසො වෙදිතබ්බො"ති හීනජ්ඣාසය වසෙන අයං තුච්ඡ පුරිසො ති ඤාතබ්බො, හීනාය [5] පච්චයෙ ලොලතාය පුග්ගලස්ස තුච්ඡතා [6] ඤාතබ්බා ති අධිප්පායො. ඉමස්මිං සික්ඛා පදෙ ඉතො පරෙසු ච පඤ්චසු අත්තනා කාරාපිතස්ස පටිලාභෙ එව පාචිත්ති යං, පරිභොගෙ පන සස අඤ්ඤඤ්ඤ ඤ්ඤව දුක්කටමෙව. පමාණාතික්කන්ත මඤ්චපීඨතා, [7] අත්තනො කරණකාරාපනවසෙන පටිලාභො ති වෙ අඞ්ගානි.

මඤ්චපීඨං පඤ්චමං.

ඡට්ඨෙ – "පොටකීතූල"නති තිණ ගච්ඡ ජාතිකානං තූලං. සෙසං වුත්තනයමෙව.

තූලොනද්ධං ඡට්ඨං.

සත්තමෙ – නිසීදනස්ස පමාණාතික්කන්තතා, [7] අත්තනො කරණාදිනා පටිලාභො ති වෙ අඞ්ගානි, [8] ඉමිනාව නයෙන අට්ඨම නවම දසමෙසු පි අඞ්ගානි වෙදිතබ්බානි. සෙසං සබ්බත්ථ සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙ වා ති.

රාජවගෙහා නවමො.

ඛුද්දක වණ්ණනා නයො නිට්ඨිතො.

---

1. ම. පච්චුග්ගමනා. 3. ම. සන්තඅභික්ඛු. 5. සී. පච්චය.
2. සී. න වට්ටතීති. 4. ම. ගාමපපවෙසං. 6. සී. ඤාතබ්බානි.
7. සී. අන්තනා. 8. ම. ඉමිනාතයෙන.

පාටිදෙසනීයෙසු පඨමෙ - පටිදෙසෙතබ්බාකාර දස්සන න්ති එවං ආපත්තිං නවකස්ස සන්තිකෙ දෙසෙතබ්බා කාරදස්සනං. ඉමිනා ලක්ඛණෙන සම්බහුලානං ආපත්තීන මපි වුඩ්ඪස්ස සන්තිකෙ ච දෙසෙතබ්බාකාරො සක්කා විඤ්ඤාතු න්ති. තත්‍රා යං නයො [1] ගාරය්හෙ ආවුසො ධම්මෙ ආපජ්ජිං අසප්පායෙ පාටිදෙසනීයෙ ති එවං සම්බහුලාසු, වුඩ්ඪස්ස පන සන්තිකෙ ගාරය්හං භන්තෙ ධම්මං = පෙ = ගාරය්හෙ භන්තෙ ධම්මෙ ති යොජනා වෙදි තබ්බා. තත්ථ "අසප්පාය"න්ති සග්ග මොක්ඛන්තරාය කරන්ති අත්ථො. අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා අන්තරඝරෙ ඨිතාය හත්ථතො සහත්ථා යාවකාලි කග්ගහණං, අජ්ඣොහරණ න්ති වෙ අඞ්ගානි.

[2] පඨම පාටිදෙසනියං.

දුතියෙ - පරිපුණ්ණුපසම්පන්නාය අනනුඤ්ඤාතාකාරෙන වොසාසනා, අනිවාරෙත්වා භොජනජ්ඣොහාරො ති වෙ අඞ්ගානි.

තතියෙ - [3] සෙඛසම්මතතා, ඝරූපචාරෙ අනිමන්තනතා, ගිලානස්ස [4] අනිච්චභත්තාදිං ගහෙත්වා භුඤ්ජන න්ති තීණි අඞ්ගානි.

චතුත්ථෙ - සාසඞ්කාරඤ්ඤෙ සෙනාසනතා, අනනුඤ්ඤාතං යාවකාලිකං අප්පටිසංවිදිතං අජ්ඣාරාමෙ පටිග්ගහෙත්වා අගිලානස්ස අජ්ඣොහරණ න්ති වෙ අඞ්ගානි. සෙසං [5] වුත්තානමෙව.

පාටිදෙසනිය වණ්ණනානයො නිට්ඨිතො.

සෙඛියෙසු යස්මා වත්තක්ඛන්ධකෙ වුත්තවත්තානි පි සික්ඛිතබ්බත්තා සෙඛියානෙව, [6] තස්මා පාරාජිකාදීසු වියෙත්ථ පාළියං පරිච්ඡෙදෙ න කතො, චාරිත්තනය දස්සනත්ථ ඤ්ච යො පන භික්ඛු [7] ඔලම්බෙන්තො නිවාසෙය්‍ය දුක්කට න්ති අවත්වා "සික්ඛා කරණීයා"ති සබ්බත්ථ පාළි ආරොපිතා, පද භාජනෙ පන "ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති වුත්තත්තා සබ්බත්ථ අනාදරියකරණෙ දුක්කටං වෙදිතබ්බං.

අට්ඨඞ්ගුලමත්ත න්ති මත්තසද්දෙන තතො කිඤ්චි අධිකං ඌන මපි සඞ්ගණ්හාති, තෙනෙව නිසින්නස්ස චතුරඞ්ගුලමත්ත මපි වුත්තං, න හි නිසින්නස්ස චතුරඞ්ගුලප්පමාණං ඨිතස්ස අට්ඨඞ්ගුල මෙ වා ති සක්කා නියමෙතුං [8] ඌනාධිකත්තසම්භවතො, තස්මා යථා සාරූප්පං හොති, එවං අට්ඨඞ්ගුලානුසාරෙන නිවාසනං [9] යෙව ඉධ අධිප්පෙත න්ති ගහෙතබ්බං, තෙනෙව වක්ඛති [10] "යො පන සුක්ඛ ජඞ්ඝා වා"ති ආදි. කුරුන්දියං "අජානන්තස්ස

---

1. සී. ගාරය්හං.
2. ම. පඨමං.
3. ම. සෙක්ඛ.
4. සී. නිච්චභත්තානි.
5. සී. වුත්තානත්ථමෙව.
6. ම. යස්මා.
7. ම. ඔලම්බන්තො.
8. සී. ඌනාධිකඞ්ගුලි.
9. ම. යෙව අධිප්පෙතන්ති.
10. ම. යො පන භික්ඛු. සී. යොපනපූතිජඞ්ඝාවා.

අනාපත්තී"ති ආදරං කත්වා උග්ගණ්හන්තස්සා පි අජානනං සන්ධාය වුත්තං, තෙනා පි නිරන්තරං නිවාසන පාරුපනවත්තං සික්ඛිතබ්බං, අසික්ඛිතො අනාදරියමෙව. පරිමණ්ඩලගහණෙන උක්ඛිපිත්වා නිවාසන මපි පටික්ඛිත්ත නන්ති ආහ [1] උක්ඛිපිත්වා වා ඔතාරෙත්වා වා ති. සචිත්තකා නන්ති වත්ථු විජානන චිත්තෙන සචිත්තකං, සාරත්ථදීපනියං පන උපතිස්සත්ථෙරවාදන ඤෙන [2] ලොකවජ්ජභාවං ගහෙත්වා "වත්ථු විජානන චිත්තෙන පණ්ණත්ති විජානන චිත්තෙන ච සචිත්තක"නති වුත්තං. තත්ථ ච වත්ථුවිජානනං විඤ්ඤු න වත්තබ්බං, පණ්ණත්ති විජානනෙන තස්සා පි අන්තොගධ භාවතො ඉදං වත්ථුං එවං වීතික්කමන්තස්ස ආපත්තී ති [3] විජානන්තො හි පණ්ණත්ති විජානාති ති වුච්චති.

උපතිස්සත්ථෙරවාදෙ වෙ තත්ථ පණ්ණත්තිං අජානිත්වා අපරිමණ්ඩල නිවා සනාදි වත්ථුමෙව ජානන්තස්ස පණ්ණත්ති වීතික්කමානාදරියාභාවා සබ්බ සෙඛියෙසු අනාපත්ති එව අභිමතා, තඤ්ච න යුත්තං කොසම්බකඛණ්ඩකෙ වච්චකුටියං උදකාවසෙසං ඨපෙන්තස්ස පණ්ණත්තිවිජානනාභාවෙ පි ආප ත්තියා වුත්තත්තා, වුත්තං හි තත්ථ "තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරො භික්ඛු ආපත්තිං ආපන්නො හොති = පෙ = සො අපරෙන සමයෙන තස්සා ආපත්තියා අනාපත්ති දිට්ඨි හොතී"ති ආදි. අට්ඨකථාය ඤ්ච සස "එවං එත්ථ ආපත්තිභාවං න ජානාසී ති, ආම න ජානාමී ති, [4] හොති ආවුසො එත්ථ ආපත්තී ති, සචෙ හොති [5] දෙසෙස්සාමී ති, සචෙ පන තෙ ආවුසො අසඤ්චිච්ච [6] අසතියා කතං නත්ථි ආපත්තී ති. සො තස්සා ආපත්තියා අනාපත්ති දිට්ඨි අහොසී"ති වුත්තං. තථා "අධම්මවාදි උක්ඛිත්තානුවත්තකෙසු අඤ්ඤතරො" ති ච වුත්තං, ඛණ්ඩකවත්තානං හි සෙඛියත්තා තත්ථ වුත්තෙනා නයො ඉමෙසං ඉධ වුත්තෙනා ච තෙසං සාධාරණො ච හොතී ති, තෙනෙව "අසඤ්චිච්ච [6] අසතියා කතං නත්ථි ආපත්තී"ති එවං ඉධ වුත්තෙනා ආපත්තිනයො තත්ථා පි දස්සිතො, තස්මා ථූසදෙවත්ථෙරවාදෙ එව ඨත්වා වත්ථුවිජානන චිත්තෙනෙ ච සබ්බ සෙඛියානි සචිත්තකානි, න පණ්ණත්ති විජානන චිත්තෙන. භියේ‍යොකම්‍ය තාය සූපබ්‍යඤ්ජන [7] පටිවජ්ජාදන උජ්ඣානසඤ්ඤී ති මෙ සික්ඛාපදානි ලොක වජ්ජානි අකුසලචිත්තානි, සෙසානි පණ්ණත්තිවජ්ජානි තිවිත්තානි තිවෙදනානි වා ති ගහණමෙව යුත්තතරං දිස්සති, තෙනෙ වෙ තත්ථ "අසඤ්චිච්චා ති [8] පුරතො වා පච්ඡතො වා ඔලම්බෙත්වා නිවාසෙස්සාමී ති එවං අසඤ්චිච්චා"ති ආදිනා වත්ථු අජානන වසෙනෙ ව අනාපත්ති වණ්ණනා කතා, න පණ්ණත්ති [9] විජානන චිත්තවසෙන.

අපිච "යස්ස සචිත්තක පකෙඛ චිත්තං අකුසලමෙව හොති තං ලොක වජ්ජ"නති ඉමිනා ලක්ඛණ වචනෙනා පි වෙ තං සිජ්ඣති, වත්ථුවිජානන චිත්ත වසෙනෙව හෙ තත්ථ "සචිත්තක පකෙඛ"ති වුත්තං, ඉතරථා පණ්ණත්ති

1. ම. උක්ඛිපිත්වා ඔතාරෙත්වාවා නි. 4. ම. හොතු ආවුසො. 6. ම. & සී. අඤ්ඤතියා තත්ථි.
2. ම. ලොකවජ්ජතනං. 5. සී. මු. ස. දෙසිස්සාමිති. 7. ම. පටිවජ්ජාදන සඤ්ඤිති.
3. ම. ජානන්තොඤි පණ්ණත්තිං ජානාතීති. 8. ම. පුරතො පච්ඡතොවා.
9. ම. අජානනවසෙන.

විජානන විත්තවසෙන සබ්බසික්ඛාපදාන මපි සචිත්තකපක්ඛෙ චිත්තස්ස අකුසලත්ත නියමෙන ලොකවජ්ජත්තප්පසඞ්ගතො පණ්ණත්තිවජ්ජමෙව න සියා ඉද ඤ්ච වචනං නිරත්ථකං සියා ඉමිනා වචනෙන නිවත්තෙතබ්බස්ස සික්ඛාපදස්ස අභාවා, නව සෙඛියෙසු වත්ථුවිජානන චිත්තෙන සචිත්තක පක්ඛෙ චිත්තං පාණාතිපාතාදිසු විය අකුසලමෙ වා ති නියමො අත්ථි යෙ නෙ ත්ථ ලොකවජ්ජතා පසජ්ජෙය්‍ය. "අනාදරියං පටිච්චා"ති වෙතං පාළි වචනං වත්ථුං ජානිත්වා තීහි චිත්තෙහි චීතික්කම මෙ ව අනාදරියං කත්වා වුත්තං, න පණ්ණත්තිං ජානිත්වා අකුසලචිත්තෙනෙව චීතික්කම නති ගහෙ තබ්බං, අඤ්ඤථා ඛන්ධක පාළියා අට්ඨකථාය ඤ්ච පුබ්බාපර ඤ්ච විරුජ්ඣන තො ති අම්හාකං ඛන්ති, යථා වා [1] න විරුජ්ඣති, තථා එත්ථ අධිප්පායො ගවෙසිතබ්බො. අනාදරියං, අනාපත්ති [2] කාරණාභාවො, අපරිමණ්ඩල නිවාසන නති ඉමානෙ ත්ථ තීණි අඞ්ගානි. යථා වෙ ත්ථ, එවං සබ්බත්ථ, කෙවලං තත්ථ තත්ථ වුත්ත පටිපක්ඛ කරණවසෙන තතියයොජන මෙ ව විසෙසො.

දුතියාදිසු – ගිහි [3] පාරුත නති සෙත [4] පට පාරුතාදි. විහාරෙ පී ති සඞ්ඝසන්නිපාත බුඞ්ඛුපට්ඨානාදි කාලං සන්ධාය වුත්තං. ගණ්ඩිකං [5] පටි මුඤ්චිත්වා ති [ආදිපටිච්ඡාදනවිධිදස්සනං. ගීවංපටිච්ඡාදෙත්වා ති] ආදිනා වුත්තත්තා සඤ්චිච්ච ගීවං මණ්ඩිකන ඤ්ච අප්පටිච්ඡාදෙන්තස්ස ආපත්ති. එත්ථා පි පරිමණ්ඩල සික්ඛාපදස්ස සාධාරණත්තා ජාණු මණ්ඩලතො හෙට්ඨා චතුරඞ්ගුලමත්තං ඔතාරෙත්වා අනොලම්බෙත්වා පරිමණ්ඩලමෙ ව පාරුපි තබ්බං. විවරිත්වා නිසීදතො ති විහාරෙ විය එකංස පාරුපනං සන්ධාය වුත්තං. වාසත්ථාය උපගතස්සා ති වුත්තත්තා වාසාධිප්පායං විනා ධම්ම දෙසන පරිත්තභණනාදි අත්ථාය සුචිරං පි නිසීදන්තෙන සබ්බං අන්තරඝර වත්තං පූරෙන්තෙනෙව නිසීදිතබ්බං. නිසීදන පටිසංයුත්තෙසු එව ව සික්ඛා පදෙසු "වාසූපගතස්සා"ති අනාපත්තියා වුත්තත්තා වාසත්ථාය අන්තරඝරං උපගච්ඡන්තෙනා පි සුපටිච්ඡන්නතාදි සබ්බං [6] අකොපෙන්තෙ නෙව ගන්තබ්බං "වාසූපගතස්සා ති" හි වුත්තං, න පන උපගච්ඡමානස්සා ති. කෙචි පන එකෙකස්මිං පඨමං ගන්ත්වා වාසපරිග්ගහෙ කතෙ තතො අඤ්ඤෙහි යථා සුඛං ගන්තුං වට්ටතී ති වදන්ති, අපරෙ පන ගෙහසාමිකෙහි යාව තුම්හෙ නිවසිස්සථ තාව තුම්හාකං ඉමං ගෙහං දෙමී ති දින්නෙ අඤ්ඤෙහි අවාසාධිප්පායෙහි අන්තරාරාමෙ විය යථා සුඛං ගන්තුං නිසීදිතු ඤ්ච වට්ට තී ති වදන්ති, තං සබ්බං න ගහෙතබ්බං තථා වචනා භාවා දානලක්ඛණා භාවා [7] තාවතකෙන [8] විහාර සඞ්ඛ්‍යානූපගමනතො ච යාව නිසීදිස්සථ තාව තුම්හාකං ඉමං ගෙහං දෙමී ති දෙන්තො පි හි [9] තාවකාලිකමෙව දෙති වත්ථු පරිච්චාග ලක්ඛණත්තා දානස්ස.

---

1. සී. අවිරුජ්ඣති.
2. ම. කාරකාභාවො.
3. සී. මු. ස. & සී. පාරුපනං.
4. සී. වත්ථපාරුපනාදි.
5. ම. පටිමුච්චිත්වාති.
6. සී. අකොපෙන්තොව.
7. ම. තාවත්තකෙන.
8. සී. විහාරූපචාර ගමනතො.
9. ම. කාලිකමෙව.
[ ] ම. නත්ථ.

චතුහත්ථ ප්පමාණ නති වඩ්ඪකීහත්ථං සන්ධාය වුත්ත නති වදන්ති. **උක්ඛිත්තචීවරො හුත්වා** ති කටිතො උඩං කායබන්ධනාදි දස්සන වසෙන උක්ඛිපනං සන්ධාය වුත්තං පිණ්ඩායචරතො පත්තගහණාදි මත්තස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා, තෙනෙව "නිසින්නකාලෙ [1] ධම්මකරක"න්ති ආදි වුත්තං, නිසින්නකාලෙ හි ඛන්ධෙ ලග්ග පත්තත්ථවිකාදිතො [1] ධම්මකරකං නීහරන්තස්ස කටිතො උඩ ම්පි දිස්සති, තථා අදස්සෙත්වා නීහරිතබ්බ නති අධිප්පායො. ආසනෙ නිසීදන්තස්ස පි ච පාරුපිත චීවරං කිඤ්චි උක්ඛිපිත්වා සඞ්ඝාටිං ජඞ්ඝපිණ්ඩෙහි අනුක්ඛිපිත්වා ච [2] නිසීදිතබ්බං. ඉමස්මිඤ්ඤෙව පන සික්ඛාපදෙ "වාසූපගතස්සා"ති වුත්තත්තා නිසීදන පටිසංයුත්තෙසු ඡට්ඨ පඨමෙසු අවුත්තත්තා වාසූපගතෙනා පි සුසංවුතෙන ඔක්ඛිත්තචක්ඛුනාව [3] නිසීදිතබ්බං, තෙනෙව මාතිකට්ඨකථාය ම්පි තෙසං විසෙසං අවත්වා ඉධෙ ච "වාසූපගතස්ස පන [4] අනාපත්තී"ති වුත්තා.

[5] දුතිය වග්ගාදිසු උජ්ඣගඝික අප්පසද්දෙසු නිසීදනපටිසංයුත්තෙසු පි වාසූපගතස්ස අනාපත්ති න වුත්තා, කායප්පචාලකාදිසු එව පන වුත්තා. පාළිපොත්ථකෙසු පනෙ තං කෙසුචි පෙය්‍යාලෙන බ්‍යාමොහිතත්තා න සුට්ඨු විඤ්ඤායති. යත්ථ ච අන්තරඝරෙ ධම්මං වා [6] දෙසෙන්තස්ස පාතිමොක්ඛං වා [7] උද්දිසන්තස්ස මහාසද්දෙන යාව පරිස සාවනෙ පි අනාපත්ති එවාති දට්ඨබ්බං තථා ආනන්දත්ථෙර මහින්දත්ථෙරාදීහි ආවරිතත්තා. පත්තගහණ සඤ්ඤා අස්ස අත්ථීති = පත්ත සඤ්ඤී ති ඉමමත්ථං දස්සෙතුං **පත්තෙ සඤ්ඤං කත්වා**ති වුත්තං. [8] **ඔලොණී** ති එකාබ්‍යඤ්ජනවිකති, කඤ්ජිකතක්කාදි රසොති කෙචි. [9] **මංසරසාදීනී** ති ආදිසද්දෙන අවසෙසා සබ්බා පි බ්‍යඤ්ජන විකති සඞ්ගහිතා. [10] **සම්හරිත** නති රචිතං. **හෙට්ඨා ඔරොහතී** ති සමන්තා ඔකාස සම්හවතො හත්ථෙන සමං [11] කයිරමානං හෙට්ඨා භස්සති. පත්තමත්ත කෙ ඨපිතානි පූවානි එව වටංසකාකාරෙන ඨපිතත්තා **පූවවටංසක** නති වුත්තානි. [12] කෙචි පන පත්තං ගහෙත්වා ථූපීකතං පිණ්ඩපාතං රචිත්වා දිය්‍යමානමෙව ගණ්හතො ආපත්ති, හත්ථගතෙ එව පන පත්තෙ [13] දිය්‍ය මානෙ ථූපීකත ම්පි ගහෙතුං වට්ටතී ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බමෙව "සමතිත්තික"න්ති භාව [14] නපුංසකවසෙන සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා.

චතුත්ථ වග්ගාදිසු "සපදාන"න්ති එත්ථ දානං වුච්චති අවඛණ්ඩනං. අපෙ තං දානතො අපදානං, සහ අපදානෙන=සපදානං, [15] අවඛණ්ඩන විරහිතං අනු පටිපාටියා ති වුත්තං හොති, තෙනාහ **තත්ථ තත්ථ ඔධිං අකත්වා** ති ආදි. **විඤ්ඤත්තිය** නති සූපොදන විඤ්ඤත්ති සික්ඛාපදං සන්ධාය වදති. **වත්තබ්බං නත්ථී** ති ඉමිනා පාළියාව සබ්බං විඤ්ඤායතී ති දස්සෙති. තත්ථ පාළියං

1. ම. ධමකරණං.
2. සී. නිසීදිතබ්බතො.
3. ම. වසිතබ්බං.
4. ම. අනාපත්තිවුත්තා.
5. ම. දුතියවග්ගාදි.
6. සී. වාචෙන්තස්ස
7. සී. උද්දිසාපෙන්තස්ස.
8. සී. මු. ස. ලොනි.
9. ම. මංසරසාදීති.
10. සී.මු.ස.ම.ස. & ම.සා. සම්හරිතං.
11. ම. කරියමානං.
12. ම. කෙචිපත්තං.
13. ම. දිය්‍යමානං.
14. සී. නපුංසකවචන වසෙන.
15. සී. අවඛණ්ඩ.

"අසඤ්චිච්චා"ති ආදීසු වත්ථුමත්තං ඤත්වා [1] භුඤ්ජනෙන ආපත්තිං ආපජ්ජ න්තස්සෙව පුන පණ්ණත්තිං ඤත්වා මුඛගතං ඡඩ්ඩෙතුකාමස්ස යං අරුචියා [2] පවිට්ඨං තං අසඤ්චිච්ච පවිට්ඨං නාම, තත්ථ අනාපත්ති. තදෙව පුන අඤ්ඤ විහිතතාය වා අවිඤ්ඤත්ති මිද න්ති සඤ්ඤාය වා භුඤ්ජනෙ "අසතියා"ති වුච්චති. "අඤ්ඤස්සත්ථායා"ති ඉදමස්ස සික්ඛාපදස්ස අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා සයං භුඤ්ජනෙ එව පඤ්ඤත්තත්තා ඉමිනා සික්ඛාපදෙන අනාපත්තිං සන්ධාය වුත්තං. පඤ්ච සහධම්මිකානං පන අත්ථාය අඤ්ඤාතක අප්පවාරිතට්ඨානෙ විඤ්ඤාපෙන්තො විඤ්ඤත්තික්ඛණෙ අට්ඨකථාසු සුත්තානු ලොමතො වුත්ත අකතවිඤ්ඤත්ති දුක්කටතො න මුච්චති. සඤ්චිච්ච භුඤ්ජන ක්ඛණෙ සය ඤ්ච අඤ්ඤෙ ච මිච්ඡාජීවතො [3] න මුච්චන්තී ති ගහෙතබ්බං. කුක්කුටණ්ඩං අතිඛුද්දක න්ති ඉදං අසාරුප්පවසෙන වුත්තං, අතිමහන්තෙ එව ආපත්තී ති දට්ඨබ්බං. භුඤ්ජන්තෙන පන චොරාදි භයං පටිච්ච මහන්ත මපි අපරිමණ්ඩල මපි කත්වා සීඝං භුඤ්ජන වසෙනෙ ත්ථ ආපදා, එවමඤ්ඤෙසු පි යථානුරූපං දට්ඨබ්බං.

අනාහටෙ කබළෙ මුඛවාර [4] විවරණෙ පන පයොජනා භාවා ආපදාසූති න වුත්තං, එවමඤ්ඤෙසු පි ඊදිසෙසු. [5] "සබ්බං හත්ථ"න්ති හත්ථෙකදෙසා අඞ්ගුලියො වුත්තා "හත්ථමුද්දා"ති ආදිසු විය, තස්මා එකඞ්ගුලි මපි මුඛෙ පක්ඛිපිතුං න වට්ටති.

පාළියං "සීතීකතො"ති සීතපීළිතො. සිලක්ක බුඩො ති පරිහාසවචන මෙතං, සිලකං හි කිඤ්චි දිස්වා බුඩො අය න්ති වොහරන්ති. අඞ්ගුලියො මුඛෙ [6] පවෙසෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටතී ති ඉමිනා සබ්බං හත්ථං අන්තො මුඛෙ පක්ඛිපන සික්ඛාපදස්ස පි පවිට්ඨඞ්ගුලි නිල්ලෙහනෙන ඉමස්ස පි සික්ඛා පදස්ස අනාපත්තිං දස්සෙති. එසෙවනයො ති ඝනයාගු ආදිසු පත්තං හත්ථෙන ඔට්ඨ ඤ්ච ජිව්හාය නිල්ලෙහිතුං වට්ටතීති අතිදිස්සති. තස්මා ති යස්මා ඝනයාගු ආදි විරහිතං නිල්ලෙහිතුං න වට්ටති. විලීවජත්ත න්ති [7] වෙළුපෙසිකා හි කතං. මණ්ඩලබඩානී ති දීඝසලාකාසු තිරියං වලයා කාරෙන සලාකං ඨපෙත්වා සුත්තෙහි බඩානි දීඝ ඤ්ච තිරිය ඤ්ච උජුකමෙ ව සලාකායො ඨපෙත්වා දළ්හබඩානි වෙව තිරියං ඨපෙත්වා දීඝදණ්ඩකෙහෙව සඞ්කොචා රහං කත්වා සුත්තෙහෙව තිරියං බඩානි. තත්ථ ජාතක දණ්ඩ කෙන කත න්ති සහදණ්ඩකෙන ජින්න තාලපණ්ණාදීහි කතං. ජත්ත පාදු කායා ති යස්මිං ඡත්තදණ්ඩකොටිං පවෙසෙත්වා ඡත්තං උජුකං ඨපෙත්වා [8] හෙට්ඨා ජායාය නිසීදන්ති තිට්ඨන්ති වා තාදිසෙ ඡත්තාධාරෙ. චාපො ති මජ්ඣෙ වඞ්කකාජදණ්ඩසදිසා ධනු විකති. කොදණ්ඩො ති [9] විඩදණ්ඩා ධනු විකති.

---

1. සී. භුඤ්ජමානෙන.
2. ම. පවිට්ඨං අසඤ්චිච්ච.
3. සී. නමුච්චතීති.
4. ම. විවරණෙ පයොජනා.
5. ම. සබ්බහත්ථන්ති.
6. සී, මු. ස. & සී. පවෙසෙත්වා පවෙසෙත්වා.
7. ම. වෙණුපෙසිකාහි.
8. ම. 2. හෙට්ඨාජායාත්ථං.
9. සී. වග්ගුදණ්ඩ.

සත්තමවග්ගෙ පාළියං "රුක්ඛතො පතිතො"ති එකං ඔලම්බනසාඛං ගහෙත්වා පතිතො. **පාලියා** ති අත්තනො ආචාරප්පකාසක[1] ගන්ථස්ස. **ධිරත්ථූ** ති ධී අත්ථු, නින්දා හොතු ති අත්ථො. **විනිපාතන හෙතුනා** ති විනිපාතනස්ස හෙතුභාවෙන. "ත්ව"න්ති උපයොගත්ථෙ පච්චත්තවචනං, තං ඉච්චෙව වා පාඨො. **අසමා** ති පාසාණා. **න කථෙතබ්බ** න්ති ථෙරෙන අත්තනො කඞ්ඛාඨානස්ස පුච්ඡිතත්තා වුත්තං. දහරස්ස අත්ථකොසල්ලං ඤාතුං පුච්ඡිතෙන උච්චාසනෙ නිසින්නස්ස ආචරියස්ස අනුයොගදාන නයෙන වත්තුං වට්ටති. **ඛෙළෙන වෙ ත්ථ සිඞ්ඝාණිකා පි සඞ්ගහිතා** ති එත්ථ උදකගණ්ඩුසකං කත්වා උච්ඡුකච්චරාදි ඤ්ච මුඛෙනෙව හරිතුං උදකෙසු[2] ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටතී ති දට්ඨබ්බං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙව.

සෙඛිය වණ්ණනා නයො නිට්ඨිතො.

අධිකරණසමථෙසු ච ඉධ වත්තබ්බං නත්ථි.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනියං

භික්ඛුවිභඞ්ග වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

---

1. සී. ගණ්ඩස්ස. 2. සී. ඡඩ්ඩිතුං.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුඩස්ස.

භික්ඛුනී විභඞ්ගෙ – [1] මිගාරමාතුයා ති [2] මිගාරමාතුයා, විසාඛායා ති අත්ථො. පාළියං "එහිභික්ඛුනී"ති "තීහි සරණගමනෙහි උපසම්පන්නාති භික්ඛුනී"ති ඉදං භික්ඛුවිභඞ්ග පාළියා සමදස්සනත්ථං අට්ඨ ගරුධම්ම පටිග්ගහණෙන ලඞ්ඛුපසම්පදං මහාපජාපතිගොතමිඤ්ඤෙව ව තාය සහ නික්ඛන්තා භගවතො ආණාය භික්ඛූනඤ්ඤෙ ව සන්තිකෙ එකතො උපසම්පන්නා පඤ්ච සත සාකියානියො ව සන්ධාය වුත්තං, තාහි භගවතා ආනන්දත්ථෙරස්ස යාචනාය පබ්බජ්ජං අනුජානන්තෙන [3] එථ භික්ඛුනියො මම සාසනෙ තුම්හෙහි පි පවිසථා ති වුත්තා විය ජාතා, සාකියානියො එව [4] සරණසීලානි දත්වා කම්මවාචාය උපසම්පාදිතත්තා "තීහි සරණගමනෙහි [5] උපසම්පන්නා"ති ච වුත්තත්තා නහි එතාහි අඤ්ඤා එහි භික්ඛුනී භාවාදිනා උපසම්පන්නා නාම සන්තියං පන ථෙරීගාථාසු භද්දාය කුණ්ඩලකෙසියා

"නිහච්ච ජාණුං වන්දිත්වා සම්මුඛා [6] අඤ්ජලිං අකං,
එහි භද්දෙ ති මං [7] අවච සා මෙ ආසූ පසම්පදා"ති. වුත්තං,
යඤ්ච අපදානෙ පි
[8] "ආයාචිං සො තදා ආහ එහි භද්දෙ ති නායකො,
තදා හං උපසම්පන්නා පරිත්තං තොය මද්දස"න්ති. වුත්තං,

තම්පි එහි ත්වං භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ පබ්බජ්ජං උපසම්පදඤ්ච ගණ්හාහී ති භගවතො ආණා උපසම්පදාය කාරණත්තා උපසම්පදා අහොසී ති ඉම මත්ථං සන්ධාය වුත්තං, ත්ථා හි වුත්තං ථෙරී ගාථට්ඨකථායං "එහි භද්දෙ භික්ඛුනූ පස්සයං ගන්ත්වා භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ [9] පබ්බජ්ජ උපසම්පජ්ජා ති මං අවොච ආණාපෙසි, සා සත්ථු ආණා මය්හං උපසම්පදාය කාරණත්තා උපසම්පදා [10] අහොසී"ති. සාධාරණපාරාජිකෙහි ති මෙථුනාදීහි චතුහි, තානි පන අඤ්ඤානි ච සාධාරණ සික්ඛාපදානි යස්මා භික්ඛු විභඞ්ගෙ වුත්ත නිදාන වත්ථාදීසු එව සාධාරණවසෙන පඤ්ඤත්තානි, පච්ඡා පන තානි භික්ඛුනීනං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං අනුජානන්තෙන භගවතා තාසං සික්ඛාපච්චක්ඛානාභාවෙන "යා පන භික්ඛුනී ඡන්දසො මෙථුනං ධම්මං පතිසෙවෙය්‍යා"ති ආදිනා තදනුරූපවසෙන පරිවත්තෙත්වා අසාධාරණ සික්ඛාපදෙහි සඞ්ං සංසන්දෙත්වා භික්ඛුනී පාතිමොක්ඛුද්දෙස වසෙන එකතො සඞ්ගහිතානී. යස්මා ච නෙසං භික්ඛු විභඞ්ගෙ වුත්තනයෙනෙව සබ්බො පි විනිච්ඡයො සක්කා ඤාතුං, තස්මා තානි වජ්ජෙත්වා අසාධාරණානං එව ඉධ විභඞ්ගො වුත්තො ති වෙදිතබ්බං.

---

1. සී. මු. ස. මිගාරමාතාය.
2. ම. මිගාරමාතු.
3. ම. එහිභික්ඛුනියො.
4. සී. සරණානිදත්වා.
5. ම. උපසම්පන්නාති වුත්තා.
6. ථෙරීගාථට්ඨකථා. පඤ්ජලිං.
7. ම. & සී. අවොච.
8. { ම. අයාචිසො. සී. & ම. සා. ආයාචිතො.
9. ථෙරීගාථට්ඨකථා. පබ්බජ උපසම්පජ්ජස්සූති අවච.
10. ථෙරීගාථට්ඨකථා. ආසි අහොසි.

භික්ඛූනං කායසංසග්ගං සාදියෙය්‍යාති අවත්වා [1] "සමාපජ්ජෙය්‍යා"ති භික්ඛුවිභඞ්ගෙ වුත්තත්තා භික්ඛු ආපත්තිඝා න කාරෙතබ්බා ති වුත්තං. තබ්බහුලනයෙනා ති කිරියා [2] සමුට්ඨානස්සෙව බහුලභාවතො, එතෙන කිරියසමුට්ඨානා පි අයං ආපත්ති හොතී ති දස්සෙති. කිඤ්චා පි දස්සෙති, මයං පනෙ ත්ථ [3] එවං තත්ථ කායසංසග්ගක්ඛණෙ සාදියන්ති යා කිරියාය අභාවෙ පි තතො පුබ්බෙ පවත්තිතානං පටිච්ඡන්නට්ඨාන ගමන ඉඞ්ගිතාකාර දස්ස නාදි කිරියානං [4] වසෙනෙදං කිරියා සමුට්ඨානමෙව. පරෙහි මග්ගෙ [5] කයිර මානුපක්කමෙන නිච්චලස්ස සාදියතො සුක්කවිසට්ඨි විය [6] පුබ්බපයොගා භාවෙ පි වා තස්මිංයෙව ඛණෙ පරූපක්කමෙන ජනීසමානාය අත්තනො කායචලනාදි සඞ්ඛාතාය කිරියාය [7] සාදියනෙන සා තස්සා චිත්තෙනා පි සමුට්ඨිතා කිරියා නාම හොති අවායම්ත්වා පරූපක්කමෙන මෙථුන සාදියනෙ විය, [8] භික්ඛූනං පන පරූපක්කම ජනිතං කිරියං අබ්බොහාරිකං කත්වා අත්තනා කයිරමාන පයොගවසෙනෙව "කායසංසග්ගං සමාපජ්ජෙය්‍යා"ති එවං විසෙසෙත්වා ව සික්ඛාපදස්ස පඤ්ඤත්තත්තා, සාදියමානෙ පි [9] න දොසො, න ඉතරථා හි පි තබ්බහුලනයෙනෙ ත්ථ කිරියත්තෙ ගය්හමානෙ අඤ්ඤස මපි [10] කිරියා කිරිය [11] සික්ඛාපදානං කිරියත්ත ගහණප්පසඞ්ගො සියා ති තස්මා වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. සා ති කිරියා සමුට්ඨානතා. තථෙ වා ති කායසංසග්ගරාගී එව.

උබ්හජාණු මණ්ඩලිකං පඨමං.

දුතියෙ – පුරිමෙනා ති ආදි සුන්දරිනන්දාය වජ්ජපටිච්ඡාදනෙ පඤ්ඤත්ත තං සන්ධාය වුත්තං. අට්ඨනන්ති වුත්තත්තා වජ්ජපටිච්ඡාදනස්සා පි පටිච්ඡා දනෙ පාරාජිකමෙ වා ති දට්ඨබ්බං. ධුරං නික්ඛිත්තමත්තෙ ති වුත්තත්තා පණ්ණත්තිං අජානන්තියා පි ඉදං වජ්ජං න පකාසෙස්සාමී ති ඡන්දෙන. ධුරං [12] නික්ඛෙපක්ඛණෙ පාරාජික න්ති දට්ඨබ්බං. තං පන පටිච්ඡාදනං. යස්මා පෙසලා ඤත්වා ගරහිස්සන්තී ති භයෙනෙ ව හොති, භය ඤ්ච කොධචිත්ත සම්පයුත්තං, තස්මා ඉදං දුක්ඛ වෙදනන්ති වුත්තං, යං පන සාරත්ථදීපනියං "කිඤ්චා පි වජ්ජපටිච්ඡාදනං පෙමවසෙන හොති, තථා පි සික්ඛාපද වීති ක්කමචිත්තං දොමනස්සිතමෙ ව හොතී"ති එවං පණ්ණත්ති වීතික්කම චිත්තෙ නෙව ඡාදනං දොමනස්සත්තෙ කාරණං වුත්තං, තං අකාරණං පණ්ණත්ති විජානනං විනා පි [13] ආපජ්ජිතබ්බතො.

වජ්ජපටිච්ඡාදිකං දුතිඝං.

තතියං උත්තානමෙව.

---

1. ම. සමාපජ්ජෙය්‍යාති වුත්තත්තා.
2. ම. සමුට්ඨාපනස්සෙව.
3. ම. එවංතස්සායාම.
4. ම. වසෙනෙව.
5. ම. කරියමානුක්කමනං.
6. ම. පුබ්බයොගා.
7. සී. සාදියමානෙන.
8. ම. භික්ඛුනීනං.
9. සී. න දොසොඉතරථාහිපි.
10. ම. කිරියා කිරියා.
11. සී. සික්ඛාපදෙන.
12. ම. නික්ඛිපක්ඛණෙ.
13. ම. ආපජ්ජිතබ්බතොව.

චතුත්ථේ – ලොකස්සාද [1] සඞ්ඛාතං මිත්තෙනහි අඤ්ඤමඤ්ඤං කාතබ්බං සත්ථවං. වුත්තමෙවත්ථං පරියායන්තරෙන දස්සෙතුං **කායසංසග්ගරාගෙ නාති** වුත්තං. තිස්සෝ ඉත්ථියෝ මෙථුනං න සෙවෙති යා තිස්සෝ ඉත්ථියෝ, තාසු වුත්තං තං මෙථුනං න සෙවෙය්‍ය. **අනරිය පණ්ඩකෙති** තයෝ අනරියෙ තයෝ පණ්ඩකෙ ව උපසඞ්කමිත්වා මෙථුනං න සෙවෙතී ති අත්ථෝ. "අනරියා"ති වෙ තේ උභතෝ බ්‍යඤ්ජනකා අධිප්පෙතා. **බ්‍යඤ්ජනසම්පී** නති අත්තනෝ වචච [2] මුඛ මග්ගෙ පි. ඡේදෙ එව ඡෙජ්ජං, පාරාජිකං. **වණ්ණා අවණ්ණා** ති චිහි සුක්කවිසට්ඨි වුත්තා. [3] **ගමනුප්පාදන** නති සඤ්චරිත්තං. **මෙථුනධම්මස්ස පුබ්බභාගත්තා පච්චයෝ හොති** ති ඉමිනා කායෙ පවාරෙන කායසංසග්ගා මෙථුනධම්මෝ ති වුත්තෝ ති දස්සෙති. **සබ්බපදෙසු** ති සඞ්ඝාටිකණ්ණ ගහණාදිපදෙසු. කායසංසග්ග රාගෝ, ස උස්සාහතා, අට්ඨම වත්ථුස්ස පූරණ නති තීණි පි අඞ්ගානි.

අට්ඨ වත්ථූනං චතුත්ථං.

---

[4] පාරාජිකකණ්ඩ වණ්ණනා නයෝ.

සඞ්ඝාදිසෙස කණ්ඩෙ – "දුතියස්ස ආරොචෙති" ති එත්ථ පි විසු පි අට්ඨ කාරකෙසු යස්ස කස්සචි දුතියස්ස කථං යෝ කොචි ආරොචෙති ති එව මත්ථෝ ගහෙතබ්බෝ ති ආහ **එසෙවනත්ථෝ හි. ගතිගත** නති චිරකාලප්පවත්තං. **ආපත්තිං** ති ආපජ්ජනං. "නිස්සාරණීය"නති ඉදං කත්තුඅත්ථෙ සිඛනති ආහ **නිස්සාරෙති** ති. ආපන්නං භික්ඛුනිසඞ්ඝතො **වියොජෙති** ති වියොජනහෙතු හොතී ති අත්ථෝ. **ජීවා ඒවා** ති ආණත්තියා අභාවතෝ, **ජීවිතං අනපෙක්ඛාමනාසා** ති වොරොති වුත්තා මම වචනං සුත්වා කොචි දණ්ඩිස්ස නති ජීවිතා වොරොපෙස්සන්ති ති එවං සඤ්ඤාය, එතෙන කෙවලං හත්ථෙන වා පරිකප්පාර ගහණත්ථං වා සහසා වොරොති වුත්තෙ දණ්ඩිතෙ පි න දොසෝ ති දස්සෙති. රාජපුරිසානං හි වොරෝ අයන්ති උද්දිස්ස කථිතෙ එව ජීවා, භික්ඛූනං පන ආරාමිකාදීනං වා සම්මුඛා අසුකෝ වොරෝ එවමකාසී ති කෙනචි වුත්ත වචනං නිස්සාය ආරාමිකාදිසු රාජපුරිසානං වත්වා දණ්ඩා පෙන්නෙසු පි [5] භික්ඛූනෝ න ජීවා රාජපුරිසානං අවුත්තත්තා. [6] යෙසඤ්ච අවුත්තං වචනං තෙහි සඤං වොරස්ස [7] දණ්ඩිතත්තා ති ගහෙතබ්බං. **එවං එතස්ස සන්තකං අවහිංසු** ති ආණත්තෙනා පි හි සවෙ අඤ්ඤෙන අවහිංසුපෙති, ආණාපකස්ස අනාපත්ති විසඞ්කෙතත්තා. **අත්තනෝ වචනකර** නති ඉදං සාමිවි වසෙන වුත්තං. වචනං අකාරොනත්තානං [8] රාජපුරිසානමපි ඉමිනා ගහිත පරිකප්පාරං ආහරාපෙති, [9] මා චස්ස දණ්ඩං කරොහි ති උද්දිස්ස වදන්තස්සා පි දණ්ඩෙ ගහිතෙ පි න ජීවා එව දණ්ඩගහණස්ස පටික්ඛිත්තත්තා

---

1. සී. සඞ්ඛාතවිත්තෙහි.
2. සී. මුඛමග්ගස්මිං.
3. ම. ගමනමනුප්පාදනත්ති. සී. මෙථුනමනුප්පාදනත්ති.
4. ම. පාරාජිකවණ්ණනා.
5. ම. භික්ඛුස්ස.
6. ම. යෙසඤ්චවුත්තං තෙහි.
7. ම. අදණ්ඩිතත්තානි.
8. සී. රාජපුරිසාදිනමපි.
9. සී. අවස්සං දණ්ඩං න කරොහීති.

අසුකභණ්ඩං අවහරාති ආණාපෙත්වා විප්පටිසාරෙ උප්පන්නෙ පුන [1] පටි ක්ඛිපනෙ විය. දුසාදීනං සම්පටිච්ඡනෙ විය තදත්ථාය අට්ටකරණෙ භික්ඛු න මපි දුක්කට න්ති ආහ අකප්පිය අට්ටො නාම න වට්ටති ති, කෙනචි පන භික්ඛුනා ඛෙත්තාදි අත්ථාය වොහාරිකානං සන්තිකං ගන්ත්වා අට්ටෙ කතෙ පි තං ඛෙත්තාදි සම්පටිච්ඡනෙ විය සබ්බෙසං අකප්පියං න හොති පුබ්බෙ එව සඞ්ඝස්ස සන්තකත්තා, භික්ඛුස්සෙව පන පයොගවසෙන ආපත්තියො හොන්ති, දුසාදීන මපි පන අත්ථාය රක්ඛං යාචිතුං වොහාරිකෙන පුට්ඨෙන සඞ්ඝස්ස උප්පන්නං [2] කප්පියක්කමං වත්තුං ආරාමිකාදීහි ච අට්ටං කාරාපෙතුඤ්ච වට්ටති එව. විහාරවත්ථාදි කප්පියඅට්ටං පන භික්ඛුනො සය මපි කාතුං වට්ටති. භික්ඛුනීනං වුත්තො ති රක්ඛං [3] යාචන්තීනං භික්ඛුනීනං වුත්තො උද්දිස්ස අනුද්දිස්ස වසෙන රක්ඛා යාචන විනිච්ඡයො, න සබ්බො සික්ඛාපද විනිච්ඡයො අසාධාරණත්තා සික්ඛාපදස්ස, තෙනාහ භික්ඛුනො පී ති ආදි. අනාකඞ්ඛිතාය අට්ටකරණං, අට්ටපරියොසාන න්ති වෙ අඞ්ගානි.

උස්සයවාදං පඨමං.

දුතියෙ – මල්ලගණ භට්ටිපුත්ත ගණාදික න්ති ආදිසු මල්ලරාජූනං ගණො = මල්ලගණො. භට්ටිපුත්තා නාම කෙචි ගණරාජානො, තේසං ගණො. කෙචි පන නාරායනභත්තිකො පුඤ්ඤකාරගණො මල්ලගණො, තථා කුමාර භත්තිකො ච ගණො භත්තිපුත්ත ගණො ති පි වදන්ති. [4] ධම්මගණො ති සාසනෙ ලොකෙ වා අනෙකප්පකාර පුඤ්ඤකාරකො ගණො. ගන්ධවිකති කාරකො ගණො [5] ගන්ධිකසෙණි. පෙසකාරාදි ගණො [6] දුස්සිකසෙණි. පාළියං [7] "කප්පගතික"න්ති කප්පියභාව ගතං, පබ්බජිතපුබ්බ න්ති අත්ථො. "වුට්ඨාපෙති"ති උපසම්පාදෙති. අකප්පගත මපි පබ්බාජෙන්තියා දුක්කටන්ති වදන්ති. ඛීණාසවාය පි ආපජ්ජිතබ්බතො නිවිත්ත න්ති වුත්තං. චොරිතා තං ඤත්වා අනනුඤ්ඤාත කාරණා වුට්ඨාපන න්ති වෙ අඞ්ගානි.

චොරිඋට්ඨාපනං දුතියං.

තතියෙ – පරික්ඛෙපං [8] අතික්කාමෙන්තියා ති ගාමන්තරස්ස පරික්ඛෙ පං අතික්කාමෙන්තියා. "ගාමන්තරං ගච්ඡෙය්‍යා"ති හි වුත්තං. [9] විකාලෙ ගාමප්පවෙසන සික්ඛාපදෙ විය [10] අපරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස පරික්ඛෙපො පචාරං ඔක්කමන්තියා ති අවත්වා "අතික්කාමෙන්තියා"ති පාළියං වුත්තත්තා ගාමං පවිසන්තියා ඝරූපචාරෙ ඨිතස්ස දුතිය ලෙඞ්ඩුපාත සඞ්ඛාතස්ස උප චාරස්ස අතික්කමො නාමපඨම ලෙඞ්ඩු [11] පාතට්ඨාන සඞ්ඛාතස්ස පරික්ඛෙපා රහට්ඨානස්ස අතික්කමො එවා ති ආහ "පරික්ඛෙපා රහට්ඨානං එකෙන පාදෙන [12] අතික්කමෙති"ති.

---

1. සී. පටික්ඛෙපනෙ.
2. සී. කප්පියං ඉමංවත්ථුං.
3. ම. යාචන්තානං.
4. සී.මු.ස. & ම.ස.ධම්මගණං.
5. ම. & සී. ගන්ධසෙණි.
6. ම. & සී. දුස්සසෙණි.
7. පාචිත්තිය. කප්පකතං.
8. ම. අතික්කමෙන්ති යාති.
9. ම. විකාල.
10. ම. අපරික්ඛිත්තස්ස උපචාරං.
11. සී. පාතනට්ඨාන.
12. සී. මු. ස. & ම. ස. අතික්කමති,

මජ්ඣෙ ති ගාමමජ්ඣෙ පච්ඡා ති අපරකාලෙ. චතුගාම සාධාරණත්තා ති ඉමිනා විහාරතො චතුසු ගාමෙසු යත්ථ කත්ථචි පවිසිතුං වට්ටතී ති එත්ථ [1] කාරණ මාහ. [2] "පරතීරමෙව අක්කමන්තියා" ති නදිං අනොතරිත්වා ඔරිම තීරතො ලඞ්ඝිත්වා වා ආකාසාදිනා වා පරතීරමෙ ව අතික්කමෙන්තියා. ඔරිමතීරමෙව [3] ආගච්ඡති ති ආපත්තිපාරගමනාය ඔතිණ්ණත්තා වුත්තං. නාදිසෙ අරඤ්ඤෙ ති [4] ඉන්දඛීලතො බහි භාවලක්ඛණෙ අරඤ්ඤෙ. තෙනෙ වා ති ආදිනා දස්සනූපචාරෙ විජහිතෙ සවනූපචාරස්ස විජ්ජමානත්තෙ පි ආපත්ති හොතී ති දස්සෙති. අඤ්ඤං [5] මග්ගං ගණ්හාති ති මග්ග මූළ්හත්තා ගණ්හාති, [6] න දුතියිකං ඔහියිතුං, තස්මා අනාපත්ති. අනන්තරායෙන එක භාවො, අනාපදාය ගාමන්තරගමනාදීසු එකන්ති වෙ අඞ්ගානි.

ගාමන්තරං නත්තියං.

චතුත්ථෙ – කාරක ගණස්සා ති ඉමස්ස කම්මං කාතබ්බ න්ති යෙහි සන්නිට්ඨානං කතං, තෙ සන්ධාය වුත්තං. කම්මවාචක්ඛණෙ සහ ඨිතෙති කෙවි. [7] නෙත්ථාර වත්තෙ ති නිත්ථරණහෙතුම්හි වත්තෙ. පාළියං [8] "අස නෙත කාරකසඞ්ඝෙ" ති එත්ථ විජ්ජමානං සුදූර මපි ගන්ත්වා ආපුච්ඡිතබ්බං, අන්තරායෙ පන සති සම්මාවත්තන්තං ඔසාරෙතුං වට්ටතී ති. ධම්මකම්මෙන උක්ඛිත්තතා, අනනුඤ්ඤාත කාරණා ඔසාරණ න්ති වෙ අඞ්ගානි.

පඤ්චමෙ – න න්ති මහාඅට්ඨකථායං අවචනං. "අනවස්සුතො ති ජාන න්ති පතිගණ්හාතී" ති ආදි පාළියා සමෙති. උභතො අවස්සුතභාවො, උදක දන්තපොණතො අඤ්ඤං සහත්ථා ගහෙත්වා අජ්ඣොහරණ න්ති වෙ අඞ්ගානි.

ඡට්ඨෙ – පටිග්ගහො තෙන න විජ්ජති ති තෙනෙ ව න දෙතී ති වුත්ත කාරණෙන උය්‍යොජිතාය හත්ථතො ඉතරාය පටිග්ගහො පි නත්ථි. පරිභොග පච්චයා ති උය්‍යොජිතාය භොජනපරියොසාන පච්චයාති අත්ථො. මනුස්ස පුරිසස්ස අවස්සුතතා, තං ඤත්වා අනනුඤ්ඤාත කාරණා උය්‍යොජනා, තෙන ඉතරිස්සා ගහෙත්වා භොජනපරියොසාන න්ති තීණි අඞ්ගානි.

සත්තමතො යාව දසමපරියොසානානි උත්තානානෙ ව.

සඞ්ඝාදිසෙස වණ්ණනා නයො නිට්ඨිතො.

නිස්සග්ගියෙසු පි පඨමං උත්තානමෙ ව.

දුතියෙ – අය්‍යාය දම්මි ති එවං පට්ලඛන්ති නිස්සට්ඨ පටිලඞ්ඛං නිස්සට්ඨං පටිලභිත්වා පි යං උද්දිස්ස දායකෙහි දින්නං තත්ථෙව දාතබ්බං, තෙනාහ ඨා

---

1 ම. කාරණත්තමාහ.
2. ම. & සී. අතික්කමන්තියාති.
3. ම. ගච්ඡතීති.
4. සී. ඉන්දඛීලෙ ඨිතොබහි.
5. සී. මු. ස. මග්ගංගච්ඡති.
6. සී. න දුතියිකං ගහෙතුං.
7. ම. ස. ම. සා. & ම. නෙත්තාර.
8. පාචිත්තිය. අසන්තෙ කම්මකාරකා.

දානෙ එව උපනෙතබ්බ නති. අකාල චීවරතා, තං ඤත්වා කාලචීවරන්ති ලෙසෙන භාජාපනං, පටිලාභො ති තීණි අඞ්ගානි.

තතියෙ – [1]"මෙත"න්ති මමෙ වෙ තං චීවරං. උපසම්පන්නතා, පරිවත්තිත විකප්පනූපග චීවරස්ස සකසඤ්ඤාය අච්ඡින්දනාදී ති වෙ අඞ්ගානි.

චතුත්ථෙ–ආහට සප්පිං දත්වා ති අත්තනො දත්වා. ශමකං පචිතබ්බ නති සප්පි ඤ්ච තෙල ඤ්ච එකතො පචිතබ්බං. ලෙසෙන ගහෙතුකාමතා, අඤ්ඤස්ස විඤ්ඤත්ති, පටිලාභො ති තීණි අඞ්ගානි.

පඤ්චමෙ – සා ති ථුල්ලනන්දා. අශ නති සික්ඛමානා. චෙතාපෙත්වා ති [2] ජානාපෙත්වා ති ඉධ වුත්තං, මාතිකට්ඨකථායං පන "අත්තනො කප්පිය භණ්ඩෙන ඉදං නාම ආහරාති අඤ්ඤං පරිවත්තාපෙත්වා"ති වුත්තං.

ඡට්ඨෙ – "පාවාරිකස්සා"ති දුස්සවාණිජකස්ස.

සත්තමෙ –[3]"සඤ්ඤාචිතකෙනා"ති සයං යාචිතකෙන පී ති අත්ථො. අට්ඨ මතො යාව චාදසමා උත්තානමෙව.

නිස්සග්ගිය වණ්ණනා නයො නිට්ඨිතො.

පාචිත්තියෙසු ලසුණවග්ගස්ස පඨමෙ – බදරසාළවං නාම බදරඵලානි සුක්ඛාපෙත්වා තෙහි කත්තබ්බ ඛ්‍යඤ්ජන විකති. ආමක මාගධලසුණ ඤ්චෙ ව අජ්ඣොහරණ ඤ්චා ති වෙ අඞ්ගානි. — දුතියාදීනි උත්තානත්ථානි.

ඡට්ඨෙ පාළියං "ආසුම්හිත්වා"ති පාතෙත්වා. දධිමත්ථූ ති දධිම්හි පස න්නොදකං. රසඛීරාදීන නති මංසරස ඛීරාදීනං. භුඤ්ජන්තස්ස භික්ඛුනො හත්ථපාසෙ ඨානං, පානීයස්ස වා විධූපනස්ස වා ගහණ නති වෙ අඞ්ගානි.

සත්තමෙ – අවිඤ්ඤත්තියා ලඬ නති අත්තනො විඤ්ඤත්තිං විනා ලඬං. පුබ්බා පර විරුඬ නති සයං කරණෙ පාචිත්තිය නති ඉදං කාරාපනෙ දුක්කට වචනෙන විරුජ්ඣනං සන්ධාය වුත්තං, තෙනාහ නහි ති ආදි. "අවිඤ්ඤත්ති යා ලඬ"න්ති ආදි වචනෙන වා විරුජ්ඣනං සන්ධාය වුත්තං. අඤ්ඤාය විඤ්ඤ ත්ති පි හි ඉම්ස්සා අවිඤ්ඤත්තියා ලඬමෙවා ති. ආමකධඤ්ඤ විඤ්ඤාපනාදි, තං භජ්ජනාදිනා අජ්ඣොහරණ නති වෙ අඞ්ගානි.

අට්ඨමෙ – නිබ්බිට්ඨො ති ලඬො. කෙණි ති රඤ්ඤො දාතබ්බො ආයො, ආයුප්පත්තිට්ඨාන නති අත්ථො, තෙනාහ "එකං ඨානන්තර"න්ති ආදි. ඨානන්තර නති ච [4] ගාම ජනපදානා ණායත්තං, වළඤ්ජියමාන තිරො කුඩ්ඩාදිතා, අනපලොකෙත්වා උච්චාරාදීනං [5] ඡඩ්ඩනාදී ති වෙ අඞ්ගානි.

---

1. ම. මමෙතන්ති.
2. සී මු.ස. විඤ්ඤාපෙත්වා.
3. පාචිත්තිය. සඤ්ඤාචිකෙන.
4. සී. ගාමජනපදාදිනායත්තං.
5. සී. ඡඩ්ඩනාදීනීති,

නවමෙ- මත්ථකච්ඡින්න නාළිකෙර මපි ති වුත්තත්තා හරිතුපරි ඡඩ්ඩන මෙව පටික්ඛිත්තං, තෙනාහ අතික්ඛිත්ත බිජෙසු ති ආදි. යත්ථ ච ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටති තත්ථ හරිතෙ වච්චාදිං කාතු මපි වට්ටති එව. සබ්බෙසන්ති භික්ඛු භික්ඛුනීනං.

දසමෙ - තෙසං සෙවා ති යෙසං නච්චං පස්සති. ආරාමෙ ඨත්වා ති ඨිත නිසින්නට්ඨානෙ එව ඨත්වා, සමන්තතො ගීවං පරිවත්තෙත්වා පි පස්සති අනාපත්ති. ඨිතට්ඨානතො ගන්ත්වා පස්සිතුං න වට්ටති, කෙචි පන වට්ටතී ති වදන්ති, තං පන "දස්සනාය ගච්ඡෙය්‍ය පාචිත්තිය න්ති" සාමඤ්ඤතො ගමනස්ස පටික්ඛිත්තත්තා අනාපත්තිය මපි [1] ගමනාය අවුත්තත්තා ච න ගහෙතබ්බං. නච්චාදිතා, අනනුඤ්ඤාත කාරණගමනං, දස්සනාදි චා ති තීණි අඞ්ගානි.

ලසුණ වග්ගො පඨමො.

දුතියවග්ගස්ස පඨමෙ - දානෙ වා ති දාන නිමිත්තං. රත්තත්ඩකාරෙ පුරිසස්ස හත්ථපාසෙ ඨානාදි, රහොපෙක්ඛා, සහායාභාවො ති තීණි අඞ්ගානි.

දුතියාදීනි උත්තානානි.

පඤ්චමෙ -"පල්ලඞ්කස්ස අනොකාසෙ"ති ඌරුබ්ඩා සනස්ස අප්පහොන කෙ. පුරෙභත්තං අන්තරඝරෙ පල්ලඞ්කප්පහොනකාසනෙ නිසජ්ජා, අන නුඤ්ඤාත කාරණා අනාපුච්ඡා වුත්තපරිච්ඡෙදා තික්කමො ති වෙ අඞ්ගානි.

ඡට්ඨාදීනි උත්තානානි.

අත්ඩකාර වග්ගො දුතියො.

තතියවග්ගස්ස පඨම දුතියානි උත්තානානි.

තතියෙ - "විසිබ්බෙත්වා"ති විජටෙත්වා. "ධුරං නික්ඛිත්තමත්තෙ"ති විසිබ්බන දිවසතො පඤ්චදිවසෙ අතික්කමෙත්වා ධුරං නික්ඛිත්ත මත්තෙ. අන්තොපඤ්චාහෙ පන ධුරනික්ඛෙපෙ පි අනාපත්ති එව "අඤ්ඤත්‍ර චතුහ පඤ්චාහා"ති වුත්තත්තා. උපසම්පන්නාය චීවරං සිබ්බනත්ථාය [2] විසිබ්බෙත්වා පඤ්චාහා තික්කමො, අනනුඤ්ඤාත කාරණා ධුරනික්ඛෙපො ති වෙ අඞ්ගානි.

චතුත්ථෙ - පඤ්චන්නං චීවරානං අපරිවත්තනං, අනනුඤ්ඤාත කාරණා පඤ්චාහා තික්කමො ති වෙ අඞ්ගානි.

පඤ්චමං උත්තානමෙව.

ඡට්ඨෙ - විකප්පනූපගස්ස සඞ්ඝෙ පරිණත්තා, විනාආනිසංස දස්සනෙන අන්තරාය කරණ න්ති වෙ අඞ්ගානි.

සත්තමං උත්තානමෙව.

---

1. සි. ගමනස්ස අවුත්තත්තාපන ගහෙතබ්බං. 2. සී. සිබ්බාපෙත්වා.

අට්ඨමෙ – කුම්භථූනං නාම කුම්භසද්දො, තෙන කීළන්තී ති = "කුම්භථූනිකා" තෙනාහ සටකෙන කීළනකා ති. දීඝනිකායට්ඨකථායං පන "චතුරස්ස [1] අම්බණතාළන"න්ති වුත්තං. තං හි රුක්ඛ සාරාදිමයං අන්තොජිද්දං චතුසු පස්සෙසු චම්මොනඩං වාදිතභණ්ඩං, යං බිම්බිසකන්ති පි වුච්චති, තං වාදෙන්තා පි කුම්භථූනිකා, තෙනාහ [2] බිම්බිසකවාදිතකා ති පි වදන්තීති පාළියං "කප්පකත"න්ති කප්පකතං නිවාසන පාරුපනූපගං. සමණ චීවරතා, අනනුඤ්ඤාතානං දාන න්ති වෙ අඞ්ගානි.

නවම දසමානි උත්තානමෙව.

නග්ග වග්ගො තතියො.

තුවට්ටවග්ගස්ස දසමෙ – චාරිකාය අපක්කමනං පණ්ණත්තිවජ්ජමෙව, පණ්ණත්ති විජානන චිත්තෙන සචිත්තකතං සඤ්ඤාය පනෙත්ථ [3] "ලොකවජ්ජ"න්ති වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙව.

තුවට්ට වග්ගො චතුත්ථො.

චිත්තාගාරවග්ගස්ස පඨමෙ – පාටෙක්කා ආපත්තියො ති ගීවාය පරිවත්තන පයොගගණනාය.

නවමෙ – හත්ථි ආදිසු "සිප්ප" සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො, තථා [4] ආථබ්බණාදිසු "මන්ත" සද්දො. තත්ථ ආථබ්බණ මන්තො නාම ආථබ්බණ වෙද විහිතො පරූපඝාතකරො මන්තො. ඛීලනමන්තො නාම වෙරීමාරණත්ථාය [5] සාරදාරුමයං ඛීලං මන්තෙත්වා පඨවියං ආකොටනමන්තො. අග දප්පයොගො [6] විසයොජනං. නාගමණ්ඩල න්ති සප්පානං පවෙසන නිවාරණත්ථං මණ්ඩලබන්ධමන්තො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙව.

චිත්තාගාර වග්ගො පඤ්චමො.

ආරාමවග්ගෙ ගබ්භිනීවග්ගෙ ච සබ්බං උත්තානමෙව.

අට්ඨමවග්ගස්ස පඨමෙ – සබ්බපඨමා වෙ මහාසික්ඛමානා ති ගබ්භිනීවග්ගෙ සබ්බපඨමං වුත්තා වෙ. සික්ඛමානා ඉච්චෙව වත්ත බ්බා ති සම්මුති කම්මාදිසු අඤ්ඤථා වුත්තෙ කම්මං කුප්පතී ති අධිප්පායො.

එකාදසමෙ – පාරිවාසියෙන ඡන්දදානෙනා ති පරිවුත්ථෙන, නවිකප්ප වුත්ථෙන විගතෙන ඡන්දදානෙනා ති අත්ථො. ඡන්දවිස්සජ්ජන මත්තෙන වා.

---

1. { දීඝනිකායට්ඨකථා. රම්මණකතාලං. / ම. සා. අම්බණකතාළන්ති.
2. { සී. මු. ස. බිබ්බිසකවාදකාතිපි. / ම. ස. බිම්බිසකවාදිකාතිපි,
3. ම. ලොකවජ්ජන්ති දට්ඨබ්බං.
4. ම. අථබ්බණාදිසු.
5. සී. සාරදාරුආදිමයං.
6. ම. විසප්පයොජනං.

උට්ඨිනායා ති එතෙන ඉදානි කම්මං න කරිස්සාමා ති ධුරං නික්ඛිපිත්වා කායෙන අවුට්ඨහිත්වා නිසිජ්ජාය පි පරිසාය කම්මං කාතුං වට්ටති ති දස්සෙති, තෙනාහ **ඡන්දං අවිස්සජ්ජෙත්වා අවුට්ඨිනායා** ති. පාළියං පන "අනාපත්ති අවුට්ඨිතාය පරිසාය"ති සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා [1] උපොසථක්ඛන්ධකෙව පන "න භික්ඛවෙ පාරිවාසික පාරිසුද්ධියා උපොසථො කාතබ්බා අඤ්ඤත්‍ර අවුට්ඨිතාය පරිසාය"ති වුත්තත්තා ච තදට්ඨකථාය ඔපි "පාරිවාසික පාරිසුද්ධියං නාම පරිසාය වුට්ඨිත කාලතො පට්ඨාය න වට්ටති, අවුට්ඨිතාය පන වට්ටතී"ති වුත්තත්තා ච කම්මං [2] න කරිස්සාමා ති [3] ධුරං නික්ඛිපිත්වා අවුට්ඨහිත්වා නිසිජ්ජාය පි කම්මං කාතුං න වට්ටති ති ගහෙතබ්බං, සෙසං උත්තානමෙව.

කුමාරීභූතා වග්ගො අට්ඨමො.

ඡත්තනවග්ගො උත්තානත්ථොව.

ඛුද්දක වණ්ණනානයෝ නිට්ඨිතෝ.

පාටිදෙසනීයාදීසු - [4] **පාළිමුත්තකෙසූ** ති පාළියං අනාගතෙසු සපි ආදීසු. **සත්තාධිකාරණවසා** ති සත්තාධිකරණ සමථනාමකා. තං අත්ථ විනිච්ඡයං තාදිසංයෙව යසමා විදූ විඳන්ති ති අත්ථො. "යථා නිට්ඨිතා"ති සම්බන්ධො. [**සබ්බාසව පහ**] නන්ති සබ්බා සව විඝාතකං අරහත්තමග්ගං. [**පස්සන්තූනිබ්බුති**] නන්ති මග්ගඤ්ඤෙන නිබ්බාණං සච්ඡිකරොන්තු, පපෙපා නතූ ති වා පාඨො, තත්ථ නිබ්බුති නන්ති ඛන්ධපරිනිබ්බානං ගහෙතබ්බං.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනියං

භික්ඛුනී විභඞ්ග වණ්ණනා නයෝ

නිට්ඨිතෝ.

---

1. සී. උපොසථක්ඛන්ධකො පන.
2. ම. න කරිස්සාමීති.
3. ම. ධුරං නික්ඛිපිත්වා නිසින්නායපි.
4. සී. මූ. ඉ. පාළිවිනිමුත්තකෙසු.
   ම. ස. පාළිනිමුත්තකෙසු.
   ම. සා. පාළිවිනිමුත්තකෙසු.

[ ] සී. මූ. ඉ. නත්ථි.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

මහාවග්ගෙ - **උභින්නං පාතිමොක්ඛාන** න්ති උභින්නං **පාතිමොක්ඛ** විභඞ්ගානං. "යං ඛන්ධකං සඞ්ගායිංසූ"ති සම්බන්ධො. ඛන්ධානං [1] **සමූහො ඛන්ධකො**. ඛන්ධානං වා පකාසනතො ඛන්ධකො. "ඛන්ධා"ති වෙ ඵු **පබ්බජ්ජාදි චාරිත්ත වාරිත්ත සික්ඛාපද** පඤ්ඤත්ති සමූහො අධිප්පෙතො. **පදභාජනීයෙ** යෙසං පදානං **අත්ථා** යෙහි අත්ථකථා [2] නයෙහි පකාසිතා ති යොජනා. **අථ** වා යෙ අත්ථා ති යොජෙතබ්බං, "ඉති" සද්දො වෙ ඵු පදපූරණෙ දට්ඨබ්බො.

විසෙස කාරණ න්ති යෙන සමයෙන ආයස්මතො **සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස** සික්ඛාපද පඤ්ඤත්ති යාවන හෙතුභූතො පරිච්ඡෙදො උදපාදි, තෙන **සමයෙනා** ති ආදිනා වුත්ත කාරණං විය විසෙසකාරණං, භුම්මවචන **නිවත්ත නක කාරණ** න්ති අත්ථො. **එතස්සා**ති අභිසම්බොධිතො පට්ඨාය **සත්ථුචරියා විභාවනස්ස විනයපඤ්ඤත්තියං** කිං පයොජනං? යදි විසෙසකාරණං නත්ථි ති අධිප්පායො, නිදානදස්සනං පයොජනන්ති යොජනා, "නිදාන"න්ති වෙ ඵු සික්ඛාපද පඤ්ඤත්ති හෙතුභූතං වත්ථු පුග්ගලාදි කාරණං අධිප්පෙතං, න පඤ්ඤත්තිට්ඨානමෙව, තෙනාහ **යාහි** ති ආදි.

"උරුවෙලායං"න්ති එත්ථ උරුසද්දො මහන්තාවාචි, වෙලාසද්දො තීරපරියායො. උන්නතත්තාදිනා වෙලා විය වෙලා, උරු මහන්ති වෙලා = උරුවෙලා, තස්සං, තෙනාහ **මහා වෙලාය** න්ති ආදි. **මරියාදා** ති සීලාදිගුණ සීමා. **පත්තපුමෙනා** ති තාලාදීනං [3] පණ්ණපුටෙන. "පඨමාභිසම්බුද්ධො"ති අනුනාසික ලොපෙනා යං නිද්දෙසො ති ආහ **පඨමං අභිසම්බුද්ධො ති, පඨමන්ති** ච භාවනපුංසක නිද්දෙසො, තස්මා අභිසම්බුද්ධො හුත්වා සබ්බපඨමං බොධි රුක්ඛමූලෙ විහරතී ති යොජනා දට්ඨබ්බා. පාළියං "අථ ඛො"ති එත්ථ අථා ති **එතස්මිං සමයෙ** ති අත්ථො අනෙකත්ථත්තා නිපාතානං. "සත්තා හ"න්ති අවච්චත්තසංයොගෙ එතං උපයොගවචනං. "අථ ඛො"ති අධිකාරන්තර දස්සනෙ නිපාතො, තෙන විමුත්ති සුඛ පටිසංවෙදනං පහාය පටිච්චසමුප්පාද මනසිකාරෙ අධිකතභාවං දස්සෙති.

පටිවා ති පටිමුඛං ගන්ත්වා, අඤ්ඤං මඤ්ඤං අපෙක්ඛිත්වා ති අත්ථො, එතෙන කාරණබහුතා දස්සිතා. **සඞ්ගණෙ** ති කාරියබහුතා. **අනුලොම** න්ති භාවනපුංසක නිද්දෙසො. **සෙවා** ති සො එව පච්චයාකාරො. **පුරිමනයෙන වා වුත්තෙනා** ති "අවිජ්ජා පච්චයා සඞ්ඛාරා"ති ආදිනා නයෙන වුත්තෙනා පච්චයාකාරො. **පවත්තියා** ති සංසාරපවත්තියා. පාළියං "අවිජ්ජා පච්චයා"ති ආදිසු දුක්ඛාදිසු අඤ්ඤාණං අවිජ්ජා. ලොකිය කුසලා කුසල චෙතනා "සඞ්ඛාරා". ලොකිය විපාකමෙව "විඤ්ඤාණං". ලොකිය වෙදනාදික්ඛන්ධත්තයං "නාමං". භූතුපාදාය භෙදං "රූපං". පසාද විඤ්ඤාණභෙදං "සළායතනං". විපාකභූතො සබ්බා එසෙසා "වෙදනා" ච. රාගො "තණ්හා".

1. ම. සමූහො, ඛන්ධානං වා. 2. ම. නායෙහීති යොජනා.
3. සී. පණ්ණපුඤ්ජෙන.

බලවරාගො තිවිධා ච දිට්ඨි "උපාදානං". "භවො" පන දුවිධො කම්මභවො [1] උපපත්තිභවො ච. තත්ථ කම්මභවො සාසව කුසලා කුසල චෙතනා ච උපපත්ති භවො [2] උපාදින්නකඛන්ධා. තෙසං උපපත්ති "ජාති". පාකො "ජරා". භෙදො "මරණං". තෙ එව නිස්සාය සොචනං "සොකො". කන්දනං "පරිදෙවො". "දුක්ඛං" කායිකං. දොමනස්සං "චෙතසිකං". අතිවිය සොකො "උපායාසො". පච්චෙක ඤත්ව සම්භවන්ති සද්දා යොජෙතබ්බා, තෙනාහ **ඉමිනා නයෙනාති** ආදි. **දුක්ඛරාසිස්සා** ති ඉමිනා න සත්තස්ස, නා පි සුභ සුඛාදීන නන්ති දස්සෙති. **භවෙ** ති බ්‍යත්තන නති ඉමස්මිං අත්ථෙ නිපාතො. **අනුලොමපච්චයාකාර පටිවෙධ සාධනා** [3] **බොධපක්ඛිය ධම්මා** ති ඉදං පඨම වාරෙ කිඤ්චා පි "අවිජ්ජායත්වෙව අසෙසවිරාග නිරොධා"ති ආදිනා පටිලොම පච්චයාකාරො පි ආගතො, තථා පි "යතො පජානා ති සහෙතු ධම්ම නන්ති" අනුලොම පච්චයාකාර පටිවෙධස්සෙ ව කාරණත්තෙන [4] වුත්ත නති. යථා වෙත්ථ දුතියවාරෙ පි "යතො ඛයං පච්චයානං අවෙදී"ති ගාථාය වුත්තත්තා **පච්චයානං ඛයඤඛ්ඛානා** නන්ති ආදි වුත්ත නති වෙදිතබ්බං.

නො කල්ලෙලා පඤ්හා ති අයුත්තෙනා න බ්‍යාකාතබ්බා. අවිජ්ජමානං අත්තානං සිඛං කත්වා කො ථුසති ති තස්ස කිරියාය පුට්ඨත්තා [5] කො බුජ්ඣාසු කො ථුසති ති ආදි වියා ති අධිප්පායො. **සොළස කඛ්ඛාති** "අහොසිං නු ඛො අහමතීත මඛානං, න නු ඛො අහොසිං, කිං නු ඛො අහොසිං, කථං නු ඛො අහොසිං, කිං හුත්වා කිං අහොසිං නු ඛො අහම තීතම ඛානං, භවිස්සාම් නු ඛො අහං අනාගතම ඛානං, න නු ඛො භවිස්සාම්, කිං නු ඛො භවිස්සාම්, කථං නු ඛො භවිස්සාම්, කිං හුත්වා කිං භවිස්සාම් නු ඛො අහං අනාගතම ඛානං. අහං නු ඛොසම්, නො නු ඛො සම්, කිං නු ඛොසම්. කථං නු ඛොසම්. අයං නු ඛො සත්තො කුතො ආගතො, සො කුහිං ගාමී භවිස්සතී"ති එවං ආගතා අතීතෙ පඤ්ච අනාගතෙ පඤ්ච පච්චුප්පන්නෙ ඡා ති සොළසවිධා කඛ්ඛා. තත්ථ "කිං නු ඛො"ති මනුස්ස දෙවාදිසු ඛත්තියාදිසු වා අඤ්ඤතරං නිස්සාය කඛ්ඛති. "කථං නු ඛො"ති පන සණ්ඨානාකාරාදිසු ඉස්සරාදි ජනකං කාරණං වා නිස්සාය. "කිං හුත්වා කිං අහොසි"නති ච මනුස්සාදීසු පඨමං කිං හුත්වා පච්ඡා කිං අහොසි නති කඛ්ඛති. "අහං නු ඛොසම්"ති ආදි ඉදානි අත්තනො විජ්ජමානා විජ්ජමානතං සරූපපකාරාදිකා ඤත්ව කඛ්ඛති. **වපති** නති ති [6] අපයන්ති ඛ්‍යපගච්ඡන්ති, තෙනාහ **අපගච්ඡන්ති නිරුජ්ඣන්ති** ති. **තස්ස වසෙනා** ති තස්ස පච්චයාකාර පජානනස්ස [7] පච්චයක්ඛයාධිගමස්ස ච වසෙන. **එකෙකමෙව කොට්ඨාස** නති අනුලොම පටිලොමතො එකෙක මෙ ව කොට්ඨාසං. **පාටිපදරත්තියා එවං මනසාකාසි** ති රත්තියා තීසු පි යාමෙසු එව ඉදං ඛන්ධකපාළියා ආගතනයෙන අනුලොම පටිලොමං යෙව මනසාකාසි.

---

1. ම. උපපත්ති. 3. ම. & ම.ස. බොධිපක්ඛිය. 5. සී. කොවජ්ඣාසු.
2. ම. උපාදින්නාඛන්ධා. 4. සී. වුත්තඤ්හි වුත්තං නථා වෙත්ථ. 6. ම. අපයන්නා.
7. ම. පච්චයක්ඛයාවගමනස්සච.
සී. පච්චයක්ඛයාවිගමනස්සච.

තස්ස "සත්තාහස්ස අච්චයෙනා"ති පල්ලඞ්ක [1] සත්තාහස්ස අච්චයෙන අපගමනෙන. "තම්හා සමාධිම්හා"ති අරහත්තඵල සමාපත්ති සමාධිම්හා. අන්තරන්තරා එව හි පච්චයාකාර මනසිකාරො. අවසෙසකාලං පන සබ්බං භගවා ඵලසමාපත්තියා පි වීතිනාමෙසි, තං සන්ධාය "තම්හා සමාධිම්හා"ති වුත්තං. **රතන චඞ්කමෙ** ති භගවතො චිරං ඨිතස්ස චඞ්කමනාධිප්පායං ඤත්වා දෙවතා හි මාපිතෙ රතනචඞ්කමෙ. **රතන** [2] **ඝර** න්ති භගවතො නිසීදනාධිප්පායං ඤත්වා දෙවතාහි මාපිතං [3] රතනමයං ගෙහං. **තත්‍රා පී** ති න කෙවලං රතනඝරෙයෙ ව, තත්‍රා පි අජපාල නිග්‍රොධ මූලෙ පි අභිධම්මං විචිනන්තො එව අන්තරන්තරා විමුත්ති සුඛං පටිසංවෙදෙන්තො ති. අත්ථො. තත්ථා පි හි අනන්තනය සමන්තපට්ඨානං සම්මසතො සම්මාසම්බුඩ්ඪස්ස පීති සමුට්ඨිතා **ඡබ්බණ්ණ** බුඩ්රසම්යො රතනඝරෙ විය නිච්ඡරිංසු එව. [4] **හු හුන්ති කරොන්තො** ති සබ්බෙ හීනජාතිකා මං මා උපගච්ඡන්තු ති මානවසෙන සමීපං උපගතෙසු කොධවසෙන ව අපෙථා ති අධිප්පාය නිච්ඡාරිතං [5] හු හුං කාරං කරොන්තො. **බ්‍රහ්මඤ්ඤ** න්ති බ්‍රහ්මත්තං. **අන්ත** න්ති නිබ්බාණං. [6] **වෙදනං වා අන්ත** න්ති මග්ගඤ්ඤාණානං වා අන්තභූතං අරහත්තඵලං.

"මුවලින්ද මූලෙ"ති එත්ථ ච මුවලින්දො වුච්චති [7] නීපරුක්ඛො, යො නිචුලො ති පි වුච්චති. **උප්පන්න මෙඝො** ති සකල චක්කවාළ ගබ්භං පූරෙත්වා උප්පන්නො මහාමෙඝො. "වද්දලිකා"ති වුට්ඨියා එව ඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන [8] නාමං. සාව සත්තාහං පවත්තත්තා "සත්තාහ වද්දලිකා"ති වුත්තා ති ආහ **සත්තාහං අවිච්ඡින්න වුට්ඨිකා අහොසි** ති. සීතවාතෙන [9] දූසිතං දින මෙතිස්සා වද්දලිකායා ති = සීතවාත දුද්දිනි ති ආහ **උදක්කපූසිත සම්මිස්සෙ නා** ති ආදි. **උබ්බිධතා** නාම දූරභාවෙන උපට්ඨාන න්ති ආහ [10] **මෙඝ විග මෙන දූරිභූත** න්ති. ඉන්දනීල මණි විය දිබ්බති ජොතෙතී ති = **දෙවො**, ආකාසො. "එතමත්ථං විදිත්වා"ති විවෙකස්ස සුඛභාවං විදිත්වා. සබ්බසො අසන්තුට්ඨි සමුච්ඡෙදකත්තා මග්ගඤ්ඤාණානං **චතුමග්ග ඤ්ඤාණ සන්තො සෙනා** ති වුත්තං. **අකුප්පන භාවො** ති අකුජ්ඣන සභාවො.

පච්චගෙඝ ති අභිනවෙ, අයමෙව අත්ථො පසත්ථො, න පුරිමො, නහි බුඩ්ඩා මහග්ඝං පත්තං පරිභුඤ්ජන්ති. ආලීයන්ති සෙවීයන්ති ති = "ආලයා," පඤ්චකාමගුණා ති ආහ **සත්තා** = පෙ = **වුච්චන්ති** ති. **සුට්ඨු මුදිතා** ති අති විය [11] පමුදිතා. **ඨානං සන්ධායා** ති ඨානසද්දං අපෙක්ඛිත්වා. **ඉමෙස** න්ති සඞ්ඛාරාදීනං ඵලානං. පාළියං "සබ්බසඞ්ඛාර සමථො"ති ආදීනි නිබ්බාණ වෙවචනානි. "අපිස්සූ"ති සම්පිණ්ඩනත්ථෙ නිපාතො, න කෙවලං එතදහොසි, ඉමා පි ගාථා පටිභංසු ති අත්ථො. "කිච්ඡෙන මෙ අධිගත"න්ති පාරමීපූරණං සන්ධාය වුත්තං, න දුක්ඛා පටිපදං. බුඩ්ඩානං හි චත්තාරො මග්ගා සුඛාපටි

1. ම. සත්තාහස්ස අපගමනෙන. 5. ම. නිච්ඡරිතං හුංහුංකාරං. 9. සී. දුද්දිනමෙතිස්සාති.
2. ම. ඝරන්ති නිසීදනාධිප්පායං. 6. ම. වොදනං වා. 10. සී. මු. ස. මෙඝ විගමනෙන.
3. සී. රතනමයෙගෙහෙ. 7. ම. නිම්බරුක්ඛො.
4. ම. & සී. හුංහුන්ති 8. ම. නාමං. සත්තාහං. 11. සී. මුදිතා.

පදාව හොන්ති. හ ඉති බ්‍යත්තං එකංස න්ති චීසු අත්ථේසු නිපාතො. බ්‍යත්තං එකං සෙන වා අලන්ති වියොජෙ න්ති. හලන්ති වා එකො නිපාතො.

පාළියං "සහම්පතිස්සා"ති සො කිර කස්සපස්ස භගවතො සාසනෙ සහකො නාම ථෙරො පඨමජ්ඣාන භූමියං බ්‍රහ්මපති හුත්වා නිබ්බත්තො, තෙන නං සහම්පතී ති සඤ්ජානිංසු. "අස්සවනතා"ති අස්සවනතාය, අස්ස වනෙනාති අත්ථො. සවන මෙව හි සවනතා යථා දෙවතා ති. "ධම්මො අසුඩො"ති මිච්ඡාදිට්ඨිධම්මො. "සම්ලෙහී"ති පූරණකස්සපාදීහි ඡහි සත්ථා රෙහි. [1] "අවාපුරා"ති දෙසනාහත්ථෙන විවර. "චාර"න්ති අරියමග්ගං සන්ධාය වදති. "සෙලෙ"ති ඝන සිලාමයෙ. "තථූපම"න්ති එත්ථ තථාසද්දො [2] ත සද්දත්ථෙ දට්ඨබ්බො, තෙන සො සෙලපබ්බතො උපමා යස්ස තං තථූපම න්ති අත්ථො, තෙන වා පබ්බතාදිනා පකාරෙන උපමා අස්සා ති පි අත්ථො. "ධම්ම මය"න්ති ලොකුත්තර ධම්මභූතං. "උට්ඨාහි"ති ධම්මදෙසනත්ථාය චාරික චරණත්ථං ඉමම්හා ආසනා කායෙන අප්පොස්සුක්ක භාවතො වා චිත්තෙන උට්ඨෙහි, අයමෙව වා පාඨො. තෙනෙව "විචර දෙසස්සූ"ති දුවිධෙ පි කාය චිත්තපයොගෙ නියොජෙසි. "වීරා"ති ආදි චත්තාරි ථුතිවසෙන සම්බොධ නානි.

"බුඩ චක්ඛුනා"ති ඉන්ද්‍රිය පරොපරියත්ත ඤාණෙන ආසයානුසය ඤාණෙ න ව. ඉමෙසං හි චින්නං බුඩවක්ඛූති නාමං. "ස්වාකාරා"ති සඩින්ද්‍රියාදයො ව ආකාරා සුන්දරා යෙසං තෙ = ස්වාකාරා, සුවිඤ්ඤාපයා පරලොක ඤ්ච වජ්ජ ඤ්ච භයතො දස්සනසීලා වා ති දට්ඨබ්බං. උප්පලානි එත්ථ සන්ති ති = "උප්ප ලිනී"ති ගච්ඡ ලතා පි පොක්ඛරණී පි වුච්චති, ඉධ පන පොක්ඛරණී, එව මිතරෙ සු පි. "උදකානුග්ගතානී"ති උදකතො අනුග්ගතානි. අන්තො නිමුග්ගානෙව හුත්වා පුසන්ති වඩ්ඪන්ති තානි = "අන්තො නිමුග්ගපොසිනී". "අච්චුග්ගම්මා"ති උදකං අතික්කමන වසෙන උග්ගන්ත්වා. "අපාරුතා"ති විවටා. "තෙස"න්ති ස උපනිස්සයානං සත්තානං. "චාරා"ති අරියමග්ග චාරානි. ඉදඤ්ච අත්තනො සයම්භූ ඤාණෙන ස උපනිස්සයානං තෙසං මග්ගුප්පත්ති දිට්ඨතං සන්ධාය වදති. "විහිංස සඤ්ඤී"ති ආදිසු එව මත්ථො දට්ඨබ්බො. අහං හි අත්තනො පගුණං [3] සුප්පවත්තිත ම්පි ඉමං පණ්ණිතං ධම්මං අජාන න්තෙසු මනුජෙසු දෙසනාය විහිංසා කාය වාචා කිලමථො හොති ති එවං විහිංසසඤ්ඤී හුත්වා න භාසිං භාසිතුං න ඉච්ඡිං. ඉදානි පන හෙතු සම්පන්නා අත්තනො සඩාභාජනං [4] විවරන්තු පූරෙස්සාමි නෙසං සඩ්කප්පන්ති.

"ආළාරො"ති නාමං. "කාලාමො"ති ගොත්තං. "භගවතො පි ඛො ඤාණං උදපාදී"ති කිං ඉදානෙව උදපාදි? නනු ඛොධිමූලෙ තෙකාලිකා කාලවිනිම්මුත්තා ච සබ්බෙ ධම්මා සබ්බාකාරතො දිට්ඨාති? සච්චං දිට්ඨා, තථා පි නාමාදිවසෙන අවිකප්පිතා එකචිත්තක්ඛණිකත්තා සබ්බඤ්ඤුත

1. ම. අපාපුරෙතං.
2, ම. තං සද්දත්ථෙ.
3. ම. සුපවත්තිතම්පි.
4. සී. විවරන්ති.

ඤ්‍ඤණස්ස, නහි කෙනවි චිත්තෙන සබ්බධම්මානං නාම ජාති ආදිකං [1] පච්චෙකං පච්චෙකං අනන්ත [ධම්මා සබ්බා කාරතො දිට්ඨා ති] විභාගං විකප්පෙතුං සක්කා විකප්පානං විරුඬානං සහානුප්පත්තිතො, සබ්බවිකප්පාරහ ධම්ම දස්සනමෙව [2] පනා නෙන සක්කා කාතුං, යථා දිට්ඨෙසු පන යථිච්ඡිතාකාරං ආරබ්හ [3] විකප්පො උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන [4] දිට්ඨ චිත්තපටෙ විය, ඉධා පි ආළාරං [5] නිස්සයෙ ආවජ්ජනා නන්තර මෙව සබ්බාකාර ඤ්‍ඤණං උද පාදි, න කෙවල ඤ්ච තං, අථ ඛො පඤ්චවග්ගියා එව පඨමං ධම්මං ජානිස්ස න්ති තප්පමුඛා ච දෙවතා, ආළාරො කාලං කත්වා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ, [6] උද්දකො පන නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නිබ්බත්තොති [7] එවමාදිකං සබ්බ මපි නිස්සාය ඤ්‍ඤණං [8] උප්පජ්ජි එව, තං පන ඛණසම්පත්තියා දුල්ලභ භාවං දස්සෙතුං කමෙන ඔලොකෙත්වා දෙවතාය වුත්තෙ ඤ්‍ඤණං විය කත්වා වුත්තං. [9] සද්දගතියා හි ගන්ධත්තා එකෙන ඤ්‍ඤණෙන ඤ්‍ඤත මපි වුච්චමානං කමෙන ඤ්‍ඤතං විය පටිභාති. දෙවතා පි ච භගවතා ඤ්‍ඤතමෙවත්ථං ආරොචෙසි, තෙනෙව "භගවතො පි ඛො ඤ්‍ඤණං උදපාදී"ති වුත්ත න්ති දට්ඨබ්බං, එවමඤ්ඤත්ථා පි ඊදිසෙසු ලොකං වොලෙකෙන්තො අසුකං අදස්ස. තත්ථ මයි [10] ගතෙ කිං භවිස්සතී ති? එවමාදිනා සත්ථුභිතෙසිතා සන්දස්සන වසප්ප වත්තෙසු. සබ්බත්ථ වචන [11] ගතියං කම්වුත්තිතෙ පඤ්ඤායමානෙ පි එකෙ නෙව ඤ්‍ඤණෙන සකලාව බොධො වෙදිතබ්බො.

[12] "බහුකාරා ඛො මෙ පඤ්චවග්ගියා"ති උපකාරස්සා පි විජ්ජමානතං සන්ධාය වුත්තං, න පන ධම්මදෙසනාය කාරණත්තෙන අපකාරාන මපි දෙසනතො. "අන්තරා ච ගයං අන්තරා ච බොධි"න්ති ගයාය බොධිස්ස ච අන්තරෙ තිගාවුතෙ ඨානෙ. "සබ්බාභිභූ"ති සබ්බං තෙභූමක ධම්මං අභි භවිත්වා ඨිතො. "අනුපලිත්තො"ති කිලෙස ලෙපෙන අලිත්තො. තතො එව සබ්බඤ්ජහො. "තණ්හක්ඛයෙ විමුත්තො"ති තණ්හක්ඛයෙ නිබ්බාණෙ ආරම්මණ කරණවසෙන විමුත්තො. එවං සයං සබ්බධම්මෙ අත්තනාව ජානිත්වා. "කමුද්දිසෙය්‍ය"න්ති කං අඤ්ඤං අයං මෙ ආචරියො ති උද්දි සෙය්‍යං. "කාසිනං පුර"න්ති බාරාණසිං. [13] "ආහඤ්ඤි"න්ති ආහනිස්සාමි. අමතාධිගමාය උග්ඝොසනතො "අමත දුන්දුභින්ති" සත්ථු ධම්මදෙසනා වුත්තා, අමතභෙරිං පහරිස්සාමී ති ගච්ඡාමී ති අත්ථො. "අරහසි අනන්ත ජිනො"ති අනන්තජිනො පි භවිතුං යුත්තො ති අත්ථො. අනන්ත ඤ්‍ඤණතාය අනන්තො ජිනො ච අනන්තෙන වා ඤ්‍ඤණෙන අනන්තං වා දොසං ජිතවා උප්පාද වයන්ත රහිතතාය වා අනන්තං නිබ්බාණං අජිනි කිලෙසා රයො මද්දිත්වා ගණ්හී ති පි අනන්තජිනො. [14] "හුවෙය්‍යාපී"ති එව මපි භවෙය්‍ය, එවං විධෙ රූපකායරතනෙ ඊදිසෙන ඤ්‍ඤණෙන භවිතබ්බ න්ති අධිප්පායො.

---

1. ම. පච්චෙකං අනන්තං.
2. සී. පනතෙන.
3. සී. විකප්පො උපට්ඨාති.
4. ම. දිට්ඨ.
5. සී. නිස්සාය.
6. ම. උදකොච.
7. ම. එවමාදිකම්පි.
8. ම. උප්පජ්ජතිඑව.
9. ම. සත්තගතියාහි.
10. ම. ගතෙපි භවිස්සතීති.
11. සී. ගතියාක්කමං වුත්තෙ සඤ්ඤායමානෙපි.
12. ම. බහුකාරාමෙ.
13. මු. සී. මහාවග්ග. ආහඤ්ජුං.
14. ම. හුපෙය්‍යාපීති.

[ ] ම. නත්ථි.

එවං නාම කථනං හිස්ස උපනිස්සය සම්පන්නස්ස අපරකාලෙ දුක්ඛප්පත්තස්ස භගවන්තං උපගම්ම පබ්බජිත්වා මග්ග ඵල පටිවෙධායපච්චයො ජාතො, [1] තථා හෙස භගවා [2] තෙන සමාගමත්ථං පදසාව මග්ගං පටිපජ්ජි.

[3] "බාහුලිකො"ති පච්චය බාහුලිකො. "පධාන විබ්භන්තො"ති පධාන තො දුක්කරවරණතො පරිහීනො. නත්ථි එත්ථ අගාරියං අගාරස්ස හිතං කසි ගොරක්ඛාදි කම්මන්ති = අනගාරියා, පබ්බජ්ජා, තං "අනගාරියං". "පබ්බජ න්තී"ති උපගච්ඡන්ති. "තදනුත්තර"න්ති තං අනුත්තරං. "බ්‍රහ්මචරිය පරි යොසාන"න්ති මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස පරියොසානං අරහත්තඵල න්ති අත්ථො. තස්ස හි අත්ථාය කුලපුත්තා පබ්බජන්ති. "දිට්ඨෙව ධම්මෙ"ති ඉමස්මිං පච්චක්ඛෙ අත්තභාවෙ. "සය"න්ති අපරප්පච්චයා. "අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා"ති අත්තනොව ඤාණෙන පච්චක්ඛං කත්වා. "උපසම්පජ්ජා"ති පාපුණිත්වා. "ඉරියායා"ති දුක්කර ඉරියාය. "උත්තරිමනුස්සධම්මා"ති ආදිසු මනුස්ස ධම්මතො ලොකියඤාණතො උපරි අරියං කාතුං අලං සමත්ථො = "අලමරි යො". "ඤාණදස්සන විසෙසො"ති සබ්බඤ්ඤුත ඤාණස්ස පුබ්බභාගං අධි ප්පෙතං. "නො"ති නු. [4] "භාසිත මෙත"න්ති එවරූපමෙතං [5] වාක්‍යභෙද න්ති අත්ථො. තෙ ච යදි එස පධානකාලෙ අහං අරහා ති වදෙය්‍ය මයඤ්ච සද්දහාම. න වානෙන තදා වුත්තං, ඉදානි පන විජ්ජමානමෙ ව ගුණං වදතී ති එකපදෙන සතිං ලභිත්වා බුඩො ජාතො ති උප්පන්නගාරවා ආවුසො වාදංපහාය "නොහෙතං භන්තෙ"ති ආහංසු. [6] "අඤ්ඤා චිත්ත"න්ති අඤ්ඤාය [7] අරහත්තප්පත්තියා චිත්තං.

"අන්තා"ති කොට්ඨාසා වෙභාගා. "කාමෙසු කාමසුඛල්ලිකානු යොගො" ති වත්ථු කාමෙසු කිලෙසකාම සුඛස්ස අනුභවො. කිලෙසකාමා එව වා [8] සාමිස සුඛෙන අල්ලීයනතො කාමසුඛල්ලිකා ති වුත්තා ති දට්ඨබ්බා. [9] "ගම්මො"ති ගාමවාසීනං සන්තකො. "අත්තකිලමථානුයොගො"ති අත්ත නො කිලමථස්ස කණ්ටකසෙය්‍යාදි දුක්ඛස්ස අනුයොගො. "උභො අන්තෙ"ති යථාවුත්තෙ, ලොභො වා සස්සතො වා එකො අන්තො, දොසො වා උච්ඡෙ දො වා එකො ති වෙදිතබ්බො. "චක්ඛුකරණී"ති ආදිසු අත්තනා සම්පයුත්ත ඤාණචක්ඛුං කරොතීති = චක්ඛුකරණී. දුතියං තස්සෙ ව වෙවචනං. "උප සමො"ති කිලෙසූපසමො අභිඤ්ඤාය සම්බොධො ච චතුසච්ච පටිවෙධො ච නිබ්බාණං අසඞ්ඛතධාතු එතෙස මපි අත්ථාය සංවත්තතී ති පටිපදං ථොමෙති. "සම්මාදිට්ඨී"ති ඤාණං. "සම්මාසඞ්කප්පො"ති චිතක්කො. සෙසං ධම්මතො සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. එවං චත්තාරො පි මග්ග එකතො දස්සෙත්වා ඉදානි තෙහි මග්ගෙහි පටිවිජ්ඣිතබ්බානි චත්තාරි අරියසච්චානි දස්සෙතුං "ඉදං ඛො පන භික්ඛවෙ"ති ආදිමාහ.

---

1. සී. තථාහිස්ස,
2. සී. තෙනසහගමනත්ථං.
3. ම. & ම.සා.බාහුල්ලිකොති.
4. සී. ම. & ම. සා. විබ්භාසිත මෙතන්ති.
5. ම. වාක්‍යන්තීඅත්ථො.
6. මු, සී. මහාවග්ග. අඤ්ඤාය.
7. සී. අරහත්තුප්පත්තියා.
8. ම. ආමිස සුඛෙන.
9. ම. ගාමෙමාති.

"ජාති පි දුක්ඛා"ති ආදිසු තත්ථ තත්ථ භවෙ නිබ්බත්තමානානං සත්තානං සබ්බපඨමං රූපා රූප ධම්මපවත්ති ඉධ ජාති නාම, සා ච තත්ථ තත්ථ භවෙසු උපලබ්භමානානං දුක්ඛදුක්ඛාදීනං වත්ථුභාවතො දුක්ඛා, එවං "ජරා"දී සු දුක්ඛවත්ථුකතාය දුක්ඛතා වෙදිතබ්බා. "පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා" පන දුක්ඛදුක්ඛ විපරිණාමදුක්ඛ [1] සඞ්ඛාරදුක්ඛවසෙන දුක්ඛා එව. "පොනොභවිකා"ති පුනබ්භව කරණං පුනබ්භවො උත්තරපදලොපෙන. පුනබ්භවො සීල මෙතිසසා ති=පොනොභවිකා. "නන්දිරාගසහගතා"ති එත්ථ රූපාදීසු නන්දති පියායති ති = නන්දි. [2] සා එව රාගො ති නන්දිරාගො ති [3] භාවපධානොයං නිද්දෙසො, [4] නන්දිරාගත්තනති අත්ථො, තෙන සහගතා ති "නන්දිරාගසහගතා". "තත්‍ර තත්‍රා"ති තසම්ං තසම්ං භවෙ. රූපාදීසු ඡසු ආරම්මණෙසු කාමසසාදනවසෙන පවත්තා "කාමතණ්හා" නාම. භිච්ඡාදිට්ඨියා සහ පවත්තා "භවතණ්හා". උච්ඡෙද දිට්ඨියා සහ පවත්තා "විභවතණ්හා". "අසෙස විරාග [5] නිරොධො"ති ආදිනා නිබ්බාණමෙව [6] වුච්චති. තත්ථ විරජ්ජනං විග මනං විරාගො, නිරුජ්ඣනං නිරොධො, උභයෙනා පි සුට්ඨුවිගමොව වුච්චති. [7] අසෙසාය පි සබ්බාය පි තණ්හාය [8] විරාගො ච නිරොධො ච යෙන හොති සො අසෙස විරාග නිරොධො, නිබ්බාණමෙව. යසමා ච තං ආගම්ම තණ්හං වට්ට ඤ්ච වජ්ජන්ති පටිනිස්සජ්ජන්ති විමුච්චන්ති න අල්ලීයන්ති, තසමා "විරාගො පටිනිස්සග්ගො මුත්ති අනාලයො"ති වුච්චති.

"චක්ඛු"න්ති ආදීනි ඤාණවෙවචනානෙව. "යාවකීවඤ්ච"ති යත්තකං කාලං. "තිපරිවට්ට"න්ති සච්චඤාණ කිච්චඤාණ කතඤාණ සඞ්ඛාතානං තිණ්ණං පරිවට්ටානං වසෙන තිපරිවට්ටං ඤාණදස්සනං. එත්ථ ච ඉදං දුක්ඛං අරියසච්චං ඉදං දුක්ඛසමුදය න්ති එවං චතූසු සච්චෙසු යථාභූතඤාණං සච්ච ඤාණං නාම. තෙසු එව පරිඤ්ඤෙය්‍යං පහාතබ්බං සච්ඡිකාතබ්බං භාවෙ තබ්බ න්ති එවං කත්තබ්බ කිච්ච ඤාන ඤාණං කිච්චඤාණං නාම. පරිඤ්ඤා තං පහීනං සච්ඡිකතං භාවිත න්ති තස්ස කිච්චස්ස කතභාවඤාන ඤාණං කතඤාණං නාම. "වාදසාකාර"න්ති තෙසමෙව එකෙකසමිං සච්චෙ තිණ්ණං තිණ්ණං ආකාරානං වසෙන වාදසාකාරං. "අභිසම්බුද්ධො ඉච්චඤ්ඤාසි"න්ති අභිසම්බුද්ධො අරහත්තං පත්තො ති එවං න පටිජානි. "යතො ච ඛො"ති යතො බොධිමූලෙ නිසින්නකාලතො පට්ඨාය. "අථාහ"න්ති තතො පරං අහං. "ඤාණ ඤ්ච පන මෙ"ති පච්චවෙක්ඛණඤාණං සඤ්ඤාය වදති. "අකුපපා මෙ"ති ආදි තස්ස පවත්ති ආකාරදස්සනං. තත්ථ "අකුපපා [9] මෙ චෙතො විමුත්ති"ති අරහත්තඵලං තස්ස මග්ගසඞ්ඛාත කාරණතො ච ආරම්මණතො ච අකුපපතා වෙදිතබ්බා.

[10]"ඉමස්මි ඤ්ච පන වෙය්‍යාකරණස්මි"න්ති නිග්ගාථ සුත්තෙ. "භඤ්ඤමා ණෙ"ති භණ්ඩියමානෙ. "ධම්මචක්ඛු"න්ති ඉධ චතුසච්චධම්මෙසු චක්ඛුකිච්ච

1. ම. සඞ්ඛාරවසෙන.
2. සී. සො එව.
3. ම. භාවපධානොයං.
4. සී. නන්දිරාගත්තති.
5. ම. නිරොධොති.
6. ම. වුච්චති විරජ්ජනං.
7. ම. අසෙසායපි තණ්හාය.
8. ම. විරාගො නිරොධොච.
9. ම. මෙවිමුත්තීති.
10. ම. ඉමස්මිං පන.

කරණතො සොතාපත්ති මග්ගො අධිප්පෙතො. "යං කිඤ්චී"ති [1] ආදිතස්ස නිබ්බාණාරම්මණත්තෙ පි කිච්චවසෙන අසම්මොහතො පවත්ති දස්සනත්ථං වුත්තං. "ධම්මචක්ක"න්ති පටිවෙධඤ්ඤාණ ධම්මඤ්ච ව දෙසනාඤ්ඤාණ ධම්ම ඤ්ච පවත්තනට්ඨෙන චක්ක න්ති ධම්මචක්කං. "ඔභාසො"ති සබ්බඤ්ඤුත ඤ්ඤාණානුභාවෙන පවත්තො චිත්ත පච්චය උතු සමුට්ඨානො දසසහස්සී ලොක ධාතුං [2] ඵරිත්වා ඨිතො ඔභාසො. දිට්ඨො අරියසච්ච ධම්මො එතෙනා ති = "දිට්ඨ ධම්මො", එස නයො සෙසෙසු පි. අත්තනො පච්චක්ඛතො අධිගතත්තා න පරං පච්චෙති, පරස්ස සඬාය එත්ථ න ප්පවත්තති ති=[3]"අපරප්පච්චයො". "එහි භික්ඛූ"ති එත්තකෙ වුත්තමත්තෙ පබ්බජ්ජා උපසම්පදා ච සිජ්ඣති, තෙ නෙ ච තත්ථ ඉතිසද්දෙන පරිච්ඡෙදො දස්සිතො ති වදන්ති. කෙචි පන "සම්මා දුක්ඛස්ස අන්ත කිරියායා"ති වචන පරියොසානෙ එව උපසම්පදා සිජ්ඣතී ති. අට්ඨකථායං පන එහි භික්ඛූ ති භගවතො වචනෙනා ති ඉදං එහි භික්ඛු සද්දොප [4]ලක්ඛිතං වචනං=එහි භික්ඛුවචන න්ති ආදි පදවසෙන වුත්තං "මුසාවාද වග්ගො"ති ආදිසු වියා ති වදන්ති. තදෙතං පඨම පාරා ජිකට්ඨකථායං "භගවාහි = පෙ = එහි භික්ඛු, චර බ්‍රහ්මචරියං, සම්මාදුක්ඛස්ස අන්තකිරියායා"ති ඉමිනා වචනෙන සමෙති, යත්තකං හි භගවතා නියමෙන වුච්චති තත්තකං සබ්බ මපි අඞ්ගමෙව, සෙඛපුථුජ්ජනානං හි එතං පරි පුණ්ණං වුච්චති. අසෙඛානං පන චර බ්‍රහ්මචරිය න්ති පරියොසාන න්ති දට්ඨබ්බං සික්ඛාත්තය සම්ඩිතො, ලොකියසම්පදා හි [5] උපරිභූතා සෙට්ඨභූතා සම්පදා ති "උපසම්පදා."

"නීහාර භත්තො"ති භික්ඛූහි ගාමතො නීහරිත්වා දින්න භත්තො. "කල්ල නන්ද"ති යුත්තං නු. "එතං මමා"ති ආදි යථාක්කමං තණ්හා මාන දිට්ඨි ගාහානං දස්සනං. "තස්මා තිහා"ති එත්ථ තිහාති නිපාතමත්තං, තස්මා ති අත්ථො. "නිබ්බින්දතී"ති වුට්ඨානගාමිනී විපස්සනාවසෙන උක්කණ්ඨති. "විරජ්ජතී"ති චතුන්නං මග්ගානං වසෙන න රජ්ජති. "විමුච්චතී"ති ඵල වසෙන විමුච්චති. "විමුත්තස්මි"න්ති ආදි පච්චවෙක්ඛන ඤ්ඤාණදස්සනං. "බ්‍රහ්ම චරිය"න්ති මග්ගබ්‍රහ්මචරියං. "කරණීයං" චතුසු සච්චෙසු චතුහි මග්ගෙහි පච්චෙකං කත්තබ්බං, පරිඤ්ඤාදිවසෙන සොළසවිධං කිච්චං. "නා පරං ඉත්ථ ත්තායා"ති ඉත්ථභාවාය සොළස කිච්චභාවාය කිලෙසක්ඛයාය වා අපරං පුන මග්ගභාවනා කිච්චං මෙ නත්ථී ති පජානාති. අථවා "ඉත්ථත්තායා"ති [6] ඉත්ථං භාවතො වත්තමානක්ඛන්ධසන්තානතො අපරං ඛන්ධසන්තානං මය්හං න භවිස්සතී ති අත්ථො.

"ආළම්බර"න්ති පණවං. [7]"විකෙකසික"න්ති විප්පකිණ්ණ කෙසං. "විකෙඛ ළික"න්ති විස්සන්දමාන ලාලං. "සුසානං මඤ්ඤෙ"ති සුසානං විය. [8] "අද්දස සකං පරිජන"න්ති සම්බන්ධො. "උදානං උදානෙසී"ති [9] සංවෙග වසප්පවත්තං

1. ම. ආදිනිබ්බානා,
2. සී. පත්ථරිත්වා.
3. ම. අපරප්පච්චයා.
4. ම. ලක්ඛිතවචනං.
5. ග. උත්තරිභූතා.
6. ම. ඉත්ථභාවතො.
7. ම. විකොසිකන්ති.
8. ම. අද්දස්ස.
9. සී. සංවෙගවත්ථුං නිච්ඡාරෙසි.

වචනං නිවජ්ජාරෙසි. "උපසසටඨ"නති දුකෙඛන සම්මිසසං දුකෙඛාතිණණං සබබසතත කායජාත නති අතථො. "ඉදං ඛො යසා"ති භගවා නිබබාණං සඤ්ඤාය හ. [1] "ආනුපුබ්බිකථ"නති අනුපටිපාටි කථං. "ආදීනව"නති දොසං. "ඔකාර"නති නිහීනතා නිහීනජන සෙවිතතතා. "සංකිලෙස"නති තෙහි සතතානං සංකිලෙසනං සංකිලෙස විසයනති වා අතථො. "කලල චිතත"නති [2] අරොගචිතතං. සාමං අතතනා ව උකඛංසො උකඛිපනං එතිසසනති = සා මුකඛංසිකා, සචචදෙසනා. තසසා සරූපදසසනං "දුකඛ"නති ආදි. "අසස දූතෙ"ති [3] අසස ආරුළෙහ දූතෙ. "ඉඛා නිසඞ්කාර"නති ඉඞ්ගිරියං. "අහි සඞ්කාසි" අකාසි. "යථා දිටඨ"නති පඨම මගෙහන දිටඨං වතුසචච භූමිං සෙස මගහතතයෙන පචචවෙකඛණතසස පසසනතසසා ති අතථො. [4] "මාතු නො ජීවිත"නති එත්ථ නො ති නිපාත මතතං, [5] මාතු ජීවිත නති අතථො. යසසස ඛීණාසවතතා "එහි භික්ඛු සවාකඛාතො ධමෙමා චර බ්‍රහමචරිය"නති එතත කෙනෙව භගවා උපසමපදං අදාසි, ඛීණාසවානං හි එතතකෙනෙ ව උප සමපදා අනුසාසනා පුබෙබව දුකඛසස පරිකඛීණතතා. "චර බ්‍රහමචරිය"නති ව සාසනබ්‍රහමචරිය සඞ්ඛාතං [6] සික්ඛාපදපූරණං සන්ධාය වුතතං, න මගග බ්‍රහමචරියං.

"සෙඨා නුසෙඨියා"නති සෙඨිතො ච අනුසෙඨිතො ච පවෙණීවසෙන ආගතා යෙසා කුලානං සනති, තෙසං සෙඨා නු [7] සෙට්ඨිතං කුලානං. "ඔරකො"ති ලාමකා. "මා එකෙන වෙ"ති එකෙන මගෙහන වෙ භික්ඛූ මා අගමිත්ථ. විසුඛෙ සතෙත ගුණෙ වා මාරෙතී ති = "මාරො". පාපෙ නියුතතා "පාපිමා". "සබබපාසෙහී"ති සබබකිලෙස පාසෙහි. "යෙ දිබබා යෙ ච මානුසා"ති යෙ දිබබකාම ගුණ නිසසිත මානුසකා කාමගුණනිසසිතා ව කිලෙස පාසා නාම අත්ථි, සබෙබහි තෙහි. තථා බඛො ති දෙව මනුසෙසු හි කසිරමානං සකකාර [8] සම්පටිච්ඡනං සන්ධාය වදති. අනතලිකඛ චරණෙන පඤ්ඤාභිසඞ්ඛාර පි බන්ධති ති "අනතලිකඛචරො", රාගපාසො. මාරො පන පාස මපි අනතලිකඛචරං මඤ්ඤති. "මානසො"ති මනොසමපයුතතො. "ජානාති ම"නති සො කිර මහානුභාවො අඤ්ඤ දෙවපුතතො නිවාරෙතී ති භීතො නිවතතිසසති නුඛො ති සඤ්ඤාය වතථා "නිහතො වත ම සි අනතකා"ති වුතතෙ "ජානාති ම"නති දුමමනො පලායි.

"පරිවිතකෙකා උදපාදී"ති යසමා එහි භික්ඛුභාවාය උපනිසසය රහිතා න මපි පබබජිතුකාමතා උපපජ්ජිසසති, බුඬා ව තෙ න පබබාජෙනති, තසමා තෙස මපි පබබජ්ජාවිධිං [9] දසෙසතුං එවං පරිවිතකෙකසි ති දට්ඨබබං. උපනිසසයසමපන්නා පන භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා එහි භික්ඛුභාවෙනෙ ව [10] පබබජනති. යෙ පටික්ඛිතත පුගගලා ති සම්බන්ධො.

---

1. ම. අනුපුබ්බිසථනති. ම. මහාවගග. අනුපුබ්බිකථං.
2. සී. ආරොගචිතතං.
3. සී. අසසං ආරුළ්හෙ.
4. මූ.සී, මහාවගග. මාතුයාජීවිතනති.
5. ම. මාතුතෙජීවිතනති.
6. සී. සික්ඛාපදපරිපූරණං.
7. සී. සෙට්ඨකුලානං.
8. ම. සම්පටිච්ඡනා.
9. ම. දසෙසතෙතා.
10. සී. පබබජ්ජනති.

සයං පබ්බාජෙතබ්බො ති එත්ථ "කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා"ති ආදිවචන තො කෙසච්ඡෙදන කාසායච්ඡාදන සරණදානානි පබ්බාජනං නාම. තෙසු පච්ඡිමචයං භික්ඛූහි එව කාතබ්බං කාරෙතබ්බං වා. **පබ්බාජෙහි** ති ඉදං තිවිධ මපි සන්ධාය වුත්තං. **ඛණ්ඩසීමං නෙත්වා** ති භණ්ඩුකම්මාරොචන පරිහරණත්ථං, භික්ඛූනං හි අනාරොචෙත්වා එකසීමාය එතස්ස කෙසෙ ඡින්දා ති අඤ්ඤං ආණාපෙතු මපි න වට්ටති. **පබ්බාජෙත්වා** ති කෙසාදිච්ඡෙදනමෙව සන්ධාය වුත්තං "කාසායානි අච්ඡාදෙත්වා"ති විසුං වුත්තත්තා. **පබ්බාජෙතුං** [1] **න ලහති** ති සරණදානං සන්ධාය වුත්තං. අනුපසම්පන්නෙන භික්ඛු ආණත්තියා දින්න මපි සරණං න රූහති. **යසසසි** ති පරිවාරසම්පන්නො. **නිජ්ජීව නිස්සත්තභාව** න්ති කෙසා නාම ඉමස්මිං සරීරෙ පාටියෙක්කො කොට්ඨාසො අචෙතනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤො නිස්සත්තො ථඩො පඨවී ධාතු ති ආදිනයං සඞ්ගණ්හාති, සබ්බං විසුඩිමග්ගෙ ආගතනයෙන ගහෙතබ්බං. **පුබ්බෙ** ති පුබ්බ බුඩුප්පාදෙසු. **මදදිතසඞ්ඛාරො** ති විපස්සනා වසෙන වුත්තං. **භාවිත භාවනො** ති සමථවසෙනා පි. **කාසායානි තික්ඛත්තුං වා = පෙ = පටිග්ගාහාපෙතබ්බො** ති එත්ථ "සබ්බදුක්ඛ [2] නිස්සරණ නිබ්බාණ සච්ඡිකරණත්ථාය ඉමං කාසාවං ගහෙත්වා" ති වා [3] "එතං කාසාවං දත්වා"ති වා වත්වා "පබ්බාජෙථ මං භන්තෙ අනුකම්පං උපාදායා"ති එවං [4] යාචනපුබ්බකං චීවරං [5] පටිච්ඡාපෙති. **අථා පී** ති ආදි තික්ඛත්තුං පටිග්ගාහාපනතො පරං කත්තබ්බ විධි දස්සනං. "අථා පී"ති තතො පර මපී ති අත්ථො. කෙචි පන චීවරං අපටිග්ගහාපෙත්වා පබ්බාජනප්පකාර භෙදදස්සනත්ථං අථා පී ති වුත්තං, "අථා පී" ති ච අථවා ති අත්ථො ති වදන්ති.

අදින්නං න වට්ටති ති ඉමිනා පබ්බජ්ජා න රූහතී ති දස්සෙති. **පාදෙ වන්දාපෙත්වා** ති පාදාභිමුඛං නමාපෙත්වා, දූරෙ වන්දන්තො පි හි පාදෙ වන්දතී ති වුච්චති. **උපජ්ඣායෙන වා** ති එත්ථ යස්ස සන්තිකෙ උපජ්ඣං ගණ්හාති, අයං උපජ්ඣායො. ආභිසමාචාරිකෙසු විනයනත්ථං යං ආචරියං කත්වා [6] නිය්‍යාතෙ න්ති, අයං ආචරියො. සචෙ පන උපජ්ඣායො සයමෙව සබ්බං සික්ඛාපෙති, අඤ්ඤස්මිං [7] න නිය්‍යාතෙ ති, උපජ්ඣායොව ස්ස ආචරියො පි හොති. යථා [8] උපසම්පාදනකාලෙ සයමෙව කම්මවාචං වාචෙන්තො උපජ්ඣායොව කම්මවාචාචරියො පි හොති. අනුනාසිකන්තං කත්වා දානකාලෙ අන්තරා විච්ඡෙදො [9] න කාතබ්බො ති ආභි **එක සම්බන්ධානී** ති. [10] **ආභිසමාචාරිකෙසු විනෙතබ්බො** ති ඉමිනා සෙඛියවත්ත ඛන්ධකවත්තෙසු අඤ්ඤෙසු ච සුක්කවිසට්ඨි ආදි ලොකවජ්ජ සික්ඛාපදෙසු ච සාමණෙරෙහි වත්තිතබ්බං. තත්ථ අවත්තමානො අලජ්ජී [11] දණ්ඩ කම්මාදි රහො ච හොතී ති දස්සෙති.

පබ්බජ්ජා විනිච්ඡය නයො.

---

1. ම. න ලබ්භතීති.
2. ම. නිස්සරණත්ථාය.
3. ම. තං කාසාවං.
4. සී. යාචනා.
5. සී. සම්පටිච්ඡාපෙති.
6. සී. නිය්‍යාදෙන්ති.
7. සී. න නිය්‍යාදෙති.
8. ම. උපසම්පදකාලෙ.
9. සී. න කාරෙතබ්බොති.
10. ම. & සී. අභිසමාචාරිකෙසු.
11. ම. දණ්ඩකම්මාරහොච.

පාළියං "අනුත්තරං විමුත්තිං [1] අනුපාපුණාථා"ති ඛීණාසවා මයං කිං අම්හාකං පධානෙනා ති වාසනා දෙසෙන වොසානං අනාපජ්ජිත්වා පන්තෙසු සෙනාසනෙසු ඵලසමාපත්තියා ව වීතිනාමනත්ථං තං දිස්වා අඤ්ඤෙස මපි දිට්ඨානුගති සමාපජ්ජනත්ථ ඤ්ච ඔවදතී ති වෙදිතබ්බං. [2] ඉදං නෙසං පුබ්බ කම්ම න්ති තෙසං තිංසජනානං එකතො අභිසමයස්ස පුබ්බකම්මං. අඤ්ඤ මපි තෙසං පච්චෙකං පුබ්බබුඩ්ඪප්පාදෙසු සඩ්ම්මසවන සරණගමන දාන සීල සමාධි විපස්සනා සමායොගවසෙන බහුං විවට්ටූ පනිස්සයං කුසලං අත්ථෙ වා ති ගහෙතබ්බං, ඉතරථා පි තදහෙ ව පටිවෙධො එහි භික්ඛුභාවාදි විසෙ සො ව න සම්පජ්ජෙය්‍ය.

පාළියං "අගරූ"ති [3] භාරියං න සියා ති අත්ථො. "උභින්නං සජ්ජොති භූතාන"න්ති උභොසු සජ්ජොතිභූතෙසු. "පත්තෙ [4] පක්ඛිපී"ති තං නාගං නිහත තෙජං ධම්මදෙසනාය සන්තප්පෙත්වා සරණසීලානි දත්වා සකලරත්තිං භගවන්තං පයිරුපාසෙත්වා ඨිතං ජටිලානං [5] දස්සනත්ථං පත්තෙ පක්ඛිපි, න අභිතුණ්ඩිකො විය බලක්කාරෙනා ති වෙදිතබ්බං. "යත්‍ර හි නාමා"ති යො නාම. [6] "අජ්ජුණ්හො"ති අජ්ජ එකදිවසං. [7] "අග්ගි සාලම්හී"ති අග්‍යාගාරෙ. [8] සුමනානං පුබ්බබුඩානං මනසා සදිසො මනො අස්සා ති = "සුමනමනසො". [9] "අධිමනො"ති මහාකරුණාදීහි අධිචිත්තො. [10] "උදිච්චරෙ"ති උල්ලොකෙ සුං, [11] පරිවාරෙසු න්ති වා අත්ථො. "අනෙකවණ්ණා අච්චියො"ති ඡබ්බණ්ණ රංසියො වුත්තා. අහං තෙ ධුවභත්තෙන පතිමානනං කරිස්සාමී ති සෙසො.

"අභික්කන්තාය රත්තියා"ති පරික්ඛීණාය රත්තියා, මජ්ඣරත්ති සමයෙ ති අත්ථො. "අභික්කන්ත වණ්ණා"ති අභිරූපච්ඡවි වණ්ණා. "කෙවල කප්ප" න්ති එත්ථ කෙවලසද්දස්ස අනවසෙසත්ථො, කප්පසද්දස්ස සමන්තභාවො, තස්මා අනවසෙසං සමන්තතො වනසණ්ඩ න්ති අත්ථො. "චතුද්දිසා"ති චතුසු දිසාසු. "යත්‍ර හි නාමා"ති යං නාම. "අඞ්ග මගධා"ති අඞ්ග මගධ රට්ඨවාසි නො. "ඉඩිපාටිහාරිය"න්ති අභිඤ්ඤි ඩි යෙව පටිපක්ඛානං තිත්ථියානං වෙ නෙය්‍ය සත්තගත දෙසාන ඤ්ච හරණතො අපනයනතො පාටිහාරියං. තං තං වා සත්තහිතං පටිච්ච හරිතබ්බං පවත්තෙතබ්බ න්ති = පටිහාරියං, තදෙව පාටිහාරියං. ඉඩි එව පාටිහාරියං = ඉඩිපාටිහාරියං.

"පංසුකූලං උප්පන්නං හොතී"ති පුණ්ණාය දාසියා සරීරං පරික්ඛිපිත්වා ඡඩ්ඩිතං සාණමයං කිමිකුලා කුලං පරියෙසනවසෙන උප්පන්නං හොති. යං භගවා භූමිං කම්පෙන්තො පාරුපිත්වා පච්ඡා මහාකස්සපත්ථෙරස්ස අදාසි, තං සන්ධායෙ තං වුත්තන්ති වදන්ති. "කත්ථ නුඛො"ති ආදි පරිවිතක්කො ජටිලානං විවිධපාටිහාරිය දස්සනත්ථං කතො. පාණිනා ඛණන්තො විය ඉඩියා මත්තිකං අපනෙත්වා දින්නත්තා වුත්තං "පාණිනා පොක්ඛරණිං ඛණිත්වා"ති.

1. ම. & සී. අනුපාපුණථාති.
2. ම. & සී. ඉදං පුබ්බකම්මන්ති. 6. ම. & ම.සා. අජ්ජණ්හොති. 10. ම. උදිච්ඡරෙති.
3. සී. න භාරියං න සියාති. 7. මු.සී.මහාවග්ග.අග්ගිසරණම්හීති. 11, ම. පරිවාරෙ සුන්ති අත්ථො.
4. මහාවග්ග. පක්ඛිපිත්වා. 8. ම. සුමනානං බුඩානං.
5. ම. දස්සනත්ථං පක්ඛිපි. 9, ම. අධිචිත්තොති,

"ඵාලියන්තු කස්සප කට්ඨානී"ති උරුවෙලකස්සපෙන නිවෙදිතෙ එව මවො වා ති දට්ඨබ්බං, එවං සෙසෙසු පි. "අන්තරට්ඨකාසු හිමපාතසමයෙ"ති එත්ථ මාඝමාසස්ස අවසානෙ වතස්සො ඵග්ගුණ මාසස්ස ආදිම්හි වතස්සො ති එවං උභින්නං මාසානං අන්තරෙ අට්ඨරත්තියො අන්තරට්ඨකා නාම, තාසු අන්ත රට්ඨකාසු රත්තීසු හිමපාතකාලෙ. [1] "උම්මුජ්ජන නිම්මුජ්ජන ම්පි" සහසා තදුභයකරණවසෙන වුත්තං.

"උදකවාහකො"ති උදකොඝො. [2] "රෙණුගතායා"ති රජොකිණ්ණාය [3] අතික්කන්තියා ති අත්ථො. "නාවායා"ති කුල්ලෙන. "ඉදං නු ත්වං මහා සමණා"ති ඉධ නු ත්වං ධකාරස්ස දකාරං [4] අනුස්සාර ඤ්ච කත්වා ඉදං නූ ති වුත්තං "එකම්දාහ"න්ති ආදිසු විය. ඉමස්මිං පදෙසෙ ත්වං නු ඛො ඨිතො සී ති පුච්ඡි. [5] "අය මහ ස්මී"ති අය මහං ඉධ ඨිතො ස්මී ති අත්ථො. "චිරපටිකා"ති චිරකාලතො පට්ඨාය. කෙසම්ස්සං සබ්බං පරික්ඛාරං උදකෙ පවාහෙත්වා ති පි යොජෙතබ්බං. අරණී කමණ්ඩලු ආදිකා [6] තාපසපරික්ඛාරා ඛාරීනාම. තං හරණක කාජං "ඛාරිකාජං" නාම. [7] "අග්ගිහුත මිස්ස"න්ති අග්ගි පූජො පකරණ සහිතං. [8] "උපසග්ගො"ති උපද්දවො. [9] "අඞ්ඝුඞ්ඨානි පාටිහාරිය සහ ස්සානී"ති ඉදං නාගදමනාදිනි පන්නරස පාටිහාරියානි වජ්ජෙත්වා වුත්තං, අප්පක මධිකං ගණනූපගං න හොතී ති.

"ගයාය"න්ති ගයානාමිකාය නදියා අදූරභවත්තා ගාමො ඉත්ථිලිඞ්ග වසෙන ගයා නාම ජාතො, තස්සං. "ගයාසීසෙ"ති එවං නාමකෙ පිට්ඨිපාසා ණෙ. [10] "යම්දං චක්ඛුසම්ඵස්ස පච්චයා=පෙ=සුඛං වා"ති ආදිනා චක්ඛුවිඤ්ඤාණ වීථිචිත්තෙසු සොමනස්ස දොමනස්ස උපෙක්ඛා වෙදනා මුඛෙන සෙසා රූපක්ඛන්ධාන ම්පි ආදිත්තතං දස්සෙති, එස නයො සෙසෙසු පි. මනො ති භවඞ්ගචිත්තං මනොචාරස්ස අධිප්පෙතත්තා. "මනොවිඤ්ඤාණ"න්ති මනො චාරවීථි පරියාපන්න මෙව ගහිතං.

යඤ්ඤා අභිවදන්ති ති යාගහෙතු ඉජ්ඣන්තී ති වදන්ති. **උපධිසු** ති එත්ථ දුක්ඛ සුඛාදීනං අධිට්ඨානට්ඨෙන වත්තාරො [11] උපධි කාම ඛන්ධ කිලෙස අභි සඞ්ඛාරූපධීනං වසෙන. තෙසු ඛන්ධූපධි ඉධාධිප්පෙතො ති ආහ **ඛන්ධූපධිසු මලන්ති ඤත්වා** ති. **යඤ්ඤා** ති යඤ්ඤහෙතු. **සිට්ඨෙ** ති මහායාගෙ. **හුතෙ** ති දිවසෙ දිවසෙ කත්තබ්බෙ අග්ගිපරිචරණෙ. **කිං වක්ඛාමි** ති කථං වක්ඛාමි. [12] **ආසිංසනා** ති මනොරථා. **සිඞ්ගීසුවණ්ණ නික්ඛෙනා** ති සිඞ්ගීසුවණ්ණස්ස රාසිනා. සුවණ්ණෙසු හි යුත්ති [13] කතං හීනං, තතො දසවිඩං සෙට්ඨං, තතො ආකරුප්පන්නං සෙට්ඨං, තතො යං කිඤ්චි දිබ්බසුවණ්ණං සෙට්ඨං, තත්‍රා පි චාමිකරං, තතො සාතකුම්භං, තතො ජම්බුනදං, තතො පි සිඞ්ගීසුවණ්ණං සෙට්ඨං, තස්ස නික්ඛං නාම පඤ්චසුවණ්ණපරිමාණ අට්ඨසුවණ්ණාදිභෙදං අනෙක [14] විධන්ති වදන්ති.

---

1. මු. සී. මහාවග්ග. උම්මුජ්ජ නිම්මුජ්ජම්පි.
2. ම. රෙණුහතායාති.
3. සී. අතික්කන්තායාති.
4. ම. අනුසාරඤ්ච.
5. මු සී.මහාවග්ග & සී.අය මහමස්මීති.
6. සී. තාපසස්ස.
7. මු.සී.මහාවග්ග. & සී. අග්ගිහුත්ත.
8. මු.සී.මහාවග්ග.උපස්සග්ගො.
9. මු.සී.මහාවග්ග.අඞ්ඝුඞ්ඨපාටිහාරිය.
10. මු.සී.මහාවග්ග. & සී. යම්පිදං.
11. ම. උපධි ඛන්ධ.
12. සී.මු.ස ආසංසනා. ම.ස.ම.සා. & ම. ආසිසනා.
13. ම. කත්තං.
14. ම. විධ ම්පි.

දසසු අරියවාසෙසූ ති "ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පඤ්චඞ්ග විප්පහීනො හොති, ඡළඞ්ග සමන්නාගතො, ඒකාරක්ඛො, චතුරාපස්සෙනො, පනුණ්ණ පච්චෙක සච්චො, සමවය [1] සට්ඨෙසනො, අනාවිලසඞ්කප්පො, පස්සඞ්භාය සඞ්ඛාරො, සුවිමුත්ත චිත්තො, සුවිමුත්ත පඤ්ඤඋ"ති එවමාගතෙසු දසසු අරිය වාසෙසු. තත්ථ "පඤ්චඞ්ග විප්පහීනො"ති පඤ්චනීවරණෙහි විප්පයුත්තතා වුත්තා "ඡළඞ්ග සමන්නාගතො"ති ඉට්ඨාදිසු ඡසු ආරම්මණෙසු සොමනස්සි තාදි පටිපක්ඛා ඡළඞ්ගුපෙක්ඛා වුත්තා. "ඒකාරක්ඛො"ති උපට්ඨිත සතිතා. [2] සඞ්ඛාරසෙවනා අධිවාසනා පරිවජ්ජනා විනොදනා සඞ්ඛාතානි චත්තාරි අපස්සෙනා නිස්සයා එතස්සා ති = චතුරාපස්සෙනො, එතෙන ච තෙ නිස්ස යා දස්සිතා. පනුණ්ණානි අපනීතානි දිට්ඨිගතිකෙහි පච්චෙකං ගහිතානි දිට්ඨි සච්චානි යස්ස සො = පනුණ්ණ පච්චෙකසච්චො, තෙන ලොකිය ඤාණෙන දිට්ඨිපහානං වුත්තං. කාමෙසනා භවෙසනා බ්‍රහ්මචරියෙසනා සඞ්ඛාතා එසනා [3] සම්මදෙව අවයා අනූනා සඨානි සඨා අනෙනාති = සම වය [1] සට්ඨෙසනො, එතෙන තිණ්ණං එසනානං අභාවො වුත්තො. අනා විලසඞ්කප්පො"ති ඉමිනා කාමවිතක්කාදිහි අනාවිලචිත්තතා. "පස්සඞ්භාය සඞ්ඛාරො"ති ඉමිනා චතුත්ථජ්ඣාන සමායොගෙන [4] විගත දරථතා වුත්තා. "සුවිමුත්ත චිත්තො"ති ඉමිනා මෙත්තා. "සුවිමුත්ත පඤ්ඤඋ"ති ඉමිනා පච්ච වෙක්ඛණා ඤාණමුඛෙන ඵලඤාණං වුත්තං, එතෙහි අරියා වසනති එත්ථා ති = අරියවාසාති වුච්චන්ති, තෙ පන වාසා වුත්ථා [5] වසිතා සම්පාදිතා යෙන සො = වුත්ථවාසො, භාග්‍යවා. "දසඞ්ගො"ති දසහි [6] කායඞ්ගෙහි ඤාණඞ්ගෙහි ච උපෙතො, යානි හෙ තානි

"කාළාවක ඤව ගඞ්ගෙයය්‍යං පණ්ඩරං තම්බ පිඞ්ගලං,
ගණ්ඨි මඞ්ගල හෙම ඤව උපොසථ ඡද්දන්ති මෙ දසා"ති.

එවං වුත්තානි දස හත්ථිකුලානි පුරිම පුරිමතො දසඛලගුණෙ පෙතානි. තෙසු සබ්බජෙට්ඨානං දස්සන්නං ඡද්දන්තානං බලානි භගවතො කායස්ස දස බලානි නාම, ත ඤව කාළාවකඤඞ්ගාතානං පකතිහත්ථීනං කොටිසහස්සස්ස, මජ්ඣිම පුරිසානං පන දස්සන්නං කොටිසහස්සාන ඤව බලං හොති, තං නාරා යන [7] සඞ්ඝාත බලන්ති පි වුච්චති. යානි පනෙතානි පාළියං [8]"ඉධ සාරිපුත්ත තථාගතො ඨාන ඤව ඨානතො අට්ඨාන ඤව අට්ඨානතො යථාභූතං පජානා ති"ති ආදිනා වුත්තානි ඨානා ඨාන ඤණබලං, කම්මවිපාකඤණබලං, සබ්බත්ථ ගාමිනීපටිපද ඤණබලං, [9] අනෙකධාතු නානාධාතු ලොක ඤණබලං, සත්තා නං නානාධිමුත්තිකතා ඤණබලං, ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තඤණබලං, ඣාන [10] විමොක්ඛ සමාධි සමාපත්තීනං සඞ්කිලෙස වොදාන වුට්ඨාන ඤණබලං, පුබ්බෙනිවාස ඤණබලං, දිබ්බචක්ඛුඤණබලං, ආසවක්ඛය [11] ඤණබල නති දසබලඤණානි, ඉමානි භගවතො දසබලානි නාම.

---

1. ම. සඨෙසනා.
2. සී. සඞ්ඛාතායෙසවන.
3. සී. සම්මදෙවඤඅවයා.
4. සී. විගතස්සාඤවනා,
5. සී. වුසිතා.
6. සී. කායබලෙසි ච.
7. { ම. සඞ්ඝාව. සී. සඞ්ඝාත.
8. ම. ඵ සී. ඉධතථාගතො.
9. සී. අනෙකධාතු ලොකඤණබලං.
10. සී. විමොක්ඛසමාපත්තීනං,
11. සී. ඤණබලන්ති ඉමානි දසඤණානි භගවතො,

දසහි [1] **අසෙඛෙහි අඛෙගහි** ති අරහත්තඵල [2] සම්පයුත්තෙහි පාළියං "අසෙඛා සම්මාදිට්ඨි =පෙ= අසෙඛො සම්මාසමාධි, අසෙඛං සම්මාඤ්ඤාණං අසෙඛා සම්මාවිමුත්තී"ති එවං වුත්තෙහි දසහි අසෙඛධම්මෙහි සමන්නාගතො. එත්ථ ච දස්සනට්ඨෙන වුත්තා සම්මාදිට්ඨි එව, ජානනට්ඨෙන සම්මාඤ්ඤාණන්ති පි වුත්තා. වුත්තා වසෙසා පන ඵලචිත්ත සම්පයුත්තා සබ්බෙ එස්සාදිධම්මා සම්මාවිමුත්තී ති වුත්තාති [3] වෙදිතබ්බං.

සාරී [4] බ්‍රාහ්මණියා පුත්තො **සාරිපුත්තො**. මොග්ගලි [4] බ්‍රාහ්මණියා පුත්තො **මොග්ගල්ලානො**. **ජන්තපරිබ්බාජකස්සා** ති සෙතවත්ථෙන හිරිකොපීනං ඡාදෙත්වා විවරණක පරිබ්බාජකස්ස. තෙන නායං නග්ගපරිබ්බාජකො ති දස්සෙති. **උපඤ්ඤාත** න්ති ඉමස්සවිවරණං [5] "ඤාත ඤ්ඤෙව වා"ති. **මග්ග** න්ති ඉමස්ස විවරණං "උපගතො ච මග්ගොති", තෙන ච "උපඤ්ඤාත"න්ති එත්ථ ඤාතසද්දො ඤාණපරියායො. "මග්ග"න්ති ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන මග්ගො ච වුත්තො, උපසද්දො ච උපගමනත්ථො මග්ගසද්දෙන පි සම්බන්ධිතබ්බො ති දස්සෙති. ඉදං වුත්තං හොති යස්මා පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධනං නාම අත්ථිකෙහි උපඤ්ඤාතං උපගතඤ්ඤාණඤ්ඤෙව ච හොති, තෙහි උපගතො පටිපන්නො මග්ගො ච, තස්මා "යන්නූනා හං අනුබන්ධෙය්‍ය"න්ති. **උපඤ්ඤාතං නිබ්බාණ** න්ති [6] උප්පත්තියා අනුමානෙන ඤාතං නිබ්බාණං. [7] **මග්ග** න්ති ඉමස්ස විවරණං "මග්ගන්තො"ති. අනුමානෙන ඤාතං පච්චක්ඛතො දස්ස නත්ථාය ගවෙසන්තො ති අත්ථො, නිරොධො ච නිරොධූ පායො ච එකසෙසෙන නිරොධො ති වුත්තොති දස්සෙන්තො **අථවා** ති ආදිමාහ.

පටිපාදෙන්තො ති නිගමෙන්තො. **ඉතො උත්තරි** න්ති ඉතො මයා ලඞ්ඝොතාපත්තිතො [8] උත්තරිං ඉතර මග්ගත්තයං යදි පි නත්ථි, තථා පි එසො එව මයා ගවෙසිතො නිබ්බාණධම්මො ති අත්ථො. **තදාරම්මණායා** ති නිබ්බාණාරම්මණාය සොතාපත්ති [9] ඵලවිමුත්තියා. **තෙසං ආයස්මන්තාන** න්ති සපරිසානං තෙසං චින්නං පරිසානං තස්මිං යෙව ඛණෙ භගවතො ධම්මං සුත්වා අරහත්තං පාපුණි, අග්ගසාවකා පන අත්තනො ඤාණකිච්චස්ස මහන්තතාය කතිපාහච්චයෙන, තෙනා හ **එව** න්ති ආදි. [10] උසූයන කිරියාය කම්මභාවං සන්ධාය **උපයොගත්ථෙ වා** ති වුත්තං.

අග්ගසාවක [11] පබ්බජ්ජා කථා නයො.

වජ්ජා වජ්ජ න්ති ඛුද්දකං මහන්ත ඤ්ච වජ්ජං. "උත්තිට්ඨපත්ත"න්ති එත්ථ උත්තිට්ඨං නාම පිණ්ඩාය චරණං වුච්චති "උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍යා"ති ආදිසු විය. [12] උත්තිට්ඨත්ථාය ගහිතං පත්තං උත්තිට්ඨපත්තං, තෙනාහ

---

1. ම. & ම.ස. අසෙක්ඛෙහි.
2. ම. සංයුත්තෙහි.
3. ම. දට්ඨබ්බං.
4. ම. බ්‍රහ්මණියා.
5. සී.මු.ස. & ම.ස. ඤාතොවෙව.
6. ම. උපපත්තියා.
7. සී.මු.ස. & ම.ස. තං.
8. ම. උත්තරි ඉතර.
9. සී. ඵලවිමුත්තිස්ස.
10. ම. උස්සූයනන්ති.
11. ම. පබ්බජ්ජකථා.
12. සී. උත්තිට්ඨායගහිතං.

පිණ්ඩාය චරණක පත්ත නති. තස්ස [1] උපනාමෙකො දෙසො ති ආහ **තස්මිං** හි ති ආදි. **තස්මා** ති යස්මා මනුස්සා එතස්මිං යෙව එතෙ භුඤ්ජන්තී ති උත්තිට්ඨපත්තෙ උච්ඡිට්ඨ සඤ්ඤිනො, තස්මා "උත්තිට්ඨපත්ත"න්ති වුත්තං. උත්තිට්ඨසද්දෙනෙව මනුස්සානං සඤ්ඤාය උච්ඡිට්ඨතා පි ගම්මතී ති. කෙචි පන උච්ඡිට්ඨසද්දෙන සමානත්ථො උත්තිට්ඨසද්දො ති වදන්ති. උත්තිට්ඨාති ත්වාපච්චයන්තො පි හොතී ති ආහ **උට්ඨහිත්වා** ති.

උපජ්ඣායං ගහෙතු න්ති උපජ්ඣායත්තං මනසා ගහෙතුං, යාචන වචනෙන තස්ස අනුමතිං ගහෙතු න්ති වා අත්ථො. [2] පතිස්සයනං පතිස්සො, ගරුං නිස්සාය වත්තන භාවො, යං කිඤ්චි ගාරව න්ති අත්ථො. සහ පතිස්ස යෙන **සප්පතිස්සො**, පරං ජෙට්ඨං කත්වා [3] තස්සොවාදෙ [4] වත්තනතා ති අත්ථො, තෙනාහ [5] **ජෙට්ඨකභාවං ච උපට්ඨපෙත්වා** ති. [6] "සාහූ"ති සාධු සුන්දරං. "ලහූ"ති අගරු, සුභරතා ති අත්ථො. "ඔපායික"න්ති උපාය පටිසංයුත්තං, එවං පටිපජ්ජනං [7] නිත්ථරණූපායො ති අත්ථො. "පතිරූප"න්ති සාමීචිකම්ම මිද න්ති අත්ථො. "පාසාදිකෙනා"ති පසාදා වහෙන කාය වචී පයොගෙන සම්පාදෙහී ති අත්ථො. "කායෙනා"ති එතදත්ථ විඤ්ඤාපකං හත්ථ මුඤ්ඤදිං දස්සෙන්තො කායෙන විඤ්ඤාපෙති. **සාධූ** ති **සම්පටිච්ඡනං සන්ධාය** ති උපජ්ඣායෙන "සාහූ"ති ආදිසු වුත්තෙසු සඩ්විහාරිකස්ස "සාධූ"ති සම්පටිච්ඡනං වචනං සන්ධාය "කායෙන විඤ්ඤාපෙතී"ති ආදි වුත්ත න්ති අධිප්පායො. **ආයාචන දානමත්තෙනා** ති සඩ්විහාරිකස්ස පඨමං [8] ආයාචන වචනමත්තෙන. තතො උපජ්ඣායස්ස ච "සාහූ"ති ආදිනා වචනමත්තෙනා ති අත්ථො.

[9] **අස්සා** ති සඩ්විහාරිකස්ස. **මෙ චීවරානී** ති උත්තරාසඞ්ගං සඞ්ඝාටි ඤ්ච සන්ධාය වදන්ති. **ඉතො පට්ඨාය** ති "න උපජ්ඣායස්ස භණමානස්සා"ති එත්ථ නකාරතො පට්ඨාය, තෙන "නා තිදූරෙ"ති ආදිසු නකාරපටිසිඩෙසු ආපත්ති නත්ථී ති දස්සෙති. **සබ්බත්ථ දුක්කටාපත්ති** ති [10] ආපදා උම්මත්ත ඛිත්ත චිත්ත වෙදනට්ටතාදීහි විනා පණ්ණත්තිං අජානිත්වා පි වදන්තස්ස ගිලානස්ස පි දුක්කටමෙ ව, ආපදාසු හි අන්තරන්තරා කථා වත්තුං වට්ටති, එව මඤ්ඤෙසු පි නකාර [11] පටිසිඩෙසු ඊදිසෙසු, ඉතරෙසු පන ගිලානො පි න මුච්චති.

පාළියං "හෙට්ඨා පීඨං වා පරාමසිත්වා"ති ඉදං පුබ්බෙ තත්ථ ඨපිත පත්තාදිනා අසඞ්ඝට්ටනත්ථාය වුත්තං. චක්ඛුනා ඔලොකෙත්වා පි අඤ්ඤෙසං අභාවං ඤත්වා පි ඨපෙතුං වට්ටති එව. **ආපත්තියා ආසන්න** න්ති [12] ආපත්තිකරමෙ ව. **ගාමෙ** ති අන්තොගාමෙ තාදිසෙ මණ්ඩපාදිම්හි. **අන්තරඝරෙ** ති අන්තො [13] ගෙහෙ. **පටික්කමනෙ** ති ආසනසාලායං. **ධොතවාලිකාය** ති උදකෙන

1. සී. උපනාමනෙ.
2. ම. පටිස්සයනං.
3. සී. තදෙවාදෙ.
4. සී. වත්තනකාති.
5. ම. ජෙට්ඨකභාවං.
6, ම. & සී. සාධූති.
7. ම. නිඩාරණූපායොති.
8. ම. ආයාචනමත්තෙන.
9. සී. මු. ස. යස්ස.
10. සී. ආපදාසු.
11. සී. පටිසිඩෙසු ඉතරෙසු.
12. ම. ආපත්තිකරණමෙව.
13. ම. ගබ්භෙ.

ගතට්ඨානෙ නිරජාය පරිසුඩවාලිකාය. නිඩුමෙ ති ජන්තාඝරෙ ජලියමාන අග්ගි ධූම රහිතෙ. ජන්තාඝරං හි නාම හිමපාත බහුලෙසු දෙසෙසු තප්පච්චය රොග පීළාදි නිවාරණත්ථං සරීර සෙදපන ට්ඨානං. තත්ථ කිර අන්ධකාර පටිච්ඡන්නතාය බහූ පි එකතො පවිසිත්වා චීවරං නික්ඛිපිත්වා අග්ගිතාප පරිහාරාය මත්තිකාය මුඛං ලිම්පිත්වා සරීරං යාවදත්ථං [1] සෙදෙත්වා චුණ්ණාදීහි උබ්බ ට්ටෙත්වා නහායන්ති, තෙනෙ ච පාළියං "චුණ්ණං සන්නෙතබ්බ"න්ති ආදි වුත්තං.

උල්ලොක න්ති උඩං [2] ඔලොකන ට්ඨානං, උපරිභාග න්ති අත්ථො. **අඤ්ඤත්ථ නෙතබ්බො** ති යත්ථ [3] විහරතො සාසනෙ අනභිරති උප්පන්නා, තතො අඤ්ඤත්ථ කල්‍යාණමිත්තාදි සම්පත්තියුත්තට්ඨානෙ නෙතබ්බො. **විසභාගපුග්ගලාන** න්ති ලජ්ජිනො වා අලජ්ජිනො වා උපජ්ඣායස්ස අවඩ්ඪිකාමෙ සන්ධාය වුත්තං, සචෙ පන උපජ්ඣායො අලජ්ජී ඔවාද මපි න ගණ්හාති, ලජ්ජිනො ච එතස්ස විසභාගා හොන්ති, තත්ථ උපජ්ඣායං විහාය ලජ්ජිහෙ ච සඩිං ආමිසාදි පරිභොගො කාතබ්බො, උපජ්ඣායාදිභාවො හෙත්ථ න ප්පමාණ න්ති දට්ඨබ්බං. **න සුසාන** න්ති ඉදං උපලක්ඛණං, උපචාරසීමතො බහි ගන්තුකාමෙන අනාපුච්ඡා ගන්තුං න වට්ටති.

උපජ්ඣාය වත්ත කථා නයො.

[4] සඩ්විහාරික වත්ත කථායං – "සඞ්ගහෙතබ්බො අනුග්ගහෙතබ්බො"ති ආදිසු අනාදරියං පටිච්ච ධම්මා මිසෙහි අසඞ්ගණ්හන්තානං ආචරියු පජ්ඣායානං දුක්කටං වත්තහෙදත්තා. තෙනෙ ච පරිවාරෙ පි [5] "අදදන්තො ආපජ්ජතී"ති වුත්තං. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍ය මෙව.

න සම්මාවත්තනාදි කථායං – **වත්තං න පූරෙය්‍යා** ති වත්තකරණකාලො ති වත්ථු විජානන වසෙන ඤත්වා මාන කොසජ්ජාදි වසෙන වා උපජ්ඣායාදිසු අනාදරෙන වා අකාතුං න වට්ටති ති අජානනතාය වා න කරෙය්‍ය දුක්කට මෙව, "අසඤ්චිච්ච [6] අසතියා" ආදීහි ච අකරොන්තස්ස පන අනාපත්ති, සබ්බානි හි වත්තානි සෙඛියානෙ ච, තස්මා සෙඛියෙසු වුත්තනයෙනෙ වෙත්ථ සබ්බො පි විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. [7] **ගෙහසිතපෙම** න්ති මෙත්තාපෙමං. **සාදියනං වා අසාදියනං වා න ජානාතී** ති මයි සාදියන්තෙ අකරොන්තානං ආපත්ති හොති. [8] පටික්ඛිපිත්වා අසාදියන්තෙ ආපත්ති න හොතී ති එවං න ජානාතී ති අත්ථො. "තෙසු එකො වත්තසම්පන්නො භික්ඛු = පෙ = තෙසං අනාපත්තී"ති වචනතො සචෙ කොචි තුම්හාකං සඩ්විහාරිකෙ අන්තෙවාසිකෙ වා ගිලානෙ උපට්ඨහිස්සාමි, ඔවාදානුසාසනී ආදිකං සබ්බං කත්තබ්බං කරිස්සාමී ති [9] වදති. තෙ වා සඩ්විහාරිකාදයො අප්පොස්සුක්කා හොථා ති වදන්ති, වත්තං වා න සාදියන්ති, ආචරියුපජ්ඣායාන මපි [10] අනාපත්ති.

1. සී. සොඩෙත්වා.
2. සී. උල්ලොකනට්ඨානං.
3. ම. & ග. විහාරතො.
4. ම. සඩ්විහාරික කථායං.
5. { පරිවාර. න දෙන්තො. / සී. අදෙන්තො.
6. ම. අසති ආදීහි ච.
7. සී.මු.ස. ගෙහසිතං.
8. ම. පරික්ඛිපිත්වා.
9. ම. වදන්ති,
10. සී. අනාපත්ති නාම.

[1] රාධබ්‍රාහමණ වත්ථුස්මිං පාළියං "උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුක ජාතො"ති සකල සරීරෙ සඤ්ජාත පණ්ඩුවණ්ණො, පණ්ඩුවණ්ණස්ස සකලසරීරෙ ඛ්‍යාපිතභාව දස්සනත්ථං හි වීච්ඡාවචනං කතං. "අධිකාර"න්ති උපකාරං. "කතවෙදි නො"ති අත්තනො කතං උපකාරං පටිකිරියාය ඤාපකා. උපසම්පදා කම්ම වාචාය යං වත්තබ්බං, තං පරියොසානෙ වක්ඛාම. පරිමණ්ඩලෙහි ති පරි පුණ්ණෙහි. පණ්ණත්ති වීතික්කම න්ති සික්ඛාපද වීතික්කමං.

පාළියං "පිණ්ඩියාලොපභොජන"න්ති ජඞ්ඝ පිණ්ඩිමංස බලෙන චරිත්වා ආලොපා ලොප වසෙන පරිසිට්ඨ භොජනං. "අතිරෙක ලාභො"ති භික්ඛා භාරතො අධිකලාභො. සඞ්ඝභත්තාදීනං විභාගො සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ ආවිභවිස්සති. "විහාරො"ති තිණකුටිකාදි සහිතො පාකාර පරිච්ඡින්නො සකලො සඞ්ඝාරාමො. "අඞ්ඪයොගො"ති එකසාලො දීඝපාසාදො. හත්ථි පිට්ඨි [2] ගරුළසණ්ඨානො දීඝපාසාදොති පි වදන්ති. "පාසාදො"ති චතුරස්සො උච්චො අනෙකභූමක පාසාදො. "හම්මිය"න්ති මුණ්ඩච්ඡදනො චන්දිකඞ්ගණ යුත්තො නාති උච්චො පාසාදො. "ගුහා"ති පබ්බතගුහා. "පූතිමුත්ත"න්ති ගො මුත්තං. "සහධම්මිකං වුච්චමානො"ති "එවං නිවාසෙතබ්බ"න්ති ආදිනා සික්ඛාපදෙන ඔවදියමානො. "වාදං ආරොපෙත්වා"ති ඔලම්බිත්වා නිවාසනා දීසු කො දොසො? යදි දොසො භවෙය්‍ය, පරිමණ්ඩල නිවාසනාදීසු පි දොසො සියාති ආදිනා නිග්ගහං ආරොපෙත්වා. "තං යෙව තිත්ථායතන"න්ති දිට්ඨි සඞ්ඛාත තිත්ථමෙව ආයතනං දුක්ඛුප්පත්තිට්ඨාන න්ති තිත්ථායතනං. "ආය ස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමී"ති ආයස්මන්තං නිස්සාය වසිස්සාමී ති අත්ථො.

යං පුබ්බෙ ලක්ඛණං වුත්තං, "තෙනෙව ලක්ඛණෙන නිස්සයන්තෙවාසි කස්ස ආපත්ති [3] න වෙදිතබ්බා"ති සම්බන්ධ යොජනා දට්ඨබ්බා, පොත්ථකෙසු පන න තෙනෙව ලක්ඛණෙනා ති එත්ථ නකාරං ඡඩ්ඩෙත්වා තෙනෙව ලක්ඛණෙන නිස්සයන්තෙවාසිකස්ස ආපත්ති වෙදිතබ්බාති [4] ලිඛන්ති, තං පමාදලිඛිතං, තථා හි තෙනෙ ව ලක්ඛණෙන [5] ආපත්ති භාවෙ ගය්හමානෙ නිස්සයමුත්තකස්සා පි [6] අමුත්තකස්සා පි ආපත්ති එවා ති වුත්තලක්ඛණෙන ආපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍ය, තථා ච "නිස්සයන්තෙවාසිකෙන හි යාව ආචරියං නිස්සාය වසති, තාව සබ්බං ආචරියවත්තං කාතබ්බ"න්ති ඉමිනා අනන්තර වචනෙන විරොධො සියා, විසුඞ්මග්ගෙ පි ච "නිස්සයාචරිය උද්දෙසාචරිය නිස්සයන්තෙවාසික උද්දෙසන්තෙවාසික සමානාචරියකා පන යාව නිස්සය උද්දෙසා අනුපච්ඡින්නා, තාව පටිජග්ගිතබ්බා"ති වුත්තං, තස්මා වුත්ත නයෙන ඉධ පරිගළිතං නකාරං ආනෙත්වා තෙනෙව සඞ්විහාරිකස්ස [7] වුත්තෙ නෙව ලක්ඛණෙන නිස්සයන්තෙවාසිකස්ස ආපත්ති න වෙදිතබ්බා ති එව මත්ථො ගහෙතබ්බො.

නිස්සය පටිප්පස්සඞ්කථායං – යො වා එකසම්භොග පරිභොගො, තස්ස සන්තිකෙ නිස්සයො ගහෙතබ්බො ති ඉමිනා ලජ්ජීසු එව නිස්සය

1. සී. අථ බ්‍රාහ්මණ.
2. සී. ගරුඩ සණ්ඨානාදි පාසාදො ති පි.
3. ම. න වෙදිතබ්බොති.
4. සී. ලිඛිතන්ති.
5. ම. ආපත්ති ගය්හමානෙ.
6. ම. අමුත්තකස්සාපි එවාති.
7. සී. වුත්තනයෙන ලක්ඛණෙන.

ගහණං නියොජෙති අලජ්ජීසු පටික්ඛිත්තත්තා. එත්ථ ච පරිභොග සද්දෙන එකකම්මාදිකො සංවාසො ගහිතො. පච්චය පරිභොගස්ස සම්භොග සද්දෙන ගහිතත්තා, එතෙන ච සම්භොග සංවාසානං අලජ්ජීහි සද්ධිං න කත්තබ්බතං දස්සෙති. **පරිහාරෝ නත්ථී** ති ආපත්ති පරිහාරෝ නත්ථි. **තාදිසෝ** ති යත්ථ නිස්සයෝ ගහිත පුබ්බා යෝ ච එතාසම්භොග පරිභොගෝ තාදිසෝ. **තථා වුත්ත** නති "ලහුං ආගමිස්සාමී"ති වුත්තඤ්ඤෙවති අත්ථෝ. **චත්තාරි පඤ්ච දිවසානී** ති ඉදං උපලක්ඛණමත්තං. යදි එකා හ ද්වීහෙන සභාගතා පඤ්ඤ යති, සත්තදිවසෙ න ගණෙතබ්බාව. අථා පි වත්තු පඤ්චා හෙනා පි න පඤ්ඤ යති යත්තකෙහි දිවසෙහි පඤ්ඤයති, තත්තකානි අතික්කමෙහබ්බානි, සභාගතං ඔලොකෙමී ති පන ලෙසො න කාතබ්බා. **දහරා සුණාහී** ති එත්ථ අසුත්වා පි ආගච්ඡිස්ස නි, නොනවි අන්තරායෙන චිරායනතී ති සඤ්ඤාය [1] සති ලබ්භතෙව පරිහාරෝ, නෙනා හ "ඉධෙ වා හං වසිස්සාමී ති [2] පහිණාති පරිහාරෝ නත්ථී"ති. ඒතඤ්හි සන්ධාය **පරිහාරෝ නත්ථී** ති ගමනෙ නිරුස්සාහං සඤ්ඤාය වුත්තං. ස උස්සාහස්ස පන සෙනාසන පටිසාමනාදි වසෙන කතිපා හෙ ගතෙ පි න දොසො. **තත්ථෙව වසිතබ්බ** නති තත්ර සභාගට්ඨානෙ එව නිස්සයං ගහෙත්වා වසිතබ්බං. **තං යෙව විහාරං = පෙ = වසිතුං වට්ටති** ති ඉමිනා උපජ්ඣායෙ සඤ්ඤාහෙත්ත යෙව තං සම්මොදනෙ නිස්සය පටිප්පස්සද්ධි වුත්තා. තස්මිං පන නොධෙත්වා වා ගණනිරපෙක්ඛතාය වා අසඤ්ඤාහෙත්ත අඤ්ඤස්සු ගහිතො නිස්සයෝ න පටිප්පස්සම්භතී ති දස්සෙති.

ආචරියම්හා නිස්සය පටිප්පස්සද්ධියං වුත්තෙනා "නොවි ආචරියෝ"ති ආදි නො නයෝ උපජ්ඣාය [3] පක්කමනාදිසු පි නෙත්වා තත්ථ ච වුත්තෙනා ඉධා පි නෙත්වා යථාරහං යොජෙතබ්බා. **මෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කාමෙ අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වසන්තී** ති උපචාරසීමතො බහි අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ [4] අන්තෙ වාසිකාදීනං වසනට්ඨානතො මෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කාමෙ වසන්ති, [5] තෙන බහි උපචාරෙ පි [4] අන්තෙවාසිකාදීනං වසනට්ඨානතො චත්තාරං ලෙඩ්ඩුපාතා නං අන්තරෙ ආසන්නපදෙසෙ වසති, නිස්සයෝ න පටිප්පස්සම්භතී ති දස්සෙති. අන්තෙ උපචාරසීමායං පන මෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කාමිත්වා වසතො නිස්සයෝ න පටිප්පස්සම්භතෙ ව.

[6] උපජ්ඣාවරිය ලක්ඛණකථායං – "න සාමණෙරෝ උපට්ඨාපෙතබ්බා" ති උපජ්ඣායෙන හුත්වා න පබ්බාජෙතබ්බා. අසෙඛස්ස අග නති "අසෙඛෝ" ලොකිය ලොකුත්තරෝ සීලක්ඛන්ධා **අන්තගහාහිකාසා** ති සස්සතු චෙජ්ද කොට්ඨාස ගාහිකාග. **පච්ඡිමානි මෙ** ති "අපපස්සුතෝ හොති දුප්පඤ්ඤ හොතී"ති ඉමානි වෙ අඞ්ගානි. **පච්ඡිමානි තීණී** ති "න පරිබලෝ උප්පන්නං කුක්කුච්චං ධම්මතෝ විනොදෙතුං, ආපත්තිං න ජානාති, ආපත්තියා වුට්ඨා නං න ජානාතී"ති ඉමානි තීණි. කුක්කුච්චස්ස හි පාළි අට්ඨකථානය [7] සඞ්ඛාතං ධම්මතෝ විනොදෙතුං අපරිබලතා නාම අබ්‍යත්තතා එව හොති ති සා පි ආපත්ති අඞ්ගමෙව වුත්තා.

---

1. සී. සතිපි. 2. ම. පහිණති. 3. සී. පක්කමනාදිසු පනෙත්ථ.
4. ම. අන්තෙවාසිකානං. 5. සී. එතෙන. 6. සී. උපජ්ඣායාවරිය. 7. ම. සඞ්ඛාත,

අභිවිසිට්ඨො උත්තමො සමාචාරො = ආභිසමාචාරො, වත්තපටිවත්ත සීලං. තං ආරබ්භ පඤ්ඤත්තා ඛන්ධක සික්ඛාපද සඞ්ඛාතා සික්ඛා **ආභිසමාචාරිකා**. සික්ඛාපද මපි හි [1] තංතත්ථ පටිපූරණත්ථිකෙහි උග්ගහණාදිවසෙන සික්ඛිතබ්බතො **සික්ඛා** ති වුච්චති. මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස ආදිභූතා කාරණ භූතා **ආදි බ්‍රහ්මචරියකා** සික්ඛා උභතො විභඞ්ග [2] පරියාපන්නං සික්ඛා පදං, තෙනෙ ච විසුඩ්මග්ගෙ පි "උභතොවිභඞ්ග [3] පරියාපන්නං ආදිබ්‍රහ්ම චරියකං, ඛන්ධක වත්ත [4] පරියාපන්නං ආභිසමාචාරික"න්ති වුත්තං, තස්මා **සෙක්ඛ පණ්ණත්තිය** න්ති එත්ථ සික්ඛිතබ්බතො සෙක්ඛා. භගවතා පඤ්ඤත්තත්තා පණ්ණත්ති. සබ්බා පි උභතො විභඞ්ග පරියාපන්නා සික්ඛා පදපණ්ණත්ති සෙක්ඛපණ්ණත්තී ති වුත්තාති ගහෙතබ්බා. **නාම රූප පරිච්ඡෙදෙ** ති එත්ථ කුසලත්තිකාදී හි වුත්තං ජාති භූමි පුග්ගලසම්පයොග වත්ථා රම්මණ කම්ම චාර ලක්ඛණ රසාදි භෙදෙහි වෙදනාක්ඛන්ධාදි [5] චතුබ්බිධං සතිබ්බානං නාමං භූතුපාදාය භෙදං රූප ඤ්ච පරිච්ඡින්දිත්වා ජානනපඤ්ඤා තප්පකාසකො ච ගන්ථො නාමරූපපරිච්ඡෙදො නාම, ඉමිනා අභිධම්මත්ථ කුසලෙන භවිතබ්බන්ති දස්සෙති. **සික්ඛාපෙතු** න්ති උග්ගණ්හාපෙතුං.

තිත්ථියපරිවාස කථායං – [6] **ආජීවකස්ස වා** ති ආදිසු අකිරියවාදි ආජීවකො නාම. කිරියවාදිනො පන නිගණ්ඨා පි අඤ්ඤෙ පි [7] නග්ගතිත්ථිකා අවෙලකපදෙ සඞ්ගහිතා. සබ්බථා නග්ගස්සෙව තිත්ථියපරිවාසො විහිතො, සො ච තෙනෙව නග්ගවෙසෙන භික්ඛූනං සන්තිකං ආගතස්ස, න පටිච්ඡාදෙත්වා ආගතස්සාති දස්සෙතුං "සචෙ සො පී"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **සො පී** ති ආජීවකො. [8] **ආමිස කිඤ්චික්ඛ සම්පදානං** නාම අප්පමත්තකස්ස දෙය්‍ය ධම්මස්ස අනුප්පදානං. **රූපූපජීවිකා** ති අත්තනො රූපමෙව නිස්සාය ජීවන්ති යො. වෙසියා ගොචරො බහුලං පවත්තිට්ඨානං අස්සාති = **වෙසිය ගොචරෙ**, එසනයො සබ්බත්ථ. [9] **යොබ්බනාතීතා** ති අනිවිඩා එව මහල්ලික භාවං පත්තා ථුල්ලකුමාරි එවා ති වුත්තං. "ආදායස්සා"ති ආදානස්ස ගහණස්ස.

පඤ්චාබාධාදි වත්ථූසු පාළියං [10] "සො මහි අරොගො විබ්භමිස්සාමී"ති සො අහං [11] අරොගො විබ්භමිස්සාමී ති අත්ථො. **නඛපිට්ඨිප්පමාණ** න්ති කනිට්ඨ ඞ්ගුලි නඛපිට්ඨි අධිප්පෙතා. "පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ නඛපිට්ඨිප්පමාණං අවඩ්ඪනක පක්ඛෙ ඨිතං හොති වට්ටතී"ති වුත්තත්තා අප්පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ [12] තාදිස මපි වඩ්ඪනකපක්ඛෙ ඨිතං න වට්ටති. පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ පි ච වඩ්ඪනක පක්ඛෙ ඨිතං න වට්ටතී ති සිඩමෙව හොති. පාකටට්ඨානෙ පි පන නඛ පිට්ඨිප්පමාණතො ඌනතරං අවඩ්ඪනකං වට්ටතීති යෙ ගණ්හෙයඤ්ඤං, තෙසං තං ගහණං පටිසෙධෙතුං **මුඛෙ පනා** ති ආදි වුත්තං. **කොලට්ඨිමත්තකො පී** ති බදරට්ඨිප්පමාණො පි. **අවඩ්ඪනක** [13] **පක්ඛෙ ඨිතො පි** න වට්ටතී ති

1. සී. තදත්ථ පරිපුණ්ණත්ථිකෙහි.
2. ම. පරියාපන්න.
3. { ම. පරියාපන්න සික්ඛාපදං. / වි.මග්ග.පරියාපන්නං වා.
4. වි. මග්ග. පරියාපන්නං වා.
5. සී. චතුබ්බිධං නිබ්බානං.
6. සී.මු.ස. ආජීවිකස්ස වා.
7. සී. නග්ගපබ්බජිකා.
8. ම. & ම.ස. ආමිසකිඤ්ජක්ඛ.
9. ම. ම. ස. & ම. සා. යොබ්බන්නාතීතා.
10 මු.සී.මහාවග්ග. සො අහං අරොගො.
11. ම. අරොගො භවිස්සාමීති.
12. ම. තාදිසම්පි න වට්ටති.
13. සී. & ම. පක්ඛෙ ඨිතම්පි.

එත්ථ පි සද්දෙන කොලට්ඨිමත්තතො බුද්දකතරො පි ගණ්ඩො න වට්ටතී ති දස්සෙති, තෙනාහ [1] සච්ඡවිං කාරෙත්වා ති, විජ්ජමානච්ඡවිං කත්වා ති අත්ථො. [2] "සඤ්ඡවි"න්ති වා පාඨො, සඤ්ජාතච්ඡවි න්ති අත්ථො. ගණ්ඩාදීසු වූපසන්තෙසු පි ගණ්ඩානං විවණ්ණ මපි හොති, තං වට්ටති. පදුම පුණ්ඩරික පත්තවණ්ණ න්ති රත්තපදුම සෙතපදුම පුප්ඵදල වණ්ණං. කුට්ඨෙ වුත්ත නයෙනෙ වා ති පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ අවඩ්ඪනකං වට්ටති, අඤ්ඤත්ථ න කිඤ්චි පි වට්ටතී ති වුත්තනයං දස්සෙති. සොසව්‍යාධි ති ඛයරොගො. [3] යක්ඛුම්මා දෙ ති [4] කදාචි කදාචි ආගන්ත්වා භූමියං පාතෙත්වා හත්ථ මුඛාදිකං අවයවං භූමියං ඝංසනකො යක්ඛොව රොගො.

න දානාහං දෙවස්ස භටො ති [5] ආපුච්ඡති ති රඤ්ඤා එව දින්න ඨාන න්තරං සන්ධාය වුත්තං. යො පන රාජකම්මිකෙහි අමච්චාදීහි ඨපිතො, අමච්චාදීනං එව වා භටො හොති, තෙන තං තං අමච්චාදි මපි ආපුච්ඡිතුං වට්ටති. තස්මා ති භගවා සයං යස්මා ධම්මස්සාමි, තස්මා අඞ්ගුලිමාලං එහි භික්ඛුභාවෙන පබ්බාජෙසි. භික්ඛූනං පන සික්ඛාපදං පඤ්ඤාපෙන්තො එව මාහාති අධිප්පායො. ඒවං ජානන්ති ති සීලවා ජාතො ති ජානන්ති. උපරමන්ති විරමන්ති. භින්දිත්වා ති [6] අන්දුබන්ධනං භින්දිත්වා. ඡින්දිත්වා ති සඞ්ඛලිකං ඡින්දිත්වා. මුඤ්චිත්වා ති රජ්ජුබන්ධනං මුඤ්චිත්වා. විචරිත්වා ති ගාමබන්ධනාදීසු [7] ගාමචාරාදීනි විචරිත්වා. අපස්සමානාන න්ති පුරිසගුත්තියං ගොපකානං අපස්සන්තානං. පුරිමනයෙනෙ වා ති "කසාහතො කතදණ්ඩ කම්මො"ති එත්ථ [8] වුත්තනයෙනෙ ව.

පලාතො පී ති ඉණසාමිකානං ආගමනං ඤත්වා භයෙන [9] පලාතො ඉණායිකො. ගිවා හොති ති ඉණායිකභාවං ඤත්වා අනාදරෙන ඉණමුත්ත කෙ භික්ඛුභාවෙ පවෙසිතත්තා. උපඩ්ඪුපඩ්ඪ න්ති ථොක ථොකං. දාතබ්බ මෙ වා ති ඉණායිකෙන ධනං [10] සම්පටිච්ඡතු වා මා වා, දානෙ සඋස්සාහෙ නෙව භවිතබ්බං. අඤ්ඤෙහි ච භික්ඛූහි මාධුරං නික්ඛිපාහී ති වත්වා සහාය කෙහි භවිතබ්බ න්ති දස්සෙ ති. [11] ධුරනික්ඛෙපෙන හි ස්ස භණ්ඩගෙඝන කාරෙතබ්බතා සියා ති.

දාසචාරිත්තං ආරොපෙත්වා කීතො ති ඉමිනා දාසභාව පරිමොචන ත්ථාය [12] කීතතං නිවත්තෙති. තාදිසො හි ධනක්කීතො පි අදාසො එව. තත්ථ තත්ථ චාරිත්ත වසෙනා ති තස්මිං තස්මිං ජනපදෙ දාස පණ්ණජ්ඣා පනාදිනා අදාස කරණ නියාමෙන. අභිසෙකාදීසු සබ්බබන්ධනානි මොචා පෙන්ති, තං සන්ධාය සබ්බ සාධාරණෙනා ති වුත්තං. සසමෙ ච පණ්ණං ආරොපෙන්ති න වට්ටතී ති තා භුජිස්සිත්ථියො මය මපි වණ්ණදාසියො

1. { සී. සුච්ඡවි. ම. සා. සුජවිං.
2. සී. සච්ඡවින්ති.
3. ම.ස. & ම. යක්ඛුම්මාරො.
4. සී. කදාචි ආගන්ත්වා.
5. ම. ආපුච්ඡිති.
6. ම. අද්දුබන්ධනං.
7. සී. ගාමගෙහචාරානි.
8. සී. වුත්තනයෙන.
9. ම. පලාතො. ගිවා.
10. සී. සම්පජ්ජතුවා.
11. සී. ධුරනික්ඛෙපෙ හි ස්ස,
12. සී. කිතං නිවත්තෙති.

හොමා ති අත්තනො රක්ඛණත්ථාය සයමෙව රාජූනං දාසිපණ්ණෙ අත්තනො නාමං ලිඛාපෙන්ති, තාසං පුත්තා පි රාජදාසා ව හොන්ති, තස්මා තෙ පබ්බාජෙතුං න වට්ටති. **තෙහි අදින්නා න පබ්බාජෙතබ්බා** ති යත්තකා තෙසං සාමිනො, තෙසු එකෙන අදින්නෙ පි [1] න පබ්බාජෙතබ්බා. **භුජිස්සෙ කත්වා පන පබ්බාජෙතුං වට්ටතී** ති යස්ස විහාරස්ස තෙ ආරාමිකා දින්නා, තස්මිං විහාරෙ සඞ්ඝං ඤාපෙත්වා [2] ඵාතිකමෙමන ධනානි දත්වා භුජිස්සෙ කත්වා පබ්බාජෙතුං වට්ටති. **තක්කං සීසෙ ආසිත්තක සදිසාව හොන්තී** ති කෙසුවි ජනපදෙසු අදාසෙ කරොන්තා තක්කං සීසෙ ආසිඤ්චන්ති, තෙන කිර තෙ අදාසා හොන්ති. එවම්ද මපි ආරාමික වචනෙන දාන මපී ති අධිප්පායො. තථා දින්නෙ පි සඞ්ඝස්ස ආරාමික දාසො එවාති "නෙව පබ්බාජෙතබ්බො ති වුත්තං". **තාවකාලිකො නාමා** ති වුත්තත්තා කාලපරිච්ඡෙදං කත්වා වා පච්ඡා පි ගහෙතුකාමතාය වා දින්නං සබ්බං තාවකාලිකමෙ වා ති ගහෙතබ්බං. නිස්සාමික දාසොනාම යස්ස සාමිකුලං අඤ්ඤාතිකං [3] මරණෙන පරික්ඛීණං න කොචි තස්ස දායාදො. සො පන සමානජාතිකෙහි වා නිවාස ගාමවාසීහි වා ඉස්සරෙහි වා භුජිස්සො කතො ව පබ්බාජෙතබ්බො. දෙව දාසා පි දාසා එව, තෙහි කත්ථචි දෙසෙ රාජදාසා හොන්ති කත්ථචි විහාරදාසා, තස්මා පබ්බාජෙතුං න වට්ටති. දාස මපි පබ්බාජෙත්වා සාමිකෙ දිස්වා පටිච්ඡාදනත්ථං අපනෙන්තො පදවාරෙන අදින්නාදානාපත්තියා කාරෙතබ්බො, දාසස්ස පන පලායතො අනාපත්ති.

භණ්ඩු කම්මා පුච්ඡනාදි කථායං– "කම්මාර භණ්ඩු"ති දහරතාය අමොළි [4] බඩො මුණ්ඩික සීසො කම්මාරදාරකො එව වුත්තො. **තුලාධාර මුණ්ඩකො** ති එත්ථ තුලාධාරා ති තම්බ සුවණ්ණාදීනං තුලං හත්ථෙන ධාරෙතී ති = කම්මාරතුලා ධාරාති වුත්තා, තෙසු එකො [5] මුණ්ඩික සීසො දහරො ති අත්ථො, තෙනාහ **පඤ්චසිඛො තරුණදාරකො** ති, එකාව සිඛා පඤ්ච වෙණියො කත්වා බන්ධනෙන පඤ්චසිඛා ති වුච්චති. සා එතස්ස අත්ථීති = "පඤ්චසිඛො". තස්ස සිඛං [6] ඡින්දන්තා කිඤ්චි භික්ඛුං අජානාපෙත්වා ව පබ්බාජෙසුං. තෙන භණ්ඩුකම්මා පලොකනං අනුඤ්ඤාතං. **සීමපරියාපනෙන** ති බඩසීමාය සති තදන්තොගධෙ, අසති උපචාරසීමන්තො ගධෙති අත්ථො. [7] එත්ථ ව කිඤ්චා පි "අනුජානාමි භික්ඛවෙ සඞ්ඝං අපලොකෙතුං භණ්ඩු කම්මායා"ති එත්තකමෙව වුත්තං, න පන අනපලොකෙන්තස්ස ආපත්ති වුත්තා, තථා පි අට්ඨකථායං "සබ්බ ආපුච්ඡිතා අම්හෙහී ති සඤ්ඤිනො = පෙ = පබ්බාජෙන්තස්සා පි අනාපත්තී"ති වුත්තත්තා සඤ්චිච්ච අනාපුච්ඡා කෙසෙ ඔහාරෙන්තස්ස දුක්කටමෙවා ති දට්ඨබ්බං. කෙසො රොපන මපි [8] සමණ පබ්බාජන වොහාරං ලභතී ති ආහ "ඉමස්ස සමණ කරණ"න්ති ආදි. [9] **එකසිඛා මත්ත ධරො** ති එත්ථ එකෙන කෙසෙන සිඛා එකසිඛා ති

---

1. සී. න පබ්බාජෙතබ්බො.
2. සී. භතිකමෙමන ධනාදිං.
3. සී. මාරණෙන.
4. ම. බන්ධො.
5. සී. මුණ්ඩිත.
6. ම. ඡින්දන්තො.
7. සී. එත්ථපි.
8. සී. සමණකරණ පබ්බාජන.
9. ම. එකසිඛමත්ත.

වදන්ති අප්පකෙසාව සිඛා එව වුත්තාති ගහෙතබ්බා, එකකෙස මපි පන අනාපුච්ඡා ඡින්දිතුං න වට්ටති යෙව. **වාමහත්ථෙනා** ති දක්ඛිණහත්ථෙන භුඤ්ජනතො වුත්තං.

නිස්සය මුච්චනකස්ස වත්තෙසු පඤ්චක ඡක්කෙසු පන "උභයානි ඛො පනස්ස පාතිමොක්ඛානි = පෙ = අනුබ්‍යඤ්ජනසො"ති එත්ථ සබ්බො පි වා යං පභෙදො මාතිකට්ඨකථායං ඤාතාය ඤාතො හොති, ආපත්තිං ජානාති අනාපත්තිං ජානාතී ති ඉද ඤ්ච අත්තනා [1] ඤාතබ්බට්ඨානෙසු ආපත්තාදිං සන්ධාය වුත්තන්ති න ගහෙතබ්බං.

පොක්ඛර වස්ස න්ති [2] පොක්ඛරෙ පදුමගච්ඡෙ විය අතෙමිතුකාමානං සරීරතො [3] පවත්තනක වස්සං, තස්මිං කිර වස්සන්තෙ තෙමිතුකාමා ව තෙමෙන්ති, න ඉතරෙ. **භික්ඛං ගණ්හථා ති වත්වා [4] ගතො නාම නත්ථී** ති අත්තනො සන්තකෙ රජ්ජෙ සබ්බ මපි සාපතෙය්‍යං සයමෙව පරිභුඤ්ජිස්සතී ති ගාරවෙන සුඛොදනමහාරාජා පි න නිමන්තෙසි, ගන්ත්වා පන ගෙහෙ සකලරත්තිං [5] මහාදානඤ්ච ව බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස ආසනපඤ්ඤත්තිට්ඨානා ලඞ්කාර ඤ්ච සංවිදහන්තො ව වීතිනාමෙසි. **න කොචි = පෙ = පත්තං වා අග්ගහෙසි** ති භගවා අත්තනො පිතුනිවෙසනමෙව ගමිස්සතී ති සඤ්ඤාය [6] නග්ගහෙසි. [7] **කුල නගරෙ** ති ඤාතිකුල සන්තකෙ නගරෙ. [8] **පිණ්ඩචාරිය වත්ත** න්ති අත්තනො ඤාතිගාමෙසු පි සපදානචාරික වත්තං. භික්ඛායචාරො චරණං එතස්සාති = **භික්ඛාචාරො**, ඛත්තියො.

උත්තිට්ඨෙ ති උත්තිට්ඨිත්වා පරෙසං ඝරවාරෙ උද්දිස්ස ඨත්වා ගහෙතබ්බ පිණ්ඩෙ. **නප්පමජ්ජෙය්‍යා** ති නිමන්තනාදිවසෙන [9] ලබ්භමාන පණීත භොජනං පටික්ඛිපිත්වා පිණ්ඩාය චරණවසෙන තත්ථ නප්පමජ්ජෙය්‍ය. **ධම්ම** න්ති අනෙසනං පහාය සපදානං චරන්තො තමෙව භික්ඛාචරිය ධම්මං සුචරිතං චරෙය්‍ය. **සුඛං සෙතී** ති චතුහි ඉරියාපථෙහි සුඛං විහරතී ති අත්ථො. **දුතියගාථායං න නං දුච්චරිත** න්ති වෙසියාදි භෙදෙ අගොචරෙ චරණ වසෙන තං යථා වුත්තං ධම්මං දුච්චරිතං න ච චරෙ. සෙසං වුත්තනයමෙව.

ඉමං පන ගාථං සුත්වා ති නිවෙසනෙ නිසින්නෙන භගවතා ඤාති සමාගමෙ අත්තනො පිණ්ඩාය චරණං නිස්සාය පවත්තාය ගාථාය වුත්තං ඉමං දුතියගාථං සුත්වා. [10] "මහාධම්මපාල ජාතක"න්ති ආදිසු පන තතො පරකාලෙසු පි රඤ්ඤො පවත්ති පරිනිබ්බාණං පාපෙත්වා යථා පසඞ්ගවසෙන දස්සෙතුං වුත්තං, තෙනාහ "සොතාපත්තිඵලං සච්ඡිකත්වා"ති ආදි. **සිරි ගබ්භං ගන්ත්වා** ති එත්ථ යදි හි භගවා තදහෙව ගන්ත්වා න පස්සෙය්‍ය, සා හදයෙන ඵලිතෙන මරෙය්‍යා ති අගමාසී ති දට්ඨබ්බං.

---

1. ම. ඤාතට්ඨානෙසු.
2. සී. පොක්ඛරපදුම.
3. ම. පවට්ටනක.
4. ම. & සී. ගතො නත්ථී ති.
5. කු. මහාදානමෙව.
6. සී. නාග්ගහෙසි.
7. ම. කුලඝරෙති.
8. ම. පිණ්ඩචාරික.
9. ම. ලභමාන.
10. සී. මු. ස. & ම. ස. ධම්මපාලජාතකං.

තං දිවසමෙවා ති තසමිං රාහුලමාතු දස්සන දිවසෙ යෙව. ධම්මපදට්ඨ කථායං පන "සත්ථා කපිලපුරං ගන්ත්වා තතියදිවසෙ නන්දං පබ්බාජෙසී"ති වුත්තං. **කෙසවිස්සජ්ජන** න්ති රාජමොළි බන්ධනට්ඨං කුමාරකාලෙ බන්ධිත සිඛාවෙණී මොචනං, තං කිර කරොන්තා මඞ්ගලං කරොනති. **සාරත්ථ දීපනියං** පන "කෙසවිස්සජ්ජන න්ති කුලමරියාද වසෙන කෙසොරොපන" න්ති වුත්තං. **පටට බන්ධා** ති අසුක රාජා ති නළාටෙ සුවණ්ණ පටට බන්ධනං. **අභිනව පාසාදපපවෙස මඞ්ගලං ඝරමඞ්ගලං**. ඡත්තුස්සාපනෙ මඞ්ගලං **ඡත්ත මඞ්ගලං**. **ජනපදකල්‍යාණී** ති ජනපදමහි කල්‍යාණී පරෙහි අසාධාරණෙහි පඤ්චකල්‍යාණාදීහි [1] සහිතත්තා සා එවං වුත්තා. [2] **තුවටං** න්ති සීඝං. **අනිච්ඡ මාන** න්ති මනසා අරොචෙන්තං, වාචාය පන භගවතා පබ්බජීස්සසි නන්දූ ති වුත්තෙ ගාරවෙන පටික්ඛිපිතුං අවිසහන්තො ආමා ති අවොච, භගවා ච එතෙන ලෙසෙන පබ්බාජෙසි. **බ්‍රහ්මරූප වණ්ණා** න්ති බ්‍රහ්මරූප **සමාන** රූපං. [3] **න්‍යාස්සා** ති [4] තෙ අස්ස. **නිවත්තෙතුං න** සියා ති මා නං **නිවත්ත** සිථා ති භගවතා වුත්තත්තා නාසක්ඛි. **සත්තවිධං අරියධන** න්ති

"සද්ධාධනං සීලධනං හිරී ඔත්තප්පියං ධනං,
සුතධන්ච චාගො ච [5] පඤ්ඤා මෙ සත්තමං ධන"න්ති.

එවං වුත්තං සත්තවිධං අරියධනං. **අධිමත්තං රාහුලෙ** ති රාහුලෙ පබ්බ ජිතෙ නන්දූපබ්බජ්ජාය උප්පන්න දුක්ඛතො පි අධිකතරං දුක්ඛං අහොසී ති අත්ථො. **ඉතො පට්ඨා** ති ඉතො වුත්ත සොකුප්පත්තිතො අපරදිවසෙසු අනාගාමිනං ඤාතිසිනෙහ පටිඝ චිත්තුප්පදභාවා. පාළියං "පුත්තපෙම"න්ති ආදි රඤ්ඤූ පුත්ත සිනෙහස්ස තිබ්බභාවං දස්සෙතුං වුත්තං, පුත්තසිනෙහො හි අත්තනා සහජාත පිතිමෙග සමුට්ඨිතානං රූපධම්මානං සකලසරීරං ඛොභෙත්වා [6] පවත්තන වසෙන "ඡවි = පෙ = අට්ඨිඤ්ඤං ආහච්ච තිට්ඨතී"ති වුත්තො. [7] **අත්තනො පිතරා** ති භගවන්තං සන්ධාය වදති. **පුත්තෙන** ති රාහුලං. **සද්දහනෙනනා** ති තස්ස වචනෙන අවෙච්චකොනා ති අත්ථො, විමතියා සති ආපත්ති එව.

සාමණෙර සික්ඛාපදාදිසු පාළියං "සික්ඛාපදානී"ති සික්ඛාකොට්ඨාසා, අධිසීලසික්ඛානං වා අධිගමූපායා. "පාණො"ති පරමත්ථතො ජීවිතින්ද්‍රියං. තස්ස අතිපාතනං පඛ්ඛිවසෙන පවත්තිතුං අදත්වා සත්ථාදීහි අතික්කමම අභිභවිත්වා පාතනං පාණාතිපාතො, පාණවධො ති අත්ථො. සො පන අත්ථ තො පාණෙ පාණසඤ්ඤිනො ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදක උපක්කම සමුට්ඨාපිකා වධකවෙතනා ව, තසමා පාණාති පාතා වෙරමණී. වෙරහෙතුතාය වෙර සඞ්ඛාතං පාණාතිපාතාදි පාපධම්මං [8] මණ ති නීහරති ති විරති "වෙරමණී" ති වුච්චති. විරමති එතාය ති වා [9] විරමණී ති වත්තබ්බ නිරුත්තිනයෙන වෙරමණී ති සමාදාන විරති වුත්තා, එස නයො සෙසෙසු පි. අදින්නස්ස

1. සී. සහිතාය. 4. සී. තෙනිඞ්ගයා අස්ස. 7. සී.මූ.ස. & ම.ස. අත්තනො පියතර පුත්තෙ.
2. ම. ස. ම, සා. & ම. තුවට්ටං. 5. ම. & ම. සා. පඤ්ඤාඑව. 8. සී. මණීනි හරතීනි විරති.
3. සී. මූ. ස. න්‍යාස්ස. 6. සී. පවත්තිවසෙන. 9. සී. විරමතීති.

ආදානං "අදින්නාදානං", ථෙය්‍යවෙතනා ව. "අබ්‍රහ්මචරිය"න්ති අසෙට්ඨ චරියං, මග්ගෙන මග්ග පටිපත්ති [1] සමුට්ඨාපිකා මෙථුන වෙතනා. "මුසා"ති [2] අභූතං වත්ථු, තස්ස වාදො අභූතතං ඤත්වා ව භූතතො විඤ්ඤාපන වෙතනා "මුසා වාදො". පිට්ඨ පූවාදි නිබ්බත්ත සුරා චෙ ව [3] පුප්ඵාසවාදි භෙදං මෙරය ඤ්ච "සුරාමෙරයං". තදෙ ව මදනීයට්ඨෙන මජ්ජඤ්චෙ ව පමාද කාරණට්ඨෙන පමාදට්ඨාන ඤ්ච, තං යාය චෙතනාය පිවති, තස්සා එතං අධිවචනං. අරුණු ග්ගමනතො පට්ඨාය යාව [4] මජ්ඣන්තිකා, අයං අරියානං භොජනස්ස කාලො නාම, තදඤ්ඤෙ විකාලො. භුඤ්ජිතබ්බට්ඨෙන භොජනන්ති ඉධ සබ්බං යාවකාලිකං වුච්චති. තස්ස අජ්ඣොහරණං ඉධ උත්තරපද ලොපෙන භොජන න්ති අධිප්පෙතං. [5] විකාලෙ භොජනං අජ්ඣොහරණං විකාලභොජනං, විකාලෙ වා යාවකාලිකස්ස භොජනං අජ්ඣොහරණං විකාලභොජන න්ති පි අත්ථො ගහෙතබ්බො. [6] තං අත්ථතො විකාලෙ යාවකාලික අජ්ඣොහරණ වෙතනා ව. සාසනස්ස අනනුලොමත්තා විසූකං පටාණිභූතං දස්සනං විසූක දස්සනං. නච්ච ගීතාදි දස්සන සවනානඤ්චෙ ව වට්ටක යුඩ ජූතකීළාදි [7] සබ්බකීළා නච්චා නාම. දස්සන න්ති චෙ ත්ථ පඤ්චන්න මපි විඤ්ඤාණානං [8] යථා සකංවිසයස්ස ආලොචන සභාවතාය දස්සනසද්දෙන සඞ්ගහෙතබ්බත්තා සවන මපි සඞ්ගහිතං. නච්ච ගීත වාදිත සද්දෙහි චෙ ත්ථ [9] අත්තනො නච්චන ගායනාදීනි පි සඞ්ගහිතානි ති දට්ඨබ්බං. "මාලා"ති බඩ මබඩං වා අන්තමසො සුත්තාදිමය මපි අලඞ්කාරත්ථාය පිළන්ධියමානං මාලා ත්වෙ ව වුච්චති. "ගන්ධ"න්ති වාසචුණ්ණාදි විලෙපනතො අඤ්ඤං යං කිඤ්චි ගන්ධ ජාතං. "විලෙපන"න්ති [10] පිංසෙත්වා ගහිතං ඡවිරාග කරණඤ්චෙ ව ගන්ධ ජාත ඤ්ච. "ධාරණං" නාම පිළන්ධනං. "මණ්ඩනං" නාම ඌනට්ඨාන පූරණං. ගන්ධවසෙන ඡවිරාගවසෙන ව සාදියනං "විභූසනං" නාම, මාලාදීසු වා ධාරණාදීනි යථාක්කමං යොජෙතබ්බානි. තෙසං ධාරණාදීනං ඨානං කාරණං වීතික්කම වෙතනා. "උච්චා"ති උච්චසද්දෙන සමානත්ථො නිපාතො. "උච්චා සයනං" වුච්චති පමාණාතික්කන්තං ආසන්දාදි. "මහාසයනං" අකප්පිය ත්ථරණෙහි අත්ථතං සලොහිත විතාන ඤ්ච, එතෙසු හි ආසනං සයන ඤ්ච උච්චාසයන මහාසයන සද්දෙහි ගහිතානි උත්තරපදලොපෙන. "ජාතරූප රජත පටිග්ගහණා"ති එත්ථ රජතසද්දෙන දාරුමාසකාදි සබ්බං රූපියං සඞ්ගහිතං, මුත්තා මණි ආදයො පෙත්ථ ධඤ්ඤ ඛෙත්ත වත්ථාදයො ව සඞ්ගහිතා ති දට්ඨබ්බා. පටිග්ගහණසද්දෙන පටිග්ගාහාපන සාදියනානි සඞ්ගහිතානි.

නාසන වත්ථූ ති පාරාජිකට්ඨානතාය ලිඞ්ගනාසනාය [11] කාරණං. පාළියං "සබ්බං සඞ්ඝාරාමං ආවරණං කරොන්තී"ති සබ්බසඞ්ඝාරාමෙ පවෙස නිවාරණං කරොන්ති. "සඞ්ඝාරාමො ආවරණං කාතබ්බො"ති සඞ්ඝාරාමො ආවරණො

1. ම. සමුට්ඨාපකා.
2. ම. අභූතවත්ථු.
3. ම. පුප්ඵඵලාදි.
4. ම. මජ්ඣන්හිකා.
5. ම. 2. විකාලො.
6. ම. අත්ථතො.
7. ම. සප්පකීළානඤ්ච නාමං.
8. සී. යථාසයං විසූකස්ස.
9. සී. අත්තනා.
10. ම. පිසිත්වා.
11. සී, කාරණං නාම.

කාතබ්බා, සඞ්ඝාරාමේ වා ආවරණං කාතබ්බ නති අත්ථෝ, තෙනෙ ව තත්ථ "ආවරණං කාතූ"නති භුම්මවසෙන වුත්තං. "ආහාරං ආවරණ"නති ආදිසු පි එසෙ ව නයෝ. **යත්ථ වා වසති** ති ඉමිනා සාමණෙරස්ස වස්සගෙහන ලඞ්ඝං වා [1] සහසන්නකමෙ ව වා නිබඬ වසනක සෙනාසනං වුත්තං. "යත්ථ වා පටිකකමතී"ති ආචරියුපජ්ඣායානං වසනට්ඨානං වුත්තං, තෙනා ඛ "අත්තනෝ" ති ආදි. **අත්තනෝ** ති හි සයං ආචරියස්ස උපජ්ඣායස්ස වා ති අත්ථෝ. දණ්ඩනති විනෙනති එතෙනා ති = දණ්ඩා. සෝ එව කත්තබ්බත්තා කම්ම නති දණ්ඩකම්මං, [2] ආවරණාදි. **උදකං වා පවෙසෙතූ** නති පොක්ඛරණී ආදි උදකෙ පවෙසෙතුං. **සඞ්ඝිභාගිකා අනෙනවාසිකානං** පි ති උපසම්පන්නෙ සන්ධාය වුත්තං, තෙසු පි හි ආචරියුපජ්ඣායෙසු යථා ඔරමනති තථා තෙසං නිගහහං අකරොනෙනසු අඤ්ඤෙහි ආවරණාදි නිගහහ කම්මං කාතබ්බ මෙව. **සඞ්ඝගණහනති** ති පරපරිසතො භින්දිත්වා ගණ්හිස්සාමී ති ඥානාදි වත්ථූහි සඞ්ඝහවත්ථූහි උපලාළනවසෙන සඞ්ඝගණහනති. සෝ භිජ්ජතූ වා මා වා [3] සඞ්ඝ ගණහන්තස්ස පයොගෙ පයොගෙ ආපත්ති එව. **භින්දිත්වා ගණ්හිතුං න වට්ට** තී ති භින්දිතූ මපි න වට්ටති ගණ්හිතූ මපි න වට්ටතී ති අත්ථෝ. **ආදීනවං පන වත්තුං වට්ටතී** ති සාසනගාරවෙන වා පරානුද්දයතාය වා වත්තුං වට්ටති, න පරිස ලොලතාය. **සෙනාසනගහාහෙ ච පටිපස්සම්භතී** ති ඉමිනා වස්සවෙජ්දං දස්සෙති. උපසම්පන්නානං පි පාරාජික සමාපත්තියා සරණගමනාදි සාමණෙර භාවස්සා පි [4] විනස්සනතො සෙනාසනගහාහෙ ච පටිපස්සම්භති සඞ්ඝලාභ මපි හෙ න ලභන්තී ති වෙදිතබ්බං.

පුරිමිකාය පුන සරණානි ගහිතානී ති [5] සරණ ගහණෙන සහ තද හෙ ව සස වස්සූ පගමන මපි දස්සෙති. **පච්ඡිමිකාය වස්සාවාසිකන්ති** වස්සා වාසික ලාභගහණ දස්සන මත්තමෙ වෙ තං, තතො [6] පුරෙ පි වා පච්ඡා පි වා වස්සාවාසික ඤත්ව චීවරමාසෙසු සඞ්ඝ උපපන්නං කාලචීවර ඤත්ව පුරිමිකාය උපගන්ත්වා [7] අවිපන්නසීලො සාමණෙරො [8] ලභති එව. **සචෙ පච්ඡිම් කාය ගහිතානී** ති පච්ඡිමිකාය වස්සූපගමන ඤත්ව ඡින්නවස්සත ඤත්ව දස්සෙති, තස්ස හි කාලචීවරෙ භාගො න පාපුණාති, තසමා "අපලොකෙත්වා ලාභො දාතබ්බා"ති වුත්තං. වස්සාවාසික ලාභො පන යදි සෙනාසන සාමිකා දායකා [9] සෙනාසන ගුත්තත්ථාය පච්ඡිමිකාය උපගන්ත්වා වත්තං කත්වා අත්තනෝ සෙනාසනෙ වසන්තස්ස පි වස්සාවාසිකං දාතබ්බ නති වදන්ති, අනපලොකෙත්වා පි දාතබ්බා ව. යං පන සාරත්ථදීපනියං "පච්ඡිමිකාය වස්සාවාසිකං ලච්ඡතී ති පච්ඡිමිකාය පුන වස්සං උපගතත්තා ලච්ඡතී"ති වුත්තං, තම්පි [10] වස්සාවාසික දායකානං ඉමං අධිප්පායං නිස්සාය වුත්තං වෙ සුන්දරං, සඞ්ඝිකං කාලචීවර මපි සන්ධාය වුත්තං වෙ, න යුජ්ජතීති වෙදිතබ්බං.

---

1. සී. තෙසං සන්තකමෙව වා.
2. ම. 2. ආවරකාදි.
3. සී. සඞ්ඝගණ්හනපයොගෙ ආපත්ති එව.
4. සී. විනාසනතො.
5. කු. සරණගමනෙන.
6. ම. පුරෙ පි පච්ඡා පි වා.
7. ම. අවිපන්න සීලො.
8. සී. ලච්ඡසී එව.
9. සී, සෙනාසන පන.
10. ම. වස්සාවාසිකෙ.

න අජානිත්වා ති සුරා ති අජානිත්වා පිවතෝ "පාණාතිපාතා වෙරමණී" ආදි ව [1] සබ්බං සීල භෙදං සරණභෙද ඤ්ච න ආපජ්ජති, අකුසලං පන සුරා පානා වෙරමණී සීලභෙදෙ ව හොති මාලාදි ධාරණාදිසු චියා ති දට්ඨබ්බං. **ඉතරානි** ති "විකාල භොජනා වෙරමණී" ආදීනි, තානි පි හි සඤ්චිච්ච වීති කකමනතාසස තං තං [2] භිජ්ජති එව. ඉතරීතරෙසං පන [3] අභිජ්ජමානෙන නාසනඞ්ගානි න හොනති, තෙනෙව "තෙසු භින්නෙසූ"ති භෙදවචනං වුත්තං.

අවචසං දෙසාපෙතබ්බා ති "අච්චයෝ මං භන්තෙ අච්චගමා"ති ආදිනා සඞ්ඝමජ්ඣෙ දෙසාපෙත්වා සරණ සීලං දාතබ්බ නති අධිප්පායෝ පාරාජී කත්තා තෙසං, තෙනාහ **ලිඞ්ග නාසනාය නාසෙතබ්බා** ති. **අයමෙව හි නාසනා ඉධ අධිප්පෙතා** ති ලිඞ්ගනාසනා කාරණෙහි පාණාතිපාතාදීහි අවණ්ණ භාසනාදීනං [4] සහ පතිට්ඨාතා වුත්තං. නනු ච කණ්ටකසාමණෙරො පි මිච්ඡාදිට්ඨිකො එව. තස්ස ච හෙට්ඨා දණ්ඩකම්ම නාසනා ව වුත්තා, ඉධ පන මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස ලිඞ්ගනාසනා වුච්චති. කො ඉමෙසං හෙදෙ ති? චොදනං මනසි නිධාය හ "සස්ස තුච්ඡදානං හි අඤ්ඤතර දිට්ඨිකො"ති. **එත්ථ** වා **ය මධිප්පායෝ**, යො හි අත්තා ඉස්සරෝ වා නිච්චෝ ධුවෝ ති ආදිනා වා **අත්තා උච්ඡිජ්ජිස්සති විනස්සිස්සතී** ති ආදිනා වා නිස්සිය පරිකප්පිතං යං කිඤ්චි සස්සතු චෙජ්ද දිට්ඨිං දළ්හං ගහෙත්වා වොහරති, තස්ස සා පාරාජිකට්ඨානං හොති. සො ව ලිඞ්ගනාසනාය නාසෙතබ්බා, යො පන ඊදිසං [5] දිට්ඨිං අගහෙත්වා සාසනිකො ව හුත්වා කෙවලං බුද්ධවචනා ධිප්පායං විපරීතතො ගහෙත්වා භික්ඛූහි ඔවදියමානෝ පි අපපටි නිස්සජ්ජිත්වා වොහරති, තස්ස සා දිට්ඨි පාරාජිකං න හොති, සො පන කණ්ටකනාසනාය එව නාසෙතබ්බාති.

පණ්ඩක වත්ථුසම්ං ආසිත්ත උසූය්‍ය පකඛ [6] පණ්ඩකා තයෝ පි [7] පුරිස භාව ලිඞ්ගාදි යුත්තා අහෙතුක පටිසන්ධිකා, තෙ ව කිලෙස පරියුට්ඨානසස බල වතාය [8] නපුංසක පණ්ඩක සදිසත්තා පණ්ඩකාති වුත්තා. තෙසු ආසිත්ත උසූය්‍ය පණ්ඩකානං ච්ඡන්දං කිලෙස පරියුට්ඨානං යොනිසො මනසිකාරාදීහි [9] වීතිකකමතො නීවාරෙතු මපි සක්කා, තෙන තෙ පබ්බාජෙතබ්බා ති වුත්තා, පකඛපණ්ඩකස්ස පන කාළපකඛසු උමමාදෙ චිය කිලෙස [10] පරි ළාහො අවට්ඨරනෙනා ආගච්ඡති වීතිකකමං පත්වා එව ව [11] නිවත්තති, තසමා සො තසමිං පකඛ න පබ්බාජෙතබ්බාති වුත්තෙතා, තදෙතං විභාගං දස්සෙතුං **යස්ස පරෙසනති** ආදි වුත්තං.

තත්ථ ආසිත්තස්සා ති මුඛෙ ආසිත්තස්ස අත්තනෝ පි අසුචි මුච්චනෙන පරිළාහො වූපසමති. [12] **උසූය්‍යාය උපපන්නාසා** ති උසූය්‍යාය වසෙන අත්ත නෝ සෙවෙතුකාමතා රාගෙ උපපන්නෙ අසුචි මුත්තියා පරිළාහො වූපසම්ති.

---

1. ම. සබ්බසීලභෙදං.
2. සී. භිජ්ජත්ති.
3. සී. අභිජ්ජනෙන.
4. ම. සහපවිසිතත්තා.
5. සී. දිට්ඨිංගහෙත්වා.
6. සී. පණ්ඩකාදයොපි.
7. සී. පුරිසාපුරිසභාව ලිඞ්ගානි විමුත්තා.
8. ම. නපුංසකසදිසත්තා.
9. සී. විතික්කමනතා.
10. සී. පරියුට්ඨානං.
11. සී. නිවත්තතති.
12. ම. උස්සුය්‍යාය.

බීජානි අපනිතානී ති වුත්තත්තා බීජෙසු ඨිතෙසු නිමිත්තමත්තෙ අපනීතෙ පණ්ඩකො න හොති, භික්ඛුනො පි අනාබාධපච්චයා තදපනයනෙ ථුල්ලච්චය මෙව, න පන පණ්ඩකත්තං. බීජෙසු පන අපනීතෙසු අඞ්ගජාත මපි රාගෙන කම්මනීයං න හොති, [1] පුම්භාවො විගච්ඡති මස්සු ආදි පුරිස ලිඞ්ග මපි උප සම්පදා පි විගච්ඡති කිලෙස පරිළාහො පි දුන්නිවාර වීතික්කමො හොති නපුංසක පණ්ඩකස්ස විය, තස්මා ඊදිසො උපසම්පන්නො පි නාසෙතබ්බො ති වදන්ති. යදි එවං කස්මා [2] බීජුඩරණෙ පාරාජිකං න පඤ්ඤත්තන්ති? එත්ථ තාව කෙචි වදන්ති පඤ්ඤත්තමෙවෙතං භගවතා "පණ්ඩකො භික්ඛවෙ අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙතබ්බො, උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො"ති වුත්තත්තා ති, කෙචි පන යස්මා බීජුඩරණක්ඛණෙ පණ්ඩකො න හොති, තස්මා තස්මිං ඛණෙ පාරාජිකං න පඤ්ඤත්තං, යස්මා පන සො උඩව බීජො භික්ඛු අපරෙන සමයෙන වුත්ත නයෙන පණ්ඩකත්තං ආපජ්ජති අභාවකො හොති, උපසම්පදාය අවත්ථු, තතො එව ච ස්ස උපසම්පදා විගච්ඡති, තස්මා එස පණ්ඩකත්තු පගමන කාලතො පට්ඨාය ජාතියා නපුංසකපණ්ඩකෙන සඞ්ං යොජෙත්වා උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො ති [3] අභබ්බොති වුත්තො, න තතො [4] පුබ්බෙ. අය ඤ්ච කිඤ්චා පි සහෙතුකො. භාවක්ඛයෙන පන ස්ස අහෙතුක සදිසතාය මග්ගො පි න උප්පජ්ජතී ති වදන්ති, අපරෙ පන [5] පබ්බ ජතො පුබ්බෙ උපක්කමෙන පණ්ඩකභාව මාපන්නං සන්ධාය "උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො"ති වුත්තං, උපසම්පන්නස්ස පන පච්ඡා උපක්කමෙන උප සම්පදා පි න විගච්ඡතීති, තං න යුත්තං, යදග්ගෙන හි පබ්බජ්ජතො පුබ්බෙ උපක්කමෙන අභබ්බො හොති, තදග්ගෙන පච්ඡා පි හොතී ති වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. ඉත්ථත්තාදි භාවො නත්ථි එතස්සාති = අභාවකො. **පබ්බජ්ජා න වාරිතා** ති එත්ථ පබ්බජ්ජා ගහණෙනෙ ව උපසම්පදා පි ගහිතා, තෙනාහ **යස්ස චෙත්ථ පබ්බජ්ජා වාරිතා** ති ආදි. [6]**තස්මිං යෙව ස්ස පක්ඛෙ පබ්බජ්ජා වාරිතා** ති එත්ථ පන [7] අපණ්ඩක පක්ඛෙ පි පබ්බජ්ජා මත්තමෙව [8] ලභති, උපසම්පදා පන තදා පි න වට්ටති, පණ්ඩක පක්ඛෙ පන ආගතෙ ලිඞ්ගනාස නාය නාසෙතබ්බො ති වෙදිතබ්බං.

ථෙය්‍යසංවාසක වත්ථුම්හි [9] **කොලඤ්ඤූ** ති කුලෙ ජාතා තත්ථ වා විදිතා ඤාතා පසිඬා තං වා ජානන්ති කොලඤ්ඤූ ති ඤාතකානං නාමං. ථෙය්‍යාය ලිඞ්ග ගහණමත්ත මපි ඉධ සංවාසො එවා ති ආහ **නයො ථෙය්‍යසංවාසකා** ති. **න යථා බුඩ්ඪං වන්දන** න්ති භික්ඛූනං සාමණෙරානං වා වන්දනං න සාදියති. **යථා බුඩ්ඪං වන්දන** න්ති අත්තනා මුසාවාදෙන දස්සිත වස්සක්කමෙන භික්ඛූ නං වන්දනං සාදියති. දහර සාමණෙරො පන බුඩ්ඪ සාමණෙරානං දහර භික්ඛු ච බුඩ්ඪානං වන්දනං සාදියන්තො පි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති.

---

1. ම. පුම්භාවො.
2. ම. බීජුඩරපාරාජිකං.
3. ම. අභබ්බොවුත්තො.
4. සී. පරෙ.
5. සී. පබ්බජ්ජතො.
6. ම. & සී. තස්මිංයෙවපක්ඛෙ.
7. සී. පණ්ඩකපක්ඛෙපි.
8. සී. උපලබ්භති.
9. සී.මු.ස.ම.ස. & ම.සා. කොලඤ්ඤූ.

ඉමස්මිං අත්ථේ ති සංවාසත්ථේනකත්ථේ. **භික්ඛු විස්සාති** ති ඉදං සංවාසත්ථේන කෙ වුත්ත පාඨ වසෙන වුත්තං. සය මෙව පන පබ්බජිත්වා **සාමණේර වස්සානි** ගණෙනෙන්තා පි උභය ත්ථේනකෝ එව, න කෙවල ඤ්ඤ පුරිසෝ ව, ඉත්ථී පි **භික්ඛුනීසු** එවං පටිපජ්ජති, ථේය්‍යසංවාසිකා ව, ආදිකම්මිකා පි වෙ ත්ථ න මුච්චන්ති. උපසම්පන්නාසු එව පඤ්ඤත්තා පත්තිං පටිච්ච ආදිකම්මිකා වුත්තා, නෙතෙ වෙ ත්ථ ආදිකම්මිකෝ පි න මුත්තෝ. **රාජ** =පෙ=[1] **හයෙනා** ති එත්ථ භයසද්දෙ පච්චෙකං යොජෙතබ්බා. **යාව සෝ සුඛමානසෝ** ති ඉමිනා ලිඛිත්වා භික්ඛූ වඤ්චෙත්වා තෙහි සංවසිස්සාමී ති අසුඛචිත්තා භාවෙන සුඛවිත්තෙන්තා, තෙන හි අසුඛචිත්තෙන්තෙන ලිඛිත ගහිතමත්තෙන පච්ඡා භික්ඛූහි සහ [2] සංවසතු වා මා වා ලිඛිතත්ථේනකෝ හොති. පච්ඡා සංවසන්තෝ පි අභබ්බා හුත්වා සංවසති, තස්මා උභයත්ථේනකෝ පි ලිඛිතත්ථේනකෙ එව පවිසතී ති වෙදිතබ්බං, යෝ පන රාජාදි භයෙන සුඛ චිත්තොව ලිඛිතං ගහෙත්වා විචරන්තෝ පච්ඡා භික්ඛුවස්සානි ගණෙත්වා ජීවිස්සාමී ති අසුඛ චිත්තං උප්පාදෙති, සෝ චිත්තුප්පාද මත්තෙන ථේය්‍යසංවාසකෝ පි න හොති සුඛ චිත්තෙන ගහිත ලිඛිතත්තා, සචෙ පන සෝ භික්ඛූනං සන්තිකං ගන්ත්වා **සාමණේර** වස්සගණනාදිං කරොති [3] තදා සංවාසත්ථේනකෝ උභයත්ථේන කෝ වා හොතී ති දට්ඨබ්බං. යං පන පරතෝ සහ ධුරනික්ඛිපෙන අය මපි ථේය්‍යසංවාසකෝ වා ති වුත්තං, තං භික්ඛූහි සඞ්ඝමම්ම සංවාසා ධිවාසනවසෙන ධුරනික්ඛිපං සන්ධාය වුත්තං, තෙන වුත්තං **සංවාසං නාධිවාසෙති යාවා** ති. තස්ස "නාව ථේය්‍යසංවාසකෝ නාම න වුච්චතී"ති සම්බන්ධෝ දට්ඨබ්බා. එත්ථ ච චොරාදි භයං විනා පි කිළාධිපපාතෙන ලිඛිතං ගහෙත්වා [4] භික්ඛූනං සන්තිකෙ පබ්බජිතාලයං දස්සෙත්වා වන්දනාදිං අසාදියන්තෝ පි සොහති නු ඛෝ මෙ පබ්බජිත ලිඛිතන්ති ආදිනා සුඛ චිත්තෙන ගණ්හන්තෝ පි ථේය්‍ය සංවාසකෝ න හොතී ති දට්ඨබ්බං.

සබ්බ [5] **පාසණ්ඩිය භත්තානී** ති සබ්බ සාමඤ්ඤානං සාධාරණං කත්වා පඤ්ඤත්ත භත්තානි. ඉද ඤ්ඤ භික්ඛූනං යෙව නියමිත භත්ත ගහණෙ සංවා සෝ පි සම්භවෙය්‍යා ති සබ්බ සාධාරණ භත්තං වුත්තං, සංවාසං පන අසාදි යිත්වා අභික්ඛුක විහාරාදීසු විහාර භත්තාදීනි භුඤ්ජන්තෝ පි ථේය්‍යසංවාස කෝ න හොති එව. **කම්මනානා** [6] **නුට්ඨානෙනා** ති කසි ආදි කම්ම කර ණෙන. **පත්ත** [7] **චීවරමාදයා** ති භික්ඛු ලිඛිත [8] වෙසෙන සරීරෙන ධාරෙත්වා. **සෝ එවං පබ්බජිත්වා සෝ ථේය්‍යසංවාසකෝ නාම හොතී** ති ඉදං නිදස්සන මත්තං, ථේය්‍යසංවාසකෝ ති පන නාමං අජානන්තෝ පි එවං කාතුං න වට්ටති ති වා එවං කරොන්තෝ සමණෝ නාම [9] න හොතී ති, යදි ආරොචෙ සාමි ඡඩ්ඩෙස්සන්ති ම න්ති වා යෙන කෙනචි පබ්බජ්ජා මෙ න රුහති ති ජානාති, ථේය්‍යසංවාසකෝ [10] හොති, යෝ පන පඨමං පබ්බජ්ජා එවං මේ ගහිතාති සඤ්ඤී [11] කෙවලං අන්නාරා අත්තනෝ සෙත වත්ථ නිවාසනාදි විපප

---

1. සී. මූ. ස. භයෙඝිවා.
2. ම. සංවාසතුවා.
3. සී. නථා.
4. සී. භික්ඛුන මපි.
5. ම.ස. ඵ ම.සා. පාසණ්ඩිකා.
6. ම. වුට්ඨානෙනානි.
7. ම. චීවරං ආදාය භික්ඛු.
8. සී. වසෙන.
9. ම. න හොතීති වා.
10. සී, න හොති.
11. ම. කෙවලං අත්තනා අන්තරා.

කාරං පකාසෙතුං ලජ්ජන්තො න කථෙති. සො ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතී. **අනුපසම්පන්නකාලෙ යෙ වා** ති එත්ථ අවධාරණෙන උපසම්පන්නකාලෙ ථෙය්‍ය සංවාසක ලක්ඛණං ඤත්වා වඤ්චනාය පි නා රොවෙති, ථෙය්‍යසංවාස කො න හොතී ති දීපෙති. [1] සො සුඛවිත්තෙන ගහිත ලිඞ්ගත්තා ලිඞ්ගත්ථෙන කො න හොති. ලඞ්ඛුපසම්පදත්තා තදනුගුණස්සෙ ව සංවාසස්ස සාදිතත්තා සංවාසත්ථෙනකො පි න හොති, අනුපසම්පන්නො පන ලිඞ්ගත්ථෙනකො න හොති සංවාසාරහස්ස ලිඞ්ගස්ස ගහිතත්තා සංවාස සාදියනමත්තෙන සංවා සත්ථෙනකො හොති.

සලිඞ්ග ඨිතො ති සලිඞ්ග භාවෙ ඨිතො. **ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතී** ති භික්ඛූහි දින්න ලිඞ්ගස්ස අපරිච්චත්තත්තා ලිඞ්ගත්ථෙනකො න හොති. භික්ඛුපටිඤ්ඤාය අපරිච්චත්තත්තා [2] සංවාසත්ථෙනකො පි න හොති. යං පන මාතිකට්ඨකථායං "ලිඞ්ගානුරූපස්ස සංවාසස්ස සාදිතත්තා [3] න සංවාසත්ථෙනකො"ති කාරණං වුත්තං, ත මපි ඉද මෙව කාරණං සන්ධාය වුත්තං, ඉතරථා [4] සාමණෙරස්සා පි භික්ඛුවස්ස ගණනාදීසු ලිඞ්ගානුරූප සංවා සො එව සාදිතො ති සංවාසත්ථෙනකතා න සියා භික්ඛූහි දින්න ලිඞ්ගස්ස උභින්න මපි සාධාරණත්තා. යථා වෙත්ථ භික්ඛු, එවං සාමණෙරො පි පාරා ජිකං සමාපන්නො සාමණෙර පටිඤ්ඤාය අපරිච්චත්තත්තා සංවාසත්ථෙනකො න හොතී ති වෙදිතබ්බො.

සොහති ති සම්පටිච්ඡිත්වා ති කාසාව ධාරණෙ ධුරං නික්ඛිපිත්වා ගිහී භාවං සම්පටිච්ඡිත්වා. [5] **යො කොචි බුද්ධපබ්බජිතො** ති සාමණෙරං සන්ධාය වුත්තං. **මහාපෙළාදිසු** ති විලීවාදිමයෙසු ඝරවාරෙසු [6] ඨපිතෙසු භත්ත භාජන විසෙසෙසු, එතෙන විහාරෙ භික්ඛූහි සඞ්ං වස්සගණනාදීනං අකරණං දස්සෙති.

තිත්ථිය [7] පක්කන්තකාදි කථාසු **තෙසං ලිඞ්ගආදින්නමත්තෙ** ති වීමං සාදි අධිප්පායං විනා තිත්ථියො භවිස්සාමී ති සන්නිට්ඨානවසෙන ලිඞ්ග කායෙන ධාරිත මත්තෙ. **සයමෙ වා** ති තිත්ථියානං සන්තිකං අගන්ත්වා සයමෙ ව සඞ්ඝාරාමෙ පි [8] කුසචීරාදීනි නිවාසෙති. **ආජීවකො** [9] **භවිස්සාමීති** = පෙ = **ගච්ඡති** ති ආජීවකානං [10] සන්තිකෙ තෙසං පබ්බාජන විධිනා ආජීව කො භවිස්සාමී ති ගච්ඡති, [11] තස්ස හි තිත්ථිය භාවූපගමනං පති සන්නිට්ඨානෙ විජ්ජමානෙ පි ගන්ත්වා භවිස්සාමී ති පරිකප්පිතත්තා පදවාරෙ දුක්කටමෙ ව වුත්තං. **දුක්කට** න්ති පාළියා අවුත්තෙ පි මෙථුනාදිසු වුත්ත පුබ්බ පයොග දුක්කටානුලොමතො වුත්තං, එතෙන ව සන්නිට්ඨාන වසෙන ලිඞ්ග සම්පටි ච්ඡිතෙ පාරාජිකං, තතො පුරිම පයොගෙ ථුල්ලච්චය ඤ්ච වත්තබ්බමෙව. ථුල්ලච්චයක්ඛණෙ නිවත්තන්තො පි ආපත්තිං දෙසාපෙත්වා මුච්චති එවා ති දට්ඨබ්බං. යථා වෙත්ථ, එවං සඞ්ඝභෙදෙ පි [12] ලොහිතුප්පාදෙ පි භික්ඛූනං

---

1. ම. සොපරිසුඛවිත්තෙන.
2. ම. සංවාසත්ථෙනකො නහොතීති.
3. මා. නාපිසංවාසත්ථෙනකො.
4. ම. සාමණෙරස්සභික්ඛු.
5. සී.මු.ස. & ම.ස.සවෙකොචි.
6. { ම. 1. ඨපිත. ම. 2. ථපිත.
7. ම. පක්කන්තාදි.
8. ම. 2. කුසචීවරාදීනි.
9. සී.මු.ස.ම. & සී.භවිස්සන්ති.
10. සී. සන්තිකං.
11. සී. තත්ථහි.
12. ම. ලොහිතුප්පාදෙව.

පුබ්බපයොගාදීසු දුක්කට ථුල්ලච්චය පාරාජිකා හි මුච්චන සීමා ච වෙදිතබ්බා. සාසන [1] විරුද්ධතා යෙව ආදිකම්මිකාන මපි අනාපත්ති න වුත්තා, පබ්බජ්ජාය පි අභබ්බතා දස්සනත්ථං පනෙ තෙ අඤ්ඤ ච පාරාජික කණ්ඩ විසුං සික්ඛාපදෙන පාරාජිකාදිං අදස්සෙත්වා ඉධ අභබ්බෙසු එව වුත්තා ති වෙදිතබ්බං.

තං ලද්ධි නන්ති තිත්ථිය වෙසෙ සෙට්ඨභාව ගහණමෙව සන්ධාය වුත්තං. තෙසං හි තිත්ථියානං සස්සතාදි ගාහං ගණ්හන්තෙනා පි ලිඞ්ගා අසම්පටිච්ඡිතෙ තිත්ථියපක්කන්තකො න හොති. තං ලද්ධිං අගහෙත්වා පි එතෙසං වතචරියා [2] [සුන්දරා ති ලිඞ්ගං සම්පටිච්ඡන්තෙනා තිත්ථියපක්කන්තකො හොති එව. **ලද්ධියා**] අභාවෙනා ති භික්ඛුභාවෙ සාලයතාය තිත්ථිය භාවූපගමන ලද්ධියා අභාවෙන, එතෙන ව ආපදාසු කුසචීරාදිං පාරුපන්නස්සා පි නග්ගස්ස විය අනාපත්තිං දස්සෙති. **උපසම්පන්න භික්ඛුනා ඛපිතො** ති එත්ථ සඞ්ඝභෙදකො පි උපසම්පන්නා භික්ඛුනා ව ඛපිතො. [3] මාතුඝාතාදයෝ පන අනුපසම්පන්නෙනා පි ති දට්ඨබ්බං.

"උදකසඤ්ඤාරි මණ්ඩූක භක්ඛං නාගසරීර"නන්ති සම්බන්ධිතබ්බං. **විසසර භයෙනා ති** නාගස්ස සරීරං දිස්වා භික්ඛුනො විරවන භයෙන. කපිම්බාදීසු නාගසරීරං නුපපජ්ජතී ති තදුපපත්ති සීමං දස්සෙන්තෙනා ආහ [4] "විස්සන්තො" ති ආදි.

අපවාහන නන්ති සොධනං. තිරච්ඡානාදි අමනුස්සජාතිතො මනුස්ස ජාතිකානඤ්ඤ ව පුත්තෙසු [5] මෙත්තාදයො පි තික්ඛ විසදා හොන්ති ලොකුත්තර ගුණා විය ති ආහ **මනුස්සිත්ථි භූතා ජනිකා** [6] [මාතා] ති. යථා මනුස්සා නඤ්ඤ ව කුසලපපවත්ති තික්ඛ විසදා, එවං අකුසලපපවත්ති පි ති ආහ **සයම්පි මනුස්සජාතිකොමෙ වා** ති ආදි. **ආනන්තරියෙනා ති** එත්ථ චුති අනන්තරං නිරයෙ පටිසන්ධිඵලං [7] අනන්තරං නාම, තසම්ං අනන්තරෙ ජනකත්තෙන නියුත්තං ආනන්තරියං, තෙන. **වෙස්සියා පුත්තොති** උපලක්ඛණ මත්තං. කුලිත්ථියා අතිචාරිනියා පුත්තෙනා පි අත්තනො පිතරං අජානිත්වා ඝාතෙන්තෙනා පිතුඝාතකො ව හොති. **අවසෙස** නන්ති අනාගාමි ආදිකං. යං පනෙත්ථ වත්තබ්බං, තං මනුස්සවිග්ගහ පාරාජිකෙ වුත්තමෙ ව.

අයං සඞ්ඝභෙදකො ති පකතත්තං භික්ඛුං සන්ධාය වුත්තං. පුබ්බෙ එව පාරාජිකං සමාපන්නෙනා වා වත්ථාදිදෙසෙන විපන්නොපසම්පදෙ වා සඞ්ඝං භින්දන්තෙනා පි ආනන්තරියං න ඵුසති. සඞ්ඝා පන භින්නොව හොති, [8] පබ්බජ්ජා පිස්ස න වාරිතාති දට්ඨබ්බං. **දුට්ඨචිත්තෙනා** ති වුත්තමෙවත්ථං විභාවෙති **වධකචිත්තෙනා** ති. **ලොහිතං උප්පාදෙති** ති තථාගතස්ස වෙරී හි අභෙජ්ජකායතාය කෙනචි ඛිලකකාරෙන චම්මාදිඡෙදං කත්වා බහි ලොහිතං

1. සී. විරුද්ධතා. 3. ම. මාතුඝාතාදයො ච. 5. ම. 2. මෙත්තාදයොපි සදා හොන්ති.
2. [ ] සී. නත්ථි. 4. ම. විස්සවෙඨානි. 6. සී. මු. ඉ. [ ] නත්ථි.
8. ම. පබ්බජ්ජාවස්ස. 7. ම. 2. අනන්තරං.

පග්ඝරාපෙතුං න සක්කා, ආවුධාදි පහාරෙන පන ලොහිතං ඨානතො චලිත්වා කුප්පමානං එකත්ථ සඤ්චිතං හොති, එත්තකෙන පන පහාරදායකො ලොහිතුප්පාදකො නාම හොති දෙවදත්තො විය, චෙතියං පන බොධිං වා පටිමාදිං වා [1] භින්දතො ආනන්තරියං න හොති ආනන්තරිය සදිසං මහාසාවජ්ජං හොති. බොධිරුක්ඛස්ස පන ඔජොහරණ සාඛා වෙව සධාතුකං චෙතියං බාධයමානා ච ඡින්දිතබ්බා, පුඤ්ඤමෙවෙත්ථ හොති.

ඉත්ථි උභතො බ්‍යඤ්ජනකො ති ඉත්ථින්ද්‍රිය යුත්තො, ඉතරො පන පුරිසින්ද්‍රිය යුත්තො, එකස්ස හි භාවවයං සහ නුප්පජ්ජති යමකෙ පටික්ඛිත්තත්තා, දුතියබ්‍යඤ්ජනං පන කම්මසභායෙන අකුසලචිත්තෙනෙ ච භාව විරහිතං උප්පජ්ජති. පකතිත්ථි පුරිසාන ම්පි කම්මමෙ ච බ්‍යඤ්ජන ලිඞ්ගානං කාරණං, න භාවො තස්ස කෙනචි පච්චයෙන පච්චයත්තස්ස පට්ඨානෙ අවුත්තත්තා. කෙවලං භාවසහිතානං යෙව බ්‍යඤ්ජන ලිඞ්ගානං පවත්ති දස්සනත්ථං අට්ඨකථාසු [2] "ඉත්ථින්ද්‍රියං පටිච්ච ඉත්ථිලිඞ්ගාදීනී"ති ආදිනා ඉන්ද්‍රියං බ්‍යඤ්ජන කාරණත්තෙන වුත්තං, ඉධ පන අකුසල බලෙන ඉන්ද්‍රියං විනා පි බ්‍යඤ්ජනං [3] උප්පජ්ජතීති වුත්තං. උභින්න ම්පි වෙසං උභතොබ්‍යඤ්ජනකානං යදා ඉත්ථියා රාගො උප්පජ්ජති, තදා පුරිසබ්‍යඤ්ජනං පාකටං හොති ඉතරං පටිච්ඡන්නං, යදා [4] පුරිසෙ රාගො උප්පජ්ජති, තදා ඉත්ථිබ්‍යඤ්ජනං පාකටං හොති ඉතරං පටිච්ඡන්නං. **තත්ථ විචාරණක්කමො** ති පටිසන්ධික්ඛණෙ එව ඉත්ථි පුරිස ලිඞ්ගාන ම්පි පාතුභාවප්පකාසකෙ කුරුන්දිවචනෙ අයුත්තතා පකාසනත්ථං අත්ථවිචාරණක්කමො, අත්ථසාලිනියං හි [5] "ඉත්ථිලිඞ්ගාදී පන [2] ඉත්ථින්ද්‍රියං පටිච්ච පවත්තෙ [6] සමුට්ඨිත"න්ති ආදි වුත්තං. [7] "නෙව පබ්බජ්ජා අත්ථී"ති යොජනා. යො ච පටික්ඛිත්තෙ අභබ්බෙ භබ්බෙ ච පුග්ගලෙ ඤත්වා පබ්බාජෙති උපසම්පාදෙති වා දුක්කටං, අජානන්තස්ස සබ්බත්ථ අනාපත්තී ති වෙදිතබ්බං.

අනුපජ්ඣායාදි වත්ථුසු **සික්ඛාපදං අපඤ්ඤත්ත** න්ති [8] "න භික්ඛවෙ අනුපජ්ඣායකො උපසම්පාදෙතබ්බො"ති ඉධෙව පඤ්ඤාපියමාන සික්ඛාපදං සන්ධාය වුත්තං. **කම්මං පන න කුප්පතී** ති ඉදං උපජ්ඣායා භාවෙ පි ඉත්ථන්නාමස්ස උපසම්පදාපෙඛො ඉත්ථන්නාමෙන උපජ්ඣායෙනා ති මතස්ස වා විබ්භමන්තස්ස වා පුරාණ උපජ්ඣායස්ස අඤ්ඤස්ස වා යස්ස කස්සචි අවිජ්ජමානස්සා පි නාමෙන සබ්බත්ථ උපජ්ඣාය කිත්තනස්ස කතත්තා වුත්තං, යදි හි උපජ්ඣාය කිත්තනං න කරෙය්‍ය, පුග්ගලං [9] න පරාමසතී ති වුත්තකම්ම විපත්ති එව සියා, තෙනෙ ච පාළියං "අනුපජ්ඣායක"න්ති වුත්තං, [10] අට්ඨකථායං පන උපජ්ඣායං අකිත්තෙත්වාති අවත්වා [11] "උපජ්ඣං අගාහාපෙත්වා සබ්බෙන සබ්බං උපජ්ඣාය විරහිතං" ඉච්චෙව අත්ථො ති වුත්තො.

---

1. සී. ඡින්දතො.
2. ම. ඉන්ද්‍රියං
3. සී. උප්පජ්ජතීති වෙදිතබ්බං.
4. සී. පුරිසෙසු.
5. ම. ඉත්ථිලිඞ්ගාදීනිපන.
6. ම. සමුට්ඨිතානීති.
7. ම. නෙවස්සපබ්බජ්ජා.
8. ම. & සී. න අනුපජ්ඣායො.
9. ම. න පරාමසීති.
10. ම. අට්ඨකථායම්පිස්ස.
11. ම. & සී. උපජ්ඣායං.

පාළියං "සඞ්ඝෙන උපජ්ඣායෙනා"ති අයං ඉත්ථන්නාමො සඞ්ඝස්ස උපසම්පදා පෙඛො ඉත්ථන්නාමො සඞ්ඝං උපසම්පදං යාචති සඞ්ඝෙන උපජ්ඣායෙනා ති එවං කම්මවාචාය සඞ්ඝ මෙව උපජ්ඣායං කිත්තෙත්වා ති අත්ථො. එවං "ගණෙන උපජ්ඣායෙනා"ති එත්ථා පි අයං ඉත්ථන්නාමො ගණස්ස උපසම්පදා පෙඛො ති ආදිනා යොජනා වෙදිතබ්බා. එවං වුත්තෙ පි කම්මං න කුප්පති එව දුක්කටස්සෙ ව වුත්තත්තා, අඤ්ඤථා සො ව පුග්ගලො අනුපසම්පන්නො ති වදෙය්‍ය, තෙනා ඝ සඞ්ඝෙනා ති ආදි. තත්ථ [1] පණ්ඩකාදීහි උපජ්ඣායෙහි කයිරමානෙසු කම්මෙසු පණ්ඩකාදිකෙ විනා ව යදි පඤ්චවග්ගාදි ගණො පූරති, කම්මං න කුප්පති, ඉතරථා කුප්පතී ති වෙදිතබ්බං.

අපත්ත චීවර වත්ථූසු පි පත්ත චීවරානං අභාවෙ පි "පරිපුණ්ණස්ස පත්ත චීවර"න්ති කම්මවාචාය සාවිතත්තා කම්මකොපං අවත්වා දුක්කට මෙව වුත්තං, ඉතරථා සාවනාය භාපනතො කම්මකොපො එව සියා, කෙවි පන පඨමං අනුඤ්ඤාත කම්මවාචාය උපසම්පන්නා විය ඉදානි පි පරිපුණ්ණස්ස පත්ත චීවර න්ති අවත්වා කම්මවාචාය උපසම්පන්නා පි සුපසම්පන්නා එවා ති වදන්ති, තං න යුත්තං. අනුඤ්ඤාත කාලතො පට්ඨාය හි අපරාමසනං සාවනාය භාපන විපත්ති එව හොති "ඉත්ථන්නාමො සඞ්ඝං උපසම්පදං යාචතී"ති පදස්ස [2] භාපනෙ විය, තම්පි හි පච්ඡා අනුඤ්ඤාතං "සඞ්ඝං භන්තෙ උපසම්පදං යාචාමී" ති ආදි වාක්‍යෙන අයාචිත්වා තම්පි උපසම්පාදෙන්තො අයං ඉත්ථන්නාමො සඞ්ඝං උපසම්පදං යාචතී ති වත්වා ව යදි කම්මවාචං කරොන්ති. කම්මං සුකතමෙ ව හොති, නො වෙ විපන්නං සබ්බ පච්ඡා හි අනුඤ්ඤාත [3] කම්මවාචතො කිඤ්චි පි පරිභාපෙතුං න වට්ටති, සාවනාය භාපන මෙව හොති. අඤ්ඤෙ වා භික්ඛූ දාතුකාමා හොන්තී ති සම්බන්ධො.

අනාමට්ඨ පිණ්ඩපාත න්ති භික්ඛූහි ලඩ භික්ඛතො [4] අගහිතග්ගං පිණ්ඩපාතං. සාමණෙර භාග සමකො ති එත්ථ කිඤ්චා පි සාමණෙරාන ම්පි [5] ආමිසභාගස්ස සමකමෙව [6] දීයමානත්තා විසුං සාමණෙරභාගො නාම නත්ථි, පත්ත චීවර පරිකම්මමත්ත [7] පටිබඩ පබ්බජ්ජතාය පන සාමණෙර සදිසා එතෙ පණ්ඩුපලාසා ති දස්සනත්ථං එවං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. නියතා සන්න පබ්බජ්ජෙසව චායං භාගො දීයති, තෙනෙව "යාව පත්තො පච්චතී"ති ආදි වුත්තං. ආමිස භාගො ති විහාරෙ දින්නං සඞ්ඝභත්තං තත්‍රුප්පාද ඤ්ච සන්ධාය වුත්තං. න දායකානං ගෙහෙසු තෙහි [6] දීයමානං, තෙනෙව සලාක භත්තාදි පටික්ඛිත්තං. දායකා විප්පටිසාරිනො හොන්තී ති "භෙසජ්ජ"න්ති ආදිනා පන [8] ගිහීනං භෙසජ්ජකරණාදි දොසො එත්ථ න හොතී ති දස්සෙති.

හත්ථච්ඡින්නකාදි වත්ථූසු කණ්ණ මූලෙ ති සකලස්ස කණ්ණස්ස ඡෙදං සන්ධාය වුත්තං. කණ්ණ සක්ඛලිකාය ති කණ්ණචූලිකාය. යස්ස පන [9] කණ්ණවිඛෙ ති හෙට්ඨා කුණ්ඩලාදි ඨපනඡිද්දං සන්ධාය වුත්තං. තං හි

1. සී. පණ්ඩකාදීසු.
2. සී. භාපනංවිය.
3. ම. කම්මවාචාතො.
4. සී. අගහිතං පිණ්ඩපාතං.
5. සී. ආමිසස්ස.
6. ම. දිය්‍ය.
7. සී. පටිලඩ.
8. ම. ගිහිභෙසජ්ජ.
9. සී.මු.ස. & ම.ස. කණ්ණාබඩෙ.

සඞ්ඝටනක්ඛමං. අජපදකෙ ති අජපද නාසක ට්ඨි කොටියං, තතො හි උඩං [1] න ඡින්දති. සක්කා හොති සන්ධෙතු න්ති අවිරූප සණ්ඨානං සන්ධාය වුත්තං, විරූපං පන පරිසදූසකතං ආපාදෙති. බුජ්ජසරීරෙ ති වඩ්කසරීරෙ. බ්‍රහමුනො විය උජුකං ගත්තං සරීරං යස්ස සො = බ්‍රහමුජ්ජුගත්තො, භගවා. පරිවටුමො ති සමන්තතො [2] වට්ටො කායො, එතෙන එවරූපා එව වාමනකා න වට්ටන්ති ති දස්සෙති. [3] කූට කූට සීසො ති අනෙකෙසු ඨානෙසු පිණ්ඩික මංසතං දස්සෙතුං ආමෙණ්ඩිතං කතං, තෙනා හ තාලඵල පිණ්ඩීසදිසෙ නා ති. තාලඵලානං මඤ්ජරී පිණ්ඩි නාම. අනුපුබ්බ තනුකෙන සීසෙනා ති වෙතිය ථූපිකා විය කමෙන කිසෙන සීසෙන. ථූලවෙළු පබ්බං විය ආදිතො පට්ඨාය යාව පරියොසානං සමථූලෙන උච්චෙන සීසෙන සමන්නාගතො නාළිසීසො නාම. කප්පසීසො ති ගජමත්ථකං විය ච්ඩා භින්නසීසො. [4] කණ්ණික කෙසො වා ති ඉමස්ස විවරණං පාණකෙහි ති ආදි. මක්කට සෙ ව නළාටෙ පි කෙසානං උට්ඨිත භාවං සන්ධායා හ සීසලොමෙහි ති ආදි. මක්කට භමුකො ති [5] නළාට ලොමෙහි අවිභත්ත ලොමභමුකො. [6] අක්ඛි චක්කෙහි ති කණ්හ මණ්ඩලෙහි. කෙකරෙ ති තිරියං පස්සනකො. උදක තාරකා ති ඔලොකෙන්තානං උදකෙ පටිබිම්බිකච්ඡායා, උදක පුප්ඵුළ න්ති කෙචි. අක්ඛි තාරකා ති අභිමුඛෙ ඨිතානං ඡායා, අක්ඛි ගණ්ඩකාති පි වදන්ති. අති පිඞ්ගලක්ඛී ති [7] මජ්ජාරක්ඛි. මධුපිඞ්ගල න්ති මධුවණ්ණ පිඞ්ගලං. නිප්පබුමක්ඛී ති එත්ථ පබුමසද්දො අක්ඛිදල ලොමෙසු [8] නිරූළ්හො, තදභාවා නිප්පබුමක්ඛි. අක්ඛිපාකෙනා ති [9] අක්ඛිදල පරියන්තෙසු පූති භාවා පජ්ජනරොගෙන. විපිටනාසිකො ති අනුන්නත නාසිකො. පටඞ්ග මණ්ඩුකො නාම මහා මුඛ මණ්ඩුකො. භින්නමුඛො ති උපක්කමුඛ පරියො සානො සබ්බදා විවට මුඛො වා. [10] වඩ්ක මුඛො ති එකපස්සෙ අපක්කම්ම ඨිත හෙට්ඨිම හනුකට්ඨිකො. ඔට්ඨච්ඡින්නකො ති උභොසු ඔට්ඨෙසු යත්ථ කත්ථවි ජාතියා වා පච්ඡා වා සත්ථාදිනා අපනීත මංසෙන ඔට්ඨෙන සමන්නාග තො. එළමුඛො ති නිච්චපගඝරිත [11] ලාළාමුඛො. භින්න ගලො ති අවනත ගලො. භින්නඋරො ති අතිනින්න උරමජ්ඣො, එවං භින්න පිට්ඨිපි. සබ්බං චෙ න න්ති "කච්ඡු ගත්තො" ති ආදිං සන්ධාය වුත්තං. එත්ථ ච විනිච්ඡ යො කූට්ඨාදිසු වුත්තො එවා ති ආහ විනිච්ඡයො ති ආදි.

වාතණ්ඩිකො ති අණ්ඩවාත රොගෙන උඩට බීජ ණ්ඩකොසෙන සමන්නා ගතො යස්ස නිවාසනෙන පටිච්ඡන්නම්පි උන්නතං [12] පඤ්ඤායති, සො ව න පබ්බාජෙතබ්බො. විකටො ති [13] තිරියං ගමන පාදො යස්ස වඩ්කමතො ජාණුකා බහි නිගච්ඡන්ති. [14] සඞ්ඝාටො ති පච්ඡතො පරිවත්තනක පාදො යස්ස වඩ්කමතො ජාණුකා අන්තො පවිසන්ති. මහා ජඞ්ඝො ති ථූල ජඞ්ඝො.

---

1. ම. න විච්ඡින්දති.
2. ම. වට්ටකායො.
3. සී.මු.ස. & සී. කූටසීසොවා.
4. ම, කණ්ණිකසීසොවාති.
5. සී. නලාටෙ.
6. සී මු.ස. අක්ඛිචක්කලෙහි.
7. ම. මඤ්ජාරක්ඛි.
8. සී. නිරූපෙති.
9. ම. අක්ඛිතල.
10. සී.මු.ස. වක්කමුඛො.
11. ම. ලාළ මුඛො.
12. ම. පකාසති.
13. ම. තිරියගමන.
14. ම. සඞ්ඝාතොති. සී. සඞ්ඝට්ටොති. ම.ස. පණ්හො.

මහා පාදෙ ති මහන්තන පාදතලෙන යුත්තො. **පාද වෙමජ්ඣෙ** ති පිටසි පාද වෙමජ්ඣෙ, එතෙන අග්ගපාදෙ ච පණ්හි ච සදිසො ති දසෙසති. **මජ්ඣෙ සඞ්කුචිත පාදත්තා** ති [1] කුණ්ඩපාදතාය කාරණවිභාවනං **අග්ගෙ සඞ්කුචිත පාදත්තා** ති. [1] කුණ්ඩපාදතාය සකුණ්ඩ පාදසෙස ව ගමන විභාවනං **පිටසිපාදග්ගහණ චඞ්කමණෙනා** ති. "පාදස්ස බාහිරන්තෙනා"ති ච "අබ්භන්තරන්තෙනා"ති ච ඉදං පාදතලස්ස උභොහි පරියන්තෙහි චඞ්කමනං සඤ්ඤාය වුත්තං.

[2] **මම්මන** නති ඨාන කරණ විසුද්ධියා අභාවෙන අයුත්තකඛරවචනං, වචනානුකරණෙන හි සො මම්මනො වුත්තො. යො ච කරණ සම්පන්නොපි එක මෙව කඛරං භික්ඛාර බහුසො වදති, සො පි ඉධෙ ව සඞ්ගයහති, යො වා පන භික්ඛං නිග්ගහෙත්වා පි අනාමෙණ්ඩිතඛඛර මෙව සිලිට්ඨවචනං වත්තුං **සමත්ථො** සො පබ්බාජෙතබ්බා. **ආපත්තිනො** [3] **න මුච්චන්ති** ති ඤත්ති කරොන්තො ච [3] නමුච්චන්ති. ජීවිතන්තරායාදි ආපදාසු අරුච්චියා කාය සාමග්ගිං දෙන්තාසස අනාපත්ති. **අප්පත්තෙනා ඔසාරණ** නති ඔසාරණාය අනරහො ති අත්ථො.

[4] **නිස්සය** පටිසංයුත්ත වජ්ජීසු භික්ඛූහි සම්භොගො භාගො දිට්ඨි සීලාදි ගුණ කොට්ඨාසො අස්සා ති = භික්ඛුසභාගො, තස්ස භාවො "භික්ඛු සභාගතා." **නිස්සඤකරණීයො** ති එත්ථ නිස්සයග්ගහණං නිස්සයො, සො කරණීයො යස්සාති විසෙසනස්ස පරනිපාතො දට්ඨබ්බා. [5] **විස්සමන්තෙනා වා = පෙ = අනාපත්තී** ති ගමනෙ සඋස්සාහතාය තථා වසනෙනා පි අඞ්කො එව. **තත්ථ නිස්සය දායකෙ අසති අනාපත්තී** ති අධිප්පායො, එතෙන ච පරිස්සමාදි අභාවෙ සෙනාසනාදි සම්පදං පටිච්ච වසතො ආපත්තී ති දසෙසති, තඤ්ච අගමන පච්චයා [6] දිවසෙ දිවසෙ ආපජ්ජති ති වදන්ති. චීවර රජනාදි කිච්ච ත්ථාය [7] ගුරූහි පෙසිතස්සා පි කිච්චපරියොසාන මෙව වසිතබ්බං, න තතොං පරං, [7] ගුරූහි පි තාවකාලික කිච්චත්ථ මෙව පෙසල දහරා පෙසිතබ්බා, න **නිච්චකාල කිච්චත්ථන්ති** දට්ඨබ්බං. **නාවාය ගච්ඡන්තස්ස = පෙ = අනාපත්තී** ති වුත්තත්තා එවරූපං [8] අවිඛෙය්‍යතං විනා නිස්සය දායක රහිතට්ඨානෙ වසං උපගන්තුං න වට්ටතී ති දට්ඨබ්බං. **තස්ස නිස්සායා** ති තං නිස්සාය. **ආසාළ්හිමාසෙ = පෙ = තත්ථ ගන්තබ්බ** නති එත්ථ පන සබෙ පි අස්සුතා ථෙරා එත්ථ ආගම්ස්සති ආගම්ස්සති ති ආගමෙන්තසෙස ව වස්සූපනායික [9] දිවසා සෙසා හොති, හොතු වසිතට්ඨානෙ වසං අනුපගම්ම යත්ථ නිස්සයො ලබ්භති දූරෙ පි තත්ථ ගන්ත්වා පච්ඡිමිකාය උපගන්තබ්බං.

ගොත්තෙන පී ති ආයස්මතො [10] පිප්පලිස්ස උපසම්පද පෙඛා ති එවං නාමං අවත්වා ගොත්තනාමෙන පීති අත්ථො, තෙන "කො නාමො තෙ උප ජ්ඣායො"ති පුට්ඨෙන ගොත්තනාමෙන ආයස්මා කස්සපො ති වත්තබ්බන්ති

1. ම. කුණ්ඩපාදතාය.
2. ම. ස. & ම. ඨා. ධම්මනං.
3. ම. & සී. නමුච්චන්ති.
4. ම. නිස්සයසංයුත්ත.
5. ම. & සී. විසම්භන්තෙනාවා.
6. සී. දිවසෙන.
7. ම. ගරූහි.
8. සී. අවිහෙඨය.
9. ම. දිවසොහොති.
10. ම. විප්පලිස්ස.

සිඬං හොති, තස්මා [1] අඤ්ඤ මපි යංකිඤ්චි තස්ස නාමං පසිඬං, තස්මිං වා ඛණෙ සුඛගහණත්ථං නාමං පඤ්ඤාපිතං, තං සබ්බං ගහෙත්වා පි අනුසාවනා කාතබ්බා. යථා උපජ්ඣායස්ස, එවං උපසම්පදාපෙඛස්ස පි ගොත්තාදි නාමෙන තඞ්ඛණික නාමෙන ච අනුසාවනං කාතුං වට්ටති, තස්මි මපි ඛණෙ "අයං තිස්සො"ති වා "නාගො"ති වා නාමං කරොන්තෙ හි අනුසාසක සම්මුතිතො පඨම මෙව [2] කාතබ්බං, [3] එවං කත්වා පි අන්තරායික ධම්මානු [4] සාවන පුච්ඡනකාලෙසු "කිංනාමොසි, අහං භන්තෙ නාගො-නාම, කො නාමො තෙ උපජ්ඣායො, උපජ්ඣායො මෙ භන්තෙ තිස්සො නාමා"ති ආදිනා විඤ්ඤාපෙන්තෙන උභින්න මපි චිත්තෙ මමෙදං නාමන්ති යථා සඤ්ඤා උප්පජ්ජති, එවං විඤ්ඤාපෙතබ්බං, සචෙ පන [5] තස්මිං ඛණෙ පකති නාමෙන වත්වා පච්ඡා තිස්සනාමාදි අපුබ්බ නාමෙන අනුසාවෙති, න වට්ටති. තත්ථ ච කිඤ්චා පි උපජ්ඣායස්සෙ ච නාමං අගහෙත්වා යෙන කෙනචි නාමෙන "තිස්සස්ස උපසම්පදා පෙඛො"ති ආදිනා පි පුග්ගලෙ පරාමට්ඨෙ කම්මං සුකත මෙව හොති අනුපජ්ඣායකාදීනං උපසම්පදා කම්මං විය උපජ්ඣායස්ස අභාවෙ පි [6] අභබ්බත්තෙ පි කම්මවාචාය පුග්ගලෙ පරාමට්ඨෙ කම්මස්ස සිජ්ඣන තො. උපසම්පදාපෙඛස්ස පන යථාසකං නාමං විනා අඤ්ඤෙන නාමෙන අනුසාවිතෙ කම්මං කුප්පති, සො අනුපසම්පන්නො ච හොති.

තත්ථ ඨිතො අඤ්ඤො අනුපසම්පන්නො විය ගහිත නාමස්ස වත්ථු පුග්ගලස්ස තත්ථ අභාවා එතස්ස ච නාමස්ස අනුසාවනාය [7] අවුත්තත්තා, තස්මා උපසම්පදා පෙඛස්ස පකති නාමං පරිවත්තෙත්වා අනුපුබ්බෙන නාගාදි නාමෙන අනුසාවෙතුකාමෙන [8] පටිගච්චෙව ත්වං නාගො ති ආදිනා විඤ්ඤාපෙත්වා අනුසාසන අන්තරායික ධම්ම පුච්ඡනක්ඛණෙසු පි තස්ස ච සඞ්ඝස්ස ච යථා පාකටං හොති, තථා පකාසෙත්වා ච නාගාදිනාමෙන අනුසාවෙතබ්බං. එකස්ස බහූනි නාමානි හොන්ති, තෙසු එකං ගහෙතුං වට්ටති. යං පන උපසම්පදාපෙඛ උපජ්ඣායානං එකත්ථ ගහිතං නාමං තදෙව ඤත්තියා සබ්බත්ථ අනුසාවනාසු ච ගහෙතබ්බං, ගහිතතො හි අඤ්ඤස්මිං ගහිතෙ බ්‍යඤ්ජනං භින්නං නාම හොති කම්මං විපජ්ජති, අත්ථතො හි බ්‍යඤ්ජනතො ච අභින්නා එව ඤත්ති අනුසාවනා ච වට්ටන්ති. උපජ්ඣාය නාමස්ස පන පුරතො "ආයස්මතො තිස්සස්සා"ති ආදිනා ආයස්මන්තපදං සබ්බත්ථ යොජෙත්වා පි අනුසාවෙති, තථා අයොජිතෙ පි දොසො නත්ථි, පාළියං පන කිඤ්චා පි [9] "ඉත්ථන්නාමස්ස ආයස්මතො"ති පච්ඡතො "ආයස්මතො"ති පදං වුත්තං, තථාපි "ආයස්මා සාරිපුත්තො අත්ථකුසලො"ති ආදිනා නාමස්ස පුරතො ආයස්මන්ත පදයොගස්ස දස්සනතො පුරතො ච පයොගො යුත්තතරො, තඤ්ච එකත්ථ යොජෙත්වා අඤ්ඤත්ථ අයොජිතෙ පි එකත්ථ පුරතො යොජෙත්වා අඤ්ඤත්ථ පච්ඡතො යොජනෙ පි සාවනාය භාපනං නාම න හොති නාමස්ස අභාපිතත්තා,

1. ම. අඤ්ඤ මපි කිඤ්චි.
2. ම. කාතුං, එවං.
3. සී. එවං අකත්වාපි.
4. ම. සාසන.
5. සී. තස්මිම්පි.
6. සී. අවුත්තෙපි.
7. සී. අගහිතත්තා.
8. ම. පටිකච්චෙව.
9. ම. ඉත්ථන්නාමස්ස පච්ඡතො,

තෙනෙව පාළිය මපි "ඉත්ථන්නාමස්ස ආයස්මතෝ"ති එකත්ථ යොජෙත්වා "ඉත්ථන්නාමෙන උපජ්ඣායෙනා"ති ආදිසු ආයස්මතොති න යොජිතත්තා වදන්ති, තඤ්ච කිඤ්චා පි එවං තථා පි සබ්බට්ඨානෙ පි එකෙනෙ ව පකාරෙන යොජෙත්වා [1] එව අනුසාවනං පඤ්ඤපෙතබ්බා නති ගහෙතබ්බං. එකතොසහෙ ව එකස්මිං ඛණෙ අනුසාවනං එතෙඤනති=එකානුසාවනා, උපසම්පදා පෙක්ඛා. එතෙ එකානු සාවනෙ කාතුං, තෙනාහ එකානුසාවනෙ කාතූනති, ඉද ඤ්ච එකං පදං විහත්තී අලොපෙන දට්ඨබ්බං.

[2] එකෙනා ති චිත්තා මපි එකස්මිං ඛණෙ එකාය එව කම්මවාචාය අනුසාවනෙ එකොනා වරියෙනා ති අත්ථෝ. අයං බුද්ධරක්ඛිතෝ ව අයං ධම්මරක්ඛිතෝ ව ආයස්මතෝ සඞ්ඝරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො ති ආදිනා නයෙන එකෙන ආවරියෙන චිත්තා එකස්මිං ඛණෙ අනුසාවන නයෝ දට්ඨබ්බා, [3] ඉමිනා ව නයෙන තිණ්ණං මපි එකෙන ආවරියෙන එකක්ඛණෙ අනුසාවනං [4] වෙදිතබ්බං. [5] පුරිමනයෙනෙ ච එකෙනෙ අනුසාවනෙ කාතූනති "එකෙන එකස්ස අඤ්ඤත්ථ ඉතරස්සා"ති ආදිනා පුබ්බ වුත්තනයෙන චිත්තං වීහි වා තීහි වා ආවරියෙහි එකෙන වා ආවරියෙන තයෝ පි එකතෝ අනුසාවනෙ කාතු නති අත්ථෝ, තඤ්ච ඛෝ එකෙන උපජ්ඣායෙන, "නත්වෙව නානුපජ්ඣායෙනා"ති ඉදං එකෙන ආවරියෙන වීහි වා තීහි වා උපජ්ඣායෙහි වෙ වා තයෝ වා උපසම්පදාපෙක්ඛෙ එකක්ඛණෙ එකාය අනුසාවනාය එකානුසාවනෙ කාතුං න වට්ටතී ති පටික්ඛෙපපදං, න පන නානාවරියෙහි නානුපජ්ඣායෙහි තයෝ එකානුසාවනෙ කාතුං න වට්ටතී ති ආහ සචෙ පන නානාවරියා නානුපජ්ඣායා =පෙ= වට්ටතී ති. යඤ්චෙව තත්ථ තිස්සත්ථෙරෝ සුමනත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං සුමනත්ථෙරෝ තිස්සත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරික නති එවං උපජ්ඣායෙහි අඤ්ඤමඤ්ඤං සද්ධිවිහාරිකානං [6] අනුසාවන කරණං වුත්තං, තං උපලක්ඛණමත්තං, තස්මා සචෙ තිස්සත්ථෙරෝ සුමනත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං සුමනත්ථෙරෝ නන්දත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං අනුසාවෙති අඤ්ඤමඤ්ඤ ඤ්චව ගණපූරකා හොනති වට්ටති එව, සචෙ පන උපජ්ඣායෝ සයමෙව අත්තනෝ සද්ධිවිහාරිකං අනුසාවෙතී ති එත්ථ වත්තබ්බමෙව නත්ථි කම්මං සුකතමෙව හොති. අනුපජ්ඣායකස්ස පි ඉෙන නෙනව් අනුසාවිතෙ උපසම්පදා හොති, [7] කිමඞ්ග පන සඋපජ්ඣායකස්ස උපජ්ඣායෙනෙ ව අනුසාවනෙ ති දට්ඨබ්බං, තෙනෙ ව න වට්ටනක පක්ඛං දසෙතුං සචෙ පනා ති ආදි මාහ.

උපජ්ඣා ති උපජ්ඣායසද්දසමානත්ථෝ ආකාරන්තා උපජ්ඣාසද්දොති දසෙති, උපජ්ඣාය සද්දා එව වා උපජ්ඣා උපයොගපවත්තනවචනෙසු යකාරලොපං කත්වා එවං වුත්තෙනා කරණවචනාදීසු උපජ්ඣාසද්දස්ස පයොගා භාවාති දට්ඨබ්බං. පාළියං "අත්තනාව අත්තානං සම්මන්නිතබ්බ"න්ති අත්තනාව කත්තුභූතෙන කරණභූතෙන අත්තානමෙ ව කම්මභූතං පතිසම්මන්න

1. ම. එව වා අයොජෙත්වා වා අනුසාවනං.
2. ම. & සී. එකෙන වා නි.
3. සී. ඉමිනා පන නයෙන.
4. ම. දට්ඨබ්බං.
5. ම. & සී. පුරිමනයෙන,
6. සී. අනුසාවනෙ කාරණං.
7. ම. කිමඞ්ගං.

කිච්චං කාතබ්බං. "අත්තානා"නති වා [1] පච්චත්තෙ උපයොගවචනං අත්ත නාව අත්තා සම්මන්නිතබ්බා ති අත්ථො. න කෙවලඤ්ච එත්තෙව [2] අඤ්ඤත්‍රා පි තෙරස්ස සම්මුති ආදීසු ඉමිනාව ලක්ඛණෙන අත්තනාව අත්තා සම්මන්නි තබ්බාව. අපි ච සයං කම්මාරහත්තා අත්තානං මුඤ්චිතුං චතුවග්ගාදිකො ගණො සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතබ්බා.

"සච්චකාලො"ති නිග්ගහිස්සාමීති වඤ්චනං පහාය සච්චසෙස ව තෙ ඉච්ඡි තබ්බකාලො. "භූතකාලො"ති වඤ්චනාය අභාවෙ පි [3] මනුස්සත්තාදි වත්ථු නො භූතත්තාය අවස්සං ඉච්ඡිතබ්බකාලො, ඉතරථා කම්මක්ඛොපාදි අන්තරා යො හොතී ති අධිප්පායො. "මඤ්ඤූ"ති අධොමුඛො. උඛරතූ ති අනුප සම්පන්න භාවතො උපසම්පත්තියං පතිට්ඨපෙතූ ති අත්ථො. සබ්බකම්මවාචාසු අත්ථකොසල්ලත්ථං පනෙත්ථ උපසම්පදා කම්මවාචාය එවමත්ථො දට්ඨබ්බා. "සුණාතූ"ති සවනාණත්තියං පඨම පුරිසෙකවචනං. තඤ්ච කිඤ්චා පි යො සඞ්ඝා සවනකිරියාය නියොජියති, තස්ස සම්මුඛත්තා සුණාතීති මජ්ඣිම පුරිසෙකවචනෙන වත්තබ්බං, තථා පි යස්මා සඞ්ඝසද්ද සන්නිධානෙ පඨම පුරිස පයොගොව සද්දවිදූහි සම්මිණ්ණා භවන්ත ආයස්මන්තාදි සද්ද [4] සන්නිධානෙසු විය "අධිවාසෙතු මෙ භවං ගොතමො," "එතස්ස සුගත කාලො යං භගවා සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙය්‍ය," "පක්කමතා යස්මා," "සුණන්තු මෙ ආයස්මන්තා"ති [5] ආදිසු විය, තස්මා ඉධ පඨමපුරිස පයොගො කතො. අථවා ගාරව වසෙනෙ වෙ තං වුත්තං, ගරුට්ඨානියෙසු හි ගාරව වසෙන මජ්ඣිම පුරිස [6] පයොගපත්තියම්පි පඨම පුරිස පයොගං පයුජ්ජන්ති "දෙසෙතු සුගතො ධම්ම"න්ති ආදිසු විය ති දට්ඨබ්බං, කෙචි පන "හන්තෙ ආවුසො"ති සද්දෙ අපෙක්ඛිත්වා ඉධ පඨමපුරිස පයොගො ති වදන්ති, තං න යුත්තං "ආචරියො මෙ හන්තෙන හොහි," "ඉච්ඡා වුසො උපාලි ඉමං පබ්බ ජිතං අනුග්ගණ්හීතූ"ති ආදිසු තපපයොගෙ පි මජ්ඣිම පුරිස පයොගස්සෙව දස්සනතො. "මෙ"ති යො සාවෙති තස්ස අත්තනිද්දෙසෙ සාමිවචනං. "හන්තෙ"ති ආලපනත්ථෙ වුඩ්ඪෙසු සගාරව වචනං, "ආවුසො"ති පදං පන නවකෙසු, තදුභය මපි නිපාතො තුමෙහ [7] හන්තෙ ආවුසො ති බහුසු පි සමානරූපත්තා. "සඞ්ඝා"ති අවිසෙසතො චතුවග්ගාදිකෙ පකත්තත්තපුග්ගල සමූහෙ වත්තති, ඉධ පන පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු පඤ්චවග්ගතො පට්ඨාය මජ්ඣිමෙසු ජනපදෙසු දසවග්ගතො පට්ඨාය සඞ්ඝා ති ගහෙතබ්බා. තත්‍රා යං පිණ්ඩත්ථො හන්තෙ සඞ්ඝා මම වචනං සුණාතූ ති. ඉදඤ්ච නවකතරෙන වත්තබ්බවචනං, සචෙ පන අනුස්සාවකො සබ්බෙහි භික්ඛූහි බුඩ්ඪ තරා හොති, සුණාතු මෙ ආවුසො සඞ්ඝාති වත්තබ්බං. සො පි වෙ හන්තෙ ති වදෙය්‍ය, නවකතරා වා ආවුසො ති, කම්මක්ඛොපො නත්ථි, කෙචි පන එකත්ථෙ ආවුසො ති වත්වා අඤ්ඤත්ථ හන්තෙති වුත්තෙ පි නත්ථි දොසො

---

1. ම. පච්චත්තෙ.
2. සී. අඤ්ඤත්‍රාපි.
3. සී. මනුස්සත්තාදි.
4. සී. සන්නිට්ඨානෙසු.
5. ම. ආදිසු, තස්මා.
6. ම. පයොගපත්තියම්පි.
7. ම. හන්තෙ තුම්හෙ ආවුසොති.

උභයෙනා පි ආලපනස්ස සිජ්ඣනතෝ ති වදන්ති. ඉදානි යම්පං සුපෙතු කාමෝ "සුණාතූ"ති සඞ්ඝසවනෙ නියොජෙති, තං සුපෙන්තා "අයං ඉත්ථන්නාමෝ"ති ආදිමාහ.

තත්ථ "අය"න්ති උපසම්පදුපෙක්ඛස්ස හත්ථපාසෙ සන්නිහිතභාවදස්සනං, තෙන ව හත්ථපාසෙ ඨිතස්සෙව උපසම්පදා රුහති ති සිජ්ඣති හත්ථපාසතෝ බහි ඨිතස්ස අය න්ති න වත්තබ්බතෝ. තෙනෙව අනුසාසක සම්මුතියං සෝ හත්ථපාසතෝ බහි ඨිතත්තා අය න්ති න වුත්තෙත්තා, තස්මා උපසම්පදුපෙක්ඛෝ අනුපසම්පන්නෝ පි හත්ථපාසෙ ඨපෙතබ්බෝ, "අයං ඉත්ථන්නාමෝ"ති අයං [1] සද්දෝ අවස්සං පයුජ්ජිතබ්බෝ, සෝ ච ඉමස්මිං පඨමන්තාම්පපයොගෙ එව න්ති ගහෙතබ්බං. "ඉත්ථන්නාමෝ"ති ඉදං අනියමතෝ තස්ස නාම දස්සනං. උභයෙන පි[අයං බුද්ධරක්ඛිතොති ආදිනාමං දස්සෙති. "උපසම්පදුපෙක්ඛෝ"ති ඉත්ථාධිකරණවිසයෙ බහුබ්බීහිසමාසෝ, උපසම්පදං මෙ සඞ්ඝෝ අපෙක්ඛමානොති අත්ථෝ. තස්ස ච උපජ්ඣායතං සමඞ්ගිභාවෙන දස්සෙතුං "ඉත්ථන්නාමස්ස ආයස්මතෝ"ති වුත්තං. එතෙන] අයං බුද්ධරක්ඛිතෝ ආයස්මතෝ ධම්මරක්ඛිතස්ස සද්ධිවිහාරිකභූතෝ උපසම්පදුපෙක්ඛෝ ති එවමාදිනා නයෙන නාමයොජනායසහ අත්ථෝ [2] දස්සිතොති දට්ඨබ්බං. එත්ථ ච "ආයස්මතෝ"ති පදං අවත්වා පි අයං බුද්ධරක්ඛිතෝ ධම්මරක්ඛිතස්ස උපසම්පදුපෙක්ඛෝ ති වත්තුං වට්ටති, තෙනෙව පාළියං "ඉත්ථන්නාමෙන උපජ්ඣායෙනා"ති එත්ථ ආයස්මතෝ ති පදං න වුත්තං. යඤ්චෙත්ථ වත්තබ්බං, තං හෙට්ඨා වුත්තමෙව. නනු චෙත්ථ උපජ්ඣායොපි උපසම්පදුපෙක්ඛෝ විය හත්ථපාසෙ ඨිතෝ එව ඉච්ඡිතබ්බෝ. අථ කස්මා අයං ඉත්ථන්නාමෝ ඉමස්ස ඉත්ථන්නාමස්ස උපසම්පදුපෙක්ඛෝ ති එවං උපජ්ඣාය පරාමසනෙ පි ඉමසද්දස්ස පයොගෝ න කතොති? නායං විරොධෝ උපජ්ඣායස්ස අභාවෙ පි කම්මකොපාභාවතෝ, කෙවලං හි කම්ම [3] නිප්ඵත්තියා සන්නාපදවසෙන අවිජ්ජමානස්ස පි උපජ්ඣායස්ස නාම කිත්තනං අනුපජ්ඣායස්ස උපසම්පදාදීසුපි කාසිරති, තස්මා උපජ්ඣායස්ස අසන්නිහිතතාය පි තපපරාමසන මත්තෙනෙව කම්මසිද්ධිතෝ ඉමස්සාති නිද්දිසිතුං [4] න වට්ටති.

"පරිසුද්ධෝ අන්තරායිකෙහි ධම්මෙහී"ති අහබ්බතාදිකෙහි උපසම්පදාය [5] අවත්ථුකරෙහි වෙව පණ්ඩකාබාධ හත්ථච්ඡින්නාදීහි ච ආපත්තිමත්තකරෙහි අන්තරායිකෙහි සභාවෙහි පරිමුත්තෝ. එවං වුත්තෝ එව ච ආපත්ති මත්ත කරෙහි පණ්ඩකාබාධාදීහි අපරිමුත්තස්ස පි උපසම්පදා රුහති, නාසුද්ධත්තා. "පරිපුණ්ණස්ස පත්ත චීවර"න්ති පරිපුණ්ණමස්ස උපසම්පදුපෙක්ඛස්ස පත්ත චීවරං. එවං වුත්තෙ එව අපත්ත චීවරස්සා පි උපසම්පදා රුහති, නාසුද්ධත්තා. "උපසම්පදං යාචතී"ති "සඞ්ඝං භන්තෙ උපසම්පදං යාචාමී"ති ආදිනා [6] යාචිත භාවං සඤ්ඤාය වුත්තං, එවං තෙන සඞ්ඝෙ අයාචිතෙ පි "ඉත්ථන්නාමෝ සඞ්ඝං උපසම්පදං යාචතී"ති වුත්තෙ එව කම්මං අවිපන්නං හොති, නාසුද්ධත්තා.

1. ම. සද්දෙ ච. 3. ම. නිඛත්තියා 5. ම. අවත්ථුත්තකරෙහි. [] ම.නත්ථි.
2. ම. දස්සිතොති. එත්ථච. 4. ම. නවට්ටති. අන්තරායිකෙහි. 6. ම. භාවාපිතභාවං.

"උපජ්ඣායෙනා"ති උපජ්ඣායෙන කරණභූතෙන ඉත්ථන්නාමං උපජ්ඣායං කත්වා කම්මභූතං උපසම්පදං දාතුං නිප්ඵාදෙතුං කත්තුභූතං සඞ්ඝංයාචතීති අත්ථො. යාව ධාතූනො පන විකම්මකත්තා "සඞ්ඝං උපසම්පද"නති වෙ කම්ම පදානි වුත්තානි. "යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ල"නති එත්ථ පත්තො කාලො [1] ඉමස්ස කම්මස්සාති = පත්තකාලං, අපලොකනාදි චතුබ්බිධං සඞ්ඝකම්මං. තදෙව සකත්ථෙ යප්පච්චයෙන "පත්තකල්ල"නති වුච්චති, ඉධ පන ඤත්ති චතුත්ථ [2] උපසම්පදාකම්මං අධිප්පෙතං, තං කාතුං සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං ජාතං. "යදී"ති [3] අනුමතිගහණවසෙන කම්මස්ස පත්තකල්ලතං ඤාපෙති, යො හි කොචි තත්ථ [4] අපත්තකල්ලතං මඤ්ඤිස්සති, සො වඤ්චතීති ඉමමෙව හි [5] අත්ථං සඤ්ඤාය අනුසාවනාසු "යස්සා යස්මතො ඛමති = පෙ = සො භාසෙය්‍යා"ති වුත්තං. තං පනෙතං පත්තකල්ලං වත්තුසම්පදා, [6] අන්තරායිකෙහි ධම්මෙහි ච සස පරිසුද්ධතා, සීම සම්පදා, පරිස සම්පදා, පුබ්බකිච්ච නිට්ඨාපන නති ඉමෙහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි සඞ්ගහිතං. තත්ථ වත්තුසම්පදා නාම යථා වුත්තෙහි එකාදසහි අහබ්බපුග්ගලෙහි වෙව අනූනමවත්තු අජ්ඣාපන්නෙහි ච අඤ්ඤෙහි පරිපුණ්ණ වීසතිවස්සා අනුපසම්පන්නා භූතො මනුස්ස පුරිසො. එතස්මිං පුග්ගලෙ සති එව ඉදං සඞ්ඝස්ස උපසම්පදාකම්මං පත්තකල්ලං නාම හොති, නා සති, කත ඤුව කුප්පමෙ ව හොති. [6] අන්තරායිකෙහි ධම්මෙහි ච සස පරිසුද්ධතා නාම යථා වුත්තසෙව උපසම්පදා වත්තුභූතස්ස පුග්ගලස්ස යෙ ඉමෙ භගවතා පටික්ඛිත්තා පඤ්චානන්තරිය භික්ඛුනිදූසකාදයො මාතා පිතූහි අන නුඤ්ඤාතතා පරිපුණ්ණවීසතිවස්සතා වෙ ව හත්ථච්ඡින්නාතා දයො ච දෙස ධම්මා කාරක සඞ්ඝස්ස ආපත්තාදි අන්තරාය හෙතූනාය අන්තරායිකාති වුච්චන්ති තෙහි අන්තරායිකෙහි දෙසධම්මෙහි පරිමුත්තතතා. ඉමිස්සා ච සති එව ඉදං කම්මං පත්තකල්ලං නාම හොති, නා සති. කතං පන කම්මං සුකතමෙ ව හොති ඨපෙත්වා ඌනවීසතිවස්ස පුග්ගලං, සීමසම්පදා පන උපොසථක්ඛන්ධකෙ වක්ඛමානනයෙන සබ්බදෙස විරහිතාය බද්ධාබද්ධ වසෙන දුවිධාය සීමාය වසෙනෙ ව වෙදිතබ්බා, තාදිසාය හි සීමාය සති එව ඉදං කම්මං පත්තකල්ලං නාම හොති, නා සති, කතඤුව කම්මං විපජ්ජති, පරිසසම්පදා පන යෙ ඉමෙ උපසම්පදා කම්මස්ස සබ්බනතිමෙන පරිච්ඡෙදෙන කම්මප්පත්තා දසහි වා පඤ්චහි වා අනූනා පාරාජිකං අනාපන්නා අනුක්ඛිත්තා ච සමානසංවාසකා භික්ඛූ, තෙසං එකසීමායං හත්ථපාසං අවිජහිත්වා ඨානං ඤත්තිදාන ඤුව ඤත්තියා [7] ආහරණං සම්මුඛීභූතාන ඤුව අප්පටික්කොසනං උපසම්පදාපෙඛ රහිතානං උපොසථක්ඛන්ධකෙ පටික්ඛිත්තානං ගහට්ඨාදි අනුපසම්පන්නාන ඤෙව පාරාජිකුක්ඛිත්තස්ස නානාසංවාසක භික්ඛුනීනඤුව වජ්ජනීය පුග්ගලා නං සඞ්ඝස්ස හත්ථපාසෙ අභාවො වා ති ඉමෙහි වත්තු අඞ්ගෙහි [8] සඞ්ගහිතා, එවරූපාය ච පරිස සම්පදාය සති එව ඉදං පත්තකල්ලං නාම හොති, නා සති.

---

1. ම. ඉමස්සානි පත්තකාලං.
2. ම. උපසම්පදාකම්මං.
3. සී. අනුපරිගහණවසෙන.
4. සී. අපත්තකල්ලතන්ති.
5. සී. අධිප්පායං සඤ්ඤාය.
6. ම. අන්තරායිකොහිදෙස.
7. ම. ආනයනං.
8. සී. සමන්නාගතා.

තත්ථ පුරිමානං තිණ්ණං අඞ්ගානං අඤ්ඤතරස්ස පි අභාවෙ කතං කම්මං විපජ්ජති, න පච්ඡිමස්ස. පුබ්බකිච්ච [1] නිට්ඨාපනං නාම යානි මානි "පඨමං උපජ්ඣං ගාහාපෙතබ්බො"ති ආදිනා පාළියං වුත්තානි උපජ්ඣං ගාහාපනං, පත්තචිවරාවික්ඛනං, තතො තං හත්ථපාසතො [2] බහි පෙසෙත්වා අනුසාසක සම්මුති කරණං, [3] සම්මතෙන ච ගන්ත්වා අනුසාසනං, තෙන ච පඨමතරං ආගන්ත්වා [4] සඞ්ඝස්ස ඤාපෙත්වා උපසම්පදාපෙඛං "ආගච්ඡාහී"ති හත්ථපාසෙ එව අබ්භානං, තෙන ච භික්ඛූනං පාදෙ වන්දාපෙත්වා [5] උපසම්පදා යාචාපනං, තතො අන්තරාසිකධම්මපුච්ඡක සම්මුතිකරණං, සම්මතෙන ච පුච්ඡන න්ති ඉමානි අට්ඨ පුබ්බකිච්චානි. තෙසං සබ්බෙසං යාථාවතො කරණෙන නිට්ඨාපනං, එතස්මිඤ්ච [6] පුබ්බකම්ම [7] නිට්ඨාපනෙ සති එව ඉදං සඞ්ඝස්ස උපසම්පදාකම්මං පත්තකල්ලං නාම හොති, නාසති. එතෙසු පන පුබ්බකම්මෙසු අකතෙසු පි කතං කම්මං යථාවුත්ත වත්ථු සම්පත්ති ආදීසු විජ්ජමානෙසු අකුප්පමෙව හොති, තදෙව මෙත්ථ පත්තකල්ලං ඉමෙහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි සඞ්ගහිතන්ති වෙදිතබ්බං. [8] ඉමිනාව නයෙන හෙට්ඨා වුත්තෙසු වක්ඛමානෙසු ච සබ්බෙසු කම්මෙසු පත්තකල්ලතා යථාරහං යොජෙත්වා ඤාතබ්බා.

"ඉත්ථන්නාමං උපසම්පාදෙය්‍යා"ති උපසම්පදා නිප්ථාදනෙන තං සමඞ්ගිං කරෙය්‍ය, කරොතු ති පත්ථනායං විධිම්හි වා ඉදං දට්ඨබ්බං. යථා හි දෙව දත්තං සුඛාපෙය්‍යා ති වුත්තෙ සුඛමස්ස නිප්ථාදෙත්වා තං සුඛසමඞ්ගිනං කරෙය්‍යාති අත්ථො හොති, එවම්ධා පි උපසම්පදමස්ස නිප්ථාදෙත්වා තං උපසම්පදාසමඞ්ගිනං කරෙය්‍යා ති අත්ථො. පයොජකබ්‍යාපාරෙචෙතං යථා සුඛයන්තං කිඤ්චි සුඛකත්තාරං කොචි හෙතුකත්තා සුඛහෙතු නිප්ථාදනෙන සුඛාපෙය්‍යාති වුච්චති, එවම්ධා පි උපසම්පජ්ජන්තං සුඛකත්තාරං පුග්ගලං හෙතුකත්තු භූතො සඞ්ඝො [5] උපසම්පදාහෙතු නිප්ථාදනෙන "උපසම්පාදෙය්‍යා"ති වුත්තො, එතෙන ච සුඛං විය සුඛදායකෙන සඞ්ඝෙන පුග්ගලස්ස දිය්‍යමානා තථා පවත්ත පරමත්ථ ධම්මෙ උපාදාය අරියජන පඤ්ඤත්තා උපසම්පදා නාම [9] සම්මුති පච්චයභූතා අත්ථි ති සමත්ථිතං හොති. එත්ථ ච "ඉත්ථන්නාමො සඞ්ඝං උපසම්පදං යාචතී"ති වුත්තත්තා පරිවාසාදීසු විය යාචනානුගුණං ඉත්ථන්නාමස්ස උපසම්පදං දදෙය්‍යා ති අවත්වා "ඉත්ථන්නාමං උපසම්පාදෙය්‍යා"ති වුත්තත්තා ඉදං උපසම්පදා කම්මං දානෙ අසඞ්ගහෙත්වා කම්මලක්ඛණෙ එව සඞ්ගහීතන්ති දට්ඨබ්බං. ඉමිනානයෙන "ඉත්ථන්නාමං උපසම්පාදෙති" "උපසම්පන්නො සඞ්ඝෙනා"ති එත්ථා පි අත්ථො වෙදිතබ්බො. කෙවලං හි තත්ථ වත්තමානකාල අතීතකාලවසෙන, ඉධ පන අනාමට්ඨකාල වසෙනා ති එත්තකමෙව විසෙසො.

"එසා ඤත්තී"ති "සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො"ති වුත්ත ඤාපනා එසා. ඉදඤ්ච අනුසාවනාන මපි සබ්භාව සූචනත්ථං වුච්චති, අවස්සං වෙ තං වත්තබ්බමෙ ච.

1. ම. නිට්ඨානංනාම.
2. ම. බහිඨපෙත්වා.
3. ම. සම්මතෙනච අනුසාසනං.
4. සී. සඞ්ඝස්සඤත්තියා.
5. ම. උපසම්පද.
6. සී. පුබ්බකිච්චකම්ම.
7. ම. නිට්ඨානෙ.
8. ම. 1. ඉමිනාපනයෙන.
9. ම. සම්මුතිසච්චභූතා.

ඤත්තිකමෙව එව හං න වත්තබ්බං. තත්ථ පන යඤ්කාරෙ වුත්තමත්තෙන එව ඤත්තිකම්මං නිට්ඨිතං හොතීති දට්ඨබ්බං. "ඛමති"ති රුච්චති. "උපසම්පදා"නි සඞ්ඝෙන දියමානා නිප්ඵාදියමානා උපසම්පදා යස්ස ඛමති සො තුණ්හස්සා ති යොජනා. "තුණ්හී"නි ච අකථනත්ථෙ නිපාතො, අකථනකො අස්ස භවෙය්‍යාති අත්ථො. "ඛමති සඞ්ඝස්ස ඉත්ථන්නාමස්ස උපසම්පදා"නි පකතෙන සම්බන්ධො. තත්ථ කාරණමාහ "තස්මා තුණ්හී"ති, තත්ථ අසී ති සෙසො. යස්මා "යස්ස නක්ඛමති සො භාසෙය්‍යා"ති නික්ඛිත්තං [1] වුච්චමානො පි සඞ්ඝො තුණ්හී නිරවො අහොසි, තස්මා ඛමති සඞ්ඝස්සා ති අත්ථො. "එව"නති ඉමිනා පකාරෙන, තුණ්හීභාවෙනෙ වෙ තං සඞ්ඝස්ස රුච්චනභාවං ධාරයාමි බුජ්ඣාමි [2] පජානාමී ති අත්ථො. "ඉති" සද්දො පරිසමාපනත්ථෙ කතො. සො ච කම්මවාචාය අනාඛඟං, තස්මා අනුසාවනෙන "ධාරයාමී"නි එත්ථ මිකාරපරියොසානමෙ ව වත්වා [3] නිට්ඨාපෙතබ්බං. ඉතිසද්දො නපප යුජ්ජිතබ්බො ති දට්ඨබ්බං. ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථ කම්මවාචානමත්ථො වෙදිතබ්බො.

එකපොරිසා වා ති ආදි සත්තාහං සරීරචිඤ්ඤයං පාදෙහි මිනිත්වා ජානනපකාර [4] දස්සනත්ථං. ඡ සත්ත [5] පදපරිමිතාහි ඡායා පොරිසා ති වුච්චති. ඉදඤ්ච උතුප්පමාණා විකප්පනාදි ව ආගන්තුකෙහි සඞ්ගං වීමංසිත්වා වුඩ්ඪ නාව භාවං ඤත්වා වන්දන වඤ්ඣපනාදි කරණත්ථං වුත්තං. එති ආග චජති ගච්ඡතීවා ති = උතු. සොව පමීයතෙ අනෙන සංවච්ඡරන්ති පමාණන්ති ආහ [6] **උතු යෙව උතුප්පමාණ** න්ති. **අපරිපුණ්ණා**ති උපසම්පදදිවසෙන අපරිපුණ්ණා. යදි උතු වෙමජ්ඣෙ උපසම්පාදිතො, තද තස්මිං උතුම්හි අව සිට්ඨ දිවසාවිකප්පනං දිවසභාගා විකප්පනන්ති දස්සෙති, තෙනාහ "යත්ත කෙහි දිවසෙහි යස්ස යො උතු අපරිපුණ්ණෙ තෙ දිවසෙ ති." තත්ථ යස්ස තං ඛණං ලද්ධුපසම්පදස්ස පුග්ගලස්ස සම්බන්ධි යො උතු යත්තකෙහි දිවසෙහි අපරිපුණ්ණෙ තෙ දිවසෙ ති යොජනා. ඡායාදිකමෙ ව සබ්බං සඞ්ගහෙත්වා [7] භාසිතබ්බතො කථෙතබ්බතො "සඞ්ගීතී"ති ආහ **ඉදමෙවා** ති ආදි. යත්ථ එකතො කත්වා ආවිකප්පිතබ්බං. **ඉමං කිං** [8] **ලභසි** ති ත්වං උපසම්පාදනකාලෙ කතරවස්සං කතර උතු ඤත්වා ලභසි, කතරසම්මිං තෙ උපසම්පදා ලබ්භා ති අත්ථො. වස්ස නන්ති වස්සාන උතු. ඉදඤ්ච සංවච්ඡරාවිකප්පනං විනා වුත්තෙන පි න ඤායතීති ඉමිනා උතු ආවිකප්පනෙනෙ ව සාසනවසෙසස්ස වා කලියුගවස්සාදිස්ස වා සත්තසතිමෙ වා [9] සත්තිමෙ වා අසුකං උතුං ලභාමීති දස්සිත නන්ති දට්ඨබ්බං.

ඡායා ති ඉදං පාළියං ආගතපටිපාටිං සඤ්ඤාය වුත්තං. [10] වත්තබ්බකකම තො පන කලියුගවස්සාදිසු [11] සබ්බදෙසපසිද්ධෙසු අසුකවසෙස අසුකඋතුම්හි අසුකාමාසෙ අසුකෙ කාණෙහ වා සුක්කෙ වා පක්ඛෙ අසුකා තිථි වාර විසෙස යුත්තෙන නක්ඛත්තෙන පුබ්බණ්හාදි දිවසභාගෙ එත්තකෙ ඡායප්පමාණෙ

---

1. සී. වුච්චමානෙපි.
2. සී. ජානාමි.
3. ම. නිට්ඨපෙතබ්බං.
4. ම. දස්සනං.
5. ම. පදපරමනාහි.
6. ම. & සී. උතුඒවප්පමාණන්ති.
7. සී. භාසිතබ්බතො.
8. ම. 2. ලභතීති.
9. සී. සතමෙවා.
10. ම. වත්තබ්බකම්මතො.
11. ම, සපදෙසපසිද්ධෙසු.

[1] කාලපපමාණෙවා මයා උපසම්පදා ලබාති වදෙය්‍යාසී ති එවං ආචික්ඛිතබ්බං, ඉදං සුට්ඨු උග්ගහෙතවා ආගනතුකෙහි වුඩ්ඪපටිපාටිං ඤත්වා පටිපජ්ජාහී ති වත්තබ්බං. පාළියං "කිසස භවා"නති කිං භවං එත්තකං කාලං අහාසීති අත්ථෝ. "උපසම්පදං යාචී"ති [2] පබ්බජිත්වා උපසම්පදා ඤත්ව යාචී ති අත්ථෝ. [3] "පසසිසසාමී"ති එත්ථ වදතී ති සෙසෝ, එවං උපරි පි. "ඔසාරෙතබ්බා"ති ඉමිනා පුරිමෝ උක්ඛිත්තහාවෝ විභාවිතා පුන ලඝුපසම්පදම්පි න ලභෙති, තෙනව [4] සම්භුඤ්ජනාදිසුපි භික්ඛූනං පාචිත්තියමෙවා ති දසෙසති. "අනාපත්ති සමෙහාගෙ සංවාසෙ"ති එත්ථ සහසෙය්‍යා පි සඞ්ගහිතාති දට්ඨබ්බං. එත්ථ චා යම ධිප්පායෝ යසමා අයං ඔසාරිතත්තා පකතත්තා, තසමා උක්ඛිත්ත සමෙහාගාදි පච්චයෙන පාචිත්තියෙනෙ ත්ථ අනාපත්තීති. යෝ පන ආපත්තිට්ඨානෙ අනාපත්ති දිට්ඨිතාය ආපත්තිං න පස්සති, තෙ නෙව පටිකම්ම මපි න කරොති, සෝ යසමා එත්තාවතා අලජ්ජී නාම න හොති, පණ්ණත්තිං ඤත්වා වීතික්කමං කරොනෙතා එව හි අලජ්ජී නාම හොති, "සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජතී"ති ආදි වුත්තං, තසමා එත්ථ අලජ්ජී පරිභොගාදි [5] පච්චයා දුක්කටාපත්ති නියමෝ නත්ථි, තෙන සා පෙත්ථ ආපත්ති න වුත්තාති දට්ඨබ්බං. යෝ පනෙත්ථ ඉමං අධිප්පායං අසල්ලක්ඛෙනෙත්ත කෙනවි "අනාපත්ති සමෙහාගෙ සංවාසෙ"ති ඉමිනා පාචිත්තියෙන අනාපත්ති වුත්තා, අලජ්ජීපරිභොගපච්චයා දුක්කටං පන ආපජ්ජති එවා ති ආපත්ති නියමෝ වුත්තෙතා, සෝ අලජ්ජීත්තෙත සති එව වුත්තෙතා, නා සතීති දට්ඨබ්බං.

විනයමහීති ආදි ගාථාසු "නිග්ගහාන"නති නිග්ගහකරණෙසු. "පාපිච්ඡ"ති පාපපුග්ගලානං නිග්ගහකරණෙසු ලජ්ජීනං පග්ගහෙසු ච පෙසලානං සුඛාවහෙ මහන්නෙ විනයමහි යථා අත්ථකාරී අත්ථානුගුණං කරොන්නොව යසමා යොනිසෝ පටිපජ්ජති නාම හොති, තසමා උදානං පවක්ඛාමී ති සම්බන්ධ යොජනා දට්ඨබ්බා. සෙසං සබ්බත්ථ සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙ ව.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනියං

[6] පබ්බජ්ජක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයෝ

නි ට්ඨි තෝ.

---

1. ම. නාඩිකාපමාණෙවා.
2. ම. පබ්බජිත්ව.
3. ම. පස්සාමිති.
4. සී. සම්භුඤ්ජනාදිසුපි.
5. ම. පච්චය දුක්කටාපත්ති.
6. පාළිඅට්ඨකථාදිසු. මහක්ඛන්ධක.

උපොසථක්ඛන්ධකෙ-[1] තරන්ති ඔතරන්ති එත්ථාති=**තිත්ථං**, ලඞ්. **ඉතො** ති සාසනලඞ්තො **ආපජ්ජිත්වා** වා **වුට්ඨිතො** ති එත්ථ දෙසනාරොචනාන මපි සඞ්ගහො, තෙනෙව මාතිකට්ඨකථායං "වුට්ඨිතා වා දෙසිතා වා ආරොචිතා වා ආපත්ති = පෙ = අසන්ති නාම හොති"ති වුත්තං.

මනුජෙනා ති ආසන්නෙන සහ. [2] **පරෙ** ති දූරට්ඨෙපි පරපුග්ගලෙ සන්ධාය "ගිරං නොච භණෙය්‍යා"ති යොජනා. "ආවිකතා හි ස්ස ඵාසු හොතී"ති වුත්තත්තා ගරුකාපත්ති පි ආවිකරණ මත්තෙන වුට්ඨාතී ති කෙචි වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තං පරිවාසාදි විධාන සුත්තෙහි විරුජ්ඣනතො. අයං පනෙත්ථ අධිප්පායො යථා භූතං හි අත්තාන මාවිකරොන්තං [3] පෙසලං භික්ඛුං අකාමා පරිවත්ථබ්බන්ති ආදිවචනං නිස්සාය අනිච්ඡමාන මපි නං උපායෙන [4] පරිවාසාදි දාපෙත්වා අවස්සං සුඛන්තෙ පතිට්ඨාපෙස්සන්ති, තතො තස්ස අවිප්පටිසාරාදීනං වසෙන ඵාසු හොති. **පඨමං පාතිමොක්ඛුද්දෙස** න්ති නිදානුද්දෙසං දස්සෙති. පුබ්බෙ අවිජ්ජමානං පඤ්ඤාපෙසීති න කෙවල ඤ්ච එතං, පුබ්බෙ පඤ්ඤත්ත මපි පන පාරාජිකාදි සික්ඛාපදං සබ්බං භගවා "තත්‍රි මෙ චත්තාරො පාරාජිකා ධම්මා උද්දෙසං ආගච්ඡන්තී"ති ආදිනා පාරාජිකු ද්දෙසාදි වසෙන විනයමාතිකං කත්වා නිදානුද්දෙසෙන සහ සයමෙ ව [5] සඞ්ගහෙත්වා පාතිමොක්ඛන්ති පඤ්ඤාපෙසී ති දට්ඨබ්බං. තදෙ තං සබ්බ මපි සන්ධාය "අනුජානාමි භික්ඛවෙ පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතු"න්ති වුත්තං. **එතං වෙදිතබ්බන්ති** "යස්මිං තස්මිං වාතුද්දසෙ වා පණ්ණරසෙ වා"ති [6] එවං අත්ථජාතං.

පුරත්ථිමාය දිසායා ති ඉදං නිදස්සනමත්තං, තස්සං පන දිසායං නිමිත්තෙ අසති යත්ථ අත්ථි තතො පට්ඨාය පඨමං පුරත්ථිමාය අනුදිසාය දක්ඛිණාය දිසායාති ආදිනා සමන්තා විජ්ජමානට්ඨානෙසු නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා පුන පුරත්ථිමාය අනුදිසායා ති පඨම [7] කිත්තිතං පටිකිත්තෙතුං වට්ටති. තීහි නිමිත්තෙහි සිඞ්ඝාටක සණ්ඨානාය පි සීමාය සම්මන්නිතබ්බතො. **තික්ඛත්තුං** [8] **[සීමමණ්ඩලං] සම්බන්ධන්තෙනා** ති විනයධරෙන සයං එකස්මිංයෙව ඨානෙ ඨත්වා කෙවලං නිමිත්තකිත්තන වචනෙනෙ ව සීම මණ්ඩලං සමන්තා නිමිත්තෙන නිමිත්තං බන්ධන්තෙනා ති අත්ථො, තං තං නිමිත්තට්ඨානං අගන්ත්වා පි හි කිත්තෙතුං වට්ටති. තියොජනපරමාය සීමාය සමන්තතො තික්ඛත්තුං අනුපරිගමනස්ස එකදිවසෙන දුක්කරත්තා විනයධරෙන සයං අදිට්ඨ මපි පුබ්බෙ භික්ඛූහි යථා වවත්ථිතං නිමිත්තං "පාසාණො භන්තෙ"ති ආදිනා කෙනචි වුත්තානුසාරෙන සල්ලක්ඛෙත්වා "එසො පාසාණො නිමිත්ත"න්ති ආදිනා කිත්තෙතු මපි වට්ටති එව.

සුඛපංසු පබ්බතො ති න කෙනචි කතො සයං ජාතොව වුත්තො, තථා සෙසාපි. **ඉතරො** පී ති සුඛපංසු පබ්බතාදිකො පි පබ්බතො. **හත්ථිප්පමාණතො** ති එත්ථ භූමිතො උග්ගතප්පදෙසෙන හත්ථිප්පමාණං ගහෙතබ්බං.

---

1. සී. තරන්ති එත්ථාති.
2. ම. පරෙදූරට්ඨෙපි.
3. සී. පෙසලාභික්ඛු.
4. ම. පරිවාසාදීසු.
5. සී. සඞ්ගාගිත්වා.
6. සී. එතං අත්ථජාතං.
7. ම. කිත්තිතං කිත්තෙතුං.
8. [ ] ම. & සී. නත්ථි.

චතුහි තීහි වා ති සීමභූමියං චතුසු තීසු වා දිසාසු ඨිතෙහි එකිස්සා එව පන දිසාය ඨිතෙහි තතො [1] බහිපි සම්මන්නිතුං න වට්ටති, වීහි පන වීසු දිසාසු ඨිතෙහි පි න වට්ටති. **තස්මා** ති යස්මා එකෙන න වට්ටති තස්මා. **තං බහිඩා කත්වා** ති කිත්තිත නිමිත්තස්ස අසීමත්තා අන්තොසීමාය කරණං අයුත්තන්ති වුත්තං, තෙනාහ **සචෙ** ති ආදි.

වත්තිංස පලගුළපිණ්ඩප්පමානතා සණ්ඨානතො ගහෙතබ්බා, [2] න තුල ගණනාවසෙන, භාරතො පලපරිමාණඤ්ච මගධතුලාය ගහේතබ්බං, සා ච ලොකියතුලාය විගුණාති වදන්ති. අතිමහන්තො පී ති භූමිතො හත්ථිප්ප මාණං අනුග්ගන්ත්වා හෙට්ඨා භූමියං ඔතිණ්ණ ඝනතො අනෙක යොජනප්ප මාණෙපි. සචෙ හි තතො හත්ථිප්පමාණං කූටං උග්ගච්ඡති, පබ්බත [3] සඞ්ඛ මෙව ගච්ඡති.

අන්තො සාරාන න්ති තස්මිං ඛණෙ තරුණතාය සාරෙ අවිජ්ජමානෙ පි [4] පරිණාහෙන භවිස්සමාන සාරෙපි සන්ධාය වුත්තං, තාදිසානං හි සූචිදණ්ඩප්ප මාණ පරිණාහානං චතු පඤ්ච මත්ත මපි වනං වට්ටති. **අන්තොසාර මිස්සකා න** න්ති අන්තො සාරෙ හි රුක්ඛෙහි සම්මිස්සානං, එතෙන ච සාරරුක්ඛ මිස්ස මපි වනං වට්ටතී ති දස්සෙති. **චතු [5] පඤ්ච රුක්ඛමත්ත මපි** ති සාර රුක්ඛෙ සන්ධාය වුත්තං. **වනමජ්ඣෙ විහාරං කරොන්ති** ති රුක්ඛ ඝටාය අන්තරෙ රුක්ඛෙ අච්ඡින්දිත්වා වති ආදීහි විහාර පරිච්ඡෙදං [6] කත්වාන දෙන්තො රුක්ඛන්තරෙසු එව පරිවෙණ පණ්ණසාලාදීනං කරණවසෙන යථා අන්තො විහාර මපි වනමෙව හොති, එවං විහාරං කරොන්තී ති අත්ථො, යදිහි සබ්බං රුක්ඛං ඡින්දිත්වා විහාරං කරෙය්‍යුං, [7] විහාරස්ස අවනත්තා තං පරික්ඛිපිත්වා ඨිතං වනං එකත්ථ කිත්තෙතබ්බං සියා, ඉධ පන අන්තො පි වනත්තා **වනං න කිත්තෙතබ්බ** න්ති වුත්තං. සචෙ හි තං කිත්තෙන්ති "නිමිත්තස්ස උපරි විහාරො හොතී"ති ආදිනා අනන්තරෙ වුත්තදොසං ආපජ්ජති. **එකදෙස** න්ති වනෙකදෙසං, රුක්ඛවිරහිතට්ඨානෙ කත විහාරස්ස එකපස්සෙ ඨිතවනස්ස එකදෙස න්ති අත්ථො. [8] **සූචිදණ්ඩකප්පමාණො** ති [9] වංසදණ්ඩප්පමාණො, [10] ලෙඛනි දණ්ඩප්පමාණො ති කෙචි, මාතිකට්ඨකථා යං පන අවෙහඞ්ගියවිනිච්ඡයෙ "යො කොචි අට්ඨඞ්ගුලසූචි දණ්ඩකමත්තො පි වෙළු = පෙ = ගරුභණ්ඩ"න්ති වුත්තත්තා තනුතරො වෙළු දණ්ඩොති ච සූචි දණ්ඩොති ච ගහෙතබ්බං. [11] **වංස නළක සරාවාදිසු** ති වෙළුපබ්බෙ වා නළ පබ්බෙ වා කපල්ලකාදි මත්තික භාජනෙසු වා ති අත්ථො. **තං ඛණමපී** ති තරුණපොතකෙ අමිලායිත්වා විරූහනජාතිකෙ සන්ධාය වුත්තං, යෙ පන පරිණතා සමූලං උඩරිත්වා රොපිතා පි ඡින්නසාඛා විය මිලායිත්වා විරෙන නවමූලඞ්කුරුප්පත්තියා ජීවන්ති මියන්ති යෙව වා, තාදිසෙ කිත්තෙතුං න වට්ටති. **එන** න්ති නවමූලසාඛා නිග්ගමනං.

---

1. ම. බහූහි.
2. ම. නතුලනවසෙන.
3. ම. සඞ්ඛ්‍යමෙව.
4. ම. පරිණාමෙන.
5. ම. පඤ්චමත්තරුක්ඛමපීති.
6. ම. කත්වාව දන්තො.
7. සී. විහාරස්ස සාමන්තා.
8. ම. සූචිදණ්ඩප්පමාණොති.
9. සී. සරදණ්ඩප්පමාණො.
10. ම. ලෙඛන.
11. සී. වෙළුනළක.

මජ්ඣෙ ති සීමාය [1] බහි දිසානං. අන්තො. **කොණ** න්ති සීමාය චතුසු කොණෙසු චින්නං චින්නං මග්ගානං සම්බන්ධට්ඨානං. **පරභාගෙ කිත්තෙතුං වට්ටතී** ති තෙසං චතුන්නං කොණානං බහි නික්ඛමිත්වා [2] ඨිතෙසු අට්ඨසු මග්ගෙසු එකිස්සා දිසාය එකං අඤ්ඤිස්සා දිසාය වා පරන්ති එවං චත්තාරො පි මග්ගා චතුසුදිසාසු කිත්තෙතුං වට්ටතීති අධිප්පායො. එවං පන කිත්තිත මත්තෙන කථං එකාබඩතා විගච්ඡතීති විඤ්ඤායතීති? පරතො ගතට්ඨානෙ පි එතෙ එව [3] තෙ චත්තාරො මග්ගා "චතුසු දිසාසු ගච්ඡන්තී"ති හි වුත්තං, තස්මා එත්ථ කාරණං විචිනිතබ්බං.

උත්තරන්තියා භික්ඛුනියා ති ඉදඤ්ච පාළියං භික්ඛුනීනං නදීපාර ගමනෙ නදිලක්ඛණස්ස ආගතත්තා වුත්තං. භික්ඛූනං අන්තරවාසක [4] තෙමන මත්ත මපි වට්ටති එව. **නදිචතුක්කෙ පි ඒසෙ ව නයො** ති ඉමිනා එකත්ථ කිත්තෙත්වා අඤ්ඤත්ථ පරතො ගතට්ඨානෙ පි කිත්තෙතුං න වට්ටති ති දස්සෙති, තෙනෙව ච [5] "අසම්මිස්සා නදියො චතස්සො පි කිත්තෙතුං [6] වට්ට තී"ති අසම්මිස්සග්ගහණං කතං මූලෙ ති ආදිකාලෙ. **නදිං භින්දිත්වා** ති යථා උදකං අනිච්ඡන්තෙහි කස්සකෙහි මහොසෙ නිවත්තෙතුං න සක්කා, එවං නදී කූලං භින්දිත්වා. **උක්ඛෙපිම** න්ති දීඝරජ්ජුනා කූටෙන [7] උස්සිඤ්චනීයං.

අසම්මිස්සෙහි ති සබ්බදිසාසු ඨිත පබ්බතෙහි එව පාසාණාදීසු අඤ්ඤ තරෙහි වා නිමිත්තන්තරා බ්‍යවහිතෙහි. **සම්මිස්සෙහි** ති එකත්ථ පබ්බතො අඤ්ඤත්ථ පාසාණොති එවං ඨිතෙහි අට්ඨහිපි. **නිමිත්තානං සතෙනා පී** ති ඉමිනා එකිස්සාය එව දිසාය [8] බහූනිපි නිමිත්තානි "පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්තං? පබ්බතො භන්තෙ, පුන පුරත්ථිමායදිසාය කිං නිමිත්තං? පාසාණො භන්තෙ"ති ආදිනා කිත්තෙතුං වට්ටතී ති දස්සෙති. **සිඞ්ඝාටක සණ්ඨානා** ති තිකොණා. **චතුරස්සා** ති සමචතුරස්සා. [9] **මුදිඞ්ගසණ්ඨානා** පන ආයත චතු රස්සා. එකකොටියං සඞ්කොචිතා තදඤ්ඤාය [10] විත්ථිණ්ණා වා හොතී ති. **සීමාය උපචාරං ඨපෙත්වා** ති ආයතිං බන්ධිතබ්බාය සීමාය නෙසං විහාරානං පරිච්ඡෙදතො බහි සීමන්තරික ප්පහොනකං උපචාරං ඨපෙත්වා. බඩා සීමා යෙසු විහාරෙසු තෙ = **බඩසීමා. පාටෙක්ක** න්ති පච්චෙකං. **බඩ සීමා සදි සා** ති යථා බඩසීමාසු ඨිතා අඤ්ඤ මඤ්ඤං ඡන්දාදිං අනපෙක්ඛිත්වා පච්චෙකං කම්මං කාතුං ලභන්ති, එවං ගාම සීමාසු ඨිතා පී ති දස්සෙති. **ආගන්තබ්බ** න්ති සාමීචිමත්තවසෙන වුත්තං, තෙනාහ **ආගමන මපී** ති ආදි. **පබ්බජ්ජුප සම්පදාදීන** න්ති එත්ථ භණ්ඩුකම්මා පුච්ඡනං සන්ධාය පබ්බජ්ජාගහණං. **එක වීසති භික්ඛූ** ති නිසින්නෙ සන්ධාය වුත්තං, ඉදඤ්ච කම්මාරහෙන සහ අබ්භාන කාරකාන මපි පහොනකත්ථං වුත්තං.

---

1. ම. මහාදිසානං.
2. ම. ඨිතෙසු මග්ගෙසු.
3. ම. තෙ මග්ගා.
4. ම. තෙමනම්පි.
5. සී.මු.ස. & ම.ස. අසම්මිස්ස.
6. සී. මු. ස. වට්ටන්තීති.
7. සී. උසිඤ්චනීයං.
8. ම. බහූනි නිමිත්තානි.
9. සී.මු.ස. & ම.ස. මුදිඞ්ගාදි.
10. ම. විත්ථිණ්ණා වා.

නිමිත්තුපගා පාසාණා ඨපෙතබ්බා ති ඉදං යථා රුචිතට්ඨානෙ රුක්ඛ නිමිත්තාදීනං දුල්ලභතාය වඩ්ඪිත්වා උභින්නං බඩසීමානං සඞ්කරකරණතො ච පාසාණ නිමිත්තස්ස ච තදභාවතො යත්ථ කත්ථචි ආනෙත්වා ඨපෙතුං සුකරතාය ච වුත්තං, තථා "සීමන්තරික පාසාණා ඨපෙතබ්බා"ති එත්ථාපි. **චතුරඞ්ගුලප්පමාණා** පී ති එත්ථ යථා ඛණ්ඩසීමපරිච්ඡෙදතො බහි නිමිත්ත පාසාණානං චතුරඞ්ගුල මත්තට්ඨානං සමන්තා නිගච්ඡති අවසෙසං ඨානං අන්තො [1] ඛණ්ඩසීමාය හොති යෙව. එවං තෙසු පි ඨපිතෙසු චතුරඞ්ගුල මත්තා සීමන්තරිකා හොතී ති දට්ඨබ්බං. **සීමන්තරිකපාසාණා** ති සීම න්තරිකාය ඨපිත නිමිත්තපාසාණා. තෙ පන [2] කිත්තෙන්තෙන [3] දක්ඛිණ තො අනුපරියායන්තෙනෙව කිත්තෙතබ්බා. කථං ඛණ්ඩ සීමතොහි පච්ඡි මාය දිසාය [සීමන්තරිකා චීසු දිසාසු මජ්ඣෙසු පි වා ඨපිතනිමිත්තපාසාණා කිත්තෙන්තෙන තෙසං පච්ඡිමභාගෙ] [4] පුරත්ථිමදිසාභිමුඛෙන ඨත්වා "පුරත්ථි මාය දිසාය කිං නිමිත්තන්ති? තත්ථ සබ්බානි නිමිත්තානි අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා [5] තතො ඛණ්ඩසීමතො උත්තරාය දිසාය දක්ඛිණාභිමුඛෙන ඨත්වා "දක්ඛිණාය දිසාය කිං නිමිත්ත"න්ති? අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා තථා පුරත්ථිමාය දිසාය පච්ඡිමාභිමුඛෙන ඨත්වා "පච්ඡිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත" න්ති? අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා තථා දක්ඛිණාය දිසාය උත්තරාභිමුඛෙන ඨත්වා "උත්තරායදිසාය කිං නිමිත්ත"න්ති? [6] තත්ථ තත්ථ සබ්බානි නිමිත්තානි අනුක්කමෙන කිත්තෙත්වා පුන පච්ඡිමාය දිසාය [4] පුරත්ථිමාභිමුඛෙන ඨත්වා පුරිමකිත්තිතං වුත්තනයෙන පුන කිත්තෙතබ්බං, එවං බහූන මපි ඛණ්ඩසීමා නං සීමන්තරික පාසාණා පච්චෙකං කිත්තෙතබ්බා.

තතො ති පච්ඡා. **අවසෙස නිමිත්තානි** ති මහාසීමාය බාහිරන්තරෙසු අවසෙස නිමිත්තානි. **උභින්න මපි න කොපෙන්ති** ති උභින්නමපි කම්මං න කොපෙන්ති. **කුටිගෙහෙ** ති භූමියං කත තිණකුටියං. **උදුක්ඛල** න්ති උදු ක්ඛලාවාටසදිස ඛුද්දකා වාටං. **නිමිත්තං න කාතබ්බ** න්ති තං රාජිං වා උදුක්ඛලං වා නිමිත්තං න කාතබ්බං, ඉද ඤ්ච යථා [7] වුත්තෙසු අට්ඨසු නිමිත්තෙසු අනාගතත්තෙන න වට්ටතී ති සිඬ මපි අවිනස්සක [8] සඤ්ඤාය කොචි මොහෙන නිමිත්තං කරෙය්‍යාති දූරතො පි විපත්ති පරිහාරත්ථං වුත්තං. එවං උපරි "භිත්තිං අකිත්තෙත්වා"ති ආදීසු පි සිඬමෙව ත්ථං පුන ප්පුනං කථනෙ කාරණං වෙදිතබ්බං. සීමාවිපත්ති හි උපසම්පදාදි සබ්බකම්ම විපත්ති මූලන්ති [9] තස්සා චාරං සබ්බථා පිදහනවසෙන වත්තබ්බං. සබ්බං වත්වා ච ඉධ ආචරියා විනිච්ඡයං ඨපෙසු න්ති දට්ඨබ්බං. **භිත්ති** න්ති ඉට්ඨක දාරු මත්තිකාමයං. සිලාමයාය පන භිත්තියා නිමිත්තුපගං එකං පාසාණං තං තං දිසාය කිත්තෙතුං වට්ටති. අනෙක සිලාහි චිනිතං සකල භිත්තිං

---

1. සී. බඩසීමාය.
2. සී. කිත්තෙන්තෙහි.
3. ම. පදක්ඛිණතො.
4. ම. පුරත්ථාභිමුඛෙන.
5. ම. තථා උත්තරාය.
6. ම. තත්ථ සබ්බානි.
7. ම. වුත්තෙසු නිමිත්තෙසු.
8. සී. සඤ්ඤාණම්දන්ති සඤ්ඤාණතො සීමායෙව.
9. ම. තස්සා සබ්බං චාරං.
[] ම. නත්ථි.

කිත්තෙතුං න වට්ටති "එසෝ පාසාණෝ නිමිත්තා"නි එකවචනෙන වත්ත බබතෝ. **අඤ්ඤතා කුඩ්ඩමෙ වා** ති එත්ථ අඤ්ඤා කුඩ්ඩ පි නිමිත්තානං සිතොභාසතෝ අඤ්ඤා එව සීමා ති ගහෙතබ්බං.

පමුඛ නිමිත්තපාසාණෙ ඨපෙත්වා ති ගබ්භාති මුඛෙ පි බහි පමුඛෙ ගබ්භවිත්ථාරපමාණෙ ඨානෙ පාසාණෙ ඨපෙත්වා සම්මන්නිතබ්බා, එවං හි ගබ්භපමුඛානං අන්තරෙ [1] සිතා කුඩ්ඩම්පි උපාදාය අඤ්ඤා ච බහි ච චතුරස්ස සණ්ඨානා ච සීමා හොති. **බහි ති** සකලස්ස කුටිගෙහස්ස සමන්නතෝ බහි. **අඤ්ඤා ච බහි ච සීමා හොති** ති මඤ්ඤ සිතා භිත්තියා සහ චතුරස්ස සීමා හොති. **උපරි පාසාදෙ එව හොති** ති ඉමිනා [2] ගබ්භස්ස ච පමුඛස්ස ච අන්තරා සිත භිත්තියා එකන්තතා නත්ථ ච එකවීසතියා භික්ඛූනං ඔකාසා භාවෙන හෙට්ඨා න ඔතරති, උපරි භිත්ති පන සීමට්ඨා ව හොති ති දස්සෙති. **හෙට්ඨිම [3] තලෙ කුඩ්ඩා** ති හෙට්ඨිම තලෙ චතූසු දිසාසු සිතා කුඩ්ඩා, සචෙ හි වීසු තීසු වා දිසාසු එව කුඩ්ඩා තිට්ඨෙය්‍ය, හෙට්ඨා න ඔතරති. **හෙට්ඨා පි ඔතරති** ති චතුන්නම්පි භිත්තීනං අඤ්ඤා භිත්තීහි සහ එකවීසතියා භික්ඛූනං පහොනකත්තා වුත්තං. ඔතරමානා ච උපරි සීමපපමාණෙන ඔතරති. චතුන්නං පන භිත්තීනං බාහිරන්තර පරිච්ඡෙදෙ හෙට්ඨා භූමිභාගෙ උදක පරියන්තං කත්වා ඔතරති, න පන භිත්තීනං බහි කෙසඟ්ගමත්ත මපි ඨානං. **පාසාදභිත්තිතො** ති උපරිතලෙ භිත්තිතො. **ඔතරණා නොතරණං [4] වුත්ත නයෙනෙව වෙදිතබ්බ** නති උපරි සීමපපමාණස්ස [5] අඤ්ඤාගධානං හෙට්ඨිම තලෙ චතූසු දිසාසු කුඩ්ඩානං තුලාරුකෙඛහි එකසම්බන්ධභාවං තදඤ්ඤා පච්ඡිම සීමපපමාණතාදි ඤත්වා සඤ්ඤාය වුත්තං. කිඤ්චා පෙත්ථ [6] නියාමකා දයෝ නිමිත්තානං සිතෝ භාසතාය බජ්ඣමානකඛණෙ සීමා [7] න හොනති, බන්ධාය පන සීමාය සීමට්ඨාව හොන්තීති දට්ඨබ්බා. **පරියන්ත පබ්බතා** නති [8] නිමිත්තගත පාසාණත්ථම්භෙ සඤ්ඤාය වුත්තං.

උපරිම තලෙන සම්බන්ධා හොති ති [9] ඉදං කුඩ්ඩානං අන්තරා සීම ට්ඨානං ථම්භානං [10] අභාවතෝ වුත්තං, යදි හි භවෙය්‍යුං, කුඩ්ඩ උපරිම තලෙන අසම්බන්ධෙ පි සීමට්ඨ ථම්භානං උපරි සිතෝ පාසාදෙ, සීමට්ඨොව හොති, සචෙ පන [11] බහූනං ථම්භපන්තීනං උපරි කතපාසාදස්ස හෙට්ඨා පරිච්ඡෙදං සබ්බ බාහිරාය ථම්භපන්තියා අන්තෙ පාසාණෙ ඨපෙත්වා සීමා බන්ධා හොති, එත්ථ කථ නති? එත්ථාපි යං තාව සීමට්ඨථම්භෙහෙව ධාරියමානානං තුලානං [12] උපරිම තලං, සබ්බං තං සීමට්ඨ මෙව, එත්ථ විවාදෙ නත්ථි, යං පන සීමට්ඨ ථම්භ පන්තියා අසීමට්ඨාය බාහිර ථම්භපන්තියා ච සම්බුරං ධාරියමානානං තුලානං [12] උපරිම තලං, තත්ථ උපඩ්ඪං සීමා ති කෙචි වදන්ති, සකල මපි ගාමසීමා ති අපරෙ, බන්ධසීමා එවාති අම්හෙහි,

---

1. ම. සිතෙ කුඩ්ඩම්පි.
2. සී. ගබ්භස්සෙව අන්තරා.
3. ම. තලෙසිත කුඩ්ඩොති.
4. ම. වුත්තනයෙන.
5. සී. අන්තොගතානං.
6. සී. නිරුහකාදයෝ.
7. ම. න හොති.
8. සී. නිමිත්තපාසාණත්ථම්භෙ.
9. සී. ඉදං කුඩ්ඩං.
10. ම. සම්භාවතෝ.
11. ම. බහූනං.
12. සී. උපරිහෙට්ඨිමතලං පබ්බතං.

තස්මා කම්මං කරොන්තෙ හි ගරුකෙ නිරාසඞ්කට්ඨානෙ ඨත්වා සබ්බං තං ආසඞ්කට්ඨානං සොධෙත්වා ච කම්මං කාතබ්බං. සන්නිට්ඨාන කාරණං වා ගවෙසිත්වා තදනුගුණං කාතබ්බං.

[1] **තාලමූලකෙ පබ්බතෙ** ති තාලක්ඛන්ධ මූලසදිසෙ හෙට්ඨා ථූලො හුත්වා කමෙන කිසො හුත්වා උග්ගතො හි [2] තාලමූලසදිසො නාම හොති. **විතාන සණ්ඨානො** ති අභිච්ඡත්තක සණ්ඨානො. **පණවසණ්ඨානො** ති මජ්ඣෙ තනුකො හෙට්ඨා ච උපරි ච විත්ථිණ්ණො. **හෙට්ඨා වා මජ්ඣෙ වා** ති මූදිඞ්ග සණ්ඨානස්ස හෙට්ඨා පණවසණ්ඨානස්ස මජ්ඣෙ. **සප්පඵණ සදිසො පබ්බතො** ති සප්ප ඵණො විය ඛුජ්ජො. මූලට්ඨානතො අඤ්ඤත්ථ අවනත සිසො ති අත්ථො. **ආකාස පබ්භාර** න්ති භිත්තියා අපරික්ඛිත්තපබ්භාරං. **සීමප්ප මාණො** ති අන්තො ආකාසෙන සඞ්ං පච්ඡිම සීමප්පමාණො. **සො ච පාසාණො සීමට්ඨො** ති ඉමිනා ඊදිසෙහි සුසිරපාසාණ ලෙණ කුඞ්ඩාදීහි පරිච්ඡින්නෙ භූමිභාගෙ එව සීමා පතිට්ඨාති, න අපරිච්ඡින්නෙ, [3] තෙන සීමට්ඨත්තා සීමා හොන්ති, න සරූපෙන සීමට්ඨ මඤ්චාදි වියා ති දස්සෙති. සචෙ පන සො සුසිරපාසාණො භූමිං අනාහච්ච ආකාස [4] ගතො ඔලම්බති, සීමා න ඔතරති. සුසිරපාසාණා පන සයං සීමා පටිබඩත්තා සීමා හොන්ති.

කථං පන පච්ඡිමප්පමාණරහිතෙහි එතෙහි සුසිරපාසාණාදීහි සීමා ඔතරතී ති? ඉදං සඞ්ගාතබ්බන්ති අට්ඨකථාප්පමාණතො. අපි චෙත්ථ සුසිර පාසාණ භිත්ති අනුසාරෙන මූසිකාදීනං විය සීමාය හෙට්ඨිම තලෙ ඔතරණ කිච්චං නත්ථි, හෙට්ඨා පන පච්ඡිම සීමප්පමාණෙ ආකාසෙ වඞ්ගුල මත්ත බහලෙහි පාසාණ භිත්ති ආදීහි පි [5] උපරිමතලං ආහච්ච ඨිතෙහි සබ්බසො යෙභුය්‍යෙන වා පරිච්ඡින්නෙ සති උපරි බජ්ඣමානා සීමා තෙහි පාසාණාදීහි [6] අන්තරිතාය තප්පරිච්ඡින්නාය හෙට්ඨා භූමියා පි උපරිමතලෙන සඞ්ං එක ක්ඛණෙ පතිට්ඨාති නදීපාරසීමා විය නදි [7] අන්තරිතෙසු උභොසු තීරෙසු ලෙණාදීසු අපනීතෙසු පි හෙට්ඨා ඔතිණ්ණා සීමා යාව සාසනන්තරධානා න විගච්ඡති. පඨමං පන උපරි සීමාය බඩාය පච්ඡා ලෙණාදීසු කතෙසු පි හෙට්ඨා භූමියං සීමා ඔතරති එව, කෙචි තං න ඉච්ඡන්ති, එවං උභයත්ථ පතිට්ඨිතා ච සා සීමා එකාව හොති ගොත්තාදි ජාති විය බ්‍යත්ති භෙදෙසූ ති ගහෙතබ්බං. සබ්බා එව හි බඩසීමා අබඩසීමා ච අත්තනො අත්තනො [8] පටිනිස්සය භූතෙ ගාමාරඤ්ඤ නදී ආදිකෙ ඛෙත්තෙ යථා පරිච්ඡෙදං සබ්බත්ථ සාකල්‍යෙන එකස්මිං ඛණෙ බ්‍යාපිනී පරමත්ථතො අවිජ්ජමානා පි තෙ තෙ නිස්සය භූතෙ පරමත්ථ ධම්මෙ තං තං කිරියා විසෙස ම්පි වා උපාදාය ලොකි යෙහි සාසනිකෙහි ච යථාරහං එකත්තෙන පඤ්ඤත්තතාය [9] නිස්සයෙක රූපාඑව. තථා හි එකො ගාමො අරඤ්ඤං නදී ජාතස්සරො සමුද්දො ති එවං ලොකෙ. "සම්මතා සා සීමා සඞ්ඝෙන" "අගාමකෙ චෙ භික්ඛවෙ අරඤ්ඤෙ

1. ම. & සී. තාලක්ඛන්ධමූල.
2. ම. තාලසදිසො,
3. සී. තෙ පන.
4. ම. ගතො ච.
5. ම. උපරිතලං.
6. ම. අන්තරිකාය.
7. සී. අන්තරිකෙසු.
8. ම. පතිනිස්සයෙ ගාමාරඤ්ඤ.
9. ම. නිරසෙකරූපා.

සමන්තා සත්තබ්භන්තරා අයං තත්ථ සමානසංවාසා එකුපොසථා", "සමන්තා උදකුක්ඛෙපා අයං තත්ථ සමාන සංවාසා එකුපොසථා"ති ආදිනා සාසනෙ ච එකවොහාරො දිස්සති, නහි පරමත්ථතො එකස්ස අනෙකධම්මෙසු ඛ්‍යාපන මත්ථි. කසිණෙක දෙසාදි විකප්පා සමානතාය එකත්තහානිතො ති [1] අයං නො මති.

[2] අස්ස හෙට්ඨා ති සප්පථණ පබ්බතස්ස හෙට්ඨා ආකාස පබ්භාරෙ. ලෙණස්සා ති ලෙණඤ්ච කතං, තස්ස ලෙණස්සා ති අත්ථො. තමෙව පුන ලෙණං පඤ්චහි පකාරෙහි විකප්පෙත්වා ඔතරණා නොතරණ විනිච්ඡයං දස්සෙතුං ආහ "සවෙ පන හෙට්ඨා"ති ආදි. තත්ථ හෙට්ඨා ති ඉමස්ස "ලෙණං හොතී"ති ඉමිනා සම්බන්ධො. හෙට්ඨා ලෙණ ඤ්ච එකස්මිං පදෙසෙ ති ආහ. අන්තො ති පබ්බතස්ස අන්තො, පබ්බත මූලෙ ති අත්ථො. තමෙව අන්තො සද්දං සීමාපරිච්ඡෙදෙන විසෙසෙතුං [3] උපරිමස්ස සීමාපරිච්ඡෙදස්ස [4] පරතො ති වුත්තං. පබ්බතපාදං පන අපෙක්ඛිත්වා ඔරතොති වත්තබ්බෙ පි සීමා නිස්සයං පබ්බතග්ගං සන්ධාය "පරතො"ති වුත්ත න්ති දට්ඨබ්බං, තෙ නෙව "බහි ලෙණ"න්ති එත්ථ බහි සද්දං විසෙසෙන්තො උපරිමස්ස සීමා පරිච්ඡෙදස්ස ඔරතො ති ආහ. බහි සීමා න ඔතරතී ති එත්ථ බහී ති පබ්බතපාදෙ ලෙණං සන්ධාය වුත්තං. ලෙණස්ස බහි භූතෙ උපරි සීමා පරිච්ඡෙදස්ස හෙට්ඨා භාගෙ සීමා න ඔතරතී ති අත්ථො. අන්තො සීමා ති ලෙණස්ස ච පබ්බතපාදස්ස ච අන්තො අත්තනො ඔතරණා රහට්ඨානෙන ඔතරතී ති අත්ථො. "බහි සීමා න ඔතරතී"ති "අන්තො සීමා න ඔතරතී"ති වෙත්ථ අත්තනො ඔතරණා රහට්ඨානෙ ලෙණ භාවෙන සීමාය සබ්බථා අනොතරණමෙව දස්සිතන්ති ගහෙතබ්බං. තත්ථා පි අනොතරන්ති "උපරියෙව හොතී"ති. බහි පතිතං අසීමා ති ආදිනා උපරි පාසාදාදීසු අථිරනිස්සයෙසු ඨිතා සීමා පි තෙසං විනාසෙන විනස්සතීති දස්සිත න්ති දට්ඨබ්බං.

පොක්ඛරණිං ඛණන්ති සීමා එවා ති එත්ථ සවෙ හෙට්ඨා [5] උම්මග්ග නදී සීමප්පමාණතො අනූනා පඨමමෙව ච පවත්තා හොති, සීමා ච පච්ඡා බඩා නදිතො උපරි එව හොති නදිං ආහච්ච පොක්ඛරණියා ච [6] ඛතාය සීමා විනස්සතී ති දට්ඨබ්බං. හෙට්ඨා පඨවිතලෙ ති [7] අන්තරා භූමි විවරෙ. සීම මාළකෙ ති ඛණ්ඩසීමඞ්ගණෙ. වටරුක්ඛො ති ඉදං පාරොහොපත්ථම්භෙන අතිදූර මපි ගන්තුං [8] සමත්ථ සාඛා සමඞ්ගිතාය වුත්තං. සබ්බරුක්ඛ ලතාදී න මපි සම්බන්ධො න වට්ටති එව,. තෙනෙව නාවා රජ්ජු සෙතු සම්බන්ධො පි පටික්ඛිත්තො. . නතො ති සාඛතො. මහා සීමාය පඨවිතල න්ති එත්ථ ආසන්නතර මපි ගාමසීමං අගහෙත්වා බඩසීමාය එව ගහිතත්තා ගාමසීම බඩසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤ රුක්ඛාදි සම්බන්ධෙ පි සම්භෙද දොසො නත්ථි අඤ්ඤමඤ්ඤං නිස්සය නිස්සිත භාවෙන පවත්තිතො ති ගහෙතබ්බං, යදිහි

1. සී. අයං නො අත්තනොමති.
2. ම. හෙට්ඨාති.
3. ම. උපරිසීමා.
4. සී.මු.ස. & ම.ස. පාරතො.
5. ම. උමඞ්ග.
6. ම. 2. ඛණතාය.
7. ම. අනන්තරා.
8. සී. සමත්ථස්ස.

තාස ම්පි සම්බන්ධදොසො භවෙය්‍ය, කථං ගාමසීමාය බඩසීමා සම්මන්නිතබ්බා සියා? යස්සා හි සීමාය සඩිං සම්බන්ධෙ දොසො භවෙය්‍ය, සා තත්ථ බන්ධිතුමෙව න වට්ටති. බඩසීම උදකුක්ඛෙප සීමාසු බඩසීමා [1] විය අත්තනො නිස්සයභූත ගාමසීමාදිසු උදකුක්ඛෙප සීමා විය ච, තෙනෙව "සචෙ පන රුක්ඛස්ස සාඛා වා තතො නික්ඛන්ත පාරොහො වා බහි නදීතීරෙ විහාර සීමාය වා ගාම සීමාය වා පතිට්ඨිතො"ති ආදිනා උදකුක්ඛෙප සීමාය අත්තනො අනිස්සයභූත ගාමසීමාදීහි එව සම්බන්ධදොසො දස්සිතො, න නදි සීමායං, එවම්ධා පීති දට්ඨබ්බං, අයඤ්චත්ථො උපරි පාකටො භවිස්සති.

ආහච්චා ති ඵුසිත්වා. **මහාසීමං වා සොධෙත්වා** ති මහාසීම ගතානං සබ්බෙසං භික්ඛූනං හත්ථපාසානයන ඡන්දාහරණාදි වසෙන සකලං මහාසීමං සොධෙත්වා, එතෙන සබ්බවිපත්තියො මොචෙත්වා පුබ්බෙ සුට්ඨු බඩාන ම්පි චින්නං බඩසීමානං පච්ඡා රුක්ඛාදි සම්බන්ධෙන [2] උප්පජ්ජනකො ඊදිසො පාළිමුත්තකො සම්භෙද දොසො අත්ථි ති දස්සෙති, සො ච "න භික්ඛවෙ සීමාය සීමා සම්භින්දිතබ්බා"ති ආදිනා බඩසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්භෙද ජ්ඣොත්ථරණං පටික්ඛිපිත්වා "අනුජානාමි භික්ඛවෙ සීමං සම්මන්නන්තෙන සීමන්තරිකං ඨපෙත්වා සීමං සම්මන්නිතු"න්ති උභින්නං බඩසීමාන මන්තරා සීමන්තරිකං ඨපෙත්වා ච බන්ධිතුං අනුජානන්තෙන සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණං විය තාසං අඤ්ඤමඤ්ඤං ඵුසිත්වා තිට්ඨන වසෙන බන්ධන ම්පි න වට්ටතී ති සිඩත්තා බඩාන ම්පි තාසං පච්ඡා අඤ්ඤමඤ්ඤං එකරුක්ඛාදීහි ඵුසිත්වා ඨාන ම්පි න වට්ටතීති භගවතො අධිප්පායඤ්ඤූහි සඞ්ඝීතිකාරකෙහි නිඩාරිතො. බන්ධනකාලෙ පටික්ඛිත්තස්ස සම්බන්ධදොසස්ස [3] අනුලොමනෙන අකප්පියානු ලොමත්තා. අයං පන සම්බන්ධදොසො පුබ්බෙ සුට්ඨුබඩානං [4] පච්ඡා සඤ්ජාතත්තා බජ්ඣමානක්ඛණෙ විය අසීමත්තං කාතුං න සක්කොති, තස්මා රුක්ඛාදි සම්බන්ධෙ අපනීත මත්තෙ තා සීමා පාකතිකා හොන්ති, යථාවා යං පච්ඡා න වට්ටති, එවං බජ්ඣමානක්ඛණෙ පි තාසං රුක්ඛාදි සම්බන්ධෙ සති තා බන්ධිතුං න වට්ටතී ති දට්ඨබ්බං.

කෙචි පන "මහාසීමං වා සොධෙත්වා"ති එත්ථ මහාසීමගතා භික්ඛූ යථා තං සාඛං වා පාරොහං වා කායපටිබඩෙහි න ඵුසන්ති, එවං සොධනමෙව ඉධාධිප්පෙතං. න සකල සීමා සොධනන්ති වදන්ති, තං න යුත්තං අට්ඨකථාය විරුජ්ඣනතො, තථාහි "මහාසීමාය පඨවිතලං වා තත්ථ ජාත රුක්ඛාදීනි වා ආහච්ච තිට්ඨතී"ති එවං සාඛා පාරොහානං මහාසීමං ඵුසිත්වා ඨාන මෙව සම්බන්ධදොසෙ කාරණ මත්තෙන වුත්තං, න පන තත්ථ ඨිත භික්ඛූහි සාඛාදීනං ඵුසනං, යදි හි භික්ඛූනං සාඛාදි [5] ඵුසිත්වා ඨානමෙව කාරණං සියා, තස්ස සාඛං වා තතො නිග්ගත පාරොහං වා මහාසීමාය පවිට්ඨං, තත්‍රට්ඨො කොචි භික්ඛු ඵුසිත්වා තිට්ඨතී ති භික්ඛු ඵුසනමෙව වත්තබ්බං සියා, යං හි තත්ථ මහාසීමා සොධනෙ කාරණං, තදෙව තස්මිං වාක්‍යෙ [6] පධානතො දස්සෙ

1. ම. වියගාමසීමාදිසු.
2. ම. උප්පජ්ජනතො.
3. සී. අනුලොමෙන.
4. සී. පච්ඡාපඤ්ඤත්තත්තා.
5. ම. ඵුසිතට්ඨානමෙව.
6. ම. පට්ඨානතො.

තබ්බං, නහි ආහච්ච ඨිතමේව සාඛාදීං ඵුසිත්වා ඨිතො භික්ඛු සොධෙතබ්බො ආකාසට්ඨසාඛාදිං ඵුසිත්වා ඨිතස්ස පි සොධෙතබ්බතො, කිං නිරත්ථකෙන ආහච්චට්ඨානවචනෙන? [1] ආකාසට්ඨ සාඛාසු ච භික්ඛුනො ඵුසනමේ ච කාරණත්තෙන වුත්තං, සොධන කඬ්ව තස්සෙව භික්ඛුස්ස හත්ථපාසා නයනාදි වසෙන සොධනං වුත්තං, ඉධ පන "මහාසීමං සොධෙත්වා"ති සකලසීමා සාධාරණවචනෙන සොධනං වුත්තං. අපිච සාඛාදිං ඵුසිත්වා ඨිත භික්ඛුමත්ත සොධනෙ අභිමතෙ "මහාසීමාය පඨවිතල"නති විසෙස සීමොපාදානං නිරත්ථකං සියා යත්ථ කත්ථචි අන්තමසො ආකාසෙ පි ඨත්වා සාඛාදිං [2] ඵුසිත්වා ඨිතස්ස විසොධෙතබ්බතො.

ඡින්දිත්වා බහිට්ඨකා කාතබ්බා ති තත්ථ පතිට්ඨිත භාවවියොජනවචන තො ච විසභාග සීමානං ඵුසනෙනෙව සකලසීමා සොධනහෙතුකො අට්ඨ කථා සිද්ධො යං එකො සම්බන්ධ දෙසො අත්ථ වා ති ගහෙතබ්බා, තෙනෙ ච උදකුක්ඛෙප සීමකථාය මපි "විහාරසීමාය වා ගාමසීමාය වා පතිට්ඨිතොති"ති ච [3] "නදීතීරෙ ඛාණුකං කොටෙත්වා තත්ථ බද්ධනාවාය වා න වට්ටති"ති ච "සචෙ පන සෙතු වා සෙතුපාදා වා [4] බහි නදීතීරෙ පතිට්ඨිතා කම්මං කාතුං න වට්ටති"ති ච එවං විසභාගාසු ගාමසීමාසු සාඛාදීනං ඵුසනමෙව සඞ්කර දොස කාරණත්තෙන වුත්තං, න භික්ඛු ඵුසනං, තථාහි "නදියං ජාතරුක්ඛෙ බන්ධිත්වා කම්මං කාතබ්බ"නති නදියං නාවා බන්ධනං අනුඤ්ඤාතං උදකුක්ඛෙප නිස්සයත්තෙන නදීසීමාය සභාගත්තා, යදි හි භික්ඛූනං ඵුසනමෙව පටිච්ච සබ්බත්ථ සම්බන්ධදොසො වුත්තො සියා, නදිය මපි බන්ධනං පටික්ඛිපිතබ්බං භවෙය්‍ය, [5] තත්ථා පි හි භික්ඛු ඵුසනං කම්මකොප කාරණං හොති, තස්මා සභාග සීමාසු පවිසිත්වා භූමිආදිං ඵුසිත්වා වා අඵුසිත්වා වා සාඛාදිමහි ඨිතෙ තංසාඛාදිං ඵුසන්නොව භික්ඛු සොධෙතබ්බො, විසභාගසීමාසු පන සාඛාදිමහි ඵුසිත්වා ඨිතෙ තං සාඛාදිං අඵුසන්තා පි සබ්බෙ භික්ඛූ සොධෙතබ්බා. අඵුසිත්වා ඨිතෙ පන තං සාඛාදිං ඵුසන්නා ව භික්ඛු සොධෙතබ්බා ති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං.

යං පන්නෙත්ථ [6] කෙචි වදන්ති බබ්බ සීමානං චින්නං අඤ්ඤ මඤ්ඤං විය බබ්සීම ගාමසීමාන මපි තදඤ්ඤස්ස මපි සබ්බාසං සමානසංවාසකසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදි සම්බන්ධෙ සති තදුභය මපි එකසීමං විය සොධෙත්වා එකත්ථෙව කම්මං කාතබ්බං, අඤ්ඤත්ථ කතං කම්මං විපජ්ජති, නත්ථෙත්ථ සභාග විසභාග [7] හෙදෙ නි, තං තෙසං මතිමත්තං. සභාගසීමානං [8] අඤ්ඤ මඤ්ඤ සම්භෙද දොසා භාවස්ස විසභාග සීමානමෙව තබ්භාවස්ස සුත්ත සුත්තානුලොමාදි විනයනයෙහි සිද්ධත්තා, තථා හි "අනුජානාමි භික්ඛවෙ සීමං සම්මන්නිතු"නති ගාමසීමායමෙව බබ්සීමං සම්මන්නිතුං අනුඤ්ඤාතං, තාසං නිස්සය නිස්සිත භාවෙන [9] සඞ්කරතා සම්භෙදඡෙජ්ජාපත්තරණාදි දොසා

---

1. සී. ආකාසට්ඨෙපි සාඛාසුච. 3. සී.මු.ඉ. නදිතීරෙපන. 6. ම. කෙචිබබ්බසීමානං.
2. සී. ඵුසන්තඤ්ඤාපි සොධෙ තබ්බතො. 4. සී. මු. ඉ. බහිතීරෙ. 7. ම. භෙදෙති වදන්ති.
5. සී. තථාපිහි. 8. ම. අඤ්ඤමඤ්ඤං.
9. ම. සභාගතා,

භාවොව සුත්තතොව සිඛො, බන්ධන කාලෙ පන අනුඤ්ඤාතස්ස සම්බන්ධස්ස අනුලොමතො පච්ඡා සඤ්ඤාත රුක්ඛාදි සම්බන්ධො පි තාසං වට්ටති එව, [1]"යං භික්ඛවෙ = පෙ = කප්පියං අනුලොමෙති අකප්පියං පටිබාහති, තං වො කප්පතී'ති වුත්තත්තා. එවං තාව බද්ධසීම ගාමසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං [2]සඞ්කරතා සම්භෙදාදි දොසාභාවො ච සුත්ත සුත්තානුලොමතො සිද්ධො, ඉමිනා එවනයෙන අරඤ්ඤසීම සත්තබ්භන්තරසීමානං නදී ආදි උදකුක්ඛෙප සීමාන ඤාව සුත්ත සුත්තානුලොමතො අඤ්ඤමඤ්ඤං [3]සඞ්කරතා සම්භෙදාදි දොසාභාවො ච සිද්ධොති වෙදිතබ්බා.

බද්ධසීමාය පන අඤ්ඤාය බද්ධසීමාය නදී ආදි සීමාසු ව බන්ධිතුං පටික්ඛිප සිද්ධතොවෙව උදකුක්ඛෙප සත්තබ්භන්තර සීමානං නදී ආදීසු එව කාතුං [4]නියම න සුත්ත සාමත්ථියෙන බද්ධසීම ගාමසීමාදීසු කරණ පටික්ඛිප සිද්ධතො ව තාසං අඤ්ඤමඤ්ඤං විසභාගතා උපපත්තික්ඛණෙ පච්ඡා ව රුක්ඛාදීහි සම්භෙදාදි දොස සම්භවොව වුත්තනයෙන සුත්ත සුත්තානුලොම තො ව සිජ්ඣන්ති, නෙතෙව අට්ඨකථායං විසභාගසීමානමෙව වට්ටරුක්ඛාදි වචනෙහි සම්බන්ධදොසං දස්සෙත්වා සභාගානං බද්ධසීම ගාමසීමාදීනං සම්බන්ධදොසො න දස්සිතො, න කෙවල ඤාව න දස්සිතො, අථ ඛො තාසං සභාගසීමානං රුක්ඛාදි සම්බන්ධෙ පි දොසාභාවො පාළි අට්ඨකථාසු ඤාපිතො එව, තථා හි පාළියං "පබ්බත නිමිත්තං පාසාණ නිමිත්තං වන නිමිත්තං රුක්ඛනිමිත්ත"නති ආදිනා වඩ්ඪකි නිමිත්තානි අනුඤ්ඤාතානි, තෙන නෙසං රුක්ඛාදිනං නිමිත්තානං වඩ්ඪනෙ පි බද්ධසීම ගාමසීමානං සඞ්කරදොසාභාවො ඤාපිතොව හොති. චින්නං පන බද්ධසීමානං ඒදිසො සම්බන්ධො න වට්ටති, වුත්තං හි "එකරුක්ඛො පි චින්නං සීමානං නිමිත්තං හොති, සො පන වඩ්ඪනෙනා සීම සඞ්කරං කරොති, තසමා න කාතබ්බා"ති. "අනුජානාමි භික්ඛවෙ තියොජනපරමං සීමං සම්මන්නිතු"නති වචනතො පි චායං [5]ඤාපිතො, තියොජන පරමාය හි සීමාය සම්මන්නාපරියන්තෙසු රුක්ඛ ලතා ගුම්බාදීහි බද්ධ ගාමසීමානං නියමෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්බන්ධස්ස සම්භවතො ඒදිසං සම්බන්ධනං විනාසෙත්වාව සීමා සම්මන්නිතබ්බා ති අට්ඨකථාය මපි න වුත්තං, යදිවෙවං රුක්ඛාදි සම්බන්ධෙන කම්මවිපත්ති භවෙය්‍ය? අවස්සමෙව වත්තබ්බං සියා, විපත්ති පරිහාරත්ථං හි ආචරියා නිරාසඞ්කට්ඨානෙසු පි "හිත්වා අකිත්තෙත්වා"ති ආදිනා සිඛමෙවත්ථං පුන පුනං අවොචුං, ඉධ පන "වනමජ්ඣෙ විහාරං කරොන්ති, වනං න කිත්තෙතබ්බ"නති ආදි රුක්ඛ ලතාදීහි නිරන්තරෙ වනමජ්ඣෙ පි සීමා බන්ධන මෙව අවොචුං, තථා ඵලිතානං උපරි කතපාසාදාදීසු හෙට්ඨා ඵලිතාදීහි එකා බද්ධෙසු උපරිමතලාදිසු සීමාබන්ධනං බහුධා වුත්තං, තසමා බද්ධසීම ගාම සීමානං රුක්ඛාදි සම්බන්ධො තෙහි මුඛතො ව විහිතො, අපි ච ගාමසීමා

---

1. ම. යඤ්හි භික්ඛවෙ.
2. ම. සභාගතා.
3. ම. භාගතා.
4. ම. නියමෙන සුත්තඤ්ච සාමත්ථියෙන.
5. සී. විඤ්ඤාපිතො.

න මපි පාටෙක්කං බඩසීම සදිසතාය එකිස්සා ගාමසීමාය කම්මං කරොන්තෙහි දබ්බ තිණ මත්තෙනාපි සම්බන්ධා ගාමන්තර පරම්පරා අරඤ්ඤ නදී සමුද්දා ච සොධෙතබ්බාති [1] සකලදීපං සොධෙත්වාව කාතබ්බං සියා, එවං පන අසොධෙත්වා පඨම්මහාසඞ්ගීති කාලතො ප්පභුති කතානං උපසම්පදාදි කම්මානං සීමාසම්මුතීන ඤ්ච විපජ්ජනතො සබ්බෙස මපි භික්ඛූනං අනුපසම්පන්න සඞ්කා පසඞ්ගො ච දුන්නිවාරො හොති, න චෙතං යුත්තං, තස්මා [2] වුත්තනයෙනෙව විසභාගසීමානමෙව රුක්ඛාදීහි සම්බන්ධදොසො, න බඩසීම ගාමසීමාදීනං සභාගසීමාන න්ති ගහෙතබ්බං.

මහාසීමාසොධනස්ස දුක්කරතාය ඛණ්ඩසීමායමෙව යෙභුය්‍යෙන සඞ්ඝ කම්මකරණන්ති ආහ සීමමාළකෙ ති ආදි. මහාසඞ්ඝ [3] සන්නිපාතෙ පන ඛණ්ඩසීමාය අප්පහොනකතාය මහාසීමාය කම්මෙ කයිරමානෙ පි අයං නයො ගහෙතබ්බොව. උක්ඛිපාපෙත්වා ති ඉමිනා කායපට්බඩෙන පි සීමං ඵුසන්තො සීමට්ඨොව හොතී ති දස්සෙති. පුරිම [4] නයෙන පි ඛණ්ඩසීමතො මහාසීමං පවිට්ඨ සාඛානයෙ පි සීමට්ඨ රුක්ඛසාඛාය නිසින්නො සීමට්ඨොව හොතීති ආහ හත්ථපාසමෙව ආනෙතබ්බො ති. එත්ථ ච රුක්ඛසාඛාදීහි අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්බන්ධාසු එතාසු ඛණ්ඩසීමායං තයොභික්ඛූ මහාසීමායං වෙ ති එවං චීසු සීමාසු සීමන්තරිකං අඵුසිත්වා හත්ථපාස ඤ්ච අවිජහිත්වා ඨිතෙහි පඤ්චහි භික්ඛූහි උපසම්පදාදි කම්මං කාතුං වට්ටතී ති කෙචි වදන්ති, තං න යුත්තං "නානාසීමාය ඨිතවතුත්ථො කම්මං කරෙය්‍ය අකම්මං නව කරණීය"න්ති ආදිවචනතො, තෙනෙවෙත්ථ පි මහාසීමං සොධෙත්වා මාළක සීමායමෙව කම්මකරණං විහිතං, අඤ්ඤථා භින්නසීමට්ඨතාය තත්‍රට්ඨස්ස [5] ගණපූරකත්තා භාවා කම්මකොපොව හොතීති, යදි එවං කථං ඡන්දපාරිසුඩි ආහරණවසෙන මහාසීමා සොධනන්ති? තම්පි විනයඤ්ඤූ න ඉච්ඡන්ති, හත්ථපාසා නයන බහි සීමාකරණවසෙනෙ ච පනෙත්ථ සොධනං ඉච්ඡන්ති, දින්නස්සා පි ඡන්දස්ස අනාගමනෙන මහාසීමට්ඨො කම්මං කොපෙතී ති, යදි ච ස්ස ඡන්දාදි නාගච්ඡති, කථං සො කම්මං කොපෙස්සති ති? චින්නං විසභාග සීමානං සම්බන්ධදොසතො, සො ච සම්බන්ධදොසො අට්ඨකථාවචනප්පමාණතො, නහි විනයෙ සබ්බත්ථ යුත්ති සක්කා ඤාතුං බුඩගොචරත්තා ති වෙදිතබ්බං, කෙචි පන සවෙ වෙ පි සීමායො පූරෙත්වා නිරන්තරං ඨිතෙසු භික්ඛූසු කම්මං කරොන්තෙසු එකිස්සා එව සීමාය ගණො ච උපසම්පදාපෙඛො ච අනුසාවකො ච එකතො තිට්ඨති, කම්මං සුකතමෙව හොති, සවෙ පන කම්මාරහො වා අනුසාවකො වා සීමන්තරට්ඨො හොති, කම්මං විපජ්ජතීති වදන්ති, තඤ්ච බඩසීම ගාමසීමාදි සභාගසීමාසු එව යුජ්ජති. යාසු අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදි සම්බන්ධෙසු පි දොසො නත්ථි, යාසු පන [6] අත්ථි, න

1. සී. සකලම්පි සීමං සොධෙත්වාව.
2. ම. වුත්තනයෙන.
3. සී. සන්නිපාතෙසු.
4. ම. නයෙපීති.
5. ම. ගණපූරණත්තා.
6. සී. අත්ථිතාසු.

තාසු විසභාග සීමාසු රුක්ඛාදි සම්බන්ධෙ සති එකස්මිං ඨිතෝ ඉතරට්ඨානං කම්මං [1] කොපෙති, එවං අට්ඨකථාය සාමඤ්ඤතෝ සොධනස්ස වුත්තත්තාති අම්හාකං ඛන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

න ඔතරතීති පණවඝණ්ඨාන පබ්බතාදිසු හෙට්ඨා පමාණරහිතං ඨානං න ඔතරති, කිඤ්චා පි පනෙත්ථ බජ්ඣමානකඛණෙ උඛම්පි පමාණරහිතං පබ්බතාදීනි නාරොහති, තථා පි තං පච්ඡා සීමට්ඨතාය සීමා හොති. හෙට්ඨා පණවඝණ්ඨානාදි පන උපරි බද්ධාය පි සීමාය සීම සඞ්ඛං න ගච්ඡති, තස්ස වසෙන ඔතරතීති වුත්තං, ඉතරථා ඔරොහණා රොහණානං සාධාරණ වසෙන න ඔතරතීති ආදිනා වත්තබ්බතෝ. **යං කිඤ්චී** ති නිට්ඨිත සීමාය උපරි ජාතං විජ්ජමානං පුබ්බෙ ඨිතං පච්ඡා සඤ්ජාතං පවිට්ඨ ඤ්ච යං කිඤ්චි සවිඤ්ඤාණකාවිඤ්ඤාණකං සබ්බම්පි ති අත්ථෝ, අන්තොසීමාය හි හත්ථිකඛන්ධාදි සවිඤ්ඤාණකෙසු නිසින්නෝ පි භික්ඛු සීමට්ඨොව හොති. **බද්ධාය සීමා යා** ති ඉදඤ්ච පකාරණවසෙන උපලක්ඛණතෝ වුත්තං, අබද්ධ සීමාසු පි සබ්බාසු ඨිතං තං සීමසඞ්ඛමෙව ගච්ඡති.

එකසම්බන්ධෙන ගණා නන්ති රුක්ඛ ලතාදි තත්‍රජාතමෙව සන්ධාය වුත්තං, [2] තාදිස මපි ඉතෝ ගහාපෙත්වා වත්තබ්බතං අරහති, යං පන ඉතොගතන්ති වා තතෝ ආගතන්ති වා වත්තුං [3] අසක්කුණෙය්‍යෙසු උභොසු බද්ධසීම ගාමසීමාසු උදකුක්ඛෙප නදී ආදිසු ච තිරියං [4] පතිත රජ්ජුදණ්ඩාදි නත්ථ කිං කාතබ්බ නන්ති? එත්ථ පන බද්ධසීමාය පතිට්ඨිත භාගෙ බද්ධසීමා, අබද්ධ ගාමසීමාය පතිට්ඨිත භාගෙ ගාමසීමා තදුභය සීමට්ඨ පබ්බතාදි විය බද්ධ සීමතෝ උට්ඨිත වටරුක්ඛස්ස පාරොහෙ ගාමසීමාය ගාමසීමතෝ උට්ඨිත වටරුක්ඛස්ස පාරොහෙ ච බද්ධසීමාය පතිට්ඨිතෙ පි එසෙව නයෝ, මූලෙ පතිට්ඨිත කාල තෝ හි පට්ඨාය ඉතෝ ගතං තතෝ ආගත නන්ති වත්තුං අසක්කුණෙය්‍යතෝ. යෙ යෙ භාගෙ යථා පවිට්ඨ සීම සඞ්ඛමෙව ගච්ඡති, තෙසං රුක්ඛ පාරොහානං අන්තරා පන ආකාසට්ඨ සාඛා භූමියං සීමා පරිච්ඡෙදපමාණෙන තදුභය සීමා හොතීති කෙචි වදන්ති, [5] යස්මා පනස්සා සාඛාය පාරොහෝ පවිට්ඨ සීමාය පඨවියං මූලෙහි පතිට්ඨහිත්වා පි යාව සාඛං විනා ඨාතුං න සක්කොති, තාව මූලසීමට්ඨතං න විජහති, යදා පන විනා ඨාතුං සක්කොති. [6] තදා පි පාරොහ මත්තමෙව පවිට්ඨ සීමට්ඨතං සම්පෙති, තස්මා සබ්බෝ පි ආකාසට්ඨ සාඛාභාගෝ පුරිම සීමට්ඨතං න විජහති. තතෝ ආගතභාගස්ස අවිජහිතත්තා ති අම්හාකං ඛන්ති, උදකුක්ඛෙප නදී ආදිසු පි එසෙව නයෝ. තත්ථ ච විසභාග සීමාය එවං පවිට්ඨ සකලසීමා සොධනං [7] සභාගාය සීමාය එවං පවිට්ඨ ථුසිත්වා ඨිතමත්ත භික්ඛුසොධන ඤ්ච සබ්බං පුබ්බෙ වුත්ත නයමෙව.

පාරයතීති අපෙක්ඛාත්ථරති. නදියා උභොසු තිරෙසු පතිට්ඨමානා සීමා නදී අපෙක්ඛාත්ථරා නාම හොතීති ආහ **නදිං අපෙක්ඛාත්ථරමානන්ති.**

1. ම. කොපෙති එව.
2. ම. 1. තාදිසඤ්හි.
3. ම. අසක්කුණෙය්‍යං උභොසු.
4. ම. පතිතං.
5. ම. යඤ්හිපන සාඛාය.
6. ම. තථාපි.
7. ම. සභාගාය පවිට්ඨෙ.

අනෙනා නදියං හි සීමා න ඔතරති, නදී ලක්ඛණෙ පන අසති [1] ඔතරති. **සා ච තදා නදී පාරසීමා න හොතීති** ආහ **නදියා ලක්ඛණං නදී නිමිත්තෙන වුත්තනයමෙව** ති. **අසසා** ති භවෙය්‍ය. "අවස්සං ලබ්භනෙය්‍යා පන ධුව නාවා හොතී"ති සම්බන්ධො. **නාවායා** ති ඉමිනා නාවං විනා පි සීමා බන්ධා සුබන්ධා එව හොති. **ආපත්ති පරිහාරත්ථං නාවා** ති දස්සෙති. [2] **රුක්ඛ සඞ්ඝාටමයො** ති අනෙක රුක්ඛෙ එකතො සංසෙත්වා කතසෙතු. **රුක්ඛං ඡින්දිත්වා කතො** ති පාඨසෙසො. [3]"සබ්බෙ නිමිත්තානං අනෙනා සිතෙ භික්ඛූ හත්ථපාසගතෙ කත්වා"ති ඉදං උභින්නං තීරානං එකගාමක්ඛෙත්තභාවං සන්ධාය වුත්තං. **පබ්බත සණ්ඨානා** ති එකතො උග්ගත දීප සිඛරත්තා වුත්තං.

සමූහනිත්වා ති විනාසෙත්වා, උබ්භරිත්වාති අත්ථො. ඉද ඤ්ච **ආපත්ති පරිහාරත්ථං** වුත්තං. **යානිකානීචී** ති ඉධ නිමිත්තානං සීමාය පාළියං සරූප තො අවුත්තත්තා වුත්තං. **අට්ඨාරසා** ති අඞ්කවිදූ විහාර මපි උපාදාය වුච්චති. **නෙසං සීමා** ති තෙසු සීමාවිහාරෙසු සීමානා නති ඉමස්ස විවරණං. **ඊසක** නති ඊසකං බ්‍යුළ්හොති අත්ථො. ඉමමෙව ත්ථං දස්සෙතුං **අපන්න වුළ්හභාවො අහොසී** ති වුත්තං. **අමනසි කාරොනෙනා** ති ඉච්ඡා අන තික්කමස්ස කාරණං වුත්තං. **සෝ** ති භික්ඛුනී සඞ්ඝා. **මෙපී** ති වෙසමාන සංවාස අවිප්පවාසායො. **අවිප්පවාස සීමා** ති මහාසීමං සන්ධාය වදති. තත්ථෙව යෙහුය්‍යෙන අවිප්පවාසාති. **අවිප්පවාසං අජානන්නා පි** ති ඉදං මහාසීමාය විජ්ජමානා විජ්ජමානත්තං තස්සා බාහිර පරිච්ඡෙද ඤ්ච අජාන නනානං වසෙන වුත්තං. එවං අජානන්තෙහි පි අන්නෙනා සීමාය ඨත්වා කම්මවාචාය කතාය සා සීමා සමූහතාව හොති නි ආහ **"සමූහනිතුඤ්ච ව බන්ධිතුඤ්ච සක්කිසසනතී"**ති. **නිරාසඞ්කට්ඨානෙ** නි ඛණ්ඩසීමා රහිතට්ඨානෙ. ඉදඤ්ච මහාසීමාය විජ්ජමානායඵ පි කම්මකරණ සුඛත්ථං ඛණ්ඩසීමා ඉච්ඡි තා නි තං චෙතියඞ්ගණාදි බහුසන්නිපාතට්ඨානෙ න බන්ධති වුත්තං. තත්ථා පි [4] සීමාබන්ධා සුබන්ධා එව මහාසීමා විය. **පවිඛණිතුං පන න සක්කිසස නෙන වා** නි ඉදං ඛණ්ඩසීමාය අසමූහතත්තා තස්සා අවිජ්ජමානත්තස්ස අජානනතො ව මහාසීමා බන්ධනං සන්ධාය වුත්තං. ඛණ්ඩ සීමං පන නිරා සඞ්කට්ඨානෙ බන්ධිතුං සක්කිසසනෙතව.

සීමා සමෙහදං කත්වා නි ඛණ්ඩසීමාය විජ්ජමානපක්ඛ සීමාය සීමං අපෙක්ඛාත්ථරණ සමෙහදං කත්වා අවිජ්ජමාන පක්ඛ පි සමෙහද සඞ්කාය අනිවත්තනෙන සමෙහද සඞ්කරං කත්වා. **අවිහාරං කරෙය්‍යු** නති සඞ්ඝ කම්මා [5] රහං න කරෙය්‍යුං. පුබ්බෙහි චෙතියඞ්ගණාදි නිරූඞ්කට්ඨානෙ කම්මං කාතුං සක්කා. ඉදානි තම්පි විනාසිත නති අධිප්පායො. **න සමූහනිතබ්බා** නි ඛණ්ඩ සීමං අජානන්තෙහි න සමූහනිතබ්බා. **උභොපි න ජානන්තී** නි උභින්නං පදෙස නියමං වා තාසං විජ්ජා මපි වා අඤ්ඤතරාඤ්ච වා

---

1. සී. ඔත්ථරති.
2. සී. රුක්ඛසෙතුමත්තොති.
3. සී.මු.ඤ. & ම.ඤ. සබ්බනිමිත්තානං.
4. ම. සා බන්ධා සුබන්ධා එව.
5. ම. න රහං කරෙය්‍යුං.

විජ්ජමානතං වා අවිජ්ජමානභාවං වා න ජානන්ති සබ්බත්ථ සඞ්ඝා එව හොති. **නෙව සමූහනිතුං න බන්ධිතුං සක්ඛිස්සන්තී** ති ඉදං නිරාසඞ්කටඨානෙ ඨත්වා සමූහනිතුං [1] සකෙකාණ්ඩා පි මහාසීමං පටිබන්ධිතුං න සකෙකාණ්ඩී ති ඉමමත්ථං සන්ධාය වුත්තං. **ණව සක්කා** =පෙ= **කම්මවාචං කාතූ** නති ඉදං සීමාබන්ධන කම්මවාචං සන්ධාය වුත්තං. **තසමා** ති යසමා බන්ධිතුං න සක්කා, තසමා න සමූහනිතබ්බා ති අත්ථෝ, කෙචි පන ඊදිසෙසු පි විහාරෙසු ඡ පඤ්ච මතෙන භික්ඛූ ගහෙත්වා විහාරකොටිතො පට්ඨාය විහාරපරිකෙඛ පස්ස අන්තො ච බහි ච සමන්තා ලෙඩ්ඩුපාතෙ සබ්බත්ථ මඤ්චපමාණෙ ඔකාසෙ නිරන්තරං ඨත්වා පඨමං අවිප්පවාස සීමං, තතො සමානසංවාසක සීම ඤත්ව සමූහන්න වසෙන සීමාය සමුග්ගහිතෙ කතෙ තසමිං විහාරෙ ඛණ්ඩ සීමාය [2] මහාසීමායපි වා විජ්ජමානත්තෙන සති අවසසං එකාසම්ං මඤ්චට්ඨා නෙ තාසං මජ්ඣගතා හෙ භික්ඛූ තා සමූහනෙයය්‍යුං. තතො ගාම සීමා එව [3] අවසිස්සෙයය්‍ය, න හෙත්ථ සීමාය තාපපරිච්ඡෙදස්ස වා ජානනං අඞ්ගං, සීමාය පන අන්තොඨානං, සමූහනිස්සාමා ති [4] කම්මවාචා කරණඤ්ච ත්ථ අඞ්ගං. අට්ඨකථායං "ඛණ්ඩ සීමං පන ජානන්තා අවිප්පවාසං අජානන්තා පි සමූහ නිතුං වෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්තී"ති එවං මහාසීමාය පරිච්ඡෙදස්ස අජාන නෙ පි [5] සමූහන්නස්ස වුත්තත්තා ගාමසීමාය [6] එව අවසිට්ඨාය තත්ථ යථා රුචි දුවිධ මපි සීමං බන්ධිතුං වෙව උපසම්පදාදි කම්මං කාතුඤ්ච වට්ටතී ති වදන්ති. තං යුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

පාළියං "අසම්මතාය භික්ඛවෙ සීමාය"ති ආදිනා ගාමසීමාය එව ඛඩ සීමාය ඛෙත්තං අරඤ්ඤ නදී ආදයො විය සත්තබ්භන්තර උදකුක්ඛෙපා දීනං, සාව [7] ගාමසීමා ඛඩසීමා විරහිතට්ඨානෙ සයමෙව සමානසංවාසා හොති ති දස්සෙති. යා තස්ස ගාමස්ස වා ගාමසීමා ති එත්ථ ගාමසීම පරි ච්ඡෙදස්ස අන්තො ච බහි ච ඛෙත්ත වත්ථු අරඤ්ඤ පබ්බතාදිකං සබ්බං ගාමඛෙත්තං සන්ධාය **ගාමස්සා** ති වුත්තං, න අන්තරඝරමෙව, තසමා තස්ස සකලස්ස ගාමඛෙත්තස්ස [8] සම්බන්ධිනියා ගාමසීමා ති එවමත්ථො වෙදි තබ්බා, යො හි සො අන්තරඝර ඛෙත්තාදිසු අනෙකෙසු භූම්භාගෙසු ගාමො ති [9] එකන්නෙන ලොකජ්ඤෙහි පඤ්ඤත්තො ගාමවොහාරො, සො ව ඉධ ගාමසීමා ති පි වුච්චතී ති අධිප්පාඅයො, ගාමො එව හි ගාමසීමා, ඉමිනාව නයෙන උපරි අරඤ්ඤ නදී සමුද්දෙ ජාතස්සරෙ ති එවං නෙසු භූමිප දෙසෙසු [9] එකන්නෙන ලොකජ්ඤ පඤ්ඤත්තානං මෙව අරඤ්ඤාදීනං අරඤ්ඤ සීමාදි භාවො වෙදිතබ්බා, ලොකෙ පන ගාමසීමාදි වොහාරෙ ගාමා දීනං මරියාදානමෙ ව වත්තුං වට්ටති, න ගාමඛෙත්තාදිසු සබ්බත්ථ, සාසනෙ පන නෙ ගාමාදයෙ ඉතරනිවත්තී අත්ථෙන සයමෙව අත්තනො මරියාදති කත්වා ගාමො එව ගාමසීමා, අරඤ්ඤමෙව අරඤ්ඤසීමා =පෙ= සමුද්දොඑව සමුද්දසීමා ති සීමවොහාරෙන වුත්තානි වෙදිතබ්බා.

---

1. ම. සඤ්ඤාතෙකාපි. 4. ම. කම්මවාචාය. 7. ම. ගාමසීමාය විරහිතට්ඨානෙ.
2. ම.මහාසීමායඤ්ච විජ්ජමානත්තෙ. 5 ම. සමූහන්නස්ස. 8. ම. සම්බන්ධිනිඤ.
3. ම. අවසිස්සෙයය්‍යුං. 6. ම. එවව. 9. ම. එකත්තෙන.

"නිගමසසවා"ති ඉදං ගාමසීමපපභෙදං සබබං උපලක්ඛණවසෙන දසෙසතුං වුත්තං, තෙනාහ නගර මපි ගඞ්ගනමෙවාති. බලිං ලභන්තී ති ඉදං යෙභුය්‍යවසෙන වුත්තං, අයංගාමො එත්තකො කරීසභාගොති ආදිනාපන රාජපණ්ණෙසු ආරොපිතෙසු භූමිභාගෙසු යසමිං යසමිං තළාක මාතිකා සුසාන පබ්බතාදිකෙ පදෙසෙ බලිං න ගණ්හන්ති, සො පි ගාමසීමා එව, රාජාදීහි පරිච්ඡින්නා භූමිභාගො හි සබ්බාව ඨපෙත්වා නදී ලොණී ජාතසසරෙ ගාමසීමා ති [1] වෙදිතබ්බා, තෙනාහ පරිච්ඡින්දිත්වා රාජා කාසසචි දෙති ති. සචෙ පන තත්ථ රාජා කිඤ්චිපදෙසං [2] ගාමන්තරෙන වියොජෙති [3] සො පි ගාමසීමතං එව භජති, නදී ජාතසසරෙසු විනාසෙත්වා තළාකාදිභාවං වා පූරෙත්වා ඛෙත්තාදිභාවං වා පාපිතෙසු පි එසෙවනයො. යෙ පන ගාමා රාජ වොරාදි භය පීළිතෙහි මනුසෙසහි ඡඩ්ඩිතා, චිරමපි නිම්මනුස්සා තිට්ඨන්ති, සමන්තා පන ගාමා සන්ති, තෙ පි පාටෙක්කං ගාමසීමාව, හොන්ති හි රාජානො සමන්තාගාමවාසීහි [4] කසාපෙත්වා වා යෙහි කෙහිචි කාසිතට්ඨානං ලික්ඛිත්වා වා බලිං ගණ්හන්ති, [5] අඤ්ඤත්‍ර වා ගාමෙන එකීභාවං උපනෙන්ති, යෙ පන ගාමා රාජූහි පි පරිච්චත්තා, ගාමක්ඛෙත්තා [6] නන්තරිකානං මහාරඤ්ඤානං එකී භූතා, තෙ අගාමකා රඤ්ඤසීමතං පාපුණන්ති, පුරිමා ගාමසීමා විනස්සති. රාජානො පන එතාසම්පි අරඤ්ඤාදිපපදෙසෙ මහන්තං ගාමං කත්වා අනෙක සහස්සානි කුලානි වාසාපෙත්වා තත්ථ වාසීනං භොග ගාමා ති සමන්තා [7] බහු ගාමෙ පරිච්ඡින්දිත්වා දෙන්ති, [8] පුරාණ ගාමානං පරිච්ඡෙදඤ්ච [9] විනාසෙන්ති, තෙ පි පවෙක්කං ගාමසීමා එව, එත්තාවතා [10] පුරිමං ගාමසීමතං විජහන්ති. සා ච ඉතරා චා ති ආදි "සමානසංවාසා එකුපොසථා"ති පාළිපදස්ස අධි පප්පාය විවරණං, තත්ථ හි සාව රාජිච්ඡාවසෙන පරිවත්තිත්වා සම්පජ්ජන්නා අභිනවා ච ඉතරා ච අපරිවත්තා [11] පකති ගාමසීමා ච, යථා බද්ධසීමාය සබ්බං සඞ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටති, එවමෙතා පි [12] සබ්බකම්මාරහසදිසෙන බද්ධසීමා සදිසා, සා සමානසංවාසා එකුපොසථා ති අධිප්පායො. සාමඤ්ඤතො බද්ධ සීමාසදිසා ති වුත්තෙ තිච්චරා විප්පවාස සීමං බද්ධසීමං එව මඤ්ඤන්තී ති තං සදිසතා නිවත්තන මුඛෙන උපරි සත්තබභන්තර සීමාය නං සදිසතා පි අත්ථීති දස්සන නයස්ස ඉධෙව පසඞ්ගනන්ති දසෙසතුං කෙවල නන්ති ආදි වුත්තං.

විඤ්ඤාවච්ඡදිසෙ අරඤ්ඤෙ ති යත්ථ අසුක ගාමස්ස ඉදං ඛෙත්ත නන්ති ගාම වොහාරො නත්ථි, [13] යත්ථ පන නෙව කාසනන්ති න වපන්ති, තාදිසෙ අරඤ්ඤෙ, මච්ඡබන්ධානං අගමනපථා නිම්මනුස්සාවාසා සම්බුද්ධන්තර දීපකා පි එත්තෙව සඞ්ගයන්ති, යං යං හි අගාමක්ඛෙත්තභූතං නදී සම්බුද්ධ ජාතසසර විරහිතං පදෙසං, තං සබ්බං අරඤ්ඤසීමා ති වෙදිතබ්බං, සා ච සත්තබභන්තර සීමං විනා ව සයමෙව සමානසංවාසා බද්ධසීම සදිසා, නදී ආදි සීමාසු විය සබ්බ මෙත්ථ සඞ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටති. නදී සම්බුද්ධ ජාතසසරානං තාව අට්ඨකථායං

---

1. ම. වෙදිතබ්බා.
2. ම. ගාමන්තරෙන පයොජෙති.
3. ම. සොපවිට්ඨ.
4. ම. කසාපෙත්වා වාරෙත්වාකෙවි.
5. ම. අරඤ්ඤෙඤ්ඤනවා.
6. ම. නන්තරිකාමහාරඤ්ඤෙඤ්ඤන.
7. ම. භූතගාමෙ.
8. ම. පුරාණනාමං පන.
9. ම. න විනාසෙන්ති.
10. ම. පුරිමගාම සීමන්තං න විජහන්ති.
11. ම. පකතිසීමාව.
12. ම. සබ්බාකම්මාරහතා.
13. ම. යත්ථ ච න කසන්ති.

"අත්තනෝ [1] සභාවෙනෙව බද්ධසීම සදිසා"ති ආදිනා වුත්තත්තා සීමතා සිද්ධ අරඤ්ඤස්ස පන සීමතා කථන්නි? සත්තබ්භන්තර සීමානුජානන සුත්තාදි සාමඤ්ඤතො, යථා හි ගාමසීමාය වගග කම්ම පරිහාරත්ථං බහු බද්ධ සීමායෝ අනුඤ්ඤාතා, තාස ඤව විත්‍ථාරමන්තරා අඤ්ඤමඤ්ඤං අසම්භෙදත්ථං සීමන්ත රිකා අනුඤ්ඤාතා, එව ම්ධා රඤ්ඤෙ පි සත්තබ්භන්තර සීමා, තාස ඤව විත්‍ථාර මන්තරා [2] සීමන්තරිකා පාළි අට්ඨකථාසුපි [3] විධානසාමඤ්ඤතො අරඤ්ඤ සසා පි සභාවෙනෙව නදී ආදීනං විය සීමභාවෙ තස්ථ වගගකම්ම පරිහාරත්ථ මෙව සත්තබ්භන්තර [4] සීමාය අනුඤ්ඤාතා ව [5] සිද්ධා ති වෙදිතබ්බා. තස්ථ සීමායමෙව හි ඨිතා සීමට්ඨානං වගග කම්මං කරොන්ති, න අසීමායං ආකාසෙ ඨිතාවිය ආකාසට්ඨානං, එවමෙව හි සාමඤ්ඤං ගහෙත්වා "සබ්බාභික්ඛවෙ නදී අසීමා"ති ආදිනා පටික්ඛිත්ත බද්ධසීමාන මපි නදී සමුද්ද ජාතසසරානං අත්තනෝ සභාවෙනෙව සීමභාවෝ අට්ඨකථායං වුත්තෝ ති ගහෙතබ්බා.

අථස්ස ඨිතොකාසතෝ ති අස්ස භික්ඛුස්ස ඨිතොකාසතෝ, සවෙ පි හි [6] භික්ඛුසීමාය තිට්ඨති, තස්ස ඨිතොකාසස්ස බාහිරන්තතෝ පට්ඨාය භික්ඛූ නං වගගකම්ම පරිහාරත්ථං සීමාපෙක්ඛාය උපපත්තියා තාසසහ සයමෙව සඤ්ජාතා සත්තබ්භන්තර සීමා සමානසංවාසකාති අධිප්පායෝ. යත්ථ පන බුද්ධකෙ අරඤ්ඤෙ මහන්තෙහි භික්ඛූහි පරිපුණ්ණතාය වගගකම්ම සඞ්ඛා භාවෙන සත්තබ්භන්තර සීමාපෙක්ඛා නත්ථි, තත්ථ සත්තබ්භන්තර සීමා න උපපජ්ජති, කෙවලා රඤ්ඤෙ සීමාය මෙව, තත්ථ සඞ්ඝෙන කම්මං කාතබ්බං, නදී ආදිසු පි එසෙව නයෝ, වක්ඛති හි [7]"සවෙ නදී නාතිදීඝා හොති පහව තො පට්ඨාය යාව මුඛවාරා සබ්බත්ථ සඞ්ඝා නිසීදන්ති උදකුක්ඛෙප සීමාකම්මං නත්ථි"ති ආදි, ඉමිනා එවව වචනෙන වගගකම්ම පරිහාරත්ථං සීමාපෙක්ඛාය සති එව උදකුක්ඛෙප සත්තබ්භන්තර සීමා උපපජ්ජන්ති, නාසති ති දට්ඨබ්බං, කෙචි පන [8] සමන්තා සත්තබ්භන්තරං මිනිත්වා පරිච්ඡේද කරණෙනෙව සීමා සඤ්ජායති න සයමෙවාති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං, යදි හි අබ්භන්තර පරිච්ඡේද කරණපච්චයෙන සීමා උපපජ්ජෙය්‍ය, [9] අබ්බසීමා ච න සියා භික්ඛූ නං කිරියාපච්චය සිද්ධතො. අපි ච වඩ්ඪකිහත්ථානං පකතිහත්ථානඤ්ච ලොකෙ අනෙකවිධත්තා විනයෙ ඒදිසං හත්ථප්පමාණ නන්ති අවුත්තත්තා ච යෙන කෙනචි [10] මිනන්නෙන ව භගවතා අනුඤ්ඤාතෙන නුඛො හත්ථෙන මිනිතං න නුඛො ති සීමාය විපත්තිසඞ්කා භවෙය්‍ය, මිනන්තෙහි ච අණුමත්ත මපි ඌන මධිකං අකත්වා මිනිතුං අසක්කුණෙය්‍යතාය විපත්ති එව සියා, පරිස වසෙන වා යං වඩ්ඪමානා තෙසං මිනන්නෙන [11] වඩ්ඪති වා හායති වා, යාය සති සඞ්ඝෙ ව යං කම්මං කාතුං තෙසං භික්ඛූනං පයොගෙන සමුපපන්නා සීමා තෙසං පයොගෙන විනස්සති අවිනස්සති ච, කථං බද්ධසීමා විය යාව

---

1. ම. & සී. සභාවෙන.
2. ම. සීමන්තරිකාය.
3. ම. ඨානසාමඤ්ඤතො.
4. ම. සීමාය අනුඤ්ඤාතත්තාව.
5. ම. සිද්ධොති වෙදිතබ්බා.
6. ම. භික්ඛු සභඤ්ඤා නිට්ඨති.
7. ම. & සී. සවෙනාති දීඝා.
8. ම. සමන්තා අබ්භන්තරං.
9. ම. අබ්බ සීමා ච සියා.
10. ම. මිනිතෙව.
11. ම. වඩ්ඪනිහායනත්තාවා හායති සඞ්ඝෙව කම්මං කත්වා ගතෙ අයං.

සාසනන්තරධානා න තිට්ඨෙය්‍ය? සිතියා ච පුරාණවිහාරෙසු විය සකලෙ පි අරඤ්ඤෙ කථා සීමාසම්භෙදසඞ්කා න භවෙය්‍ය? තසමා [1] සීමාපෙක්ඛාය මෙව සම්පජ්ජති තබ්බිහමෙන විගච්ඡතී ති ගහෙතබ්බං.

යථාවෙ ත්ථ, එවං උදකුක්ඛෙප සීමාය මපි නදී ආදිසු පි. තත්ථා පි හි මජ්ඣිම පුරිසො න ඤ්ඤති, තථා සබ්බත්ථාමෙන ඛිපනං උභයත්ථාපි ච යස්සං දිසායං සත්තබ්භන්තරස්සවා උදකුක්ඛෙපස්ස වා ඔකාසො නපපහොති, තත්ථ කථං ඛිනනං ඛිපනං වා භවෙය්‍ය? ගාමක්ඛෙත්තාදිසු පවිසනතො අඛෙත්ත සීමා [2] පවිට්ඨා කිං නාම සීමා න විපජ්ජෙය්‍ය? අපෙක්ඛාය සිම්මුපපත්තියං පන යතො පහොති, තත්ථ සත්තබ්භන්තර උදකුක්ඛෙප සීමා සයමෙව පරිපුණ්ණා ජායන්ති, යතො පන නපපහොති, තත්ථ අත්තනො ඛෙත්තපපමාණෙනෙව ජායන්ති න බහි, යං පනෙත්ථ අබ්භන්තර ඛිනනපපමාණස්ස වාලිකාදි ඛිපන කම්මස්ස ච දස්සනං, [3] තං පන සඤ්ජාත සීමානං ඨිතට්ඨානස්ස පරිච්ඡෙද නත්ථං කතං ගාමූපචාර ඝරූපචාර ජාණත්ථං ලෙඩ්ඩු ඵුප්පාදි ඛිපන විධාන දස්සනං විය, තෙනෙව මාතිකට්ඨකථායං සීමං වා බන්ධති උදකුක්ඛෙපං වා පරිච්ඡින්දති ති වුත්තං. එවං කතෙ පි තස්ස පරිච්ඡෙදස්ස යාථාවතො ඤ්ඤතුං අසක්කුණෙය්‍යතෙන පුථුලතො ඤත්වා අන්නො තිට්ඨන්නෙනහි නිරාසඞ්ක ට්ඨානෙ ඨාතබ්බං. අඤ්ඤං බහි කරොන්නෙනහි අතිදූරෙ නිරාසඞ්කට්ඨානෙ පෙසෙතබ්බං, අපරෙ පන සීමාපෙක්ඛාය කිච්චං නත්ථි, මඟ්ගගමන නහා නාදි අත්ථෙහි එකභික්ඛුස්මි මපි අරඤ්ඤෙ වා නදි ආදිසු වා පවිට්ඨෙ තං පරික්ඛිපිත්වා සත්තබ්භන්තර උදකුක්ඛෙප සීමා සයමෙව පහා විය පදීපස්ස සම්පජ්ජති ගාමක්ඛෙත්තාදිසු තස්මිං ඔතිණ්ණමත්තෙන විගච්ඡති, තෙනෙව වෙ ත්ථ චිත්තං සඞ්ඝානං විසුං කම්මංකරොන්තානං සීමාවයස්ස අන්තරා සීමන්තරිකා අඤ්ඤං සත්තබ්භන්තරං උදකුක්ඛෙප ඤ්ඤව ඨපෙතුං අනුඤ්ඤතං. සීමාපරියන්තෙහි කෙනවි කමෙන පෙසිතස්ස භික්ඛුනො සමන්තා සඤ්ජාත සීමා ඉතරෙසං සීමාය ඵුසිත්වා සීමසම්භෙදං කරෙය්‍ය, සො මා හොතූ ති ඉතරථා හත්ථ චතුරඞ්ගුලමත්තාය පෙත්ථ සීමන්තරිකාය අනුජානිතබ්බතො, අපි ච සීමන්තරිකාය සිතස්සා පි උභයත්ථ කම්මක්ඛොපවවනතො පි චෙතං සිජ්ඣති, තම්පි පරික්ඛිපිත්වා සයමෙව සඤ්ජාතාය සීමාය උභින්න මපි සීමානං එකාය එව වා සඞ්කරතො, ඉතරථා තස්ස කම්මක්ඛොප [4] වවනං න යුජ්ජෙය්‍ය, වුත්තං හි මාතිකට්ඨකථායං "පරිච්ඡෙදබ්භන්තරෙ හත්ථපාසං විජහිත්වා සිතො පි පරිච්ඡෙදතො බහි අඤ්ඤං තත්තකං එව පරිච්ඡෙදං අනතික්කමිත්වා සිතො පි කම්මං කොපෙතී"ති. කිඤ්චා පි අගාමකාරණ්ඤ්ඤ සිතස්ස කම්ම කරණ්ණිච්ඡා විරහිතස්සා පි භික්ඛුනො සත්තබ්භන්තර පරිච්ඡින්නෙ [5] අඛෙත්තා කාසෙ චීවරවිප්පවාසො භගවතා අනුඤ්ඤතො, සො ච පරිච්ඡෙදෙ සීමා, එවං අපෙක්ඛං විනා සම්පජ්ජන්නා, තෙනෙවෙත්ථ "අයං [6] සීමා තිචීවරවිප්පවාස පරිහාර මපි ලභතී"ති වුත්තං, තසමා කම්මකරණ්ණිච්ඡං විනා පි වුත්තනයෙන

1. ම. සීමාපෙක්ඛාය එව.
2. ම. පවිට්ඨානාමානි සීමාවිපජ්ජෙය්‍ය.
3. ම. තං සඤ්ජාත.
4. සී. වචනං යුජ්ජෙය්‍ය.
5. ම. අජ්ඣොකාසෙ.
6. ම. & සී. සීමාචීවර.

සමුප්පත්ති ගහෙතබ්බා ති වදන්ති, තං න යුත්තං පදීපස්සපභා විය සබ්බ පුග්ගලාන ම්පි පච්චෙකං සීමාසම්භවෙන සඞ්ඝ ගණෙ වා කම්මං කරොන්තෙ තත්‍රට්ඨානං භික්ඛුනං සමන්තා පච්චෙකං සමුප්පන්නානං අනෙකසීමානං අඤ්ඤමඤ්ඤං සඞ්කරදොසප්පසඞ්ගතො, පරිසවසෙන වස්සා වඩ්ඩි හානි ච සම්භවති, පච්ඡා ආගතානං අභිනවසීමන්තරුප්පත්ති එව ගතානං සමන්තා ඨිතසීමා පි විනාසො ච [1] භවෙය්‍ය, පාළියං පන "සමන්තා සත්තබ්භන්තරා අයං තත්ථ සමානසංවාසා"ති ආදිනා එකා එව සත්තබ්භන්තරා උදකුක්ඛෙ පා ච අනුඤ්ඤාතා, න වෙසා සීමා සභාවෙන කාරණසාමත්ථියෙන වා පභා විය පදීපස්ස උප්පජ්ජති. කින්තු භගවතො අනුජානනෙනෙව, භගවා ච [2] ඉමායො අනුජානන්තො භික්ඛූනං වග්ගකම්ම පරිහාරෙන [3] කම්මකරණ සුඛත්ථමෙ ච අනුඤ්ඤාසීති කථං? නහානාදිකිච්චෙන පවිට්ඨාන ම්පි සමන්තා තාසං සීමානං සමුප්පත්ති පයොජනා භාවා, පයොජනෙ ච එකං එව පයො ජන න්ති. කථං පච්චෙකං භික්ඛුගණනාය අනෙකසීමා සමුප්පත්ති? "එක සීමායං හත්ථපාසං අවිජහිත්වා ඨිතා"ති හි වුත්තං, යං පන චින්නං සීමානං අන්තරා තත්තකපරිච්ඡෙදෙනෙව සීමන්තරික ඨපන වචනං තත්ථ ඨිතානං කම්මකොප වචනඤ්ච, තම්පි ඉමාසං සීමානං පරිච්ඡෙදස්ස දුබ්බොධතාය සීමාය සම්භෙද සඞ්ක කම්මකොප සඞ්ක ඤ්ච දූරතො පරිහරිතුං වුත්තං.

යො ච චීවරා විප්පවාසත්ථං භගවතා [4] අබ්භොකාසො දස්සිතො සත්ත බ්භන්තර පරිච්ඡෙදො, සො සීමා එව න හොති. ඛෙත්ත තළාකාදි පරිච්ඡෙදො විය අයමෙත්ථ එකො පරිච්ඡෙදොව, තත්ථ ච බහුසු භික්ඛූසු එකතො ඨිතෙසු තෙසං විසුං විසුං අත්තනො ඨිතට්ඨානතො පට්ඨාය සමන්තා සත්තබ්භන්තර පරිච්ඡෙදබ්භන්තරෙ එව චීවරං ඨපෙතබ්බං, න පරිස පරියන්තතො පට්ඨාය, පරිසපරියන්තතො පට්ඨාය හි අබ්භන්තරෙ ගය්හමානෙ අබ්භන්තර පරියො සානෙ ඨපිත චීවරං මජ්ඣෙ ඨිතස්ස [5] අබ්භන්තරතො බහි හොතීති තං අරුණු ග්ගමනෙ නිස්සග්ගියං සියා, සීමා පන පරිස පරියන්තතො ච [6] ගහෙතබ්බා, චීවරවිප්පවාස පරිහාරොපෙත්ථ අබ්භොකාස පරිච්ඡෙදස්ස විජ්ජමානත්තා වුත්තො, න පන යාව සීමපරිච්ඡෙදං [7] ලබ්භමානත්තා වුත්තො. මහාසීමාය අවිප්පවාස සීමා වොහාරො විය, මහාසීමායම්පි හි ගාම ගාමූපචාරෙසු චීවරං නිස්සග්ගියං හොති, ඉධා පි මජ්ඣෙ ඨිතස්ස සීමාපරියන්තෙ නිස්සග්ගියං හොති, තස්මා යථාවුත්ත සීමාපෙක්ඛවසෙනෙවෙ තාසං සත්තබ්භන්තර උදකුක්ඛෙප සීමානං උප්පත්ති, තබ්බිගමෙන විනාසො ච ගහෙතබ්බා ති අම්භාකං ඛන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං, අඤ්ඤො වා පකාරො ඉතො යුත්තතරො ගවෙසි තබ්බො, ඉධ පන "අරඤ්ඤෙ සමන්තා සත්තබ්භන්තරා"ති එවං පාළියං "විඤ්ඤාටවි සදිසෙ අරඤ්ඤෙ සමන්තා සත්තබ්භන්තරා"ති අට්ඨකථාය ඤ්ච රුක්ඛාදි නිරන්තරෙ පි අරඤ්ඤෙ සත්තබ්භන්තර සීමාය විහිතත්තා අත්ත

1. සී. සම්භවෙය්‍ය.
2. සී. ඉමා අනුජානන්තො.
3. ම. කම්මකරණත්ථමෙවා.
4. ම. අබ්භොකාසෙ.
5. සී. සත්තබ්භන්තරතො.
6. සී. ගහෙතබ්බො.
7. ම. ලබ්භමානත්තාමහාසීමාය.

නො නිස්සය භූතතාය අරඤ්ඤසීමාය සහ [1] එතස්සා රුක්ඛාදි සම්බන්ධෙ දෙසාභාවො පගෙව අගාමකෙ රුක්ඛෙහි නිස්සිතෙ පි පදෙසෙ චීවරවිප්ප වාසස්ස රුක්ඛපරිහාරං විනාව අබ්භොකාස [2] පරිහාරොව අනුමතො ති සිඬො ති වෙදිතබ්බො.

උපචාරත්ථාය ති සීමන්තරිකත්ථාය සත්තබ්භන්තරතො අධිකං වට්ටති, ඌනකං පන න වට්ටති [3] එව සත්තබ්භන්තර පරිච්ඡෙදස්ස දුබ්බිජානත්තා, තස්මා සඞ්ඝං විනා එකෙනා පි භික්ඛුනා බහි තිට්ඨන්තෙන අඤ්ඤං සත්තබ්භ න්තරං අතික්කමිත්වා [4] අතිදූරෙ එව ඨාතබ්බං ඉතරථා කම්මකොප [5] සඞ්කර තො, උදකුක්ඛෙපෙ පි එසෙවනයො, තෙනෙව වක්ඛති "ඌනකං පන න වට්ටතී"ති, ඉදඤ්ච ත්ථ සීමන්තරික විධානං චින්නං බඬසීමානං සීමන්තරි කානුජානන සුත්තානුලොමතො සිඬන්ති දට්ඨබ්බං. කිඤ්චාපිහි භගවතා නිදානවසෙන එකගාමසීම නිස්සිතානං එකසභාගාන ඤ්ච චින්නං බඬසීමාන මෙව අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණ දොසපරිහාරාය සීමන්තරිකා අනුඤ්ඤාතා, තථා පි තදනුලොමතො එක අරඤ්ඤ සීම නදී ආදිසීම ඤ්ච නිස්සිතානං [6] එකසභාගානං චින්නං සත්තබ්භන්තරසීමාන ම්පි උදකුක්ඛෙප සීමාන ම්පි අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්භෙද ජ්ඣොත්ථරණ සීමන්තරිකං විනා අබ්‍යවධා නෙන ඨානඤ්ච භගවතො අභිමතමෙවා ති ඤ්ත්වා අට්ඨකථාචරියා ඉධා පි සීමන්තරිකවිධාන මකංසු, [7] විසභාගසීමාන ම්පි හි එකසීම [8] නිස්සිතතං එක සභාගත්තඤ්චා ති චීහඬ්ගෙහි සමන්නාගතෙ සති එකං සීමන්තරිකං විනා ඨානං සම්භෙදාය හොති, නාසතී ති දට්ඨබ්බං. සීමන්තරික විධාන සාමත්ථි යෙනෙව චෙතාසං රුක්ඛාදි සම්බන්ධො පි බඬසීමානං විය අඤ්ඤමඤ්ඤං න වට්ටතී ති අය ම්පි නයතො දස්සිතො එවාති ගහෙතබ්බං.

සභාවෙනෙ වා ති ඉමිනා ගාමසීමා විය අබඬසීමාති දස්සෙති. **සබ්බ මෙ ත්ථ සඞ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටතී** ති "සමානසංවාසා එකුපොසථා"ති දස්සෙති. **යෙන කෙනවී** ති අන්තමසො සූකරාදිනා සත්තෙන මහොඝෙන පන උන්නතට්ඨානතො නින්නට්ඨානෙ පතන්තෙන ඛතො ඛුද්දකො වා මහන්තො වා ලක්ඛණ යුත්තො ජාතස්සරොව, එත්ථා පි ඛුද්දකෙ උදකුක්ඛෙප කිච්චං නත්ථි, සමුද්දෙ පන සබ්බථා උදකුක්ඛෙපසීමායමෙව කම්මං කාතබ්බං සොධෙතුං දුක්කරත්තා. **පුන තත්ථා** ති ලොකවොහාර සිඬාසු එතාසු නදී ආදීසු තීසු අබඬසීමාසු පුන වග්ගකම්ම පරිහාරත්ථං සාසනවොහාර සිඬාය අබඬසීමාය පරිච්ඡෙදං දස්සෙන්තොති අධිප්පායො.

පාළියං "යං මජ්ඣිමස්සපුරිසස්සා"ති ආදිසු උදකං උක්ඛිපිත්වා ඛිපියති එත්ථාති = උදකුක්ඛෙපො, උදකස්ස පතනොකාසො, තස්මා උදකුක්ඛෙපා. අයඤ්ච ත්ථ පදසම්බන්ධවසෙන අත්ථො පරිසපරියන්තතො පට්ඨාය සමන්තා යාව මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස උදකුක්ඛෙපො උදක පතනට්ඨානං, තාව යන්තං

1. සී. එකිස්සා.
2. සී. පරිහාරො ව.
3. සී. එවං සත්තබ්භන්තර.
4. සී. අබ්භන්තරෙ එව.
5. සී. සඞ්කතො.
6. සී. එකසභාවානඤ්ච.
7. සී. සභාග.
8. ම. 1. නිස්සිතත්තං.

පරිච්ඡින්නට්ඨානං, අයං තත්ථ නදී ආදිසු අපරා සමානසංවාසා උදකුක්ඛෙප සීමාති. **තස්ස අන්තො** ති තස්ස උදකුක්ඛෙප පරිච්ඡින්නස්ස ඨානස්ස අන්තො, න කෙවලඤ්ච තස්සෙව අන්තො, තතො බහි එකස්ස උදකුක්ඛෙපස්ස අන්තො ඨාතුං න වට්ටති ති වචනං උදකුක්ඛෙප පරිච්ඡේදස්ස දුබ්බිජානතො කම්මකොප සඞ්කා හොතී ති, තෙනෙව මාතිකට්ඨකථායං "පරිච්ඡේද බහන්තරෙ හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතො පි පරිච්ඡේදතො බහි අඤ්ඤං තත්තකං එව පරිච්ඡේදං අනතික්කමිත්වා ඨිතො පි කම්මං කොපෙති ති ඉදං සබ්බඅට්ඨකථාසු සන්නිට්ඨාන"න්ති වුත්තං, යං පනෙ ත්ථ සාරත්ථදීපනියං "තස්ස අන්තො හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතො කම්මං කොපෙතී ති [1] ඉමිනා පරිච්ඡේදතො බහි යත්ථ කත්ථචි ඨිතො කම්මං න කොපෙතී"ති වත්වා මාතිකට්ඨකථා වචනම්පි පටික්ඛිපිත්වා "නෙව පාළියං න අට්ඨකථායං උපලබ්හතී"ති ආදි බහුං පපඤ්චිතං, තං [2] න සුන්දරං ඉධ අට්ඨකථාවචනෙන [3] මාතිකට්ඨකථා වචනස්ස නයතො සංසන්දනතො [4] සඞ්ඝටනතො, තථා හි චින්නං උදකුක්ඛෙප පරිච්ඡේදන මන්තරා විදත්ථි චතුරඞ්ගුල මත්තම්පි සීමන්තරිකං අඨපෙත්වා "අඤ්ඤො උදකුක්ඛෙපො [5] සීමන්තරිකත්ථාය ඨපෙතබ්බො, තතො අධිකං වට්ටති එව, ඌනකං පන න වට්ටතී"ති එවං ඉධෙව වුත්තෙන ඉමිනා අට්ඨකථාවචනෙන සීමන්තරිකොපචාරෙන උදකුක්ඛෙපතො ඌනකෙ [6] ඨපිතෙ සීමාය සීමාසම්භෙදතො කම්මකොපො පි වුත්තො එව, යදග්ගෙන ච එවං වුත්තො, තදග්ගෙන තත්ථ එක භික්ඛුනො පවෙසෙපි සති තස්ස සීමට්ඨභාවතො කම්මකොපො වුත්තො එව හොති. අට්ඨකථායං "ඌනකං පන න වට්ටතී"ති කථනඤ්චිතං උදකුක්ඛෙප පරිච්ඡේදස්ස දුබ්බිජානත්තෙන පි සීමසම්භෙදසඞ්කා පරිහාරත්ථං වුත්තං. සත්තබහන්තර සීමානමන්තරා තත්තක පරිච්ඡේදෙනෙව සීමන්තරික විධානවචනතො පි එතාසං දුබ්බිජානපරිච්ඡේදතා තත්ථ ච ඨිතානං කම්මකොප සඞ්කාව සිජ්ඣති, කම්මකොප සඞ්කාට්ඨාන ම්පි ආචරියා දූරතො පරිහාරත්ථං කම්මකොප ට්ඨාන න්ති වත්වාව ඨපෙසු න්ති ගහෙතබ්බං.

න න්ති සීමං. **සිසමෙව අතික්කමෙතී** ති ඉමිනා තං අනතික්කමිත්වා අන්තො එව පරිවත්තමානාය කාතුං වට්ටතීති දස්සෙති, එතදත්ථමෙව හි වාලිකාදීහි සීමාපරිච්ඡින්දනං, ඉතරථා බහි පරිවත්තා නුඛො නො වා ති කම්මකොප සඞ්කා භවෙය්‍යාති. **අඤ්ඤිස්සා අනුසාවනා** ති කෙවලාය නදී සීමාය අනුසාවනා. **අන්තොනදියං ජාතරුක්ඛෙ වා** ති උදකුක්ඛෙප පරිච්ඡේදස්ස බහි ඨිතෙ රුක්ඛෙ පි වා, බහි [7] නදීතීරමෙව හි විසභාගසීමත්තා අබන්ධිතබ්බට්ඨානං, න අන්තො නදී, නිස්සයත්තෙන සභාගත්තා, තෙනෙව "බහි නදීතීරෙ විහාරසීමාය වා"ති ආදිනා තීරමෙව අබන්ධිතබ්බට්ඨාන ත්තෙන දස්සිතං, න පන නදී. **රුක්ඛෙපි ඨිතෙහි** ති ඉදං අන්තො උදකුක්ඛෙ පට්ඨං සන්ධාය වුත්තං, නහි බහි උදකුක්ඛෙපෙ භික්ඛූනං [8] ඨාතුං වට්ටති.

---

1. ම. සා. ඉමිනා බහි පරිච්ඡේදතො යත්ථ.
2. ම. න සුන්දරං මාතිකට්ඨකථාය.
3. ම. මාතිකට්ඨකථාය.
4. සී. සංදස්සනතො,
5. { ම. & සී. සීමන්තරිකාය. / සී.මු.ස. සීමන්තරියත්ථාය.
6. ම. ඨපිතෙ සීමසම්භෙදතො.
7. ම. නදීතීරමෙවහිසභාග.
8. ම. ඨාතුං න වට්ටති.

රුක්ඛස්සා ති තස්සෙව අන්තො උදකුක්ඛෙපට්ඨස්ස රුක්ඛස්ස. සීමං වා සොධෙත්වා ති යථා [1] වුත්ත විහාරෙ බඩසීමං ගාමසීම ඤ්ච තත්ථ ඨිත භික්ඛූ නං හත්ථපාසානයන බහිසීමාකරණවසෙනෙව සොධෙත්වා, යථා ච උදකු ක්ඛෙප සීමායං කම්මං කරොන්තෙහි එවං බඩසීමායං ගාමසීමායං වා කම්මං කරොන්තෙහි පි උදකුක්ඛෙප සීමට්ඨෙ සොධෙත්වාව කාතබ්බං, එතෙනෙව සත්තබ්භන්තරෙ අඤ්ඤසීමාහි පි උදකුක්ඛෙප සීමාය ඉමාය ච සඞ්ං තාසං රුක්ඛාදිසම්බන්ධදොසො පි නයතො දස්සිතොව හොති, ඉමිනාව [2] නයෙන සත්තබ්භන්තර සීමාය බඩසීමා ගාමසීමාහි පි සඞ්ං එතාසඤ්ච සත්තබ්භන්තර සීමාය සඞ්ං සම්බන්ධදොසො ඤාතබ්බො. අට්ඨකථායං පනෙ තං සබ්බං වුත්ත නයතො සක්කා [3] ඤාතුන්ති අදස්සෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤසමාසන්නාන මෙව වෙත්ථ දස්සිතං. තත්‍රිදං සුත්තානුලොමතො නයගහණමුඛං, යථා හි බඩසීමායං [4] සම්මතා බඩසීමා විපත්තිසීමා හොති තාසං අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදි සම්බන්ධො න වට්ටති, එවං නදීආදිසු සම්මතා පි බඩසීමා විපත්ති සීමාව හොතී ති තාහි පි සඞ්ං [5] තාසං රුක්ඛාදි සම්බන්ධො න වට්ටතී ති සිජ්ඣති, ඉමිනා නයෙන සත්තබ්භන්තර සීමාය ගාම නදී ආදීහි සඞ්ං උදකු ක්ඛෙප සීමාය ච අරඤ්ඤාදීහි සඞ්ං රුක්ඛාදි සම්බන්ධස්ස න වට්ටනක භාවො ඤාතබ්බො, එව මෙතා භගවතා අනුඤ්ඤාතා බඩසීමා සත්තබ්භන්තර උද කුක්ඛෙප සීමා අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්චෙව අත්තනො නිස්සය විරහිතාහි ඉතරීතරා සං නිස්සය සීමාහි ච රුක්ඛාදි සම්බන්ධෙ සති සම්භෙද දොස මාපජ්ජතී ති සුත්තානුලොමනයො ඤාතබ්බොව, අත්තනො අත්තනො පන නිස්සයභූත [6] ගාමාදීහි සඞ්ං බඩසීමාදීනං [7] තිස්සන්නං උප්පත්තිකාලෙ භගවතා අනුඤ්ඤා තස්ස සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණස්ස අනුලොමතො රුක්ඛාදි සම්බන්ධො පි අනුඤ්ඤා තොව හොතී ති දට්ඨබ්බං. යදි එවං උදකුක්ඛෙප බඩසීමාදීනං අන්තරා කස්මා සීමන්තරිකා න විහිතාති? නිස්සයභෙද සභාවභෙදෙහි සයමෙව භින්නත්තා. එකනිස්සය එකසභාවාන මෙව හි සීමන්තරිකාය විනා සංක රොති වුත්තො වායමත්ථො, එතෙනෙව නදීනිමිත්තං කත්වා බඩාය සීමාය [8] සඞ්ඝ කම්මං කරොන්තෙ නදියම්පි යාව ගාමක්ඛෙත්තං ආහච්ච ඨිතාය උදකුක්ඛෙප සීමාය අඤ්ඤෙසං කම්මං කාතුං වට්ටතීති සිඩං හොති, යා පනෙ තා ලොකවොහාර සිඩා ගාමා රඤ්ඤ නදී සමුද්ද ජාතස්සර සීමා පඤ්ච, තා අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛාදි සම්බන්ධෙ පි සම්භෙද දොසං නාපජ්ජති, තථා ලොක වොහාරාභාවතො, නහි ගාමාදයො ගාමන්තරාදීහි නදී ආදීහි ච රුක්ඛාදි සම්බන්ධමත්තෙන සම්භින්නා ති ලොකෙ වොහරන්ති, ලොකවොහාර සිඩා න ඤ්ච ලොකවොහාරතො වා [9] සම්භෙදො වා අසම්භෙදො වා ගහෙතබ්බො, නාඤ්ඤතො, තෙනෙව අට්ඨකථායං තාසං අඤ්ඤමඤ්ඤං කත්ථචි පි සම්භෙද නයො න දස්සිතො, සාසනවොහාර සිඩොයෙව දස්සිතොති. එත්ථ පන බඩ සීමාය තාව "හෙට්ඨා පඨවි සන්ධාරකං උදකපරියන්තං කත්වා සීමාගතා

1. ම. වුත්තං. 4. ම. සම්මතා විපත්තිසීමා. 7. සී. තිස්සන්නං අත්තනොපන උප්පත්තිකාලෙ.
2. ම. නයොසත්තබ්භන්තර. 5. ම. තස්සා රුක්ඛාදි. 8. ම. සඞ්ඝකම්මං.
3. ම. ඤාතුන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤ. 6. සී. ගාමනදීහිසඞ්ං, 9. ම. සම්භෙදොව ගහෙතබ්බො.

හොති"ති ආදිනා අධොභාගපරිච්ඡෙදෙ අට්ඨකථායං සබ්බථා දස්සිතො. ගාමසීමාදීනං පන න දස්සිතො, [1] කථ මයං ජානිතබ්බොති? කෙචි තා වෙත්ථ ගාමසීමාදයො පි බඩසීමා විය පඨවිසන්ධාරකං උදකං ආහච්ච [2] තිට්ඨන්තී ති වදන්ති, කෙචි පන තං පටික්ඛිපිත්වා නදී සමුද්ද [3] ජාතස්සරසීමායො ච තන්නිස්සිත උදකුක්ඛෙප සීමා ච පඨවියා උපරිතලෙ හෙට්ඨා ච උදකජ්ඣොත්ථරණප්පදෙසෙ එව තිට්ඨන්ති, න තතො හෙට්ඨා උදකස්ස [4] අජ්ඣොත්ථරණභාවා. සචෙ පන උදකොඝාදිනා යොජනප්පමාණම්පි [5] නින්නට්ඨානං හොති නදීසීමාදයො ච හොන්ති, න තතො හෙට්ඨා, තස්මා නදී ආදීනං හෙට්ඨා බහි තීරමුඛෙන උම්මග්ගෙන ඉඩියා වා පවිට්ඨො [6] භික්ඛූනං නදියං ඨිතානං කම්මං න කොපෙති. සො පන ආසන්නගාමෙ භික්ඛූනං කම්මං කොපෙති. සචෙ පන සො උභින්නං තීරගාමානං මජ්ඣෙ නිසින්නො හොති, උභය ගාමට්ඨානං කම්මං කොපෙති, සචෙ පන තීරං ගාමක්ඛෙත්තං න හොති අගාමකාරඤ්ඤමෙව, තත්ථ පන තීරවයෙපි සත්තබ්භන්තර සීමා විනා කෙව ලාය බුද්දකාරඤ්ඤසීමාය කම්මං කරොන්තානං කම්මං කොපෙති සචෙ සත්තබ්භන්තර සීමායං කරොන්ති, තදා යදි තෙසං සත්තබ්භන්තරසීමාය පරිච්ඡෙදෙ, එතස්ස නිසින්නොකාසස්ස පරතො එකං සත්තබ්භන්තරං අතික්කමිත්වා ඨිතො න කම්මකොපො. නො චෙ කම්මකොපො, ගාමසීමායං පන අන්තො උම්මග්ගෙ වා [7] බිලෙ වා ඛණිත්වා යත්ථ පවිසිතුං සක්කා, යත්ථ වා සුවණ්ණ මණි ආදිං ඛණිත්වා ගණ්හන්ති ගහෙතුං සක්කාති වා සම්භාවනා හොති, තත්තකං හෙට්ඨා පි ගාමසීමා තත්ථ ඉඩියා අන්තොනිසින්නො පි කම්මං කොපෙති. යත්ථ පන පකතිමනුස්සානං පවෙස සම්භාවනා පි නත්ථි, තං සබ්බං යාව පඨවිසන්ධාරක උදකාඅරඤ්ඤ සීමාව, න ගාමසීමා,අරඤ්ඤසීමා ය මපි එසෙව නයො. තත්ථ පි හි යත්තකෙපදෙසෙ පවෙස සම්භාවනා, තත්තක මෙව උපරි තලෙ අරඤ්ඤ සීමා පවත්තති, තතො පන හෙට්ඨා න අරඤ්ඤ සීමා. තත්ථ උපරිතලෙන සහ එකාරඤ්ඤ වොහාරාභාවතො, නහි තත්ථ පවිට්ඨං අරඤ්ඤං පවිට්ඨොති වොහරන්ති, තස්මා තත්‍රට්ඨො උපරි අරඤ්ඤ ට්ඨානං කම්මං න කොපෙති උම්මග්ගනදියං ඨිතො විය උපරි නදියං ඨිතානං, එකස්මිං හි චක්කවාළෙ ගාම නදී සමුද්ද ජාතස්සරෙ මුඤ්චිත්වා තදවසෙසං අමනුස්සාවාසං දෙව බ්‍රහ්මලොකං උපාදාය සබ්බං අරඤ්ඤමෙව, "ගාමා වා අරඤ්ඤා වා"ති වුත්තත්තා හි නදී සමුද්ද ජාතස්සරාදි පි අරඤ්ඤමෙව, ඉධ පන නදීආදීනං විසුං සීමභාවෙන ගහිතත්තා තදවසෙසමෙව අරඤ්ඤං ගහෙතබ්බං. තත්ථ ච යත්තකෙ පදෙසෙ එකං අරඤ්ඤන්ති වොහරන්ති, අයමෙකාරඤ්ඤසීමා, ඉන්දපුරං හි සබ්බං එකාරඤ්ඤ සීමා. තථා අසුර යක්ඛ පුරාදි. ආකාසට්ඨ දෙවබ්‍රහ්මවිමානානි පන සමන්තා ආකාසපරිච්ඡින්නානි පච්චෙකං අරඤ්ඤසීමා සමුද්දමජ්ඣෙ පබ්බතදීපකා විය. තත්ථ සබ්බත්ථ සත්ත බ්භන්තර සීමායං අරඤ්ඤසීමායමෙවා ති කම්මං කාතබ්බං, තස්මා ඉධා පි

1. සී. කථංමයා.
2. ම. තිට්ඨතීති.
3. ම. ජාතස්සරසීමාතාව.
4. ම. අජ්ඣොත්ථරණාභාවා.
5. ම. නින්නට්ඨානංනදී.
6. ම. භික්ඛුනදියං.
7. ම. බිලෙ වා යත්ථ.

උපරි අරඤ්ඤතලෙන සඞ්ං හෙට්ඨා පඨවියා අරඤ්ඤවොහාරාභාවා විසුං අරඤ්ඤසීමා ති ගහෙතබ්බං, තෙනෙවෙත්ථ ගාම නදී ආදි සීම[1]කථාය අට්ඨ කථායං ඉඞ්මා භික්ඛු හෙට්ඨා පඨවිතලෙ ඨිතො කම්මං කොපෙතී ති බඩ සීමායං දස්සිත නයො න දස්සිතො ති වදන්ති, ඉදඤ්චෙතාසං ගාමසීමාදීනං හෙට්ඨා පමාණදස්සනං සුත්තාදි විරොධාභාවා යුත්තං විය දිස්සති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං, එවං ගහණෙ ච ගාමසීමායං සම්මතා බඩසීමා, උපරි ගාමසීමං හෙට්ඨා උදකපරියන්තං අරඤ්ඤ සීම ඤ්ච අවත්ථරතීති තස්සා අරඤ්ඤ සීමා පි ඛෙත්තන්ති සිජ්ඣති. භගවතා ච "සබ්බා භික්ඛවෙ නදී අසීමා"ති ආදිනා නදී සමුද්ද ජාතස්සරා බඩසීමාය අඛෙත්තභාවෙන වුත්තා, න පන අරඤ්ඤං, තස්මා අරඤ්ඤම්පි බඩසීමාය ඛෙත්තමෙවාති ගහෙතබ්බං. යදි එවං කස්මා තත්ථ සා න බජ්ඣතීති? පයොජනාභාවා, සීමාපෙක්ඛානන්තරමෙව සත්ත බහන්තර සීමාය සම්භවතො, තස්ස ච උපරි සම්මතා බඩසීමාය සම්භෙදජ්ඣො ත්ථරණානුලොමතො [2] විපත්ති සීමාඑව සියා ගාමක්ඛෙත්තෙ පන ඨත්වා අගාමකාරඤ්ඤකදෙසම්පි අන්තො කරිත්වා සම්මතා කිඤ්චාපි සුසම්මතා අගාමකාරඤ්ඤ භගවතා විහිතාය සත්තබ්හන්තර සීමායපි අනිවත්තිතො, තත්ථ පන කම්මං කාතුං පවිට්ඨානම්පි තතො බහි කෙවලාරඤ්ඤ කරොන්තා න ම්පි අන්තරා තීණි සත්තබ්හන්තරානි ඨපෙතබ්බානි, අඤ්ඤථා විපත්ති එව සියාති සබ්බථා නිරත්ථකමෙව අගාමකාරඤ්ඤ බඩසීමාකරණන්ති වෙදි තබ්බං.

අන්තොනදියං පවිට්ඨ සාඛායා ති නදියා පඨවිතලං ආහච්ච ඨිතාය සාඛායපි, පගෙව අනාහච්ච ඨිතාය, පාරොහෙ පි එසෙවනයො, එතෙන ස භාගං නදීසීමං ඵුසිත්වා ඨිතෙන පි විසභාග සීම සම්බන්ධ සාඛාදිනා උදකු ක්ඛෙප සීමාය සම්බන්ධො න වට්ටතිති දස්සෙති, එතෙනෙව මහාසීමං ගාම සීම ඤ්ච ඵුසිත්වා ඨිතෙන සාඛාදිනා මාළකසීමාය සම්බන්ධො න වට්ටතීති ඤ්ඤපිතො ති දට්ඨබ්බො. අන්තොනදියං එවා ති සෙතුපාදානං තීරට්ඨතං නිවත්තෙති, තෙන උදකුක්ඛෙප පරිච්ඡෙදතො බහි නදියං පතිට්ඨිතත්තෙ පි සම්භෙදාභාවං දස්සෙති, තෙනාහ "බහිතීරෙ පතිට්ඨිතා"ති ආදි. යදි හි උද කුක්ඛෙපතො බහි අන්තොනදිය ම්පි [3] පතිට්ඨිතත්තෙ සම්භෙදො භවෙය්‍ය, තම්පි පටික්ඛිපිතබ්බං භවෙය්‍ය. කම්මකොපස්ස සමානත්තා නව වුත්තං, තස්මා සබ්බත්ථ අත්තනො නිස්සය සීමාය සම්භෙද දොසො නත්ථෙ වා ති ගහෙතබ්බං.

ආවරණෙන වා ති දාරුආදිං නිඛණිත්වා උදක නිවාරණෙන. [4] කොට්ටක බන්ධෙන වා ති මත්තිකාදීහි පූරෙත්වා කත සෙතු [5] බන්ධෙන, උභයෙ නා පි ආවරණමෙව දස්සෙති. නදිං විනාසෙත්වා ති වුත්තමෙවත්ථං විභා වෙති හෙට්ඨා පාළි බඩා ති, [හෙට්ඨා නදිං ආවරිත්වා පාළිබඩාති අත්ථො.]

1. ම. කථායං.
2. ම. විපත්තිසියා.
3. සී. පතිට්ඨිතෙ.
4. { ම. කොට්ඨකබඩෙනවාති.
   { ම. ස. කොට්ටක බන්ධනෙනවා.
5. ම. බඩෙන. [ ] සී. නත්ථි.

ජඩ්ඩිතමොදක නති අතිරිත්තොදකං. නදිං [1] ඔත්ථරිත්වා සඤ්ඤනට්ඨානතො ති ඉමිනා තළාක නදීනං අන්තරා [2] පවත්තනට්ඨානෙ න වට්ටති ති දස්සෙති. [3] උප්පතිත්වා ති තීරාදි භින්දනවසෙන විපුලා හුත්වා. විහාරසීම නති බඩසීමං. අගමනපථෙ ති තදහෙව ගන්ත්වා නිවත්තිතුං අසක්කුණෙය්‍යෙ. අරඤ්ඤ සීමා සඞ්ඛමෙව ගච්ඡති ති ලොකවොහාරසිඩං අගාමකා රඤ්ඤසීමං සන්ධාය වදති. තත්ථා ති පකතියා මච්ඡබන්ධානං ගමනපථෙසු දීපකෙසු. තං ඨාන නති ආවාටාදීනං කතට්ඨානමෙව, න අකතන්ති අත්ථො. ලොණී ති සමුද්දෙ දකස්ස උප්පත්තිවෙග නින්නො මාතිකාකාරෙන පවත්තනකො.

සම්භින්දන්ති ති යත්ථ චතුහි භික්ඛූහි නිසීදිතුං න සක්කා, තත්තකතො පට්ඨාය යාව කෙසග්ගමත්ත මපි අන්තො සීමාය කරොන්තො [4] සම්භින්දන්ති. චතුන්නං භික්ඛූනං පහොනකතො පට්ඨාය යාව සකල මපි අන්තො කරොන්තො අජ්ඣොත්ථරන්ති ති වෙදිතබ්බං. [5] සංසට්ඨ විටපා ති අඤ්ඤමඤ්ඤං සිබ්බිත්වා ඨිත මහාසාඛ මූලා, එතෙන අඤ්ඤ [6] මඤ්ඤස්ස අච්චාසන්නතං දීපෙති. සාඛාය සාඛං ඵුසන්තා හි දූරට්ඨානමපි සියුං, තතො එකංසතො සම්භෙදලක්ඛණං දස්සිතං සියාති තං දස්සෙතුං විටපග්ගහණං කතං, එවං හි භික්ඛූනං නිසීදිතුං [7] පහොනකට්ඨානං අත්තනො සීමාය අන්තො සීමට්ඨං කරිත්වා පුරාණවිහාරං කරොන්තො සීමාය සීමං සම්භින්දති නාම, න තතො පර නති දස්සිතමෙව හොති. බඩා හොතී ති පොරාණක විහාරසීමං සන්ධාය වුත්තං. අම්බ නති අපරෙන සමයෙන පුරාණවිහාර පරික්ඛෙපාදීනං විනට්ඨත්තා අජානන්තානං තං [8] පුරාණවිහාරසීමාය නිමිත්තභූතං අම්බං. අත්තනො සීමාය අන්තොසීමට්ඨං කරිත්වා පුරාණ විහාරසීමට්ඨං ජම්බුං කිත්තෙත්වා අම්බ ජම්බූනං අන්තරෙ යං ඨානං, තං අත්තනො සීමාය [9] පවෙසෙත්වා බන්ධන්තීති අත්ථො. එත්ථ ච පුරාණ සීමාය නිමිත්තභූතස්ස ගාමට්ඨස්ස අම්බරුක්ඛස්ස අන්තො සීමට්ඨාය ජම්බුයා සහ සංසට්ඨ විටපත්තෙපි සීමාය බන්ධනකාලෙ විපත්ති වා පච්ඡා ගාමසීමාය සහ සම්භෙදො වා කම්මවිපත්ති වා න හොති ති මුඛතොව වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

පදෙස නති සඞ්ඝස්ස නිසීදනප්පහොනකප්පදෙසං. සීමන්තරිකං ඨපෙත්වා ති ආදිනා සම්භෙදජ්ඣොත්ථරණං අකත්වා බඩසීමාහි අඤ්ඤමඤ්ඤං ඵුසාපෙත්වා අබ්‍යවධානෙන බඩාපි සීමා අසීමා එවා ති දස්සෙති, තස්මා එකවඞ්ගුලමත්තා පි සීමන්තරිකා වට්ටති එව, සා පන දුබ්බොධාති අට්ඨකථාසු චතුරඞ්ගුලාධිකා වුත්තාති දට්ඨබ්බං. චින්නං සීමාන නති චින්නං බඩසීමානං. නිමිත්තං හොතී ති නිමිත්තස්ස සීමතො බාහිරත්තා බන්ධනකාලෙ තාව සම්භෙදදොසො නත්ථි ති අධිප්පායො, න කෙවලඤ්ච නිමිත්තකත්තා එව සඞ්කරං කරොති, අථ ඛො සීමන්තරිකාය ඨිතො අඤ්ඤෙ පි රුක්ඛො කරොති එව, තස්මා අප්පමත්තිකාය සීමන්තරිකාය වඩ්ඪනකා රුක්ඛාදයො න

1. ම. ඔතරිත්වා.
2. ම. පවත්තට්ඨානෙ.
3. සී. මු. ස. උබ්බත්තිත්වා.
4. ම. සම්භින්දති.
5. සී.මු.ස. සංසත්ත.
6. ම. මඤ්ඤං ආසන්නතං.
7. ම. අප්පහොනකට්ඨානං.
8. ම. පුරාණසීමාය.
9. ම. පවෙසිත්වා.

වට්ටනති එව. එත්ථ ච උපරි දිස්සමාන ඛණ්ඩ සාඛාදි පවෙසෙ එව සඞ්කර දෙසස්ස සබ්බත්ථ දස්සිතත්තා අදිස්සමානානං මූලානං පවෙසෙපි භූමිගති කත්තා දෙසො නත්ථී ති සිජ්ඣති. සවෙ පන [1] මූලානිපි දිස්සමානානෙව පවිසනති, සඞ්කරොව, පබ්බත පාසාණා පන දිස්සමානා පි භූමිගතිකාඑව. යදි පන බන්ධනකාලෙ එව එකො ථූලරුක්ඛො උභයම්පි සීමං ආහච්ච තිට්ඨති පච්ඡා බඩා අසීමා හොතී ති [2] දට්ඨබ්බා.

සීම සඞ්කර නති සීම සම්භෙදං. [3] යං පනෙත්ථ සාරත්ථදීපනියං වුත්තං "සීමසඞ්කරං කරොතී ති වඩ්ඪිත්වා සීමපපදෙසා [4] පවිට්ඨ භින්නං සීමානං ගතට්ඨානස්ස [5] දුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා වුත්ත"නති, තං න යුත්තං [6] ගාමසීමාය සීමසඞ්කරං කරොතීති වත්තබ්බතො, තත්ථා පි හි නිමිත්තෙන වඩ්ඪිතෙ ගාම සීම බඩසීමානං ගතට්ඨානං [7] දුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව හොති. තත්ථ පන අවත්ථා භින්නං බඩසීමානමෙව සඞ්කරස්ස වුත්තත්තා යථා වුත්ත සම්බන්ධ දොසො ව සඞ්කර සද්දෙන වුත්තොනි [8] ගහෙතබ්බා. පාළියං පන නිදානවසෙන "යෙ සං භික්ඛවෙ සීමා පච්ඡා සම්මතා, තෙසං තං කම්මං අධම්මික"නති ආදිනා පච්ඡා සම්මතාය අසීමත්තෙන වුත්තෙ පි ච්සු ගාමසීමාසු එත්ථා ච්හි සඞ්ඝස්ස සම්භෙදං වා අපෙක්ඛාචරණං වා කත්වා සීමන්තරිකං අත්ථෙත්වා වා රුක්ඛ පාරොහාදි සම්බන්ධං අවියොජෙත්වා වා එකස්මිං ඛණෙ කම්මවාචා නිට්ඨාපන වසෙන එකතො සම්මතානං භින්නං සීමාන මපි අසීමිතා පකාසිතා ති [9] වෙදිතබ්බා.

අධමෙමන වගග නති එත්ථ එකසීමාය චතුස්සුහිකඛූසු විජ්ජමානෙසු පාතිමොක්ඛුදෙසො ව අනුඤ්ඤතො, තීසු ච්සු ව පාරිසුඬි උපොසථොව, ඉධ පන තථා අකතත්තා "අධමෙමනා"ති වුත්තං. යස්මා පන ඡන්ද පාරිසුඬි සඞ්ඝ [10] එව ආගච්ඡති, න ගණෙ, න පුග්ගලෙ, තස්මා "වග්ග"නති වුත්තනති. සවෙ පන වෙ සඞ්ඝා එකසීමාය අඤ්ඤමඤ්ඤං [11] ඡන්දං ආහරිත්වා එකස්මිං ඛණෙ ච්සු සඞ්ඝකම්මං කරොනති, එත්ථ කථනති? කෙචි පනෙතං වට්ටතී ති වදනති, තං න ගහෙතබ්බං වග්ගකම්මත්තා, කම්මං කාරොනනානං හි ඡන්ද පාරිසුඬි අඤ්ඤත්ථ න ගච්ඡති තථාවචනාභාවා ච්සු ච්සු කම්මකරණට්ඨ මෙව සීමාය අනුඤ්ඤතත්තා වා ති ගහෙතබ්බං, විහාරසීමාය පන සඞ්ඝ විජ්ජමානෙ පි කෙනචි පච්චයෙන ඛණ්ඩ සීමායං තීසු ච්සු වා පාරිසුඬි උපොසථං කරොනෙනස්ස කම්මං ධම්මෙන සඞ්ඝකමෙ ව භින්නසීමට්ඨත්තා ති දට්ඨබ්බං.

"එවමෙතං ධාරයාමී ති සුතා ඛො පනා යස්මන්තෙහි"ති එත්ථ "එව මෙතං ධාරයාමී"ති වත්වා "උද්දිට්ඨං ඛො ආයස්මන්තෙනා නිදානං, සුතා ඛො

---

1. ම. මූලානි දිස්සමානා.
2. ම. දට්ඨබ්බං.
3. ම. යං පන.
4. ම. පවිට්ඨෙන භින්නං.
5. ම. දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යත්තා.
6. ම. ගාමසීමායපි සහසඞ්කරං.
7. ම. දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.
8. ම. ගහෙතබ්බා.
9. ම. වෙදිතබ්බං.
10. ම. එව ගච්ඡති.
11. ම. ඡන්දංහරිත්වා.

පනා යස්මන්තෙහි වත්තාරො පාරාජිකාධම්මා"ති ආදිනා වත්තබ්බං, මාති කට්ඨකථාය ම්පි එවමෙව වුත්තං. **සුතෙනා** ති සුතපදෙන. [1]"සවර භය"න්ති වනචරක භයං, තෙනාහ **අටවී මනුස්සභය** න්ති. නිදානුද්දෙසෙ අනිට්ඨිතෙ පාතිමොක්ඛං නිද්දිට්ඨං නාම න හොතී ති ආහ [2]"දුතියාදිසු උද්දෙසෙසූ"ති ආදි. **තීහි පි විධීහි** ති ඔසාරණ කථන සරභඤ්ඤෙහි, එත්ථ ච අත්ථං භණිතු කාමතාය වා භණාපෙතුකාමතාය වා සුත්තස්ස [3] ඔසාරණා ඔසාරණං නාම තස්සෙව අත්ථප්පකාසනා කථනං නාම, කෙවලං පාඨස්සෙව සරෙන භණනං සරභඤ්ඤං නාම. **සජ්ඣායං අධිට්ඨහිත්වා** ති සජ්ඣායං කරොමී ති චිත්තං උප්පාදෙත්වා. **ඔසාරෙත්වා පන කථෙන්තෙනා** ති සයමෙව පාඨං වත්වා පච්ඡා අත්ථං කථෙන්තෙන. **නවවිධ** න්ති සඞ්ඝ ගණ පුග්ගලෙසු තයො, සුත්තුද්දෙස පාරිසුඩි අධිට්ඨානවසෙන තයො, චාතුද්දසී පණ්ණරසී සාමග්ගිවසෙන තයොති නවවිධං. **චතුබ්බිධ** න්ති අධම්මෙනවග්ගාදි චතුබ්බිධං. **දුවිධ** න්ති භික්ඛු භික්ඛුනී පාතිමොක්ඛවසෙන දුවිධං පාතිමොක්ඛං. **නවවිධ** න්ති භික්ඛූනං පඤ්ච භික්ඛුනීනං වත්තාරොති නවවිධං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං. **කතිමි** ති තිථිසද්දාපෙක්ඛං ඉත්ථිලිඞ්ගං දට්ඨබ්බං. **උතුවස්සෙ එවා** ති හෙමන්ත ගිම්හෙසු යෙව. **විඤ්ඤාපෙතී** ති එත්ථ මනසා චින්තෙත්වා කායවිකාර කරණමෙව විඤ්ඤාපනන්ති දට්ඨබ්බං.

පාළියං "අඤ්ඤස්ස දාතබ්බා පාරිසුඩී"ති [4] පාරිසුඩිදායකෙන පන අඤ්ඤස්ස භික්ඛුනො සන්තිකෙ දාතබ්බා. **භූතං** [5] **එව වා සාමණෙරභාවං ආරොචෙතී** ති වුත්තත්තා ඌනවීසතිවස්සකාලෙ උපසම්පන්නස්ස අන්තිමවත්ථු අජ්ඣාපන්න සික්ඛාපච්චක්ඛාතාදීනං වා යාව භික්ඛුපටිඤ්ඤා වත්තති, තාව තෙහි ආහටාපි ඡන්දපාරිසුඩි ආගච්ඡති, යදා පන තෙ අත්තනො සාමණෙරාදිභාවං පටිජානන්ති, තතො පට්ඨායෙව නාගච්ඡතී ති දස්සිතන්ති දට්ඨබ්බං. පාළිය ම්පි හි "දින්නාය පාරිසුඩියා සඞ්ඝප්පත්තො විබ්භමති = පෙ = පණ්ඩකො පටිජානාති, තිරච්ඡානගතො පටිජානාති, උභතොබ්‍යඤ්ජනකො පටිජානාති, ආහටා හොති පාරිසුඩී"ති වුත්තත්තා පණ්ඩකාදීනම්පි භික්ඛුපටිඤ්ඤාය වත්තමානකාලෙසු ඡන්දපාරිසුඩියා ආගමනං සිඩමෙව, තෙනාහ **එසනයො සබ්බත්ථා** ති. උම්මත්තක ඛිත්තචිත්ත වෙදනට්ටානං පන පකතත්තා අන්තරා මග්ගෙ උම්මත්තකාදි භාවෙ පටිඤ්ඤාතෙපි තෙසං සඞ්ඝප්පත්තමත්තෙනෙව ඡන්දාදි ආගච්ඡතී ති දට්ඨබ්බං. **භික්ඛූනං හත්ථපාස** න්ති ඉමිනා ගණ පුග්ගලෙසු ඡන්දපාරිසුඩියා [6] ආගමනං දස්සෙති. "සඞ්ඝප්පත්තො"ති හි පාළියං වුත්තං. **බිළාල** [7] **සඞ්ඛලික පාරිසුඩි** ති බිළාලගීවාය බන්ධන සඞ්ඛලිකසදිසා පාරිසුඩි නාම, යථා සඞ්ඛලිකා බිළාලෙ ආගච්ඡන්තෙ එව ආගච්ඡති, න අනාගච්ඡන්තෙ තප්පටිබඩත්තා, එවමයං පාරිසුඩිපී ති අත්ථො. අථවා යථා සඞ්ඛලිකාය පඨමවලයං දුතියවලයං පාපුණාති, න තතියවලයං, එවමයම්පීති අධිප්පායො. උපලක්ඛණමත්තඤ්චෙත්ථ බිළාලග්ගහණං දට්ඨබ්බං.

---

1. ම. සරවභයන්ති.
2. සී. & ම. දුතියාදි උද්දෙසෙසුති.
3. ම. ඔසාරණං.
4. සී. එකෙනපුන අඤ්ඤස්ස.
5. ම. & සී. එව සාමණෙර භාවං.
6. ම. අනාගමනං.
7. ම. & සී. සඞ්ඛලිකා.

පාළියං සන්ති සඞ්ඝස්ස කරණීයානී ති වත්තබ්බෙ වචනවිපල්ලාසෙන "කරණීයන්ති" වුත්තං. තස්ස සම්මුතිදානකිච්චං නත්ථී ති ඉදං පාළියං එකදා සරන්තස්සෙව සම්මුතිදානස්ස වුත්තත්තා. එකදා [1] අසරන්තස්සෙව සම්මුති අභාවෙපි තස්ස අනාගමනං වග්ගකම්මාය න හොතීති වුත්තං, කෙචි පන සො පි හත්ථපාසෙව ආනෙතබ්බොති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. සඞ්ඝ සන්නිපාතතො පඨමං කාතබ්බං පුබ්බකරණං, සඞ්ඝසන්නිපාතෙ කාතබ්බං පුබ්බකිච්ච න්ති දට්ඨබ්බං. පාළියං "නො වෙ අධිට්ඨහෙය්‍ය [ආපත්ති දුක්කට ස්සා"ති එත්ථ අසඤ්චිච්ච අසතියා අනාපත්ති. යථාවෙත්ථ, එවං උපරිපි. යත්ථ පන අවිත්තකාපත්ති අත්ථි, තත්ථ වක්ඛාම පඤ්ඤත්තං හොතී ති ඉමිනා "න සාපත්තිකෙන උපොසථො කාතබ්බො"ති විසුං] පටික්ඛෙපාභාවෙ පි යථා වුත්ත සුත්ත සාමත්ථියතො පඤ්ඤත්තමෙවා ති දස්සෙති, ඉමිනා එව නයෙන "අට්ඨාන මෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො යං තථාගතො අපරිසුඩ්ඩාය පරිසාය උපොසථං කරෙය්‍ය පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යා"ති ආදි සුත්තනයතො ව අලජ්ජීහි පි සඩ්ඩං උපොසථකරණ මපි පටික්ඛිත්තමෙව. අලජ්ජී නිග්ගහත්ථත්තා සබ්බසික්ඛාපදාන න්ති දට්ඨබ්බං. පාරිසුඩ්ඩාන පඤ්ඤාපනෙනා ති ඉමිනා සාපත්තිකෙන පාරිසුඩ්ඩිපි න දාතබ්බාති දීපිතං හොති.

උභො පි දුක්කටන්ති එත්ථ සභාගාපත්තිභාවං අජානිත්වා කෙවලං ආපත්තිනාමෙනෙව දෙසෙන්තස්ස පටිග්ගණ්හන්තස්ස අවිත්තකමෙව දුක්කටං හොතී ති වදන්ති. යථා සඞ්ඝො සභාගාපත්තිං ආපන්නො ඤත්තිං ඨපෙත්වා උපොසථං කාතුං ලභති, එවං තයොපි "සුණන්තු මෙ ආයස්මන්තා ඉමෙ භික්ඛූ සභාගං ආපත්තිං 'ආපන්නා'ති ආදිනා වුත්තනයානුසාරෙනෙව ගණ ඤත්තිං ඨපෙත්වා චීහි අඤ්ඤමඤ්ඤං ආරොවෙත්වා උපොසථං කාතුං වට්ටති, [2] එකෙන පන සාපත්තිකෙන දූරං ගන්ත්වා පි පටිකාතුමෙ ව වට්ටති. අසම්පා පුණන්තෙන භික්ඛුං ලභිත්වා පටිකරිස්සාමී ති උපොසථො කාතබ්බො, පටි කරිත්වාව පුන උපොසථො [3] කාතබ්බො. කෙනචි කරණීයෙන ගන්ත්වා ති සීමාපරිච්ඡෙදතො බහි භූතං ගාමං වා අරඤ්ඤං වා ගන්ත්වා ති අත්ථො, එතෙ නෙව උපොසථ ඤත්තියා ඨපන කාලෙ සමග්ගා එව තෙ ඤත්තිං ඨපෙසු න්ති සිඩ්ඩං, තෙනෙව පාළියං "උද්දිට්ඨං සුඋද්දිට්ඨ"න්ති සබ්බපණ්ණරසකෙසු පි වුත්තං. "වග්ගා සමග්ගසඤ්ඤිනො"ති ආදි පන ඤත්තියා නිට්ඨිතාය "කිං සඞ්ඝස්ස පුබ්බකිච්ච"න්ති [4] ආදිනා වචනක්ඛණෙ බහිගතානං භික්ඛූනං සීමාය පවිට්ඨත්තා භික්ඛූ තස්මිං ඛණෙ වග්ගා හොන්තී ති වුත්තං, තෙනාහ තෙසං සීමං ඔක්කන්තත්තා වග්ගාති ආදි, එතෙන පාරාජිකුද්දෙසාදික්ඛණෙ පි වග්ගසඤ්ඤීනං උද්දිසන්තානං ආපත්ති එව. ඤත්තියා පන පුබ්බෙ නිට්ඨිතත්තා කම්මකොපො නත්ථී ති දස්සිතමෙව හොති, එවං උපරි පි සබ්බ වාරෙසු අධිප්පායො වෙදිතබ්බො. එත්ථ ච පාළියං "සබ්බාය වුට්ඨිතාය =පෙ=

---

1. ම. අසරන්තස්ස සම්මුති.
2. සී. තෙනපන සාපත්තිකෙන.
3. ම. කත්තබ්බො.
4. ම. ආදිනං.
[ ] සී. නත්ථි.

තෙසං සන්තිකෙ පාරිසුඩ්ඩි ආරොවෙතබ්බා''ති වුත්තත්තා බහි සීමගතාය පරිසාය තෙසු යස්සකස්සවි සන්තිකෙ අනධිට්ඨිතෙහි පාරිසුඩ්ඩිං ආරොවෙතුං වට්ටතී ති වදන්ති.

අඤ්ඤාතකං නාම අදිට්ඨපුබ්බන්ති ආහ ''අඤ්ඤෙසං සන්තක''න්ති. **අඤ්ඤෙස** න්ති අත්තනා අදිට්ඨපුබ්බානං. **නානාසංවාසකභාව** න්ති ලඩ්ඩි නානාසංවාසකභාවං. පාළියං ''අභිවිතරන්ති''ති සමාන සංවාසකාභාවං නිච්ඡිනන්ති. **උපොසථකාරකා** ති සඞ්ඝුපොසථ කාරකා, තෙනෙව ''අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝෙනා''ති වුත්තං, සඞ්ඝුපොසථට්ඨානතො හි ගච්ඡන්තෙන අත්තවතුත්ථෙ නෙ ව ගන්තබ්බං. තිණ්ණං භික්ඛූනං නිසින්නට්ඨානතො පන ගච්ඡන්තෙන එකෙනභික්ඛුනා පි සහ ගන්තුම්පි වට්ටති. පාළියං ''අභික්ඛුකො ආවාසො''ති ඉදං නිදස්සනමත්තං. සඞ්ඝුපොසථට්ඨානතො ගණපුග්ගලෙහි සභික්ඛුකො පි ආවාසො න ගන්තබ්බො ''අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝෙනා''ති වුත්තත්තා ති වදන්ති. **උපොසථං කරොන්ති** ති සඞ්ඝුපොසථං වා ගණ්ඩුපොසථං වා. **තස්ස සන්තිකා** න්ති ඉදං ගණ්ඩුපොසථට්ඨානතො ගච්ඡන්තං සන්ධාය වුත්තං, අඤ්ඤථා ''සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන අත්ත [1] චතුත්ථෙන වා''ති වචනෙන විරුජ්ඣනතො. [2] **අරඤ්ඤකෙනා** ති එකචාරිකෙන. **උපොසථන්තරායො** ති අත්තනො උපොසථන්තරායො. පාළියං ''භික්ඛුනියා නිසින්නපරිසායා''ති ආදිසු භික්ඛුනියාති ආදි කරණත්ථෙ සාමිවචනං.

උපොසථක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකෙ – [3] **අපරස්මිං දිවසෙ** ති දුතියෙ පාටිපදදිවසෙ. **අඤ්ඤත්ථ අරුණං උට්ඨාපනෙන වා** ති සාපෙක්ඛස්ස අකරණීයෙන ගන්ත්වා අඤ්ඤත්ථ අරුණං උට්ඨාපනෙන වා. **පරිහානී** ති ගුණපරිහානි. පාළියං ''සත්තාහං සන්නිවත්තො කාතබ්බො''ති සකලං සත්තාහං බහි එව අවීති නාමෙත්වා [4] සත්තාහපරියොසාන භූතං අරුණුට්ඨානකාලං පුන විහාරෙව සම්බන්ධවසෙන සත්තාහං විහාරෙ සන්නිවත්තං කාතබ්බං, සත්තාහ පරියොසානකාලො හි ඉධ ''සත්තාහ'' සද්දෙන වුත්තො. තදපෙක්ඛාය ච ''සන්නිවත්තො''ති පුල්ලිඞ්ගෙන වුත්තං.

තීණ්ණපරිහීනානී ති භික්ඛුනීනං වච්චකුටී ආදීනං පටික්ඛිත්තත්තා පරිහීනානි. [5] **න පලුජ්ජති** ති අඤ්ඤෙසං අප්පගුණත්තා මම ච මරණෙන විනස්සති. **භික්ඛූහි සඞ්ඝිං වසනක පුරිසො** ති අනඤ්ඤගතිකො ති දස්සෙති. **ගන්තබ්බ** න්ති සඞ්ඝකරණීයෙන අප්පහිතෙපි ගන්තබ්බං, එත්ථ ච අනුපාසකෙහි පි සාසනභාවං ඤාතුකාමෙහි පහිතෙ තෙසං පසාදවඩ්ඩිං සම්පස්සන්තෙහි පි සත්තාහකරණීයෙන ගන්තුං වට්ටතී ති ගහෙතබ්බං. **රත්තිච්ඡෙද**

---

1. ම. චතුත්ථෙනෙවාති.
2. ම. අරඤ්ඤිකෙනාති එකචාරිනා.
3. ම. අඤ්ඤස්මිං දිවසෙති.
4. සී. සත්තාහස්ස.
5. සී. නප්පයුජ්ජතීති.

විනිච්ඡයො ති සත්තාහකරණීයෙන ගන්ත්වා බහිඩා අරුණුට්ඨාපන සඞ්ඛා තස්ස රත්තිච්ඡෙදස්ස විනිච්ඡයො. **ගන්තුං වට්ටතී** ති අන්තො උපචාර සීමායං ඨිතෙනෙව සත්තාහකරණීය නිමිත්තං සල්ලක්ඛෙත්වා ඉමිනා නිමිත්තෙන ගන්ත්වා අන්තොසත්තාහෙ [1] ආගමිස්සාමීති ආභොගං කත්වා ගන්තුං වට්ටති. පුරිමක්ඛණෙ ආභොගං කත්වා ගමනක්ඛණෙ විස්සරිත්වා ගතෙ පි දොසො නත්ථි "සකරණීයො පක්කමතී"ති වුත්තත්තා, [2] සබ්බථා පන ආභොගං අකත්වා ගතස්ස වස්සච්ඡෙදොති වදන්ති, යො පන සත්තාහකරණීය නිමිත්තාභාවෙ පි සත්තාහබ්භන්තරෙ ආගමිස්සාමී ති ආභොගං කත්වා ගන්ත්වා සත්තාහබ්භන්තරෙ ආගච්ඡති, තස්ස ආපත්තියෙව, වස්සච්ඡෙදො නත්ථි සත්තාහස්ස සන්නිවත්තත්තාති වදන්ති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං.

භණ්ඩක න්ති චීවරභණ්ඩං. **සම්පාපුණ්ඡිතුං** න **සක්කොති වට්ටතී** ති තදහෙව ආගමනෙ සඋස්සාහත්තා වස්සච්ඡෙදො වා ආපත්ති වා න හොතී ති අධිප්පායො. **ආචරිය** න්ති අගිලාන ම්පි නිස්සයාචරියඤ්ච ධම්මාචරියඤ්ච, පගෙව උපසම්පදාචරිය උපජ්ඣායෙසු. **වදති වට්ටතී** ති සත්තාහාතික්කමෙ ආපත්ති අභාවං සන්ධාය වුත්තං, වස්සච්ඡෙදො පන හොති එව. පාළියං "ගණ්හිංසූ"ති ගහෙත්වා ඛාදිංසු. "පරිපතිංසූ"ති පලාපෙසුං, අනුබන්ධිංසූ ති අත්ථො.

සත්තාහවාරෙන අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො ති එත්ථ ඡ දිවසානි බහිඩා වීතිනාමෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ පුරාරුණා එව අන්තො උපචාරසීමාය පවිසිත්වා අරුණං උට්ඨාපෙත්වා පුන දිවසෙ සත්තාහං අධිට්ඨාය ගන්තබ්බන්ති අධිප්පායො, කෙවි පන සත්තමෙදිවසෙ ආගන්ත්වා අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙව දිවසභාගෙ පි ගන්තුං වට්ටතී ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං "අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො"ති වුත්තත්තා, සත්තමෙ දිවසෙ තත්ථ අරුණුට්ඨාපනමෙව හි සන්ධාය පාළියම්පි "සත්තාහං සන්නිවත්තො කාතබ්බො"ති වුත්තං. අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා ගච්ඡන්තො අන්තො අප්පවිසිත්වා බහිඩාව සත්තාහං වීතිනාමෙන්තෙන සමුච්ඡින්නවස්සො එව භවිස්සති අරුණස්ස බහි එව උට්ඨාපිතත්තා, ඉතරථා "අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො"ති වචනං නිරත්ථකං සියා, සත්තාහවාරෙන අන්තො විහාරෙ පවිසිත්වා අරුණං [3] අනුට්ඨාපෙත්වා ගන්තබ්බ න්ති වත්තබ්බතො, අඤ්ඤෙසු ච ඨානෙසු අරුණුට්ඨාපනමෙව වුච්චති, වක්ඛති හි චීවරක්ඛන්ධකෙ "එකස්මිං විහාරෙ වසන්තො ඉතරස්මිං සත්තාහවාරෙන අරුණමෙව උට්ඨාපෙතී"ති. අථාපි යං තෙ වදෙයුං සත්තමෙ දිවසෙ යදා කදාචි පවිට්ඨෙන තං දිවසනිස්සිතො අතීත අරුණො උට්ඨාපිතො නාම හොතී ති ඉමමත්ථං සන්ධාය අට්ඨකථායං වුත්තන්ති, [4] තං සද්දගතියා පි න සමෙති, නහි උට්ඨිතෙ අරුණෙ පච්ඡා පවිට්ඨො තස්ස පයොජකො උට්ඨාපකො භවිතුමරහති, යදි භවෙය්‍ය, වස්සං උපගන්ත්වා

---

1. ම. ආගච්ඡිස්සාමීති.
2. සී. සබ්බත්ථපන.
3. ම. අනුට්ඨාපෙත්වා පි.
4. සී. තස්ස සද්දගතියාපි.

පන සස අරඤ්ඤං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙව සත්තාහකරණීයෙන පක්කන්තස්ස පි හි එත්ථ අරඤ්ඤං අනුට්ඨාපෙත්වාති වචනං විරුජ්ඣිය්‍ය, නෙතා පි තං දිවස සන්නිසිතස්ස අරඤ්ඤස්ස උට්ඨාපිතත්තා, අරඤ්ඤකස්සා පි හි භික්ඛුනෝ සායණ්හසමයෙ අඞ්ගයුත්තං අරඤ්ඤුට්ඨානං ගන්ත්වා තදා එව [1] නිවත්තනස්ස අරඤ්ඤෙ උට්ඨාපිතෝ ධුතඞ්ගඤ්ච විසොධිතං සියා, න චෙ තං යුත්තං අරඤ්ඤගමනකාලෙ එව අරඤ්ඤුට්ඨාපනස්ස වුත්තත්තා. වුත්තං හි "කාල සෙසෙව පන නික්ඛමිත්වා අඞ්ගයුත්තෙන ඨානෙ අරඤ්ඤං උට්ඨාපෙතබ්බං. සචෙ අරඤ්ඤුට්ඨානවෙලායං තෙසං ආබාධෝ වඩ්ඪති, තෙසං එව කිච්චං කාතබ්බං, [2] න ධුතඞ්ග සුඩ්ඪෙන භවිතබ්බ"න්ති. තථා පාරිවාසිකාදීන මපි අරඤ්ඤං අනුට්ඨාපෙත්වා වත්තං නික්ඛිපන්නානං රත්තිච්ඡෙදෙ වුත්තෙතා, "උග්ගතෙ අරුණෙ නික්ඛිපිතබ්බ"න්ති හි වුත්තං. සහසෙය්‍යසික්ඛාපදෙපි අනුපසම්පන්නෙනහි සහ නිවුත්ථභාවපරිමොචනත්ථං "පුරාරුණා නික්ඛමිත්වා" ති ආදි වුත්තං. එවං චීවරවිප්පවාසාදීසු ච සබ්බත්ථ රත්තිපරියොසානෙ ආගාමි අරුණවසෙනෙව අරඤ්ඤුට්ඨාපනං දස්සිතං, න අතීතාරුණවසෙන, තස්මා වුත්තනයෙනෙවෙත්ථ අරඤ්ඤුට්ඨාපනං වෙදිතබ්බං, අඤ්ඤථා වස්සවෙජ්ජතා. යං පන වස්සං උපගතස්ස තදහෙව අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා සකරණීයස්ස පක්කමන්වචනං, තං වස්සං උපගත කාලතො පට්ඨාය යදා කදාචි නිමිත්තෙ සති ගමනස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා යුත්තං, න පන සත්තාහවාරෙන ගතස්ස අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙව ගමනං "අරුණෙ උට්ඨාපෙතබ්බා"ති වුත්තත්තා එව. යථා වා සත්තාහං අනාගතාය පවාරණාය "සකරණීයෙ පක්කමති, ආගච්ඡෙය්‍ය වා සො භික්ඛු තෙ භික්ඛු තං ආවාසං [3] න වා ආගච්ඡෙය්‍යා"ති ආදිනා පච්ඡිමසත්තාහෙ අනාගමනෙ අනුඤ්ඤාතෙ පි අඤ්ඤ [4] සත්තාහෙසු තං න වට්ටති, එවං පඨම සත්තාහෙ අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා ගමනෙ අනුඤ්ඤාතෙ පි තතොපරෙසු සත්තාහෙසු ආගතස්ස අරුණං අනුට්ඨා... පෙත්වා ගමනං [5] න වට්ටති එවාති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං.

ඉධ ආහට නන්ති විහාරතො බහි ආගතට්ඨානෙ ආනීතං. **උපගන්තුං න වට්ටතී** ති කුටිකාදීනං අභාවෙන "ඉධ වස්සං උපෙමී"ති එවං වචීභෙදං කත්වා උපගන්තුං න වට්ටති. පාළියං "පිසාචිල්ලිකා"ති පිසාචදාරකා. **පච්ඡන්න වාරං යොජෙත්වා** ති සකවාටවාරං කත්වා. **රුක්ඛං ඡින්දිත්වා** ති සුසිරට්ඨානස්ස උපරිභාගං ඡින්දිත්වා. **ඛාණුමත්ථකෙ** ති සුසිරඛාණුමත්ථකෙ. **වඩ්ඪකින මඤ්ඤත්වා** නාම දීඝෙමඤ්ඤුව පාදෙ විජ්ඣිත්වා අවනියො පවෙසෙත්වා කතො, සො හෙට්ඨුපරියවසෙන පඤ්ඤතෙතා පි පුරිම සදිසොව හොති, තං සුසානෙ දෙවතාඨානෙ ච ඨපෙනති. චතුන්නංපාසාණානං උපරි පාසාණඵලකෙ අත්ථරිත්වා කත ගෙහමපි වඩ්ඪින මඤ්ඤත්වා ති වුච්චති.

මහාවිහඩෙඝ ති චතුත්ථපාරාජික වණ්ණනායං. පරතො සෙනාසන ක්ඛන්ධකෙ පි අධම්මිකං කතිකවත්තං ආවිභවිස්සති එව. යස්මා නානාසීමායං

1. සී. නිවත්තෙත්වත්තනස්ස. 3. ම. න ආගච්ඡෙය්‍යාති. 5. ම. න වට්ටතීති නිට්ඨ
2. ම. & සී. න ධුතඞ්ග විසුද්ධිකෙන. 4. ම, සත්තාහෙසු න වට්ටති. මෙත්ථ.

සීසු ආවාසෙසු වසසං උපගච්ඡන්තස්ස දුතියෙ වස්සසාමීති උපචාරතො නික්ඛන්තමත්තෙ පඨමොසෙනාසනග්ගාහො පටිප්පස්සම්භති, තස්මා පාළියං "තස්ස භික්ඛවෙ භික්ඛුනො පුරිමිකා ච න පඤ්ඤායතී"ති පඨමංසෙනාසන ග්ගාහං සන්ධාය වුත්තං. දුතියෙසෙනාසනග්ගාහෙ පන පුරිමිකා පඤ්ඤායතෙව. තත්ථෙව තෙමාසං වසනෙනා පුරිමවස්සං වුත්ථො එව හොති. තතො වා පන දුතියදිවසාදීසු පඨමසෙනාසනෙ වස්සසාමී ති උපචාරාතික්කමෙ පුරිමිකා පි න පඤ්ඤායතී ති දට්ඨබ්බං. පාළියං "සො සත්තාහා නාගතාය පවාරණාය සකරණීයො පක්කමතී"ති වුත්තත්තා [1] පවාරණාදිවසෙ පි සත්තාහකරණීයං විනා ගන්තුං න වට්ටතීති [2] වෙදිතබ්බං. "කොමුදියා චාතුමාසිනියා"ති පච්ඡිම කත්තික පුණ්ණමාය, සා හි තස්මිංකාලෙ කුමුදානං අත්ථිතාය කොමුදී චතුන්නං වස්සිකමාසානං පරියොසානත්තා චාතුමාසිනීති ච වුච්චති.

වස්සූපනායිකක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

පවාරණක්ඛන්ධකෙ පාළියං "පිණ්ඩාය පටික්කමෙය්‍යා"ති පිණ්ඩාය චරිත්වා පටික්කමෙය්‍ය. "අවක්කාරපාති"නති අතිරෙක පිණ්ඩපාත ඨපනකං එකං භාජනං. "අවිසයහ"නති උක්කිපිතුං අසක්කුණෙය්‍යං. විලඞ්ඝනං උක්කිපනං විලඞ්ඝා, සො එව විලඞ්ඝකො, හත්ථෙහි විලඞ්ඝකො = "හත්ථවිලඞ්ඝකො"ති ආහ හත්ථුක්ඛෙපමත්තෙනා ති. අථවා විලඞ්ඝකෙන [3] උක්කිපකෙන හත්ථෙනා ති පි අත්ථො, අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසිබ්බිත හත්ථෙහී ති වුත්තං හොති.

සචෙ පන බුඩ්ඪතරො හොති ති පවරණාදායකො භික්ඛු බුඩ්ඪතරො හොති. එවං හි තෙන තස්සත්ථාය පවාරිතං හොති ති එත්ථ එවං තෙන අපපවාරිතො පි තස්ස සඞ්ඝපත්තිමත්තෙන සඞ්ඝපවාරණා කම්මං සම්මග්ග කම්මමෙව හොතී ති දට්ඨබ්බං. තෙන ච භික්ඛුනා ති පවාරණාදායකෙන භික්ඛුනා. බහූ පි [4] සමානවස්සිකා එකතො පවාරෙතුං ලභන්තී ති එකස්මිං සංවච්ඡරෙ උඛ්පසම්පදතාය සමානූපසම්පන්න වස්සා සබ්බෙ එකතො පවාරෙතුං ලභන්තී ති අත්ථො. පාළියං "මිච්ඡාදිට්ඨි"ති "නත්ථි දින්න"න්ති ආදි නයපවත්තා. "අන්තග්ගාහිකා"ති සස්සතුච්ඡෙදසඞ්ඛාතස්ස අන්තස්ස ග්ගාහිකා. "යං ඛො භවා"නති ආදිසු යං පවාරණං ඨපෙසි, තං දිට්ඨෙන ඨපෙසීති තං සද්දං අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතබ්බං.

වත්තුං පහොමෙනෙනා ති පුග්ගලෙ පරිසඞ්කුපපත්තියා නිමිත්තභූතං වත්තු මත්තංයෙව සන්ධාය වුත්තං. යං පන වත්තුං [5] සන්ධාය "පුග්ගලො පඤ්ඤායති න වත්තූ"ති [6] ආහ න තං සන්ධායෙතං වුත්තං. [7] යදි පන තස්සභික්ඛුනො වසනට්ඨානෙ පොක්ඛරණීතො මච්ඡගහණාදි දිස්සෙය්‍ය. තදා වත්තු ව

---

1. ම. පවාරණ.
2. සී. දට්ඨබ්බං.
3. ම. උක්ඛිපකෙන.
4. සී.මු.ස. & ම.ස. සමානවස්සා.
5. සී. සඤ්ඤාය න පුග්ගලෝ.
6. සී. ආහතං සඤ්ඤායෙතං.
7. සී. යදිපනස්ස.

පුග්ගලො ච පඤ්ඤායතී ති වත්තබ්බං භවෙය්‍ය, තෙනාහ **පුරිමනයෙනෙව වොරෙහි ති** ආදි. භික්ඛුනො සරීරෙ මාලාගන්ධ ඤ්ච අරිට්ඨගන්ධ ඤ්ච දිස්වා එවං "වත්ථු ච පුග්ගලො ච පඤ්ඤායතී"ති වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

[1] **වෙ චාතුද්දසිකා** හොන්ති ති තතියපක්ඛෙ චාතුද්දසියා සඞ්ං වෙ චාතුද්දසිකා හොන්ති. **භණ්ඩනකාරකානං තෙරසෙ වා චාතුද්දසෙ වා ඉමෙ පණ්ණරසී පවාරණං පවාරෙස්සන්ති** ති ඉමිනා යථාසකං උපොසථ කරණ දිවසතො පට්ඨාය භික්ඛූනං චාතුද්දසී පණ්ණරසී වොහාරො, [2] න චන්ද ගතිසිඞ්ඛියා තිථියාවසෙනා ති දස්සෙති. කිඤ්චා පි එවං "අනුජානාමි භික්ඛ වෙ රාජූනං අනුවත්තිතු"න්ති වචනතො පනෙත්ථ ලොකියානං තිථිං අනු වත්තන්තෙහි පි අත්තනො උපොසථක්කමෙන චාතුද්දසිං පණ්ණරසිං වා පණ්ණරසිං චාතුද්දසිං වා කරොන්තෙහෙව අනුවත්තිතබ්බං, න පන සොළසම දිවසං වා තෙරසමදිවසං වා උපොසථදිවසං කරොන්තෙහි, තෙනෙව පාළිය ම්පි [3]"වෙ තයො උපොසථෙ චාතුද්දසිකෙ කාතු"න්ති වුත්තං, අඤ්ඤථා වා දසියං තෙරසියං වා උපොසථො [4]කාතබ්බොති වත්තබ්බතො. "සකිං පක්ඛස්ස [5] චාතුද්දසෙ වා පණ්ණරසෙ වා"ති ආදිවචන ම්පි උපවුත්ථක්කමෙනෙව වුත්තං, න තිථික්කමෙනාති ගහෙතබ්බං. **පවාරෙත්වා පන අන්තරා පි චාරිකං පක්කමිතුං ලභන්ති** ති ඉමිනා පවාරණා සඞ්ගහෙ කතෙ අන්තරා පක්කමිතු කාමා සඞ්ඝං සන්නිපාතාපෙත්වා පවාරෙතුං ලභන්ති ති දස්සෙති.

පවාරණක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො
නිට්ඨිතො.

වම්මක්ඛන්ධකෙ- [6] **උණ්ණපාවාරන්ති** උභතො ලොමානි උට්ඨාපෙත්වා කතං උණ්ණමයං පාවාරකං. උභතො කප්පාසපිචුං උට්ඨාපෙත්වා චීතපාවා රො පි අත්ථි, තතො නිවත්තනත්ථං "උණ්ණපාවාරක"න්ති වුත්තං. **අඛචන්ද පාසාණෙ** ති සොපාන මූලෙ උපඩ්ඪං අන්තො පවෙසෙත්වා [7] ඨපිත වලය පාසාණෙ.

පාළියං "විහාර පච්ඡායාය"න්ති විහාර පච්චන්තෙ ඡායාය, විහාරස්ස වඩ්ඪමානච්ඡායායන්ති පි වදන්ති. "භොගා"ති උපයොගත්ථෙ පච්චත්තවචනං. "අච්චායතා"ති අති ආයතා ඛරමුච්ඡනා, "සරවති"ති මධුර සර සංයුත්තා "අතිසිථිලා" මන්දමුච්ඡනා. [8] "විරියසමථ"න්ති විරියසම්පයුත්ත සමථං. "තත්ථ ච නිමිත්තං ගණ්හාහී"ති තස්මිඤ්ච සමථෙ සති යං ආදාසෙ මුඛනිමිත්තං විය නිමිත්තං උප්පජ්ජති, තං සමථනිමිත්තං විපස්සනානිමිත්තං මග්ග නිමිත්තං ඵල නිමිත්ත ඤ්ච ගණ්හාහි නිබ්බත්තෙහි ති. එවමස්ස අරහත්ත පරියොසා නං කම්මට්ඨානං කථිතං. "ඡ ඨානානී"ති ඡ කාරණානි. "අධිමුත්තො"ති

---

1. ම.2 වෙ චාතුද්දසියා. 5. ම. චාතුද්දසෙ පන්නරසෙවාති. 8. මහාවග්ග. විරියසමතං.
2. සී. න චන්දගති සන්ධාය.
3. ම. වෙ වා තයො වා.
4. ම. කාතබ්බො. සකිං.
6. { සී. මු. ස. උණ්ණපාවාරකං. ම.ස. & ම.සා. උණ්ණපාවාරණං.
7. ම, ඨපිතෙ අඩ්ඪපාසාණෙ.

පටිවිජ්ඣිත්වා ඨිතො. "නෙක්ඛම්මාධි මුත්තො"ති ආදි සබ්බං අරහත්තවසෙන වුත්තං. අරහත්තං හි සබ්බකිලෙසෙහි නික්ඛන්තත්තා නෙක්ඛම්මං, තෙහෙව ච පවිවිත්තත්තා "පවිවෙකො." බ්‍යාපජ්ඣාභාවතො [1] අබ්‍යාපජ්ඣං. උපාදානක්ඛයන්තෙ උප්පන්නත්තා උපාදානක්ඛයො. තණ්හක්ඛයන්තෙ උප්පන්නත්තා "තණ්හක්ඛයො." සම්මොහාභාවතො "අසම්මොහො"ති වුච්චති. "කෙවලං සඬා [2] මත්තක"න්ති කෙවලං පටිවෙධපඤ්ඤාය අසම්මිස්සං සඬාමත්තකං. "පතිවය"න්ති [3] පුනප්පුන කරණෙන වඩ්ඪි. "වීතරාගත්තා"ති මග්ගපටිවෙධෙන රාගස්ස විගතත්තා එව නෙක්ඛම්ම සඞ්ඛාතං අරහත්තං පටිවිජ්ඣිත්වා සච්ඡිකත්වා ඨිතො හොති, සෙසපදෙසු පි එසෙවනයො. "පවිවෙකාධි මුත්තො"ති පවිවෙකෙ අධිමුත්තො [4] අහන්ති එවං අරහත්තං බ්‍යාකරොතී ති අත්ථො. "සීලබ්බතපරාමාස"න්ති සීල ඤ්ච වත ඤ්ච පරාමසිත්වා ගහිතගහණමත්තං. "සාරතො පච්චා ගච්ඡන්තො"ති සාරභාවෙන ජානන්තො. "අබ්‍යාපජ්ඣාධිමුත්තො"ති අබ්‍යාපජ්ඣං අරහත්තං බ්‍යාකරොති. "අමිස්සීකත"න්ති අමිස්සකතං, [5] කිලෙසාහි ආරම්මණෙන සඬිං චිත්තං [6] මිස්සී කරොන්ති, තෙසං අභාවා අමිස්සීකතං. "භුසා වාතවුට්ඨි"ති බලව වාතක්ඛන්ධො. "උපාදානක්ඛයස්ස චා"ති උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං. "දිස්වා ආයතනුප්පාද"න්ති චක්ඛාදි ආයතනානං උප්පාදඤ්ච වයඤ්ච දිස්වා. "චිත්තං විමුච්චතී"ති ඉමාය [7] විපස්සනා පටිපත්තියා [8] ඵලසමාපත්ති වසෙන චිත්තං විමුච්චති. "සකටවාහෙ"ති චීහි සකටෙහි පරිච්ඡින්නෙ වාහෙ. වාහෙති බහුවචනස්ස හිරඤ්ඤ විසෙසනත්තෙ පි සාමඤ්ඤාපෙක්ඛාය "හිරඤ්ඤ"න්ති එකවචනං කතං.

අද්දාරිට්ඨකවණ්ණා ති අල්ලාරිට්ඨ ඵලවණ්ණා, තින්තකාක පක්ඛවණ්ණාති පි වදන්ති. **රජන** න්ති උපලිත්තං නීලාදිවණ්ණං සන්ධාය වුත්තං, තෙනාහ **චොළකෙන පුඤ්ඡිත්වා** ති. තං හි තථා පුඤ්ඡිතෙ විගච්ඡති. යං පන චම්මස්ස දුග්ගන්ධාපනයනත්ථං කාළරත්තාදි රජනෙහි රඤ්ජිතත්තා කාළරත්තාදි වණ්ණං හොති, තං චොළාදීහි අපනෙතුං න සක්කා චම්මගතිකමෙව, තස්මා තං වට්ටතී ති දට්ඨබ්බං. **ඛල්ලක** න්ති සබ්බපණ්හිපිධානචම්මං, [9] අපරිගළනත්ථං පණ්හි උපරිභාගෙ අපිධාය ආරොපන [10] බන්ධනමත්තං වට්ටති. **විචිත්‍රා** ති සණ්ඨානතො [11] විචිත්‍රපටා අධිප්පෙතා, න වණ්ණතො සබ්බසො අපනෙතබ්බෙසු ඛල්ලකාදීසු පවිට්ඨත්තා. බිළාලසදිස මුඛත්තා මහාඋලූකා "පක්ඛිබිළාලා"ති වුච්චති, තෙසං චම්මංනාම පක්ඛලොමමෙව. **උණ්ණාහි කත පාදුකා** ති එත්ථ උණ්ණාමය කම්බලෙහි කතා පාදුකා සඞ්ගය්හන්ති. **ගඞ්ගාමහකීළිකාය** ති ගඞ්ගාමහෙ කීළිකාය, තත්ථ හි ඉත්ථි පුරිසා යානෙහි උදක කීළං ගච්ඡන්ති. [12] **පීඨකසිවික** න්ති ඵලකාදිනා

1. ම. අබ්‍යාපජ්ජං.
2. ම. මත්තන්ති.
3. ම. පුනපුන.
4. සී. අරහන්ති.
5. සී. කිලෙසෙහි.
6. ම. මිස්සං.
7. ම. විපස්සනාය.
8. ම. ඵලසමාපත්තියා.
9. සී. උපරිගහණත්ථං.
10. ම. බඩමත්තං.
11. ම. විචිත්‍රවඩා.
12. ම. & සී. පීඨසිවිකන්ති.

කතං පීඨක යානං. [1] පටපොට්ටලිකං [2] අන්දෙලිකා. සබ්බ මපි යානං උපාහ නෙන පි ගන්තුං අසමත්ථස්ස ගිලානස්ස අනුඤ්ඤාතං.

වාළරූපානි ති ආහරිමානි වාළරූපානි. **චතුරඞ්ගුලාධිකානි** ති උද්ද ලොමි එකන්තලොමීහි විසෙසදස්සනං, චතුරඞ්ගුලතො හි ඌනානි කිර උද්ද ලොමි ආදිසු පවිසන්ති. [3] **වාන චිත්‍ර** [4] **උණ්ණාමයත්ථරණො** ති නානා වණ්ණෙහි උණ්ණාමය සුත්තෙහි භිත්තිච්ඡේදාදිවසෙන වායිත්වා කතවිත්ත ත්ථරණො. **ඝනපුප්ඵකො** ති බහලරාගො. **පකතිතූලිකා** ති තූලපුණ්ණා හිසි. **විකතිකා** ති සීහරූපාදිවසෙන වා [5] වානචිත්‍රාව ගය්හති. **උද්දලොමී** ති "උභතොදසං උණ්ණාමයත්ථරණ"න්ති දීඝනිකායට්ඨකථායං වුත්තං. **කොසෙය්‍ය** [6] **කට්ඨිස්සමය** න්ති කොසියසුත්තානං අන්තරා සුවණ්ණමයසුත්තානි පවෙසෙත්වා වීතං. සුවණ්ණසුත්තං කිර කට්ඨිස්සං [7] කසටන්ති ච වුච්චති, තෙනෙව කොසෙය්‍ය කසටමයන්ති ආචරිය ධම්මපාලත්ථෙරෙන වුත්ත න්ති වදන්ති. [8] **රතනපතිසිබ්බිත** න්ති සුවණ්ණලිත්තං. **සුඛකොසෙය්‍ය** න්ති රතන පතිසිබ්බන රහිතං. අජිනමිග චම්මානං අතිසුඛුමත්තා දූපට්ට තිපට්ටානි කත්වා සිබ්බන්තී ති වුත්තං අජිනප්පවෙණ්ණී ති. **රත්තවිතානෙනා** ති සබ්බ රත්තෙන විතානෙන. යං පන නානාවණ්ණං [9] වානචිත්‍රං වා ලෙප චිත්‍රං වා, තං වට්ටති, "උභතො ලොහිතකූපධානෙ"පි එසෙවනයො **චිත්‍රං වා** ති ඉදං පන සබ්බථා කප්පියත්තා වුත්තං, න පන උභතො උපධානෙසු අකප්පි යත්තා, නහි [10] ලොහිත සද්දො චිත්තෙ වත්තති. පටලිග්ගහණෙනෙ ච චිත්තකස්සාපි අත්ථරණස්ස සඞ්ගහෙතබ්බප්පසඞ්ගතො, කාසාවං පන ලොහි තක වොහාරං න ගච්ඡති, තස්මා විතානෙ පි උභතො උපධානෙ පි වට්ටති. **සවෙ පමාණ යුත්ත** න්ති ආදි අඤ්ඤප්පමාණා තික්කන්තස්ස බිම්බොහනස්ස පටික්ඛිත්ත භාවදස්සනත්ථං වුත්තං. න පන උච්චාසයන මහාසයන භාවදස්ස නත්ථං තථා අවුත්තත්තා, තං පන උපධානං උපොසථිකානං ගහට්ඨානං වට්ටති, උච්චාසයන මහාසයනමෙව හි තදා තෙසං න වට්ටති. දීඝනිකායට්ඨ කථාදීසු කිඤ්චා පි "ඨපෙත්වා තූලිකං සබ්බානෙව ගොනකාදීනි රතනපති සිබ්බිතානි [11] න වට්ටන්තී"ති ආදි වුත්තං, විනයට්ඨකථාය මෙව කප්පියා කප්පියභාවෙ පමාණන්ති ගහෙතබ්බං.

අභිනිස්සායා ති අපස්සාය. [12] **විසූකායිකා විප්ඵන්දිතාන** න්ති පටිපක්ඛ භූතානං දිට්ඨිචිත්ත විප්ඵන්දිතානන්ති අත්ථො. [13] "යතින්ද්‍රිය"න්ති මනින්ද්‍රිය වසෙන සඤ්ඤතින්ද්‍රියං. [14] පාළියං "අට්ඨකවග්ගිකානී"ති සුත්තනිපාතෙ අට්ඨකවග්ගභූතානි සොළසසුත්තානි. [15] "එවං චිරං අකාසී"ති එවං චිරකාලං පබ්බජ්ජං අනුපගන්ත්වා අගාරමජ්ඣෙ කෙන කාරණෙන වාසමකාසී ති

1. ම. ස. පටපොටලිකං.
2. ම. අන්තොලිකා.
3. { ම. වාළචිත්‍ර. / සී.මු.ස. වාළචිත්‍රො.
4. සී.මු.ස. & සී. උණ්ණාමයත්ථරකො.
5. ම. රතනචිත්‍රාව.
6. ම. & ම.සා. කට්ටිස්ස.
7. ම. කස්සටන්තිච.
8. ම.2 රතනපරිසිබ්බිතන්ති.
9. ම. වාළචිත්තංවා ලෙප චිත්තං වා.
10. ම. ලොහිතක.
11. ම. & සී.වට්ටන්තී ති.
12. සී.මු.ස. විසූකායිත.
13. සී. සතින්ද්‍රියන්ති
14. සී. පාළියං=පෙ=අට්ඨක වග්ගානීති.
15. සී. & ම. එවංචිදංඅකාසීති.

අත්ථො, සො කිර මජ්ඣිමවයෙ පබ්බජිතො, තෙන භගවා එවමාහ. "එත මත්ථං විදිත්වා"ති කාමෙසු දිට්ඨාදීනවා විරාසිත්වා පි ඝරාවාසෙන පක්ඛන්දන්තී ති එතමත්ථං සබ්බාකාරතො විදිත්වා. "ආදීනවං ලොකෙ"ති සඞ්ඛාරලොකෙ අනිච්චතාදි ආදීනවං. "නිරූපධි"න්ති නිබ්බාණං. "අරියො න රමති පාපෙ"ති ඉමස්ස හෙතුමාහ "පාපෙ න රමති සුචීති". තත්ථ "සුචී"ති විසුඬපුග්ගලො. කාළසීහො ති කාළමුඛ වානර ජාති. චම්මං න වට්ටතී ති නිසීදනත්ථරණං කාතුං න වට්ටති, භුම්මත්ථරණාදිවසෙන සෙනාසනපරිභොගො වට්ටතෙව.

චම්මක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ – පිත්තං [1] කොට්ඨබහන්තරගතං හොතී ති බහි සරීරෙ ඛ්‍යාපෙත්වා ඨිතං අබඩ පිත්තං කොට්ඨබහන්තර ගතං හොති, තෙන පිත්තං කුපිතං හොතී ති අධිප්පායො.

පාළියං "නච්ඡාදෙන්තී"ති රුචිං න උප්පාදෙන්ති. "සුසුකා"ති සමුද්දෙ එකා මච්ඡජාති, කුම්භීලාති පි වදන්ති. [2] "සංසට්ඨ"න්ති පරිස්සාවිතං. "පිට්ඨෙ ගී"ති පිසිතෙහි. "කසාවෙගී"ති තවාදීනි උදකෙ තාපෙත්වා [3] ගහිතඋෆ සරෙහි. "උබ්හිද"න්ති [4] උසදපංසුමයං. "ලොණබිල"න්ති ලොණවිසෙසො. "ඡකණ"න්ති ගොමයං. [5] පාකතිකචුණ්ණ න්ති අපක්කකසාව චුණ්ණං, ගන්ධචුණ්ණං පන න වට්ටති. පාළියං "චුණ්ණවාලිනි න්ති" උදුක්ඛලෙ කොට්ටිත චුණ්ණපරිස්සාවනිං. සුවණ්ණ [6] ගෙරුකො ති සුවණ්ණ [7] තුත්ථාදි. පාළියං "අඤ්ජනුපපිංසන"න්ති අඤ්ජනෙ උපනෙතුං පිසිතබ්බ භෙසජ්ජං. "කබළිකා"ති උපාහන භෙසජ්ජං. "ඝරදින්නකාබාධො" නාම ඝරණියා දින්න වසීකරණ භෙසජ්ජ සමුට්ඨිත ආබාධො. තායඡාරිකාය පග්ඝරිත ඛාරොද කා න්ති පරිස්සාවනෙ තච්ඡාරිකං පක්ඛිපිත්වා [8] උපරි උදකං ආසිඤ්චිතෙ තතො ඡාරිකතො හෙට්ඨා පග්ඝරිතං ඛාරොදකං. පාළියං "අකටයූසෙ නා"ති අනභිසඞ්ඛතෙන මුග්ගයූසෙන. "කටාකටෙනා"ති මුග්ගෙ පචිත්වා අවාලෙත්වා පරිස්සාවිතෙන මුග්ගයූසෙනාති වදන්ති.

"ගුළකරණ"න්ති උච්ඡුසාලං. "අවිස්සත්ථා"ති සාසඞ්කා. "අප්පමත්තකෙ පි [9] පවාරෙන්තී"ති අප්පමත්තකෙ දින්නෙ දායකානං පීළාති පටික්ඛිපන්ති. "පටිසඞ්ඛාපී"ති එත්තකෙන පි යාපෙතුං සක්කා, අවසෙසං අඤ්ඤෙසං හො තුති සල්ලක්ඛෙත්වා පි පටික්ඛිපන්ති. වත්ථි පීළන න්ති යථා වත්ථිගත තෙලාදි අන්තො සරීරෙ ආරොහන්ති එවං හත්ථෙන වත්ථිමද්දනං. සම්බාධෙ සත්ථකම්ම වත්ථි කම්මානමෙව පටික්ඛිත්තත්තා දහනකම්මං වට්ටති එව. පාළියං "දසස්ස

---

1. සී.මු.ස. කොට්ඨබහන්තරං.
2. සී. සංසත්තන්ති.
3. සී. ගහිතබ්බසාරෙහි.
4. සී. උස්සදපංසුමයං.
5. ම. පකතිචුණ්ණන්ති.
6. ම. & සී. ගෙරුකන්ති.
7. ම. තුට්ඨාදි.
8. ම. උදකෙ අභිසිඤ්චිතෙ.
9. ම. & සී. වාරෙන්තීති.

ඨානානී"ති අස්සපටිග්ගාහකස්ස දසඨානානි කාරණානි ධම්මෙනා ති අත්ථො. [1]"අනුප්පවෙච්ඡතී"ති දෙති. වාතඤ්චබ්‍යපනෙතී ති සම්බන්ධො, වාතඤ්ච අනුලොමෙතී ති අත්ථො. "සග්ගා තෙ ආරඩා"ති තයා දෙවලොකා ආරාධිතා. "පාටලිගාමෙ නගරං මාපෙන්තී"ති පාටලිගාමස්ස සමීපෙ තස්සෙව ගාමක්ඛෙත්තභූතෙ මහන්තෙ අරඤ්ඤප්පදෙසෙ පාටලිපුත්තං නාම නගරං මාපෙන්ති. "යාවතා අරියං ආයතන"න්ති යත්තකං අරියමනුස්සානං ඔසරණට්ඨානං. "යාවතා වණිප්පථො"ති යත්තකං වාණිජානං භණ්ඩවික්කිණනට්ඨානං වසනට්ඨානං වා ඉදං තෙසං සබ්බෙසං අග්ගනගරං භවිස්සතී ති අත්ථො. "පුටභෙදන"න්ති සකටාදීහි නානාදෙසතො [2] ආභතානං භණ්ඩපුටානං වික්කිණනත්ථාය මොචනට්ඨානං. "සර"න්ති තළාකාදිසුපි වත්තති තං නිවත්තනත්ථං සරන්ති ඉධ නදී අධිප්පෙතා ති වුත්තං සරති සන්දතී ති කත්වා. විනා එව කුලෙලන තිණ්ණා ති ඉදං අප්පමත්තක උදක මපි අප්පුසිත්වා විනා කුලෙලන පාරප්පත්තා.

පාළියං "සන්ධාවිත"න්ති භවතො භවං පටිසන්ධිග්ගහණවසෙන සන්ධාවනං කතං. "සංසරිත"න්ති තස්සෙව වෙවචනං. [3]"මමඤ්චෙව තුම්හාකඤ්චා"ති මයාව තුම්හෙහිව. සාමිවසෙනෙව වා මම ච තුම්හාකඤ්ච සන්ධාවනං අහොසී ති අත්ථො ගහෙතබ්බො. "සංසරිත"න්ති සංසරි. භවතණ්හා එව භවතො භවං නෙතී ති="භවනෙත්තී' ති වුත්තා. "නීලා [4] හොන්තී"ති වුත්තමෙවත්ථං විවරිතුං "නීලවණ්ණා"ති ආදි වුත්තං. "නීලවණ්ණා"ති නීලවිලෙපනා, එසනයො සබ්බත්ථ. [5]"පතිවට්ටෙසී"ති පහරි. "අම්බකායා"ති අම්බාය, උපචාරවචනං හෙතං, මාතුගාමෙනා ති අත්ථො. "උපසංහරථා"ති උපනෙථ, ඊදිසා තාවතිංසාති පරිකප්පෙථා ති අත්ථො. ඉදඤ්ච භික්ඛූනං සංවෙගජනනත්ථං වුත්තං. න නිමිත්තග්ගාහත්ථං, ලිච්ඡවිරාජානො හි සබ්බෙ න චිරස්සෙව අජාතසත්තුනා විනාසං පාපුණිස්සන්ති.

"සන්ථාගාරෙ"ති රාජකිච්චස්ස සන්ථාරණත්ථාය නිච්ඡිද්දං කත්වා විචාරණත්ථාය කත මහාසභාය. [6] "ගමියාභි සඞ්ඛාරො"ති ගමනෙ වායාමො. "ධම්මස්ස ච අනුධම්ම"න්ති තුම්හෙහි වුත්තස්සකාරණස්ස අනුකාරණං තුම්හෙහි වුත්තස්ස අත්ථස්ස [7] අනුරූපමෙවා ති අධිප්පායො. "සහධම්මිකො [8] වාදානුවාදො"ති පරෙහිවුත්තකාරණෙන සකාරණො හුත්වා තුම්හාකං වාදො වා ඉතො පරං තස්ස අනුවාදො වා කොචි අප්පමත්තකො පි ගාරය්හට්ඨානං න [9] ආගච්ඡතී ති කිං තව වාදෙ ගාරය්හකාරණං නත්ථීති වුත්තං හොති. "අනුවිච්චකාර"න්ති අනුවිදිතාකාරං. රතනත්තයස්ස සරණගමනාදි කිරියං කරොති, සහසා කත්වා මා පච්ඡා විප්පටිසාරී අහොසීති අත්ථො. "පටාකං පරිහරෙය්‍යු"න්ති [10] ධජපටාකං උක්ඛිපිත්වා ඊදිසො අම්හාකං සරණං ගතො සාවකො ජාතොති නගරෙ සොසෙන්තා ආහිණ්ඩන්ති.

---

1. ම. අප්පවෙච්ඡතීති.
2. ම. ආහටානං.
3. ම. මමඤ්ච.
4. ම. හොතීති.
5. ම. පටිවට්ටෙසි. ම. සා. පටිවත්තෙසි.
6. මහාවග්ග. ගම්කාහි.
7. සී. අනුරූපත්ථමෙවාති
8. මු.සී.මහාවග්ග. වාදානුපාතො.
9. සී. ආගච්ඡතීති තව.
10. අ. ධජපතාකං.

නිමිත්ත කම්මස්සා ති මංස ඛාදන නිමිත්තෙන උප්පන්න පාණාතිපාත කම්මස්ස. [1] **අනුප්පගෙ එවා** ති පාතොව. **ඔරවසද්ද** න්ති මහාසද්දං. **තං පන අවත්වා** පී ති පිසද්දෙන තථාවචනම්පි අනුජානාති. **අට්ඨකථාසු** ති අත්ඨකට්ඨකථා විරහිතාසු සෙස ට්ඨකථාසු. **සාධාරණ ලක්ඛණ** න්ති අත්ඨකට්ඨකථාය සහ සබ්බට්ඨකථානං සමානං. **චය** න්ති අධිට්ඨාන උච්ච වත්ථුං. **යතො පට්ඨායා** ති යතො ඉට්ඨකාදිතො පට්ඨාය, යං ආදිං කත්වා භිත්තිං උට්ඨා පෙතු කාමාති අත්ථො. **ඨම්භ පන උපරි උග්ගච්ඡන්ති තස්මා** [2] **වට්ටන්තී** ති එතෙන ඉට්ඨකපාසාණා හෙට්ඨා පතිට්ඨාපිතා පි යදි ච යතො භූමිතො වා එකඞ්ගුලමත්ත මපි උග්ගතා තිට්ඨන්ති [2] වට්ටන්තීති සිද්ධං හොති.

ආරාමො ති උපචාරසීමා පරිච්ඡින්නො සකලො විහාරො. **සෙනාසනානී** ති විහාරස්ස අන්තො තිණකුටී ආදිකානි සඞ්ඝස්ස නිවාසගෙහානි. **විහාර ගොනිසාදිකා නාමා** ති සෙනාසන ගොනිසාදිකා, සෙනාසනානි හි සයං පරික්ඛිත්තානි පි ආරාමපරික්ඛෙපාභාවෙන ගොනිසාදිකානී ති වුත්තානි. **උපඩ්ඪපරික්ඛිත්තො** පී ති ඉමිනා තතො ඌනපරික්ඛිත්තො යෙභුය්‍යෙන අපරික්ඛිත්තො නාම, තස්මා අපරික්ඛිත්ත සඞ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡතී ති දස්සෙති. **එත්ථා** ති උපඩ්ඪාදිපරික්ඛිත්තෙ. **කප්පියකුටිං ලඞ්ඝුං වට්ටනී** ති ගොනිසාදියා අභාවෙන සෙස කප්පියකුටීසු තීසු යා කාචි කප්පිය කුටී කාතබ්බාති අත්ථො. **තෙසං ගෙහානී** ති එත්ථ භික්ඛූනං වාසත්ථාය කත මපි යාව න දෙන්ති තාව තෙසං [3] සන්තකංයෙව භවිස්සතී ති දට්ඨබ්බං. **විහාරං ඨපෙත්වා** ති උප සම්පන්නානං වාසත්ථාය කත ගෙහං ඨපෙත්වා ති අත්ථො. **ගෙහ** න්ති නිවාස ගෙහං, තදඤ්ඤං පන උපොසථාගාරාදි සබ්බං අනිවාසගෙහං චතුකප්පිය භූමි වීමුත්තා පඤ්චමී කප්පිය භූමි, සඞ්ඝසන්තකෙපි හි එතාදිසෙ ගෙහෙ සුට්ඨු [4] පරික්ඛිත්තා රාමට්ඨෙපි අබ්භොකාසෙ විය අන්තො වුත්ථාදි දොසො නත්ථි. යෙන කෙනචි ඡන්නෙ පරිච්ඡන්නෙ ච සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ භික්ඛු සඞ්ඝස්ස නිවාසගෙහෙ අන්තො වුත්ථාදි දොසො, [5] න අඤ්ඤත්ථ, තෙනාහ **යං පනා** ති ආදි. **තත්ථ සඞ්ඝිකං වා පුග්ගලිකං වා** ති ඉදං [6] කිඤ්චාපි භික්ඛුභික්ඛුනීනං සාමඤ්ඤතො වුත්තං, භික්ඛූනං පන සඞ්ඝිකං පුග්ගලිකඤ්ච භික්ඛුනීනං තාසං සඞ්ඝිකං පුග්ගලිකඤ්ච භික්ඛූනං ගිහීසන්තකට්ඨානෙ තිට්ඨතීති වෙදිතබ්බං.

මුඛසන්නිධී ති අන්තො සන්නිහිත දොසො හි මුඛප්පවෙසන නිමිත්තං ආපත්තිං කරොති, නාඤ්ඤථා, තස්මා මුඛසන්නිධීති [7] වුත්තො. **තත්ථ තත්ථ ඛණ්ඩා හොන්තී** ති උපඩ්ඪතො අධිකං ඛණ්ඩා හොන්ති. **සබ්බසම්ං ඡදනෙ විනට්ඨෙ** ති තිණ පණ්ණාදි වස්සපරිත්තායකෙ ඡදනෙ විනට්ඨෙ. ගොපාන සීනං පන උපරි වලලීහි බඩ දණ්ඩෙසු ඨිතෙසුපි ජහිතවත්ථුකා හොන්ති එව. **පක්ඛපාසක මණ්ඩල** න්ති එකස්මිං පස්සෙ තිණ්ණං ගොපානසීනං උපරි ඨිත තිණ පණ්ණාදිච්ඡදනං වුච්චති. **අනුපසම්පන්නස්ස දාතබ්බො අස්සා** ති

1. ම. අනුපගෙඑවාති.
2. ම. & සී. වට්ටතීති.
3. ම. සන්තකො එව.
4. ම. පරික්ඛිත්තාරාමත්තෙපි.
5. සී. න අඤ්ඤථා.
6. ම. කිඤ්චාපි භික්ඛුනීනං.
7. සී. වුත්තං,

ආදිනා අකප්පියකුටියං වුත්ථම්පි අනුපසම්පන්නස්ස දින්නෙ කප්පියං හොති, සාපෙක්ඛදානඤ්ඤෙව ත්ථ වට්ටති පටිග්ගහණං විය න හොතීති දස්සෙති.

පාළියං "කන්තාරෙ සම්හාවෙසී"ති අප්පභක්ඛ කන්තාරෙ සම්පාපුණි. "ජටිලො"ති ආහරිම ජටාධරො තාපසවෙසධාරකො [1] යඤ්ඤයුත්තො ලොක පූජිතො බ්‍රාහ්මණො. [2] "වත්තාරො" පාවචනවසෙන වත්තාරො. යෙසං සන්තක මිදං යෙහි වා ඉදං ගීත න්ති අත්ථො. "ගීතං පවුත්තං සම්හිත"න්ති අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පරියාය වචනං වුත්තන්ති අත්ථො. "තද නුගායන්තී"ති තං තෙහි [3] පුබ්බෙ ගායිතං [4] අනුගායන්ති, එවං [5] සෙසෙසු පි. **යාවකාලික පත්තාන** න්ති පක්කෙ සන්ධාය වුත්තං, ආමානි පන අනුපසම්පන්නෙහි සීතුදකෙ මද්දිත්වා පරිස්සාවෙත්වා දින්නපානං පච්ඡාභත්තම්පි කප්පති එව, අයඤ්ච අත්ථො මහාඅට්ඨකථායං සරූපතො අවුත්තො ති ආහ **කුරුන්දියං පනා** ති ආදි. **උච්ඡුරසො** [6] **නික්කසටො** ති ඉදං පාතබ්බ සාමඤ්ඤන යාමකාලිකකථායං වුත්තං, තං පන [7] සත්තාහකාලික මෙවා ති ගහෙතබ්බං. **ඉමෙ චත්තාරො රසා** ති ඵල පත්ත පුප්ඵ උච්ඡු රසා චත්තාරො. පාළියං "අග්ගිහුත්ත මුඛා"ති අග්ගි [8] ජුහනපුබ්බකා. "ඡන්දසො"ති වෙදස්ස. සාවිත්තී මුඛං පඨමං සජ්ඣායිතබ්බාති අත්ථො. "තපත"න්ති විජ්ජොතන්තානං.

"බහුකතො [9] බුඩෙ වා"ති බුඩෙ කත බහුමානොති අත්ථො. සො ඛො අහං භන්තෙ ආනන්ද ඤ්ඤාතීනං දණ්ඩභය තජ්ජිතො අහොසින්ති සෙසො, එවං හි සති "එවා හ"න්ති පුන අහං ගහණං යුජ්ජති. "විවරී"ති විවරතුති චින්තා මත්තෙන විවරි, න උට්ඨාය හත්ථෙන. "අඤ්ඤතරො"ති සුභද්දො බුඩ්ඪපබ්බ ජිතො. "චෙ දාරකා"ති සාමණෙරභූමියං ඨිතා චෙ පුත්තා. "නාළියා වාප කෙනා"ති නාළියා වෙ ව ථවිකාය ව, සංහරථ ඉමෙහි භාජනෙහි තණ්ඩුලා දීනි සඞ්කඩ්ඪථාති අත්ථො. [10] "භුසාගාරෙ"ති පලාලමයෙ අගාරෙ. පලාල [11] පුඤ්ජං අබ්භන්තරතො පලාලං සඞ්කඩ්ඪිත්වා අගාරං කතං හොති තත්ථාති අත්ථො. "පරිමද්දන්තා"ති උපපරික්ඛන්තා. [12] **චෙ පටා දෙස** [13] **නාමෙ නෙව වුත්තා** ති තෙසං සරූපදස්සන පදමෙතං, නාඤ්ඤනිවත්තනපදං පත්තුණ්ණ පටස්සා පි දෙස නාමෙන වුත්තත්තා. **තුම්බා** ති භාජනානි. **ඵල තුම්බො** නාම ලාබු ආදි. **උදකතුම්බො** උදකසටො. **කිලඤ්ජච්ඡත්ත**න්ති වෙළු විලීවෙහි වායිත්වා කත ඡත්තං. **සම්හිතන්ත රස** න්ති මිස්සීභූත රසං.

හෙසජ්ජක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

---

1. සී. භණ්ඩයුත්තො.
2. මහාවග්ග. & ම. සා. පවත්තාරො.
3. ම. පුබ්බෙගීතං.
4. සී. අනුගායිතන්ති.
5. ම. සෙසෙසුච.
6. ම. නිකසටොති.
7. ම. සත්තාහකාලිකන්ති.
8. ම. ජුහපුබ්බකා.
9. මු.සී.මහාවග්ග.බුඩෙනවා.
10. ම. & සී. භුසාගාරකෙති.
11. ම. පුඤ්ජ අබ්භන්තරතො.
12. සී. මු. ස. චෙපට්ටානි.
13. සී. & ම. නාමෙන.

කඨිනක්ඛන්ධකෙ-සීසවසෙනා ති [1] පධානවසෙන. කඨින නති පඤ්චානි සංසෙ අන්තො කරණ සමත්ථතාය ඨිරන්ති අත්ථො. සො නෙසං [2] භවිස්සතී ති යුජ්ජතී ති සො තුම්හාකන්ති අවත්වා "නෙස"න්ති වචනං යුජ්ජති. යෙ අත්ථත කඨිනා ති න කෙවලං තුම්හාකමෙව, යෙ අඤ්ඤෙ පි අත්ථත කඨිනා, තෙසං භවිස්සතී ති අත්ථො. අථවා වො ති තදා සම්මුඛී භූතෙහි සඞ්ං අසම්මුඛී භූතෙ ච අනාගතෙ ච [3] භික්ඛූ තෙ සබ්බෙ එකතො සම්පිණ්ඩෙත්වා වුත්තං, තුම්හාකන්ති අත්ථො. සො නෙස න්ති එත්ථ සො තෙසන්ති යොජෙතබ්බං, තෙ නා හ "අත්ථත කඨිනානං වො භික්ඛවෙ ඉමානි පඤ්ච කප්පිස්සන්ති"ති.

මතකචීවර න්ති මතස්ස චීවරං. වුත්ථවස්සවසෙනා ති ඉදං පච්ඡිමවස්සං වුත්ථාන මපි සාධාරණන්ති ආහ පුරිමිකාය වස්සං උපගන්ත්වා පඨම පවාරණාය පවාරිතා [4] ලභන්ති ති. [5] උපගතා වා න ලභන්ති ති පච්ඡිමිකාය වුත්ථ වස්සෙ පි සන්ධාය වුත්තං. ඛලිමක්ඛිත සාටකො ති අහත වත්ථං සන්ධාය වුත්තං. අකාතුං [6] න ලභතී ති ඉමිනා අනාදරියෙ සති දුක්කටන්ති දීපෙති. අපලොකෙත්වා ති ඉදං අඤ්ඤෙසං වස්සං වුත්ථ භික්ඛූනං අදත්වා දාතුකාමෙහි කත්තබ්බවිධි දස්සනං. [7] යදි එවං කම්මවාචාය එව දානං අවුත්තන්ති ආහ කම්මවාචා පනා ති ආදි, කඨින චීවරං විය කම්මවාචාය දාතුං න වට්ටතීති අපලොකෙත්වාව දාතබ්බන්ති අධිප්පායො. [8] මහාභූමක්කන්ති මහාවිසයං, චතුවීසති ආකාර වන්තතාය මහාවිත්ථාරිකන්ති වුත්තං හොති. පඤ්චක න්ති පඤ්ච ඛණ්ඩං, එසෙවනයො සෙසෙසුපි. පඨම චිලිමිකා ති කඨින වත්ථතො අඤ්ඤා අත්තනො පකති චිලිමිකා. [9] කුච්ඡිචිලිමිකං කත්වා සිබ්බිතමත්තෙනා ති ඨිර ජීණ්ණානං චිලිමිකානං එකතො කත්වා සිබ්බනස්සෙතං අධිවචන න්ති වදන්ති. මහාපච්චරියං කුරුන්දිය ඤ්ච වුත්තවචනන්ති දස්සනං බ්‍යඤ්ජනතො එව භෙදො, න අත්ථතොති දස්සනත්ථං කතන්ති පි වදන්ති. පිට්ඨි අනුවාතා රොපන මත්තෙනාති දීඝතො අනුවාතස්ස ආරොපන මත්තෙන. කුච්ඡිඅනුවාතාරොපන මත්තෙනා ති පුථුලතො අනුවාතස්ස ආරොපන මත්තෙන.

රත්ති නිස්සග්ගියෙනා ති රත්ති අතික්කන්තෙන. හතවත්ථ [10] සාටකෙනා ති අතිජීණ්ණ [10] සාටකෙන. නහි තෙනා ති ආදිසු තෙන පරිවාරාගත පාඨෙන ඉධ ආනෙත්වා අවුච්චමානෙන කඨිනත්ථාරකස්ස ජානිතබ්බෙසු න කිඤ්චි පරිහායති තස්ස සබ්බස්ස ඉධෙව වුත්තත්තාති අධිප්පායො. මාතා වියාති = "මාතිකා", ඉවත්ථෙ කප්පච්චයො දට්ඨබ්බො. තෙන සිඞ්ඛමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ මාතිකාති මාතරො ති ආදි. අස්සා ති එතිස්සා මාතිකාය. පක්කමනන්තිකො කඨිනුබ්භාරො එව හි [11] සයං අත්තනා උප්පජ්ජතී ති එවම භෙදූපචාරෙන "මාතිකා"ති වුත්තො. උබ්භාරස්සෙ ච පක්කමනන්තෙ සම්පත්තිතො තබ්බිනිමුත්තා ය ච මාතිකාය අභාවා, තප්පකාසිකා

1. ම. පට්ඨානවසෙන.
2. ම. භවිස්සතීතිහි යුජ්ජති.
3. ම. භික්ඛූ සබ්බෙ.
4. ම. ලබ්භන්තීති.
5. { ම. උපගතා න ලබ්භන්තීති. / සී. උපගතා පවාරෙතුං න ලභන්තීති.
6. සී.මු.ස. & ම. න ලබ්භති.
7. සී. යදිඑවං තස්මා,
8. සී.මු.ස.ම.ස. & ම.සා. මහාභූමිකන්ති.
9. සී.මු.ස. කුච්ඡිස්මිං චිලිමිකං.
10. ම. සාටකො.
11. ම. සකං.

වෙළු පාළි මාතිකාති වත්තුං යුජ්ජති, සාපි හි පක්කමනන්ති කුබ්භාරපප කාසනෙන "පක්කමනන්තිකා"ති වුත්තා, [1] එසෙවනයො සෙසු බ්භාරෙසු පි. පක්කමනන්ති වෙ තළු උපචාරසීමා තික්කමනං දට්ඨබ්බං.

න පුන ආගමිස්ස න්ති ඉදං ආවාසපළිබොධූ පවෙජ්ද කාරණ දස්සනං, පඤ්චසු හි චීවරමාසෙසු යදා කදාචි [2] න පවෙච්ඡන්ති චිත්තෙන උපචාර සීමාතික්කමෙන ආවාසපළිබොධො ජීරති. පවෙච්ඡන්ති බහි උපචාර ගතස්ස පන යළු කළුචි න පවෙච්ඡන්ති චිත්තෙ උපජ්ජනමත්තෙ ජීරති. පඨමං චීවර පළිබොධො ජීරතීති න පවෙච්ඡන්ති පක්කමනතො පුරෙ තරමෙ ව චීවරස්ස නිට්ඨිතත්තා වුත්තං, "කත චීවරං ආදයා"ති හි වුත්තං, අළුත කඨිනස්ස හි භික්ඛුනො යාව සඞ්ඝතො වා දායක කුලාදිතො වා චීවරං ලභිස්සාමි ති චීවරාසා වා ලද්ධවත්ථානං [3] සභාය සම්පදාදි යොගං ලභිත්වා සඞ්ඝාටි ආදිභාවෙන ඡින්දිත්වා සාරිස්සාමීති කරණීචජ්ජා වා පවත්තති, තාව චීවරපළිබොධො අනුපච්ඡින්නොයෙව. යදා පන යථා පත්ථිතට්ඨානතො චීවරා දීනං සබ්බථා අලාභෙන වා චීවරාසා වෙව ලබ්භනං කත්වා නිට්ඨානෙන වා නට්ඨ විනට්ඨාදි භාවෙන වා චීවරෙ නිරපෙක්ඛතාය වා කරණීචජ්ජා ච විගච්ඡති, තදා චීවර පළිබොධො [4] උපච්ඡින්නො හොති. සො ච ඉධ "කත චීවරං ආදා යා"ති වචනෙන පකාසිතො, එවං උපරි සබ්බත්ථ පාළිවචනක්කමං නිස්සාය නෙසං පඨමං පච්ඡා ච උපච්ඡිජ්ජනං වුත්තනන්ති දට්ඨබ්බං. සබ්බථාපි ච ඉමෙසං උභින්නං පළිබොධානං උපච්ඡෙදනෙ ච කඨිනුබ්භාරො, න එකස්ස, තෙස ඤත්ව පුබ්බාපරියෙන එකක්ඛණෙ ව උපච්ඡිජ්ජනං දස්සෙතුං ඉමා අට්ඨ මාතිකා ඨපිතා ති වෙදිතබ්බා.

අනෙනාසීමාය න්ති චීවර නිට්ඨානක්ඛණෙ යෙව ඡින්නත්තා වුත්තං. නෙවිමං චීවරං කාරෙස්සන්ති චීවරෙ අපෙක්ඛාය විගතත්තා කරණපළිබොධ සාපි උපච්ඡින්නභාවං දස්සෙති. යො පන අපච්චත්ථාය වා අනත්ථිකතාය වා සබ්බථා චීවරං න සම්පටිච්ඡති, තස්ස බහි සීමගතස්ස සබ්බථා පි චීවර පළි බොධා භාවෙන න පවෙච්ඡන්ති සන්නිට්ඨානමත්තෙන සන්නිට්ඨානන්ති කො කඨිනුබ්භාරො වෙදිතබ්බා. **සො පනා** ති පළිබොධූපච්ඡෙදෙ. **අයං පනා** ති ආසාවච්ඡෙදකො කඨිනුබ්භාරො "විසුං විත්ථාරෙතා වුත්තෙනා, ඉධ න වුත්තෙනා"ති සම්බන්ධො.

අනාසාය [5] **ලබ්භතී ති** යස්මිං කුලෙ චීවරං [6] ලභිස්සාමා ති ආසා අනු පජ්ජාපුබ්බා, තත්ථ චීවරාසාය අනුපජ්ජනට්ඨානෙ යත්ථ කත්ථචි [7] ලභිස්සතීති අත්ථො. **ආසාය න ලභතී ති** [8] ආසිංසිතට්ඨානෙ න ලභතීති අත්ථො. **ඉධ න වුත්තෙනාති** ඉධ සවනන්තිකා නන්තරෙ න වුත්තෙනා. **තත්ථා** ති තස්මිං සීමාතික්කන්තිකෙ, සීමාතික්කන්තිකෙ නාම චීවරමාසානං පරියන්තදිවස

---

1. සී. එසනයො.
2. ම. න පච්චිස්සන්ති.
3. සී. පහාය සම්මතාදයො ලභිත්වා.
4. ම. උච්ඡින්නොනා හොති,
5. සී. මු. ස & ම. ස. ලභති.
6. ම. ලභිස්සාමීති.
7. සී. ලබ්භතීති.
8. ම. ආසිසිතට්ඨානෙ.

සඞ්ඛාතාය සීමාය අතික්කමනතො සඤ්ජාතො. කෙචි බහි සීමාය කාලා තික්කමො සීමා තික්කමොති මඤ්ඤන්ති, තෙසං අන්තො උපචාරෙ [1] චීවර කාලාතික්කමෙපි කඨිනුබ්භාරො අසම්මතො නාම සියාති නවෙතං යුත්තං, තස්මා යත්ථ කත්ථචි කාලාතික්කමො සීමාතික්කමොති වෙදිතබ්බො. එත්ථ ච පාළියං "කතචීවරො"ති ඉදං උපලක්ඛණමත්තං. අකත [2] චීවරස්සා පි චීවර කාලාතික්කමෙන සීමාතික්කන්තිකො හොති, වෙ ච පළිබොධා එකතො ඡිජ්ජන්ති. එවං අඤ්ඤත්ථා පි යථා සම්භවං තං තං විසෙසනා භාවෙ පි කඨිනු බ්භාරතා පළිබොධුපච්ඡෙදප්පකාරො ච වෙදිතබ්බො.

සහුබ්භාරෙ වෙපි පළිබොධා අපුබ්බං අචරිමං ඡිජ්ජන්ති ති ඉදං අකත චීවරස්ස පච්චෙස්සන්ති අධිට්ඨාන [3] සම්භවපක්ඛං සන්ධාය වුත්තං. තෙසු අඤ්ඤතරා භාවෙපි සහුබ්භාරො ච හොති. සමාදාය වාරො ආදාය වාර සදි සොව, උපසග්ගමෙවෙත්ථ විසෙසො, තෙනාහ පුන සමාදාය [4] වාරෙපි =පෙ= තෙයෙව දස්සිතා ති. විප්පකත චීවරෙ පක්කමනන්තිකස්ස අභාවතො යථාසම්භවන්ති වුත්තං. තෙනෙව විප්පකත චීවරවාරෙ ඡළෙ ච උබ්භාරා වුත්තා. චීවරෙ හත්ථ ගතෙ ච ආසාවච්ඡෙදිකස්ස අසම්භවා සො එතෙසු වාරෙසු යත්ථ කත්ථචි [5] න වුත්තො විසුඤ්ඤෙ ච වුත්තො. විප්පකතවාරෙ වෙත්ථ ආදායවාර සමාදායවාරවසෙන වෙවක්කවාරා වුත්තා, තතො පරං [6] නිට්ඨානසන්නිට්ඨාන නාසනන්තිකානං වසෙන තීණි තිකානි දස්සිතානි. තත්ථ තතියත්තිකෙ "අනධිට්ඨිතෙනා"ති "පච්චෙස්සං න පච්චෙස්සන්ති" එවං අනධිට්ඨිතෙන, න එවං මනසිකත්වා ති අත්ථො. තතියත්තිකතො පන පරං එකං ඡක්කං දස්සිතං. එවං තීණි තිකානි එකං ඡක්කඤ්චාති පඨමං පණ්ණ රසකං වුත්තං, ඉමිනා නයෙන දුතිය පණ්ණරසකාදීනි වෙදිතබ්බානි.

පාළියං ආසාවාදසකෙ බහි සීමගතස්ස කඨිනුඬාරෙසු තෙසම්පි චීවරාසා දිවසෙන චීවරපළිබොධො යාව චීවර නිට්ඨානා තිට්ඨතී ති ආහ "සො බහි සීමගතො සුණාති උබ්භතං කිර තස්මිං ආවාසෙ කඨිනන්ති = පෙ = නිට්ඨා නන්තිකො කඨිනුඬාරො"ති. එත්ථ ච [7] සවනක්ඛණෙ ආවාසපළිබොධො පඨමං ඡිජ්ජති, නිට්ඨිතෙ චීවර පළිබොධොති වෙදිතබ්බො. දිසංගමික නවකෙ "දිසංගමිකො පක්කමතී"ති න පච්චෙස්සන්ති පක්කමති, ඉමිනා ආවාස පළිබොධා භාවො දස්සිතො හොති, තෙනෙ ච වස්සං වුත්ථාවාසෙ පුන ගන්ත්වා චීවරනිට්ඨාපිතමත්තෙ නිට්ඨානන්තිකො කඨිනුඬාරො වුත්තො. "චීවරපටිවිංසං [8] අපවිලායමානො"ති ඉමිනා චීවරපළිබොධ සමඞ්ගිකත්ත මස්ස දස්සෙති. "අපවිලායමානො"ති ආකඞ්ඛමානො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍ය මෙ ච.

කඨිනක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

---

1. ම. චීවරකාලාතික්කමොති.
2. ම. චීවරස්සපි කාලාතික්කමෙන.
3. ම. සබ්භාව,
4. ම. වාරොපි.
5. ම. න වුත්තානි.
6. ම. නිට්ඨාසන්නිට්ඨාන.
7. සී. වචනක්ඛණෙ.
8. මු. සී. මභාවග්ග. අපවිනය මානො,

චීවරක්ඛන්ධකෙ – **කම්මවිපාක** න්ති කම්ම පච්චය උතු චිත්තා භාර සමුට්ඨිතං අප්පටිබාහිය රොගං සන්ධාය වුත්තං, කම්මජස්ස රොගස්ස අභාවා. පාළියං [1] "සඤ්ඤමස්සා"ති සඞ්ගණ්හන්තස්ස, අවිසජ්ජනස්ස රොගස්සාති අත්ථො යො සඤ්ඤමො සො විනාසොති ආදිසු විය. "එතස්ස සඤ්ඤමස්ස ඵලං උපජානාමා"ති යොජනා. තමෙව ඵලං [2] දස්සෙන්තී ආහ "වරමෙ තං = පෙ = ආසිත්ත"න්ති කෙචි පන "සඤ්ඤමස්සා"ති ආනිසංසස්ස, උපයො ගත්ථෙවෙතං සාමිවචනන්ති අත්ථං වදන්ති.

[3] "උස්සන්න දොසො"ති [4] සඤ්ජාත පිත්තාදි දොසො. **සබ්බත්ථා** ති සකල සරීරෙ. **මහා** [5] **පිට්ඨිස කොජව** න්ති හත්ථිපිට්ඨියං අත්ථරිතබ්බතාය මහා පිට්ඨියන්ති ලඞ්ඝ සමඤ්ඤං උණ්ණාමයත්ථරණං. **උපඩ්ඪකාසිනං** [6] **ඛමමාන** න්ති අඩ්ඪකාසි අගඝනකං. පාළියං "කිං නුඛො"ති කතමං නුඛො. **උපචාරෙ** ති සුසානස්ස ආසන්නෙ පදෙසෙ. **ඡඩ්ඩිත්වා ගතා** ති කිඤ්චි අවත්වා එව ඡඩ්ඩිත්වා ගතා, [7] එතෙ භික්ඛූ ගණ්හන්තූ ති ඡඩ්ඩිතෙ එව අකාමා භාගදානං විහිතං, කෙවලං ඡඩ්ඩිතෙ පන කතිකාය අසති එකතො බහූසු පවිට්ඨෙසු යෙන ගහිතං, තෙන අකාමා භාගො න දාතබ්බොති දස්සෙති. **සමානා දිසා** පුරත්ථිමාදිභෙදා එතෙසන්ති = සදිසා ති ආහ **එකදිසාය වා ඔක්කමිංසූ** ති. **ධුරවිහාරට්ඨානෙ** ති විහාරස්ස සම්මුඛට්ඨානෙ. **විහාර මජ්ඣෙ** ති සබ්බෙසං ජානනත්ථාය වුත්තං.

"වණ්ණාවණ්ණං [8] කත්වා"ති පටිවිංසප්පහොනකතා ජානනත්ථං හලිද්දි යාදීහි බුද්දක මහන්ත වණ්ණෙහි යුත්තෙ සමෙ කොට්ඨාසෙ කත්වා, තෙනාහ **සමෙ පටිවිංසෙ ඨපෙත්වා** ති. **ඉදන්ති** සාමණෙරානං උපඩ්ඪ පටිවිංස දානං. **ඵාතිකම්ම** න්ති පහොනක කම්මං. යත්තකෙන විනයාගතෙන සම්මුඤ්ජනී බන්ධනාදි හත්ථකම්මෙන විහාරස්ස ඌනකතා න හොති, තත්තකං කත්වාති අත්ථො. **සබ්බෙස** න්ති තත්‍රුප්පාද වස්සාවාසිකං ගණ්හන්තානං සබ්බෙසං භික්ඛූනං සාමණෙරානඤ්ච. [9] **භණ්ඩාගාරික චීවරෙ පී** ති අකාලචීවරං [සන්ධාය වුත්තං. **එත** න්ති උක්කුට්ඨියා කතාය සම්භාගදානං. **විරජ්ඣිත්වා කරොන්ති** ති කත්තබ්බකාලෙසු අකත්වා ඨාරුචිතක්ඛණෙ කරොන්ති. **එත්තකෙන මම චීවරං පහොතී** ති චාදසගඝනකෙනෙ ව මම චීවරං] පරිපුණ්ණං හොති, න තතො ඌනෙනා ති සබ්බං ගහෙතුකාමො ති අත්ථො.

එවං හි කතෙ ති වට්ටාධාරස්ස අන්තො රජනොදකං [10] බහි ජල්ලිකඤ්ච කත්වා.වියොජනෙ කතෙ. **න උත්තරතී** ති කෙවලං උදකතො ඵෙණුට්ඨානා භාවා න උත්තරති. **රජනකුණ්ඩ** න්ති පක්කරජන ඨපනකං මහාඝටං. [11] **අනුවාතාදීනං දීඝ පත්තාන** න්ති ආයාමතො විත්ථාරතො ව අනුවාතං. ආදිසද්දෙන චින්නං ඛන්ධානං අන්තරා මාතිකාකාරෙන ඨපිත පත්තඤ්ච

1. ම. & සී. සංයමස්සාති.
2. ම. දස්සෙන්ති ආහරිමෙති=පෙ=
3. මහාවග්ග. දොසාභිසන්නො.
4. සී. සඤ්චිත.
5. ම. පිට්ඨිකොජවන්ති.
6. සී.මු.ස. ඛම්මානන්ති.
7. ම. එතෙන භික්ඛූ. [ ] සී. නදිස්සති. පට්ටානන්ති.
8. සී. කත්වාතිඑක,
9. සී.මු.ස. & සී. භණ්ඩාගාර.
10. ම. බහි ජල්ලිකඤ්ච
11. ම. අනුවාතාදී දීඝ

දීඝපත්තන්ති දට්ඨබ්බං. **ආගන්තුක** [1] **පත්ත** න්ති දිගුණචීවරස්ස උපරි අඤ්ඤං පත්තං අප්පෙන්ති, තං සන්ධාය වුත්තං, තං කිර ඉදානි න කරොන්ති. පාළියං "නන්දිමුඛියා"ති තුට්ඨිමුඛියා, පසන්නදිසා මුඛායා ති අත්ථො. "අච්ඡ පෙය්‍ය"න්ති පතිට්ඨපෙය්‍යං. **හතවත්ථකාන** න්ති පුරාණවත්ථානං. **අනුඛ රිත්වා** වා ති අග්ගළෙ විය දුබ්බලට්ඨානං අනපනෙත්වා ව.

විසාඛ වත්ථුම්හි "කල්ලකායා"ති අකිලන්තකායා. "ගතී"ති ඤාණගති අධිගමො. "අභිසම්පරායො"ති "සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා දුක්ඛස්ස න්තං කරොතී"ති ආදිනා වුත්තො ඤාණාභි සම්පරායො, [2] **මග්ගඤාණ** යුත්තෙහි ගන්තබ්බ ගතිවිසෙසො ති අත්ථො, තං භගවා බ්‍යාකරිස්සති. "දදාති දාන"න්ති ඉදං අන්න පාන විරහිතානං සෙස පච්චයානං දානවසෙන වුත්තං. "සොවග්ගික"න්ති සග්ගසංවත්තනිකං.

[3] **අට්ඨපදකච්ඡෙදෙනා** ති [4] අට්ඨපදක සඞ්ඛාත ජූතඵලක ලෙඛා සණ්ඨානෙන. පාළියං "නදීපාරගත"න්ති භික්ඛුනො නදීපාරගමනං හොතී ති අත්ථො. **අග්ගළගුත්තියෙව පමාණ** න්ති ඉමෙහි චතුහි [5] නික්ඛෙප කාරණෙහි ඨපෙන්තෙනා පි අග්ගළගුත්ති විහාරෙ [6] එව ඨපෙතුං වට්ටතී ති අධිප්පායො. "නිස්සීමගත"න්ති වස්සාන සඞ්ඛාතං කාලසීමං අතික්කන්තං තං වස්සිකසාටික චීවරං හොතී ති අත්ථො. **පඤ්චමාසෙ** ති අච්චන්තසංයො ගෙ උපයොගවචනං. **වඩ්ඪිං පයොජෙත්වා ඨපිත උපනික්ඛෙපතො** ති වස්සාවාසිකස්සත්ථාය දායකෙහි වඩ්ඪිං පයොජෙත්වා ඨපිත උපනික්ඛෙපතො. **ඉධ වස්සං වුත්ථ සඞ්ඝස්සා** ති ඉදං අභිලාපමත්තං, "ඉධ" සද්දං පන විනා "වස්සං වුත්ථ සඞ්ඝස්ස දෙමා"ති වුත්තෙපි [7] එසෙව නයො. **අනත්ථත කඨිනස්සා පි පඤ්චමාසෙ පාපුණාතී** ති වස්සාවාසික [8] ලාභවසෙන උප්පන්න ත්තා අනත්ථත කඨිනස්සාපි වුත්ථවස්සස්ස පඤ්චමාසෙ පාපුණාති, වක්ඛති හි "චීවරමාසතො පට්ඨාය යාව හෙමන්තස්ස පච්ඡිමො දිවසො, තාව වස්සා වාසිකං දෙමා ති වුත්තෙ කඨිනං අත්ථතං වා හොතු අනත්ථතං වා අතීතවස්සං වුත්ථානං එව පාපුණාතී"ති. **තතො පර** න්ති පඤ්චමාසතො පරං, ගිම්හානස්ස පඨම දිවසතො පට්ඨායා ති අත්ථො. **කස්මා පිට්ඨිසමයෙ** [9] **උප්පන්නත්තා** ති ඉදං "උදාහු අනාගතවස්සෙ"ති ඉමස්සානන්තරං දට්ඨබ්බං, පොත්ථකෙසු පන "අනත්ථත කඨිනස්සා පි පඤ්චමාසෙ පාපුණා"ති ඉමස්සානන්තරං "කස්මා පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නත්තා"ති ඉදං ලිඛන්ති, තං පමාදලිඛිතං පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නං සන්ධාය අනත්ථක කඨිනස්සාපී ති වත්තබ්බතො, වුත්ථවස්සෙ හි සන්ධාය "අනත්ථත කඨිනස්සාපී"ති වුත්තං, න ච පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නං වුත්ථ වස්සස්සෙව පාපුණාතී ති සම්මුඛීභූතානං සබ්බෙසම්පි පාපුණනතො, තෙනෙව වක්ඛති "සවෙ පන [10] ගිම්හානස්ස පඨම දිවසතො පට්ඨාය එවං වදති තත්‍ර

1. ම. පට්ටන්ති.
2. සී. අපනෙත්වාව.
3. සී. අට්ඨාරසඵලකච්ඡෙදෙනානි.
ම. අට්ඨාපදකච්ඡෙදෙනාති.
සී.මු.ස.ම.ස. & ම.සා. අට්ඨපදකච්ඡන්නෙන.
4. ම අට්ඨාපදක.
5. ම. නික්ඛිපකාරණෙහි.
6. සී. එව පාපෙතුං.
7. ම. සො එවනයො.
8. ම. ලාභෙන.
9. ම. උප්පන්නත්තාති ඉදාහු.
10. සී.මු.ස.ම.ස. & ම.සා, ගිම්හානං පඨම.

සම්මුඛීභූතානං සබ්බෙසං පාපුණාති, කස්මා පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නත්තා"ති. **දුග්ගහිතානී** ති අගහිතානි, සඞ්ඝිකානෙවා ති අත්ථො. **ඉතො වා** ති ථෙරානං දාතබ්බතොව, ඉදානෙවා ති වා අත්ථො.

සත්තාහවාරෙන අරුණමෙව උට්ඨාපෙතී ති ඉදං නානාසීමවිහාරෙසු කත්තබ්බනයෙන එකස්මිම්පි විහාරෙ චීසු සෙනාසනෙසු නිවුත්ථ භාවදස්ස නත්ථං, වුත්තං අරුණුට්ඨාපනෙනෙ ව තත්ථ වුත්ථො හොතී ති, න පන වස්ස ච්ඡෙද පරිහාරාය, අන්තො උපචාර සීමාය පි යත්ථ කත්ථචි අරුණං උට්ඨාපෙන්තො අත්තනා ගහිත සෙනාසනං [1] අප්පවිට්ඨො පි වුත්ථවස්සො එව හොති, ගහිත සෙනාසනෙ පන නිවුත්ථො [2] නාම න හොති. තත්ථ ච අරුණුට්ඨාපනෙ පන සති හොති, තෙනාහ "පුරිමස්මිං බහුතරං [3] නිවසති නාමා"ති, එතෙන ච ඉතරස්මිං සත්තාහවාරෙනා පි අරුණුට්ඨාපනෙ සති එව [4] අප්ප කතරං නිවසති නාම හොති, නාසතීති දීපිතං හොති. **නානාලාභෙහි** ති විසුං විසුං නිබඩවස්සා [5] වාසිකා ලාභෙහි. **නානුපචාරෙහි** ති නානාපරික්ඛෙප නානාචාරෙහි. **එකසීම විහාරෙහි** ති චින්නං විහාරානං එකෙන පාකාරෙන පරික්ඛිත්තත්තා එකාය උපචාරසීමාය අන්තොගතෙහි චීහි විහාරෙහි. **සෙනාසනග්ගාහො පටිප්පස්සම්භති** ති පඨමං ගහිතො පටිප්පස්සම්භති. **තත්ථා** ති යත්ථ සෙනාසනග්ගාහො පටිප්පස්සඩො තත්ථ.

භූමියං [6] පරිභණ්ඩං අකාසී ති ගිලානෙන නිපන්න භූමියං කිලිට්ඨට්ඨානං ධොවිත්වා හරිතුපලිත්තං කාරෙසී ති අත්ථො. **හෙසජ්ජං යොජෙතුං අසමත්ථො** ති පරෙහි වුත්ත විධිම්පි කාතුං අසමත්ථො. පාළියං ගිලානුපට්ඨාකානං චීවරදානෙ සාමණෙරානං තිචීවරාධිට්ඨානාභාවා "චීවරඤ්ච පත්තඤ්චා" ති ආදි සබ්බත්ථ වුත්තං. "සචෙ පි සහස්සං අග්ඝති, ගිලානුපට්ඨාකානං යෙව දාතබ්බ"න්ති සම්බන්ධො. **අඤ්ඤ** න්ති චීවර පත්තතො අඤ්ඤං. **අප්ප ග්ඝ**න්ති අතිජිණ්ණාදි භාවෙන නිහීනං. **තතො** ති අවසෙස පරික්ඛාරතො. **සබ්බ** න්ති පත්තං තිචීවර ඤ්ච. **තත්ථ තත්ථ සඞ්ඝස්සෙ වා** ති තස්මිං තස්මිං විහාරෙ සඞ්ඝස්සෙ ව. පාළියං [7] "අවිස්සජ්ජිකං [8] අවෙභඞ්ගික"න්ති ආගතා නාගතස්ස චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්සෙව සන්තකං හුත්වා කස්සචි අවිස්සජ්ජිකං අවෙභඞ්ගිකං භවිතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

අක්කනාළමය න්ති අක්කදණ්ඩමයං. **අක්ක දුස්සානී** ති අක්කවාකෙන කත දුස්සානි, පොත්ථක ගතිකානි දුක්කට වත්ථුකානී ති අත්ථො. [9] **තිපට්ට චීවරස්ස වා මජ්ඣෙ** ති යං නිට්ඨිතෙ තිපට්ට චීවරං හොති, තස්ස මජ්ඣෙ පටලං කත්වා දාතබ්බානී ති අත්ථො. "සන්තෙ පතිරූපෙ ගාහකෙ"ති වුත්තත්තා ගාහකෙ අසති අදත්වා භාජිතෙ පි සුභාජිතමෙවා ති දට්ඨබ්බං. **දක්ඛිණොදකං පමාණ** න්ති එත්තකානි චීවරානි දස්සාමී ති පඨමං උදකං

1. සී. අපවුත්ථොපි.
2. සී. නාමහොති.
3. සී.මු.ස. & ම.ස. වසති.
4. සී. අප්පතරම්පි.
5. සී. වාසිකාදි.
6. ම. පරිභණ්ඩමකාසි.
7. ම. අවිස්සජ්ජිතං.
8. ම. අවෙභඞ්ගිකන්ති.
9. සී. මු. ස. දුපට්ට.

පාතෙත්වා පවජා දෙනති, තං යෙහි ගහිතං, තෙ භාගිනොව හොන්තී ති අධිපායො. **පරසමුදෙද** ති ජම්බුදීපෙ, තම්බපණ්ණිදීපං හි උපාදාය සබ්බං වුත්තං.

පුග්ගලාධිට්ඨාන නයෙන වුත්ත නති සීමාය දාතාති ආදිනා වත්තබ්බෙ "සීමාය [1] දෙතී"ති ආදි පුග්ගලාධිට්ඨාන නයෙන වුත්තං. **අපිචා** ති ආදිනා පඨම ලෙඛ්ඩුපාත භූත පරික්ඛිපා රහට්ඨානතො බහි දුතිය ලෙඛ්ඩුපාතො පි උපචාර සීමා එවාති දසෙසති. ධුවසන්නිපාතට්ඨානාදිකම්පි පරියන්තෙ ඨිත මෙව ගහෙතබ්බං. ලොකෙ ගාමසීමාදයො විය ලාභසීමා නාම විසුං පඤ්ඤා නාම නත්ථි. කෙනා යං අනුඤ්ඤාතා ති ආහ **නෙව සම්මාසම්බුද්ධෙනා** ති ආදි, එතෙන නායං සාසනවොහාරසිද්ධා, ලොකවොහාර සිද්ධා එවා ති දසෙසති. **ජනපද පරිච්ඡෙදෙ** ති ඉදං ලොකපසිද්ධ සීමාසද්දාපෙක්ඛාය වුත්තං, පරිච්ඡෙදඛණ්ඩානන්තරං පන සබ්බං ජනපද සීමාති. ගහෙතබ්බං. [2] ජනපදෙ එව ජනපදසීමා, එවං රට්ඨසීමාදීසු පි, තෙනාහ **ආණාපවත්තිට්ඨාන** නති ආදි. **පඨවි** [3] **වෙමජ්ඣෙ ගතසසා** තී යාව උදකපරියන්තා [4] බද්ධ සීමත්තා වුත්තං, උපචාරසීමාදීසු පන අබද්ධ සීමාසු හෙට්ඨා පඨවියං සබ්බත්ථ ඨිතානං න පාපුණාති. කූපාදි පවෙසා රහට්ඨානෙ ඨිතානඤ්ඤෙව පාපුණාතීති හෙට්ඨා සීම කථාඨං වුත්ත නයෙන තං තං සීමට්ඨ භාවො වෙදිතබ්බා. චක්කවාළ සීමාය පන දිත්තං පඨවි සඞ්ඛාරක උදකට්ඨානෙ පි ඨිතානං පාපුණා ති සබ්බත්ථ චක්කවාළ වොහාරත්තා. බුද්ධාදි වුත්තො ති බුද්ධෙන භගවතා නිවුත්තො. [5] **පාඨවට්ඨ** නති නිබ්බද්ධනං. **වත්තන්ති** ති පවත්තන්ති. **තෙහි** ති ඉමසං සම්මුඛෙ එස දෙති, තෙහි භික්ඛූහි. **දුතියභාගෙ පන ථෙරාසනං ආරුළ්හෙහ** ති යාව සඞ්ඝ නවකා එකවාරං සබ්බසං භාගං දත්වා චීවරෙ අපරික්ඛීණෙ පුන සබ්බසං දාතුං දුතියභාගෙ ථෙරසස දින්නොති අත්ථො.

පංසුකූලිකානම්පි වට්ටතී ති එත්ථ තුයහං දෙමා ති අවුත්තත්තා ති කාරණං වදන්ති. යදි එවං "සඞ්ඝසස දෙමා"ති වුත්තෙ පි වට්ටෙය්‍ය, "භික්ඛූනං දෙම ථෙරානං දෙම සඞ්ඝසස දෙමා"ති වචනතො හෙදෙ න දිස්සති, වීමංසිතබ්බමෙත්ථ කාරණං. **පාරුපිතුං** [6] **වට්ටතී** ති පංසුකූලිකානං [6] වට්ටති. **භික්ඛුසඞ්ඝසස ච භික්ඛුනීනඤ්ච දම්මී** ති වුත්තෙ **පන නමජ්ජෙ භික්ඛවා** [7] **දාතබ්බා** ති එත්ථ යසමා භික්ඛුනී පකෙඛ සඞ්ඝසස පවෙචකං අපරාමට්ඨත්තා භික්ඛුනීනං ගණනාය භාගො දාතබ්බොති දායකසස අධිපායො සිජ්ඣති. නථා දාතඤ්ච භික්ඛු පි [8] ගණෙත්වා දින්නෙ එව යුජ්ජති, ඉතරථා හි කිත්තකං භික්ඛූනං දාතබ්බං කිත්තකං භික්ඛුනීනන්ති න විඤ්ඤායති, තසමා "භික්ඛු සඞ්ඝසසා"ති වුත්තවචනම්පි භික්ඛූන නති වුත්තවව්‍යාසදිසමෙවා ති ආහ **භික්ඛූ ච භික්ඛුනියො ච ගණෙත්වා දාතබ්බ** නති, තෙනාහ "පුග්ගලො=පෙ= භික්ඛුසඞ්ඝගහණෙන [10] ගහිතත්තා"ති. භික්ඛුසඞ්ඝසදෙන භික්ඛූනඤ්ඤෙව

---

1. ම. දෙතීනිපුග්ගලාධිට්ඨානෙන. 4. ම. බණ්ඩසීමත්තා. 7. සී.මූ.ස.& ම.ස. දාතබ්බං.
2. ම. න ජනපදෙ 5. ම.& ම.ස. පාඨවත්තං. 8. ම. ගහෙත්වා.
3. සී.මූ.ස. වෙමජ්ඣං. 6. ම. නවට්ටති. 9. ම. භික්ඛු භික්ඛුනියොව.
10. ම. අගහිතත්තානි.

ගහිතත්තා පුග්ගලස්ස පන "තුය්හඤ්චා"ති විසුං ගහිතත්තා ච තත්ථ ස්ස අගහිතතා දට්ඨබ්බා "භික්ඛූන ඤ්ච භික්ඛුනීන ඤ්ච තුය්හ ඤ්චා"ති වුත්තට්ඨාන සදිසත්තා ති අධිප්පායො, [1] පුග්ගලප්පමාණො හෙත්ථ සඞ්ඝසද්දො දට්ඨබ්බො, කෙචි පන භික්ඛු සඞ්ඝගහණෙන ගහිතත්තා ති පාඨං ලිඛන්ති, තං න සුන්දරං තස්ස විසුං ලාභග්ගහණෙ කාරණ වචනත්තා, [2] තථාහි විසුං සඞ්ඝ ගහණෙන ගහිතත්තා ති විසුං පුග්ගලස්සා පි භාගග්ගහණෙ කාරණං වුත්තං, යථා වෙත්ථ පුග්ගලස්ස අගහණං, එවං උපරි "භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච තුය්හ ඤ්චා"ති ආදිසුපි සඞ්ඝාදි සද්දෙහි පුග්ගලස්ස අගහණං දට්ඨබ්බං. යදි හි ගහණං සියා, සඞ්ඝතො පි විසුං පී ති භාගවයං ලභෙය්‍ය [3] උභයත්ථා පි ගහිතත්තා. පූජෙතබ්බන්ති ආදි ගිහි කම්මං න හොතී ති දස්සනත්ථං වුත්තං. [4] භික්ඛු සඞ්ඝස්ස හරා ති ඉදං පිණ්ඩපාත හරණං සන්ධාය වුත්තං, තෙනා හ "භුඤ්ජිතුං වට්ටතී"ති.

අන්තො හෙමන්තෙ ති ඉමිනා අනත්ථතෙ කඨිනෙ වස්සානං පච්ඡිමෙ මාසෙ දින්නං පුරිමවස්සං වුත්ථානඤ්ඤෙ ච පාපුණාති, තතො පරං හෙමන්තෙ දින්නං පච්ඡිම වස්සං වුත්ථාන ම්පි වුත්ථවස්සත්තා පාපුණාති, හෙමන්තතො පන පරං පිට්ඨිසමයෙ "වස්සං වුත්ථසඞ්ඝස්සා"ති [5] එවං වත්වා දින්නං අනන්තරෙ වස්සෙ වා තතො [6] පරෙසු වා යත්ථ කත්ථචි [7] තස්මිං භික්ඛුභාවෙ වුත්ථ වස්සානං සබ්බෙසං පාපුණාති, යෙ පන සබ්බථා අවුත්ථවස්සා, තෙසං න පාපුණාතී ති දස්සෙති. සබ්බෙස ම්පී ති හි තස්මිං භික්ඛුභාවෙ වුත්ථවස්සානං සබ්බෙස ම්පී ති අත්ථො දට්ඨබ්බො. "වස්සං වුත්ථ සඞ්ඝස්සා"ති වුත්තත්තා සම්මුඛී භූතානං සබ්බෙස ම්පී ති එත්ථා පි එසෙව නයො. අතීත වස්ස න්ති අනන්තරා තීත වස්සං. උද්දෙසං ගහෙතුං ආගතො ති උද්දෙසෙ අගහිතෙ පි [8] අන්තෙ වාසිකො එවා ති වුත්තං. ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො ති පරිනිට්ඨිත උද්දෙසො හුත්වා ගච්ඡන්තො. වත්තං කත්වා උද්දෙස පරිපුච්ඡාදිනි ගහෙත්වා විචරන්තාන න්ති ඉදං "උද්දෙසන්තෙවාසිකාන"න්ති ඉමස්ස ච විසෙසනං, තෙන උද්දෙසකාලෙ [9] ආගන්ත්වා උද්දෙසං ගහෙත්වා ගන්ත්වා අඤ්ඤත්ථ නිවසන්තෙ අනිබඩවාරිකෙ නිවත්තෙ ති.

චීවරක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො
නිට්ඨිතො.

වමෙපය්‍යක්ඛන්ධකෙ – "තන්ති බඩො"ති තන්ති වුච්චති බ්‍යාපාරො, තත්ථ බඩො, උස්සුක්කං ආපන්නොති අත්ථො, තෙනාහ තස්මිං ආවාසෙ ති ආදි. හාපනං වා අඤ්ඤථා කරණං වා නත්ථි ති ඤත්තිකම්මස්ස ඤත්තියා එකත්තා හාපනං න සම්භවති, [10] තස්සා එකත්තා එව පච්ඡා ඤත්ති. ඨපනං චික්ඛත්තුං ඨපන වසෙන ච අඤ්ඤථා කරණං නත්ථි.

---

1. ම. පුග්ගලප්පට්ඨානො. 5. සී. එවං ඡින්දිත්වා දින්නං. 8. ම. අන්තෙවාසිකොවාති.
2. සී. තථාහි උභතො සඞ්ඝගහණෙ. 6. ම. පරෙසුපි. 9. ම. ගන්ත්වා.
3. ම. උභයත්ථ ගහිතත්තා. 7. ම. තස්මිංවුත්ථවස්සානං. 10. ම. තස්ස එකත්තා.
4. සී.මු.ස. & ම.ස. භික්ඛං සඞ්ඝස්ස හරාති.

පරතෝ ති පරිවාරෙ. **න** නති [1] පබ්බාජනීය කම්මං, තස්සා ති අත්ථෝ. [2] **එතෂා** ති "බාලෝ"ති ආදිනා නිද්දිට්ඨ පුග්ගලෝ, "අපපතෙතා"ති සම්බන්ධෝ. තත්ථ කාරණමාහ **යසමා** ති ආදි. තත්ථ [3] **ආවෙණිකෙන ලක්ඛණෙන** ති පබ්බාජනීය කම්මස්ස නිමිත්තභාවෙන පාළියං වුත්තත්තා අසාධාරණභූතෙන කුලදූසක [4] භාවෙන ලක්ඛණෙන [5] යදි හෙස තං කම්මං අපපතෙතා. කථං පන සුනිස්සාරිතෝ ති ආහ "යසමා [6] පන සස ආසඞ්කමානෝ සඞ්ඝෝ පබ්බාජනීය කම්මං කරෙය්‍යාති වුත්තං, තස්මා සුනිස්සාරිතෝ"ති. තත්ථ **වුත්ත** නති කම්මක්ඛන්ධකෙ වුත්තං, එත්ථ පන කුලදූසක කම්මං කත්වා පබ්බාජනීය කම්ම කතස්ස [7] තෙරස්ස කණ්ඨකට්ඨකථායං "යස්මිං විහාරෙ වස්සෙන්තෙන යස්මිං ගාමෙ කුලදූසක කම්මං කතං හොති, තස්මිං [8] විහාරෙ වා ගාමෙ වා න වසිතබ්බ" නති ආදිනා යා සම්මා වත්තනා වුත්තා, සා ඉහාරෙනා පි පූරෙතබ්බා. යං පන පරිපස්සඞ්කම්මස්ස කුලදූසකස්ස තත්ථෙව අට්ඨකථායං "යෙසු කුලෙසු කුලදූසකකම්මං කතං, තතෝ පච්චයා න ගහෙතබ්බා"ති ආදි වුත්තං, තං න පූරෙතබ්බං කුලසඞ්ගහස්ස අකතත්තා, එවං [9] සෙස කම්මෙසු පි. යදි එවං "තජ්ජනීය කම්මාරහස්ස නියස්සකම්මං කරොති = පෙ = එවං ඛෝ උපාලි අධම්ම [10] කම්මං හොතී"ති ආදිවචනං විරුජ්ඣතීති, [11] න විරුජ්ඣති සඞ්ඝ සන්නිට්ඨානවසෙන තජ්ජනීයාදි කම්මාරහත්තස්ස සිජ්ඣනතෝ, යස්ස හි සඞ්ඝෝ තජ්ජනීය කම්මං කරොමා ති සන්නිට්ඨානං කත්වා කම්මවාචං සාවෙන්තෝ පබ්බාජනීය කම්මවාචං සාවෙති, [12] තස්ස තං කම්මං අධම්මකම්මං හොති. සචෙ පන තස්ස ව පබ්බාජනීය කම්මමෙ ව කරොමා ති සන්නිට්ඨානං කත්වා තදෙව කරොති, තස්ස තං කම්මං ධම්මකම්මන්ති වෙදිතබ්බං. එව ඕධ නිස්සාරණ නති අධිප්පෙතස්ස පබ්බාජනීය කම්මස්ස වසෙන අත්ථං දස්සෙත්වා ඉදානි තදඤ්ඤෙසං තජ්ජනීයාදීනං වසෙන නිස්සාරණෙ අධිප්පෙතෙ "අපපතෙතා නිස්සාරණ"නති ඉමස්ස පරිපක්ඛවසෙන සම්පතෙතා නිස්සාරණං, "තඤ්ඤෙව සඞ්ඝෝ නිස්සාරෙති, සුනිස්සාරිතෝ"ති අත්ථසම්භවං දස්සෙතුං පුන "තඤ්ඤෙව සඞ්ඝෝ නිස්සාරෙතී ති සචෙ සඞ්ඝෝ"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **තතෝ** ති තජ්ජනීයාදි කම්මවිසයෙ, "එකෙනා පි අඞ්ගෙන නිස්සාරණා අනුඤ්ඤාතා"ති යොජනා. පාළියං "අපපතෙතා නිස්සාරණ"නති එත්ථ අපපතෙතා ආවෙණික වසෙන තජ්ජනීයාදි සඞ්ඛාතං. **නිස්සාරණං** පතෙතා ති අත්ථෝ ගහෙතබ්බෝ.

චමෙපයන්තකඛන්ධක වණ්ණනා නයෝ

නිට්ඨිතෝ.

---

1. ම.2. පබ්බාජනික.
2. ම. එසානි.
3. ම.& සී. ආවෙණික.
4. ම. භාවෙන යදි.
5. සී. යදි පොඝථං කම්මං.
6. සී.මු.ස. & ම.ස. පනෙස.
7. ම. තෙරසක.
8. ම.ස. විහාරෙවා තස්මිංගාමෙවා.
9. ම. සෙසෙසුපි.
10. ම. කම්මං කතං හොතීති.
11. ම.න විරුජ්ඣතිසන්නිට්ඨානෙ.
12. ම. තස්ස කම්මං.

[1] කොසම්බක්ඛන්ධකෙ - සචෙ හොති [2] දෙසෙස්සාමි ති විනයධරස්ස වචනෙන ආපත්ති දිට්ඨිං පටිලභිත්වා එවමාහ, තෙනෙව පාළියං "සො තස්සා ආපත්තියා අනාපත්ති දිට්ඨි හොතී"ති වුත්තං. නත්ථි ආපත්ති ති උදකස්ස ඨපනභාවං අජානිත්වා වා ඨපිතං ඡඩ්ඩෙත්වා විස්සරිත්වා වා ගමනෙ අසඤ්චිච්ච අසතියා අනාපත්තිපක්ඛො පි සම්භවතී ති විනයධරො තත්ථ අනාපත්ති දිට්ඨිං පටිලභිත්වා එවමාහ, තෙනෙව පාළියං "අඤ්ඤෙ භික්ඛූ තස්සා ආපත්තියා අනාපත්ති දිට්ඨිනො හොන්තී"ති වුත්තං. පරිසාය පි ස්ස අනාපත්ති දිට්ඨියා උප්පන්නත්තා "අඤ්ඤෙ"ති බහුවචනං කතං.

අනාපත්ති දිට්ඨි අහොසී ති සුත්තන්තිකත්ථෙරස්ස විනයෙ අපකතඤ්ඤුතාය විනයධරස්ස වචනමත්තෙන සො එවම හොසි, සා පන ස්ස ආපත්ති එව උදකාවසෙසස්ස ඨපනභාවං ඤත්වා ඨපිතත්තා, වත්ථුමත්ත ජානනෙ එව හි සෙඛියා සචිත්තකා, න පණ්ණත්ති විජානනෙ, තෙනෙව පාළියං "තස්සා ආපත්තියා අනාපත්තිදිට්ඨි හොතී"ති සබ්බත්ථ ආපත්ති ඉච්චෙව වුත්තං. ආපත්තිං ආපජ්ජමානො ති ඉදං විනයධරත්ථෙරො තයා ඉදං උදකං ඨපිත න්ති අත්තනා පුට්ඨෙන සුත්තන්තිකත්ථෙරෙන "ආමාවුසො"ති වුත්ත වචනං සරිත්වා පණ්ණත්ති අකොවිදතාය සඤ්චිච්චෙව අකාසීති ආපත්ති දිට්ඨි හුත්වා ව අවොව, තෙනෙව පාළියං "අඤ්ඤෙ භික්ඛූ තස්සා ආපත්තියා ආපත්ති දිට්ඨිනො හොන්තී"ති වුත්තං.

න තාව භිනෙනා ති ඉදං උක්ඛිපන තදනුවත්තන මත්තෙන සඞ්ඝො භිනෙනා නාම න හොති, තං නිස්සාය පන උභය පක්ඛිකානං පක්ඛං පරියෙසිත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං [3] කොධවසෙන ච කාය වචී කලහවඩ්ඪනෙනෙ ච හොතී ති ඉමමත්ථං සන්ධාය වුත්තං, තෙනාහ සො ච ඛො කලහ [4] වසෙනා ති. [5] සම්භම අත්ථවසෙනා ති තුරිතත්ථ වසෙන. අකාරණෙ ති ආදි අනුක්ඛිපිත්වාව උපායෙන සඤ්ඤාපෙත්වා භිතෙසිතාය ආපත්තිතො මොචෙතුං යුත්ත ට්ඨානෙ කොධවිත්ත වසෙන විහෙඨනත්ථාය කත භාවං සන්ධාය වුත්තං, න පන කම්මඞ්ගස්ස අභාවං සන්ධාය, තෙනෙව පාළියං "ආපත්ති එසා භික්ඛවෙ නෙ සා අනාපත්ති = පෙ = උක්ඛිත්තො එසො භික්ඛූ"ති ආදි වුත්තං.

අධම්මවාදීනං පක්ඛෙ නිසිනෙනා ති ඉදං උපලක්ඛණ මත්තං, ධම්මවාදීනං පක්ඛෙ නිසීදිත්වා අධම්මවාදීනං ලඞ්ං ගණ්හන්තො පි ධම්මවාදීනං නානාසංවාසකො හොති එව. කම්මං කොපෙතී ති තං විනා ගණස්ස අපූරණපක්ඛං සන්ධාය වුත්තං. යත්ථ වා තත්ථ වා ති ධම්මවාදීනං පක්ඛෙ වා අධම්මවාදීනං පක්ඛෙ වා ති අත්ථො. ඉමෙ ධම්මවාදිනො ති ගණ්හාතී ති [6] තං තං පක්ඛගතෙ භික්ඛූ යාථාවතො වා අයාථාවතො වා ඉමෙ ධම්මවාදිනො ති ගණ්හාති. අයං තං තං පක්ඛගතානං අත්තානං සමානසංවාසකං

1. සී. කොසම්බක්ඛන්ධකෙසු. 3. ම. කොධවසෙන කාය. 5. සී.මු.ස. & ම.ස. සම්භව.
2. { ම. පටිදෙසෙස්සාමීති. / සී. & සී.මු.ස. දෙසිස්සාමි. } 4. { ම. වඩ්ඪනෙනාති. / සී. වඩ්ඪනොති. } 6. ම. තං පක්ඛගතෙ.

කරොති. **උපදංසෙන්ති** ති පවත්තෙන්ති. පාළියං "එත්තාවතා"ති එත්තක පදෙසං මුඤ්චිත්වා නිසින්නා මයං කොධචිත්තෙ උප්පන්නෙ පි අඤ්ඤ මඤ්ඤං අනනුලොමිකං කායකම්මාදිං පවත්තෙතුං න සක්ඛිස්සාමා ති සල්ලක්ඛෙත්වා දූරෙ නිසීදිතබ්බන්ති අධිප්පායො, තෙනාහ **උපචාරං** මුඤ්චිත්වා ති. පාළියං "භණ්ඩනජාතා"ති ආදිසු කලහස්ස පුබ්බභාගො "භණ්ඩනං" නාම. හත්ථ පරාමාසාදි "කලහො" නාම. විරුඬවාදො "විවාදො" නාම.

"පරිපුණ්ණ කොස කොට්ඨාගාරො"ති එත්ථ කොසො නාම සුවණ්ණ මණි ආදි භණ්ඩාගාර සාරගබ්භො. කොට්ඨං වුච්චති ධඤ්ඤස්ස ආවසනට්ඨානං. කොට්ඨභූතං අගාරං කොට්ඨාගාරං, ධඤ්ඤසඞ්ගහට්ඨානං. [1]"අබ්භුය්‍යාසී"ති යුඬාය අභිමුඛො නික්ඛමිති අත්ථො. "එකසඞ්ඝාතම්පී"ති එකයුඬම්පි. [2]"ධොවන"න්ති ධොවනුදකං. "පරියාදිණ්ණරූපා"ති කොධචිත්තෙන [3] පරිග්ගහිත සභාවා. [4] **තං න ජානන්ති** ති තං කලහං න ජානන්ති. [5] **යෙ උපනය්හන්ති** ති යථා වුත්තං කොධාකාරං චිත්තෙ බන්ධන්ති. **පාකටපරිස්සයෙ** ති සීහාදිකෙ. **පටිච්ඡන්න පරිස්සයෙ** ති රාගාදිකෙ.

පාළියං "නත්ථි බාලෙ සහායතා"ති බාලං නිස්සාය සීලාදි ගුණ සඞ්ඛාතා සහායකා නත්ථි, න සක්කා ලඬුන්ති අත්ථො. [6] "අත්තකාමරූපා"ති අත්තනො හිතකාමයමානසභාවා. [7] "අනුරුඬා"ති එකසෙස නයෙන තිණ්ණ ම්පි කුල පුත්තානං ආලපනං, තෙනෙව බහුවචන නිද්දෙසො කතො. ඛමනීයං සරීරං යාපනීයං ජීවිතං කච්චි වො සරීර ඤ්ච ධාරෙතුං ජීවිත ඤ්ච යාපෙතුං සක්කාති පුච්ඡති. "තග්ඝා"ති එකංසත්ථෙ නිපාතො, එකංසෙන මයං භන්තෙ ති අත්ථො. "යථා කථ"න්ති එත්ථ යථා ති නිපාතමත්තං. යථා කථන්ති වා එකො නිපාතො කාරණපුච්ඡනත්ථො, කෙන පකාරෙනා ති අත්ථො. "එකඤ්ච පන මඤ්ඤෙ චිත්ත"න්ති එකස්ස චිත්තවසෙන, ඉතරෙස ම්පි [8] පවත්තනතො සබ්බෙසං නො එකං විය චිත්තන්ති අත්ථො. "කච්චි පන වො අනුරුඬා"ති එත්ථ වො ති නිපාතමත්තං, පච්චත්තවචනං වා, [9] කච්චි තුම්හෙ ති අත්ථො. "අම්හාක"න්ති නිඬාරණෙ සාමිවචනං, අම්හෙසු තීසු යො පඨමං පටික්කම තී ති අත්ථො. "යෙන [10] පාරිලෙය්‍යක"න්ති පච්චත්තෙ උපයොගවචනං, යත්ථ පාරිලෙය්‍යකො ගාමො, තත්ථ අවසරීති අත්ථො. **දහරපොතකෙහි** ති භිඞ්කච්ඡාපෙහි. "ඔගාහින්ති"පි පාඨො, නහානපොක්ඛරණී න්ති අත්ථො. උදානගාථායං පන රථර්ස සදිස දන්තස්ස නාගස්ස හත්ථිනො එතං විවෙක නින්නං චිත්තං නාගෙන බුඬනාගස්ස විවෙකනින්නචිත්තෙන සමෙති, තස්මා යං යස්මා එකො ච රමති වනෙ, තස්මා එවං යොජනා දට්ඨබ්බා.

"යථා ධම්මො තථා තිට්ඨාහී"ති යථා ධම්මො ච විනයො ච ඨිතො, තථා තිට්ඨ, ධම්මවාදී පක්ඛෙ තිට්ඨා ති අත්ථො. "යො පටිබාහෙය්‍ය ආපත්ති

1. ම. අභුය්‍යාසීති.
2. මු.සී.මහාවග්ග. ධොපනං.
3. සී. පරිග්ගහිතභාවා.
4. සී.මු.ස. & ම.ස. න තං ජානන්ති.
5. සී.මු.ස. & ම.ස. යෙච.
6. ම. & ම.සා. අත්ථකාමරූපාති.
7. { ම. එහි අනුරුඬාති. / සී. එව අනුරුඬාති.
8. සී. වත්තනතො.
9. සී. කිඤ්චි.
10. ම. පාලිලෙය්‍යකන්ති.

දුක්කටස්සා''ති ඉදං සාමග්ගි භෙදස්ස [1] අකාරණෙ සඤ්ඤාය වුත්තං. යෙ පන භෙදකාරකා භිරුඛා අලජ්ජිනෝ, තෙසං පටිබාහිතුං වට්ටති තෙසං සන්ත කස්සා පි සෙනාසනස්ස විනාසනවචනතෝ. ''විචිත්තං කත්වා පි දාතබ්බ'නති වුත්තත්තා පන යථාබුඩ්ඪං වරසෙනාසනං අදත්වා බුඩ්ඪානා මපි අසඤ්ඤතානං සඤ්ඤතෙහි විචිත්තං [2] කත්වා දාතබ්බ නති දට්ඨබ්බං.

කම්මවාචාය ඔසාරෙත්වා ති එත්ථ උක්ඛිත්තස්ස භික්ඛුනෝ ආපත්තියා ආපන්නභාවං පටිජානිත්වා සම්මාවත්තනෙන උක්ඛෙපකානං සමුපපන්න ඔසාරණවජ්ඣස්ස පගෙව ඤත්තත්තා පටිපස්සම්භන කම්මවාචාය උක්ඛිත්තානුවත්තකා සයමෙව නං ඔසාරෙසුන්ති දට්ඨබ්බං. **අඤ්ඤතා අපගතා** ති සාමග්ගි අත්ථ විරහිතා තුච්ඡ [3] බ්‍යඤ්ජනෝ ති අත්ථෝ. **අපවිජ්ඣනා චාරෝ** ති අපවිජ්ඣාදෙතබ්බ සුන්දරාචාරෝ. **අනාපගන** නති කාරණතෝ අනපෙතං. **ආදාතබ්බතෝ** ගහෙතබ්බතෝ = ආදියනන්ති ආචරියවාදෙ වුත්තෙනා ති ආහ **ආදාසං අත්තනෝ ආචරියවාදං** නති. **අට්ඨඟි දූතඞ්ගගී** ති සොතා ව හොති සාවෙතා ව උග්ගහෙතා ව ධාරෙතා ව විඤ්ඤාතා ව විඤ්ඤාපෙතා ව කුසලෝ ව සහිතා [4] සහිතදස්සනෝ ව අකලහකාරකෝ වා ති එවං වුත්තෙන හි අට්ඨඟි දූතඞ්ගෙහි. සෙස මෙත්ථ හෙට්ඨා ව සබ්බත්ථ සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙ වා ති.

කොසම්බකක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයෝ

නිට්ඨිතෝ.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනියං

මහාවග්ග වණ්ණනා නයෝ

නිට්ඨිතෝ.

---

1. ම. අකාරණෙ.
2. ම. කත්වා ගහෙතබ්බන්ති.
3. ම. බ්‍යඤ්ජනාති.
4. ම. සහිතඤ්ඤතෝ ච කලහකාරකොති.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුධස්ස.

චූළවග්ගස්ස පඨමෙ කම්මක්ඛන්ධකෙ තාව "බලවා බලව"න්ති ඉදං එක පදං, බලව බලව න්ති වත්තබ්බෙ ආකාරං කත්වා බලවා බලවන්ති වුත්තං, තඤ්ච "දුක්ඛ දුක්ඛ"න්ති ආදිසු විය අතිසයත්ථෙ වත්තතී ති ආහ සුට්ඨු බලවං පටිවදථා ති, අතිවිය බලවං කත්වා පටිවචනං දෙථා ති අත්ථො.

පාළියං [1] "ආපත්ති ආරොපෙතබ්බා"ති එත්ථ කිඤ්චා පි "මා ඛො තුම්හෙ ආයස්මන්තො එසො අජෙසී"ති ආදිකෙ භණ්ඩනාදි [2] ජනකෙ වචනෙ පඤ්ඤත්තා කාචි ආපත්ති නාම නත්ථි මුසා පෙසුඤ්ඤාදිසු එතස්ස අප්පවිට්ඨත්තා, තථාපි භික්ඛූහි විසුං සඞ්ඝමජ්ඣෙ ච මා ආවුසො භික්ඛූ අඤ්ඤමඤ්ඤං පයොජෙත්වා භණ්ඩනාදිං අකාසි, නෙ දං අප්පිච්ඡතාදිනං අත්ථාය වත්තතී ති එවං අපඤ්ඤත්තෙන වුච්චමානස්ස භික්ඛුනො අනාදරියෙන අනොරමනපච්චයා වා අඤ්ඤවාද විහෙසාදි කරණ පච්චයා වා යා ආපත්ති හොති, සා ආපත්ති ආරොපෙතබ්බා දිට්ඨි විපන්නස්ස වියාති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. යස්ස පන ඉදං වචනං විනා ච කාය වාචාහි ආපන්නා ලහුකා ආපත්ති අත්ථි, තස්සා පි ආරොපෙතබ්බා ච. යං පන කම්මවාචාය අත්තනා භණ්ඩන කාරකාති අත්තනා සද්දග්ගහණං "යෙ පි වඤ්ඤෙ භික්ඛූ භණ්ඩනකාරකා = පෙ = තෙ උපසඞ්කමිත්වා"ති ආදි වචන ඤ්ච, තං වත්ථු වසෙන ගහිතං, යො පන සය මෙව භණ්ඩන කාරකො හොති, අඤ්ඤෙ පන භණ්ඩන කාරකෙ උපසඞ්ක මිත්වා "මා ඛො තුම්හෙ"ති ආදි වචනං [3] න වදති, තස්සා පෙ තං කම්මං කාතබ්බමෙ ච. කරොන්තෙහි ච "සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු භණ්ඩනකාරකො = පෙ = සඞ්ඝ අධිකරණකාරකො, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ල"න්ති ආදිනා ච කම්මවාචා කාතබ්බා. යො ච අඤ්ඤෙ පි භික්ඛු කලහාය සමාදපෙති, තස්සා පි එවමෙව කම්මවාචං කාතුං වට්ටති, අඤ්ඤෙසං සමාදපනස්සාපි භණ්ඩනකාරකත්තෙ එව පවිසනතො. අඤ්ඤෙ සං සමාදපනා කාරම්පි වත්වා ච කම්මවාචං කාතුකාමෙනාපි ච තෙහි වුත්ත වචනත්ථමෙව ගහෙත්වා තදනුගුණං යොජෙත්වා ච කාතබ්බං, න ඉධාගත වසෙනෙව, සබ්බෙස ම්පි ඉධාගත වසෙනෙව වචනසම්භවා. භූතෙන වත්ථුනා [4] කතමෙව හි අවිප්පන්නං හොති, නාඤ්ඤන්ති ගහෙතබ්බං, එසනයො නියස්ස කම්මාදිසු පි.

"අපටිඤ්ඤාය කත"න්ති වත්ථුං වා ආපත්තිං වා අසම්පටිච්ඡාපෙත්වා කතං. යො පන සබ්බෙසං පස්සන්තානං එව වත්ථුවීතික්කමං කත්වා පච්ඡා කම්ම කරණ භයෙන න කරොමීති මුසා වදති. තස්ස භික්ඛූනං සම්මුඛෙ වීතික්කම කරණමෙව පටිඤ්ඤා, තතො ජානනත්ථමෙව පටිඤ්ඤායකරණං අනුඤ්ඤාතං. යත්ථ පන සන්දෙහො හොති, තත්ථ සම්පටිච්ඡාපෙත්වා ච කත්තබ්බන්ති ගහෙ තබ්බං.

---

1. { මු. වු ආපත්තිරොපෙතබ්බා. 2. සී. ජනනෙ. 4. සී. ගතමෙව හි,
{ ම. වූ. ආපත්තිං රොපෙතබ්බා, 3. සී, වදති,

පාරාජිකාපත්තියා වා ති ඉදං ලිඞ්ගනාසන නිමිත්තතාය පාරාජිකස්ස කම්මෙන [1] අවිනිච්ඡිනීයතො වා ති වුත්තං. **සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තියා** වා ති ඉදං පන පරිවාසාදි නිස්සාරණකම්මස්ස ආවෙණිකස්ස විජ්ජමානත්තා වුත්තං. යං පන පරතො "අධිසීලෙ සීලවිපන්නො හොති = පෙ = තජ්ජනීය කම්මං කරෙ ය්‍යා"ති වුත්තං, තං ආයතිං සංවරෙ ඨත්වා වුට්ඨානං කරොහී ති ඔවදිය මානස්ස අනාදරියාදි පච්චයලහුකාපත්තීනං සත්ඛාය වුත්තං. සීලවිපත්ති මූලකං හි ලහුකාපත්තිං ආපන්නො ඉධ අභෙදූපවාරෙන "අධිසීලෙ සීලවිප න්නො"ති වුත්තො "අතිදිට්ඨියා දිට්ඨි විපන්නො"ති එත්ථ විය, යථා ච දිට්ඨිං ගහෙත්වා වොහරන්තස්ස ඉතො දිට්ඨිතො [2] ඔරමාහීති අවත්වා කත කම්මං කෙවලාය දිට්ඨිවිපත්තියා කතත්තා අනාපත්තියා කතං නාම අධම්මකම්මං හොති, එවං සීලවිපත්තිං ආපජ්ජිත්වා ලජ්ජිධම්මෙ ඔක්කන්තෙ යථා ධම්මං වුට්ඨාය සංවරෙ ඨාතුකාමස්ස කතං තජ්ජනීයාදිකම්මං කෙවලාය සීල විපත්තියා කතත්තා අදෙසනාගාමිනියා කතං නාම අධම්මකම්මං හොති, තෙනෙව නියස්සකම්මෙ පි "අපිස්සු භික්ඛූ පකතා පරිවාසං [3] දෙන්තා"ති ආදිනා සංවරෙ අට්ඨානමෙව කම්මනිමිත්තභාවෙන වුත්තං, [4] අදන්තං දම නත්ථමෙ ව හි තජ්ජනීයාදි කම්මානි අනුඤ්ඤාතානීති. කෙචි පන "අදෙසනා ගාමිනියා"ති ඉදං පාරාජිකාපත්තිංයෙ ව සත්ඛාය වුත්තං, න සඞ්ඝාදිසෙස න්ති වදන්ති, තං සුක්කපක්ඛෙ "දෙසනාගාමිනියා ආපත්තියා කතං හොතී"ති ඉමිනා වචනෙන විරුජ්ඣති. සඞ්ඝාදිසෙසස්සා පි ච පරියායතො දෙසනා ගාමිනිවොහාරෙ ගය්හමානෙ "ආපත්තියා කතං හොතී"ති වුත්තවාදතො ඉමස්ස වාදස්ස විසෙසො න සියා, අට්ඨකථාය මෙප ත්ථ විසෙසභාවො න දස්සිතො, තස්මා වුත්තනයෙනෙ වෙ ත්ථ අධිප්පායො ගහෙතබ්බො.

[5] **සබ්බානිපී** ති තජ්ජනීය නියස්ස පබ්බාජනීය කම්මානි තිණි පි. [6] **අඤ්ඤස්ස කම්මස්ස වත්ථුනා** ති තජ්ජනීයතො අඤ්ඤස්ස කම්මස්ස වත්ථුනා අඤ්ඤ කම්ම [7] කරං නාම කොචිදොසො පි න හොතීති අධිප්පායො. කාරණමාහ **කස්මා** ති ආදිනා. **පන්නලොමා** ති පතිතමාන ලොමා.

නියස්සකම්මෙ – පාළියං [8] "අපිස්සූ"ති අපිවා ති ඉමස්මිං අත්ථෙ නිපාත සමුදායො. "නිස්සාය තෙ වත්ථබ්බ"න්ති එත්ථ කෙචි කල්‍යාණමිත්තා යත්ත වුත්තිතං සත්ඛාය වුත්තන්ති වදන්ති. අඤ්ඤෙ පන නිස්සය ගහණමෙ වා ති, උභයෙනා පි ස්ස සෙරීවිහාරො න වට්ටතී ති දීපිත න්ති දට්ඨබ්බං.

පබ්බාජනියකම්මෙ –"පබ්බාජනියකම්මං පටිප්පස්සම්භෙතූ"ති ඉදං පක්ක මනාදිං අකත්වා සම්මා වත්තන්තානං වසෙන වුත්තං.

පටිසාරණීයකම්මෙ – **නෙව භික්ඛු වචනං න ගිහි වචන** න්ති එත්ථ පරි යායතො පි භික්ඛූ පරං ඛුංසනං න වදන්ති. ගහට්ඨා පන සරූපෙනෙ ව

1. ම. අතිකිච්ඡනීයතො වුත්තං. 3. ම. දදන්තානි. 5. ම. සබ්බානීති.
2. සී. ඔරමාහීති වත්වා. 4. සී. අදන්තදමනත්ථමෙවහි. 6. ම. අඤ්ඤකම්මස්ස.
7. සී. කරණංනාම. 8. ම. & ම. සා. අපිසූති.

අක්කොසිතුං සමත්ථා පි උපකාරීසු අකාරණං එවරූපං න වදන්ති, ත්වං ගිහී ගුණතො පි පරිහීනොති අධිප්පායො. අඩ්ගඝමන්නාගමො පුරිමෙහි අස දිසො ති ඉමිනා තජ්ජනීයාදීනං වුත්ත කාරණමත්තෙන ඉදං කාතුං න වට්ට තීති දීපෙති. ඉධ වුත්තෙන පන ගිහීනං අලාභාය පරිසක්කනාදිනා අඞ්ගන තානි පි කාතුං වට්ටතීති ගහෙතබ්බං, එත්ථ ච "සඩං පසන්නං දායකං කාරකං සඞ්ඝුපට්ඨාකං හීනෙන [1] ඛුංසෙ සී"ති වුත්තත්තා තාදිසෙසු ගිහීසු ඛුංසනාදීහි ගිහීපටිසංයුත්තෙහි එව අඞ්ගෙහි කම්මාරහතා, න ආරාමිකවෙටකාදීසු ඛුංස නාදීහි. තත්ථා පි දායකාදිසු ඛමාපිතෙසු කම්මාරහතා නත්ථි, ආපත්ති ච යත්ථ කත්ථචි දෙසෙතුං වට්ටති. යො වෙ තික්ඛත්තුං ඛමාපියමානො පි න ඛමති, අකතකම්මෙනා පි දස්සනූපවාරෙ ආපත්ති දෙසෙතබ්බා. [2] සො වෙ කාල කතොහොති, දෙසන්තරං වා ගතො, ගතදිසා න ඤායති, අන්තරාමග්ගෙ වා ජීවිතන්තරායො හොති, කත කම්මෙනා පි අකත කම්මෙනා පි සඞ්ඝමජ්ඣෙ යථාභූතං විඤ්ඤාපෙත්වා ඛමාපෙත්වා ආපත්ති දෙසෙතබ්බා ති වදන්ති. ධම්මික පටිස්සවස්ස අසච්චාපනෙ පන තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා මයා අසමවෙක්ඛිත්වා පටිස්සවං කත්වා සො න සච්චාපිතො. තං මෙ ඛමථා ති ආදිනා ඛමාපනෙ වචනක්කමො ඤාපෙතබ්බො. පාළියං "මඞ්කුභූතො නාසක්ඛි චිත්තංගහපතිං ඛමාපෙතු"න්ති තිංසයොජන මග්ගං පුන ගන්ත්වා පි මානත්ථඩතාය යථා භූතං දොසං ආවීකත්වා අඛමාපනෙන "නා හං ඛමාමී"ති තෙන පටික්ඛිත්තො මඞ්කුභූතො ඛමාපෙතුං නාසක්ඛි, සො පුනදෙව සාවත්ථිං පච්චාගන්ත්වා පි මාන නිග්ගහත්ථායෙව පුන පි සත්ථාරා පෙසිතො, පුරිම නයෙනෙ ච ඛමාපෙතුං අසක්කොන්තො පුනා ගච්ඡි, අථ ස්ස භගවා [3] "අසතංභාවන මිච්ඡෙය්‍යා"ති ආදිනාව ධම්මං දෙසෙත්වා මාන නිම්මථනං කත්වා අනුදූතදානං අනුඤ්ඤාසී ති [4] දට්ඨබ්බං. "නොවෙ ඛමති =පෙ= [5] ආපත්ති දෙසාපෙතබ්බා"ති වුත්තත්තා පගෙව ගහට්ඨො ඛමති වෙ, දස්සනූපවාරෙ ආපත්ති දෙසන කිච්චං නත්ථි ති ගහෙතබ්බං.

උක්ඛෙපනීයකම්මෙසු තීසු අරිට්ඨවත්ථුස්මිං [6] "ආපත්තිං ආරොපෙත්වා"ති විසුං [7] සඞ්ඝ මජ්ඣෙව පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සජ්ජන පච්චයා දුක්කටං සමනුභාසන පරියොසානෙ පාචිත්තියං වා ආපත්තිං ආරොපෙත්වා. එත්ථා පි කම්මවාචාය "තථා හං භගවතා"ති ආදිනා වත්ථු [8] වසෙනෙව වුත්තං. යෙන යෙන පකාරෙන දිට්ඨිගතිකා වොහරිංසු, තෙන තෙන පකාරෙන යොජෙත්වා කම්මවාචා කාතබ්බා. ගහණාකාරං පන විනාපි "සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො පාපිකං දිට්ඨිගතං උප්පන්නං, සො තං දිට්ඨිං අප්පටිනිස්සජ්ජති, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ල"න්ති එවං සාමඤ්ඤතො පි කම්මවාචං කාතුං වට්ටති. යං දිට්ඨිං නිස්සාය භණ්ඩනාදීනි කරොතී ති ඉමිනා දිට්ඨිං නිස්සාය උප්පන්නානි එව භණ්ඩනාදීනි ඉධ අධිප්පෙතානි,

1. ම. ඛුංසෙතීති.
2. ම. සොව කාලංකතො.
3. ම. & ම. සා. අසම්භාවන.
4. සී. වෙදිතබ්බං.
5. ම. ආපත්තිං දෙසාපෙතබ්බොති.
6. මු. චු. ආපත්තිං රොපෙත්වා.
7. සී. සඞ්ඝමජ්ඣෙ ච.
8. ම. වසෙන.

න කෙවලානී ති දස්සෙති, යො පන භණ්ඩනාදීනං කරණෙ දොසො නත්ථි ති දිට්ඨිකො හුත්වා භණ්ඩනාදිං කරොති, සා පි ස්ස දිට්ඨි එව හොති, තස්සා පි අප්පටිනිස්සග්ගෙ කම්මං කාතුං වට්ටති.

කම්මක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

පාරිවාසිකක්ඛන්ධකෙ – අන්තමසො මූලායපටිකස්සනාරහාදින මපි ති ආදිසද්දෙන මානත්තාරහ මානත්තචාරික අබ්භානාරහෙ සඞ්ගණ්හාති, [1]තෙ හි පාරිවාසිකානං පාරිවාසිකා ච තෙසං පකතත්තට්ඨානෙ එව තිට්ඨන්ති.

අධොතපාද ඨපනක නති යත්ථ ඨත්වා පාදෙ ධොවන්ති, තාදිසං දාරු ඵලක ඛණ්ඩාදිං. පාදඝංසන නති සක්ඛර කඨලාදිං. වත්තං කරොන්ති ති එත්තකමත්තස්සෙව වුත්තත්තා සඞ්විහාරිකාදීහි පි අභිවාදනාදිං කාතුං න වට්ටති. පාරිසුඩ්ඪිඋපොසථෙ කයිරමානෙ ති ඉදං පවාරණා දිවසෙසු සඞ්ඝ පවාරෙන්තෙ අනුපගත ඡින්නවස්සාදීහි කයිරමාන පාරිසුඩ්ඪි උපොසථ මපි සන්ධාය වුත්තං. අත්තනො පාළියා ති නවකානං පුරතො. පාරිවාසිකස්ස වා ති ඉදං අබ්භානාරහ පරියොසානෙ සබ්බෙ ගරුකට්ඨෙ සන්ධාය වුත්තං. තෙස මපි පච්චෙකං ඔණොජනස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා තදවසෙසා පකතත්තා [2]එව තං න ලභන්ති. චතුස්සාලභත්ත නති භොජනසාලාය පටිපාටියා [3]දීයමාන භත්තං. හත්ථපාසෙ ඨිතෙනා ති දායකස්ස හත්ථපාසෙ පටිග්ගහණ [4]රූහනට්ඨානෙ ති අධිප්පායො. මහාපෙළ භත්තෙ පී ති මහන්තෙසු භත්ත පච්ඡි ආදි භාජනෙසු ඨපෙත්වා [3]දීයමානභත්තෙසු පි.

පාපිට්ඨතරා ති පාරාජිකාපන්ති ති උක්කංස වසෙන වුත්තං, සඤ්ච රිත්තාදි පණ්ණත්තිවජ්ජතො පන සුක්ක විසට්ඨාදිකා ලොකවජ්ජාව, තත්ථා පි සඞ්ඝභෙදාදිකා පාපිට්ඨතරා එව. කම්ම නති [5]පාරිවාසිකකම්මවාචා ති එතෙන කම්මභූතා වාචා ති = කම්මවාචා සද්දස්ස අත්ථො පි සිඬො ති වෙදි තබ්බො. සවචනීය නති එත්ථ සදොස නති අත්ථං වදති. අත්තනො වචනෙ [6]පවත්තන කම්මන්ති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. මා පක්කමාහී ති වා එහි විනයධරානං සම්මුඛීභාවන්ති වා එවං අත්තනො ආණාය පවත්තනක කම්මං න කාතබ්බන්ති අධිප්පායො. එවං හි කෙනචි සවචනීයෙ කතෙ අනාදරෙන අතික්කමිතුං න වට්ටති, බුඩස්ස සඞ්ඝස්ස ආණා අතික්කන්තා නාම හොති.

රජොහත භූමි ති පණ්ණසාලා විසෙසනං. පච්චය නති වස්සාවාසික චීවරං. සෙනාසනං න ලභති ති වස්සග්ගෙන න ලභති. අපණ්ණක පටිපදා ති [7]අවිරඬ පටිපදා. සචෙ වායමන්තො පී ති එත්ථ අවිසයභාවං ඤත්වා

---

1. සී. තෙහි පාරිවාසිකාච.
2. සී. එවෙතං.
3. ම. දිය්‍යමාන.
4. ම. රූහට්ඨානෙති.
5. ම. & ම. ස. පරිවාස කම්මවාචා.
6. සී. පවත්තකම්මන්ති.
7. සී. අවිරුඬ.

අවායමන්තො පි සඞ්ගය්‍යති. අවිසෙසෙනා ති පාරිවාසිකුක්ඛිත්තකානං සාමඤ්ඤෙන. පඤ්චවණ්ණච්ඡදන [1] බන්ධනට්ඨානෙසු ති පඤ්චප්පකාර ච්ඡදනෙහි ඡන්නට්ඨානෙසු. ඔබඩ න්ති [2] උට්ඨානාදි ඛ්‍යාපාරපටිබඩං, පීළිතන්ති අත්ථො. මඤ්චෙ වා පීඨෙ වා ති එත්ථ වා සද්දො සමුච්චයත්ථො, තෙන තට්ටිකා චම්මඛණ්ඩාදීසු දීඝාසනෙසු පි නිසිදිතුං න වට්ටතී ති දීපිතං හොති. න වත්තභෙද දුක්කට න්ති බුද්ධතරස්ස ඡාන්නන්තස්සා පි වත්තභෙදෙ දුක්කටං නත්ථීති දස්සෙති. වත්තං නික්ඛිපාපෙත්වා ති ඉදං පාරිවාසාදිමෙව සන්ධාය වුත්තං.

පාරිවාසිකක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො නිට්ඨිතො.

සමුච්චයක්ඛන්ධකෙ – [3] වෙදිඝාමහ න්ති ජානාමි අහං, ආරොචෙමී ති අත්ථො, අනුභවාමී ති පි ස්ස අත්ථං වදන්ති, පුරිමං පන පසංසන්ති ආරොචන වචනත්තා. ආරොචෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බ න්ති දුක්කට පරිමොචනත්ථං වුත්තං, කෙචි පන තදහෙව පුන වත්තං සමාදියිත්වා අරුණං උට්ඨාපෙතුකාමස්ස රත්තිච්ඡෙද [4] පරිහාරත්ථ මපී ති වදන්ති. සභාගා භික්ඛු වසන්ති ති වුත්ත ත්තා විසභාගානං වසනට්ඨානෙ වත්තං අසමාදියිත්වා බහි එව කාතු මපි වට්ට තී ති දට්ඨබ්බං.

[5] මෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා ති ඉදං විහාරෙ භික්ඛූනං සජ්ඣායාදි සද්දසවනූපචාර විජහනත්ථං වුත්තං. මහාමග්ගතො [6] ඔක්කම්මා ති ඉදං මග්ගපටිපන්නානං භික්ඛූනං සවනූපචාරා තික්කමනත්ථං වුත්තං. ගුම්බෙන වා ති ආදි දස්සනූපචාර විජහනත්ථං. "සො පි කෙනචි කම්මෙන පුරෙ අරුණෙ එව ගච්ඡතී"ති ඉමිනා ආරොචනාය කතාය සබ්බෙසු භික්ඛූසු බහි විහාරගතෙසු ඌනගණෙ වරණදොසො වා විප්පවාසදොසො වා න හොති [7] ආරොචිතත්තා සහවාසස්සා ති දස්සෙති, තෙනාහ අසඤ්චා ති ආදි. අබහා නං කාතුං න වට්ටතී ති කත මපි අකතමෙව හොතී ති අත්ථො. සුඛස්සා ති සභාගසඞ්ඝාදිසෙසං අනාපන්නස්ස තතො වුට්ඨිතස්ස වා. අඤ්ඤස්මි න්ති [8] සුඛන්ත පරිවාසවසෙන ආපත්ති වුට්ඨානතො අඤ්ඤස්මිං ආපත්ති වුට්ඨානෙ.

පාළියං "පටිකස්සිතො සඞ්ඝෙන උදායි භික්ඛු අන්තරා එකිස්සා ආපත්ති යා = පෙ = මූලායපටිකස්සනා"ති ඉදං කරණ වසෙන විපරිණාමෙත්වා මූලාය පටිකස්සනාය පටිකස්සිතො ති යොජෙතබ්බං. අථ වා "මූලායපටිකස්සනා ඛමති සඞ්ඝස්සා"ති උත්තරපදෙන සහ පච්චත්ත වසෙනෙව යොජෙතු මපි වට්ටති. "උදායිංභික්ඛුං අන්තරා එකිස්සා ආපත්තියා = පෙ = මූලාය පටිකස්සි ත්වා"ති එත්ථ අන්තරා එකිස්සා ආපත්තියා හෙතුභූතාය උදායිංභික්ඛුං මූලාය පටිකස්සිත්වා මූලදිවසෙ ආකඞ්ඝිත්වා තස්සා අන්තරාපත්තියා සමොධානපරි වාසං දෙතූති යොජනා.

---

1 { ම. බඩට්ඨානෙසු. ම. ස. බන්ධට්ඨානෙසු.
2. සී. උපට්ඨානාදි.
3. ම. & ම.ස. වෙදයාමහං.
4. ම. 2. පරිහාරම්පීති.
5. ම. ලෙඩ්ඩුපාතෙ.
6. සී.මු ස. & ම. සා. උක්කම්ම.
7. ම. ආරොචනත්තා.
8. සී. යාවසුඛන්ත.

ආචිණ්ණාරාපෙන්ති විසඤ්ඤිනඞ්ගබ්බා නි හස්ස අතෙකිච්ඡභාවං තෙ නෙව **සඞ්ඝස්ස** පාකටං කාරෙත්වා ලජ්ජීගණතෙ විනයොජන වසෙන විසඤ්ඤි තබ්බා. **සතං ආපත්තිසඤ්ඤා** නි කායසංසග්ගාදි වසෙන එකදිවසෙ ආපන්නා සතං ආපත්තියො. **දසඝරා** නති සහස්ස ආපත්තියො. "**රත්තී සතං ඡාද සිත්වා**"නි [1] යොජෙතබ්බා. **ඌඛ්බපරිවාස කම්මවාචාවසානෙ නි** හෙට්ඨා දසිතානං ච්ඡන්නං සුඛන්තපරිවාසානං නිණ්ණං සමොධාන පරිවාසානඤ්ච නි ඉමෙසං සඞ්ඛසං පරිවාසානං කම්මවාචා පරියොසානෙ. **සුදිමනසෙ නෙවා නි** පච්ඡන්න පරිවාසෙ වුත්තනයෙන.

විහාරූපචාරතො පී නි බහි ගාමෙ භික්ඛූනං විහාරූපචාරතො පි. **මෙ ලෙඩ්ඩුපාතා අතික්කමිතබ්බා** නි ඉදං භික්ඛූනං සවනූපචාරා තික්කමනං වුත්තං. **ගාමස්ස නි න** මුඤ්ච නති ගාමස්ස උපචාරං මුඤ්චිතුං වට්ටතී නි න වුත්තං, තෙන ගාමූපචාරෙ ඨිතායපි හත්ථ දස්සන [2] සවනූපචාරෙ **අතික්කමිත්වා** සිතා භික්ඛූ ව භික්ඛුනියො ව හස්සා රත්තිච්ඡෙදං න කරොන්තී නි දීපෙති. **අනික්කිත්තවත්ත** භික්ඛූනං **වුත්තනයෙනෙවා** නි උපචාරසීමාය පච්චත්ථානං වසෙන රත්තිච්ඡෙදං සන්ධාය වුත්තං. **නඤ්ඤං ගාමෙ නි** භික්ඛුනී නං නිවාසනගාමෙ. **අත්තනාතං දස්සෙන්ති** යථා ආරොවෙතුං සක්කා, තථා දස්සෙන්ති. **සම්මන්නනිත්වා දාතබ්බා** නි ඉමිනා සම්මතාය සහවාසෙ පි රත්තිච්ඡෙදෙ න හොතී නි දස්සෙති. **මූලාය පටිකස්සිතස්සා** නි මූලාය පටි කස්සිතස්ස පුන පරිවුත්ථ පරිවාසස්සා නි අත්ථො. **නිස්සන්න** නති මූලාපත්තියා සහ ච්ඡන්නං අනන්තරාපත්තීන ඤත්ව. **සචෙ පච්චන්නා** නි නික්කිත්ත වත්තෙතනා පන්නාපත්තිං සන්ධාය වුත්තං.

පාළියං **පඤ්චාහපටිච්ඡන්නාවාරෙ අනන්තරාපත්තිභාථාය** [3] "**එව ඤත්ව පන භික්ඛවෙ ඡාරත්තං මානත්තං දාතබ්බ**"නති ඉදං මූලාය පටිකස්සනා කම්ම වාචා නනන්තරමෙව දාතුං වුත්තං න හොති, මූලාය පටිකස්සිතස්ස පන **පඤ්ච දිවසානි පරිවසිත්වා** යාවතස්ස මානත්ත වරණ කාලෙ **ආපත්තාය තතියාය අනන්තරා පත්තියා පටිච්ඡන්නාය** මානත්ත දානං සන්ධාය වුත්තං. **එව ඤත්ව දින්නමානත්තස්ස** එකෙන ඡාරත්තෙන පුබ්බ දින්නමානත්තානි තීහි ආප තීහි සහ චතස්සන්නා මපි ආපත්තීනං මානත්තවිණ්ණමෙව හොති, ඉමිනා පන නයෙන අබ්භානාරහකාලෙ **ආපත්තාය අනන්තරාපත්තියා** පකඛ පටිච්ඡ න්න වාරෙ අනන්තරාපත්තීසු ච පටිපජ්ජනං වෙදිතබ්බං.

එකාහපටිච්ඡන්නාදි වසෙන පඤ්ච නි ඉදං එකාහපටිච්ඡන්නාදීනං චතුන්නං පවෙචක පරිවාසදාන මානත්තදාන අබ්භානානි එකෙකං කත්වා වුත්තං. **අනන්තරාපත්ති වසෙන චතස්සො** නි ඉද මපි මානත්තදාන [4] අබ්භා නානි තසමිං තසමිං මූලාය පටිකස්සනෙ එකත්තං [5] ආරොපෙත්වා වුත්තං. **යස්මා පච්ඡන්නා අනන්තරාපත්ති** නි ඉදං සමොධාන පරිවාසදානස්ස

---

1. සී. ඔජෙතබ්බං.
2. සී. සවනූපචාරං.
3. ම. ඤ සී. එවඤ්ච භික්ඛවෙ,
4. සී. අබ්භාඛාදි,
5. සී. ආරොවෙත්වා

කාරණවචනං, න පන විණ්ණ පරිවුත්ථ දිවසානං [1] මක්ඛිත භාවස්ස අපටිච්ඡ න්නාය අන්තරාපත්තියා මූලාය පටිකස්සනෙ කතෙ පි තෙසං මක්ඛිත භාව සම්භවතො, තස්මා මානත්ත විණ්ණ [2] දිවසා පි පරිවාසං පරිවුත්ථ දිවසා පි සබ්බෙ මක්ඛිතාව හොන්ති. ඉමස්සානන්තරං සමොධාන පරිවාසො ව ස්ස දාතබ්බොති පාඨං අජ්ඣාහරිත්වා "කස්මා යස්මා පටිච්ඡන්නා අන්තරාපත්තී"ති එවමෙත්ථ යොජනා කාතබ්බා, තෙනාහ තෙනෙ වා ති ආදි. එකාපත්ති මූලකඤ්චා ති ඉමිනා එකාපත්ති එකාහපටිච්ඡන්නා එකාපත්ති චීහපටිච්ඡ න්නා ති ආදිනයං දස්සෙති. [3] අපටිච්ඡන්නභාවං දස්සෙතුන්ති අජානනා දිනා පටිච්ඡන්නාය පි ආපත්තියා මානත්තාරහතා වචනෙන [3] අපටිච්ඡන්න භාවං දස්සෙතුං "එතස්ස ආවුසො මාසස්ස භික්ඛු මානත්තාරහො"ති හි වුත්තං. එත්ථ එතස්ස අජානන පටිච්ඡන්න මාසස්ස පරිවාසා රහො න හොති, කෙවලං ආපත්තියා [4] අපටිච්ඡන්නත්තා මානත්තාරහො හොතී ති අධිප්පා යො. පාළියං "මක්ඛධම්මො"ති මද්දිතුකාමතා. සඞ්ඝාදිසෙසානං පරිවාස දානාදි සබ්බවිනිච්ඡයස්ස සමුච්චයත්තා පනෙස සමුච්චයක්ඛන්ධකො ති වුත්තො ති [5] වෙදිතබ්බො.

සමුච්චයක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

සමථක්ඛන්ධකෙ – ඛීණාසවස්ස විපුලසතිං නිස්සාය දාතබ්බො විනයො චොදනාදි අසාරුප්පානං විනයානුපායො "සතිවිනයො". [6] "චිත්තවිපරියාස කතො"ති කත චිත්තවිපරියාසො. "ගග්ගං භික්ඛුං = පෙ = චොදෙන්තී"ති එත්ථ පන උම්මත්තකස්ස ඉදං උම්මත්තකං, අජ්ඣාවිණ්ණං. තදෙව චිත්ත විපරියාසෙන කතන්ති චිත්තවිපරියාස කතං. තෙන උම්මත්තකෙන [7] චිත්ත විපරියාසකතෙන අජ්ඣාවිණ්ණෙන අනාචාරෙන ආපන්නාය ආපත්තියා ගග්ගං භික්ඛුං චොදෙන්තී ති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. පඨමං මූළ්හො හුත්වා පච්ඡා අමූළ්හභාවං උපගතස්ස දාතබ්බො විනයො අමූළ්හවිනයො.

ධම්මවාදීනං යෙභුය්‍යභාව සම්පාදිකා කිරියා යෙභුය්‍යසිකා ති ඉමස්මිං අත්ථෙ සකාරාගම සහිතො ඉකප්පච්චයන්තො යං සද්දොති දස්සෙතුං ආහ "යස්සා"ති ආදි. තත්ථ යස්සා කිරියාය ති ගුළ්හක විවට්ටකාදිනා සලාක ගාහාපක කිරියාය. [8] යෙභුය්‍යතාය නිස්සිතා සමථකිරියා යෙභුය්‍යසිකා ති එවං යෙභුය්‍යසික සද්දස්ස අත්ථො ගහෙතබ්බො. එවං හි අයං අධිකරණ සමථො නාම හොති, යථා වුත්ත සලාකගාහෙන හි ධම්මවාදීනං යෙභුය්‍ය භාවෙ සිඬෙ පච්ඡා තං යෙභුය්‍යභාවං නිස්සායෙව අධිකරණ වූපසමො හොති, න ධම්මවාදීනං බහුතරභාව සාධක කිරියා මත්තෙන. සෙසමෙත්ථ තජ්ජනීයාදිසු වුත්තනයමෙ වා ති එතෙන තජ්ජනීයාදි සත්තකම්මානි විය

---

1. සී. මක්ඛිත්තභාවාය.
2. ම. දිවසාපි පරිවුත්ථ.
3. ම. ආපන්නභාවං.
4. ම. ආපන්නත්තා.
5. ම. වෙදිතබ්බං.
6. { ම.1. චිත්තපරියාස. ම.2. චිත්තපරියාය.
7. ම. චිත්තපරියාසකතෙන.
8. ම. යෙභුය්‍යභාවංනිස්සිත.

ඉද මපි තස්ස පාපිය්‍යසිකා කම්මං අසුචි [1] භාවාදි දොස යුත්තස්ස සඞ්ඝස්ස ව විනිච්ඡයෙ අතිට්ඨමානස්ස කත්තබ්බං විසුං එකං නිග්ගහ කම්ම න්ති දස්සෙති. එතස්මිං හි නිග්ගහ කම්මෙ කතෙ සො පුග්ගලො අහං සුඩො ති අත්තනො සුඩියා සාධනත්ථං [2] සඞ්ඝමජ්ඣං ඔතරිතුං සඞ්ඝා ව ස්ස විනිච්ඡයං දාතුං න ලභති, තං කම්ම කරණ මත්තෙනෙව ව තං අධිකරණං වූපසන්තං හොති. කථං පනෙතං කම්මං පටිප්පස්සම්භතී ති? කෙචි පනෙත්ථ සො තථා නිග්ගහි තො නිග්ගහිතොව හොති ඔසාරණං න ලභති, තෙනෙව පාළියං ඔසාරණා න වුත්තාති වදන්ති, අඤ්ඤෙ පන පාළියං "න උපසම්පාදෙතබ්බ"න්ති ආදිනා සම්මා වත්තනස්ස වුත්තත්තා සම්මා වත්තිත්වා ලජ්ජීධම්මෙ ඔක්කන්තස්ස ඔසාරණා අවුත්තා පි තජ්ජනීයාදිසු විය නයතො කම්මවාවං යොජෙත්වා ඔසාරණා කාතබ්බා එවා ති වදන්ති, ඉදං යුත්තං, තෙනෙව අට්ඨකථායං වක්ඛති "සවෙ සීලවා භවිස්සති, වත්තං පූරෙත්වා පටිප්පස්සඩිං ලභිස්සති. නො වෙ, තථා නාසිතකොව භවිස්සතී"ති. තස්ස පාපිය්‍යසිකා කම්මන්ති ව අලුත්ත සමාසො යෙව, තෙනාහ ඉදං ති ති ආදි.

විරූපතො විපරිණාමට්ඨෙන චිත්තං දුක්ඛං විපච්චතී ති ආහ [3] **චිත්ත දුක්ඛත්ථං වොහාරො** ති ආදි. **උපවදනා** ති වොදනා. **තත්ථෙ වා** ති [4] අනුවදනෙ, ආදිතො පට්ඨාය ව තස්ස තස්ස කම්මස්ස විඤ්ඤාතත්තා ති විත්ථාරතො ආගත කම්මවග්ගස්ස ආදිතො පට්ඨාය වණ්ණනා මුඛෙන "විඤ්ඤාතත්තා [5] විනිච්ඡයො සුවිඤ්ඤෙය්‍යො භවිස්සතී"ති යොජනා.

පාළියං "අජ්ඣත්තං වා"ති අත්තනි වා අත්තනො පරිසාය වා. "බහිඩා වා"ති පරස්මිං වා පරස්ස පරිසාය වා. "අනවස්සවායා"ති අනුප්පාදාය. "විවාදාධිකරණං කුසලං අකුසලං අබ්‍යාකත"න්ති ඉදං පුච්ඡාවචනං. "විවාදාධිකරණං සියා කුසල"න්ති ආදි විස්සජ්ජනං, එසනයො සෙසෙසුපි. සම්මුතිසභාවාය පි ආපත්තියා කාරණූපචාරෙන අකුසලාබ්‍යාකත [6] භාවෙන වුච්චමානෙ කුසලස්සා පි ආපත්ති කාරණත්තා තදුපචාරෙන ආපත්තාධිකරණං සියා කුසලන්ති වත්තබ්බං භවෙය්‍ය, තථා අවත්වා "නත්ථි ආපත්තාධිකරණං කුසල"න්ති එවං වචනස්ස කාරණං දස්සෙතුං **එත්ථ සඤ්ඤාය භාසිතවසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො** ති වුත්තං. එත්ථ වාය මධිප්පායො යදි හි ආපත්ති නාම පරමත්ථ ධම්මසභාවා භවෙය්‍ය, තදා "ආපත්තාධිකරණං සියා අකුසල"න්ති ආදිවචනං යුජ්ජෙය්‍ය. යස්මා දුට්ඨදොස සික්ඛාපදට්ඨකථාදිසු දස්සිත දොස ප්පසඞ්ගතො පරමත්ථ සභාවතා න යුත්තා, එකන්ත සම්මුති සභාවා එව සා හොති, තස්මා "සියා අකුසලං සියා අබ්‍යාකත න්ති"පි නිප්පරියායතො [7] න වත්තබ්බා. යදි පන අකුසල අබ්‍යාකතධම්ම සමුට්ඨිතත්තමෙව උපාදාය පරියායතො "සියා අකුසලං සියා අබ්‍යාකත"න්ති වුත්තං, තදා කුසලධම්ම සමුට්ඨිතත්ත මපි උපාදාය පරියායතො ආපත්තාධිකරණං සියා කුසලන්ති පි

1. සී. භාවාදිනො.
2. සී. සඞ්ඝමජ්ඣෙ.
3. ම. චිත්තෙන.
4. සී. අනුවත්තනෙ.
5. { ම. 1. විනිච්ඡයො සුවිනිච්ඡයො භවිස්සතීති.
ම. 2. විනිච්ඡයො භවිස්සතීති.
6. සී. භාවෙවුච්චමානෙ.
7. සී. වත්තබ්බං.

වත්තබ්බං භවෙය්‍ය, [1] යතොවෙතං වචනං ආපත්තියා අකුසලාබ්‍යාකතූපචාරා රහත්තස්ස කුසලූපචාරා න රහත්තස්ස විසුං කාරණ සබ්භාවං සන්ධාය භාසිතං, තස්මා යං තං කාරණ විසෙසං සන්ධාය ඉදං භාසිතං, තස්ස වසෙනෙවෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. ඉදානි පන යො අඞ්ගප්පහොනක චිත්තමෙව සන්ධාය ආපත්තියා අකුසලාදි භාවො වුත්තො, නාඤ්ඤං විසෙස කාරණං සන්ධායා ති ගණ්හෙය්‍ය, තස්ස ගාහෙ දොසං දස්සෙන්තො යස්මිං හි ති ආදිමාහ.

තත්ථ පඨවිඛණනාදිකො ති පඨවිඛණනාදි නිමිත්තෙ පණ්ණත්ති වජ්ජෙ. [2] ආපත්තාධිකරණෙ කුසලචිත්තං අඞ්ගන්ති පණ්ණත්තිං අජානිත්වා කුසල චිත්තෙන වෙතියඞ්ගණාදිසු භූමිසොධනාදි වසෙන පඨවී භූතගාම විකොපනාදි කාලෙ කුසල චිත්තං කාරණං හොති. තස්මිං සති ති තස්මිං ආපත්තාධිකරණෙ විජ්ජමානෙ කුසලචිත්ත [3] සමුට්ඨිතත්තෙන කුසලවොහාරා රහාය අපත්තියා විජ්ජමානායාති අධිප්පායො. සාරත්ථදීපනියං පන "තස්මිං සතී" ති ඉමස්ස "තස්මිං කුසලචිත්තෙ ආපත්ති භාවෙන ගහිතෙ"ති අත්ථො වුත්තො, තං න යුජ්ජති යස්මි න්ති ය සද්දෙන පරාමට්ඨෙයෙව ආපත්තාධිකරණස්ස තස්මිං පරාමසිතබ්බතො. න සක්කා වත්තු න්ති යදි සම්මුති සභාවාය පි ආපත්තියා අකුසලාදි සමුට්ඨිතත්තෙන අකුසලාදි වොහාරො කයිරති, තදා කුසල වොහාරො පි කත්තබ්බො ති "නත්ථි ආපත්තාධිකරණං කුසල"න්ති න සක්කා වත්තුං, අඤ්ඤථා අකුසලාදිභාවො පි ස්ස පටික්ඛිපිතබ්බොති අධිප්පායො. තස්මා ති යස්මා කුසලාදීනං තිණ්ණං සමානෙ පි ආපත්තියා අඞ්ගප්පහොනකත්තෙ කුසලවොහාරොව ආපත්තියා පටික්ඛිත්තො, න අකුසලාදි වොහාරො, තස්මා න ඉදං අඞ්ගප්පහොනකං චිත්තං සන්ධාය වුත්තන්ති "ආපත්තාධිකරණං සියා අකුසලං, සියා අබ්‍යාකතං, නත්ථි ආපත්තාධිකරණං කුසල"න්ති ඉදං ආපත්තියා සමුට්ඨාපකත්තෙන අඞ්ගප්පහොනකං කාරණභූතං චිත්තමත්තං සන්ධාය වුත්තං අඤ්ඤථා ආපත්තාධිකරණං සියා කුසලන්ති පි වත්තබ්බතො ති අධිප්පායො, එතෙන ආපත්තියා අකුසලාදිභාවො පි [4] කෙනවි නිමිත්තෙන පරියායතො ව වුත්තො, න පරමත්ථතො ති දස්සෙති. යථාහ යං කුසලචිත්තෙන ආපජ්ජති තං කුසලං ඉතරෙහි ඉතරන්ති. ඉදං පනා ති ආදිසු අයං අධිප්පායො "ආපත්තාධිකරණං සියා අකුසලං සියා අබ්‍යාකත"න්ති ඉදං හි යං කිඤ්චි කදාචි කත්ථචි කාරණං භවන්තං අනියත කාරණං සන්ධාය වුත්තං න හොති, යං පන සබ්බ සික්ඛාපදෙසු ආපත්තියා කාරණං භවිතු මරහති, ඉදමෙව කාරණං සන්ධාය වුත්තං. අකුසලං හි පණ්ණත්තිං ඤත්වා වීතික්කමන්තස්ස සබ්බාපත්තියා කාරණං හොති. ලොකවජ්ජාපත්තියා පන පණ්ණත්තිං අජානන්තස්සා පි කාරණං හොති, කෙවලං පණ්ණත්ති වජ්ජාපත්තීසු කුසලාබ්‍යාකත [5] චිත්තෙ පවත්තික්ඛණෙ එව අකුසල න්ති [6] වත්තති, තදඤ්ඤත්ථ සයමෙව පවත්තති, අබ්‍යාකතං පන කාය වචී භූතං කුසලා කුසලාදීනං පවත්තික්ඛණෙ නිරොධසමාපන්නස්ස

1. සී. යාවතාවෙතං.
2. ආපත්තිකාරණෙ.
3. සී. සමුට්ඨිතමත්තෙන කුසලවොහාරාරහත්තාය.
4. සී. තෙනාපි නිමිත්තෙන.
5. ම.1. චිත්තප්පවත්තික්ඛණෙ. සී. චිත්තුප්පත්තික්ඛණෙ.
6. ම. වට්ටති.

සහසෙය්‍යාපත්තිය න්ති සබ්බාපත්තියා අඞ්ගමෙව හොති ඡන්නං ආපත්ති සමුට්ඨානානං කාය වාචඞ්ග විරහිතත්තා භාවා, තස්මා ඉමේසං අකුසලා ව්‍යාකතානං සබ්බාපත්ති මූලකත්ත මෙව සන්ධාය ඉදං ආපත්තියා අකුසලත්තං අව්‍යාකතත්ත ඤ්ච වුත්තං. [1] යත්ථ පන පඨවී ඛණනාදිසු කුසල ම්පි ආපත්තියා කාරණං හොති, තත්ථා පි ආපත්තියා තදුපචාරෙන කුසලත්ත වොහාරො අයුත්තො සාවජ්ජානවජ්ජානං එකත්ත වොහාරස්ස විරුඬත්තා, යදග්ගෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං විරුඬා, තදග්ගෙන කාරණ කාරිය වොහාරො පි නෙසං අයුත්තො, තස්මා තත්ථ විජ්ජමාන ම්පි කුසලං අබ්බොහාරිකං, කාය වච්චාරමෙව ආවෙණිකං කාරණන්ති. තත්ථ [2] **එකත්තතො අකුසලමෙ වා ති** අකුසල චිත්තෙන සමුට්ඨහනතො කාරණූපචාරතො එවං වුත්තං.

තත්ථා ති ලොකවජ්ජෙ. **විකප්පො නත්ථි ති** සියා සද්දස්ස විකප්පනත්ථ තං දස්සෙති. **අකුසලං හොති ති** අකුසල සමුට්ඨිතාය කාරණූපචාරෙන අකුසලං හොති, සහසෙය්‍යාදිවසෙන ආපජ්ජනතො. **අව්‍යාකතං හොති ති** ඉත්ථියාදීහි සහ පිට්ඨිපසාරණ වසප්පවත්ත කායචාරසඞ්ඛාත රූපාව්‍යාකත වසෙනෙව ආපජ්ජිතබ්බතො කාරණූපචාරෙනෙව ආපත්ති අව්‍යාකතං හොති. **තත්ථා ති** තස්මිං පණ්ණත්තිවජ්ජාපත්තාධිකරණෙ. **සඤ්චිච්චාසඤ්චිච්ච වසෙනා ති** පඤ්ඤත්තිං ඤත්වා අඤ්ඤත්වා ච ආපජ්ජනවසෙන ඉමං විකප්ප භාවං සන්ධාය අකුසලත්ත අව්‍යාකතත්ත සඞ්ඛාතං යථා වුත්තං ඉමං විකප්ප සභාවං සන්ධාය ඉදං වචනං වුත්තං. යදි එවං අසඤ්චිච්චා පජ්ජන පක්ඛෙ කුසලෙනා පි ආපජ්ජනතො තම්පි විකප්පං සන්ධාය ආපත්තාධිකරණං සියා කුසලන්ති පි කස්මා න වුත්තන්ති? ආහ **සචෙ පනා ති** ආදි.

අචිත්තකාන න්ති වුත්තමෙවත්ථං සමුට්ඨානවසෙන විභාවෙතුං **එළක ලොම පදසො** [3] **ධම්මාදි සමුට්ඨානාන ම්පී ති** වුත්තං. අචිත්තක සමුට්ඨානානං [4]"කුසලචිත්තං ආපජ්ජෙය්‍යා"ති එතෙන සාවජ්ජභූතාය ආපත්තියා කාරණූපචාරෙනා පි අනවජ්ජභූත කුසල වොහාරො අයුත්තොති දස්සෙති. **න ච තත්ථා ති** ආදිනා කුසලස්ස ආපත්තියා කාරණත්තං විජ්ජමාන ම්පි තථා වොහරිතුං අයුත්තන්ති පටික්ඛිපිත්වා කාය වාචාසඞ්ඛාතං අව්‍යාකතස්සෙව කාරණත්තං දස්සෙති. **තත්ථ චලිතප්පවත්තාන** න්ති චලිතානං පවත්තා නඤ්ච, චලිතො හි කායො, පවත්තාවාචා. එත්ථ ච කාය වාචාන මඤ්ඤතර මෙව අඞ්ගං, **තඤ්ච** = පෙ = **අව්‍යාකත** න්ති එවං අව්‍යාකතස්ස ආපත්ති කාරණ භාවෙනෙව වුත්තත්තා. "ආපත්තාධිකරණං සියා කුසලං සියා අව්‍යාකත"න්ති ඉදං කාරණූපචාරෙන පරියායතො වුත්තං, න නිප්පරියායතො ති සිජ්ඣති, [5] යං පනෙත්ථ සාරත්ථදීපනියං ආපත්තියා නිප්පරියායතොව අකුසලාදිසභාවතං සමත්ථෙතුං බහුං පපඤ්චිතං, තං න සාරතො පච්චෙතබ්බං. දුට්ඨදොස සික්ඛාපදට්ඨකථායමෙව පටික්ඛිත්තත්තා, තෙනෙවෙත්ථා පි යං

1. ම. යත්ථ පඨවි.
2. ම. එකත්තාකුසලමෙවාති.
3. ම. ධම්මසමුට්ඨානානඤ්ඤාති.
4. ම. අකුසලත්තං. සී. කුසලත්තං.
5. ම. යංපන.

විත්තං ආපත්තියා අඞ්ගං හොතී ති ආදිනා අකුසලචිත්තස්සාපි ආපත්තියා කාරණත්තෙන භින්නතාව දස්සිතා. යං පනෙත්ථ වත්තබ්බං, තං හෙට්ඨා දස්සිතමෙවා ති ඉධ න විත්ථාරයිම්හ. [1] එවං වීතික්කමතො යො වීතික්කමො ති එත්ථ අකුසලචිත්තෙන ඤත්වා වීතික්කමන්තස්ස කාය වචී වීතික්කම සමුට්ඨිතා ආපත්ති වීතික්කමො ති වුත්තො, එසනයො අබ්‍යාකතවාරෙපි.

පාළියං "විවාදාධිකරණං එකං සමථං අනාගම්මා"ති ආදි පුච්ඡා. "සියා" ති ආදි විස්සජ්ජනං. "සියා තිස්ස වචනීය"න්ති එතෙනෙව වූපසමං සියා ති වත්තබ්බං භවෙය්‍යාති අත්ථො. "සම්මුඛාවිනයස්මි"න්ති සම්මුඛා විනයත්තස්මි න්ති [2] භාවප්පධානො නිද්දෙසො දට්ඨබ්බො, එවං සබ්බවාරෙසු. "කාරකො උක්කොටෙතී"ති ඉදං උපලක්ඛණ මත්තං, යස්ස කස්සචි උක්කොටෙන්තස්ස පාචිත්තියමෙව. උබ්බාහිකාය ඛීයනකෙ පාචිත්තියං න වුත්තං තත්ථ ඡන්ද දානස්ස නත්ථිතාය. "වණ්ණාවණ්ණායො කත්වා"ති බුද්දක මහන්තෙහි සඤ්ඤාණෙහි යුත්තායො කත්වා, තෙනාහ නිමිත්තසඤ්ඤං ආරොපෙත්වා ති. "කිච්චාධිකරණං = පෙ = [3] සම්මතී"ති එත්ථ සම්මුඛා විනයෙන අපලොකනාදි කම්මං සම්පජ්ජතී ති අත්ථො දට්ඨබ්බො.

සමථක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

බුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධකෙ - අට්ඨපදා කාරෙනා ති ජූතඵලකෙ අට්ඨගබ්භ රාජී ආකාරෙන. මල්ලක මූලසණ්ඨානෙනා ති ඛෙළමල්ලක මූලසණ්ඨා නෙන, ඉදඤ්ච වට්ටාධාරකං සන්ධාය වුත්තං. කණ්ටකෙ උට්ඨාපෙත්වා කත වට්ට කපාලස්සෙතං අධිවචනං. "පුථුපාණික"න්ති මුට්ඨිං අකත්වා විකසිත හත්ථතලෙහි පිට්ඨි පරිකම්මං වුච්චති, එතමෙව සන්ධාය හත්ථපරිකම්ම න්ති වුත්තං.

මුත්තොලම්බකාදීන න්ති ආදිසද්දෙන කුණ්ඩලාදිං සඞ්ගණ්හාති. [4] පල ම්බක සුත්ත න්ති බ්‍රාහ්මණානං යඤ්ඤෝපචිත සුත්තාදි ආකාරං වුච්චති. වලය න්ති හත්ථපාදවලයං. [5] චඞ්ගුලෙ ති උපයොග බහුවචනං. චඞ්ගුලප්ප මාණං අතික්කමිතුං න වට්ටතී ති අත්ථො. එත්ථ ච දුමාසස්ස වා චඞ්ගුලස්ස වා අතික්කන්තභාවං අජානන්තස්සා පි කෙස මස්සුගණනාය අචිත්තකාපත්තියො හොන්තී ති වදන්ති. කොච්ඡෙනා ති උසීර තිණාදීනි බන්ධිත්වා සමං ඡින්දිත්වා ගහිත කොච්ඡෙන. [6] චික්කණ්ණෙනා ති සිලෙසයුත්ත තෙලෙන. උණ්හාභි තත්ත [7] රජසිරානම්පී ති උණ්හාභිතත්තානං රජොකිණ්ණ සිරානං. අද්ද හත්ථෙනා ති අල්ලහත්ථෙන. සාධුගීත න්ති අනිච්චතාදි පටිසඤ්ඤුත්තං ගීතං. චතුරස්සෙන වත්තෙනා ති පරිපුණ්ණෙන උච්චාරණ වත්තෙන.

---

1. ම. එවං වීතික්කමොති.
2. ම. භාවප්පට්ඨානො.
3. ම. සම්මුතීති.
4. සී. මු. ස. පාලම්බක.
5. සී. මු. ස. & ම. ස. චඞ්ගුලං.
6. { සී.මු.ස. & ම. ස. චික්කලෙන. ම.සා. චික්කණ්ණෙනාති.
7. සී.මු ස. රජස්සිරානම්පි.

තරඛවත්තාදීනං සබ්බස මපි සාමඤ්ඤලක්ඛණං දස්සෙතුං **සබ්බසං=පෙ=ලක්ඛණන්ති** වුත්තං. යත්තකාහි මත්තාහි අක්ඛරං පරිපුණ්ණං හොති, තතෝ පි අධිමත්තා යුත්තං කත්වා කථනං විකාර කථනං නාම, තථා අකත්වා කථනමේව ලක්ඛණ නන්ති අත්ථෝ. [1]"බාහිරලොමී"නන්ති භාවනපුංසක නිද්දෙසෝ. යථා [2] බහිබා ලොමානි දිස්සන්ති, එවං ධාරෙන්තස්ස දුක්කටන්ති අත්ථෝ.

පාළියං "තරුණඤ්ඤුඤ්ඤ ව අම්බ"නන්ති තරුණං අසඤ්ඤාත බීජං එව අම්බ ඵලං. [3]"පාතාපෙත්වා"ති [4] එඤ්ඤුපෙත්වා. "මන්තා වණ්ණිතා"ති ඉදං පරෙ නින්දන්තී ති සාසන භිතෙසිතාය වුත්තං. "න පරියාපුණිංසූ"ති [5] නාසික්ඛිංසු. "චත්තාරි [6] අභිරාජකුලානී"ති එත්ථ සබ්බසං අභි භෙදනං චතූසු එව සඞ්ගහතො වුත්තං. "අත්තා පරිත්තං කාතූ"නන්ති අත්තනෝ [7] පරිත්තාණං කාතුං. "විරූපක්ඛ භි මෙ මෙත්ත"නන්ති විරූපක්ඛ ජාතිකෙහි නාගෙහි සහ මයහං මෙත්තහාවෝ හොතු, මේත්තා හොතූ ති අත්ථෝ. තෙ සුඛිනා නිද්දුක්ඛා අවෙරා හොන්තූ ති අධිප්පායෝ. එවං හි මෙත්තා ඵරණං හොති, සෙසෙසු පි එසෙ ව නයෝ. [8]"අපාදකෙහි"ති ආදීහි අභිකුලෙහි සත්ත සබ්බසත්තෙසු ඔධිසෝ මෙත්තා ඵරණදස්සනං. "මා මං අපාදකෝ හිංසී"ති තාය මෙත්තාය අත්ත රක්ඛා විධාන දස්සනං. "සබ්බසත්තා"ති ආදි අත්තානං උපමං කත්වා සබ්බ සත්තෙසු අනොධිසෝ මෙත්තා ඵරණදස්සනං. තත්ථ [9]"මා කඤ්චි පාපමාගමා"ති කිඤ්චි සත්තං ලාමකං දුක්ඛහෙතු දුක්ඛ ඤ්ඤ මා ආගච්ඡතු. එවං මෙත්තාය අත්තගුත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි රත්තනත්තයානුස්සරණෙන දස්සෙතුං "අපමාණෝ"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ පමාණකරධම්මා අකුසලා තබ්බිපාකා ච පමාණා. තප්පටිපක්ඛා සීලාදයෝ ගුණා තබ්බිපාකා ච ලොකිය ලොකුත්තර ඵලානි අපමාණා, තෙ අස්ස අත්ථීති=[10]අපමාණෝ, අපමාණා වා අපරිමෙය්‍ය ගුණා අස්සාති පි=[10]අපමාණෝ. "පමාණවන්තානී"ති යථා වුත්තපමාණ කර ධම්ම යුත්තානි. [11]"අභි විච්ඡිකා"ති ආදි සිරිංසපානං යෙව පභෙද දස්සනං. [12]"උණ්ණනාභී"ති ලොමසනාභි මක්කටෝ. [13]"සරබූ"ති ඝර ගොළිකා. "පටික්කමන්තූ"ති අපගච්ඡන්තු, මා මං විහෙසයිංසූ ති අත්ථෝ. "සෝ හං නමෝ"ති එත්ථ කරොමී ති පාඨසෙසෝ, යස්මා මයා මෙත්තාදීහි තුම්හාක ඤ්ඤ මයා ඤ්ඤ රක්ඛා කතා, යස්මා ච සෝ හං භගවතෝ නමෝ කරොමි, විපස්සී ආදීනං සත්තන්නා මපි නමෝ කරොමි, තස්මා පටික්කමන්තූ භූතානී ති යොජනා.

"අඤ්ඤමහී"ති කාමරාගෙ අසුභමනසිකාරාදිනා ඡෙත්තබ්බෙති අත්ථෝ. "අඛ්ගජාත"නන්ති බීජවිරහිතං පුරිසනිමිත්තං. බීජෙහි ජින්නෙ ඔපක්කමික පණ්ඩකෝ නාම අහබ්බෝ හොතී ති වදන්ති, එකෙ පන බීජස්සා පි ඡෙදන ලක්ඛණ දුක්කටාපත්ති එව කමෙන පුරිසින්ද්‍රියාදිකෙ අන්තරහිතෙ පණ්ඩකෝ

---

1. ම. 1. බහිලොම්නති.
2. ම. බහිලොමානි.
3. ම. & සී. පටාපෙත්වානි.
4. ම. ඡින්දුපෙත්වාව.
5. සී. න සක්ඛිංසු.
6. ම. අභිරාජකුලානීති සබ්බසං. කුලෙහි.
7. ම. පරිත්තාණි.
8. ම. අපාදකෙහීති අභි
9. ම. මාකිඤ්චි.
10. ම. අපමාණා.
11. ම. අභිවිච්ඡිකානි සරිස පාතඤ්ඤුඤ්ඤව.
12. ම. උණ්ණනාභීති.
13. ඉ. පු. & සී. සරභූ.

නාම අභබ්බො හොති, තදා ලිඞ්ගනාසනාය නාසෙතබ්බොති වදන්ති. **තාදිසං වා දුක්ඛං උප්පාදෙන්තස්සාති** මුට්ඨිප්පහාරාදී හි අත්තනො දුක්ඛං උප්පාදෙන්තස්ස.

පාළියං "තුයෙහ සො පත්තො"ති යො ච අරහාවෙව ඉඩ්මා ච, තස්ස දින්නමෙ වා ති සෙට්ඨිනා වුත්තං, තං සන්ධාය වදති. [1] "තං පත්තං ගහෙත්වා තික්ඛත්තුං රාජගහං අනුපරියායී"ති එත්ථ වෙළු පරම්පරාය බද්ධ පත්තස්ස උපරිභාගෙ ආකාසෙ නගරං තික්ඛත්තුං අනුපරියායිත්වා ඨිතභාවං සන්ධාය "පත්තං ගහෙත්වා"ති වුත්තං, න පන ථෙරො හත්ථෙන පත්තං සයමෙව අග්ග හෙසි. කෙචි පන වදන්ති ඉඩ්බලෙන තං පත්තං වෙළු පරම්පරතො මුඤ්චිත්වා ථෙරං අනුබන්ධමානො අට්ඨාසි, සො ච අනෙන හත්ථෙන ගහිතො විය අහොසීති, තථා ඨිතමෙ ච පන සන්ධාය "භාරවාජස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා"ති වුත්තං. [2] "තෙ ච මනුස්සා=පෙ=අනුබන්ධිංසූ"ති යෙ ච මනුස්සා පඨමං පාටිහාරියං නාද්දසංසු, තෙ අම්හාකම්පි පාටිහාරියං [3] දස්සෙහී ති වත්වා ථෙරං අනුබන්ධිංසු. ථෙරො ච සීහ ව්‍යග්ඝාදි රූපං ගහෙත්වා විකුබ්බනිඩ්ං [4] දස්සෙසි. තෙ ච අච්ඡරියබ්භුතජාතා උච්චාසද්දා මහාසද්දා අහෙසුං, තෙනාහ "කිං නුඛො සො ආනන්ද [5] උච්චාසද්දො මහාසද්දො"ති. ඉඩ්පාටිහාරියං න දස්සෙතබ්බන්ති එත්ථ [6] "සො පකති වණ්ණං විජහිත්වා [7] කුමාරකවණ්ණං වා දස්සෙති නාග වණ්ණං වා විවිධ ම්පි සෙනාබ්‍යූහං දස්සෙතී"ති එවමාගතා අත්තනො සරීරස්ස විකාරාපාදන වසප්පවත්තා විකුබ්බනිඩ්ං අධිප්පෙතාති ආහ **අධිට්ඨානිඩ්ං පන අප්පටික්ඛිත්තා** ති. පකතියා එකො බහුකං ආවජ්ජති සතං වා සහස්සං වා සතසහස්සං වා ආවජ්ජිත්වා ඤාණෙන අධිට්ඨාති බහුකො හොමීති. එවං දස්සිතා අධිට්ඨානවසෙන නිප්ඵන්නා අධිට්ඨානිඩ්ං නාම. [8] **ගිහී විකටානී** ති ගිහී සන්තකානි.

පාළියං [9] "නාච්ඡුපිය්‍යන්තී"ති න ඵුසිතානි හොන්ති. "රූපකා කිණ්ණානී"ති ඉත්ථිරූපාදීහි ආකිණ්ණානි. **භූමි ආධාරකො** ති දන්තාදීහි කතෙ වලයාධාරකෙ. එතස්ස වලයාධාරකස්ස අනුච්චතාය ඨපිතා පත්තා න පරිපතන්තී ති තයො පත්තෙ ඨපෙතුං වට්ටතීති වුත්තං, අනුච්චතං හි සන්ධාය අයං භූමි ආධාරකොති වුත්තො. **දාරු ආධාරක දණ්ඩාධාරකෙසූ** ති එකදාරුනා කත ආධාරකෙ බහූහි දණ්ඩෙහි කත ආධාරකෙ ච, එතෙ ච උච්චතරා හොන්ති පත්තෙහි සහ පතන සභාවා, තෙන **සුසජ්ජිතෙසූ** ති වුත්තං. **භම කොටි සදිසො** ති යත්ථ [10] ධම්මකරකාදිං පවෙසෙත්වා ලිඛන්ති, තස්ස භම කස්ස කොටියා සදිසො. තාදිසස්ස දාරු ආධාරකස්ස අවිත්ථිණ්ණතාය ඨපිතො පි පත්තො පතතීති **අනොකාසො** ති වුත්තො. **ආලිඤ්ඤක** [11] **මිඩ්ඩිකාදීන** න්ති පමුඛ මිඩ්ඩිකාදීනං උච්චවත්ථුකානන්ති අත්ථො. [12] **බහි පස්සෙ** ති

1. ම. & සී. තංපනපත්තං.
2. ම. & සී. තෙමනුස්සා.
3. ම. දස්සෙහීති ථෙරමනුබන්ධිංසු.
4. ම. දස්සෙති.
5. ම. & සී. උච්චාසද්ද මහාසද්දොති.
6. ම. & සී. යො.
7. ම. කුමාරවණ්ණංවා.
8. ම. ගිහීවිකතානීති.
9. ම. & සී. නජ්ජපන්තීති. ම.වු. න අච්ඡ පියන්ති. ම.සා. නිච්ඡ පියන්තීති.
10. ම. ධම්කරණාදිං.
11. සී.මු.ස. මිඩ්ඩිකාදීනං.
12. සී. මු. ස. & ම. ස. බාහිරපස්සෙ.

පාසාදාදීනං බහි කුඩ්ඩෙ. [1] **තනුකම්ඩ්ඩිකායා** ති වෙදිකාය. සබ්බත්ථ පන හත්ථප්පමාණතො අබ්භන්තරෙ ඨපෙතුං වට්ටති. ආධාරෙ පන තතො බහි පි වට්ටති. පාළියං [2] "ඔට්ඨො"ති මුඛවට්ටි. "පත්තමාළක"න්ති උපචිකානං අනුට්ඨහනත්ථාය භූමිතො උච්චතරං කතං වෙදිකාකාරමාළකං. **මහාමුඛ** [3] **කුණ්ඩසණ්ඨානා** ති මහාමුඛ වාටි සණ්ඨානා. [4] **ලගෙගන්තස්ස දුක්කට** න්ති කෙවලං පත්තං ලග්ගෙන්තස්ස, න ථවිකාය ලග්ගෙන්තස්සා ති වදන්ති. වීමංසිතබ්බං. **අඤ්ඤෙන පන හණ්ඩකෙනා** ති අඤ්ඤෙන භාරබන්ධනෙන හණ්ඩකෙන. **බන්ධිත්වා ඔලම්බෙතු** න්ති වුත්තත්තා පත්තත්ථවිකාය [5] අංසවට්ටකො යථා ලග්ගිතට්ඨානතො න පරිගළති, තථා සබ්බථා පි බන්ධිත්වා ඨපෙතුං වට්ටති. **බන්ධිත්වා පි උපරි ඨපෙතුං න වට්ටති** ති උපරි නිසීදන්තා ඔත්ථරිත්වා භින්දන්ති ති වුත්තං. **තත්ථ ඨපෙතුං වට්ටති** ති නිසීදන සඞ්කාභාවතො වුත්තං. **බන්ධිත්වාවා** ති බන්ධිත්වා ඨපිත ඡත්තෙ වා. **යො කොවී** ති හත්ත පූරො පි තුච්ඡ පත්තො පි. **පරිහරිතු** න්ති දිවසෙ දිවසෙ පිණ්ඩාය චරණත්ථාය ඨපෙතුං. පත්තං අලභන්තෙන පන එකදිවසං පිණ්ඩාය චරිත්වා භුඤ්ජිත්වා ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටති, තෙනාහ **තාවකාලිකං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති** ති. **පණ්ණපුටාදීසු** පි එසෙව නයො.

[6] "අබ්භුමෙම"ති අභූති මය්හං, විනාසො මය්හන්ති අත්ථො. පාළියං [7] "පිසාචො වත ම"න්ති පිසාචො වතායං, අයමෙව වා පාඨො. "පිසාචිල්ලිකා"ති පිසාචදාරකා. "ඡවසීසස්ස පත්තො"ති ඡවසීසමයො පත්තො, පකති විකාර සම්බන්ධෙ වෙතං සාමිවචනං. [8] **චම්බෙත්වා** ති නුට්ඨුහිත්වා. [9] **පටිග්ගහං කත්වා** ති වුත්තත්තා උච්ඡිට්ඨ හත්ථෙන උදකං ගහෙත්වා පත්තං [10] පරිප්ථොසිත්වා ධොවන ඝංසන වසෙන හත්ථං ධොවිතුං වට්ටති. [11] එත්තකෙන හි පත්තං පටිග්ගහං කත්වා හත්ථො ධොවිතො නාම න හොති. **එකං උදක ගණ්ඩුසං ගහෙත්වා** ති පත්තං අප්පුසිත්වා තත්ථ උදකමෙව උච්ඡිට්ඨ හත්ථෙන උක්ඛිපිත්වා ගණ්ඩුසං කත්වා වාමහත්ථෙනෙව වා පත්තං උක්ඛිපිත්වා [12] මුඛෙන උදකගණ්ඩුසං ගහෙතු ම්පි වට්ටති. **බහි උදකෙන වික්ඛාලෙත්වා** ති චීසු අඞ්ගුලීසු ආමිසමත්තං වික්ඛාලෙත්වා බහි ගහෙතු ම්පි වට්ටති. **පටිඛාදිතුකාමො** ති එත්ථ න සයං ඛාදිතුකාමො පි අඤ්ඤෙසං ඛාදනාරහං ඨපෙතුං ලභති. **තත්ථෙව කත්වා** ති පත්තෙයෙව යථා ඨපිතට්ඨානතො අනුඬරිත්වා. **ලුඤ්චිත්වා** ති තතො මංසමෙව නිරවසෙසං උප්පට්ටෙත්වා.

කිණ්ණවුණ්ණෙණ්ණනා ති සුරාකිණ්ණවුණ්ණෙණ්ණන. **මක්ඛෙතු** න්ති සුවිං මක්ඛෙතුං. **නිස්සෙණ්ම්පී** ති චතුහි දණ්ඩෙහි චීවරප්පමාණෙන ආයත චතුරස්සං කත්වා බඬ පටලම්පි, එත්ථ හි චීවර කොටියො සමකං බන්ධිත්වා චීවරං

---

1. ම. & සී. තනුම්ඩ්ඩිකායාති.
2. ම. & සී. ඔවට්ටොති.
3. සී. මු. ස. තුණ්ඩසණ්ඨානා.
4. සී.මු.ස. ලකෙන්තස්ස.
5. ම. අංසවඩකො.
6. ම. අභුංමෙති.
7. ම. පිසාචො වතමයන්ති. ම.චු.පිසාචොවතයන්ති.
8. ම. & සී. ඡඩ්ඩෙත්වාති. සී.මු.ස. චම්බෙත්වා.
9. ම. පටිග්ගහණං.
10. සී. පරිප්ථොසෙත්වා තෙන පන ඝංසන.
11. ම. එත්තකෙන පත්තං පටිග්ගහණං.
12. ම. මුඛෙන ගණ්ඩුසං.

යථා සුඛං සිබ්බනති. **තත්ථ අත්ථරිතබ්බ** නති [1] තස්සා නිසෙසණියා උපරි චීවරස්ස උපත්ථම්භනත්ථාය අත්ථරිතබ්බං. කඨින සඞ්ඛාතාය නිසෙසණියා චීවරස්ස බන්ධනක රජ්ජු කඨිනරජ්ජූති මජ්ඣිම [2] පදලොප සමාසො ති ආහ **සාසා ති** ආදි. තත්ථ යසමා චින්නං පටලානං එකසම්මිං අධිකෙ ජාතෙ තත්ථ වලියො හොනති, තසමා උභපටට චීවරස්ස පටලවය මපි සමකං කත්වා [3] බන්ධනක රජ්ජු කඨිනරජ්ජූ ති වෙදිතබ්බං. පාළියං "කඨිනස්ස අනෙනා ජීරතී"ති කඨිනෙ බන්ධස්ස චීවරස්ස පරියනෙනා ජීරති, කඨිනනිස්සිතං හි චීවරං ඉධ නිස්සය වොහාරෙන කඨිනනති වුත්තං "මඤ්චා [4] සොසෙ"නති ති ආදිසු විය. "අනුවාතං පරිහණ්ඩ"නති කඨිනෙ බන්ධන රජ්ජූහි චීවරස්ස සමන්නා පරියනනස්ස අජීරණත්ථං [5] යෙහි කෙහිචි වොළඤ්ඡෙහි දීඝතො අනුවාතං තිරියතො පරිහණ්ඩ ඤ්ඤ සිබ්බිත්වා කාතුං යත්ථ රජ්ජුකෙ පවෙසෙත්වා දණ්ඩස්ස පලිවෙඨෙත්වා චීවරසමකං ආකඩ්ඪිතුං සක්කා, තාදිස නති අත්ථො, කෙචි පන කඨින සඞ්ඛාතෙසු කිලඤ්ජාදීසු එව අජීරණත්ථාය අනුවාත පරිහණ්ඩ කරණං අනුඤ්ඤාත නති වදනති. **තස්ස මජ්ඣෙ ති** පුරාණ කඨිනසෙසව අනෙනා. **භික්ඛුනො පමාණෙනා ති** භික්ඛුනො [6] චීවරප්පමාණෙන. **අඤ්ඤං නිසෙසණී** නති දීඝතො ච තිරියතො ච අඤ්ඤං දණ්ඩං ඨපෙත්වා බන්ධිතුං. [7]"පිදලක"නති දිගුණ කරණසඞ්ඛාත කිරියාවිසෙසස්ස අධිවචනං, තෙනාහ [8] **දිගුණ කරණ නති. පවෙසන සලාක** නති වලිනං අගහණත්ථාය පවෙසනක වෙළු සලාකාදි.

පාළියං "පටිගහ නති" අඞ්ගුලිකඤ්ඤුවකං. **පාති** නාම භණ්ඩඨපනකෝ භාජනවිසෙසො. පාළියං "පටිගහත්ථවිඝ නති" පාති ආදි භාජනත්ථවිකං. "විනිතු"නති උච්චවත්ථු පරියනනස්ස අපනනත්ථාය ඉට්ඨකාදීහි විනිතුං. "ආලම්බණ බාහ"නති ආලම්බනරජ්ජු දණ්ඩාදි. "පරිභිජ්ජති"ති කටසාරාදිකං කඨිනමජ්ඣෙ භඞ්ගං හොති. "උස්සාපෙත්වා"ති දණ්ඩකඨිනං සඞ්ගාය වුත්තං. "උදකං අකපපිය"නති සපපාණකං. "උපනන්ධී"ති වෙරං බන්ධි. [9]"අඛාන මඝෙහා පවිපජ්ජිතබ්බා"ති එත්ථ අඛොජනං අඛානමඝෙහා නාම, තං පවිපජ්ජිතුකාමස්ස සඤ්ඤිවව විහාරූපචාරා නිකකමනෙ ආපත්ති, අසඤ්ඤිවව ගතස්ස පන යත්ථ සරති තත්ථ ඨත්වා සඞ්ඝාටි කණ්ණාදිං අනඩ්ඪඛිත්වා ගමනෙ පදවාරෙන ආපත්තීති වෙදිතබ්බං. "න සමමතී"ති නපප හොති.

[10]"අභිසන්නකාය"ති සෙම්හාදි දොස සන්නිචිත කාය. **තත්ථ මජ්ඣෙති** අග්ගළපාසකස්ස මජ්ඣෙ. **උපරී ති** අග්ගළපාසකස්ස උපරි භාගෙ. [11] **උදක ඨාන** නති උදක ඨපනත්ථාය පරිච්ඡින්දිත්වා කතට්ඨානං. පාළියං "උදපාන"නති කූපං. "නීව වත්ථුකො"ති කූපස්ස සමන්නා කූලට්ඨානං භූමිසමං

1. ම. නිසෙසණියා. 5. ම 2. යෙහි කෙචි. 9. මූ. චූ. අඛානං පවිපජ්ජිතබ්බා.
2. ම. පදලොපි. 6. ම. චීවරස්සපමාණෙන. ම.චූ. අඛානොපවිපජ්ජිතබ්බා.
3. සී. බන්ධනාරහ කඨින රජ්ජූනි. 7. සී.මූ.ඤ.විදලකනති 10. ම. අභිභූසන්නකායානි.
4. ම. සොසනතීනි. 8. සී.මූ.ඤ. & ම. ඤ දුගුණකරණං. ම.චූ.සී. & ම. අභිභූන්නකායා.
11. සී.මූ.ඤ. & ම.ඤ. උදකට්ඨපනට්ඨානං.

තිට්ඨතී ති අත්ථො. "උදකෙන ඔත්ථරීයතී"ති සමන්තා වස්සොදකං ආගන්ත්වා කූපෙ පතතී ති අත්ථො. [1] "වාහන්තී"ති උස්සිඤ්චන්ති. [2] අරහට ඝටියන්තං නාම චක්කසණ්ඨානං අනෙකාකාරං අරෙ අරෙ ඝටිකානි බන්ධිත්වා එකෙන චීහි වා පරිබ්හමියමාන යන්තං. ආවිඩ පක්ඛපාසක න්ති කණ්ණික මණ්ඩලස්ස සමන්තා ඨපිත පක්ඛ පාසකං. මණ්ඩලෙ ති කණ්ණික මණ්ඩලෙ. පක්ඛපාසකෙ ඨපෙත්වා ති සමන්තා චතුරස්සා කාරෙන ඵලකාදීනි ඨපෙත්වා. නමතකං නාම සන්ථත සදිස න්ති කෙචි වදන්ති, කෙචි පන රුක්ඛ තච මයන්ති. චම්මඛණ්ඩ [3] පරිභාරෙනා ති අනධිට්ඨහිත්වා සයනාසනවිධිනාති අත්ථො. පෙළාසා ති අට්ඨංස සොළසංසාදි ආකාරෙන කතාය භාජනා කාරාය පෙළාය. යත්ථ උණ්හපායාසාදිං පක්ඛිපිත්වා උපරි භොජනපාතිං ඨපෙන්ති භත්තස්ස උණ්හභාවාවිගමනත්ථං, තාදිසස්ස භාජනාකාරස්ස ආධාර ස්සෙතං අධිවචනං, තෙනෙව පාළියං "ආසිත්ත කූපධාන"න්ති වුත්තං, තස්ස ච පායාසාදීහි ආසිත්තකාධාරොති අත්ථො. ඉදඤ්ච ආසිත්තකූපධානං පච්ච නෙතසු න ජානන්ති කාතුං, මජ්ඣිමදෙසෙයෙව කරොන්ති, කෙචි පන ගිහී පරිභොගො අයොමයාදි සබ්බොපි ආධාරො ආසිත්තකූපධානමෙව අනු ලොමෙතී ති වදන්ති, එකෙ පන කප්පියලොහමයො ආධාරො මළොරික මෙව අනුලොමෙතීති, වීමංසිත්වා ගහෙතබ්බං. පුබ්බෙ පත්තගුත්තියා ආධාරො අනුඤ්ඤාතො, ඉදානි භුඤ්ජිතුං "මළොරිකා" අනුඤ්ඤාතා. ඡිද්ද න්ති ඡිද්ද යුත්තං. විඩ න්ති [4] අන්තොවිඩ ඡිද්දං. ආවිඩ න්ති සමන්තතො ඡිද්දං.

"පත්තං නික්කුජ්ජිතු"න්ති එත්ථ කම්මවාචාය අසම්භොග කරණවසෙ නෙ ව නික්කුජ්ජනං, න පත්තානං අධොමුඛ ඨපනෙන, තෙනාහ ["අස ම්භොගං සඞ්ඝෙන [5] කරොතු"ති ආදි, තං වඩ්ඪං කම්මවාචාය සඞ්ඝෙන සඞ්ං අසම්භොගං සඞ්ඝො කරොතුති අත්ථො. "පත්තං නික්කුජ්ජෙය්‍යා"ති වඩ්ඪස්ස පත්තනික්කුජ්ජන දණ්ඩකම්මං කරෙය්‍ය.] "අසම්භොගං සඞ්ඝෙන කරණ"න්ති සඞ්ඝෙන වඩ්ඪස්ස අසම්භොගකරණං, යථා අසම්භොගො හොති, තථා කර ණන්ති අත්ථො. "නික්කුජ්ජිතො = පෙ = අසම්භොගං සඞ්ඝෙනා"ති එත්ථ සඞ්ඝෙන අසම්භොගො හොතී ති අත්ථො දට්ඨබ්බො. එවං [6] භගවතා අසම්භොගකරණස්ස ආණත්තත්තා කම්මවාචාය ච සාචිතත්තා අට්ඨකථා ය ඤ්ච කොචි දෙස්‍යධම්මො න ගහෙතබ්බො ති වුත්තත්තා ච පත්තෙ නික්කුජ්ජිතෙ තස්ස සන්තකං ඤත්වා ගණ්හන්තස්ස දුක්කටමෙවා ති ගහෙ තබ්බං. "අච්චයො"ති ඤාය පටිපත්තිං අතික්කමිත්වා පවත්ති අපරාධොති අත්ථො. "මං අච්චගමා"ති මං අතික්කම්ම පවත්තො. "තං තෙ මයං පති ගණ්හාමා"ති තං තෙ අපරාධං මයං ඛමාම. "භික්ඛූනං අලාභාය පරිසක්කතී" ති ආදීසු අලාභාය පරිසක්කනාදිතො විරතො ති එවම ත්ථො ගහෙතබ්බො. "අසම්භොගං භික්ඛුසඞ්ඝෙනා"ති එත්ථ කතො ති පාඨසෙසො.

---

1. ම. වාහෙන්තීති.
2. සී.මු.ස & ම.ස. අරහත්ථ. ම. සා. අරහත්ත, සී. අරහත්ත,
3. සී.මු.ස. & ම.ස. පරිභොගෙන.
4. ම. අන්තොවිනිවිඩඡිද්දං.
5. ම. කරොතීති.
6. සී. භගවතො.

[ ] සී. නත්ථි,

"යාව පච්ඡිමා සොපානකලෙබරා"ති පඨමසොපාන ඵලකං සන්ධාය වුත්තං. තං හි පච්ඡා දුස්සෙන සන්ථතත්තා එවං වුත්තං. "පච්ඡිමං ජනතං තථාගතො අනුකම්පතී"ති ඉදං ථෙරො අනාගතෙ [1] භික්ඛූනං චෙලපටිකස්ස අක්කමනපච්චයා අපවාදා සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා නිවාරණෙන භගවතො [2] අනුකම්පං සන්ධායා හ. "අපගතගබ්භා"ති අවිජාත පුත්තා, තෙනාහ "මඞ්ගලත්ථායා"ති. බීජනි නති චතුරස්සබීජනිං. එකපණ්ණච්ඡත්ත නති තාලපණ්ණාදිනා එකෙන පත්තෙන කත ඡත්තං. අනුරක්ඛණත්ථ නති පරිග්ගහෙත්වා ගොපනත්ථං. දීඝං [3] කාරෙන්ති ති කෙසෙහි සඞ්ං අච්ඡින්දිත්වා ඨපාපෙන්ති. චතුකොණ නති යථා උපරි නළාටන්තෙසු චෙ හෙට්ඨා හනුක පස්සෙ චෙ ති චත්තාරො කොණා පඤ්ඤායන්ති එවං චතුරස්සං කත්වා කප්පාපනං. පාළියං "දාඨිකං ඨපාපෙන්තී"ති උත්තරොට්ඨෙ මස්සුං අච්ඡින්දිත්වා ඨපාපෙන්ති. [4] රූඪී ති බුද්දකවණං.

පාළියං [5] "ලොහභණ්ඩ කංසභණ්ඩ සන්නිචයො"ති ලොහභණ්ඩස්ස කංසභණ්ඩස්ස ච සන්නිචයො ති අත්ථො. "බන්ධන මත්ත"න්ති වාසිදණ්ඩාදීනං කොටීසු අපාතනත්ථං ලොහෙහි [6] බන්ධනං. "තන්තක"න්ති ආයොගවායනත්ථං තදාකාරෙන පසාරිත තන්තං. ශත්ථ සරති තත්ථ බන්ධිතබ්බ නති එතෙන අසඤ්චිච්ච කායබන්ධනං අබන්ධිත්වා පවිට්ඨස්ස අනාපත්තීති දස්සෙති. මුරජ වට්ටිසණ්ඨානං වෙඨෙත්වා කත නති එවං බහුරජ්ජුකෙ එකතො කත්වා නානා වණ්ණෙහි සුත්තෙහි කතන්ති කෙචි වදන්ති. එකවණ්ණ සුත්තෙනාපි වලය සටකාදි විකාරං දස්සෙත්වා වෙඨිතම්පි මුරජමෙව. විකාරං පන අදස්සෙත්වා මට්ඨං කත්වා නිරන්තරං වෙඨිතං වට්ටති, තෙනෙව දුතිය පාරාජික සංවණ්ණනායං වුත්තං "බහුරජ්ජුකෙ එකතො කත්වා එකෙන නිරන්තරං වෙඨෙත්වා කතං බහුරජ්ජුක නති [7] න වත්තබ්බං තං වට්ටතී"ති. [8] මුද්දික කායබන්ධනං නාම චතුරස්සං අකත්වා සජ්ජිතං. පාමඞ්ගදසා චතුරස්සා. [9] මුද්දිකසණ්ඨානෙ නා ති වරක් සීසාකාරෙන. පාසන්තො ති දසා පරියොසානං. පාළියං "ගණ්ඨික ඵලක පාසක ඵලක"න්ති එත්ථ දාරුදන්තාදිමයෙසු ඵලකෙසු [10] ගණ්ඨික පාසකානි අප්පෙත්වා විවරෙ ඨපෙතුං අනුඤ්ඤාතං. "කප්පො විපරියතී"ති අනුවාතො විපරියති. පාළි කාරකො ති භික්ඛූනං යථා බුද්ධ්ඨං පාළියා පතිට්ඨාපකො. තස්සා පි තථා [11] පාරුපිතුං න වට්ටති. පාළියං "මුණ්ඩ වට්ටීති" මල්ලාදයො. පමාණඞ්ගුලෙනා ති වඩ්ඪකී අඞ්ගුලෙන, කෙචි පන පකතී අඞ්ගුලෙනා ති වදන්ති. තං චතුරඞ්ගුල පච්ඡිමක වචනෙන න සමෙති; නහි පකතඞ්ගුලෙන චතුරඞ්ගුලප්පමාණං දන්තකට්ඨං කණ්ඨෙ අවිලග්ගං ඛාදිතුං සක්කොති. පාළියං "සකාය නිරුත්තියා බුද්ධවචනං දූසෙන්තී"ති මාගධ භාසාය සබ්බෙසං වත්තුං සුකරතාය හීනජච්චාපි උග්ගණ්හන්තා දූසෙන්තී ති

1. සී. භික්ඛූනා.
2. සී. අනුකම්පතංසන්ධායාහ.
3. සී.මු.ස. කාරෙති.
4. සී.මු.ස. & සී. රුවීති.
5. මු. චු. ලොහභණ්ඩං කංසභණ්ඩං.
6. ම. බන්ධං.
7. ම. & සී. න වත්තබ්බංවට්ටතීති.
8. සී. මු. ස. මුද්දිකා.
9. සී.මු.ස. මුදිඞ්ගකා. ම.ස. මුදිඞ්ග.
10. ම. ගණ්ඨිපාසකානි.
11. සී. පාරුපිතුං වට්ටති.

අත්ථො. "මා භික්ඛූ බ්‍යාබාධයිංසු"ති ලසුණ ගන්ධෙන භික්ඛූ මා බාධයිංසු. "අවලෙඛන [1] පීඨරො"ති අවලෙඛන කට්ඨානං ඨපන භාජන විසෙසො. "අපිධාන"න්ති පිධාන ඵලකාදි.

ඛුද්දකවත්ථුක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ–"සිසිරෙ"ති සිසිර කාලෙ හිමපාතවසෙන සත්තාහ වද්දලිකාදි වස්සපාත [2] වසෙන ච උප්පන්නො ඛරො සීතසම්ඵස්සො අධිප්පෙතොති ආහ සංඵුසිතකො ති. "තතො"ති ඉදං කත්තුඅත්ථෙ නිස්සක්ක වචනං, කෙනචි විහාරෙන වාතා තපො පටිහඤ්ඤතී ති අත්ථො ති ආහ විහාරෙන පටිහඤ්ඤතී ති. "ආවිඤ්ඡන ඡිද්ද"න්ති යත්ථ අඞ්ගුලිං වා රජ්ජු සඞ්ඛලිකාදිං වා පවෙසෙත්වා කවාටං ආකඩ්ඪන්තා චාරබාහං ඵුසාපෙන්ති තස්සෙතං අධිවචනං. සෙනාසන පරිභොගෙ අකප්පියං නාම නත්ථී ති දස්ස නත්ථං සචෙ පි දීපි නඞ්ගුට්ඨෙනා ති ආදි වුත්තං.

වෙතියෙ වෙදිකා සදිස න්ති [3] වාතපාන චාරං වා ජාලං වා අට්ඨපෙත්වා දරුට්ඨානෙ වෙතියෙ [4] වෙදිකාය පට්ටාදීනි විය ඉට්ඨකාදීහි උඩං තිරිය ඤ්ච පට්ටිකාදයො දස්සෙත්වා චතු ඡිද්දයුත්තං කතං. ඵම්හක්ක වාතපානං නාම තිරියං දරුනි අදත්වා උඩං ඨපිත දරුහි එව කතං. චොළක්ක පාදපුඤ්ඡනං බන්ධිතු න්ති වාතපානප්පමාණෙන පාදපුඤ්ඡන සදිසං චොළකාදිනා [5] බන්ධිත්වා වගගුලි ආදිප්පවෙසන නිවාරණත්ථං ඵකෙතු න්ති අත්ථො. පීඨක න්ති මඤ්චාකාරෙන කට්ඨ මත්තිකාදීහි කත වෙදිකාකාරං. චතුරස්ස පීඨ න්ති සමචතුරස්සං. අට්ඨඞ්ගුල [6] පාදකං වට්ටතී ති අට්ඨඞ්ගුලපාදකමෙව වට්ටති. පමාණාතික්කන්තො පි වට්ටතී ති සමචතුරස්සමෙව සන්ධාය වුත්තං, ආයත චතුරස්සා පන සත්තඞ්ග පඤ්චඞ්ගා පි උච්ච පාදා න වට්ටන්ති. වෙත්තෙහෙ ච චතුරස්සාදි ආකාරෙන කතං භද්දපීඨන්ති ආහ වෙත්තමය පීඨ න්ති. [7] දරු පටිකාය උපරී ති [8] අටනි ආකාරෙන ඨිත දරුපටලස්ස හෙට්ඨා උඩං පාදං කත්වා, පවෙසනකාලං හි සන්ධාය උපරීති වුත්තං. ඵළකස්ස පච්ඡිම පාදචයං විය වඞ්කා කාරෙන ඨිතත්තා පනෙතං ඵළක පාද පීඨ න්ති වුත්තං.

[9]"පලොඨෙන්තී"ති සහ මඤ්චෙහි පවට්ටෙන්ති. [10]රුක්ඛ ලතා ච මූඤ්චිත්වා අවසෙසං ගච්ඡාදිකං සබ්බ මපි තිණජාති එවා ති ආහ යෙසං කෙසඤ්චි තිණජාතිකාන න්ති ආදි. උපදහන්ති ති ඨපෙන්ති. සිසප්පමාණං නාම යත්ථ ගීවාය සහ සකලං සීසං ඨපෙතුං සක්කා, තස්ස ච මුට්ඨිරතනං විත්ථාර ප්පමාණ න්ති දස්සෙන්තො විත්ථාරතො ති ආදිමාහ. ඉදඤ්ච බිම්බොහනස්ස

---

1. මු. වු. පිධරො.
2. ම. වස්සෙනව.
3. ම. වාතපානං දරුංවා.
4. සී. වෙදිකායවිය.
5. ම. බන්ධිතුං.
6. ම. පාදං වට්ටතීති.
7. සී. මු. ස. දරුවට්ටිකාය. ම. ස. දරුපට්ටිකාය.
8. ම. අට්ටනි.
9. ම. පලොළෙන්තීති.
10. ම. රුක්ඛලතාව.

උභොසු අන්තෙසු ඨපෙතබ්බ වොළප්පමාණ දස්සනං, තස්ස වසෙන බිම්බොහ නස්ස විත්ථාරප්පමාණං පරිච්ඡිජ්ජති, තං වට්ටං වා චතුරස්සං වා කත්වා සිබ්බිතං යථා කොටිතො කොටි විත්ථාරතො පුථුලට්ඨානං මුට්ඨිරතනප්පමාණං හොති, එවං සිබ්බිතබ්බං, ඉතො අධිකං න වට්ටති, තං පන අන්තෙසු ඨපිත වොළං කොටියා කොටිං ආහච්ච දිගුණං කතං තිකණ්ණං හොති, තෙසු තීසු කණ්ණෙසු චින්නං කණ්ණාන මන්තරා විදත්ථි චතුරඞ්ගුලං හොති, මජ්ඣට්ඨා නං කොටිතො කොටිං ආහච්ච මුට්ඨි රතනං හොති, ඉදමස්ස උක්කට්ඨප්ප මාණං, තෙනාහ තීසු කණ්ණෙසු ති ආදි. කම්බලමෙව = පෙ = උණ්ණ හිසි සඞ්ඛමෙව ගච්ඡතී ති සාමඤ්ඤතො වුත්තත්තා ගොනකාදි අකප්පිය ම්පි උණ්ණමයත්ථරණං හිසියං පක්ඛිපිත්වා සයිතුං වට්ටතීති දට්ඨබ්බං. මසූර කෙ ති චම්මමය හිසියං, චම්මමයං පන බිම්බොහනං තුලපුණ්ණ ම්පි න වට්ටති.

පාළියං "සෙනාසන [1] පරික්ඛාරදුස්ස"න්ති සෙනාසන පරික්ඛාරකරණ ත්ථාය දුස්සං. [2] "හිසිං විනන්ධිතු"න්ති හිසිත්ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා බන්ධිතුං. [3] "පරිහිජ්ජතී"ති මඤ්චාදිතො සාරියමානා පීඨ කොටි ආදිසු නිසීදන්තෙහි ඝංසියමානා හිසි පරිහිජ්ජති. "ඔනඬ මඤ්ච"න්ති හිසිං එකාබඩං කත්වා [4] බඩ මඤ්චං. පාළියං "ඡවිං උප්පාටෙත්වා හරන්තී"ති හිසිච්ඡවිං චොරා හරන්ති. "ඵුසිතු"න්ති චොරෙහි හරිතස්ස පච්ඡා හරිත සඤ්ඤාණං ඵුසිත බින්දූනි දාතුං. [5] "හිත්ති කම්ම"න්ති නානාවණ්ණෙහි පි හිත්ති [6] රාජිකරණං. "හත්ථ කම්ම"න්ති හත්ථෙන යං කිඤ්චි සඤ්ඤාණ කරණං. පාළියං "න නිපතතී"ති න අලලීයති. "පටිබාහෙත්වා"ති ඝංසිත්වා. න නිබන්ධතී ති "අනිබන්ධනීයො", න ලග්ගනකො ති අත්ථො.

[7] කරොහීති වා වත්තුම්පි න ලභතී ති ආණත්තියා එව පටික්ඛිත්තත්තා චාරපාලං කිං න කරොසී ති ආදිනා පරියායෙන වත්තුං වට්ටති. ජාතක පකරණ න්ති ජාතක පටිසංයුත්තං ඉත්ථිපුරිසාදි යං කිඤ්චි රූපං අධිප්පෙතං. පරෙහි කාරාපෙතු න්ති වුත්තත්තා බුඩරූප ම්පි සයං කාතුං න ලභති. පාළියං "පඤ්ච [8] පටික"න්ති ජාති ආදි පඤ්චප්පකාරං වණ්ණමට්ඨං. "උප චාරො න හොතී"ති ගබ්භස්ස බහි සමන්තා අනුපරිගමනස්ස ඔකාසො [9] නප්ප හොති. රුක්ඛං විජ්ඣිත්වා ති තච්ඡිත සාරදාරුං අග්ගසම්පෙ විජ්ඣිත්වා. කත්වා ති ඡිද්දෙ කත්වා. කප්පකතං විය සාරඛාණුකෙ ආකොටෙත්වා එවං කතමෙ ව ආහරිතුං හිත්තිපාද න්ති වුත්තං. උපත්ථම්භනත්ථං භූමියං පතිට්ඨාපෙතු න්ති ජිණ්ණ හිත්තිපාදෙන බහි සමාන භාරං ඛාණු කප්පසීසෙන උස්සාපෙත්වා මූලෙන භූමියං පතිට්ඨාපෙතුං. පරිත්තාණත්ථ න්ති උලලිත්තා වලිත්ත කුටියා ඔවස්සනට්ඨානස්ස පරිත්තාණත්ථං. කිටික න්ති තාලපණ්ණා දීහි කත පදලං. මදදිතමත්තික න්ති ඔවස්සන ඡිද්දස්ස පිදහනත්ථං වුත්තං.

1. මු. වු. පරික්ඛාරිකං දුස්සං. 4. ම. බන්ධංමඤ්චං. 8. ම. පට්ටිකන්ති.
2. { ම. හිසිච්ඡවිංවිනන්ධිතුන්ති. 5. මු.වු. & සී.මු.ස. හත්ත්කම්මන්ති.
{ මු.වු. හිසිංඔනන්ධිතුන්ති. 6. සී. රාජිකරණත්ථං. 9. ම. න හොති.
3. මු. වු. පරිහිජ්ජන්ති. 7. ම. & සී. කරොහීති වත්තුං න ලභතීති.

උහතො කුඩ්ඩං නීහරිත්වා කතපදෙසස්සා ති යථා බහිඨිතා උජුකං අන්තො නිසින්නෙන පස්සන්ති, එවං චාරාභිමුඛං පිදහනවසෙන හිත්ති ඤ්ච අඤ්ඤතො චාර ඤ්ච යොජෙත්වා කතට්ඨානං [1] වදන්ති.

සමන්තා පරියාගාරො ති සමන්තතො ආවිඩ පමුඛං. **වංසං දත්වා** ති පුරිසප්පමාණෙ පාදෙ නිඛණිත්වා තෙසං උපරි පිට්ඨිවංස සදිසං පස්සවංසං ඨපෙත්වා ඔසාරෙත්වා එකං දණ්ඩකොටිං අතිඋච්චාය විහාරභිත්තිකොටියා එකං කොටිං නීචෙ වංසපිට්ඨියං ඨපන වසෙන දණ්ඩකෙ පසාරෙත්වා. **චක්කල යුත්තො කිටිකො** ති කවාටං විය විවරණ ඨකන සුඛත්ථං චක්කලබන්ධ කිටිකං. පාළියං [2]"උගඝාටන කිටික"න්ති ආපණාදීසු අනත්ථික කාලෙ උක්ඛිපිත්වා [3] උපරි බන්ධිත්වා පච්ඡා ඔතරණ කිටිකං. කප්පසීසෙහි වා උපත්ථම්භ නෙහි උක්ඛිපිත්වා පච්ඡා ඔතරණ කිටිකම්පි. "පානීයං ඔතප්පතී"ති පානීය භාජනෙසු ඨපිත පානීයං ආතපෙන සන්තප්පති. "තයො වාටෙ"ති තයො පරික්ඛෙපෙ. "වෙළුවාට"න්ති සබ්බං දාරු පරික්ඛෙපං සඞ්ගණ්හාති. [4]"කණ්ටකා වාට"න්ති සබ්බසාඛා පරික්ඛෙපං.

"ආලොකො අන්තරධායී"ති යො බුඩාරම්මණාය පීතියා ආනුභාවෙන මහන්තො ඔභාසො අහොසි යෙන ච ස්ස පදීපසහස්සෙන විය විගතන්ධකාරො මග්ගො අහොසි, සො බහි නගරෙ ඡවසරීර සමාකුලං දුග්ගන්ධං බීභච්ඡං ආමකසුසානං පත්තස්ස භයෙන පීතිවෙගෙ [5] මන්දභූතෙ අන්තරධායි. "සතං හත්ථී"ති ගාථාය හත්ථිනො සතසහස්සානීති එවං පච්චෙකං සහස්ස සද්දෙන යොජෙත්වා අත්ථො ඤාතබ්බො. "පදවීතිහාරස්සා"ති බුඩං [6] වන්දිස්සාමී ති රතනත්තයං උද්දිස්ස ගච්ඡතො එකපදවීතිහාරස්ස තප්පච්චය කුසල ඵල ස්සා ති අත්ථො. තස්ස සොළසමො භාගො කලං නාම. තං සොළසිං කලං යථා වුත්තා [7] හත්ථි අස්සාදයො සබ්බෙ නා ගඝන්ති නා රහන්ති, නිදස්සන මත්තඤ්චෙතං, අනෙකසතසහස්ස භාග ම්පි [8] නා ගඝන්තෙ ව. "අන්ධකාරො අන්තරධායී"ති පුන බලව පීතියා ආලොකෙ සමුප්පන්නෙ අන්තරධායි. "ආසත්තියො"ති තණ්හායො.

[9] **වයකරණ** න්ති දෙය්‍යධම්මමූලං. "නවකම්මං දදෙය්‍යා"ති නවකම්මං අධිට්ඨාතුං විහාරෙ ඉස්සරියං දදෙය්‍යා ති අත්ථො. "දින්නො"ති නවකම්මං කාතුං විහාරො දින්නො, විහාරෙ නවකම්මං දින්න න්ති වා අත්ථො. "සන්ථා ගාරෙ"ති සන්නිපාත මණ්ඩපෙ. **ඔකාසෙ** ති නිවාසො කාසෙ. "උද්දිස්ස කත"න්ති සඞ්ඝං උද්දිස්ස කතං. "ගිහී විකට"න්ති ගිහී කතං පඤ්ඤත්තං ගිහී සන්තක න්ති අත්ථො. **ජ මාසච්චයෙන ජ මාසච්චයෙනා** ති ඉදං චික්ඛ ත්තුං පච්චය දාන කාලපරිච්ඡෙද දස්සනං, එවං උපරි පි. [10] **තං න ගහෙ තබ්බ** න්ති වචනස්ස කාරණමා හ **පච්චයෙනෙ ව හි ත** න්ති ආදිනා. පච්චය ඤ්ඤෙ ව නිස්සාය තත්ථ වසිත්වා පටිජග්ගනා භවිස්සන්තීති අධිප්පායො.

1. ම. වදති.
2. { මු.වු.උග්ඝාටනකුටිකන්ති. ම. & සී. උග්ඝාටනිකාති.
3. ම. උපරිච.
4. මු.වු. කණ්ටකීවාටං.
5. ම. මන්දිභූතෙ.
6. සී.වන්දිස්සාමීති ආදි.
7. ම. හත්ථි ආදයො.
8. ම. නාග්ඝන්ති.
9. { ම. & ම.ස.වෙය්‍යාකරණං. සී.මු.ස. වෙය්‍යාකරණකං.
10. ම. තංනගාහෙතබ්බන්ති.

උබහණ්ඩිකා ති උක්ඛිත්ත භණ්ඩා භවිස්සන්ති. **දිස සාලා** ති වඩ්කමන සාලා. **මණ්ඩල මාලො** ති උපට්ඨාන සාලා. **අනුදහති** ති පීළෙති. **අදාතුං න ලභ. තී** ති ඉමිනා සඤ්චිච්ච [1] අදදන්තස්ස පටිබාහනෙ පවිසනතො දුක්කටන්ති දීපෙති. **න ගොචරගාමො** [2] **ඝටෙටතබ්බා** ති වුත්තමෙ ව ත්ථං විභාවෙතුං **න තත්ථ මනුස්සා වත්තබ්බා** ති ආදි වුත්තං.

විතක්කං ඡින්දිත්වා ති ඉමිනා නීහාරෙන ගච්ඡන්තං දිස්වා නිවාරෙත්වා පච්චයෙ දස්සන්තී ති එවරූපං විතක්කං අනුප්පාදෙත්වා. **භණ්ඩ පටිච්ඡාදන** න්ති පටිච්ඡාදන භණ්ඩං, සරීර පටිච්ඡාදන චීවරන්ති අත්ථො **සුඛ චිත්ත ත්තා ච අනවජ්ජ** න්ති ඉදං පුච්ඡිතක්ඛණෙ කාරණා චික්ඛනං සන්ධාය වුත්තං න හොති, අසුඛචිත්තස්සා පි පුච්ඡිත පඤ්හ විස්සජ්ජනෙ දොසා භාවා. එවං පන ගතෙ මං පුච්ඡිස්සන්තී ති සඤ්ඤාය ආගමනං සන්ධාය වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. **පටිජග්ගිතබ්බානී** ති ඛණ්ඩ ඵුල්ල පටිසඞ්ඛරණ සම්මජ්ජනාදීහි පටිජග්ගි තබ්බානි. [3] **මුණ්ඩවෙදිකායා** ති වෙතියස්ස හම්මිය වෙදිකාය ඝටාකාරස්ස උපරි චතුරස්ස වෙදිකාය. **කස්මා පුච්ඡිතබ්බ** න්ති ආදි යතො පකතියා ලභති, තත්ථා පි පුච්ඡනස්ස [4] කාරණ දස්සනත්ථං වුත්තං. **පටික්කම්මා** ති විහාරතො අපසක්කිත්වා. තම ත්ථං දස්සෙන්තො **යොජන ච්යොජනන්තරෙ හොති** ති ආහ. **උපනික්ඛෙපං ඨපෙත්වා** ති වඩ්ඪියා [5] කහාපණාදිං ඨපෙත්වා ඛෙත්තාදීනි වා නියමෙත්වා. **ඉති සඩාදෙය්‍යෙ** ති එවං හෙට්ඨා වුත්තනයෙන සඩාය දාතබ්බ වස්සාවාසික ලාභවිසයෙ ති අත්ථො. **වත්ථු පනා** ති තත්‍රැ ප්පාදෙ උප්පන්න රූපියං, තඤ්ච තතො චතුපච්චයං පරිභුඤ්ජථා ති දින්න ඛෙත්තාදිතො උප්පන්නත්තා කප්පියකාරකානං හත්ථෙ කප්පිය භණ්ඩං පරි භුඤ්ජථාති දායකෙහි දින්න වත්ථු සදිසං හොතී ති ආහ **කප්පියකාරකා නඤ්ඤී** ති ආදි. **සඞ්ඝසුට්ඨුතායා** ති සඞ්ඝස්ස හිතාය. **පුග්ගලවසෙනා** ති භික්ඛූ චීවරෙන කිලමන්තී ති එවං [6] පුග්ගල පරාමාසවසෙන, න සඞ්ඝො කිල මතී ති එවං සඞ්ඝපරාමාස වසෙන. **කප්පියභණ්ඩවසෙනා** ති සාමඤ්ඤතො වුත්තමෙ ව ත්ථං විභාවෙතුං **චීවර** [7] **තණ්ඩුලාදි වසෙනෙව චා** ති වුත්තං, චකාරොවෙ ත්ථ පන සද්දත්ථෙ [8] වත්තති, න සමුච්චයත්ථෙ ති දට්ඨබ්බං. පුග්ගල වසෙනෙ ව කප්පිය භණ්ඩවසෙන ච අපලොකනප්පකාරං දස්සෙතුං **තං පන එවං කත්තබ්බ** න්ති ආදි වුත්තං.

චීවරපච්චයං සල්ලක්ඛෙත්වා ති සඩාදෙය්‍ය තත්‍රැප්පාදාදිවසෙන තස්මිං වස්සාවාසෙ ලබ්හමානං චීවරසඞ්ඛාතං පච්චයං එත්තක න්ති පරිච්ඡින්දිත්වා. **සෙනාසනස්සා** ති සෙනාසන ගාහාපනස්ස. **නවකො** [9] **බුඩ්ඪස්ස බුඩ්ඪො නවකස්සා** ති ඉදං සෙනාසන [10] ගාහකස්ස අත්තනාව අත්තනො ගහණං අසාරූප්ප න්ති වුත්තං, වෙ අඤ්ඤ මඤ්ඤං ගාහෙස්සන්තී ති අධිප්පායො. **අට්ඨපි සොළස පි ජනෙ සම්මන්නිතුං වට්ටතී** ති එකකම්මවාචාය සබ්බෙ පි

1. සී. අදන්තස්ස.
2. ම. ඝටෙතබ්බොති.
3. සී.මු.ස. & ම.ස.මුද්දවෙදිකාය.
4. ම. කාරණස්ස.
5. ම. ගාහාපනාදිං.
6. ම. පුග්ගලස්ස.
7. ම.තණ්ඩුලවසෙනෙව.
8. සී. වුච්චති.
9. සී.මු.ස. & ම.ස.වුඩ්ඪතරස්ස.
10. ම. ගාහස්ස.

එකතො සම්මන්නිතුං වට්ටති, නිග්ගහ කම්මමෙව හි සඞ්ඝො සඞ්ඝස්ස න කරොති, තෙනෙව සත්තසතිකක්ඛන්ධකෙ උබ්බාහික කම්මසම්මුතියං අට්ඨපිජනා එකතොව සම්මතාති. ආසනඝර න්ති පටිමාඝරං. මග්ගො ති උපචාර සීමබ්හන්තර ගතෙ ගාමාභිමුඛ මග්ගෙ කත සාලා වුච්චති, එවං පොක්ඛරණී රුක්ඛමූලාදිසුපි. ලභන්ති ති තත්‍ර වාසිනො භික්ඛූ ලභන්ති. විජටෙත්වා ති එකෙකස්ස පහොනකප්පමාණෙන [1]වියොජෙත්වා. ආවාසෙසු පක්ඛිපිත්වා ති ඉතො උප්පන්නං අසුකස්මිං අසුකස්මි ඤ්ච ආවාසෙ වසන්තා පාපෙත්වා ගණ්හන්තු ති වාවාය උපසංහරිත්වා. පවිසිතබ්බ න්ති මහාලාභෙ පරිවෙණෙ වසිත්වාව ලාභො ගහෙතබ්බො ති අධිප්පායො. අයම්පී ති එත්ථ යො පංසුකූලිකො පච්චයං විස්සජ්ජෙති, තෙනෙව විස්සට්ඨො අයං චීවරපච්චයොපී ති යොජනා.

පාදමූලෙ ඨපෙත්වා සාටකං දෙන්ති ති පච්චයදායකා දෙන්ති, එතෙන ගහට්ඨෙහි පාදමූලෙ ඨපෙත්වා දින්නම්පි පංසුකූලිකාන ම්පි වට්ටතී ති දස්සෙති. අථ [2]වස්සාවාසිකං දෙමාති වදන්ති ති එත්ථ පංසුකූලිකානං න වට්ටතී ති අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතබ්බං. වස්සං වුත්ථ භික්ඛූන න්ති පංසුකූලිකතො අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං. උපනිබන්ධිත්වා [3] ගාහෙතබ්බ න්ති ඉධ [4] රුක්ඛාදීසු වසිත්වා චීවරං ගණ්හථා ති පටිබන්ධං කත්වා ගාහෙතබ්බං. පාටිපද අරුණතො ති ආදි වස්සූපනායික දිවසං සන්ධාය වුත්තං, අන්තරාමුත්තකං පන පාටිපදං අතික්කමිත්වා පි ගාහෙතුං වට්ටති. නිබ්ධවත්තං ඨපෙත්වා ති සජ්ඣාය මනසිකාරාදීසු නිරන්තර කරණීයෙසු කත්තබ්බං කතිකවත්තං කත්වා. කසාව පරිභණ්ඩ න්ති කසාව රසෙහි භූමිපරිකම්මං. තිවිධ ම්පී ති පරියත්ති පටිපත්ති පටිවෙධ වසෙන තිවිධම්පි. සොධෙත්වා ති [5] ආචාරාදීසු සුට්ඨු උපපරික්ඛිත්වා. එකචාරික වත්ත න්ති භාවනාකම්මං, තං හි ගණසඞ්ගණිකං පහාය එකචාරිකෙනෙ ව වත්තිතබ්බත්තා එවං වුත්තං. [6] දසවත්ථුකකථා නාම අප්පිච්ඡකථා සන්තුට්ඨි පවිවෙක අසංසග්ග විරියාරම්භ සීල සමාධි පඤ්ඤා විමුත්ති විමුත්තිඤ්ඤාණදස්සනකථා ති ඉමාදස. දන්තකට්ඨ ඛාදන වත්ත න්ති දන්තකට්ඨමාලකෙ නික්ඛිත්තෙසු දන්තකට්ඨෙසු "දිවසෙ දිවසෙ එකමෙ ව දන්තකට්ඨං ගහෙතබ්බ" න්ති ආදිනා අදින්නාදානෙ දන්තපොණකථායං [7] වුත්ත වත්තං. පත්තං වා =පෙ= න කථෙතබ්බ න්ති පත්ත ගුත්ත ත්ථාය වුත්තං. විසභාගකථා ති තිරච්ඡාන කථා. ඛන්ධක වත්ත න්ති වත්ත ක්ඛන්ධකෙ ආගතං පිණ්ඩචාරික වත්තතො [8] අවසිට්ඨං වත්තං තස්ස "භික්ඛාචාර වත්ත" න්ති විසුං ගහිතත්තා. ඉදානි යං දායකා පච්ඡිමවස්සං වුත්ථානං වස්සාවාසිකං දෙන්ති, තත්ථ පටිපජ්ජන විධිං දස්සෙතුං පච්ඡිමවස්සූපනායික දිවසෙ පනා ති ආරඩං.

---

1. සී. යොජෙත්වා.
2. ම. වස්සාවාසිකෙ.
3. සී. මු. ස. & ම. ස. ගාහාපෙතබ්බං.
4. සී. රුක්ඛාදීසු ඨපෙත්වා.
5. ම. ආචාරාදීසු උපපරික්ඛිත්වා.
6. ම. & සී. දසවත්ථුකථා.
7. ම. වුත්තං වත්තං.
8. ම. අවසිට්ඨවත්තං,

[1] ආගන්තුකො වෙ භික්ඛූ ති චීවරෙ ගාහිතෙ පච්ඡා ආගතො ආගන්තුකො භික්ඛු. පත්තට්ඨානෙ ති වස්සග්ගෙන පත්තට්ඨානෙ. පඨමවස්සූපගතා ති ආගන්තුකස්ස ආගමනතො පුරෙතරමෙ ව පච්ඡිමිකාය වස්සූපනායිකාය වස්සූපගතා. [2] ලඩං ලඩ න්ති පුනප්පුනං දායකානං සන්තිකා [3] ආහතා හත සාටකං. නෙව වස්සාවාසිකස්ස සාමිනො ති ඡින්නවස්සත්තා වුත්තං. පඨම මෙව කතිකාය කතත්තා නෙ ව අදාතුං [4] ලබහන්තී ති වුත්තං, දාතබ්බං වාරෙන්තානං ගීවා හොතී ති අධිප්පායො. තෙසමෙව දාතබ්බ න්ති වස්සූපගතෙසු අලඩ වස්සාවාසිකානං එකච්චානමෙව දාතබ්බං. හතිනිවිට්ඨ න්ති පානීයුපට්ඨානාදි හතිං කත්වා ලඩං. සඞ්ඝිකම්පනා ති ආදි කෙසඤ්චි වාරදස්සනං. තත්ථ අපලොකන කම්මං කත්වා ගාහිත න්ති "ඡින්නවස්සානං වස්සාවාසිකඤ්ච, ඉදානි උප්පජ්ජනක [5] වස්සාවාසික ඤ්ච ඉමෙසං දාතුං රුච්චතී"ති අනන්තරෙ වුත්තනයෙන අපලොකනං කත්වා ගාහිතං සඞ්ඝෙන දින්නත්තා විබ්හන්තො පි ලභති, පගෙව ඡින්නවස්සො. පච්චයවසෙන ගහිතං පන තෙමාසං වසිත්වා ගහෙතුං අත්තනා දායකෙහි ව අනුමතත්තා හති නිවිට්ඨම්පි ඡින්නවස්සො පි විබ්හන්තො පි න ලභතී ති කෙචි ආවරියා වදන්ති, ඉද ඤ්ච පච්ඡා වුත්තත්තා පමාණං, තෙනෙ ව වස්සූපනායිකදිවසෙ එව දායකෙහි දින්න වස්සාවාසිකං ගහිත භික්ඛුනො වස්සච්ඡෙදං අකත්වා වාසො ව හෙට්ඨා විහිතො, න පානීයුපට්ඨානාදි හතිකරණවත්තං, යදිහි තං නිවිට්ඨමෙව සියා හතිකරණමෙ ව විධාතබ්බං, තස්මා වස්සග්ගෙන [6] ගාහිතං ඡින්නවස්සාදයො න ලභන්තී ති වෙදිතබ්බං. සඞ්ඝිකං හොතී ති එතෙන වුත්ථ වස්සාන ම්පි වස්සාවාසික භාගො සඞ්ඝිකතො අමොචිතො තෙසං විබ්හමෙන සඞ්ඝිකො හොතී ති දස්සෙති. ලභතී ති මම පත්තං භාගං එතස්ස දෙථා ති [7] දායකෙ සම්පටිච්ඡාපෙන්තෙනෙ ව සඞ්ඝිකතො වියොජිතං හොතී ති වුත්තං. වරභාගං සාමණෙරස්සා ති තස්ස පඨමගාහත්තාථෙරෙන පුබ්බෙ පඨම භාගස්ස ගහිතත්තා ඉදානි ගය්හමානස්ස දුතියභාගත්තා ව වුත්තං.

පාළියං "උභයත්ථ පරිබාහිරො"ති කමෙන උභයස්සා පි මුත්තත්තා [8] වුත්තං, න සබ්බථා උභයතො පරිබාහිරත්තා, තෙනා හ පච්ඡිමෙ = පෙ = තිට්ඨතී ති. [9] යං තිණ්ණන්නං පහොතී ති මඤ්ච පීඨ විනිම්මුත්තං යං ආසනං තිණ්ණං සුඛං නිසීදිතුං පහොති ඉදං පච්ඡිම දීඝාසනං. එත්ථ මඤ්ච පීඨ රහිතෙසු අසමානා සනිකා පි තයො නිසීදිතුං ලභන්ති, මඤ්ච පීඨෙසු පන වෙ අදීඝාසනෙසු මඤ්ච පීඨෙසු සමානා සනිකා එව වෙ නිසීදිතුං ලභන්ති දුවග්ගස්සෙ ව අනුඤ්ඤාතත්තා. හත්ථිනඛො හෙට්ඨා භාගෙ එතස්ස අත්ථීති= හත්ථිනඛො, පාසාදො. පාසාදස්ස නඛො නාම හෙට්ඨිමභාගො පාදනඛ සදිසත්තා, සො සබ්බදිසාසු අනෙකෙහි හත්ථිරූපෙහි [10] සමලඞ්කතො ඨිතො තස්සූ පරි කතො පාසාදො හත්ථිකුම්භෙ පතිට්ඨිතො විය හොතී ති ආහ හත්ථි

1. සී.මු.ස. & ම.ස.ආගන්තුකොසවෙ. 4. { ම. ලභතී ති. 6. සී. ගහිතං.
2. ම. ලඩ ලඩන්ති. { සී.මු.ස. & ම.ස.ලභන්ති. 7. ම, දායකං.
3. ම. ආගතාගත. 5 ම. වස්සාවාසිකානඤ්ච. 8. සී. වුත්තං සබ්බථා.
9. සී.මු.ස.ම.ස, & මු.වු. යං තිණ්ණං නප්පහොති. 10. සී. සමලඞ්කතො තස්සූ පරි.

කුමෙහ පතිට්ඨින නති. **සුවණ්ණ රජතාදි විචිත්‍රානි** ති සඞ්ඝික සේනාසනං සන්ධාය වුත්තං, පුග්ගලිකං පන සුවණ්ණාදි විචිත්‍රං භික්ඛුස්ස සම්පටිච්ඡිතු මෙව න වට්ටති, "න කෙනචි පරියායෙන ජාතරූපරජතං සාදිතබ්බ" නති වුත්තත්තා, තෙනෙ වෙත්ථ අට්ඨකථායං සඞ්ඝිකවිහාරෙ වා පුග්ගලිකවිහාරෙ වා ති න වුත්තං, ගොතකාදි අකප්පිය භණ්ඩවිසයෙ ව එවං වුත්තං එත භික්ඛු සෝ පි තෙසං ගහණෙ දොසා භාවා. **ගිහී විකට නීහාරෙනා** ති ගිහිහි කත නීහාරෙන, ගිහිහි අත්තනෝ සන්තකං අවිචාරිතා දින්න නියාමෙනා ති අත්ථෝ. **ලබහති** ති නිසීදිතුං ලබහති. **අරඤ්ඤරෝ** ති බහු උදක ගණ්හනිකා මහාවාරි. ජලං ගණ්හිතුමල නති අරඤ්ඤරෝ.

ථාවරෙන ච ථාවර නති ආදීසු පඤ්චසු කොට්ඨාසෙසු පුරිමවයං ථාවරං, **පච්ඡිමත්තයං** ගරුභණ්ඩ නති වෙදිතබ්බං. **සමකමෙ ව දෙති** ති එත්ථ ඌන කං දෙන්ත මපි විහාරවත්ථු සාමන්නං ගහෙත්වා දූරතරං [1] දුක්ඛගොපං විස්ස ජෙත්තුං වට්ටති ති දට්ඨබ්බං. වක්ඛති හි "භික්ඛූනං වෙ මහග්ඝතරං = පෙ = සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටති"ති. **ජානා පෙත්වා** ති භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ජානාපෙත්වා, අප ලොකෙත්වා ති අත්ථෝ. **නනු තුම්හාකං බහුතරා රුක්ඛා** ති **වත්තබ්බ** නති ඉදං සාමිකෙසු අත්තනෝ භණ්ඩස්ස [2] මහග්ඝතං අජානිත්වා දෙන්තෙසු තං ඤත්වා චෙය්‍යචිත්තෙන ගණ්හතෝ අවහාරෝ හොති ති වුත්තං. **විහාරෙන විහාරෝ පරිවත්තෙතබ්බෝ** ති සවත්ථුකෙ අඤ්ඤං භූමියං කතපාසාදා දිනා අවත්ථුකෙන වා සවත්ථුකං පරිවත්තෙතබ්බං, අවත්ථුකං පන අවත්ථුකෙ නෙ ව පරිවත්තෙතබ්බං. කෙවලං පාසාදස්ස භූමිතෝ අථාවරත්තා, එවං ථාවරෙසු පි [3] ථාවරාථාවරවිභාගං ඤත්වා ව පරිවත්තෙතබ්බං.

කප්පිය මඤ්චා සම්පටිච්ඡිතබ්බා ති ඉමිනා සුවණ්ණාදි විචිත්තං අක ප්පිය මඤ්චං සඞ්ඝස්සා ති වුත්තෙපි සම්පටිච්ඡිතුං න වට්ටති ති දස්සෙති. විහාරස්ස දෙමාති වුත්තෙ සඞ්ඝස්ස වට්ටති, න පුග්ගලස්ස ඛෙත්තාදි වියාති දට්ඨබ්බං. **එතෙසු** ති මඤ්චාදිසු. **කප්පියා කප්පියං වුත්තනයමෙ වා** ති ආසන්දී තූලිකාදි විනිච්ඡයෙසු වුත්තනයමෙ ව. **අකප්පියං වා** ති ආසන්දී ආදි පමාණාතික්කන්තං බිම්බොහනාදි ච. [4] **මහග්ඝං කප්පියං වා** ති සුවණ්ණාදි විචිත්තං කප්පිය වොහාරෙන දින්නං. **කාලලොහ = පෙ = භාජෙතබ්බා** ති වුත්තත්තා වට්ටකංස ලොහමය මපි භාජනං පුග්ගලික මපි සම්පටිච්ඡිතු මපි පරිභරිතු මපි වට්ටති [5] පුග්ගලානං පරිභරිතබ්බසෙ ව භාජෙතබ්බත්තා ති වදන්ති, තං උපරි "කංසලොහ වට්ටලොහ භාජනවිකති සඞ්ඝික පරිභොගෙ න වා ගිහීවිකටා වා වට්ටතී"ති ආදිකෙන මහාපච්චරිවචනෙන විරුජ්ඣති, ඉමස්ස හි "වට්ටලොහ කංසලොහානං යෙන කෙනචි කතෝ සීහළදීපෙ පාද ගණ්හනකෝ භාජෙතබ්බා"ති වුත්තස්ස මහාඅට්ඨකථාවචනස්ස පටික්ඛ පාය තං මහාපච්චරිවචනං පච්ඡා දස්සිතං, තස්මා වට්ටලොහ කංසලොහම්පි යං

1. සී. රක්ඛගොපං.
2. සී. මහග්ඝතරං.
3. ම. ථාවරවිභාගං.
4. ම. මහග්ඝකප්පියංවා නි.
5. ම. පුග්ගලපරිභරිතබ්බසෙව.

යං කිඤ්චි පාදගණ්හනකවාරකම්පි උපාදාය අභාජනියමෙ ව, ගිහීහි දීයමාන මපි පුග්ගලස්ස සම්පටිච්ඡිතු මපි න වට්ටති. **පාරිභාරිසං** න වට්ටති ති පත්තාදි පරික්ඛාරං විය සයමෙ ව [1] පටිසාමෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති. ගිහී සන්තකං විය ආරාමිකාදයො වෙ සයමෙ ව ගොපෙත්වා විනියොගකාලෙ ආනෙත්වා [2] පටිදෙන්ති, පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. පටිසාමෙත්වා භික්ඛූනං දෙථාති වත්තු මපි වට්ටති.

පණ්ණසූචි නාම ලෙඛනී ති වදන්ති. **අත්තනා ලඩානිපී** ති ආදිනා පටිග්ගහණෙ දොසො නත්ථි, පරිහරිත්වා පරිභොගොව ආපත්තිකරොති දස්සෙති. යථා වෙ ත්ථ, එවං උපරි අභාජනිය වාසි ආදිසු අත්තනො සන්ත කෙසු පි. **අනාමාසම්පී** ති [3] සුවණ්ණාදිමය මපි සබ්බං තං ආමසිත්වා පි පරි භුඤ්ජිතුං වට්ටති. [4] **උපක්ඛරෙ** ති උපකරණෙ. **අඩ්ඪබාහුප්පමාණා** නාම අඩ්ඪබාහුමත්තා, අඩ්ඪබ්‍යාමමත්තාති පි වදන්ති. **ඝොත්තානී** ති වම්ම රජ්ජුකා. **සූචිදණ්ඩ මත්තොපී** ති සර දණ්ඩාදි සූචි ආකාර තනුදණ්ඩක මත්තො පි. **රිත්තපොත්ථකොපී** ති අලිඛිත පොත්ථකො. ඉදඤ්ච පණ්ණප්පසඞ්ඛෙන වුත්තං. [5] **ඝට්ටන ඵලකං ඝට්ටන මුග්ගරො** ති ඉදං රජිත චීවරං එකස්මිං මට්ඨෙ දණ්ඩ මුග්ගරෙ වෙඨෙත්වා එකස්ස මට්ඨඵලකස්ස උපරි ඨපෙත්වා උපරි අපරෙන මට්ඨ ඵලකෙන නික්කුජ්ජිත්වා එකො උපරි අක්කමිත්වා තිට්ඨති වෙජනා උපරි ඵලකං චීසු කොටීසු ගහෙත්වා අපරා පරං ආකඩ්ඪන විකඩ්ඪ නං කරොන්ති, එතං සන්ධාය වුත්තං. හත්ථෙ ඨපාපෙත්වා හත්ථෙන පහරණං පන නිට්ඨිත රජනස්ස චීවරස්ස අල්ලකාලෙ කාතබ්බං, ඉදං පන ඵලක මුග්ගරෙහි ඝට්ටනං සුක්ඛකාලෙ ඵඩ භාව විමොචනත්ථ න්ති දට්ඨබ්බං. **අම්බ ණ** න්ති එකදොණික නාවා ඵලකෙහි පොක්ඛරණිසදිසං කතං, පානීය භාජ න න්ති පි වදන්ති. **රජනදොණී** ති එකදාරුනා ව කතං රජන භාජනං, උදක දොණී පි එකදාරුනාව කතං උදකභාජනං. **භුම්මත්ථරණං කාතුං වට්ටති** ති අකප්පිය වම්මං සන්ධාය වුත්තං. තත්ථ භුම්මත්ථරණ සඞ්ඛෙපෙන සයිතුම්පි වට්ටතියෙ ව. **පච්චත්ථරණ ගතික** න්ති ඉමිනා මඤ්චාදිසු අත්ථරි තබ්බං මහාවම්මං [6] තෙල වම්මං නාමා ති දස්සෙති. **මුට්ඨිපණ්ණ** න්ති තාල පණ්ණං සන්ධාය වුත්තං. **පත්තකටාහ** න්ති පත්තපච්චන කටාහං.

පාළියං "පිණ්ඩනික්ඛෙපන මත්තෙනා"ති ආදිසු ඛණ්ඩ ඵුල්ලට්ඨානෙ මත්තිකාපිණ්ඩ ඨපනං පිණ්ඩනික්ඛෙපනං නාම. "නව කම්ම"න්ති නවකම්ම සම්මුති. "අග්ගළවට්ටි" නාම කවාටබන්ධො. "ඡාදනං" නාම තිණාදීහි ගෙහච්ඡාදනං. "බන්ධනං" නාම දණ්ඩ වල්ලි ආදීහි ඡදන බන්ධනමෙ ව. **චතුහත්ථ විහාරෙ** ති විත්ථාරප්පමාණතො වුත්තං. උබ්බෙධතො පන අනෙක භූමකත්තා වඩ්ඪකී හත්ථෙන වීසති හත්ථො පි නානාසණ්ඨාන විචිත්තො පි හොති, තෙන ස්ස චතුවස්සිකං නවකම්මං වුත්තං. එවං සෙසෙසු පි. පාළියං [7] "සබ්බං විහාරං"ති භුම්මත්ථෙ [8] උපයොග වචනං, එකස්ස සබ්බෙසු විහාරෙසු

1. සී. පටිසාමෙත්වා ගොපෙත්වා.
2. ම. පටිනෙන්ති.
3. සී. සුවණ්ණාදිමයම්පි ලහන්තං.
4. සී. මු. ස. & ම. ස. උපකරණෙ.
5. ම. ඝට්ටනක.
6. කු. & අ. චෙලවම්මං.
7. ම. & සී. සබ්බෙ විහාරෙපීති.
8. ම. උපයොග බහුවචනං.

නවකම්මං දෙතී ති අත්ථෝ. "සබ්බකාලං [1] පටිබාහන්තී"ති නවකම්මිකා අත්තනෝ ගාහිතං වරසෙය්‍යං සම්පත්තානං යථා [2] බුද්ධානං අදත්වා උතූ කාලෙ පි පටිබාහන්ති. "සචෙ සෝ ආවාසෝ ජීරතී"ති ආදි පාළිමුත්තක විනිච්ඡයෝ. **මඤ්චපීඨානං [3] දාතවා** ති මඤ්චපීඨානං පුග්ගලිකං දත්වා. **තිභාගං** නති තතිය භාගං. එවං විස්සජ්ජිත මපි ථාවරෙන ථාවර පරිවත්තනට්ඨානෙ එව පවිසති, න ඉතරථා සබ්බසෙනාසනානං විනස්සනතෝ. **සචෙ [4] සබ්බිහාරිකානං දූතකාමෝ හොති** ති සචෙ සෝ සඞ්ඝස්ස භණ්ඩක ඨපනට්ඨානං වා අඤ්ඤතරං භික්ඛුනං වසනට්ඨානං වා දූතං න ඉච්ඡති අත්තනෝ සබ්බිහාරිකානඤ්ඤ ව දූතකාමෝ හොති, තාදිසස්ස තුයහං පුග්ගලිකමෙ ව කත්වා ජග්ගාති න සබ්බං තස්ස දාතබ්බ නති අධිප්පායෝ. තත්ථ පන කත්තබ්බවිධිං දස්සෙන්තෝ ආහ සාමම නති ආදි. **එවඤ්හි** ති ආදිමහි වයානුරූපං තතිය භාගෙ වා උපඩ්ඪභාගෙ වා ගහිතෙ තං භාගං දාතුං ලභතී ති අත්ථෝ. **යෙනා** ති තෙසු ද්වීසු භික්ඛූසු යෙන. **සෝ සාමී** ති තස්සා භූමියා විහාර කරණෙ සෝ ව සාමි, තං පටිබාහිත්වා ඉතරෙන න කාතබ්බ නති අධිප්පායෝ, සෝ හි පඨමං ගහිතෝ. **අකතට්ඨානෙ** ති වයාදීනං අකතපුබ්බට්ඨානෙ. **වසං වා පමුඛං වා** ති සඞ්ඝිකසෙනාසනං නිස්සාය තතෝ බහි වසං බන්ධිත්වා එකං සෙනාසනං වා. **බහිකුඩ්ඩෙති** කුඩ්ඩතෝ බහි, [5] අත්තනෝ කතට්ඨානෙ ති අත්ථෝ.

වඩ්ඩි කම්මට්ඨායා ති [6] යථා තං මූලගඤ්ඤතෝ න පරිහායති, එවං කත්තබ්බස්ස එවං නිප්ඵාදෙතබ්බස්ස මඤ්ච පීඨාදිනෝ අත්ථාය. **චක්කලික** නති පාදපුඤ්ඡනත්ථං චක්කාකාරෙන කතං. **පරිභණ්ඩ කත භූමි වා** ති කාළ වණ්ණාදි [7] කත සණ්හ භූමියා වා. **සෙනාසනං වා** ති මඤ්ච පීඨාදි වා. **නථෙව වළඤ්ජතූ වටටතී** ති ඉම්හා නෙවාසිකොහි ධොත පාදදීහි වළඤ්ජනට්ඨානෙ සඤ්චිච්ච අධොත පාදදීහි වළඤ්ජනතාසෙ ව ආපත්ති පඤ්ඤත්තතා ති දස්සෙති. **මාර ඔපී** ති ආදිනා [8] සාමඤ්ඤතෝ වුත්තත්තා මාර වාතපානා දයෝ අපරිකම්ම කතා පි න අපස්සයිතබ්බා, අජානිත්වා අපස්සයනතාසාපි ඉධ ලොමගණනාය ආපත්ති. **උදෙදස භත්තං නිමන්තන නති ඉමං වොහාරං පත්තානී** ති එත්ථ ඉතිසද්දෝ ආදි අත්ථෝ, උදෙදසභත්තං නිමන්තනන්ති ආදි වොහාරං පත්තානී ති අත්ථෝ. **නමපී** ති සඞ්ඝභත්තමපි. **භොජන සාලායා** ති භත්තුද්දෙසට්ඨානං සඤ්ඤාය වුත්තං. **එකවළඤ්ජ** නති එක වාරෙන වළඤ්ජිතබ්බං. **නානානිමන්තනෙසූ** ති [9] නානා කුලස්ස නානූපචාරෙසු නිවෙසනෙසු. **නිසින්නස්සා පි නිද්දායන්තස්සාපී** ති අනාදරෙ සාමිවචනං, බුද්ධාදරෙ නිද්දායනෙන නවකස්ස ගාහිතං සුගහිත නති අත්ථෝ. **විස්සට්ඨ දූතෙ** ති යථාරුචි වත්තුං ලභනතෝ නිරාසඞ්කදූතෙ. **පුච්ඡා සහාගෙනා** ති පුච්ඡාවචන පරිහාගෙන. **එකා කුටසිනිකා නාමා** ති වුත්තමෙව අත්ථං විභාවෙතුං [10] රජ්ජුඤ්ච වා ගී ති ආදි වුත්තං. සබ්බං පත්ත සාමිකස්ස

1. ම. & සී. පටිබාහන්ති. 5. සී. අත්තනා. 8. ම. සාමඤ්ඤතොවුත්තා.
2. ම. වුඩ්ඪ. අඤ්ඤා. 6. සී. යථාකම්මං අග්ඝතෝ. 9. සී. නානාආලයස්ස.
3. සී. මු. ඨ. & ම. ඨ. ගහෙත්වා. 10. ම. රජ්ජුඤ්ඤන්ති.
4. ම. & සී. සබ්බිහාරිකාදිනං. 7. ම. ඝනභූමිවා.

හොතී ති චීවරාදිකම්පි සබ්බං පත්තසාමිකස්සෙ ව හොති, මයා භත්තමෙව සන්ධාය වුත්තං, න චීවරාදි න්ති වත්වා ගහෙතුං න වට්ටතී ති අත්ථො. [1] **අකට භාගො නාමා** ති ආගන්තුක භාගො නාම, අදින්න පුබ්බභාගො ති අත්ථො. [2] **කිං ආහරීයතී** ති කතර භත්තං වා ආහරීයතී ති දායකං ආපුච්ඡිත්වා. **පකති ඨිතිකායා** ති උද්දෙසභත්ත ඨිතිකාය.

විච්ඡින්දිත්වා ති භත්තං ගණ්හථා ති පදං අවත්වා, තෙනෙ වා හ භත්තන්ති අවදන්නෙනා ති. **ආලොපසඞ්ඛෙපෙනා** ති එකෙක පිණ්ඩ වසෙන, එවඤ්ච භාජනං උද්දෙස භත්තෙ න වට්ටති, තත්ථ හි එකස්ස පහොනකප්පමාණෙ නෙව භාජෙ තබ්බං. **ආරූළ්හා** [3] **එව මාතිකං සඞ්ඝතො අට්ඨහික්ඛූ** ති එත්ථ යෙ මාතිකං ආරූළ්හා, තෙ අට්ඨහික්ඛූති යොජෙතබ්බං. උද්දෙසභත්ත නිමන්තනභත්තාදි සඞ්ඝිකභත්තමාතිකාසු නිමන්තනභත්තමාතිකාය ඨිති වසෙන ආරූළ්හෙ භත්තුද්දෙසකෙන වා සයං වා සඞ්ඝතො උද්දිසාපෙත්වා ගහෙත්වා ගන්තබ්බං, න අත්තනො රුචිතෙ ගහෙත්වාති අධිප්පායො. **මාතිකං ආරොපෙත්වා** ති "සඞ්ඝතො ගණ්හාමී"ති ආදිනා වුත්ත [4] මාතිකාභෙදං දායකස්ස විඤ්ඤාපෙත්වා ති අත්ථො. [5] **පටිබන්ධකාලතො පන පට්ඨායා** ති තත්ථෙව වාසස්ස නිබන්ධ කාලතො පට්ඨාය.

උපනිබන්ධිත්වා ති ලිඛිත්වා. **ගාමවසෙන පී** ති යෙභුය්‍යෙන සමලාභ ගාමවසෙනපි. **බහූනි සලාක භත්තානී** ති තිංසං වා චත්තාරීසං වා භත්තානි, සචෙ හොන්තී ති අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතබ්බං. **සල්ලක්ඛෙත්වා** ති තානි භත්තානි පමාණවසෙන සල්ලක්ඛෙත්වා. **නිග්ගහෙන දත්වා** ති දූරං ගන්තුං අනිච්ඡන්තස්ස නිග්ගහෙන සම්පටිච්ඡාපෙත්වා දත්වා. **පුන විහාරං ආගන්ත්වා** ති එත්ථ [6] විහාරං අනාගන්ත්වා භත්තං ගහෙත්වා පච්ඡා විහාරෙ අත්තනො පාපෙත්වා භුඤ්ජිතු මපි වට්ටති. [7] **එකගෙහවසෙනා** ති චීථිය මපි එකපස්සෙ ඝරපාළියා වසෙන. **උද්දිසිත්වා පී** ති අසුකකුලෙ සලාකභත්තානි තුය්හං පාපුණාතීති වත්වා. **වාර ගාමෙ** ති අතිදූරත්තා වාරෙන [8] ගන්තබ්බ ගාමෙ. **සට්ඨිතො වා පණ්ණාසතො වා** ති දණ්ඩකම්මත්ථාය උදක ඝටං සන්ධාය වුත්තං. **විහාර වාරො** ති සබ්බ භික්ඛූසු භික්ඛත්ථාය ගතෙසු විහාර රක්ඛණ වාරො. **තෙස** න්ති විහාරවාරිකානං. [9] **ඵාතිකම්ම මෙවා** ති විහාර රක්ඛණ කිච්චස්ස පහොනක [10] පටිපාදනමෙව. **එකස්සෙ ව පාපුණන්තී** ති දිවසෙ දිවසෙ එකෙකස්සෙ ව පාපිතානීති අත්ථො. **රස සලාක** න්ති උච්ඡුරස සලාකං. **සලාකවසෙන ගාහිතත්තා පන න සාදිතබ්බා** ති ඉදං අසාරුප්පවසෙන වුත්තං, න ධුතඞ්ගභෙදවසෙන. "සඞ්ඝතො නිරාමිසසලාකා = පෙ = වට්ටති යෙවා"ති විසුඩිමග්ගෙ වුත්තං. **අග්ගහික්ඛා මත්ත** න්ති එකකටච්ඡු භික්ඛා මත්තං. **ලඩා වා අලඩා වා ස්වෙපි ගණ්හෙය්‍යාසි** ති ලඬෙ පි අප්පමත්තතාය

---

1. ම. අකතභාගො.
2. ම.කිං ආහරියතීති අවත්වා අතිරෙකතර භත්තං තයා ආහරියතීති.
3. සී. මු. ස. & ම. ස. යෙවමාතිකා.
4. සී. මාතිකා භත්තමාතිකා භත්තදායකස්ස.
5. ම. පරිබන්ධ. සී.මු.ස. & ම.ස. පටිබඩ.
6. ම. විහාරං ආගන්ත්වා.
7. සී.මු.ස. එකබාහවසෙන. ම.සා. එකබාහාවසෙන.
8. සී. ගන්තබ්බවාරෙ ගාමෙ.
9. ම. ඵාතිකමෙවානි.
10. සී. භතිදානමෙව.

වුත්තං, තෙනාහ "යාවදත්ථං ලභති= පෙ =අලභිත්වා [1] යෙව ගණ්හය්‍යාසී ති වත්තබ්බෝ"ති. **තත්ථා** ති තස්මිං දිසාභාගෙ. **නං ගහෙත්වා** ති තං වාරගාමෙ සලාකං අත්තනෝ ගහෙත්වා. **තෙනා** ති දිසං ගම්භාතෝ අඤ්ඤතර තස්මිං දිසං ගම්මෙ. **දෙවසිකං පාපෙතබ්බා** ති උපවාරසීමාය ඨිතස්ස යස්ස කස්සචි වස්සගෙහෙන පාපෙතබ්බා. එවං එතෙසු ආගතෙසු ආසන්නා විහාරෙ භික්ඛූනං [2] භුඤ්ජිතුං න වට්ටති ඉතරථා සඞ්ඝිකතෝ. **අමනුස්සකං ගොචර භාමෙ** ති සලාකහත්ථ දායකානං ගාමං සන්ධාය වුත්තං. **විහාරෙ ථෙරස්ස පත්ත සලාක හත්ථ** නති විහාරෙ එකෙකස්සෙව ඔතීනථෙරස්ස සබ්බ සලාකානං අත්තනෝ පාපනවසෙන පත්ත සලාකහත්ථං.

සෙව පකෙබ්බා ති අජ්ජ සඞ්ඝිකං න ගාහෙතබ්බ නති අට්ඨකථා භුඤ්ජි තබ්බං සත්තමියා භුඤ්ජනත්ථාය [3] න ගාහෙතබ්බං, දායකෙහි නියමිත දිවසෙ නෙව ගාහෙතබ්බන්ති අත්ථෝ, තෙනාහ **සචෙ පනා** ති ආදි. **සෙව ලූඛ** නති අජ්ජ ආවාහමඞ්ගලාදි කාරණතෝ අතිපණීත හොජනං කයිරති සෙව තථා න භවිස්සති, අජ්ජෙව භික්ඛූ හොජෙස්සාමී ති අධිප්පායෝ. පඤ්චය හත්ථ තෝ උපොසථිකස්ස භෙදං දස්සෙතුං ආහ **උපොසථඞ්ගානි සමාදියිත්වා** ති ආදි. [4] **නිබ්බාපිත** නති අසුක විහාරෙ ආගන්තුකා භුඤ්ජන්තූති නියමිතං. **ගම්මිකෝ ආගන්තුක භත්තම්පි** ති ගාමන්තරතෝ ආගන්ත්වා අවුපසන්තෙන ගම්මික චිත්තෙන වසිත්වා පුන අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තං සන්ධාය වුත්තං, ආවාසිකස්ස පන ගන්තුකාමස්ස ගම්මික භත්තමෙව ලබ්භති. **ලෙසං ඔඩ්ඩෙත්වා** ති වුත්තත්තා ලෙසාභාවෙ යාව ගමන පරිච්ඡෙදා විගච්ඡති, තාව භුඤ්ජිතුං වට්ටතී ති සඤ්ඤිත නති දට්ඨබ්බං. **තණ්ඩුලාදිනි** [5] **පෙසෙන්තී=පෙ= වට්ටතී** ති අභිහට භික්ඛත්තා වට්ටති. **තථා පටිගහණිත්තා** ති භික්ඛා නාමෙන පටිගහිතත්තා. **අවිහත්තං** [6] **සඞ්ඝිකා භණ්ඩන්ති** කුක්කුච්චුප්පත්ති ආකාර දස්සනං, එවං කුක්කුච්චං කත්වා පුච්ඡිතබ්බ කිච්චං නත්ථි, අපුච්ඡිත්වා දාතබ්බන්ති අධිප්පායෝ.

සෙනාසනක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයෝ

නිට්ඨිතෝ.

සඞ්ඝභෙදක්ඛන්ධකෙ පාළියං "අනුපියං නාමා"ති අනුපියා කාම. "හෙට්ඨා පාසාදා"ති පාසාදතෝ හෙට්ඨා, හෙට්ඨිමතලං "හෙට්ඨා පාසාද"න්ති පි පාඨෝ. "අතිනෙතබ්බ"න්ති වපිත ඛෙත්තෙසු පවෙසෙතබ්බං. "නීහෙතබ්බ"න්ති තතෝ නීහරිතබ්බං. [7] "නිබ්බාපෙතබ්බ"න්ති සස්ස දූසක තිණාදීනි උඩ්ඩරිතබ්බං. [8] "උප්පුං කාරාපෙතබ්බ"න්ති පුඤ්ඤං කාරාපෙතබ්බං, අයමෙව වා පාඨෝ.

---

1. සී.මු.ඉ. සෙවා.
2. ම. භුඤ්ජිතුං වට්ටති
3. ම. නාගහෙතබ්බං.
4. ම. නිබ්බාපිතන්ති.
5. ම. පෙසෙති.
6. සී.මු.ඉ. & ම.ඉ, සඞ්ඝිකං.
7. ම.1. නිද්දහෙතබ්බං. ම.2. නිද්දාපෙතබ්බන්ති. සී. නිබ්බාපෙතබ්බං. මු. චු. නිබ්බහෙතබ්බං.
8. ම. උප්පුකාරාපෙතබ්බන්ති.

[1]"පරදත්තො"ති පරෙහි දින්න පච්චයෙහි [2] වත්තමානො. "මිගභූතෙන චෙතසා"ති කත්ථචි අලග්ගතාය මිගස්ස විය ජාතෙන චිත්තෙන. "මනොමයං කාය"න්ති ඣාන මනෙන නිබ්බත්තං බ්‍රහ්මකායං. කිං නුඛො අහං පසා දෙය්‍යං යස්මිං මෙ පසන්නෙ බහු ලාභසක්කාරො උප්පජ්ජෙය්‍යාති පඨමං උප්පන්න පරිවිතක්කස්ස මන්දපරියුට්ඨානතාය දෙවදත්තස්ස තස්මිං ඛණෙ ඣාන පරිහානි නාහොසි, පච්ඡා එව අහොසී ති දට්ඨබ්බං, තෙනාහ "සහ චිත්තුප්පාදා"ති ආදි. "චෙ වා තීණි වා [3] මාගධකානි ගාමක්ඛෙත්තානී"ති එත්ථ මගධරට්ඨෙ ඛුද්දකං ගාමක්ඛෙත්තං ගාවුතමත්තං, මජ්ඣිමං පන දියඩ්ඪ ගාවුතමත්තං, මහන්තං අනෙකයොජන මපි හොති. තෙසු [4] මජ්ඣිමෙන ගාම ක්ඛෙත්තෙන චෙ වා ඛුද්දකෙන තීණි වා ගාමක්ඛෙත්තානි, තස්ස සරීරං ති ගාවුතප්පමාණො අත්තභාවො ති වුත්තං හොති. "සත්ථාරො"ති ගණ සත්ථාරො. "නාස්සස්සා"ති න එතස්ස භවෙය්‍ය. "ත"න්ති සත්ථාරං. "තෙ නා"ති අමනාපෙන. "සම්මන්නතී"ති චීවරාදිනා අම්හාකං සමානං කරොති, පරෙහි වා අයං සත්ථා සමානීයති ති අත්ථො. "නාසාය පිත්තං භින්දෙය්‍යු"න්ති අච්ඡපිත්තං වා මච්ඡපිත්තං වා [5] නාසාපුටෙ පක්ඛිපෙය්‍යුං. "අස්සතරී"ති වළවාය කුච්ඡිස්මිං ගද්‍රභස්ස ජාතා, තස්සා හි ගහිතගබ්භාය විජායිතුමසක්කො න්තියා උදරං ඵාලෙත්වා පොතකං නීහරන්ති, තෙනාහ "අත්තවධාය ගබ්භං ගණ්හාතී"ති.

[6] "පොත්ථනිය"න්ති ජුරිකං, ඛරන්ති පි වුච්චති. "මාකුඤ්ජර නාගමාස දෙ"ති [7] හො කුඤ්ජර බුඩනාගං වධක චිත්තෙන මා උපගච්ඡ. "දුක්ඛ"න්ති දුක්ඛකාරණත්තා දුක්ඛං. "ඉතො"ති ඉතො ජාතිතො "යතො"ති යස්මා යන්තස්ස වා ගච්ඡන්තස්ස වා ති අත්ථො. "මා ච මදෙ"ති මදෙ තයා න කාතබ්බො ති අත්ථො. [8] "තිකභොජන"න්ති තීහි භුඤ්ජිතබ්බං භොජනං, තතො අධිකෙහි එකතො පටිග්ගහෙත්වා භුඤ්ජිතුං න වට්ටනකං ගණ භොජනං, පටිපක්ඛං භොජන න්ති අත්ථො. "කොකාලිකො"ති ආදීනි දෙව දත්ත පරිසාය ගණපාමොක්ඛානං නාමානි. "කප්ප"න්ති මහානිරයෙ ආයු කප්පං, තං අන්තරකප්ප න්ති කෙචි, කෙචි පන අසඞ්ඛෙය්‍යකප්පන්ති.

පරස්ස චිත්තං ඤත්වා කථනං "ආදෙසනා පාටිහාරියං". කෙවලං ධම්ම දෙසනා "අනුසාසනි පාටිහාරියං". තදුභය මපි ධම්මකථා නාම, තාය ථෙරො ඔවදි. ඉඩිවිධං "ඉඩිපාටිහාරියං" නාම, තෙන සහිතා අනුසාසනී එව ධම්ම කථා, තාය [9] ථෙරො ඔවදි. "ථුල්ලච්චයං දෙසාපෙහී"ති ඉදං භෙදපුරෙ ක්ඛාරස්ස උපොසථාදි කරණෙ ථුල්ලච්චයස්ස උපොසථක්ඛන්ධකාදීසු පඨම මෙව පඤ්ඤත්තත්තා වුත්තං. ඉතරථා එතෙසං ආදිකම්මිකත්තා අනාපත්ති යෙව සියා. "සරසී"ති [10] සරෙ. [11] "මහිං විකුබ්බතො"ති මහිං දන්තෙහි

1. { ම.වු. & ම.සා. පරදත්තවුත්තො. 4. සී. පච්ඡිමෙන. 8. සී. ගණභොජනන්තීහි
{ මු. වු. පරදවුත්තො. 5. ම. නාසපුටෙ. පරිභුඤ්ජිතබ්බං.
2. ම. පවත්තමානො. 6. මු.වු. & ම.සා. පොත්ථනිකං. 9. ම. ථෙරොඔවදති.
3. ම. මාගධිකානි. 7. ම. හෙකුඤ්ජර. 10. සී. සරො.
11. ම. මහිවිකුබ්බතොති.

විලිඛන්තස්ස, ඉද සඳුව හත්ථිනං සභාවදස්සනං. "නදිසූ"ති සරෙසු. "හිසං ඝසමානස්සා"ති [1] යොජනා. "ජගහතෝ"ති ගූථං පාලෙන්තස්ස. "දූතෙයෘං ගන්තු"නති දූතකම්මං පත්තුං, දූතකම්මං කාතු නති අත්ථෝ. "සඟිනාසඟිත ස්සා"ති යුත්තා යුත්තස්ස යං වත්තුං කාතු සඳුව යුත්තං තත්ථ කුසලෝ, අථවා අධිපෙතානාධිපෙතස්ස වචනස්ස කුසලෝ, ඛ්‍යඤ්ජනමත්තෙන තිට්ඨති අධිපෙතත්ථමෙව ආරොචෙතී ති අත්ථෝ.

ගාථාසු "ජානූ"ති එකංසෙන, මා උපපජ්ජථ මා හොතූ ති අත්ථෝ. "පාපිච්ඡානං යථා ගතී"ති පාපිච්ඡානං පුග්ගලානං යාදිසී ගතී අභිසම්පරා යෝ; තං අත්ථජාතං, ඉමිනා පි කාරණෙන ජානාථා ති දෙවදත්තස්ස "පණ්ඩිතෝ"ති ආදිනා උපරි වක්ඛමානාකාරං දස්සෙති. "පමාද මනු විණෙණා"ති පමාදං ආපන්නා. [2] ආසංසාය නති අවස්සං භාවී අත්ථසිද්ධිං, සා හි ඉධ ආසංසා ති අධිප්පෙතා, න පත්ථනා. ඊදිසෙ අනාගතත්ථෙ අතීත වචනං සදදවිදූ ඉච්ඡන්ති. "දුබ්භෙ"ති දුබ්භනත්‍ථ. "විසකුම්භෙනා"ති එකෙන විසපුණ්ණ කුම්භෙන. "සෝ"ති සෝ පුග්ගලෝ. න පදූසෙය්‍ය විසම්සං කාතුං න සක්කොතී ති අත්ථෝ. භයානකෝ ති විපුලගම්භීරභාවෙන භයා නකෝ, තෙනා පි දූසෙතුං න සක්කුණෙය්‍යතං දස්සෙති. [3] "වාදෙනා"ති දෙසකථනෙන. "උපහිංසති"ති බාධති.

න පන එත්තාවතා සඞ්ඝා භින්නා හොතී ති සලාක ගාහාපන මත්තෙන සඞ්ඝභෙදං නිබ්බත්තිතෝ වුත්තං, උපොසථාදි සඞ්ඝකම්මෙ කතෙ එව හි සඞ්ඝා භින්නෝ හොති. තත්ථ ව උපොසථපවාරණාසු ඤත්ති නිට්ඨා නෙන සෙස කම්මෙසු අපලොකනාදි කම්මපරියොසානෙන සඞ්ඝභෙදෙ සම්පත්තෝ ති දට්ඨබ්බා. අභබ්බතා න වුත්තාති "ඉදං භික්ඛවෙ දෙවදත්තෙන පඨමං ආනන්තරිය කම්මං උපච්ච"නති ආදිනා ආනන්තරියත්තං වදතා භගවතා තස්ස අභබ්බතා සඞ්ඛාතා පාරාජිකතා න පඤ්ඤත්තා, එතෙන ආපත්ති විය [4] අභබ්බතා පි පඤ්ඤත්ති අනන්තරමෙව හොති, න තතෝ පරෙ ති දස්සෙති, ඉධ පන ආදිකම්මස්සා පි අනාපත්තියා අවුත්තත්තා දෙව දත්තාදයෝ පි න මුත්තාති දට්ඨබ්බං. තයෝ සතිපට්ඨානා ති ආදිසු තයෝ එව සතිපට්ඨානා, න තතොපරන්ති එකස්ස සතිපට්ඨානස්ස පරිකප්පොව ඉධ අධමෙමා, න පන නිණ්ණං සතිපට්ඨානත්තවිධානං තස්ස ධම්මත්තා. එවං සෙසෙසු පි භාපන කොට්ඨාසෙසු. චක්ඛුනෙසු පන ජ ඉන්ද්‍රියානී ති අනි න්ද්‍රියස්සා පි එකස්ස ඉන්ද්‍රියත්තන විධානමෙව අධමෙමා, එවං සෙසෙසු පි, න කෙවල ඤඳුව එගෙව, වත්තාරෝ ඛන්ධා තෙරසායතනානී ති ආදිනා යත්ථ කත්ථචි විපරීතතෝ පකාසනං සබ්බං අධමෙමා. යාථාවතෝ පකාසන ඤඳුව සබ්බං ධමෙමාති දට්ඨබ්බං. පකාසන නති වෙ තත්ථ තත්ථ කාය වචී පයොග සම්භූතාපිකා අරූපක්ඛන්ධා ව අධිප්පෙතා, එවමෙ තත්ථ දසකුසල කම්මපථාදීසු අනවජ්ජචෙතනා සරූපතෝ ධම්මෙසු අකුසලකම්මපථාදීසු සාවජ්ජචෙතන

1. සී. යොජෙතබ්බං.
2. සී. මූ. ස. & ම.ස. ආසිසාඝං,
3. ම. තංවාදෙනාති.
4. සී. අභබ්බතාවිඤ්ඤත්ති,

සරූපතො අධම්මෙසු ච තදඤ්ඤුසු ච අබ්‍යාකතෙසු යස්ස කස්සචි කොට්ඨා සස්ස භගවතා පඤ්ඤත්තකකාමෙනෙව පකාසනං ධම්මොති ච විපරීතතො පකාසනං අධම්මොති ච දස්සිත නාති දට්ඨබ්බං. කාමඤ්චෙත්ථ විනයාදයො පි යථාභූතතො අයථාභූතතො ච පකාසන වසෙන ධම්මාධම්මෙසු එව පවිසන්ති, විනයාදිනාමෙන පන විසෙසෙත්වා විසුංගහිතත්තා තදවසෙසමෙව ධම්මා ධම්ම කොට්ඨාසෙ පවිසතී ති දට්ඨබ්බං.

ඉමං අධම්මං ධම්මොති භාදිස්සාමා ති ආදි ධම්මඤ්ච අධම්මඤ්ච යාථා වතො [1] ඤත්වා ච පාපිච්ඡං නිස්සාය විපරීතතො පකාසෙන්තස්සෙව සඞ්ඝ භෙදෙ හොති, න පන තථාසඤ්ඤිස්ස පකාසෙන්තස්සා ති දස්සනත්ථං වුත්තං, එසනයො "අවිනයං විනයො ති දීපෙති"ති ආදිස්සපි. තත්ථ නිය්‍යානිකං නාති උක්කට්ඨ නාති අත්ථො. තථෙවා ති ඉමිනා "එවං අම්හාකං ආචරියකුල"නාති ආදිනා වුත්තමත්ථං ආකඩ්ඪති. සංවරෝ පහානං පඩිඝඛ්ඛා ති සංවර විනයො පහාන විනයො [2] පටිසඛ්ඛාන විනයො ච වුත්තො, තෙනාහ අසං විනයො ති. පඤ්ඤත්තං අපඤ්ඤත්තන්ති දුකං භාසිතං අභාසිත නාති දුක්කට අත්ථතො සමානමෙව, තථා [3] දුට්ඨුල්ලං දුකං ගරුකා දුක්කට, තෙනෙව තෙසං "චත්තාරෝ සතිපට්ඨානා = පෙ = ඉදං අපඤ්ඤත්තං නාමා"ති ආදිනා සදිස නිද්දෙසො කතො. සාවසෙසාපත්තිං නාති අවසෙස සීලෙහි සහිතා පත්තිං. නත්ථි එතිස්සං ආපන්නායං සීලාව සෙසාති අනවසෙසාපත්ති.

පාළියං "සමග්ගාන ඤව [4] නුග්ගහොා"ති යථා සමග්ගානං සාමග්ගිං න භින්දති, [5] එවං අනුග්ගහනං අනුබලප්පදානං. "සියා නුඛො"ති [6] සම්භවෙය්‍ය නුඛො. "තසමිං අධම්මදිට්ඨි"ති අත්තනො "අධම්මං ධම්මො"ති එතසමිං දීපනෙ අයුත්තදිට්ඨි. "භෙදෙ අධම්මදිට්ඨි"ති "අධම්මං ධම්මා"ති දීපෙත්වා අනුසාවන සලාක ගාහාපනාදිනා අත්තනාතං මුඤ්චිත්වා චතුවග්ගාදිකං සඞ්ඝං එකසීමාගතමෙව ඨිතතො චතුවග්ගාදි සඞ්ඝතො වියොජෙත්වා එකකම්මාදි නිප්ඵාදන වසෙන සඞ්ඝභෙද කරණෙ අධම්මදිට්ඨිකො හුත්වා ති අත්ථො. "විනිධාය දිට්ඨි"නති යා තසමිං "අධම්මං ධම්මො"ති දීපනෙ අත්තනො අධම්ම දිට්ඨි උප්පජ්ජති, තං විනිධාය පරිච්ඡාදෙත්වා ධම්මො එවාය නාති විපරීතතො පකාසෙත්වා ති අත්ථො, එවං සබ්බත්ථ [7] අත්ථො වෙදිතබ්බො. "භෙදෙ ධම්ම දිට්ඨි"ති යථා වුත්තනයෙන සඞ්ඝභෙදනෙ දොසො නත්ථි ති ලද්ධිකො, අයං පන අධම්මං ධම්මොති දීපනෙ අධම්මදිට්ඨිකො හුත්වා පි තං දිට්ඨිං [8] විනිධාය භෙදකරණෙන සඞ්ඝභෙදකො අතෙකිච්ඡා ජාතො. එවං භෙදෙ [9] වෙමතිකො පි ඉමස්ස පන භෙදෙ වෙමතික දිට්ඨියා [10] විනිධානා මපි අත්ථි, සෙසං සමමෙව. තසමිං ධම්මදිට්ඨිභෙදෙ අධම්මදිට්ඨිං විනිධාය කතත්තා සඞ්ඝභෙදකො අතෙකිච්ඡා ජාතො. සුකක පක්ඛෙ පන සබ්බත්ථ "අධම්මං ධම්මො"ති ආදි දීපනෙ භෙදෙ වා ධම්මදිට්ඨිතාය දිට්ඨිං

---

1. ම. ඤත්වාව.
2. ම. පටිසඛ්ඛාවිනයොව.
3. ම. දුට්ඨුල්ලංදුකං.
4. ම. දුග්ගහොනි.
5. ම. එවංඅනුඤ්ඤාපනං.
6. ම. 2. සම්භාවෙය්‍ය.
7. සී. සබ්බත්ථො.
8. ම. විනිධාය කරණෙන.
9. ම. වෙමතිකොති.
10. ම. විධානම්පි.

අවිනිධායෙව කතත්තා සඞ්ඝභෙදකො පි [1] සතෙකිච්ඡො ජාතො, තස්මා අධම්මං ධම්මො ති ආදි දීපනෙ වා සඞ්ඝභෙදෙ වා උභොසු පි වා අධම්ම දිට්ඨි වා වෙමතිකො වා හුත්වා තං දිට්ඨිං විමති ඤ්ච විනිධාය ධම්මොති පකාසෙත්වා වුත්තනයෙන සඞ්ඝභෙදං කරොන්තස්සෙව ආනන්තරියං හොතී ති වෙදිතබ්බං.

සඞ්ඝභෙදක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො
නිට්ඨිතො.

වත්තක්ඛන්ධකෙ – පත්ථරිතබ්බ න්ති ආතපෙ පත්ථරිතබ්බං. පාළියං "අභිවාදෙපෙතබ්බ"න්ති වන්දනත්ථාය වස්සං පුච්ඡනෙන නවකො සයමෙව වන්දතී ති වුත්තං. නිලෙලාකෙතබ්බො ති ඔලොකෙතබ්බො. "යථාභාග"න්ති ඨපිතට්ඨානං අනතික්කමිත්වා මඤ්ච පීඨාදිං පපෙථාටෙත්වා පත්ථරිත්වා උපරි පච්චත්ථරණං දත්වා දැන මපි සෙනාසන පඤ්ඤාපනමෙවා ති දස්සෙන්තො ආහ පපෙථාටෙත්වා පත්ථරිතුං පන වට්ටති යෙවා ති.

පඤ්චමෙ නිසිනෙන ති අනුමොදනත්ථාය නිසින්නෙ. න මහාථෙරස්ස භාරො හොතී ති අනුමොදකං ආගමෙතුං න භාරො. අජ්ඣිට්ඨොව ආගමෙතබ්බො ති අත්තනා අජ්ඣිට්ඨෙහි [2] භික්ඛූහි අනුමොදන්තෙයෙව නිසීදිතබ්බන්ති අත්ථො. මනුස්සානං [3] පරිවිසනට්ඨාන න්ති යත්ථ අන්තො විහාරෙ පි මනුස්සා සපුත්තදාරා [4] ආවසිත්වා භික්ඛූ නෙත්වා භොජෙන්ති. ආසනෙසු සති ති නිසීදනට්ඨානෙසු සන්තෙසු. ඉදං ආසනං උච්ච න්ති [5] ආසන්නෙ සමභූමිභාගෙ පඤ්ඤත්තං ථෙරාසනෙන සමකං ආසනං සන්ධාය වුත්තං, ථෙරාසනතො පන උච්චතරෙ ආපුච්ඡිත්වා පි නිසීදිතුං න වට්ටති, යදි තං [6] ආසන්න මපි නීචතරං හොති, අනාපුච්ඡා පි නිසීදිතුං වට්ටති. මහාථෙරස්සෙ ව ආපත්ති ති ආසනෙන පටිබාහනා පත්තියා ආපත්ති. [7] අත්ථරිත්වා ති පාරුත සඞ්ඝාටිං අත්ථරිත්වා, අනුක්ඛිපිත්වා ති අත්ථො.

පාළියං "උභො හි හත්ථෙහි = පෙ = ඔදනො පටිග්ගහෙතබ්බො"ති ඉදං හත්ථතලෙ වා පච්ඡිපිට්ඨි ආදි දුස්සණ්ඨිතාධාරෙ වා පත්තං ඨපෙත්වා ඔදනස්ස ගහණ කාලෙ පත්තස්ස අපතනත්ථාය වුත්තං, සුසජ්ජිතෙ පන ආධාරෙ පත්තං ඨපෙත්වා එකෙන හත්ථෙන තං පරාමසිත්වා පි ඔදනං පටිග්ගහෙතුං වට්ටති එව, "උභොහි හත්ථෙහි = පෙ = උදකං පටිග්ගහෙතබ්බ"න්ති එත්ථා පි එසෙවනයො. හත්ථධොවන උදක න්ති භොජනාවසානෙ උදකං, තෙනාහ පානීයං පිවිත්වා [8] හත්ථා ධොවිතබ්බා ති, තෙන පරියොසානෙ ධොවන මෙව පටික්ඛිත්තං, භොජනන්තරෙ පන පානීය [9] පිවනාදිනා යෙන හත්ථං

---

1. සී. අතෙකිච්ඡො.
2. ම. භික්ඛුස්මිං.
3. ම. & සී. පරිවෙසනට්ඨානන්ති.
4. ම.2. අවසිත්වා.
5. සී. ආසනෙසමභූමිභාගෙ පඤ්ඤත්තං.
6. සී. ආසනම්පි.
7. සී. මු. ස. & ම ස. අවත්ථරිත්වා.
8. සී.මු.ස.ම.ස.ම.සා. & කු. හත්ථානධොවිතබ්බා.
9. ම. පිවනාදිනානයෙන.

ධොවිත්වා පුන භුඤ්ජිතුං වට්ටතී ති දස්සෙති, පොත්ථකෙසු පන "පානීයං පිවිත්වා හත්ථා න ධොවිතබ්බා"ති ලිඛන්ති, තං පුරිමවචනෙන න සමෙති පරියොසානෙ උදකස්සෙව "හත්ථධොවන උදක"න්ති වුත්තත්තා. [1] සචෙ මනුස්සා ධොවථ භන්තෙ ති ආදි නිට්ඨිත භත්තං නිසින්නං ථෙරං සන්ධාය වුත්තා. [2] දූරෙ ති චාරසම්පෙ. පාළියං [3] "ඨපෙති වා"ති [4] තිට්ඨථ භන්තෙති වදන්ති. අත්ථි භන්තෙ නක්ඛත්තපාදානී ති නක්ඛත්තපදං විසයානි ඤාතානි අත්ථි, අස්ස යුජාදි නක්ඛත්තං ජානාථාති අධිප්පායො, තෙනාහ [5] "න ජානාම ආවුසො"ති, [6] අත්ථි භන්තෙ දිසාභාග න්ති එත්ථාපි එසෙව නයො. "කෙනජ්ජ භන්තෙ යුත්ත"න්ති කෙන නක්ඛත්තෙන වන්දෙ යුත්තො ති අත්ථො. "අඞ්ග ණෙ"ති අබ්භොකාසෙ. එවමෙව පටිපජ්ජිතබ්බ න්ති උද්දෙස දානාදි ආපුච්ඡි තබ්බ න්ති දස්සෙති. නිබ්ධ [7] ගමනත්ථායා ති අත්තනොව නිරන්තර ගම නත්ථාය. [8] උහතා ති එත්ථ හදධාතුස්ස වච්චවිස්සජ්ජනත්ථතායාහ බහි වච්ච මක්ඛිතා ති.

වත්තක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධකෙ – පාළියං "නන්දිමුඛියා"ති ඔදාත දිසාමුඛ තාය තුට්ඨිමුඛියා. [9] "උඩතං අරුණ"න්ති වත්වා පි "උද්දිසතු භන්තෙ භග වා"ති පාතිමොක්ඛුද්දෙස යාචනං අනුපොසථෙ උපොසථකරණ පටික්ඛෙ පස්ස සික්ඛාපදස්ස අපඤ්ඤත්තත්තා ථෙරෙන කතන්ති දට්ඨබ්බං.

කස්මා පන භගවා එවං තුණ්හීභූතොව තියාම රත්තිං වීතිනාමෙසීති? අපරිසුඩ්ධාය පරිසාය උපොසථාදි සංවාසකරණස්ස සාවජ්ජතං භික්ඛුසඞ්ඝෙ පාකටං කාතුං, තඤ්ච ආයතිං භික්ඛූනං තථා පටිපජ්ජනත්ථං සික්ඛාපදං [10] පඤ්ඤාපෙතුං, කෙවි පනෙත්ථ අපරිසුඩ්ඪපි පුග්ගලං තස්ස සම්මුඛා අපරි සුඩ්ඩො ති වත්තුං මහාකරුණාය අවිසහන්තො භගවා තථා නිසීදීති කාරණං වදන්ති, තං අකාරණං පච්ඡා පි අවත්තබ්බතො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරෙ නා පි තං බාහායං ගහෙත්වා බහි නීහරණස්ස අකත්තබ්බතා පසඞ්ගතො, තස්මා යථා වුත්තමෙවෙත්ථ [11] කාරණන්ති ගහෙතබ්බං, තෙනෙව "අට්ඨාන මෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො යං තථාගතො අපරිසුඩ්ධාය පරිසාය උපොසථං කරෙය්‍ය පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යා"ති වත්වා "නව භික්ඛවෙ සාපත්තිකෙන පාතිමොක්ඛං සොතබ්බ"න්ති ආදිනා සාපත්තික පරිසාය කත්තබ්බ විධි දස්සිතො.

"සඞ්කස්සර සමාචාර"න්ති කිඤ්චිදෙව අසාරුප්පං දිස්වා ඉදං ඉමිනා කතං භවිස්සතී ති පරෙහි සඞ්කාය සරිතබ්බ සමාචාරං, අත්තනා වා මම

---

1. ම. & සී. සචෙ ධොවථ. 4. ම. තිට්ඨ භන්තෙති. 8. සී. උඟහතාති.
2. { ම. පුරෙ චාරසම්පෙ. 5. මු.වු. නඛොමයං ආවුසොජානාම.
{ සී. චාරෙති චාරසම්පෙ 6. මු.වු.කතමායංභන්තෙදිසාති. 9. මු.වු. උඩස්තං අරුණං.
=පෙ=පාළියං. 7. ම. ගමනායාති. 10. ම. ඤාපෙතුං.
3. ම.වු. & ම.සා ඨාපෙති වා, 11. ම. කාරණන්ති, තෙනෙව,

අනාචාරං එතෙ [1] ජානන්තී ති සඞ්කාය සරිතබ්බ සමාචාරං. සමණවෙස ධාරණෙන සඞ්ඝික පච්චය [2] භාගගහණාදිනා ච ජීවිකං කප්පෙන්තො අහං [3] සමණො ති පටිඤ්ඤං අදෙන්තො පි අත්ථතො දෙන්තො විය හොතී ති "සමණපටිඤ්ඤං බ්‍රහ්මචාරි පටිඤ්ඤ"න්ති වුත්තං. "අවස්සුත"න්ති කිලෙසා වස්සවෙන තින්තං. සඤ්ජාත දුස්සීල්‍ය කචවරත්තා "කසම්බුජාතං", අසාර තාය වා සකම්බුවිය ජාතං. "බහි චාරකොට්ඨකා [4] නික්ඛාමෙත්වා"ති චාර සාලතො බහි නික්ඛමාපෙත්වා. "මහාසමුද්දෙ [5] අභිරමන්තී"ති බහුසො දස්සන පවිසනාදිනා මහාසමුද්දෙ අභිරතිං විඳන්ති. "න ආයතකෙනෙව පපා තො"ති ඡින්නතට මහාසොබ්හො විය න ආදිතොව නින්නොති අත්ථො. "ඨිත ධම්මො"ති අවට්ඨිත සභාවො. [6] "පූරත්ත"න්ති පුණ්ණත්තං. "නාගා"ති සප්පජාතිකා. උදාහරිතබ්බ න්ති පාළියං අවත්වා තමත්ථං යායකායච් භාසාය උදාහට ම්පි උදාහටමෙවා ති දට්ඨබ්බං.

පුරෙ වා පච්ඡා වා ති ඤත්ති ආරබ්භතො පුබ්බෙ වා ඤත්තිනිට්ඨානතො පච්ඡා වා. කත ඤ්ච අකත ඤ්ච උභයං ගහෙත්වා ති යස්ස කතා පි අත්ථි අකතා පි, තස්ස තදුභයං ගහෙත්වා. ධම්මිකං සාමග්ගි න්ති ධම්මිකං සමග්ග කම්මං. පච්චාදියති ති උක්කොටනාධිප්පායෙන පුන කාතුං ආදියති. ආකා රාදි සඤ්ඤා වෙදිතබ්බා ති ආකාර ලිඞ්ග නිමිත්ත නාමානි වුත්තානී ති වෙදිතබ්බානි. පුන චොදිතුං අත්තනා ආදාතබ්බං ගහෙතබ්බං අධිකරණං අත්තාදාන න්ති ආහ සාසනං සොධෙතුකාමො ති ආදි. වස්සා රත්තො ති වස්ස කාලො, සො පි හි දුබ්භික්ඛාදි කාලො විය අධිකරණ වූපසමත්ථං ලජ්ජී පරිසාය දූරතො ආනයනස්ස ආගතාන ඤ්ච පිණ්ඩාය චරණාදි සමාචාරස්ස දුක්කරත්තා අකාලො එව. සමනුස්සරණ කරණ න්ති අනුස්සරිතානුස්සරිත ක්ඛණෙ පීති පාමොජ්ජ ජනනතො අනුස්සරණුප්පාදිකං. [7] විගතුපක්කි ලෙසං =පෙ= සංවත්තති ති එත්ථ යථා අබ්භ හිමාදි උපක්කිලෙස විරහිතානං චන්දිමසුරියානං සස්සිරිකතා හොති, එවමස්සා පි චොදකස්ස පාපපුග්ගලූ පක්කිලෙස විගමෙන සස්සිරිකතා හොතීති අධිප්පායො. අධිගතං මෙත්ත චිත්ත න්ති අප්පණාප්පත්තං මෙත්ත ඣානං. දෙසන්තරො ති එත්ථ අන්තර සද්දො චිත්තපරියායො ති ආහ [8] අදුට්ඨචිත්තො හුත්වා ති. කාරුඤ්ඤං නාම කරුණා එවාති ආහ [9] කාරුඤ්ඤතා ති කරුණාභාවො ති. කරුණ න්ති අප්පණාප්පත්තං වදති, [10] තථා මෙත්ත න්ති ච.

පාතිමොක්ඛට්ඨපනක්ඛන්ධක වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

---

1. සී. චරන්තීති.
2. ම. භාවගහණාදිනාච ජීවිතං.
3. සී. සමණොති ආදි.
4. ම. & සී. නික්ඛමිත්වාති.
5. ම. අභිරමතීති.
6. මු. චු. & සී. පුණ්ණත්තං.
7. ම. විගතුපක්කිලෙසං සංවත්තතීති.
8. සී.මු.ස. & ම. සා. න දුට්ඨචිත්තො.
9. ම. කරුණභාවොති.
10. ම. තථා මෙත්තන්ති.

භික්ඛුනීඛන්ධකෙ – මාතුගාමස්ස පබ්බජිතත්තා ති ඉදං පඤ්චවස්ස සතතො උඩං සඩම්මස්ස අප්පවත්තන කාරණ දස්සනං. සුක්ඛවිපස්සක ඛීණාසව වසෙන වස්ස සහස්ස න්ති ආදි ඛන්ධක භාණකානං මතං ගහෙත්වා වුත්තං. දීඝනිකායට්ඨකථායං පන පටිසම්භිදාප්පත්තෙහි වස්ස සහස්සං අට්ඨාසි, ඡළභිඤ්ඤෙහි වස්ස සහස්සං, තෙවිජ්ජෙහි වස්සසහස්සං, සුක්ඛවිපස්සකෙහි වස්සසහස්සං, පාතිමොක්ඛෙන වස්සසහස්සං අට්ඨාසීති වුත්තං, අඞ්ගුත්තර සංයුත්තට්ඨකථාසු පි [1]අඤ්ඤථා ච වුත්තං, තං සබ්බං අඤ්ඤමඤ්ඤ විරුඬ මපි දීඝභාණකානං මතෙන ලිඛිත සීහළට්ඨකථාසු ආගත නයමෙව ගහෙත්වා ආචරියෙන ලිඛිතං. ඊදිසෙ කථා විරොධෙ සාසන පරිහානියා අභාවතො සොධනූපායා භාවා ච, පරමත්ථ විරොධො එව හි සුත්තාදි [2]නයෙන සොධනීයො, - න කථාමග්ග විරොධො ති.

පාළියං "යදග්ගෙනා"ති යස්මිං දිවසෙ. "තදා"ති තස්මිංයෙව දිවසෙ. "විමානෙත්වා"ති අවමානං කත්වා. "ආපත්ති ගාමිනියො"ති ආපත්තිං ආපන්නායො. කම්මවිභඞ්ගෙ ති පරිවාරෙ කම්මවිභඞ්ගෙ. පාළියං "ඒ තිස්සො භික්ඛුනීහී"ති වීහි තීහි භික්ඛුනීහි. "න ආරොවෙන්තී"ති පාතිමොක්ඛුද්දෙසකස්ස න ආරොවෙන්ති. "දුස්සවෙණියා"ති අනෙක දුස්සපටෙ එකතො කත්වා කතවෙණියා. "විසෙසක"න්ති පත්ති ලෙඛාදි වණ්ණ විසෙසං. "පකිණන්තී"ති විකකිණන්ති. [3]"නමනක"න්ති පාසුකට්ඨි නමනක බන්ධනං. [4]"සංවෙල්ලිය"න්ති කච්ඡං බන්ධිත්වා නිවාසනං. "තයො නිස්සයා"ති රුක්ඛමූල සෙනාසනස්ස තාසං අලබ්භනතො වුත්තං. "අට්ඨාව භික්ඛුනියො යථා බුද්ධං පටිබාහන්තී"ති අට්ඨ භික්ඛුනියො බුද්ධ පටිපාටියාව ගණ්හන්ති යො ආගත පටිපාටිං පටිබාහන්ති, නාඤ්ඤාති අත්ථො. "අනුවාදං ඨපෙන්තී"ති ඉස්සරියං පවත්තෙන්තී ති අත්ථං වදන්ති. "භික්ඛු දූතෙනා"ති භික්ඛුනා දූත භූතෙන. [5]"සික්ඛමාන දූතෙනා"ති සික්ඛමානාය දූතාය. "න සම්මතී"ති නප්පහොති. "නවකම්ම"න්ති නවකම්මං කත්වා. [6]වසතු ති [7]අපලොකෙත්වා සඞ්ඝිකභූමියා ඔකාසදානං. "සන්නිසින්න ගබ්භා"ති දුවිඤ්ඤෙය්‍ය ගබ්භා. "මහිලාතිත්ථෙ"ති ඉත්ථිනං සාධාරණ තිත්ථෙ.

භික්ඛුනීඛන්ධක වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකෙ–පාළියං "අපාවුසො අම්හාකං සත්ථාරං ජානාසී"ති ඉදං ථෙරො සයං භගවතො [8]පරිනිබ්බුත භාවං ජානන්තො පි අත්තනා සහාගත භික්ඛු පරිසාය ඤ්ඤාපනත්ථමෙව සුභද්දස්ස බුද්ධපබ්බජිතස්ස සාසනස්ස පටිපක්ඛවචනං භික්ඛූනං විඤ්ඤාපනත්ථ ඤ්ච එවං පුච්ඡි, සුභද්දො හි

1. ම. අඤ්ඤථාව.
2. සී. නයෙහි.
3. මු. වු. නමතකං.
4. ම. සංවල්ලියන්ති.
5. { ම.2. සික්ඛාමාන. / මු.වු. සික්ඛමානා.
6. සී. වලඤ්ජති.
7. ම. ඔලොකෙත්වා.
8. ම. පරිනිබ්බානභාවං.

කුසිනාරයං භගවති අභිපසන්නාය ඛත්තියාදි ගණට්ඨපරිසාය මජ්ඣෙ භගවතො පරිනිබ්බානං සුත්වා හට්ඨපහට්ඨො පි හයෙන පහට්ඨාකාරං වාවාය පකාසෙතුං න සක්ඛිස්සති, ඉධෙව පන විජනපදෙසෙ සුත්වා යථාජ්ඣාසයං අත්තනො පාප ලද්ධිං පකාසෙස්සති, තතො තමෙව පච්චයං දස්සෙත්වා භික්ඛූ සමුස්සාහෙත්වා ධම්ම විනයසඞ්ගහං කාරෙත්වා එතස්ස පාපභික්ඛුස්ස අස්සද්ධ සද්ධව ඊදිසානං මනොරථවිඝාතං සාසනට්ඨිති ඤව කරිස්සාමී ති ජානනොව තං [1] පුච්ඡි ති වෙදිතබ්බං, තෙනෙව ථෙරො "එකමිදාහං ආවුසො සමය"න්ති ආදිනා සුභද්ද වචනමෙව දස්සෙත්වා ධම්ම විනයං [2] සඞ්ගායාපෙසි.

"නානා භාවො"ති සරීරෙන නානාදෙස භාවො, විප්පවාසො ති අත්ථො. "විනාභාවො"ති මරණෙන වියුජ්ජනං. "අස්සද්ධා භාවො"ති හදන්තරූප භාවෙන අස්සද්ධාකාරප්පත්ති. "ආකඞ්ඛමානො =පෙ= සමූහනෙය්‍යා"ති ඉදං භගවා මයා "ආකඞ්ඛමානො"ති වුත්තත්තා එකසික්ඛාපදම්පි සමූහනිතබ්බං අපස්සන්තා සමූහනෙ ව දොසං දිස්වා ධම්මසඞ්ගාහකා භික්ඛූ "අපඤ්ඤත්තං න පඤ්ඤපෙස්සාම පඤ්ඤත්තං න සමුච්ඡින්දිස්සාමා"ති ආදිනා පුන පඤ්ඤත්ති සදිසාය අකුප්පාය කම්මවාචාය සාවෙත්වා සමාදාය වත්තිස්සන්ති, තතො යාව සාසනන්තරධානා අප්පටිබාහියානි සික්ඛාපදානි භවිස්සන්ති ති ඉමිනා අධිප්පායෙන අවොචා ති දට්ඨබ්බං, තෙනෙව මහාථෙරාපි තථෙව පටිපජ්ජිංසු. "ගිහිගතානී"ති ගිහීසු ගතානි ඛත්තිය මහාසාරාදි ගිහීහි සඞ්ගහානීති අත්ථො චිතකධූමකාලො අත්තනො පවත්ති පරියොසාන භූතො එතස්සා ති "ධූමකාලිකං". "ඔළාරිකෙ නිමිත්තෙ [3] කයිරමානෙ"ති "ආකඞ්ඛමානො ආනන්ද තථාගතස්ස කප්පං වා තිට්ඨෙය්‍ය කප්පාවසෙසං වා"ති එවං ථූලතරෙ "තිට්ඨතු භගවා කප්ප"න්ති යාවන්හෙතු භූතෙ [4] ඔභාස නිමිත්ත කම්මෙ කයිරමානෙ. "මාරෙන පරියුට්ඨිත චිත්තෙනා"ති මාරෙන ආවිට්ඨ චිත්තෙනා. [5]"උජ්ජවි නාවායා"ති පටිසොත ගාමිනියා. කුච්ඡිතො ලවො ජෙදෙ විනාසො = කුලවො, නිරත්ථක විනියොගො තං න ගච්ඡතීති = "න කුලවං ගමෙනති".

පඤ්චසතිකඛන්ධක වණ්ණනා නයො නිට්ඨිතො.

සත්තසතිකඛන්ධකෙ -"භික්ඛුගණනායා"ති භික්ඛුගණනාය. [6]"මහිකා"ති හිමං. "අවිජ්ජා නිවුතා"ති අවිජ්ජා නීවරණෙන නිවුතා පටිච්ඡන්නා. "අවිද්දසූ"ති අඤ්ඤාණිනො. "උපක්කිලෙසා වුත්තා"ති තෙසං සමණ බ්‍රාහ්මණානං එතෙ සුරාපානාදයො උපක්කිලෙසා ති වුත්තා. නෙත්තියා තණ්හාය සහිතා

---

1. ම. පුච්ඡතීති.
2. සී. සඞ්ගාහාපෙසි.
3. ම. කරියමානෙපීති.
4. ම. ඔභාසනිමිත්තෙකතෙමෙ.
5. ම. & ම.ඤා. උජ්ජවනිකායාති.
6. සී.ඉ.ඤ. & ම.ඤ. මඤ්ඤාති. ම. 1. මඤ්ඤි.

"සත්තත්තිකා". "අහොගඞ්ගා"ති තස්ස පබ්බතස්ස නාමං. [1]"පටිගච්චෙව ගච්ඡෙය්‍ය"නති යත්ථ නං අධිකරණං වූපසමිතුං භික්ඛූ සන්නිපතිස්සන්ති, තත්ථා හං පඨමමෙව ගච්ඡෙය්‍යං. "සම්භාවෙසු"නති සම්පාපුණිංසු.

"අලොණිකා"නති ලොණ රහිතං [2] භත්තං වා බ්‍යඤ්ජනං වා. "අසුතානී"ති සබ්බ සම්භාර සජ්ජිතානි, "අසුත්තානී"ති වා පාඨෝ. "උජ්ජවිංසූ"ති නාවාය පටිසොතං ගච්ඡිංසු. "පාච්චනිකා"ති පුරත්ථිම දිසාය ජාතත්තා වජ්ජිපුත්තකෙ සන්ධාය වුත්තං. "පාවෙය්‍යකා"ති පාවෙය්‍ය දෙසවාසිනෝ. "නනු භවං ආවුසෝ බුඩ්ඪෝ"ති නනු භවං ථෙරෝ නිස්සයමුත්තෝ, කාසම්හි භවං ථෙරෝ පණාමෙසී ති? භෙදවචනං වදන්ති. "ගරුනිස්සයං ගණ්හාමා"ති නිස්සයමුත්තා පි මයං එකං සම්භාවනීය ගරුං නිස්සය භූතං ගහෙත්වා ව වස්සාමා ති අධිප්පායෝ. "මූලදයකා"ති පඨමං දසවත්ථූනං දායකා, ආවාසිකා ති අත්ථෝ. [3]"පථව්‍යා සඞ්ඝත්ථෙරෝ"ති ලොකෙ සබ්බභික්ඛූනං හද උපසම්පදාය බුඩ්ඪෝ. [4]"සුඤ්ඤතා විහාරෙනා"ති [4] සුඤ්ඤතාමුඛෙන අධිගතඵලසමාපත්තිං සන්ධාය වදති.

සුත්තවිභඞ්ගා ති පදභාජනීයෙ, ඉදඤ්ච "යෝ පන භික්ඛු සන්නිධිකාරකං ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා"ති සුත්තෙන යාවකාලිකසෙස ව පරාමට්ඨත්තා සිඛිලොණස්ස යාවජීවිකස්ස සන්නිධිකතස්ස ආමිසෙන සඞ්ගං පරිහරාගෙ පාචිත්තියං විභඞ්ග නයෙනෙ ව සිජ්ඣතීති වුත්තං, තං පන පාචිත්තියං විභඞ්ගෙ ආගතභාවං සාධෙතුං කථං සුත්තවිභඞ්ගා ති ආදිවුත්තං, තත්ථ හි ලොණමෙ ත්ථ සන්නිධි කතං, න ඛාදනීයං භොජනීය නති ලොණ මිස්සභොජනෙ වජ්ජිපුත්තකා අනවජ්ජසඤ්ඤිනෝ අහෙසුං, තථා සඤ්ඤිනොපි නෙසං ආපත්ති දස්සනත්ථං "සන්නිධිකාරෙ අසන්නිධිකාරසඤ්ඤී"ති ඉදං සුත්තවිභඞ්ගං උඩ්ටනති වෙදිතබ්බං. **තෙන සඞ්ගා** නති පුරෙ පටිග්ගහිත ලොණෙන සඞ්ගං. [5] **දුක්කටෙනෙ ත්ථ භවිතබ්බ** නති යාවකාලිකෙන භික්ඛවෙ යාවජීවිකං පටිග්ගහිත නති අවත්වා "තදහුපටිග්ගහිත"නති වචන සාමත්ථියතොා පුරෙ පටිග්ගහිතං යාවජීවිකං යාවකාලිකෙන සඞ්ගං සමභිහාරසංකාලෙ පි න කප්පතී ති සිජ්ඣති, තත්ථ දුක්කටෙන භවිතබ්බනති අධිප්පායෝ. **දුක්කටෙනාපි න භවිතබ්බ** නති යදි හි සන්නිධිකාරපච්චයා [6] දුක්කටං පඤ්ඤත්තං, යාවජීවිකස්ස ලොණස්ස සන්නිධිදෙසා භාවා [7] දුක්කටෙනාපි න භවිතබ්බං. අථ ආමිසෙන සමභිහාරසස්ස තස්ස ආමිසගතිකත්තා [8] දුක්කටං මා මඤ්ඤථ, [9] තදු ච හි පාචිත්තියෙනෙ ව භවිතබ්බං ආමිසත්තූප ගමනතොා ති අධිප්පායෝ. "නහි එත්ථ යාවජීවික"නති ආදිනා පි [10] දුක්කට භාවං සම්පත්ථෙති. පාළියං "රාජගහෙ සුත්තවිභඞ්ගෙ"ති ආදිසු සබ්බත්ථ සුත්තෙන ව විභඞ්ගෙ වා ති අත්ථෝ ගහෙතබ්බා. තස්ස තස්ස විකාලභොජනාදිනෝ

---

1. ම. පටිකච්චෙව.
2. ම. භත්තං බ්‍යඤ්ජනංවා.
3. ම. & සී. පථබ්‍යාමත්ථෙරොති.
4. ම. සුඤ්ඤත.
5. ම. දුක්කාටෙනෙව.
6. ම. දුක්කාටං මඤ්ඤථ.
7. ම. දුක්කටෙන නා භවිතබ්බං.
8. සී. දුක්කාටං මඤ්ඤථ.
9. සී. තදුපුරෙ පටිග්ගහිතං පාචිත්තියෙනෙව.
10. ම. දුක්කටාභාවං.

සුත්තෙ පි පටිකඛිත්තත්තා. විනයස්ස අතිසරණං අතික්කමෝ "විනයාති සාරෝ". නිසිදනං නාම සදසං වුච්චති ති ආගත නති ඉදං විභඞ්ග ව [1] ආගතභාවදස්සනත්ථං වුත්තං. තං පමාණං සරොනන්තස්ස ති සුගත විදත්ථියා විදත්ථිතතයපපමාණං සරොනන්තස්ස, දසාය පන විදත්ථිවයපපමාණං කතං අදසක මපි නිසිදනං වට්ටති එවා ති අධිපපායෝ. [2] සෙසම් ධ හෙට්ඨා සඞ්ඛත්ත සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙ ව.

සත්තසතික ඛන්ධක වණ්ණනා නයෝ

නිට්ඨිතෝ.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනියං

චූලවගග වණ්ණනා නයෝ

නිට්ඨිතෝ.

---

1. ම, ආගතදස්සනත්ථං.
2. සී. සෙසම්දං.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුධස්ස.

විසුඬිපරිවාරස්ස සීලක්ඛන්ධාදි ධම්මක්ඛන්ධ සරීරස්ස භගවතො විනය පරියත්ති සාසනෙ ඛන්ධකානං අනන්තරං පරිවාරොති යො විනයො සඞ්ගහං සමාරුළ්හො, තස්ස දානි අනුත්තාන ත්ථ වණ්ණනං කරිස්සාමී ති යොජනා.

සමන්තචක්ඛුනා ති සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන. **අතිවිසුඛෙන මංසචක්ඛුනා** ති [1] රත්තින්දිවං සමන්තා යොජනප්පමාණෙ අතිසුඛුමානි පි රූපානි පස්සනතො අතිවිය පරිසුඛෙන පසාදචක්ඛුනා. "අත්ථි තත්ථ පඤ්ඤත්තී"ති ආදිසු අත්ථි නුඛො තත්ථ පඤ්ඤත්තී ති ආදිනා අත්ථො ගහෙතබ්බොති ආහ **තත්ථ පඤ්ඤත්ති = පෙ = කෙනාභතන්ති පුච්ඡා** ති. **පුච්ඡා විස්සජ්ජනෙ** ති පුච්ඡාය විස්සජ්ජනෙ. **විනීතකථා** ති විනීත වත්ථුකථා, අයමෙව වා පාඨො. **වඞ්ගිකෙන එකෙන සමුට්ඨානෙනා** ති අඞ්ගචය සමුදය භූතෙන එකෙන. අඞ්ගචය විමුත්තස්ස සමුට්ඨානස්ස අභාවෙ පි තෙසු එකෙන අඞ්ගෙන විනා අයං ආපත්ති න හොතී ති දස්සනත්ථමෙව "එකෙන සමුට්ඨානෙනා"ති වුත්තං. ඉදානි තෙසු චීසු අඞ්ගෙසු [2] පධානඞ්ගං දස්සෙතුමාහ **එත්ථ හි චිත්තං අඞ්ගං හොතී** ති ආදී. යස්මා පන මග්ගෙන මග්ගපටිපත්ති [3] සඞ්ඛාතාය කාය විඤ්ඤත්තියා සෙවන චිත්තෙනෙ ව සම්භවෙ සති අයං තං අඞ්ගචයං උපාදය භගවතා පඤ්ඤත්තා පත්ති සම්මුති හොති, නා සති, තස්මා තං චිත්තං කාය විඤ්ඤත්ති සඞ්ඛාතස්ස කායස්ස අඞ්ගං කාරණං හොති, න ආපත්තියා, තස්ස පන තං සමුට්ඨිත කායො එව [4] අඞ්ගං අබ්‍යවහිතකාරණං, චිත්තං පන [5] කාරණ කාරණන්ති අධිප්පායො. එවං උපරි පි සබ්බත්ථ චිත්තඞ්ගයුත්ත සමුට්ඨානෙසු අධිප්පායො වෙදිතබ්බො.

"එකෙන සමුට්ඨානෙන සමුට්ඨාතී"ති ආදි පරිවාරවචනෙනෙ ව ආපත්ති යා අකුසලාදි පරමත්ථ සභාවතො පාළි අට්ඨකථාසු පරියායතො ව [6] වුත්තා, සම්මුතිසභාවා එව ආපත්තී ති සිජ්ඣති සමුට්ඨාන සමුට්ඨිතානං භෙදසිඬි තො ති ගහෙතබ්බං. **ඉමමත්ථං සන්ධායා** ති ආපන්නාය පාරාජිකාපත්තියා කෙහිචි පි සමථෙහි අනාපත්තිභාවා පාදනස්ස අසක්කුණෙය්‍යත්ත සඞ්ඛාත මත්ථං [7] සන්ධාය. **පොරාණකෙහි මහාථෙරෙහි** ති සඞ්ගීතිත්තයතො පච්ඡා පොත්ථක සඞ්ගීති කාරකෙහි ඡළභිඤ්ඤා පටිසම්භිදාදි ගුණ සමුජ්ජලෙහි මහා ථෙරෙහි. චතුත්ථ සඞ්ගීති [8] සදිසා හි පොත්ථකාරොහ සඞ්ගීති.

මහාවිහඞ්ගෙ ති භික්ඛුවිහඞ්ගෙ. **සොළස වාරා දස්සිතා** ති යෙහි වාරෙහි ආදිභූතෙහි උපලක්ඛිතත්තා අයං සකලො පි පරිවාරො සොළස පරිවාරොති වොහරීයති, තෙ සන්ධාය වදති. පාළියං "නිබ්බාණඤ්ඤෙව පඤ්ඤත්තී"ති එත්ථ යස්මා සඞ්ඛතධම්මෙ උපාදය පඤ්ඤත්තා සම්මුති සච්ච භූතා

---

1. ම. රත්තිදිවං.
2. ම. පට්ඨානඞ්ගං.
3. ම. සඞ්ඛාත.
4. සී. අඞ්ගංබ්‍යවහිතකාරණං.
5. සී. කාරණන්ති අධිප්පායො.
6. සී. වුත්තො.
7. බො. සන්ධායවුත්තං.
8. ම. සදිසාති.

පුග්ගලාදි පඤ්ඤත්ති පරමත්ථතො අවිජ්ජමානත්තා ච උප්පත්ති විනාසයො පි [1] වත්ථුධම්මෙ නියතෙන අනිච්ච දුක්ඛ ලක්ඛණවයෙන යුත්තාති වත්තුං අයුත්තා, කාරක වෙදකාදි [2] රූපෙන පරිකප්පිතෙන අත්තසභාවෙන විරහිතත්තා අනත්තා ති වත්තුං යුත්තා, තස්මා අයං පඤ්ඤත්ති පි [3] අසඞ්ඛතත්තා සාමඤ්ඤතො වත්ථු භූතෙන නිබ්බාණෙන සහ "අනත්තා ඉති නිච්ඡයා"ති වුත්තා, [4] විජ්ජමානා පි හි සම්මුති කෙනච් පච්චයෙන අකතත්තා අසඞ්ඛතා එවා ති. කරුණාසීතලත්තං පඤ්ඤාපභාසිතත්තඤ්ච භගවතො දස්සෙතුං "බුඩ චන්දෙ බුඩාදිච්චෙ"ති එතං උභයං වුත්තං. හායති එතෙනා ති = හානි. දුක්ඛස්සහානි = "දුක්ඛහානි". සබ්බ දුක්ඛා පනුදන කාරණ නති අත්ථො. "පිටකෙ තීණි දෙසයී"ති යස්මා අඤ්ඤෙ පි [5] මහාවීරා සම්මාසම්බුඩා සඩම්මං දෙසයන්ති, තස්මා අඩ්ගීරසො පිටකානි තීණි දෙසයී ති යොජනා. "මහා ගුණ"න්ති මහානිසංසං. "එවං නීයති සඩම්මො"ති යදි විනය පරියත්ති අපරිහීනා තිට්ඨති, එවං සති පටිපත්ති පටිවෙධ සඩම්මො පි නීයති පවත්තියති න පරිහායතී ති අත්ථො. විනයපරියත්ති පන කථං තිට්ඨතී ති ආහ "උභතො වා"ති ආදි. "පරිවාරෙ ගන්ථිතා තිට්ඨතී"ති යොජෙතබ්බං. "තස්සෙව පරිවාරස්සා"ති තස්මිං එව පරිවාරෙ. "සමුට්ඨානං [6] නියතො කත"න්ති ඉදං එකච්චං සමුට්ඨානෙන නියතං කතං, තස්මිං පරිවාරෙ කිඤ්චි සික්ඛාපදං නියත සමුට්ඨානං අඤ්ඤෙහි [7] අසාධාරණං, තං පකාසිත නති අත්ථො. "සම්භෙදං නිදාන ඤ්චඤ්ඤ"න්ති සම්භෙදෙ සික්ඛාපදානං අඤ්ඤමඤ්ඤ සමුට්ඨානෙන සංකිණ්ණත්තා නිදාන ඤ්ච පඤ්ඤත්තිට්ඨානං අඤ්ඤං පුග්ගලාදි [8] වත්ථාදිඤ්ච. "සුත්තෙ දිස්සන්ති උපරි"ති හෙට්ඨා වුත්තෙ උපරි වක්ඛමානෙ ච පරිවාරසුත්තෙ එව දිස්සන්ති. යස්මා ච එවං තස්මා සකල සාසනාධාරස්ස විනයස්ස ඨිතිහෙතුභූතං පරිවාරං සික්ඛෙ තීති එවමෙ ත්ථ යොජනා දට්ඨබ්බා.

සම්භිත්ත සමුට්ඨානානී ති අඤ්ඤෙහි සාධාරණ සමුට්ඨානානි. **ආදිම්හි තාව පුරිමනයෙ** ති සබ්බපඨමෙ පඤ්ඤත්තිවාරෙ ආගතනයං සන්ධාය වදති. තත්ථ පන [9] පඤ්ඤත්තිවාරෙ "පඨමං පාරාජිකං කත්ථ පඤ්ඤත්තන්ති [10] වෙසාලියං පඤ්ඤත්ත"න්ති ආදිනා නිදාන මපි දිස්සති. එවං පරතොති ආගතභාවං පන සන්ධාය **පරතො ආගතෙ සුත්තෙ [11] දිස්සති ති වෙදිතබ්බ** නති වුත්තං. **තස්සා** ති උභතොවිභඞ්ග පරියාපන්නස්ස සික්ඛාපදස්ස. **අනියතා පඨමිකා** ති ආපත්තිං අපෙක්ඛිත්වාව ඉත්ථිලිඞ්ගං කතං, පඨමා [12] නියත සික්ඛාපද නති අත්ථො.

පාළියං "නානුබන්ධෙ පවත්තිනි"න්ති වුට්ඨාපිතං පවත්තිනිං අනනුබන්ධන සික්ඛාපදං එළකලොම සික්ඛාපද වත්ථුස්මිං "භික්ඛුනියො එළකලොමානි ධොවන්තියො රජන්තියො [13] විජටන්තියො රිඤ්චන්ති උද්දෙසං පරිපුච්ඡ"න්ති

1. ම. වත්ථුධම්ම.
2. ම. රූපෙන පන.
3. ම. අසඞ්ඛතත්ත.
4. සී. අවිජ්ජමානාපිහි.
5. සී. මහාධීරා.
6. ම. නියතං කතන්ති. සී. & ම.සා. නියතකතන්ති.
7. සී. අසාධාරණං සමුට්ඨානං කතං.
8. ම. වත්ථාදිව.
9. ම. පඤ්ඤත්තං පඨමං.
10. පරිවාර. වෙසාලියා.
11. ම. දිස්සන්තීති.
12. ම. නියතං.
13. පාරාජික. විජටෙන්තියො

ආගතත්තා ඉමං රිඤ්චන්ති පදං ගහෙත්වා සික්ඛාපදං උපලක්ඛිතන්ති දස්සෙ
න්තො "විභඞ්ගෙ රිඤ්චන්ති උද්දෙසන්ති ආගතං එළකලොම ධොවාපන"
සික්ඛා පදන්ති ආහ. **වස්සිකසාටික සික්ඛාපද** න්ති අසමයෙ වස්සිකසාටික
පරියෙසන සික්ඛාපදං. **රතනසික්ඛාපද** න්ති රතනං වා රතන සම්මතං වා
පටිසාමන සික්ඛාපදං. පාළියං "බුඩඤ්ඤුණෙනා"ති පටිවිඩ සබ්බඤ්ඤුත
ඤ්ඤුණෙන. "න දෙසෙන්ති තථාගතා"ති එතෙන ඡත්තපාණිස්ස ධම්මදෙසනා
පටික්ඛෙපං දස්සෙති. "අකත"න්ති අඤ්ඤෙහි අම්ස්සීකතං, නියත සමුට්ඨා
න න්ති අත්ථො. අකතන්ති වා පුබ්බෙ [1] අනාගතං, අභිනව න්ති අත්ථො.
"සමුට්ඨානම්හි සඞ්ඛෙප"න්ති එත්ථ සඞ්ඛිපන්ති සඞ්ගය්හන්ති සදිස සමුට්ඨානානි
එත්ථාති = සඞ්ඛෙප සමුට්ඨානසීසං. නෙති විනෙති කාය වචීදුච්චරිත න්ති=
නෙත්ති විනය පාළි, සා එව ධම්මො ති නෙත්ති ධම්මො ති ආහ **විනය
පාළිධම්මස්සා** ති.

"කති ආපත්තියො" ති පාරාජිකාදීසු පඤ්චසු ආපත්තීසු මෙථුනාදින්නා
දානානි අන්තොගධභෙදං අනපෙක්ඛිත්වා ජාතිවසෙන එකත්තං ආරො
පෙත්වා පුච්ඡා කතා. "කති ආපත්තික්ඛන්ධා"ති අන්තොගධභෙදං අනපෙ
ක්ඛිත්වා පච්චෙකං රාසට්ඨෙනාති [2] එත්තකමෙ වෙත්ථ භෙදෙ. "විනීතානි එව
විනීතවත්ථූනී"ති ආහ ආපත්තිතො විරමණානි එව අවිප්පටිසාර පාමොජ්ජාදි
ධම්මානං කාරණත්තා වත්ථූනී ති විනීතවත්ථූනි. තානි එත්ථ අත්ථතො විරති
ආදි අනවජ්ජධම්මා එව. **වෙරමණී** ති වෙරහෙතුත්තා වෙරන්ති ලඬනාමං
රාගාදි අකුසලපක්ඛං විනාසෙති. **ධම්මසවනගගං හිඤ්චිත්වා ගච්ඡති** ති
බහූසු එකතො නිසීදිත්වා ධම්මං සුණන්තෙසු තං ධම්මසවනසමාගමං කො
පෙත්වා උට්ඨාය ගච්ඡන්ති. **අනාදරො වා** ති තුස්සිතබ්බට්ඨානෙ තුට්ඨිං
[3]සංවිජිතබ්බට්ඨානෙ සංවෙගඤ්ච අප්පවෙදෙන්තො එව. **කායපාගබ්භිය** න්ති
උන්නතිවසෙන පවත්තන කායානුචාරං. මෙත්තාය සම්භූතං **මෙත්තං, කාය
කම්මං. උභයෙහි පී** ති [4] නවකෙහි ථෙරෙහි ච. **පියං කරොති** ති තං පුග්ගලං
පෙමට්ඨානං කරොති, කෙසන්ති ආහ **සබ්‍රහ්මචාරීන** න්ති. "පුග්ගලං පටි
විභජිත්වා භුඤ්ජතී"ති පකතෙන සම්බන්ධො. තමෙව පුග්ගලපටිවිභාගං දස්සෙ
තුං **අසුකස්සා** ති ආදි වුත්තං. **භුජිස්සභාවකරණතො** ති තණ්හාදාසබ්‍යතො
මොචෙත්වා සමථ විපස්සනාසු සෙරිවිහාරිතා කරණතො ති අත්ථො. **නීය්‍යා
තී** ති පවත්තති, සම්මාදුක්ඛක්ඛයාය සංවත්තතී ති අත්ථො.

"පඨමෙන ආපත්තිසමුට්ඨානෙනා"ති කෙවලං කායෙන, පාරාජිකා
පත්තියා එකන්ත සචිත්තක සමුට්ඨානත්තා "නහී ති වත්තබ්බ"න්ති වුත්තං,
සඞ්ඝාදිසෙසාදීනං දුක්කටපරියොසානානං පඤ්චන්නං අචිත්තකාන මපි
සම්භවතො "සියා"ති වුත්තං, ආපජ්ජනං සියා භවෙය්‍යාති අත්ථො. හීනුක්ක
ට්ඨෙහි ජාති ආදීහි යා ඔමසනෙ එව දුබ්භාසිතස්ස පඤ්ඤත්තත්තා සා
එකන්තවාචා චිත්ත සමුට්ඨානා එවා ති. දුතියසමුට්ඨාන නයෙ වාචාය එව

1. සී. අනාකතං.
2. සී. එත්ථ ධම්මෙවෙත්ථ.
3. ම. 2. සංවිජ්ජිතබ්බට්ඨානෙ.
4. ම. & සී. නවෙහි.

සමාපජ්ජිතබ්බ පාටිදෙසනියස්ස අභාවා "නහී"ති වුත්තං. තතියෙ පන වොසාසමාන රූපං භික්ඛුනිං කාය වාචාහි අනසාපදන පච්චයා පාටිදෙසනිය සම්භවතො "සියා"ති වුත්තං. ඔමසනෙ පාචිත්තියස්ස අදින්නාදාන සමුට්ඨානත්තෙ පි තප්පච්චයා පඤ්ඤත්තස්ස දුබ්භාසිතස්ස පඤ්චමෙනෙව සමුප්පත්තී ති දස්සෙතුං චතුත්ථවාරෙ "දුබ්භාසීතං ආපජ්ජෙය්‍යා ති නහී ති වත්තබ්බ"න්ති වත්වා පඤ්චමවාරෙ "සියා ති වත්තබ්බ"න්ති වුත්තං. කායවිකාරෙ නෙව ඔමසන්තස්ස පනෙත්ථ දුබ්භාසිතා භාවෙ පි කායකිළා භාවා භාවතො දුක්කටමෙවා ති දට්ඨබ්බං. ඡට්ඨ වාරෙ පන විජ්ජමානො පි කායො දුබ්භාසිතස්ස අඞ්ගං න හොති, පඤ්චම සමුට්ඨානෙ එව ඡට්ඨ ම්පි පවිසතී ති දස්සෙතුං "නහී"ති පටික්ඛිත්තං, න පන තත්ථ සබ්බථා දුබ්භාසිතෙන අනාපත්තී ති දස්සෙතුං, නහි දවකම්‍යතාය කාය වාචාහි ඔමසන්තස්ස දුබ්භාසිතාපත්ති න සම්භවති, යං හි පඤ්චමෙනෙව සමාපජ්ජති, තංඡට්ඨෙන පි සමාපජ්ජති එව ධම්මදෙසනාපත්ති වියාති ගහෙතබ්බං. [1] සෙසං සමුට්ඨානවාරෙ සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

දුතියෙ පන කතිවාරෙ පඨමසමුට්ඨානෙන ආපජ්ජිතබ්බානං ආපත්තිනං ලහුදස්සන සුඛත්ථං කුටීකාරාදීනි එව සමුඛටානි, [2] න පන අඤ්ඤෙසං අභාවා, සඤ්චරිත්තාදී නම්පි විජ්ජමානත්තා, [3] එවං දුතියසමුට්ඨානාදිසුපි. "කප්පිය සඤ්ඤී"ති ඉමිනා අචිත්තකත්තං දස්සෙති. "කුටිං කරොතී"ති ඉමිනා වචී පයොගා භාවං උභයෙනා පි කෙවලං කායෙනෙ ච දුක්කටාදීනමසම්භවං දස්සෙති. එවං උපරි පි යථානුරූපං [4] ඤාතබ්බං. "එකෙන සමුට්ඨානෙන සමුට්ඨහන්තී"ති ඉදං ඉධ විසෙසෙත්වා දස්සිතානං කායතො ච සමුට්ඨිතානං වසෙන වුත්තං, අවිසෙසතො පන තා ආපත්තියො ඉතර සමුට්ඨානෙහි පි යථාරහං සමුට්ඨහන්ති එව, එවං උපරිපි. "තිණවත්ථාරකෙන වා"ති ඉදං සඞ්ඝාදිසෙස වජ්ජිතානං චතුන්නං ආපත්තීනං වසෙන වුත්තං. "සංවිදහිත්වා කුටිං කරොතී"ති වාචාය සංවිදහති සය ඤ්ච කායෙන කරොතී ති අත්ථො.

තතියො පන කතාවාරො දුතියවාරෙන වුත්තමෙවත්ථං සඞ්ගහෙත්වා දස්සෙතුං වුත්තො. තත්ථ කායොව කායිකො ති වත්තබ්බෙ වචනවිපල්ලාසෙන "කායිකා"ති වුත්තං, තෙනාහ "තෙනසමුට්ඨිතා"ති කායො සමුට්ඨානං අක්ඛාතොති අත්ථො. "විවෙක දස්සිනා"ති සබ්බසඞ්ඛත විවිත්තත්තා තතො විවිත්ත හෙතුත්තා ච නීවරණ විවෙක ඤ්ච නිබ්බාණස්ස දස්සනසීලෙන. "විභඞ්ග කොවිදා"ති උභතො විභඞ්ග කුසලා ති ආලපනං. ඉධපනෙවං අඤ්ඤෙ පුච්ඡන්තො නාම නත්ථි උපාලිත්ථෙරො [5] සයමෙව අත්ථං පාකටං කාතුං පුච්ඡා විස්සජ්ජන ඤ්ච අකාසී ති ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො.

චතුත්ථෙ පන විපත්ති පච්චයවාරෙ – "සීලවිපත්තිපච්චයා"ති සීලවිපත්ති පටිච්ඡාදන පච්චයා. "දිට්ඨිවිපත්ති පච්චයා"ති දිට්ඨිවිපත්තියා අපටිනිස්සජ්ජන

1. සී. සෙස.
2. ම. න අඤ්ඤෙසං.
3. සී. එවං තතිය.
4. ම. කාතබ්බං.
5. ම. සයමෙවච.

පච්චයා, "ආජීවවිපත්ති පච්චයා"ති එත්ථ ආගම්ම ජීවන්ති එතෙනාති = ආජීවො, චතුපච්චයො, සො ච මිච්ඡාපත්තියා විපන්නත්තා විපත්තී ති = ආජීව විපත්ති, තස්සා ආජීව විපත්තියා හෙතු තදුප්පාදන තප්පටිභාග නිමිත්තන්ති අත්ථො.

පඤ්චමෙ අධිකරණපච්චයවාරෙ – "කිච්චාධිකරණ පච්චයා"ති අපලොකනවචන ඤත්ති කම්මවාචා [1] සඞ්ඛාත කම්මවාචා පච්චයා. "පඤ්චා"ති එත්ථ අධම්මික කතිකාදිං අපලොකෙත්වා කරොන්තානං [අනිමිත්තන්ති අත්ථො. පඤ්චමෙ අධිකරණපච්චයවාරෙ කිච්චාධිකරණ පච්චයා] [2] අපලොකනාවසානෙ දුක්කටං අධිප්පායාදිනා ඤත්තිකම්මාදිං කරොන්තානං ථුල්ලච්චයාදි ච සඞ්ගය්හතී ති දට්ඨබ්බං. "අවසෙසාපත්තියො"ති සොතාපත්ති ඵල සමාපත්ති ආදයො. [3] "නත්ථඤ්ඤා ආපත්තියො"ති [4] ඉදං විපත්ති ආදි භාගිනියො සාවජ්ජාපත්තියො සන්ධාය වුත්තං.

ඡට්ඨෙ පරියායවාරෙ – "අලොභො පුබ්බඞ්ගමො"ති ආදි සාසනට්ඨිතියා [5] පරීතතො ධම්මවාදිස්ස විවාදං සන්ධාය වුත්තං. "අට්ඨාරස භෙදකරවත්ථූනි ඨානානී"ති ධම්මාදීසු "අධම්මො"ති ආදිනා ගහෙත්වා දීපනානි ඉධෙව භෙදකර වත්ථූනි, තානි එව කාය කලහාදි විවාදස්ස කාරණත්තා ඨානානි ඔකාසත්තා වත්ථූනි ආධාරත්තා "භූමියො"ති ච වුත්තානි. "අබ්‍යාකතහෙතු"ති අසෙඛානං විවාදං සන්ධාය වුත්තං. චාදසමූලානී ති කොධො උපනාහො මක්ඛො පලාසො ඉස්සා මච්ඡරියං මායා සාඨෙය්‍යං [6] පාපිච්ඡතා මහිච්ඡතා සන්දිට්ඨි පරාමාසිතා ආධානගාහී දුප්පටිනිස්සජ්ජිතානී ති ඉමෙසං ඡන්නං යුගළානං වසෙන ඡ ධම්මාවෙව ලොභාදයො ඡ හෙතුති චාදස ධම්මා විවාදාධිකරණස්ස මූලානි. "චුද්දසමූලානී"ති තානෙව චාදස කාය වාචාහි සඞ්ං චුද්දස අනුවාදාධිකරණස්ස මූලානි. [7] පඨවිඛණනාදී හි පණ්ණත්තිවජ්ජෙසු කුසලාබ්‍යාකත චිත්තමූලිකා [8] ආපත්ති හොතීති දස්සෙතුං "අලොභො පුබ්බඞ්ගමො"ති ආදි වුත්තං. "සත්තාපත්තික්ඛන්ධට්ඨානානී"ති ආදි සත්තන්නං ආපත්තික්ඛන්ධානං පටිච්ඡාදන පච්චයා ආපත්ති සම්භවතො වුත්තං. ආපත්තාධිකරණ පච්චයා "වතස්සො ආපත්තියො ආපජ්ජතී"ති හි වුත්තං. "ඡ හෙතු"ති ඉදං කුසලානං ආපත්තිහෙතු වොහාරස්ස අයුත්තතාය වුත්තං, න පන කුසල හෙතූනං අභාවතො, "අලොභො පුබ්බඞ්ගමො"ති හි ආදි වුත්තං, ආපත්ති හෙතවො එව හි පුබ්බඞ්ගම නාමෙන වුත්තා. "චත්තාරි කම්මානි ඨානානී"ති ආදිසු අපලොකනවාචා ඤත්ති ආදි වාචා යො ච කම්මානී ති [9] වුත්තං, තා එව හි එකසීමායං සාමග්ගි මුපගතානං කම්මප්පත්තානං අනුමතියා සාවන කිරියා [10] නිප්ඵත්තිසඞ්ඛාතස්ස සඞ්ඝ ගණ කිච්චසභාවස්ස කිච්චාධිකරණස්ස අධිට්ඨාන භාවෙන ඨාන වත්ථු භූමියො ති වුච්චති. [11] "එකං මූලං සඞ්ඝො"ති යෙභුය්‍ය වසෙන වුත්තං, ගණ ඤත්ති අපලොකනානං හි ගණො පි මූලන්ති.

---

1. සී. සඞ්ඛාත සඞ්ඝකම්මවාචා.
2. සී. අපලොකනාවසානෙසු.
3. ම. නනත්ථඤ්ඤා.
4. ම. ඉදං විභත්ති.
5. සී. විවදතො.
6. ම.2. පාපිච්ඡතාසන්දිට්ඨි
7. ම. පඨවිඛණනාදීති.
8. සී. ආපත්තීති දස්සෙතුං.
9. සී. වුත්තා.
10. ම. නිපත්ති.
11. ම. & සී. එකමූලං.
[ ] සී. නත්ථි.

[1]"ඤත්තිතෝ වා"ති ඤත්ති ඤත්තිදුතිය ඤත්ති [2] චතුත්ථ කම්මවාචානං ඤත්ති රූපත්තා ඤත්ති පුබ්බකත්තා ච වුත්තං, කම්මඤත්ති කම්මවාචා ඤත්ති වසෙන හි විධාසු ඤත්තීසු අනුසාවනා පි කම්මමූලකනෙව ච [3] සඞ්ගයන්ති, ඤත්තිවිභාගොවායං උපරි ආවිභවිස්සති. [4] "ඉමෙ සත්ත සමථා =පෙ= පරියායෙනා"ති ඉදං පුච්ඡා වචනං. "සියා"ති ඉදං විස්සජ්ජනං. [5]"කථං ඤඞ්ව සියා"ති ඉදං පුන පුච්ඡා. "විවාදාධිකරණස්ස වෙ සමථා"ති ආදි පුන විස්සජ්ජනං. තත්ථ "චතුබ්භවසෙනා"ති [6] ඉදං "සත්ත සමථා දස සමථා හොන්ති"ති ඉමස්ස [7] කාරණවචනං. ["පරියායෙනා"ති ඉදං "දස සමථා සත්ත සමථා හොන්ති"ති ඉමස්ස කාරණවචනං.] චතුබ්බිධාධිකරණ සඞ්ඛාත චතුබ්භවසෙන ච දෙසනා කාම සඞ්ඛාත [8] පරියාය වසෙන වා ති අත්ථෝ.

සත්තමෙ සාධාරණවාරෙ – "සාධාරණා"ති විවාදාධිකරණස්ස වූපසමන කිච්චසාධාරණා, එවං සබ්බත්ථ.

අට්ඨමෙ තබ්භාගියවාරෙ – "තබ්භාගියා"ති විවාදාධිකරණස්ස වූපසමන තො තප්පක්ඛිකා.

නවමෙ – සමථා [9] සමථස්ස සාධාරණවාරෙ සබ්බෙ සමථා එකතෝ ව අධිකරණං සමෙන්ති [10] උදාහු නානා එවා ති පුච්ඡන්තෙන "සමථා සමථස්ස සාධාරණා සමථා සමථස්ස අසාධාරණා"ති වුත්තං. විවාදාදි අධිකරණකා මෙන තබ්බූපසම හෙතුභූතෙ සමථෙ උද්ධරන්තෙ "යෙභුය්‍යසිකා"ති ආදි මාහ. සම්මුඛාවිනයං විනා කස්සචි සමථස්ස අසම්භවා සෙසා ඡ පි සමථා සම්මුඛා විනයස්ස සාධාරණා වුත්තා, තෙසං පන ඡන්නං [11] අඤ්ඤමඤ්ඤ පෙක්ඛාභාවතො තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං අසාධාරණා වුත්තා, තබ්භාගිවාරෙ පි එසෙව නයෝ.

එකාදසමවාරෙ පි "සම්මුඛා විනයෙ"ති ආදි පුච්ඡා. "යෙභුය්‍යසිකා සති විනයෙ"ති ආදි විස්සජ්ජනං, එවං විනය වාරෙ කුසලවාරෙ තතෝ පරෙසු පි පුච්ඡා විස්සජ්ජන පරිච්ඡෙදෙ වෙදිතබ්බා. තත්ථ "සම්මුඛා විනයෝ සියා කුසලෝ"ති ආදිසු තස්මිං තස්මිං විනයකම්ම විවාදාදිමහි ච නියුත්ත පුග්ගලානං [12] සම්පජ්ජනක කුසලාදීනං වසෙන සම්මුඛා විනයාදීනං විවාදාදීන ඤඞ්ව කුසලාදි භාවො තෙන තෙන උපචාරෙන වුත්තෙතා, [13] යස්මා පනෙත්ථ සම්මුඛාවිනයෙ නාම සඞ්ඝ සම්මුඛතාදයෝ හොන්ති, තෙස ඤඞ්ව අනවජ්ජ සභාවත්තා අකුසලෙ විජ්ජමානෙ පි [14] අකුසලත්තූපචාරෝ න යුත්තෙතා ආපත්තාධිකරණස්ස [15] අකුසලත්තූපචාරෝ විය, තස්මා නත්ථි සම්මුඛාවිනයෙ [16] අකුසලෝ ති අත්ථෝ.

---

1. ම. ඤත්තිතොචාති. 6. ම. ඉදං සත්ත සමථා හොන්තීති.
2. ම. චතුත්ථ ඤත්තිවාචානං. 7. සී. කාරණ වචනං. 11. සී. අඤ්ඤමඤ්ඤපෙක්ඛා.
3. ම. සඞ්ගණ්හන්ති. 8. සී. පරියායෙනාති. 12. ම. සම්පපජ්ජනකෙන.
4. ම. ඉමෙවසත්ත සමථා. 9. ම. සමථ සාධාරණවාරෙ. 13. ම. යස්මාපනත්ත.
5. ම. කථං සියාති. 10. ම. නානාති. 14. සී. අකුසලූපචාරෝ
15. සී. අකුසලූපචාරොව්ය. 16. සී. අකුසලෝ ති වුත්තෙතා. වුත්තෙතා,

තතො [1] පරෙසු වාරෙසු – "යත්ථ යෙභුය්‍යසිකා ලබ්භති, තත්ථ සම්මුඛා විනයො ලබ්භති"ති ආදි සම්මුඛා විනයස්ස ඉතරෙහි සමථෙහි නීයමෙන සංසට්ඨතං, ඉතරෙසං පන ඡන්නං අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසග්ගා භාවඤ්ච දස්සෙතුං වුත්තං. [2]"අධිකරණන්ති වා සමථාති වා ඉමෙ ධම්මා සංසට්ඨා"ති ආදි සමථානං අධිකරණෙසු එව යථාරහං පවත්ති අධිකරණානි විනා තෙසං [3] විසංසට්ඨා න ඤ්ච දස්සෙතුං වුත්තං. [4]"විනිබ්භුජිත්වා නානාකරණං පඤ්ඤාපෙතුන්ති" අධිකරණතො සමථෙහි වියොජෙත්වා අසංසට්ඨෙ කත්වා නානාකරණං අඤ්ඤමඤ්ඤං අසංසට්ඨතාය ඨිතභාවා සඞ්ඛාතං නානත්තං පඤ්ඤාපෙතුං අධිකරණ වූපසමක්ඛණෙ එව තෙසං අසංසග්ගං පඤ්ඤාපෙතුං කිං සක්කාති පුච්ඡති. "අධිකරණ"න්ති ආදි ගාරය්හවාර දස්සනං. "සො මා හෙව"න්ති යො එවං වදති, සො මා එවං වදති වචනීයො අස්ස. න ච ලබ්භති සමථානං අධිකරණ වූපසමලක්ඛණන්ති [5] පහානවත්ථාන සඞ්ඛාතං නානාකරණං පටික්ඛිපති, ලක්ඛණතො පන අධිකරණෙහි සමථානං නානාකරණං අත්ථෙ වා ති දට්ඨබ්බං.

"සමථා අධිකරණෙහි සම්මන්ති"ති අපලොකනාදීහි චතුහි කිච්චාධිකරණෙහි සබ්බෙපි සමථා නිට්ඨානං ගච්ඡන්ති, නාඤ්ඤෙහි ති ඉමමත්ථං සන්ධාය වුත්තං, තෙනෙව වක්ඛති "සම්මුඛා විනයො විවාදාධිකරණෙන න සම්මති, අනුවාද = පෙ = ආපත්තාධිකරණෙන න සම්මති, කිච්චාධිකරණෙන න සම්මතී"ති ආදි. "විවාදාධිකරණං කති හි සමථෙහි සම්මතී"ති ආදිකො සම්මති වාරො. තදනන්තරො සම්මති න සම්මති වාරො ච අධිකරණෙහි [6] සමථානං සංසට්ඨතං විසංසට්ඨත ඤ්ච දස්සෙතුං වුත්තො. "සමථා සමථෙහි සම්මන්ති"ති ආදිකො සමථාධිකරණ වාරො සමථානං අඤ්ඤමඤ්ඤං [7] අධිකරණෙහි අධිකරණාන ඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං සමථෙහි ච වූපසමා වූපසමං දස්සෙතුං වුත්තො. සමුට්ඨාපෙතිවාරො පන අධිකරණෙහි අධිකරණානං උප්පත්තිප්පකාර දස්සනත්ථං වුත්තො.

"න කතමං අධිකරණ"න්ති අත්තනො [8] සම්භාව මත්තෙන එකම්පි අධිකරණං න සමුට්ඨාපෙතී ති අත්ථො. කථඤ්චරහි සමුට්ඨාපෙතීති ආහ "අපිචා"ති ආදි. තත්ථ "ජායන්ති"ති අනන්තරමෙව අනුප්පජ්ජිත්වා [9] පරම්පර පච්චයා ජායන්ති ති අධිප්පායො. "ධම්මො අධම්මො"ති ආදිනා උභින්නං පුග්ගලානං විවාදප්පච්චයා අඤ්ඤමඤ්ඤ [10]ඛෙම භඞ්ගා හොන්ති. තප්පච්චයා තෙසං පක්ඛං පරියෙසනෙන කලහං [11] වඩ්ඪෙන්තානං විවාදෙ කිඤ්චි මහා පරිසං සඞ්ඝපරිණායකං ලජ්ජිං ආගම්ම වූපසමං ගච්ඡති, තථා අවූපසමන්තෙ පි විවාදෙ කමෙන වඩ්ඪිත්වා සකලෙ පි සඞ්ඝෙ විවාදං සමුට්ඨාපෙති. තතො අනුවාදාදීනී ති එවං පරම්පරක්කමෙන වූපසමකාරණාභාවෙ චත්තාරි අධිකරණානි ජායන්ති, තං සන්ධායාහ "සඞ්ඝො විවදති [12] විවාදාධිකරණ"න්ති

1. ම. පරෙසුයත්ථ.
2. ම. & සි. අධිකරණාතිවා.
3. ම. විසුං අට්ඨානඤ්ච.
4. ම. & ම.සා. විනිබ්භුජ්ජිත්වා.
5. සී. සමානවත්ථානං.
6. ම. සමුට්ඨානං.
7. ම. අධිකරණෙහිච.
8. ම. සම්භව.
9. සී. අපරංපරප්පච්චයා.
10. සී. ඛෙපරභාහොන්ති.
11. ම. වඩ්ඪන්තානං.
12. ම. විවාදාධිකරණන්ති, සඞ්ඝස්ස.

ආදි, සඞ්ඝස්ස [1] විවදතෝ යෝ විවාදෝ, තං විවාදාධිකරණං හොතීති අත්ථෝ. එසනයෝ සෙසෙසුපි.

තදනන්තරවාරෙ පන- [2]"විවාදාධිකරණඤ්ච චතුන්නං අධිකරණානං"නාති ආදි අධිකරණානං වුත්තනයෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං පච්චයත්තෙ පි සංසග්ගභාව දස්සනත්ථං වුත්තං. "විවාදාධිකරණං ච චතුන්නං අධිකරණානං විවාදාධි කරණං භජතී"ති ආදිසු විවාදාධිකරණං චතූසු අධිකරණෙසු විවාදාධිකරණ භාවමෙව භජති, නාඤ්ඤාධිකරණභාවං චතූසු අධිකරණෙසූ විවාදාධිකරණත්ථ මෙව නිස්සිතං විවාදාධි [3] කරණෙයෙව පරියාපන්නං විවාදාධිකරණ භාවෙ නෙව සඞ්ගහිතනති එවමත්ථෝ ගහෙතබ්බෝ. "විවාදාධිකරණං සත්තන්නං සමථානං කති සමථෙ භජති"ති ආදි පන චතුන්නං අධිකරණානං වූපසමනෙ සති නියත සමථෙ දස්සෙතුං වුත්තං. තත්ථ "කති සමථෙ භජති"ති අත්තනෝ උපසමත්ථාය කිත්තකෙ සමථෙ උපගච්ඡති, කිත්තකෙ සමථෙ ආගම්ම වූප සමං ගච්ඡතීති අත්ථෝ. [4] "කති සමථ පරියාපන්නා"නති අත්තානං [5] වූප සමෙතුං කතිසු සමථෙසු තෙහි සමාන වසෙන පවිට්ඨං. "කතිහි සමථෙහි සඞ්ගහිත"නති වූපසමං කරොන්තෙහි කතිහි සමථෙහි වූපසමිතබ්බත්ථං සඞ්ගහිතං.

උපසම්පදකම්මඤ්ච නති පබ්බජ්ජාකම්මකං. **සහ නිද්දෙසෙනා** ති "ස නිද්දෙසං," සනිද්දෙසනති වා පාඨෝ, සෝ එවත්ථෝ. [6] **නිද්දෙනෙන ච නිද්දෙසෙන ච සඞ්ගහිතා** නති එත්ථ පඤ්ඤත්ති ඨාන පුග්ගලාදිපකාසකං නිද්දස වචනං නිද්දෙසං නාම. තන්නිද්දෙසං පටිච්ච නිද්දිට්ඨා සිකඛාපදානි "නිද්දෙසෝ" නාම. තෙහි අවයව භූතෙහි සහිතං තං සමුදයභූතං ඛන්ධකං පුච්ඡාමී ති අත්ථෝ. **උත්තානමානි පදානී** ති ආපත්ති පඤ්ඤාපකානි [7] වචනානි ඉධ අධි පෙතානි. **තෙසං = පෙ = කති ආපත්තියෝ හොන්තී** ති තෙහි වචනෙහි පඤ්ඤත්තා කති ආපත්තික්ඛන්ධා හොන්තී ති අත්ථෝ. නනු ආපත්තියෝ නාම පුග්ගලා නඤ්ඤව හොන්ති, න පදානං. කස්මා පන "සමුක්කාටෙථපදානං කති ආපත්තියෝ"ති සාමිවසෙන නිද්දෙසෝ කතෝ ති ආහ [8] **යෙන හි යෙන පදෙනා** ති ආදි. පාළියං "උපොසථෝ"නති ආදි උපොසථක්ඛන්ධකාදීනඤ්ඤව ගහණං.

එකුත්තරිකනයෙ පන - අජානනෙනන වීතික්කමන්නා ති පණ්ණත්තිං වා වත්ථුං වා අජානනෙන්න වීතික්කමන්නා පඨවි [9] ඛණන සහසෙය්‍යාදිකා, සා පි පච්ඡා ආපන්නභාවං ඤත්වා පටිකම්මං අකරොන්තස්ස අන්තරායිකාව හොති. [10] **පාරිවාසිකාදිහි පච්ඡා ආපන්නා** ති වත්තභෙදෙසු දුක්කටානි සන්ධාය වුත්තං, තස්මිං ඛණෙ ආපජ්ජිතබ්බ අන්තරා පත්තියෝ සන්ධාය ති කෙචි වදන්ති, තස්ස පුබ්බාපත්තීනං [11] අනන්තරාපත්ති පදෙනෙව එක්ක

1. සී. විවාදතෝ.
2. පරිවාර. විවාදාධිකරණං චතුන්නං.
3. ම. සරණමෙව.
4. පරිවාර. කතිසමථෙ.
5. සී. වූපසමනෙසු.
6. ම. නිද්දනෙනවෙව.
7. ම. වචනානි අධිප්පෙතානි.
8. ම. යෙනහිනයෙනානි. සී. යෙනානි ආදි.
9. ම. & සී. ඛණසහසෙය්‍යාදිකා,
10. ම, පරිවාසිකාදිහි,
11. ම. & සී. අනන්තරාපත්ති.

මානත්තා පුරිමමේව යුත්තතරං. **මූලවිසුඩියා අන්තරාපත්තී** ති මූලාය පටිකස්සනාදීනි අකත්වා සබ්බපඨමං දින්න පරිවාස මානත්ත විසුඩි චරණ කාලෙ ආපන්න අන්තරාපත්ති සඞ්ඛාත සඞ්ඝාදිසෙසො. **අග්ග විසුඩියා** ති අන්තරාපත්තිං ආපන්නස්ස මූලාය පටිකස්සිත්වා ඔධාන සමොධාන වසෙන ඔධුනිත්වා [සබ්බ පඨමං දින්නපරිවාසමානත්තවිසුඩිව] පුරිමාපත්තියා සමොධාය තදග්ග වසෙන පුන දින්න පරිවාසාදි සුඩියා පුන ආපන්නා අන්තරාපත්ති. **ස උස්සා හෙනෙවා** ති පුනපි තං ආපත්තිං ආපජ්ජිතුකාමතා චිත්තෙන, එවං දෙසිතා පි [1] ආපත්ති න වුට්ඨාතී ති අධිප්පායො. ධුරනික්ඛෙපං අකත්වා ආපජ්ජනෙ සිඛාප්පත්ත දෙසං දස්සෙන්තො ආහ **අට්ඨමෙ වත්ථුස්මිං භික්ඛුනියා පාරාජිකමෙවා** ති. න කෙවලඤ්ච භික්ඛුනියා එව, භික්ඛුන මපි ධුරනික්ඛෙපං අකත්වා ථොකං ථොකං සප්පි ආදීකං ථෙය්‍යාය ගණ්හන්තානං පාදග්ඝනකෙ පුණ්ණෙ පාරාජිකමෙව, කෙවි පන "අට්ඨමෙ වත්ථුස්මිං භික්ඛුනියා පාරාජිකමෙව හොතී"ති වුත්තත්තා අට්ඨවත්ථුකමෙවෙ තං සන්ධාය වුත්ත න්ති වදන්ති. **ධම්මිකස්ස පටිස්සවස්සා** ති "ඉධ වස්සං වසිස්සාමී"ති ආදිනා ගිහීනං සම්මුඛා කතස්ස ධම්මිකස්ස පටිස්සවස්ස. අධම්මිකස්ස පන [2] අසුකං පහරිස්සාමී ති ආදිකස්ස පටිස්සවස්ස [3] අසච්චාපනෙන ආපත්ති නත්ථි. **නථා චොදිතො** ති අධම්මෙන චොදිතො. සයං [4] සච්චෙ ච අකුප්පෙ ච අඨත්වා පටිච්ඡාදෙන්තො පි අධම්ම චුදිතකො එව. පඤ්චානන්තරිය නියතමිච්ඡාදිට්ඨියෙව **මිච්ඡත්ත නියතා** නාම. චත්තාරොමග්ගා **සම්මත්ත නියතා** නාම.

දුකෙසු – සයමෙව සපුග්ගලො ති ආහ **මුදුපිට්ඨිකස්සා** ති ආදි. ආදි සද්දෙන අඞ්ගජාතච්ඡෙද අත්තඝාතාදි ආපත්තියො සඞ්ගහිතා. [5] **භණ්ඩාගාරික චිත්තකම්මානි වා** ති ගහට්ඨානං භණ්ඩ පටිසාමනං ඉත්ථි පුරිසාදි පටිභාන චිත්තකම්මානි වා. **චීවරාදීනි** [6] **අදෙන්තො ආපජ්ජති** ති ඉදං "උපජ්ඣායෙන භික්ඛවෙ සඩ්විහාරිකො සඞ්ගහෙතබ්බො අනුග්ගහෙතබ්බො = පෙ = පත්තො දාතබ්බො"ති ආදිවචනතො අනාදරියෙන ආමිස සඞ්ගහං අකරොන්තස්ස දුක්කටං භික්ඛුනියා පාචිත්තිය ඤ්ච සන්ධාය වුත්තං. නිස්සට්ඨ චීවරාදීනං [7] අදාන ආපත්ති පි එත්ථෙව සඞ්ගහිතා. පාළියං "දෙසෙන්තො"ති සභාගාපත්තිං අදෙසනාගාමිනී ආදිඤ්ච දෙසෙන්තො, නිදානුද්දෙසෙ ආපත්ති අනාවීකරොන්තො න දෙසෙන්තො ච ආපජ්ජති නාම. **ඔවාදං අගණ්හන්තො** ති භික්ඛූහි භික්ඛුනී ඔවාදත්ථාය වුත්තං වචනං අගණ්හන්තො බාල ගිලාන ගමිය විවජ්ජිතො. අත්තනො පරිභොගත්ථං දින්නං අඤ්ඤස්ස දානෙ සඞ්ඝාටිං අපාරුපිත්වා සන්තරුත්තරෙන ගාමප්පවෙසනාදීසු ච ආපත්තියො පි [8] අපරිභොගෙන ආපජ්ජිතබ්බත්තා පත්තියො ච. **පමාණ** න්ති සඞ්ඝභෙදා [9] නන්තරිය කම්මනිප්ඵත්තියා ලක්ඛණං. **බාලස්සා** ති නිස්සය ගහණ විධිං අජානන්තස්ස ලජ්ජිබාලස්සෙව. **ලජ්ජිස්සා** ති ඛ්‍යත්තස්ස නිස්සයදායක සභාගතං

1. සී. ආපත්ති වුට්ඨාතීති.
2. සී. අසුකංහරිස්සාමීති.
3. සී. අසච්චවචනෙන.
4. ම. සච්චෙ අකුප්පෙ ච.
5. සී.මු.ස. & ම.ස. භණ්ඩාගාරිකකම්ම.
6. { සී.මු.ස. & ම.ස. අදෙන්තො අදෙන්තො. ම. අදන්තො.
7. සී. ආදානෙන ආපත්තිපි.
8. ම. පරිභොගෙන.
9. ම. නන්තරිය නිප්ඵත්තිය.
[ ] ම. නත්ථි.

පරිවීමංසන්තස්ස. විනයෙ ආගතා අත්ථා වෙනයිකා ති ආහ වෙ අත්ථා [1] විනය සිඛා ති. පාළියං "අප්පත්තොනිස්සාරණ"න්ති එත්ථ පබ්බාජනිය කම්මං විහාරතො නිස්සරණත්තා නිස්සාරණ න්ති අධිප්පෙතං, තඤ්ච යස්මා කුලදූසකං අකරොන්තො පුග්ගලො ආපත්ති බහුලො පි ආවෙණික ලක්ඛ ණෙන අප්පත්තො නාම හොති, තස්මා අප්පත්තො නිස්සාරණං. යස්මා පන ආපත්තාදි බහුලස්සා පි "ආකඞ්ඛමානො සඞ්ඝො පබ්බාජනියකම්මං කරෙ ය්‍යා"ති වුත්තං, තස්මා සුනිස්සාරිතො. සබ්බථා පන සුඛො නිරාපත්තිකො දුන්නිස්සාරිතො ති දට්ඨබ්බො. "අප්පත්තොඔසාරණ"න්ති ආදිසු උපසම්පදා කම්මං එත්ථ ඔසාරණං අධිප්පෙතං, තඤ්ච හත්ථච්ඡින්නාදිකො එකච්චො පටික්ඛිත්තත්තා අප්පත්තොපි සොසාරිතො, පණ්ඩකාදිකො දොසාරිතො ති අත්ථො.

තිකෙසු – [2] රුහිරුප්පාදා පත්ති න්ති පාරාජිකාපත්තිං. ආවුසො වාදෙ නා ති ආවුසො ති ආලපනෙන. ආපත්ති න්ති දුක්කටාපත්තිං. සෙසා රත්තිඤ්ඤෙව ච දිවා චා ති එත්ථ අරුණුග්ගමනෙ ආපජ්ජිතබ්බා පඨමකඨිනාදි සබ්බා ආපත්තියො පි [3] රත්තිඤ්චානං වෙමජ්ඣෙයෙව ආපජ්ජිතබ්බත්තා තතියකොට්ඨාසඤ්ඤෙව පවිට්ඨා ති දට්ඨබ්බා. අථවා උඩතෙ අරුණෙ ආපජ්ජිතබ්බත්තා දිවා ආපජ්ජිතබ්බෙසු එව පවිට්ඨාති දට්ඨබ්බා. අත්ථඞ්ගතෙ සුරියෙ භික්ඛුනියො ඔවාදනාපත්තියො පන රත්තන්ධකාරෙ පුරිසෙන සඞ්ං සන්තිට්ඨනාපත්ති ච රත්තියඤ්ඤෙව ආපජ්ජිතබ්බා. පුරෙභත්තං කුලානි උපසඞ්කමන අනතිරිත්ත භොජනාදීනි දිවා එව ආපජ්ජිතබ්බානි, කෙචි පන භොජනපටිසංයුත්තානි සෙඛියානි ගණභොජනාදීනි ච දිවා එව ආපජ්ජි තබ්බානී ති වදන්ති, තස්මා ඊදිසා ආපත්තියො මුඤ්චිත්වා සෙසාව තතිය කොට්ඨාසං භජන්තී ති වෙදිතබ්බං. න ඌන දසවස්සො ති දසවස්සස්ස බාලස්සෙව පඤ්ඤත්ත සික්ඛාපදත්තා වුත්තං, සඞ්විහාරික අන්තෙවාසිකෙසු අසම්මාවත්තනාපත්ති අලජ්ජීනං නිස්සයදානාදි පි දසවස්සො ච ආපජ්ජති, [4] වුට්ඨාපිනිං වෙ වස්සානි අනනුබන්ධාදි ඌනදසවස්සා ආපජ්ජන්ති. අබ්‍යා කත චිත්තො ති සුපන්තස්ස භවඞ්ගචිත්තං සන්ධාය වුත්තං. අප්පවාරෙ න්තො ති අනාදරියෙන අප්පවාරෙන්තො කෙනචි පච්චයෙන අප්පවාරෙත්වා කාලපක්ඛ චාතුද්දසෙ සඞ්ඝ පවාරෙන්ත තත්ථ අනාදරියෙන අප්පවාරෙ න්තො තමෙව ආපත්තිං කාලෙ පි ආපජ්ජතීති ජුණ්හ එවා ති නියමො න දිස්සති. පච්ඡිමවස්සං වුත්ථො පන පච්ඡිමකත්තික පුණ්ණමියමෙව පවාරෙතුං ලබ්භතී ති. තත්ථ අප්පවාරණ පච්චයා ආපත්තිං ආපජ්ජමානො එව ජුණ්හ ආපජ්ජතී ති නියමෙතබ්බො ති දට්ඨබ්බං. ජුණ්හ කප්පතී ති එත්ථා පි එසෙවනයො. අපච්චුඛරිත්වා හෙමන්ත ආපජ්ජති ති ඉමිනා වස්සානං "චාතුමාසං අධිට්ඨාතු"න්ති නියමවවනෙනෙව අපච්චුඛරන්තස්ස දුක්කටන්ති දස්සෙති. වස්සානූපගමන අකරණියෙන පක්කමාදයො පි වස්සෙ එව

---

1. ම. විනයෙසිඛාති.
2. සී.මු.ස. & ම.ස. ලොහිතුප්පාදාපත්තිං.
3. ම. රත්තිදිවානං.
4. සී. වුට්ඨාපනාදි චෙවස්සානි.

ආපජ්ජති. වත්ථිකම්මාදිපි ගිලානො එව. අධොතපාදෙහි අක්කමනාදීහිපි අන්තොඑව ආපජ්ජති භික්ඛුනියා අනාපුච්ඡා [1] ආරාමප්පවෙසනාදි ච අන්තොසීමායමෙව. නිස්සයපටිපන්නස්ස අනාපුච්ඡා දිසාපක්කමනාදි ච බහි සීමායමෙව. පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙසන්තියා ආපත්තියා අනාවිකරණා පත්ති සමනුභාසන ඌනවීසති වස්සූපසම්පාදනාදි සබ්බ අධම්ම කම්මාපත්තියො පි සඞ්ඝ එව. අධම්මෙන ගණ්ඩුපොසථාදීසු පි ගණාදි මජ්ඣ එව. අලජ්ජිස්ස සන්තිකෙ නිස්සයගහණාදි පි පුග්ගලස්ස සන්තිකෙ එව [2] ආපජ්ජති. පාළියං "තීණි අධම්මිකානි අමූළ්හවිනයස්ස දානානී"ති යො උම්මත්තකො පි විතික්කම කාලෙ අනුම්මත්තො සඤ්චිච්චෙව ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා භික්ඛූහි පච්ඡා චොදි තො සරමානො එව [න සරාමීති වදති, යො ච සුපිනං විය] සරාමීති වා මුසා වදති, යො ච උම්මත්තකකාලෙ කතං සබ්බ මපි සබ්බෙසං වට්ටතී ති වදති. ඉමෙසං තිණ්ණං දින්නා පි තීණි අමූළ්හවිනයස්ස දානානි අධම්මිකානි. **අප කතත්තො** ති විනයෙ අපකතඤ්ඤූ, තෙනාහ **ආපත්තානාපත්තිං න ජානාති** ති. **දිට්ඨි ඤ්ච අනිස්සජ්ජන්තානං සෙව කම්මං කාතබ්බ** න්ති ඉදං භික්ඛූහි ඔවදියමානස්ස [3] දිට්ඨියා අනිස්සජ්ජන පච්චයා දුක්කටං පාචිත්ති ය මපි වා අවස්සමෙව සම්භවති ති වුත්තං. [4] **මුඛාලම්බර කරණාදි භෙදෙ** ති මුඛභෙරි වාදනාදිප්පභෙදෙ. **උපඝාතෙ** ති විනාසෙති. [5] **විජනීගාහාදි කෙ** ති චිත්තවීජනිං [6] ගාහෙත්වා අනුමොදනාදි කරණෙ ති අත්ථො.

චතුක්කෙසු – **සො** ති ගිහී පරික්ඛාරො **අපාපුරණං දාතු** න්ති ගබ්භං විවරිත්වා අන්තො පරික්ඛාර ඨපනත්ථාය විවරණ කුඤ්චිකං දාතුං. **සඞ්ඝත්ථාය** උපනීතං සයමෙව අන්තො පටිසාමිතු මපි වට්ටති, තෙනාහ [7] **අන්තො ඨපා පෙතු ඤ්ච වට්ටති** ති. ආදිකම්මිකෙසු පඨමං පුරිසලිඞ්ගං **උප්පජ්ජතී** ති ආහ **පඨමං උප්පන්න වසෙනා** ති. පාළියං "අනාපත්ති [8] වස්සච්ඡෙදස්සා"ති වස්ස ච්ඡෙද සම්බන්ධිනියා අනාපත්තියා එවමත්ථො. [9]"මන්තාභාසා"ති මන්තාය පඤ්ඤාය කථනං. **නවම භික්ඛුනිතො පට්ඨායා** ති ඉදං "අනුජානාමි භික්ඛ වෙ අට්ඨන්නං භික්ඛුනීනං යථා බුද්ධං අවසෙසානං යථා [10]ගතික"න්ති වචන තො ආදිතො අට්ඨන්නං භික්ඛුනීනං පච්චුට්ඨා [11] තබ්බත්තා වුත්තං. [12] **ඉධ න කප්පන්ති** ති වදන්තො පි **පච්චන්තිමෙසු ආපජ්ජතී** ති ආදිනා සඤ්චිච්ච කප්පියං අකප්පියන්ති වා අකප්පියං කප්පියන්ති වා කථෙන්තස්ස සබ්බත්ථ දුක්කට න්ති දස්සෙති. "පුබ්බකරණන්ති වුච්චතී"ති අට්ඨකථාසු වුත්තං, තානි ඉධ පරිවාරෙ උඩ්ටානී ති අධිප්පායො. ඉධාධිප්පෙතානි පන දස්සෙ න්තො [13] **ඡන්දපාරිසුඩී** ති ආදිමාහ.

පඤ්චකෙසු – ආපුච්ඡිත්වා චාරස්ස අභාවො ති පිණ්ඩපාතිකස්ස "නිම න්තිතො සභත්තො"ති ඉමස්ස අඞ්ගස්ස අභාවා තෙන සික්ඛාපදෙන තස්ස

1. සී. ගාමප්පවෙසනාදිව.
2. ම. ආපජ්ජති. තීණි.
3. සී. දිට්ඨියො අනිස්සරණ පච්චයා.
4. ම. සා. මුඛලම්බර.
5. සී.මු.ස. & ම.ස. විජනගාහාදිකෙ.
6. සී. ගහෙත්වා.
7. ම.&සී.අන්තොවසාපෙතුඤ්ච
8. ම. & සී. වස්සච්ඡෙදයාති.
[ ] සී. නත්ථි.
9. ම. මන්තභාසාති.
10. ම. කතිකන්ති.
11. සී. තබ්බතො.
12. ම. ඉධ පන කප්පන්තීති.
13. ම. & සී.ඡන්දපාරිසුඩීන්ති.

සබ්බථා අනාපත්තීති අධිප්පායො. **සුසානං නෙත්වා පුන** [1] **ආනීතක** න්ති සුසානෙ පෙතකිච්චං කත්වා [2] නික්ඛමන්තෙහි නහාත්වා ඡඩ්ඩිතානි නිවත්ථ පාරුත වත්ථානි එව [3] වුච්චන්ති. පාළියං "පඤ්චහා කාරෙහී"ති පඤ්චහි අවහාරඞ්ගෙහි. [4] වත්ථුතො පන ගරුකලහුක භෙදෙන පාරාජික ථුල්ලච්චය දුක්කටානි වුත්තානි. ඉත්ථි පුරිස සංයොගාදිකං කිලෙස සම්මදාවාරහෙතුකං **පටිහාන චිත්තකම්මං** නාම. [5] **පඤ්හ සහස්සං** [6] **පුච්ඡී** ති සමථ විපස්සනා කම්මට්ඨානෙසු පඤ්හ සහස්සං සම්මජ්ජිත්වා ඨිතං දහරං පුච්ඡි. ඉතරො පි දහරො අත්තනො ගතමග්ගත්තා සබ්බං විස්සජ්ජෙසි, තෙන ථෙරො පසීදි. **වත්තං** [7] **පරිච්ඡිඤ්ඤි** ති වත්තං නිට්ඨාපෙසි. **කිං ත්වං ආවුසො** ති ආදිකං ථෙරො ඛීණාසවො සම්මජ්ජනානිසංසං සබ්බෙසං පාකටං කාතුං අවොචා ති දට්ඨබ්බං. ජණ්ණුකෙහි පතිට්ඨාය පදචෙතිය න්ති පාඨසෙසො. **චොදනං කාරෙස්සාමි** ති [8] භගවතා අත්තානං චොදාපෙස්සාමි, අත්තානං නිග්ගණ්හා පෙස්සාමී ති අත්ථො. **එත්තකං ගඝහූපග** න්ති එත්තකං අධිකරණවූපසමත්ථාය ගහෙතබ්බවචනන්ති යථා [9] සුත්වා විඤ්ඤාතුං සක්කොති, එවං අනුග්ගණ්හ න්තොති යොජනා. එත්ථ ච අත්තනො භාසපරියන්තං අනුග්ගහෙත්වා [පරස්ස භාසපරියන්තං අනුග්ගහෙත්වාති] එකං අධම්මෙන කරොතීති එකං අපටිඤ්ඤා යා ති එවඤ්ච කත්වා පුරිමෙහි චීහි පඤ්චඞ්ගානි වෙදිතබ්බානි. **වත්ථු** න්ති මෙථුනාදි වීතික්කමං. **කථානුසන්ධි** [10] **විනිච්ඡයානුලොම සන්ධිවසෙන** [11] **වත්ථුං න ජානාතී** ති චොදකෙන වා චුදිතකෙන වා වුත්ත කථානුසන්ධිනා තෙසං වචනං පටිවචනානුරූපෙන වදන්තො කථානුසන්ධිනා [12] වත්ථුං න ජානාති නාම. තඤ්ච සුත්තවිභඞ්ගෙ විනීතවත්ථු සඞ්ඛාතෙ විනිච්ඡයානු ලොමෙනෙව වදන්තො විනිච්ඡයානුලොම සන්ධිවසෙන [13] වත්ථුං න ජානාති නාම. **ඤත්තිකම්මං නාම හොතී** ති ඤත්තිකම්මං නිට්ඨිතං නාම හොතී ති න ජානාතී ති සම්බන්ධො. **ඤත්තියා කම්මප්පත්තො** ති ඤත්තියා නිට්ඨිතාය පි කම්මප්පත්තො එව හොති. [14] අනුසාවනානිට්ඨානෙ එව කම්මං නිට්ඨිතං හොතී ති ඤත්තිකම්මං නිට්ඨිතං නාම හොති, තං ඤත්තියා කාරණං න ජානාතී ති අත්ථො. පාළියං "පඤ්ච විසුඩ්ඩියො"ති ආපත්තිතො විසුඩ්ඩි හෙතු ත්තා විසුඩ්ඩෙහි කත්තබ්බතො ච පාතිමොක්ඛුද්දෙසා වුත්තා.

ඡක්කාදීසු පාළියං – "ඡ අගාරවා"ති බුඩ ධම්ම සඞ්ඝ සික්ඛාසු අප්පමාදෙ පටිසන්ථාරෙ ච ඡ අගාරවා තෙසු එව ච ඡ ගාරවා වෙදිතබ්බා. **ඡබ්බස්ස** [15] **පරමං ධාරෙතබ්බ** න්ති ඉදං විභඞ්ගෙ ආගතස්ස පරමස්ස දස්සනං. පාළියං ආගතෙහි සත්තහී ති "පුබ්බෙව ස්ස හොති මුසා [16] භණිස්සන්තී"ති ආදිනා මුසාවාදසික්ඛාපදෙ ආගතෙහි සත්තහි. **තං කුතෙත්ථ ලබ්භා** ති තං අනත්ථස්ස අවරණං එත්ථ එතස්මිං පුග්ගලෙ ලොකසන්නිවාසෙ වා කුතො කෙන

1. ම. & සී. ආනීතන්ති.
2. ම. නික්ඛන්තෙහි.
3. ම. වුච්චන්ති. පඤ්චහා කාරෙහීති.
4. ම. වත්තතොපන.
5. සී.මු.ස.ම.ස. & ම. පඤ්හා.
6. ම. & සී. පුච්ඡතීති.
7. ම. & සී. පරිච්ඡිඤ්ඤතීති.
8. ම. භගවතො.
9. සී. සුත්වා ච ඤ්ඤාපෙතුං.
10. සී.මු.ස. & ම.ස. විනිච්ඡ යානුසන්ධිවසෙන.
11. ම. වත්ථුං ජානාතීති.
12. ම. & සී. වත්ථුංජානාති.
13. ම වත්ථුංජානාතීනාම.
14. ම. අනුසාවනට්ඨානෙ.
15. ම. පරමං ධාරෙතබ්බන්ති
16. ම. & සී. භණාමීති
[ ] සී. නත්ථි.

කාරණෙන සක්කා ලඬු න්ති ආඝාතං පටිවිනෙති. **සස්සතො ලොකො ති** [1] **ආදිනා වසෙනා** ති "සස්සතො ලොකො, අසස්සතො ලොකො, අන්ත වා ලොකො, අනන්ත වා ලොකො, තං ජීවං තං සරීරන්ති වා, අඤ්ඤං ජීවං අඤ්ඤං සරීරන්ති වා, හොති තථාගතො පරම්මරණා, න හොති තථාගතො පරම්මරණා, හොති ච න හොති ච තථාගතො පරම්මරණා, නෙව හොති න න හොති තථාගතො පරම්මරණා"ති එවං ආගතා දසඅන්තග්ගාභිකා දිට්ඨියො සන්ධාය වුත්තං. **මිච්ඡාදිට්ඨි ආදයො** ති මිච්ඡාදිට්ඨි මිච්ඡාසඞ්කප්පාදයො අට්ඨමිච්ඡාඤ්ඤාණ මිච්ඡාවිමුත්තීහි සඞ්ං දසමිච්ඡත්තා. තත්ථ මිච්ඡාඤ්ඤාණ න්ති මිච්ඡාදිට්ඨි සම්පයුත්තො මොහො. අවිමුත්තස්සෙව විමුත්ති සඤ්ඤිතා මිච්ඡා විමුත්ති නාම. **විපරීතා** ති සම්මාදිට්ඨි ආදයො සම්මා ඤ්ඤාණ සම්මා විමුත්ති පරියොසානා දස. තත්ථ සම්මාවිමුත්ති අරහත්තඵලං, තංසම්පයුත්තං පන ඤ්ඤාණං වා පච්චවෙක්ඛන ඤ්ඤාණං වා සම්මාඤ්ඤාණ න්ති වෙදිතබ්බං.

එකුත්තරිය නයො

නිට්ඨිතො.

උපොසථාදි පුච්ඡාසු පවාරණා ගාථා ති දිට්ඨාදීහි තීහි ඨානෙහි පවාරණා ව.වා එව. එවං වුත්තානං පන ඡන්දෙවිච්ති ලක්ඛණෙන වුත්ත ජාතිභෙදා ගාථා.

මහාවග්ග වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

"අඩ්ඩුඩ්ඩ සතානී"ති පඤ්ඤාසාධිකානි තීණී සතානි. විග්ගහපදෙන මනුස්සවිග්ගහං වුත්තං. "අතිරෙක"න්ති පඨමකඨිනං. "කාළක"න්ති සුඬ කාළකං. "භූත"න්ති භූතාරොචනං. "භික්ඛුනීසු ච අක්කොසො"ති "යා පන භික්ඛුනී භික්ඛුං අක්කොසෙය්‍යා"ති [2] වුත්ත සික්ඛාපදං. "ඓ පි ච භෙදා"ති ඓ සඞ්ඝභෙද සික්ඛාපදානි. අන්තරවාසක නාමෙන අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා හත්ථතො චීවරපටිග්ගහණං වුත්තං. "සුත්ත"න්ති සුත්තං විඤ්ඤාපෙත්වා වායාපනං. "විකාලෙ"ති විකාලභොජනං. "වාරිත්ත"න්ති පුරෙ භත්තං පච්ඡා [3] භත්ත වාරිත්තං. "නහාන"න්ති ඔරෙනඩ මාස නහානං. "චීවරං දත්වා"ති සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන චීවරං දත්වා ඛීයනං. "ගිරග්ග"න්ති නච්චගීතං. "වරියා"ති අන්තොවස්සං [4] වාරිකං වරණං. "තත්ථෙවා"ති වස්සං වුත්ථාය වාරිකං අපක්කමිත්වා තත්ථෙව [5] නිවාසං පටිච්ච පඤ්ඤත්ත සික්ඛාපදං. "ඡන්ද දානෙනා"ති පාරිවාසිකෙන ඡන්දදානෙන. "පාරාජිකානි චත්තාරී"ති භික්ඛුනීනං අසාධාරණානි. "සොළසා"ති ආදිතො පඤ්ච සික්ඛාපදානි කුල

---

1. ම. & සී. ආදිවසෙන. 2. ම. වුත්තං සික්ඛාපදං. 3. ම. භත්තං වාරිත්තං.
4. ම. වාරිකවරණං. 5. ම. & සී. නිවාසනං පටිච්ච.

දූසන ඤ්චා ති ඡ භික්ඛුනීනං අසාධාරණානි දස නිස්සග්ගියානි. "චතුත්තිංසා"ති පඨමකඨින සුඛකාළක චීවරපටිග්ගහණ රූපිය චීවරවායාපන [1] කොසියමිස්සක එළකලොමධොවාපන දුතියපත්තවජ්ජිතානි භික්ඛු විභඞ්ග චාවීසති භික්ඛුනීනං අසාධාරණානි චාදස චා ති චතුත්තිංස. "ඡ පඤ්ඤාස සත"න්ති වෙසාලියාදීසු පඤ්ඤත්තානි චත්තිංස සික්ඛාපදානි ඨපෙත්වා [2] සෙසා ඡ පඤ්ඤාස සතං. "දසගාරය්හා ති" වොසාස අප්පටිසංවිදිත සික්ඛාපදචය ඤ්ච ඨපෙත්වා සෙසානි දසපාටිදෙසනීයානි චෙ සත්තති සෙඛියානි සුරුසුරුකාරක සාමිසෙන හත්ථෙන පානීයථාලක පටිග්ගහණ සසිත්ථක පත්තධොවනානි තීණි ඨපෙත්වා සෙසානි සෙඛියානි. "සෙය්‍යා"ති අනුපසම්පන්නෙන සහසෙය්‍ය සික්ඛාපදං. "ඛණනෙ"ති පඨවිඛණනං. "ගච්ඡ දෙවතෙ"ති භූතගාම සික්ඛාපදං වුත්තං. "සප්පාණකං සිඤ්චා"ති සප්පාණොදක සිඤ්චනං. "මහාවිහාරො"ති මහල්ලකවිහාරො. "අඤ්ඤ"න්ති අඤ්ඤවාදකං. "චාර"න්ති යාව චාරකොසා අග්ගළ ට්ඨපනං. "සහධම්මො"ති සහධම්මිකං වුච්චමානො. "පයොපාන"න්ති සුරු සුරු කාරක සික්ඛාපදං. "එළකලොමො"ති එළකලොම ධොවාපනං. "පත්තො චා"ති දුතියපත්තො. "ඔවාදො"ති භික්ඛුනූපස්සයං උපසඞ්කමිත්වා ඔවාදො. "භෙසජ්ජ"න්ති [3] චතුමාසප්පච්චයපවාරණ සික්ඛාපදං. "අරඤ්ඤකො"ති චතුත්ථ පාටිදෙසනියං. "ඔවාදො"ති ඔවාදය වා සංවාසාය වා අගමනං.

යෙ ච යාව තතියකා ති පඤ්හස්ස "ඉමෙ ඛො යාවතතියකා"ති විස්සජ්ජනං වත්වා තදනන්තරං "සාධාරණං අසාධාරණ"න්ති ආදි ෂඤ්හානං විස්සජ්ජනෙ වත්තබ්බෙ යස්මා තං අවත්වා [4]"කති චෙජ්දනකා"ති ආදිකෙ අට්ඨ පඤ්හෙ අන්තරා විස්සජ්ජෙත්වා [5] තෙසං අනන්තරා "වීසං චෙ සතානි භික්ඛුනං = පෙ = [6] ඡ චත්තාලීස භික්ඛුනං භික්ඛුනී හි අසාධාරණා"ති ආදිනා උපක්කමෙනෙ ච සාධාරණාදි පඤ්හා විස්සජ්ජිතා, තස්මා [7] තස්ස උපක්කම විස්සජ්ජනස්ස කාරණං දස්සෙතුං **යස්මා පන යෙ ච යාව තතියකා ති අයං පඤ්හො** ති ආදිමාහ. **ධොවන ඤ්ච** [8] **පටිග්ගහො** ති ආදි ගාථා අට්ඨකථාචරියානං [9] ගාථා. **ඡබ්බස්සානි නිසීදන** න්ති චෙ සික්ඛා [10] පදානි. **චෙ ලොමා** ති තියොජනාතික්කම ධොවාපන වසෙන චෙ එළකලොම සික්ඛාපදානි. **වස්සිකා රඤ්ඤකෙන චා** ති වස්සිකසාටික පරියෙසන අරඤ්ඤකෙසු සෙනාසනෙසු විහරණ සික්ඛාපදෙන සහ. **පණ්ත** න්ති පණ්ත භොජන විඤ්ඤාපනං. [11] **ඌන** න්ති ඌනවීසති වස්සුපසම්පාදනං. **මාතුගාමෙන සඞ්** න්ති සංවිධාය ගමනං වුත්තං. **යා සික්ඛා** ති යං සික්ඛාපදං. **නිසීදනෙ ච යා සික්ඛා** ති පමාණාතික්කන්ත නිසීදන කාරාපනෙ යං සික්ඛාපදං, තථා **වස්සිකායා ච සාටිකා** ති එත්ථා පි.

---

1. ම. කොසෙය්‍යමිස්සක.
2. සී. සෙසානි.
3. ම. චතුමාසපච්චයා.
4. ම. කතිචෙජ්දකානි.
5. සී. තෙසං පඤ්හෙ අන්තරාවිස්සජ්ජෙත්වා.
6. ම. & සී. ඡ චත්තාලීසං.
7. ම. තං උපක්කම විස්සජ්ජනකාරණං.
8. ම. & ම.සා. පටිග්ගාහොති.
9. ම. ගාථාව.
10. සී. පදානි ගහිතානි.
11. සී.මු.ස. & ම.ස. ජානං.

පාළියං සතං සත්තති සට්ඨිහි ච ඉමෙ හොන්ති උභින්නං අසාධාරණා නී ති භික්ඛූනං [1] භික්ඛුනීහි අසාධාරණා ඡ චත්තාරීස භික්ඛුනීනං භික්ඛූ හි අසාධාරණා තිංසාධිකං ඡ සත ඤ්චා ති එවං උභින්නං අසාධාරණා ච ඡ සත්තති අධිකං සතං සික්ඛාපදානී ති අත්ථො. "සතං සත්තති චත්තාරී"ති උභින්නං සාධාරණසික්ඛානං ගණනා චතුසත්තති අධිකං සතං සික්ඛාපදානීති අත්ථො. විභත්තියො ති ආපත්තික්ඛන්ධා චෙව උපොසථ පවාරණාදයො ච අධිප්පෙතා, තෙ හි පාරාජිකාදි භෙදෙන භික්ඛූ උපොසථාදි භෙදෙන ච [2] විභජියන්ති, තෙනහ "විභත්තියො"ති ආදි. තෙස න්ති අට්ඨන්නං පාරාජිකාදීනං. මීහි ති ආදි විවාදාධිකරණාදීනං සමථෙහි වූපසම දස්සනං. ඉදන්ති "පාරාජිකන්ති යං වුත්ත"න්ති ආදිනා වුත්තං වචනං සන්ධාය වදති, ඉද ඤ්හි හෙට්ඨා "ගරුක ලහුක"න්ති ආදිනා උඩට පඤ්ඤෙහසු අනාගත මපි සබ්බානි එතානි [3] බ්‍යාකරොහි හන්ද වාක්‍යං සුණොම තෙ ති එත්ථ යථා වුත්තානි අඤ්ඤානි පි සබ්බානි එතානි [3] බ්‍යාකරොහි හන්ද වාක්‍යං සුණොමා ති එවං ගහිතමෙවා ති දස්සෙන්තො [4] ඉමිනා පන ආයාචන වචනෙන සඞ්ගහිතස්සා ති ආදි වුත්තං. අතිවස්සතී ති ඔවස්සති, වස්සොදකං පවිසතී ති අත්ථො. [ධම්මාන න්ති යථා චතුප්පච්චයෙ ධාරයතී ති ධම්මො, තෙසං තෙ නාහ "සඞ්ඛතධම්මාන"න්ති.] ගාථා සඞ්ගණ්ණික න්ති ගාථාසඞ්ගහො තෙ තෙ අත්ථා [5] ගාථාහි සඞ්ගහෙත්වා ගණ්ණියන්ති [6] කථියන්ති එත්ථාති හි = ගාථා සඞ්ගණ්ණිකං.

අලං ආවුසොති [7] අත්ථපච්චත්ථිකෙ සඤ්ඤාපෙත්වා ති පත්ත චීවරාදි අත්ථාය අලං භණ්ඩනාදි කරණන්ති විවාදාදීසු දොස දස්සනමත්තෙන සඤ්ඤාපෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං ඛමාපෙත්වා වූපසමෙන්ති, න පන අඤ්ඤමඤ්ඤං ආපත්තානාපත්ති දස්සන වසෙනා ති අධිප්පායො, තෙනාහ පාළිමුත්තක විනිච්ඡයෙනෙ වා ති. වීසමානි කායකම්මාදීනි නිස්සිතො භික්ඛු විසමනිස්සිතො නාම. මිච්ඡාදිට්ඨි නිස්සිතො ගහණ නිස්සිතො. බලවන්තෙ පුරිසෙ නිස්සිතො බලවනිස්සිතො නාමා ති දස්සෙන්තො එකො විසමානී ති ආදි මාහ. ආපත්තිං නිස්සාය [8] උප්පජ්ජනක ආපත්ති වසෙනා ති පරෙසං අත්තනො ච ආපත්තිං පටිච්ඡාදෙන්තානං වජ්ජපටිච්ඡාදීනං පාරාජිකාදි ආපත්තිමෙව සන්ධාය වුත්තං, න සබ්බාපත්තියො. කිච්චං නිස්සාය උප්පජ්ජනක කිච්චාන න්ති උක්ඛෙපනීයාදි කම්මං නිස්සාය උප්පජ්ජනකානි තදනුවත්තිකා භික්ඛුනී යාවතතියානු [9] සාවනානං කිච්චානං වසෙන, න සබ්බෙසං කිච්චානං [10] වසෙනාති අත්ථො.

පාළියං "කතිහි අධිකරණෙහී"ති පුච්ඡාය "එකෙන අධිකරණෙන කිච්චාධිකරණෙනා"ති වුත්තං. "කතිසු ඨානෙසූ"ති පුච්ඡාය "තීසු ඨානෙසු සඞ්ඝමජ්ඣෙ ගණමජ්ඣෙ පුග්ගලස්ස සන්තිකෙ"ති වුත්තං. "කතිහි සමථෙහී"ති

1. ම. භික්ඛුනීහි සාධාරණා, 5. සී. ගාථාහි සඞ්ගහෙත්වා ගණ්ණිස්සන්ති. [ ] ම. නත්ථි.
2. සී. විභජිස්සන්ති. 6. සී. කථිස්සන්ති. 9. සී. සාවනාදීනං කම්මානං.
3. සී. බ්‍යාකරොති. 7. සී. මු. ස. & ම. ස. අත්තපච්චත්ථිකෙ.
4. ම. & සී. ඉමිනා ආයාචන. 8. ම. උප්පජ්ජනකම්ම. 10. ම. වසෙනාති, පාළියං.

පුච්ඡාය "තීහි සමථෙහී"ති වුත්තං. තීහි පි එතෙහි එකො වූපසමනප්ප කාරො ව පුච්ඡිතො විස්සජ්ජිතො වා ති වෙදිතබ්බො. **විවාදාධිකරණං හොති අනුවාදාධිකරණ** න්ති ආදිසු විවාදාධිකරණ මෙව [1] අනුවාදාධිකරණා දීපි හොතී ති පුච්ඡාය විවාදාධිකරණං විවාදාධිකරණමෙව හොති අනුවාදා දයො න හොන්තී ති විස්සජ්ජනං. අධිකරණ පුච්ඡාවිස්සජ්ජනෙ පාළියං [2] "විපච්චයතාය වොහාරො"ති විරූප විපාකාය අඤ්ඤමඤ්ඤං දුක්ඛුප්පාද නාය කාය වචී වොහාරො. [3] "මෙධග"න්ති [4] වුඩ්ඪප්පත්තො කලහො. "අනු සම්පවඞ්කතා"ති විපත්ති [5] චොදනාය අනු අනු සංයුජ්ජන වසෙන නින්නතා. "අබහුස්සහනතා"ති අතිවිය සඤ්ජාතුස්සාහතා. "අනුබලප්පදාන"න්ති [6] චො දකාන මපි උපත්ථම්භකරණං. **කම්මසඞ්ගහා භාවෙනා** ති සඞ්ඝ සම්මුඛතාදි ප්පත්තස්ස සම්මුඛා විනයස්ස සඞ්ඝාදීහි කත්තබ්බ කිච්චෙසු සඞ්ගහා භාවා.

අධිකරණභෙද වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

දුතියගාථා සඞ්ගණිකාය – "චොදනා කිමත්ථායා"ති ආදිකා පුච්ඡා උපාලි ත්ථෙරෙන කතා. "චොදනා සාරණත්ථායා"ති ආදි විස්සජ්ජනං භගවතා වුත්තං, උපාලිත්ථෙරො සයමෙව පුච්ඡිත්වා විස්සජ්ජනං අකාසී ති පි වදන්ති.

මන්තගගහණ න්ති තෙසං විචාරණා ගහණං. සුත්තන්තිකත්ථෙරානං විනයධරත්ථෙරාන ඤ්ච අධිප්පාය ගහණ න්ති අත්ථො. **පාටෙක්කං පාටෙක්කං විනිච්ඡය සන්තිට්ඨාපනත්ථ** න්ති තෙසං පච්චෙකං අධිප්පායං ඤත්වා තෙහි සමුට්ඨාපිත නය මපි ගහෙත්වා විනිච්ඡය පරියොසාපනත්ථ න්ති අධිප්පායො. "මා ඛො තුරිතො අභණී"ති ආදිනා අභිමුඛෙ ඨිතං කිඤ්චි අනුවිජ්ජකං ඔවදන්තෙන විය ථෙරෙන [7] අනුවිජ්ජකවත්තං කථිතං. [8] **අනුයුඤ්ජන වත්ත** න්ති අනුයුජ්ජනක්කමං, තං පන යස්මා සබ්බසික්ඛාපද වීතික්කම විසයෙ පි තං තං සික්ඛාපදානුලොමෙන කත්තබ්බං, තස්මා **සික්ඛාපදානු ලොමික** න්ති වුත්තං. **අත්තනො ගතිං නාසෙතී** ති අත්තනො සුගති ගමනං විනාසෙති. **අනුසන්ධිත** සද්දො භාවසාධනො ති ආහ **අනුසන්ධිත** න්ති **කථානුසන්ධි** ති. **වත්තානුසන්ධිතෙනා** ති එත්ථා පි එසෙ ව'නයො. **වත්තානුසන්ධිතෙනා** ති ආචාරානුසන්ධිනා, ආචාරෙන සඞ්ං සමෙන්තියා පටිඤ්ඤායා ති අත්ථො, තෙනාහ [9] **යා අස්සවත්තෙනා** ති ආදි.

පාළියං "**සඤ්චිච්ච ආපත්ති**"න්ති ආදි **අලජ්ජී ලජ්ජී ලක්ඛණං** භික්ඛු භික්ඛුනීනං වසෙන වුත්තං තෙස ඤ්ඤෙ ව සබ්බප්පකාරතො සික්ඛාපදාධි කාරත්තා. සාමණෙරාදීන මපි සාධාරණ වසෙන පන සඤ්චිච්ච යථාසකං සික්ඛාපද වීතික්කමනාදිකං අලජ්ජී ලජ්ජී ලක්ඛණං වෙදිතබ්බං. **කථානු**

---

1. සී. අනුවාදාධිකරණාදීපිතා. 4. සී. වුද්ධිප්පත්තො. 8. ම. යුඤ්ජනවත්තන්ති.
2. මු.සී.පරිවාර. විපච්චයතා වොහාරො. 5. සී. භෙදනාය අනුසංයුජ්ජනං. 9. ම. යාව අවසවත්තෙ නාති.
3. මු.සී.පරිවාර. මෙධකං. 6. සී. භෙදකානම්පි.
7. ම. අනුවිජ්ජකත්තං,

[1] **සන්ධිවචන** න්ති චුදිතක අනුවිජ්ජකානං කථාය අනුසන්ධියුත්තං වචනං න ජානාති, තෙහි එකස්මිං කාරණෙ වුත්තෙ සයං තං අසල්ලක්ඛෙත්වා අත්තනො අභිරුචිතමෙව අසම්බන්ධිතත්තාති අත්ථො. **විනිච්ඡයානු සන්ධිවචන ඤ්චා** ති අනුවිජ්ජකෙන කතස්ස ආපත්තා නාපත්ති විනිච්ඡයස්ස අනුගුණං සම්බන්ධ වචන ඤ්ච.

පාළියං "**යං ඛො ත්ව**"න්ති ආදිසු ත්වං ආවුසො යං ඉමං භික්ඛුං චොදෙසි, තං කිම්හි දොසෙ චොදෙසි, කතරාය විපත්තියා චොදෙසී ති අත්ථො. **එවං සබ්බත්ථ. අසුඛ පරිසඞ්කිතො** ති අසුඛාය අට්ඨානෙ උප්පන්නාය පරිසඞ්කාය පරිසඞ්කිතො, **තෙනාහ අමූලක පරිසඞ්කිතො** ති. පාළියං "**උපොසථො සාමග්ගත්ථායා**"ති විසුඛානං භික්ඛූනං [2] අඤ්ඤමඤ්ඤං නිරපෙක්ඛා අහුත්වා **උපොසථෙ** [3] උපොසථට්ඨානං සන්නිපතිත්වා "පාරිසුඛිං ආයස්මන්තො ආරොචෙථ" "පරිසුඛෙත්ථායස්මන්තො" "පරිසුඛො අහං ආවුසො"ති ආදිනා අඤ්ඤමඤ්ඤං [4] පාරිසුඛි වීමංසනා රොචන වසෙන අයුත්තෙ විචජ්ජෙත්වා යුත්තෙ හෙව කාය චිත්ත සාමග්ගි කරණත්ථාය. "විසුඛත්ථාය පවාරණායා"ති දිට්ඨ සුතාදීහි අඤ්ඤමඤ්ඤං කථාපෙත්වා විසුඛි සම්පාදනත්ථායා ති අත්ථො. **උභො පෙතෙ** ති ආමිස පුග්ගල [5] නිස්සයනෙ එතෙ උභො.

තත්‍ර හි ති තස්මිං සන්නිපාතෙ. [6] **අත්ත පච්චත්ථිකා** ති ලජ්ජී පෙසලස්ස චොදක [7] පාපගරහී පුග්ගලස්ස අනත්ථකාමා වෙරී පුග්ගලා. **සාසන පච්චත්ථිකා** ති අත්තනො අනාචාරානුගුණං බුඩවචනං පකාසෙන්තො තණ්හා ගතිකා දිට්ඨිගතිකා ච. **අජ්ඣො** [8] **ගහෙත්වා** ති අලජ්ජි අභිභවන වසෙන සඞ්ඝ මජ්ඣං පවිසිත්වා. **සො සඞ්ගාමාවචරො** ති සො චොදකො සඞ්ගාමාවචරො නාම. **දිට්ඨ සුත මුත මපි රාජකථාදික** න්ති දිට්ඨ සුත වසෙනෙ ච රාජ චොරාදි කථං මුතවසෙන පි අන්නාදි කථ ඤ්ච අකථෙන්තෙනා ති යොජෙ තබ්බං. [9] **කප්පියා කප්පිය නිස්සිතා වා** ති ආදිසු රූපාරූප පරිච්ඡෙදපදෙන සකල [10] අභිධම්ම පිටකත්තං දස්සෙති. සමථාචාරාදීහි පටිසංයුත්ත න්ති සකල [11] සුත්තන්ත පිටකත්තං, **තත්ථ සමථාචාරො** නාම සමථභාවනාක්ක මො, **තථා විපස්සනාචාරො. ඨාන නිසජ්ජවත්තාදි නිස්සිතා** ති සඞ්ඝ මජ්ඣාදීසු ගරුචිත්තීකාරං පච්චුපට්ඨපෙත්වා ඨානා තික්කමන නිස්සිතා චෙව චුද්දස මහාවත්තාදි වත්ත නිස්සිතා ච. ආදි සද්දෙන අපිච්ඡතාදි නිස්සිතා චාති අත්ථො. **පඤ්ඤෙහ උප්පන්නෙන** ති කෙනචි උප්පන්නෙ පඤ්ඤෙහ පුච්ඡිතෙ, ඉදඤ්ච උපලක්ඛණ මත්තං, යං කිඤ්චි උපට්ඨිතං ධම්මං භාසස්සූති අධිප්පායො. **කුලපදෙසො** නාම ඛත්තියාදි ජාතිය මපි කාසීක රාජකුලාදි කුල විසෙසො. **එතමෙවාහ කුලපදෙසො ඛත්තිය කුලාදි** [12]**වසෙනෙ ච වෙදි තබ්බො** ති. **සන්නිපාත මණ්ඩලෙ** ති අත්තනො අනුවිජ්ජමානප්පකාරං

---

1. ම. සන්ධිකවචනන්ති.
2. ම. අඤ්ඤොඤ්ඤ නිර පෙක්ඛො.
3. ම. උපොසථෙ උපොසථෙ සන්නිපතිත්වා.
4. ම.1. පරිසුද්ධි.
5. සී. නිදස්සනෙ.
6. ම. & සී. අත්ථ.
7. සී. පාපගරහා.
8. ම. ගාහිත්වාති. සී.මු.ස. & ම.ස. ගාහෙත්වා
9. සී.මු.ස. & ම.ස. අකප්පිය කප්පිය.
10. ම. අභිධම්මත්ථපිටකත්තං.
11. සී. සුත්තපිටකත්තං
12. ම. & සී. වසෙන.

සඞ්ඝස්ස ඤ්ඤාපනත්ථං උට්ඨාය සඞ්ඝසන්නිපාත මජ්ඣෙ ඉතො විතො ච පරෙසං මුඛං ඔලොකෙන්තෙන න වරිතබ්බං. යථා නිසින්නෙනෙව ධම්ම විනයානුගුණං විනිච්ඡයං යථා සබ්බෙ සුණන්ති තථා වත්තබ්බ න්ති අත්ථො.

පාළියං "අවණ්ඩිකතෙනා"ති අකත වණ්ඩ භාවෙන, අඵරුසෙනා ති අත්ථො. "හිතානු කම්පිනා"ති එතෙන මෙත්තා පුබ්බභාගො වුත්තො. "කාරුණිකෙන භවිතබ්බ"න්ති ඉමිනා අප්පණාප්පත්ත කරුණා වුත්තා. [1]"හිතපරිසක්කිනා"ති ඉමිනා කරුණා පුබ්බභාගො, තෙනාහ කරුණා ච කරුණා පුබ්බභාගො ච උපට්ඨපෙතබ්බොති අයං පදචයෙ පි අධිප්පායො ති. [2] ලජ්ජියා ති ලජ්ජිනි. අනුයොග වත්තං කථාපෙත්වා ති "කාලෙන වක්ඛාමී"ති ආදිනා වුත්තා වත්තා. අනුයුජ්ජනා චාරක්කමෙනෙ ච අනුයුජ්ජනං අනුයොගවත්තං නාම, තං කථාපෙත්වා [තෙනෙව කමෙන අනුයුජ්ජාපෙත්වා] ති අත්ථො. උජු මද්දවෙනා ති එත්ථ අජ්ඣාහරිතබ්බපදං දස්සෙති උපචරිතබ්බො ති. ධම්මෙසු ච පුග්ගලෙසු චා ති ඉදං මජ්ඣත්තෙන භවිතබ්බ න්ති පකතෙන සම්බන්ධිතබ්බ න්ති ආහ ධම්මෙසු ච පුග්ගලෙසු ච = පෙ = මජ්ඣත්තො ති වෙදිතබ්බො ති, යඤ්හි යත්ථ කත්ථචි කත්තබ්බං, තං තත්ථ අතික්කමන්තො මජ්ඣත්තො නාම න හොති, ධම්මෙසු ච ගාරවො කත්තබ්බො, පුග්ගලෙසු පන මෙත්තාභාවෙන [3] පක්ඛපාත ගාරවො, තස්මා ඉමිං විධිං [4] අනතික්කන්තොව තෙසු මජ්ඣත්තො ති වෙදිතබ්බො. සංසන්දනත්ථ න්ති ආපත්ති වා අනාපත්ති වා ති සංසයෙ ජාතෙ සංසන්දිත්වා නිච්ඡයකරණත්ථං වුත්තන්ති අධිප්පායො. [5] අත්ථදස්සනත්ථායා ති සාධෙතබ්බස්ස ආපත්තාදි උපමෙය්‍යත්ථස්ස [චොදක චුදිතකෙ අත්තනො පටිඤ්ඤාය එව ස] රූප විභාවනත්ථං. අත්ථො ජානාපනත්ථායා ති එවං විභාවිතො අත්ථො චොදක චුදිතක සඞ්ඝානං ඤ්ඤාපනත්ථාය නිජ්ඣාපනත්ථාය සම්පටිච්ඡාපනත්ථායා ති අත්ථො. පුග්ගලස්ස ඨපනත්ථායා ති චොදක චුදිතකෙ අත්තනො පටිඤ්ඤාය එව ආපත්තියං අනාපත්තියං වා පතිට්ඨාපනත්ථාය. සාරණත්ථායා ති පමුට්ඨා සාරාපනත්ථාය. සවචනීය කරණත්ථායා ති දොසෙ සාරිතෙ පි සම්පටිච්ඡිත්වා පටිකම්මං අකරොන්තස්ස සවචනීය කරණත්ථාය. න තෙ අපසාදෙතබ්බා ති ඉදං අධිප්පෙතත්ථ දස්සනං. තත්ථ අවිසංවාදකට්ඨානෙ ඨිතා එව න අපසාදෙතබ්බා, න ඉතරෙති දට්ඨබ්බං. අප්පච්චය පරිනිබ්බානත්ථායා ති ආයතිං පටිඝන්ධියා [6] අකරණභූත පරිනිබ්බානත්ථාය, පරිනිබ්බානං හි නාම ඛීණාසවානං සබ්බපච්ඡිමා චුතිචිත්ත කම්මජ රූප සඞ්ඛාතා [7] ඛන්ධා, තෙ ච සබ්බාකාරතො සමුච්ඡින්නා නුසයතාය පුනබ්භවාය අනන්තරාදි පච්චයා න හොන්ති, අඤ්ඤෙහි ච තණ්හාදි පච්චයෙහි විරහිතත්තා, තස්මා අප්පච්චය පරිනිබ්බාන න්ති [8] වුච්චති. න න්ති විමුත්ති ඤ්ඤාණ දස්සනං, [9] තෙනෙවාහ තස්මි න්ති. විනයමත්තනා ති විනය විනිච්ඡයො. සොතාවධාන න්ති සොතස්ස ඔදහනං, සවන න්ති අත්ථො. තෙනාහ ඝං උප්පජ්ජති ඤ්ඤාණ න්ති. යථා වුත්තාය

1. සී.මු.පරිවාර. හිතපරිසංකිනා. 4. සී. අනතික්කන්තො. 7. සී. ඛන්ධාවෙදනා සබ්බාකාරතො.
2. සී.මු.ස. ලජ්ජිකා. 5. ම. අත්ථනිදස්සනායාති.
3. ම. පක්ඛාපාත. 6. ම. අකාරණභූත. 8. සී. වුච්චන්ති.
9. ම. තදෙවාහ. [ ] සී. නත්ථි.

විනය සංවරාදි කාරණ පරම්පරාය [1] විමුත්තියා එව [2] පධානත්තා සා පුන විවිත්තස්ස විමොක්ඛො ති උඩ්ඩො ති ආහ අරහත්තඵල සඞ්ඛාතො විමොක්ඛො ති. අථවා යො යං කිඤ්චි ධම්මං අනුපාදියිත්වා පරිනිබ්බාන වසෙන විත්තස්ස විත්ත [3] සන්තතියා තප්පටිබඩ කම්මජරූප සන්තතියා ච විමොක්ඛො විමුච්චනං අපුනප්පවත්ති වසෙන විගමො එතදත්ථාය [4] එතස්ස විගමනත්ථාය එවකතා ති එවං [5] නිගමනවසෙන පෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. අනුයොගවත්ත ගාථාසු "කුසලෙන බුඩ්මතා"ති සම්මාසම්බුඩෙන. "කත"න්ති නිබ්බත්තිතං, පකාසිත න්ති අත්ථො. තෙනෙ වා ති ආදිසු තෙනෙව කතස්ස [6] අජානන්තෙයෙ ව පුබ්බාපරං අජානන්තස්ස, අඤ්ඤස්සපි හි භික්ඛුනො යං [7] කතාකතං හොති, තම්පි න ජානාතී ති අත්ථො. [8] අත්තනො සදිසායා ති යථා වුත්තෙහි දොසෙහි යුත්තතාය අත්තනො [9] සදිසාය.

මහා සඞ්ගාමෙ පාළියං – "සඞ්ගාමාවචරෙනා"ති අනුවිජ්ජකං සන්ධාය වුත්තං. "චත්ථු"න්ති මෙථුනාදි වීතික්කමො. "නිදාන"න්ති වෙසාලි ආදි පඤ්ඤත්තිට්ඨානං. "පුග්ගලො අකාරකො ජානිතබ්බො"ති එත්ථ සඞ්ඝ වා ගණෙ වා පරිණායකභූතො පුග්ගලො ති දට්ඨබ්බං. විසට්ඨි සික්ඛාපද න්ති නීලාදි දසන්නං සුක්කානං මොචන වසෙන වුත්තං සුක්කවිසට්ඨි සික්ඛාපදං, තං හි තෙලාදි මන්දවණ්ණානං නීලාදි පචුරවණ්ණානං [10] වසෙන වණ්ණා වණ්ණා ති වුත්තං, පචුරත්ථෙ හි ඉධ [11] අවණ්ණා ති අකාරො. යාව අක නිට්ඨ බ්‍රහ්මානො විධා හොන්තී ති එත්ථ අවිහාදි සුඩාවාසිකා අඤ්ඤභූමීසු අරියා ධම්මවාදී පක්ඛං එව භජන්ති, ඉතරෙ දුවිධම්පී ති දට්ඨබ්බං.

කඨිනෙ – අනාගත වසෙනා ති උදකාහරණාදි පයොගෙ උප්පන්නෙ පච්ඡා ධොවනාදී පුබ්බකරණස්ස උප්පත්තිතො තප්පයොගස්ස අනාගත වසෙනෙ ව අනන්තරපච්චයො. පච්චයත්තඤ්ච ස්ස කාරියභූතස්ස යස්මා නිප්ථාදෙතබ්බතං නිස්සාය පච්චයා පවත්තා, න විනා තෙන, තස්මා තෙන පරියායෙන වුත්තං, [12] න සභාවතො, එවං සබ්බත්ථ, තෙනාහ පයොගස්ස ගී ති ආදි. තත්ථ "පයොගස්ස සත්තවිධම්පි පුබ්බකරණං පච්චයො හොතී"ති සම්බන්ධො. කාරණමාහ යස්මා ති ආදි. පුබ්බකරණස්සත්ථායා ති පුබ්බකරණස්ස නිප්ථාදනත්ථාය. පුරෙ ජාත පච්චයො ති පුරෙජාත පච්චයස්ස විසයො. [13] එසො ති පයොගො. ධොවනාදි ධම්මෙසු එකම්පි [14] අත්තනා පුරෙජාත පච්චයභූතං ධම්මං න ලභති. අත්තනො උප්පත්තිතො පුරෙ ජාතස්ස පුබ්බකරණස්ස අභාවා ති අත්ථො. ලභතී ති පච්ඡාජාත පච්චයත්තං පුබ්බකරණං ලභති, පච්ඡාජාත පච්චයො හොතී ති අත්ථො.

---

1. සී. විමුත්ති ච යා එව ධාරණතො.
2. ම. පට්ඨානත්තා.
3. ම. සන්තතියාපටිබඩ.
4. { ම.1.එතස්ස විගත ථාමස්සත්ථායාති එවං. ම.2.එතස්ස ගත ථාමස්සත්ථායාති එවං.
5. ම. නිගම්වසෙන.
6. සී. අජානනෙනෙව.
7. ම. කාතබ්බං හොති,
8. { සී මු.ස.&ම.ස. අත්තනොපරිස සදිසාය. සී. අත්තනොපරිසායාති.
9. සී. පරිසාය.
10. ම. වසෙන වණ්ණොති.
11. ම. & සී. අවණ්ණොති.
12. ම. න සභාවතො සබ්බත්ථ.
13. ම. එසාති.
14. ම. අත්තනො,

පාළියං "පණ්ණරස ධම්මා සහජාතපච්චයෙන පච්චයො"ති එත්ථ පුබ්බ කරණස්සාති වා පයොගස්සාති වා අඤ්ඤස්ස කස්සචි පච්චයුප්පන්නස්ස අපරා මට්ඨත්තා පණ්ණරසධම්මා සයං අඤ්ඤමඤ්ඤ සහජාතපච්චයෙන පච්චයො ති එවම ත්ථො [1] ගහෙතබ්බො තෙහි සහ උප්පජ්ජනකස්ස අඤ්ඤස්ස අභාවා, එවං උපරි සබ්බත්ථ, තෙනාහ **සහජාත පච්චයං පනා** ති ආදි. "මාතිකා ච පළිබොධා චා"ති එත්ථ චසද්දෙන පඤ්චා නිසංසානි ගහිතානී ති දට්ඨබ්බං. එවං "මාතිකාන ඤ්ච පළිබොධාන ඤ්චා"ති එත්ථාපි, තෙහි පි අත්ථො අනන්තරමෙ ච මාතිකාදීහි සහ ජායන්ති, තෙනෙව **පණ්ණරස ධම්මා සහජාත පච්චයෙන පච්චයො** ති වුත්තා. "ආසා"ති චීවරාසා. "වත්ථූ"ති ආසාය නිමිත්ත භූතං අනුප්පන්න චීවරං. දස්සාම කරිස්සාමා ති හි දායකෙහි පටිඤ්ඤාත චීවරං නිස්සාය අනන්තරං උප්පජ්ජමානා චීවරාසා අනන්තර පච්චයාදි භාවෙන වුත්තා. "ආසානඤ්ච අනාසානඤ්චා"ති ලබ්භමානක චීවරෙ උප්පජ්ජනක චීවරාසා නඤ්ච ච අලබ්භමානෙ චීවරෙ උප්පජ්ජනක අනාසාන ඤ්ච ආසානං තබ්බි ගමානඤ්චා ති අත්ථො, ඛණෙ ඛණෙ උප්පත්ති භෙදං සන්ධාය "ආසාන"න්ති බහුවචනං කතං, ආසාය අනාසාය චා ති අත්ථො, තෙනාහ [2] "ආසාච අනාසා චා"ති ඡ චීවරානි ති ඛොමාදීසු ඡසු අඤ්ඤතරං සන්ධාය වුත්තං, සබ්බසඞ්ගාහිකවසෙන පන චීවරානී ති බහුවචනං කතං.

පාළියං පනෙත්ථ "වත්ථුආසා ච අනාසා චා"ති ආදිසු අත්ථතෙ කඨිනෙ ආනිසංස වසෙන උප්පජ්ජනක පච්චාසා චීවරං වත්ථූ ති වුත්තං. කඨිනචීවරං හෙතුපච්චය සද්දෙහි වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. "පච්චුඩාරො තීහි ධම්මෙහී"ති ආදි කඨිනුඩාරත්ථාය තිචීවරතො අඤ්ඤං වස්සිකසාටිකාදිං පච්චුඩරිතුං අධිට්ඨහිත්වා අත්ථරිතුඤ්ච න වට්ටතී ති දස්සනත්ථං වුත්තං. "චචීභෙදෙනා"ති එතෙන කෙවලං කායෙන කඨිනත්ථාරො න රුහතී ති දස්සෙති. [3] **යෙසු රූපාදි ධම්මෙසූ** ති පුරිමවස්සං වුත්ථා භික්ඛූ පඤ්චහි අනූනො සඞ්ඝො චීවර මාසො ධම්මෙන සමෙන සමුප්පන්නං චීවරන්ති එවමාදිසු යෙසු රූපාරූප ධම්මෙසු. **සතී** ති සන්තෙසු. **මිස්සිභාවො** ති සංසග්ගතා සමූහපඤ්ඤත්ති මත්තං, තෙනාහ **න පරමත්ථතො එකො ධම්මො අත්ථී** ති. **එකතො උප්පජ්ජන්තී** ති කඨිනුඩාරෙන සහ උප්පජ්ජමානාරහා හොන්තී ති අත්ථො, කඨිනත්ථාරතො හි පභුති සබ්බෙ කඨිනුඩාරා තං තං කාරණන්තර මාගම්ම උප්පජ්ජන්ති, තස්මා සබ්බෙ **එකුප්පාදා** නාම ජාතා. තෙසු අන්තරුබ්භාර සහුබ්භාරා වෙ එව තං විහාරං අනත්ථත කඨින විහාරසදිසං [4] කරොන්තා සයං සකලෙන කඨිනත්ථාරෙන සහ නිරුජ්ඣන්ති උඩාරභාවං පාපුණන්ති. අවසෙසා පන තං තං පාටිපුග්ගලිකමෙව කඨිනත්ථාරං චින්නං පළිබොධානං උපච්ඡින්දනවසෙන නිරොධෙන්තා සයං උඩාර භාවං පාපුණන්ති, න සකලං කඨිනත්ථාරං, කඨිනුඩාරඤ්ච නිරොධො නාම තං තං කාරණමාගම්ම උඩාර භාවප්පත්ති, එවඤ්ච

1. ම. ගහෙතබ්බොති.
2. ම. ආසාය අනාසායචාති.
3. ම. & සී. යෙසු රූපාදිසූති.
4. සී. කරොන්තස්ස සකලෙන.

උප්පත්ති නාම කඨිනුඩාරො එව, තෙනාහ **සබ්බෙපි** [1] **අත්ථාරෙන සඩිං එකතො උප්පජ්ජන්ති** ති ආදි. තත්ථ **පුරිමා** වෙ ති "එකුප්පාදා එකනිරොධා"ති පාළියං පඨමං වුත්තා අන්තරුබ්භාර සහුබ්භාරා වෙ. **තෙසූ** ති **පක්කමන** න්තිකාදිසු. **උඩාර භාවප්පත්තෙසූ** ති උඩාර භාවප්පත්ති සඞ්ඛාතං නිරොධං පත්තෙසූ ති අත්ථො. **අත්ථාරො තිට්ඨති** ති කත චීවරං ආදාය [2] පක්කන්තාදිසු පුග්ගලං ඨපෙත්වා තදවසෙසානං පළිබොධ [3] සම්භවතො කඨිනත්ථාරො තිට්ඨති.

පඤ්ඤත්තිවග්ග වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

සමග්ගෙහි කරණීයානි ති චිවාදාධිකරණෙහි පුබ්බෙ [4] අසමග්ගා හුත්වා පච්ඡා සාමග්ගිං උපගතෙහි කත්තබ්බානි. කිං පන [5] අඤ්ඤථාපිස්සා පරිසාය සඩිං ලජ්ජිනො සාමග්ගිං කරොන්ති ති ආහ **උපොසථ පවාරණාදිසූහි** ති ආදි. **තත්ථ ඨිතාසූ** ති උපොසථ පවාරණාසු සම්පවත්තීසු. **උපත්ථම්භො න දාතබ්බො** ති උපරූපරි අප්පවත්තනත්ථාය මය ම්පි උපොසථං න කරිස්සාමා ති ආදිනා කලහස්ස උපත්ථම්භො න දාතබ්බො. ධම්මෙන විනයෙන සාමග්ගිං කත්වා සමග්ගෙහෙව අසඤ්ඤතා භික්ඛූ [6] විනෙතබ්බා ති අධිප්පායො, තෙනාහ **සචෙ සඞ්ඝො අච්චයං දෙසාපෙත්වා** ති ආදි. **භික්ඛුනො නක්ඛම** ති ති කෙසුවි පුග්ගලෙසු අප්පමත්තක දොස දස්සනෙ න රුච්චති. **දිට්ඨා විකම්මම්පි කත්වා** ති න මෙතං ඛමතී ති සභාගස්ස භික්ඛුනො අත්තනො දිට්ඨිං ආවිකත්වා. **ඤාපෙතබ්බා** ති සාසන හානියා අභාවා සාමග්ගිං අකොපෙත්වා කාය සාමග්ගි දාතබ්බා. ඊදිසෙ ඨානෙ අලජ්ජී පරිභොගො ආපත්ති කරො න හොති වට්ටතියෙව. යෙ පන සාසන විනාසාය පටිපන්නා තෙහි සහ [7] න වට්ටති ආපත්ති එව හොති සාසන විනාසො ව, තෙනාහ **යත්‍ර පන උඩම්මන්ති** ආදි. **දිට්ඨාවිකම්මං න වට්ටති** ති ඉමිනා දිට්ඨියා ආවිකතාය පි ආපත්තිං දස්සෙති.

කණ්හ වාචො ති රාග දොසාදීහි කිලිට්ඨ වචනො. අනත්ථක වචනස්ස දීපනං පකාසනං අස්සාති = **අනත්ථක දීපනො. මානං නිස්සායා** ති විනිච්ඡයකරණං තව භාරොති සඞ්ඝෙන භාරෙ අකතෙ පි අහමෙවෙත්ථ වොහරිතුං අරහරූපො ති මානං නිස්සාය. **යථා දිට්ඨියා** ති [8] අනුරූපලඬියා, යස්ස හි [9] අත්ථස්ස යාදිසී දිට්ඨි අනුරූපා තං ගහෙත්වා න බ්‍යාකතා ති අත්ථො. **අස්ස අත්ථතො** ති අධම්මාදි අත්ථං සඤ්ඤාය වදති, න පුග්ගලං, අස්ස අධම්මාදි අත්ථ සඞ්ඛාතස්ස අත්තනො සරූපස්ස යා අනුරූපා දිට්ඨි ති අත්ථො. **ලඬිං නික්ඛිපිත්වා** ති අනුරූප ලඬිං ඡඩ්ඩෙත්වා, අගහෙත්වා ති අත්ථො, තෙනාහ **අධම්මාදිසු ධම්මාදි ලඬිකො හුත්වා** ති. අථවා අත්තනො ලඬිං නිගුහිත්වා

---

1. ම. අත්ථාරෙන එකතො.
2. ම. පක්කන්තාදිපුග්ගලං.
3. ම. සබ්භාවතො.
4. සී. අසමග්ගී හුත්වා.
5. ම. අසඤ්ඤතම්ස්සපරිසාය.
6. ම. නෙතබ්බානි.
7. ම. න වත්තති.
8. ම. න අනුරූපලද්ධියා.
9. සී. අත්ථරසස්ස.

පුග්ගලානුගුණං තථා බ්‍යාකරොන්තො න යථා දිට්ඨියා බ්‍යාකතා නාම. ඉමස්මිං පක්ඛෙ "අධම්මාදීසු ධම්මාදි ලඞ්කො හුත්වා"ති එත්ථ අධම්මාදීසු ධම්මාදි ලඞ්කො විය හුත්වා ති අත්ථො ගහෙතබ්බො. **කම්මඤ්ඤත්ති** ති කම්ම භූතා ඤත්ති, අනුසාවන නිරපෙක්ඛා ඤත්ති කම්මභූතා ඤත්ති ති අත්ථො. **කම්මපාද ඤත්ති** නාම ඤත්තිදුතිය කම්මාදීසු අනුසාවනකම්මස්ස පාදභූතා අධිට්ඨාන භූතා ඤත්ති. **නවසු ඨානෙසු** ති ඔසාරණාදීසු නවසු ඨානෙසු. **චීසු ඨානෙසු** ති ඤත්තිදුතිය ඤත්තිවතුත්ථ කම්මෙසු. **සුත්තානු ලොම** න්ති උභතො විභඞ්ග සුත්තානුලොම භූතෙ මහාපදෙසෙ සන්ධාය වුත්තං. **විනයානුලොම** න්ති ඛන්ධක පරිවාරානුලොම භූතෙ මහාපදෙසෙ. [1] **සුත්තන්තිකෙ චත්තාරො** මහාපදෙසෙ ති සුත්තා භිධම්ම පිටකෙසු අනුඤ්ඤාත පටික්ඛිත්ත සුත්තා නුලොම වසෙන නයතො ගහෙතබ්බ චත්තාරො අත්ථෙ.

දිට්ඨිනං [2] **ආවිකම්මානී** ති ආපත්තිලඞ්නං පකාසනානි, ආපත්ති දෙසනා කම්මානී ති අත්ථො. **යථා චතුහි පඤ්චහි** [3] **දිට්ඨි ආවිකතා** [4] **හොතී** ති යථා ආවිකතෙ චතුහි පඤ්චහි එකිභූතෙහි එකස්ස පුග්ගලස්ස සන්තිකෙ ආපත්ති දෙසිතා නාම හොති, එවං දෙසෙතී ති අත්ථො. එවං දෙසෙන්තො ච අත්තනා සඞ්ං තයො වා චත්තාරො වා භික්ඛූ ගහෙත්වා එකස්ස සන්තිකෙ දෙසෙති, එවං දෙසෙතුං න වට්ටති. දෙසිතා ච ආපත්ති න වුට්ඨාති දෙසනා පච්චයා දුක්කටඤ්ච හොති, චින්නං තිණ්ණං පන එකතො දෙසෙතුං වට්ටති.

අදස්සනෙනා ති ඉමස්ස අකප්පියං [5] පරිවජ්ජෙන්තානං විනයධරානං පටිපත්තියා අදස්සනෙන, තෙසං දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජනෙනාති පි අත්ථො ගහෙතබ්බො. **අකප්පියෙ කප්පිය සඤ්ඤිතායා** ති රජතාදි අකප්පියෙ තිහු ආදි සඤ්ඤිතාය. [6] **පුච්ඡිත්වා වා අඤ්ඤෙසං වා වුච්චමානං අසුණන්තො ආපජ්ජතී** ති එත්ථ පුච්ඡිත්වා අසුණන්තො වා පුච්ඡියමානං අසුණන්තො වා ති පච්චෙකං යොජෙතබ්බං. **එකරත්තා තික්කමාදි වසෙනා** ති අධිට්ඨිත චීවරෙන විප්පවසිත්වා එකරත්තාතික්කමෙන පාචිත්තියං ආපජ්ජති. ආදි සද්දෙන ඡාරත්තාතික්කමාදීනං සඞ්ගහො.

[7] **අනත්ථකං කලිසාසන** න්ති අනත්ථාවහං කොධ වචනං ආරොපෙන්තො දොසං ආරොපෙන්තො උපද්දවාය පරිසක්කතී ති අත්ථො. **වොහාර නිරුත්තිය** න්ති තස්ස තස්ස අත්ථස්ස වාචකසද්දෙ පභෙදගත ඤාණප්පත්තො න හොතී ති අත්ථො.

[8] **පරිමණ්ඩලබ්‍යඤ්ජනාරොපනෙ කුසලො න හොතී** ති පරිමණ්ඩලෙන පදබ්‍යඤ්ජනෙන වත්තුං පරෙහි වුත්තං ජානිතුඤ්ච අසමත්ථොති අත්ථො.

---

1. ම. සුත්තන්තිකෙච.
2. සී.මු.ස. & ම.ස.ආවිකම්මානං.
3. ම. දිට්ඨිමාවිකතා.
4. ම. & සී. හොන්තීති.
5. ම. පරිවජ්ජන්තානං.
6. සී.මු.ස. & ම.ස. අපුච්ඡිත්වාවා.
7. සී.මු.ස. & ම.ස. අනත්ථං.
8. සී. පරිමණ්ඩල පද ඛ්‍යඤ්ජනසවන.

අනුසාවණෙනා ති [1] අනු අනු කථනෙන, තෙනාහ **නනු තුමෙහෙති** ආදි. "යං අවොචුම්හ සඞ්ඝං පඤ්ඤාපෙතොති සම්බන්ධො. **තඤ්ච ඛො නන්ති** ඉදං යසමා වචනාපෙක්ඛං න හොති, [2] වචනත්ථොපෙක්ඛමෙව, තසමා තෙන වච නෙන [3] නානාකාරණ භාවං පඤ්ඤාපෙස්සාමා ති යමත්ථං අවොචුම්හා ති අත්ථො ගහෙතබ්බො, තෙනෙ ව **සඞ්ඝාය නන්ති** පුග්ගලිඞ්ගවසෙන පරිණාමෙතො කතො, **තස්ස සො අයං නානාකාරණාභාවො** ති අත්ථො. එසෙව [4] **පාදෙදිස්සු නලාටං පරිණාමෙස්සන්ති** අන්ධකාරෙ වම්මිකථූණං පඤ්ඤාපෙත්වා වන්දිතුං ඔනමන්ත සස නලාටං වා අක්ඛිං වා මඤ්චාදිසු පරිණාමෙස්සන්ති, එතෙන වන්දතොපි ආපත්ති අභාවං වත්වා වන්දනාසස සබ්බථා පරිවජ්ජනා භාවඤ්ච දීපෙති, එවං සබ්බත්ථ. සුත්තනන්තරෙති අපරිකප්පිතෙනාසු පන නගාදිසු ඨත්වා වන්දිතුං න වට්ටතී ති. [5] **එකතෙනා ආවජ්ජෙථා** ති එකපදම්පි දෙසාගතිපකෙක්ඛ පරිවත්තෙනා පවිට්ඨො ති අත්ථො, තෙනාහ **සකලන්ති** පරිපුණ්ණ ති. **වන්දිඝමානෙනා** ති ඔනමිත්වා වන්දියමානෙනා. වන්දිතබ්බඤ්ච උද්දෙසාචරියො නිස්සයාචරියො ච යසමා නවකාපි හොන්ති, තසමා තෙ බුද්ධා එව වන්දියාති වෙදිතබ්බා.

පුබ්බ වුත්තමෙවා ති සහසෙය්‍යාදි පඤ්ඤත්ති වජ්ජං. **ඉතර නන්ති** සචිත්තකං. **කති ආපත්තියො** ති ආදිනා උපාලිත්ථෙරෙන විනයස්ස පාට වත්ථුං සඝමෙව පුච්ඡිත්වා විස්සජ්ජනං කතං. **භික්ඛුනීනංඒව = පෙ = අට්ඨ වඤ්චුකා නාමා ති** භික්ඛුනීනං පඤ්ඤත්තා එතා එව ආපත්ති අට්ඨවඤ්චුකා නාමා ති අත්ථො. **කාමමඤ්ඤව කාමං [6] පාදකොඑා** ති යත්ථ යසමා ඤත්ති කමෙමසු [7] ඤත්තිපි සඝමෙව කාමං හොති, ඤත්තිදුතිය ඤත්තිවත්තුෙසු කමෙමසු අනුසාවන සඞ්ඛාතසස කාමසස ඤත්තිපාදකභාවෙන **තිට්ඨති, තසමා ඉමානි මෙ ඤත්තිකිච්චානි** ති වුත්තානි. **පාචිත්තියෙන සඞ්ඝං දුක්කට මා කතා ති** දසසු පි සික්ඛාපදෙසු එකතො උපසම්පන්නාය වසෙන වුත්ත දුක්කටං සන්ධාය වුත්තං. **පඨම සික්ඛාපදම්හි** ති භික්ඛුනොවාදවග්ගසස පඨම සික්ඛාපද විභඞ්ගෙ. **අධම්මකම්මං ති** භික්ඛුනොවාදක [8] සම්මුතිකමෙම අධම්මකමෙම ජාතෙ ආපජ්ජිතබ්බා [මෙ ආපත්තිනවකා ධම්මකමෙම] මෙ ආපත්තිනවකාති වත්තාරො නවකා වුත්තා. ආමකධඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජනත්ථාය විඤ්ඤාපනාදි පුබ්බපයොගෙ දුක්කටං, අජ්ඣාහාරෙ පාචිත්තියං. "පාචිත්තියෙන සඞ්ඝං දුක්කටා කතායෙවා"ති වුත්තං.

විජහනන්ති තිට්ඨන්ති ති ආදිසු යදා භික්ඛුනියා එකෙන පාදෙන හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨත්වා කිඤ්චිකම්මං කත්වා තතො අපරෙන පාදෙන විජහිත්වා [9] ඨාතු කාමතා උප්පජ්ජති, තදා සා යථාකාමං විජහනන්ති තිට්ඨන්ති, "විජහිත්වා තිට්ඨ නී"ති ඉමං වොහාරං ලභති, අඤ්ඤථා හි සසා ගාමූපචාර මොක්කන්තියා විසෙසො න සියා හත්ථපාසවිජහනසසා පි ගමනත්තා. **නිසීදති වා නිපජ්ජ ති වා ති** එත්ථා පි යථා වුත්තාධිප්පායෙන අඞ්ගසනෙන හත්ථපාසං විජහන්ති

---

1. සී. අනුසඤ්ඤත්ත.
2. සී. වචනත්ථපෙක්ඛමෙව.
3. ම. 2. නානාකරණ.
4. සී.මු.ස. & ම.ස. පාදුද්දිසුපි.
5. සී.මු ස. & ම.ස. එකතොඑා ආවත්තෙනා. සී. එකතොඅවත්තෙනා.
6. සී.මු.ස. & ම.ස. පාදකාව.
7. ම: ඤත්ති සයමෙව.
8. ම. සම්මුතිකමෙමජාතෙ.
9. සී. ඨාතුකාමතාය.

[ ] ඔ. නත්ථි.

නිසීදති, සකලෙන වා ආසනෙන විජහිත්වා නිසීදති, අඩසරිරෙන විජහන්තී නිපජ්ජති, සකලෙන සරිරෙන විජහිත්වා නිපජ්ජතී ති යොජෙතබ්බං. **සබ්බානි නානාවත්ථුකානි** ති සප්පි නවනිතාදිනං පඤ්චන්නං වත්ථූනං භෙදෙන පාචිත්තියානි [1] පඤ්ච නානාවත්ථුකානි, එසනයො පණ්ණිතභොජන විසයෙ **නවපාචිත්තියානි** ති ආදිසු පි, එතෙන න භෙසජ්ජ පණ්ණිතභොජන සික්ඛාපදානි එකෙකසික්ඛාපදවසෙන පඤ්ඤත්තානි පි වත්ථුභෙදෙන පච්චෙකං පඤ්චසික්ඛාපද නවසික්ඛාපද සදිසානි භික්ඛුනීනං පාටිදෙසනියා පත්තියො වියා ති දස්සෙති, තෙනෙව **නානාවත්ථුකානි** ති වුත්තං. සප්පිං එව පටිග්ගහෙත්වා අනෙක භාජනෙසු ඨපෙත්වා සත්තාහං අතික්කමන්තස්ස [2] භාජන ගණනාය සම්භවන්තියො බහුකා පි ආපත්තියො එකවත්ථුකා එව හොන්ති, එවං [3] සප්පි භොජනමෙව බහුසු ඨානෙසු විඤ්ඤාපෙත්වා එකතො වා විසුං විසුමෙව වා භුඤ්ජන්තස්ස ආපත්තියො එකවත්ථුකා එවා ති [4] දට්ඨබ්බා.

පාළියං "එකවාචාය දෙසෙය්‍ය වුත්තා ආදිච්චබන්ධුනා"ති එත්ථ දෙසෙය්‍යා ති වුත්තා ති ඉතිසද්දං අජ්ඣාහරිත්වා යොජෙතබ්බං, එවං සෙසෙසුපි. **හෙදානුවත්තකාන** න්ති එත්ථ ආදිසද්දො ලුත්තනිද්දිට්ඨො. යාවතතියකා ච සබ්බෙ උභතොවිභඞ්ගෙ ආගතා සඞ්ඝාදිසෙස සාමඤ්ඤෙන එකපාචිත්තිය සාමඤ්ඤෙන ච එවං කත්වා **යාවතතියකා තිස්සො** ති වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. එත්ථ ච ඤත්තියා දුක්කටං චීහි කම්මවාචාහි ථුල්ලච්චයාපි සන්ති එව, තානි මාතිකාය න ආගතානි. මාතිකාගත වසෙන හෙත්ථ **තිස්සො** ති වුත්තං. **සඞ්ඝාදිහි** ති සඞ්ඝ ගණ පුග්ගලෙහි කාරණභූතෙහි. **අබ්භුණ්හසීලො** ති [5] පරිසුඩ භාවූපගමනෙන අභිනවු ප්පන්න සීලො, අභිනවු ප්පන්නං හි අබ්භුණ්හන්ති වුච්චති, [5] පරිසුඩසීලො ති අත්ථො, තෙනාහ [6] **පාකතිකො** ති. **කොසම්බක්ඛන්ධකෙ වුත්තානිසංසෙ** ති ඉදං කොසම්බක්ඛන්ධකෙ "සචෙ මං ඉමෙභික්ඛූ ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛිපිස්සන්ති, න මයා සඞ්ඝං උපොසථං කරිස්ස"න්තී ති ආදිනා ආපත්තියා අදස්සනෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා පරෙස මපි [7] සඞ්ඝාය ආපත්තිදෙසනා විධාන මුඛෙන සාමත්ථියතො පකාසිතො. එකතො උපොසථ [8] කරණ, පවාරණ [8] කරණ, සඞ්ඝකම්ම [8] කරණ, ආසනෙ [9] නිසීදන, යාගුපානෙ [9] නිසීදන, භත්තග්ගෙ [9] නිසීදන, එකච්ඡන්නෙ [10] සයන, යථා බුඩ්ඪං අභිවාදනාදි කරණසඞ්ඛාතෙ අට්ඨානිසංසෙ සඞ්ඛාය වුත්තං.

චතුන්න න්ති විනයපිටකෙ ආගතානං වසෙන වුත්තං. **කතමා පන සා** ති සා චතුබ්බිධා අච්චයදෙසනා කතමාති අත්ථො. **අභිමාරාන** න්ති මාරණත්ථාය පයොජිත ධනුග්ගහානං. **උපට්ඨායිකායා** ති සහසෙය්‍ය සික්ඛාපද වත්ථුස්මිං ආගතාය. **අට්ඨන්නං භික්ඛුනීන** න්ති ථෙරාසනතො පට්ඨාය අට්ඨහි භික්ඛුනීහි ඉතරාය ආගතාය බුඩ්ඪාය භික්ඛුනියා ආසනං දාතබ්බං, අට්ඨන්නං

1. සී. පඤ්චපි.
2. ම. භාජනස්ස ගණනාය
3. ම.2. සප්පිභාජනමෙව.
4. සී. වෙදිතබ්බො.
5. ම. පරිසුඩ.
6. ම. පටිපාකතිකොති.
7. සී. සඞ්ඛාය.
8. සී. කරණං.
9. සී. නිසීදනං.
10. සී. සයනං.

පන භික්ඛුනීනං නවකාය ආගතාය අදූතු මපි වට්ටති, තාය පන සඞ්ඝනවකා සනෙ ලඞ්ඛො කාසෙ නිසීදිතබ්බං. අථවා අඨ්ඨන්නං බුඞ්ඛානං භික්ඛුනීනං ඉතරාය නවකතරාය ආසනං දාතබ්බං. **කම්මානි නවා** ති ඔසාරණාදීනි නව එව. **දසජනා** ති "දස ඉමෙ භික්ඛවෙ අවන්දියා"ති ආදිනා වුත්තා නවක අනුපසම්පන්නා නානාසංවාසක මාතුගාම [1] පණ්ඩකා පඤ්ච පාරිවාසිකා දයො ච පඤ්චා ති දසජනා. **වාදස කම්මදෙසා** ති දෙස යුත්ත කම්මානි වාදසාති අත්ථො. **කම්මසම්පත්තියො** ති සම්පන්නා කම්මානි, විසුඞ්ඛ කම්මා නීති අත්ථො. **එතදෙවා** ති ඨමෙන සමඟගමෙව. අනන්තං නිබ්බාණං අජීනි ජිනිත්වා පටිලභතීති=අනන්තජිනො ති ආහ [2] පඤ්ඤත්ත ඉච්චාදි. **සෙඛ වා** ති සො එව භගවා. "විනයං පටිජානන්තස්ස [3] විනයානි සුණොම තෙ"ති ආදිනා උපාලිත්ථෙරෙනෙව එකං විනයධරං සම්මුඛෙ ඨිතං උද්දිස්සෙන්ත විය පුච්ඡිත්වා තෙන විස්සජ්ජිතං විය විස්සජ්ජනං කතං. තත්ථ "විනයං පටිජානන්ත ස්සා"ති විනයං ජානාමී ති පටිජානන්තස්ස. "විනයානී"ති විනයෙ තයා වුච්චමානෙ සුණොම. පාළියං "පාරාජිකා"ති ආදි උභතො විභඞ්ගෙසු ආග තෙසු අගහිතග්ගහණ වසෙන වුත්තං.

සෙදමොචන ගාථාසු-**අඤ්ඤපටිය ඤමෙහාගො** ති අනුපසම්පන්නෙහි සඞ්ඝං කාතුං පටික්ඛිත්තෙනා උපොසථාදි සංවාසො එව වුත්තෙනා. **පඤ්හා මෙසා** ති එත්ථ මකාරො පදසන්ධිකරො. එසා ති ච ලිඞ්ගවිපල්ලාසවසෙන වුත්තං, පඤ්හා එසොති අත්ථො, පඤ්හාසද්දෙ වා [4] ලිලිඞ්ගො දට්ඨබ්බො, තෙනාහ එසා පඤ්හා ති ආදි. **ගරුභණ්ඩං සඞ්ඝාය** ති ගරුභණ්ඩන ගරුභණ්ඩ පරිවත්තනං සඞ්ඝාය. **දසා** ති දස අවන්දිය පුග්ගලෙ. **එකාදසෙ** ති අභබ්බ පුග්ගලෙ. **සික්ඛාය අසාධාරණෙ** ති ඛුරභණ්ඩං ධාරෙතුං අනුඤ්ඤාත සික්ඛා පදෙන භික්ඛූහි අසාධාරණ [5] සික්ඛාපදෙති අත්ථො. "උභතොබ්‍යඤ්ජනෙ න වදාමී"ති අඤ්ඤතො උභතොසුද්ධෙ ඨිත මුඛමග්ගෙ පි පාරාජිකං සඞ්ඝාය න වදාමී. "අධො නාභි"නති නාභිතො භෙට්ඨා ඨිත වච්ච පස්සාව මග්ගෙපි [6] විවජ්ජිය අඤ්ඤසම්පි සරීරපදෙසෙ මෙථුනධම්මපච්චයා කථං පාරාජිකො සියා ති අත්ථො. "ජෙජ්ඣවත්ථු"නති පාරාජිකං. **දුස්සකුටි ආදීනී** ති ආදිසද්දෙන අවඤ්ඤතර තිපු [7] පටාදීහි තිණ පණ්ණාදීහි ච පරිච්ඡන්නා කුටියො සඞ්ඝණ්හාති, නාදිසාය හි කුටියා ඔහි ඨත්වා අන්නො ඨිතාය ඉත්ථියා මග්ගෙ දුස්සාදිනා සත්ථතං කත්වා පවෙසෙන්නො පි පාරාජිකො සියා. **ලිඞ්ගපරිවත්තනං සඞ්ඝාය වුත්තා** ති ලිඞ්ග පරිවත්තෙන පටිග්ගහණස්ස විජහනතො පුන අප්පටිග්ගහෙ ත්වා පරිභුඤ්ජනාපත්තිං සඞ්ඝාය [8] වුත්තා.

පාළියං [9]"භික්ඛු සියා විසතියා සමාගතා"ති විසතියා [10]සඞ්ඛ්‍යාය භික්ඛු සමාගතා, එතෙන සබ්බ කම්මාරහතං සඞ්ඝස්ස දස්සෙති. "නිවත්ථො"ති ගාථාය අනන්තර වාසෙන නිවත්ථො උත්තරාසඞ්ගෙන දිගුණං කත්වා පාරුත

1. සී. පණ්ඩකාදි. 4. සී. ලිලිඞ්ග. 7. ම. පච්චාදීහි. 8. ම. වුත්තං.
2. ම. පරියන්තං ඉච්චාදිං. 5. සී. සික්ඛාපදපරොති. 9. ම. භික්ඛුනියා විසතියා.
3. මූ.සී. පරිවාර. විභඞ්ගෙ. 6. ම. විවිජ්ජිය. 10. ම. සඞ්ඛ්‍යතාය.

සඞ්ඝාටියො. ඉති තානි තීණ්ණිපි චීවරානි කායෙගතානෙ ව භික්ඛුනියා බින්දු මත්තං කාළකං උදකෙන ධොවිත මත්තෙ නිස්සග්ගියානි හොන්තී ති අත්ථො. "ඉත්ථිං හනෙ"ති ගාථාය න මාතුභූතං ඉත්ථිං හනෙය්‍ය න පිතුභූතං පුරිසං හනෙය්‍ය. අනරිස න්ති තඤ්ච අනරහන්තමෙව හනෙය්‍ය, එතෙන අරහන්ත ඝාතකො පි න හොති ති දස්සෙති. [1] "නානන්තරං ඵුසෙ"ති ආනන්තරියං ඵුසති ති අත්ථො. සුප්පතිට්ඨිත නිග්‍රොධ සදිස න්ති යොජන විත්ථතං රුක්ඛං සන්ධාය වුත්තං. සත්තරසකෙසු ති භික්ඛුනීනං පඤ්ඤත්ත සත්තරස සඞ්ඝාදි සෙසෙසු.

කම්මවග්ගෙ ඨපිත උපොසථ පවාරණානං කත්තික මාසෙ සාමග්ගියා කතාය සාමග්ගි පවාරණං මුඤ්චිත්වා උපොසථං කාතුං න වට්ටතී ති ආහ ඨපෙත්වා කත්තිකමාස න්ති. සචෙ පන තෙසං නානාසීමාසු මහාපවාරණාය විසුං පවාරිතානං කත්තික මාසබ්භන්තරෙ සාමග්ගි [2] හොති, සාමග්ගි උපොසථො එව තෙහි කත්තබ්බො, න පවාරණා එකස්මිං වස්සෙ කත පවාරණානං පුන පවාරණාය අවිහිතත්තා. සාමග්ගිදිවසො ති අනුපොසථ දිවසෙ සාමග්ගිකරණං සන්ධාය වුත්තං. සචෙ පන [3] චාතුද්දසියං පණ්ණරසියං වා සඞ්ඝො සාමග්ගිං කරොති, තදා සාමග්ගි උපොසථ දිවසො න හොති, චාතුද්දසී පණ්ණරසී උපොසථොව හොති, උපරි පවාරණාය පි එසෙවනයො. පච්චුක්කඩ්ඪිත්වා ඨපිත දිවසො ති භණ්ඩනකාරකෙහි උපද්දුතා වා කෙනචි දෙව කරණ්ඩියෙන පවාරණා සඞ්ගහං වා කත්වා ඨපිතො කාළපක්ඛ චාතුද්දසී දිවසො ව. ලෙ ච පුණ්ණමාසියො ති පුබ්බකත්තිකපුණ්ණමා පච්ඡිම කත්තික පුණ්ණමා වා ති ලෙ පුණ්ණමාසියො. [4] එවං චතුබ්බිධ න්ති පුණ්ණ මාසිවයෙන සඞ්ං සාමග්ගි පවාරණං චාතුද්දසී පවාරණඤ්ච සම්පිණ්ඩෙත්වා වුත්තං, ඉදඤ්ච පකති චාරිත්තවසෙන වුත්තං, තථාරූප ප්පච්චයෙ පන සති උභින්නං පුණ්ණමාසීනං පුරිමා ලෙ චාතුද්දසියො පි කාළපක්ඛ චාතුද්දසියා [5] අනන්තරා පණ්ණරසී පී ති ඉමෙ පි තයොදිවසා පවාරණා දිවසා එවා ති ඉමං සත්තවිධ ම්පි පවාරණා දිවසං ඨපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ පවාරෙතුං න වට්ටති. අනුසාවන කම්මං කත්වා ති පඨමං අනුසාවනං සාවෙත්වා "එසා ඤත්තී"ති අනුසාවනා නන්තර මෙව සකලං ඤත්තිං වත්වා, පරියොසානෙ "එසා ඤත්තීති වත්වා"ති අධිප්පායො. ඨවාය න්ති බ්‍යඤ්ජනප්පභෙදෙ අධිප්පෙතො. දසධා බ්‍යඤ්ජන බුඩියා පභෙදෙ ති එත්ථ දසධා දසවිධෙන බ්‍යඤ්ජනානං පභෙදෙ ති යොජෙතබ්බං. කෙනා යං පභෙදෙ ති ආහ බ්‍යඤ්ජන බුඩියා ති. යථාධිප්පෙත ත්ථ බ්‍යඤ්ජනතො බ්‍යඤ්ජන සඞ්ඛාතානං අක්ඛරානං ජනිකා බුඩි බ්‍යඤ්ජනබුඩි, තාය බ්‍යඤ්ජන බුඩියා, අක්ඛර සමුට්ඨාපක චිත්ත භෙදෙනෙ වා ති අත්ථො. යං වා සංයොග පරං කත්වා වුච්චති ඉදම්පි ගරුක න්ති යොජනා. තත්ථ ආයසමතො ති ආදිසු යානි අනන්තරිතානි සකාර මකාරාදි බ්‍යඤ්ජනානි සංයොගොති [6] වුච්චන්ති, සො

1. ම. & සී. අනන්තරං ඵුසෙ. 3. සී. චාතුද්දසියංවා පණ්ණරසියංවා. 5. සී. අනන්තරෙ.
2. ම. 2. හොතු. 4. ම. එතං චතුබ්බිධන්ති. 6. වුච්චති.

සංයොගො පරො යස්ස අකාරාදිනො සො සංයොගපරො නාම. **රස්ස** න්ති අකාරාදි ඛ්‍යඤ්ජන රහිතං සරං. **අසංයොගපද** න්ති "යස්ස නක්ඛමතී"ති ආදිසු යකාර නකාරාදි ඛ්‍යඤ්ජන සහිත සරං සන්ධාය වුත්තං. තකාරස්ස [1] ඨකාරං අකත්වා වග්ගන්තරෙ සිථිලමෙව කත්වා සුණාටු මෙ ති ආදිං වද න්තො පි දුරුත්තං කරොතියෙව ඨපෙත්වා අනුරූපං ආදෙසං. යං හි සච්චි කත්ථ පරමත්ථෙනා ති වත්තබ්බෙ සච්චිකට්ඨ පරමට්ඨෙනාති ච [2] අත්ථකථා ති වත්තබ්බෙ අට්ඨකථාති ච තත්ථ තත්ථ වුච්චති, තාදිසං පාළි අට්ඨකථාසු දිට්ඨ පයොගං තදනුරූපඤ්ච වත්තුං වට්ටති, තතො අඤ්ඤං න වට්ටති, තෙනාහ **අනුක්කමාගතං පවෙණිං අවිනාසෙන්තෙනා** ති ආදි. **දිසෙ වත්තබ්බෙ රස්ස** න්ති ආදිසු භික්ඛුන න්ති වත්තබ්බෙ භික්ඛුන න්ති වා බහුසූ ති වත්තබ්බෙ බහුසූති වා නක්ඛමතී ති වත්තබ්බෙ න ඛමතීති වා උපසම්පදා [3] පෙඛො ති වත්තබ්බෙ උපසම්පදා [4] පෙක්ඛොති වා එවං අනුරූපට්ඨානෙසු එව දීඝ රස්සාදි රස්ස දීඝාදි වසෙන පරිවත්තෙතුං වට්ටති, න පන නාගො ති වත්ත බ්බෙ නගො ති වා සඞ්ඝො ති වත්තබ්බෙ සඝො ති වා තිස්සො ති වත්තබ්බෙ තිසොති වා යාවතී ති වත්තබ්බෙ යාවන්තී ති වා එවං අනනුරූපට්ඨානෙසු වත්තුං, [5] සම්බන්ධං පන වවත්ථාන ඤ්ච සබ්බථා පි වට්ටතී ති ගහෙතබ්බං.

සෙස සීමාසු පී ති "අතිමහතී"ති ආදිසු දසසු පි. **චතුවග්ග කරණෙ** ති චතුවග්ගෙන සඞ්ඝෙන කත්තබ්බෙ. [6] **අනිස්සාරිතා** ති උපොසථ ඨපනාදිනා වා ලඞ්ඝ නානාසංවාසක භාවෙන වා න බහි කතා. අට්ඨකථායං හි [7] අප කතස්සා ති උක්ඛිත්තකස්ස වා යස්ස වා උපොසථ පවාරණා ඨපිතා හොන්ති ති වුත්තත්තා ඨපිත උපොසථ පවාරණො භික්ඛු අපකතත්තො එවා ති ගහෙතබ්බං. **පරිසුඛසීලා** ති පාරාජිකං අනාපන්නා අධිප්පෙතා, පරිවාසාදි කම්මෙසු පන ගරුකට්ඨා පි අපකතත්තා එවා ති ගහෙතබ්බං. **අවසෙසා** = පෙ = **ඡන්දාරහා ච** [8] **හොන්ති** ති සඞ්ඝතො හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතෙ සන්ධාය වුත්තං. අවිජහිත්වා ඨිතා පන ඡන්දාරහා න හොන්ති, තෙ පි චතු වග්ගාදිතො අධිකා හත්ථපාසං විජහිත්වා ච ඡන්දාරහා හොන්ති, තස්මා සඞ්ඝ තො හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතෙනෙව ඡන්දො වා පාරිසුඛි වා දාතබ්බා. **ඵතරහි සචෙ පි** [9] **සාමණෙරො** ති ආදිසු බුඩාදීනං අවණ්ණභාසන මපි අකප්පියාදිං කප්පියාදි භාවෙන දීපන මපි දිට්ඨි විපත්තියඤ්ඤෙව පවිසති, තෙනෙව වක්ඛති **නං ලඞ්ඝං** [10] **නිස්සජ්ජාපෙතබ්බො** ති. භික්ඛුනම්පි එසෙවනයො. **මිච්ඡාදිට්ඨිකො** ති බුඩවචනාධිප්පායං විපරීතතො ගණ්හන්තො, සො එව **අන්තගගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්නාගතො** ති ච වුත්තො, කෙචි පන සස්ස තුච්ඡෙදානං අඤ්ඤතර දිට්ඨියා සමන්නාගතො ති වදන්ති, තං න යුත්තං, සස්සතුච්ඡෙද ගාහස්ස සාමණෙරානං ලිඞ්ගනාසනාය කාරණත්තෙන හෙට්ඨා අට්ඨකථායමෙව වුත්තත්තා ඉධ ච දණ්ඩකම්ම නාසනාය එව අධිප්පෙතත්තා.

---

1. සී. ඨකාරං කත්වා.
2. ම. අත්ථකථාති අට්ඨ කථාතිව.
3. ම. පෙක්ඛොති.
4. ම. පෙඛොතිවා.
5. ම. සම්බන්ධො පන.
6. ම. අනොසාරිතාති. සී. අනුසාවිතාති.
7. ම. අපකත්තස්සාති.
8. සී. හොන්තීති හත්ථපාසං.
9. ම. සාමණෙරොපීති.
10. ම. & සී. විස්සජ්ජාපෙතබ්බොති.

[1] **තස්ස පි දුතබ්බො** ති විජ්ජමානං මුඛරාදිභාවං [2] **නිස්සාය** අපටිපුච්ඡිත්වා පි [3] **පටිඤ්ඤං** අගහෙත්වා පි ආපත්තිං අනාරොපෙත්වා පි දෙසිතාය ආපත්තියා ඛුංසනාදිතො [4] **අනොරමන්තස්ස** දුතබ්බොව, [5] **ඔරමන්තස්ස** පන ඛමාපෙන්තස්ස න දුතබ්බො. **බ්‍රහ්මදණ්ඩස්ස දුන** න්ති ඛරදණ්ඩස්ස උක්කට්ඨ දණ්ඩස්ස දුනං. තජ්ජනීයාදි කම්මෙ හි කතෙ [6] ඔවාදානුසාසනිප්පදාන පටික්ඛෙපො නත්ථි දින්න බ්‍රහ්මදණ්ඩෙන පන සඩිං [7] තම්පි තජ්ජනීයාදි කම්ම කතෙ හි පටික්ඛිත්තම්පි [8] කාතුං න වට්ටති **නෙව වත්තබ්බො** ති ආදිනා [9] **අල්ලාප** සල්ලාපාදි මත්තස්සාපි නකාරෙන පටික්ඛිත්තත්තා, තං හි දිස්වා භික්ඛු ගීවං පරිවත්තෙත්වා ඔලොකන මත්ත මපි න කරොන්ති, එවං විවජ්ජෙත්වා නිම්මදන කරණත්ථමෙව තස්ස දණ්ඩස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා, තෙනෙව ඡන්නත්ථෙරො පි උක්ඛෙපනීයාදි කම්ම [10] කතො පි තතො අභායිත්වා බ්‍රහ්මදණ්ඩෙ දින්නෙ සඞ්ඝෙනා හං සබ්බථා විවජ්ජිතො ති මුච්ඡිතො පති. යො පන බ්‍රහ්මදණ්ඩ කතෙන සඩිං ඤත්වා සංසට්ඨො අවිවජ්ජෙත්වා විහරති, තස්ස දුක්කටමෙවාති ගහෙතබ්බං අඤ්ඤථා බ්‍රහ්මදණ්ඩ විධානස්ස නිරත්ථකතා පසඞ්ගතො. **තෙනා** ති බ්‍රහ්මදණ්ඩ කතෙන, යථා තජ්ජනීයාදි කම්ම කතෙහි එව මෙව තතො අධිකම්පි සඞ්ඝං ආරාධෙන්තෙන සම්මා වත්තිතබ්බං, තඤ්ච [11] **සොරතො** නිවාතවුත්තී ති ආදිනා සරූපතො දස්සිතමෙව, තෙනාහ **සම්මා වත්තිත්වා ඛමාපෙන්තස්ස බ්‍රහ්මදණ්ඩො පටිප්පස්සමෙහිතබ්බොති.**

"යං තං භගවතා අවන්දිය කම්මං අනුඤ්ඤාත"න්ති සම්බන්ධො. **තස්ස භික්ඛුනො දණ්ඩකම්මං කාතු** න්ති සාමඤ්ඤතො අනුඤ්ඤාතප්පකාරං දස්සෙත්වා පුන විසෙසතො අනුඤ්ඤාතප්පකාරං දස්සෙතුං "අථඛො"ති ආදි පාළි උඩටා ති වෙදිතබ්බං. **ඉමස්ස අපලොකනකම්මස්ස ඨානං හොති** ති අපලොකන කම්මස්ස සාමඤ්ඤස්ස පවත්තිට්ඨානං හොතී ති. විසෙසඛ්‍යති රෙකෙන අවිජ්ජමානම්පි තදඤ්ඤත්ථ අප්පවත්තිං දස්සෙතුං විසෙස නිස්සිතං විය වොහරීයති. **කම්මඤ්ඤ ව ලක්ඛණ** න්ති ඉමිනා ඔසාරණාදි වසෙන ගහිතා වසෙසානං සබ්බෙසං අපලොකන [12] කම්මං හොති විසෙස සාමඤ්ඤ ලක්ඛණවසෙන ගහිතත්තා, කම්මඤ්ඤ ව ලක්ඛණ මස්සාති="කම්මලක්ඛණ" න්ති නිබ්බචනං දස්සෙති. ඉදඤ්ච වුත්තාවසෙසානං කම්මානං නිට්ඨානට්ඨානං සඞ්ඛාරක්ඛන්ධ ධම්මා [13] යතනාදි විය [14] වුත්තා වසෙස ඛන්ධා යතනාන න්ති දට්ඨබ්බං, තෙනෙ ව වක්ඛති [15] **අයං පන පාළිමුත්තකො පි කම්මලක්ඛණ විනිච්ඡයො** ති ආදි. යථා චෙත්ථ, එවං උපරි ඤත්තිකම්මාදිසු පි කම්මලක්ඛණං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. **තස්ස කරණ** න්ති අවන්දිය කම්මස්ස කරණවිධානං, **න වන්දිතබ්බො** ති ඉමිනා වන්දන්තියා දුක්කටන්ති දස්සෙතී ති දට්ඨබ්බං.

---

1. ම. තස්සාපි.
2. සී. සන්ධාය.
3. සී. පටිඤ්ඤංගහෙත්වාපි.
4. සී. අනොවදන්තස්ස.
5. සී. ඔවදන්තස්ස.
6. සී. විවාදානුසාසනදානං.
7. ම. තස්මිංතජ්ජනීයාදි කම්මෙන.
8. සී. කාතුංවට්ටති.
9. ම. ආලාප.
10. ම. කතොපි අභායිත්වා.
11. ම. & සී. ඔසාරතො.
12. සී. කම්මස්සසාමඤ්ඤ ලක්ඛණ.
13. ම. යතනානිවිය.
14. සී. වුත්තාවසෙසං සඞ්ඛාරක්ඛන්ධායතනානන්ති.
15. සී.මු.ස. & ම.ස.අයං පනෙත්ථ.

සඞ්ඝෙන කතං කතිකං ඤත්වා [1] වන්දනං විය හි සඞ්ඝසම්මුතිං අනාදරෙන අතික්කමන්තස්ස ආපත්ති එව හොති. [2] භික්ඛුසඞ්ඝස්සාපි පනෙ තං ලබ්භතී ති අවන්දිය කම්මස්ස උපලක්ඛණ මත්තෙන ගහිතත්තා භික්ඛුසඞ්ඝස්සා පි කම්මලක්ඛණං ලබ්භති එව.

සලාකදානට්ඨානං **සලාකග්ගං** නාම. යාගු භත්තානං භාජනට්ඨානානි **යාගග්ග භත්තග්ගානි** නාම, එතෙසු පි හි ඨානෙසු සබ්බො සඞ්ඝො උපොසථෙ විය [3] සන්නිපතති කම්මඤ්ච වග්ගකම්මං න හොති, මය මෙතං න ජානිම්හා ති පච්ඡා ඛීයන්තා පි න හොන්ති. ඛණ්ඩසීමාය පන කතෙ ඛීයන්ති. **සඞ්ඝික පච්චයං** හි අච්ඡින්න චීවරාදීනං දාතුං අපලොකෙන්තෙහි උපචාර සීමට්ඨානං සබ්බෙසං අනුමතිං ගහෙත්වාව කාතබ්බං. යො පන විසභාගපුග්ගලො ධම්මිකං අපලොකනං පටිබාහති, තං උපායෙන බහි උපචාරසීමගතං වා කත්වා ඛණ්ඩසීමං වා පවිසිත්වා කාතුං වට්ටති. යං සන්ධාය **අපලොකන කම්මං කරොතී ති** සාමඤ්ඤතො දස්සෙති, තං අපලොකන කම්මං සරූපතො දස්සෙතු මාහ **අච්ඡින්න චීවරං** ඉච්චාදි. යදි අපලොකෙත්වා චීවරං දාතබ්බං, කිං පන අප්පමත්තක [4] විස්සජ්ජනක සම්මුතියාති ආහ **අප්පමත්තක විස්සජ්ජනකෙන පනා** ති ආදි. [5] **නාළි වා උපඩ්ඪනාළි වා** ති දිවසෙ දිවසෙ අපලොකෙත්වා දාතබ්බස්ස පමාණදස්සනං, තෙන යාපන මත්තමෙව අපලොකෙතබ්බං, න අධිකන්ති දස්සෙති. **එකදිවසං එව වා** ති ආදි දස වීසති දිවසානං එකස්මිං දිවසෙ යෙව දාතබ්බ පරිච්ඡෙද දස්සනං, තෙන යාව ජීවන්ති වා යාව රොගා වුට්ඨහතී ති වා එවං අපලොකෙතුං [6] න වට්ටතී ති දස්සෙති. **ඉණ පළිබොධ** න්ති ඉණවත්තුං "දාතුං වට්ටතී"ති සම්බන්ධො. තඤ්ච ඉණායිකෙහි පළිබුඩස්ස ලජ්ජී පෙසලස්ස සාසනූපකාරකස්ස පමාණයුත්ත මෙව කප්පිය භණ්ඩං නියමෙත්වා අපලොකෙත්වා දාතබ්බං, න පන සහස්සං වා සතසහස්සං වා මහාඉණං, තාදිසං හි භික්ඛාචරියවත්තෙන සබ්බෙහි භික්ඛූහි තාදිසස්ස භික්ඛුනො පරියෙසිත්වා දාතබ්බං. **උපනික්ඛෙපතො** ති චෙතිය පටිජ්ඝනත්ථාය වඩ්ඪියා පයොජෙත්වා කප්පියකාරකෙහි ඨපිත වත්තුතො. **සඞ්ඝිකෙනා පී** ති න කෙවල ඤ්ච තත්‍රූප්පාදතො පච්චය දායකෙහි චතුපච්ච යත්ථාය සඞ්ඝස්ස දින්න වත්තුනාපී ති අත්ථො. **සඞ්ඝභත්තං කාතුං න වට්ට තී** ති මහාදානං දෙන්තෙහි පි කයිරමානං සඞ්ඝභත්තං විය කාරෙතුං න වට්ට තී ති අධිප්පායො. **යථා සුඛං පරිභුඤ්ජිතුං රුච්චතී** ති වුත්තත්තා [7] අත්ත නො අත්තනො පරිභොගප්පහොනකං අප්පං වා බහුං වා ගහෙතබ්බං, අධිකං පන ගහෙතුං න ලභති. **උපොසථ දිවසෙ** ති නිදස්සන මත්තං, යස්මිං කිස්මිඤ්චි දිවසෙ පි කතං සුකතමෙව හොති, කරොන්තෙන "යං ඉමස්මිං විහාරෙ අන්තොසීමාය සඞ්ඝ සන්තකං =පෙ= යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතුං මය්හං

---

1. ම. මඤ්ඤනං වියහි.
2. ම. & සී. භික්ඛුසඞ්ඝස්සාපි ලබ්භතී ති.
3. ම. සන්නිපතිතො.
4. ම. විස්සජ්ජකස්ස සම්මුතියාති.
5. ම. & සී. එකනාළිවා.
6. ම. න වත්තතීති.
7. ම. අත්තනො පරිභොගප්පහොනකං.

රුච්චතී"ති එවං කතිකා කාතබ්බා. තථා චීහි තීහි පි ආයස්මන්තානං රුච්ච තී ති වචන මෙව හෙ ත්ථ විසෙසො. **තෙසම්පි** ති රුක්ඛානං **සා එව කතිකා** ති විසුං කතිකා න කාතබ්බාති අත්ථො. [1] "තෙසං රුක්ඛානං සඞ්ඝො සාමී"ති සම්බන්ධො. **පුරිමවිහාරෙ** ති පුරිමෙ යථාසුඛං පරිභොගත්ථාය කත කතිකෙවිහාරෙ. [2] **පරිවෙණානි කත්වා** [3] **ජග්ගන්තී** ති සත්ථ අරක්ඛියමානෙ ඵලාඵලානි [4] රුක්ඛා ච විනස්සන්ති, තාදිසං ඨානං සන්ධාය වුත්තං, තත්ථ සඞ්ඝස්ස [5] කතිකා න පවත්තතී ති අධිප්පායො. යෙ පන රුක්ඛා බීජානි රොපෙත්වා ආදිතො පට්ඨාය පටිජග්ගිතා, තෙපි දසම්භාගං දත්වා රොපකෙහෙ ච පරිභුඤ්ජිතබ්බා. **තෙහි** ති ජග්ගකෙහි. **තත්ථා** ති තස්මිං විහාරෙ. **මූලෙ** ති ආදිකාලෙ, පුබ්බෙති අත්ථො. **දිසා කතිකා** ති අපරිච්ඡින්නකාලා යථාසුඛං පරිභොගත්ථාය කතිකා. **නිකකුකකුච්චෙනා** ති අභාජිතම්දන්ති කුක්කුච්චං අකත්වා ති අත්ථො. [6] **ඛිස්‍යන මත්ත මෙවෙ ත** න්ති තෙන ඛියනෙන බහුං ඛාදන්තානං දොසො නත්ථි. අත්තනො පරිභොගප්පමාණස්සෙව ගහිතත්තා ඛීයන්තෙපි අත්තනො පහොනකං ගහෙත්වා ඛාදිතබ්බන්ති අධිප්පායො. **ගණ්හථා ති න වත්තබ්බා** ති තථා [7] වුත්තෙ තෙනෙව භික්ඛුනා දින්නං විය මඤ්ඤෙය්‍යුං, තං නිස්සාය [8] මිච්ඡාජීව සම්භවො හොතී ති වුත්තං, තෙනාහ **අනුච්චරිත්වා** ති ආදි. **උපඩ්ඪභාගො** ති එකභික්ඛුනො පටිවිංසතො උපඩ්ඪ භාගො, දෙන්තෙන ච එත්තකං දාතුං සඞ්ඝො අනුඤ්ඤාසී ති එවං අත්තානං පරිමොචෙත්වා යථා තෙ සඞ්ඝ එව පසීදන්ති, එවං වත්වා දාතබ්බං. **අපච්චා සිංසන්තෙනාපි** ති ගිලාන ගම්කිස්සරාදීනං අනුඤ්ඤාත පුග්ගලානම්පි අත්ත නො සන්තකං දෙන්තෙන අපච්චාසිංසන්තෙනෙව දාතබ්බං. අනනුඤ්ඤාත පුග්ගලානං පන අපච්චාසිංසන්තෙනාපි දාතුං න වට්ටති. සඞ්ඝිකමෙව යථා කතිකාය දාපෙතබ්බං. අත්තනො සන්තකම්පි පච්චය [9] දායකාදි සයමෙව විස්සාසෙන ගණ්හන්ති, න වාරෙතබ්බා, ලඞ්කප්පියන්ති තුණ්හී භවිතබ්බං. **පුබ්බෙ වුත්තමෙවා** ති "කුඩො හි සො රුක්ඛෙපි ඡින්දෙය්‍යා"ති ආදිනා තුණ්හීභාවෙ කාරණං පුබ්බෙ වුත්තමෙව. තෙහි කත [10] අනත්ථභාවෙ පි කාරුඤ්ඤෙන තුණ්හී [11] භවිතුං වට්ටති, ගණ්හථා ති ආදි පන වත්තුං න වට්ටති. **ගරුභණ්ඩත්තා** = පෙ = **න දාතබ්බ** න්ති ජීව රුක්ඛානං ආරාම ට්ඨානියත්තා දාරුනඤ්ච ගෙහසම්භාරානුපගතත්තා සබ්බං තමෙව ගණ්හාති. දාතුං න වට්ටතීති වුත්තං. **අකතාවාසංවා කත්වා** ති පුබ්බෙ අවිජ්ජමානං සෙනාසනං කත්වා ජග්ගිතකාලෙ ඵලවාරෙ සම්පත්තෙ.

විපාකදුක්ඛ සඞ්ඛාතානං [12] **සම්පරාසික වෙරාන** න්ති එත්ථ පාණාති පාතාදි වෙරෙන නිබ්බත්තත්තා වෙරුප්පත්තියා හෙතුත්තා ච විපාකදුක්ඛ

---

1. ම. තෙසංහි.
   සී. තෙසම්පි.
2. සී. පරිවෙනාදි.
3. සී. & ම. ජග්ගතීති.
4. ම. රුක්ඛොච.
5. සී. කතිකාපනවත්තතීති.
6. ම. & සී. ඛීයිත.
7. සී. වුත්තෙනෙව භික්ඛුනා.
8. සී. මිච්ඡාජීවාභාවො.
9. සී. දායකාපි.
10. ම. අනත්ථා භාවෙපි.
11. ම. භවිතුං වට්ටති.
12. ම. & සී. සම්පරායවෙරානන්ති.

වෙදනා ති වුත්තා. පාණාතිපාතාදි පඤ්චවෙර විනිම්මුත්තාන ම්පි අකුසලානං වෙරෙහි සහ එකතො සඞ්ගණ්හනත්ථං දසඅකුසල කම්මපථප්පභෙදාන න්ති පුන වුත්තං.

තං කම්ම න්ති තජ්ජනීයාදි කම්මමෙව. [1]"සත්තාපත්තික්ඛන්ධා පඤ්ඤත්තං නාමා"ති සම්බන්ධො. අන්තරාකෙනචි අපඤ්ඤත්තෙන සික්ඛාපදෙ ති ඉමස්මිංකප්පෙ ආදිතො පට්ඨාය යාව අම්හාකං භගවතො අභිසම්බොධි, තාව අන්තරාකාලෙ කකුසන්ධාදිං ඨපෙත්වා කෙනචි අපඤ්ඤත්තෙන සික්ඛාපදෙ ති අත්ථො. [2] විනීතගාථා සික්ඛාපද න්ති විනීතවත්ථූනි එව තානි හි තං තං සික්ඛා කොට්ඨාසානං පකාසනතො සික්ඛාපදන්ති ච ආපත්ති අනාපත්තීනං අනුපඤ්ඤාපනතො අනුපඤ්ඤත්තන්ති ච [3] වුච්චන්ති.

[4]සඞ්ගහ වග්ග වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

ඉති මහාවග්ගො පඤ්ඤත්තිවග්ගො සඞ්ගහවග්ගො ති තීහි මහාවග්ගෙහි පතිමණ්ඩිතො පරිවාරොති වෙදිතබ්බො.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය

විමති විනොදනියං

පරිවාර වණ්ණනා නයො

නිට්ඨිතො.

---

1. { ම. සත්තපි ආපත්තික්ඛන්ධා. 2. සී.මු.ස. & ම. ස. විනීතකථා. 4. සී, සඞ්ගහවණ්ණනා.
{ සී. සත්තආපත්තික්ඛන්ධා. 3. සී. වුච්චති.

අවසාන ගාථාසු-උභතොවිභඞ්ග ඛන්ධක පරිවාරෙහි විභත්තත්තා විභාග පටිදෙසනා යස්මිං විනය [1] පිටකෙ සො උභතො විභඞ්ග ඛන්ධක පරිවාර විභත්ත දෙසනො ආහා ති යොජනා. **තස්සා** ති විනයපිටකස්ස. **සත්ථු මහා බොධී** ති දක්ඛිණසාඛං සන්ධාය වදති. යං පධානඝරං නාම පරිවෙණං, තත්ථ චාරුපාකාරෙන සඤ්චිතං පරික්ඛිත්තං යං පාසාදං කාරයි, තත්‍ර තස්මිං මහා නිගම සාමිනො පාසාදෙ වසතාති යොජෙතබ්බා. බුඩසිරිං උද්දිසිත්වා නිස්සාය තස්ස වා අජ්ඣෙසන මපි පටිච්ච යා ඉඩා පරිපුණ්ණ විනිච්ඡයතාය සම්ඩා විනයසංවණ්ණනා ආරඩා ති යොජනා. **සිරිනිවාසස්සා** ති සිරියා නිවාසනට්ඨානභූතස්ස සිරිපාල නාමකස්ස රඤ්ඤො. **ජයසංවච්ඡරෙ** ති විජය යුත්තෙ සංවච්ඡරෙ. ආරඩකාල දස්සනත්ථං පුන "ජයසංවච්ඡරෙ අයං ආරඩා"ති වුත්තං, **කාලෙ වස්ස** න්ති යුත්තකාලෙ වස්සන සීලො. **දෙවො** ති මෙඝො.

එත්තාවතා ච ආරඩා **විනයට්ඨකථාය** යා,
[2] වණ්ණනා නාති විත්ථිණ්ණා පරිපුණ්ණ විනිච්ඡයා.

පඤ්ඤාස භාණවාරාය තන්තියා පරිමාණතො,
සම්ජ්ඣ නිට්ඨි [3] පරමා යා සා **විමති විනොදනී**.

අනන්තරායෙන කතා අයං නිට්ඨ මුපාගතා,
යං තං නිට්ඨං තථා සබ්බෙ පාණිනො [4] ස මනොරථො.

ථෙරෙහි විනයඤ්ඤූහි සුවිසල්ලෙඛ වුත්තිහි,
[5] අවිස්සත්ථාති විත්ථිණ්ණ ගන්ථභීරුහි පත්ථිතං.

කරොන්තෙන මයා එවං [6] විනයස්සත්ථවණ්ණනං,
යං පත්තං කුසලන්තෙන පත්වා සම්බොධි මුත්තමං.

විනයත්ථං පකාසෙත්වා යො සො පායෙන ලක්ඛණං,
සො පායං විමතිච්ඡෙද ඤාණවක්ඛු පපදායකං.

විරඩත්ථ විපල්ලාස ගන්ථ විත්ථාර හානියා,
විසුඩිං පාපයිස්සාමි සත්තෙ සංඝාර දුක්ඛතො.

ලොකියෙහි ච භොගෙහි ගුණෙහි නිඛිලා පජ,
සබ්බෙහි සහිතා හොන්තු රතා සම්බුඩ සාසනෙ ති.

විමති විනොදනී ටීකා සමත්තා.

---

1. සී. පිටකෙ උභතො.
2. සී. වණ්ණනාපතිවණ්ණිතා.
3. ම. පරමායා විමති විනොදනී.
4. ම. සමනොරථා.
5. සී. අවිසත්තාති විත්ථිණ්ණා.
6. ම. විනයඅත්ථවණ්ණනං.

විමති විනොදනී ටීකාය

විනයපාළියං සංවණ්ණිත පදානං

අනුක්කමණිකා.

	පිට්ඨඞ්කා.
අකට යූසෙන	430
අකතං	486
අකුප්පා මෙ වෙතො විමුත්ති	360
අක්ඛ දස්සා	148
අගරු	364
අග්ග කාරිකං	196
අග්ගල වට්ටි	470
අග්ගිසාලමහි	364
අග්ගිහුත මිස්සං	365
අග්ගිහුත්ත මූඛා	433
අඞ්ග මගධා	364
අඞ්ගජාතං	216, 457
අඞ්ගණෙ	478
අචණ්ඩි කතෙන	501
අච්චයො	461
අච්චායතා	427
අච්චුග්ගම්ම	357
අච්ඡරියං වත	209
අච්ඡුපෙය්‍යං	438
අජානමෙව	204
අජානන්තස්ස	196
අජ්ජුණ්හො	270, 364
අජ්ඣත්තං වා	453
අඤ්ඤමහි	457
අඤ්ඤතරො	433
අඤ්ඤස්ස ත්ථාය	343
අඤ්ඤස්ස දාතබ්බා පාරිසුඩි	421
අඤ්ඤා චිත්තං	359
අඤ්ඤං	497
අඤ්ජනුපපිංසනං	430
අට්ඨක වග්ගිකානි	429
අට්ඨාරස භෙදකර වත්ථූනි ඨානානි	488
අට්ඨානං අනවකාසො	79
අට්ඨාව භික්ඛුනියො යථා බුඩ්ඪං පටිබාහන්නි	480
අඩ්ඪයොගො	370
අඩ්ඪුඩ්ඪසතානි	496
අඩ්ඪුඩ්ඪානි පාටිහාරිය සහස්සානි	365
අතිසිථිලා	427
අතිරෙක ලාභො	370
අතිනෙතබ්බං	473
අතිරෙකං	496
අත්තනාව අත්තානං සම්මන්නි තබ්බං	389
අත්තපරිත්තං කාතුං	457
අත්තකාම රූපා	444
අත්ථවසෙ	89
අත්ථි ච මෙ එතෙධම්මා මයි	204
අත්ථො ජානාපනත්ථාය	501
අථ ඛො	354
අථා හං	360
අදින්නාදානං	377
අඩදණ්ඩකෙන	148
අඩානමග්ගො පටිපජ්ජිතබ්බො	460
අධිකරණං	490
අධිමනො	364
අධිමුත්තො	427
අධිකාරං	370
අධිට්ඨෙම	202
අධො නාභිං	508
අනභිරතො	212
අනත්ථ සංහිතෙ	76
අනවස්සවාය	453
අනගාරියං	359

	පිට්ඨඞ්කා.
අනාපත්ති භික්ඛු අනුලලපනා ධිප්පායස්ස	208
අනාපත්ති භික්ඛවෙ පාරාජිකස්ස	172
අනාපත්ති වස්සච්ඡෙදස්ස	494
අනිමිත්තො	205
අනිබන්ධනීයො	464
අනුපියං නාම	473
අනුවාදං ඨපෙන්ති	480
අනුසාසනී පාටිහාරියං	474
අනුවාතං පරිභණ්ඩං	460
අනුරුඬා	444
අනුවිච්චකාරං	431
අනුසම්පවඞ්කතා	499
අනුපලිත්තො	358
අනුත්තරං විමුත්තිං අනුපාපුණාථ	364
අනුප්පවෙච්ඡති	431
අනුබලප්පදානං	499
අනෙකවණ්ණා අච්චියො	364
අන්තලික්ඛ චරො	362
අන්තරා ච ගයං අන්තරා ච බොධිං	358
අන්තරට්ඨකාසු හිමපාත සමයෙ	365
අන්තග්ගාභිකා	426
අන්තමසො හස්සාපෙඛො පි	330
අන්තා	359
අන්තෙවාසිං වීමංසාපෙත්වා	226
අන්තො නිමුග්ගපොසිනි	357
අන්ධකාරො අන්තරධායි	465
අපගත ගබ්භා	462
අපවිලායමානො	436
අපටිඤ්ඤාය කතං	446
අපරප්පච්චයො	361
අපාදකෙහි	457
අපා හං හන්දාහං	113
අපාරුතා	357
අපිස්සු	234, 356, 447
අපිධානං	463
අප්පග්ඝං වෙතාපෙති	269
අප්පත්තො නිස්සාරණං	442, 493
අප්පණ්ඩිතො	205

	පිට්ඨඞ්කා.
අප්පමත්තකෙපි පවාරෙන්ති	430
අප්පමාණො	457
අප්පත්තො ඔසාරණං	493
අප්ථොටෙන්ති	251
අබ්බොහාරිකා	212
අබ්‍රහ්මචරියං	377
අබ්භුස්සහන්තා	499
අබ්භුය්‍යාසි	444
අබ්භුම්හෙ	459
අබ්‍යාපජ්ඣං	428
අබ්‍යාකත හෙතු	488
අභිසම්පරායො	438
අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා	359
අභික්කන්තාය රත්තියා	364
අභිසඞ්ඛාසි	362
අභිසම්බුඩො පච්චඤ්ඤාසිං	360
අභික්කන්තවණ්ණා	364
අභිසන්ත කායා	460
අභිවාදාපෙතබ්බං	477
අමත දුන්දුභිං	358
අමිස්සී කතං	428
අමූළ්හවිනයො	452
අම්බකාය	431
අය ම හස්මි	365
අයං	391
අරඤ්ඤකො	497
අරහසි අනන්තජිනො	358
අරියො න රමති පාපෙ	430
අලජ්ජිං නික්කඩ්ඪති	309
අලොණිකං	482
අලොභො පුබ්බඞ්ගමො	488
අවසෙසා පත්තියො	488
අවලෙඛන පීඨරො	463
අවක්කාර පාතිං	426
අවස්සුතං	479
අවාපුරා	357
අවිජ්ජා නිවුතා	481
අවිද්දසු	481
අවිසය්හං	426
අවිස්සජ්ජිකං අවෙභඞ්ගිකං	439
අවිස්සත්ථා	430

	පිට්ඨඞ්කා.
අවිජ්ජාපච්චයා	354
අසමෙහාගං සඞ්ඛෙන කරණං	461
අසමෙමාහො	428
අසම්භින්නෙන	329
අසන්තං	203
අසඤ්චිච්ච	196, 343
අසප්පායං	339
අසම්මතාය භික්ඛවෙ සීමාය	409
අසුතානි	482
අසෙඛො	371
අස්සතරි	474
අස්ස දූතෙ	362
අස්ස	120
අස්සවනතා	357
අහිවිච්ඡිකා	457
අහො ගඞ්ගො	482
ආකඞ්ඛමානො =පෙ= සමූහ නෙය්‍ය	481
ආජීව විපත්ති පච්චයා	488
ආදායස්ස	372
ආදීනවං	362
ආදීනවං ලොකෙ	430
ආනුපුබ්බීකථං	362
ආනෙඤ්ජං සමාධිං	209
ආපත්ති ගාමිනියො	480
ආපත්ති ආරොපෙතබ්බා	446
ආයාම	82
ආලයා	356
ආලම්බන බාහං	460
ආලොකො අන්තරධායි	465
ආවිඤ්ජන ඡිද්දං	463
ආවිකතා හි ස්ස ඵාසු හොති	396
ආසයතො භික්ඛවෙ මොඝ පුරිසො වෙදිතබ්බො	338
ආසත්තියො	465
ආසාන ඤ්ච අනාසාන ඤ්ච	503
ආසා ච අනාසා ච	503
ආසිත්ත කූපධානං	461
ආසුම්භිත්වා	350
ආහඤ්ඤිං	358
ආහිණ්ඩන්තා	91
ආළම්බරං	361

	පිට්ඨඞ්කා.
ආළාරො	357
ඉති භවාභව කථා	337
ඉති හ	86
ඉත්ථන්නාමො	391
ඉත්ථන්නාමං උපසම්පාදෙය්‍ය	391
ඉත්ථිලිඞ්ගං	131
ඉත්ථිං හනෙ	509
ඉදං තු ත්වං මහාසමණ	365
ඉඩාහි සඞ්ඛාරං	362
ඉඩි පාටිහාරියං	364, 474
ඉඩිවිසයෙ	172
ඉමස්මි ඤ්ච පන වෙය්‍යා කරණස්මිං	360
ඉමෙ සත්ත සමථා =පෙ= පරියායෙන	489
ඉරියාය	359
ඉස්සාසො	330
උගඝාටන කිටිකං	465
උච්චාසයන	377
උජුං කාරාපෙතබ්බං	473
උජ්ජවිංසු	482
උට්ඨාහි	357
උණ්ණානාහි	457
උත්තරි මනුස්සධම්මා	359
උත්තිට්ඨ පත්තං	367
උදක වාහකො	365
උදකා නුග්ගතානි	357
උදකං අකප්පියං	460
උදකෙන ඔත්ථරීයති	461
උදපානං	460
උදානං උදානෙසි	361
උදිච්චරෙ	364
උද්දිස්ස කතං	465
උදුක්ඛල භණ්ඩිකං	196
උද්දිසතු භන්තෙ භගවා	478
උඩතං අරුණං	478
උපක්කිලෙසා වුත්තා	481
උපහිංසති	475
උපසම්පජ්ජ	359
උපසම්පදං යාචති	391
උපස්සට්ඨං	362
උපසම්පදං යාචි	395

පිටුඅංකය.

උපසමෝ 359
උපසමපදා 361
උපසඝෝ 365
උපජ්ඣායෙන 392
උපසංහරථ 431
උපනන්දී 460
උපචාරෝ න හොති 464
උපාදානක්ඛයස්ස ච 428
උපාදානං 355
උපායාසෝ 355
උපොසථං 491
උපොසථෝ සාමග්ගත්ථාය 500
උප්පලිනී 357
උපපණ්ඩුපණ්ඩුක ජාතෝ 370
උභක්ඛකෙ න වදාමි 508
උබ්භිදං 430
උභයත්ථ පරිබාහිරෝ 468
උභින්නං සංජාතිභූතානං 364
උභෝ අන්තෙන 359
උභෝ වසන්තා එකතෝ 270
උභොහි හත්ථෙහි = පෙ = ඔදනෝ පටිග්ගහෙතබ්බෝ 477
උරුවෙලාගං 354
උස්සන්නදොසෝ 437
උස්සාපෙන්ති 460
උස්සෙළෙන්ති 251
එකස්ඣාත මපි 444
එකස්මිඤ්ච පන මස්සෙඤ්ඤ චිත්තං 444
එකඞ්ගන මග්ගං 314
එකවජ්ජෙන 333
එකවාචාගොචරෙසෙය්‍ය වුත්තා ආදිවචනක්‍රියා 507
එකාදසෙ උප්පන්නෙ 266
එකෙන සමුට්ඨානෙන සමුට්ඨාති 484
එතදග්ගං 138, 210, 224
එතමත්ථං විදිත්වා 356, 430
එතත්තාවතා 444
එතං මම 361
එවරූපං 235
එවමෙතං ධාරයාමි තිංසුත්ත ධෙ පනා යසමන්තෙහි 420

පිටුඅංකය.

එවං 394
එවං විජ්ඣි 190
එවං පහර 190
එවං විරං අකාසි 429
එවං ච පන භික්ඛවෙ ඡාරත්තං මානත්තං දාතබ්බං 451
එවං නීයති සබ්බමෙතා 485
එසා ඤත්ති 393
එහි භික්ඛුනී 345
එළකාලොමා 497
ඔකාරං 362
ඔට්ඨා 459
ඔනඬ්ඪ මඤ්ඤං 464
ඔපායිකං 368
ඔරණකා 362
ඔවාදෙ 497
ඔසාරෙතබ්බා 395
කච්චි පන වෝ අනුරුද්ධා 444
කථා කථෙන 430
කඨිනස්ස අන්තෙනා ථීරති 460
කණ්ටකා වාටං 465
කතවෙදිනෝ 370
කතං 502
කත්ත චීවරෙ 436
කති තෙ ලක්ඛණානි ලද්ධානි 328
කති ආපත්තියෝ 486
කතිහි සමථෙහි 498
කතිසු ඨානෙසු 498
කතිහි අධිකරණෙහි 498
කති වෙජ්ජනකා 497
කත්ථ නු ඛෝ 364
කථ ඤ්ච සියා 489
කන්තාරෙ සම්භාවෙසි 433
කපිඤ්ජරෝ 151
කප්ප ගතිකං 348
කපෙපා විපරියති 462
කප්පං 474
කම්මද්දිසෙය්‍යං 35
කම්මාරභණ්ඩු 374
කරණීය නති 422
කරණීයං 361
කල්ලෝ 444

	පිට්ඨඞ්කා.
කල්ලචිත්තං	362
කල්ල නනු	361
කසම්බුජාතං	479
කසාවෙහි	430
කාමතණ්හා	360
කායපටිබ්ඛෙන වා	335
කායෙන විඤ්ඤාපෙති	368
කාරුණිකෙන භවිතබ්බං	501
කාලාමෝ	357
කාලං හරිස්සථ	327
කාසිනං පුරං	358
කාළකං	496
කිච්චාධිකරණං = පෙ = සම්මති	456
කිච්චාධිකරණ පච්චයා	488
කිච්ඡෙන මෙ අධිගතං	356
කිඤ්චි මත්තං අනුපදජ්ජෙය්‍ය	295
කිණ්ණපක්ඛිත්තා	328
කිලාසුනො	78
කිස්ස මං	235
කිස්ස ත්වං	395
කුම්භථූනිකා	352
කුම්භට්ඨාන කථං	337
කුසලෙන බුඩ්මතා	502
කෙවලකප්පං	364
කෙවලං සඩාමත්තකං	428
කොකාලිකො	474
කො පන වාදෙ භියේ‍යා	335
කොමුදියා චාතුමාසිනියා	426
කොසිය කාරකෙ	274
ඛණනෙ	497
ඛමති	394
ඛාරිකාජං	365
ඛුද්දකෙ ඝරෙ	326
ගග්ගංභික්ඛුං = පෙ = චොදෙන්ති	452
ගච්ඡ දෙවතෙ	497
ගච්ඡාම භගිනි ගච්ඡාම අය්‍යා	314
ගණ්ඩකඵලක පාසකඵලකං	462
ගණ්හිංසු	424
ගති	438
ගන්ඩං	377
ගමියාභි සඞ්ඛාරො	431
ගමෙමා	359

	පිට්ඨඞ්කා.
ගයාසිසෙ	365
ගයායං	365
ගරුනිස්සයං ගණ්හාම	482
ගිරග්ගං	496
ගිහි විකටං	465
ගිහී ගතානි	481
ගුහා	370
ගුළකරණං	430
ගුළා සවො	328
ඝරදින්නකා බාධො	430
චක්ඛුභූතා	209
චක්ඛුකරණී	359
චක්ඛුං	360
චච්චර නිස්සිතං	231
චතුද්දිසා	364
චතුත්තිංස	497
චත්තාරි අභිරාජකුලානි	457
චර බ්‍රහ්මචරියං	362
චරියා	496
චාගො පටිනිස්සග්ගො මුත්ති අනාලයො	360
චාරිත්තං	496
චිත්තවිපරියාස කතො	452
චිත්තානි	80
චිනිතුං	460
චිරපටිකා	365
චීවරං දත්වා	496
චීවරපච්චාසා නික්ඛිපිතුං	265
චුණ්ණවාලිනිං	430
චුද්දස මූලානි	488
චොදනා කිමත්ථාය	499
චොදනා සාරණත්ථාය	499
ඡ අගාරවා	495
ඡකණං	430
ඡ ඨානානි	427
ඡන්දසො	433
ඡ පඤ්ඤාස සතං	497
ඡන්ද දානෙන	496
ඡවිං උප්පාටෙත්වා හරන්ති	464
ඡාදනං	470
ඡෙජ්ජාය වා	148
ජග්ගතො	475

	පිට්ඨඞ්කා.
ජටිලො	433
ජරා	355, 360
ජාතරූප රජත පටිග්ගහණා	377
ජාති	355
ජාති පි දුක්ඛා	360
ජාතු	475
ජානාහි	285
ජායන්ති	490
ඤත්තිතො වා	489
ඤාණ ඤ්ච පන මෙ	360
ඤාණදස්සන විසෙසො	359
ඨපෙති වා	478
ඨානා චාවෙති	166
ඨානං භඤ්ජති	272
ඨිතධම්මො	479
තග්ඝ	444
තණ්හක්ඛයො	428
තණ්හක්ඛයෙ විමුත්තො	358
තණ්හා	354
තතො පරං	258
තත්ථ නාම ත්වං	267
තත්ථ ච නිමිත්තං ගණ්හාහි	427
තත්ථේ ච	496
තථා හං භගවතා =පෙ= නාලං අන්තරායාය	333
තථූපමං	357
තදනුගාය න්ති	433
තදනුත්තරං	359
තදා	480
තන්තකං	462
තන්හි බඩො	441
තපතං	433
තබ්භාගියා	489
තම්හා සමාධිම්හා	356
තයො චාටෙ	465
තයො නිස්සයා	480
තරුණඤ්ඤෙ ච අම්බං	457
තත්‍ර තත්‍ර	360
තස්සෙ ච පරිචාරස්ස	485
තස්සෙ ච කම්මස්ස	209
තස්මාති හ	361
තස්මං අධම්මදිට්ඨි	476

	පිට්ඨඞ්කා.
තිචීවරං අධිට්ඨාතුං	258
තිපරිවට්ටං	360
තීණි අධම්මිකානි අමූළ්හ විනයස්ස දානානි	494
තීහි සමථෙහි	499
තුණ්හී	394
තුය්හෙ සො පත්තො	458
තෙ ච භික්ඛු ගාරය්හා	253
තෙසං	357
තං	474
තං තෙ මයං පතිගණ්හාම	461
තං නිමිත්තං පුරෙ වා පච්ඡා වා	164
තං යෙව තිත්ථායතනං	370
තං සඞ්ඛෙතං පුරෙ වා පච්ඡා වා	164
ථරුසම්ං	251
දදාති දානං	438
දසබලො	366
දසස්ස ඨානානි	431
දස ගාරය්හා	497
දසාහා	266
දාඨිකං ඨපාපෙන්ති	462
දිට්ඨ ධම්මො	361
දිට්ඨි විපත්ති පච්චයා	487
දිට්ඨෙ ච ධම්මෙ	359
දින්නො	465
දිස්වා ආයතනුප්පාදං	428
දුක්ඛ හානි	485
දුක්ඛං	355, 474
දුබ්භෙ	475
දුස්සවෙණියා	480
දූතෙය්‍යං ගන්තුං	475
දෙසෙන්තො	492
දොමනස්සං	355
චාදසාකාරං	360
චාරං	357, 497
චෙ තිස්සො භික්ඛුනීහි	480
චේ දාරකා	433
චෙ පි ච භෙදා	496
චෙ වා තීණි වා මාගධකානි ගාමක්ඛෙත්තානි	474
ධම්මචක්කං	361
ධම්මචක්ඛුං	360

	පිට්ඨඞ්කා.
ධම්මමයං	357
ධම්ම නිමන්තනා	268
ධම්මස්ස ච අනුධම්මං	431
ධාරණං	377
ධොවනං	444
න ආයතකෙනෙව පපාතො	479
න උග්ඝාටෙතුකාමො	306
න කතමං අධිකරණං	490
න කුලවං ගමෙන්ති	481
නගරෙ ඨකිතෙ	329
නව විස්සාසගාහි නව තාවකාලිකං	166
නව සකසඤ්ඤී	166
නච්ඡාදෙන්ති	430
නට නාටකා	320
නත්ථඤ්ඤු ආපත්තියො	488
නත්ථි බාලෙ සහායතා	444
නදීසු	475
න දෙසෙන්ති තථාගතා	486
න නිපතති	464
නනු ත්වං ආවුසො බුඩ්ඪො	482
නන්දිමුඛියා	438, 478
නන්දිරාග සහගතා	360
න පරියාපුණිංසු	457
න මරණා ධිප්පායස්ස	196
නමනකං	480
න රමාමි	113
නවකම්මං	470, 480
නවකම්මං දදෙය්‍ය	465
නවාවුතං	223
න විකප්පෙතුං	258
න සක්ඛිස්සසි	87
න සම්මති	460, 480
න සාමණෙරො උපට්ඨාපෙ තබ්බො	371
නහානං	496
නාගා	479
නානත්ත කථං	337
නානා භාවො	481
නානුබන්ධෙ පවත්තිනිං	485
නාපරං ඉත්ථත්තාය	361
නාභිරමාමි	114

	පිට්ඨඞ්කා.
නාමං	354
නාවාය	365
නාසාය පිත්තං භින්දෙය්‍යුං	474
නාස්සස්ස	474
නාළියා වා පකෙන	433
නිගමස්ස වා	410
නිග්ගහානං	395
නිට්ඨිත චීවරස්මිං භික්ඛුනා	265
නිදානං	502
නිඩාපෙතබ්බං	473
නිබ්බාණඤ්ඤෙ ච පඤ්ඤත්ති	484
නිබ්බින්දති	361
නිරුත්තිපථෙ	167
නිරුපධිං	430
නිස්සාය තෙ වත්ථබ්බං	447
නිස්සීමගතං	438
නීචවත්ථුකො	460
නීලවණ්ණා	431
නීහාර භත්තො	361
නෙක්ඛම්මාධි මුත්තො	428
නො	359
පකිණන්ති	480
පග්ගාහික සාලං	269
පවන්තො	202
පච්චෙකචීවර වෙතාපන්නා	270
පච්ඡිමං ජනතං තථාගතො අනුකම්පති	462
පඤ්චපටිකං	464
පඤ්චහා කාරෙහි	495
පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා	360
පටකො	269
පටාකං පරිහරෙය්‍යුං	431
පටියාලොකං	318
පටිගච්චෙව ගච්ඡෙය්‍යං	482
පටිලාභෙන	274
පටිවිජානන්තස්ස ආපත්ති පාරාජිකස්ස	207
පටිබාහෙත්වා	464
පටික්කමන්තු	457
පටිග්ගහත්ථිකං	460
පටිග්ගහං	460
පට්ටො	268

	පිට්ඨඞ්කා.
පණ්ණරස ධම්මා සහජාත පච්චයෙන පච්චයො	503
පණ්ඩකස්ස	221
පතිවයං	428
පතිවට්ටෙසි	431
පතිරූපං	368
පත්ත මාළකං	459
පත්තෙ පක්ඛිපි	364
පත්තෙන මෙ අත්ථො	229
පත්තො ච	497
පත්තං නික්කුජ්ජෙය්‍ය	461
පත්තං නික්කුජ්ජිතුං	461
පථව්‍යා සඞ්ඝත්ථෙරො	482
පදවීතිහාරස්ස	465
පධාන විබ්භන්තො	359
පබ්බජන්ති	359
පබ්බාජනිය කම්මං පටිප්පස්සම්භෙතු	447
පභග්ගො	209
පමාදමනුවිණ්ණො	475
පයොපානං	497
පරදත්තො	474
පරම්පර භොජනෙ	318
පරපරිග්ගහිතං	166
පරිවිතක්කො උදපාදි	362
පරිමද්දන්තා	433
පරියාදිණ්ණ රූපා	444
පරිපතිංසු	424
පරිදෙවො	355
පරිපුණ්ණස්ස පත්තචීවරං	391
පරිභිජ්ජති	460, 464
පරියායෙන	489
පරෙ	314
පල්ලඞ්කස්ස අනොකාසෙ	351
පවිවෙකාධිමුත්තො	428
පවීවෙකො	428
පවෙසෙන්තස්ස	216
පසණ්ණ මුඛවණ්ණා	202
පළොඨෙන්ති	463
පාවීනකා	482
පාටලිගාමෙ නගරං මාපෙන්ති	431
පාණිනා පොක්ඛරණිං ඛණිත්වා	364
පාණො	376
පාතාපෙත්වා	457
පානීයං ඔතප්පති	465
පාපිච්ඡානං යථාගති	475
පාපිමා	362
පාපිච්ඡෙ	395
පාරාජිකානි චත්තාරි	496
පාචාරිකස්ස	350
පාවෙය්‍යකා	482
පාසාදිකෙන	368
පාසාදෙ	370
පිටකෙ තීණි දෙසයි	485
පිට්ඨෙහි	430
පිණ්ඩනික්ඛෙපන මත්තෙන	470
පිණ්ඩියාලොප භොජනං	370
පිදලකං	460
පිසාචිල්ලිකා	425, 459
පිසාචො චත ම න්ති	459
පුග්ගලො අකාරකො ජානිතබ්බො	502
පුටභෙදනං	431
පුත්තපෙමං	376
පුථුපාණිකං	456
පුප්ඵාසවො	328
පුප්ඵාවලිං	216
පූතිමුත්තං	370
පූරත්තං	479
පොටකි තූලං	338
පොත්ථනියං	474
පොනොභවිකා	360
පංසුකූලං උප්පන්නං හොති	364
ඵලාසවො	328
ඵාලියන්තු කස්සප කට්ඨානි	365
ඵාසුලන්තරිකාහි	209
ඵුසිතුං	464
බදරසාලවං	318
බන්ධනං	470
බන්ධනමත්තං	462
බලවා බලවං	446
බහිඩා වා	453
බහිචාර කොට්ඨකා නික්ඛා මෙත්වා	479

	පිට්ඨඞ්කා.
බහුකාරා ඛො මෙ පඤ්චවග්ගියා	358
බහුකතො බුඬෙ වා	433
බාහිරලොමිං	457
බාහුලිකො	359
බුඩවක්ඛුනා	357
බුඩවන්දෙ බුඩාදිච්චෙ	485
බුඩ ඤ්ඤාණෙන	486
බ්‍රහ්මචරිය පරියොසානං	359
බ්‍රහ්මචරියං	361
භගවතො පි ඛො ඤ්ඤාණං උදපාදි	357
භඤ්ඤමානෙ	360
භණ්ඩනජාතා	444
භණ්ඩනං	444
භත්ත විස්සග්ගං	267
භත්තපටිපාටි අට්ඨිතා	318
භන්තෙ	390
භයකථං	337
භවතණ්හා	360
භවො	355
භාසිත මෙ තං	359
භික්ඛග්ගෙන	481
භික්ඛු දූතෙන	480
භික්ඛුනීසු ච අක්කොසො	496
භික්ඛූනං අලාභාය පරිසක්කති	461
භිත්තිකම්මං	464
භිසිං විනන්ඨිතුං	464
භුසා වාතවුට්ඨි	428
භුසා ගාරෙ	433
භූතකාලො	390
භූතං	496
භෙදෙ ධම්මදිට්ඨි	476
භෙදෙ අධම්මදිට්ඨි	476
භෙසජ්ජං	497
භොගා	427
මඞ්කු	390
මඞ්ගුලි	209
මණ්ඩනං	377
මත්තා වණ්ණිතා	457
මධවා සවො	328
මනොවිඤ්ඤාණං	365
මනොමයං කායං	474

	පිට්ඨඞ්කා.
මන්තාභාසා	494
මම ඤ්චෙ ච තුම්හාක ඤ්ච	431
මරණං	355
මහාසයනං	377
මහාගුණං	485
මහාසමුද්දෙ අභිරමන්ති	479
මහාවිහාරො	497
මහිලා තිත්ථෙ	480
මහිකා	481
මහිං විකුබ්බතො	474
මා එකෙන වෙ	362
මා කඤ්චි පාප මාගමා	457
මා කුඤ්ජර නාගමාසදෙ	474
මා ඛො තුරිතො අහනි	499
මා ච මදෙ	474
මාතිකා	434
මාතිකා ච පළිබොධා ච	503
මානසො	362
මා භික්ඛු බ්‍යාබාධයිංසු	463
මාරෙන පරියුට්ඨිත චිත්තො	481
මාරො	362
මාලා	377
මිගභූතෙන චෙතසා	474
මිච්ඡාදිට්ඨි	426
මුචලින්දමූලෙ	356
මුණ්ඩවට්ටි	462
මුසලෙ උස්සිතෙ	196
මුසාවාදෙ	377
මුහුත්තෙන	86
මූලදායකා	482
මෙ	390
මෙ තං	350
මෙධගං	499
මං අච්චගමා	461
යතින්ද්‍රියං	429
යතො හං	235
යතො ච ඛො	260
යතො	474
යත්ථ යෙභුය්‍යසිකා ලබ්හති තත්ථ සම්මුඛාවිනයො ලබ්හති	490
යත්‍ර හි නාම	364

	පිටඨඞ්කා.
යථාදිට්ඨං	362
යථාකථං	444
යථාධම්මො තථා තිට්ඨ	444
යථාභාගං	477
යදග්ගෙන	480
යදි පනා හං	113
යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං	392
යම්දං වක්ඛුසම්ඵස්ස පච්චයා =පෙ= සුඛං වා	365
යාදිසො	108
යාවකීව ඤ්ච	360
යාවතා වණිප්පථො	431
යාවතා අරියං ආයතනං	431
යාව පච්ඡිමා සොපාන කලෙබරා	462
යෙදිබ්බා යෙ ච මානුසා	362
යෙන පාරිලෙය්‍යකං	444
යෙභුය්‍යසිකා සතිවිනයො	489
යො පටිබාහෙය්‍ය ආපත්ති දුක්කටස්ස	444
යං	79
යං කිඤ්චි	361
යං ඛො ත්වං	426, 500
යං මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස	414
රච්ඡානිස්සිතං	231
රාගා චිත්තං විනීවරණතා	205
රාජගහෙ සුත්තවිභඞ්ගෙ	482
රුක්ඛතො පතිතො	344
රූපකා කිණ්ණානි	458
රූපියෙ රූපියසඤ්ඤී	283
රූපියං චෙතාපෙති	283
රූපං	354
රෙණුගතාය	365
ලහු	368
ලොකක්ඛායිකං	337
ලොහභණ්ඩ කංසභණ්ඩ සන්නිවයො	462
වචිභෙදෙන	503
වජ්ජිපුත්තකා	334
වණ්ණවා	202
වණ්ණා වණ්ණං කත්වා	437
වණ්ණ වණ්ණායො කත්වා	456
වත්තාරො	433
වත්ථු වසෙන	489
වත්ථු ආසා ච අනාසා ච	503
වත්ථු	503
වත්ථුං	502
වාදෙන	475
වාදං ආරොපෙත්වා	370
වාසිජටෙ	338
වාහන්ති	461
විකාලභොජනා	377
විකාලෙ	496
වික්කෙසිකං	361
වික්ඛෙළිකං	361
විචර දෙසස්සු	357
විඤ්ඤාණං	354
විතච්ඡෙන්ති	209
විතුදන්ති	209
විනයාති සාරො	483
විනාභාවො	481
විප්පසන්න ඡවිවණ්ණො	202
විභඞ්ග කොවිද	487
විභූසනං	377
විමානෙත්වා	480
විමුත්තසම්ං	361
විමුච්චති	361
විරජ්ජති	361
විරාජෙන්ති	209
විරියසම්ථං	427
විරූපක්ඛෙ හි මෙ මෙත්තං	457
විලෙපන	377
විවරි	433
විවාදෙ	444
විවාදාධිකරණස්ස වෙ සම්ථා	489
විවාදාධිකරණ ඤ්ච චතුන්නං අධිකරණානං	491
විචිත්තං කත්වා පි දාතබ්බං	445
විසකුම්භෙන	475
විසිඛා කථා	337
විසිබ්බෙත්වා	351
විසෙසකං	480
විහාරො	370
විහාරපච්ඡායායං	427
විහිංස සඤ්ඤී	357
වීතරාගානං	326

පිටුඅංකය.

වීතරාගත්තා 428
දිර 357
විධාපෙති 348
විතෙත්තා වපෙජ්ජම් 170
වෙදනා 354
වෙළුවාවං 465
සකට මාහෙති 428
සකාය නිරුත්තියා බුද්ධිවචනං දූසෙති 462
සඟහා තෙ ආරබ්‍ධා 431
සඞ්ඛාරා 354
සඞ්ගාමා වවරෙන 502
සඞ්ගීති 394
සඩ්ඝාහං 274
සඤ්ඤත උපජ්ඣායෙන 385
සඤ්ඤා 390
සවවකාලෝ 390
සඤ්ඤුත්තකෙනා 350
සඤ්චිව ආපත්තිං 499
සතිවිනයඤ 452
සත්තං සත්තානි වත්තාරි 498
සත්තාහං 354
සත්තාහස්ස අච්චයෙන 356
සත්තානං සන්නිවත්තෙනා කාතබ්බා 423
සත්ථරෝ 474
සත්තතිකා 482
සන්නිසින්නා ගබහා 480
සන්ථාගාරෙ 431, 465
සන්දමානිකා 153
සඞ්ඛාවිතං 431
සපදානං 342
සපපාණකං ඔසිඤ්චාති 497
සබබසඞ්ඛාර සමථෝ 356
සබබපාසෙහි 362
සබබකාලං පටිබාහන්ති 471
සබබාභිභූ 358
සබෙබසත්තා 457
සබබං හත්ථං 343
සබබං විහාරං 470
සබබං සඞ්ඝාරාමං ආවරණං කාරාපෙති 377
සමණකුත්තකො 175
සමලෙඛි 357
සමඤ්ඤති 474
සම්මාදිට්ඨි 359
සම්මාසඞ්කප්පො 359
සම්මුඨානං නියතො කතං 485
සම්මුඨානමහි සඞ්ඛෙපං 486
සම්මුඛාවිනයස්මිං 456
සම්මුඛාවිනයො 489
සම්පජඤ්ඤං 77
සම්බහුලා සංවිදහිත්වා එකො භණ්ඩං අවහරති ආපත්ති සම්බහුසං පාරාජිකස්ස 164
සම්භාර සංයුත්තෙනා 328
සම්භාවෙස්සං 482
සම්මෙදං නිදාන ඤ්ඤව ඤ්ඤදං 485
සයං 359
සරසි භාවං 235
සරවති 427
සරබු 457
සරසි 474
සවරභයං 421
සඞ්කාරෙ 357
සහම්පතිස්ස 357
සහධම්මිකො වාදානු වාදෙ 431
සහධමෙමා 497
සහිතා සහිතස්ස 475
සළායතනං 354
සාධාරණා 489
සාධාරණං අසාධාරණං 497
සාමීචි 253
සාමුක්කංසිකා 362
සාරතො පවවා ගච්ඡන්තෙනා 428
සාරිපුත්තා 251
සාහු 368
සික්ඛමාන දූතෙන 480
සික්ඛාපදානි 376
සියා භුකො 476
සියා 489
සිසිරෙ 463
සිඞ්ගාලෙනා 343

	පිටඨඞ්කා.
සීලබ්බතපරාමාසා	428
සීලවිපත්ති පච්චයා	487
සුවි	430
සුඤ්ඤතා විහාරෙන	482
සුණාතු	390
සුත්තං	496
සුභගා	224
සුමන මනසො	364
සුරාමෙරය	377
සුසානං මඤ්ඤෙ	361
සුසුකා	430
සෙට්ඨානු සෙට්ඨිනං	362
සෙනාසන පරික්ඛාර දුස්සං	464
සෙය්‍යා	497
සෙලෙ	357
සො	475
සොකො	355
සොතස්ස රහො	253

	පිටඨඞ්කා.
සොම්හි අරොගො විබ්භමිස්සාමි	372
සොවග්ගිකං	438
සොළස	496
සංකිලෙසං	362
සංවිදහිත්වා කුටිං කරොති	487
සංවෙල්ලියා	480
සංසට්ඨං	430
සංසරිතං	431
සංසීදති	223
සංසුඩගහණිකො	336
හත්ථ විලඞ්ඝකො	426
හත්ථකම්මං	464
හරණකං	138
හිතානු කම්පිනා	501
හිය්‍යො	314
හුවෙය්‍යාපි	358
හෙට්ඨා පීඨං වා පරාමසිත්වා	368
හෙට්ඨා පාසාදා	473

විමති විනොදනි ටිකාය

විනයට්ඨකථාය සංවණ්ණිත පදානං

අනුක්කමණිකා.

	පිට්ඨඞ්කා.
අකතෙ වීතික්කමෙ	101
අකත විඤ්ඤත්ති	197
අකප්පියං	277
අකප්පිය කහාපණාදි න දාතබ්බං	228
අකට පබ්භාරෙ	304
අකප්පියෙ නියොජිතත්තා	314
අකල්ලකො	323
අකප්පිය අට්ටො නාම න වට්ටති	348
අකප්පියං වා	469
අකතට්ඨානෙ	471
අකටභාගො නාම	472
අකප්පිය මංස සප්පිම්හි	288
අකප්පිය භොජනං වා	320
අකප්පියෙ කප්පිය සඤ්ඤිතාය	505
අකප්පිය සම්භොගො	508
අකතාවාසං කත්වා	513
අකාතුං න වට්ටති	197
අකාරිකා	235
අකාරණෙ	443
අකිත්ති	89
අකිරියතො	127
අකුප්පධම්මතා	59
අකුසලරාසි	193
අකුප්පනභාවො	356
අකුසලං හොති	455
අකොසල්ල සම්භූතට්ඨෙන	59
අකොසල්ලසම්භූතෙ	176
අක්කනාළමයං	439
අක්කදුස්සානි	439
අක්ඛයිත නිමිත්තං	121
අක්ඛසීසෙහි	153
අක්ඛන්තිං	241

	පිට්ඨඞ්කා.
අක්ඛර සමූහො	300
අක්ඛි පාකෙන	386
අක්ඛි තාරකා	386
අක්ඛි චක්කෙහි	386
අක්ඛුඩීහි	153
අඛාදිතබ්බං වා අපාතබ්බං වා කරොති	150
අගතිං ගන්තුං	13
අගදාමලකං	24
අගති	51
අගමනපථෙ	264, 419
අගච්ඡන්තෙ	276
අගදප්පයොගො	352
අගාරමජ්ඣෙ	84
අගාමක තීරපස්සෙන	315
අග්ගළගුත්තියෙව පමාණං	438
අග්ගභික්ඛා මත්තං	472
අග්ගෙසඞ්කුටිත පාදත්තා	387
අග්ඝවඩ්ඪනකං	270
අග්ඝවිසුඩියා	492
අගඝියං	141
අඝස්ස	73
අඞ්ගසමන්නාගමො පුරිමෙහි අසදිසො	448
අඞ්ගාරකාසුං	121
අඞ්ගුලිලෙඛා පඤ්ඤායති	321
අඞ්ගුලියො මුඛෙ පවෙසෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති	343
අවාවෙතුකාමො ව	151
අවාලෙත්වා	320
අවිරකාලාධි කාරිකං	224
අවිත්තකං	234
අවිත්තකානං	455

	පිට්ඨඞ්කා.
අවොපෙත්වා	74
අච්චන්තමෙව	35
අච්චයං දෙසාපෙතබ්බො	379
අච්චෙකචීවර සදිසෙ අඤ්ඤසම්ං	296
අච්ඡරියානි	20
අච්ඡවසං	290
අච්ඡිජ්ජමානං	21
අච්ඡින්දිත්වා ගාහෙන	134
අච්ඡින්දක ගණනා	298
අච්ඡින්නචීවරං	512
අච්ඡිනි	142
අච්ඡෙය්‍ය	247
අඡඩ්ඩෙතුකාමොයෙ ච	151
අජපදකෙ	386
අජානතො ච තයො ධම්මෙ	182
අජානන්තෙන විතික්කන්තා	491
අජිනප්පවෙණි	429
අජ්ජභවන්ති	74
අජ්ඣත්තං	62
අජ්ඣාචාරො	16
අජ්ඣිට්ඨො ච ආගමෙතබ්බො	477
අජ්ඣො ගාළ්හුග්ගතා	47
අජ්ඣො ගහෙත්වා	500
අඤ්ඤත්‍ර	35
අඤ්ඤත්‍ර සුපිනන්තා	100
අඤ්ඤත්‍ර පාරිවට්ටකා	268
අඤ්ඤත්‍ර පන	249
අඤ්ඤත්‍ර සහධම්මිකෙහි	284
අඤ්ඤත්‍ර අධිමානා	100
අඤ්ඤත්‍ර ආගතෙසු	244
අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වචනං අගහෙත්වා	265
අඤ්ඤස්ස කම්මස්ස වත්තුනා	447
අඤ්ඤත්ථ අරුණං උට්ඨා පනෙන වා	423
අඤ්ඤස්සත්ථාය	268
අඤ්ඤවිත්තෙන	189
අඤ්ඤ මඤ්ඤං	267
අඤ්ඤදත්තු	28
අඤ්ඤථා ගහෙතබ්බත්තො	151
අඤ්ඤමඤ්ඤං රක්ඛන්ති	208
අඤ්ඤවාදකං ආරොපෙතුං	306

	පිට්ඨඞ්කා.
අඤ්ඤතරං වා ආපත්තිං	106
අඤ්ඤභාගස්ස	245
අඤ්ඤභාගො	245
අඤ්ඤස්ස වා	232
අඤ්ඤස්සත්ථායාති න වුත්තං	269
අඤ්ඤස්ස පුග්ගලස්ස වා	232
අඤ්ඤාය සණ්ඨහෙය්‍ය	58
අඤ්ඤාණං	73
අඤ්ඤානි පි	140
අඤ්ඤිස්සා අනුසාවනා	415
අඤ්ඤෙන පන භණ්ඩකෙන	459
අඤ්ඤෙන	269
අඤ්ඤෙසු	158
අඤ්ඤෙන දීයමානං	169
අඤ්ඤෙසං	135, 143, 171, 198
අඤ්ඤෙ පි	32
අඤ්ඤෙපෙ ත්ථ පකාරෙ	138
අඤ්ඤෙස මපි වාළානං	231
අඤ්ඤෙ	62
අඤ්ඤෙ වා කොචි	161
අඤ්ඤං පච්චාසාචීවරං =පෙ= කාරෙතබ්බං	266
අඤ්ඤං අනුපසම්පන්නං උජ්ඣාපෙති	307
අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තස්ස	208
අඤ්ඤං පරියායං	176
අඤ්ඤං තාදිසමෙව ගණ්හන්තෙ යුජ්ජති	159
අඤ්ඤං	71, 142, 206, 439
අඤ්ඤං මග්ගං ගණ්හාති	349
අඤ්ඤං උපසම්පාදෙති	332
අඤ්ඤං පච්ඡිමප්පමාණං නත්ථි	260
අඤ්ඤං වචනං	306
අඤ්ඤං නිස්සෙණිං	460
අටවීමනුස්ස භයං	421
අටවිං පවිසති පදවාරෙන කාරෙතබ්බො	160
අටවිමුඛං කරොති=පෙ=රක්ඛති	151
අට්ඨමෙ වත්තුස්මිං භික්ඛුනියා පාරාජිකමෙ ච	492
අට්ඨ පි සොළස පි ජනෙ සම්මන්නිතුං වට්ටති	466
අට්ඨඞ්ගුල පාදකං වට්ටති	463

	පිට්ඨඞ්කා.
අට්ඨකථා	103, 105
අට්ඨකථා නිස්සීතො	300
අට්ඨන්නං	346
අට්ඨතිංසා රම්මණෙසු	101, 179
අට්ඨන්නං භික්ඛුනීනං	507
අට්ඨ මඞ්ගලානි	142
අට්ඨකථා අකංසු	6
අට්ඨවිධඤ්ඤෙහ තං	148
අට්ඨ ච පුග්ගල ධම්මදසා තෙ	73
අට්ඨලොකධම්මා	45
අට්ඨපද කාරෙන	456
අට්ඨහි දූතඞ්ගෙහි	445
අට්ඨඞ්ගුල මත්තං	339
අට්ඨදිසා	48
අට්ඨපද කච්ඡෙදෙන	438
අට්ඨකථාසු	432
අට්ඨ කුසීතවත්ථු පාරිපූරියා	88
අට්ඨසත තණ්හා විචරිතානි	51
අට්ඨාරස වත්තානි	251
අට්ඨාරස	408
අට්ඨාරස සෙනාසන දෙස විවජ්ජිතං	180
අට්ඨිකත්වා	109
අට්ඨි කඞ්කලූපමා	333
අට්ඨිතස්ස	4
අට්ඨුප්පත්ති	76
අඨත්වා අනිසීදිත්වා	160
අඩ්ඪකුඩ්ඩකෙ	301
අඩ්ඪතෙරස පලා	286
අඩ්ඪනවමාන පාණ සහස්සානං	29
අඩ්ඪබාහුප්පමාණා	470
අඩ්ඪුඩ්ඪානි සහස්සානි	28
අණිමාලඝිමාදිකං	51
අණුසහගතං	207
අණ්ඩකොසං	60
අතච්ඡං	43
අතාදිසමෙව ගණ්හන්තෙ යුජ්ජති	160
අතිමාන	50
අතිවිය දුක්ඛ විපාකං	88
අතිරෙකා නයනත්ථො	91
අතිරෙකං	258
අතිපාතෙන්තො	188
අතිකඩ්ඪියමානෙන	303
අතිරෙක කාරණං	105
අති මඤ්ඤිස්සති	77
අතිවිය විස්සත්ථො	12
අතිච්ඡථ	23
අතිපිඞ්ගලක්ඛි	386
අතිවිසුඞෙන මංසවක්ඛුනා	484
අතිවස්සති	498
අතීත දිවසභාගං	235
අතීත වස්සං	441
අතීත සත්ථුකං	10
අත්තනා	48, 85, 107
අත්තනා ලඞ්ඝානි පි	470
අත්තනො පාළියා	449
අත්ත දුතියස්ස	162
අත්තනො හත්ථෙ නික්ඛිත්තත්තා	159
අත්තනො සදිසාය	502
අත්තනො සුත්තං	235
අත්තනො අධිප්පායං	224
අත්තනො හෙතුං	223
අත්තනො විප්පකාරං	217
අත්තනො ගතිං නාසෙති	499
අත්තනො පිතරා	376
අත්තනො	47, 378
අත්තනො සීලක්ඛන්ධො සුගුත්තො	32
අත්තන්තපාදයො	43
අත්තනා බුඩ්ඪතරො	71
අත්තනො ධම්මතා	194
අත්තනො වචනකරං	347
අත්තනා සමසමට්ඨපනෙන	11
අත්තනො වසං	225
අත්තකිලමථානුයොගො	36
අත්තනො සන්තකං කත්වා එතස්සෙව භික්ඛුනො දෙහි	147
අත්තනො ගතිකං කරොති	266
අත්තනො ධම්මතාය මරති අනාපත්ති	196
අත්තත්ථ පරත්ථාදි භෙදෙ	16
අත්තනො කාමං අත්තනො පාරිචරියං	223

පිටඅඩකා.

අත්තපච්චක්ඛ වචනං න හොති 8
අත්තපරිත්තාණං කරොන්තා 335
අත්තනො වා හි 283
අත්තපච්චත්තිකා 500
අත්තාදනං ගහෙත්වා 241
අත්තාදනං ආදතුකාමෙන 239
අත්තා 88
අත්තානං දසෙසත්වා 451
අත්ථරිත්වා 477
අත්ථපද සමාසොගතො 55
අත්ථතො සිද්ධෙන 34
අත්ථකාමතාය වා න අත්ථ
කාමතාය වා 213
අත්ථතො 106
අත්ථසම්පත්තියා සාත්ථං ව්‍යඤ්ජන
සම්පත්තියා සව්‍යඤ්ජනං 55
අත්ථ දීපනෙ 202
අත්ථ ගම්භීරතා 56
අත්ථ පච්චත්තිකා 240
අත්ථ ජාතං 19
අත්ථ සාධකො 147
අත්ථපදං 48
අත්ථයොජනක්කමං 176
අත්ථදස්සනත්ථාය 501
අත්ථසතං ධම්මසතං 90
අත්ථතො අපගතා 445
අත්ථානුරූපං ධම්මෙසු 19
අත්ථාය වා අනත්ථාය වා 213
අත්ථාභිසමයා 34
අත්ථාරොහං තිට්ඨති 504
අත්ථි දින්නං 112
අත්ථි 52, 249
අත්ථි සික්ඛාපදං කායකම්මං 127
අත්ථි කසිනසමුට්ඨානං 126
අත්ථි පන සික්ඛාපදං කුසලං 127
අත්ථි සිට්ඨං 112
අත්ථි වත්තු 20
අත්ථි සඤ්ඤා සමූලකං 237
අත්ථෙන 60, 103
අථ 21
අථ ඛො 108
අථ භික්ඛු =පෙ= නිසින්නා
හොන්ති 136
අථවා කිඤ්චි දුක්ඛං න සරසීති
අත්ථො 84
අථ ධුරනික්ඛෙපං අකත්වා 149
අථස්ස සිතො කාසතො 411
අථ වස්සාවාසිකං දෙමාති
වදන්ති 467
අදස්සනෙන 505
අදතුං න ලභති 466
අදින්නාදනෙවුත්තනයෙන 337
අදින්නාදනස්සපයොගත්තා 154
අදිස්වා ගච්ඡති භණ්ඩදෙය්‍යං 156
අදින්නං න වට්ටති 363
අදිස්වා වා 237
අදුතියෙන 138
අදූභලං 170
අදූභළ පාසාණාවිය 200
අදෙසාපෙත්වා කරොතො 233
අදහත්තෙන 456
අදූරට්ඨා වණ්ණා 428
අඩ චන්ද පාසාණෙ 427
අඩනියං 10
අඩයොජනං අතික්කමන්තස්ස 315
අඩාන සඞ්ඛාතෙ 177
අඩාන මග්ග පටිපන්නා 11
අඩාන වසෙන 177
අධම්මාදිසු ධම්මාදි ලඞ්ඝකා
හුත්වා 504
අධමෙමන වග්ගං 420
අධම්මවාදිනං පක්ඛ නිසින්නා 443
අධම්මකම්මෙ 506
අධම්මිකාය 108
අධිමුත්තිං 46
අධිකරණවූපසම 241
අධිමත්තං රාහුලෙ 376
අධිකරණෙ පවත්තනත්තා 241
අධිච්චසමුප්පන්නං 49
අධිමාසෙත්වා 213
අධිච්චසමුප්පන්නිකා 27
අධිට්ඨාතබ්බං 310
අධිමුත්ති 17
අධිකුට්ටනවූපසම 333

පිටුඅංකය

අධිමත්තං 179
අධිවෙත්ති 291
අධිට්ඨහිත්වා ඨපිත වත්ථෙහි 259
අධිමුච්චතො 187
අධිකුසලානං 87
අධිකරණන්ති වෙදිතබ්බා 245
අධිවාසෙත්වා ගතෙසු 317
අධිට්ඨානිඞ්ඝ පන අපපටිකඛිත්තා 458
අධිගතං මෙත්ත චිත්තං 479
අධොතපාද ඨපනකං 449
අනවසෙසා පත්ති 476
අනත්ථ සංහිතං 43
අනන්ත බුද්ධිං 114
අනමතග්ගියං 28
අනභිරද්ධා 236
අනඤ්ඤා වුත්ථකං 158, 166, 228
අනමතග්ගං 38
අනපගතං 445
අනච්ඡරියා 59
අනරිය පණ්ඩකෙ 347
අනතිරිත්තපපමාණා 259
අනපෙකඛ විස්සජ්ජනෙන 133
අනන්තන බුඬඤාණෙන 47
අනධිට්ඨානෙන 262
අනභිනන්දිත්වා 226
අනන්තරඤව 255
අනඤා අබධිරා 255
අනන්තානි 47
අනරියං 509
අනන්තජිනා 508
අනත්ථකං කලිසාසනං 505
අනත්ථක කසීනසසා පි පඤව
මාසෙ පාපුණාති 458
අනත්ථක දීපනා 504
අනාගත වසෙන 502
අනාදරා වා 486
අනාභොගරසා 64
අනාගත සම්බන්ධෙ පන අසති 202
අනාපත්තියං 247
අනාපත්ති 152: 324
අනාපත්ති අඤ්ඤත්ත කතං
පටිලභිත්වා 258

පිටුඅංකය.

අනාපත්ති පාරාජිකස්ස 163
අනාපත්තී ති වත්වා 233
අනාපත්ති දිට්ඨි අත්ථි 443
අනාපත්තිං 107
අනාලයා 21
අනාසාය ලබහති 435
අනාමාසානි 221
අනාරොපිතෙ අඤ්ඤවාදකෙ 305
අනාමට්ඨ පිණ්ඩපාතං 385
අනාමාස දුකඛතං 148
අනාරම්මණමෙක චිත්තස්ස 182
අනාදරිය දුකඛතා න මුච්චති 136
අනාමට්ඨ පිණ්ඩපාතා 199
අනාමාස මපි 470
අනිඨතා පඨමිකා 485
අනිඝතෙ 157
අනිච්චතා වසං 22
අනිච්ඡමානං 376
අනියමෙත්වා පි න යාචිතබ්බා 228
අනිකඛත්තෙන බද්ධා සුබද්ධා 157
අනිට්ඨිතෙ කුටිකාමෙම 232
අනිමන්තිත චතුඛකං 317
අනියමනිද්දෙස වචනං 34
අනිඛිත්තනවත්ත භික්ඛූනං
වුත්ත නයෙනෙව 451
අනිස්සාරිතා 510
අනුරඛණත්ථං 462
අනුදහති 466
අනුභූතපුබ්බං 213
අනුපවිසිත්වා 309
අනුවාදෙ 243
අනුව්‍යඤ්ජනසො 105
අනුපගෙ එව 432
අනුපසම්පන්නානං දස්සාම් 219
අනුපාසකා 244
අනුපුබ්බාභි ගතෙන 60
අනුගමනං 181
අනුධම්මතා 82
අනුපුබ්බං 183
අනුපසම්පන්න කාලෙඅෙව 382
අනුපසම්පන්නස්ස දත්තබ්බා
අස්ස 432

	පිටඨඞ්කා.
අනුඛරිත්වා වා	438
අනුපාදිසෙසාය	9
අනුසාවනාය	247
අනුලොමං	354
අනුපුබ්බතනුකෙන සීසෙන	386
අනුප්පබන්ධා භාවා	196
අනුවාතාදීනං දීඝපත්තානං	437
අනුබුඩියා නයග්ගාහෙන	103
අනුසඤ්චරණං	61
අනුලොමතො	42
අනු අනු අවයො	140
අනුපාදා	33
අනුපුබ්බ විපස්සනං	32
අනුවජිත්වා	83
අනුසය ප්පහාණං	18
අනුලොම පච්චයාකාර පටිවෙධ සාධකා බොධ පක්ඛියධම්මා	355
අනුඅභාවං ගතා	59
අනුසාවනාය	247
අනුප්පවෙච්ඡි	30
අනුපාදාය	14
අනුකම්පතා	241
අනුසයං	46
අනුසාවනෙන	506
අනුල්ලපනා ධිප්පායස්ස	207
අනුසන්ධික්කමො	54
අනුසන්ධිතන්ති කථානුසන්ධි	499
අනුයොගවත්තං කථාපෙත්වා	501
අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං	15
අනුයුඤ්ජන වත්තං	499
අනුපස්සනා ඤාණං	178
අනුවහනා	180
අනුපසම්පන්නස්ස දත්වා	324
අනුමජ්ජනං	61
අනුක්කමාගතං පවෙණිං අවිනාසෙන්තෙන	510
අනුසාවනකම්මං කත්වා	509
අනුපවාදෙ	78
අනුපඝාතො	79
අනෙකානු සන්ධිකං	20
අනෙක විහිතා	59

	පිටඨඞ්කා.
අනෙකජාති සංසාරං	15
අනෙජං	73
අනෙකජ්ඣාසය	17
අනෙකවිධං	67
අනෙළගලාය	312
අනෙන	38
අනොකාසං	215
අනොවස්සකං	139
අනොකප්පනං	85
අනොදිස්ස ධම්මං කථෙන්තස්ස	244
අන්තරෙ	16
අන්තරා පත්ති	20
අන්තරා	303
අන්තග්ගාහිකාය	238, 371
අන්තරාපත්තිං	106
අන්තරා නිවාරෙතුං	213
අන්තරායං	332
අන්තරා කෙනචි අපඤ්ඤත්තෙ සික්ඛාපදෙ	514
අන්තරා ච රාජගහං අන්තරා ච නාලන්දං	14
අන්තරඝරෙ	368
අන්තරාපත්ති වසෙන වතස්සො	451
අන්තරාඨපෙති	203
අන්තරා මග්ගෙ	265
අන්තමසො මූලාය පටිකස්සනා රහාදීන මපි	449
අන්තරා රාමාදිසු	337
අන්තා නන්තිකා	27
අන්තෙවාසිකානං අන්තෙවාසිකා	32
අන්තෙ එකෙන	226
අන්තො ඨපාපෙතු ඤ්ච වට්ටති	494
අන්තො සාර මිස්සකානං	397
අන්තො ච බහි ච සීමා හොති	400
අන්තො කුඩ්ඩමෙ ච	400
අන්තො හෙමන්තෙ	441
අන්තො නදියං ජාත රුක්ඛෙවා	415
අන්තොගධං	255
අන්තොසීමා	402
අන්තොලිත්තා	229
අන්තොසාරානං	397

	පිට්ඨඞ්කා.
අන්තොනදියං එව	418
අන්තො	402
අන්තො වත්ථුම්හි	151
අන්තොගාමෙ	151
අන්තො ලෙපෙ වා	231
අන්තො වත්ථුම්හි	163
අන්තො මුඛෙ ඔකාසො නත්ථි	135
අන්තො සීමායං	435
අන්තො සීමායං ගාමං	265
අන්තොනදියං පවිට්ඨ සාඛාය	418
අන්තො වාදසහත්ථෙ පි	253
අන්තං	356
අපලොකන කම්මං කත්වා ගාහිතං	468
අපටිච්ඡන්නභාවං දස්සෙතුං	452
අපණ්ණක පටිපදා	449
අපටිච්ඡන්නා චාරො	445
අපරාපරං අනාපත්තිං කුරුමානා	101
අපරස්මිං දිවසෙ	423
අපසාදෙති	222
අපරිපුණ්ණා	394
අපරිච්චත්තමෙ ච	321
අපරිපක්කානි	321
අපරිග්ගහිතකාලෙ	179
අපරිච්ඡින්නප්ප මාණායො	227
අපත්තො	287
අපරගඞ්ගං	121
අපදෙ	138
අපරඩං විරඩං ඛලිතං	149
අපබ්‍යුහන්තො	149
අපවාහනං	383
අපනාමෙත්වා	319
අපස්සාය සුපන්තස්ස	137
අපඤ්ඤාතෙ	307
අපච්චාසිංසන්තෙන	198, 513
අපචිනිතබ්බා	232
අපලොකනකම්මං කරොති	512
අපස්සමානානං	373
අපනෙතබ්බො	204
අපඤ්ඤත්තෙ සික්ඛාපදෙ	267
අපරස්ස	169
අපදානෙන	248
අපලොකෙත්වා	434
අපකතත්තො	494
අපච්චුඩරිත්වා හෙමන්තෙ ආපජ්ජති	493
අපාපුරණං	494
අපාපුණිත්වා	300
අපුනබ්භව භූතා	59
අප්පටිනිස්සජ්ජතො දුක්කටං	247
අප්පමාද සුත්තං	29
අප්පරජක්ඛෙ	56
අප්පටිග්ගහිතත්තා	292
අප්පටිමො	48
අප්පත්ත වූළ්හභාවො අහොසි	408
අප්පගඝං	439
අප්පතිවත්තියං	104
අප්පමෙය්‍යං කාලං	2
අප්පචත්ති	42
අප්පටිසමං පුරෙජාත සභාවං	59
අප්පත්වා ලොකස්සන්තං	43
අප්පත්වා	44
අප්පත්තො ඔසාරණං	387
අප්පවෙසෙන්තො	123
අප්පටිකූලං	73
අප්පමත්තෙන වත්තං කාතබ්බං	331
අප්පචත්තිං	72
අප්පචාරෙන්තො	493
අප්පච්චය පරිනිබ්බානත්ථාය	501
අප්පමත්තක විස්සජ්ජනකෙන	512
අප්පාතඞ්කං	57
අප්පාබාධං	57
අප්පිතා	62
අප්පෙසි	30
අබඩසීමායං දුප්පරිහාරං	259
අබන්දිත්වා කාජකොටියං ඨපිත මත්තමෙව හොති පාරාජිකං	163
අබීජං	306
අබ්බාහිංසු	27
අබ්බුදං	22
අබ්බොහාරිකත්තා	100
අබ්බොහාරිකං	230
අබ්භාඝාතං	231

	පිටඨඞ්කා.
අබහුණ්හසීලො	507
අබහුණ්හ	167
අබහුස්සිතං	247
අබහුතං කාතුං න වට්ටති	224
අබ්‍යාකතචිත්තො	493
අබ්‍යාකතං හොති	455
අභබ්බතා න වුත්තා	475
අභාවකො	380
අභිනින්නාමිත මත්ත එව	68
අභිවිනයෙ	312
අභියොග වසෙන	145
අභිසම්භුණ්ත්වා	246
අභිඤ්ඤෙය්‍යං	187
අභිලාපමත්ත භෙදෙ	35
අභිසෙකං දත්වා	31
අභිඤ්ඤෙය්‍ය	42
අභිනිවිට්ඨො කාසස්ස පරිපුණ්ණත්තා	202
අභිධම්මෙ	16, 312
අභික්කන්තං	73
අභිරූපෙ විරූපෙ	70
අභිනීහාරො	68
අභිනිස්සාය	429
අභිමාරෙ	316
අභිනන්දනා	51
අභිඤ්ඤා	54
අභිධම්මෙ කිඤ්චි ගහෙ තබ්බන්ති න වුත්තං	312
අභිහටත්තා	324
අභිලාප වසෙන	110
අභිසමයට්ඨො	34
අභිජ්ඣාදීනං	67
අභිනීහාරක්ඛමං	66
අභිමාරානං	507
අභූතං	43
අමරිසනං	85
අමතො සධං	29
අමනසි කරොන්තො	408
අමරාවික්ඛෙපිකා	27
අමිස්සං	4
අමූලකභූතගාමෙ සඞ්ගහං ගච්ඡති	305

	පිටඨඞ්කා.
අමූලකං වෙ ව තං අධිකරණං	241
අම්බලට්ඨිකායං	15
අම්බණං	470
අම්බං	419
අම්හාකං ගොචරගාමෙ	473
අයසො	89
අයමෙත්ථ අධිප්පායො	319
අයමෙව හි නාසනා ඉධ අධිප්පෙතා	379
අය ඤ්ච පච්ඡිමදිසං ගතො හොති	297
අයමෙව භික්ඛු ඉස්සරො	171
අය මනු ධම්මතා	138
අයමෙ ත්ථ අත්ථො දස්සිතො	206
අය්‍යාය දම්මිති එවං පටිලඞ්ඛං	349
අයුත්තකං	153
අයොනිසො උම්මුජ්ජමානා	81
අයං	73, 86, 105, 333, 350
අයං හි නිම්මිතානං ධම්මතා	234
අයං පන පාළිමුත්තකොපි කම්මලක්ඛණ විනිච්ඡයො	511
අයං ඉමස්මිං අත්ථෙ	110
අයං වා හෙත්ථ	81
අයං සාසනං ජහිතුකාමො	114
අයං විසෙසො	183
අයං පයොගො	182
අයං පනෙ ත්ථ සාරො	151
අයං සඞ්ඝභෙදකො	383
අයං යුත්ති සබ්බත්ථ	165
අයං සාමීචි	161
අයං පන	435
අරහට ඝටියන්තං	461
අරඤ්ජරො	469
අරඤ්ඤ පරිච්ඡෙද දස්සනත්ථං	144
අරහත්තෙ	203
අරඤ්ඤසීමා සඞ්ඛමෙව ගච්ඡති	419
අරඤ්ඤකෙන	423
අරහන්තා පි සඞ්ගහං ගච්ඡන්ති	194
අරහත්ත ඵල සඞ්ඛාතො විමොක්ඛො	502
අරියසඞ්ඝං	4
අරියාය	108

පිට්ඨඞ්කා.

අරිට්ඨං පීතං 237
අරියම්ග්ග වුඩ්ප්පත්තො 176
අරියපුග්ගල මිස්සකත්තා 188
අරුණො 258
අරුණෙ උග්ගතෙ උට්ඨහති අනාපත්ති 136
අරුණවණ්ණ මත්තිකං 29
අරුණෙ උග්ගතෙ උට්ඨහිස්සා මීති = පෙ = ආපත්තියෙව 136
අරෙ අහ මපි නාම 49
අලජ්ජිහි පන භික්ඛූහි වා සාමණෙරෙහි වා හත්ථකම්මං න කාරෙතබ්බං 228
අලජ්ජිනා සඞ්ං 278
අලජ්ජිනියො = පෙ = ලබ්භති 131
අලජ්ජිතා 334
අලඞ්කරිත්වා උපසංහරති 196
අලඞ්කාර භණ්ඩකං 168
අලගද්දූපමා 19
අලජ්ජිස්ස පටිඤ්ඤාය එව කාතබ්බං 239
අලාභකෙන සුස්සිත්වා මරති 196
අලාතං පතිතං 329
අලං 10
අලං වචනීයා හොන්ති 227
අලං ආවුසොති අත්ථපච්චත්ථිකෙ සඤ්ඤාපෙත්වා 498
අල්ල සරීරෙ 122
අල්ලොකාසෙ 117
අවහාරෙන සො න කාරෙ තබ්බො 152
අවසෙසා = පෙ = ඡන්දරහාව හොන්ති 510
අවස්සුතො 244
අවත්ථුකං වචනං 235
අවසෙස සත්තවිධ සෙනාසනං 176
අවයවො 215
අවසෙසං බුඩ්වචනං ධම්මො 15
අවජ්ඣායන්ති 143
අවහරණ චිත්තස්සෙ තං අධිවචනං 145
අවහාරො නත්ථි 163
අවසෙස ඣානඞ්ග පතිමණ්ඩිතා 183

පිට්ඨඞ්කා.

අවඩ්ඪනක පක්ඛෙ ඨිතො පි න වට්ටති 372
අවසෙස නිමිත්තානි 399
අවසෙස කම්මං වා කම්ම නිමිත්තං වා 209
අවසෙස පදානි 187
අවසෙසං 383
අවස්සුතානං 117
අවිජ්ජා මූලකත්තා ජරාමරණ පරියන්තත්තා ච 38
අවිභත්තං සඞ්ඝික භණ්ඩං 473
අවිසෙසෙන 35, 450
අවිචාරෙතු කාමතාය 272
අවිසෙසෙන වුත්තං 252
අවිසයෙ උප්පන්නත්තා 215
අවිප්පවාසං අජානන්තා පි 408
අවිප්පටිසාරො 33
අවිහාරං කරෙයඳුං 408
අවිනිපාතධම්මො 82
අවිප්ථාරිකො 86
අවිඤ්ඤත්තියා ලඬං 350
අවිසෙසෙන වුත්ත වචනං 262
අවිනයො 12
අවිප්පවාසෙ 263
අවිප්පවාස සීමා 408
අවුත්තත්තා 62
අසජ්ජමානා 48
අසහායස්ස 162
අසම්පුණ්ණ භූතගාමො නාම 305
අසම්මුඛා = පෙ = දුක්කටං 244
අසඞ්ම්ම පටිසංයුත්තං 222
අසඞ්ම්මං සඤ්ඤාය 223
අසම්මතෙන වා අනාණ තෙතන වා 169
අසම්භුණ්ණෙතන 81
අසම්පත්තෙ වා 157
අසනියො ඵලන්ති 28
අසම්බුධං 3
අසන්දනකෙ උදකෙ 152
අසම්මොහත්ථං 165
අසම්මීස්සෙහි 398
අසඤ්ඤීවාදා 27

	පිට්ඨඞ්කා.
අසඞ්ගීතං	16
අසන්ත සම්භාවනාය	277
අසමසමො	48
අසුරසදිසං	72
අසුරභවනං	47
අසුභාය	173
අසුකං භණ්ඩං යදා සක්කොසි	147
අසුභජ්ඣානාදීනි	205
අසුවිසඞ්කස්සර සමාවාරො	115
අසුත්තමයිකං	25
අසුත්තන්ත නිබඩං	88
අසුඩ පරිසඞ්කිතො	500
අසොක පිණ්ඩියා	250
අසංහාරිමෙ ඵලකෙ	324
අසංයොග පදං	510
අසංවාසො	102
අස්ස හෙට්ඨා	402
අස්ස විවරස්ස	269
අස්ස	8, 12, 20, 34, 36, 44, 64, 65 121, 183, 186, 215, 217, 247, 368, 408
අස්සා	434
අස්සාදෙ උප්පන්නෙ	254
අස්සාස පස්සාසෙ	184
අස්සාස වසෙන	176
අස්සාමිකං	166
අස්මා	344
අහුවන්ති	305
අහෙතුක පටිසන්ධිකා	210
අහො වතා යං	189
අහොගඞ්ගපබ්බතං	26
අහං සීලං රක්ඛාමි	179
ආකාස පබ්භාරං	401
ආකාසෙ එව කීළන්ති	251
ආකාසෙ පාණිසමෙන වෙතසා	204
ආකාර නානත්තෙන	236
ආකාසෙ උප්පතිත්වා	26
ආකාසං මහාවිරවං විරවි	32
ආකාරාදි සඤ්ඤා වෙදිතබ්බා	479
ආකිරති පටිග්ගහෙතබ්බං	326
ආකිණ්ණ මනුස්සෙ පි ජාතෙ =පෙ= ආසඞ්කන්ති	336
ආගමන පටිපදා	204
ආගන්තබ්බං	398
ආගන්තුක පත්තං බන්ධති	317
ආගන්තුක පත්තං	317, 438
ආගතො වත රෙ	31
ආගන්තුකො වෙ භික්ඛු	468
ආචරියක්ඛමෙම	140
ආචරියධනු	145
ආචරියවාදෙ	103
ආචරියුග්ගහො	180
ආචරියං	424
ආචරියපරම්පරා	106
ආචරියවාදෙ සුත්තෙ ඔතාරෙ තබ්බො	105
ආචරීය භාගො	198
ආචරියවංසො ති ආචරියවාදෙ	102
ආජීවකො භවිස්සාමි =පෙ= ගච්ඡති	382
ආජීවකස්ස වා	372
ආජීවහෙතු පඤ්ඤත්තානං ඡන්නං	238
ආඨපිතො	163
ආණත්තිවසෙන පුබ්බපයොගො වෙදිතබ්බො	147
ආණත්තියා ගහිතත්තා	160
ආණත්තෙන	169
ආණත්තෙහි	169
ආණාරහෙන	17
ආණාපකො මුච්චති	192
ආඵබ්බණ මන්තො	352
ආඵබ්බණං	188
ආඵබ්බණිකා	188
ආදායං අත්තනො ආචරියවාදං	445
ආදිම්හි තාව පුරිමනයෙ	485
ආදිතොප්පභුති	182
ආදිබ්‍රහ්මචරියකා	372
ආදිච්චං අනුපරිවත්තන්ති	26
ආදිතොපට්ඨාය අලජ්ජී නාම නත්ථි	240, 278
ආදිතො පඤ්චසික්ඛාපදානි	304
ආදීනවං පන වත්තුං වට්ටති	378
ආදෙසනා පාටිහාරියං	474
ආධාරකෙ පත්තො ඨපිතො	325

	පිට්ඨඞ්කා.
ආනන්තරියධම්මා	332
ආනන්තරියං පන නත්ථි	190
ආනන්තරියෙන	383
ආනුභාවො පවත්තති	68
ආපත්ති නිකායස්ස	215
ආපත්ති වුට්ඨානතා	241
ආපත්ති	347
ආපත්ති රොපෙතබ්බා	247
ආපත්තිතො න මුච්චන්ති	387
ආපත්ති විසෙසො	191
ආපත්තියෙව	137
ආපත්තිං	298, 493
ආපජ්ජිත්වා වා වුට්ඨිතො	396
ආපත්තිං නිස්සාය උප්පජ්ජනක කම්ම ආපත්තිවසෙන	498
ආපත්තියා ආසන්නං	368
ආපත්තාධිකරණෙ කුසල චිත්තං අඞ්ගං	454
ආපත්තිං ආපජ්ජමානො	443
ආපත්තිං ආපජ්ජති එව	331
ආපත්ති භෙද දස්සනත්ථං	232
ආපත්ති නාම නත්ථි	278
ආපත්තිං දෙසෙත්වා	244
ආපදාසු හි	313
ආපුච්ඡනං පන වත්තං	309
ආපුච්ඡිත්වා	171
ආපුච්ඡිත්වා චාරස්ස අභාවො	494
ආභිසමාචාරික සීලං	179
ආභිසමාචාරිකෙසු විනෙ තබ්බො	363
ආභිදොසිකො	85
ආභිසමාචාරිකා	372
ආභොගං කත්වා	197
ආමසනං	91
ආමණ්ඩසාරකෙ	143
ආමිසකිඤ්චික්ඛ සම්පදානං	372
ආමිසභාගො	385
ආමොදෙති	187
ආයස්ස	72
ආයස්මාති පියවචනමෙතං	77
ආයස්මතො	509
ආයාචන දානමත්තෙන	368

	පිට්ඨඞ්කා.
ආයොගො	33
ආරක්ඛං සංවිධාය	27
ආරග්ගෙන	141
ආරකණ්ටකං	142
ආරඩ්ප්පකාර දස්සනත්ථෙ	68
ආරඩ්චිත්තො	110
ආරකා	38
ආරක්ඛා	64
ආරම්මණතො	186
ආරම්මණාදීහි	17
ආරාමං අභියුඤ්ජති	154
ආරාමං	146
ආරාමො	432
ආරාමෙ ඨත්වා	351
ආරුළ්හා එව මාතිකං සඞ්ඝතො අට්ඨ භික්ඛූ	472
ආරොපෙති	325
ආරොපෙසි	29
ආරොවෙත්වා නික්ඛිපිතබ්බං	450
ආරොග්‍යත්ථාය	231
ආරොපිත චම්මං	221
ආලම්බන රුක්ඛො වා	195
ආලින්දක මිඞ්ඝිකාදීනං	458
ආලොකත්ථාය අට්ඨඞ්ගුල මත්තං ඨපෙත්වා ලිම්පති	232
ආලොක පරිග්ගහෙන	69
ආලොකසඤ්ඤී	310
ආලොපස්ස අනුරූපං	287
ආලොප සඞ්ඛෙපෙන	472
ආවජ්ජතො	187
ආවජ්ජන සමාපජ්ජන =පෙ= වසිප්පත්තං	185
ආවත්ථිකං	49
ආවජ්ජෙසි	14
ආවසථස්ස	336
ආවරණෙන වා	418
ආවජ්ජන තදාරම්මණක්ඛණෙ	214
ආවාසිකානඤ්ඤෙව පළිබොධො	308
ආවාහෙත්වා	200
ආවාසං	154
ආවාසො	179

	පිටුව්ඩකා.
ආමාහො	224
ආමාසෙසු පක්ඛිපිත්වා	467
ආවිඩ පක්ඛපාසනං	461
ආවිඩං	461
ආවිඤ්ජන්ති	58
ආවිඤ්ජ	30
ආවිකාරාපෙත්වා විස්සජ්ජෙ තබ්බො	451
ආවුඩහණ්ඩාදිං	148
ආවුසො	71
ආවුසොවාදෙන	493
ආවෙණිකෙන ලක්ඛණෙන	442
ආසනාරහං	14
ආසව සමුදයම්යෙන	38
ආසහිං	58
ආසයං ජානාති	46
ආසන්නතරං අඞ්ගං	319
ආසවෙහි	80
ආසයපොසනං	61
ආස්සහෙදතො	212
ආසනස්ස	221
ආසනසරං	467
ආසනෙසු සති	477
ආසාළ්හිමාසෙ =පෙ= තත්ථ ගන්තබ්බං	387
ආසාය න ලභති	435
ආසිත්තස්ස	379
ආසංසායං	475
ආසිංසනා	365
ආහරාපෙන්තෙසු හණ්ඩදෙය්‍යං	169
ආහරාපෙන්ත දතබ්බං	158
ආහච්ච	403
ආහරාපෙතුං පන වට්ටති	294
ආහච්චපදං	102
ආහරාපෙන්තස්ස දුක්කටං	229
ආහටසප්පිං දත්වා	350
ආහාරට්ඨිතීහා	44
ආහාරං	323
ඉච්චෙතං සබ්බ මපි	276
ඉච්ඡාවචරානං	66
ඉච්ඡානිට්ඨ විපරිතානුභවන ලක්ඛණා	66
ඉණපරිභොගට්ඨානෙ තිට්ඨති	278
ඉණපරිභොගො	277
ඉණපළිබොධං	512
ඉණාසිකා	85
ඉතරථා	189
ඉතරථාපි යුජ්ජති	151
ඉතරස්ස	161
ඉතරං ගණ්හතො උඩාරෙ පාරාජිකං	161
ඉතරෙහි	161
ඉතරස්මිං	264
ඉතරෙ පන	334
ඉතරෙහි දියමානං	169
ඉතරෙ	68, 252
ඉතරො පි	279, 396
ඉතරං	127, 290, 506
ඉතරං පන	16
ඉතරො න ගහෙතබ්බො	104
ඉතරස්මිං තථෙව දුක්කටං	295
ඉතරො තස්සභාගං උඩරති උඩාරෙ පාරාජිකං	168
ඉති කිර	179
ඉතිහාස පඤ්චමෙසු	23
ඉති සඩාදෙය්‍ය	466
ඉතො පට්ඨාය	117, 368
ඉතො	183, 396
ඉතො උත්තරිං	367
ඉතො පච්ඡා	376
ඉතොපභුති	184
ඉතො වා	439
ඉත්තරවසෙන	178
ඉත්තරමඩානං	177
ඉත්ථත්තාය	73
ඉත්ථම්භූතක්ඛ්‍යානත්ථෙ උපයොග වචනං	36
ඉත්ථන්නාමස්ස	262
ඉත්ථිඋභතොබ්‍යඤ්ජනකො	384
ඉත්ථිසඤ්ඤී	217
ඉදමස්ස තතියං	31
ඉදං	64, 245, 311, 437, 498
ඉදං පන	87, 454
ඉදං හත්තං ගණ්හා ති වදති	319

පිටුඅංකය.

ඉදං මනසං ප්‍රභස්වරං 364
ඉදං නාම වත්ථුං 217
ඉදං කිං 130
ඉදං පන ථෙය්‍යචිත්තස්ස පරිහරණත්තස්ස 156
ඉදං පි ච නගරං 173
ඉදං ආසනං උච්චං 177
ඉඩි 179
ඉඩියා 208
ඉධ 35, 173, 183, 210, 284
ඉධ ආගමං 125
ඉධ අපච්චවුඩ්ඨරණං 265
ඉධ න වුත්තෙතා 135
ඉධ වස්සං වුත්ථ සඞ්ඝස්ස 135
ඉධ අනධිප්පෙතං 111
ඉධ නික්ඛිපාහීති න වත්තබ්බං 277
ඉධ න කප්පතීති වදන්තා පි පච්චන්තිමේපි ආපජ්ජති 194
ඉන්ද්‍රියපච්චයියා 68
ඉන්ධනවෙච්චා 243
ඉන්දඛීලේ 144
ඉන්ද්‍රියසමත්තත පරිපාදනතා 184
ඉමස්මිං අත්තභාවේ 82, 108, 381
ඉමමේව හි අම්හාකං 183
ඉමස්මිං ඨානෙ 163
ඉමස්ස වචනස්ස 202
ඉමස්ස අපලොකනකම්මස්ස ඨානං හොති 511
ඉමස්මිඤ්ච සත්තාහ 484
ඉමානි 130
ඉමිනා පන පදෙන 70
ඉමිනා ච ඉමිනා ච 37
ඉමිනා පරිමාණෙන 31
ඉමිනා සමෙන 226
ඉමිනා අත්තෙන එවමෙව ගච්ඡතීති 175
ඉමිස්සාවිජ්ජාය 205
ඉමිනාව කම්මට්ඨානෙන 180
ඉමිනා 284
ඉමේ 110
ඉමේ චත්තාරෝ රුක්ඛා 433
ඉමේ ධම්මවාදිනොති ඤත්වා 443

පිටුඅංකය.

ඉමේහි ච පන තීහි ඨානෙහි 106
ඉරම් පසුව ධම්මා 41
ඉරිණං 237, 366
ඉරිමසං යෙව 316
ඉසං ලොහං 183
ඉසං වත්ථං 190
ඉසං දීපා 25
ඉසං වල්ලිං ගණ 364
ඉසං සක්කාරං පටිග්ගණ්හාති 258
ඉසං පන ගාථං සුත්වා 375
ඉසං අධිවිමං ඛෙම්මාති සඤ්ඤාය 476
ඉරියාපථං සණ්ඨපෙත්වා 202
ඉරියාපථ සණ්ඨපනාදීනි 203
ඉසිවාතපටිවාතා 25
ඉසාදන්තාය 170
ඉත 109
ඊතිං 188
ඊදිසානි 214
ඊදිසාය අධිවත්තනියා අනාපත්ති 172
උකකවත්ථ අවහාසාදිනා 307
උකකණ්ඨිත පරිවෙජදනතා 54
උකකවත්ථ විණවාතිනතතා 45
උකකාසිතානි 229
උකකිරිත්වා 141
උකකිරතති 141
උකකාවිං 154
උකකාසවයං 13
උකණ්ඨිතතා අනතාසාරිතතා 333
උකඛිපිත්ත විවරෙ ග්‍රහිතා 342
උකඛිපිත්වා වා ඔතාරෙත්වා වා 340
උකඛිත්තපච්චා 106
උකෙඛපිමං 398
උගඝාතෙත්වා 290
උගඝාතමාතතා 34
උගඝාත පරිස්සවජ්ජාදිවසෙන 207
උගඝාතිතතා 289
උච්චාලිඞ්ගා 304
උපක්‍රමං උපාදය 290
උපක්‍රමතා නීකඛාපතෙවා 433
උපවජ්ජ මාද 27
උපසු ඔදහෙවන 501

	පිට්ඨඞ්කා.
උජුකමෙ ච ඡාදනං	310
උජුකමෙ ච තිට්ඨති	158
උජුකමෙ ච	142, 235
උජ්ඣායනත්ථො	143
උජ්ඣාපනං	307
උඤ්ඤෙන පග්ගහෙන	75
උට්ඨිතස්ස සාලිනො	25
උට්ඨිතාය	353
උණ්ණපාවාරං	427
උණ්ණාභි කත පාදුකා	428
උණ්හාභිතත්ත රජසිරාන මපි	456
උතුයෙව උතුප්පමාණං	394
උතුවස්සෙ එව	421
උතුත්තයානුකූලං ධාතු චරියානුකූලං	176
උත්තමානි පදානි	491
උත්තරපදෙන	84
උත්තමං	49
උත්තම ත්ථං	102
උත්තරිමනුස්සානං	203
උත්තරන්තියා භික්ඛුනියා	398
උත්තරාපථකා	75
උත්තාසිතත්තා	207
උත්තිට්ඨෙ	375
උදක කඤ්ජියං	85
උදක කිච්චං	88
උදක තුම්බො	433
උදක පූජං	171
උදග්ගු දග්ගො	22
උදකපප්පටකො	304
උදකතාරකා	386
උදරං තාපෙන්තස්ස =පෙ= අනාපත්තියෙව	216
උදකමණ්කො	156
උදකවාහකං	152
උදකස්ස	248
උදකං වා පවෙසෙතුං	378
උදකවසෙන	273
උදකෙ	49
උදකසණ්ඨානප්පදෙසෙ	331
උදකට්ඨානං	460
උදික්ඛති	30

	පිට්ඨඞ්කා.
උදුක්ඛලං	399
උද්දලොමි	429
උද්දානගාථා	130
උද්දිසිත්වා පි	472
උද්දිට්ඨ පාරාජික පරිදීපනං	210
උද්දිස්ස කත නති මඤ්ඤමානො	319
උද්දෙසං ගහෙතුං ආගතො	441
උද්දෙසො	230
උද්දෙසං පරිපුච්ඡං ගණ්හන්ති	176
උද්දෙසෙන	247
උද්දෙසභත්තං නිමන්තන නති ඉමං වොහාරං පත්තානි	471
උඩට මත්තෙ	319
උඩම්මං	246
උඩනං ආරොපෙතබ්බං	325
උඩරතු	390
උඩතෙ	203
උඩම්මං උබ්බිනයං	81
උඩාර භාවප්පත්තෙසු	504
උඩාරො	84
උඩාරෙයෙව පාරාජිකං	167
උඩිඛාණුකා	153
උඩුමාතකසඤ්ඤා	110
උඩං වා අධො වා හරිතුං අසක්කොන්තො	24
උඩං කණ්ඨං කත්වා විහරමානො	113
උන්නළෙ	203
උපඝාතෙති	494
උපඩ්ඪකුම්භියං	149
උපදංසෙන්ති	444
උපගන්තුං න වට්ටති	425
උපරොපකා	134
උපචාරෙ වා	65
උපරි	117, 460
උපජ්ඣා ගහෙතබ්බා	132
උපරිඝාගෙන	118
උපලඬො	148
උපරිමස්ස සීමාපරිච්ඡෙදස්ස ඔරතො	402
උපනිසා	33
උපහත කායප්පසාදෙ	135
උපවත්තනෙ මල්ලානං සාලවනෙ	9

	පිට්ඨඞ්කා.
උපසඞ්කමන්තො	29
උපට්ඨපෙත්වා	30
උපකඩ්ඪති	204
උපකට්ඨා	13
උපච්ඡින්න ඛුද්දක පළිඛොධෙන	180
උපලබ්භන්ති	202
උපචාරං ඨපෙත්වා	309
උපනන්දස්ස චතුත්ථ සික්ඛා පදෙන	316
උපරිමතලෙන සම්බන්ධො හොති	400
උපරිමතලෙන සඞ්ං අසම්බන්ධ භිත්තිකස්ස	301
උපචාරං මුඤ්චිත්වා	300
උපරිමස්ස සීමාපරිච්ඡේදස්ස පරතො	402
උපජ්ඣං ගණ්හිස්සති	294
උපරිපාසාදෙ එව හොති	400
උපචාරත්ථාය	414
උපසම්පදාදීනි	291
උපට්ඨාන කාලෙ	193
උපචාරෙ	223, 437
උපචාරභූමියං	184
උපක්කිලෙසා	182
උපනිබන්ධනත්ථම්භමූලෙ	182
උපද්දවං	188
උපජ්ඣායස්ස ආහරාම	198
උපාචාරසීමායං ඨිතස්සෙව ගහෙතුං වට්ටති	169
උපඤ්ඤාතං	367
උපඤ්ඤාතං නිබ්බාණං	367
උපනික්ඛෙපං ඨපෙත්වා	277
උපචාරං මුඤ්චිත්වා	268
උපට්ඨානං සති	176
උපයොගත්ථෙ වා	367
උපසම්පදාපෙඛො	391
උපචාරෙ විජ්ජමානෙ	161
උපචාරො න ලබ්භති	314
උපජ්ඣා	389
උපසම්පන්නභික්ඛුනා කථිතො	383
උපජ්ඣායෙන වා	363
උපරිමතලෙන සඞ්ං අසම්බන්ධ භිත්තිකස්ස	301
උපරමන්ති	373

	පිට්ඨඞ්කා.
උපනෙන්තො විය	333
උපධිසු	365
උපඩ්ඪුපඩ්ඪං	373
උපජ්ඣායං ගහෙතුං	368
උපඩ්ඪභාගො	513
උපස්සුති	336
උපධිවිවෙකො	52
උපනාහො	50
උපඩ්ඪකාසිනං ඛම්මානං	437
උපපත්තිතො ඉක්ඛති	62
උපරි ඣානඞ්ග පච්චනීක පටිපක්ඛ භාවදස්සනතො	61
උපට්ඨාසීකාය	507
උපචාරං මුඤ්චිත්වා	444
උපචදනා	453
උපගතා වා න ලභන්ති	434
උපඩ්ඪ පරික්ඛිත්තො පි	432
උපත්ථම්භො න දාතබ්බො	504
උපක්ඛරෙ	470
උපනික්ඛෙපං ඨපෙත්වා	466
උපනික්ඛෙපතො	512
උපනිබන්ධිත්වා ගාහෙතබ්බං	467
උපනිබන්ධිත්වා	472
උපත්ථම්භනත්ථං භූමියං පතිට්ඨාපෙතුං	464
උපදහන්ති	463
උපසම්පදක්ඛන්ධකං	491
උපාදින්නකෙන ඵුසති	124
උපාදින්න ඵස්සො	19
උපාරම්භාදි හෙතු පරියාපුතා	19
උපාදින්නකං	124
උපාලිගාථාසු	114
උපෙක්ඛා සණ්ඨාති	178
උපෙක්ඛානු බ්‍රැහනා	174
උපොසථන්තරායො	423
උපොසථ කාරකා	423
උපොසථං කරොන්ති	423
උපොසථදිවසෙ	512
උපොසථකාලෙ =පෙ= වඩ්ඪති	264
උපොසථපචාරණට්ඨ පනාධිප්පායො	244
උප්පන්න ඵලො	77

	පිටුඞ්කා.
උප්පත්තිවසෙන	58
උප්පන්න මෙසො	356
උප්පතිත්වා	419
උප්පත්ති	208
උප්පතිතං	304
උප්පලං ව යථොදකෙ	25
උප්පන්නෙ වත්ථුස්මිං	135
උප්පජ්ජති	23
උප්පාතෙත්වා	200
උප්පාටිතෙ පන ඞ්ඨමංසෙ දන්තෙසු යෙව උපක්කමන්තස්ස ථුල්ලච්චයං	135
උප්පාතපාඨකා	29
උබ්බට්ටෙත්වා	195
උබ්බාහිකාය	239
උබ්බාළ්හා	89
උබ්බිඩතා	356
උබ්භණ්ඩිකා	466
උභතොකුඩ්ඩං නීහරිත්වා කතපදෙසස්ස	465
උභයෙහි පි	486
උභය මපි	67, 131, 166, 290
උභයථා පි	68, 189
උභින්නං අනාපත්ති	232
උභින්න මපි දුක්කටං	160
උභින්න මපි න කොපෙන්ති	399
උභින්නං	42
උභින්නං පාතිමොක්ඛානං	354
උභොසු පස්සෙසු	153
උභොපි දුක්කටං	422
උභොපි න ජානන්ති	408
උභො පෙ තෙ	500
උරපරිච්ඡෙද මජ්ඣෙ	153
උල්ලොකං	369
උසුය්‍යාය උප්පන්නාය	379
උස්සන්නධාතුකං	13
උස්සාරෙන්තා	329
උස්සාරකො	308
උස්සාහං පටිප්පස්සම්භෙත්වා විහාරං ගච්ඡන්තා	337
උහතා	478
ඌනකං	258
ඌනක චතුහත්ථා වා	230
ඌනං	497
ඌහනං	61
එකදිසාය වා ඔක්කමිංසු	437
එකන්තතො අකුසලමෙව	455
එකසීම විහාරෙහි	439
එකමෙකස්මිං වෙ ත්ථ	18
එකගොත්තො	68
එකමෙව වට්ටති	142
එකභඞ්ගෙන	137
එකමෙව දෙසෙත්වා මුච්චති	149
එකස්සමූලෙ	149
එකකුඩ්ඩකෙ	136
එකරසං	135
එකන්ත සච්චමෙව	214
එකචාරික භත්තං	235
එකමන්තෙ	57
එකලක්ඛණං	151
එකපස්සෙ	161
එකමන්තං පටික්කම්ම	158
එකපද මපි	180
එකම්දිහං	11
එකගණ පරියාපන්නෙහි	225
එකපදිය සඞ්කමො	221
එකනිකාය මපි	20
එකසාලතො	34
එකච්චසස්සතිකා	27
එකරජ්ජා භිසෙකං	24
එකකුලස්ස ඛෙත්තෙ	264
එකගහණෙනෙ ව	325
එකමෙකං	154, 328
එකදිවසංඑව වා	512
එකරත්තා තික්කමාදි වසෙන	505
එකවාරං හරිත්වා පරික්ඛිපිත්වා වා	251
එකසම්බන්ධෙන ගතං	407
එකපරිච්ඡෙදනි	336
එකදිවස මපි පරිහාරො නත්ථි	371
එකවීසති භික්ඛූ	398
එකන්තෙන රූපියපක්ඛෙ	284
එකමාසං	293
එකතො ගණ්හන්ති	317

	පිට්ඨඞ්කා.
එකසිඛා මත්තධරො	374
එකපදං	300
එකවීසති වස්සො	332
එකසාල සන්නිවෙසො	302
එකවාචාය සම්බහුලා පත්තියො	294
එකසම්බන්ධානි	363
එකතො උපසම්පන්නාය	313
එකදෙසං	397
එකපොරිසා වා	394
එකගෙහවසෙන	472
එකස්මිං අනාගතෙ ථුල්ලච්චයං තස්මිං ආගතෙ පාරාජිකං	155
එකස්සෙව පාපුණන්ති	472
එකචාරික චත්තං	467
එකවළඤ්ජං	471
එකපණ්ණච්ඡත්තං	462
එකතො උප්පජ්ජන්ති	503
එකතො ආවට්ටො	506
එකාකූටඨිතිකා නාම	471
එකාදස සමනුභාසනා	148
එකානුසාවනෙ කාතුං	389
එකාහ චීහාදිවසෙන =පෙ= ලඬා චෙව නිට්ඨිතා ච	293
එකා ලතායට්ඨිනාම	29
එකානුසන්ධිකං සුත්තං	20
එකාබඬං	163
එකාදසහි අග්ගීහි	121
එකාහ පටිච්ඡන්නාදි වසෙන පඤ්ච	451
එකාදසෙ	508
එකාපත්ති මූලක ඤ්ච	452
එකීභාවං	57
එකීභාවං ගතස්ස	78
එකීභාවතො	176
එකූනවීසති භෙදස්ස	186
එකූපචාරො	300.
එකෙ	14, 242
එකෙන	389
එකෙකමෙව කොට්ඨාසං	355
එකෙන වත්ථුනා	267
එකෙක පදුඬාරෙන	42
එකෙනා කාරෙන	177
එකෙක කොට්ඨාස වසෙන	205
එකෙන පදෙන	215
එකෙක පදමූලකං	90
එකො සන්ධි	41
එකො ලොකො	44
එකො චිත්තකොට්ඨාසො	145
එකො නිපන්නො	163
එකො විසමානි	498
එකං තීරං =පෙ= නිරන්තරං	315
එකං අගාමකං අරඤ්ඤං	315
එකං දුක්කටං	294
එකං විය පකාසති	207
එකංමිඟං	209
එකං දුස්සසාණි චාරමෙ ච	136
එකං පඤ්චකං දස්සිතං	146
එකං ගහෙත්වා	76
එකං වා චෙ වා වරසෙනාසනානි ඨපෙත්වා	171
එකං උදකගණ්ඩූසං ගහෙත්වා	459
එතමත්ථං දස්සෙන්තො	65
එතමෙවහි අත්ථං	119
එතදත්ථා කථා	33
එතස්ස	16, 354
එතදෙව	508
එතරහිසවෙපි සාමණෙරො	510
එතෙසං	231
එතෙස ම්පි	256
එතෙසු	68, 469
එතෙන නයෙන	40
එතෙසං පදානං	217
එතෙන	66, 190
එතෙන පරියායෙන	211
එතෙහි නාසනං නත්ථි	236
එතං	16, 19, 60, 81, 119, 181, 193, 208, 256, 397, 437
එතං වෙදිතබ්බං	396
එතං ගාමෙ ඨිතං	191
එතං ගච්ඡන්තං	191
එතං ඉධ අප්පමාණං	237
එතං වුත්තං	249
එත්තකෙන මම චීවරං පහොති	437

පිටුඅංකය.

එත්තකානං 316
එත්තකෙන 227
එත්තකො කාලො 257
එත්තකං 47
එත්තකො නාම භාගො 273
එත්තකමෙව වුත්තං 309
එත්තකං ගයූපගං 495
එත්තාවතා පන සීසං න එති 239
එත්තාවතා 263, 288
එත්තාවතා නිධෙතුං වට්ටති 261
එතෙනාව පක්කමති 226
එත්ථ 16, 18, 19, 44, 60, 61, 82, 83, 130, 134, 136, 171, 173, 185, 213, 233, 244, 432
එත්ථ පන 146, 288
එත්ථන්තරෙ සංවිදහිතෙ 315
එත්ථ එවං විනිවජ්ඣං වදන්ති 151
එත්ථ ගණ්හාහීති න වත්තබ්බා 218
එවරූපං 85
එවරූපෙසු ඨානෙසු අයමෙව පතිරූපො 76
එවමෙකෙ වදන්ති 151
එවමසෙතං සෙතාසනං 176
එවමාදි 190
එවරූපානි 202
එවරූපෙන =පෙ= අනාපත්ති 226
එවමකාසිං 254
එවමෙව පටිපජ්ජිතබ්බං 478
එවං 86, 105, 183, 195, 292
එවං හොති 183
එවං පයොගෙ පයොගෙ 287
එවංනාමකෙ ජනපදෙ 248
එවං කතං 231
එවං ජානන්ති 373
එවං ඤාතෙහි 190
එවං පන න වත්තබ්බං 252
එවං තථාසඤ්ඤී 245
එවං මනසි කරොති 70
එවං චින්තං 20
එවං සතෙන 192
එවං කත්වා 149
එවං වණ්ණපරිභාගං 188

පිටුඅංකය.

එවං තිවිධත්ත ගතං චිත්තං 175
එවං විනයගරුකානං 121
එවං සම්පදං 71
එවං නාමො එවං ගොත්තො 82
එවං සබ්බ පදෙසු 234
එවං හි කතෙ 437
එවං සබ්බත්ථ 155
එවං ඉමෙ නයොධම්මා 183
එවං ගණ්හතො 169
එවං ආණාපෙන්තස්ස ආචරි යස්ස තාව දුක්කටං 192
එවං වීතික්කමතො යො වීතික්කමෝ 456
එවං හි තෙන තස්සත්ථාය පවාරිතං හොති 426
එවං කතං 320
එවං චතුබ්බිධං 509
එවං හි තෙ කස්සප සික්ඛිතබ්බං 109
එසනයො සබ්බත්ථ 421
එසනයො 260
එස 60
එසෙව නයො 159, 160, 161, 169, 272, 288, 324, 343
එසෙව නයො වාසි 229
එසො 168, 442
එහි භික්ඛු 109
එහි භික්ඛූති භගවතො වචනෙන 361
එහීති 239
එළමූඛො 386
එළකපාදපීඨං 463
ඔකාසෙ 465
ඔකාස ලොකො 44
ඔකාසා භාවෙන 193
ඔක්කන්තික විනිවජ්ඣො 131
ඔක්කන්තික ධම්මදෙසනා 88
ඔවරකෙ වුත්තනයෙනෙව 164
ඔට්ඨවජ්ඣනකො 386
ඔණිං 164
ඔතල්ලකො 115
ඔතරණා නොතරණං වුත්ත නයෙනෙව වෙදිතබ්බං 400

පිටුඅංකය.

ඔතරති චෙව සමෙති ච 103
ඔතිණ්ණෙ වත්‍ථුස්මිං 106
ඔදපත්තකිනී 225
ඔදනභාජනීය වත්‍ථුස්මිං 172
ඔදනගත්තිකානෙ ච 287
ඔදිස්ස අනුඤ්ඤතතො 247
ඔනහිතුං 221
ඔනඩො 307
ඔපම්ම නිදස්සනං 176
ඔපම්ම සම්පටිපාදනං 60
ඔපාතෙති 300
ඔබඩං 450
ඔභාසො 229
ඔභාසාදයො 186
ඔභාසං 69
ඔභාසගාථා 313
ඔමසනෙත්තා =පෙ= එකාව ආපත්තී 217
ඔරවසද්දං 432
ඔරිමනෙත්තන 323
ඔරිමතීරමෙ ච ආගච්ඡති 349
ඔලොකෙත්වා පි 231
ඔලොකාපෙනති 307
ඔලොණී 342
ඔලොකෙසිං 58
ඔවාදත්‍ථාය 313
ඔවාදං අගණ්හනෙත්තා 492
ඔසාරෙත්වා පන කථෙනෙත්තන 421
ඔහිත සොතො 109
ඔළාරිකත්තා 123
ඔළාරිකෙ අස්සාස පස්සාසෙ නිරුද්ධෙ 183
කඞ්ඛං විතරති 186
කවචරමෙව හරිතුං වට්ටති 220
කවිං නු ඛං 87
කඤ්ඤං 29
කථාහෙ පි කාතුං වට්ටති 306
කට්ඨකම්මං 140
කඨිනවත්‍ථං 314
කඩ්ඪති 152
කණ්ණ සුත්තකං 141
කණ්ණ සක්ඛලිකාය 385

පිටුඅංකය.

කණ්ණමූලෙ 385
කණ්ණිකා 250
කණ්ණිත කෙසෙ වා 386
කණ්හවාවො 504
කත්‍ථන පන පරිච්ඡින්න කාලෙ 150
කත බුද්ධකිච්චෙ 9
කතහත්‍ථා 209
කත පරිකෙඛපො 144
කතමා පන සා 507
කත ඤ්ඤ අකත ඤ්ඤ උභයං ගහෙත්වා 479
කතිආපත්තියො 506
කතිම් 421
කතික වත්තානි 138
කතූපාසනා 209
කත්ථ චූ පත්තං 65
කත්ථචි 61, 146
කත්වා 287, 464
කථා එාසුකා 87
කථා දෙසො 14
කථාහුසන්ති විනිච්ඡයානු ලොම සන්ති වසෙන වත්තුං න ජානාති 495
කථං 179
කථා වරඤ් 26
කද අධිට්ඨාතබ්බා 294
කපිම්ඛ පරෙතො 214
කපකොටිහි පි අපපමෙය්‍යං කාලං 2
කපපති සිඛලොණකපෙපා 21
කපපති වඞ්ගුලකපෙපා 21
කපපති ගාමන්තරකපෙපා 21
කපපති ආවාසකපෙපා 21
කපපති අනුමතිකපෙපා 21
කපපති ආවිණ්ණකපෙපා 21
කපපති අමථිතකපෙපා 21
කපපති ජලොගිපාතුං 21
කපකතා 153
කපපති 246
කපපසීසො 386
කපපාසිකං 257
කපියං කාරාපෙත්වා පටිග්ගහෙ තබ්බානි 228

	පිටඨඞ්කා.
කපපියන්ති වත්වා වා	306
කපපියං කාරාපෙත්වා	169
කපපියෙන	250
කපපියවසෙන ගාහාපෙත්වා	199
කපපියභණ්ඩං කරිස්සාමීති සබ්බම්පි සම්පටිච්ඡිතුං වට්ටති	221
කපපියෙපිච චත්ථුස්මිං	173
කපපිය කුටිං ලඞ්ඝුං වට්ටති	432
කපපියකාරකානං හත්ථෙ	272
කපපියකාරකං ඨපෙතුං න වට්ටති	273
කපපියං	145
කපපියා කපපියං වුත්ත නයමෙව	469
කපපියමඤ්චා සම්පටිච්ඡිතබ්බා	469
කපපියා කපපිය නිස්සිතා වා	500
කපෙපා	68
කප්පං සඞ්ගම්හි	246
කප්පං	246
කප්පං ලභිත්වා	308
කම්බලං	257
කම්ම විභඞ්ගෙ	480
කම්මවිපාකං	437
කම්මවාචාය ඔසාරෙත්වා	445
කම්මන්තා නුට්ඨානෙන	381
කම්මඤ්ඤත්ති	505
කම්මනානාසංවාසකෙන	246
කම්මපාදඤ්ඤත්ති	505
කම්මට්ඨානං ඝටීයති	107
කම්මට්ඨානං න ඝටීයති	107
කම්මට්ඨානස්ස ලක්ඛණං	180
කම්මසම්පත්තියො	508
කම්මට්ඨානස්ස උපට්ඨානං	180
කම්මක්ඛයකරඤ්ඤාණ ඵරසුං	38
කම්මනා බජ්ඣති	189
කම්මට්ඨානස්ස උග්ගණ්හනං	180
කම්මවිසෙසො	191
කම්මසඞ්ගහා භාවෙන	499
කම්මාරගග්ගරි	186
කම්මාධිප්පායා	200
කම්මාධිප්පායො	244
කම්මාරවණ්ණං	30

	පිටඨඞ්කා.
කම්මා කම්ම විනිච්ඡයො	311
කම්මාපත්ති ඛ්‍යත්තිභාවත්ථං	190
කම්මානි නව	508
කම්මෙන	247
කම්මං කරොන්තෙ	190
කම්මං පන න කුප්පති	384
කම්මං එව ලක්ඛණං	511
කම්මං	179
කම්මං ච කම්මපෘදකො ච	506
කම්මං කොපෙති	443
කම්මංනි පාරිවාසික කම්මවාචා	449
කයො	224
කරකවස්සං	28
කරම්බකො	319
කරුණාවිප්ඵාරං	59
කරොහීති වා වත්තුම්පි න ලභති	464
කලලලෙපො වා	230
කලාප සම්මසන වසෙන	186
කලාප බඩං	152
කලිසාසනා රොපනත්ථාය	87
කල්‍යාණවාක්කරණො	312
කසම්බුජාතො	115, 244
කසථ වපථ	273
කසායරස පීතතාය	84
කසාව පරිභණ්ඩං	467
කසිණානි	42
කස්මා	249
කස්මා පුච්ඡිතබ්බං	466
කසමීරගන්ධාරා	28
කහාපණ්ගඝනකො හොති	199
කහාපණෙ	273
කාකණ්ඩක පුත්තො	22
කාජභත්තං	108
කාමධාතු	60
කාමසුඛල්ලිකා නුයොගො	36
කාමෙසු පාතබ්‍යතානං	87
කාමො වෙව හෙතු ච පාරිචරියා ච අත්ථො	223
කාමං	4
කායවිවෙකො	62
කායවිත්තතො	222

	පිට්ඨඞ්කා.
කායවිඤ්ඤත්ති වොපනතො	86
කායවිච්ඡන්දනිය කථං	173
කායසංසග්ගරාගෙන දුක්කටං	124
කායතො සමුට්ඨාති	226
කායසඞ්ඛාරං	178
කායබන්ධනාදීනං	276
කායඞ්ගං	74
කායදුච්චරිතං	59
කායසංසග්ගරාගෙන	347
කායවිකාරං කරොන්තෙන	258
කායපාගබ්භියං	486
කායානුගතිකත්තා	337
කායින්ද්‍රියං සන්ධාය	234
කායෙකායානුපස්සනා සතිපට්ඨානභාවනා	178
කායො උපට්ඨානං	178
කාරණං පනෙ ත්ථ දුද්දසං	319
කාරණාහි	209
කාරකගණස්ස	349
කාරණං	105, 325
කාරණච්ඡායා	105
කාරණතො	106
කාරකසඞ්ඝ සදිසං	104
කාරකො හොති	235
කාරුඤ්ඤතා	241
කාරුකානං	226
කාරුඤ්ඤතාති කරුණාභාවො	479
කාල ඤ්ච සමය ඤ්ච උපාදාය	34
කාල ඤ්ච	215
කාලෙන වක්ඛාමි	240
කාළලොහ =පෙ= භාජෙතබ්බා	469
කාළසීහො	430
කිච්චසුඩියා	55
කිච්චයතා	243
කිච්චං නිස්සාය උප්පජ්ජනක කිච්චානං	498
කිච්ඡජීවිකං පත්තො	113
කිච්ඡෙන	203
කිඤ්චි	127
කිඤ්චිකාලං	28
කිඤ්චි දුක්ඛෙන නානුභොසි	84
කිටිකාසු	136

	පිට්ඨඞ්කා.
කිටිකං	464
කිණ්ණචුණ්ණෙන	459
කිතවස්සෙව	203
කිම්හි	239
කිම්හිනම්හි න ජානාසි	239
කිම්හිනං	239
කිම්හිනං නාම	239
කිරියසමුට්ඨානං	129
කිරියා	125
කිරියතො	127
කිරියාසමුට්ඨාන ඤ්ච	167
කිරියතො සමුට්ඨානා භාවො	234
කිලඤ්ජච්ඡත්තං	433
කිලෙසාරීන සො මුනි	41
කිලෙස සමුදාචාරං අපස්සන්තො	203
කිලෙසා	184
කිලෙස වසෙන	72
කිස්ස පන	12
කිස්මිං වත්ථුස්මිං	14
කීටාගිරි	248
කීළන්තෙන	219
කීළතං	182
කුක්කුටණ්ඩං අතිඛුද්දකං	343
කුක්කුච්චකෙසු	32
කුක්කුච්චපකතානං	33
කුච්ඡිවිලිමිකං කත්වා සිබ්බිත මත්තෙන	434
කුච්ඡිඅනුවාතා රොපන මත්තෙන	434
කුඤ්චිකපනාළි මත්තං	222
කුටිගෙහෙ	399
කුටිකාය කරණභාවං	140
කුට්ඨෙ වුත්තනයෙනෙ ච	373
කුඞ්ඩං	171
කුණ්ඩකෙ	325
කුතො	82
කුදාචනං	44
කුමාරකො	115
කුම්නමුඛං	170
කුම්හි ජ්ජ්ජරකරණෙන	151
කුලනගරෙ	375
කුලපරිවට්ටො	198

පිටුඅංකය.

කුලඝරෙ වා =පෙ= ගන්තබ්බං 337
කුලඝහගණත්ථාය දෙති 170
කුලසමුදාචාරකම්මං 59
කුලපදෙසො 500
කුලිත්ථි ආදීනං අත්ථාය හරණතො 249
කුලුම්බස්ස 189
කුලං 179
කුසලූපසංහිතං 109
කුසලාධිපපායො 26
කුසලාදි සම්පෙහි 243
කුසිනාරාශං 9
කුසෙ 130
කුසං පාතෙත්වා 168
කූට කූට සීසො 386
කූපාදීනි 217
කෙකරෙ 386
කෙවි 16, 168, 324, 334
කෙවුහං 23
කෙණී 350
කෙන සඞ්ං 15
කෙනවි පාරිජුඤ්ඤෙඤ්ඤන 36
කෙනවිකරණීයෙන ගන්ත්වා 422
කෙරාටිකා 125
කෙරාටිකස්ස 203
කෙවලං භි ඨං 207
කෙසවිස්සජ්ජනං 376
කෙසඤ්ච 325
කෙසෙහි 130
කෙළාපසීතුං 220
කො අනුසන්ති 81
කො උපාසතො 74
කොකනදං 313
කොවෙජන 456
ඤකාටිවජ්ජිත්තා හොති 331
කොටිත කඤ්ඤිත වා 418
කොට්ටිත උවජ්ඣ ඨාණීතං 291
කොට්ඨකානි 309
කොට්ඨාස සමපත්තී 367
කොණසුත්තන පිළතා 141
කොණං 398

පිටුඅංකය.

කොණ්ඩා 115, 244
කොතූහලවජ්ජරෙ 73
කොදණ්ඩා 343
කො පන වාදෙ පත්තත්ථ විකාදිසු 268
කොපෙත්වා 131
කොලඤ්ඤූ 380
කොලට්ඨි මත්තකො පි 372
කොසම්බකඛණ්ඩකෙ වුත්තනාති සංසෙ 507
කොසෙය්‍ය කාට්ඨිස්සමයං 429
කං ධුරං කත්වා 14
කංසපාතිං 22
කංසෙ 179
කිං ආහරියති 472
කිංකාර පටිස්සාවි භාවො 154
කිං වක්කාම් 365
කිංවාදි 27
ඛණ්ඩචාරං 163
ඛණ්ඩ ඵුල්ල පටිසඞ්ඛරණං 13
ඛණ්ඩසීමං නෙත්වා 363
ඛණ්ඩිවවාදි භාවං 57
ඛණ්ඩං 181
ඛණෙනෙ ව 176
ඛණො 34
ඛන්ති පරමං 78
ඛනතිං වාරෙත්වා 75
ඛඞ්ක වත්තනානි 138
ඛමණීයං 57
ඛයං ගම්සසති 288
ඛරපත්තනං 282
ඛලිමක්ඛිත සාටකො 434
ඛල්ලකං 428
ඛස්ස 53
ඛාණුකං කෙසගහමත්තන මපි ඨානා චාවෙති 149
ඛාණුකං 195
ඛාණුමත්ථකෙ 425
ඛාණුං සටෙවන්නස්ස දුක්කටං 125
ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථං 320
ඛිය්‍යනමත්තනමෙ ව තං 513
ඛීණ පරිබ්බයං 199

	පිටුඅංකය.
ඛිණ පරිබ්බයානං	252
ඛිණාසවස්ස නාම	204
ඛීයනං	307
ඛීයන්ති	324
ඛීරවිරෙවනං	13
ඛීරජල්ලිකං	291
ඛීරං වා රසං වා	318
ඛීලන මත්තෝ	352
ඛීලෙන	155
ඛුජ්ජසරීරෝ	386
ඛුද්දකානං	298
ඛුරග්ගෙයෙ ව	25
ඛෙත්තමෙව ඔතිණ්ණත්තා පාරාජිකං	201
ඛෙත්තමරියාදං	155
ඛෙත්තමෙව ඔතිණ්ණං	114
ඛෙත්තං ජානාති කුසලපක්ඛිකානං	4
ඛෙපං	104
ඛෙළෙන වෙ පඨ සික්ඛාණික්කාපි සඞ්ගහිතා	344
ඛොභ කරණපච්චයෙ	213
ඛොමං	257
ගඞ්ගාමහෙ කිළිකාය	428
ගච්ඡති	3
ගච්ඡති වත රෙ	31
ගච්ඡති අමතං දිසං	43
ගච්ඡන්තෙන යානෙ වා =පෙ= ඨපෙති	163
ගණ්හාතු පුබ්බතෝ	62
ගණසඞ්ඝණ්හිකාය	88
ගණසඞ්ඝණ්හිකා පපඤ්චෙන	87
ගණෝ හිජ්ජති	317
ගණ්ඩිකෙ	142
ගණ්ඩිකං පටිමුඤ්චිත්වා	341
ගණ්හන්තෝ	169
ගණ්හථාති න වත්තබ්බා	513
ගතිමන්තා	224
ගතිගතං	347
ගතෝ භවිස්සති	298
ගන්තබ්බං	423
ගන්තුං වට්ටති	424
ගන්ධබ්බා	86
ගන්ධබ්බං	84
ගන්ථිමං	250
ගන්ධින සෙණි	348
ගබ්භතෙන	118
ගබ්භස්ස	86
ගබ්භපරිකම්මං	301
ගබ්භග්ගහණ කාලෝ	60
ගබ්භවීසෝ	331
ගබ්භං	189
ගමනුපපාදනං	347
ගම්මකා ආගන්තුක භත්තම්පි	473
ගමනිරත්ථ විනිච්ඡයං	173
ගම්භීරෝ	311
ගරහං	104
ගරුකභාවෙ	105
ගරුගාරව යුත්තෝ	49
ගරුක භාවනං	183
ගරුමෙධස්ස	115
ගරුකානං ච්ඡන්නං	238
ගරුකෙහි	313
ගරුභණ්ඩත්තා=පෙ=න දාතබ්බං	513
ගරුභණ්ඩපහොනකෙසු යෙව	229
ගරුභණ්ඩං සඞ්ඝාය	508
ගලවාටකෝ	153
ගවක්ඛජාල සදිසං	31
ගහණ නිස්සිතෝ	498
ගහෙතුං වට්ටති	156
ගහෙතුං වා =පෙ= තස්ස ඔරිමන්තෙන	323
ගහෙත්වා ගච්ඡන්තෝ	441
ගාථාසඞ්ඝණ්හිකං	498
ගාමතෝ නික්ඛන්තස්ස	151
ගාමවාරං	160
ගාමවාරෙ අඨත්වා	318
ගාමවසෙන පි	472
ගාමස්ස වා පූජිතං	234
ගාමසීමා	409
ගාමස්සාති න වුත්තං	451
ගාමෙ	368
ගාමෝ	77
ගාරය්හා වරියවාදෙ	105
ගාහාපෙත්වා	325

	පිටුඅංකය.
ගාඛං	241
ගාළ්හතරං කරොනති	100
ගිඤ්ජකාවසථ සඞ්ඛපෙනකතා	140
ගිහිපළිබොධං	101
ගිහි පාරුතං	341
ගිහිවිකට නීහාරෙන	469
ගිහිවිකටානි	458
ගීවා	170
ගීවා එව	347
ගීවා හොති	373
ගීවං පරිවජ්ජාදෙත්වා	341
ගුණවසෙන	110
ගුණවිසිටඨ සත්ථුත්තම ගරු භාරවා ධි වචනං	49
ගුත්තං	25
ගුම්බෙන වා	450
ගුහා	233
ගෙහසිත පෙමං	369
ගෙහං	432
ගොචරනිවාසෙන	67
ගොචරෝ	184
ගොතම චෙතියං	256
ගොත්තවසෙන	36
ගොත්තෙනත පි	387
ගොත්‍රභුනෝ	203
ගොත්තං	242
ගොතසා	118
ගොපුරට්ඨාලක යුත්තං	234
ගොපෙනෙත්තා පි	195
ගොපෙළ්ළා	136
ඝටක මපි වාළරූප මපි භින්දිත්වා ඛාරෙතබ්බං	140
ඝටිකදුම ඔලම්බකෝ	251
ඝටනං	91
ඝටනඵලකං ඝටනමුඛරෝ	470
ඝටෙටති	317
ඝනබඬා	323
ඝනපුප්ඵකෝ	429
ඝරණී	226
ඝරමඩ්ඩලං	376
ඝාතකෝ ච හොති	190
ඝාතෙති	164
ඝංසිතබ්බ	140
ඝංසනෙත්තා	154
චක්කලක යුත්ත මාරං	136
චක්කඝමාරුළ්හා	315
චක්කවීරියෙ	223
චක්කලිකං	471
චක්කළක්‍යුත්තෙත්තා කිටිකෝ	465
චක්ඛුකිච්චකරණෙන	69
චඞ්කමිතට්ඨානං දසෙසස්සාමි	306
චතුහත්ථ විහාරෙ	470
චතුකොණං	462
චතුගාම සාධාරණත්තා	349
චතුරඞ්ගුලපමාණා පි	399
චතුනී තීනී වා	397
චතුහත්ථපමාණං	342
චතුවක්කං	202
චතුභාග උදකසමහීත්තෙන	172
චතුබ්බිධ විපරිතෙසා	50
චතුපඤ්ච රුක්ඛ මත්ත මපි	397
චතුරස්සා	398
චතුබ්බිධං	421
චතුකොණමෙ ව වට්ටති	141
චතුබ්බිධාය	84
චතුරඞ්ග සමන්නාගතං	60
චතුපරිස වසෙන	54
චතුක්කං නීහරිත්වා ඨපෙසි	121
චතුරඞ්ගුලාධිකානි	429
චතුස්සාලභත්තං	449
චතුරසෙස්ස චත්තෙත්ත	456
චතුවඟකරණෙ	510
චතුරස්ස පීඨං	463
චතුත්ථං	507
චත්තාරි පඤ්ච දිවසානි	371
චත්තාරි ඛීරානි	42
චත්තාරි සූණ සතානි	91
චත්තාරෙ මහා ච ඵලානි ච	334
චත්තාරෙ මාසා පරිහායන්ති	332
චත්තාරෙ පච්චයෙ පරිභුඤ්ජතුති දෙති වට්ටති	273
චපලෙ	203
චම්මඛණ්ඩ පරිහාරෙන	461

පිටුඅංකය.

වම්මඛිලං 118
වම්මකාර නීලං 330
වම්මං න වට්ටති 430
වමෙත්වා 459
වයං 432
වයං වා පමුඛං වා 471
වර බ්‍රහ්මචරියං 109
වර පිරෙ 235
වරණං 311
චරිතං 46
චරිත්වා 183
වරියා 17
වරිමකා චිත්තං 84
වරුකෙන 324
වලිතපපවත්තානං 455
වාතුද්දිසෝ 312
වාපෝ 343
වාරිභූමි 231
වාරෙසුං 298
වාලෙත්වා පරිමජ්ජිත්වා සුත්තං 199
විකතණ්ණෙණ්ණ 456
විකතණං 150
විත්තකෙඛපස්ස වා අභාවා 303
විත්ත =පෙ= ඛීලං 236
විත්තඛෙලිං 209
විත්තසමපයුත්තං 114
විත්තස්ස එකග්ගතං අවිකෙඛපං පජානතෝ 186
විත්තස්ස අත්ථදීපනත්ථං වුත්තෝ 189
විත්තවිවෙකෝ 52
විත්තලහුකා 107
විත්තවාර භාජනං 20
විත්තස්ස එකග්ගතං අවිකෙඛපං 177
විත්තස්ස අධිට්ඨාන සම්පන්නං 175
විත්තදුකඛත්ථං වොහාරෝ 453
විත්තුප්පාදමත්තෙන ආපත්තියා අභාවතෝ අනාපත්ති 218
විත්තෙනහි නයෙහි 5
විත්තෙනකග්ගතත්ථානි 66
විත්තං 71, 187
විත්තං පනෙත්ථ අඞ්ගමත්තං හොති 130
චිත්තං අධිට්ඨහතෝ 187
චිත්තං විවට්ටති 178
චිත්‍රං වා 429
චින්තයි 86
විපිටනාසිකෝ 386
විම්ලිකාහි 268
විරදිටෙඨා සම්මාසම්බුද්ධෝ 30
විරකාලප්පවත්ත කුලඞ්ගෙ 57
විරං 78
විවරාදීනි අදත්වෙනා ආපජ්ජති 492
විවරෙ රත්තෙන 141
විවරූපාද දිවසෙන සඞ්ඝං 257
විවරපච්චයං සල්ලකෙඛත්වා 466
චුති පටිසන්ධි වසෙන 68
චුදිතක වොදකෙසු පටිපත්තිං ඤත්වා 240
චුද්දස භත්තානි 85
චුද්දස ඛන්ධක වත්තානි 89
චූළඞ්කං 252
වෙවකෝ 115
වෙතනං 241
වෙතාපෙත්වාති ඣානාපෙත්වා 350
වෙතියෙ වෙදිකා සදිසං 463
වෙලුලකෝ 115
වොදකං පටිපජ්ජරණතා 248
වොදකං අපසාදනා 248
වොදකෙන ච චුදිතකෙන ච වුත්තෙන වත්තබ්බ 106
වොදනා සොධනාහි 179
වොරකන්තාරං 48
වොරානං පටිපථං ගතෙසු 161
වොරොසි =පෙ= පරිහාසෙයුං 148
වොලඞ්ක පාදපුඤ්ඤනං ඛන්ධිතුං 463
ඡ අභිඤ්ඤා 60
ඡ ඉන්ද්‍රියානි 475
ඡ කාමාවචර දෙවලොකා 54
ඡ චීවරානි 503
ඡ ඨානානි 153
ඡඩ්ඩිතං 166
ඡඩ්ඩිතමොදකං 419
ඡඩ්ඩෙත්වා ගතා 437
ඡණ්වෙසං 26

	පිටඨඞ්කා.
ඡ තණ්හාකායා	42, 51
ඡත්තකං ගණ්හන්තො	305
ඡත්තමඞ්ගලං	376
ඡත්තපාදුකාය	343
ඡත්තදණ්ඩගාහනකං සලාකපඤ්ජරං	140
ඡත්ත මණ්ඩලිකං	141
ඡත්ත මුඛවට්ටියං	142
ඡදනමෙව සඤ්ඤාය වුත්තො	233
ඡද්දන්ත දහතො	24
ඡන්න පරිබ්බාජකස්ස	367
ඡන්දවසෙන	178
ඡන්දා	13
ඡන්දෙන	307
ඡන්දෙන පි භයෙන පි	336
ඡන්දො කාමො	60
ඡන්දො උප්පජ්ජති	178
ඡබ්බස්ස පරමතා ධාරෙතබ්බං	495
ඡබ්බස්සානි නිසීදනං	497
ඡ මාසෙ පරිහාරං ලභති	292
ඡ මාසච්චයෙන ඡ මාසච්චයෙන	465
ඡල්ලියා පරියොනඬං	155
ඡවස්සාභි සෙකො	26
ඡ විවාදමූලානි	51
ඡ සමුට්ඨානං	126
ඡාතජ්ඣත්තං	170
ඡායා	394
ඡායාය ඵුට්ඨොකාසස්ස	264
ඡිද්දං	287, 461
ඡින්නභින්න පටධරො	28
ඡින්න මත්ත මුත්ත මත්ත	152
ඡින්නමත්තෙ පාරාජිකං	149
ඡින්නවටුමකා	67
ඡින්න මූලකං	166
ඡින්නො	119
ඡින්දාපෙය්‍ය වා භින්දාපෙය්‍ය වා අනුපවජ්ජො	140
ඡින්දිත්වා බහිට්ඨකා කාතබ්බා	404
ඡින්දිත්වා	373
ඡෙකා	224
ඡෙජ්ජ වත්ථුං	508
ඡෙජ්ජං	347

	පිටඨඞ්කා.
ඡේදනං	190
ජගතියා පමාණං වත්වා	302
ජග්ගනත්ථාය	215
ජග්ගිත්වා	229
ජනපදකළ්‍යාණී	376
ජනපද පරිච්ඡෙදො	440
ජම්මිං	22
ජම්බුසිරිව්‍හයෙ	21
ජරාය අනුසටං	59
ජලං	49
ජහාති ඔර පාරං	305
ජාගරන්තිං	121
ජාතපඨවි වා ජාතා	195
ජාතරූප රජතං	22
ජාතරූප මාසකො	277
ජාතරූප ගතිකං	220
ජාතක පකරණං	464
ජාතිජරා මරණාප දෙසෙන	41
ජාතිපුප්ඵ ගුම්බානං	135
ජාතියා අනුගතං	59
ජාතිඵලිකං උපාදාය	220
ජාතිඋණ්ණා	188
ජාතී වසෙන	58
ජානතො	187
ජානන්තො	298
ජානාපෙත්වා	469
ජායභාවෙ	224
ජාරභාවෙ	224
ජාරො භවිස්සසි	225
ජාලං	246
ජිගුච්ඡති මඤ්ඤෙ	59
ජීවලොකො	3
ජීවිත පරික්ඛාරා	223
ජුණ්හ කප්පති	493
ජුතිමන්තො	21
ජූතඵලකෙ	251
ජෙට්ඨමූලනක්ඛත්තං නාම හොති	29
ජෙට්ඨමූලපුණ්ණමාසියා =පෙ= කරණක්ඛත්ත ඤ්ච	292
ජෙට්ඨබ්බතිකො	244
ජොතයිත්වා ච සබ්බධි	21

පිට්ඨඞ්කා.

ඣානඞ්ගානි පටිග්ගහෙත්වා 185
ඣානපටිලාභ පච්චයානං 66
ඣාපෙති 62
ඣාම උච්ඡු ඵාණිතං 291
ඤත්තිවතුත්ථෙන කම්මෙන
උපසම්පන්නො 110
ඤත්තිකම්මං නාම හොති 495
ඤත්තියා කම්මප්පත්තො 495
ඤත්වා 209
ඤාණ[illegible] 4
ඤාණවක්ඛුනා 203
ඤාණසමොධානං 206
ඤාණුප්පාදනාදිසු 178
ඤාත තීරණ පහාණ වසෙන 87
ඤාතක පවාරිතට්ඨානතො 197
ඤාතට්ඨෙන 41
ඤාතිසාමණෙරෙහෙ ව 252
ඤාතිපවාරිතට්ඨානෙ පන
වට්ටති 229
ඤාතිසෙට්ඨො 76
ඤාතිපවාරිතට්ඨානතො පි
මූලච්ඡේජ්ජාය යාචිතුං න
වට්ටති 229
ඤාපෙතබ්බො 504
ටඞ්කිතමඤ්චො 425
ඨපනා 181
ඨපනාති අප්පණා 181
ඨපයං 184
ඨපිතෙ 232
ඨපෙත්වා විනයපිටකං 24
ඨපෙති 317
ඨපෙථාති වුත්තෙ 273
ඨපෙන්ති 162
ඨපෙත්වා කත්තිකමාසං 509
ඨානන්තරං 350
ඨානනීසජ්ජ වත්තාදි නිස්සිතා 500
ඨානාරහං 110
ඨානාචාවනස්ස නත්ථිතාය
දුක්කටං 150
ඨානාචාවනවසෙන 147
ඨානෙ න තිට්ඨති 240
ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති 10
ඨානං සන්ධාය 356

පිට්ඨඞ්කා.

ඨිතාසු 504
ඨිතෙ 4
ඨිතං දිස්වා 297
තකපණ්ණිං 321
තකපත්තිං 321
තකං 321
තක්කං සීසෙ ආසිත්තක
සදිසාව හොන්ති 374
තඞ්ඛණඤ්ඤෙව 114
තච්ඡකකම්මං 298
තච්ඡෙත්වා 194
තජ්ජං 186
තඤ්ච ඛො සාමිකානං ධුර
නික්ඛෙපෙන 155
තඤ්ච =පෙ= අබ්‍යාකතං 455
තඤ්ච ඛො වත්ථු පූජනත්ථාය 252
තඤ්චස්ස අත්ථං නානුභොන්ති 19
තඤ්ච ඛො ඉධෙව 242
තඤ්ඤාණතා 206
තතියපදෙ වුත්තනයෙන 226
තතියපඤ්චමෙසු පඤ්චකෙසු 146
තතියාය මග්ගං 310
තතො 6, 170, 171, 172, 304,
399, 402, 439
තතො පරං 11, 36
තතො ඔරං න වට්ටති 312
තතො ආහරිත්වා සෙනාසනං
කතං හොති 172
තතො උඩං මූලච්චරං 266
තතො පරං පච්චුඩරිත්වා
විකප්පෙතබ්බා 259
තතො පට්ඨාය අවහාරො නත්ථි 157
තතො තතො 312
තතො පරං ථුල්ලච්චයං නත්ථි 122
තතො වා උඩං 188
තත්තකා පාණාතිපාතා 193
තත්තකා උභින්නං
පාණාතිපාතා 190
තත්ථ 8, 13, 40, 47, 61, 65, 75, 156,
177, 190, 205, 232, 248, 284,
298, 302, 313, 331, 419, 435,
442, 455, 473, 513
තත්ථ තත්ථ 166, 252

පිටඅඩකා.

තත්ථ පතීතං බහි නිහරිත්වා 194
තත්ථ සන්දිස්සති 275
තත්ථ තත්ථ ඔදිං අකත්වා 342
තත්ථ ජාතකදණ්ඩකෙන කතං 343
තත්ථ ජාතානං 175
තත්ථ විවාරණකකමො 384
තත්ථ හවෙය්‍ය 303
තත්ථ ච 82
තත්ථ තත්ථ ඛණ්ඩා හොනති 432
තත්ථ තත්ථ ආගතනයතො 63
තත්ථ සියා 36
තත්ථ යුත්තති පුබෙබ වුත්තනයෙව 152
තත්ථ ජාතක යට්ඨිං ජිණ්ණිත්වා මුච්චති 195
තත්ථ පරියායං ඉධ ව පරියායා භාවං ඤත්වා 249
තත්ථ තත්ථ චාරිත්තවසෙන 373
තත්ථ ජාතකානි 219
තත්ථ තත්ථ සඞ්ඛසෙෙව 439
තත්ථ මජ්ඣෙ 460
තත්ථ ඨපෙතුං වට්ටති 459
තත්ථ අත්ථරිතබ්බං 460
තත්තෙව 125, 149, 453
තත්තෙව සයති න වුට්ඨාති 137
තත්තෙව කත්වා 459
තථා 236, 248
තථාභූතස්ස 178
තථාවුත්තං 371
තථා නාසිතකොව භවිස්සති 240
තථාභාවතො ඤෙනත්වා 203
තථාපටිඝහිතත්තා 473
තථා වොදිතො 492
තථෙව ඤතො 6
තථෙව 135, 213, 215, 237, 346, 476
තථෙව වලඤ්ජෙතුං වට්ටති 471
තදත්ථමෙව කත්වා 195
තදනන්තරෙසු 47
තදනන්තරං 253
තදත්ථාය 231
තදඤ්ඤා 244
තදත්ථදීපනත්ථං 240
තදධිගමාය 62

පිටඅඩකා.

තදධිමුත්තතා 185
තදඞ්ගපහාණං 18
තදහුපොසථෙ 22
තදාරම්මණාය 367
තදුපියං 76
තදෙතං 30
තඩිතලොපං 85
තඩිතවොහාරෙන 235
තන්තුකම්ඩසිකාය 459
තන්නික්කමං කත්වා අවොක්කමිත්වා 7
තන්නිස්සිත රූපානි 185
තන්නිස්සරණතො 60
තන්නෙතිතංයෙව අධිට්ඨාතබ්බං 295
තපොදා 209
තබ්බහුලතාය 346
තම්පි 76, 471
තම්බපණ්ණියා 28
තමෙව 87
තය්‍යස්ස 376
තයො සතිපට්ඨානා 475
තයො ථෙය්‍යසංවාසකා 380
තරඞ්ග 62
තත්‍රසුදං 13
තත්‍ර තත්‍ර 308
තත්‍ර 43, 59, 163, 236, 248, 249
තත්‍ර හි 500
තත්‍රා පි 366
තත්‍රායං ආචරියපරම්පරා 21
තත්‍රායං පාළි 174
තත්‍රිදං මුඛමත්ත නිදස්සනං 34
තත්‍රෙව 297
තත්‍රෙව වසිතබ්බං 371
තස්ස කුලස්ස අනුකම්පාය පසාදනු රක්ඛණත්ථාය 172
තස්සභික්ඛුනො සන්තිකං ගන්ත්වා 331
තස්සවසෙන 355
තස්ස වා තං සන්තිකෙ 307
තස්ස සම්මුඛීභූතා කිච්චං නත්ථි 422
තස්සපස්සන්නතාසෙව 26
තස්ස නානාවෙතනාභි ආයූහිතස්ස 209

	පිට්ඨඞ්කා.
තස්සමූලෙ	115
තස්ස පන සන්තිකෙ	282
තස්ස යො අරුණො	257
තස්ස අන්තො	415
තස්ස සන්තිකං	423
තස්සතලං	125
තස්ස චිත්තං	23
තස්ස පි	296
තස්ස පන පාරාජිකං	242
තස්ස 11, 64, 71, 186, 308, 485,	515
තස්සනිස්සාය	387
තස්සමජ්ඣෙ	460
තස්සකරණං	511
තස්සභික්ඛුනො දණ්ඩකම්මං කාතුං	511
තස්සා	263
තස්සා පි දාතබ්බො	511
තස්සොකාසං	232
තස්මා එත්ථ න අනාදරියං කාතබ්බං	192
තස්මා අයං ආණත්තික්ඛණෙ යෙව පාරාජිකො	166
තස්මා අනාපත්ති	322
තස්මා දුක්කටං	222
තස්මා 6, 34, 44, 109, 178, 332, 343, 368, 373, 397,	454
තස්මිංඛණෙ	120
තස්මිං සති	207, 454
තස්මිං පාචිත්තියං	169
තස්මිං වත්ථුස්මිං	217
තස්මිංයෙව අත්තභාවෙ නිබ්බත්තා	166
තස්මිං ගාමෙ	451
තස්මිංයෙවස්ස පක්ඛෙ පබ්බජ්ජාවාරිතා	380
තස්මි ම්පි	288
තස්මිංයෙව අන්තොදසාහෙ අධිට්ඨාතබ්බා	293
තස්මිං	87, 231
තස්මිං බන්ධනා මොචිතමත්තෙ	154
තස්මිං ආවාසෙ	441
තළාකරක්ඛණත්ථාය	156

	පිට්ඨඞ්කා.
තා	131
තාදිසො	178
තාදිසෙ අරඤ්ඤෙ	349
තාදිසං	321
තාදිසං වා දුක්ඛං උප්පා දෙන්තස්ස	458
තානි	80
තානි දස්සෙන්තො	305
තානි කතානි අජ්ඣාවුත්ථානි ච හොන්ති	155
තානි ච	317
තාමලිත්තිං	31
තායජ්ජාරිකාය පග්ඝරිත ඛාරොදකං	430
තාරකරාජා	28
තාරකරූපං විය	183
තාලමූලකෙ පබ්බතෙ	401
තාලඵල පිණ්ඩිසදිසෙන	386
තාලපණ්ණං =පෙ= බන්ධිතබ්බං	200
තාලාවත්ථුකතා	58
තාව උප්පන්නං පච්චාසාචීවරං	266
තාවකාලිකො නාම	374
තාවකාලිකං ගහෙත්වා	267
තාවතිංස භවනං	47
තාවකාලිකං වට්ටති	229
තාව සහස්සධා ලොකො	44
තාවකාලිකං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති	459
තාසංයෙව	19
තාසං ච	19
තාහි	319
තිකදුක්කටං	106
තිකච්ඡෙදෙ	20
තිකපාචිත්තියං	268
තිකනිපාතතො පට්ඨාය හෙට්ඨා	312
තිකාරංඅවත්වා	318
තික්ඛඛර විප්පසන්න සූරභාවො	60
තික්ඛත්තුං සීමමණ්ඩලං සම්බන්ධන්තෙන	396
තිචීවරිකෙන	269
තිණපණ්ණෙහි ලබ්භති	310
තිණණ්ඩූපකං	219
තිණවත්ථාරකෙන ච	487

	පිටඨඞ්කා.
තිණ්ණං විවෙකානං	208
තිණ්ණං පරියායං	311
තිණ්ණං දුක්කටානං	290
තිණ්ණං පාකාරානං	155
තිණ්ණං මග්ගානං	311
තිණ්ණං ආයතනානං	39
තිත්ථියධජෝ	140
තිත්ථියා	68
තිත්ථං	396
තින්දුකාචීරං	34
තිපට්ටච්චරස්ස වා මජ්ඣෙ	439
තිපඤ්චයොජනක්ඛන්ධ පරික්ඛෙපා	47
තිපිටක සබ්බපරියත්තිප්පභෙද ධරෙ	12
තිපුපට්ටකෙන වා	287
තිපෙටකො	28
තිබ්බං	109
තිභවරථෙ	38
තිභාගං	471
තිරච්ඡානභූතං	311
තිලබීජමත්ත මපි	117
තිවිධ මපි	467
තිවිධවිසමානි	50
තිවිධසඞ්කිලෙස	50
තිවිධසඤ්ඤා	50
තිවිධදුච්චරිත	50
තිවිධකල්‍යාණං දසලක්ඛණ සම්පන්නං	174
තිංසානි	239
තිස්සකුමාරස්ස	26
තිස්සන්නං	451
තිස්සොඅනුමොදනා	311
තිස්සොවිජ්ජා	60
තිහත්ථා	230
තිහත්ථ වික්ඛම්භං	30
තිහෙතුක පටිසන්ධිකා	115
තීණිසතං	109
තීණි වා චත්තාරි වා ඨානානි	153
තීණි පරිහීණානි	423
තීසු ඨානෙසු	87
තීසුවෙදෙසු	23

	පිටඨඞ්කා.
තිහිපදෙහි ඔකාසලොකො	53
තීහි	173, 222
තීහි පි විධිහි	421
තීහි කොටීහි	246
තුච්ඡපොක්ඛරං	221
තුට්ඨිං	20
තුණ්හිභූතස්සෙතං නාමං	306
තුණ්හීහොති	241
තුණ්ඩෙන	191
තුම්බානි	433
තුය්හං දම්මිති දින්නං	265
තුය්හං දෙමි	262
තුරි	295
තුලයිත්වා	147
තුලාදණ්ඩසදිසං පවෙසෙන්තස්ස	118
තුලාධාරමුණ්ඩකො	374
තුවටං	376
තෙ	80, 81, 107, 177, 241
තෙ ගාරවෙන	234
තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා	26
තෙවෙමාසෙ ගහෙත්වා	332
තෙන	16, 43, 144, 206, 217, 473, 511
තෙනවුච්චති	178
තෙන මහාසමණෙන	10
තෙන ඛො පන සමයෙන	22
තෙන ච භික්ඛුනා	426
තෙනහි	12
තෙන තෙසං දුක්කටාපත්තියො	164
තෙන ආහරාපෙතුං	324
තෙන උපක්කමෙන මුත්තෙ	215
තෙන සඞ්ඝං	482
තෙනා පි	248
තෙනෙ ච	86, 284, 349
තෙනෙව වචීභෙදෙන	114
තෙනෙව =පෙ= පරිච්චජිතබ්බා	206
තෙනෙ තං වුච්චති	8
තෙ භික්ඛූ	245
තෙභූමකවට්ටං	87
තෙරසකස්ස	212
තෙරසසු සම්මුතීසු	134
තෙරසා පි	234

පිටඅඞ්කා.

තෙලතම්බමත්තිකාය 140
තෙසමෙව දාතබ්බං 468
තෙසමපි දුක්කටං 192
තෙසමපි 179, 513
තෙසං 19, 177, 181, 251, 472, 498
තෙසං ලජ්ජිපරිසා 143
තෙසංථෙරානං අන්තෙවාසිකා 32
තෙසං එව 250, 351
තෙසං සීමං ඔක්කන්තත්තා වග්ගා 422
තෙසං ආයස්මන්තානං 367
තෙසංලිඞ්ගෙ ආදින්නමත්තෙන 382
තෙසංයෙව චිත්තං 250
තෙසං කතිකාය ඨාතබ්බං 171
තෙසං මතිමච්චජනතා 6
තෙසං අනත්ථකාමතාය 347
තෙසං ගෙහානි 432
තෙසං =පෙ= කති ආපත්තියො හොන්ති 491
තෙසඤ්ච නිස්සයං 185
තෙසු 22, 504
තෙසුපි ආගන්තුකා අනිස්සරා 171
තෙහි 189, 440, 513
තෙහි පන අනාණත්තත්තා පාරාජිකං 153
තෙහි අදින්නා න පබ්බාජෙතබ්බා 374
තං 41, 43, 82, 232, 297, 349, 442, 501
තං අකප්පියං 320
තං අතික්කාමයතො 257
තං අධිකරණං න සමථා පුණිංසු 22
තං අධිකරණං 241
තං අවිත්තකභාවෙන න සමෙති 268
තං කම්මං 253
තං කිරියං සමථා දෙසන්ති 225
තං කුතෙත්ථ ලබ්භා 495
තං ඛණම්පි 397
තං ඛණඤ්ඤුව ජානාති 207
තං ගහෙත්වා 162, 473
තං ඨානං 208, 419
තං තෙසං ඉච්ඡාමත්තකං 189
තං දිස්වා 186
තං දිවසමෙව 376
තං න සමෙති 260
තං න යුජ්ජති 262
තං න යුත්තං 242
තං න ජානන්ති 444
තං න ගහෙතබ්බං 465
තං නානත්තං දස්සෙතුං 241
තං නිස්සාය උපජ්ඣායතො 245
තං නිස්සාය 132
තං පන 324
තං පන අවත්වාපි 432
තං පනෙතං 241
තං පමාණං කාරොන්නාසස්ස 483
තංපි 44
තං බහිඞ්ගා කත්වා 397
තංයෙව =පෙ= වසිතුං වට්ටති 371
තං ලද්ධං 383
තං ලද්ධං නිස්සජ්ජාපෙතබ්බා 510
තං වත්ථුකං 107
තං වචනං 58
තං වාචං 71
තං විභජනෙන්තා 173
තා විභූතිං පස්සිත්වා 31
තං සම්මුඛීභූතෙන 64
තං සබ්බම්පි ආහරිත්වා 171
තං සබ්බම්පි 91
තං සඞ්ඝාය භාසිතං 123
තං =පෙ= සඞ්ඝාය වුත්තං 301
තං සික්ඛාපදං තත්ථෙව හොති 91
තං හරන්තස්ස 276
තංහි සඞ්ඝාය 245
තුවං 344
තුවං කිං ලභසි 394
ථඞ්ගතරං 195
ථම්භක වාතපානං 463
ථම්භා පන උපරි උග්ගච්ඡන්ති තස්මා වට්ටන්ති 432
ථමෙන්තා 50
ථරුනා 191
ථාමගතාය 62
ථාමං 81

	පිට්ඨඞ්කා.
ථාලකෙ වා	142
ථාලකෙ	199
ථාවරෙන ච ථාවරං	469
ථුල්ලච්චයං	170, 252
ථුල්ලච්චයක්ඛෙත්තෙන	122
ථුල්ලච්චය මපි පාරාජික මපි හොති	152
ථුල්ලච්චය ඤ්ච දුක්කට ඤ්ච	322
ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති	382
ථෙය්‍යචිත්තෙන	151
ථෙය්‍යපරිභොගො	277
ථෙය්‍යචිත්තෙන පරිභුඤ්ජන්තො ජීරාපෙති	161
ථෙරවාදඞ්ගං	106
ථෙරස්ස	31, 300
ථෙරවාදෙ	103
ථෙරානං	170
ථෙරො නාගච්ඡති	26
ථෙරො ඉඞ්ඝිං පටිසංහරි	172
ථෙරො කාරකො හොති	235
ථොකෙ ඛායිතෙ =පෙ= ගහෙතුං වට්ටති	166
දකසොතං	212
දක්ඛිණාපථ මනුස්සා	75
දක්ඛිණොදකං පමාණං	439
දට්ඨබ්බසාරමණ්ඩං	14
දණ්ඩබුන්දෙ	141
දණ්ඩවාගුරාහි	175
දණ්ඩකම්මං	378
දණ්ඩකෙහි ජාලබ්ඩං කත්වා	233
දණ්ඩො	197
දධිමත්ථු	350
දන්තපොණං	24
දන්තවිදංසකං	118
දන්තඛචිතං	14
දන්තකට්ඨ ඛාදනවත්තං	467
දන්තං	25
දබ්බූපකරණානි	200
දම්ලනාළි	286
දවා	206
දසසුඅරියවාසෙසු	366
දස අකුසලකම්මපථා	51

	පිට්ඨඞ්කා.
දසභාතික සමාකුලං	30
දසසහස්ස චක්කවාළෙ	82
දසහිඅසෙඛෙහි අඞ්ගෙහි	367
දසවිධං රතනං	148
දසසතං	451
දසවත්ථුක කථා	467
දසජනා	508
දසධා ඛ්‍යඤ්ජන බුඩියා පභෙදෙ	509
දස	508
දසාහාතික්කමෙ නිට්ඨිතා තදහෙව අධිට්ඨාතබ්බා	293
දසායතනානි	46
දසාහපරමං කාලං	257
දසාහෙ අප්පහොන්තෙ චීවර කාලං නා තික්කමෙතබ්බා	293
දසාහානාගතං	295
දස්සනට්ඨෙන	69
දස්සිංසු	32
දස්සෙන්තො	73
දස්සෙසී ති	212
දහරා සුණන්ති	371
දහරපොතකෙහි	444
දළ්හීකම්ම සිථිලීකරණප්ප යොජනා	16
දාතබ්බමෙව	373
දානප්පදානානි	85
දානෙ සහුස්සාහො රක්ඛති තාව	159
දානෙ වා	351
දාමරිකවොරස්ස	199
දායකා විප්පටිසාරිනො හොන්ති	385
දායාදා	278
දාරකා	171
දාරුඅත්ථං ඵරති	147
දාරුමය පීඨං	308
දාරුආධාරක දණ්ඩාධාරකෙසු	458
දාරුපටිකාය උපරි	463
දාරූනි	155
දාසචාරිත්තං ආරොපෙත්වා කිතො	373
දාසස්ස ජාතො	163
දිට්ඨධම්ම නිබ්බාණවාදා	27
දිට්ඨපරිසඞ්කිතං නාම	237

පිටඅඞ්කා.

දිට්ඨධම්මිකො 48
දිට්ඨ සන්ථානෙන 239
දිට්ඨමූලකෙ පන 243
දිට්ඨ සුත මුත මපි රාජකථාදිකං 500
දිට්ඨානුගතිං 140
දිට්ඨාදිනො 215
දිට්ඨාවිකම්මං න වට්ටති 504
දිට්ඨාවිකම්ම මපි කත්වා 504
දිට්ඨි විනිවෙඨනා 17
දිට්ඨිගතානි 26
දිට්ඨි 36
දිට්ඨි ඤව අනිස්සජ්ජන්නානං යෙව කම්මං කාතබ්බං 494
දිට්ඨිනං ආවිකම්මානි 505
දිවෙඨාසි 15
දිට්ඨං අත්ථි සමූලකං 237
දිට්ඨිං 71
දින්නාපී පටිසන්ධි 85
දිබ්බසදිසත්තා 68
දිබ්බවිහාර වසෙන 69
දිබ්බවිහාර සන්නිස්සිතත්තා 69
දිඝඞ්ඝසභස්සං 29
දිඝඞ්ඝ හත්ථුබෙඛඩො 300
දිරත්ත තිරත්තං 113, 300
දිසාභ්ඤති 44
දිසවා ව දිට්ඨසඤ්ඤී හුත්වා වොදෙති 237
දිසවානස්ස එතදහොසි 84
දිසවා භවත්තා පරිකප්පාවහාරො න දිස්සති 168
දීඝසාලා 466
දීඝභාණකාදි භෙදස්ස පන ගණස්ස 154
දීඝාදිනො 245
දීඝාකතිකා 513
දීඝෙ වත්තබ්බ රස්සං 510
දීඝං අස්සාස වසෙන 177, 186
දීඝං මාරෙහි 191
දීඝං කාරෙනති 462
දීපකත්තනිරො 27
දුකස්සුත්තස්ස 153
දුක්කටං 217, 236, 282

පිටඅඞ්කා.

දුක්කටමෙව සාමන්නං 135
දුක්කටවත්ථුනා දුක්කටවත්ථුං 284
දුක්කටමෙව 277
දුක්කටා න මුච්චති 137
දුක්කටෙහි සඞ්ඝං පාචිත්තියානි 148
දුක්කරං කතං 210
දුක්කටෙනාපි න භවිතබ්බං 482
දුක්කටෙන පි භවිතබ්බං 482
දුක්කරාසිස්ස 355
දුක්ඛාභාවෙන 66
දුක්ඛාගාහා 18
දුග්ගහිතා 19
දුග්ගහිතානි 439
දුච්චරිත සංකිලෙසස්ස පහාණං 18
දුජ්ඣාන පරිවෙජ්දං 203
දුට්ඨචිත්තෙන 383
දුට්ඨුල්ලාදිසු 227
දුතියඣානෙ 65
දුතියපලිබොධස්ස 256
දුතියාදීනං 130
දුතියංපාදං අතික්කාමෙති 162
දුතියපහාරෙන මරති 189
දුතියපදවාරෙ 163
දුතියෙන 61
දුතියදිවසෙ 13
දුතියභාගෙ පන ථෙරාසනං ආරුළ්හ 440
දුතියත්ථෙරස්ස 325
දුබ්බල්‍යෙ ආවිකතෙ 113
දුබ්බලකුසලෙන 131
දුබ්බලඅකුසලෙන 131
දුබ්බලවත්ථුකත්තා 215
දුබ්බලදුබ්බලානං 207
දුබ්භාසිතං 299
දුහරතාදීනං වත්ථුභූතස්ස අසංවරස්ස 88
දුහරතං 88
දුරභිසම්භවං 22
දුරූපවිඤ්ඤණ දුක්කටං 148
දුවිධං 259, 421
දුවිඤ්ඤුපයා 46
දුස්සඞ්ඛපයා භොනති 208

	පිට්ඨඞ්කා.
දුස්සකුටි ආදීනි	508
දුස්සිකසෙණී	348
දුස්සීල පුග්ගලා	89
දුස්සීලා	236
දූතං	114
දූතං වා	238
දූරෙපි	68
දූරෙ	478
දෙඞ්ඛුභසීසං	142
දෙවදුන්දුභියො	31
දෙවතාකුලානි	31
දෙවසිකං	24
දෙවලොකපටිසන්ධි පටිලාභාය	59
දෙවවණ්ණං	229
දෙවසිකං පාපෙතබ්බා	473
දෙවො	30, 356, 515
දෙසනා සාසන කථාභෙදං	17
දෙසනාවිලාසප්පත්තො	59
දෙසතො	183
දෙසිතො පඤ්ඤත්තො	10
දෙහීති වුත්තෙ දතබ්බමෙව	156
දෙසන්තරො	240, 479
දෙසං දෙති	222
දෙළා	182
චඞ්ගිකෙන එකෙන සමුට්ඨා නෙන	484
චඞ්ගුලෙ	456
චත්තිංසාකාරා	42
චත්තිංසෙව හි ආපත්ති සමුට්ඨාපක චිත්තානි	127
චත්තිංසාය ආකාරෙහි	177
චාකාරා	46
චාදසකම්මදෙසා	508
චාදසමූලානි	488
චාරං පිදහන්ති	100
චාරං දදමානා	101
චාසට්ඨිදිට්ඨිගතානි	51
චිගුණං	162
චිධා වුත්තප්පකාරො	314
චින්නම්පි උඞ්ගරෙයෙව පාරාජිකං	160
චින්නම්පි අනාපත්ති	291
චින්නං සීමානං	419

	පිට්ඨඞ්කා.
චින්නං සමභාරෙපි	319
චින්නං උද්දිස්ස	193
චීසු ඨානෙසු	505
චීසුචිත්තසඞ්ඛාර පදෙසු	187
චීහි	237, 498
චීහි අන්තෙහි මුත්තො	214
චීහිමෙසෙහි	248
චෙ	322
චෙ අසීති මහාවත්තානි	89
චෙ අත්ථා විනයසීඩා	493
චෙ ආපත්ති සහස්සානි	215
චෙ ඛන්ධා	187
චෙ ච නිරුත්ති සතානි	91
චෙ ච පුණ්ණමාසියො	509
චෙ චාතුද්දසිකා හොන්ති	427
චෙ චීවරානි	368
චෙ තිස්සො	313
චෙ නට්ඨානි	269
චෙ පඤ්චකානි දස්සිතානි	146
චෙ පන න වට්ටන්ති	260
චෙපි	408
චෙමූලානි	240
චෙයෙව	81
චෙ ලෙඞ්ඩුපාතා අතික්කම් තබ්බා	451
චෙ ලෙඞ්ඩුපාතෙ අතික්කම්ත්වා	450
චෙලෙඞ්ඩුපාතෙ අතික්කම්ම අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වසන්ති	371
චෙවිදත්ථියො	257
චෙසහස්සානි භික්ඛුතො	20
චෙළහකජාතො	26
ධඤ්ඤකරණට්ඨානෙ	75
ධනුකං	170
ධනං පන ගතට්ඨානෙව වඩ්ඪති	163
ධම්මවරස්ස තස්ස	3
ධම්මධාතුං	59
ධම්මරජ්ජු	250
ධම්මපරිභොගො පි තත්ථ වට්ටති	279
ධම්මක්ඛන්ධවසෙන	20
ධම්මජාතං	19
ධම්මවක්ඛුං	28
ධම්මධාතු	208

පිටඅඞ්කා.

ධම්මවක්කප්පවත්තනං හි ආදිං කත්වා 9
ධම්මපරිභොගෝ 279
ධම්මගණෝ 348
ධම්මප්පදීපස්ස 6
ධම්මඝණ්ඩිකා 231
ධම්මදායාදසුත්තං 278
ධම්මසවනගහං භින්දිත්වා ගච්ඡති 486
ධම්මාභිලාපෝ 18
ධම්මානුග්ගහෙන උග්ගහණාදිතුං වට්ටති 279
ධම්මානං 498
ධම්මික්කස්ස පටිස්සවස්ස 492
ධම්මීකථංසාමග්ගිං 479
ධමෙන්ත 89
ධමෙන්තු ව පුග්ගලෙසු ව =පෙ= මඤ්ඤතීනාති වෙදිතබ්බා 501
ධාතූනානත්තතතෝ 212
ධාරෙතුං 256
ධාරෙති 311
ධිරත්ථු 344
ධීරං 114
ධුරග්ඝාහෝ 21
ධුරහත්ථානි 25
ධුරනික්ඛිපෝ පන උපනික්ඛිත්ත භණ්ඩවසෙන වෙදිතබ්බා 501
ධුරංනික්ඛිත්තමත්තෙන 351
ධූමකාලිකං 481
ධූරවාහනෙ 248
ධෙනුහත්ථෙන 265
ධෙනුවිය ඛීරං 16
ධොතවාලිකාය 368
ධොතං වට්ටති 288
ධොවනදණ්ඩකං 197
ධොවන ඝට පටිග්ගහෝ 497
න අජානිත්වා 379
න අපටිජානමානෝ 254
න අඤ්ඤංකිඤ්චි 178
න ආගතා 206
න ආරොචෙන්ති 255
න ඉතරාසං 225
න ඉධ සඤ්ඤු රක්ඛති 258

පිටඅඞ්කා.

න උපපටිපාටියා 210
න උදකංඛානං 152
න උපාහටං 224
න උත්තරති 437
න උභතදසවසෙසා 493
න ඔතරති 407
න කථෙතබ්බං 344
න කාහසි 15
න කිඤ්චි අත්ථං අභිසම්භුණාති 5
න කිඤ්චිඤ්චි 76
න කොචි =පෙ= පත්තං වා අග්ගහෙසි 375
නඛසිඛා 60
නඛපිට්ඨිප්පමාණං 372
නඛොපනෙතං =පෙ= චූපසමෙතුං 26
නඛෝ දබ්බ දබ්බා පණ්ඩිතා 235
නගවහයා 47
නගරම්පි ගහිතමෙව 410
නගහිතා 231
නගරපරික්ඛාරෙහි 223
නගාඛාපෙතබ්බා 162
නගුත්තමෙ 29
න ගොචරගාමෝ ඝටෙතබ්බා 466
නඝවති 235
නචඝකා =පෙ= කම්මවාචං කාතුං 409
නචරූපානි පස්සාමි 69
නචනං 179
නචිරස්සෙව 10
න චුදිතකවසෙන 237
න ජානන්ති 161
නටා 84
නට්ඨකායප්පසාදං 118
න තතොපරං 324
න තස්ස වසෙන කම්මභාවෝ ලබ්භති 130
න තාව සීසං එති 222
න තාවත්තෙනා 443
න තෙන කිඤ්චි කප්පියභණ්ඩං චෙතාපිතං 277
න තෙනෙව ලක්ඛණෙන 370
න තෙ අපඝාදෙතබ්බා 501

	පිට්ඨඞ්කා.
නත්ථි ආපත්ති	443
නත්ථි අවහාරො	157
නත්වෙව ආමසිතබ්බා	219
න දානාහං තත්ථ ගමිස්සාමි	208
නදානාභං දෙවස්ස භටොති ආපුච්ඡති	373
නදියාලක්ඛණං නදීනිමිත්තෙ වුත්තනයමෙව	408
නදීවතුක්කෙ පි එසෙවනයො	398
නදීපරිහාරො	263
නදිං ඔතරති	264
නදිං අජ්ඣොත්ථරමානං	407
නදිං භින්දිත්වා	398
නදිං විනාසෙත්වා	418
නදිං ඔත්ථරිත්වා සන්දනට්ඨානතො	419
න නස්සිස්සන්ති	195
න නාමපස්සති	214
න නිරුජ්ඣති	23
න නිමන්තිතා හුත්වා ගන්තුකාමා	313
නනු තුම්හාකං බහුතරා රුක්ඛාති වත්තබ්බං	469
නනං දුච්චරිතං	375
නන්දියාවට්ටං	29
න පන එත්තාවතා සඞ්ඝො භින්නො හොති	475
නපහරිතුකාමතාය දින්නත්තා දුක්කටං	335
න පන්නලොමා	252
න පලුජ්ජති	423
න පන පුප්ඵදානං හොති	252
න පසාදිතො	236
න පග්ඝරති	32
න පණමන්ති	176
න පාදා අපනෙතබ්බා	199
න පිදහිතබ්බං	325
න පුන ආගමිස්සං	435
න පුරිමෙන	299
නප්පමජ්ජෙය්‍ය	375
නප්පහොන්ති	197
නප්පතීතො	236
න මහාථෙරස්ස භාරො හොති	477
නමයං	101

	පිට්ඨඞ්කා.
නමතකං	461
න යථාබුඩ්ඪං වන්දනං	380
න යාචන්ති	197
න ලිම්පති	131
නවම භික්ඛුනිතො පට්ඨාය	494
නවතණ්හා මූලකා	51
නවසත්තාවාසා	45
නවහි ආකාරෙහි	177
නවමස්ස අධිප්පායස්ස	215
න වණ්ණ මට්ඨත්ථාය	141
නවභවා	42
නවවාහ සහස්සානි	25
නව වාසීමො	307
නවට්ටති	142, 199, 250
නවසමුට්ඨිතං	324
නවමං වා දසමං වා	256
නව පාචිත්තියානි	507
නවසස්සෙ	273
න වන්දිතබ්බා	511
න වත්තභෙද දුක්කටං	450
නවවිධං	421
නවකො බුඩ්ඪස්ස බුඩ්ඪො නවකස්ස	466
නවසු ඨානෙසු	505
නවා	230
නවානුපුබ්බවිහාර ඡළභිඤ්ඤාප්ප භෙදෙ	11
නවුතානි	239
න සක්කා වත්තුං	454
න සමූහනිතබ්බා	408
න සග්ගස්ස	332
නසක්කා එතං පටික්ඛිපිතුං	285
නසක්කා කෙනවි උපායෙන	284
න සම්පායනතා	248
න සුසානං	369
න සුජ්ඣති	204
න සො ආපත්තියා කාරෙතබ්බො	279
නහාරුදද්දුලං	175
න හෙත්ථලෙපො ඝටීයති	232
නාගමණ්ඩලං	352
නාගමාහටං	29

	පිට්ඨඞ්කා.
නාථො	2
නානතො උපට්ඨාති	183
නානන්තරං ජුසෙ	509
නානාලාභෙහි	439
නානාසංවාසක භාවං	423
නානාවෙරජ්ජකෙ	208, 316
නානාවජ්ජනෙ	65
නානාකාරං	184
නානාවිධං සුපිනං	213
නානාසුත්තකෙහි	141
නානානිවෙසනෙසු	471
නානාවත්ථුකානි	507
නානුපචාරෙහි	439
නානුපචාරෙ	301
නාම	87
නාම මත්තෙ	287
නාමකායො	88
නාමරූප පරිච්ඡෙදෙ	372
නාමං	242
නායංමමාති ජානන්තො පි	169
නාලකපටිපදං	138
නාවා වා සෙතු වා	320
නාවාය ගච්ඡන්තස්ස =පෙ= අනාපත්ති	387
නාවා සඞ්ඝාටං	27
නාසනවත්ථු	377
නාසිකග්ගෙව භික්ඛුනො	178
නාසිකග්ගෙ වා මුඛනිමිත්තෙවා	182
නාසෙතුකාමතා පක්ඛෙ පන	151
නාසිංඝති	44
නාළිසීසො	386
නාළි වා උපඩ්ඪනාළි වා	512
නිකායෙ පඤ්ච	28
නික්කඞ්ඛා හුත්වා	332
නික්කුක්කුච්චකෙන	513
නික්ඛමනීය පුණ්ණමාසියං	3[illegible]1
නික්ඛමන්තානං	60
නික්ඛමිත්වා බහි ඉන්දඛීලා	145
නික්ඛන්තෙ බඩා භණ්ඩදෙය්‍යං	157
නිගමනං	81
නිගම	77
නිග්ගහෙතුං අසක්කොන්තො	304
නිග්ගහෙන දත්වා	472
නිඝණ්ඩු	23
නිච්චමෙව උම්මත්තකො හොති	125
නිච්චාලෙතුං	325
නිච්චං වා අනිච්චං වා	58
නිජ්ජීව නිස්සත්තභාවං	363
නිජ්ඣාමතණ්හිකා	135
නිත්ථුස කණෙ කරොන්ති	25
නිදානං	354
නිදානෙන ච නිද්දෙසෙන ච සඞ්ඛං	491
නිද්දාවසෙන නිපජ්ජති	137
නිද්දෙසෙ	61
නිද්දොසතාය	78
නිඩමනතුම්බං	152, 157
නිඩමිත්වාන	29
නිඩුමෙ	369
නිපන්නස්ස වෙ	164
නිප්පක්ඛවමෙම	209
නිබඩවත්තං ඨපෙත්වා	467
නිබඩදානස්ස	76
නිබඩං කත්වා	161
නිබඩගොචරට්ඨාන මපි	231
නිබඩගමනත්ථාය	478
නිබන්ධාපිතං	473
නිබ්බට්ටිතත්තා	290
නිබ්බසනානි	11
නිබ්බත්තිත ලොකුත්තරත්තා	206
නිබ්බත්තිත්වා	194
නිබ්බහනඋදකං	156
නිබ්බත්තිකං	72
නිබ්බාසිංසු	21
නිබ්බිදා	33
නිබ්බිට්ඨො	350
නිබ්බෙඨෙන්ති	235
නිමන්තනං සාදියථ	317
නිමිත්තං	179, 182, 183
නිමිත්තකුසලතා	184
නිමිත්තෙන	117
නිමිත්තෙ වා කතෙ	161
නිමිත්තසණ්ඨානං	122
නිමිත්තකම්මං	229

	පිට්ඨඞ්කා.
නිමිත්තං හොති	419
නිමිත්තතො පතිතාය මංස පෙසියා	122
නිමිත්තසඤ්ඤං වා කත්වා	171
නිමිත්ත කම්මස්ස	432
නිමිත්තානං සතෙනා පි	398
නිමිත්තෙන නිමිත්තං ජුපති ථුල්ලච්චයං	123
නිමිත්තුපගා පාසාණා ඨපෙතබ්බා	399
නිමිත්තසණ්ඨානං පන අනවසෙසෙත්වා	122
නිමිත්තං පට්ඨපෙතබ්බං	183
නිමිත්තං න කාතබ්බං	399
නියතො	82
නියතම්ච්ඡාදිට්ඨිධම්මා	332
නිය්‍යානිකං	476
නිය්‍යාති	486
නිරඞ්කතො	119
නිරයාය	204
නිරන්තරප්පවත්තං විය	181
නිරාමිසමෙව	288
නිරාසඞ්කට්ඨානෙ	408
නිරාසඞ්කචිත්තං පෙසෙත්වා	188
නිරුත්ති	56
නිරුම්හිත්වා වා	154
නිරුත්ති වසෙන	110
නිරොධපජානනා	42
නිල්ලොකෙතබ්බො	477
නිවත්තෙතුං න විසහි	376
නිවාපං	161
නිවාසෙත්වා පි ලඞ්ඝ න ගහෙතබ්බා	268
නිවාසෙතුං වා පාරුපිතුං වා	330
නිසජ්ජාය පාචිත්තියං	254
නිසාමෙන්තු	6
නිසින්නාය ඉත්ථියා	254
නිසින්නස්සා පි නිද්දායන්තස්සාපි	471
නිසීදති වා නිපජ්ජති වා	506
නිසීදනෙව යාසික්ඛා	497
නිසීදනංනාම සදසං වුච්චතීති ආගතං	483
නිස්සජ්ජි	285

	පිට්ඨඞ්කා.
නිස්සරණත්ථා	19
නිස්සග්ගියෙන නිස්සග්ගියා මසනෙ විය	218
නිස්සග්ගියො නාම =පෙ= පාරාජිකස්ස	146
නිස්සයකරණියො	387
නිස්සයො ච පටිප්පස්සම්භති	265
නිස්සාය පුබ්බාචරියානු භාවං	4
නිස්සිතකෙ ජග්ගෙන්ති	162
නිස්සෙවාල පණ්ක කද්දමො	209
නිස්සෙණිං ආරොපෙත්වා	136
නිස්සෙණිම්පි	459
නීපපුප්ඵං	250
නීලකහාපණො	143
නීහරණකාලෙ පටිසෙවන චිත්තං උපට්ඨපෙති	120
නීහරිත්වා	102
නීහරෙයඤ්ඤං	148
නෙක්ඛම්මං	60
නෙත්ථාරවත්තෙ	349
නෙමිත්තිකං	49
නෙලා	251
නෙවඅදාතුං ලබ්භන්ති	468
නෙව අවහාරො න ගීවා	150
නෙවසඤ්ඤී නාසඤ්ඤී වාදා	27
නෙවභූතනාම පාතබ්‍යතාය	268
නෙව භික්ඛුවචනං න ගිහි වචනං	447
නෙව සමූහනිතුං න බන්ධිතුං සක්ඛිස්සන්ති	409
නෙව වස්සාවාසිකස්ස සාමිනො	468
නෙව වත්තබ්බො	511
නෙසං සීමා	408
නෙසං	81
නො කල්ලො පඤ්හො	355
නො කප්පෙති	244
නො වෙ ලභති =පෙ= සාමම්පි කාතබ්බං	138
නො නත්ථි	82
නොසුලභූපමෙහි	5
පකති ඨිතිකාය	472
පකති තුලිකා	429
පකති ආමිසෙ	322

	පිට්ඨඞ්කා.
පකතත්තො	132
පකති ආහාරවසෙන	320
පකතියා වස්සිකසාටික දායකා	292
පකතඤ්ඤුතං	21
පකරණෙ	28
පකප්පෙත්වා	188
පකතත්තෙහි භික්ඛූහි	119
පකාරෙහි	68
පකිණ්ණකං	125
පක්කමනන්තිකා	257
පක්ඛපාසකෙ ඨපෙත්වා	461
පක්ඛන්දියං	189
පක්ඛවාරෙන	162
පක්ඛපාසක මණ්ඩලං	432
පක්ඛිබිලාලා	428
පක්ඛං ලභිත්වා	10
පගුණා වාචුග්ගතා	312
පගුණං	73
පඞ්ගුලො	182
පචාපනං	224
පචිත්වා ඨපෙස්සාමි	287
පචුරා පරාධා	17
පචුරත්ථ වත්තමානවචනං	91
පච්චයං	449
පච්චවෙක්ඛන්තෙන වා	15
පච්චගෙඝ	356
පච්චවෙක්ඛතො	187
පච්චත්ථිකෙ	33
පච්චයාදීන වා රහො	41
පච්චත්ථරණ ගතිකං	470
පච්චාසාචීවරම්පි පරික්ඛාර වොළං අධිට්ඨාතබ්බං	266
පච්චාරොපනා	248
පච්චාගතං සිබ්බෙති	317
පච්චාදියති	479
පච්චුපට්ඨිතං භවිස්සති	109
පච්චුප්පන්න හිතෙන වා	25
පච්චුඞ්ගාරො තීහිධම්මෙහි	503
පච්චුක්කඩ්ඪිත්වා ඨපිත දිවසො	509
පච්චෙකබොධිඤ්ඤාණං	60
පච්ඡා	349
පච්ඡාභාවො න හොති	59

	පිට්ඨඞ්කා.
පච්ඡා වා තෙන රොගෙන	189
පච්ඡාවුත්තං තං යුත්තං	236
පච්ඡා සීලං අධිට්ඨහිස්සාම	76
පච්ඡා ගච්ඡති	170
පච්ඡිමානං චින්නං	225
පච්ඡිමානං භාරො	136
පච්ඡිමවයං සන්ධාය වුත්තං	151
පච්ඡිමං පන වයං	151
පච්ඡිමදිසාභිමුඛො හුත්වා අපසක්කන්තො	30
පච්ඡිමිකාය වස්සාවාසිකං	378
පච්ඡිමානි තීණි	371
පච්ඡිමානි වෙ	371
පජානනට්ඨෙන	41
පජාවචනෙන සත්තලොක ගහණං	53
පජ්ජරකෙන	30
පජ්ජරකං	188
පඤ්ඤත්තං අපඤ්ඤත්තං	476
පඤ්ඤත්තො	241
පඤ්ඤත්තං සමූහනෙය්‍ය	102
පඤ්ඤත්තිගතිකා	101
පඤ්ඤත්තිවිනයො	90
පඤ්ඤත්තං හොති	422
පඤ්ඤත්ති කොවිදො න හොති	261
පඤ්ඤත්තිපථානුරූපං පඤ්ඤත්තීසු	19
පඤ්ඤාපෙත්වා දෙන්ති	219
පඤ්චමෙ නිසින්නෙන	477
පඤ්චන්නං ඡදනානං	138
පඤ්චසිඛො තරුණදාරකො	374
පඤ්චරට්ඨානි	28
පඤ්චඞ්ගවිප්පහිනං	174
පඤ්ච පි	243
පඤ්චදසවග්ග පරිග්ගහො	20
පඤ්චපඤ්ඤාසාය	29
පඤ්චකාමගුණික රාගස්ස	59
පඤ්චවෙතො ඛිලා	51
පඤ්චඞ්ග දසඞ්ග සීලං	110
පඤ්චන්නං ආපත්තීනං	106
පඤ්චහි ඡදනෙහි	300
පඤ්චපඤ්චප්පභෙදෙන	173

	පිටඨඞ්කා.
පඤ්චන්නං සහ	283
පඤ්චවණ්ණච්ඡදන බන්ධනට්ඨා නෙසු	450
පඤ්චසතා	267
පඤ්චකං	434
පඤ්චමාසෙ	438
පඤ්චසෙනාසනඞ්ග සමන්නාගතං	180
පඤ්චවිසුඩ්ඩියො	495
පඤ්චාතපෙ තප්පන්ති	26
පඤ්හසහස්සං පුච්ඡි	495
පඤ්හා මෙසා	508
පඤ්හෙ උප්පන්නෙ	500
පටපොට්ටලිකං	429
පටඞ්ග මණ්ඩූකො	386
පටකො	277
පටග්ගි	200
පටිබන්ධකාලතො පන පට්ඨාය	472
පටිඛාදිතුකාමො	459
පටිග්ගහං කත්වා	459
පටිච්ඡන්න පරිස්සයෙ	444
පටිකස්සිතො =පෙ= මූලාය පටිකස්සනා	450
පටිකකම්නෙ	368
පටිපාදෙන්තො	367
පටිදෙසෙතබ්බා කාරදස්සනං	339
පටිසිඩ පරියාපන්නෙන	263
පටිග්ගණ්හාති	325
පටිග්ගහණුපගං භාරං	325
පටිකඛිත්තමෙ ව	246
පටිග්ගහෙත්වා ඨපිත භෙසජ්ජෙහි	290
පටිග්ගහිතෙහි	288
පටිලඞ්ඝ සොතාපත්තිඵලා	254
පටිවරණතා	248
පටිච්ච	354
පටිබන්ධිතුං පන න සක්කිස්සන්තෙව	408
පටිඤ්ඤං න දෙති	204
පටිග්ගහණ සඤ්ඤාය	324
පටිසන්ථාරො	199
පටිභානචිත්තකම්මං	495
පටිකඛිපන්ති	161
පටිකඛිපනාධිප්පායා	88
පටිලාතං උක්ඛිපති	106
පටිපදාවිසුඩ්ඩි	174
පටිලඞ්ඝ නවච්චරෙන	330
පටිවිඩාකුප්පා	19
පටිවිංසං	76
පටිමුඛො	75
පටිවිඩා	210
පටියාදියති	197
පටිග්ගහො තෙන න විජ්ජති	349
පටිපන්නකස්ස	124
පටිකඛිපි	220
පටිනිස්සග්ගානුපස්සි අස්සාස වසෙන	177
පටිබන්ධං	196
පටිග්ගහණෙ ආපත්තියෙව න සියා	192
පටිග්ගහිත මත්තෙ	192
පටිපක්ඛං	120
පටිච්ඡාදෙතබ්බා	222
පටිජග්ගිතබ්බානි	466
පටිකකම්ම	466
පට්ටබන්ධො	376
පඨමවස්සූපගතා	468
පඨමප්පහාරෙනෙව	189
පඨමං ලඞ්ඝ පිණ්ඩපාතං	197
පඨමං සමාපජ්ජති	62
පඨමං ආවුසො උපාලි පාරාජිකං කත්ථ පඤ්ඤත්තං	14
පඨමවතුක්ක කථා	121
පඨම මහාසඞ්ගීති නාම වෙසා	9
පඨමකත්තික =පෙ= විනයපිටකං පකාසෙසි	32
පඨමපාටිපද දිවසෙ	31
පඨමං	17
පඨමාභිනිපාතො	61
පඨමමග්ගාදිසු	204
පඨමබොධියං	79
පඨමපාරාජිකං	115
පඨමංපාතිමොක්ඛුද්දෙසං	396
පඨමං මාසං	13
පඨමං අභිසම්බුඩො	354
පඨමමෙව සඞ්ඝාදිසෙසො	232

	පිට්ඨඞ්කා.
පඨමච්ලිමිකා	434
පඨවි සමචිත්තතං	59
පඨවි ඛණනාදිකෙ	454
පඨවිවෙමජ්ඣෙ ගතස්ස	440
පඨමං උප්පන්න වසෙන	494
පඨමසික්ඛාපදම්හි	506
පණවසණ්ඨානො	401
පණණත්තිං	241
පණණත්තී වීතික්කමං	370
පණණරසසු ධම්මෙසු	240
පණණසාලං	231
පණණත්ති මත්තමෙව	242
පණණත්තිං පන ජානිත්වා	227
පණණසුවි	470
පණණං ආරොපෙත්වා	171
පණ්ඩිච්චෙන	224
පතති	326
පතනුප්පතනවාරෙසු	329
පතිතොකාසං අසමන්නා ගරන්තෙන	277
පතිකුටති	175
පතිමානයන්තා	6
පතිමානෙසි	58
පතිරූපං	336
පතිගණ්හන්තස්සෙවෙ තං දුක්කටං	193
පතිහවිස්සසි	225
පතිකරණට්ඨෙන පච්චයො	223
පත්තට්ඨානෙ	468
පත්තචීවර ගුත්තත්ථාය	140
පත්තමුඛෙ	141
පත්තත්ථවිකාදි	268
පත්තචීවර මාදාය	381
පත්තමණ්ඩලෙ	112
පත්තපුටෙන	354
පත්තගතා යාගු	325
පත්තකටාහං	470
පත්තුණ්ණ පට්ට පටෙ	83
පත්තෙ සඤ්ඤං කත්වා	342
පත්තං වා =පෙ= න කථෙතබ්බං	467
පත්තං වා පුප්ඵං වා	152
පත්තං කිණාති	284

	පිට්ඨඞ්කා.
පත්ථරිතබ්බං	477
පදපරමො	246
පදවීතිහාරෙන	77
පදගණනාය	300
පදවාරෙන කාරෙතබ්බො	168
පදවාරෙන	159
පදපච්චාභට්ඨං	114
පදුමිනියං	152
පදුමපුණ්ඩරික පත්ත වණ්ණං	373
පදෙසපඨවිකම්පනං දුක්කරං	27
පදෙසං	419
පදං	138, 300
පධානං	182
පධානඝරං	26
පධුපායන්තා	235
පධංසෙසි	131
පන්නලොමා	447
පන්නභාරා	22
පපඤ්ච	50
පපඤ්චසඞ්ඛා	145
පප්පටකොජං	77
පබුජ්ඣිත්වා පුන සුපති ආපත්ති	136
පබ්බතසණ්ඨානා	408
පබ්බජ්ජා න වාරිතා	380
පබ්බජ්ජාසඞ්ඛෙපෙනෙව	81
පබ්බජ්තුකාමො මඤ්ඤෙති සල්ලක්ඛෙත්වා	217
පබ්බිතානං නච්චෙහි	31
පබ්බජ්ජුපසම්පදාදීනං	398
පබ්බාජෙත්වා	363
පබ්බාජෙතුං න ලභති	363
පභස්සරො	82
පභාසෙති	183
පභාවනා හොති	179
පමාදෙ	50
පමාණෙ	194
පමාණතො ඌනතරම්හි	230
පමාණං	492
පමාණචීවරස්ස	260
පමාණයුත්තො මඤ්චො	230
පමාණාතික්කන්තො පි එට්ටති	463
පමාණඞ්ගුලෙන	462

පිටුඅංකය.

පමුඛෙ නිම්මිතපාසාණෙ ඨපෙත්වා 400
පයාගපතිට්ඨානං 83
පයුත්තවාචං 175
පයොගං 182
පයොගෙ පයොගෙ භික්ඛුස්ස දුක්කටං 267
පයොග බහුලතාය 250
පයොජෙනති 188
පයොජනං 189
පයොගස්ස හි 502
පරතො වුත්තනයත්තා 189
පරසම්මුඛෙ 440
පරතො 311, 442
පරම්මුඛා විකපපනා 261
පරසන්තකං දෙති දුක්කටමෙව 252
පරහාගෙකිත්තෙතුං වට්ටති 398
පරවාදි 104
පරපවාදං මද්දමානො 28
පරමත්ථො 48
පරදෙසතො පහරිත්වා 163
පරස්ස අඞ්ගජාතෙ අභිනිසීදති 211
පරාජිතෙන දාතබ්බං 224
පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති 132
පරිහීනවෙගස්ස සන්නානස්ස පච්චයො හොති 188
පරිවත්තෙත්වා 219
පරිවාසදානං නත්ථි 134
පරිත්තකරණං 200
පරිපාවෙතුං 203
පරිබ්බාජෙ 204
පරිකථා 229
පරිභොගපච්චයා 349
පරිඤ්ඤෙය්‍යෙ 42
පරියුට්ඨිත්වානං 117
පරිවෙජෙදෙ 149, 253
පරිකප්පිතට්ඨානං 146
පරිවෙණං 13, 154
පරිභොගවසෙනෙව 171
පරිභුඤ්ජිතුං පන න වට්ටති 291
පරිභාරො නත්ථි 371
පරියන්තපරිච්ඡෙදානං 400

පිටුඅංකය.

පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති 275
පරිකෙඛපා රහට්ඨානතො 296
පරියෙන්න 141
පරිසඞ්කමානො 114
පරියායෙන 57, 73
පරිපුච්ඡා 105
පරියායවචන මත්තං 87
පරිණාමකාලො 60
පරිච්ඡෙද ලෙඛාමත්තං 142
පරිභුඤ්ජිතුං =පෙ= න වට්ටති 261
පරියායො 62, 249
පරිසයානං 51
පරියත්තිභෙදං 17
පරිගහෙත්වා නීයමානං සතිං 176
පරිනිබ්බාණත්ථාය 33
පරියායො නාම නත්ථි 197
පරිපුණ්ණා 183
පරිවිතා 183
පරිවිතකෙකා 34
පරිගණ්හි 25
පරිභොගාදයො පි වට්ටන්ති 261
පරිවත්තෙත්වා අඞ්ගන්තරිමං බහි ඨපෙති පාරාජිකං 162
පරිකෙඛපාදි 263
පරියෙසිත්වා ආරොචනකිච්චං පන නත්ථි 327
පරියාදියිත්වා 263
පරිකෙඛපං අතික්කාමෙන්තියා 348
පරිකෙඛපා රහට්ඨානතො 296
පරිවට්ටමො 386
පරිකෙඛපො විඩසෙනා 302
පරිකෙඛපස්ස බහි ගතෙ 301
පරිඤ්ඤෙය්‍යං 187
පරිමණ්ඩලෙහි 370
පරිභොගෙ අකාරොන්තස්සෙව ආපත්ති 278
පරියත්තෙතා 13
පරිමණ්ඩලං වා 301
පරිභොගෙ පරිභොගෙ 278
පරිභොගජීණකං 268
පරිභොගෙනෙව 268
පරිවෙණඛගනාදි 255

	පිට්ඨඞ්කා.
පරිස්සාවෙත්වා ගහිතං	290
පරිමණ්ඩලං වා	301
පරිච්ඡින්දිත්වා රාජා කස්සච් දෙති	410
පරිකප්පො දිස්සති	168
පරිවත්තනං කරොති	317
පරිමණ්ඩල පදබ්‍යඤ්ජනාය	312
පරිකථනත්ථං	311
පරික්ඛෙපස්ස බහි ගතෙ	301
පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති දස්සනත්ථං	292
පරියායෙනහි අදින්නාදානතො මුච්චති	164
පරිභොගෙ අනාපත්ති දස්සනත්ථං	292
පරියුට්ඨිතො	168
පරිභණ්ඩකත භූමි වා	471
පරිත්තාණත්ථං	464
පරිහරිතුං	459
පරිමණ්ඩලපදබ්‍යඤ්ජනා රොපනෙ කුසලො හොති	505
පරිවෙණානි කත්වා ජග්ගති	513
පරිසුඩසිලා	510
පරූපහාර අඤ්ඤාණ කඞ්ඛා පරවිතරණාදි වාදා	334
පරෙහි පූරිතං	251
පරෙ	396
පරෙසං මාතිකාමුඛං	157
පරෙහි කාරාපෙතුං	464
පරො	105
පලම්බක සුත්තං	456
පලාසො	50
පලාතො පි	373
පලිතා	29
පලිභඤ්ජනට්ඨෙන	333
පලුජ්ජති	309
පවත්තමංසං	246
පවත්තියා	354
පවත්තඵල හොජනො	68
පවනස්මිං	31
පවාරෙත්වා පන =පෙ= ලහන්ති	427
පවාරෙත්වා වීසතිවස්සො හවිස්සති	332
පවාරිතො	319
පවාරණාසඞ්ගහං දත්වා	82
පවිවයො	64
පවිට්ඨකාලෙ	120
පවිසනචාරං යොජෙත්වා	425
පවිට්ඨානං	265
පවිසිතබ්බං	467
පවෙසනසලාකං	460
පසෙය්‍යාවහාර වසෙන	258
පසිබ්බකෙ විය	251
පසුතානි	305
පස්සතො	187
පස්සාවමග්ගං	123
පහාතබ්බෙ	42
පහාණවිනයො	90
පහීණාති වුත්තා	65
පහොන්තෙන	247
පළිබුඩො	85
පළිබුජ්ඣිස්සති	150
පළිවෙඨෙත්වා	124
පාකතිකං අහොසි	71
පාකතික චුණ්ණං	430
පාකවට්ටං	440
පාකටපරිස්සයෙ	444
පාකතිකො	276
පාකටා හුත්වා	181
පාකතින්ද්‍රියෙ	203
පාකතිකං	195
පාකවට්ටත්ථාය	162
පාකාරං	172
පාචිත්තියෙන සඞ්ං දුක්කටා කතා	506
පාචීරං	231
පාටිපද අරුණතො	467
පාටිපදරත්තියා එවං මනසාකාසි	355
පාටිපදදිවසෙ	16, 332
පාටෙක්කං	398
පාටෙක්කං සන්නිවෙසා	301
පාටෙක්කා ආපත්තියො	352
පාටෙක්කං පාටෙක්කං විනිච්ඡය සන්නිට්ඨාපනත්ථං	499
පාණාතිපාතං කරොන්තානං	140

	පිට්ඨඞ්කා.
පාණාතිපාතස්ස පයොගත්තා	193
පාණාතිපාතො	188
පාණෙ	330
පාණෙබ්‍යාබාධෙන්තස්ස	140
පාණොති ජානන්තො	188
පාතබ්‍යභාවං	140
පාතී	460
පාදකඨලිකං	309
පාදවෙමජ්ඣෙ	387
පාදඝංසනං	449
පාදමූලෙ ඨපෙත්වා සාටකං දෙන්ති	467
පාදානි	73
පාදෙ වන්දපෙත්වා	363
පාදෙන පෙලෙත්වා	324
පාදෙසු උදකං ආකිරිත්වා	199
පානීයං න වාසෙතබ්බං	305
පානීයඝටෙ	143
පානීයසඞ්ඛො	220
පාපකානං	66
පාපිට්ඨතරාති පාරාජිකාපත්ති	449
පාමඞ්ගදසා	462
පාමුජ්ජංඋප්පජ්ජති	178
පාමොජ්ජං	33
පාරයති	407
පාරාජිකක්ඛෙත්තෙ	122
පාරාජික වත්ථුහුතා	118
පාරාජිකා	210
පාරාජිතකිලෙසෙන	173
පාරාජික පහොනක කාලෙ	221
පාරාජික වත්ථුම්හි වා	144
පාරාජිකං නත්ථි	160
පාරාජිකාපත්තීති න තාව වත්තබ්බං	107
පාරාජිකාපත්තියා වා	447
පාරිවාසිකාදීහි පච්ඡා ආපන්නා	491
පාරිහාරියං න වට්ටති	470
පාරිසුඩ්දන පඤ්ඤාපනෙන	422
පාරිසුඩ්ඩි උපොසථෙ කයිරමානෙ	449
පාරිවාසිකස්සෙව	449
පාරිවාසියෙන ඡන්දදානෙන	352
පාරිසුඩ්ඩිං පත්තුකාමො	185

	පිට්ඨඞ්කා.
පාරිවට්ටකං	267
පාරුපනෙන	258
පාවචනං	10
පාවාරො කොජවො	260, 309
පාවාය	11
පාසන්නො	462
පාසකකිළාය	251
පාසාණසක්ඛරං	147
පාසාදභිත්තිතො	400
පාසාදිකෙන	313
පාළියා	103, 344
පාළිනිස්සිතො	300
පාළිමුත්තකෙසු	353
පාළියා න සමෙති	269
පාළියං ආගතාවසෙසා	163
පාළිං	103
පාළිකාරකො	462
පිට්ඨසඞ්ඝාටො	231
පිට්ඨිඅනුවාතාරොපන මත්තෙන	434
පිට්ඨිපාදගෙන වඞ්කමන්තො	387
පිණ්ඩවාරිය වත්තං	375
පිණ්ඩපාතාදීනං අත්ථාය	272
පිතාමහි	267
පිතුච්ඡා	197
පිත්තං කොට්ඨබ්භන්තරගතං හොති	430
පිප්ඵලකෙ	142
පියංකරොති	486
පිරෙ	333
පිසොදරාදී පක්ඛෙප ලක්ඛණං ගහෙත්වා	50
පිහයන්තා	275
පිහිතකවාටස්ස	253
පිළකා	142
පීඨකසිවිකං	428
පීඨකං	463
පීණයතී	61
පීති	33
පීතිඵරණෙන	65
පීතිසීසෙන වෙදනා වුත්තා	187
පීළනට්ඨො	34

	පිට්ඨඞ්කා.
පීළනසඞ්ඛත සන්තාප විපරිණාමට්ඨෙන	52
පුග්ගලස්ස ඨපනත්ථාය	501
පුග්ගලාධිට්ඨාන නයෙන වුත්තං	440
පුග්ගලිකපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජති	172
පුග්ගලස්ස නත්ථි අවහාරො	152
පුග්ගලවසෙන	466
පුච්ඡන්ති	198
පුච්ඡා විස්සජ්ජනෙ	484
පුච්ඡා සභාගෙන	471
පුච්ඡිත්වා වා අඤ්ඤෙසං වා වුච්චමානං අසුණන්තො ආඝජ්ජති	505
පුඤ්ඤසම්මතා	175
පුඤ්ඤාභිසන්දං	4
පුඤ්ඤාදි	38
පුඤ්ඤං භවිස්සතීති දෙති	286
පුඤ්ඡිත්වා පටිග්ගහෙත්වා	324
පුත්තෙ	376
පුන දෙති	273
පුනපි ආගන්තුකාමා	144
පුන ආනෙත්වා පඨමජ්ඣානාදී හි න යොජිතං	206
පුන අනලලියන භාවදස්සන වසෙන	207
පුන පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහං වට්ටති	132
පුනකාතබ්බං	132
පුනසාමණෙරා ආහරිස්සන්ති	157
පුනගෙහං	15
පුනඅධිට්ඨාතබ්බං	259
පුනතත්ථ	414
පුනඅදිට්ඨාතබ්බානි	259
පුනවඩ්ඪෙත්වා	232
පුනවිහාරං ආගන්ත්වා	472
පුප්ඵ අග්ගියානි	31
පුප්ඵපටිච්ඡකං	250
පුප්ඵඡඩ්ඩකා	298
පුප්ඵනාමො	28
පුප්ඵපටෙ ච දට්ඨබ්බං	251
පුප්ඵානි ඨපෙන්තෙන	251
පුප්ඵිතකාලතො පට්ඨාය	305
පුබ්බභාගෙ	186
පුබ්බකරණං	422
පුබ්බකිච්චං	422
පුබ්බපෙත කථං	337
පුබ්බකරණස්සත්ථාය	502
පුබ්බාචරියාසභෙහි	4
පුබ්බාපරානුසන්ධිතො	106
පුබ්බාපර විරුඬං	350
පුබ්බෙ	298, 335, 363
පුබ්බෙ අවුත්තෙහි	303
පුබ්බෙවුත්තප්පකාරං	252
පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිම්හි	67
පුබ්බෙවුත්තප්පකාරා	32
පුබ්බෙ වා පච්ඡා වා	34
පුබ්බෙපතිට්ඨිතාරප්පදෙසං පුන අරෙපත්තෙ	298
පුබ්බෙවුත්තනයෙන	144, 179
පුබ්බෙවුත්තනයත්තා	226
පුබ්බෙනිදස්සිතා	20
පුබ්බෙව සන්නිවාසෙන	25
පුබ්බෙවුත්තමෙව	506, 513
පුරසෙට්ඨස්ස	29
පුරත්ථිමායදිසාය	396
පුරතො	29
පුරිමෙන	61, 346
පුරිමනයෙනෙව	181, 250, 373, 451
පුරිමනයෙ	193, 194
පුරිමනයෙන	181, 196
පුරිමනයො	236
පුරිමවයං	150
පුරිමගලෙ	153
පුරිමපදස්ස	84
පුරිමනයෙන වා වුත්තො	353
පුරිමවචනාපෙක්ඛං	80
පුරිමං ඨානං අතික්කාමෙති	251
පුරිමනයෙනෙව එකතො අනුසාවනෙ කාතුං	389
පුරිමබ්‍යඤ්ජනෙන සදිසං	300
පුරිමසදිසමෙව	160
පුරිමිකාය පුන සරණානි ගහිතානි	378
පුරිමානිවෙ	130

	පිටඨඞ්කා.
පුරිමං පුරිමං	206
පුරිසමදෙ	87
පුරිසදමෙම	48
පුරිසයුගවසෙන	81
පුරිමා වෙ	504
පුරිමවිහාරෙ	513
පුරෙ වා පච්ඡා වා	479
පුරෙ අධමෙමා දිප්පති	12
පුරෙහත්තමෙව වට්ටති	325
පුරෙහත්තං	288
පුරෙජාතපච්චයො	502
පූජෙතබ්බං	441
පූජෙත්වා වන්දි	32
පූවවටංසකං	342
පෙටකෙ	61
පෙතලොකො	209
පෙළාය	461
පොක්ඛරවස්සං	30, 375
පොක්ඛරණිං ඛණන්ති සීමා එව	402
පොණිකනිකායො වික්ඛලලිකනිකායො	20
පොත්ථකරූපසදිසස්ස	115
පොත්ථකරූපං	219
පොරාණා	28
පොරාණකෙහිමහාථෙරෙහි	484
පොරි	312
පංසුකූලිකානම්පි වට්ටති	440
ප සුපච්ඡිං	194
ඵරණරසා	61
ඵලතුම්බො	433
ඵලකෙසු	136
ඵලකජාලිකාදීනි	221
ඵලිංසු	31
ඵස්සපටිවිජානන ම්පි	218
ඵාතිකම්මං	173, 437
ඵාතිකම්මමෙව	412
ඵාසුවිහාරො	57
ඵුටත්තා	65
ඵුසනාති පුට්ඨට්ඨානං	181
ඵුසනං	91
ඵුසනාවසෙන ඨපනාවසෙනව විසුං මනසිකාරො නත්ථි	181

	පිටඨඞ්කා.
ඵුස්සමාසස්සපඨමදිවසෙ	82
බදරසාළවං	350
බඩසීමාසදිසා	398
බඩසීමා	398
බඩා හොති	419
බඩායසීමාය	407
බන්ධනං	109
බන්ධිස්සාමි	221
බන්ධිතුං වට්ටති	251
බන්ධිත්වා වා	459
බන්ධිත්වාපි උපරි ඨපෙතුං න වට්ටති	459
බන්ධිතුං න වට්ටති	251
බන්ධිත්වා ඔලම්බෙතුං	459
බලවා ච වාතො ආගම්ම	152
බලවඅකුසලෙන	131
බලවධම්ම විනිධානවසෙන	207
බලසා	167
බලවනිස්සිතො	498
බලං	57
බලිං ලහන්ති	410
බහළං	326
බහි	400
බහිගතං නාම හොති	150
බහිලිත්තා	230
බහිඩා විමට්ඨං	225
බහිපතිතං අසීමා	402
බහිගාමෙ ඨපෙත්වා	264
බහිඩා ඛාණුකෙ	125
බහිනගරෙ ඨිතස්ස	163
බහිගාමෙ	131
බහිලෙපෙවා	231
බහිසීමා න ඔතරති	402
බහිකුඩ්ඩෙ	471
බහිපස්සෙ	458
බහිඋදකෙන වික්ඛාලෙත්වා	459
බහුධීතරො ච	253
බහුන්නං	246
බහුතරානං වා සත්තානං	80
බහුස්සුතොපි	106
බහූනිසලාකහත්තානි	472

	පිට්ඨඞ්කා.
බහුපිසමානවස්සිකා එකතො පවාරෙතුං ලභන්ති	426
බාලස්ස	492
බාලා	222
බාහිරකපාසණ්ඩං	25
බාහිරන්තතො පාදගඝනකෙ ගලිතෙ පාරාජිකං	150
බාහුසීසං	212
බිම්බිසාරොති තස්ස නාමං	143
බිළාලසඞ්ඛලික පාරිසුඩ්ඩි	421
බීජතොසමහුතො භූතගාමො බීජං	305
බීජනිං	462
බීජතො පට්ඨාය	220, 328
බීජානි	118
බීජානි අපනිතානි	380
බුඩ්වචනං පට්ඨපෙසි	24
බුඩ්නිසෙවිතං	3
බුඩ්සුබොධිතාය	54
බුඩ්මාමකා	76
බුඩ්ානං ඨිතකාලසදිසං	104
බුඩ්ාධිවුත්ථො	440
බුන්දෙන	149
බුබ්බුලකා හුත්වා	30
බොධිමණ්ඩො	38
බොධිපඤ්ඤාණො	114
බොධිසත්තමාතා විය පුත්ත පටිලාභ නිමිත්තං	213
බොන්දෙ	251
බ්‍යඤ්ජනසම්ං	347
බ්‍යඤ්ජනෙ ආදරං අකත්වා	188
බ්‍යඤ්ජනංවිලොමිතං භවෙය්‍ය	230
බ්‍යන්තීහොන්ති	183
බ්‍යාකරිත්වා	197
බ්‍රහා	47
බ්‍රහමකායිකා	53
බ්‍රහමඝොසං	109
බ්‍රහමලොකසම්පත්තිං	39
බ්‍රහමඤ්ඤං	356
බ්‍රහමරූපවණ්ණං	376
බ්‍රහමදණ්ඩස්ස දානං	511
බ්‍රහමුජ්ජුගත්තො	386
බ්‍රහමංපුඤ්ඤං	246
බ්‍රහමංඅණතීති	36
භකුටිං කත්වා	251
භගවා	34
භගවතො	48
භගී	50
භඞ්ගං	257
භට්ඨෙ ජනකායෙ	147
භට්ඨො	119
භණ්ඩපටිච්ඡාදනං	466
භණ්ඩදෙය්‍යං	169
භණ්ඩපයොජනං	84
භණ්ඩනකාරකානං =පෙ= පවාරෙස්සන්ති	427
භණ්ඩකං	421
භණ්ඩකං වා ධොවන්තා	197
භණ්ඩාගාරික පරියත්ති	19
භණ්ඩාගාරික චීවරෙපි	437
භණ්ඩාගාරික චිත්තකම්මානි වා	492
භණ්ඩු	28, 109
භතිනිවිට්ඨං	468
භත්තසම්මදං	180
භත්තවිස්සග්ග කරණත්ථාය	23
භත්තුග්ගාරො	325
භත්තුද්දෙසකෙන පණ්ඩිතෙන භවිතබ්බං =පෙ= මොවෙ තබ්බා	317
භද්දපීඨකෙසු	25
භද්දනාමො	28
භන්තං	305
භබ්බකුලපුත්තො	84
භබ්බෙ	46
භමකොටිසදිසො	458
භමරමක්ඛිකා	290
භයානකො	475
භවන්ති	305
භවාභවං	3
භවො	235
භස්සං	184
භාග්‍යං	50
භායන්තො	208
භාරබඩං	152

	පිටඅඩකා.
භාරියං	30, 71
භාරොයෙව භාරට්ඨං	153
භාවවිභාපපාකාරෙන	113
භාවනාමසිද්ධියා	189
භාවනා	182
භාවිතභාවනා	363
භාවිතමගගං	22
භාවෙ	35
භාසනන්තරමෙව් හිත්වා	6
භාසිතො	202
භික්ඛමානා	75
භික්ඛාචාරෙ	375
භික්ඛුනො පමාණෙන	460
භික්ඛුස්ස පන භික්ඛුනියා දුක්කටං	236
භික්ඛුනිං අනුබංසෙති දුක්කටං	236
භික්ඛුනීනං අසාධාරණානි චත්තාරි	210
භික්ඛුවස්සානි	381
භික්ඛුස්ස සුත්වා චොදෙති	238
භික්ඛුභාවෙපි	132
භික්ඛුභාවෙ	204
භික්ඛුභාවෙ ඨත්වා අවිපන්නා සීලතාය	102
භික්ඛුනිං වා	136
භික්ඛුපච්චත්ථිකා	120
භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ගරුනි	441
භික්ඛුනියා කාමසංසග්ගං වා	313
භික්ඛුනීනං වුත්තෙතා	348
භික්ඛුනො නක්ඛමති	504
භික්ඛුනීනංයෙව අට්ඨවත්ථුකා කාම	506
භික්ඛුසඞ්ඝස්සාපි ලබ්භති	512
භික්ඛූනංඑව අත්ථාය අකතං	246
භික්ඛූහිසද්ධිං වසන්තෙන පුරිසෙ	423
භික්ඛූහි කතං	143
භික්ඛූනං සන්තිකෙ උප සම්පන්නා	313
භික්ඛූනංහත්ථපාසං	421
භික්ඛං ගණ්හථා ති වත්වා ගතොනාම නත්ථි	375
භිඞ්කවජ්ජාපං	163
භිජ්ජනති	85

	පිටඅඩකා.
භිත්තිං	399
භිඤ්ඤාමුඛො	386
භිඤ්ඤාඵරො	386
භිඤ්ඤාගරුලා	386
භින්දිත්වා	219, 221, 373
භින්දිත්වා ගණ්හිතුං න වට්ටති	378
භෙයාා	204
භීංසනකිරියාය	80
භූජීසභාවනරණතො	486
භූජීසොකත්වා පන පබ්බාජෙතුං වට්ටති	374
භූසෙතුං වට්ටති	325
භූමත්ථරණං කාතුං වට්ටති	470
භූමත්ථරණ සඞ්ඛෙපෙන	29
භූමත්ථරණෙ	143
භූතගාමෙන සද්ධි මපි	156
භූතානං ගාමෙ	305
භූතාඑව වා ගාමෙ	305
භූතංඑව වා සාමණෙරභාවං ආරොචෙති	421
භූමිගුහං	233
භූමියං අත්ථරිතබ්බා	308
භූමි	63
භූමිආධාරකෙ	458
භූමියං පරිභණ්ඩං අකාසි	439
භූමියංවිනා ජගතියා පමුඛං සඤ්ඤාය	302
භූමිං	72
භූමිං සමං කත්වා	232
මණ්ඩූකං	251
මෙදනං	190
මෙදානුවත්තකානං	507
මෙරිසඞ්ඝාටෙ	221
මෙසජ්ජං කරොන්තස්ස	198
මෙසජ්ජමත්තා	13
මෙසජ්ජං ඝොජෙතුං අසමත්ථො	439
මොගෙන	225
මොජනසාලාය	471
මකකටහත්ථකො	386
මකෙඛා	50
මඤ්ඤතුං	459

	පිට්ඨඞ්කා.
මක්ඛං අසහමානො	28
මග්ගබ්‍රහ්මචරියං	86
මග්ගානන්තර ඵලසදිසා	166
මග්ගෙන සිජ්ඣති	62
මග්ගො	467
මග්ගො පන චාරිතො	210
මග්ගං	367
මග්ගං අධිට්ඨාය	219
මඞ්කුතං	89
මඞ්කුභූතො නාසක්ඛි චිත්තං ගහපතිං ඛමාපෙතුං	448
මච්ඡරසං	319
මජ්ඣතොපට්ඨාය පාදට්ඨා නාභිමුඛා	308
මජ්ඣිමස්සපුරිසස්ස සුප්පපාතො	144
මජ්ඣිමපබ්බපිට්ඨියා සඞ්කො චෙත්වා	118
මජ්ඣිමං සමාධිනිමිත්තං පටිපජ්ජති	174
මජ්ඣෙනෙව ජුපන්තං පවෙසෙන්තො	118
මජ්ඣෙ ඨපෙත්වා කත ඡිද්දෙ	150
මජ්ඣෙන පවෙසෙන්තො	118
මජ්ඣෙ	190, 349, 398
මජ්ඣෙ සඞ්කුටිතපාදත්තා	387
මජ්ඣං	117
මඤ්ච =පෙ= චීවරාදීනි කාරාපෙතු කාමෙනාපි	228
මඤ්චට්ඨානං දත්වා	471
මඤ්චපාදදීසු නළාටං පටිහඤ්ඤෙය්‍ය	506
මඤ්චෙ වා පීඨෙ වා	450
මඤ්ජරී	250
මඤ්ජිට්ඨි	251
මණී	219
මණිනා	141
මණිකණ්ඨො	229
මණ්ඩලෙ	461
මණ්ඩලබ්ඩානි	343
මණ්ඩනත්ථාය පන සිවලිඞ්ගාදි පූජනත්ථාය	252
මණ්ඩලමාලො	466
මණ්ඩලං	143
මණ්ඩපත්ථම්භං	304
මණ්ඩූකකණ්ටකං වා	158
මතකචීවරං	434
මතසරීරසම්ංයෙව වෙදිතබ්බං	122
මත්තං	121
මත්ථකච්ඡින්න නාළිකෙරම්පි	351
මත්ථකදමං	250
මදෙ	50
මද්දන්තො ගච්ඡති භණ්ඩදෙය්‍යං	170
මද්දපෙත්වා පාතෙති විසඞ්කතො	197
මද්දිතසඞ්ඛාරො	363
මද්දිතමත්තිකං	464
මධුපිඞ්ගලං	386
මධුකපුප්ඵං පන	291
මධුකරීහිනාම මධුමක්ඛිකාහි	290
මනච්ඡට්ඨානං ඉන්ද්‍රියානං	202
මනාපියෙපි එසෙවනයො	196
මනුස්සිත්ථිභූතා ජනිකාමාතා	383
මනුස්සලොකො	54
මනුජෙන	396
මනුස්සානං පරිවිසනට්ඨානං	477
මනොමයිඩියා	43
මන්තනා	33
මන්තග්ගහණං	499
මන්තෙසජ්ඣායති	36
මන්දිරං	75
මන්ඩාතු	138
මම්මනං	387
මයි ච මතෙ සඞ්ඝස්ස ච සෙනාසනෙ විනට්ඨෙ	161
මය්හං නාම	326
මරියාදං දුබ්බලං කත්වා	157
මරියාදා	354
මරිත්වා =පෙ= තිට්ඨන්ති	152
මලානි	50
මල්ලගණ භට්ටිපුත්තගණාදිකං	348
මල්ලකමූලසණ්ඨානෙන	456
මසාරගල්ලං	220
මසූරකෙ	464
මහග්ඝං කප්පියං වා	469
මහච්ච	29
මහන්තං වා ඛුද්දකං කරොති	260

	පිටුඅංකය.
මහල්ලකො	71
මහාපදෙසා	102
මහාආසනට්ඨානෙ	32
මහාපවාරණාය පවාරිතා	139
මහාඅත්තිපථං නීහරනෙනා විය	180
මහාමුඛකුණ්ඩසණ්ඨානා	459
මහාවිහඩෙඛ	425
මහාපිට්ඨියකොජවං	437
මහාරජකෙඛ	46
මහාමඝතො ඔකකමම	450
මහාභූමකං	434
මහාපෙළහතෙනපි	449
මහාකාරුණිකස්ස	2
මහාඅරිට්ඨා	32
මහාසමයො	34
මහාවීරො	30
මහාසීමාය පඨවිතලං	402
මහාඅපලාදිසු	382
මහාමත්තිකං	304
මහාඅකපපියො	284
මහාවිකවානි	291
මහාසීමං වා සොධෙත්වා	403
මහාජඛෙඛා	386
මහාපච්චරියං	5
මහාභූතෙසු	326
මහානාමසික්ඛාපදෙන කාරෙතබ්බා	323
මහාභූතපරිඝහෙ සුඛුමො	179
මහාකච්ඡු	196
මහාජනොඝි	165
මහාපරිවෙණං	136
මහාබොධි	136
මහානාමෙ	327
මහාවනං නාම	173
මහාපාදෙ	387
මහාවිහඩෙඛ	484
මහාථෙරස්සෙව ආපත්ති	477
මහෙජජවත්ථූනාම	30
මාගසිරමාසස්ස පඨමදිවසෙ	82
මාතරං	218
මාතාපිතරො ච සන්නිපතිතා හොන්ති	86
මාතා ච උතුනී හොති	86
මාතාමහො	267
මාතිකා උද්ධරණෙන	151
මාතිකං නික්ඛිපිත්වා	173
මාතිකාති මාතරො	434
මාතිකා	8, 20
මාතිකං ආරොපෙත්වා	152, 472
මාතුගාමෙන සද්ධිං	497
මාතුලො	197
මාතුගාමස්ස පබ්බජිතත්තා	480
මානෙ	50
මානමදෙ	87
මානාභිසමයා	34
මාතුසකං	69
මානංනිස්සාය	504
මා පිටකසමපදානෙන	17
මායා	50
මාරධෙය්‍යං	175
මාරාවට්ටනාය	76
මාසකරූපං	22
මිගවං	29
මිඝවං නික්ඛමිත්වා	26
මිගාරමාතුයා	345
මිච්ඡත්තා	51
මිච්ඡත්තනියතා	492
මිච්ඡාචාරො හොති	225
මිච්ඡාදිට්ඨි	238
මිච්ඡාදිට්ඨි ආදයො	496
මිච්ඡාදිට්ඨිකො	510
මිසසීහාවො	503
මිසෙසත්වා	274
මුඛරෙ	203
මුඛවාරං	323
මුඛවට්ටියාපි ඝනෙතුං වට්ටති	324
මුඛදෙණ්ඩිමං	251
මුඛසණ්ඨානං	118
මුඛසන්නිධී	432
මුඛාරුළ්හතාය	113
මුඛාලම්බර කරණාදිහෙදෙ	494
මුඛෙනෙව ජුපනං සඤ්ඤාය	123
මුඛං අපිධාය	118

	පිට්ඨඞ්කා.
මුග්ගරො	197
මුඞ්ගුසා	119
මුච්චති	195
මුඤ්චිත්වා	373
මුට්ඨිපණ්ණං	470
මුට්ඨිපඤ්චකං	258
මුට්ඨිත්තිකං	258
මුණ්ඩවෙදිකාය	466
මුණ්ඩච්ඡදන පාසාදෙ	263
මුත්තො ලම්බකාදීනං	456
මුදිඞ්ගසණ්ඨානා	398
මුදුපිට්ඨිකස්ස	492
මුද්දිකසණ්ඨානෙන	462
මුද්දිකකායබන්ධනං	462
මුධා	195
මුරජවට්ටිසණ්ඨානං වෙඨෙත්වා කතං	462
මුලාලං	152
මුහුත්තං =පෙ= පටිප්පස්සම්භති	264
මුළාලං	321
මුලට්ඨො න මුච්චති	195
මුලච්ඡේජ්ජාය	227
මුලවීවරං	266
මුලකාරණභාවෙන	42
මුලස්ස අසම්පටිච්ඡිතත්තා	285
මුලස්ස අනිස්සට්ඨත්තා	285
මුලට්ඨස්සෙව දුක්කටං	165, 192
මුලට්ඨස්ස අනාපත්ති	165
මුලට්ඨානඤ්ච වසෙන	226
මුලවිසුඩියා අන්තරාපත්ති	492
මුලාශපටිකස්සිතස්ස	451
මුලෙ	398, 513
මුලංදෙථාති වත්තුං වට්ටති	228
මූසිකුක්කුරං	304
මෙ	20
මෙඝවණ්ණාභය අම්චවස්ස පරිවෙණට්ඨානෙ	32
මෙත්තියං භික්ඛුනිං	245
මෙථුනධම්මෙන ඝටිතානෙව	222
මෙථුනධම්මස්ස පුබ්බභාගක්තා පච්චයො හොති	347
මෙථුනස්සාදෙන	118
මෙධාය	224
මෙහනස්ස	53
මොක්ඛාධිප්පායො	218
මොග්ගල්ලානො	367
මොග්ගලිපුත්තතිස්සත්ථෙරස්ස භාරං අකාසි	25
මොචනෙන	215
මොචනස්සාද සම්පයුත්තාය	215
මොනිගල්ලො	115
මොළිබඩො	115
මං පතිමානෙති	30
මංසරසාදීනි	342
යකාර භකාරෙන	299
යක්ඛාදීහි	217
යක්ඛාදීනං භිංකාරෙහි	31
යඤ්ඤ	365
යඤ්ඤ අභිවදන්ති	365
යඤ්ච ඛො ත්වං වදෙසි	59
යඤ්චාහං භගවතා	10
යට්ඨිං	155
යතො	24, 313
යතොපට්ඨාය	432
යත්තකෙ පවිට්ඨෙ	125
යත්තකං තප්පච්චයා සස්සං උප්පජ්ජති	157
යත්ථ	43, 73, 171
යත්ථ ඉච්ඡථ තත්ථ දෙථ	297
යත්ථ වා වසති	378
යත්ථ ඨත්වා	336
යත්ථ සරති තත්ථ බන්ධිතබ්බං	462
යත්ථ වා තත්ථ වා	443
යත්ථ යත්ථ ඨිතං	148
යත්ථ =පෙ= අයං කුටීති සඞ්ඛං න ගච්ඡති	230
යත්‍ර පන උඩම්මං	504
යථයිදං	20
යථානුරූපං	55
යථායථා යෙසුයෙසු ජනපදෙසු	227
යථා තං	202
යථාසමාධිට්ඨාය	233
යථා ච ඉත්ථිනිමිත්තෙ	125
යථාවුත්තෙනෙව නයෙන	179

පිට්ඨඞ්කා.

යථාභුච්චගුණාධිගතං 36
යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං
නිරයෙ 72
යථානිද්දිට්ඨ නිද්දෙසෙ 217
යථාබුඩ්ඪං 14
යථාහි 177
යථාධම්මං 17
යථායථා ආදානං ගච්ඡති 148
යථාතථා වා කතස්ස 150, 326
යථාහ 69
යථාරුතං 114, 305
යථාපරිච්ඡෙදමේව ච වුට්ඨාති 137
යථාබුඩ්ඪං වන්දනං 380
යථාපරිග්ගහිත රූපවත්ථුචාරා
රම්මණං වා 185
යථාරුක්ඛො 182
යථාකම්මං ගතො 167
යථානුලොමං 17
යථා වා තථා වා නස්සති 161
යථාධිප්පායං ගතෙ 190
යථායුනා 196
යථාදිට්ඨියා 504
යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතුං රුච්චති 512
යථා චතුහිපඤ්චහි දිට්ඨි
ආවිකතාහොති 505
යදස්ස 311
යදග්ගෙන 244
යදාකදාචි පුබ්බණ්හෙ 191
යදිදං 33, 138
යදිච්ඡකං කාරාපෙතුං වට්ටති 228
යමකංපචිතබ්බං 350
යම්පි =පෙ= අච්ඡින්දි 294
යසස්සී 363
යසසා 73
යස්ස 65, 87, 162, 310
යස්ස පන රුච්චති 262
යස්ස පන කණ්ණවීඩෙ 385
යස්සමූලෙන 115
යස්සාකිරියාය 452
යස්සානුභාවෙන 47
යස්මා පන 241
යස්මා පටිච්ඡන්නා අන්තරාපත්ති 451

පිට්ඨඞ්කා.

යස්මිං සමයෙ චිත්තං
නිග්ගහෙ තබ්බං 184
යස්මිං වලි න පඤ්ඤායති 196
යාගග්ග භත්තග්ගානි 512
යාවසා අවසානෙ =පෙ=
චොදනා වුත්තා 245
යාචිත්වා 313
යාදිච්ඡකං 49
යානිකානිචි 408
යානෙන 208
යාපනීයං 57
යාය 57, 237
යායපණ්ණත්තියා 241
යාවතා චන්දිමසුරියා පරිහරන්ති 44
යාව ඤාතකා පස්සන්ති 197
යාවකාලිකං වා යාමකාලිකං වා
=පෙ= පාචිත්තියං 321
යාව සො සුඩමානසො 381
යාව ච ධම්මවිනයො තිට්ඨති 10
යාවදෙ ආකඞ්ඛාමි 11
යාව සාසනපරියන්තා 79
යාව අරුණුග්ගමනා සයන්ති 264
යාව භොජනපරියොසානං 208
යාවකාලික පත්තානං 433
යාව අකනිට්ඨබ්‍රහ්මානො
චිධා හොන්ති 502
යාවතතියකා තිස්සො 507
යාසා ඉධෙකච්චො 204
යා සික්ඛා 497
යිට්ඨෙ 365
යුත්තමත්ථං 5
යුත්තයොගො 109
යෙ අත්ථතකඨිනා 434
යෙ උපනය්හන්ති 444
යෙ ච යාවතතියකා 497
යෙන 102, 330, 471
යෙනකෙනචි 414
යෙනදුට්ඨොති ච කුපිතොති ච
වුත්තො 236
යෙන වා තෙන වා යුත්තො 108
යෙන පටිග්ගහිතං තෙන
විස්සජ්ජිතත්තා 291
යෙනකෙනචි පරික්ඛිත්තො 136

පිටුඅංකය.
යෙනකෙනචි වෙවචනෙන 317
යෙනචිත්තෙන මුසාභණ්ඩිස්සතීති ජානාති 206
යෙභුය්‍යසිකා 452
යෙසු 81
යෙසුචිවටෙසු අඞ්කාරෝ හොති 217
යෙසුරූපාදිසු 503
යෙසංරුක්ඛානං සාඛා රුහති 306
යෙසං හත්ථතෝ 193
යෝ අස්සසති 176
යෝ උපට්ඨාති 181
යෝ උපට්ඨාති තං ගහෙත්වා 181
යෝ එවං පබ්බජති සෝ තෙය්‍ය සංවාසකොනාම හොති 381
යෝකාතත්තා 269
යෝකොචි බුද්ධපබ්බජිතෝ 382
යෝකොචි 459
යෝගානුයෝගෝ 179
යෝචායං 154
යෝචෙත්ථ 19
යෝජනානංසතානුවෙචා භිමවා පඤ්ච 47
යෝතත්තානි 470
යෝනියෝ 87
යෝපි එවං සඤ්ඤී තස්සපි 258
යෝබ්බනාතීතා 372
යෝ වා එකසමෙභාග =පෙ= ගහෙතබ්බා 370
යවායං 509
යං 16, 82, 321, 506
යං අධිකිච්ච 241
යං ආවාසං පඨමං උපගච්ඡති 268
යංආණාපකෙන නිමිත්තඤඤං කත්වා වුත්තං 165
යංඋපපජ්ජති ඤාණං 501
යං කිඤ්චි 407
යං කිඤ්චි මාසිකං 248
යං කුසලචිත්තෙන ආපජ්ජති 128
යං ගුණනෙමිත්තිකං 49
යංචිත්තං ආපත්තියා අඞ්ගං හොති 456
යං තිණඤ්ඤානං පහොති 468
යං ඨානං පත්වා 72
පිටුඅංකය.
යං දිට්ඨිං නිස්සාය භණ්ඩනාදීනි කරොති 448
යං දිවසං 82
යං පනෙත්ථ අවිසිට්ඨං 17
යං පාරාජිකං 237
යං බීජං භූතගාමෝ නාම හොති 305
යං මන්‍ත්‍රසෙසා කරෙ 149
යං යාවතාවා පන ආකඞ්ඛිය්‍යාති වුත්තං 68
යං වුත්තං 81
යං සඞ්ඝාය 13, 19, 86
ය්‍යකාරෙපතෙන න ලබහති 244
රක්ඛති 132
රක්ඛිත්වා 229
රක්ඛිය්‍යාසි මං 254
රක්ඛං කරොතෙතා 30
රක්ඛං යාචිත්වා 170
රජනං 428
රජතකුණ්ඩං 437
රජකං 220
රජනදොණී 470
රජිතකාලෙ ජිණ්ණිතබ්බං 141
රජොහරණං 313
රජෙහතභූමි 449
රජ්ජුකෙ 195
රජ්ජං විවාරෙසි 31
රඤ්ඤා භාතා 30
රට්ඨහෙදෙ 315
රත්තසික්ඛාපදං 486
රත්තපතීසිබ්බිතං 429
රත්තඝරං 356
රත්තමත්තත්තරෝ 314
රත්තම්සෙසා 220
රත්තවඩ්ඪමෙ 356
රත්තවිතානෙන 429
රත්තවිතෙතා 335
රත්තිවෙජ්ජදූ වා 76
රත්තිනිස්සඝ්ගියෙන 434
රත්තිවෙජ්ජ විනිවිජ්ඣෙ 423
රථරෙණුම්පි 323
රථයට්ඨිපමාණා 29
රඤ්ඤා 223

	පිට්ඨඞ්කා.
රඞ්ඛාපනං	224
රවා	206
රසසලාකං	472
රසඛීරාදීනං	350
රසෙනරසං සංසන්දෙත්වා	81
රසො	102
රසං ගණ්හථ	319
රස්සං	510
රාගදොසමොහපණීධිනං	205
රාගො	173
රාජවල්ලභෙහි	143
රාජවත්ථුචාරකොට්ඨකට්ඨානෙ	32
රාජ =පෙ= භයෙන	381
රාජගහනගරපරිවත්තකෙන	29
රාජගහං ඛො මහාගොවරං	13
රාජගහං	138
රාජපරිවට්ටෙ	57
රාජකකුධභණ්ඩානි	29
රාජාගාරකෙ	15
රාජීඩියො	24
රාජිනො	32
රිත්තපොත්ථකොපි	470
රුක්ඛසඞ්ඝාටමයො	408
රුක්ඛවජ්ලලි	252
රුක්ඛස්ස	416
රුක්ඛතො ඡින්දිත්වා	326
රුක්ඛවල්ලිආදීනං මත්ථකො	321
රුක්ඛසූචිකණ්ටකවාරං	135
රුක්ඛධම්මෙ	304
රුක්ඛාදිසු ලග්ගිතසාටකෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථි	166
රුක්ඛෙපි ඨිතෙහි	415
රුක්ඛං ඡින්දිත්වා	425
රුක්ඛං විජ්ඣිත්වා	464
රුද්‍රදාමකො	143
රුධි	462
රුන්ධන්ති	100
රුන්ධිතබ්බං	105
රුහිරුප්පාදාපත්තිං	493
රූපසිප්පං	331
රූපනිමිත්තාදි ආරම්මණං	214

	පිට්ඨඞ්කා.
රූපසඤ්ඤා	110
රූපදස්සනෙන	69
රූපියමයොවා	276
රූපියං උග්ගණ්හිත්වා	284
රූපියඡඩ්ඩකට්ඨානෙ	220
රූපූපජීවිකා	372
රූපං කත්වා හත්ථපාදාදීනි ඡින්දන්ති	200
රූළහිසද්දෙන	215
රෙවකං	251
රොපිත මාලාවච්ඡතො	297
රොපෙත්වා	81
රොහිතමිගරූපං	29
ලක්ඛණච්ඡින්නස්ස	155
ලක්ඛණං පන	202
ලක්ඛණතො	184
ලක්ඛණ රම්මණික විපස්සනා	179
ලගුළං	189
ලග්ගති	326
ලග්ගනත්ථාය	142
ලග්ගෙන්තස්ස දුක්කටං	459
ලජ්ජිනා සඞ්ං පරිභොගො	278
ලජ්ජිනියො =පෙ= ලබ්භති	131
ලජ්ජිස්ස	492
ලජ්ජිභාවෙන පතිට්ඨිතො	105
ලඞ්ා	76
ලඞ්ා වා අලඞ්ා වා සෙවපි ගණ්හෙය්‍යාසි	472
ලඞ්යා අභාවෙන	383
ලඞ්නානාසංවාසකෙන	246
ලඞ්ං නික්ඛිපිත්වා	504
ලඞ්ංලඞ්ං	468
ලබ්භමානපදවසෙන	146
ලබ්භති	469
ලභති	468, 502
ලභන්ති	467
ලම්බි	210
ලහුට්ඨානං	57
ලාභගරුකතාය	106
ලිඞ්ගසම්පටිච්ඡනෙන	108
ලිඞ්ගනාසනාය නාසෙතබ්බො	379
ලිඞ්ගපරිවත්තනං සන්ධාය වුත්තා	508

පිටුඅංකා.

ලුඤ්චිත්වා 459
ලුඤ්චිත්වා 144
ලෙඛා න වට්ටති 142
ලෙඛාදස්සන කොතූහලකා 193
ලෙණස්ස 402
ලෙණං 232
ලෙපඤ්ඤවනෙනෙව 232
ලෙපෝ න සණ්ඨාති 232
ලෙසං ඔඩ්ඩස්සන්ති 124
ලෙසං ඔඩ්ඩෙත්වා 473
ලෝකහිතාය 2
ලෝකසම්මත සෙනාසනානි 203
ලෝකවිදූ 41
ලෝකරාමණෙය්‍යකං 14
ලෝකාමිසභූතං 81
ලෝකියඅට්ඨසමාපත්තිචිත්තානි 111
ලෝකුත්තරනිබ්බාණං 87
ලෝකෙ සංවිධාවං 36
ලෝකං 43, 44
ලෝණසෝවීරකං 202
ලෝණී 419
ලෝමසා 215
ලෝලමහාථෙරෝ 161
ලෝහතුණ්ඩිහි 209
ලෝහිතඛෙකා 220
ලෝහිතකං 190
ලෝහිතං උප්පාදෙති 383
වඩ්ඪකිමුඛෝ 386
වචනපමාණතෝ 236
වචනභෙදෙ 143
වචනමත්තමෙව 324
වචනභෙදෙ 258
වජ්ජයිත්වාන පමාදලඛං 6
වජ්ජාවජ්ජං 25, 367
වජ්ජීසු 22, 85
වජ්ජීනං 85
වඤ්චෙත්වා 314
වටරුක්ඛා 402
වට්ටංසං 29
වට්ටංසකෝ 250
වට්ටති 250, 304

පිටුඅංකා.

වට්ටඛාණුහූතං 59
වට්ටමණිකං 142
වඩ්ඪමානකච්ඡායාය 30
වඩ්ඪිකම්මත්ථාය 471
වඩ්ඪිංපයොජෙත්වා ඨපිත උපනික්ඛිපතෝ 438
වඩ්ඪෙත්වා 24
වණසඞ්ඛිපං 119
වණණපට්ඨානං 114
වණණජඞ්ඝකං 75
වණණවිපරියයෝ 50
වණණපොක්ඛරතාය 131
වණණභෙදමත්තකරණතාපි වෙසා වට්ටති 260
වණණා 178
වණණානුරක්ඛණත්ථං කතා 308
වණණාවණණා 502
වණණාඅවණණා 347
වත රෙ 121
වත්තභෙදෙ දුක්කටං 292
වත්තබ්බං නත්ථි 309, 342
වත්තති 440
වත්තසීසෙන 171
වත්තානුසන්ධිතෙන 499
වත්තං 228, 246
වත්තං නික්ඛිපාපෙත්වා 450
වත්තං කරොන්ති 449
වත්තං කත්වා =පෙ= විවරන්තානං 441
වත්තං න පූරෙය්‍ය 369
වත්තං පරිච්ඡින්දි 495
වත්ථකොටිකං 29
වත්ථාරම්මණාදි 58
වත්ථිපීළනං 430
වත්ථිකොසෙසු 122
වත්ථිසීසං 212
වත්ථිං 216
වත්ථු 215
වත්ථුවිපන්නා 210
වත්ථුමහිඔත්ථරණා 173
වත්ථුගාථා 130
වත්ථු පන 466

	පිට්ඨඞ්කා.
වත්ථුපුග්ගලො	331
වත්ථුමෙව න හොති	120
වත්ථුවිසදකිරියා	184
වත්ථුවිසෙසෙන	191
වත්ථුඤ්ච	242
වත්ථුංපකාසෙන්තො	426
වත්ථුං =පෙ= න සමෙති	157
වත්ථුං	495
වත්වා අසිං උපනික්ඛිපති	196
වදති වට්ටති	424
වදන්ති	49
වදාපෙථ	254
වද්දලිසමයෙ	290
වධකචෙතනාවසෙන චෙතෙත්වා	188
වනවාසිං	28
වනමජ්ඣෙ විහාරං කරොන්ති	397
වන්දියමානො	506
වපයන්ති	355
වම්හනවචනං	248
වයකරණං	465
වයකම්මම්පි	140
වරපොත්ථකවිත්තත්ථරණං	200
වරභූරිමෙධසො	60
වරභාගං සාමණෙරස්ස	468
වලයං	456
වලාහකානං අනුට්ඨිතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා	307
වලිතකං	143
වල්ලිආදීසු	229
වල්ලූරවික්කයෙන	209
වවත්ථපෙතබ්බො	8
වසන්තවනං	138
වසතු	480
වසිතබ්බං නත්ථි	263
වසිත්වා	297
වසො	44
වස්සාරත්තො	479
වස්සිකාරඤ්ඤකෙනව	497
වස්සිකසාටික සික්ඛාපදං	486
වස්සිකාය ච සාටිකා	497
වස්සූපනායිකා	13
වස්සෙත්වා	82

	පිට්ඨඞ්කා.
වස්සං	394
වස්සං උක්කඩ්ඪන්ති	33[illegible]
වස්සං වුත්ථ භික්ඛූනං	467
වහච්ඡින්නො	86
වාකරා	246
වාකෙන වා දණ්ඩකෙන වා	250
වාචඞ්ගං	74
වාචායවාචාය	148, 238
වාචායවාචාය දුක්කටං	193
වාචාය අධිට්ඨාතබ්බං	258
වාචුග්ගතවසෙන	300
වාචුග්ගතං	105
වාණිජකො අහොසි	25
වාතණ්ඩිකො	386
වාතමුඛං සොධෙති	158
වාතුපලඞ්ඩියා	179
වානචිත්‍ර උණ්ණාමයත්ථරණො	429
වාමහත්ථෙන	375
වායමතො	215
වායිතුං	251
වාරයෙ	305
වාරගාමෙ	472
වාසධූරයුත්තො	108
වාසත්ථාය උපගතස්ස	341
වාසමත්තං	326
වාසි	109
වාළරූපානි	429
වාළසඞ්ඝාටො	301
විකප්පචයෙ	322
විකටො	386
විකතිකා	429
විකප්පො නත්ථි	455
විකාලෙගාමප්පවෙසනාදිසු	145
වික්කයො	224
වික්ඛිත්තවිත්තො	212
විගතූපක්කිලෙසං =පෙ= සංවත්තති	479
විචාරණා එව නත්ථි	158
විචාරිතංහෙතං	236
විචිකිච්ඡා	69
විචිත්‍රා	428
විච්ඡින්දිත්වා	472

	පිට්ඨඞ්කා.
විජටෙත්වා	467
විජහන්ති තිට්ඨති	506
විජිතාවිනො	21
විජ්ජා	5, 43
විජ්ජං පරිවත්තෙත්වා	189
විජ්ඣනං	190
විජ්ඣාතං	329
විඤ්ඤත්තියං	342
විඤ්ඤත්තිපථෙ	207
විඤ්ඤාපෙති	421
විඤ්ඤාටවි සදිසෙ අරඤ්ඤෙ	410
විතක්කවිචාරභාවෙ	65
විතක්කං ඡින්දිත්වා	466
විතක්කසම්පන්නං	175
විතක්කා	50
විතානසණ්ඨානො	401
විතුණ්ඩෙන්ති	208
විත්ථාරතො පන	68
විත්ථාරමග්ගං ච සමාසයිත්වා	7
විත්ථාරතො	463
විත්ථාරො	73
විත්ථුනාති	106
විඩො	220
විඩං	461
විනයපරියත්තිං නිස්සාය	32
විනයො	89
විනයපිටකෙ පාළි	102
විනයං හි පත්වා	105
විනයෙ	105
විනයධම්මතා	150
විනයපඤ්ඤත්තියා මූලතොප්පභුති	77
විනස්ස	235
විනයලක්ඛණෙ තන්තිං	235
විනයපුරෙක්ඛාරතා	241
විනයදුක්කටං	148
විනයකම්මං	132
විනයො සංවරත්ථාය	33
විනයවංසං	21
විනයකම්මං කාතබ්බං	264
විනයපාළිධම්මස්ස	486
විනයමන්තනා	501
විනයානුලොමං	505
විනා එව කුලේලන තිණ්ණා	431
විනාසෙතු කාමතාය	151
විනිච්ඡයානු සන්ධිවචන ඤ්ච	500
විනිච්ඡයං	105
විනිච්ඡිනිතුං අනනුච්ඡවිකො	240
විනිවට්ටනා මග්ගො	181
විනිපාතනහෙතුනා	344
විනිච්ඡයො මජ්ඣෙ	240
විනිච්ඡයො න දාතබ්බො	240
විනිච්ඡයො	173
විනිබන්ධා	51
විනිවිජ්ඣිත්වා	155
විනීතකථා	484
විනීතවත්ථූනි	130
විනීතගාථා සික්ඛාපදං	514
විනෙය්‍ය	312
විපස්සනාවසෙන වා	312
විපරිණාමො	34
විපස්සනාභූමි දස්සනත්ථං	187
විපස්සනාක්ඛණෙ	186, 187
විපරිතා	496
විපච්චයතාය වොහාරො	499
විපස්සනාචාරො	500
විපාකන්තරිකා	333
විපාකදුක්ඛසඞ්ඛාතානං සම්පරායිකවෙරානං	513
විපුලාය	62
විපුලභාවෙන	81
විප්පනට්ඨ නාවා	152
විප්පටිසාරෙ උප්පන්නෙ	195
විප්පටිසාරග්ගිනා	107
විප්ථාරවා	61
විභත්තිබ්‍යත්තයෙන	197
විභජ්ජවාදි	27
විභත්තාකුසලාධම්මා	101
විභඞ්ග	61, 311
විභත්තවා	50
විභවමහන්තතාය සමන්නාගතෙ	58
විභත්තියො	498
විභාවයං	184
විමලකෙතුමාලා	25

	පිටඨඞ්කා.
විමුත්තිරසං	15
විමුත්ති	4, 33
විමුත්තිඤ්ඤාණදස්සනං	33
විමුත්තිඤ්ඤාණං	4
විමුච්චිංසු	80
විමොක්ඛන්තික ඤ්ඤාණවසෙන	49
විමොක්ඛො	205
විරඬං හොති	240
විරජ්ජති	87
විරජ්ඣිත්වා කරොන්ති	437
විරත්තං	217
විරාගො	33
විරියභාවනාබල නිබ්බත්තං	69
විරියාතාපෙන	68
විරොචනා	44
විලිවඡත්තං	343
විවට්ටනිස්සිතං	300
විවරිත්වා	373
විවරිත්වා නිසීදතො	341
විවාදාධිකරණං හොති අනුවාදාධිකරණං	499
විවාදෙ හොති	30
විවිධකුසුමදාම ඔලම්බක විතිග්ගිලන්ත චාරුවිතානො	14
විවෙකජං පීතිසුඛං	62
විසඤ්ඤං කත්වා	135
විසභාගසරීරෙ	167
විසටංසප්පවිසං	305
විසමාසනූපතාපො	65
විසහති	76
විසභාග පුග්ගලානං	369
විසභාගස්ස	115
විසභාගකථා	467
විසයතො අසම්මොහතො ච	18
විසභාගරොගො	196
විසමණ්ඩලං	196
විසඞ්කතො	194
විසමනිස්සිතො	498
විසට්ඨිසික්ඛාපදං	502
විසාරදෙ	33
විසුං	236
විසුං කත්වා දෙති	319

	පිටඨඞ්කා.
විසුංපරිකම්මං	70
විසූචිකං	189
විසූකායික විප්ඵන්දිතානං	429
විසෙසාධිගමො	197
විසෙසාධිගමං	197
විසෙසකාරණං	354
විසෙසාවිසෙසං	113
විස්සත්ථො	26
විස්සමන්තො වා =පෙ= අනාපත්ති	387
විස්සරභයෙන	383
විහත්ථතාය	267
විහාරං	154
විහාරතො =පෙ= දුක්කටං	199
විහාරසීමං	264, 419
විහාරචාරිකො	161
විහාරෙපි	341
විහාරගොනිසාදිකා නාම	432
විහාරමජ්ඣෙ	437
විහාරං ඨපෙත්වා	432
විහාරූපචාරතො පි	451
විහාරෙන පටිහඤ්ඤති	463
විහාරස්ස දෙම	274
විහාරග්ගෙන	74
විහාරචාරො	472
විහාරෙනවිහාරො පරිවත්තෙ තබ්බො	469
විහාරෙථෙරස්ස පත්තසලාක භත්තං	473
විහෙසකං	306
වීචියො	62
වීජනිං ගහෙත්වා	14
වීජනිගාහාදිකෙ	494
වීඨෙ	142
වීතික්කමප්පහාණං කිලෙසානං	17
වීතික්කමාභාවා	100
වීහිනාළං	155
වුට්ඨහන්තෙසු	170
වුට්ඨානාධිප්පායො	244
වුත්තප්පකාරමෙව	188
වුත්තනයෙනෙව	123, 161, 245
වුත්තනයෙන	187, 252

	පිට්ඨඞ්කා.
වුත්තසස්සං	75
වුත්තප්පකාරමාචරියං	180
වුත්තත්ථවසෙන	88
වුත්තනයෙන භින්දන්තස්ස වා ඡඩ්ඩෙන්තස්ස වා	151
වුත්තනයෙන පරියෙසිත්වා	198
වුත්තත්තා	62
වුත්තප්පභෙදෙ	277
වුත්තසදිසං	256
වුත්තනයෙනෙව පාරාජිකං	150
වුත්තා	101
වුත්තො	6
වුත්තං	19, 102, 220, 249, 442
වුත්තංහෙතං භගවතා	10
වුත්තා යෙන	8
වුත්ථවස්සවසෙන	434
වෙණිං	141
වෙත්තමයපීඨං	463
වෙදනාදයො	187
වෙදනං වා අන්තං	356
වෙදියාමහං	450
වෙදෙහි පුත්තෙන	15
වෙදං	20
වෙනෙය්‍යජ්ඣාසයානුලොමෙන වුත්තත්තා	16
වෙමජ්ඣං	117
වෙමං	195, 295
වෙය්‍යත්තියෙන	224
වෙය්‍යාවච්චකරං	274
වෙරමණී	486
වෙරීඝරං	231
වෙසියාපුත්තො	383
වෙසියගොචරො	372
වෙළුරියො	219
වොභින්දිස්සාමාති පග්ගණ්හිංසු	26
වොහාරනිරුත්තියං	505
වොහාරවසෙන	196
වොහාරො	224
වොහාරෙන	247
වොහාරං	241
වංසං දත්වා	465
වංසනළක සරාවාදිසු	397

	පිට්ඨඞ්කා.
ව්‍යාමප්පභාය	76
ව්‍යාමමත්තෙ කලෙබරෙ	43
සඋස්සාහෙනෙව	492
සඋප්පත්තිකං	56
සකකවච ඉස්සරියානුප්පදානෙන	11
සකලනවඞ්ග සත්ථුසාසන පරියත්තිධරෙ	12
සකසක පටිභානෙහි	31
සකලජම්බුදීපරජ්ජෙන	30
සකටභාරමත්තඤ්චෙපි	311
සකවාදිසුත්තංගහෙත්වා කථෙති	104
සකලසඞ්ඝාරාමතො නික්කඩ්ඪිතුං න වට්ටති	309
සකභාවපරිච්චජනවසෙන	207
සකටෙන	231
සකකම්මං	227
සකිඤ්චනො	36
සකුණයට්ඨි	29
සකෙඅාචරියකෙ	81
සක්කා හොති සන්ඛෙතුං	386
සක්කං දෙවරාජං මාරෙය්‍ය	200
සක්ඛසි	26
සගොත්තෙහි	225
සඞ්කරීයති	144
සඞ්කාසන	55
සඞ්කුචිත හත්ථපාදා	60
සඞ්ඛලිකං	141
සඞ්ඛටත්තා	5
සඞ්ඛමුණ්ඩකං	190
සඞ්ඛාරො	107
සඞ්ඛාරලොකො	44
සඞ්ඛං	29
සඞ්ගණ්හන්ති	378
සඞ්ඝරාජි	106
සඞ්ඝසුට්ඨුතාය	466
සඞ්ඝලාභො	208
සඞ්ඝභත්තං කාතුං න වට්ටති	512
සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තියා වා	447
සඞ්ඝාටො	386
සඞ්ඝාදිසෙසො	123
සඞ්ඝාදීහි	507

	පිටඨඞ්කා.
සඞ්ඝිකං හොති	468
සඞ්ඝිකං වා පුග්ගලිකං වා	432
සඞ්ඝිකෙනපි	512
සඞ්ඛෙපො	40
සඞ්ඛෙපෙන	76
සඞ්ඝොසම්පටිච්ඡති	272
සවස්සවිසයො හොති නිච්චලෙන භවිතබ්බං	216
සවිත්තකපක්ඛෙ	91
සවිත්තකං	247, 326, 340
සවෙ පන නානාවරියා නානු පජ්ඣායා =පෙ= වට්ටති	389
සවෙ පච්ඡිම්කාය ගහිතානි	378
සවෙ පච්ඡිම්කාය	134
සවෙපමාණ යුත්තං	429
සවෙ පන ආමිස සංසට්ඨානි	320
සවෙ පන බුඩ්ඪතරො හොති	426
සවෙ න ඔරමති	278
සවෙ හොති දෙසෙස්සාමි	443
සවෙ වායමන්තොපි	449
සවෙ පටිච්ඡන්නා	451
සවෙ සඩ්විහාරිකානං දුතුකාමො හොති	471
සවෙ පි දීපිනඞ්ගුට්ඨෙන	463
සවෙ භවෙය්‍ය	256
සවෙ මනුස්සා ධොවථ භන්තෙ	478
සවෙ සඞ්ඝො අච්චයං දෙසාපෙත්වා	504
සච්ඡවිං	81
සච්ඡවිං කාරෙත්වා	373
සච්ඡිකාතබ්බ	42
සච්ඡිකාපඤ්ඤත්ති	49
සජ්ඣායං අධිට්ඨහිත්වා	421
සඤ්ඤජං	183
සඤ්ඤායසම්පයුත්තා වෙදනා	178
සඤ්ඤාවිමොක්ඛං	127, 247
සඤ්ඤානානතාය	183
සඤ්ඤායවිරාගිතම්හි	217
සඤ්ඤීවාදා	27
සඤ්ඤං දත්වා	240
සඤ්චරණභාවං	224
සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජති	334
සඤ්චිච්චාසඤ්චිච්ච වසෙන	455
සඨිලො	204
සට්ඨිතො වා පණ්ණාසතො වා	472
සතසහස්සං සට්ඨිමත්තානිච වස්සසහස්සානි	81
සතපුඤ්ඤලක්ඛණධරස්ස	51
සතිපච්චයතා වට්ටති	278
සති උපට්ඨිතා හොති	186
සති ගති ධිති මන්තෙසු	32
සති	503
සතොව	177
සතං ආපත්තියො	451
සත්තවිධං අරියධනං	376
සත්තසු සාධුකිළනදිවසෙසු	13
සත්තවිඤ්ඤාණට්ඨිතියො	45
සත්තලොකො	44
සත්තසඞ්ඛමා	43
සත්තමෙදිවසෙ	132
සත්තපාචිත්තියානි	302
සත්තවස්සානි	23
සත්තන්නං සෙක්ඛානං	278
සත්තරසකෙසු	509
සත්තාහවාරෙන අරුණමෙව උට්ඨාපෙති	439
සත්තාහවාරෙන අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො	424
සත්තාහං අවිච්ඡින්නවුට්ඨිකා අහොසි	356
සත්තාධිකරණවහයා	353
සත්තුමොදකො	319
සත්ථසඞ්ගහො	189
සත්ථසමීපෙ	264
සත්ථාභගවා සත්ථවාහො	48
සත්ථුසාසනාරහෙන	110
සත්ථුමහාබොධි	515
සදිසානං	117
සදෙවමනුස්සවචනෙන සම්මුතිදෙව අවසෙස මනුස්සගහණං	53
සදෙවකවචනෙන	53
සද්දහන්තෙන	376
සද්දනයෙන	50
සඞ්ඛමට්ඨිතියා	33

	පිට්ඨඞ්කා.
සඞ්විහාරික අන්තෙ වාසිකානම්පි	378
සඞ්ඛ්‍යතො	56
සවාරබන්ධා	138
සන්නිහිතා සන්නිහිතභාවං	261
සන්නිසින්නායෙව	184
සන්තජ්ජෙත්වා	158
සන්තාපො	34
සන්තා හොන්ති සම්තා	62
සන්තිට්ඨිතුං න සක්කොති	106
සන්ථතාදිභෙදෙහි භින්දිත්වා	124
සන්ථතාය	124
සන්දිට්ඨමානා	89
සන්ධාය භාසිතමත්ථං	59
සන්ධාරිතත්තා	158
සපරිදණ්ඩා	225
සපදානුක්කමනිද්දෙසස්ස	243
සපත්තපක්ඛෙ ඨිතො	506
සප්පතිස්සො	368
සප්පථණ සදිසො පබ්බතො	401
සප්පායස්ස	223
සප්පිහත්තං	322
සප්පීතිකෙ වෙ ඣානෙ	186
සබ්බත්ථ	251, 263, 437
සබ්බත්ථ දුක්කටාපත්ති	368
සබ්බපරිවාස කම්මවාචාවසානෙ	451
සබ්බතාලාවචරෙ	30
සබ්බස්මිං ඡදනෙවිනට්ඨෙ	432
සබ්බපදෙසු	198, 347
සබ්බමෙත්ථ සඞ්ඝතම්මං කාතුං වට්ටති	414
සබ්බසො ඛයීතං	122
සබ්බපඨමා වෙ මහාසික්ඛමානා	352
සබ්බපච්ඡිමකො	81
සබ්බකිච්චසාධකං	66
සබ්බලොකිය ලොකුත්තර ගුණදායකං	66
සබ්බදර ථපරිළාහකිලෙසසත සහස්සානි	51
සබ්බප්පකාරං	176
සබ්බදුබ්බලා	103
සබ්බත්ථෙව	244
සබ්බසාධාරණෙන	373
සබ්බන්තිමෙනපරියායෙන	110
සබ්බකප්පිය භාවදස්සනත්ථං	228
සබ්බකප්පියො	221
සබ්බසඞ්ගාහියවසෙන	125
සබ්බපාසණ්ඩියභත්තානි	381
සබ්බකිලෙසාපචයභූතාය විවට්ටාය	88
සබ්බඞ්ග පච්චඞ්ගසිරි	52
සබ්බඞ්ගගතං	125
සබ්බඤ්චෙතං	130
සබ්බාසවපහං	353
සබ්බානිපි	291, 447
සබ්බාවන්තං	143
සබ්බාකාරතො	41
සබ්බානිපි තානි පඤ්චභික්ඛු සතානි ජීවිතා වොරොපෙසි	175
සබ්බානිනානාවත්ථුකානි	507
සබ්බෙසං	351, 437
සබ්බෙසම්පි	12[illegible], 441
සබ්බෙසංයෙව	179
සබ්බෙහිපිපදෙහි	146
සබ්බෙසම්පි ගබ්භසෙය්‍යකානං	177
සබ්බෙසත්තා	44
සබ්බෙසං පාරාජිකං	154
සබ්බෙපි අත්ථාරෙන ඒකතො උප්පජ්ජන්ති	504
සබ්බං =පෙ= වට්ටති	143
සබ්බංසුභද්දකණ්ඩං විත්ථාරතො වෙදිතබ්බං	11
සබ්බංවුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං	249
සබ්බංථෙරවාදං	26
සබ්බං පඨවිං ඵුසිත්වා තිට්ඨති	153
සබ්බං පරියාදියිත්වා	121
සබ්බං තාවවත්තබ්බං	22
සබ්බං වට්ටති	326
සබ්බං වෙතං	386
සභණ්ඩහාරකං	158
සභාවෙනෙව	414
සභායස්ස ච චාරස්ස ච හත්ථපාසා න විජහිතබ්බා	263
සභාසඞ්ඛෙපෙන	301
සභායං	26

	පිටඨඞ්කා.
සභාවතො	43
සභාගානං	197
සභාගස්ස	115
සභායෙ	263
සභාගා භික්ඛූ වසන්ති	450
සභුසං	155
සමමෙවබාහං කත්වා	153
සමථවිනයො	90
සමණභාවතො	113
සමධිකං	248
සමන්තායොජනං	31
සමන්තභද්‍රකත්තා	54
සමයො පි ඛො තෙ භද්‍රලි	34
සමස්සා සෙතුං	13
සමයප්පවාදකො	34
සමනකෙ	44
සමයඤ්ඤූ	114
සමන්තපාසාදිකාය	83
සමයො	34
සමණකරණානං ධම්මානං	87
සමණකප්පෙහි	306
සමගඝං	147
සමසීලසඞ්ඝානං	197
සමයෙන	238
සමධිකානි	28
සමණුද්දෙසො	115
සමන්තතො	47
සමකමෙව දෙති	469
සමන්තාපරියාගාරො	465
සමණුස්සරණකරණං	479
සමන්තවක්ඛුනා	484
සමග්ගෙහි කරණීයානි	504
සමථාචාරො	500
සමාධිපරිපන්ථිකෙ	210
සමාරකවවනෙන	53
සමාපජ්ජිස්සසි	88
සමානාචරියකා ථෙරා	121
සමාධිසම්පන්නං	175
සමාපත්තික්ඛණෙ	186
සමාදපෙත්වා	337
සමාධිවසෙන	312

	පිටඨඞ්කා.
සම්ඩො	311
සම්තාවි	44
සම්තාවිනා	256
සම්පෙ ඨත්වා	237
සමුද්දෙදකෙන	325
සමුට්ඨානං	125
සමුට්ඨාපෙති	284
සමුදානෙතබ්බා	223
සමුල්ලපෙසි	198
සමුද්දසාලාචත්ථුස්මිං	31
සමූලකෙන වා සඤ්ඤූ සමූලකෙන වා	237
සමූහනිත්වා	408
සමෙ පටිවිංසෙ ඨපෙත්වා	437
සමෙන්තමෙව ගහෙතබ්බං	104
සම්මන්නිත්වා දාතබ්බා	451
සම්මද්දෙ	147
සම්මත්තනියතා	492
සම්මාඅධිසයිතානී	60
සම්මාගදත්තා	43
සම්මා අත්ථං අසල්ලක්ඛෙත්වා	323
සම්මාසම්බුඩො	42
සම්මිස්සෙහි	398
සම්මුඛා	22, 260
සම්මුඛසාවකානං	79
සම්මුඛාවිකප්පනා	261
සම්මොහො එව හොති	320
සම්පන්නත්තා	43
සම්පතිජාතො	58
සම්පවෙසෙත්වා	317
සම්පරායිකො	48
සම්පජානමුසාවාදෙ	298
සම්පහංසනා	174
සම්පාදෙතු	313
සම්පාපුණිතුං න සක්කොති වට්ටති	424
සම්බහුලා සම්බහුලෙ සම්බහුලෙහි චත්ථූහි	238
සම්බුඩවරත්වයෙහි	5
සම්භවො නික්ඛමති	212
සම්භවවෙගං	212
සම්භම අත්ථවසෙන	443
සම්භරිතුං	342

	පිට්ඨඞ්කා.
සම්භින්නා සමුට්ඨානානි	485
සම්භින්නරසං	433
සම්භින්දන්ති	414
සයම්පි මනුස්සජාතිකෙනෙව	383
සයමෙව	382
සයම්පි	154
සයමෙව පණ්ණං ආරොපෙන්ති න වට්ටති	373
සයං කරොති	288
සයං කතං	288
සයං වට්ටිතං	195
සයංපබ්බාජෙතබ්බො	363
සරණං	74
සරසලක්ඛණ පටිවෙධෙන	72
සරසරංසිජාල විස්සජ්ජනකෙන	30
සරෙ නිමිත්තං අග්ගහෙසි	48
සලාකග්ගාහෙන	247
සලාකවසෙන ගාහිතත්තා පන න සාදිතබ්බා	472
සලාකා එව සම්පජ්ජති	75
සලාකහත්ථං	251
සලාකග්ගං	512
සලිඞ්ගෙ යිතො	382
සල්ලක්ඛණා විපස්සනා	181
සල්ලක්ඛෙත්වා	472
සල්ලක්ඛණයත්තා	17
සල්ලෙඛියෙ	5
සවත්ථුකං	171
සවචනීයං	449
සවත්ථුකපටිග්ගහිතත්තා	291
සවත්ථුකං කත්වා	245
සවචනීයකරණත්ථාය	501
සවාසනානං කිලෙසානං විඩංසිතත්තා	37
ස්වාකාරා	46
ස්වාක්ඛාතං ධම්මං	114
ස්වායං	215
ස්වායමත්ථො	207
සවිඤ්ඤාණකෙනෙව	145
සසඤ්ඤිම්හි	44
සස්සතොලොකොති ආදිනා වසෙන	496
සස්සතවාදිනො	27

	පිට්ඨඞ්කා.
සස්සම්ව ඵලං	16
සහබොධිපතිට්ඨානා	32
සහධම්මෙන	33
සහධම්මිකානං	197
සහධම්මිකෙහි	225
සහායෙහි භවිතබ්බං	161
සහිතත්ථො	311
සහිතො	354
සහුබ්භාරෙ චෙපි පළිබොධා අපුබ්බං අවරිමං ඡිජ්ජන්ති	436
සහොඩ්ඩගහිතො	91
සා	229, 346, 350
සා අපරිපූරූපචාරාපි හොති	310
සා ආපත්තියෙව න ජාතා	247
සාඛාපරිවාරෙනෙව අත්තනො කාතුං සක්කොති	155
සා ච ඉතරා ච	410
සාටකො භවිස්සති ගණ්හිස්සාමි	167
සාඨෙය්‍යං	50
සාණසම්භූතො	22
සාණානිපංසුකූලානි	10
සාතලක්ඛණං	62
සාතසහගතා ච මෙ කායගතා සති	109
සාදියන්තස්සෙව	120
සාදියනං වා අසාදියනං වා න ජානාති	369
සාධාරණ පරිභොගෙන	11
සාධාරණ පරික්ඛාරභාවෙන	203
සාධාරණ පාරාජිකෙහි	345
සාධාරණ ලක්ඛණං	432
සාධුසප්පුරිස	22
සාධුගීතං	456
සාධූති සම්පටිච්ඡනං සත්ඛාය	368
සාපතෙය්‍යං	85
සාපීති	187
සාමණෙරභාග සමකො	385
සාමඤ්ඤං දුප්පරාමට්ඨං	204
සාමන්තවිහාරෙ	259
සාමණෙරෙහි දාපෙතුං න ලභන්ති	252
සාමණෙරා =පෙ= ඨපෙන්ති	252

	පිටඨඞ්කා.
සාමග්ගි දිවසො	509
සාමිකෙන පන	169
සාමිකානං ධුරනික්ඛෙපෙන	157
සාමිකෙහි අනාණත්තො	153
සාමීවි	147
සාමං ගහෙත්වාන නික්ඛිපෙය්‍ය	132
සා රක්ඛිතබ්බා	313
සාරණත්ථාය	501
සාරණං	84
සාරත්තං	217
සාරම්හො	50
සාරක්ඛා	225
සාරාණියං	57
සාරිපුත්තො	367
සාරො	25
සාවකපාරමීඤ්ඤාණං	60
සාවසෙසාපත්තිං	476
සාසනං	4, 10, 114
සාසනධම්මො	54
සාසඞ්කා	158
සාසනස්සදායාදො	25
සාසනපච්චත්ථිකා	500
සාහත්ථිකපඤ්චකං	146
සාහත්ථිකාණත්තිකං	167
සාහත්ථියං වා ආණත්තියස්ස ආණත්තියං වා සාහත්ථියස්ස අඞ්ගං න හොති	164
සික්ඛමානා ඉච්චෙව වත්තබ්බා	352
සික්ඛාපෙතුං	372
සික්ඛාකොට්ඨාසො	88
සික්ඛාපදං අපඤ්ඤත්තං	384
සික්ඛාය පතිට්ඨාපෙසුං	26
සික්ඛාප්පහාණ ගම්භීරභාවං	17
සික්ඛාත්තය පරිග්ගහිතත්තා	56
සික්ඛාපද සීසෙන	130
සික්ඛාය අසාධාරණො	508
සිඛාප්පත්තො අත්ථො	188, 212
සිඞ්ගීසුවණ්ණ නික්ඛෙන	365
සිඞ්ඝාටක සණ්ඨානා	398
සිඞ්ඝාටකං	315
සිථිලං කරොන්ති	101
සිපාටිකාය	142

	පිටඨඞ්කා.
සියා උප්පත්ති	65
සිරියානිකෙතම්ව	13
සිරිගබ්භං ගන්ත්වා	375
සිරියානිවාසස්ස	515
සිලකූටස්මිං	29
සිලකබුඩො	343
සිලා	219
සිලුච්චයලෙණං	309
සිලෙසසදිසං	290
සීඝමෙව අතික්කමෙති	415
සීතොදකෙන කතං	291
සීතොදකංවිය උණ්හොදකෙන	57
සීමන්තරිකපාසාණා	399
සීමසඞ්කරං	420
සීමප්පමාණො	401
සීමමාළකෙ	402
සීමපරියාපන්නෙ	374
සීමන්තරිකං ඨපෙත්වා	419
සීමාසම්භෙදං කත්වා	408
සීමාය උපචාරං ඨපෙත්වා	398
සීමං වා සොධෙත්වා	416
සීලානි විසොධෙත්වා	107
සීලෙසු	108
සීවථිකදස්සනෙන =පෙ= ගන්තුං වට්ටති	199
සීවෙය්‍යකං	169
සීසවසෙන	434
සීසපසාධනක දන්තසූචි ආදි	219
සීසලොමෙහි	386
සීසෙපත්තෙ	135
සීසෙ වා	167
සීහපඤ්ජරෙ	25
සීහකුමාරස්ස පුත්තො	29
සීහවම්මාදීනං පරිහරණෙ එව පටික්ඛෙපො	308
සීහොක්කන්තවසෙන පි	68
සු උඩාරා වා භවිස්සන්ති	195
සුක්කවිසට්ඨි සමයෙ	120
සුක්ඛවිපස්සක ඛීණාසව වසෙන වස්සසහස්සං	480
සුක්ඛවිපස්සකා	12
සුක්ඛසොතා	222

පිටුඅංකය.

සුඛපාරම්පපත්තෙන 65
සුඛාභාවෙන 66
සුඛාදිතමේව 170
සුඛුමා 107
සුඛුමකාසඥ්ඤා 179
සුඛුමසද්දනිමිත්තා රම්මණතාපි 179
සුඛංජීවා ති වදති 163
සුඛං සෙති 375
සුගතිගතෙ 70
සුඛකඝාතං 146
සුඛකථානසස බහි ඨිතං 163
සුඤ්ඤතතා 205
සුට්ඨුමුදිතා 356
සුට්ඨුසල්ලක්ඛිතා 123
සුට්ඨුබලවං පටිවදථ 446
සුතපරියත්ති සීලගුණං 303
සුතෙන 421
සුහතවිහඩෙඝ 482
සුත්තවිනිච්ඡය කාරණෙහි 105
සුත්තනන්තිකානං වචනානමත්ථං 7
සුත්තසෙ 105
සුත්තනන්තිකෙ චත්තාරෙ
මහාපදෙසෙ 505
සුත්තානුලොමං 104, 329, 505
සුත්තානුලොමතො හි
සුත්තමෙව බලවතරං 104
සුත්තෙන ඔතාරෙතබ්බං 104
සුත්තෙන දිසසන්ති උපරි 485
සුත්තං කරොති 317
සුදින්නං 169
සුඛකොසෙය්‍යං 429
සුඛවිත්තත්තාව අනවජ්ජං 466
සුඛපංසුපබ්බතො 396
සුඛවිතෙතා 215
සුඛවිත්තානං 273
සුඛානි 222
සුඛි 278
සුපණ්ණරූපෙන 31
සුපිනන්තෙන කාරණෙන 215
සුපිනසස අභාවොව ආපජ්ජති 214
සුපිනහෙදෙ 214
සුපතිට්ඨිත නිග්‍රොධසදිසං 509
සුඵුසිතා 135
සුවණ්ණගෙරුකො 430
සුවණ්ණරසපිඤ්ජරාහි 82
සුවණ්ණරජතාදි විචිත්‍රානි 469
සුවිදූරවිදූරෙ 37
සුවිඤ්ඤුපථා 46
සුසජ්ජකාලෙපි 75
සුසණ්ඨිතසස 4
සුසානං නෙත්වා පුන ආනිතං 495
සුසුනාගපුත්තෙනා 22
සූචිකං 189
සූචියා පරිසාමනං 256
සූචිදණ්ඩමත්තෙනාපි 470
සූචිදණ්ඩකපමාණෙ 397
සෙක්ඛභූමියං 208
සෙක්ඛපණ්ණත්තියං 372
සෙඛා 12
සෙට්ඨා 58
සෙට්ඨං 49
සෙතකම්මං 230
සෙතපරික්ඛාරෙ 223
සෙනම්බමණ්ඩපං හොති 302
සෙනාසනපච්චයං 171
සෙනාසනත්ථාය නිගමිතං 170
සෙනාසනං වා 471
සෙනාසනසස 466
සෙනාසනග්ගාහො ච
පටිප්පසසම්භති 378, 439
සෙනාසනානි 432
සෙනාසනං න ලභති 449
සෙනාසන පළිබොධං 101
සෙනාසනතො 309
සෙය්‍යථීදං 34, 60
සෙරිවිඤ්ඤාරං 225
සෙලෙය්‍යකං 305
සෙවනාධිප්පායො 218
සෙවපක්ඛාති අජ්ජපක්ඛිකං
න ගාහෙතබ්බං 473
සෙව වා 354, 508
සෙවලුබං 478

පිටුඅංකය.

සෙසමෙත්ථ තජ්ජනීයාදිසු වුත්තනයමේව 452
සෙසසීමාසු පි 510
සෙසවගං 207
සෙසා 220
සෙසාපි පණ්ණරසජනා 200
සෙසානි 23, 304
සෙසා රත්තිඤ්ඤව දිවාව 493
සෙසුපාදන මූලිකාසුපි 39
සෙසං 81, 100, 160
සෙසං නාවාය වුත්තනසදිසං 153
සෝ 187, 305, 408, 494
සෝ උපච්ඡින්දිතබ්බා 179
සෝ ව 133
සෝ ව පාසාණෝ සීමට්ඨෝ 401
සෝ ව ඛෝ කලහවසෙන 443
සෝ ව පාදං අගණති පාරාජිකං 158
සෝතාවධානං 33, 501
සෝතාසං 213
සෝතං පච්ඡින්දිතබ්බං 105
සෝතං ඡින්දිත්වා 121
සෝතං පච්ඡින්දමානා 100
සෝධෙත්වා 467
සෝ නිද්දෝසෝ 195
සෝතෙසං භවිස්සතීති යුජ්ජති 434
සෝතෙසං 434
සෝ පන 435
සෝපි 26, 238, 332, 372
සෝපි ආපත්තියා 299
සෝ පුන කාතුං න ලභති 320
සෝ බීජගාමෙන සඞ්ගහිතා 305
සෝභතීති සමපටිච්ඡිත්වා 382
සෝ භගවා 37
සෝමනස්සමයඤ්ඤණෙන 16
සෝරතෝ නිවාතවුත්ති 511
සෝ වෝ මමච්චයෙන සත්ථා 10
සෝස ව්‍යාධි 373
සෝ සඞ්ඝාමාවවරෝ 500
සෝ සාමි 471
සෝළස කඞ්ඛා 355
සෝළස පරිවාරා 16

පිටුඅංකය.

සෝළස විධාය පඤ්ඤත්තිය 78
සෝළසවස්සුද්දෙසිකෝ 23
සෝළසවිධස්ස 234
සෝළසවාරා දසසිතා 484
සංයොගභාවෝ 149
සංයොජනා පහීයන්ති 182
සංවරොපහානංපටිසඞ්ඛා 476
සංවරෝ 178
සංවරාසංවරෝ 17
සංවණ්ණිතං 68
සංවට්ටට්ඨායි 68
සංවරපහාන පටිසංයුත්තනං 88
සංවරවිනයෝ 90
සංවාසනං නාධිවාසෙති යාව 381
සංවිදහනං පරිමොචෙත්වා 131
සංවිධාය 164
සංවොහාරික චිත්තෙන 214
සංසට්ඨං 290
සංසට්ඨවිටපා 419
සංසරණ කිරියවාරං 136
සංඝභෙදතෝ 214
සංසන්දනත්ථං 501
සංසාරචක්කං 38
සංහතෝ 73
හට්ඨපහට්ඨා 22
හතවත්ථකානං 438
හතවත්ථසාටකෙන 434
හත්ථ =පෙ= අනාපත්ති 213
හත්ථතලෙයෙව දසෙසත්වා 267
හත්ථතෝ මුත්තමත්තෙන පාරාජිකං 168
හත්ථපාසෙ ඨිතෙන 449
හත්ථකුක්කුචෙවන 305
හත්ථපුඤ්ඤනං 29
හත්ථමුද්දගණනා 298
හත්ථපාසමෙව ආනෙතබ්බා 406
හත්ථධොවන උදකං 477
හත්ථිපමාණතෝ 396
හත්ථිකුම්භෙ පතිට්ඨිතං 468
හත්ථේ 273
හනෙයුන්ති පොථෙයුංවෙව ඡින්දෙයුං ව 148